

12:6. A. 15 C. 13

13-15. A. 23

13.4.F36

OBSERVATIONES CANONICÆ,

Ciuiles, Criminales, & Mixtæ

DOMINICI DE ZAVLIS
NOBILIS FAVENTINI.
ET EPISCOPI VERVLANI,

*Tàm Iuri communi, & Legibus vniuersalibus,
quàm Statutis Ciuitatis Fauentiæ*

accommodatæ.
Authenticè inq. Enchyridion Pædri
TOMVS SECVNDVS.

ROMÆ, MDCXCV.

Ex Typographia Reuerendæ Cameræ Apostolicæ.

SVPERIORVM PERMISSV.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

CHICAGO, ILL.

DEPARTMENT OF CHEMISTRY

PHYSICAL CHEMISTRY

LABORATORY

RECEIVED

APR 11 1936

FROM THE

LIBRARY OF THE

LIBRARY

ILLVSTRISSIMÆ
CIVITATI
FAVENTIÆ

Patriæ Suæ Dilectissimæ.

DOMINICVS DE ZAVLIS
Episcopus Verulanus.

BSERVATIONVM mearum
vtrumque volumen vti IVRIS,
& FILII Tui TVVM erat an-
tequàm traderem. Primum ta-
mèn Sanctissimò Christiani Or-
bis Antistiti, & Principi nostro

Optimo Maximo sacrari non minùs Tua, quàm
mea in eum obsequia postulauere. Secundum
nunc Tibi voueo, & vt illud, qualecumque
munusculum sit, benignè suscipias, & foueas im-
pensissimè exoro. Summum indè præsidium ope-
ri, quod Patriæ Nomini inscriptum, professione
pietatis aut laudatum erit, aut excusatum. Ast
ego excusationem solam exposco, non laudes.

Tacit. in
Agricol.

His

Tacit.
Ibid.

Virgil.in
Æneid.

His TU sanè digna es, quæ à me præcipuè ex-
tollaris, sed ea est illarum amplitudo, vt cundæ
recenseri vix possint, & aliquas referre cæterarum
iniuria foret, ac sine vlla verborum ope *Semper*
honor, Nomenque Tuum, Laudesque mane-
bunt. Interea me Tibi felicia, faustaquè omnia
ominantem mutuo amore prosequere.

Imprimatur :

Si videbitur Reuerendiss: Patri Sac. Apost. Pal. Magist.

Sperellus Episc. Interamnen. Vicefg.

*Approbatio Illustriss. & Reuerendiss. D. MARCELLI SEVEROLI
Signatura Iustitia Votantis.*

COMMENTARIA, quibus Illustrissimus, & Reuerendiss. D. Episcopus Verulanus DOMINICVS DE ZAVLIS, Ius Municipale Ciuitatis Faentiae illustrat, & exornat, diligentèr perlegi, & nedum nihil, quod sanæ Doctrinæ sit aduersum, continere perspexi, sed grauissimis, ac celeberrimis, vniuersi Iuris materijs, quarum vsus & fructus, quam latissimè patet, esse resecta, atque singulari studio, perspicuè, solidè, accuratèque, omnia in ijs esse pertractata. Ideoque vt in lucem emittantur, quamplurimum esse profuturum censeo. Hac die prima Ianuarij 1695.

Marcellus Seuerolus &c.

Imprimatur.

Fr. Thomas Maria Ferrari Ord. Prædicatorum Sac. Apost. Palatii Magister.

In editione Obseruationum legalium

AD STATVTVM VRBIS FAVENTIÆ

ILLVSTRISS. & REVERENDISS. DOMINI

D. DOMINICI ZAVLI

EPISCOPI VERVLANI

In eius Prenoschema.

EPIGRAMMA.

C Rediderim lucem præclara Faventia, leges
ZAVOLVS ut profert, mox retulisse suam;
Luce dedit Moyses, profert hic luceque legem,
Legis Monte soles lucis adæssu iubar.
Hic rosæ flammæ rubicant, hic lilia canent,
Lux alba est, & lex candida sola micat.
Hinc Themis imbriferas linguis bene conscia nubes,
Et putat Orbigenis flore fauere nouo.
Lilia mixta rosis, dixit, mihi ferta parabunt
Virtus tabificam noscit ad Ora lucem.
I nunc doctâ themis celebres laturo triumphos
Flores ad plausus ZAVOLVS ipse dabit.

Magistri Fr. Francisci Mariæ Bichi Faventini, Mercenarij.

ILLVSTRISS., ac REVERENDISS. DOMINO

D. DOMINICO DE ZAVLIS

NOBILI FAVENTINO

EPISCOPO VERVLARVM,

*Ob Ius Patriæ municipale eruditissimis annota-
tionibus decoratum.*

DESIDERII BISLETI I.V.D. VERVLANI
deuinctissimi Serui,

HEXASTICHON.

A Nilhes ZAVLVS natalia lura recludit,
Exornat, patræ ductus amere Soli.
Quid Babilon iactas Miris circumdata muris
Quid septingeminis Roma superba iugis,
ZAVLA se iactet vallata Faventia lege.
Vrbis quam Cluii cura profectâ minor,

XXXXX

PRO-

P R O G R A M M A:
DOMINICO DE ZAVLIS DICATVM EST.

Anagramma litterale purum.
ET ZODIACO LUCEM TV NIMIS ADDIS.

D I S T I C H O N.
Zodiacum Theridid^{is} fulget, dum tu nimis addis
Lucem, cum Populos. mitia Iura doces,

Super idem Anagramma
E P I G R A M M A.

Tu dubijs domitis sanè ddm Iura resolvit
Das lucem Sacris, Ciuica quæque parat.
Dum præcelsas opus, impia crimina certant
Zodiaco Iuris tu nimis addis opes.
PP. Augustinianorum Discalceat. S. Mariæ ad Nives Frusininis.

FAVENTIÆ PATRIÆ SVÆ
Ob Ius municipale illustratum
A^{TO} ILLUSTRISSIMO, & REVERENDISSIMO DOMINO
DOMINICO DE ZAVLIS
EPISCOPO VERVLANO.

ANNIBAL DE BERTONIIS.

A Cæpe legælex augusta Faventia Cortas;
Inid^{us} enim a^{li} fire Nobile pignus habes;
Munera sunt Ciuis, nomen metire legendo,
Grande satis ZAVLI nomina monstrat opus.
Nec mirare, ferat ZAVLI quod pagina leges;
Imperio natum pandere Iura decet.

All' Illustrissimo, e Reuerendissimo Monfig.
DOMENICO ZAVLI
VESCOVO DI VEROLI

Per le sue Osseruazioni
ALLO STATUTO DI FAENZA,
SONETTO.

Ricca di leggi *Auguste* inalz al Polo
Sparta i *Licurgbi*, & i *Soloni* & *Athene*;
Preggio maggiore il *Faentino* Suolo
Dall' *Statuti* tuoi *ZAVOLI* ottiene.
Dall' *Etherea* ragione io scorgo a volo
Seggio a riporre in terra *Africa*, che viene;
Di sua rara virtù se parto è solo
Formar *Secoli* d'oro; E io sereno.
Quindi se trino *Monte* erge, e comprende,
Tuo *Stemma*, e solleuar opre non vane,
Ella *Campidoglio* alla *Giustizia* intende.
Dirò; Se apprese il *suol* leggi *sovrane*
Sopra il *Monte* di *Sina*, leggi n'apprende
Da *saggi Monti* tuoi le leggi *humane*.
Del P. Maestro Fr. Francesco Maria Bichi da Faenza Mercenario.

A Monfig. Illustrissimo, e Reuerendissimo
DOMENICO ZAVLI
VESCOVO DI VEROLI
Per la ristampa dello Statuto della sua Patria
con le sue Osseruazioni.

DEL SIG. PAOLO PELLEGRINI
Gentiluomo di Veroli.

SONETTO.

GRECIA non vantar più, ch' i tuoi prudenti
Effort à se' col l'alto lor sapere
Fisse habbian leggi, e ne che *Padre* *Genti*
L'habbian chieste à *Prouincie* anche *Straniere*.
Ne più bandite è tromba i dotti accenti
Di questi *Illustri* Eroi con voci altere,
Poiche il *ZAVLI* con modi più eloquenti
Esprime à prò de' suoi leggi più vere,
Vere, mentre la tua seconda penna
Dogmi, non da *Gentili*, come *Solone*
Ma da vero *Fedel* verga, & accenna.
Gloria dunque n'aurai, e qual *Giasone*,
Che d'oro ornò la sua felice *Antenna*,
Li tuoi *Monti* ornarai d'aurce *Corone*.

I N D E X R V B R I C A R V M.

LIBER QVINTVS.

Rubr. I. D E Officio Iudicum damnorum datorum, & de modo, & forma procedendi.	1
Rubr. II. De Saluariis.	4
Rubr. III. Quod Capitularij teneantur ad emendationem damnorum datorum in eorum Scholis.	9
Rubr. IV. De Salario Notariorum damnorum datorum.	13
Rubr. V. De modo emendandi damna data per Scholas, & qui teneantur.	14
Rubr. VI. De damnis personaliter datis.	17
Rubr. VII. De damnis datis à Bestijs.	25
Rubr. VIII. Quando, & in quantum credatur Iuramento Accusatoris, & super damnis datis.	51
Rubr. IX. De deferentibus ligna, vel arundines alicuius, & de emendatione damnum passi in prædictis.	55
Rubr. X. De Fossatis, Cartarijs, & terminis non mouendis.	58
Rubr. XI. Quod nemo audeat bona alterius ingredi, vel exinde aliquid exportare.	60
Rubr. XII. De præceptis de non ingrediendo fiendis.	63
Rubr. XIII. Quando procedi non possit contra damnificantem, & de damnis inspiciendis.	63
Rubr. XIV. De Laboratoribus possessionum expellendis, etiam non finito tempore locationis.	64
Rubr. XV. De impredientibus Laboratores, & de Arcis claudendis.	79
Rubr. XVI. De obligationibus Colonorum circa fructus, & paleas.	80
Rubr. XVII. De Cultura per Colonos adhibenda, & de fructibus per eos custodiendis, & triturandis.	83
Rubr. XVIII. De Arboribus plantandis, & Fossatis faciendis per Colonos.	90
Rubr. XIX. Quando bona locata intelligantur recondita.	91
Rubr. XX. De Ijs, ad quæ tenentur Coloni factis seminibus.	92
Rubr. XXI. De poena docentium Curum, Barotium, vel Aratrum per Possessionem alienius.	94
Rubr. XXII. De emendatione soluenda damnum passo.	99

Tom. II.

Rubr. XXIII. De damnis emendandis per Homines Suburbiorum, & per Exploratores damnorum datorum in casibus infra scriptis, & de poena Saluariorum, & familiarium Officialium damna inferentium.	100
Rubr. XXIV. De damnis datis à minoribus octo annorum.	101
Rubr. XXV. De damnificantibus inquirendis.	104
Rubr. XXVI. De non emendis lignis per exercentes Fornacem in Foro publico ante horam tertiarum,	103
Rubr. XXVII. De Aggeribus Fluminum non impediendis.	104
Rubr. XXVIII. De Circla terminanda, & manutenenda, & de damno in eo dato, & habitantibus extra cam.	105
Rubr. XXIX. De Scholis Comitatus Fauentiz terminandis, & de cancria, fossatis, riuibus, & pontibus per easdem scholas faciendis, & manutenendis.	106
Rubr. XXX. De miliaribus, & eorum mensura.	111
Rubr. XXXI. De cantrico, & fossato santiuo, reaptando.	119
Rubr. XXXII. De Fossatis iuxta vias publicas faciendis, & manutenendis.	120
Rubr. XXXIII. De Pontibus, & Vijs fiendis, & manutenendis.	121
Rubr. XXXIV. De Flumine Hamonis reparando.	132
Rubr. XXXV. De Vijs publicis.	135
Rubr. XXXVI. De danda via non habenti.	137
Rubr. XXXVII. De Aquarolis eligendis, & deputandis.	138
Rubr. XXXVIII. De arboribus nocumentum inferentibus incidendis.	149
Rubr. XXXIX. De Vendemijs.	151

LIBER SEXTVS.

Rubr. I. De æstimis & eorum Officialibus.	159
Rubr. II. De Officialibus, & Notarijs singulo anno ad æstima eligendis, & de eorum Officio, & Salario.	165
Rubr. III. De æstimis Infantium, & Impuberum.	166
Rubr. IV. De Mendicantibus, & Misericordibus personis non æstimandis.	168
Rubr. V. De permutantibus cum Ecclesijs,	168

b a

168

INDEX RVBRICARVM.

fed Ecclesiasticis Personis bona, in æstimis descripra.	177
Rubr. VI. De non alienando Bona aliqua æstimata in æstimis Communes Fauentia alicui iurisdictioni Fauentianon supposito sine licentia Consilij generalis.	179
Rubr. VII. De Collocis imponendis per Commune Fauentia.	180
Rubr. VIII. De Collectis Forensium solvendis.	186
Rubr. IX. Quod nullus soluere tenetur collectam pro alio, nisi modis infrascriptis.	189
Rubr. X. Cui & quando, quis emere, vel vendere cogatur.	193
Rubr. XI. De Forensibus, quando ad habitandum in Ciuitate, vel Territorio Fauentia venerint.	199

LIBER SEPTIMVS.

Rubr. I. De Oblationibus.	204
Rubr. II. De Festiuis diebus colendis.	208
Rubr. III. De Matriculis Artium approbandis.	215
Rubr. IV. De Artificum legalitate, & de Monopoliorum prohibitionibus.	217
Rubr. V. de Preceptis Grammaticis conducendis, & de libertate eis, & alijs Preceptoribus concessa in corrigendis Discipulis.	219
Rubr. VI. De Mercatoribus Artis Lanz.	233
Rubr. VII. De Aromatarijs.	241
Rubr. VIII. De Sororibus Pannorum, & Calceolum.	248

Rubr. IX. De Figolis.	250
Rubr. X. De Brentarijs, & Asinarijs.	253
Rubr. XI. De Pistoribus, Hospitibus, & Tabernarijs.	253
Rubr. XII. De Mercedibus Artificum, & Laboratorum.	267
Rubr. XIII. De Ponderibus, & Mensuris.	268
Rubr. XIV. De Porticibus, Vijs, & locis publicis.	273
Rubr. XV. De Pontibus non faciendis super Canalis, & Vijs publicis sine licentia.	276
Rubr. XVI. De Cloacis.	277
Rubr. XVII. De Custodijs Ciuitatis, & Suburbij.	278
Rubr. XVIII. Quod Fabri lignarij retinere possint ligna in vijs publicis imponere.	279
Rubr. XIX. De Muro diuisorio, seu Clausura inter conuicinos construenda.	280
Rubr. XX. De Pariete, seu Muro communi.	283
Rubr. XXI. Quod nullus possit domum propriam destruere.	284
Rubr. XXII. De Proclamationibus.	285
Rubr. XXIII. De Repraesalijs.	288
Rubr. XXIV. Quod Vxor indotata Viro non succedat, nisi vt infra.	301
Rubr. XXV. De Contractibus, & Obligationibus Mulierum.	306
Rubr. XXVI. De Bonorum communium diuisione.	313
Rubr. XXVII. De Sumpibus Funerum.	319
Rubr. XXVIII. De Custodibus Portarum.	322
Rubr. XXIX. De Campanarijs.	324
Rubr. XXX. De Vlutis, & ludijs.	326

I N D E X

ARGVMENTORVM, ET MATERIARVM,

Quæ in Tomo Secundo continentur,

EX LIBRO V.

Rubr. I. **P**ænæ damnorum datorum titulo oneroso spectant ad Communitates Status Ecclesiastici. pag. 2. n. 1. cum seq
In Causis damnorum datorum per Ecclesiasticos, vel eorum Animalia, & illorum Colonos, & Custodes quinam Iudex procedere valeat. 3. 2. cum seq.

Rubr. II. De Salutariorum, sed Custodum agrorum electione, salario, Officijs, privilegijs, facultate, & fide, plura quotidiana. 6. 1. cum seq.

Animalia damnum dantia, an, & quando possint capi, & retineri. 8. 12. cum seq.

Rubr. III. De modo probandi, & liquidandi damnum datum, tam per ocularem inspectionem, quam per Testes, Peritos, & Aestimatores, & hac occasione traditur praxis circa electionem Peritorum, ac etiam tertij Periti, ac Peritoris, ac examinatur cuiusnam relationi Iudex stare teneatur. 11. 1. cum seq.

Rubr. IV. Salarium, seu merces debetur Notario damnorum datorum, iuxta taxam, & non ultra, non obstante quavis consuetudine alioquin potest puniri. 14

Rubr. V. Dum ignoratur damnificans quando teneatur vicinus, & quando Communitas vigore Statuti, cuius dispositio isto casu, an, & quid sit attendenda discutitur. 15. 1. seq.

Rubr. VI. Introiri, & transiri per Fundum vicini, an, & quando possit. 20. 1. cum seq.
Surripienti Vvas ex Vineâ, aut alios fructus, rosas, flores, & herbas ex Agro alieno, an, & quando actione furti teneatur. 21. 5. cum seq.

Iacifores Vitium, & Arborum, quæ poena plectendi sint præter refectionem damni. 22. 19. cum seq. & pag 24. n. 39. cum seq.

Racemos in Vineis post vindemiam, & spicas in Agris post refectionem frumenti recolligere an sit permissum. 23. 27. cum seq.

Clerici an Arti Sericæ in proprijs Dominibus incumbere valeant. 24. 37. & 38

Rubr. VII. Dominus animalium in alieno fundo depascendum, vel aliter damnificantium ad quid teneatur, & an idem Animal possit occidi. 31. 2. cum seq.

Fida, & Affidatorum, & Animalia in Dohanam ad pascendum conducentium, materia plenissime examinatur, tam quo ad originem, quam quo ad solutionem, privilegia, & exemptiones, præter varia dubia, frequenter contingentia, quæ resolvuntur. 32. 6. cum plurib. seqq.

Locustarum, & Brucorum origo, modus illos extirpandi, & de remissione à Fiscis ob damnum ab illis illatum Conductoribus per Locatores facienda, aliaque earum causa, contingentia discutuntur. 45. 193. cum seq.

Rubr. VIII. Iuramento damnum passi, an, & quando stetur tam circa probationem, quam circa liquidationem latè discutitur. 52. 1. cum seq.

Rubr. IX. De incidentibus ligna in alieno fundo, & iure ligandi plura practicabilia. 56. cum seq.

Rubr. X. De fossatis, eorumque dominio, vsu, & expurgatione. 59. 1. cum seq.

De poenis terminos amouentibus instituendis. 59. 7. cum seq.

Rubr. XI. Poena contra turbantes possessionem alterius, quæ sit, & quando intret. 61. cum duob. seq.

Rubr. XII. Remedium adhibendum à timente turbari in sua possessione docetur. 63

Rubr. XIII. Prò damno illato sciente, & patiente Domino non ineuritur poena. 64

Rubr. XIV. De Colonis, eorumque varijs speciebus, & præsertim de Colonis partiarijs, pactis, obligationibus illorum. 68. cum seq.

Strenæ, & munera, quæ dantur Depositarijs Montium in Vtbe, an licitè exigantur, & ad eius solvendas Montisæ cogi valeant. 71.

Colonus partiarius, an, & quando possit à Domino expelli latè discutitur. 72. cum seq.

Ius Coloniarum perpetuæ præscriptum, an, & quando censeatur. 76. 71. cum seq.

Expensæ, & melioramenta quænam reficienda sint per Dominum Colonos, & quomodo probentur, & liquidentur. 78. 86. cum seqq.

Rubr. XV. Scopelismum quid sit, eiusque poena. 79. 1. 2

Rubr. XVI. Coloni partiarij obligationes tam circa

INDEX ARGVMENTORVM,

- circa recollectionem, quàm triturationem, & transportationem fructuum ad Domum Domini, ac an, & quando possit illos colligere infcio Domino, 81. cum seq.
- Paſca an ſpectet ad Colonum, an potiùs diuidenda ſit cum Domino, 82. 13
- Creditor pro Collario, an præferatur alijs Creditoribus pro ſemine, & cultura agrorum, an potiùs victimi Creditores pro ſecumatione, trituratione, & recollectione frumentis, ac pro penſione horrei præferantur, pag. 83. 22. cum ſeq.
- Rubr. XVII. Agricultura, & Agricultorum cetera neceſſitatem, prærogatiuas, & priuilegia varia recensentur, 85. cum ſeq.
- Iudicis Mercenariorum in Vrbe, vulgò nuncupati *l'Abbate Saeto*, facultates, & iuriſdictio quænam ſit, eiufque origo, pag. 89. 32
- Rubr. XVIII. Plantatio arborum facienda per Colonos ſi negligatur ad quid teneantur, pag. 99. 1. cum tribus ſeq.
- Foſſarum expurgatio an ad Colonum, an potiùs ad Dominum ſpectet, & quid de Conductore, 91. 6. cum ſeq.
- Rubr. XIX. De renouatione locationis, & tacita reconductione, 92
- Rubr. XX. Vſus ſtercorandi Agros antiquiſſimus, & viliſſimus, & quare, 93. cum duobus ſeq.
- ſtipularum combuſtio ſit ad effectum impinguandi agros, ignis tamen in eis immitti non poſſet niſi certo tempore, & cum varijs circumſpectionibus, alioquin immitteſ ad damnum vicino contingens reſciendum teneretur, 93. cum ſeq.
- Rubr. XXI. Per fundum Vicini tranſire, an, & quando quis valeat, 95
- Cadavera olim ſantum ſepeliebantur extra Ciuitates, poſtea in Cæmeterijs, & deinde etiam in Eccleſijs ſepelluntur, & quare, pag. 96. 7. cum ſeq.
- Intelligentia *Tex. in l. ſi quis ſepulchrum ff. de Religioſ. & ſumpt. funer. explanatur*, pag. 96. 6. cum ſeq.
- Vicinus, an, & quando cogi valeat ad vendendum ſitum, ſeu Domum pro conſtructione, vel ampliatione Eccleſiæ, & Monaſterij, 97. 14. cum ſeq.
- Rubr. XXII. Valer Statutum diſponens, quod pendente liquidatione damni paſſi, interim ſoluatur damnum quanti importat dimidia pars poenæ, 100
- Rubr. XXIII. Habitantes, & habitatores, quomodo differant inter ſe, 100
- Rubr. XXIV. Pater pro delicto Filij, quando teneatur, & Statutum valiter diſponens, an dicatur iuſtum, & æquum, 102
- Rubr. XXV. Captio de bene viuendo à quibus præſtanda ſit, 102. & 103
- Rubr. XXVI. Facta per Principem gratia liberali Reo, an cenſeatur præiudicatum portioni debite Accuſatori, 103
- Rubr. XXVII. Aggeres, ſeu ripam fluminis, vel Cluſas publicas rumpens, vel perforans qua poena plecti debeat, 104
- Ripa fluminis ad quem ſpectet, & quid de arboribus in ea exiſtentibus, 105. 8. cum ſeq.
- Rubr. XXVIII. Circla, vulgò nuncupata *Cerchia*, quænam ſit, & origo, 106
- Rubr. XXIX. De diſiſione Eccleſiarum, Parochiarum, & Dioceſum, 108
- Episcopos, an, & quando Abbatis exiſtentes intra limites ſuæ Dioceſis viſitare poſſit. Et quid de Abbatis nullius Dioceſis, 109. 9. cum ſeq.
- Rubr. XXX. Latiffimè examinatur materia menſurationis, & hac occasione de pede, digito, vncia, cubito, leuca, milliario, canna, palmo, petia, rubro, catena, ſtaïolo, tornatura, petricea, dictæ, pag. 113. & ſeq.
- Rubr. XXXI. Expurgatio aquæductus, vulgò nuncupata Cantrigo, ad quos ſpectet, 119
- Rubr. XXXII. Foſſata quare conſciantur, & ad quos ſpectet illorum expurgatio, & quid circa ea de obligatione Appaltatorum viarum extra Vrbeſ, 121
- Rubr. XXXIII. Pontium conſtructio eſt neceſſaria, ſed non poſſet fieri abſque Principis licentia; qui autem concurrere debeant tam ad conſtructionem, quàm ad reparationem dilucidatur, 123. 1. cum ſeq.
- De vijs publicis, priuatis, & vicinalibus, de illarum conſtructione, & reparatione, & de ijs, qui contribuere tenentur, vel non, pag. 124. 10. cum ſeq.
- Princeps an poſſit priuilegiù titulo oneroſo conſeſſum reuocare, 129. 48. cum ſeq.
- Rubr. XXXIV. De flumine eiufque alueo, & alluione plura, 133. cum ſeq.
- Rubr. XXXV. De Vijs publicis tam intra, quàm extra Ciuitatem, 136
- Rubr. XXXVI. Deficiente Via per mutationem, aut deſtructionem, quomodo ſuccurrendum Vicino, 137
- Rubr. XXXVII. De auctoritate, & iuriſdictione Em. Camerarij Præſidis Viarum, & Magiſtrorum Viarum Urbis, iſtorumque emolumentis &c., 139. & ſeq.
- Rubr. XXXVIII. In plantatione Arborum, quæ diſtancia ſit ſeruanda, 150
- Rubr. XXXIX. De Vineis, earumque cultura; Necnon

ET MATERIARVM,

Necnon de Vino, eiusque prerogatiuis, & virtutibus, & de vindemiis. 154 cū duob. seq.

De Delatoribus, & Accusatoribus, eorumque poenis si calumniosè accusauerint & hac occasione de poena talionis. 156. 28. cum seqq.

Ineasneratio quando facta dicatur ad hoc ut Accusatori, & aliis Officialibus certa, quotæ, seu portio debeatur. 157

Salarium Custodibus vinearum à quibus soluendum sit. 158. 57

EX LIBRO VI.

Rub. I. Aestimium, & Catastrum quomodo conscribendum, reuidentum, & reformandum, quam probationem faciat, aliaque ad illius materiam. 161. cum seqq.

De Agrimenforibus, eorumque origine, & mercede, ac de mensuratione ab ipsis faciendi. 163. 31

Rub. II. Censitorum. Pæraquorum, & Inspectorum officium quale fuerit. 166

Rub. III. Ecclesia, & Ecclesiastici an, & ad quæ onera teneantur ob bona à Secularibus acquisita. 167

Rub. IV. De Mendicantibus validis, & ipsorum poenis, ac remedijs ad eos expellendos. 170. cum seqq.

Patres Ordinis S. Francisci Minoris Obseruantia, & alij Mendicantes an, & quas gabellas soluere teneantur. 172. 14. cum seqq.

Rub. V. Statutum disponens bona non posse alienari in Ecclesiam, & Ecclesiasticas Personas tamquam contra Immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam non valet, & Statuentes sunt excommunicati, sicuti Iudices secundo illud iudicantes. 178

Rub. VI. Prohibente Statuto laicali alienationem bonorum in non subditos non comprehenduntur Ecclesiasticæ Personæ, & ad tollendā ambiguitatē Iudex Ecclesiasticus potest cogere Statuentes ad id declarandū. 179

Gabella contractus non est soluenda ab eiente ab Ecclesiastica Persona. 179. 2. 3

Rub. VII. De Tributis, gabellis, & Collectis, earumque origine, qua ratione Principi solvantur, quando, & super quibus rebus sint imponendæ. 182. cum seqq.

Exemptio à solutione gabellarum ob numerum duodecim filiorum, quando, & pro quibus rebus competat. 185. 30

Bona assignata pro dote, & manso in prima fundatione Ecclesiæ, Beneficij, Abbatis, Monasterij, &c. non subiacent oneri gabellarum, & Tributorum. 185. 34

Rub. VIII. Collectæ per Forenses, an, & quando sint soluendæ. 187. cum seqq.

Rub. IX. Collectæ, an, & quando per A. & li-

bram sit imponenda.

190

Collecta imposita super immobilibus an sit soluenda pro censu, & an spectet ad venditorem, an verò ad Emptorē. 190. 7. cū seqq.

Cicatio in exactione Collectæ, & onerum Cameralium an requiratur. 192. 26. cū seqq.

Rub. X. Retractus tam prælatiuiquam coadiui plura notabilia. 195. cum seqq.

Rub. XI. Ciuilitas quibus modis acquiratur, & probetur, & de domicilio originis, & habitationis. 200. cum seqq.

EX LIBRO VII.

Rub. I. De oblationibus. 206
De cursu Equorum, & Brauii plura sæpè cōtingentia explanantur. 207. 15. cum seqq.

Rub. II. De Festiuis diebus colendis, & hac occasione à quibus se abstinere debeant Chri- sti fideles, & quænam sint permittenda. 210. cum seqq.

Mercatum, & Nundinarum plura. 210. 5 cum seqq.

Comediz, Chosæ, Laruzæ, & Sationes, an, & quādo sint permittendæ. 214. 37. seqq.

Rub. III. Ad exercendas artes non debent admitti imperiti ob damnum Reip. resultans sed præcedere debet examen ante concessionem matriculæ. 216

Rub. IV. Monopolium ab Artificibus quomodo committatur. 218

Priuilegium concessum Typographo, aut Bibliopolæ imprimendi priuatiuè librū, seu aliquod opus quomodo sit intelligendum, & hac occasione adducuntur, & resoluuntur plures notabiles casus Bibliopolis, & Typographis frequenter cōtingentes. 218 cū seqq.

Rub. V. Scientiæ, & Scholæ an sint necessariæ in Rep. 219. cum seqq.

Præceptores Scholarum publicarum quinam eligendi, & à quo, & de eorum examine, & fidei professione, ac de obligatoribus hæredum circa executionem voluntatis Testatorum. 223. 23. cum seqq.

Recensetur lecturæ Institutio in Ciui- lium, Philosophiæ, & Theologiæ, earumque Institutionis, & Capitulorum factor in Ciuitate Fauentiæ. 225. 37. cum seqq.

Rub. VI. Artis lanæ origo, laudes, prerogatiuæ & utilitas, ac priuilegia illam exercendam, & Consulium eiusdem. 225. cum seqq.

Artis Tintoriæ, & Tinctorum plura. 239. 18. cum seqq.

Necessitas Mercaturæ in Rep. ostenditur. pag. 239. 25. cum seqq.

Mediante exercitio Mercaturæ an, & quādo nobilitati præiudicetur. 240. 28. cū seqq.

Rub. VII. Aromatariorum credita, compura, delicta, libri, priuilegia &c. la-
tè

LIBER QVINTVS

Statutorum Ciuitatis Fauentiaë.

*De Officio Iudicum damnorum datorum, et de modo,
et forma procedendi.*

R V B R I C A P R I M A.

STATVIMVS, & ordinamus, quod Iudices damnorum datorum potestatem, arbitrium, & baliã, ac omnimodã iurisdictionem habeant cognoscendi de quibuscunque damnis datis, & in futurum dandis, in quibuscunque bonis cuiuscunque qualitatís, & conditionis sitis in Ciuitate, Comitatu, & Districtu Fauentiaë, & de denunciationibus, & accusationibus, quæ de cætero fieri, super talibus damnis datis, & dandis in bonis supradictis, & super talibus denunciationibus, & accusationibus procedendi, cognoscendi, & eas terminandi summarie, simpliciter, sine strepitu, & figura Iudicii, & sola facti veritate inspecta, & omni alia iuris, & Statutorum solemnitate ommissa, dum tamen tales accusationes reperiantur scriptæ, & adnotatæ per vnom ex Notarijs ad dictum officium deputatis, in suo libro actorum cum die datæ accusationis, & cum nominibus accusantium, & accusatorum, & loci, & vbi damnum datum esse diceretur. Postea autem citentur accusati, seu denunciati personaliter, vel ad domum habitationis eorum cum termino trium dierum ad se defendendum ab accusationibus contra eos datis, & adnotatis. Declarantes nullam accusationem dari posse post bimestre numerandum à die dati damni, aliàs accusatio non admitratur, & admissa non valeat; credatur autem accusatori de tempore damni dati cum Sacramento de nouo præstando, nisi contrarium probaretur, teneanturque dicti Iudices Communis accusationes prædictas expedire infra dies 40. continuos à die contradictionis factæ accusationi, quibus 40. diebus elapsis instantia sit ipso iure deserta, & accusati absoluantur; & accusatores in expensis condemnentur, vbi verò nulla fuerit contradictio, seu excusatio, elapsis decem diebus teneantur committere executionem, & si non commiserint possit accusator accusator grauari facere per milites Potestatis, & non per alios executores, & aliter executio facta non teneant: Ipsæ autem quaestiones, & causæ damnorum datorum terminari, & expediri debeant absoluedo, vel condemnando per dictos Dominos Iudices infra tempora prædicta (vt supra dictum est) prius tamen

citatis accusatis, saltē semel personalitē ad allegandum, & postea ad audiendum sententiam vna die pro alia: Probationes autē fieri possint parte etiā absente, dummodō legitimē citata, aliās accusati absolui possint, & debeant, & quidquid factum fuerit non seruata forma prædicta, ipso iure sit nullum, nulla tamen alia solemnitas iuris, aut Statutorum Fauentiæ requiratur tam in procedendo, quod in iudicando in causis prædictis. Insuper volumus quod quilibet acculans, & accusatus habitans in Comitatu, vel Districtu Fauentiæ tempore eorum accusationis, vel responsionis, si petatur, eligere debeant locum in Ciuitate Fauentiæ, vbi velint in dicta causa accusationis ad eorum processum, & sententiam citari, aliās non audiantur qui in prædictis fuerint contumaces, & contrā eos sic procedatur, ac si non comparuissent, & se non excusassent; vbi autē causæ dictarum accusationum per procuratorem agitentur, sufficiat procuratori citari ad omnes actus iudiciales eadem die, vna hora pro alia, & pro eadem hora, si reperiatur in Palatio, vel in Platea, præterquam ad sententiam, ad quam vna die pro alia citatio requiratur. & si semel contumax fuerit accusatus, non audiat, nisi resectis expensis Nunciorum antea factis, & quod à sententijs supradictis accusationibus latis liceat vtrique parti semel tantum appellare, & non vltra. Locus autē residentię dictorum Dominorum Iudicum competens, & idoneus sit, & esse intelligatur Massaria vetus, quæ est sub Palatio Communis Fauentiæ residentię Domini Potellatis dictę Ciuitatis, vel alius locus dicti Palatii vbi, & quando locus dictę Massarię esset occupatus, vel impeditus.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pœna damnorum datorum spectant ad Communitates Status Ecclesiastici. i titulo oneroso cum eisdem privilegijs & prerogatiuis, quæ competebant Commissario generali damnorum datorum olim deputato à Sixto V. vide ibi.*
- Pœna damnorum datorum spectant titulo oneroso ad Communitatem Fauentiæ, quæ proinde habet iura Fiscī, & Principis num. 1.*
- Ciuitas Fauentiæ emit, seu redemit à Camera Officiū Notariatus actorum Ciuiliū Gubernatoris, & Potestatis ac damnorum datorum num. 1.*
- Ciuitatis Foroliuij emit, seu redemit à Camera Officiū Notariatus actorum Ciuiliū, & damnorum datorum num. 1.*
- 2 *Statuta, & Edicta laicalia super damnis datis an compræbendant Rusticos, & Laboratores resinentes, vel conducentes animalia Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum.*
- Ecclesiastici an possint conueniri coram Iudice seculari in causis damnorum datorum num. 2.*
- Ecclesiastici an teneantur ad pœnam, an verò tantum ad emendationem damni*

dati cum eorum animalibus num. 2.

Coloni, & Custodes animalium Ecclesiasticorum an possint conueniri coram Iudice seculari in causis damnorum num. 2.

- 3 *Pœna in causis damnorum datorum spectant ad Communitatem, quamuis Iudex Ecclesiasticus processerit.*
- 4 *Declaratio Sac. Congregationis Immunitatis emanata per viam legis generalis de ordine Summi Pontificis seruanda est.*
- 5 *Iudex damnorum datorum eligitur quolibet anno, & tam in procedendo, quam in condemnando seruare tenetur dispositionem Statuti, & Capitula super damno dato.*
- 6 *A sententia lata, seu decreto emanato in causa damni dati non permittitur appellatio suspensua.*
- 7 *Limisa quando aliter disponitur à Statuto, prout disponit illud Fauentiæ.*

O B S E R V A T I O.

Damnorum datorū pœnæ spectant ad nostram Communitatem, sicut ad alias Status Ecclesiastici, & quidem titulo oneroso, nam postquam illæ de anno 1589. abdicatæ fuerant per Sixtum V. ab omni-

omnibus Communitatibus Ditionis Ecclesiasticæ (exceptis Vrbe, & Ciuitate Bononiæ) & omnibus emolumenta ex iurisdictione, & pœnis huiusmodi damnorum prouenientia, & exigi, ac incurri solita iuxta formam Statutorum, Consuetudinum, Reformationum, Bannimentorum, publicarum, & publicandorum Cameræ Apostolicæ applicatæ fuerant, erectum fuit ab eodem Sixto Officium sub titulo Commissarij Generalis damnorum datorum ad instar aliorum Romanæ Curie Officiorum illudque sub die 24. Maij dicti anni locatum per Reu. Cameram Horatio Burgo ad decennium pro annua responsione scut. 3000. cum varijs pactis, priuilegijs, & prerogatiuis, vt in Capitulis impressis in fine Constitutionis eiusdem Sixti desuper editæ, & quorum aliqua recensentur per *Cobell. ad Bullam Boni Regim. cap. 42. nu. 35. cum segg.* sed quia quotidianis extortionibus Subditi grauabantur à Conductore, eiusque Ministris, proinde *Clemens VIII.* mediante eius Bolla vix elapso triennio affixus, de anno 1592. sub die 10. Maij huiusmodi officium vnâ cum dictâ locatione extinxit, & Communitates Status Ecclesiastici in locum supraddicti Commissarij in omnibus, & per omnia subrogauit cum eisdem prerogatiuis, & annua responsione scut. 8000. applicata, pro solutione fructuum locorum Montium, expressè iniuncto, quod ipsæ pœnæ damnorum datorum nequaquam immurentur, sed cuiusque loci Statuta seruentur, vt ex Iectura eiusdem *Bullæ*, & prosequitur *Cobell. vbi suprâ num. 39.* nostra verò Communitas postcâ emit, seu redemit à Reuerenda Camera Officium Notariatus actorum ciuiliu Illustrissimi Gubernatoris, & D. Porestatis, nec non aliud damnorum datorum reportata ab ea cessione omnium Iurium pro precio scut. 1650. vt ex instrumeto stipulato die 20. Nouembris 1565. à Hieronymo de Tacano Notario Cameræ, similem redemptionem eorumdem Officiorum ciuiliu, & damnorum datorum fecit etiâ Ciuitas Foroliuij, vt testatur *Ros. diuers. decif. 763. in princip. par. 1.* Imò vterius nostrâ Communitas titulo damnorum datorum annuatim contribuit scuta 119. 69. & proinde tanquam emptrix eorumdem damnorum datorum habet Iura Fisci, & Principis *Gratian. Discept. Iurens. 970. num. 25.*

Circa exercitium iurisdictionis supèr
Tom. II.

damnis datis variæ ortæ fuerunt disputationes inter Curias Ecclesiasticas, & Sæculares. controuertente Curia Ecclesiastica. Statuta, & Adicta Laicorum comprehendere Rusticos, & Laboratores retinentes, vèl conducentes Animalia Ecclesiæ, & Personarum Ecclesiasticarum, & pœnas exigi posse à Clericis, aliisque Ecclesiasticis personis, ac ab earum Colonis, & Curiodibus Animalium, super quibus, ac alijs articulis, & presertim an Ecclesiastici teneantur ad pœnam, an verò ad emendationem dumtaxat damni latè scripte runt *Fermosini. in cap. quia 12. quest. 9. nu. 9. & 10 de Iudic. Surd. conf. 301. num. 88. Vermigliol. conf. 336. Cobell. cit. cap. 42. num. 33. cum pluribus segg. Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disput. 2. quest. 3. num. 155. cum segg. Pignatell. consultat. 96. & 168. tom. 1. iuncta consultat. 26. tom. 3. Hermosill. ad Lopez gloss. 1 leg. 3. tit. 5. par. 5. num. 69. cum segg. pag. mihi 405. 2. impress. Lugdunen. Nouar. de Granam. Vassallor. graum. 44. cum segg. tom. 1. Oter. de Pascuis cap. 12. cum segg. Dynat. Anton. de Marin. Resolut. Iuris lib. 1. cap. 220. num. 11. Marius Castell. de Prisca, & recent. Eccles. libertat. lib. 2. quest. 85. Panimoll. in Annot. 8. ad decif. 12. & decif. 55.*

Et desuper emanarunt varijs temporibus resolutiones Sac. Congregationum super Controuersijs iurisdictionalibus Sac. Conc. Trident. & Episcoporum & Regularium, & Boni Regiminis recentitæ per Patrem Thomam del Bene in addit. ad eius tract. de Immunit. Ecclesiasticæ in verbo *Damnus data*, *Cobell. loc. cit. Barbof. dec. Apostolic. in verbo Damnum collectan. 238. Pignatell. & Panimoll. vbi suprâ.*

Superuenit postcâ de anno 1680. declaratio emanata à Sancta Memor. Innocentio XI. mediante organo Sacra Congregationis super Controuersijs iurisdictionalibus sequentis tenoris.

La Santità di N. S. non intende che li Ministri, e Lavoratori di Persone Ecclesiastiche per le pene de danni dati sijnò conuenuti altroue, che nel Tribunale Ecclesiastico, ne che inuero à dette pene soggiacciano à Statuto laicale, mà perchè la S. M. di Clemente VIII. concedette gl' emolumenti di tali pene alle Communità dell' Stato Ecclesiastico per una certa risposta annua, che le medeme fanno alla Reuer. Camera (à fine che resti prouisto all' indennità loro) hà sua

Beatitudine comandato, che VS. per Editto publico dischiari le pene, nelle quali deouono incorrere li Ministri, e Lauratori delle Persone Ecclesiastiche per li danni, che fanno con li Animali de medemi, e venendo il caso del danno dato proceda sommariamente alle pene comminate per Editto, applicandole sempre à beneficio di cotessta Communita, o suo Affittuario, regolandosi al solito nella quantita della pena, in modo che la Communita non riceua alcun pregiudizio; Così dunque eseguisca, e Dio la conferui. Roma li 6. Luglio 1680.

Come Fratello

G. Card. Carpegna.

I. Patriarcha d'Ant. occhia Segr.

Et prædicta declaratio tanquam posterior, & emanata per viam Legis generalis de Ordine Summi Pontificis attenditur, & seruatur, prout seruari debet, Fagnan. in cap. quoniam num. 9. de Constitut. Carolin. Controu. forens. cap. 227. nu. 12. lib. 3. & Diana Resolut. moral. par. 11. tract. 2. resolut. 42.

In nostra Ciuitate eligitur quolibet anno Iudex damnorum datorum, qui tam in procedendo, quam in condemnando seruare tenetur dispositionem Statuti, & Capitula supèr danno dato à Sac. Congregatione Boni Regiminis confirmata sub die 15. Maij 1684. & impressa in Appendice pag. 116. cum seqq. Maximè cum in prædicta Constitutione Clementis VIII. expressè mandetur, quod cuiusque loci Statuta seruentur.

Postquam verò Iudex pronunciauerit non esset permittenda appellatio suspensiuæ, cum versetur in causa indigente celeris expeditione ad text. in l. final. ff. de Appellat. & situat Vermigliol. conf. 336. nu. 9. quod & dispositum legitur in L.L. Hispaniarum, quarum verba refertur per Oster. de Pascuis cap. 12. nu. 26. Nihilominus à nostro Statuto permittitur vtrique parti semel appellare.

Post hæc scripta vtile existimauimus addere resolutionem controuersæ ortæ inter Illustriss., & Reuerendiss. D. Silanum doctissimum, & zelantissimum Episcopum Ciuitatis Castellanzæ, & Communitatem, illiusque Conseruatores super eo quod stante Statuto Ciuitatis disponente, quod animal damnificans in fragranti reperiunt possit à damificato occidi, & diuidi inter Prætozem, seu Conseruatores, Communitatem, & occidentem, prætendebatur à Communitate, quod fabricato desuper processu per Tribunal Ecclesiasticum, cui per Canonicum damnificatum à multitudine porcorum, & oeciciforum porci denunciatum fuerat damnum, non potuisset Episcopus medietatem porci occisi in eleemosynam tradi mandare Monasterio Monialium, remanente altera medietate occidenti, sed diuisionem faciendam ad formam Statuti, & à Sac. Congregatione Immunitatis Ecclesiasticæ sub die 16. Martij 1694. rescriptum fuit portiones animalium, de quibus agitur non spectare ad Gubernatorem, nequè ad Conseruatores.

De Saltuarijs.

R V B R I C A II.

PRO euidenti publica vtilitate, vt bona hominum existentia in Comitatu Fauentino benè custodiantur, & à nemine damnificentur, & sic necessarium fore arbitantes, vt custodes habeantur, & deputentur supèr huiusmodi custodia, quos custodes communis vsus, & antiqua consuetudo Saltuarios vocat. A. Statuimus ergo, & ordinamus, quod per Antianos dictæ Ciuitatis; & generale Consilium singulis annis de mense Octobris eligantur supèr custodia bonorum omnium dictæ Ciuitatis, & supèr damnis, quæ dabuntur in, & supèr dictis bonis sexdecim Saltuarij, qui durent vno anno, qui annus ineipiat secundum determinationem præfati consilij, & Antianorum, quibus Saltuarijs sit, & intelligatur concessa facultas exercendi dictum officium, & pœnas inuentionum de dictis damnis exigendi iuxta formam, & taxam Statutorum Fauentiz disponentium supèr damnis datis, vel etiam possit eis locari dictum officium damnorum datorum exerceendum iuxta, & secun-

Observationes ad Rubr. II. Lib. V.

5

secundum formam dictorum Statutorum per dictum Consilium, & Antianos, & poenae dictorum damnorum datorum applicari possint eisdem Saltuarijs prout eis videbitur expedire: Qui Saltuarij teneantur, & debeant primo iurare in manibus Dominorum Antianorum pro tempore de legaliter eorum officium exercendo sine fraude, vel dolo aliquo, & dicto recepto iuramento bini ire per totum dictum Comitatum ad videndum, & inuestigandum de damnis datis per personas, & animalia quorumcumque, quibus duobus credatur de inuentione, nisi probatum fuerit contrarium, super qua probatione Iudices se diligentem habeant ad instantiam conuerentis bene rimando fraudem, dolum, vel falsum, separatim eos interrogando, & alia faciendo, quae eorum arbitrio videbuntur conuenire, & si in falso reperti fuerint, sint ipso officio priuati, & quilibet in poenam librarum viginti quinque bonon. ipso facto condemnatur, ad quam soluendum cogantur, & detineantur in carceribus, quam si non soluerint infra decem dies fulgentur per Plateam Communis, & teneantur etiam personas, & animalia quasque, & quaecumque inuenerint damnum dare denunciare, & describi facere inuentiones ipsas per Notarium ad officium damnorum datorum deputatum infra duos dies post dictas factas inuentiones immediatè sequentes, poena solidorum viginti pro quolibet eorum, & qualibet inuentione de facto ab eis, & quolibet eorum per Iudices damnorum datorum auferenda, & Communi Fautentiae applicanda pro dimidia, & pro alia dimidia Iudicibus praedictis: Et si ipsi Saltuarij aliquam personam inuenerint damnum dare, quam non cognoscerent, vel sibi non indicarent veridicè nomen suum, possint capere, & illum in carceribus ponere, & tunc puniatur talis in poenam dupli de damno, de quo inuentus est, & pro nomine denegato, vel non veridicè indicato etiam puniatur in solidis 20. bonon. vltra dictam poenam, & similiter puniatur fugiens à conspectu Saltuariorum ne capiat, vel cognoscatur: Si autem inuenerint animalia damnum dantia sine custodia, & ignorent cuius sint, debeant ea ducere, & ponere super hospitio B expensis cuius sint, & tunc etiam Dominus animalium duplum soluat poenae, quam soluere debuisset, si ipsa animalia fuissent indicata, & notificata ipsis Saltuarijs cuius sint. Et ad vitandam maiorem expensam quilibet interrogatus à Saltuarijs de eo, qui damnum dedit, vel cuius sunt animalia inuenta in damno, teneatur eis dicere quis sit damnum dans, vel cuius sint animalia inuenta, sub poena solidor. 20. bonon. pro quolibet, & qualibet vice qua non dixerit, & non indicauerit praedicta, vel si repertum fuerit talem interrogatum mendacium dixisse, & in hoc Iudices habeant plenam auctoritatem decidendi, cognito tantum de mera veritate, & considerata qualitate, & vicinitate personarum, & alijs indicijs animum eorum mouentibus. Teneanturque ipsi Saltuarij notificari Domino animalium, & Patrifamilias personae accusatae infra tres dies quando veniat ad se defendendum ab accusatione data, & eo non veniente infra dictam tertiam diem executio poenarum fiat ad instantiam Saltuariorum, & quilibet de familia accusari possit grauari, & detineri ad soluendum, dum tamen excesserit aetatem 14. annorum. Et non possit aliquis grauari pro aliqua accusatione, quae non sit, & reperiatur per Notarium descripta, poena cuiuscumque aliter grauari facienti librarum quinque bonon. cuius poenae tertia pars sit Iudicum, aliae duae partes applicentur Communi Fautentiae, & teneatur etiam reficere grauato expensas, & damna, prout per Iudices fuerit declaratum, & ad id compellantur, & grauentur incontinenti, & realiter, & personaliter. Et cum

cum sæpè numero accusationes, & denunciationes damnorum datorum indecifæ pendeant Officialium incuria, & negligentia, ob id volumus, & statnimus, quod Depositarius Communis Fautentiæ teneatur singulo anno curare, & facere, vt fiat liber vnus omnium accusationum, & denunciationum pendentium super damnis illatis datarum per ipsos Saltuarios, & alios quoscumque, quos sic denunciatos, & accusatos Iudices damnorum huiusmodi citari facere teneantur ad faciendum eorum legitimas defensiones infra terminum quinque dierum, & eodem termino elapso, et nulla legitima defensione facta dicti Iudices, & Depositarius compellere teneantur dictos accusatos, et denunciatos, etiã nulla alia condemnatione expectata, seu fienda ad soluendum poenas dictarum accusationum, et denunciationum iuxta formam Statutorum Fautentiæ.

S V M M A R I V M.

- 1 Saltuarij sunt Custodes Agrorum, quibus data est etiã facultas includendi pecudes in fundis inuenta.
- 2 Saltuarij, seu Custodes iurare debent de custodia bona fide, & sollicitè faciendâ, & de accusando, seu notificando quamlibet personam, & animal damnificant.
- 3 Custodes duplici sunt speciei, nam alij non solum custodiunt Agros, & bona ne damnificentur, verum etiã pignorant, & capiunt animalia pro poenis damni dati, ac faciunt alios actus iurisdictionales; alij verò simpliciter custodiant.
- 4 Custodes Agrorum opponere quinque possunt. Saltuarij à particularibus prepositi custodia gratia proprijs pridijs tanquam instrumentum fundi considerantur num. 4.
- Saltuarij prepositi custodia Agrorum Mensa Episcopalis gaudet fori privilegio num. 4.
- 5 Saltuariorum electio spectat ad Communitatem.
- 6 Confectio deputandi à Communitate Saltuariorum, seu Custodes est seruanda.
- 7 Salarium Saltuarij, seu Custodibus debetur, & quidem à Communitate.
- 8 Maxime quando Communitas habet pascua, seu ius pascendi in toto Territorio.
- 9 Ecclesiastici an teneantur contribuere solutioni salarij Saltuariorum, seu Custodum.
- 10 Saltuarij, seu Custodibus à publico deputatis plena fides est addibenda, quando medio iuramento deponunt aliquem in noxa comprehendisse, seu animalia damnum dantia inuenisse, vide ibi Decl. num. 11.
- 12 Animalia damnum dantia possunt capi, includi, & retineri iam à Saltuarijs, & alijs Officialibus deputatis, quàm ab ipso

Domino fundi damnificati, donec pro damno illato satisfiat, vel caueatur Decl. num. 15. & 16.

- 13 Amplia procedere quamvis ipsi animalibus Agri colantur. Vide ibi.
- 14 Animalia damnificantia si aufugerint possunt capi in alieno fundo.
- 17 Animalia damnificantia si capta fuerint, quando fini restituenda.
- 18 Animalia vicia damnificantia non debent capi, & retineri, sed solum aliqua pars eorum, qua sufficiat pro restitutione damni, & solutione poenæ, ac expensarum.
- 19 Pignoriatio pro damnis datis ab animalibus faciendâ est in alijs bonis existentibus poenæ Custodem, seu Dominum animalium, non autem ipsorum animalium.

O B S E R V A T I O.

A Saltuarij sunt Custodes agrorum, quibus data est etiã facultas includendi pecudes in fundis inuentæ, vt probat Felman. de Inclusionem animal. cap. 4. sect. 1. num. 1. cum segg. Carpan. ad Statut. Mediolan. tom. 2. cap. 367. cum segg. vbi Saltuarij vocantur Camparij, & in eodem cap. 367. num. 6. vers. qui Camparij aduertit quod tempore acceptationis eorum Officij iurare tenentur de custodia bona fide, & sollicitè faciendâ, & de accusando, seu notificando quamlibet personam, & animal damnificans; Custodes autem sunt in duplici differentia: alij enim non solum custodiunt prara, nemora, aliaque bona ne damnificentur; Verum etiã exercent actus ad iurisdictionem pertinentes pignorando, seu animalia pro poenis damni dati capiendò, faciendoque alios actus iurisdictionales, vnde istorum appositio, tanquam de micro imperio spectat ad Dominum,

minum, seu Principem iurisdictionem in loco habentem; Alij verò agros, vineas, prata, & similia loca simpliciter custodiunt ab eorum ingressu, alios coercendo, abique eo quod damnificantes ob id pignorare valeant, aut pignorum absque auctoritate Iudicis adiudicationem facere, & istos tam Oppida, Ciuitates, & loca in proprijs defensis, aut pascuis, quam quilibet priuatus apponere potest, cum nulla iurisdicatio ad id sit necessaria, nam de huiusmodi rerum, & bonorum naturali defensione tantum tractant, personas damnificantes Iudici pro poena soluenda, vel rescindendo damno denunciando, vt distinguendo tenet Capiblaneb. de Baron. 10. 2. prag. 10. cap. 70. num. 20. cum sequent. quem sequitur Lagunez. de Frustib. par. 1. cap. 16. num. 78. cum seqq. & isti Saltuarij à particularibus praepositi custodij gratia proprijs praedijs, tanquam Instrumentum fundi considerantur per text. in l. Instrumenta fundi in fine, & l. Quasitum §. Saltuarium ff. de Fundo instrum. & instrum. legat. firmat Pignatell. consult. Canon. 122. nu. 5. par. 4. Qua ratione Saltuarius praepositus custodij agrorum Mensae Episcopalis, & ex illo exercitio pro maiori parte anni viuens gaudet priuilegio fori, vt relatis resolutionibus Sac. Congregationis Immunitatis respondit Pignatell. vbi supra n. 4. cum seqq.

Saltuarij, de quibus in praesenti Rubrica, & in Capitulationibus super damno dato cap. 3. tit. de Saltarij impressi, in Appendice pag. 118. sunt primæ speciei, eorumque electio spectat ad Communitatem vigore eiusdem Statuti, & Capitulorum ac etiam de Iure, Oter. de Pasc. cap. 19. nu. 11. & si deficeret dispositio Statuti, sed concurreret inueterata consuetudo deputandi per Communitatem tales Custodes cum facultate damnificantes capiendi, pignorandi, & penas exigendi, ea esset seruanda. Auendan. de Execquen. mandat. lib. 1. cap. primo num. 12. vers. & adeo Oter. cit. num. 11. & Lagunez. d. cap. 16. num. 85.

Illis debetur salarium, & quidem à Communitate, cum eorum ministerium redundet etiam in eius utilitatem ratione poenarum, quæ ei applicantur vt reprobato Auendano tenet Cobell. ad Bullam Boni Regim. cap. 42. num. 31. vers. attamen cum sequent. & restatur quod in Tabellis Communitatum inter publicas impensas adnotatur sper salarium Custodij iuncto

num. 79. cum seq. vbi subdit id maxime procedere quando illa Vniuersitas habet pascua, seu ius pascendi in roto Territorio & Oter. dicto cap. 19. num. 5. An autem ad illius solutionem contribuere teneantur Clerici, & Ecclesiasticæ personæ, & quæ ad hunc effectum concurrere debeant vide Zaceb. de Salar. quest. 5. nu. 12. cum seqq. & praesertim num. 20. cum seqq. Panimoll. in annot. 1. num. 7. ad eius decis. 6. vbi firmat teneri concurrere quando habent curam praediorum tam Laicorum, quam Ecclesiasticorum.

Iisdem Saltuarijs, seu Custodibus tanquam Officialibus à publico deputatis plena fides est adhibenda, quando medio iuramento deponunt aliquem in noxam comprehendisse, seu animalia damnum dantia inuenisse ad ser. in l. final. C. de Ponderatorib. & auri illation. lib. 10. plenè Oter. de Pascuis. cap. 10. nu. 12. cum seq. Guzman. de Euiction. quest. 9. num. 22. Capyc. de. 45. num. 3. quod iuramentum in quolibet actu non est necessarium, quando in principio suscepti Officij praestitit generale iuramentum, vt cum Bald. in l. Hac editali §. his illud num. 5. C. de Secund. nupt. & alijs tenet Chassan. in Consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 6. sub n. 4. vers. sed redeundo, licet eo relato contrarium dicat Ripol. de M. iustis. Logia maris cap. 21. num. 31. vbi docet quod depositio solius Custodis vineæ est sufficiens ad probandum furtum vinearum, dummodò expressè iuret de illo furto particulari, nulla habita ratione illius in principio praestiti debent, & fideliter exercendo.

Aduertendo tamèn eis plenam fidem esse adhibendam quando tota pena Communitati, aut Fisco, aut alio applicatur Bart. in l. lites sustin. num. 3. ff. de His qui notant infam. vt declarat Guzman. vbi supra, & Oter. loc. cit. cap. 19. num. 12. in fine. Vè si ei aliqua portio applicaretur, quæ esset modica, cum pro minima poena nemo mentiri, & peiorare praesumatur, vt cum Barbat. conf. 12. num. 15. & Casteoin Addit. ad Patian. de Probat. lib. 1. num. 48. litt. L. declarat Oter. dicto nu. 12. in fine vbi de summa trium, vel quatuor argenteorum, & Guzman. citat. quest. 9. num. 23. Chassan. in Consuetud. Burgund. rubr. prima §. 6. verbo Sont creux num. 9. vel si ageretur de re modica, ac leui crimine vt tradunt Oter. cit. num. 12. in fine, & Guzman. allegat. num. 23. vel concurreret

reperet depositio alicuius Testis attestantis de damno, aut ipse Officialis experit, prout disponit de Custodibus vinearum nostrum *Statutum lib. 5. sub Rubr. 39.* ac retineat animalia damnificancia, vt declarat, *Novar. de Grauar. Vassall. to. 1. grauam. 57. num. 2.* Vel demum nisi sublit aliqua causa in contrarium, nam ea concurrente, non creditur Saluatio, quamuis aliquin ex dispositione *Statuti* ei fides esset præstanda, vt dixit *Rot. coram Coccin. decif. 215. num. 4.*

Quoties reperiuntur animalia damnum B dantia possunt capi, & includi, seu retineri à Saluatorijs, & alijs Officialibus deputatis *Feliman. de Inclusion. Animal. cap. 10. num. 1. cum seqq. Carpan. ad Stat. Mediolanen. tom. 2. cap. 469. num. primo;* quam ipso Domino fundi, in quo damnum fuit illatum, quousque pro damno illato satisfiat, vel caueatur ad *text. in l. Ratis ff. de Incend. ruin. naufrag. l. Hoc amplius 9. §. de bis, & §. Horatius ff. de Damno infect. l. De pecorib. C. de Leg. Aquil. & post relata contrariam opinionem adducit Oter. de Pasc. cap. 13. num. 18. cum duobus seqq. tenet Menoch. de Recuperan. possess. remed. 9. nu. 282. Theor. vot. par. 1. v. 38. num. 14. vbi num. 18. aduertit, ne Magistratus officium vsurpasse videatur committendo vim priuata, cautius erit, si denunciatur Curia, prout in Burgundia, & in alijs locis seruari testatur De Luca in *Animaduers. ad Gratian. discept. 80. nu. 3.* Eo magis vigente Statuto, vel Consuetudine id permittente vt firmitur *Antonell de Loco legal. lib. 3. cap. 20. quæst. 2. num. 18. Boff. Tract. var. tit. de Dam. dat. in fine. Cepoll. de Seruit. Iurispasceen. num. 30. Gratian. disceptas. 80. num. 8. & decif. Mareb. 57. num. 12. Romaguer. ad Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 6. rubr. 10. num. 6.**

Etiam cum animalibus ipsis agri co-
13 lantur, nam imputare sibi debet Dominus, si illa mediâte cautione de damno rescindendo, vel mediante actuali refectione damni ea non liberauit, vt tenet *Feliman. dicto cap. 10. loc. citat.* vbi aduertit militare diuersam rationem in executione, quam in inclusione, quia dum in executione pro debito animalia ad agriculturam destinata capiuntur, ea distrahuntur, aut creditori adiudicantur, & proinde prohibetur super illis executio, cum exinde resulter præiudicium agriculturæ; in inclusione verò licet ea redimere, & sic recuperare:

Verum hæc diuersitas rationis non videtur subsistere, quia sequuta inclusione si non præstetur cautio, aut non redimantur, vt potè quia Dominus nolit, vel non possit, pariter animalia distrahuntur in præiudicium agriculturæ.

Nec non etiâ possunt capi in alieno fundo, quam aufugerunt à terris damnificatis, dum capi nolebant tradit *Massif in Addit. ad Capyc. dec. 45. circa med. vers. quid si animal aufugit.*

Aduerte quod dictum est de inclusione, & retentione permissa Domino fundi damnificati procedit, quando ignoratur quis-
15 nam sit Dominus animalium damnificantium, nam quousque seiat, licita est retentio, cum prius querendum sit de persona, contrâ quam possit moueri actio, quam de iure, nam non potest haberi actio efficax, dum ignoratur contrâ quem sit dirigenda, secus autem si seiat cuius sint animalia, cum tunc illic absque remedio retentionis possit suas mouere actiones contrâ Dominum animalium pro damno, & pœna, vt declarat *Barbof. in l. De pe. oribus num. 3. cum seq. C. de Leg. Aquil. Cancr. Var. resol. par. 2. cap. 10. numer. 86. latè Oter. de Pasc. cap. 13. nu. 2. cum duobus seq. Fulius Benigni in Add. ad Statutum Agricultura Vrbs cap. 4. litt. F. vers. limita. Merlin. de Pignor. lib. 1. tit. 3. quæst. 14. num. 12. cum seq. vbi quod aliquin læderetur iurisdictioni Iudicis, cum pignora capere sit species iurisdictionis Carpan. dict. cap. 369. num. 7. & 9. Surd. de Aliment. tit. 8. priuile. 62. num. 2. cum seq. vbi firmit quod reperto Domino non potest retineri animal pro damno dato, sed solum pro pahuulo interim præstito *Gratian. discept. 80. num. 2. cum seqq. & numer. 11.* nisi vigeat Statutum, seu Consuetudo, quod animalia iuuenta damnum dantia possint retineri, nam isto casu indistinctè competet retentio, vt concordantibus relatis firmit *Oter. d. cap. 13. num. 24. Gratian. vbi suprâ num. 8. cum seq. Romaguer. in addit. ad Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 6. Rubr. 10. num. 6. & Sabell. in Sum. diuers. tract. §. Animal. num. 2. vers. quod de consuetudine.**

Idemque procedit, quod ad Custodes, & Saluatorios habentes ex Statuto, Lege, vel Consuetudine facultatem capiendi, & re-
16 tinendi animalia, quæ repta fuerunt damnum dare, nam ea quoque indistinctè poterunt capere, & retinere, donec restituatur

ciat ut damnum, & foluatur poena incurfa, vel fiat depofitum, vel præfiterur cautio, aut detur pignus mortuum; altero enim ex iftis concurrentibus, animalia reftitui debent, vt relatis *Auendan. de Exeq. mand. par. 1. cap. 1. iuncto cap. 4. num. 30. verf. fed quaro aliquis, & Azened. in l. 1. tit. 7. lib. 7. noue Recop. num. 4. tradit Oter. de Pafc. cap. 19. num. 14. Scialoja de Foro compet. cap. 16. num. 37.*

Benè verum eſt, quod non debet retinere omnia animalia, ſed ſolum aliquam congruam partem, cuius pretium ſufficiat pro reſeſtione damni, & ſolutione poenæ, & expenſarum, ne omnia animalia in hoſpicio conſumentur.

Et magis æquum etiã eſt, quod pignoratatio fiat in alijs bonis exiſtentibus penes Cuſtodem, ſeu Dominum animalium; Oter. de Pafc. cap. 19. num. 14.

Quod Capitularij, teneantur ad emendationem damnorum datorum in eorum Scholis.

R V B R I C A III.

STatuimus, & ordinamus cum aliquod damnum datum fuerit in pertinentij, Scholarum Fauentix, & ignoretur quis dederit, aut cuius fuerint animalia damnum dantia, quod tunc per Dominum, vel aliquem de eius Familia, aut per ciu-
Laboratorem, vel alium de Familia Laboratoris poſſit accuſari Schola, & Homines ipſius in generali de dicto damno iuramento prædictorum, vel alterius eorumſi dicatur per iurantem damnum vidiffe, & credatur accuſantis iuramento vſque ad ſolidos viginti, ſi iuramento dixerit eſſe damniſicatum in tanta quantitate, vel ab indè infrà, ſi autem dicat damnum excedere dictam quantitatem, tunc Iudices vadant, vel vnus eorum vadat, aut mittere debeant duos bonos Viros ad videndum dictum damnum, quorum æſtimationi, & relationi cum iuramento eorum ſtari debeat, reſuiſito, vel monito Capitulario ad intereſſendum, ſeu videntium dictum damnum cum ipſis æſtimatoribus, & Capitularius dictæ Scholæ, in qua damnum datum fuerit cogatur ad emendationem damni damnum paſſo tantum, & non ad aliam poenam, vſque ad quantitatem ſupraſcriptam. Si autem Capitularius, vel alius nomine Scholæ veller inueſtigare, & docere de damnum dante, ſi petierit debeat infrà terminum quinque dierum denunciare damniſicantem, vel animalia cuius fuerint, quæ damnum dederint, quod ſi liquidò apparuerit de damniſicante, vel cuius fuerint animalia, cogatur talis denunciatus damnum emendare ipſo facto. Si autem inter Scholam, & ſeu Capitularium eſſet ſuper hoc controuerſia cum denunciato cogatur, ſi conuiſtus fuerit ipſe denunciatus per ſententiam emendare damnum paſſo ſecundum quod iudicatum fuerit damna, & expenſas reficere. Si autem non fuerit conuiſtus cogatur, captus ipſe damnum emendare ſine aliqua dilatione, quod quidem damnum probari poſſit per homines dictæ Scholæ, in qua damnum datum fuerit. Volumus iamèn pro peroneratione Hominum Scholarum, & in odium delinquentium, & damniſicantium quod ſi quandocumque ante quàm facta fuerit exactio emendatæ damni pro parte Scholæ, etiam poſt dictos quinque dies fieret denunciatio damniſicantis, quod tunc ipſa emendatæ exactio diferatur, vſque quo denunciatus fuerit per ſententiam conuiſtus, vel abſolutus, & ſi conuiſtus fuerit, teneatur ad damni emendationem, & ad reficiendum damna, & expenſas Scholæ, & damniſicati ſecundum taxationem per Iudices ſiendam. & quod nullus poſſit accuſare Scholas pro

pro fermentibus ablatis à mense Iulij vltra. Insupèr si quando aliqua accusatio ab aliquo, seu aliquibus instituta esset contrà aliquam Scholam de damno dato in possessionibus, seu terris, quas accusatores assererent esse in pertinentijs Scholæ, aduersus quàm talis accusatio instituta esset Capitulario, seu alio Procuratore, vel Defensore ipsius Scholæ comparente, & negante ipsam possessionem, seu terram esse in pertinentijs talis Scholæ, tunc de hoc stetur Extimo Communis Fautentiæ, quod sufficiat quo ad id pro plena probatione, vbi in eo contineretur possessiōnem, seu terram huiusmodi esse in pertinentijs illius Scholæ, aliàs vbi per dictum Extimum de hoc stare non possit, teneantur Capitularij, Procuratores, seu Defensores Scholæ sic accusatæ ostendere, & liquidare infra decem dies sibi ad hoc per Iudicem, seu Iudices damnorum datorum assignandos, in qua Schola sita sit talis possessio, in qua damnum datum diceretur, citatis tamèn ad hoc Capitulario, & Sindico alterius Scholæ, in qua allegaretur possessionem, seu terras huiusmodi sitam esse expensis Capitularij, seu Scholæ vt suprà accusatæ. Si autem pro parte Scholæ diceretur etiàm minus esse damnum quantitatis solidorum viginti. Iudices semper possint de hoc cognoscere, & terminare, prò vt æquum eis videbitur, faciendò damnum etiàm reuideri per vnum vel duos, vt eis videbitur conuenire, & declarantes, quod collectæ, quæ imponerentur supèr huiusmodi emenditis damnorum ponantur supèr fumantibus habitantium in ipsa Schola tantum, non obstante aliquo Statuto loquente de collectis imponendis.

S V M M A R I V M.

- 1 Ocularis inspectio, & euidentiæ rei omne genus probationis superat, & cauillandi materiam tollit.
- 2 Oculari inspectione probatur damnum datum.
- 3 Testibus probatur damnum datum.
- 4 Assessmente Officialium deputatorum probatur damnum datum.
- 5 Liquidatur damnum datum ex depositione Testium.
- 6 Liquidatur damnum datum relatione Peritorum, & Estimatum.
- 8 Maxime si fuerint de communi consensu partium electi.
- 9 Vel fuerint ad hunc effectum à Consilio seu Publico Cinitatis deputati.
- Peritis in arte standum est num. 6.
- Periti preferuntur Testibus num. 7.
- 10 Peritus, & Estimatum vnius sufficit pro liquidatione damni dati, quando toliter disponis Constitutio, seu Statutum.
- 11 Etiam si non præcedat electio partium, vel Iudicis.
- 12 Periti eligendi sunt à partibus mandante Iudice, prout citatione, & num. 13.
- 14 Et si vna pars reuolat, vel negligat eligere suum Peritum, tunc Iudex illum deputat ex officio.
- 15 Tertius Peritus à partibus eligendus est,

quando Periti binc inde electi discordant in eorum relatione.

- 16 Iudex non potest assumere partes tertij Periti.
- 17 Non potest quis in causa partes Iudicis, & Testis sustinere.
- 18 Iudex eligis tertium Peritum ex officio, quando partes sunt morosa in eum eligendo.
- 19 Tertius Peritus an teneatur adharere relationi vnius ex precedentibus Peritis binc inde electis.

Rot. coram Manzaned. decisio. 460. num. 1. impugnatum num. 19.

- 20 Concordantia tertij Periti in sua relatione cum vno duorum Peritorum binc inde electorum, tunc duarum relationes, seu peritia preferenda sunt alteri.
- 21 Relationi tertij Periti ab alijs Peritorum binc inde electorum discordant standum est. Contrarium num. 22. Decl. num. 23.
- 22 Peritorum eligendus est, quando tertius Peritus discordat ab alijs.
- 24 Discordantibus relationibus trium Peritorum, tunc coacturaanda est tota summa in eis contenta, & in tres partes diuidenda, desumendo vnam partem pro iusto valore. Contrarium num. 27. Declara num. 28.
- 25 Periti extendant eorum arbitrium augendo, & minuendo in relatione valorem, prout affectio

*affectio erga eos, qui illos elegerunt al-
lucinat.*

26 *Tertius Peritus mediam viam solet tenere.*

29 *Periti accedere debent ad locum differentia
prævia citatione partium ad interessend-
dum præ diebus, & horis certis.*

30 *Limina quando citatio à partibus fuit re-
missa.*

31 *Peritus relationem, seu peritiam tradere,
possunt etiam discessit absque eo quod
requiratur citatio. Vide num. 32.*

*Citatio ad videndum referre Peritus an, &
quando requiratur num. 31. cum seq.*

33 *Dammum taxari, & liquidari debet secun-
dum tempus, quo fuit illatum, habito
respectu ad herbam, non secundum futu-
rum, & supernentiarum mensuris.*

OBSERVATIO.

Oculari inspectione, & euidencia rei,
quæ omne genus probationis supe-
rat, & causillam materiam tollit *Crawest.*

*conf. 104. num. 12. Ciriac. contr. 580. nu.
52. Conciol. ad Statut. Eugub lib. 6. Rubr.*

*7. numer. 6. ubi subdit quod potest fieri
quandocunque etiam post conclusum in
causa Francisci Palma consultat. 46. num.*

*21. Afflic. decif. 216. num. 3. Barz. decif.
2. num. 57. Rota coram Ludov. dec. 575.*

*numer. 6. & coram Dunozet. iun. decif.
1008. num. 13. probatur damnum datum,*

*2. ut respondu Rota in eadem decif. 1008.
loc. cit.*

Probatur etiam depositione Testium.

3 *Hermosill. ad Lopez gloss. 4. leg. 10. tit. 1.
par. 5. num. 326. pag. mihi 163. secundum
impress. Lugdunen.*

*Nec non attestatione, seu depositione
Officialium ad hunc effectum à Publico
deputatorum, ut firmatum fuit ut supra in
antecedenti observatione num. 10.*

*Liquidatur verò præ ceteris depositione
Testium, ut tradit Oster. de Pæse. cap. 15.*

numer. 19.

*Liquidatur etiam relatione Peritorum,
& Aestimatores, quibus standum est ad*

6 *Text. in l. 1. ff. Si Mensor falsum mod.
dixeris, & in specie sumat Oster. de Pæse.*

*cap. 15. num. 22. cum alijs adductis supra
in Obseru. ad Rubr. 50. num. 1. lib. 3. Rot.*

*coram Dunozet. decif. 1008. num. 14., &
7 ipu pta feruntur Testibus Ridolpbin. Prax.*

*par. 1. cap. 8. num. 114. Rota coram Lu-
dov. decif. 161. num. 8. ibique Beltramin.*

num. 10. coram Celfo decif. 236. num. 13.

*Eo certius si Periti, seu Aestimatores fue-
runt de communi consensu partium electi
iuxta individualet resolutionem Sac. Con-
gregationis Episcoporum, & Regularium;*

8 *de qua testatur Thomas del Bene in addit.
ad tract. de Immunit. in verbo Damna da-
ta circa finem: vel quando fuerint ad hunc
effectum à Consilio, seu Publico Civitatis*

9 *deputati, quorum fidei tanquam appro-
batae stari debet, ut tenet Oster. d. cap. 15.
numer. 21. cum seq. Pacion. de Locat. cap.*

34. §. 5. num. 28.

*Indo etiam si fufficit vnicus, si taliter dis-
ponat Constitutio, Lex municipalis, seu*

10 *Statutum notat Anton. Gomez. tom. 2. de
Contra El. cap. 9. circa finem, quem refert, &
sequitur Oster. ubi supra num. 22. vers. quan-
doque vnicus Officialis, seu Aestimator, &
dictam fuit supra in Obseruat. ad Rubr. 50.*

num. 9. lib. 3. Absque quo præcedat electio

11 *partium, vel Iudicis, ut firmant adducti
in dicta Obseruat. ad Rubr. 50. num. 8.*

*Quando verò deficient Aestimatores pub-
lici, tunc de consuetudine eligendi sunt*

12 *Periti à partibus, mandante Iudice, ut
tradit Cagnol. in l. 2. num. 259. C. de Rescind.
vendit. D. Pacion. de Locat. & conduct. cap. 24.*

*num. 76. cum alijs adductis supra
in dicta Obseruat. ad Rubr. 50. num. 3. præ-
uia citatione, quæ necessaria est, ut docent
lasen. in §. quadam num. 79. Instit. de Action.*

13 *Cagnol. ubi supra num. 260. & Pacion. loc.
cit. num. 77. Annot. ad dicta Rubr. 50. num. 6.*

*iuxta proximam traditam per Ridolpbin. Prax.
par. 1. cap. 8. num. 11. Et si vna pars renuat,*

14 *ludex illius deputat ex officio, iuxta præ-
ximam traditam ab ipso Ridolpbin. sub nu. 11.
Pacion. de Locat. cap. 34. §. 5. num. 15. cum
alijs adductis in citat. Obseru. ad Rubr. 50.*

num. 4.

*Cum autem rarissimè contingat, quod
Periti à partibus hinc inde electi concor-
dent in eorum relationibus, proinde illis
discordantibus eligendus est ab ipsis par-*

15 *tibus tertius Peritus Ridolpbin. loc. cit.
num. 120. Pacion. dicto cap. 34. §. 5. num. 70.*

*Nec Iudex potest assumere partes Peri-
ti, tùm quia materia, de qua agitur po-
test esse extranea ab illius professione, &
16 cognitione, tùm etiam quia cum Peri-
tus consideretur etiam tanquam Testis, ab-
surdum est, quod quis in causa partes Iu-
dicis, & Testis sustineat Gratian. discen-
ptat. 235. num. 38. cum seq. & respondit,
Rot. coram Merlino decif. 678. per tot. & co-
amr*

*ram Priolo decif. 243. num. 14. Pacien. ubi
fuprà num. 73. ubi reprobat Ioseph Ludouic.
decif. Peruffin. 28. num. 21. contrarium sen-
tentem.*

Et si partes sint morofæ in eligendo,
18 tunc fuppletur à Iudice ex officio cum
eligendo, vt profequitur Ridolph. ubi fuprà
Pacion. diffo. 5. §. num. 74. & diffo. Obferuat.
ad Rubr. 50. num. 5. Rot. coram Merlin. de-
cif. 678. num. 2.

Sequuta tertij Periti electione, dubita-
ri poteft, an in eius relatione teneatur
adhærere vni ex præcedentibus Peritis uec-
nè, nàm quod vni ex eis adhærere teneat-
ur dixit Rot. coram Manzaned. decif. 460.
19 num. 1. Contrarium verò videtur verius,
& in praxi feruatum, & quidè duplici
ratione, nempe prima, quia vt plurimum
inutilis effe electio tertij Periti, eiusque
relatio, cum Iudex poffet ex fe ipfo cogno-
fcere quænam ex duobus relationibus ef-
fet attendenda vti validioribus fundamen-
tis munita; fecunda verò quia primis duo-
bus Peritis congruit potius nomen, vel
terminus partialium defenforum, tertio
verò Perito congruit nomen, & terminus
Affefforis, & instructoris Iudicis, qui non
tenetur adhærere vni ex Advocatis parti-
um, vt animaduertit Cardin. de Luca.
de Iudic. difcurf. 33. num. 26. *verfic. & me-
rito.*

Quandòque tamèn tertius Peritus cum
altero ex duobus Peritis concordat in fua
peritia, feu relatione, fed quandòque
etiàm ab ipfis difcordat; Quoties enim
concordat, tunc præualere debent duæ re-
lationes vniformes alteri fingulari, & vni-
ce Pacien. eis. §. 5. num. 83. Rot. coram Coc-
cin. decif. 745. num. 1.

Sed fi difcordet contronertitur, an fit
ftandum eius relationi, nàm affirmatiuum
opinionem tenent Socin. fen. confil. 54.
num. 2. *verfic. tertius, & vltimus casus lib. 1.*
21 Rot. coram Bichio decif. 291. num. 9. coram
Peutinger. decif. 231. num. 1. *post med. par. 1.*
decif. 111. num. 1. cum tribus feqq. par. 7. &
in decif. 178. num. 5. cum feqq. par. 14. Con-
trarium verò, quod eius relationi non fit
ftandum, fed deueniendum fit ad electio-
22 nem peritionis fequuntur Menoch. con-
fil. 343. num. 29. Gabriel conf. 168. num. 106.
Rot. in recent. decif. 554. num. 3. par. 2. co-
ram Buratt. decif. 56. num. 5. ibique Adden.
list. C.

Alij prædictas opiniones conciliando,
diftinguentes tradunt primam opinionem

procedere, quandò tertius Peritus electus
fuit ex difpofitione Legis, vel Statuti, &
23 Iudice cogente, fecundam verò in Perito
electo de partium voluntate, vt poff. Surd.
conf. 450. num. 60. cum feqq. tradit Adden.
ad Buratt. diffo. decif. 56. num. 4. Exobarr.
de Ratioc. cap. 32. num. 23. Cardin. de Luca
de Iudic. difcurf. 33. num. 26. Rot. coram Du-
mozet. iun. decif. 934. num. 4. ac decif. 947.
num. 2. coram Peutinger. decif. 231. num. 2.
cum duobus feqq.

Non defunt etiàm qui docent in dif-
cordia trium Peritorum coaceruandas ef-
fe omnes fummam in eorum relationibus
24 contentas, & deinde tota fuma fic coa-
ceruata diuidenda in tres partes, quarum
vna capiat pro iusto valere, iuxta ori-
ginalem theoricam Salycet. in l. Hac edi-
tali num. 10. *verfic. videtur igitur C. de Se-
cund. nupt. de fumptam ex l. si fundam 35. in
fine iuncta l. seq. in princ. ff. Mand. sti, quam
alijs relatis fequuti sunt Rodier. in conf. 44.
sub num. 57. Gizz. in Addit. ad Cypic. Intr.
decif. 42. num. 13. Munoz. de Ratioc. com-
put. 24. num. 4. vbi in fine fubdit & tu eam
digito ligabis, quia ad multa prodesse pote-
ris, Pacien. de Locat. cap. 34. §. 5. num. 90.
alios adducit Scoppa in Addit. ad Gratian.
difceptat. 32. num. 1. cum tribus feqq. Beign.
in Addit. ad Statut. Agricultur. Vrbs cap. 44
list. D. in fine, vbi in fpecie de æftimatione
damni dari, & concordantibus relatis cen-
fuit Rot. in recent. decif. 114. num. 7. cum
feqq. par. 17.*

Iste modus firmandi valorem fecundùm
quotidianam experientiam non est impro-
babilis, cum regularitè Periti ob affectio-
25 nem erga illos, à quibus fuerunt electi
extendant eorum arbitrium augendo &
minuendo valorem, prout affectio eos al-
lucipat; Iudex verò, feu tertius Peritus
ab eo in difcordiam aliorum electus foleat
26 mediam viam inter vnam & alteram rela-
tionem tenere; Nihilominus illum non
canonizarem pro regula certa, non fo-
lùm quia in contrarium valdè vergere vi-
27 detur text. in l. Diem proferre 23. §. si plu-
res ff. de Recept. arbit. & l. Inter partes 38.
in fine ff. de Re iudic. & per has LL. de opi-
nione Salyceti dubitauit Petrus Gerard.
de Petra Sancta singular. 25. num. 2. *verfic. cogi-
ta:* Verùm etiàm quia fapè contingit,
vnum ex Peritis à partibus electis vti vi-
rum timorata conscientie, & ab affectio-
ne, ac corruptione alienum referre ve-
rum, & iustum valorem, alterum verò
erro-

erroneè excedere, vel in augmento, vel in diminutione, & tertiam mediam viam sequendo non approbaret relationem iustam, nec improbaret iniustam, ac erroneam, & consequenter coaceruatio, & diuisio, de quibus supra per necessè non conferunt semper ad dignoscendum iustum, & verum valorem, solummodò autem in praxi sequerè prædictas coaceruationem, & diuisionem, quando ex circumstantiis, qualitate Peritorum, verisimilitudine, aliisque probationibus latè daretur vehemens fumus, seu probaretur excessus in augmento, & respectuè in diminutione valoris relationis duorum priorum Peritorum à partibus electorum, & respectuè tertij, nam tunc præuia coaceruatio subséquens diuisio verisimilitè redderetur iusta, ac ex ea resultaret probatio veri valoris.

Antequàm verò Periti referant, debent accedere ad locum, vbi illatum est damnum præuia citatione partium ad interessendum pro die, & hora certa *Caenol. in dicta l. 2. num. 261. C. de Rescind. vendit. Aldobrand. conf. 59. num. 6. lib. 1. Gratian. d. i. c. p. 374. num. 33. cum seq. Pacion. dicto cap. 34. §. 5. num. 25. cum duobus segg. vbi limitat quando citatio à partibus fuit remissa, & *Ridolphi. cit. cap. 8. n. 130. vbi tradit proxim.**

Et postquàm accesserunt, ac videntur possunt quodcumque tradere eorum Peritiarum, seu relationem etià die feriato, absquè eo quod requiratur citatio, cum ea non fiat in forma iudicij *Bart. in l. Theopompus num. 11. cum ibi Addis. in verbo respondeo ff. de Dot. prelegat. & in specie*

Fulu. Benign. in Addit. ad Statut. Agriculturæ Urbis cit. cap. 41. litt. O. Quæ tamèn conclusio non transit sine controuersia, vt videre est penès Pacion. de Locat. & conduct. cap. 24. num. 83. cum seq. iuncto cap. 34. §. 5. num. 51. cum segg. vbi tamèn post relata vtramque opinionem concludit quod quando pars fuit semel citata, ad videndum eligi Peritum, seu aliàs electioni interfuit, vel Periti electi fuerunt ab ipsis partibus, seu de eorum consensu, vel si partes interfuerunt æstimationi per eosdem factæ, vel ad interessendum citatæ non requiratur alia citatio in ipsa relatione, & concordantes cumulat.

Non omnittendo quod damnum taxari, & liquidari debet secundum tempus, quo fuit illatum, habito respectu ad herbam, non secundum futurum, & super percuturum messis, cum multa accidere valeant, per quæ maturitas impediti, & ad nihilum reduci valeat, iuxta vtiore opinionem per *text. in l. Omnis hereditas 5. nunquàm erefuit ff. de Reg. iur. & iuxta originalium theoricam Bald. in conf. 182. nu. 4. cum seq. iuncto num. 7. lib. 1. quem sequitur Crauet. conf. 40. num. 10. Menoch. de Arbitr. Iudic. cas. 149. num. 21. Marefcott. Variar. resolut. lib. 2. cap. 16. num. 7. Camer. Variar. resolut. cap. 13. num. 14. vers. similiter damnum datum latè Oter. de Pajf. cap. 13. num. 4. cum segg. Romagner in Addit. ad Ceneiol. ad Statut. Eugub. lib. 6. rubr. 10. num. 10. Fragos. de Regim. Reipubl. par. 1. lib. 7. disputat. 39. num. 46. vers. dicendum tamèn Gratian. decis. 570. num. 5. ad 13. ibique Scoppa num. 5. cum segg. Giurb. des. 105. num. 5.*

De Salario Notariorum damnorum datorum.

RUBRICA IV.

In primis pro qualibet accusatione scribenda in actis denarios duodecim, & tantundem accipiatur de productione accusationis in scriptis productæ à qualibet singulari persona, siuè Vniuersitate: de cancellatione verò tantundem accipere possint si causam expressit in cancellatione: de accusatione verò datur per Saluarios nihil accipere possint; pro cancellatione autem ipsius, à quolibet accusato denarios sex si pœna illius accusantis non excedat solidos X. bonononorum, si verò excesserit tunc verò vnum bonononum pro qualibet cancellatione accipere possint; de qualibet verò appodissa de grauando denarios, III. tantum, quomodocumque qualitercumque, & à quocumque fiat. Pro quacumque autem satisfatione solidum vnum tantum, nisi fuerint plures diffusio-

14 Dominici de Zaulis Episcopi Verulani

deiusiores, quia tunc sex denarios pro quolibet accipere valeant. Pro examine, verò testium solidos duos tantum pro quolibet teste computata Iudicis portione, nisi poena accusationis excederet summam librarum V. accipere possint. De alijs verò scripturis, quæ sicut in processu, si poena excedat supradictam summam, tantum accipiant, quantum in civili Causa permittitur, & si non excedat dimidiam tantum accipere possint. Pro citationum relationibus nil accipere valeant, salvo tamè in prædictis Iudicij damnorum datorum moderamine, quibus Notarij parere teneantur,

SVM MARIVM.

- 1 Merces Notarij est de iure debita.
- 2 Notario Aſſuario Tribunalis damni dati merces debetur iuxta taxam, de qua ibi remissum.
- 3 Notarius exigere non potest mercedem ultra taxam etiã sub prætextu consuetudinis introducta.
- 4 Notarius exigens mercedem ultra taxam crimen concussionis, seu quasi committit,

- 1 prime. ibique Bars. ff. de Eden. Dec. in l. 1. num. 23. ff. eodem, & in cap. 1. de Probat. Zacch. de Salar. quest. 78. num. 1. Et quidem iuxta taxam statutam in Capitulis
- 2 damni dati cap. 1. inſeris infra in Appendice pag. 122. absque eo quod ultra eam quidquam exigere valeant sub prætextu consuetudinis introductæ l. 1. §. ergo iubemus C. de Offic. Præſt. Prætor. l. in sacris ſcrinijs C. de Proxim. ſacr. ſcriniorum lib. 12. Bald. in autb. ſed bodiè C. de Episcop. & Cleric. Molin. de Iust. & Iure dispus. 83. quos refert, & ſequitur Zacch. dicta quest. 78. num. 30. Alioquin crimen
- 4 concussionis, seu quasi committunt, vt firmatum fuit ſuprà in Obſervat. ad Rubr. LIV. lib. III. num. 25.

OBSERVATIO,

Salarium, seu merces Notarij est de Iure debita Gloss. in l. Argentarij in

De modo emendandi damna data per Scholas, & qui teneantur.

R V B R I C A V.

Statuimus, & ordinamus, quod si quod damnum dabitur super aliquibus bonis in aliqua Schola, quod omnes homines dictæ Scholæ, & seu habitantes in ea, teneantur ad emendationem dicti damni. Nec laboratores dictorum bonorum cogi possint ad emendationem dicti damni directè, vel indirectè, nisi priùs confiterit dictos laboratores, vel eorum familiam, seu eorum animalia tale damnum dedisse, quo casu tunc laboratores teneantur ad eorum emendationem; & collectæ, quæ imponerentur pro tali emendatione distribui debeant pro fumantetantum, & non pro Extimo. Nec liceat hominibus dictæ Scholæ aliquid directè, vel indirectè in contrarium quoquo modo attentare, seu ordinare in fraudem huius Statuti, propter quod aliqui de dicta Schola magis grauentur, quàm alij pro tali condemnatione damni dati, aut aliqui immunes habeantur ab huiusmodi onere. Et Schola, quæ contra prædicta disposuerit, suæ ordinaverit poena quinque librarum bononorum puniatur, & dispositio sit ipso iure nulla, & nihilominus vniuersa Schola talem emendationem soluere compellatur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Author, & Malefactor damni copulatiue una cum damno debet probari, ut locus sit condemnationi ad restitutionem, & penam.*
- 2 *Pastori, vel Domino gregis viciniore in dubio imputandum est damnum illatum.*
- 3 *Statutum mandans damnum datum in Oppido, Castro, & Villa refarciendum esse à Vicinis, quando locum habeat remissionem, & num. 4.*
- 5 *Statutum disponens, quod Communitas teneatur refarcire damnum illatum, dum ignoratur delinquens valet, & est iustissimum, & quare n. 7. & 8. Contrarium n. 10. Decl. n. 11.*
- 6 *Statutum Cremonæ disponis quod si aliquod damnum, vel incendium in aliqua Villa datum fuerit, quod illi de Villa debeant denunciare Malefactorem, alioquin idem teneantur ad emendationem damni.*
- 8 *Damnum habitatorum culpa datum presumitur.*
- 9 *Bannitis, & Sicarijs cuiquam damna inferrentibus si in Civitatibus, Terris, Castris, & locis, si ipsa Civitates, & Communitates locorum eos non deprehenderint, & tales delinquentes impune transierint, illa Communitates, & Universitates teneantur ad restitutionem damni parti laesa, & tunc in Camera Apostolica ex dispositione Bullæ B. Pij V. vide ibi remissionem.*
- 10 *Statutum disponens unum pro alterius delicto puniri repugnat naturali rationi, & aequitati, ac Iuri humano, & Divino, ac tanquam iniquum, & irrationabile non valet. Decl. n. 11.*
Puniri quis non debet sine culpa n. 10.
Pena suæ tenet Aures n. 10.
- 11 *Amara in l. Providendum num. 27. cum seq. C. de Decurionib. lib. 10. reprobat.*
- 12 *Deus infligit penas temporales etiam innocentibus pro peccatis ab alijs commissis.*
- 14 *Causa legitima ad hoc ut Statutum mandans pro damno dato teneri vicinum, Villam, vel Communitatem, quando dicatur.*
- 15 *Statutum mandans pro damno dato teneri vicinum, Villam, vel Communitatem, procedit damtaxas damnificatore non*

invenio, & non procedit quando datur, & de nocte fuit datum n. 7.

- 16 *Agens pro restitutione damni contra Vicinum vel Damnum consensum, vel contra Communitatem probare debet Malefactorem non inveniri.*

OBSERVATIO.

Non sufficit de damno, nisi etiam copulatiue doceatur de illius Authore, seu Malefactore ad hoc ut deueniri valeat ad condemnationem, tam quo ad restitutionem, quam quoad penam, ut animaduertit Oter. de Pœs. cap. 14. n. 1.

Sed quia aliquandò clam, de nocte, & occultò damnum inferitur absquò eo quod positiue probari valeat quænam animalia, & armenta illud intulerint, tunc procedendum est cum presumptione distante, in dubio damnum imputandum esse Pastori, vel Domino gregis viciniore, qui armenta magis propinqua loco damni adducere solebat, ut firmat Luc. de Pen. in l. Quæ admittidum vers. nonagesimo presumitur C. de Agricol. & Censit. & in l. Quinque in verbo vicinis C. de Omni ug. o. de sercol. lib. 11. latè, ac eruditè comprobat Oter. loc. cit. num. 2. Mercur. Caso de Re rustica lib. 1. & Colomell. cod. tract. cap. 3. lib. primo, & de Statutis mandantibus damnum in Oppido, Castro, & Villa datum refarciendum esse à vicinis, cò quia presumatur Incolas ipsos damnum dedisse latè firmat Menoch. de Presumpt. lib. 5. presumpt. 31. num. 19. cum duobus seq. vbi num. 22. cum quatuor seqq. declarat, & limitat in quatuor casibus.

Occurrit etiam in varijs locis mediante Statuto particulari disponente, quod Vniuersitas, seu Communitas teneatur refarcire damnum illatum, dum ignoratur delinquens, quod quidem Statutum valet, vt docent Bart. in l. Diuus ff. de Testam. milit. Ias. in l. De quibus num. 56. ff. de Legib. & respondit Bald. conf. 174. vol. 2. vbi de Statuto Cremonæ disponente, quod si aliquod damnum, vel incendium in aliqua Villa datum fuerit, quod illi de Villa debeant denunciare Malefactorem, alioquin teneantur ad emendationem damni, & iustissimum est, ut tradit Bald. in l. Si quis non dicam rapere sub num. 17. C. de Episcop. & Cleric. & in l. Ne quid S. facinorosa ff. de Incend. ruin. & no. fr. Bursum conf. 222. num. 8. Bero. conf. 213. num. 7. cum seq. vol. 3.

vol. 3. *Carpan. ad Statut. Mediolan. tom. 2. cap. 375. num. 6. vbi num. 20. cum duobus segg.* notat, quod si in Statuto addita sint verba *clam, vel de nocte* tollitur discretio Scribentium, An Villa, & Vniuersitas teneatur, quando damnum datum est clam, vel de nocte, cum talibus verbis deficientibus Statutum habeat locum in eo qui tenetur ad damnum ex custodia, non in subsidium *Surd. decif. 340. num. 3. duobus segg. par. 2.*

Eiusdem autem Statuti tres rationes à DD. assignantur, nempe prima quia præsumitur datum damnum factum, & culpa ipsorum habitatorum, vt tradit *Calcan. conf. 63. num. 3. cui subscripsit Rocchus Curt. in cons. subsequenti Menoch. de Arbitr. iudic. lib. 2. centur. 4. cas. 345. num. 15. Carpan. vbi supra num. 7. Magon. decif. Florentin. 123. num. 14.*

Altera verò ad hoc, vt habitantes curent loca esse tuta à damnis, vt considerant *Bart. & Bald. in l. prima §. summa ff. de lit. qui deiecerint, & effuderint, Grammatic. conf. 22. num. 3. cum segg.* quos refert *Menoch. d. cas. 345. num. 16. Oter. de Pæsc. cap. 14. num. 6. Marta de Iurisdic. par. 4. cas. 96. vbi vltimè firmat Clericos non teneri contribuere ex dispositione Statutorum iurisdictionum Carpan. d. cap. 375. num. 10. Surd. decif. 340. num. 3. cum segg. par. 2.*

Et tertia, vt magis reprimatur improborum audacia, & ne depopulationes, & depredationes fiant, quæ publicam vtilitatem respiciunt, & operantur, vt tale Statutum censeatur iustum *Gratian. discept. 469. num. primo cum segg. Osasch. decif. 88. nom. 25.*

Quaratione B. Pius V. ad tollendas homicidarum, bannitorum, & ficiatorum nequitias, & crimina confirmando Constitutiones Pontificum antecessorum, mandauit, quod si illi in Ciuitatibus, Terris, Castris, & locis cuiquam damna aliqua inuolent, ipsique damnis taliter illatis à Ciuitatibus Communitatibus, ac Terrarum, Castrorum, & locorum huiusmodi Vniuersitatibus capti, & deprehensi non fuerint, sed taliter delinquentes impune euaserint, Communitates, ac Vniuersitates ipsæ, præter refectionem damnorum parti læsæ, eiusque hæreditibus, teneantur etiam tantundem quantum damna æstimata fuerint Reuocandæ Cameræ Apostolicæ persolueret, vt in eius *Constitutione in Bullar. nouo la 10. §. 10. vol. 2. confirmata à*

Sixto V. in eius Constitutione la 6. §. 7. eod. vol. & refert Farinacc. quest. 24. num. 198. vbi numeris segg. varias declarationes, ampliationes, & limitationes harum Constitutionum adducit, ac Oter. de Pæsc. cap. 14. num. 3. Gratian. discept. 469. num. 12. Corbell. ad Bull. Boni Regim. cap. 14. num. 80. cum segg. vbi resoluit varias quæstiones.

Contrarium verò quod similia Statuta, disponentia vnum pro alterius delicto puniri tanquam repugnantia naturali rationi, & æquitati, ac Iuri humano, & Diuino non permittunt quem puniri sine culpa, cum poena suos teneat authores, vt latè comprobatur *Farinacc. quest. 24. num. primo cum segg. iuncto num. 150. sint iniqua, & irrationabilia, & vti talia non valent, nec sint seruanda tradunt Bald. in l. Sancimus C. de Penis, & alij adducti per Amayam in l. Providendum 25. num. 27. C. de Decurionib. lib. 10. Surd. decif. 340. num. primo par. 2.*

Nihilominus tenenda est prima opinio pro validitate, & iustitia huiusmodi Statutorum, quando concurret legitima, & rationabilis causa, cum loco culpe, quæ requiritur ad poenam infligendam succedat, contraria verò, quoties cessat talis causa, vt distinguendo firmant *Bald. in d. l. Sancimus vers. post, Eugen. conf. 69. num. 2. Farinacc. loc. cit. num. 152. vbi concordantes Gratian. discept. 469. num. 4. 5. & 7. iuncto num. 25. plenissimè discusso articulo tenet Gutierrez. Canonic. 99. lib. 2. cap. vlt. num. 26. vbi tamèn declarat procedere quò ad alias poenas præter corporis afflictivas Osasch. decif. 88. n. 23. vers. non obstant cum segg.*

Quamuis Amaya in l. Providendum n. 27. cum segg. C. de Decurionibus lib. 10. tradat quod etiam concurrente aliqua rationabili causa, adhuc ea non possit vincere, & superare aliam longè superiorem naturæ, & iuri convenientissimam, nè quis pro alterius delicto teneatur, fundatam etiam in auctoritate Iustiniani in *Auth. ut nulli iudicem §. quoniam* verò ibi Quoniam verò contingit adulteria, & homicidia, aut alia qualibet crimina in Prouincijs committi iubemus peccantes teneri, & non alios pro alijs, & num. 19. cum duobus segg. respondit Leg. b. quæ militare videntur pro iustitia Statutorum: Etenim verius est causam publicæ vtilitatis vincere, vt firmant DD. allegati, & comprobatur auctoritate B. Pij V. & Sixti V. Constitutionibus. Ac-

cedente potiffimè, ipfum *Deum Omnipotentem* pœnas temporales infligere etiã
 13 innocenribus, pro peccatis ab alijs commiffis, vrex testimonio *Sacre Scripture* in varijs locis recensitis per *Ybanez. de Faria ad Couar. Var. refol. lib. 2. cap. 8. num. 10. cum seq.* vbi etiã refert *Sanctos Patres*, alioque *Interpretes* idem tenentes.

Ad hoc autẽm vt legitima caufa concurrere dicatur, requiritur quod aliter non poffit confuli vtilitati, & neceffitati publicæ, quam mediante difpofitione talis Statuti: Nec damnum Communis, fed priuatorum fit maius damno publico, vt aduertit *Gratian. d. difcept. 469. num. 26.* Non enim omnis vtilitas, vel neceffitas publica fuffragatur, fed debet effe talis, quæ præponderat vtilitati priuatæ, cui affiftit naturalis ratio, & æquitas vetantes, nè quis pro alterius delicto puniatur, vt ponderat *Gratian. loc. cit. num. 26. cum seq.*

Aduertendum tatiã Statuta mandantia,

pro damno dato teneri vicinum, Villam,
 15 vel Communitatem procedere dumtaxat dampnificatore non inuento, & irà de confuetudine feruari testatur *Calcan. conf. 63. poff. num. 4. Carpan. ad Statut. Mediolan. vol. 2. cap. 375. num. 102. Oter. de Pæf. cap. 14. num. 7. Ofafcb. decif. 88. num. 31.* vbi cum *Angel.* docet, quod quando non ignoratur delinquens tunc non debet quis grauari odio alterius, fed debent intelligi Statuta in duobus cafibus, fcilicet quando ignoratur a quo damnum fuerit illatum vel fcitur, & is, qui damnum intulit non, eft foluendo.

Vndè qui agit pro refectione damni, & 16 intendit fibi perfolui, vel à vicino, vel à Domino confinium, vel à Communitate, probare prius debet Malefactorem inueniri non poffe, vt relatis *Corn. conf. 123. n. 2. Alexand. conf. 47. num. 2. vol. 6. Cræuet. conf. 2. in fine lib. primo* profequitur *Oter. vbi fuprà num. 7.*

De damnis personaliter datis.

R V B R I C A VI.

Personaliter dampnificantes refrenare, ac punire volentes, eorumque temeritatem & dolum acris pœnis cohibere cupientes, qui ratione non vtuntur, Statuimus, & decernimus, quod fi quis alterius vineam abfque Domini, vel alterius de Domini familia præfentia, vel licentia per prius habita ingreffus (A) fuerit à ealendis Martij vfquequò vinea fuerit vindemiata foluat solidos xv. alio autẽm tempore solidos feptem, fi in lazarijs extra vineam exiftentibus dimidiam dictarum pœnarum dictis temporibus perfoluat. Si damnum in ea dederit herbam, vel foliam vitium faciendo duplum foluat eius, quod fuprà dictum eft dictis temporibus. Si vitem deuaftauerit, (B) vel deferri curauerit in vinea, vel lazaria, aut fuper arborem exiftentem, vltra pœnam ingreffus, foluat pro qualibet vice solidos decem. Et fi vitem ex vinea, vel lazaria, vel ex arbore rapuerit, vel extirpauerit, vltra pœnam ingreffus, pro qualibet vite in solidis viginti puniatur, fi vvas exportarit, foluat pro quolibet racemo solidos quinque vltra pœnam ingreffus vineæ, vel lazariæ. Et fi quo tempore quis arundines, vel palos ex vinea afportauerit pœna solidorum viginti puniatur, & in eandem pœnam incurrat, qui inuentus fuerit portare vites, arundines, vel palos, (C) nifi requisitus offenderit de fuo accepiffe, vel de alieno de Domini, vel alicuius de eius familia præfentia, vel confenfu. Portantes vero (etiã ab eorum vineis) vltra tres racemos, prout confuevit portari per quamlibet perfonam, quinque solidos bonon. pro quolibet racemo foluere debeant. Et qui non permiferit fe perquiri, & videri ab Officialibus fuper ipfis vuis afportandis fugiendo, vel recufando, puniatur ac fi inuentus effet habere quinque racemos, fiue (vt aiunt) grappos vltra tres vt fuprà permiffos, & fimili pœna puniatur qui vvas deiecerit ne videretur eas indebitè portare, & hoc

& hoc non intelligatur de muscatello, & lugliatica, cum licere volumus asportare de suis, & ad vendendum, & pro eorum usu ad libitum, dum tamen sint maturæ. Nullus etiam portare possit uiam immaturam, vel de alieno accipere sub pœnis prædictis, nisi cum appodissa, & licentia officij Dominorum Antianorum. Si quis autem vinum nouum, vel mustum fecerit ante publicam vindemiarum ordinationem in centum solidis bonon. puniatur, & liceat Officialibus deputatis à Communitate perquirere in domibus, & alijs locis pro inueniendo vinum, vel mustum huiusmodi. Si vilis, vel abiecta persona inuenta fuerit in vineis damnum dare, si condemnationem non soluerit in termino trium dierum, ponatur ad catenam publicam Palatij domini Potestatis versus plateam, & ibi permanere debeat catenatus à mane vsque per totum diem. Licentiam tamen datus, & impartitur omnibus garauellare (D) volentibus, per octo tantum dies post expletas vindemias, vineas ingredi, & in vineis, & lazarijs racemos colligere dicto tempore, dum tamen aliud damnum non inferant, quo casu de damno dato puniri debeant secundum formam Statutorum. Venatoribus verò liceat cum canibus, & personis tantum ire per vineas, & lazarias vindemias impunè vsque ad Kalendas Martij, dummodò pedestres eant. Qui autem fructus arborum alterius, vel folia (E) earum atceperit, in solidis decem bonon. qualibet vice puniatur. Si quis verò in hortis, vineis, & arboribus in Ciuitate seu Burgis damnum, vel deuastrationem intulerit, eodemnetur ipse, & quilibet simul, vel coniunctim inferens damnum huiusmodi in libris quinque bonon. si de die id fuerit; si autem noctis tempore pœna talis duplicetur Communi tantum Fauentiæ pro dimidia applicanda, & pro alia dimidia Accusatori, si Accusator interuenierit pro huiusmodi quasi maleficio, & danno commisso, & ad emendationem Domino damni, secundum quod iurauevit ipse Dominus, salua semper auctoritate Iudicum damnorum datorum moderandi ipsam damni emendationem, quando videretur iurans debitam emendationis metam excessisse. Pro simplici verò ingressu contra Domini voluntatem pœnæ prædictæ dimidientur. Si quis in hortum vel canetum pedester iuerit, solidos quinque soluere teneatur, si autem damnum dederit, solidos decem soluat. Si in prato damnum dederit herbam faciendo, in solidis decem bonon. pœna puniatur. Si in silua, vel salicis ligna inciderit, vel atceperit in solidis quindecim puniatur. Si verò in aliqua terra sata, vel seminata damnum dederit herbam faciendo, vel euellendo, in decem solidis bonon. puniatur, si solum pedester per eam iuerit, in quinque solidis puniatur, & si quis repertus fuerit portare herbam puniatur, ac si repertus fuerit in eadem damni dictæ herbæ, nisi ostenderit illo tunc accepisse de loco non vetito, & seu sibi licito, ad quod videndum Officiales ire teneantur, & si in mendacio repertus fuerit, in duplo puniatur. Si quis autem plantam (F) aliquam arborum deuastrauerit, inciderit, vel ruperit, si planta fuit vnus annus, in solidis viginti puniatur, si secundi anni, in libris tribus bonon. puniatur; si autem fuerit tertij anni, vel ab inde supra, solidis centum bonon. pœna puniatur, & quod de planta dictum esse intelligimus, etiam idem obseruari, & fieri in arboribus naturaliter natis, quamuis non plantatis declaramus, quarum pœnarum pro arboribus, ut supra impositarum medietas sit Domini, alia Communitatis. Si verò ignoretur de damno dato in plantis, vel cuius fuerint animalia, quæ arbores deoraauerint, aut deuastrauerint, tunc Schola, & seu per homines Scholæ, in qua damnum datum fuerit, quarta pars dictarum pœnarum Domino arborum pro emendatione sui damni persoluatur. Et si intus circum-

per habitantes in d. circla pro porta; ad quam responderent habitantes pro Cap-
pellis Fauentiae, & praedicta quarta pars poenae Domino damni persoluatur.
Declarantes, quod praedictae omnes poenae intelligantur esse appositae pro quali-
bet vice, qua damnum datum sit, & pro qualibet persona, & pro qualibet ar-
bore, vel vite, & poenae ipsae duplicentur, & exigi possint, si de nocte damnum
datum fuerit, aut in aliquo praedictorum contrafactum fuerit. Poenarum autem
omnium pro damnis datis tam a personis, quam ab animalibus impositarum
exactio, & exequutio fieri possit, & debeat incontinenti sine alio processu, vel
declaratione, & de facto, & tam realiter, quam personaliter grauari possint in
Comitatu, & in circulis habitantes, & quilibet de familia eius, cuius persona,
vel animalia reperta fuerint damnum dedisse. In Ciuitate autem Paterfamilias
tantum, & ille, qui inuentus fuerit in damno grauari debeat, eo tamen saluo
quod cum Iudicibus damnorum datorum eis videretur cognoscendum esse de
causa damni dati, tunc non fiat ipsa exequutio, nisi prout diffinitum esset per sen-
tentiam, ipsa tamen cognitio saltem infra mensem fieri debeat, alioquin talis
exequutio impediri non possit modo aliquo, saluo si non appellaretur a declaratio-
ne Iudicum ad Dominos Antianos pro tempore, quae appellationis causa termi-
netur etiam infra mensem, alias in exequutione procedatur, si confirmata fuerit
Iudicum sententia. Quorum omnium poenarum exequutio locum habeat, & fieri
possit pro tempore vnius anni, a die accusationis computandi, quo anno elapso
quis molestari non possit. Excepto tamen si super huiusmodi accusatione litiga-
retur, quo casu annus incipiat a die finitae litis.

S V M M A R I V M.

1 *Transfiri non potest per fundum vicinus ini-
us Domino.*

2 *Transfiri non potest per Vineam alterius, pra-
sertim si ad sit vna.*

3 *Rumpere quis non potest sepe vicini.*

4 *Lexiua occasione conuentionis, & exoner-
ationis corporis, sed secessus causa tran-
siri potest per fundum vicini, quamuis
pretiosissimis frugibus satum vna cum
equo occasione euacuationis, quam in
via publica non sine verecundia id fa-
cere ci non licet num. 4.*

*Reus exiens ab Ecclesia causa exonerandi
ventrem quando gaudet immunitate
Ecclesiastica num. 4.*

5 *Intrans fundum alienum delictum com-
mittit.*

6 *Vuam, poma, pira, cerasas, aliorumque fru-
ctus ex aliena vinea surripientes furti
actione tenentur. Decl. num. 7. 8. & 13.
Vide num. 14.*

8 *Vuam ex aliena vinea surripientem, ut sta-
tim eam ibi comedas, non tenetur actio-
ne furti, nec alia poena. Decl. n. 12.*

9 *Statutum disponens non licere Viatoribus
surripere vuam ex aliena vinea ad esse-
tum ibidem comedendi non valet.*

Decl. num. 12.

Tom. II.

10 *Peregrinus capiens herbam ex fundo alieno
pro equo non tenetur actione furti. Decl.
num. 12.*

11 *Statutum puniens damnum dantem non com-
prehendit eum, qui comedit figas ad So-
lem possidet. Decl. n. 12.*

13 *Furtum vinarum probatur ex vestigijs pedum
fatis facta confrontatione, ut ibi.*

15 *Foras res marinum, rosas, lilia, gelsominas,
& alios flores, ne herbas odoriferas, &
medicinales, qua poena puniatur.*

16 *Fures vinarum, aliorumque fructuum reperi-
ti in vineis ad furandum passim statim
absque processu duci per Ciuitatem cum
vois, vel fructibus ad collum, vel po-
ni ad berlinaam, vel denudati subitis
torituram in publica platea cum vois ad
collum, vel sub pedibus Vide ibi, & n. 17.*

17 *Delictum non potest esse tam notorium, ut
non competat aliqua defensio.*

18 *In delicto notorio coram Iudice commissio
quomodo procedatur.*

19 *Incisores vitium grauissimum facinus com-
mittunt.*

*Incisores vitium tamquam latrones puniun-
tur in poenam vitium supplicij num. 19.
Vide num. 20.*

20 *Incisores arborum fructiferarum quomodo
puniantur, & n. 25.*

- 21 *Incisor arborum fructiferarum tenetur ad restitutionem damni, videlicet ad eos fractus, qui verisimiliter percipi potuissent.*
- 22 *Alio duplex oritur in unoquoque delicto, nempe vna penalis, & alia ad reparationem damni.*
- 23 *Vinea fractus est incertus, & eius liquidatio remittenda est arbitrio Iudicis. Vinea in dies deservioratur n. 23. Vites citius fruescunt, quam alia arbores n. 23.*
- 24 *Dammum ex incisione arboris resiliens regulari non debet intra tempus incisionis, sed habito respectu ad utilitatem futuram, affirmato dubio euentu etiam mediante iuramento Domini.*
- 25 *Pali Vinearum diuidendi sunt inter locatorem, & conductorem, ut ibi.*
- 27 *Spicas colligere licet post metentium serga, absque eo quod agi valeas ad restitutionem damni. Racemos colligere licet post vindemiam factam, absque eo quod agi valeas ad restitutionem damni n. 27.*
- 28 *Racemi ommissi amplius non sunt in dominio, & possessione Domini.*
- 29 *Deserendo rem propriam, eam facimus communem, & sit occupantis.*
- 30 *Animas derelinquendi rem propriam praesumitur ex negligentia eam recuperandi, quamvis facile recuperari possit. Animus derelinquendi rem propriam ex coniecturis colligitur n. 30.*
- 31 *Racematio in Vineis post vindemiam non potest prohiberi. Spicarum in agro relictarum recollectio non potest prohiberi n. 31. Lim. n. 34.*
- 32 *Spica post recollectionem frumentii in agro remanentes relinqui debent pauperibus, & peregrinis. Vido num. 33. Contrarium num. 34.*
- Racemi vinarum post vindemiam relinqui debent pauperibus, & peregrinis num. 32. Contrarium n. 34.*
- Præcepta Sacra Scriptura alia sunt iudicialia, alia carumonialia, & alia moralia, quæ autem sint obligatoria, Vides num. 34.*
- 33 *Lex moysæ fundata in ratione morali obligationem inducit. Vide n. 34.*
- 35 *Folia arborum, proinde illa mororum, & mirtorum suos in fructu. Vermes serici vescuntur folijs mororum num. 35. Sericum ratione originis est fructus terre num. 35.*

Sericum non potest confici absque folijs mororum num. 35.

- 36 *Vermiculorum conscientiam Sericum natura &c. remissum.*

Ari serica in vasis Regionibus, & Ciuitatibus cum magna utilitate exercetur num. 36.

- 37 *Clerico licet folia arborum in proprijs bonis existensium alicui laico concedere eo pacto, ut laicum, quod ex bombycibus proveniet inter utrumque diuidatur.*

- 38 *Clerico licet artis serica operam dare pro sua familia sustentatione, dummodò in huiusmodi artificij personis suspectas non adhibeat, & licentia Episcopi gratis concedenda concurret.*

- 39 *Intiores arborum non fructiferarum non possunt conueniri criminaliter. Limita, ut ibi.*

- 40 *Intiores arborum fructiferarum criminaliter conueniri possunt, & tanquam latrones puniri etiam usque ad mortem. Decl. n. 41. Vide n. 41.*

- 43 *Incisores arborum fructiferarum semper tenentur ad restitutionem damni.*

- 44 *Incisionis arborum materiam tractantes remissum.*

OBSERVATIO.

- A** Nullo Domino quis non potest transire per fundum vicini l. Per agrum l. ibique Harbof. & communiter Scridentes C. de Seruit. & aqua: Præsertim si ibi adsit vinea cum vva, cum tunc promptius sit damnum; Et multò minùs potest quis rumpere sepe agri vicini, cum idem iudicetur de sepe, ac de arbore Florian. de Sancto Petro in l. Seruitutes S. tradizio sub num. 6. ff. de Seruit. rustic. prad. quem refert, & sequitur D. Pacisbell. de Diffam. cap. 4. memb. 1. num. 9. nisi occasione euacuationis, ac exonerationis corporis, scilicet secessus causa, nam isto casu homini permissum est, nedum rumpere sepe fundi vicini, sed etiam per eundem, quamvis pretiosissimis frugibus satum transire vna cum equo, dum in via publica non sine verecundia id facere ei non licet, ut probat Feltman de Inclusione animal. cap. 16. & huiusmodi causa adeò legitima, & necessaria indicatur, vt etiam Reus egressus ab Ecclesia ad exonerandum ventrem, statim regressurus, cum moraliter non censetur egressus è loco Sacro, gaudere debet Immunitate Ecclesiastica, dummodo

mandari eos duci cum vis ad collum
 per Civitatem, vt ab omnibus deridean-
 tur, vel poni ad catenam, seu berlinam,
 iuxta praxim traditam per Angelin. l. *Istus*
justitiam num. 2. ff. de *His qui not. infam.*
 quam sequuntur Baiard. ad Clar. lib. 5.
 §. final. quest. 8. num. 14. Scacc. de *Judic.*
 lib. 1. cap. 78. num. 19. & Dominus Vrecol.
 Consult. forens. cap. 42. num. 13. vol. 1. vbi
 subdit vidisse in Civitate Forolivi istos
 Latrunculos in fragranti cum vis repertos
 statim subitus tortura poni in publica pla-
 tea denudatos cum iisdem vis ad collum,
 vel sub pedibus, & aliquando, vbi con-
 curebat notabilis vuarum quantitas fu-
 rata, habitis prius duobus, vel tribus ic-
 tibus funis relaxatos fuisse: Tutius tamē
 erit, si sumariē aliquis formetur procces-
 sus, cum nullum maleficium adeo sit no-
 17 torium, vt non competat aliqua excusatio,
 vt cum Guazzin. ad *Defens. Reor. defenf.*
 31. cap. 1. num. 5. suadet D. Vrecol. loc. cit.
 num. 16. & cumulatim concordantibus ad-
 uertit *Canalon. de Brachio Regio* par. 1.
 num. 206. cum segg. vbi docet, quod In-
 dex in delicto notorio coram se commissio
 18 debet mandare Notario, quod statim se
 roget de tali delicto, eiusque qualitatibus,
 omnia per extensum scribendo. ipso Iudi-
 ce dictante in præsencia adstantium casui
 notorio, & eis audientibus legantur quæ
 scripta erunt, aduerrens quod Notarius
 dicat *Vos Testes, Ego Notarius rogatus*
 &c & comprobatur à *Mattheu de Re crim.*
controu. 28. num. 23. cum segg. iuncto nu-
 mer. 43.

B Incisores vitium grauissimum, atque
 atrocissimum facinus committunt, vt dicit
 19 Cobell. ad *Bullam boni Regim.* cap. 14. nu.
 100. cum seg. & idēd tanquam Latrones
 puniuntur iuxta text. in leg. Sciendum 2.
 ff. de *Arborib. surtim casar. Ros. coram.*
Dunozet. iun. decis. 1008. num. 10. & qui-
 dēd de iure in penam vltimi supplicij
 iuxta gloss. in *ditta* l. Sciendum. Clar. *Pract.*
crim. lib. 5. *question.* 68. num. 43. *Farinac.*
quest. 20. num. 113. *Caball. Par. resolut.*
cas. 21. num. 1. & segg. cent. 2. *Conciol. ad*
Statut. Eugub. lib. 6. rubr. 15. num. 1. *Cor-*
tiad. alios cumulatim *decis.* 109. num. 16.
 vbi testatur etiam id seruari in Principatu
 Cathalonix. Hæc tamē pœna capitalis
 in praxi non seruatur, sed imponitur pœ-
 20 nis, modò fustigationis, & modò trire-
 nium iuxta facti, & personarum qualita-

tem, vt tradit *Clar. & Farinac. loc. citat.*
Conciol. ditta rubr. 15. num. num. 4. vbi
 etiam *Romauer. num. 9. Sabe. l. Sum. tract.*
verbo Arbor. aum. 4. & Gard. de Luca de
Iurisdic. discurs. 81. num. 3. vbi num. seg.
 subdit intare penam criminalem quoties
 concurat animus iniuriandi, & damni-
 candi *Berlich. Concluf. par. 5. coneluf. 52.*
num. 43. & alios refert *Cortiad. ditta dec.*
109. num. 16. vers. in aliquibus autem.
Regnis non imponitur, quod consonat cum
dispositione Bannimentorum Generalium
Status Ecclesiastici cap. 71. ibi i Deside-
 21 *rando S. E. prouedere con ogni oportu-*
no rimedio alli mali, e danni eccelsiui,
 22 *che intende, che continuamente si fanno*
 23 *per lo Stato Ecclesiastico; ordina, e com-*
 24 *manda, che niuna persona in modo alcu-*
 25 *no tagli viti, oliui, & altri arbori frutife-*
 26 *ri uelli Giardini, o Possessione altrui sotto*
 27 *pena se sarà di giorno di tre tratti di corda*
 28 *in publico senza alcuna remissione, e se*
 29 *sarà di notte della Galera per cinque anni*
 30 *c più, e meno ad arbitrio di S. E. oltre la*
 31 *refettione del danno, che hauerà patito la*
 parte.

Equè certius imponitur pœna extraor-
 dinaria, quandò damnum est leue; nam
 etiam vbi attenditur dispositio Iuris com-
 munis, vel Lex, aut Statutum particulare
 imponens pœnam mortis pro incisione ar-
 borum, & vitium, adhuc eo casu imponitur
 pœna mortis, si damnum sit magnum, le-
 uis si sit leue, vt prosequendo declarat
Cortiad. loc. cit. num. 17. vbi num. 18. cum
Azeued. leg. 6. num. 3. cum seg. lib. 8. Re-
copil. subdit damnum esse leue, nisi incisio
 21 *exceedat decem arbores, sed super hoc ar-*
 22 *ticulo vide Clarin. Controu. lib. 1. cap. 2.*
 23 *num. 57. cum segg.*

Tenetur etiam damificans ad refectio-
 nem damni, idēd ad eos fructus, quos co-
 21 rum Damnum verisimiliter quotannis per-
 cipere potuisset deductis expensis, donde
 vique aliæ vites fuerint subrogate, ex qui-
 bus tancumdem fructum percipi valeat, vt
 per text. in cap. fin. de *Iniur.* & l. *Nilil in-*
teresse ff. de *Sicar.* latē comprobatur *Aldouin.*
conf. 43. num. 4. docet *Barbof. de Offic.*
Potest. Episcop. par. 3. alleg. 51. num. 81.
Conciol. loc. cit. num. 3. & Ros. coram Du-
nozett. iun. cit. decis. 1008. num. 6. cum
 22 seg. Nam in vnoquoque delicto duplex
 23 actio oritur, nempe vna pœnalis ad pœ-
 nam, & vindictam, altera ad repetitionem
 damni, & interesse, vt sumat *Berlich. cit.*

conclus. 52. numer. 24. versic. propterea

- Sed quia quantitas fructus incerta esse potest, vel quia vineæ in dies deteriorantur, & vires citius flescunt, quam alix arbores *Post. resolut. 17. num. 51. Pucion. de Locat. & conduct. cap. 19. num. 158. iuncta num. 167. vel ratione casuum fortuitorum, vel quia non semper quotannis vires fructum producant, ideo in liquidatione, & taxatione remittenda est arbitrio boni viri, ut subdit Barbof. loc. cit. Et quod damnum datum ex arboris incisione præcisè regulari non debeat iuxta valorem de tempore incisionis, sed habitot respectu ad utilitatem in futurum allaturam, & imitato dubio euentu, etiam per iuramentum Domini relaxari *Purpurat. conf. 430. num. 5. Barfoet. conf. 70. num. 3. cum seqq. Ansaldo. conf. 51. num. 23. Fulgin. de Iure Emphyt. tit. de vine. caducis. quest. 2. num. 4. docet Gobb. consult. 5. num. 88.**

Cæterum quod ad nostram Civitatem, cuiusque Territorium attendi debent tam quod ad modum procedendi, quam quod ad penam, & restitutionem damni *Capitulationes* super damno dato impressæ, infra in *Appendice* pag. 116.

Pali vinearum diuidendi sunt inter locatorem, & conductorem, habita ratio ne ad tempus, quo sunt duraturi, ut tradit *Gargiar. conf. 73. num. 4. per doctrinam Casstr. in l. Domos hereditarias 61. n. 6. ff. de Legat. primò*, ubi firmat, quod Vineam conductus ad quinquennium, si ponat ibi palos duraturos per decennium repetit pro dimidia, si vero annuales, non repetit.

Nedum permiffum est spicas post medietatem terga, & post vindemiam factam racenos colligere, ut ex *Sacra pagina in Jerem. cap. 6. num. 9. ibi: usque ad racemum colligent quasi in vinea reliquias Israel* & *l. Sylva S. stipula ibique Alciat. de Verb. & rer. signific. absque eo quod agi valeat ad restitutionem damni, ut tradit Capiblanche. de Baron. par. 1. pragmat. 8. num. 364. Nam vacemini omnibus, & neglecti amplius in dominio vel possessione Domini non existunt, sed tanquam pro derelictis habiti, quasi Dominos eos in potestate sua amplius habere voluerit ad text. in *leg. 1. ff. Pro derelictis*. deserendo enim tem propriam, eam facinus communem omnibus, adeo ut primo occupanti cedat, si derelinquamus negligendo, & animo abiiciendi *S. penult. Instit. de Rei.**

diuisib. Si id quod ff. Pro derelictis. Præterea si Dominus terram, quam facile recuperare potest, nihilominus negligit, quo casu eo magis autem derelinquenda putatur, quasi notitia eo amplius in damno rerum suarum habere, & amissus derelinquendi ex coniecturis colligitur, ut in puncto racemationis rationando respondit *Nicolus Mylerius in eius Metrolologia cap. 20. tit. de Iure statumendi circa torculum*. & *l. 5. 14. per tot ubi firmat*, quod nec racematio potest prohiberi, & derelicta, nec colligendi spicas in agro derelictas, tenet *Frifsch. Concl. pract. M. secl. tit. de Messen. cap. 5. nu. 3. cum seqq.*

Verum iniunctum est huiusmodi spicas, & racenos relinquere pauperibus, & precibus in *Leuitic. cap. 19. num. 10. ibi: Cumque messueris segetes terræ tuæ non tondabis usque ad solum superficiem terræ, ne remanentes spicas colliges, neque in vinea tua racenos, & grana decidentia congregabis sed pauperibus, & peregrinis carpenda dimittes, Ego Dominus Deus vestester, & in Deuteronom. cap. 24. ibi: Quando messueris segetem in agro tuo, & oblitus manipulum reliqueris, non reuerteris, ut tolles eum, sed advenam, & pupillum, & vi-duam auferre poteris, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum, quæ lex Moysæ est seruanda, vel quia nos admonet, ut pauperum rationem habeamus, & deterat nos ab illiberali, ac sordida frugum collectione, vel quia tanquam fundata in ratione morali obligationem inducit, ut respondit *Frifsch. loc. cit. num. 10. cum seqq.* Idque in pluribus locis seruari testatur *Fulsius Benign. in Annotat. ad Statut. Agriculturæ Urbis cap. 82. litt. B. Unde non est mirum, si Gregorius Tholosan. Synagm. Iur. Vni. lib. 3. cap. 7. num. 5. cum seqq. par. 3. asserat: docum. esse illam legem Iustitiani, quæ cauetur, quod deprehensus in furto stipulæ alienæ in duplum restituatur, & aliam, in qua mandatur quod ingredienstem tempore messis fundum alienum, ut fusciculos, vel spicas aur, leguminum furetur, plagis affectus vestibus exuatur.**

Contrariam tamen opinionem, quod potius huiusmodi spicæ, & raceni post messem, & vindemiam inter fructus communentur, & adeo ad Dominum fundi spectent, ut possit alijs prohibere collectionem, tanquam veriorem latissimè tenet *Laud. gumex de Fructib. par. 1. cap. 7. num. 15.*

cum pluribus *segg.* ubi quinque fundamentis hanc opinionem comprobatur, & *num.* 32. cum *segg.* firmat non obstat & *Scripturam in locis supra allegatis* animaduertendo, præcepta antiquæ legis alia esse iudicialia, quæ ad Iustitiam hominibus exhibendam, Iusque unicuique tribuendam pertinebant; Alia cærimonialia, quæ ad cultum Diuinum, reuerentiam, & honorem erga Deum statuiebantur; Et alia moralia, quæ ex Iuris naturalis ratione emanabant, ne quis aliquid à lege naturali alienum ageret; Et quod ad præcepta iudicialia, & cærimonialia per nouam Legem Euangelicam cessasse, & vim præceptorum amississe; Moralia pariter non habent vim legis ex ipsius antiquæ legis auctoritate, sed ex eo solum, quod sin à natura ipsa constituta, & ita à Christo Domino Lege Euangelica eadem ratione naturali confirmata: vt autem racemi, & spicæ Viduis, Peregrinis, & Pauperibus relinquuntur ad Ius naturale non pertinet, sed solum in voto liberæ charitatis consistit, quod non aliter Iure naturali necessariè pauperibus subuenire adstringimur, quam si eos in extrema necessitate constitutos inspicimus, ibique concedentes *Theologos*, & *Canonistas* adducit.

Hinc eo ceterius Magistratus ex certa causa publicam vtilitatem respiciente spicarum collectionem prohibere, aut restringere valet, vt limitat *Fritsch.* ubi supra *nu.* 12. cum *seq.*

Folia arborum prout illa mororum, & E mirorum *gloss.* in l. Plenum §. folijs ff. de *Vsu*, & *habitas.* sunt in fructu *Barbat.* de *Diuis. fruct.* par. 1. cap. 27. nu. 111. cum *seq.* *Lagumex de Fruilib.* par. 1. cap. 4. nu. 48. ubi circa solutionem decimæ *Giurbam* 35 reprobatur, *Rot. coram Zarate dec.* 90. nu. 3. nam Sericum, quod vermium fructus est, licet hominis labore proueniat, ortum tamen ab ipsis mororum frondibus habet; e. s. namque vescuntur vermes ipsi, & sine eis confici non posset Sericum, proinde si hominis labor interueniat, negari non potest ratione originis fructus terræ esse, prout ad effectum solutionis decimæ respondit *Giurb.* obseruat. 39. nu. 24. & quod ex folijs mororum alantur vermiculi serici conficientes bombyces, quibus mediantibus ars serita in varijs Regionibus, & Ci- 36 uitatibus cum magno commodo, & publica vtilitate fuit introducta notat *Knipschild.* de *Iurib.* & *Priuil.* *Ciuit. Imperial.*

lib. 2. cap. 16. num. 70. quorum veritatem lorum naturam, alimentam, curam, & vtilitatem latè docet *Kloek de Narar.* lib. 2. cap. 6.

Dubitari potest an Clerici cum folijs suarum arborum possint in proprijs ædibus arti sericæ operam dare, vel idem opus 37 alteri ad medietatem committere prout interrogata *Sacra Congregatione Concilij* respondit licere Clerico arborum in proprijs bonis existentium folia alicui laico concedere eo pacto, vt lucrum, quod ex bombycibus proueniat inter vtrumque diuidatur, ac pariter eidem licere earumdem arborum folijs per se ipsum absque officij sui dumtaxat detrimento, ac pro sua, & familiæ sustentatione arti sericæ operam dare, dum tamen in artificio huiusmodi 38 personas non suspectas adhibeat, & quod ad hoc Episcopi licentiam, quæ gratis datur, obtineat, vt testatur *Fagnan.* tunc eiusdem *Sac. Congregationis à Secretis in a cap. multa num.* 41. cum *seq.* Nè Clerici, vel *Monachi.*

Arborum, & plantarum non fructiferarum incisores non possunt conueniri criminaliter, nisi in duobus casibus, nempe primo si sint designati ad fines terminandos, & secundo si fiat in despectum, vel in iniuriam Domini earum, vt notat *Foller.* in *Constit. Regni rub. de Offic. Iustis nu.* 89. quem refert, & sequitur *Carpan. ad Stat. Mediolan.* vol. 2. cap. 375. num. 9.

Si autem sint fructiferæ tunc criminaliter conueniuntur, alijs relatis firmat *Paninell.* dec. 78. num. 27. & de Iure communi tanquam Latrones puniuntur per *text.* 40 in l. Sciendum ff. *Arborum furtim cesar.* *Carpan. ad Statut. Mediolan.* vol. 2. cap. 66. num. 6. & cap. 371. num. 8. Etiam viq; ad mortem, vt tradit *gloss.* in *dicta l. Sciendum*; Quociescumque tamen id egerint more Latronum dolose, & ad iniuriam, ac causa celandi, vt ad *text.* in l. *Faciend.* ff. *Arbor. furt. cesar.* firmat *Card. de Luca de Iurisdict. disc.* 81. num. 4. cum alijs adductis supra occasione incisionis Vinearum num. 20.

Attamen in praxi proceditur tantummodo ad penam extraordinariam iuxta facti, 42 & personarum circumstantias, vt tenet *Card. de Luca ubi supra n.* 3. cum alijs allegatis supra circa incisores Vinearum n. 20.

Maximè concurrente dispositione Banamentorum generalium cap. 71. quorum verba relata fuerunt supra num. 20.

Sem-

Semp̃er tamēn tenebunt ad refectiōem
43 damni ex adductis sup̃a num. 21. pro cuius liquidatione attendendum est iuramentum damnum passi, vt respondit *Res coram Dunozet. iun. dec. 1008. nu. 17.*

Post hæc scripta in lucem prodierunt

Observationes Criminales Domini mei Raynaldi tom. 2. vbi in cap. 15. §. 2. materiam incisionis arborum egregiè examinatur, vnde in quavis contingentia ille adendus, illiusque opinio sequenda.

De damnis datis à Bestijs.

R V B R I C A VII.

STatuimus, & ordinamus, quod quilibet persona, quæ accusata fuerit de damno dato ab eius Equo, seu Mulo, aut Boue, vel Asino, si in vinea, aut eius ripa, seu capitali, à medio mensis Martij, vsquequò vinea fuerit vindemiata, soluat pro quolibet prædictorum animalium, & qualibet vice solidos viginti bonon., quolibet vero alio tempore soluat solidos decem. Si verò damnum (A) datum fuerit in horto quolibet tempore, soluat solidos decem bonon. In silua verò, seu salicto primi anni, seu vt aiunt noueleta, solidos quinque bonon., si in caneto totidem. In omnibus autē alijs seminatis solidos sex bonon. In prato verò à Kalendis mensis Martij vsquequò pratum sectum fuerit solidos quinque bonon. Nulla tamēn persona accusari possit, si eius animalia cuiuscunque conditionis existant, reperia fuerint in pratis sectis, nisi pratum huiusmodi esset, vt sup̃a aliquo modo signatum, quo casu vt sup̃a possit accusari. Excipimus tamēn porcos, aut sues, qui nullo modo in dictis pratis vllò vnquam tempore pascere, aut intrare, queant sub dicta pena. Volumus itē, & ordinamus quod si quis accusatus fuerit de damno dato ab eius pecude, si in vinea à medio mensis Martij, vsque quo fuerit vindemiata soluat pro qualibet pecude solidos quinque, quolibet verò alio tempore solidum vnum bonon. Si verò daretur damnum in ripa, seu capitali vineæ intrā vineam, quolibet tempore denarios sex bonon. Si verò in horto, quolibet tempore solidos duos bonon. Si autē in prato à Kalendis mensis Aprilis vsquequò pratum fuerit sectum denarios sex bonon. si in caneto per totum mensem Maij totidē soluat, in salicto, seu silua primi anni, seu noueleta soluat pro qualibet pecude solidum vnum, & denarios sex bon. In omnibus verò alijs seminatis denarios sex. Si verò anseres, seu anates (B) damnum dederint in aliqua terra seminata, soluat Dominus earum pro qualibet anserē, seu anate solidum vnum bonon. pro qualibet verò gallina, capone, vel gallo denarios tres pro quolibet qualibet vice. Decernimus insup̃er, & ordinamus, quod si aliqua persona accusata fuerit de damno dato ab eius capra, vel hirco, si in vinea à Kalendis mensis Aprilis vsquē ad Kalendas mensis Iunij, soluat pro qualibet capra, seu hirco solidos viginti quinque bonon. qualibet vice, à Kalendis verò mensis Iunij vsquequò vinea fuerit vindemiata solidos decem bonon. quolibet verò alio tempore in vinea, seu eius ripa, vel capitali intus vineam solidos tres bonon. Si verò in horto, salicto, seu silua primi anni solidos decem bonon. In caneto verò à Kalendis mensis Aprilis vsque ad Kalendas mensis Septembris solidos quinque bonon. quolibet verò alio tempore solidum vnum bonon. Si verò in trifido à Kalendis mensis Aprilis vsque ad Kalendas mensis Iulij solidos tres bonon. Alio verò tempore solidos duos bonon. Si in prato à Kalendis mensis Martij vsquequò pratum fuerit sectum solidum vnum. Si verò damnum datum fuerit in plantis non fructiferis primi, vel secundi, aut tertij anni solidos quinque. In plantis fructiferis à dictis

tribus annis in antea solidos decem bonon. Statuimus præterea, & ordinamus quod quælibet persona, quæ accusata fuerit pro damno dato ab eius sue, aut porco, si in vinca, aut eius ripa, seu capitali intus vineam, à Kalendis mensis Aprilis usquequò vinca vindemiata fuerit, soluat pro quolibet sue, aut porco qualibet vice solidos decem bonon. quolibet verò alio tempore solidos tres bonon. Si verò in horto damnum datum fuerit solidos decem bonon. & si in caneto à Kalendis mensis Aprilis, usque ad Kalendas mensis Septembris solidos tres, alio verò tempore solidum vnum. Si autem in trifido, lino, legumine, vel prato, seu alia terra seminata solidos quinque bonon. Si verò damnum datum fuerit per fuisseles, seu porcellos lactantes solvatur in omnibus casibus, ac si damnum datum esset à pecudibus, & superscriptæ poenæ in singulis casibus prædictis duplicentur in Ecclesijs Forensium.

S V M M A R I V M.

- 1 Dominus pecudum, aliorumque animalium in alieno fundo depascendum, vel aliter damificantium tenetur ad damni emendationem, tam in foro poli, quam in foro fero.
- 2 Damificato, quæ actio competat contra Dominum animalium damificantium.
- 3 Dominus animalis damificantis potest vel dare idem animal pro noxa, vel damni estimationem solvere.
- 4 Dominus animalium damificantium tenetur ad poenam.
Animal damnum danti non potest occidi n. 4.
Occidi potest animal damificantem, si viget statutum, vel consuetudo num. 4.
- 5 Oves, atque animalia tempore hyemali à locis, & contradiis frigidis, ac herbis carentibus traduntur ad loca, & contradas calidas, seu tepidas, ac pascuorum abundantes, ut in Apulia, & in territorio Urbis, ac in Provincijs Maritimæ, & Campaniæ, & Patrimonio Divi Petri, tempore verò aestivo reconduntur ad Montaneas.
- 6 Fida est vestigal impostum super animalibus.
- 7 In Regno Neapolitano Fida nuncupantur etiam Dobana Menepedum, ac Vestigal Pecuarium num. 6.
- 7 Fida est pretium illius servitutis, ac earum commoditatum, quæ à Principi dantur Pastoribus in fundo manendo, & redeundo cum eorum animalibus à pascuis.
- 8 Fida est impostio debita Principi pro animalibus pascientibus in pascuis alienis.
- 9 Fida Romanorum tempore erat vestigal

cognitum, ac exigebatur.

Locus certus tempore Romanorum assignatus fuerat pro pascendis pecoribus n. 9.

- 10 Fida vestigal in Regno Neapolitano confirmatum, & respectu anaplicum fuit à Regibus.
- 11 Fida descriptio remissus.
- 12 Fida Status Ecclesiastici differt à Fida Regni Neapolitani, & n. 13.
- 13 Dobanarius Ritu. Camera Apostolica tenetur subministrare pascuum Affidatis, sed solum præstare securitatem.

Dobanarius Regni Neapolis tenetur præstare affidatis pascua, & seccorietatem, & ad hunc effectum emittit à particularibus Passallis omnes herbas n. 13.

- 14 Quantitas Fida in Regno Neapolis.
- 15 Fida redditus numeratur inter primarios Ritu. Camera Apostolica.
- 16 Pontifices inuigilant, ne Fida redditus diminuantur.

Prohibitum est cuique persona, Collegio, Vniuersitati &c. vendere ac quouis modo alienare aliquid de pascuis, tenuis, bannitis, & herbariis ad se pertinentibus, & infra limites Dobanarij, absque expressa licentia Dobanarij n. 16.

Prohibitum est cuiunque persona, Collegio, Vniuersitati &c. introducere aliquod genus animalium ad pascendum in proprijs tenuis, & herbariis intra limites Dobanae fidei absque expressa licentia Dobanarij n. 16.

- 17 Domini tenentiarum, & pascuorum suarum intra limites Dobana tenentur vendere pasua, tenuis, bannitis, & herbaria Dobanario pro iusto, & rationabili pretio.
- 18 Damnum, molestiam, aut impedimentum dantes personis, animalibus, rebus, & bonis directis, vel indirectis committuntur.

bus animalia ad pascendum in Dobanam tenentur ad refectorem damni expensarum, & interesse, ac etiam ad pœnam dupli.

19 Conducentes animalia in Dobanam ad pascendum benignè recipi, & benevolè tractari debent, ac liberè transire, & exire permitti.

20 Communitates tenentur ad refectorem damnum, & interesse, ac ad pœnam dupli ob damnum, molestiam, aut impedimentum illatum in eius terris, & tenementis, personis, aut animalibus, aut rebus, aut bonis, dum conducuntur animalia ad pascendum in Dobanam.

21 Conducentes animalia in Dobanam ad pascendum in quolibet territorio in ipso eorum itinere permanere possunt per triduum, quo durante ad aliquam dampni emendationem non tenentur, nisi in seminatibus, vineis, & similibus damnum dederint, & quidem studiose num. 22. Vide num. 97.

Affidati pascere non possunt cum eorum animalibus in vineis, vel agris satis, & ubi exiant fructus num. 23.

24 Sed elapso triduo tenentur, nemum ad emendationem damni, sed etiam ad pœnam, sicut ceteri alij, etiam si per diuturnum tempus Affidati cum belluis permanserint in proprijs domibus, & regionibus.

25 Affidati damnum studiose dantes tenentur non solum ad emendationem damni, verum etiam ad pœnam num. 22. Vide num. 97.

26 Affirmatio, valor, quantitas, & qualitas damni probatur ex depositione iurata, conducentium animalia in Dobanam ad pascendum, ac eorum famulorum, & pastorum.

Nomen, & Cognomen, ac persona damnum inferentis conducentibus animalia ad pascendum in Dobanam probatur ex depositione iurata eorundem, ac eorum famulorum, & pastorum n. 27.

27 Conducentes animalia in Dobanam ad pascendum non tenentur ad solutionem alicuius gabella pro passu, vel transitu, & illam exigentes incurrun pœnam de quibus ibi remissum.

Conducentes animalia in Dobanam ad pascendum tenentur solum ad solutionem Fide Camera, sed etiam Dobanerio num. 27.

28 Fraus circa solutionem Fide quomodo existatur remissum.

Licentia Dobanerii requiritur cum in accessu, quominus recessu conducentium animalium ad pascendum in Dobanam conductorum sub pœna illorum ammissionis.

29 Fructus prout vulgo nuncupatur, illaturo delle pecore est quodam contributo, qua in Regno Neapolit soluitur per Regem Dominis locorum, per qua transeunt animalia.

30 Ministri vulgo nuncupati Passagieri retinentur a Dobanerio Patrimonij in varijs locis, in quibus transiunt animalia, ne illa permittant exire absque bulletis, qua supponit solutionem Fide.

31 Stanga erat virga, que per Dobanerium retinebatur in quibusdam locis, & vis ad impediendum Vergarij, alijque Custodibus animalium ingressum ante numerationem, & recessum ante solutionem Fide.

32 Decimas ex animalibus apud Lenitas exigebatur mediante appositione virga Passoris in cerea loca arcta, & angusta, per quem singulatum ea transire debebant, & illud, quod decimo loco egrediebatur pro decima debebatur.

33 Loca intra Stangam, & extra Stangam que dicuntur Tenuta, & loca comprehensa in Dobanerio Patrimonij, seu Fide, qua fiat remissum num. 33.

34 Cives ex privilegio tenentur ad solutionem Fide maioris, prout Forenses.

35 Vernices, Castreji nuncupati, qui ultra duos menses intra Dobana persistentias permanent tenentur ad solutionem Fide.

36 Domini Tenentur existensium intra Dobanam Patrimonij non possunt quidquam innovare, ac pretendere plasquam per Dobanerium sit solui solum.

37 Omnes & singuli etiam Provinciales pastorum Urbis, Campanie, Maritimie, & Patrimonij quomodo libet subiecti pro quibuslibet animalibus etiam porcinis pascuis alienis pascenibus, siue intra Stangam, siue extra eam, ad solutionem Fide tenentur.

38 Forenses circa solutionem Fide dicuntur etiam Cives cum privilegio, vel ex domicilio.

Forenses solvunt Fidam ad rationem soliorum sexaginta sex pro quolibet cenenario animalium minorum, & illorum duorum pro quolibet bellua magna ad

- ditto in totum alio iulio pro quadam gabella applicata Populo Romano n.38.*
- 39 *Romani originarij solvant Fida ad rationem Iuliorum duodecim cum dimidio pro quolibet centenario bellarum minutarum, & medietatis unius iulij pro qualibet bellua magna, ac ulterius iulij unum pro gabella applicata Populo Romano.*
- 40 *Affidati solvant pro carta, scđ litteris patensibus, quas voluerint ad annum iulios quatuor, & si ad sex menses iulios duo.*
- 41 *Forenses non eximantur à solutione Fida maioris ob scilicet assignationes, aliasq; simulationes.*
Animalia empti per maritum forenses ex pecunijs dotaliibus suore uxoris Romana originaria tenentur ad Fida maiorem num.42.
- 42 *Animalia donata à Patre forense Nepoti Infanti in Urbē nato tenentur ad Fida maiorem.*
- 43 *Vsufuctuarius animalium tenetur ad solutionem Fida tanquam unus impositum personis pro ro. Amplia num.44.*
Vsufuctuarius tenetur ad solutionem Collectarum num.43.
- 44 *Amplia etiam si propeccarius sit immanis num.4.*
- 45 *Forenses intrā Districum, scđ Provinciam Urbis habitantes maiori parte anni non tenentur ad solutionem Fida maioris; Et eo magis si inibi contraxerint domicilium.*
- 46 *Omnes excentes cum animalibus à proprio territorio, & se conferentes ad pascendum in territorium alterius Castri, scđ Terræ eiusdem Status, scđ Principatus tenentur ad solutionem Fida.*
Animalia transcurrentia de uno territorio ad aliud, si damnsicarunt, tenentur ad emendationem dampni, non autem ad penam n.49.
- 47 *Cardinales tenentur ad solutionem Fida.*
- 48 *Clerici & Ecclesiastici quicunq; tenentur ad solutionem Fida pro eorum animalibus.*
Pignatelli. Consultat. 26. num. 15. cum seqq. part.3. declaratur num.48.
Clerici, & Ecclesiastica persona tenentur ad solutorem illas Fida, quā sit pretium herbarum, non Velligal num.48.
Clerici volentes mittere eorum animalia ad Pascea Vniuersitatis tenentur ad onera à Statuto Vniuersitatis imposita n.48.
Animalia Clericorum, & Ecclesiasticorum non sunt comprehensa sub dispositione Sinistorum laterum num.48.
- 49 *Cines, & Incola Urbis assidue tempore transmittentes eorum animalia ad Montes intrā districum positos non tenentur ad solutionem Fida.*
- 50 *Bones aratorij laborantes in proprijs Tenuis, aut in proprio laborerio non tenentur solvere Fida. Contrarium quando in proprio laborerio actū non laborant num.52. vel numerus est excessiuus num.59. Vide ibi.*
Egri tritantes proprium frumentum non tenentur ad solutionem Fida n.50.
Contrarium quatenus actū in proprio laborerio non laborant num.52. vel numerus est excessiuus num.59. Vide ibi.
- 51 *Barones exigentes Fida pro bobus per Vassallos ab exteris conductis pro cultura terrarum reddituarum grauant.*
- 52 *Distio quando adiecta verbo futuri temporis importat conditionem. Vide n.55.*
- 54 *Obligatio, aut actio non erit nūc impleta conditionem, sub qua concepta suis promissio.*
- 55 *Distio, quando adiecta executioni non reddit dispositionem conditionalem, sed accipitur temporaliter tantum.*
- 56 *Distio quouiscūq; denotat temporalitatem, ac est limitatiua temporis.*
- 57 *Qualitas adiecta verbo debet verificari secundum tempus verbi verū, & realiter, & num.58.*
- 60 *Fida debetur iuxta dispositionem Statuti, Constitutionum, & Consuetudinis loci.*
- 61 *Taxa Fida alterari non potest, alijs Vassalli grauantur.*
- 62 *Maintenance datur existenti in quasi possessione percipiendi Fida pro animalibus aliquam pascea inuentibus.*
- 63 *Fida Rem. Camera, & pro ea Dobaneria soluenda est in Statu Ecclesiastico. non autem Baronibus Fenda, & bona intra Dobanam possidentibus.*
- 64 *Barones Regni Neapolitani possunt affidare animalia in territorij Vassallorum, ita tunc Fida eis sit soluenda. Vide ibi remissionē.*
- 65 *In Fida, & Distia est de Dominio Fendi.*
- 66 *Barones affidare non possunt animalia Exterorum in tanto numero, & quantitate, ut usus pascendi Vassallis restringatur.*
- 67 *Affidati fruantur varijs privilegijs, de quibus ibi, & num.68. remissū, & quare num.78.*

- num. 78. Vide num. 97.
 69 *Fori privilegia gaudent Affidati.*
 70 *Forma Affidatorum Regni Neapolis est vel Regia Dobana, vel R. G. S.*
 71 *Affessores tres cum amplissima iurisdictione deputantur à Dobanerie Patrimonij, nempe unus in Vrbe, & alter in Civitate Viterby, & tertius in Provincia Campania, & Maritima. Vide ibi, & num. 97.*
 72 *Inhibitiones Fida expediuntur tam ab Affessere Dobanery, q. à ab Eminentiſſimo Camerario. Illuſtriſſimo Dobanaram, & Graſcia Preſide, ac à DD. Conſulibus Agricultura. Vide num. 97.*
 73 *Fori privilegia, vel Affidati gaudent, debent poſſidere belluas parvas, nempe pedecades, vel ſues, vel capellas in numero triginta, vel belluas magnas, vid. Boves, vel Vaccinas, vel Bubalas, vel Equas in numero decem, in quo non connumerantur Equi, & Muli.*
 74 *Privilegia Fida non ſuffragantur pro parvo numero Animalium affidatorum.*
 75 *Immunitate, & exemptione non gaudent in Regno Neapolis Affidati non habentes propria Animalia in numero ducentum, nec cum eis accedentes ad paſcua Apoleæ per Regiam Cameram locata.*
 76 *Supranumerarijs, & extraordinarijs non debentur privilegia.*
 77 *Execuq. non poſſit mandatum contra Affidatum, qui, vel ante, vel in ipſo actu præſentantis inhibitionem Fida, etiamſi præſentatur ipſum non gaudere privilegijs Affidatorum. Vide num. 97.*
Attenſatum committitur, ſi non obſtante præſentatione inhibitionis Fida mandatum exequatur contra Affidatum, etiamſi inhibiti non ſubſtinetur num. 77.
 76 *Deſerentes Graſciam ad Vrhem benigne ſunt tractandi, ac ſanoribus proſequendi, non autem angarijs moleſtandi.*
 80 *Lex generalis pro ſpectu inhibitionum Fida non eſt promulganda, & quare n. 81.*
 81 *Revocatio inhibitionum inuſſe exteriari facili obſtinetur.*
 82 *Leges antiquas mutantes, aut corrigentes pro abuſibus corrigendis in nova, & malora incommoda quotidie inſidunt.*
 83 *Minus malum expeditur Leges, vel Conſuetudines in aliqua parte vtiſas ſolvendo, ſed quædam diſſimulatione permittendo, quæ novas maiores diſſolutates, & damna inferrent, cœdendo.*
 84 *Remedia incerta, aut qua ſunt graviora,*

- periculoſiora ipſorum malorum, adhibenda non ſunt pro curatione Reip.*
 85 *Vitia ſemper errant, donec homines erunt.*
 86 *Mercatura prohibenda non eſt ab abuſum aliquorum Mercatorum.*
Pecunia dampnanda non eſt, ut auaritia occurratur num. 86.
Panni bannendi non ſunt, ut ſuſtus retundatur num. 85.
Femina ſepellenda non ſunt, ut libidine non concitentur viri num. 86.
Oculi erodiendi non ſunt, ex quo cum eis peccatur num. 87.
Lingua adimenda non eſt, ea quo cum ea peccatur num. 87.
Nihil prodeſt, quod ladere non valeat n. 87.
Nihil eſt adeo ſanctum, ac bene diſcretis promiſſum, quod in perniciem ſuam abuſi non poſſit humana fragilitas, & malitia num. 87.
 88 *Princeps leges novas facile ferro non debet, ſed ſumma maturitate enixè ponderare tencur, an Reip. utile, eſſeſſu prompium, eidemque Principi glorioſum futurum ſit.*
 89 *Leges utiles plus Reipublice præſunt, quam arma.*
Leges erroneæ, & inconſulte plus damni afferant, quam homines occidere num. 89.
 90 *Novitates calamitatibus pondus adiungunt.*
 91 *Novitates periculoſe ſunt.*
Arbores ænoſe à loco ſuo euellere, & in alium tranſplantare diſſicile eſt n. 91.
 92 *Reip. ad aliam vivendi normam traducere, diſmiſſis eius innoveratis Inſtitutis, non licet.*
Euentus varius res nova ſemper habet n. 92.
 93 *Malè præſumitur contra illos, qui regimina, & adminiſtrationes Civitatis innovare attemptant.*
 94 *Præſumitur contra Iudicem, qui adverſus antiquam Curia præxiſſimam, & Hyſiam novam citationis, & in lūs vocacionis formam inducit.*
 95 *Eligendi ſunt Iudices doctrina, & integritate excellentes ad evitanda inſanabilia damna, alioquin ex mala eorum electione contingunt Iudices docti, & integri, vel non concedunt inhibitiones inuſitas, vel eas conceſſas facile renovant n. 95.*
Damna reſultantia ex multiplicitate inhibitionum, earumq. præſentatione ceſſant mediante electione Iudicem doctrinæ, & integritate excellentium num. 95.
 96 *Birruarij exequentes mandata non obſtante præſentatione inhibitionum, præſentantibus ſunt.*

- sunt, ac cogendi ad restitutionem damnorum, & expensarum, alioquin reparent utilitatem ex propria culpa, & dolo mediante exactiōe capituræ.
- Tertius reportare nō debet penam ex falso alieno num. 96.
- Tertio vindicare non debent attentam ab alio commissam num. 96.
97. Fida grossam soluentes, & habentes requisita necessaria privilegio Fori gaudēt quo ad executionem personalem, ipsæque res sibi bona affidata, & tantummodo in causis, ac negotiis quomodocumque concernentibus Fidem, vel ab ea depreto dectibus, & non in alijs.
- Affidati Urbis Roma, Latij, Sabina, ac Maritima, & Campania solunt Fidem parvam num. 97.
- Fida parvam soluentes Fori privilegio gaudent, & inhibitiones suffragantur quo ad Affidatos tantum, & in causis Fida concernentibus, nec non quod ad personas solum ex professo incumbentes servitio gregis, & animalium affidatarum num. 97.
- Privilegium Affidatarum suffragatur usque quod permanserint ad depascendum cum animalibus intra Stangam, seu Dohanam, & per tres dies postquam reuersi fuerint ad eorum domos, & Prouincias num. 97.
- Affidati exempti sunt à Represalijs nu. 97.
- Affidati immunes sunt à panis damnorum datorum, dummodo non probentur siuidio commissi num. 97.
- Damnorum datorum studiose ab Affidatis cogitatio spectat ad Indices locorum n. 97.
- Inhibitiones Fida concedenda tantum sunt ab Eminētissimo Camerario, & Grascia Præsidi in iurisdictione formam, de qua ibi, alijs non suffragantur num. 97.
- Appellatio à decretis moderationis inhibitionis Fida non admittitur in Suspensiuo num. 97.
- Moderatione inhibitionis Fida obiecta omnes alia inhibitiones per Affidatum obiecta non suffragantur, & possunt sperni n. 97.
98. Asper appellatus fuit à Germanis 322.
- Asper animal pugnacissimum appellatur n. 98.
- Asper animal improbum est num. 98.
99. Asperes, Pauones, Gallinae, & similia animalia si damnum dederint, Dominus tenetur ad illius emendationem.
100. Asperes, Aures necari possunt, si vigeat Statutū disponens, quod includens alienū animal in suo fundo possit illud occidere.
- re. Amplius, ut ibi, vide ibi.
- Stercus Asperum, & Anatum est valde nocuum agris num. 100.
101. Animalia irrationabilia puniuntur aliquando ad exemplum, & in detestatiōem patris criminis, ac ad illius memoriam abolendam. Limita n. 102.
102. Animalia iniuriarum facere non videntur. Imperium in bellus non exercetur.
103. Locusta, brucus, & similia excommunicantur, & anathematizantur.
- Locustarum generationem, corporis formam, alia ad materiam vidē remissum n. 103.
104. Locusta generationem sumunt ex limo terra.
- Locusta huc, & illuc errantes volanti, nec in uno loco semper permanent.
- Ventus vrens passim locustas leuat, & ad longinqua loca etiā transmare conducit num. 104.
105. Locusta depascuntur, denascent, & deuorant omnia earum edacitate.
106. Locusta praesagia sunt, vel pestis, vel belli, vel penuria.
107. Locusta ponuntur inter causas sterilitatis.
- Remissio afflictus facienda est ob damnum illatum à Locustis num. 107.
108. Remissio afflictus debetur si ob iustum timorem Locustarum conductor deserit agros colere.
109. Locustae ponuntur inter causas inopinatas, & insolitas. Declam. num. 110.
111. In locutionibus agrorum Urbis solet conueniri circa casum Locustarum.
- Conuentio circa casum Locustarum inita inter Locatorem, & Conductorem est seruanda num. 111.
112. Restaurum debetur Conductori ob damnum intolerabile ex causa Locustarum.
113. Pacto inito inter Locatorem, & Conductorem de faciendi remissione pensionis faciente casu fortuito, iure facienda est, quamuis damnum non sit intolerabile, & notabile.
114. Pensio integra Conductori est remittenda, si omnes fructus, & segetes fuerint à Locustis deuoratae.
115. Pactum negativum conceptum inter Locatorem, & Conductorem de non petenda remissione pensionis sustinetur eueniente casu fortuito, non autem si ex falso Locustis, vel quoniam ipse impedire poterat, ita ut locatus ad remissionem non teneatur.
116. Engantur Locusta vi ventorum, dum coram statu in mari, vel in flumine delata subuerguntur.

Extirpantur Locusta varijs modis, de quibus remissimè num. 116, 118. & 120.

117 Locusta femina moriuntur statim ac perierint.

118 Locusta parvius de mense Augusti una condensa.

Ona Locustarum sub terra durans hyeme, & veniente mense Aprilis ex eis emittuntur Locusta num. 118.

119 Locusta in primo, & secundo anno non volitant, nec graviter damificant, secus in tertio, & quarto.

Locusta moriuntur in quarto anno num. 119. vide ibi.

120 Ona Locustarum perquiruntur in mensibus Septembris, & Octobris, illaque conterantur, & concremantur.

Alimenta prava, & corrupta humanum corpus alterant, & insciant num. 121.

121 Occidantur Locusta postquam sunt nata, & quomodo.

122 Consules Agricultura Urbis mediante adito penalitè de quo ibi iniungunt Dominis terrarum, & tenuiarum etiam privilegias, & Ecclesiasticis extirpationem Locustarum, & num. 124. ac num. 129.

123 Expensa pro extirpatione Locustarum ad quem spectent, & num. 125.

Statum laicale de expellendis Locustis non ligat Ecclesiasticos num. 124.

124 Domini terrarum etiam privilegiati, & Ecclesiastici cogi valent, ut mudent eas à Locustis, ne vicini inficiantur. Vide ibi.

126 Collecta pro extirpatione Locustarum imposita solvenda est ab omnibus etiam privilegiatis.

127 Commissarii in Pontificatu Pauli V. transmissi fuerunt pro extirpatione Locustarum sumptibus Annona, & cum amplissimis facultatibus cogendi Rusticos ad illas occidendas solvas competenti mercede.

128 Commissarii pro extirpandis Locustis, ut plurimum deputantur à Tribunali Agriculturae Urbis.

Hominum agmina colliguntur ad debellationem Locustarum, ac si adversus hostes dimicandum foret num. 128.

130 Unica expurgatione Locustarum facta per Dominos terrarum non dicitur satisfactum, sed requiritur diligentiarum continuatio toties, quoties casus eutnerit. Vide num. 131.

132 Excommunicantur, & anathematizantur Locusta. Contrarium num. 135.

133 Excommunicatio est gladius spiritualis,

quo quis separatur à communione Fidelium, & bonis spiritualibus Ecclesie privatur.

134 Homo baptizatus, mortalis, & baptizanti subiectus solum excommunicari potest.

136 Exorcismi, & adiurationibus vti potest contra Locustas, & quare.

Aqua benedicta, & precibus vti potest contra Locustas num. 126. Vide num. 141.

137 Adiurationis solemnitas aliquatenus respondet solemnitati excommunicationis. Adiuratio à vulgo accipitur pro excommunicatione num. 137.

138 Locusta mittuntur à Deo irato, tanquam maledictio in populo audire nolenti vocem eius, ac mandato illius contemnente, & sic vis flagellum propter scelera hominum.

139 Recurrendum est ad orationes, penitentias, & processiones publicas pro extirpatione Locustarum, & placanda ira Dei.

Processiones instituta sunt à Sancta Matre Ecclesia pro placanda ira Dei n. 139.

140 Lytaniarum multis remissimè.

142 Benedicuntur populi, & agri ad effectum extirpandi Locustas, & quare, & n. 143.

143 Benedictionis populi, & agrorum formula remissimè.

OBSERVATIO.

A Dominus pecudam, aliorumque Animalium in alieno fundo depascientium, vel aliter damificantium, tenetur ad damni emendationem, tam in foro poli, ut latissimè examinato articulo respondit Gutierrez Canonice. quest. lib. 2. cap. 27. quàm in foro fori, & quidem utroque iure, competente damnificato contra Dominum Animalium damificantium actione de pastu per Text. in dicto S. Si glans, vel actione legis Aquilie cit. l. final. Cod. ad leg. Aquil. vel actione de paupericis, si animalia dederint damnum facienti foucas in prato per Text. in leg. 1. ff. Si quadrup. Pauper. feciss. dicatur, vel actione ad exhibendum, ut in leg. Iulianus S. glans ff. Ad exhiben. tradit Oster. ubi supra numer. 2. cum seq. & latissimè mandatum examinat Ioannes Thomas de Noxa animalium, & David Meuius in Ius Lubecense lib. 3. tit. 11. tom. 2.

Poterit tamèn Dominus, vel animal damificans pro noxa dare, vel damni restitutionem solvere, ut innouando legem 12. tabul. disponitur in dicta l. 1. in prin. ff. de

ff. Si quadrup. Pauper. feciff. dicatur leg. Si Seruus C. de Noxal. action. & tradit Carpzou. Prax. crim. par. 3. cap. 131. nu. 17. Thor. Vot. par. 1. vot. 38. nu. 6. iuncto nu. 9. 13. 21. & 27., & pleniffimè Thoma d. tract.

Præter emendationem damni tenetur etiam ad poenam infligendam, vel à Statuto, vel à Bannimentis, vt prosequitur Oter. ubi *suprà* num. 2. Sed non potest animal damnum dantis occidit tam de Iure Canonico argumento Text. in cap. si leserit de Injur. & damn. dat. ibique Abb. num. 3. quàm Civili. Quintus Mutius 39. & l. Quamuis 40. ff. ad leg. Aquil. ubi gloss. ibi si inueniatur animal aliterius in Agro tuo ipsum occidere non debes, sed expellere sine damno Antonell. de Loc. legal. lib. 3. cap. 20. quest. 2. nu. 14. : Secus verò si vigeat Statutum, vt Consuetudo permittens illud occidi, vt tradit Antonell. de Loco legal. lib. 3. cap. 20. quest. 2. num. 17.

Quid dicendum de animalibus damnicantibus occasione eorum accessus ad Dohanam ad pascendam, vel recessus ab ea, vel permanencia in ea, resolutio pendet ab examinatione materiz Fide, quæ est quotidiana in Vrbe, vnde præsciendum est, primò quod Greges Ouium, aliaque animalia tempore hyemali à locis, & contradiis frigidis, & herbis carentibus, vt est Prouincia Aprutina, & similes tradueuntur ad loca, & contradas calidas, sed tepidas, ac pascuorum abundantes, vt in Apulia, vbi eo tempore viget clementissimum Cælum, ac vberriuum pasculum, proit etiam in Territorio Vrbis, ac in Prouincijs Maritimæ, & Campaniæ, & Patrimonio Diui Petri, tempore autem æstiuo reconducuntur ad Montaneas, vt quotidiana experientia docet, ac tradit Rebuff. in l. 1. sub num. 1. & 3. in fine C. de Pafe. public. vel priuat. lib. 11. Freccia de Subfeud. lib. autoris. 46. numer. 12. cum seq. Moles decif. tit. de Dohana Menepseudum Apulia quest. 6. §. 1. numer. 1. cum sequens.

Impositum est autem super istis animalibus quoddam vectigal, quod in Vrbe lida nuncupatur, in Regno verò Neapolitano vocatur etiam Dohana Menepseudum, ac vectigal. pecuarium, vt per Moles. loc. cit. eod. §. 1., quod est pretium illius seruutis, ac earum commoditatum, quæ à Principe dantur Pastoribus in cundo manendo, & redeundo cum eorum ani-

malibus à pascuis, vt ponderando verba Bullæ Gregorij XIII. la 69. in Bullar. veteri docet Spad. conf. 7. sub num. 16. vol. 1. vel est impositio debita Principi pro Animalibus pascentibus in pascuis alienis.

Quod vectigal etiam tempore Reipublicæ Romanorum erat cognitum, ac exigebatur, certumque locum publicum pro pascendis pecoribus olim fuisse assignatum probat Freccia loc. cit. sub nu. 14. cum seq. quem refert Card. de Luca de Regal. discurs. 94. sub num. 12. de Ponte de Potest. Proreg. tit. 4. de Regalib. imposit. §. 8. nu. 56. & comprobatur Moles loc. cit. alleg. nu. 2. cum seqq. Scyaloia de Foro competen. cap. 20. sub num. 1. In Regno verò Neapolitano non confirmatum fuit per Regem Federicum II. & deinde per Regem Alphonsum I. ampliatum, vt tradit Scyaloia d. cap. 20. nu. 1. & firmat Freccia, & Moles ubi *suprà* cum certis legibus, & conditionibus, de quibus idem Moles §. 2. & fuisse desumptum ex l. 1. & tot. tit. C. de Pafe. public. & priuat. lib. 11. tenet de Ponte cit. §. 8. nu. 46. cum seqq. ac nu. 56.

Aduertendo, quod Fide, quæ soluitur in Statu Ecclesiastico non conuenit descriptio facta per Knichen. de Superioritatis eiusus possess. velque attrib. cap. 3. nu. 338. cum seq. & à Card. de Luca de Regal. discurs. 94. num. 2. & discurs. seq. numer. 3. Nam iste illam desumpfit ex DD. Regnicolis loquentibus de Fide Regni Neapolitani, quæ diuersimodè soluitur: Et enim Dolianerius Reu. Cameræ Apostolicæ non tenetur subministrare pasculum Affidatis, sed solum præstare securitatem; verumque verò præstare Dohanerius Regni, idcirco Rex ad hunc effectum emit à Vassallis pro certa annua responsione omnes herbas, quas postea Dohanerius subministrat Animalium Dominis, qui viceuersa tam ratione priuilegiarum passus liberi, quàm fori, & pascuis soluunt seuta duodecim carolenorum vndecim pro singulo centenariio pecudum Regni, & Forensium seuta sex; aliorum verò animalium, quæ nuncupantur grossi seuta viginti quique, vt docet Moles decif. tit. de Dohana Menepseudum quest. 6. §. 2. per tot., & præsertim num. 4. & §. 3. num. 13.

Præsciendum est etiam secundò, quod Summi Pontifices non ignari redditus ex Dohana pecudum pascuorum Vrbis, Campaniæ, Maritimæ, & Patrimonij inter Cameræ Apostolicæ primarias contineri, vt

ex infra recenſendis Bullis Apoſtolicis patebit, attentè ſempèr ſuauigilant nò diminuerentur, varia remedia, & diligenter adhibendo, & præſertim *Pius II.* ſub grauiffimis penis prohibuit, tam omnibus, & ſingulis Comitibus, Populis, Vniuerſitatibus, Baronibus, Dominis, cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis, aut dignitatis, tam Clericis, quàm Laicis, Capitulis, Collègijs, & quibuſuiſ alijs Vniuerſitatibus nò vendant, ac quouis modo alienent alicui perſonæ, Comuni, Collegio, & Vniuerſitati aliquid de pascuis, tenuis, bannitis, & herbaticis ad ſe pertinentibus, & infra limites Dohanæ præfixæ conſiſtentibus, atq; in eiſdem, aut eorum aliquo introducere, aut fidere aliquod genus animalium ad paſcuandum, quàm cuiuſcumque ſub eiſdem penis emerit, aut aliquod genus animalium in eis introducere, locumque certum paſcendi assignare (quod fidare dicitur) ſine Dohanerij pro tempore exiſtentis expreſſa licentia, ſed ſub eiſdem penis teneantur omnia, & ſingula paſcua, tenutas, bannitas, & herbatice vendere, & concedere Dohanerij pro Camera Apoſtolica, & in uſum, ac utilitatem Dohanæ huiuſmodi ementi pro iuſto, & rationabili pretio, vt in eius Conſtitutione in Bullario veteri in ordine la 6. conſirmata à Gregorio XIII. in eius Conſtitutionibus impreſſis in eadem Bullario veteri la 46. & 69.

Idem *Pius II.* conſulendo etiàm conducentibus animalia in dictam Dohanam plurima damna, & impedimenta, quæ illis, eorumque animalibus inferrebantur per Communitates, Vniuerſitates, Comites, Barones, Dominos, & particulares perſonas inueniendo, ſtando, & recedendo ſub certis penis mandauit omnibus, & ſingulis mediare, & immediate Sedi Apoſtolicæ ſubiectis cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis, aut dignitatis, Clericis, & Laicis etiàm Capitulis, Collègijs, & quibuſcumque alijs Vniuerſitatibus, quatenus ſub pretextu alicuius conſuetudinis, aut quauis alia ratione, occasione, vel cauſa directæ, vel indirectæ conducentibus animalia cuiuſcumque generis ad paſcendum in Dohanam præſertim, damnum, moleſtiam, aut quoduis aliud impedimentum in perſonis, animalibus, rebus, & bonis vniuerſis eorum in uenendo, ſtando, & recedendo nullatenus inferre audeant, vel præſumant, ſed huiuſmodi

Tom II.

animalia conducentes benignè recipient, & beneuolè pertractent, & ſine iniuria, proſus, aut aliquo impedimento reali vel personali per eorum Ciuitates, Terras, loca, & tenimenta liberè tranſire, & exire permittant, aliàs teneantur ad reſeſtionem omnium damnorum expenſarum, & intereſſe, ac etiàm ad pœnam dupli æſtimationis eorumdem damnorum illatorum Camera Apoſtolicæ applicandam, quas penas quæcumque Communitas, in cuius terris, & tenimentis damnum illatum fuerit incurrat, vt in eius Conſtitutione in d. Bullar. in ordine la 9. Ita ut in quolibet Territorio in ipſo eorum itinere per tri-duum permanere, ſed moram trahere permittant, quo tri-duo durante ad aliquam damni emendam niſi in ſeminatis, vineis & ſimilibus damnum dederint non teneantur, vt conuenit legiuntur in Iſtrumento Appaltus cap. 23. ibi: Poſſano gl' Affidati per ſeruizio, e commodò loro allargarſi, e ſtare per trè giorni per ogni Territorio, non facendoli danni à ſemiuari, vigne, & altre coſe ſimili, come è ſolito, e facendo danno ſiano tenuti all' emendatione del danno, e non alla pena, & diſponitur in Bannimento generalis Dohanæ Patrimonij Eminentiffimi Camerarij publicato ſub die 4. Februarij 1631. ibi: Dichiarando che, gl' Affidati poſſino ſtare trè giorni per ogni Territorio, non facendo danno alli ſeminati, vigne, e altre coſe ſimili come il ſolito, e facendo danno ſiano tenuti all' emenda del danno, e non alla pena tanto in venire à detta Dogana, ſtare, e tornarſi, quanto anco mentre ſtanno nelle loro Terre, e Caſe proprie in qualſiuoglia Prouincia, Terre, e Luoghi dello Stato Eccleſiaſtico, e per tutto il tempo della loro Fida conforme alli loro priuilegij antichi, & al Breue della ſel. mem. di Gregorio XIII., & ex alio antecedenti Bannimento Eminentiffimi Camerarij publicato ſub die 22. May 1671. ſupèr obſeruatione priuilegiotum, & exemptionum Affidatorum ibi: Item che ſotto l' iſteſſe pene non ardiſchino no far pagare à detti Affidati pena alcuna delli danni, che deſſero con li loro animali, li, mentre ſtanno in Dogana, mà il danno ſolo da ſtimarſi conforme ſi contiene nelle loro parenti, & fide, al quale ue meno ſiano tenuti non eſſendo in detto modo ſtimato, e quando ſono in viaggio tanto nel venire, quanto nel tornare non ardiſchino no farli pagare ne pena, ne danno dario, eccetto

E

22 certo se non fosse dato studioso in vine-
 23 seminati, & in cose simili, mà si lalcino
 24 pasceie li loro animali, mentre sono in
 25 viaggio liberamente secondo il solito len-
 26 za alcun pagamento, & impedimento per
 27 tutti li Territorij in qualsivoglia de quali
 28 possino liberamente per tre giorni pernort-
 29 rare, e pasceie; Ae ex literis parntalibus,
 30 quæ à Dohanerio dantur Affidatis ibi: E
 31 di più li promettiamo, che facendo danno
 32 alcuno con loro Bestiame tanto in venen-
 33 do, stando, e tornando à detta Dogana,
 34 quanto anco mentre staranno alle loro
 35 Terre, e Case proprie in qualsivoglia
 36 Provincia, e Terre, e Luoghi dello Stato
 37 Ecclesiastico, e per tutto il tempo della
 38 loro fida non possino essere costretti à pa-
 39 gare pena, mà solo d' emendare il danno
 40 da farsi di dai suoi huomini communemen-
 41 te eletti per le parti, quali non essendo d'
 42 accordo li promettiamo Noi d' nostri man-
 43 dari stimarli, & accordarli.

Quod autem non possint pasceie in vi-
 23 neis, vel agris satis, & vbi extant fructus
 firmat Capye. latr. consultas. 83. num. 25.
 cum seq.

Elapso verò triduo tenentur ad emen-
 dationem dampni, ac ad penas sicuti ceteri
 alij, etiãmsi per dictum tempus Affidari
 eorum belluis permanferint in proprijs Do-
 24 nibus, & Regionibus, cum illud fuerit as-
 signatum pro faciliiori accessu ad loca
 pascuorum, & recessu ab illis, vt respon-
 dit Sacra Congregatio boni Regiminis de
 anno 1606. cuius resolutiones referendo
 declarat Cobell. ad Bullam boni Regiminis
 cap. 50. num. 170. vers. declara eum seq.
 & Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 6. rubr.
 38. Et quod teneantur ad solutionum si-
 milium pœnarum pro tempore, quo per-
 manent in eorum propria Patria, seu alijs
 locis Status Ecclesiastici pro eorum ani-
 malibus affidatis, quæ conduxerunt, & re-
 tinuerunt intrâ limites, & stangam dictæ
 Dohanæ Patrimonij, illaque postea recon-
 duxerunt ad eorum Patriam, seu alia que-
 cumque loca Status Ecclesiastici tempore
 æstiuo ad effectum illa mense Septembris
 intrâ eandem Dohanam reconducendi, &
 retinendi per totum mensem Maij decla-
 ratum fuit sub die 13. Octobris 1660. me-
 diante sententiâ per Auditorem sibi record.
 Cardinalis Carraccioli tunc Græfca Præsi-
 dis per acta Mazzarelli in causa vertente in-
 ter D. Principem Prænests, & Salustium de
 Angelis, ac Vniuersitatem Affidatorum,

Verum cum postmodum emanauerint præ-
 dicta Bannimenta fundata in Capitulis ap-
 paltus Chirographo Papæ muniti, eorum
 dispositio est attendenda, & sic Affidati ho-
 diè non tenentur ad solutionem alicuius
 pœnæ pro damnis per eos, vel illorum
 animalia datis, sed tantum ad coram emen-
 dationem pro toto tempore, quo perma-
 nent in Fida, vid. intrâ limites Dohanæ,
 25 nisi damnum studiosè datum fuerit, nam
 isto casu tenentur etiã ad pœnam cum
 proprius dolus, & culpa nemini patrocini-
 nari debeat, nec Lex debet esse vinculum
 iniquitatis ex vulgatis.

Aduertendo quod circa æstimationem.
 & valorem, ac quantitatem, & qualitatem
 26 damni, ac circa nomina, personasque au-
 ferentium, & inferentium ipsius damnum
 animalibus plena fides adhibenda est de-
 positioni iurata conductentium eadem ani-
 malia, ac illorum famulorum, & pastorum,
 vt sequendo disposita per Antecessores
 mandauit Gregorius XIII. in eius Bulla
 impress. in Bullar. veteri la. 46. & de simili-
 bus Constitutionibus Regni Neapolis
 tradunt Borell. de Magistrat. & dist. lib. 4.
 cap. 6. nu. 25. cum seq. Nouar. de Grauum.
 Vassall. grauum. 42. num. 3. Sanfalic. dec.
 8. num. 8. par. 1.

Paulus IV. quoque ad facilitandam in-
 troductionem animalium in Dohanam sub
 nonnullis pœnis prohibuit omnibus exa-
 27 ctionem Gabellæ pro passu, vel transitu
 animalium tam in aduentu, quam in redi-
 tu, volens solummodò teneri ad solutio-
 nem Fidei fauore Cameræ, seu Dohanetij,
 à quo recipienda sit bullecta, vt in eius Con-
 stitutione in Bullar. veteri in ordine la pri-
 ma, quod confirmauit etiam Gregorius
 XIII. in dicta Constitutione 46. vnde con-
 tra Dominum Ducem Murum prætenden-
 tem Gabellam passus pro belluis transeun-
 scuntibus per eius Territorium Terræ Ri-
 gnani sententiarum fuit fauore Vniuersi-
 tatis Affidatorum, Dohanetij, & Cameræ
 Apostolicæ Commissarij in Tribunali Emini-
 entissimi Camerarij sub die 20. Octobris
 1636. per acta Mazzarelli.

Ad cuiandas tamèn fraudes, quæ circa
 solutionem Fidei committi possunt in præ-
 28 iudicium Dohanetij traditur modus, &
 praxis per Moles. de iur. tit. de Dohana.
 Menepœdum quest. 6. §. 2. cum seqq. Ec-
 pia serum requiritur licentia ipsius Doha-
 netij tam in accessu, quam in recessu ani-
 malium sub pœna ammissionis animalium
 iuxta

iuxta dispositionem *Bannimentorum Dobana*, vt in terminis bulleſini tradendi a *Dohanerij* Regni Neapolis docet *Moleſ. dec. tit. de Dobana Menepesudum quæſt. 6. §. 6. num. 13. vbi num. 2. & per tot. notat*, quod in illo Regno ſoluitur per Regem
 29 quædam contributio vulgo *il trattato delle Pecore* Dominis locorum, per quæ tranſeunt animalia.

Hinc per *Dohanerium* in diuerſis locis, per quæ tranſeunt animalia quæ introducuntur, & exeunt a *Dohana*, ſeu *Fida* retinentur Miniſtri vulgò nuncupati *Paſſagieri*, qui non permittunt exire animalia abſque bulleſa *Dohanerij*, quæ ſupponit præcedentem ſolutionem *Fide* ſequutam in manibus Miniſtri ad talem effectum deputati, ſecundum verò antiquam traditionem retinebatur per *Dohanerium* in quibuſdam locis, & vijs virga vulgo nuncu-

31 *pata Stanga*, qua mediante impediēbatur ingreſſarij, aliique Cuſtodibz animalium ingreſſus ante illorum numerationem, & reſpectuē reſceſſus, priuſquàm de ſolutione *Fide* docerent ad ſimilitudinem præxiſ exigendi decimam ex animalibus deduſta ex *Leuitico*, reſtringendo ſcilicet ea in certo loco habente arcum, & anguſtum.

32 egreſſum ꝑ per quod ope virgæ Paſtoris ſingulatim tranſire debebant, & illud quod decimo loco egrediebatur ſuè macilentum, ſuè obefum, & pingue in fortem *Leuitarum* pro decima tranſibat, vt eum *Oleaſtro* notat *Nicolaus le Maître de Bonis, & poſſeſſionibz Eccleſiar. lib. 2. cap. 10. verſ. modum verò pag. 51. vbi etiam reſert verba Leuitici, & Paraphraſis caldaica*. Ex prædicta enim appoſitione, & retentione *Stangæ* traxit originem terminus intrā

33 *Stangam*, & extra *Stangam*, quod ſcilicet intrā *Stangam* contineantur loca comprehenſa in *Fida*, ſeu *Dohana* recensita in *Bulla Gregorij XIII. la 69. in Bullar. veteri*, in cuius executionem emanarunt *Bannimenta Eminentiffimi Camerarij de anno 1647. ſub die 26. Aprilis*, quæ innovari ſolent in principio cuiuſlibet noui Appaltus; extra *Stangam* verò comprehendantur loca extra *Fidam*, ſeu *Dohanam*.

Sed quia his remedijs, & prouiſionibus non obſtantibus, valde iſte proventus in præiudicium *Rauerendæ Cameræ*, & *Publici* diminuebatur, ex quo multi *Aduentæ*, & *Forenſes* fauoribus, & interceſſionibus
 34 obtinentes ciuitatem *Vrbis*, ſe à *Fida* maiore eximere ſaragebant, idcirco *Inno-*

T. can. II.

centius VIII. mandauit, quod non atrenta tali ciuitate ad ſolutionem integræ *Fide* teneantur, proit ceteri *Forenſes*, vt in eius *Conſtitutione impreſſ. in Bullar. veteri la 6. innouata per Luſum III. in ſequenti eius Motu proprio: Iulius Epifcopus &c. motu proprio &c. Cum inter alios Camera Apoſtolica redditus diuerſis etiam Romana Curia Officialium Collegijs ſint annui redditus, qui ex *Dohana* *Patrimonij* vulgariter nuncupati percipiuntur, conueniatque non ſolum pro Officialium prædictorum, ſed etiam pro ipſius *Cameræ*, quæ Officialibus prædictis obligata exiſtis intereſſe redditus huiusmodi non ſolum manuteneri, ſed etiam pro poſſe augeri. Et licet inter alias *Tenuta* in pertinentijs *Patrimonij* exiſtentes ad diuerſas perſonas, Collegia, Vniuerſitates, Eccleſias, & Loca pia ſpectantes uſui dictæ *Dohana* ex cuius proutibus earundem *Tenutarum* Dominis certa annuus pecuniarum ſumma ſolu conſueuerunt ſueri, & ſit quædam *Tenuta* vulgariter nuncupata *Montis Romani*, & pro manutentione dictæ *Dohana* ſel. rec. *Innocentius Papa Octauus* Prædeceſſor noſter ad obuiandum fructibus, quæ plerumque in præiudicium *Dohana* prædictæ ſiebant, ſtatuerit, & ordinauerit, quod omnes per Priuilegium, ſeu aliâs quomodolibet facti *Romani* Ciuēs non obſtante acquiſta Ciuitate huiusmodi, & illius Priuilegijs, nihilominus ad ſoluendum conſueſtum *Dohana* prædictæ obligarentur, & licet etiam inſuper ſecundum decretum aliâs in plena *Camera* factum pro verucibus, *Caſtratis* nuncupati, qui ultra duos meſes*

35 intrā eiſdem *Dohana* perſinentijs permanſerint, eidem *Dohana* debitum ſu perſolendum, nihilominus non deſunt, qui in dies *Dohanerij*, & *Agentibus* *Dohanæ* prædictæ in præmiſſis ſe opponere, eoſque impedire ſtagant. Nos igitur pro Officialium, & *Cameræ* præſate indecimitate, modernorumq; & qui erunt pro tempore eiſdem *Dohana* *Dohanerij* quiete oppoſitiones, & impedimenta huiusmodi penitus remouere, & tollere volentes, Motu ſimili &c. omnes, & quæſcunque lites, & cauſas ſuper præmiſſis, & quolibet præmiſſorum inter *Dohanerios*, ſeu etiam *Cameram* præſatam ex vna, & quæſcungi alios ex altera parte forſan pendentes ad Nos auocamus, & penitus extinguimus, partiſque ipſis deſuper perpetuum ſilentium imponimus. Volumusque ſtatimur, & ordinamus, quod de cætero in perpetuum omnes illæ *Tenuta* quæ fuerint

36 fuerint cū illa Dobana, ut praefertur, deputata, eisdem modo, & forma perennere, & perseverare, nec ab illorum Dominis desuper quicquam innovari, aut plusquam sit eos per Dobanensium filii consuetum peti possit. Quodque circa exemptionem Civium Romanorum non originariorum, & circa solutionem debiti Dobana praefata ordinatio Innocentij Praedecessoris, & Decretum Camerale praedictum respectu inviolabiliter observari debeant. Mandantes dilectis filiis Guidoni Ascanio S. Eustachij Diacono S.R.E. Cardinali Camerario nostro, & Thesaurario Generali Praesidentibusque, & Clericis Camera, ut praemissa observent, & ab aliis inviolabiliter observari faciant, & mandent. Praesentesque quarum solam signaturam Regula contraria non obstante, sufficere, & ubique in iudicio & extra, fidem facere volumus, de subreptionis, obreptionis, intentionis nostra defectu, seu alio vitio infringi, notari, redargui nullatenus posse. Sicque per praeinominatos, & alios quoscumque Iudices quacunque perfulgeant dignitate, & auctoritate fungantur etiam Sac. Palatii Apostolici Consularum Auditores, et S.R.E. Cardinales etiam de latere Legatos sublata &c. ac irritum, & inane &c. iudicari, & interpretari debere decernimus. Praemissis ac Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis tam sub plumbis quam per Breve sub quibusvis verborum expressionibus, & alijs quantumcumque fortissimis, & insolitis derogatoriis derogatorijs, irritantibusque, & alijs decretis illorum, ac praemissorum, & aliorum omnium & singulorum, sic forsitan latius generaliter, vel specialiter de necessitate exprimendis, tenore, perinde, ac si specifica individua mentio, ac de verbo ad verbum expressio facta foret, non per clausulas generales idem importantes pro plene, & sufficienter expressis, & praedictis, ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque cum clausulis opportunis, & consuetis: Placet motu proprio &c.

37 Declaravit tamen Gregorius XIII. quod non solum Forenses, & qui ex hac Provincia Dobanae praedictae subiectas degunt fidem huiusmodi Dobanensium solvere teneantur, sed etiam omnes, & singuli Provinciales in praefatis Provinciis pascuotum Urbis, Campaniae, Maritimae, & Patrimonij quomodolibet subiecti tam intra, quam extra Stangam, & tam si bullatam sibi dari fecerint, quam non pro quibus-

uis animalibus etiam porcis in pascuis alienis pascuentibus, ita & taliter quod nemo suae sit Romanus, suae Forensis, suae Districualis, vel Provincialis ex praedictis Provinciis Dobanae praedictae subiecti, sine intra Stangam, suae extra eam à tali solutione Fidei sub quovis pretextu cuiusvis, consuetudinis, praescriptionis, non usus, permissionis, seu quavis alia ratione, occasione, vel causa nullatenus exemptus sit, ut in illa eius Constitutione in ordine la 46.

Hac adhibita distinctione, quod nempe à Forensibus, inter quos comprehenduntur Civis ex privilegio, vel ex domilio solvitur ad rationem iuliorum sexaginta sex pro quolibet centenario animalium minorum, nempe pecudum, caprarum, & sumi, & iuliorum duorum pro quolibet bellua magna, nempe equa, bove, vaccina, & bubala, addito in totum alio iulio pro quadam Gabella applicata favore Populi Romani; à Romanis vero originarijs ad rationem iuliorum duodecim cum dimidio pro quolibet centenario belluarum minorum, & medietatis vnius iulij pro quolibet bellua magna, ac vltimus iulium vnum pro dicta Gabella Populi Romani: Et si Affidati volunt ad annum paginam, seu cartam, vel litteras patentes Fidei, solvere debent iulios quatuor pro illius expeditione; Si vero pro semelle soluere tenentur iulios duo, reposita electione spatij temporis in eorum arbitrio.

Nec ad effugiendam fidem maiorem, debitam à Forensibus admittuntur fictitiae assignationes, aliq; simulationes in fraudem Dobanensium, pro ut resolutum fuit à 41 Tribunale Camera Apostolica 27. Novembris 1673. in Romana Fide coram Eminentissimo Consaguo tunc Cam. Apost. Clerico in qua denegata fuit Christophoro Nicolao appellatio suspensiva à mandato contra cum relaxato ab Illustrissimo Thesaurario pro solutione maioris Fidei, quamvis Massaria pecudum empta fuisset ex pecunijs dotalibus favore Magdalenae Vxoris Civis originarie Urbis, eique assignata à Viro, ad hoc ut se, & filios aleret, si cuti etiam in alia Romana Fide sub die 4. Maij 1676. coram Eminentissimo Affiliato tunc Camera Apostolica Clerico resolutum fuit, Augustinum de Tertijs Forensensem teneri ad solutionem Fidei maioris pro Massaria donata Iacobo eius filio infanti nato 42 in

in Vibe ab Achille Patruo, quia cum
usus fructus dictæ Massaræ tanquam pecu-
lij aduentitij ipe daret ad Augustinum
Patrem, solutio huiusmodi vedigalis debe-
re ab usufructuario, vti onus impositum
43 personis prore. eodem modo, quo usufruc-
tuarius tenetur ad solutionem collecta-
rum *Pacificæ de Saluam. inspell. 3. cap. 4.
num. 529. Kopen. decis. 6. num. 3. part. 2.
vbi num. 8.* subdit procedere, etiam si pro-
prietarius sit persona immunis *Nicolaus
Antonius Marotta de Collect. cap. 7. n. 11.
impress. penes Ioannem Franciscum Marot-
tam Disceptat. forens. Castill. de Usufruct.
cap. 50. num. 14. cum seq. & firmavit Rot.
in Rauenm. Bonorum 12. Iunij 1676.
coram bo. mem. Albergato S. tertio onera-
iuncta vltcrius non leui suspitione simula-
tionis, quæ ponderatis omnibus circum-
stantijs conuenerat.*

Eximuntur tamén Forenses à solutione
Fidæ maioris, quoties intrà districtum,
seu Provinciam etiam habitauerint maio-
45 ri anni parte, vt in *capit. 25. Appaltus
Dohanz Patrimonij stipulati cum D. Lu-
ca Antonio Roncha de anno 1680. ibi:
Che alli Cittadini aggregati alle cittadinan-
ze di qualsuoglia luogo di detta Provincia
per priuilegio non debba suffragare in cosa
alcuna detto Priuilegio in pregiudizio delle
Dogane se loro non habitaranno nelli luoghi
doue sono aggregati con la sua Famiglia la
maggiore parte dell'anno.* Eoque magis, si
inibi contaxit domicilium, habitando
cum tota familia, possidendo bona stabilia
& alia similia domicilium importantia
exerceendo, & gerendo, probè in causa
*Romana, seu Matrina Fida fauore Fran-
cisci Diotalleui contra eundem Roncam* pro-
nunciatum fuit in Tribunali Eminentiſſimi
Camerarj cuius sententia canonizata fuit
à Tribunali Camera coram Illustrissimo de-
Asse rescribendo sub die 23. Februar. 1685.
In deuolutio.

Ad solutionem Fidæ verò tenentur
omnes ij, qui exiunt à proprio Territo-
rio, & vnà cum animalibus se conferunt
ad pascendum in Territorio alterius Ca-
stelli, seu Terræ, licet vtrumque Cuius-
tremque Status, seu Principatus, prohe
fuit pronunciatum de anno 1633. in Tri-
bunali Camera per bon. mem. Serram eius-
dem Camere Apostolicæ Clericum, quæ
tententia per pactum canonizatur in In-
strumento appaltus solito Chirographo
Summi Pontificis confirmato apponendo

sequeſ Capitulum. Che persona alcuna
non habbia ardite causare bestiami, ne-
d'Estate, nè d'Inverno fuori del Territorio
suo per mandarlo in quello d'altri senza
saputa, è licenza in scriptis del Doganie-
ro, che se li darà gratis, acciò si paghi la
Fida doue in qualsuoglia tempo, & il
Territorio di ciascuno s'intenda quel del
luogo doue è, & habita la maggior parte
dell'anno, ancorche si manduo in altri
luoghi dello Stato del medesimo Barone,
ò Signore in conformità della sentenza da-
ta in Camera da Monsignor Serra dell'
anno 1633 sotto li 3. Ottobre iper gl'atti
del Giordani Notaro di Camera. Dichia-
randosi che passaro S. Giovanni di Giugno
s'intenda douersi pagare la Fida dell'Esti-
te come è solito. Propreità non obstant
deducta contrà Iustitiam dictæ sententiz
per Card. de Luca de Regal. discurs. 95.
sed si animalia per transcursum exierint à
proprio Territorio damnum inferendo in
alieno Territorio, tenentur solum ad
emendationem damni, non autem ad po-
nam, vt resoluit Eminentiſſimus, & Re-
uerendiſſimus Dominus Cardinalis Impe-
rialis, dum omnium paulo exercebat The-
saurarium Generale, vt ex eius Epi-
stola scripta D. Gubernatori Verularum
tenoris sequentis.

Molt' Illustrè e Molt' Eccellente Signore.

Quando sia vero, quanto rappresenta-
no coll'annesso Memoriale Domenico Pan-
niccia, Gio: Battista d'Amico, & compa-
gni, si compiacerà V.S. di non dare ad ef-
fetti loro alcuna molestia ad istanza di Giu-
seppe Benfoni Commissario Caualeante
del Signore Ronca Doganiero del Patri-
monio, mentre per il semplice trascurso
de loro bestiami per pascere ne' territorij
d'altri luoghi confinanti con quello di co-
reſta Città non deuono soggiacere alle pe-
ne, mà solamente tenuti all'emenda del
danno, e reſto.

Di V.S. Roma 18. Agosto 1688.

Affettionatissimo per seruirli

G. R. Imperiale Tes. Gen.

Tenantur ad solutionem Fidæ etiam
S. R. E. Cardinales, vt sequendo disposi-
tioneſ *dictæ Bullæ Gregorij XIII. la 69.
47 circa medium*, in qua mandauit Consti-
tutiones, Bullas, priuilegia, & decreta
circa hanc materiam iam emanata ab om-
nibus, & quibuscunque &c. etiam Car-
di-

dinalatus honore &c. perfulserit, & perfulgeant &c. obseruari debere canonizauit *Tribunal Camera sub die 5. Iulij 1677. coram fel. mem. D. mro Cardinali de Cauerijs tunc Camera Apostolica Clerico in Romana Fida inter fel. recordat. D. Cardinalem Vldericum de Carpinia, & boi mem. Iacobum de Romanis Dobanerium*, resoluendo pro infirmatione sententiae Eminentissimi Camerarij, qui absoluerat D. Cardinalem, & sic pro solutione Fidae: concessa tamen noua audientia aduersus praedictam resolutionem causa terminata fuit per concordiam mediante interpositione eiusdem D. mei Cardinalis de Cauerijs, cuius arbitrio pro exactione tantummodo medietatis Fidae maiori se submisit Dohanerius.

Hinc indubitanter tenentur animalia, quorumuis Clericorum, & Ecclesiastico-
48 rum ad solutionem Fidae, vnde non applicantur resolutiones Sacrae Congregationis Immunitatis relatae per Pignattelli. consultat. 26. num. 15. cum seqq. par. 3. in quibus firmatum fuit esse exempta, cum non loquantur in terminis *di. Constitutionis Gregorij XIII.*, sed particularium Statutorum locorum, in quibus vel ratione defectus potestatis, vel voluntaris non sunt comprehensa. Ceterum quoties agitur de Fida, quae non sit Vestigal neque Collecta, sed sit pretium herbarum depasturarum ab animalibus, tunc etiam Clerici, & Ecclesiasticae personae volentes depascere eorum animalia tenentur ad solutionem Fidae, vt tradit *Iason. in l. 1. in prima lectur. sub num. 19. vers. aduertis tamen, & in secunda lectur. nu. 25. C. de Sacrosanct. Eccles.* vbi firmat, quod si Communitas habeat loca pasturae in fundis priuatorum, & Clericus velit immittere sua animalia, ad ibi depascendum, tenetur soluere Communitati, comprobatur *Abb. cons. 6. per tot. quos refert, & sequitur Roccha Episcopus Isolanus Disputat. secl. vol. 2. cap. 170. num. 3. cum seqq.* & quod Clerici volentes mittere eorum animalia ad pascua Vniuersitatis teneantur ad onera a Statuto Vniuersitatis imposita docet *Fagnan. in cap. cum in eun. l. nu. 20. de His, qua sunt a maior. part. Capituli* & resoluunt *Sac. Congregatio boni Regiminis in Fasfen. solutionis Pascui, seu Taxa sub die 22. Novembris 1687. rescribendo Ecclesiasticos non teneri, nisi pro animalibus depascentibus, & non esse cogendos ad pascendum.*

Non tenentur tamen soluere Fidam Ciues, & Incolae Vrbis quando aestiuo tempore transmittunt animalia ad Montes
49 intra districtum existentes, & ita super maintenance in quasi possessione transmittendi eorum animalia ad pascendum quolibet anni tempore de loco ad locum, & de Territorio ad Territorium. Vrbis districtum absque villa solutione Fidae, seu obligatione petendi licentiam a Dohanerio pronunciatum fuit per boi mem. *D. Metellum Talpam Auditorem Eminentissimi Caraccioli tunc Reu. Cam. Apost. Clerici, & Graecia, ac Dobanarum Praefidis de mense Offobris 1656.* & in petitorio lara fuit sententia de mense Iulij 1672. per boi mem. *D. Ioannem Baptistam Raulinum Auditorem Illustrissimi Saluati pariter tunc Graecia, & Dobanarum Praefidis*, in qua pronunciatum fuit Ciues, & Incolas praedictos non teneri ad solutionem Fidae ob transmissionem eorum animalium ad pascendum quolibet anni tempore de loco ad locum, & de Territorio ad Territorium, in qua causa pro Dohanerij scriptis Eminentissimi de Luca de Regal. discess. 34. qui de praedicta sententia testatur.

Eximuntur etiam a solutione Fidae boves aratorii, & equae laborantes, & respectiue triturantes in Tenentis proprijs,
50 aut in proprio laborerio ex dispositione, *cap. Appaltus*, ibi: Che alla Fida siano tenute tutte le sorti de bestiami tanto grossi, quanto minuti, che s'introducono nell Territorij, ò Tenute d'altri, come si dispone nella Costituzione di Gregorio XIII. eccetto li boui aratorii, e le caualle per le trite, quando lauroranno, e tritaranno respectiuamente nelle tenute proprie, ouero nel proprio lauro. Er quod Vassalli grauentur, quando Barones exigunt Fidam pro bobus per eos ab exteris conductis pro cultura terrarum reddituarum eiusdem Baronibus respondit *Nouar. de Grauiam. Vassall. grauiam. 39.*

Aduertendo quod quamuis Bobaterij Veliterni praetenderent vigore praefati Capituli Appaltus, quod exemptio extendatur etiam ad illud tempus, quo a laborerio quiescunt boves, & equae destinatae ad arandum, & respectiue triturandum extra proprium territorium; Nihilominus in causa Romana, seu Veliterna Fida sub die 21. Iunii 1677. coram bona memoriae R. P. Domino Raggio a Tribunale Camer.

Ca. m. e. resolutio in fuit, boues *apatorius*, & equas triturantes teneri ad solutionem Fidei tempore, quo actio nou laborant in proprijs laborijs, quæ resolutio mihi visa fuit iusta, ponderando dictionem illam quando adiectam verbo futuri temporis ³ *lavoraranno, e tritaranno*, quæ cum importet conditionem *Surd. conf. 208. nu. 35. Larrea de cis 52. num. 18. par. 2 Rot. coram Ludouij. de cis 428. num. 2. coram Bicio de cis 196. num. 8. & coram Arguelles de cis 97. num. 3. cum seq. anie implementur, euident conditionis nulla oritur obligatio, vel actio l. *Cedere de emff. de Verb. signific. Surd. loc. cit. num. 36. & prosequitur Rot. coram Ludouij. num. 3.**

Et quatenus prædicta dictio tanquam adiecta executioni non reddat dispositionem conditionalem, & accipiatur temporalius tantum, vt tradit *Honded.conf. 53. num. 58. col. 2.* quem sequitur *Rot.coram. Bich. dicta decif. 196. num. 9.* cõ clariùs restituitur exemptio ad tempus cultura, & triturationis, eo modo, quo dictio *quousque* denorat temporalitatem, ac est limitatio temporis *Bart. in l. final. sub num. 2. ff. ad S.C. Terull. Dec.conf. 637. m. 12. ac 14. Menoch.conf. 274. num. 10. Cattani.conf. 8. num. 20. Bertazzoli. de Clausul. instrum. claus. 15. glossa 4. num. 1.* & taciunt tradita per *Rot.coram. Carill. decif. 166. num. 4.*

Accedente, quod qualitas adiecta verbo debet verificari secundum tempus verbi per *text. in l. In delictis §. extraneus ff. de Noxal. & in l. Titius 26. ff. de Milit. testam. cum alijs vulgaris:* Et quidem verè & realiter, ac actu ad *Text. in l. Quod pupilla 30. ff. Quomodo dies legat. cedat Barbares. de Intrus. quest. 22. num. 6. cum seq. Larrea dicta decif. sub eodem num. 18. cum seq.*

Notando in proposito, quod moderatè
introducendus est numerus bobum, &
equarum pro cultura, & trivariatione, nec
sub isto pretextu exinde resultet præjudi-
cium Dohanerio, nam alioquin compe-
tenti exadio Fidei, ad tradita per *Courr.*
Pract. qq. cap. 37. num. 1. Cancer. Variar.
resoluit par. 3. cap. 4. num. 65. vers. cum sum.
ref. qq. Nouar. de Graum. Vassall. graum. 38.
vbi concordantes. Ad effectum verò di-
gnoscendi, an numerus animalium intro-
ducendorum sit excessivus, nec ne, eligendi
sunt Periti, quorum iudicio standum est,
vbi presequitur *Nouar. vbi supra graum.*
38. num. 1. cum seq.

Circa summam, & quantitatē in vero
Fide foluendam seruanda sunt Conſtitu-
tiones, Statuta, & Conſuetudo locitillam
60 xantes, vt docet *Rebuff. in l. 1. circa sum-*
*C. de Pajc. public. vel priuat. lib. 11. Sanſe-
decif. 8. sub num. 14. par. 1.* abſque eo quod
taxa alterari poſſit, aliaſ grauantur Vaſſall-
61 li, vt docet *Novar. de Grauum. Vaſſall.*
grauium. 41. num. 1. Et exiſtenti in quali-
62 poſſeſſione percipiendi Fidem pro anima-
libus aliqua palcia intransitibus datur man-
tutentio *Poſſib. de Manutent. obſeruat. 10.*
num. 74.

In Statu Ecclesiastico sicut non cadit
disputatio cuius sit soluenda, cum Re-
uerendæ Cameræ Apostolicæ, & pro
63 Dohanio debeat, non autem Baroni-
bus Feuda, & bona intra Dohanam possi-
dentibus iuxta dispositionem dd. *Constitu-
tionum* Pij II ac aliorum Summorum
Pontificum, vt respondit Spad. conf. 7. per tot.
& præsertim à num. 15. *vers. an m. aduer-
tendumque est usque in finem* vol. 1. ita
nec circa quantitatem, cum debeat ad
rationem, de qua supra num. 28. & 29.

Quid autem sit dicendum circa Baro-
nes Regni Neapolitani, an scilicet possint
affidare animalia in territorijs Vallaloro-
64 rum, itavt fida eis sit solvenda ab Exteris
pro animalibus pascua fumentibus in
Feudo vide Nouar. de Graum. Vassallor.
graum. 37. cum seqq. Capoblan. de Baro-
pragm. 11. Monach. ad Minad. decis. 32.
num. 18. Adden. ad Reuerer. decis. 472. Ca-
pys. latr. consult. 83. Hieronymus Cal. in
respon. 3. impress. post eius tract. de Refusis
in integrum min. quandoque deneg. in vbi
num. 3. tenet, quod Iux Fide, & Disfid.
65 sit de Dominio Feudi Sanfelice. decis. 8.
Quatenus verò Baronibus sit solvenda,
notandum est, quod ipsi non possunt af-
fidare animalia exterorot in tanto nume-
66 ro, & quantitate, vt vsus pascendi Vas-
fallis restringatur Caput. de Regim. Reipubl.
cap. 1. §. 2. num. 122. vers. sicut. Borell. de
Magistrat. ad diff. lib. 4. cap. 6. num. 33. cum
seqq.

Præsciendum est etiam tertio, quod Af-
fidati, ut *sincero animo, & bilari mente*
absque aliqua trepidatione, vel timore ad
ipsam Dobaniam accedere, & in illa stare
67 *valerant, vt sunt verba præfata diſſe Bul-*
lae Gregorij XIII. Ia 46. antè finem, deco-
rati fuerunt varijs privilegijs, de quibus
suprà, alijsque expressis in l.teris pæn-
68 *tibus, seu Fida concedi solita per Doha-*
neriam,

netium, cuius sit mentio in genere in cit.
Constitutionibus Gregorij XIII. & in specie
 69 eis conceditur privilegium fori, ut legi-
 tur in eadem Fida, Capitulis Appaltus
 muniti speciali chirographo Papæ tenoris
 sequentis, ibi. *Præterea pro faciliori dd.*
Dobanarum gubernio, & administratione,
Iuriumque debitorum consecutione omnes,
& singulos Pij II. Pauli II. Leonis X. Ale-
xandri VI. Pauli IV. Gregorij XIII. & om-
nium aliorum Prædecessorum nostrorum Ro-
manorum Pontificum Constitutiones pro di-
ctis Dobanis, & illarum Affidatis emana-
tas, nec non omnia, & singula privilegia,
iurisdictiones, immunitates, & exemptio-
nes, facultates, gratias, & iura quacun-
quæ tam per eosdem Prædecessores nostros,
quàm per ipsam Cameram vigore quarumvis
litterarum patentium, Statutorum, & Ban-
nimentorum, seu quarumvis aliarum provi-
sionum, tam ipsi Dobanis Thesaurarii, il-
larumque Dobanarij, & Thesaurarij, Of-
ficialibus, Agentibus, & Ministris, quàm
omnibus Affidatis, eorumque bonis, rebus,
animalibus, quomodolibet concessas, & in-
ductas, illorumque omnium, & singulorum,
tenores hic per expressis, & de verbo ad
verbum insertis habentes, harum seriè par-
tèr. Confirmamus, approbamus, innouamus,
ac de nouo concedimus, & indulgemus, &
præcipue statuimus, & mandamus, quod ipse
Dobanarius, & eius Agentes, & Ministri
tanquàm ipsius Camere Officiales eiusdem,
Camera Apostolica iurisdictioni immediatè,
& priuatiuè, quò ad omnes subsint, & nul-
lus alius Iudex tam Ordinarius, quàm De-
legatus, etiam S.R.E. Cardinales de Latere
Legati, Vicelegati, seu Gubernatores in eo-
rum Causis, & negocijs se ingerere, aut in-
tromittere valeant, ipsaque Dobanarius, ac
eius Auditor, vel Assessor in omnibus Causis
fraudum dd. Dobanarum & damnorum da-
torum in suis Tenuti, ac in omnibus Affida-
torum Causis actiuis, & passivis Civilibus,
Criminalibus, & mixtis (infradicendis tan-
tum exceptis) etiam damnorum datorum,
tam cum quibusvis particularibus personis,
quàm cum quibusvis Communitatibus, &
Vniuersitatibus, eorumque incidentibus, de-
pendentibus, annexis, & connexis sint Iu-
dices competentes priuatiuè quò ad omnes
alios Iudices, tam Ciuiles, quàm Criminales,
tam Ordinarios, quàm Delegatos, & Commis-
sarios etiam Legatos, Vicelegatos, Guberna-
tores, & præsertim, quò ad Consules Artis
Agricoltura, & Magistros Iustitiariorum, Pr-

bis, qui in quibusvis Affidatorum, & ipsius
Dobanarij Causis etiam sub pretextu dam-
norum datorum, & aliarum rerum in Ca-
pitulis, & Statutis Artis Agricultura, & Iu-
stitiariorum comprehensionum nullo modo se
ingerere possint, etiam si damna studiosè da-
ta fuisse prætenderetur, vel appareret, ita ut
Affidati ad panam etiam tenerentur, quia
bas quoque Causas à dicto Dobanerio, siud
eius Assessoris, vel Auditoris in prima Instan-
tia, in alijs verò in Camera nostra cognosci
uolumus, alios verò Iudices, & Tribunalia
etiam si deputati essent à Congregatione su-
per bono Regimine, ac subleuaminis ad eas-
dem procedere posse etiam sub pretextu præ-
uentionis omnino prohibemus, Inhibentes
propterea ipsdem, & præsertim dictis Con-
sulibus Artis Agricultura, eorumque Asses-
sori, & Notario, ne in dictis Causis damno-
rum etiam studiosè datorum procedere va-
leant, quibus etiam Inhibitionem sub pana
scutorum quingentorum auri, nullitatis, &
attentatorum, ita ut præuentionem nunquam
inducere possint, iuxta formam prædictorum
Capitulorum fieri posse à dilecto filio nostro
S.R.E. pro tempore existente Camerario, seu
à Camera nostra toties, quoties opus fuerit.
Volumus, & mandamus, quodquè nullus
alius Iudex tam Ecclesiasticus, quàm Secu-
laris iurisdictionem dicti Dobanarij, aut
Assessoris, vel Auditoris in prima instantia,
etiam sub pretextu cuiuscumque obligatio-
nis Cameralis, seu alterius privilegij va-
leat impedire, sed ipse Dobanarius, siue eius
Auditor, vel Assessor possit, & debeat in
omnibus Causis prædictis usquè ad senten-
tiam inclusus summariè, & sola facti ve-
ritate inspecta, etiam non obstantibus qua-
cumque inhibitione, & impedimento cuius-
vis Iudicis, Tribunalis, & Congregationis
procedere, exceptis tamen Causis homicidij
voluntarij, læsæ Maiestatis, furti, vlti-
tamen summam scutorum quingentorum,
at omnibus alijs criminibus ex quibus pena
mortis, aut mutilationis membrorum inflig-
enda veniret, quæ causæ per eorum Iudi-
ces competentes cognosci, & decidi debeant,
cum interuentu temèn Dobanarij, seu illius
Assessoris, quatenus interesse, & interue-
niri velit, & non alijs vsu quocumque
in contrarium, & alijs non obstantibus, &
in Bannimento Generali Dobana publicato
 » 4. Februarij 1681. ibi: Item, che nessuna
 » persona Giudice, o Offiale di qualsiuo-
 » glia stato, grado, e dignità si sia, benchè
 » deputato dalla Congregatione del buon
 Goucr-

11 "Gouerno poffa conofcere in modo alcuno
12 le caufe d' effi Affidati tanto attive, quan-
13 to paffive, civili, criminali, e miffe etiam
14 li danni dati anco ftudiofi, ancorche do-
15 ueffero pagare le pene, ne quelle decide-
16 re, eccetto effo Doganiere, ò Giudice, ò
17 vero Affeffore da deputarli da effo, quale
18 fia Giudice Competente primariuè quò ad
19 omnes alios, eccettuando però dalle caufe
20 criminali, crimeu lefa Maieftatis, herefia,
21 homicidio volontario, e furto che ecce-
22 deffe la fomma di feudi 'tinquanta, quali
23 fi riferuano al loro Giudice competente,
24 coll' interuento del Doganiere, ò fuo Af-
25 fessore, volendoui intervenire, fotto pena
26 di feudi 300. d' applicarli &c. Et de Affidati
27 Regni Neapolis, quorum forum est, vèl
28 Regia Dohana, vèl R.C.S. A' Ponte de Po-
29 test. Prorog. tit. 4. de Regalib. impofit. §. 8.
30 num. 48. cum feq. Moles cit. queft. 6. §. 2.
31 num. 3. Gizz. in Addit. ad Capyc. latr. de-
32 cif. 54 nu. 13. cum feq. Nouar. de Eleft. for.
33 queft. 47. nu. 2. cum feq. & latiffimè Seyaloia
34 de Foro compet. cap. 20.

Ad quem effectum per Dohanerium de-
35 putantur tres Affeffores cum prefata am-
36 pliffima, & priuatiua iurifdictione, nempè
37 vnus in Vrbe, quatenus tamèn accedat
38 approbatio Illuftriffimi Thefaurarij, que
39 non debet concedi ob præiudicium reful-
40 tans proprix iurifdictioni, & ne multipli-
41 centur inutilitèr Tribunalia; Alter in
42 Ciuitate Viterbij, culus meminit Cobell.
43 ad Bullam boni Regim. cap. 50. num. 171.
44 verf. in fup. cum feq. Et tertius in Pro-
45 uincia Campaniz, & Maritimz, fed huiuf-
46 modi deputatione non obftante adhuc ab
47 Eminentiſſimo Camerario, & ab Illuftriſ-
48 ſimis Thefaurario, & Grafciz, & Dohana-
49 rum Prefide, ac à DD. Conſulibus Agri-
50 culturz expediuntur fauore eorundem
51 Affidatorum inhibitiones.

Sed huiufmodi inhibitiones nequeunt
52 impedire, quin Curia Eccleſiaſtica valeat
53 procedere in caufis ad eius Forum ſpe-
54 cianribus, & ſi Affeffor auocaret ad ſe cau-
55 ſam, poteſt Iudex Eccleſiaſticus contrà eum
56 procedere, vt ex ſequentibus reſolutioni-
57 bus Sac. Congregationis Immunitatis.

In Sacra Congregatione ſuper Immuni-
58 tate Eccleſiaſtica, & controuerſijs iurifdi-
59 ctionalibus habita die 2. Octobris 1691. fue-
60 runt propoſita pro parte Epifcopi Anagnini
61 inſcripta dubia, & reſoluſa prout inſr. à.

Primo. Se ne' caſi di traſgreſſione dell'

Tom. II.

62 Editto di effo Veſcouo fatto publicare di
63 concerto con il Gouernatore Laico per
64 ouiare alli danni, che dalli Garzoni, &
65 animali degl' Eccleſiaſtici, e da Laiici s'in-
66 feruano alli Pignoni di grano eſtenti ne'
67 beni di perſone Eccleſiaſtiche, poſſa la
68 Curia Veſcouale procedere ſenza arren-
69 dere l' Inhibitione della Fida, e di Pietro
70 Paolo Graziani, che come ſtato deputato
71 per quarto Affeffore della Dogane della
72 Fida in quella Città, hà eretto nouuamen-
73 te vn Tribunale ſopra i danni dati.

Secondo. Se parimente detta Curia poſ-
74 ſa procedere contro il prefato Affeffore,
75 quando pretenda auocare à ſe le Cauſe
76 ne' caſi particolari della traſgreſſione,
77 come ſopra.

Terzo. Se debba non ſolo ordinarſi la
78 remotione del Tribunale eretto dal detto
79 Graziani, arreſto il non hauere potuto gl'
80 Appaltatori delle Dogane deputarlo per
81 quarto Affeffore, mentre non hanno fa-
82 coltà d'eligerne ſe non trè, come ſi diſpo-
83 ne nel Capitolo 21. dell' Iſtumento dell'
84 Aſſiſto, mà ancora prouederſi all' Atteuta-
85 to, che detto quarto Affeffore hà com-
86 meſſo per hauere con ordine del Tribuna-
87 le dell' Eminentiſſimo Sig. Cardinal Ca-
88 merlengo fatto reſtituire, non oſtante
89 l' Inhibitione della predetta Curia Veſco-
90 uale à Padroni gl' animali ſtati per ordi-
91 ne della detta Curia Eccleſiaſtica arreſta-
92 ti, come trouati à far danno ne' beni di due
93 Chierici.

Sacra Congregatio reſpondit. Ad primum,
94 & ſecundum affirmatiuè. Quòd tertium
95 ad D. Secretarium cum Auditore Eminen-
96 tiſſimi Camerarij. Et ſub die 8. Iulij 1692.
97 confirmauit eandem reſolutionem, vt ex
98 Epitola ſequenti ſcripta Illuſtriſſimo, &
99 Reuerendiſſimo Maſerio Nobili Peruſino,
100 ac doctiſſimo, & vigilantiffimo Epifcopo
101 Anagnino.

Illuſtre, e Molto Reu. come Fratello.

102 Eſaminatoſi da queſta Sacra Congrega-
103 tione dell' Immunità Eccleſiaſtica le noue
104 iſtanze fatte per parte di V. S. e di Pie-
105 tro Paolo Graziani aſſerto Affeffore della
106 Dogana della Fida in cotteſta Città, l' EE.
107 loro ſono ſtate coſtante nella reſolutione,
108 preſa ſotto li 3. Ottobre dell' anno proſſi-
109 mo ſcoſſo, e di più hanno decretato, che
110 aboliti gl'atti fatti auanti detto Graziani
111 per la turbatia inferita alla di lei giuſtiſſi-
112 tudine con hauere ordinata la reſtitutio-

F. ac

ne d'vna caualia, che si riteneua in pegno dal Depositario, come fatta carcerare dalla Corte Ecclesiastica di V.S. con altri animali del Canonico Graziari ritrouati à danneggiare in vna Tenuta di cotesto Capitoletto. Ella con le facoltà, che qui se le comunicano lo assolua etiam in forma priuata dalle Censure per tal causa contro di lui fulminare. Il che tutto se le significa, perche così li contenga: E Dio la prosperi. Roma 8. Luglio 1692.

Di V.S.

Come Fratello
Il Card. di Carpegna.

N. Grimaldi Segret.

Animaduertendo, quod ad hoc, vt Affidati in Statu Ecclesiastico gaudeant priuilegio fori, requiritur, quod saltē possideant belluas paruas, nempe pecudes, vcl sues, vcl cappellas in numero triginta, vcl belluas magnas vid. boues, vcl vacinas, vcl bubalas, vcl equas in numero decem, in quo non connumerantur equi, & mli: Nām priuilegia Fidæ non suffragantur pro paruo numero animalium, vt relato A' Ponte de Poteff. Præreg. tradit Caplanean. de Baron. priuileg. 8. par. 2 n. 167. quem sequitur Cobell. ad Bullam boni Regim. dist. cap. 50. num. 273. in fine iuncto num. 293. Vnde deficiente numero prædicto animalium non debent concedi litteræ patentes, & inhibitiones, quæ tunc fraudulentè obtinentur ad se confouendum in delictis, in grauissimum præiudicium animarum, & Publici, ac eo casu Affidati nequeunt allegare priuilegium fori, vt de non gaudenribus immunitate, & exemptione, ex quo non habeant propria animalia in numero ducentum, necnon cum eis recedant ad pascua Apulæ per Regiam Cameram locata tradit Nouar. de Elect. for. quæst. 47. num. 4. vers. declar. Cobell. ad Bullam boni Regim. cap. 50. num. 293. & Scyaloia dist. cap. 20. num. 14. cum seq. Cū habeantur tanquā extraor-
76 dinarij, & supranumerarij, quibus non debentur priuilegia, vt per tex. in l. final. C. de Apparit. Magistr. milit. lib. 11. loquendo de Cavallarijs tenet A' Ponte allegat. §. 8. num. 13. cum seq. & Nouar. d. quæst. 47. num. 6. Non idē tamen id iudicandum erit ab Aduersario, exequi curando man-
77 datum expeditum contra Affidatum, non obstante præsentatione inhibitionis Fidæ.

sequuta vcl antē, vcl in ipso actu executionis, sed adeundas erit Index inhibitionis. qui illam reuocabit, quoties non concurrant necessaria requisita: Si enim aperiretur via spernendi huiusmodi inhibitiones, Affidati trepidantes, & timentes apprehensionem, vcl capturam personæ, scilicet bonorum reculerent accedere cum eorum animalibus ad Dohanam, vcl saltē difficiliter venirent contra mentem, & dispositionem tot Summorum Pontificum, qui ad alliciendos, præsertim forenses varia priuilegia eis indulserant, præ oculis habentes, quod ex maiori concursu animalium, non solum augetur Vectigal Fidæ fauore Reuerendæ Cameræ, quod redundat in beneficium publicum ob faciliorem solutionem fructuum locorum Montium, & Officiorum, pro quibus fuit destinatum; Verum etiam exinde resultat commodum Dominis Tenuarum, prædiorum, & piscuorum, ac euident utilitas Vrbs, & omnium ad eam consuetum ob maiorem abundantiam carnis, casei, lactis, lanæ &c. vt aduertit Gregorius XIII. in d. eius Bullæ la 69. circa med. Vnde optimè applicatur, quod descentes Graciam ad Urbem benigne tractandi sunt, ac fauoribus prosequi debent, vt deinceps alliciantur, non autē angarijs molestari, vt relato Platone in lib. de Repub. & tex. in l. x. ff. de Numdin. tradit Caput. de Regim. Reip. cap. 7. §. 14. sub num. 25. Seanarol. de Visti. Carcerat. lib. 3. cap. 5. n. 64. Matien. ad LL. Hispan. tit. 25. gloss. 3. per tot. pag. 484.

Et quauis non desint, qui affectant gaudere priuilegijs Affidatorum, vtendo inhibitionibus iniuste extortis; atamē non est promulganda Lex generalis per-
80 mittens spretum huiusmodi inhibitionum, constituendo aduersarium Iudicem in causa propria; nām periculum retrahendi ab introductione animalium in Dohanam operari valet, quod per eam non dicatur porrectum remedium, sed medium productum maioris damni; præponderant namque lucra, & commoda suprà recensita ex maiori concursu animalium, quàm damnum resultans ex abusu, vcl iniustitia, etiam quamplurium inhibitionum Fidæ,
81 cū istarum reuocatio facili obtineatur à iustis Iudicibus; sed concursus animalium, qui etiam ex vana, & erronea voce, & credulitate inobseruantie inhibitionum Fidæ impediri potest, vt in simili cum Anna Sen.
alle-

*allegat. 21. aduertit Card. de Luca de Regal. diffus. 107. sub num. 7. vers. & de Ap-
galatore, & facit firmata per Ros. in Bon-
nien. Pecuniaria, seu Affilius Gabellarum
20. Decembris 1659. toram Verofio im-
press. penes Alfolin. resol. 44. sub num. 25.
eadem facilitate aliunde non valet refarci-
riti, vnde conueniet, quod animaduerit
Plato lib. 4. de Rep. de Leges corrigentibus,
aut mutantibus, vt nouis, quæ subindè
82 pullulant abusus corrigendis occurrant,
quod ij in noua, & maiora incommoda
quodidè incident, & sequitur Solorzan. de
Iure Indiar. lib. 1. cap. 4. num. 86. Propter
reà minus malum experitur, Leges, vel
consuetudines in aliqua parte vitiosas to-
83 lerando, seu quadam dissimulatione per-
mittendo, quàm nouas maiores difficul-
tates, & damna inferrentes condendo; cum
minus malum comparatiuè ad maius ha-
beat rationem boni ad eam. duo mala
dist. 13. & can. iurauit Caus. 22. quæst. 4.
comprobat Barbof. axiom. 141. num. 6. cum
seq. Borell. de Magistrat. Edict. lib. 2. cap. 2.
num. 104. Solorzan. d. tract. lib. 2. cap. 30.
num. 106. in fine cum seq. & prius capit. 1.
num. 24. Pro curatione enim Reip. non
84 sunt adhibenda remedia incerta, aut quæ
sint grauiora, & periculosiiora ipsorum ma-
lorum, quorum reparatio desideratur inci-
dendo in id, quod dixit Ouid. lib. 3. de Pon-
te eleg. 7. ibi :*

*Curando fieri quadam maiora videmus
Vulnera, qua melius non tetigisse suis*

& comprobando prosequitur Solorzan. eis.
cap. 30. num. 109. cum seq. vbi num. 141.
notat, quod semper vitia erunt dum ho-
85 mines erunt, & lib. 4. cap. 8. num. 27. cum
duobus seqq.

Hinc metacura non est prohibenda ob
abusum aliquorum Mercatorum, nec pe-
86 cunia damnanda, vt auaritie occurratur,
nec pretiosi panai bannidici, vt fastus re-
rundatur, nec femina sepelienda, ne libi-
dine concientur viri, nec vineæ extirpan-
dæ ob aliquorum ebrietatem, nec oculi
87 eruendi, nec lingua adimenda, ne cum eis
peccemus, cum nil profit, quod lædere
non valeat, nihilque est adeo sanctum, ac
benè diuinitus prouisum, quod in perni-
ciem suam abuti non possit humana fragi-
litas, & malitia, vt elegantissime alijs plu-
ribus exemplis cumulatim aduertit Quinti-
li. in lib. 2. Inst. orat. cap. 16. & cum D. Chri-
stophoro homil. 3. in princ. ad Corinths. conclu-
T o n. 11.

dit Aeslia lib. 3. de Procure. Indor. solus.
cap. 22. Petr. Gregor. lib. 6. de Rep. cap. 2.
num. 11. & lib. 13. feri per tot. & præcipuè
cap. 19. Solorzan. de Iure Indiar. lib. 1. cap. 4.
n. 90. cum seq. Mager. de Aduocat. armata.
cap. 1. num. 328.

Nec ideo Princeps procliuus esse debet
ad nouas Leges ferendas, sed summa
maturitate enixè ponderare tæctur, an Reip.
88 vtile, effectu promptum, eisdemque Prin-
cipi gloriosum futurum sit, vt admonet
Tacit. lib. 2. Histor. ibi: omnes, qui magna-
rum rerum consilia suscipiunt, æstimare de-
bent, an id, quod inchoatur Reip. vtile ipsi
gloriosum, aut promptum effectu, aut certè
non arduum sit, & comprobat Solorzan. d.
tract. lib. 4. cap. 12. num. 69. cum seqq. vbi
etiàm notat, quod quemadmodum Leges
89 viles plus Reipublicæ profunt, quàm
arma, ità erroneæ, & inconsultæ plus
damni offerunt, quàm homines occi-
dere.

Nouitates enim sunt, quæ calamitati-
bus pondus adiungunt, vt cum Senec. Epi-
90 stol. 91. notat Knipschild. de Iurib. & pri-
uileg. Ciuit. Imperial. lib. 5. cap. 3. sub num. 55.
Vnde sunt periculosa, & eo modo, quo
91 difficile est arbores annosas, quæ iam
latè radices egerunt è loco suo reuellere,
& in alium transplantare, ità Rempubli-
cam suis insecutam, inueteratamque Insti-
tutis ad aliam viuendi rationem, seu nor-
92 mam traducere non licet, quia maximi re-
rum nouarum motus indè consequantur,
vt iuxta illud Cornelij Galli. Euentus va-
rios res noua semper habet alijs relatis com-
probat Knipschild. d. cap. 3. num. 53. cum
seq. Menoch. de Præsumpt. lib. 5. præsumpt.
34. num. 2. cum seqq. Hermosill. ad Lo-
pez. gloss. 2. prol. part. 5. num. 102. tom. 1.
Atque ideo malè præsumitur contrà illos,
qui regimina, & administrationes Ciuita-
93 tis innouare nituntur, vt ex Bald. & An-
gel. in l. In rebus ff. de Constit. Princip. Me-
noch. loc. cit. num. 5. Knipschild. vbi antè
sub num. 54. Et quod præsumatur contrà
Iudicem, qui aduersus antiquam Curie
94 præxim, & styllum nouam citationis, & in
Ius vocationis formam inducit tradunt An-
gel. in l. vltima C. de Canon. largit. lib. 10.
Felin. in cap. 2. in verbo Stylus de Rescript.
Ias. in l. 1. §. 1. num. 3. ff. Si quis Ius dicen.
non obtemper. quos cum alijs refert, & sequi-
tur Menoch. vbi sup. n. 6.

Verùm autem, ac singulare remedium
F 2 eis-

circa subiectam materiam videtur sola cle-
95 gio iudicum, qui doctrina, & integritate
sunt excellentes, prodi ad euitanda infini-
ta mala, quæ Reipublicæ obueiunt, & que
eligentibus adscribi possunt generaliter
admonet Principes *Fonsamelli. decif. 221.
num. 25.* cum à similibus Iudicibus speran-
da sit, vel denegatio huiusmodi inhibiti-
onum, vel saltem eis concessis, facili illa-
rum revocatione, quotiescunque non doceat-
ur de necessaria iustificatione.

Non minor etiã utilitas resultabit ex
rigorosa punitione Birruariorum, qui
proprio Marte sæpe attentant, ac ex propria
96 culpa, & delicto præmium consequuntur
mediante executione capturæ, creditor verò
innocens condemnatur ad restitutionem
damnorum, expensarum, & interesse, quam-
vis, tertius non debeat reportare poenam
facti alieni, & eius culpa grauati, ut in
specie attentatorum aduertit Rot. in Ter-
raconen. *Sacristia 14. Maji 1677. coram
Vbago S. Et in omni casum.* Et ideo acriter
reprehendi debent illi Iudices, qui
non puniunt Birruarios ultra restitutione-
nem capturæ, mandando rescindi damna, &
expensas factas occasione attentatæ exe-
cutionis, ac etiã corporalem poenam in-
fugendo, nulli habita ratione, quod redar-
guatur de excessu, nam *habet aliquid ex ini-
quo omne magnum exemplum*, quod contra
singulos utilitate publica rependitur iuxta
verba *Cornel. Tacit. lib. 14. Annal. cap. 44.*
Nec alienum erit à iustitia, si Iudices id
negligentes, cogantur de proprio soluere
expensas, & rescindere damna tanquam defi-
cientes in eorum Officio.

Dùm prædicta erant Typis mandanda,
superuenit decretum emanatum à Congre-
gatione particulariter deputata, & à Sum-
mo Pontifice approbatum sub die 10. Augu-
sti 1692. tenoris sequentis.

Licet in Decretis Sacra Congregationis
super Reformatione editis temporis sa: me:
97 Urbani VIII. & confirmatis per sa: mem:
Innocentium XI. in eius Constitutione inci-
pien. Decet Romanum Pontificem, inter ca-
etera sancitum fuerit, quod quilibet scumque
soluentibus Fidem grossam, habentibus tam-
en requisita necessaria, seruentur solita
inhibitiones, omnibus vero alijs Fida, &
Inhibitiones non suffragentur, nisi respectu
rerum Fidem concernentium: Nihilominus
quia contra, seu præter intellectum eorum-
dem Decretorum, & privilegiorum Affida

plures irreperimus abusus nimis administra-
tioni iustitia, ac felici regimini præiudicia-
les; Congregatio Particularis, ut infra, &
Sanctissimo Domino Nostro Innocentio Di-
uina Providentia Papa XII. deputata, &
approbata, re mature discussa, & auditis
interessentibus declarauit.

Quod soluentibus Fidem grossam (ha-
bentibus tamèn, ut supra, requisita neces-
saria) privilegium Fori suffragetur dumtaxat
quoad executionem personalem, ipsas-
que res, seu bona affidata, & tantummo-
do in causis, & negotijs quomodocumque,
& qualitercumque eandem Fidem concer-
nentibus, vel ab ea dependentibus, & non
in alijs.

Soluentibus verò Fidem paruum, prodi-
sunt Affidati Urbis Roma, Latij, Sabinae,
ac Maritima, & Campana; idem Fori
Privilegium, & Inhibitiones suffragentur
pariter quoad res affidatas tantum, & in
causis (ut supra) Fidem quomodocumque
concernentibus: Quò verò ad personas,
nullo modo idem privilegium, vel Inhibi-
tiones intant, nisi ex preesse, seu princi-
paliter incumbant seruitio Gregis, & ani-
malium affidarum.

Rursus declaratum fuit, quod privile-
gium Affidatorum soluentium sãm Fidem,
grossam, quam paruum veniendo, stando,
& redeundo duret, & durare debeat,
durante ipsa Fida, nempe usquequò perman-
serint ad depascendum eorum animalium
intra Stanham, seu Dobanam, ac ul-
terius per tres dies, postquam reuersi fuerint
ad eorum Domos, & Prouincias, & non
ulterà; excepto casu Representiarum, in quo
etiã reuersi fuerint, & permanserint in
eorum Domibus, & Prouincijs, adhuc de-
beant gaudere exemptione à prædictis Re-
presentijs; Prodi etiã in eorum Domibus,
& Prouincijs censeantur, & sint immunes
à penis damnorum datorum, dummodò non
probeantur studiose commissi: Eorundem
verò damnorum cognitio in hoc casu spectet
tantummodo ad Iudices lecorum.

Inhibitiones Affida in pesterum non con-
cedantur à Dobanerio, neque ab eius Affes-
soribus, sed dumtaxat à Camerario, &
Gracia Præsidi, seruata tamèn forma, &
cum præfata inferiorem præsentium Decreto-
rum, alijs Inhibitiones præfata impu-
nè valeant contineri.

Decretum moderationis præfatarum
Indictionum nullus Iudex, aut Tribunal,
etiã

etiam Camera Apostolica: admittat Appellationes suspensivas, neque concedat superfluerias ad impediendam executionem. Mandatorum.

Obstant autem moderatione vnius Inhibitionis vigore Priuilegiorum Affida, omnes alia Inhibitiones similes per Affidatum expedita, aut expedienda coram eodem, vel diuerso Iudice nulla sint, & inualida, & absque incurfu attestatorum possint impunè sperni. De 10. Augusti 1692.

Facta relatione Sanctissimo praeatorum Decretorum, Sanctitas Sua approbauit, eaque seruari mandauit in omnibus Curijs, & Tribunalibus tam Vrbeis, quam Status Ecclesiastici.

Ansaldo de Ansaldo Sanctiss. D. N. Auditor.

B Anser olim à Germanis Gaza fuit appellatus, ut cum Plinio tradit Felsman. de Inclusion. animal. cap. 21. sect. prima n. 2. Istud animal pugnacissimum appellatur à Petronio in Satyr. par. 81. & improbum dicitur à Virgilio Georg. lib. 1. ibi

Nec tamèn hac cum sint dominumque bo-
uumque labores.

Verfando terram experti nihil improbus
Anser

Strimonitque graues, & amaris intyba
fidis.

Officiunt &c.

vt refert Felsman. loc cit. nu. 3. & nameris
segg. ampliat ad domesticos.

Si Anseres, Pauones, Gallinae, & similia damnum dederint, pro damni emendatione tenentur Domini Borrell. de Magistras. A. dict. lib. 4. cap. 6. num. 57. cum segg.

Et si vigeat Statutum disponens quod includens alienum animal in suo fundo possit illud occidere, possunt necari Anseres, nullo habito respectu, an ager sit frugibus satius, nec ne, sterco enim anserinum valde ei est noxium; efficitque ne reuiuifcat eaestate, nisi pluuia abundet; vt notat Felsman. loc. cit. sect. 2. & 3. vbi tamèn tradit quod Dominus prius est denunciandus, & sect. 6. subdit hac omnia procedere etiam in Anatibus.

Puniantur etiam aliquandò ipsamet animalia irrationabilia, & bruta; quorum occasione delicta commissa, sunt ad exemplum; & in deffestationem patrum criminis; ac ad illius memoriam abolendam,

vt de coniunctione carnali in Leuitic. cap. 20. num. 15. & 16. ibi, qui cum iumento, & pecore coieris, morte mortuus, pecus quoque occidite. Mulier qua fuscubueris eulibet iumento simul interficietur, cum eo sanguis eorumque super eos, ibique Diuus Augustinus, vt in can. mulier. Caus. 15. quasi prima, & tradunt Carpzon. Prax. crimin. par. 3. cap. 101. num. 20. cum segg. Solorzan. de Crimin. Parricidij lib. primo cap. 2. Franciscus Fernandez de Minano Basis Pontificia iurisdictionis tract. 2. fundam. primo quest. 3. §. 2. num. 37. Quesada, & Pilo controu. 14. num. 20. Pegar in Ordinat. Regni Portugal. ad lib. primum tom. 5. tit. 68. §. 28. cap. 7. & Thor. Vot. decisu. par. prima vot 38. num. primo cum duobus segg. & in eadem causa vot. 5. num. 38. cum segg. vbi distinguendo firmat, id non procedere in ceteris delictis ab ipso solo animalis mali commisis, vt homicidio, vulnere, non solum quia animalia iniuriam facere non videntur, verum etiam quia imperium in belluas non exercetur Ioannes Thoma de Noxa animal. cap. 27. num. 27. cum segg. vbi id admittit in casibus obscenis, & atrocibus.

Pariter excommunicantur, & anathematizantur Locustae, brucas, aliaeque similes portenta, quae inferunt multa, & grauissima mala, & damna in agris, & vineis secundum opinionem Chassanei, vt infra dicam, qui autem funditus scire desiderat Locustarum generationem, descriptionem, species, corporis, formam, catectaque plenissime de materia adeat Aldouandum de Insectis lib. 4. cap. primo iuxta secundam impressionem Bononiae de anno 1638. Qui nonnes de Locustis. Patan. not. tractat.

Huiusmodi animalia ex limo terrae originem sumunt, huc, & illic errantes vagantur, nec in vno loco semper permanent quia ventus vrens passim rras leuat, & ad longinqua loca etiam mare mare conducit iuxta illud Exodi cap. 10. ibi ventus vrens leuabit Locustas, quae ascenderunt super vniuersam terram Egypti, & sedebant in cunctis finibus Egyptiorum innumerabiles. Formosum in cap. Ecclesia Sancta Maria quasi 11. num. primo tam tribus segg. de Confiss. carum edacitate omnia deaspacuntur, deuastant, & deuorant suae legeres, suae plantas, suae memora, suae prata, vt in Deuteronomio cap. 28. num. 38. cum segg. ibi sementem multam iacuit in terram, & modi-

medicum congregabis xquā Locusta deuera-
bunt omnia &c. in libro Iudicum cap. 5. n. 5.
ibi Ipsi enim, & vniuersi greges eorum ve-
niebant cum tabernaculis suis, & instar Lo-
custarum vniuersa complebant, innumera
multitudo hominum, & camelorum, quid-
quid strigerant deuastantes. David. in
Psal. 103. Feria Sabbathi ibi dixit, & ve-
nit Locusta, bruchus, cuius non erat nume-
rus, & comedit senuum in terra eorum,
& comedit omnem fructum terra eorum,
can. reuertimini 67. Caus. 16. quest. prima
ibi verum, aut Locusta veniat, aut bru-
chus, aut erup. ius truca, & labores ho-
minum vastabunt. I. Excepto 18 ibi edaci Lo-
custarum perniciē C. Locati, & tradunt Fer-
mosin. vbi supra Amaya Obseru. Iur. lib. 3.
cap. 3. num. 6. cum seq. Aldrouand. loc. cit.
vbi de eorum victu, & damnis pag. 421.
cum seq. iuncta pag. 427. list. B. Cened. Q. Q.
canonic. 19. num. 2. Ch. i. ff. n. conf. primo
num. primo, suntque prælagia, & prodi-
gia, vel pestis, vel belli, vel penurie,
vel varijs excipulis comprobant Aldrouand.
sub cit. cap. primo pag. 421. cum seq. &
præsertim pag. 425. vbi quod non pestem
solummodo, sed, & bellum portendunt,
& quod periculum pestilentis afferant eum
Gros. lib. 5. Hister. cap. 11. & alij tradit
Amaya vbi supra num. 8. Menoch. de Recu-
per. remed. 12. num. 36. Aldrouand. cit.
cap. 4. vbi loquendo de earum victu, &
damnis pag. 421. cum seq. refert varijs
temporibus ætem. corruptis, & vel quā
vno agro, ac arborum frondibus depastit
in alium transuolantes ad instar nubis den-
sissime depopulabantur, passim humi na-
scemia, fætere grauissimo post se relicto,
vel quā ventorum flatu in mari, aut flu-
mine submersas, & deinde refusione Otta-
ni in litus reiecit, seu aliter extinctæ pu-
tre dinem aeris ex fæore peperit, & com-
probant Dinius Hieronym. Coment. in Isai.
cap. 2. Matthia Knibbers de Peste lib. primo
pag. 39. ac Card. Gaslin. de Auer. & pro-
ph. pest. cap. 349. num. 52. cum seq.
Vnde ponitur inter causas sterilitatis,
vt prolequitur Amaya loc. cit. sub num. 8.
qua ratione faciēda est conductori remis-
sio assens. vt per text. in d. l. excepto 18
C. Locati tradunt Schaffian, Medie. de Ca-
sib. fortuit. par. 2. quest. 101. num. 39. D.
Pacion. de Locat. & conducti cap. 46. n. 69.
cum seq. & Magon. Decis. florentin. decis. 71.
num. 11. cum seq. vbi num. 22. cum seq.

firmat, quod si ob iustum timorem Locu-
starum conductor defuerit agros colere,
adhuc debetur illi remissio, Amaya Obser-
uat. Iur. lib. 3. cap. 3. num. 12. Balmaseda
de Collectis quest. 53. num. 4. & respondit
Ioannes Antonius Molignanus altercat. 98.
num. 17. cum seq. ac inter casus inopinatos,
& insolitos Amaya vbi supra ed.
num. 8. Menoch. d. remed. 12. num. 36. &
de Arbitr. Iudic. cas. 80. num. 9. Valasch. de
Iure emphyt. qu. 27. n. 25.

Aduertere tamen hunc casum olim for-
sā numerari inter casus insolitos, & ino-
pinatos in agro Romano, verum eum
in hoc sæculo plurius euenire, nempe de
anno 1577. & de anno 1612. in Pontifica-
tu Pauli V. de anno 1644. Sede Vacante
per obitum Urbani VIII. de anno 1652.
per totum annum 1655, pro quarum ex-
tirpatione sumptus ascendit ad scura 50. m.
circiter, de anno 1687. & de anno 1688.
in quo hæc scribebam, talis amplius
non est iudicandus, sed solius, & qui præ-
uideri valet, proinde præuiderit, dum re-
gulariter in locationibus agrorum, & ten-
uarum. expresse solet conveniri circa
hunc casum, quæ conuenticio est seruanda
Fermosin. in cap. Ecclesia S. Maria qu. 11.
num. 21. de Constitution.

Et si nullum inter contrahentes inser-
cessit pactum adhuc conductori, qui abs-
que sua culpa damnum intolerabile passus
est in fructibus causa Locustarum debet-
ur restitutum tanquam casus fortuitus per
text. in l. si merces S. vis maior, & l. Ex
conducto §. primo ff. Locat. ibique Scribentes,
& in puncto l. Excepto C. Locati respondit
Ioannes Antonius Molignanus altercat. 98.
num. 7. Paschal. de Virib. patr. pot. par. 4.
cap. 6. num. 95. Narbon. ad Leg. recompi-
las. lib. 4. tit. 4. leg. 57. gloss. vnic. nu. 50.
cum seq. Tbesaur. Q. Q. forens. lib. 3. qu. 79.
num. 2. Magon. Decis. florentin. decis. 67.
num. 11. cum seq.

Inito vero pacto de faciēda remissione
pensionis, succedente casu fortuito, tunc
ad hoc vt pactum aliquod operetur vitra
lus commune, faciēda est remissio,
quamvis dampnum non sit intolerabile, &
notabile, vt tradit Giurb. obseru. 24. n. 15.
vers. declara quinto D. Pacion. de Locat. &
conducti qu. 24. n. 3. & in puncto Molignan.
loc. cit. n. 8. cum seq.

Et si omnes fructus, & segetes fuerint
à Locustis deuastatæ integra pensio erit re-
mit-

114 mittenda, nām inesse contractui loca-
tionis conditio, si fructus colligantur d. leg.
Ex conducto §. primo vers. sed si ager. Anto-
nius Faber in tit. de Locat. deffinit. 22. in
specie firmant Mollin. loc. cit. num. 14.
cum seq. & Balmased. de Collect. quæst. 3.
num. 4.

Si autem pactum negativè conceptum
sit, nempe de non petenda remissione pen-
sionis, cum verferetur in casu impedi-
115 menti, provenientis ex casu fortuito, non autem
ex facto locatoris, vel quem ipse impedire
potuerit, sustinebitur, ita vt locator ad re-
missionem non teneatur l. si quis fundum
10. ff. de Locat. Valasce. de Iure emphyt. q. 270.
num. 34. vers. secundus casus, Castill. Con-
strou. iur. lib. 3. cap. 3. sub num. 62. & distin-
guendo tenet D. Pacien de Locat. d. qu. 49.
num. 24.

Fugantur Locustæ vi ventorum, nām
medianæ eorum statu in Mari, sed Flumi-
116 ne delatæ submerguntur; extirpantur
etiā variis modis latè recensitis à Plin.
Hisor. natural. lib. 17. cap. 29. ab Vliet.
Aldrobadin in Ornithologia lib. 10. cap. 5. &
lib. 12. cap. 6. à Bartholomæo Patan. de Lo-
cust. 1. à Quinones eodem tract. cap. 3. ab
Aldrouand. loc. cit. in S. Vt fugantur pag.
426. cum seq. & in Pragmatica adita à
Prorege Neapolis die 8. Octobris 1652. ac
impressa penès Rouit. tit. de Bruchis prag-
mar. 1. Nām quò ad Matres statim mori-
untur ac peperint, tunc vermiculo cir-

117 cā fauces innalcente, qui eas strangu-
lat Aldrouand. ubi supra, Chassan. conf. 1.
sub num. 1. Quò verò ad partum extirpan-
tur, oua obtinendo, deindè fectum, postre-
mò adultas, vt cum Plin. d. cap. 29. tradit
Fermosin. loc. cit. num. 5. Etenim cum pa-

118 riant de mense Augusti oua condensa,
quæ sub terra durant hyeme, donèc vsquè
subsequenti mense Aprilis ex eis emittun-
tur parvæ, nigricantes, & sine cruribus,
pennisque reptantes Locustæ, quæ paulò
post maiores efficiuntur Aristot. de Hisor.
animal. lib. 5. cap. 17. Aldrouand. d. lib. 4.
cap. 1. ac Chassan. d. conf. 1. num. 1. Hyp-
polit. Rimin. conf. 40. num. 29. vol. 1. & in

119 primo, ac secundo anno quidè non vo-
litant, nec granitèr damificant, secus
verò in tertio, & quarto, qui est vltimus
annus earum vitæ secundum opinionem
aliquorum, sed iuxta aliorum sententiam
incertum est tempus earum vitæ. Perqui-
runtur enim oua regularitèr in mensibus

120 Septembris, & Octobris, illaque conte-
rantur, & concremantur, Rimin. loc. cit.
num. 30. cum alijs supra allegat. Occidun-
tur etiā postquam sunt natæ, & adhuc

121 non volitant. vel introducendo ibi sues,
(non tamèn prægnantes, nec parvuli ob
periculum eorum mortis) qui auidè illas
perquirunt, & comedunt, prout præ-
dictum fuit de anno 1688. in Agro Ro-
mano, quod remedium tamèn caurè vide-
tur practicandum, nām cum tale alimen-
tum sit pessimum conditionis caro sua ob
contractam illam malam qualitatem ex
proximo usu eius facillè potest præiudicari
saluti humanæ, nām alimenta praua, &
corrupta humanum corpus alterant, &
quavis in primis coctionibus digeratur,
suas tamèn retinent malignas vires,
quibus sanguinem, & solidas etiam partes
corporis immutant, & insufficiunt Campeg.
de Re cibaria lib. 1. cap. 1. t. & 19. Pravidell de
Peste tit. de cater. ad salubrit. Civit. pertin.
S. dum diximus, Rpa cod. tract. in prelu-
dium. num. 7. & 10. Marchin eod. tractat. lib. 1.
cap. 1. num. 9. Vrsell. conclus. 121. num. 17.
& Card. Gassald. de Aurt. & profig. pest.
cap. 250. num. 1. cum seq. Tale remedium
tamèn de anno 1689. in quo vigeant in
aliquibus Tenutis Agri Romani non fuit
practicatum, quia experientia agnitum
fuit, quod sues illas saltitantes insequen-
do paulatim introducebant de vno ad aliū
Agm, ita vt brevi tempore posset totum
territorium inficiari, & corrumpi. Vel
extendendo pannos lineos albos supra,
terram, ad quos paulatim introducantur
ab Operarijs mediantibus scopis, aut alijs
similibus instrumentis, & hoc remedium
est tutius, & facilius, prout expertum fuit
de anno 1689. in Agro Romano, eum Lo-
custæ huiusmodi colorem album amantes
statim currant, & superimponent, deindè
eisdem pannis infumol iunctis, illique per-
cussis, omnia ea animalia descendunt in
Sacculum in medio panni constitum, ibique
comprimuntur, & occiduntur, & postea
comburuntur, vel in foueis sepelliuntur,
& ita practicarū etiā fuisse de anno 1643.
in Territorio Vallisoleitano, ac in Prouin-
cia Castellæ, testatur Fermosin. in cap. Ec-
clesia S. Mariae qu. 11. sub num. 4. de Con-
stitution. Idemquè modus seruatur quo-
què, quando grauiores factæ volitant.

Ad prædictum effectum habita notitia
huiusmodi animalium mediante Edicto
pu-

publico populi DD. Consulum Agricul-
 122 turæ Urbis iniungitur Dominis Terra-
 rum, & Tenenturum expurgatio, & ne ob
 controuersiam inter Locatorem, & Con-
 ductorem cuiuslibet ex eis incumbat onus
 expurgandi differatur expurgatio in graue
 123 præiudicium publicum, præceteris ex-
 pressè in eodem Edicto subditur. In ordi-
 ne poi alle spese, che si faranno, si do-
 ueranno ripartire, e pagare trà li Padroni
 delle Tenute, & Affittuarij, e Lauatori
 in conformità d'un decreto generale fatto
 dal sudetto Tribunale dell'Agricoltura,
 li 27. Aprile 1654. Dichiarando però che
 il peso, e cura di spurgare debba esser de
 Padroni, e non altrimenti degl'Affittua-
 rij, e Locatori, à quali volendo fare, e
 facendolo con effetto faranno fatte resti-
 tuire le spese per la rata, che toccherà à
 Padroni subito, con vna semplice citazio-
 ne, dandoli anco facoltà di poterseli ritene-
 re nell'Affitti, e risposte à loro arbitrio.
 Tenor autem dicti Decreti est qui sequi-
 tur. *Mandarunt expurgari Tenutas, Cas-
 salia, & Terras tam ad Ecclesiasticas per-
 sonas, Capitula Ecclesiarum, loca Pia, Hof-
 pitalia, quam ad quoscunque alios spectan-
 tia, & pertinentia, & tam facta, quam so-
 diua à Grillis sumptibus proprijs, pro quibus
 possint se reualere contra Dominos pro me-
 dietate, & contra Laboratores pro tertia,
 parte pro rata satorum diuidenda inter Do-
 minos, & Affittuarios pro medietate, & in
 casum non expurgationis mandarunt ex-
 purgationem fieri per vicinos sumptibus eo-
 rumdem Dominorum, vel per Cameram.
 Agricultura ex officio, & respectu quanti-
 tatis illarum ad effectum illas rependi,
 seu agendi pro illarum solutione fieri no-
 tula iurata eorumdem vicinorum, seu Mi-
 nistris ab ipsis deputandis, casu quo expur-
 gare noluerint nisi infra duos à die affixio-
 nis per Mandatarium ad Valuas Officij no-
 stri, omni &c.*

*Valerius de Sancta Cruce Conf.
 Ludovicus Casalius Conf.
 Marius Gabriellus Conf.
 Petrus Vanninus Conf.*

Nam illi, in quorum prædijs huiusmodi
 animalia reperiuntur compelli valent,
 etiam si priuilegiati, & Ecclesiastici, vt co-
 124 rum expensis propria prædia mundent,
 nè alij vicini inficiantur, vt tenet Bobadil.
*in Politic. lib. 2. cap. 18. fallent. 18. nu. 292.
 Mexia in Pragm. saxa panis conclus. 5. m. 44.*

& latè *Fermosin. in cap. Ecclesia S. Maria
 10. q. 11. num. 8. cum segg. & præteritum
 num. 13. cum segg. vbi num. 19. aduertit,
 talem compulsionem faciendam esse per
 Iudices Superiores Ecclesiasticos de Con-
 scriptione, nam Iudex laicus super illis non
 potest exercere iurisdictionem, eo modo,
 quo Statutum laicale de expellendis Lo-
 cutus non comprehendit Ecclesiasticos,
 vt firmat *Mart. de Iurisf. par. 4. centur. 1.
 cap. 2. num. 11.* Taliter enim cessat contro-
 uersia in Vrbe, cui incumbat onus expur-
 125 gandi, & an ex publico arario, vel pri-
 uato sit facienda, quam examinaat *Fer-
 mosin. loc. cit. Narben in Leg. 57. sit. 4. lib. 2.
 recompil. gloss. vnie. num. 4. cum segg.* qui
 tenet expensam faciendam esse ex arario
 Principis, cum agatur de debellatione De-
 populatorum agrorum, & extirpatione
 Hostium publicorum, quod redundat in
 utilitatem totius Principatus, & Reipub.
 ob evidens periculum penuriz, & pestis,
*Bobadil. in Politic. lib. 2. cap. 18. fallent. 18.
 num. 292. & lib. 5. cap. 4. num. 41. Auendan.
 de Exequen. mandat. par. 2. cap. 10. nu. 26.
 Villadieg. in Politic. cap. 5. §. 30. num. 32.
 76. cum seg. Mexia de Taxa panis concl. 5.
 num. 44. cum segg. Balmaseda de Collect.
 qu. 53. num. 1. iuncto num. 6. cum segg. qui
 cum Bobadil. dicto num. 292. & Mexia,
 126 tenet, quod quoties imponitur colle-
 cta pro extirpatione Locuturæ, omnes
 quauis priuilegiati soluere, & contri-
 buere tenentur, quia etiam in eorum utili-
 tatem resultat *Cobell. ad Bullam boni Re-
 gim. cap. 42. num. 87.***

Pro facienda autem perquisitione, &
 extirpatione alijs sedente *Paulo V.* à Con-
 gregatione Annonæ missos fuisse Com-
 127 missarios sumptibus ipsius Annonæ,
 cum amplissimis facultatibus cogendi ru-
 sticos ad illas occidentas, soluta com-
 petenti mercede de visu restat *Cobell. d.
 cap. 42. num. 86.* Vt plurimum tamèn de-
 128 putantur à Tribunali Agriculturae Com-
 missarij, & non minus ad eorum debella-
 tionem hominum agmina colliguntur,
 quam si aduersus Hostes dimicandum fo-
 ret, vt de *Gn. Sisinio Pratore à Romanis*
*designato ad extirpandam immensam
 quantitatem Locuturam à Mari vento
 repente in Apuliam illatam refert Tit. Li-
 uius, lib. 4. dec. 5. & tradunt Amaya obseru.
 lib. 3. cap. 3. num. 6. 101. Antonius Moligna-
 nus Legal. alteration. 98. num. 2. Rimm. d.
 conf.*

conf. 40. num. 29. cum seq. Menab. de Re-
cipi. poss. reme f. 12. num. 13. cum duo-
bus seqq. & Magon. decisi. Florentin. 67.
num. 12.

Publicari enim solet in Vrbe Edictum,
129 In quo præcipitur omnibus etiã Eccle-
siasticis, & priuilegiatis, Che debbano
spurgare, e far spurgare pronamente le
130 loro Tenure, Casali, possessioni, terre,
& rectorij dalle Locuste, d' Grilli, d'entro,
& fuori del suo distretto, quando siano, e
si scopriessero in esse, douendo subitamen-
te incontinenti, e senza tardanza veruna,
dar principio à detto spurgo, e quello se-
guire fino alla totale esterminatione
d'esse, per riparare sicuramente alli pre-
giudizij, che potterbbero fare nelle prof-
fime raccolte, sotto pena alli trasgressori
di scudi 500. d'oro d'applicarsi la metà
alla Rén. Camera Apostolica, e l'altra
metà alla Camera dell'Agricoltura, & al-
tre pene anche corporali ad arbitrio, all'
esecuzione delle quali si procederà irre-
missibilmente senza ammettere scusa, ri-
corso, d'appellazione, oltre che siano re-
nati à risare à Vicini tutti li danni, che
mostaranno hauer patiti per difetto di
detta espurgatione, la quale si farà anco-
fare ex officio à spese di quelli, che man-
terranno d'espurgare, & alla refertione di
dette spese, e risacimenti di danni patiti
si procederà manu Regia, de facto sub-
stante, rimosso ogni ricorso, & appel-
latione, & affinché detta espurgatione se-
gua onniamente, si dà anche facoltà à
Vicini di potere espurgare nelle terre d'al-
tri Vicini, quando però nel termine di tre
giorni prossimi non hauranno posto mano
allo spurgo ne' luoghi tocchi da detti ani-
mali, e rispetto alle spese, & espurgatio-
ne, si starà alla nota giurata, che si darà
da Vicini, che hauranno spurgato senz'al-
tra prova, e giustificatione, & restatur
Cad. de Luca de Seruisut. disc. 46. num. 1.
cum seq.

Nec per vnicam diligentiam in expur-
130 gando dicitur satisfactum, sed cum aga-
tur de respicientibus cerum effectum, ac
traum successuum, iniuncta dicitur eae-
rumdem diligentiarum continuatio toties,
quoties casus euenerit, vt tenet Cad. de
Luca ubi supra num. 4. Intelligendo ta-
131 mèn de diligentijs moralibus, vt respon-
dit Card. de Luca eodem discurs. 46. num. 5.
cum seqq.

Anathematizantur etiam, & excom-
Tom. II.

nicanur Locustæ secundum opinionem
132 Chassan. licet tamen comprobata in com-
fil. 1. per tot. de præsertum num. 80. vers.
partem tamen affirmatiuam usque in finem,
vbi ponit etiam formulas monitorij & sen-
tentia ferenda, aliaque ad praxim neces-
saria ad validam excommunicationem ful-
minandam, & restatur de facto latas fuisse
quatuor sententias, quibus mediantribus
liberatos fuisse populos à vexatione tali-
um animalium, & relata auctoritate Hie-
ronymi Grati prosequitur Aldrouand. loc.
cit. pag. 427.

Verum quia censetur superstitiosum, &
à ratione omnino alienum, quod excom-
municatio, quæ est poenæ, quæ fertur in
133 animam, & est gladius spiritualis, quo
quis separatur à communione fidelium,
& bonis spiritualibus Ecclesiæ priuatur,
ferri possit contra huiusmodi animalia,
dum solus homo baptizatur, mortalis,
134 & baptizanti subiectus excommunicari
possit, idcirco opinio Chassanei reprobari
à Nauarr. lib. 5. de Sent. excom. conf. 5. nu. 1.

135 & in Manual. cap. 27. num. 13. vers. quæ
superstitionis est, Soto de Iust. & Iur. l. b. 5.
qu. 12. ar. 2. & in lib. 3. qu. 3. ar. 3. Vgolini:
de Censur. Eccles. tabul. 1. cap. 17. num. 2.
cum seqq. Rodriguez tom. 1. C. f. confient.
cap. 78. num. 3. latè dicuss. articulo, &
alijs relatis respondit Cened. Canonic. qq.
19. per tot. qui sub num. 10. cum relatis con-
cordantibus, aduerit quod liberatio à ve-
xatione huiusmodi animalium non fuit sub-
sequuta ex bonitate, & virtute sententia-
rum relatarum à Chassaneo loc. cit. sed ex
potestate Diaboli, qui abstulit illa anima-
lia de terris, vel occidit ea etiã subito ad
persuadendum credentibus illam libera-
tionem prouenire ex efficacia prætorum
processuum, & sententiarum, & sic con-
tinere, & manuteneere confidentes in eis
in peruersis superstitionibus, & inuoca-
tionibus, & amicitia Dæmonum, qui vo-
plurimum cupiant haberi, & adorari pro
Dijs, & beneficioribus nostris Clar. lib. 5.
S. fin. qu. 99. num. 8. in fine, vbi dicit non
quàm vidisse in prætica obseruari opinio-
nem Chassanei, Leo in T'hesaur. for. Eccles.
par. 4. cap. 3. Duard in Bulla Canz. Domini
cap. 1. qu. 3. num. 90. P. Theophilus Raynaudus
de Monitorijs Ecclesiasticis. cap. 12. qui
post registratam formulam sententia ex-
communicationis, tenet esse abusum, &
nugacitatem iudicium instituire cum illis
bestiolis, easque admonere, & excommu-
G nica-

nicare *Malignanus d. alterat. 98. num. 4. laxissime Ioannes Thomas de Noxa animalium cap. 27. à num. 40. vsque in finem.*

Religiosè tamèn vti possumus contrà illa animalia aqua benedicta, precibus, adiurationibus, & exorcismis iuxta Ritum, de quo infra in *Observat. ad rubr. 39. hoc eodem libro* humiliter implorando auxilium
 136 Diuinæ Clementiæ aduersus Dæmones, quibus in vltionem delictorū nostrorū permitti diuinitus solet, huiusmodi incurfionibus nos infestare, vt referunt *Sos. lib. 5. quæst. 12. art. 2. in fine, & lib. 8. quæst. 3. art. 3. Vega in Sylua lib. 5. cap. 102. Rodriguez d. cap. 78. in fine, Nanarr. cit. conf. 5. nn. 14. vbi aduertit, quod in his exorcismis, & orationibus non debet fieri mentio excommunicacionis, & anathematizationis, quarum nec ipsa animalia, nec Dæmones capaces sunt, quos cum alijs refert, & sequitur *Cened. d. quæst. 19. num. 7.**

Nām Minister Ecclesiæ pro potestate sibi in Satanam concessa, execratus eius malignitatem, verger illum in nomine Domini vt recedat, designat illa animalia mouere in damnum moralium. Er quia plerumque annuente Deo non dispar exitij, aut successione talium animalium effectus sequitur, quando cum homo excommunicatus abscedit, deseritque aliorum hominum commercium, ac etiā quia solemnitas
 137 adiurationis aliquatenus respondet solemnitati, quæ inter excommunicandum seruatur, propterea vulgus eo deuenit, vt ralem Satanæ bruta illa mouentis execrationem, & adiurationem arbitretur, esse excommunicationem, eoque nomine illam appellet iuxta præcisa verba Patris Raynandi loc. cit. sub num. 4. & num. 5. cum seqq. refert varios casus liberationis reportatæ mediante huiusmodi adiuratione pro excommunicatione à vulgo sumpta.

Cum enim huiusmodi animalia vt plurimum missa sint à Deo irato tanquā maledictio in Populo audire nolenti vocem
 138 eius, ac mandata illius contemnentem, & sic propter scelera nostra vti flagellum in poenam nostrorum peccatorum, & scelestum, vt in *Deuter. cap. 28. num. 38. cum seq. in libr. Iudic. cap. 6. num. 5. testatur Regius Propbeta in Psalm. 77. ibi misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram, & tribulationem immisiones per Angelos malos, & dedit ergini fructus eorum, & labores eorum Locustæ, & occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in*

*procina, & tradidit grandini iumenta eorum, & possessiones eorum igni aduertit Amara cit. cap. 3. num. 5. Balmesda de Collect. quæst. 53. num. 1. & Cobell. ad Bull. boni Regim. cap. 42. nu. 87. vers. verum quia. Ideo vt auctatur ira Dei, & preces nostras placatus admittat, & flagella suæ iracundiæ, quæ pro peccatis nostris meremur
 139 auertat, recurrendum est ad validum remedium publicarum orationum, & penitentiarum, nec non processionum, quas Sancta Mater Ecclesia ad hunc effectum instituit, vt tradunt *Auendani de Exegnet. mandat par. 2. cap. 10. num. 27. Leo in Thesaur. For. Eccles. par. 4. cap. 3. nu. 31. cum seqq. Cobell. loc. cit. num. 89. Garz. de Expens. cap. 21. num. 36. cum seqq. vbi multa de Litanijs in huiusmodi supplicationibus decantari solitis, de quibus etiam loquitur Card. Baron. in Annal. tom. 1 sub anno Christi 58. Pontificatus B. Petri pag. 534. asserens hunc precandi ritum antiquissimum tam in Orientali, quā in Occidentali Ecclesia fuisse, & quod varijs temporibus reportata fuerit liberatio ad intercessionem Religiosorum, & Sanctorum Virorum relatis exemplis testatur *Al-drouand loc. cit. pag. 427. & de Stephano VI. Pontifice Cardin. Baronius Annal. tom. 10. anno 885. pag. 661. lit. A & B, testatur legisse in antiquo Codice Vaticana Bibliotheca sequentia verba: Cum clades itaque Locustarum, qua Prædecessoris sui Adrian: vix totam Patriam penè consumpserat malo multiplicato germine n. sci cespissens, & omnia replensissent, miseris ille Papa affliti Populi primum quidē diuulgauit, ut si quis de ijs unum sextarium caperet, & sibi attulisset quinque, vel sex denarios ab eo perciperet. Hoc autem Populi audientes ceperunt hinc, illuc discurrere, & casque capere, & misericordiosissimo Patri portare, sed cum illas tali argumento delere nequisset, ad Domini misericordiam confugiens in Oratorium B. Gregorij, vbi eius leclius habetur iuxta Ecclesiam Principis Apostolorum veniens se se cum lacrymis in orationem dedit, cumque diutius orasset surrexit, & aquam proprijs manibus benedixit, cens Mansionarijs præmonente, ut in nomine Domini agros suos circumueant, & hanc aquam spargant per sata, & vineas, petentes Diuinum sibi suffragari subsidium, quo facto tanta Omnipotentis Dei subsequens est misericordia, ut vbiunque ipsa aqua aspersa est nulla penitus Locusta remanserit, & circum***

circum quaque vicini audientes ad Urbem confluunt subveniri sibi deprecant, omnem terram in pulveris modum Locustis cooperatam clamitant, quos benignus Papa benigne commouit de Caelo auxilium petere debere contra flagellum imminens.

Benedicuntur etiam Populus, & agri, nam benedicere est alieui bonum precari
142 à Deo, à quo est omne bonum, non quidem, ut ipsa benedictio ex opere operato, aut infallibiliter impetret, quod precatur, sed quod nomine Ecclesie facta magnam vim habeat ad illud impetrandum, ut docet *Lexana Oper. Moral. tom. 2. verbo Benedictio num. 1.* ad effectum autem absolvendi, & benedicendi Populos, & agros
143 ex Apostolicę Sedis indulto traditur formula à Leone in *Thesaur. For. Eccles. part. 4. cap. 3. num. 43.* & in *Rituale Romano in*

sine, ibi enim à Delegato auctoritate Dei Omnipotentis, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli à Sanctissimo D. N. Papa sibi concessa absoluit Populos, & omnes illius loci ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententijs, censuris, & poenis etiam in litteris die Cane Domini solitis legi contentis per eos incurulis, quas modo ignorant, & restituit eos omnes communioni, & unitati Fidelium, & Sanctis Sacramentis Ecclesie; Nec non benedicie agros; implorata verò à Deo auersione illius irę, & benedictione, potest exinde etiam sperari increpacio contrā talia animalia, ut in *Can. reuertimini 67. Caus. 16. quęst. 1.* ibi, & increpabo pro vobis denigrantes Locustas, videlicet, & reliqua, quę prędiximus, & non corrumpent fructum terra vestra.

Quando, & in quantum credatur Iuramento Accusatoris de, & super damnis datis.

R V B R I C A VIII.

SAncimus; & firmamus, quòd si quis aliquem in iudicio accusauerit, & proprio iuramento affirmauerit, se iuuenisse talem accusatum sibi damnum dantem, vel eius animalia tale damnum inferrentia in ipsius accusantis bonis stabilibus cuiusvis generis, & dicto suo iuramento dixerit sibi damnum datum fuisse, vsquē ad summam, & quantitatem solidorum viginti bonon. tali accusatori sic iuranti vsquē ad dictam quantitatem credatur, & idem permittatur cuilibet laboratori, & colono etiam partitrio, & cuilibet de ipsius domini, seu coloni familia, sic iuramento suo firmanti iuuenisse aliquem dicto eius domino in eius bonis damnum dare. Quibus casibus tali iuramento accusatoris vsquē ad quantitatem prædictam credatur, & vltra etiam exigatur, si legitime aliter quàm per iuramentum constiterit DD. Iudicibus damnorum datorum de maiore quantitate damni dati. Teneantur etiam dicti coloni quorumcunque bonorum denunciare infrā triduum secuturum immediate à die dicti damni dati Dominis bonorum huiusmodi quoscunque iuenerint ipsi, aut aliquis de ipsorum familia dare damnum personaliter, vel cum ipsorum animalibus in vineis possessionibus, & bonis à se quomodolibet conductis, sub pœna solidorum viginti pro quolibet, & qualibet vice incurrenda, & tali denunciatione, de qua suprà facta talibus denunciationibus spectet, & pertineat dimidia emendationis damni prædicti, & idem intelligatur quando accusaretur aliqua Scola de damno sibi in bonis prædictis dato, quando non constaret quis damnum dederit, cui accusatori cum iuramento credatur vsquē ad dictam quantitatem solidorum viginti, & non vltra, nec ad aliam pœnam teneatur. Si autē damnum fuerit à viginti solidis suprà vsquē ad solidos quinquaginta bon. tantum, tunc vltra iuramentum prædictum talis accusans huiusmodi damnum probare teneatur, etiam per vnum Testem omni exceptione maiorem, sin autem per euidenciam rei, aut alio legitimo modo constare posset

tale damnum datum non fuisse, vel non tantæ quantitatis, tunc tali iuramento neglecto veritati rei omnino standum esse decernimus. In dubio tamèn tali accusatori cum iuramento prædicto usquè ad dictam taxatam quantitatem credi volumus, & mandamus.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramento damnum passi standum esse Statutum disponere valet.
- 2 Statutum disponens stari iuramento damnum passi est odiosum, & contrà ius.
Testis in causa propria quis esse non potest tam in civilibus, quàm in criminalibus num. 2.
- 3 Statutum disponens stari dicto damnum passi intelligendum est non de simplici delicto, sed iuramento roborato.
- 4 Statutum disponens standum esse dicto damnum passi non valet, nisi in modico.
- 6 Testis debet esse talis qualitatatis, ut repulsari nequeat, quando Statutum disponis, quod ultra iuramentum damnum passi requiratur depositio unius Testis.
- 7 Damnicatus debet esse omni exceptione maior, ac persona legalis, & bona qualitatatis, ac fide digna, ad hoc, ut illius iuramento stetur.
- 8 Infamis damnificati iuramento non statur circà damnum passum.
- 9 Iuramento damnum passi statur quando agitur civiliter, non autem criminaliter.
- 10 Damnum probari debet per euidentiā facti, quando agitur criminaliter, non obstante dispositione Statuti, quod stetur iuramento damnum passi.
- 11 Iuramentum damnificati in criminalibus non admittitur.
Statuto mandante standum esse iuramento damnum passi cum uno Teste fide digno, vel indicij, qua ex unico Teste de visu resalparem Iudex non poterit infligere penam corporalem num. 11.
- 12 Causa damni dati an sit civilis, vel criminalis remissimè.
Causa pro damno casuali est civilis, nec intrat pena num. 12.
- 13 Substantia damni debet probari non obstante Statuto disponente stari iuramento damnum passi, nam tunc solum admittitur eius declaratio super quantitate. Limita num. 14.
- 15 Positiones non admittuntur contrà damnificantem quando agitur criminaliter secus si civiliter.
- 16 Statutum disponens credi iuramento damnum passi non extenditur contrà Tertium,

etiā si ille teneatur ex delicto alterius.

- 17 Probatio per iuramentum non admittitur, quando quis connexitur ex delicto alterius.
- 18 Statutum disponens stari iuramento damnum passi non habet locum in foris.
- 19 Nec super dependentibus à damno dato, vel accessorij eius. Decl. ut ibi.
- 20 Contrarium probari potest eius, quod damnificatus iuravit, non obstante Statuto disponente stari iuramento damnum passi. Limita num. 5. Vide num. 22.
- 21 Inveniens animam in proprio fundo potest illud ducere ad Iussitiam causa mulctæ, sed emenda, & tunc eius iuramento creditur.
- 22 Et contrarium dicitur probatum per inspectionem loci. Ampl. num. 24.
- 23 Iuramento damnum passi non statur, si per inspectionem loci Iudex videris damnum non fuisse illatum.
- 26 Iudex potest non adhibere fidem iuramento damnum passi, quando cognoscit illud calumniosè prattum; Vel si videris ipsum velle decirare.

O B S E R V A T I O.

- I**uramento damnum passi standum esse Statutum disponere valet, vt cum Phanuc. de Iuram in lit. par. 3. cap. 2. post num. 10. ante med. & Cott. in Memorial. in vers. Statuto Civitatis Mediolani cautum reperitur in princ. tenet Farinac. in Fragment. par. 2. in verbo iuramento damnum passi num. 1137. & Giurb. in Consuetud. Messanen. cap. 2. gloss. 7. num. 3.
- Quod tamen Statutum est odiosum, cum damnum passus efficiatur Iudex in Causa propria, vt tradit Caspan. ad Statut. Mediolan. vol. 2. cap. 375. num. 156. Farinac. ubi supra num. 1140. in fine. Ac est contrà ius, nam absurdum reputatur in Iure, quòd quis admittatur in Testem in causa propria, tam in civilibus, quàm in criminalibus, vt firmat Dec. conf. 83. sub num. 3. vers. et primò quia, Conciol. Resolut. crim. verbo Accusatio resolut. 6. num. 1. cum seq. & in specie in Annotat. ad Statut. Eugub. lib. 6. rub. 8. num. 1. cum duobus sequent. Ideoque strictè est intelligendum, vt docent

cent Dec. ubi supra, & Farinac. dicto nu. 11. in fine.

Et si disponat standum esse dicto damnum passi intelligendum est non de simpliciter dicto, sed iuramento roborato, ut tradit Carleuald. de Iudic. lib. 1. tit. 3. disput. 8. sect. 6. sub. num. 110. vers. quod etiam. Giurb. dicta gloss. 7. num. 6. & Gratian. dec. 166. num. 7.

Aduerte tamen primo dispositionem talis Statui non valere nisi in modico, vt cum Plot. de In lit. iuran. §. 43. num. 8. cum seqq. notat Caneer. Var. resol. par. 2. num. 244. ubi subdit, quod in duobus causis consecutus fuit honorem, & non sine commodo, & quod Statutum disponens stari iuramento damnum passi substat neatur saltem ratione paruitatis materię tradit Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 8. rubr. 8. num. 4. cum seq. Ideoque nostrum Statutum disponens stari illius iuramento vsque ad summam viginti solidorum sicuti concordat cum dispositione Iuris communis, ex qua creditur Sacramento alicuius de modica summa Plot. in l. Si quando nu. 763. C. Vnde vi, & tenet Carpan. ad Statut. Mediolan. tom. 2. cap. 371. num. 66. ubi etiam num. seq. subdit, quod stante modica summa non poterit deinde exaduerso probari contrarium, ita cum magna prudentia in hac eadem Rubrica sancitum est, quod quando agitur de damno supra summam viginti solidorum vltra iuramentum damnificati requiratur etiam depositio vnus Testis omni exceptione maioris, cum agatur de maiori preiudicio, vt de simili Statuto Mediolani animaduertit ibi Carpan. vol. 2. cap. 375. num. 163. Et quod Testis debeat esse talis qualitatis, vt repulsari nequeat tenet Nouar. de Grauum. Vassall. grauum. 57. num. 4. tom. 1.

Aduerte secundo, quod damnificatus debet esse omni exceptione maior, ad hoc vt illius iuramento stetur, docet Salycet. in l. Iudicio ff. de Accusat. Angel. in l. Pupillar. ff. de Pupillar. Fr. anc. Curt. in Repetit. leg. Admonendi num. 201. vers. quod st. notandum pro Statutis ff. de Iure iuran. ubi admonet id fore perpetuo calamo lignandum Farinac. conf. 20. sub num. 1. vol. 1. & relato Boss. de Captura num. 47. tradit Scyaloia de Foro compet. cap. 26. num. 12. & quod debeat esse persona legalis, & bonę qualitatis Roman. in l. Damnum §. ff. de Dam. infect. Conciol. ad Statut. Eugubim. lib. 6. rubric. 8. num. 8. fide digna, tradit

Chassan. ad Consuetud. Burgund. Rubr. 1. §. 6. verb. Par leurs sermens sub num. 5. & integre vitę Scopp. ad Gratian. decif. 57. num. 11. Vnde si damnum passus est infamis non statur eius iuramento, vt relato Salycet. in l. In Iudicio ff. de Accusation. & Gramatic. conf. crim. 71. num. 61. tradit Scyaloia ubi supra.

Aduerte tertio, quod Statutum disponens iuramento stari damnum passi habet locum quando agitur ciuilitę; sed si criminalitę, quia in criminalibus probationes debent esse luce meridiana clariores, vt cum Marsil. de Bannit. in verbo Villis num. 54. cum seq. tradit Bart. in leg. final. num. 4. ff. de In lit. iuran. Mascard. de Probat. conclus. 472. num. 42. & Carpan. ad Statut. Mediolan. vol. 2. cap. 375. num. 161. quando enim agitur criminalitę, debet ante omnia constare de corpore delicti per euidentiam facti, prout re-regulare est in quolibet crimine, vt tradit Iscon. in l. Si quando num. 36. C. Vnde vi Crauet. conf. 211. num. 3. iuncto conf. 60. num. 1. Bonacoff. Q. crim. verbo de Damno dato vers. item nota Magon. decif. Florentin. 123. num. 2. & sub num. 11. vers. non obstat; nec similia iuramenta in criminalibus admittuntur Bart. in l. final. num. 5. ff. de In lit. iuran. maxime si ageretur ad effectum maioris, vel minoris pęne, vt declarat Curt. in l. Admonendi num. 349. vers. quia autem agitur ff. de Iure iuran. quem sequitur Mascard. d. l. final. conclus. 472. num. 45. & si vigore tractati standum esset iuramento damnum passi eum vno Teste fide digno, vel indicij ad plenam probationem, quę resulerent ex vno Teste de visu omni exceptione maiori adhuc non poterit infligi poena corporalis, vt cum Boss. Marsil. & Barad. tenet Guazzin. ad Defens. Reor. defens. 33. cap. 14. num. 9.

Quando verò causa damni dati sit ciuilitis, vel criminalis vide Vermigliol. consil. 336. Conciol. ad Stat. Eugub. lib. 6. rubr. 6. num. 1. ubi remissuē, & rubr. 8. n. 10. Questas, & Pilo contr. 7. nu. 2. Farinac. quest. 100. num. 37. & Cortiad. decif. 35. num. 79. ubi cum Nouar. de Grauum. Vassall. par. 2. grauum. 64. nu. 1. cum duobus seqq. post relatam vtramque opinionem, distinguendo docet, quod quando damnum datum fuit cum iniuria, & violentia, causa est criminalis, sed si sine violentia, est ciuilitis Copiblanch. de Baron. lib. 2. cap. 45.

45. num. 4. vbi, firmat, quod pro damno dolosè, vel culposè illato potest oriri actio criminalis *Pignatell. consultat. 96. sub nu. 10. som. 1.* vbi postquam firmavit, quod pro damnis casualibus non debet solui pœna, sed Dominus animalium liberetur rescindendo damnum, tradit, quod ista actio est solum civilis, & non datur à Lege ex maleficio, vel quasi, sed solum propter paupericem illatam, ita vt non possit agi de pœna, quæ solum consideratur, quando agitur criminaliter.

Aduerte quartò quod non obstante Statuto disponente stari iuramento damnum passi, adhuc debet prius probari substantia 13 damni, nempe illud verè datum fuisse, & sic constare debet de corpore delicti vel per evidentiam facti, vel mediante depositione Testium, quò verò ad personam damnificantis statuitur iuramentum declarationi damnificati in odium ipsius delinquentis, & ita intelligendum esse Statutum per *tex. in l. Si quando Cod. Vnde vbi Bartol. & Bald. virobis; num. 4. respondit Dec. conf. 83. sub num. 3. Consal. conf. 9. num. 2. impress. post eius decis. Conciol. ad Statut. Eugubini. lib. 6. rubr. 8. nu. 3. ibiq; Romaguer. nu. 13. Sub l. Traff. var. in verbo Damnum nu. 12. vers. intelligitur Gratian. d. sep. 171. num. penult. Scopp. ad eundem Gratian. decis. 57. num. 11. Mascard. de Probat. dista conclusum. 472. num. 24. cum seg. iuncto. nu. 48. Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 71. nu. 3. vers. si verò versus finem princ. Benign. ad Statut. Agricultur. Vrbis cap. 41. list. A. & admittit Rot. in Recent. decis. 239. num. 14. par. 7. optimè firmat D. meus Reynald. Observat. crimin. tom. 2. cap. 15. §. 2. num. 156. cum segg. post hæc scripta impress. vbi nu. 158. admonet Iudicem vt sit cautus in transmittendo Notarium ad locum ad effectum describendi quantitatem, & qualitatem damni, ac super illis ibidem examinandi Testes, & num. 146. cum segg. docet quod damnificatus iurare debet de visu proprio in actu damnum dantem, & tale iuramentum non sufficit, quod præstetur de temporis accusationis, nam tunc iuratur accusationem esse veram, & non calumniosam sed postea deferri debet iuramentum à Iudice. Quodque debeat prius constare de damno in genere verè, & non sicut firmat. Carpan. ad Statut. Mediolan. to. 2. cap. 371. num. 21. vbi de Statuto disponente quod super damno dato credatur adversus Fideiabilem, vel Partiarium, vel Conducto-*

rem Sacramento Domini seu Locatoris vsq; ad quantitatem librarum 16. Imperialium, & ab inde supra credatur ei cum vno Teste idoneo.

Præsertim quando Statutum disponit, quod stetur dicto damnificati vsq; ad certam summam, vt animaduertit Dec. vbi supra vers. et hoc modo.

Limita tamèn quotiès verba Statuti sunt effrenata, & apta comprehendere, nedùm 14 quantitatem damni, sed etiàm substantiam Baron. de Effect. minor. atz. effect. 168. num. 3. & ex firmatis per Rot. in rec. dec. 239. num. 15. par. 7.

Ad probandum verò substantiam damni non admittuntur positiones contrà 15 damnificantem, quando criminaliter agitur, secus si civiliter, vt declarando respondit Scacc. de Iudic. lib. 2. cap. 7. q. 30. num. 565. Micalor. de Possion. capit. 30. num. 12. vbi num. seg. declarat procedere, etiàm ille, qui damnum recepit ageret solum ad damni emendationem, nam adhuc Officialis, & Iudex damnorum datorum pesser, emendato etiàm damno, agere ad pœnam vigore Statuti illam impo-

Aduerte quintò, quod tale Statutum disponens credi iuramento damnum passi 16 non extenditur contrà Tertium, etiàm si ille teneatur ex delicto alterius, vt firmat Adden. ad Bar. in l. In actionibus sub num. 17. list. A. ff. de In litem iuran. Carpan. ad Statut. Mediolan. to. 2. cap. 371. num. 26. & cap. 375. num. 106. Mascard. dista conclus. 472. num. 21. vbi reddit rationem, quia non concurrit odium delinquentis, & probatio per iuramentum non admittitur 17 tur quando quis conuenitur ex delicto alterius Romaguer. ad Statut. Eugub. lib. 6. rubr. 8. num. 14. Vnde isto casu eò certius debet aliundè probari damnum fuisse datum, quàm ex iuramento damnum passi, vt firmat Carpan. disto num. 106.

Aduerte sextò quod huiusmodi Statutum 18 iurum non habet locum in furtis Dec. disto conf. 83. sub num. 4. vers. quartò Scyaloia de Foro compet. cap. 26. sub num. 12. Maggon. dec. Lucens. 27. num. 24. cum segg. Nam appellatione damni non venit furtum vel robatoria, cum sint species separatae, vt tradit Carpan. disto cap. 375. num. 54.

Sicuti non habet locum super dependentibus 19 tibus à damno dato, vel accessorijs eius, quando illud loquitur de damno dato, secus autem si diceret in causa damni dati,

ti, nam isto postremo casu venirent etiam dependentia, & accessoria, vt declarando docet *Carpan. dicto cap. 371. num. 22.*

Aduerte septimo, quod non obstante dispositione huiusmodi Statuti, nihilominus per aduersarium probari valet contrarium eius, quod ille iuravit, cum probatio desumpta ex tali iuramento tanquam irregularis admittat probationem in contrarium *Carpan. ad Statut. Mediolan. 10. 2. cap. 371. num. 45. plenissime Hermosill. ad Lopez gloss. 4. leg. 10. tit. 1. par. 5. num. 365. iuncto num. 415. cum seq. vbi etiam plures concordantes secundum impress. Lugdunen. pag. 167. & 171. vol. 1. Giurb. in Consuetud. Messan. cap. 2. gloss. 7. num. 11. Mascard. de Probis. conclus. 472. nu. 34. cum seqq. Tiraquell. de Reiract. lignag. §. 4. gloss. prima num. 1. vbi num. 3. testatur hanc opinionem esse communem Coshell. ad Bullam boni Regim. cap. 14. nu. 89. vbi subdit procedere, nisi aliter expresse caueatur Scopp. ad Gratian. decis. 57. num. 10. & idem Gratian. d. septs. 80. num. 10. vbi quod licet de consuetudine seruetur, quod si quis inueniat animal in proprio fundo, possit illud ducere ad lustrum causa mulctæ, seu emendæ, & eo casu credatur iuramento capicatis animal, quando non habet lucrum confiscationis, vel aliquam partem. nihilominus admittitur probatio in contrarium, & quod dispositio prædicti Statuti intelligatur, nisi contrarium probetur Cbassan. in Consuetud.*

Bargund. Rubr. 1. §. 6. verbo Par Leurs termens num. 6. quicquid sit, quando Statutum disponit, quod credatur iuramento damnum passi, & vitra non possit inquietari, vt relato Cepoll. cautel. 104. docet Scyalois dicto cap. 26. num. 12. vers. nisi Statutum dicat.

Contrarium autem probari valet per inspectionem loci, ex qua appareat non esse tantum damnum prout iuratum *Infin leg. Videamus §. final. num. 15. ff. de In lit. iuran. Carpan. d. cap. 371. num. 47. cum seq. vbi subdit, quod probatio per inspectionem loci non est subtilis, etiam quod dictum sit in Statuto, quod non possit probari contrarium Mascard. vbi supra nu. 38. Vnde si is, qui prærenditur damnum dedisse instet, quod Iudex accedat super faciem loci ad effectum inspicendi damni, tunc non statim dicto damnum passi, si Iudex viderit damnum non fuisse illatum, vt cum *Viu. Com. opin. lib. 1. opin. 292. tradit Scyalois de Foro compet. cap. 26. num. 12. in fine.**

Hinc Iudex potest non adhibere fidem iuramento damnum passi, quando cognoscit illud calumniose præstitum *Cotta in suis Memorab. in verbo Damnum vers. Statutum prædictum, & in verbo Statuto finitatis. Mediolani cautum reperitur ad finem Carpan. d. cap. 371. num. 42. vel si viderit, ipsum velle deicere vt tradit Mascard. d. conclus. 472. num. 46.*

De deferentibus ligna, vel harundines alicuius, & de emendatione damnum passi in prædictis.

R V B R I C A IX.

N Villus deferat ligna, seu arundines de possessionibus, seu terris alienis, nisi de licentia Domini, vel possessoris, de qua licentia data, vel non, vbi resticaretur in dubium credatur sacramento Domini, seu possessoris prædicti, & si quispiam contrafecerit pro sic delatis per eum soluat pro pœna solidos decem bonon. pro qualibet vice cum asello, vel aliqua bestia solidos viginti, super barorio quadraginta, & super curru centum solidos bononorum paruorum. Et Saluatrij possint contrafacientes accusare, & similiter Dominus, seu possessor pro eius ex hoc damno, & quicumque eius famulus, vel familiaris, siue etiam colonus, factor, nuncius, seu procurator, ita quàm sacramento Domini, seu possessoris, seu famuli, vel familiaris, coloni, factoris, nuncij, seu curatoris sacramento credatur, quantum est pro eius damno, & eius respectu tantum, non autem prætextu, & respectu pœnæ, si quicumque, vel alius ex eis suo iuramento affirmauerit se ralem sic deferentem inuenisse, & hoc vsquæ ad valorem viginti solidorum bonon. Ab inde verò supra, tunc vitra iuramentum prædictum teneatur pro-

probare per vnum Testem vsquē ad decem libras bonon. à decem verò libris, supra per duos Testes. Et in quolibet dictorum casuum teneatur talis deferens, seu qui, vt supra, repertus fuerit deferre domino, & possessori prædicto satisfacere de eius damno, vt supra liquidando, ac edente iuramento, & probatione de quibus supra, singula singulis congruē referendo. Et quod liceat domino, & possessori prædicto, alijsque pro eo vt supra agentibus, & cuilibet eorum talem deferentem, sicque deferre repertum, & quemcunque alium inuentum sibi dare damnum in re domini, seu possessoris prædicti, si eum non cognouerit retinere, & præsentare personalitèr Potestati puniendum, & eiusdem sic reperti, seu inuenti pannos, res, & ferramenta, quæ habuerit, vel habebat, possit talis dominus, seu possessor, & alius quicunque ex prædictis pro eo agens propria auctoritate aufertur impunè, dummodò eos, eas, & ea præsentauerit dicto domino Potestati ea die, vel frequentia proxima.

S V M M A R I V M.

- 1 Nemo potest incidere ligna in alieno fundo.
- 2 Dominantium competit incisa arborum in proprio solo.
- 3 Incidens ligna in alieno fundo ad panem, & ad damnum emendationem tenetur.
- 4 Actio duplex oritur in quolibet delicto nempe ad vindictam, & ad emendationem dummi, & interesse.
- 5 Actio furti competit contumaciter arborum in alieno fundo.
- 6 Maxime si incise sunt arbores eximij fructus, & miram culturam diligentiam requirentes, prout vites, & similes.
- 7 Viti arbores furti causa casæ, centrellata, & asportata sunt.
- 8 Arbores sciendens in aliene fundo non plectitur eadem pena ordinaria, quam latrones plectuntur.
- 9 Pœna grauius imponitur illi, qui arbores, quibus aggeres fluminis corroborantur, excidit.
- 10 Pœna grauius imponitur Conductori bonorum Fisci, qui arbores in bonis conductis excidit num. 9.
- 11 Adhuc varia competunt contra excidentem arbores in fundo alieno.
- 12 Plures excidentes eandem arborum in alieno fundo omnes in solidum tenentur, nec vnus solus alium liberat.
- 13 Mandatarius excidens arbores in alieno fundo de mandato alterius an, & quando tenetur.
- 14 Damnum illatum ex incidendo arboris in alieno fundo quomodo assimetur.
- 15 Ius lignandi acquiritur, vel ex concessione, vel ex pacto, vel ex consuetudine, & prescriptione.

15 Prescriptio immemorabilis requiritur ad acquirendam ius lignandi in alieno fundo.

Prescriptio immemorabilis requiritur ad acquirendum seruitutem discontinuam num. 15.

16 Scientia, & patientia aduersarij in acquirenda seruitute discontinua non requiritur, quando concurrat immemorabilis prescriptio scilicet si viginti, vel triginta annorum. Vide ibi.

17 Præferendi sunt in incisione lignorum illi, in quorum Territorio sunt ligna, & arbores Exteriori, quibus competit ius lignandi.

18 Incisio lignorum denegatur habentibus ius lignandi, quando Dominus fundi illi indiget.

19 Moderatè debet uti in re lignandi is, cui competit, ne aliorum usus sit impedimento.

Ius pascendi habens commune cum alijs ita moderatè eo uti debet, ne aliorum usus sit impedimento, ideoque si vnus habeat modicas possessiones, & tenet magnam quantitatem bestiarum, ita ut habentes multas possessiones non possint uti pascuo pro eorum bestijs, tunc isti possunt iuentare iudicium Communi diuidendo numer. 19.

20 Vassallis an, & quando competat ius lignandi in Territorijs, & bonis Baronum.

21 Prelato, Beneficiario, Vassallario, & fideicommissario an, quando, & quas arbores liceat incidere remissè.

O B S E R V A T I O.

Ligna incidere in alieno solo, seu fundo nemo potest l. 1. §. si Seruus S. & in Sylva ff. ad Leg. Aquil. leg. Si alius S.

5. *at qui arbores ff. Quod vi, aut clām, Al-*
domin conf. 46. nu. 18. Giurb. obser. 62. nu. 1.

Nām ad solum Dominum spectare solet
2 arbores inciso l. *Arboribus ff. de V. usufr. l.*
Diortio S. si fundum ff. Solut. matr. Giurb.
vbi suprà, Clarin. controu. § 1. numer. 11.
Intrigl. decis. 6. num. 8.

Vndē ligna in alieno fundo incidens ad
damni emendationem compellitur, & poe-
3 nam patitur, nām in quolibet delicto du-
4 plex oritur actio, vna nempe poenalis ad
poenam, & vindictam, & altera ad emen-
dationem damni, & interesse ad text. in l.
Locatio S. quod illicite ff. de Publican. &
veſtigal. Boſſ. Traſſ. crim. in rubr. de Furtis
num. 37. Berlich. Conſul. par. 5. conſul.
52. na. 14. verſ. propterea, Carpzou. Prax.
crim. par. 2. quæſt. 83. num. 16. abſquē co
quod vna poena alteram abſumat, vt proſe-
quuntur Berlich. & Carpzou. in locis mox
allegatis.

Et quidē actione furti, quādo animo
fraudandi quis ex alieno fundo
5 decerperit, vt reſpondit *Vulpian. in leg.*
Verum 25. S. eorum ff. de Furt. l. Sciendum
2. & l. Facienda 8. ff. Arborum furtim ceſor.
Parif. conſ. 3. num. 24. vol. 1. Farinac. de
Furt. quæſt. 168. nu. 17. Bonifac. de Furt.
S. mobilis num. 7. & nu. 10. plenē reſpon-
dit Gutierrez Canonie. quæſt. lib. 2. cap. 27.
num. 6. cum ſeqq.

Maximē ſi incitæ ſunt arbores, quæ exi-
mum fructum ferunt, & miram culturæ di-
6 ligentiam requirunt, quales ſunt vitæ, vt
ſignat *Berlich. d. conſul. 52. num. 41. Seſſ.*
decif. 112. num. 1. tom. 1.

Vēl ſi arbores furti cauſa excideant, con-
7 treſtauerit, & aſportauerit *Specul. in tit.*
de Iniur. & damno dato S. ſequitur nu. 28.
& proſequitur Berlich. vbi ſuprà num. 52.
ſeſſ. vbi ſuprà num. 2.

Non tamē puniuntur eadem poena ordi-
naria, qua latrones plectuntur, ſed extra-
ordinaria arbitrio iudicis, cum propriē non
ſint latrones, ſed tanquā latrones ap-
pellentur in d. l. *Sciendum*, vt animadu-
tendo reſpondit *Menoch. de Arbitr. lib. 2.*
centur. 6. caſ. 579. num. 4. verſ. & quam-
quam Berlich. vbi ſuprà num. 43. vbi num.
ſeqq. ſubdit grauiorem poenam imponi illi,
qui arbores, quibus aggeres fluminis cor-
roborantur, & quaſi colligantur exciderit,
9 ſicuti etiā conductor bonorum Fiſci, qui
arbores in bonis conductis exciderit; pa-
riturque ei, qui arbores pro conſtituendis
finibus poſitis incidit.

Tom. II.

Ceſſante actione furti, adhuc compe-
runt variz ſpeciales actiones, vt puta ex
10 *adiſto Prætoris* actio ciuilibis arborum
furtim ceſarum in duplum, ex *lege Aquil-*
lia in ſimplum, & ex *interdiſto*, quod vi,
aut clām, vt latē probat *Berlich. d. conſul.*
52. num. 2. cum ſeq. & Carpzou. vbi ſuprà
num. 2. Quæ actiones ſimul non compe-
tunt, ſed vna alteram abſumit, irā tamē
vt vna ſinita ad reſiduum, quod in priori
non continetur conſequendam, reliquis
experiri liceat *Menoch. de Arbitrar. d. 6. §.*
579. num. 3. Berlich. & Carpzou. loc. mox
citat.

Et ſi plures eandem arborum furtim in-
ciderint, omnes, & ſinguli in ſolidum te-
11 nentur, nec ſolutio vnus alium liberat
iuxta text. in *leg. Si plures 6. ff. Arbor.*
furt. ceſar. nām in poenalibus omnes in
ſolidum tenentur, & quod vnus præſtat,
alium non releuat *leg. Item Mela 11. S. Si*
plures & S. ſeq. ff. Ad leg. Aquil. leg. Si plu-
res 34. ff. de Iniur. & in ſpecie tradit Car-
pzou. diſt. quæſt. 83. num. 10. Berlich. cit.
conſul. 52. numer. 36. cum ſeq. Quæſad.
diſſertat. 4. num. 9.

Non tamē excidens arbores de man-
dato alterius incurrit poenam à Statuto
12 contrā excidentes ligna præfixam, & ra-
tione, quia mandatum in hiſ quæ poſ-
ſunt eſſe de genere permiſſorum excuſatio-
nem mandatorii legitimam præſtante, ſciſ-
ſio autē lignorum non eſt de genere pro-
hibitorum, ſed permiſſionis beneplacitum
valet fortiri, iſtiſque Operarij in caſibus ſi-
milibus opetas ſuas locare conſueuerūt, &
reſpectu artis ſuæ dederunt operam rei li-
cite, vt ratiocinando reſpondit *Roland.*
conſ. 54. num. 6. cum ſeq. vol. 1. quem
ſequitur Quæſada diſſert. 4. num. 32. cum
ſequent.

Quæ conſuſio non eſt ſemper vera, cum
limitetur quādo Mandatarius ſcilicet nullum
ius ligandi conperere, vel quādo de-
mandatum fuit quod omnes arbores ſcin-
derentur, & decaſtarentur, quo caſu tan-
quā mandatum nimis rigidum, & tyran-
nicum, & in vindictam, ac in iniuriam al-
terius iniundum non debet, nec poteſt
abſque dolo exequi, prout reſolutum fuit
à *Conſilio Aragonenſi* penes *Seſſ. decif. 112.*
num. 11. verſ. verum cum ſeq. vol. 1.

Dammum autē liquidatur, & æſti-
matur quanti Domini interſuit non lædi,
13 iſporum arborum pretium deducendo, &
cius, quod ſuper eſt faciendo æſtimationem
leg.

leg. Facienda 8. ff. Arbor. furt. casar. vt puta si arbor non incisa valet decem, & ligna arboris incisæ valent duo, tunc his duobus deductis reliqua octo æstimantur, & duplicantur, ita ut sexdecim solvere teneatur, vt docet Specul. in tit. de Iniur. & damn. d. 50. §. sequitur num. 28.

Potest tamen licet in alijs seruitutibus tam realibus, quam personalibus acquiri ius ligandi, vel ex concessione, vel ex pacto, vel ex consuetudine, seu præscriptione, vt tradit Frisefb. de iure ligan. d. membr. 2. num. 1.

Animaduertendo, quod ad acquirendam mediante præscriptione seruitutem ligandi tanquam habentem causam discontinuam, quia non potest percipi commodum, nisi facto hominis, & quatenus vitur homo, qui semper, & continuè non potest esse in actu operandi, requiritur immemorabilis Aldouin. conf. 46. num. 81. Giurb. obseruat. 62. num. 4. cum seq. Cances. Var. resol. par. 3. cap. 4. num. 46. ac num. 50. cum seq., & generaliter quod in seruitutibus discontinuis requiratur im-

memorabilis firmat Card. de Luca de Seruit. discuf. 22. num. 6. Rot. in recent. decis. 101. numer. 5. par. 4. tom. 2. decis. 300. num. 8. cum seqq. par. 9. coram Cerro dec. 838. num. 5.

Et concurrenre immemorabili non requiritur scientia, & patientia Aduersarij ad acquirendam seruitutem, vt respondit Laderch. conf. 116. num. 5. Schrader. conf. 13. num. 99. vbi firmat procedere etiam contra ipsummet Principem, & Giurb. d. obseru. 62. num. 12., licet contrarium teneant Galeott. Controu. lib. 2. controu. 42. num. 8. cum seq. & Quæ ad. differt. 4. num. 25. cum duobus seqq.

Nam tunc solum requiritur scientia, & patientia Domini fundi seruientis, quando concurret præscriptio decem, viginth, & triginta annorum iuxta animo vtendi seruitutis sibi debita, vt respondit Rot. d. decis. 101. num. 12. cum seqq. d. decis. 300. nu. 15. cum seqq. iuncta dec. 347. nu. 17. cum duobus seqq. par. 9. & coram Cerro cit. decis. 838. num. 6. cum seqq.

De Fossatis, Carrarijs, & terminis non mouendis.

R V B R I C A X.

Cvpientes nemini dampnum, iniuriæ fieri, Statuimus, & ordinamus, quod nulli liceat in Fossatis, (A) seu Carrarijs aliquid innouare, fossata in totum effodiendo, vel carrariam ad culturam reducendo, absque consortis licentia, vel consensu sub pena librarum quinque bonon. & nihilominus per contrascentem innouata ad pristinam formam reducatur, nisi vicino, vel consorti requisito, qua requisitione facta liceat requirenti post lapsum decem dierum, requisito non concurrenre totum effodi facere, & terram, quæ extrahitur, in bonis suis impundè projici facere, & si contrascentis notitia non haberetur, Scola, in qua nouitas talis commissa fuerit, nequitatem ipsam ad antiquum, pristinumque statum reintegrare teneatur tantum: Prohibemus etiam terminos (B) poni, vel appositos amoueri absque conuicini licentia, vel consensu, aut Iudicis auctoritate & prohibitionis huiusmodi contemptor in libris 25. bonon. puniatur, & termini positio, vel amotio nullius sit efficaciz, vel momenti, & quo firmiter præmissa obseruentur, quoslibet ad accusationem hortamur, & admitti volumus, in præmiumque dimidiam pœ.æ pollicemur, ac dari volumus, & sit præcisum.

S Y M M A R I V M.

1 Fossata communia presumuntur inter Vicinos, nisi constet, quod ab uno tantum possideantur.

Vicini possunt vii fossatis ad usum destinatum num. 2.

2 Fossata in consensu posita sunt pro medieta-te Dominorum, qui à lateribus prædiis possident.

3 Vicinus non potest fossatum commune tantum alijs occupare, restringere, vel quoquo modo formam alterare, & mutare in præiudicium aliorum consortium, alioquin actione finium regundorum agi valet.

4 Vicini concurrere debent ad expurgationem Fossati communis.

5 Vnusquisque teneatur expurgare Fossata adia-

adiacentia proprio fundo pro modo, & latitudine illius. *Lumina num. 6.*

7 Communia omnia erant in primo mortaliū seculo.

8 Divisio rerum, & dominiorum intraducta fuit ad conservandam inter Cives quietem, & pacem publicam, & ad hoc ut unusquisque circa culturam agrorum propensior redderetur.

Communio excludere solet quietem, & pacem num. 8.

Negligi plerumque solet, quod communiter possidetur num. 8.

6 Inuenti, & positi fuerunt termini post intraductam divisionem bonorum.

10 Actio Finium regundorum, & crimen de termino originem sumpsit post intraductam divisionem bonorum.

11 Romani ediderunt varias Leges contra Violatores, & amouentes terminos, de quibus ibi.

12 Numa Pompilius, quas penas imposuit contra amouentes terminos.

13 Maledictionis pena in Sacris Litteris imposita fuit contra amouentes terminos.

14 Clerici amouentes terminos maiori excommunicatione puniuntur.

15 Pena contra amouentes terminos de iure civilis quæ fuit num. 16. & 17.

16 Remedia contra turbantes terminos quos fuerint intraducti.

17 Pena amotionis terminorum est extraordinaria discreto Iudicis arbitrio regulanda.

OBSERVATIO.

A Fossata inter prædia, sicuti præsumuntur communia inter vicinos, nisi constet quod ab uno tantum ex eisdem vicinis possideantur, ita quilibet ex eis potest uti ad usum destinatum, vt docent *Falisc. allegat. 4. num. 1. cum seq. iuncto num. 8. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 6. rubr. 22. num. 3. ibique Romaguer. num. 8. Pecch. de Aqueduct. cap. 11. quæst. 9. num. 12. lib. 2. & lib. 4. quæst. 84. num. 3. vbi quod fossata inter confinio sunt pro medietate Dominorum, qui à lateribus prædia possident *Polidor. Ripa observat. 256. num. 1. vbi subdit eo magis procedere si fossatum non deserviat pro comite, sed pro secatorio Sperell. dec. 178. num. 84. cum seq. par. 2.**

Nec vnus ex eis valet illa occupare, restringere, vel quoquo modo formam alterare, & mutare in præiudicium socii, *Tom. II.*

alioquin agi potest actione Finium regundorum tradit *Pecch. dicta quæst. 9. num. 1.*

Er ad illorum expurgationem iidem

4 vicini concurrere debent, iuxta dispositionem text. in l. Si tertius 6 §. si ex plurium ff. de Aqua pluui. arce. Pro ut vnusquisque tenetur expurgare fossata adiacentia suo fundo pro modo, & latitudine illius,

5 ne ex illorum repletione aqua stagnet, & vicino noceat, ad text. in l. si summa 2. §. apud Labeonem, & §. apud Alphenum.

ff. de Aqua pluui. arce. Menoch. de Arbitrar. cas. 128. num. 2. *Coff. de Rat. quæst. 135. num. 3. in princ. cum alijs adductis per Ros. in Leodien. Riulorum 4. Februarij 1678.*

§. nec facit eorum Reuerendissimo Bourlemont. Quod tamē non procedit, quando inter partes aliter fuit conuentum, nam

6 isto casu non est locus dispositioni Iuris communis, sed attendi debet pactum, quod derogat Legibus, vt respondit *Ros. in dicta Leodien. 5. Iulij 1677 §. Siñe dubio coram Reuerendissimo Bourlemont, confirmata 4. Februarij 1678. coram eodem dicto §. Nec facit vers. quia cum obligatio.*

B In primo mortaliū seculo cum omnia essent communia, ideoque sicuti nec meum, nec tuum in vsu erat, ita delictum terminum moti omnino incognitum erat, vt aduertit *Nicolaus Mylerius in eius Metrologia cap. 14. §. 1. num. 2.* Sequuta verò rerum, & dominiorum diuisione ob numerum personarum auctum, ad conseruandam inter Cives quietem, & pacem publicam, quas communio solet excludere,

l. Cum Pater 77. §. dulcissimus ff. de Legat. 2. Et ad hoc, vt vnusquisque circa culturam agrorum propensior redderetur, cum plerumque negligi solet, quod communiter possidetur secundum *Theodosian. & Valentinian. in l. Meminimus §. naturale C. Quod. & quib. quarta pars lib. 10. vt prosequitur Myler vbi supra §. 19. num. 1. cum seq. iuuenti, & positi fuerunt termini,*

9 iuxta l. Ex hoc iure 2. vbi *Castr. alijsque Scribentes ff. de Iust. & Iure, Pacichell. de Distinct. cap. 4. memb. 2. num. 13. vers. unde Romani cum seq. & ab inde citrà actio Finium*

10 regundorum, & crimen de termino originem sumpsit *Ioan. Bonifac. de Furt. §. possessione 9. num. 65. Hieronym. de Monte de Finib. cap. 15. num. 11.*

Varie Leges à Romanis editæ fuerunt contra Violatores, & amouentes terminos, seu limites, vt ij sint pacis præfides, & amicitie Custodes, nempe *Mamilia,*

- Roscia, Peducaea, Allinca, Fabia, Sempromnia, Iulia*, quarum dispositionem latè refert *Gibalin. de l. niuer. per. human. negotiat. lib. 4. cap. 4. ar. 4. consecr. 5. num. 8.* & *Numa Pompilius Romanorum Rex II.* de lapidibus terminalibus legem sanxit; *Vt unusquisque sua sorte contentus esset, nec res alienas appeteret cauit, lege determinatis praefixi lata: hosque lapides Ioui Terminali Sacros esse voluit adiecta contra Terminorum motores graui poena, si quis verò suffulisset, aut suo loco mouisset Terminos, eum qui tale patrare ausus fuerit, huic Deo Terminali sacrum esse sanxit, vt cuiuslibet impune eum interficere tantquam sacrilegum liceret, & purus ab eo piaculo esset, vt tradit Dionys. Halicarnass. Roman. antiquit. lib. 2. in fine quem refert Mylerius in eius Metrolologia cap. 15. §. 1. num. 2. in fine eum seq. In sacris Litteris etiam horrenda maledictionis poena imposita fuit, vt in *Deuter. cap. 19. num. 14. iuncto cap. 27. n. 17. & Prouerb. cap. 2. nu. 28.**
- De Iure Canonico Clericus finales terminos mouens maiori excommunicatione punitur *cap. tanta 14. dist. 86. & cap. tanta 11. Caus. 1. quest. 7.* De Iure verò Ciuili varia poena secundum varietatem Imperantium, & diuersitatem temporum imposita, vt aduertit Myler. in dicto tit. de Pana termini motoris §. 4. & 5. vtrobiq. num. 1. Et praeipue quatuor remedia prout barbaris finibus fuerunt introducta, nempe
1. Primum actio Finium Regundorum, de qua in tit. ff. & Cod. Finium regund. Secundum ex l. Si constitit 4. C. Finium regund. vbi determinatum legitur, quod quando post litem contestatam in actione Finium regundorum aliquis occupat rem propria auctoritate ante sententiam latam, tenetur restituere id, quod occupauit, & tantundem etiam de suo fundo. Tertium est poena pecuniaria quinquaginta aureorum pro singulo termino dolo malo amoto extra proprium agrum per Text. in l. Agraria ff. de Termin. mot. additis in fine illis verbis *paua plebendi sunt pro persona, & conditione & factorum violentia*; & haec actio est popularis vnicuique de populo competens *Dambouder. in Prax. crim. cap. 127. num. 1. eum seqq. Plot. de In lit. iur. §. 44.*

num. 2. Quantum est poena corporalis in personam eorum, qui terminos positos effodiunt, & euellunt, quae regulatur secundum qualitatem personae, & circumstantias facti, & temporis, vt respondit *Modestinus in l. 1. ibi: Terminorum aulorum non multa pecuniaria est, sed pro conditione admittentium coercitione transgendum est, & Diuus Adrianus in l. 2. ibi: De poena tamen modus ex conditione personae, & mente faciemis magis statui potest ff. de Termin. mot. Nam aliquandò relegantur, aliquandò ad opus publicum mittuntur, & aliquandò verberibus ceduntur iuxta dispositionem text. in dicta l. 2. ibi: Nam splendidiore persona sunt, quae conuineuntur non dubie occupandorum alienorum finium causa id admisissent, & possunt ad tempus, vt cuiusque patietur aetas relegari; Si iunior in longius, Si senior recisus; Si verò alij negotium gesserint, & ministerio functi sint, castigari, & ad opus publicum biennio dari. Quod si per ignorantiam, aut fortuito lapides furati sunt sufficiet eis verberibus ledere ff. de Termin. mot.*

- Ceterum poena amotionis terminorum esse debet extraordinaria à discreti Iudicis arbitrio regulanda ex qualitate personae, & circumstantijs facti, loci, & temporis, vt decisum fuit ab Imperatore *Alexandro Seuero in l. 1. ibi: Eos, qui terminos effoderunt extraordinaria animaduersione coerceri debere Praeses Prouincia non ignorabit ff. de Aeuasat. iuxta distinctionem casuum, de quibus latissime Farinaee. de Furt. quest. 163. num. 90. eum pluribus seqq. Menoch. de Arbitrar. cap. 393. Myler. dicto cap. 15. §. 4. circa finem eum §. seq. num. 1. & in §. 7. num. 2. eum seqq. vbi secundum varietatem casuum firmat diuersas conclusiones iuncto §. 12. vbi cum *Menaebio* contra *Farinaetium* defendit, amouentem terminos finales non animo furandi, nec praedium vicini occupandi, sed animo dumtaxat nocendi, ac seminandi rixas, & discordias inter vicinos per liminum confusionem arbitrariè esse pueniendum *Paeichell de Disant. cap. 4. memb. 2. §. 18. num. 18. vbi in fine* firmat, quod poena arbitraria pro circumstantiarum grauitate, poena usque ad mortem extendi valet.*

Quod nemo audeat bona alterius ingredi, vel exinde aliquid exportare.

R V B R I C A XI.

Sancimus, volumus, & firmamus, vt ruralia bona custodiantur, quòd nullus audeat, vel praesumat bona aliena, seu ab aliquo possessa ingredi, nec ex eis ligna, aut

aut fructus aliquos amovere, seu exportare absque expressa possessoris licentia; sub pœna solidorum viginti bonon. pro qualibet vice. Liceat tamen impunè cui- libet ingredi, & ire per terras ab alio possessas, & frumento, seu alio genere segētis non seminatās, transeundo tantum, ac etiā prata quæcunque, postquam ex eis fenum fuerit ammotum, & id liceat vsquē ad Kalendas Maij tantum. Nulli quo- que liceat portare ligna, aut arundines aliquas in Comitatu, seu Districtu, aut in Ciuitate in collo, vel in capite absque Domini licentia pœna solidorum viginti pro quolibet, & qualibet vice, & id præcauere teneantur Custodes Portarum, qui denunciare ludicibus damnorum datorum teneantur sub pœna solidorum 15. bon. pro quolibet Custode sic non denunciante pro qualibet vice. Et si in aliqua domo, seu albergo, seu horto repertum fuerit frumentum, spicæ, vuz, seu mu- stum, aut ligna aliqua, vel arundines, & habitator dictæ domus, albergi, & te- tæ illius, & eas ex bonis alienis, seu ab aliquo possessis exportauerit, seu si bona non habeat, ex quibus huiusmodi recoligere non possit, nec constet à quo, seu à quibus ea emerit, seu habuerit, talis habitans puniatur, ac si accusatus, & inuentus fuisset, & creditur in omnibus præmissis accusatori cum vno Teste fide digno, & teneantur exploratores damnorum datorum scrutari diligentèr bis quolibet men- se in domibus, & albergis quibuscunque per Scholas Comitatus Fauentiæ, & intus circiam existentes, & sit præcisum.

SVMMARIVM.

- 1 *Actio iniuriarum, quæ est criminalis agi potest contra turbantem possessionem alterius. Deel. num. 4.*
Actio civilis, & criminalis cumulari potest in iudicio turbate possessionis n. 1.
- 2 *Ingredi propria auctoritate possessionem bonorum alterius prohibitum est.*
- 3 *Criminaliter agitur vigore Constitutionis Regidanzæ, & Bannimentorum Generalium contra turbantem possessionem alterius. Deel. num. 4. Subdeclara n. 5.*
Dolus an, & quando requiratur ad hoc, ut criminaliter agi valeat contra turbantem possessionem alterius n. 4. & 5.
Culpa lata an, & quando sufficiat, ut agi valeat criminaliter contra turbantem possessionem alterius num. 5.
- 6 *Dolus requiritur ad incurrendam penam, maximè corporalem.*
Verbum præsuma appositum in Bannimen- tis, ut incurratur pena requiritur dolus num. 6.
- 7 *Actio criminalis non intrat contra turbantem possessionem alterius, quando ipse pretendit id aliquas ratione facere potuisse.*
- 8 *Causa excusantes à dolo turbantem posses- sionem alterius remissus.*
- 9 *Dolus contra turbantem possessionem alte- rius ex quibus arguatur remissus.*

- 10 *Agens criminaliter pro turbata possessione, quæ probare debeat.*
- 11 *Actio pro Spolio sine vi sequuto intras actio criminalis. Limita, ut ibi.*
- 12 *Spolium cum armis ut dicatur factum, suf- ficit quo d' spoliator venerit cum illis, licet eis usus non sit.*
- 13 *Operarij conducti, qui de turbatoris man- dato ignorantèr, & bona fide alterius agrum ararunt, aliosque actus turba- tiores fecerunt nullam penam incur- runt; Secus si habebant scientiam fun- dum esse alienum, quam conducentis, & fecerint actum illicitum de ge- nere prohibitorum, & fuerint interpel- lati ut desisterent, vel de nocte, & armati accesserunt.*

OBSERVATIO.

Turbata possessione agi potest crimi- naliter contra turbantem actione iniuriarum, quæ est criminalis, vt tenet Bald. in cap. licet causam de Probat. & in cons. 493. circa med. lib. 2. Farinac. cons. 49. num. 3. vol. 1. & quest. 100. num. 38. & num. 40. Menoc. de Resin poss. remed. 3. num. 549. Cancer. Var. resolut. par. 2. cap. 7. num. 3. Gratian. discept. 154. num. 4. Fontanell. de Pæst. nuptial. claus. 4. gloss. 22. par. 1. num. 48. cum seq. & decif. 81. num. 12. Vin. decif. 498. num. 12 lib. 3. vbi etiā firmat, quod

quod verumque iudicium tam Civile, quam Criminale cumulari potest, ea ratione, quia iudicium criminale in consequentiam iudicij civilis deducitur, & firmatum fuit in Annot. ad Rubr. 25. lib. 4. num. 8.

Prohibitum enim est de iure communi alterius possessionem bonorum propria, auctoritate ingredi per text. in l. penult. & vlt. C. vnde vi.

Et præsertim agitur criminaliter pro turbatione possessionis vigore Constitutionis Agidianæ lib. 4. cap. 67. vt latè docet Boccacc. de Interdict. vti possid. cap. 12. num. 2. cum seqq. & Bannimentorum Generalium Status Ecclesiastici cap. 69. & cap. 70. quorum verba referuntur supra in Obseru. ad Rubr. 25. lib. 4.

Quod procedit concurrente dolo, ratione cuius tantummodò turbatio videtur posse puniri, vt tradit Pecch. de Aqueduct. lib. 1. cap. 7. quæst. 5. num. 2. vbi tenet, quod quando non adest vis, aut dolus, vel atrox violentia, non intrat actio criminalis, & multò minùs, si quis iusto errore fuerit mortuus, & Mascard. de Probat. conclus. 1196. num. 28. cum duobus seqq. qui num. 31 cum seqq. sequendo opinionem Bart. in l. 1. §. non autem num. 3. ff. Si quis test. lib. 2. c. 1. contra Bald. distinguendo tenet, quod si actor in turbationem experiri velit vigore Statuti imponentis poenam corporalem, requiritur dolus necessariò probandus, nec sufficit lata culpa; Sicuti etiàm si vigore Statuti imponentis poenam pecuniariam, & punientis turbationem illatam personæ his verbis Si quis turbauerit aliquem in sua possessione patitèr requiritur dolus, quia turbatio non potest inferri in persona sine effectu turbationis; Si verò puniat turbationem illatam in rem, vt si dicat, si quis alterius possessionem turbauerit, aut si quis ingressus fueris possessionem alterius tunc sufficit lata culpa, quæ hoc casu dolo æquiparatur, & huiusmodi distinctionem Bart. sequitur Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 4. rubr. 59. num. 5.

Et regulare est, quod exceptis casibus in iure expressis, non sufficit lata culpa, sed ad incurrandam poenam, maximè corporalem, requiritur dolus, ne quis indebitè puniatur pro eo, quod mala fide non contingit, vt firmant Caus. de Conuersat. cum Bannito num. 102. impress. penes Carpan. ad Statut. Mediolan. tom. 2. Farinac. quæst. 31. nu. 11. cum seq. Sess. in respon-

so Syndicatus post eius tractat. de Inhibitis. num. 16. in fine cum seq. & D. Raynald. in eius Syntaxi rerum crim. cap. 4. §. 1. num. 2. vers. secundò quia tom. 1.

Eò certius requiritur dolus, & malitia, si in Statuto, seu in Constitutione legatur verbum præsumptio, prout legitur in Bannimentis Generalibus loc. cit. vt docent Farinac. quæst. 87. num. 32. Caus. de Interpretat. Statut. conf. 9. num. 1. Ciriac. controuers. 248. num. 12. & Bellèst. Disquisit. Cleric. par. 2. tit. de Pœnis Cleric. §. 54. num. 17.

Cessante enim dolo, vt potèst quia ipse pretendat id aliqua ratione facere potuisse, tunc actio Criminalis non intrat Crauet. conf. 280. num. 3. vers. & quibus fundamentis Cancer Variar. resoluit. par. 3 cap. 4. num. 255. cum seq. Mascard. de Probat. conclus. 1197. num. 12. vers. plurima verò cum seqq. vbi variæ referuntur causæ excusantes à dolo, quas in numero duodecimo recessit Menoch. cit. remed. 3. num. 426. cum pluribus seqq. & idem Mascard. num. 4 cum seqq. & conuerso adducit coniecturas, & præsumptiones dolum arguentes.

Vndè pro parte Actoris probari debet, se posse didicisse turbationis tempore Menoch. dicto remed. 3. num. 556. cum seq. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 4. rubr. 39. num. 2. cum seq. Patell. expedit. 20. in princ. & Falic. allegat. 102. num. 2. par. 2. Nec non ipsa turbatio pro secundo extremo, vt tradit Menoch. vbi supra num. 559. Conciol. Patell. & Falic. loc. cit. Ac vltà prædicta duo extrema etiàm in iudicio criminali necessaria, requiritur tertio loco probatio doli, quia pro turbatiua ad effectum agendi criminaliter necessaria est violentia, iuxta text. l. Si quis in tantam, ibi: violentèr inuasoris C. vnde vi, Obseruat. supra ad Rubr. 25. lib. 4. num. 8. in fine, quæ sine dolo non inferitur, vt cum Bellapertic. post relata contrariam opinionem videtur sequi hanc sententiam Farinac. quæst. 175. num. 75. Boccacc. de Interdict. vti possid. cap. 12. num. 18. iuncto cap. 14. nu. 2. t. qui in cap. 1. latè etiàm refert diuersos modos turbandi Bonfin. in Aunot. ad Bannimenta Generalia Status Ecclesiastici cap. 70. num. 4. vers. si verò quis criminale, & Magon. decif. Lucens. 54. num. 4.

Quamuis etiàm sine vi Spolium sequutum sit, adhuc intrat actio criminalis, iuxta opinionem, quam tenent Farinac. quæst. 100. num. 40. alijque adducti à Corradi.

si ad. decif. 35. num. 73. qui tamē num. seq. sequendo praxim, & styllum Cathalonix tenet aliam opinionem, nempe pro Spolio commisso siue armis intrare solum actionem civilem.

Aduertendo, quod violentia, vt dicitur facta eum armis, sufficit, quod spoliator venerit cum illis, quamuis eis vsus non sit, iuxta gloss. singularem in l. 1. verbo domi, ibi: nota mirabile, quod reputatur vis solum habere arma, vel domi, vel portare ff. ad Leg. Iul. de Vi public. Sanchez de Matrimon. lib. 4. disputat. 5. num. 5. Fontanell. de Pact. nuptial. claus. 4. gloss. 22. par. 1. num. 50 cum seqq. vbi iamē testatur, quod in Cathalonia criminaliter tunc solum proceditur, quando committitur spolium cum armis.

Nullam tamen poenam incurrunt Ope-

rarij conducti, qui de turbatoris mandato 13 ignorantē, & bona fide alterius pradium ararunt, aliosque actus turbatorios fecerunt; Secus autē si habebant scientiam, fundum esse alienum, quā conducētiis, & fecerint actum illicitum de genere prohibitorum, & fuerint interpellati ad hoc vt desisterent, vel de nocte, & armati accesserunt, nam in istis casibus scientia, ac dolo de turbatiua possunt puniri, vt tradunt Menoch. disto. remed. 3. num. 324. l. 12. Farinac. quest. 97. num. 131. cum seqq. Antonell. de Loco legal. lib. 3. cap. 20. quest. 3. num. 28. Conciol. Resolut. crim. in verbo Operarij resolut. unica, & ad Statut. Eugub. lib. 3. rubr. 39. num. 6. cum seq. Bonfin. in Annot. ad Bannimentum Generalis cap. 70. num. 9. & Sperell. decif. 24. n. 6. cum seq. par. 1.

De praeceptis de non ingrediendo siendis.

R V B R I C A XII.

Item sancimus, & ordinamus, quod liceat cuilibet possessori bonorum stabilium suorum, & a se possessorum praecipere facere, etiam de mandato Iudicis illi, quem idem possessor nominauerit de non ingrediendo bona sua, seu a se possessa, idque dictus Iudex aditus concedere teneatur, praecipiendo etiam sub poena librarum decem bonon. vel maiori Iudicis arbitrio, nec talis nominatus audeat bona huiusmodi solus, vel cum alijs, seu cum eius bestiis ingredi vbicunque sint posita bona huiusmodi in Comitatu, seu Districtu Faventiae, & si tali praepcepto neglecto, ille, cui praepceptum fuerit, contrafecerit, omni exceptione cessante puniatur in poenam dicti praepcepti quamprimum constiterit de huiusmodi inobedientia, ac de dicti possessoris pacifica possessione. & ad probandum de tali contrauentione sufficiat iuramentum accusatoris id de visu deponentis cum alio Teste idoneo, & sit praecipuum, nisi de iure ostendat sibi id licere, dummodò id ostenderit legitime antedictu spre- tum praepceptum, quo spreto super suo iure non audiatur, nisi dicta poena soluta.

S V M M A R I V M.

1 Possessor turbati in sua possessione timens potest reportare praepceptum poenale de non ingrediendo.

Praepceptum poenale de non ingrediendo incertis bonis potest fieri a Iudice, quando dubitatur de turbatione num. 1.

2 Contraueniens praepcepto Iudicis potest puniri.

O B S E R V A T I O.

Possessor timens ab alio turbari in sua possessione bonorum potest curare,

vt illi a Iudice competente fiat praepceptum de non ingrediendo in illis bonis sub certa poena, quod quidem praepceptum valet ex firmatis per Scacci. de Iudic. lib. primo, cap. 58. num. 2.

Et contraueniens potest puniri, quia faciens contra praepceptum sibi factum a Superiore dum dicitur in culpa, sed etiam in dolo, vt respondit Farinac. consil. 153. num. 4. vol. 2.

Quando procedi non possit contra damnificantem, & de damnis inspicendis.

R V B R I C A XIII.

Sancimus quoque, & firmamus procedi non posse, nec debere contra damnificantes eum eorum personis, seu bestiis bona ab alijs possessa, quando talia damna illata

na illata fuerint de expressa licentia possessoris huiusmodi bonorum præcedente, & pro plena probatione habeatur talis possessoris iuramentum iurantem talem licentiam dedisse antè dictum damnum datum, vel nisi talis licentia in actis manu Notarij & Quarij damnorum datorum scripta appareat, vel per Testes fide dignos id legitimè probetur, & hoc non vendicet locum in Colonis partiaris, seu Aduariis, aut in Operariis ad laborandum conductis, quibus casibus simplici dicto dicti possessoris, seu eius nuncii, & pro eo agentis credatur; & si aliqua dubitatio; seu quæstio oriri contingerit de quocunque damno dato, Iudices ad hoc deputati ad requi-
sitionem partis petentis, eiusque expensis teneantur mittere, & destinare duos per ipsos Iudices eligendos, & deputandos, vel personaliter accedere ad dictum damnum videndum, quando esset de recenti datum, ità quod de eius veritate per aspectum, & accessum ad locum de veritate damni apparere possit, quorum relationi iurata super æstimatione dicti damni stetur, & hoc ne quis cogatur soluere maiorem quantitatem quam sit damni dati æstimatio vera, & hoc non vendicet locum in accusationibus Saltuariorum, & aliorum officialium, nisi quando ipsis Iudicibus videretur id conuenire, vel quando allegaretur huiusmodi officiales modum in accusando, vel denunciando excedere. Declarantes tamen quod fratres, & fratrum filii dumtaxat possint propter diuisionem bonorum inter eos factam pro bonis contiguis inter ipsos conuenire, ne accusentur de damnis sibi per eos, vel eorum familiares, animalia, & colonos iniucem datis, & dandis.

S V M M A R I V M.

1 Puniri non potest damnisfeas pro damno illato cum licentia Domini.

2 Iniuria non fit scienti, & volenti.

O B S E R V A T I O.

C Oncurrente licentia Domini non potest quis puniri pro damno illato,

1 cum tunc damnum facere non videatur, vt respondit Nouar. de Grauam. Vassall. to. 1. grauam. 50. num. 3. cum duobus seqq. Nam

2 scienti, & volenti non fit iniuria l. prima, §. usque adeo, ff. de Iure iuran. l. prima, ff. de Ali. empt. l. Nemo præsumitur, ff. de Regul. Iur. cap. Scienti eod. tit. in 6.

De Laboratoribus possessionum expellendis, etiam non finito tempore locationis.

R V B R I C A XIV.

I Tem quod cum plurimæ fraudes, & malitiæ comittantur, & fiant per laboratores (A) terrarum, & possessionum contrà homines quorum possessiones existunt, seu locationes ipsarum in damnum, & præiudicium eorundem. Vt igitur omnis materia fraudibus præcludatur, Statuimus, & ordinamus, quod omnes, & singuli Laboratores terrarum vinearum, & possessionum quarumlibet, & quorumcunque hominum Ciuitatis, & Districtus Fauentiæ cogantur, & debeant dimittere eas Dominis, seu Locatoribus earum, & ipsas vacuas dimittere personis, bestiis, familiis, & rebus omnibus ipsorum Laboratorum finito tempore locationis, (B) & concessionis, & non præsumat talis Laborator, vel aliquis de sua familia personaliter, vel cum eorum beliiis ipsam Dominum, seu Locatorem possessionis, vel ipsam possessionem in aliquo molestare, vel damificare arboribus, vel aliis per se, vel per alios quoquo modo sub poena librarum 25. bonon. vltra conuentionalem penam in quolibet casu prædictorum. Liceat tamen Dominis possessionum, seu Locatoribus earum antè tempus (C) conductionis, & locationis finitæ eorum possessionum

feffionem aliis concedere, & locare, non obftantibus pactis primæ locationis, quibus etiam durantibus poffit Dominus Laboratorem expellere, quando coram D. Potestate, feu alio Iudicante Ciuitatis Fauentiæ iuret Dominus, siue Locator, quod fufpectum habeat talem suum Laboratorem partiarium, etiam nulla alia expreffa, vel oftenfa caufa, fed folum iuramentum ipfius Locatoris fuper dicta fufpitione fufficiat, etiam pro plena probatione, idque liceat dictis Locatoribus, non obftantibus quibuscunque conuentionibus, pactis, instrumentis, & obligationibus, etiam iuramento vallatis, & tunc ad petitionem Domini, cuius fuerit poffeffio, feu Locatoris præcipiatur Laboratori prædicto pro fe & fua familia, fi habitauerit in ipfa poffeffione, quod infra decem dies à die facti præcepti de ipfa poffeffione difcedat cum familia, & rebus fuis, vel fi ibi non habitauerit quod de cætero in ea non intret, vel labore fub pœna librarum decem bonon. Et in fingu-
lis dictorum cafuum fi mandatum, feu præceptum fibi factum non feruauerit, vel fi in ipfa poffeffione damnum dederit Laborator per fe, vel alium, vel fuam familiam condemnatur per D. Potestatem in decem libris bonon. & Domino damni ad emendationem fui damni, & nihilominus poffeffionem relaxet, & ad id compellatur per Potestatem, feu alium Iudicentem realitèr, & perfonalitèr. Er ad probationem omnium, & fingulorum prædictorum fufficiat iuramentum Domini poffeffionis, feu Locatoris, dummodò talis iurans fit maior quatuordecim annorum, fi autem minor annorum fuerit, fufficiat tunc iuramentum eius Tutoris, vel Curatoris, reſeruata tamen iſtis Laboratoribus, ſic vt ſupra ſuſpectis iuratis facultate colligendi fructus pendentes ſuis debitis temporibus, quorum partem debitam prædictus Laborator teneatur Domino, ſeu Locatori integralitèr portare, & assignare iuxta formam Statutorum, ac Conuentionum inter eos initarum. Diſponentes tamèn, quod ſi talis Laborator incepiſſet laborare dictas res condu-
ctas expelli non poſſit niſi primo ei de ſuo labore à Domino, vel Locatore, ſeu no-
uo Conductore rei integrè fuerit ſatiſfactum, & ſit præcifum.

SUMMARIVM.

- 1 *Colonorum ſpecies, remiſſuè.*
Coloni Eccleſiæ, & Eccleſiaſticorum an, quando, & ad quæ onera teneantur, remiſſuè num. 1.
- 2 *Coloni ſunt qui nummis colunt, ſoluendo Domino fundi quid in pecunia, vel in certa quantitate fructuum.*
- 3 *Coloni conductitij ſunt, qui recepta mercede agros colunt.*
- 4 *Coloni partiarj quinam dicantur. Laboratores quinam dicantur num. 4.*
- 5 *Societas dicitur contraſta inter Dominum, & Colonum partiarum cum participatione locationis. Vide n. 8.*
- 6 *Colonus partiarus non poteſt carcerari, nec teneretur niſi in quantum ſacere poteſt ne egeat. Vide nu. 7.*
- 9 *Colonus partiarus poſſeſſionem non habet, ſed nudam detentionem, tenendo bona nomine Domini,*

Tom. II.

- 10 *Manutentio competit Colono partiaro in ſua detentione reſpectu fructuū pendentium durante Colonia.*
- 11 *Colonus partiarus non eſt Dominus ſue partis fructuum, donec ſunt pendentes, cum ſint Domini. Vide nu. 14.*
- 12 *Colonus partiarus Dominus ſue portionis fructuum eſſicitur, quando ſunt à ſolo ſeparati. Vide num. 14.*
- 13 *Aſſio perſonalis tantum competit Colono partiaro ante reſcolleſtionem fructuum pro conſecutione ſue portionis. Vide num. 14.*
- 14 *Parti colonica in venditione prædij an, & quando cõprebendatur, remiſſuè.*
- 15 *Aſſio ad pœnas, de quibus in l. Si quis in tantam C. Vnde vi non competit contra Dominum expellentem Colonum partiarum propria auctoritate.*
- 16 *Diuiduntur regularitèr fructus inter Dominum, & Colonum partiarum æqualitèr.*

1

Modus

- Modus diuidenti fructus inter Dominū,
& Colonum pendet à pascis, & loco-
rum Consuetudine num. 17.*
- 17 *Quota pars fructuum quanta esse debeat
inter Dominum, & Colonum parti-
arium attendenda est Consuetudo,
Statutum, & conuentio.*
- 18 *Expensas necessarias pro cultura, & re-
collectione fructuum deducere non
potest Colonus partiaris.*
*Colonus partiaris tenetur ad expensas
culturae, & collectionis fructuum
num. 18.*
- 19 *Semen ponere tenetur Colonus parti-
arius, nisi aliter fuerit conuentum,
vel concurrat Consuetudo. Vide nu-
mero 20. & 21.*
- 21 *Pascia varia stipulantur inter Dominū,
& Colonum partiarum iuxta quali-
tatem terrae.*
- 22 *Regalias soluere, seu tradere tenetur
Colonus partiaris Domino.*
*Regalia debita à Colonis partiaris, in
quibus consistant num. 22.*
*Regalia à Colonis partiaris debita
praestantur in Lombardia nu. 22.*
- 23 *Rusticus, qui sua sponte, & nulla prae-
cedente obligatione per multos annos
certis temporibus par caponum at-
tulit Domino, non potest cogi ad con-
tinuationem praestationis.*
- 24 *Vassalli cogi non possunt praestare xenia,
& munera Baronibus.*
- 25 *Clerus cogi non potest per Episcopum ad
ei tradendum strenas, & munera, sed
solum recipi valent à sponte danti-
bus. Ampl. num. 31.*
- 26 *Episcopus, qui coegit Clerum ad solu-
tionem strenarum, & munus tenetur
ad restitutionem, & refectionem
expensarum, & damnorum.*
- 27 *Strenae etymologia.*
*Strenae voluntarie sunt, & sine queri-
monijs tradendae num. 27.*
- 28 *Strenae originem habent à superstitiosis
gentilitatibus.*
*Abusus Strenarum eliminandus est ab
Ecclesiasticis num. 28.*
- 29 *Strenarum, & munerum abusus in Vr-
be occasione Festi Natalitij Domini
Nostris.*
- 30 *Feragosto unde originem traxerit.*
- 32 *Consuetudo soluendi non inducitur in
materia facultatiua, voluntaria, &
quae omnino pendet à liberalitate*
- concedentis, itaut in futurum teneatur,
etiamsi per mille annos facta
fuerit solutio.*
- 33 *Nisi praecedat prohibitio, & Subditi
soluendo acquiescant per tempus op-
tum ad praescribendum.*
- 34 *Strenae, & munera non debentur De-
positarijs locorum Montium.*
- 35 *Consuetudo tollitur ex contrarijs Ban-
nimentis.*
- 36 *Depositarij locorum Montium, quam
utilitatem recipiant ex depositaria.*
- 37 *Colonus non restituitur praedium elapso
tempore Coloniae, sed cōtinuans per-
cipere fructus actione furti tenetur.*
- 38 *Colonus partiaris non potest expelli à
Colonia, quando bona sterilia ad cul-
turam reduxit proprio labore, & im-
pensis. Imo nec eius haeredes. Ampl.
procedere etiam in bonis Ecclesiae
num. 39.*
- 39 *Bona sterilia Ecclesia possunt absque
Beneplacito Apostolico concedi in
enaphyteusim perpetuam ut ad cul-
turam reducantur.*
*Colonus, seu conductor qui bona sterilia
Ecclesiae ad culturam reduxit non
potest nec ipse, nec eius haeredes ex-
pelli num. 39. Decl. & limita ut ibi.*
*Concessio perpetua bonorum Ecclesiae fa-
cienda est haeredibus, & successoribus
illius, qui ea ad culturam reduxit
num. 39.*
*An autem pro eodem priori canone, f. à
potius pro maiori ab alijs oblato sit
faciendus, vide num. 39. in fine.*
*Text. in cap. ad aures de Rebus Ecclesi.
alien. vel non quando, locum habuit
num. 39.*
*Beneplacitum Apostolicum non requi-
ritur in concessione in perpetuum bo-
norum sterilium Ecclesiae, ut ad cul-
turam reducuntur, num. 39. Decl. &
limita ut ibi.*
- 40 *Colonus partiaris expelli non potest
durante tempore Coloniae. Limita
num. 41. 42. 48.*
- 43 *Colonus Partiaris male versari dicitur
in re Colonica, si arbores fructi-
feras incidit.*
*Colonus partiaris incidens arbores fru-
ctiferas cadit à iure suo num. 43.*
- 44 *Quercus, nuces, filina caedua, & aliae
quae de per se naturaliter sine plan-
tatione nascuntur, dicuntur arbores
fru-*

- fructifera, & non possunt incidere à Colono partiarario.*
Consuetudo loci attenditur circa modum culturae num. 44.
 44 *Colonus partiararius male versari dicitur in re Colonica, si debito tempore terras non coluerit, & necessaria laboreria non fecerit.*
 45 *Colonus partiararius colere tenetur praedium bene, & diligenter, etiam si id non promiserit eo magis si id promiserit, vel vigeat statutum tempus, & regulam culturae praescribitur num. 47.*
 46 *Colonus partiararius curare debet, ut opera rustica non solum per agricolas peritos, sed etiam congruo tempore fiant, ne intempestiva cultura deteriorem fundum faciat.*
 48 *Colonus partiararius expelli potest ante tempus, si desit in consuetudine laboreriarum, vel male, ac incongruo tempore ea confecerit, absque eo quod Dominus teneatur probare negatium, cum sufficiat productio instrumenti, vel Statuti cum lapsu temporis; secus si non concurrat conventio, sed obligatio deducatur ex dispositione iuris communis.*
 49 *Colonus expelli non potest ob non facta laboreria praescripta à Statuto, sed solum incurrit penam applicandam Domino. Vide num. 51. & 54. & 57.*
 50 *Pena imposita à iure communi tollitur per penam impositam à Statuto.*
 52 *In delictis agitur ne dum ad penam publici applicandam, sed etiam ad publicam vindictam.*
 53 *Expulso Coloni male versatis in re Colonica non potest propriè dici pena.*
 55 *Statutum interpretandum est ut ledat ius commune minusquam fieri potest.*
 56 *Statutum corrigere valens ius commune in uno, vel pluribus, ita interpretari debet, ut in uno tantum illud corrigat.*
 58 *Rubrica Statuti non censetur correctela per alias subsequentes rubricas. Statutum interpretandum est ut non contineat contrarietatem num. 58.*
 59 *Colonus expellitur etiam ante tempus si male se gerat, & praxi huiusmodi expulsiōis, & num. 66.*
 60 *Inmissio fideicommissario debetur, non obstante exceptione melioramentorum, quando non fuerunt intra terminum praefixum liquidata.*

Tom. II.

- 61 *Rustici, seu Coloni vivere olim solebant secundum quandam simplicitatem, & naturalem puritatem.*
 62 *Suspicio viget contra Rusticos, seu Colonos quod ex eorum mala qualitate Dominus semper remansurus sit in damno.*
Colonus ergo fur num. 62.
 63 *Coloni dimittuntur in Festis Natalitij, sed non discedant nisi in fine Octobris sequentis.*
Coloni dimissi student damno, & iniurijs erga Dominos num. 63.
 64 *Coloni sunt durae cervicis.*
 65 *Colonorum territorij Faentinae, Imole, & Brisighellae confederatio, quae postea fuit abolita.*
 67 *Disponi potest per Statutum, quod fieri potest per pactum.*
Appellatione pacti venit Statutum num. 67.
Vales argumentum à Statuto ad pactum, & contra num. 67.
 68 *Vales pactum, quod de damnis, & interesse, eorumque quantitate stetur iuramento damnum pacti.*
 69 *Obligans se in forma Canonica consentit se posse excommunicari.*
 70 *Statutum servandum, ac secundum illud iudicandum, quamvis aliquibus visum fuerit durum.*
Executio iuris non infert iniuriā num. 70.
 71 *Melioramentum appellatur Verulus ius perpetuae Colonicae, quod praescriptum praetenditur.*
 72 *Colonicae perpetuae praesumptio deducitur, ex quo Colonus consuevit in contractum deducere ius Colonicae, sed melioramentorum, vendendo, donando, permutando, in dotem assignando &c. irrequisito Domino.*
 73 *Colonus praescripisse censetur seu praesumptum probatur ius perpetuae Colonicae, nec expelli potest, quando constat de uniformi annua responsione, antiquissimo, & imperturbabili usu roborato, absque eo, quod probetur certa iniurijs conventio in contrarium: Ampl. num. 73. & 77.*
 74 *Contrarium in Colono partiarario, eo quia censetur facta reconductio de anno in annum, nisi constet ipsum mutasse causam suae possessionis, & ceperit retinere bona uti Colonus perpetuus, & num. 75. quae opinio reprobatum num. 77.*

1 2

76 Sc-

- 76 *Secus in Colono, qui nummis colit.*
 78 *Colonus partarius Socius improprie, non proprie dicitur.*
 79 *Maximè quando solitus suis illud ius Coloniae alienare irrequisito Domino fundi.*
 80 *Colonia perpetua in bonis Ecclesiasticis praescribi potest concurrente centenaria, vel immemorabili praescriptione; sed ea non concurrente n. 81.*
Bulla Urbani VIII. super praedjudicialibus Ecclesiasticarum, & personarum Ecclesiasticarum in Bullar. nouo la 159. vol. 4. praeservat immemorabilem, & centenariam, quae sufficit, si fuerit completa de tempore motae litis num. 80. Limita ut ibi.
 81 *Locatio perpetua bonorum Ecclesiae absque Beneficentia Apostolica est prohibita.*
 82 *Descriptio Coloniae perpetuae excluditur dato initio Coloniae, seu locationis temporalis, etiamsi continuaverit per mille annos, & quare. Limita num. 83.*
 84 *Colonus, & Conductor bonorum ad breve tempus non acquirit utile dominium, sed solum simplicem detentionem.*
 85 *Et tantummodo acquirit actionem personalem adversus locatorem, seu Dominum, ut frui patiatur re locata.*
 86 *Melioramenta facta per Colonum, seu Conductorem ad breve tempus cedunt solo, & solum ei competit actio repetendi expensas contra Dominum. Conductor ad longum tempus acquirit dominium utile in bonis conductis num. 86.*
 87 *Probatio melioramentorum in genere debet esse plena, & concludens.*
 88 *Praefigitur terminus ad liquidandum melioramenta in genere probata; si in terminis praefixis non liquidentur, conceditur munuscentio locatori, praefixa cautione de rescindendis melioramentis postquam fuerint liquidata.*
 89 *Melioramenta consentientia in plantatione vitium, & arborum, ut dicantur probata, quae requirantur.*
 90 *Melioramenta consentientia in plantatione vitium, & arborum consideranda sunt de tempore, quo facta fuerunt, nulla habita ratione eorum incrementi, & quare.*

- 91 *In refectione melioramentorum constitutum in plantatione vineae, & facienda tantum est estimatio plantularum praeviarum compensatis ceteris laboribus cum fructibus perceptis.*
 92 *Fructus per Colonum, seu Conductorem percepti ex vitibus, & arboribus plantatis non imputantur in melioramentis.*
 93 *Conductor facit fructus suos melioramentorum bona fide factorum.*
 94 *Maximè procedit in melioramentis bona fide factis ante motam litem.*
 95 *Fructus lite pendente percepti ex melioramentis antea factis spectant ad meliorantem.*

OBSERVATIO.

A Colonorum variae sunt species recensitae per Gloss. in Rubr. C. de Agric. & Censu. & Colon. lib. 11. Bursatt. conf. 330. num. 37. vol. 2. Calvin in Lexicon. Iuris in verbo Colonus, Pacione de Locat. cap. 5. num. 2. Pignatell. consil. 50. tom. 2. ubi examinat an, & ad quae onera, & collectas teneantur Coloni Ecclesiasticorum Panimoll. annot. 7. ad eius decif. 6. ubi latè examinat eandem materiam circa Colonos Ecclesiasticorum, & Ecclesiasticorum.

Verùm quia maior pars eorum amplius non est in usu, aliique ab alijs parùm differant, cum multae conuentiones de colendis agris diuersis nominibus appellentur, contractus ramèn sit idem, ut notat Calvin. Lexicon. Iuris in verbo Colonarius contractus, quo hodie, quem sequitur Pacione. ubi supra num. 2. in fine; Idco restringendo materiam ad quotidianos, & modernos Colonos, quorum aliqui sunt, qui nummis colunt nempe soluendo Domino fundi quid in pecunia, & isti proprie dicuntur conductores, vel soluendo in certa quantitate fructuum, vel quid simile, & isti quoque dicuntur conductores, sed improprie, ut tradit Tondut. de Pensan. cap. 4. num. 5. prosequitur alijs relatis D. Pacione. d. cap. 5. num. 4. cum seqq.

Alij sunt, qui recepta mercede agros colunt, & nuncupantur Coloni conductitij, locando ipsi operas suas Bursatt. dicto conf. 330. num. 4. Pacione. loc. cit. n. 10.

Alij sunt, qui agros colendos recipiunt pro certa fructuum quota, nempe tertia, vel

4 vel media, vel quarta, diuidendo quasi Socij cum Domino fundi fructus recolletos, & isti vocantur Coloni partiarij, seu laboratores, vt tradunt *Gloss. in l. Si apes 26. in verbo qui nummis ff. de Furt. Bald. in l. Cum duobus 52. §. fin. in correnda num. 2. ff. Pro Socio Soc. sen. conf. 218. num. 7. lib. 2. Mantie. de Tacit. lib. 5. tit. 2. num. 29. Burfatt. dicto conf. 330. num. 40. vers. secundum Fenzon. ad Statut. Vrbis libr. primo cap. 123. num. primo etiam seq. D. Pacioni loc. cit. cap. 5. num. 11. Donat. Anton. de Marin. Var. resol. lib. primo cap. 259. n. 3. Tondut. loc. alleg. Gobbi. consulat. 2. n. 78.*

Quemque Dominus ponat tertas, Comonus vero instrumenta, operas, & expensas in quærendis fructibus, proinde inter eos dicuntur contracta Societas Adden. ad Paisell. expedit. 54. in princ. Mantie. vbi supra. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 6. rubr. 39. num. 2. vbi etiam firmat, quod tantquam Socius non tenetur Domino nisi in quantum facere potest, & Caroc. de Locat. par. 4. in tit. de Remiss. merced. quæst. 4. num. 3. cum seq. Fenzon. loc. cit. & saltim censetur inducitur societas quod ad lucrum, & damnum fructuum cum participatione locationis, & sic censetur inita quædam Societas impropria, & velata sub contractu locationis inclusa, vt per text. in l. Si merces 28. §. vis maior ff. Locat. latè Burfatt. loc. cit. num. 41. tenet Pigant. ad Stat. Ferraria lib. primo rubr. 30. num. 2. & num. 20. licet subdat, quod idem tantquam Socius non potest carcerari, nec tenetur, nisi in quantum facere potest habita ratione ne egeat; tamen cum *Falic. de Societ. cap. 31. num. 35. & Manson. de Caus. execut. limis. 17.* iustatur contrarium de consuetudine praticatæ, siue ob Dominorum fructuam, siue ob deprauiatos mores Rusticorum Pacioni. d. cap. 5. num. 15. cum pluribus seqq. vbi num. 24. cum seq. concludit, quod ille contractus regulari debet cum regulis Societatis quoad lucrum, & damnum, in reliquis vero cum regulis locationis, & conductionis, itaut Colono tantquam socio, & participi bonæ, & malæ fortunæ non debetur vlla remissio in casu infortunij Bald. in l. Licet num. 10. C. Locat. & conductionis. Menoch. conf. 669. num. 13.

Nullam tamen possessionem habet Colonus partiaris, sed tener bona nomine Domini, & sic nudam tantum detentationem habet ex allegatis per *Valasc. consul-*

sat. 192. num. 3. cum seq. tom 2. Possib. de Manus. obseru. 52. num. 13. cum seq. qui num. 17. tradit ei competere manutentionem in sua detentatione respectu fructuum penditum durante colonia, & in resol. 70. num. 11.

Imò Colonus partiaris, seu laborator non est Dominus suæ partis fructuum, donec sunt pendentes, cum tunc sint Domini tantquam pars rei, sed solum efficitur Dominus suæ portionis, quando sunt à solo separata, vt respondit *Roman. conf. 309. num. 2. cum duobus seqq. Ridolphin. Prax. par. 2. cap. 13. num. 71. cum seqq. Maris Vos. Pisan. 139. num. 4. Rot. in rec. dec. 187. n. 2. cum seqq. par. 1.*

Competente dumtaxat Colono ante collectionem fructuum actione persona. li Pro socio, vel Ex conductione contra Dominum pro consecutione suæ portionis, vt respondit *Roman. loc. cit. num. 3. Ridolphin. allegat. cap. 13. num. 71. cum seqq. vbi vltimè examinat, an, & quando in venditione prædij comprehendatur etiam portio colonica, & Rot. dicta decif. 187. n. 2.* Quæ tamen opinio *Romani* non transit sine controuersia, vt videre est penes *Cirocob. discip. 82. num. 33. vers. nec facit cum seq.*

Atque idem querentibus non possideat, si à Domino propria auctoritate expellatur, non competit actio contra eundem Dominum ad pœnas, de quibus in l. Si quis in tantam C. Vnde vi, vt firmat *Farinac. de Furt. qu. 175. n. 111.*

Regulariter autem, nisi aliter fuerit conuentum, diuiduntur fructus inter eos pro æquali ad text. in d. l. Si merces §. vis maior ff. Locat. D. Pacioni. d. cap. 5. nu. 35. vers. fructus respondit Rot. in *Perusina. Bonorum Sancti Arcangeli 23. Ian. 1565. §. Quod quidem coram bonis mem. Albergato confirmata coram Reuerendissimo Emerin vt in recent. decif. 426. num. 2. par. 14.*

Inita vero conuentione, vel concurren te dispositione Statuti, ad consuetudinem pro traditione maiori, vel minori quæ ea est attendenda, cum modus diuidendi fructus pendeat à pactis, & locorum Consuetudine Pigant. ad Statut. Ferraria lib. 6. rubr. 8. num. 25. Absque eo quod Colonus deducere valeat expensas necessarias pro coltura, & collectione, cum ipse ad illas teneatur *Burfatt. dicta conf. 330. num. 50. & reprobat Garz. de Expens. cap. primo num. 221. & cap. 14. num. 23.*

prosequitur *Pacion. de Locat. dicto cap. 5. num. 27. cum seqq. Romaguerr. in Addis. ad Cenciol. ad Statut. Eugub. lib. 6. rubr. 39. num. 16. Pigant. ad Statut. Ferraria lib. primo rubr. 30. num. 13. Carpan. ad Stat. Mediolan. cap. 381. num. 7. cum seq. & cap. 402. num. 11. vol. 2. Mantie. de Tacis lib. 5. sit. 2. num. 33. Emanuel. Mendez. de Castro de Annon. civil. notab. primo num. 20. Surd. decif. 201. num. 3. Francisc. Marc. decif. 211. num. 6. par. 2. respondit Rot. in rec. decif. 571. n. 13. par. 3. coram Coccin. dec. 207. n. 5.*

Et quod Colonus partiaris teneatur ponere semen, & sic non valeat deducere illud ex massa communi, maxime quando 19 de consequitur medietatem fructuum, nisi aliter fuerit conveniunt, vel concurrat Confuctudo notat Inoc. in cap. tua nobis ibique Abb. num. 3. de Decim. Bald. in l. prima num. 9. quest. 7. ubi etiam Cyn & Jacob. de Arct. in fine ff. Pro soc. Menoch. conf. 258. num. 38. Natt. conf. 243. num. 3. Romaguerr. ubi supra num. 16. Pacion. ubi supra num. 28. Ridolphin. Prax. par. 2. cap. 13. num. 70. Surd. d. decif. 201. nu. 3. respondit Rot. in rec. dec. 359. n. 3. par. 2.

Sed quod ad semen, ut plurimum contrarium servatur in Territorio Faentinae, nam uterque concurrere solet pro medietate ad impensam, seu contributionem seminis, ut de simili usu, & observantia in Ducatu Ferrariae testatur Pigant. dicto lib. primo cap. 31. num. 3. vers. tamen, & qui ex eis illud subministravit potest deducere occasione divisionis frumenti ex communi aceruo, ut de Domino, qui posuit semen tradit Carpan. ad Statut. Mediolan. tom. 2. cap. 383. n. 7.

Aduertendo tamen diuersimodè stipulari pacta iuxta diuersitatem, & qualitatem praedium; Nam si terra erit fertilis, tunc solent pacta Domino utiliora, si verò sterilis tunc è conuerso ita Dominus vltra terras, domum, & pascua aliquando ponat etiam boues, & aliquando minus, ut tradit Odd. conf. 34. num. 20. quem & sequitur D. Pacion. dicto cap. 5. num. 35. ubi refert decisionem in Firmiana, seu Maceraten. Dotis 24. Ianuarij coram Pirouano firmantem, quod aliquando Colonus detrahit semen ex communi aceruo.

Intèr alia pacta grauaturs Colonus onere soluendi Domino Regalias consistentes praedum in pecunia, sed etiam in rebus co-

mestibilibus, quarum regalium solutio practatur in Lombardia, ut testatur Rot. coram Coccin. decif. 2714. n. 9.

Si autem Rusticus sua sponte, & nulla precedente obligatione per multos annos certis temporibus par. caponium attulit Domino, non potest eogi ad continuatorem praestationis eum ex actu merè facultatiuo, & familiaritatis nulla acquiratur actio, non obstante quouis temporis cursu, ut in terminis firmae Salices. in l. Si certis annis num. 9. in fine C. de Pass. Met. nob. de Arbitr. iudic. cas. 160. num. 17. & in conf. 133. num. 29. ac conf. 201. n. 64. (quidquid in contrarium dixerit in dicto tract. lib. 2. cas. 194. num. 69.) Castill. Controu. tom. 7. sit. de Test. decim. cap. 32. num. 3. cum seq. & Rot. in rec. dec. 19. num. 13. cum seq. par. 19. & quod Vassalli 24 cogi non possint prestare xenia, & munera Baronibus, quae per plures annos ex mera liberalitate praestiterant latissime tenet Cypre. Galeott. Contr. lib. 2. contr. 42. per tot. & Nouar. de Graue Vassallor. grauiam. 10. ubi reprobat Capiblanck. de Baron. lib. 2. cap. 4. qui pro Cliente contrarium conatos est defendere.

Idemque dicendum de Strenis, & muneribus, ad quae cogi non valet Clerus per Episcopum ad illi ea tradendum, & soluendum; nam tanquam prouenientia à mera liberalitate non transeunt in obligationem, sed tantum recipi possunt à sponte dantibus, ut resoluit Sacra Congregatio Episcoporum, & Regularium in Reatina 6. Martij 1596. Hydruntina 25. Iunij 1612. Ruben. 6. Iunij 1614. Lauensis. 15. Iunij 1640. Montis Pelusi 12. Decembris 1652. & iterum in Hydruntina referente el. mem. Cardinali Columna 5. Decembris 1681. cum alijs resolutionibus relatis per V. p. in Prax. for. Eccles. cap. 14. num. 20. & Nicol. in Floscul. in verbo Donatio n. 12. Et si coegerit ad solutionem, tenetur tamen ad restitutionem exacti, quam ad refectio- 26 nem expensarum, & damnorum, ut resoluit eadem Sacra Congregatio in dicta Reatina ibi. — Perciò questi miei Illustrissimi Signori hanno risoluto, che V. S. debba subito restituire al detto Canonico non solo scudi cinque sborsati per il sudetto donatuo, ma insieme anco tutte le spese, & danni, che per detta causa possa hauer patiro. Non però lascerà V. S. di riservare quanto le occorre per disciolpa sua, & perche altrimenti le Signorie loro li- 27 stridi-

» strissime hanno animo di farne qualche ri-
» gorosa dimostrazione.

Et suadet ipsius vocabuli etymologia,
27 nam dicitur *Strena quasi sine trena*, idest
sine lamentatione, quia voluntaria, & sine
querimonijs tradendæ sunt *Gloss. in can.*
legans 37. dist. 1. Macr. in Dictionar.
Sacr. verbo Strena vers. cuius etymon. Ro-
uit. in Pragmat. prima de Porter. sub n. 3.
Novar. d. grauam. 10. num. 2. cum seq.

Eoque magis eliminandus est humilimo-
di abusus ab Ecclesiasticis tanquam origi-
nem trahens à superstitionis gentilitati-
28 bus, vt in *can. non obseruetur 16. Caus. 16.*
quest 7. & in Concilio Antifiodorensi cele-
brato de anno 190. sub Gregorio 1. Baronius
in notis ad Martyrologium die prima Ian-
uarij sub num. primo latè Amaya in tit.
Cod. de Auro coronar. num. 8. cum seqq.
iuncto num. 15. vers. quod in causa fuit
lib. 10. Greger. Tholosan. Syntagm. Iur.
tom. primo lib. 3. cap. 6. num. 3. Vulpe vbi
suprà num. 21. Macr. loc. allegat. vbi sub-
dit, quod in Vrbe tantus inoleuit seruilis
29 *insolentiz abusus, vt quasi de iure sibi*
debitum proutenit prætendat, vnde intole-
rabiles Curialibus, Montistis, Aulicis, & li-
tigantibus sunt prorsus tales Ministrorum
importunitates, & notat quod talia dona-
tia à tempore Augusti introducta sunt,
quæ hodiè Festia Augusti, & vulgaritèr l'e-
30 *ragosso dicitur, & latè Auctor Anonymus in*
libello Gallico idiomate impresso Lugdunij
de anno 1674. & inscripto De l'Origine des
Egrees.

Etiamsi prætendatur vigere solitum fa-
uore Episcopi iuxta *res. lutionem eiusdem.*
Sacra Congregationis in dictis Ruben. &
31 *Montis Pelusij.* Nam cum versetur in
materia facultatiua, voluntaria, & quæ
32 omnino pendet à liberalitate conceden-
tis, non inducitur consuetudo, quæ in-
futrum astringat, maxime cum non aga-
tur fauore Ecclesiæ, & piz causæ quam-
uis per mille annos liberalitas illa fuerit
33 prædicata, nisi præcedat prohibitio, &
Subditi soluendo acquiescant per tempus
aptum ad præscribendum, vt in terminis
munerum, & strenuarum firmant *Novar.*
cis. grauam. 10. num. 6. cum seqq. Donat.
Anton. de Marin. Var. resol. lib. primo re-
solut. 78. num. 10. cum seq. latè Cypc. Ga-
leott. d. controu. 42. T. ber. in Compend. de-
cis. par. 2. in verbo Munera, & Card. de
Luca de Feud. di. scurs. 51. num. 3. cum seqq.
vbi num. 5. firmat requiri inmemorabilem,

aut exactionem cum subsequuta acquie-
scientia.

Prædicta omnia benè applicantur stre-
nis, & muneribus, quæ soluuntur Depo-
sitarijs locorum Montium in *Festiuitate*,
34 *Natiuitatis Domini Nostri IESV Christi*
ad rationem duorum obulorum pro quo-
libet loco; Etiam cum nulla præcedat
obligatio, sed potius in contrarium vi-
geat dispositio *Bannimenti sel. rec. Domi-*
ni Cardinalis Hieronymi Vidoni olim The-
saurarij emanati de anno 1627. iuxta men-
tem Congregationis Montium ibi. Inten-
dendosi, che alcuni Cassieri de' Deposi-
tarij de' Monti nel pagamento de' frutti,
che fanno a' Montisti non pagano intiera-
mente le somme douute, mà con varie
maniere ritengono à essi Montisti qualche
parte di quelli frutti, che deuono pagare
sotto pretesto di mancie, ò altre recogni-
tioni, & alcuni altri con differeire il paga-
mento d'essi frutti, e con altri modi, che
inducono detti Montisti à darli contro lo-
ro voglia d'etre inancie, e recognitioni;
Al che volendosi prouedere la conformi-
tà della mente dell' Illustrissima Congre-
gatione de' Monti col presente Editto pro-
hibiamo, ordiniamo, e comandiamo à
tutti, e singoli Cassieri, e deputati al pa-
gamento de' frutti di qualsiuoglia Monte,
che non ardischiano ritenere à Montisti ra-
ta, e parte alcuna de' li frutti, che li de-
uono pagare conforme alle liste sotto pre-
testo di mancia, ò altra recognitione, nè
differeire il pagamento, ò vfar strapazzo,
ò arti tali da indurre detti Montisti à dar-
li contro voglia mancia, recognitione, ò
donatiuo alcuno sotto pena &c. permet-
tendosi à essi Cassieri, e deputati douere
essere contenti di riceuere quello, che se
li darà da' Montisti spontaneamente senza
domandarlo; Nec non alterius *Banni-*
menti Eminentiss. D. Card. Franconi tunc
Theaurarij de mandato Summi Pontificis
sub die 4. Februarij 1658. emanati ibi.
Volendo la Santità di Nostro Signore con
quella paterna cura &c. prouedere anco,
che li frutti de' Monti si paghino pronta-
mente tanto alli Romani, quanto alli so-
rastieri, e che li Montisti, non fiano aggra-
uati dalli Depositarij, e loro Cassiere sot-
to pretesto di mancie, e si tolga ogn'altrò
abuso sopra di ciò introdotto contro la
forma degl' Editti altre volte publicati,
perciò Noi d' ordine espresso di Sua Be-
atitudine datoci à bocca, e per l'offitio del
nostro

nostro Tesorero commandiamo. che tut-
 ti, e singoli Depositarij de' Monti debba-
 no per tutto il tempo &c. pagare prouta-
 mente in contanti alli Montisti che sono,
 e saranno creditori tanto Romani, quan-
 to forastieri, e così presenti in Roma, co-
 me absenti mediante li loro legitimi Pro-
 curatori la rata douuta à ciascheduno
 d'essi à suoi debiti tempi conforme alle
 liste da darfeli dalli Computisti secondo
 il solito, e loro obligationi ad ogni sem-
 plice requisitione d' essi Montisti, e loro
 legitimi Procuratori senza tergiversatio-
 ne, ò dilazione alcuna anco riscossi, ò non
 riscossi gl'assegnamenti, altrimenti ricu-
 sando, ò mancando di pagare ad alcuno
 qualsiunglia somma ò grande, ò piccola,
 che sia s' intenderranno, e saranno incor-
 si nella pena &c. E perche s' intende, che
 da' Cassieri si vadano introducendo abusi
 per causa delle mancie, che pretendono
 dalli Montisti contro quello, che si dispo-
 ne nell'ultimo Editto sopra questa mate-
 ria dell'anno 1634. nel quale s' ordina à
 Cassieri, ò Deputati il pagamento de' frut-
 ti de' Monti, e niuno ardisca pigliare cosa
 alcuna, ò per recognitione, ò per corte-
 sia, ò per mancia, ò donatiuo, ò sotto
 qualsiuoglia titolo, ò pretesto dalli Mon-
 tisti, ò loro Ministri, ò Procuratori, an-
 corchè di spontanea volontà gl'offerisca-
 no, ò diano, e perciò hauendo Sua Santità
 particular premura, che si tolga ogn' ag-
 grauio, e che li Montisti con ogni pron-
 tezza conseguiscano il loro douere; Et
 all' incontro non volendo impedire la li-
 bertà di chi volesse dare alcuna cosa inhe-
 rendo più tosto all' Editto antecedente al
 predetto, cioè nel 1627. nel quale si per-
 mette à medemi Cassieri, e Depositarij di
 riceuere quello gli si darà dalli Montisti
 spontaneamente, senza domandarlo &c.
 Confermiamo, e rinouiamo il detto Edit-
 to del 1627. mà con questa limitatione,
 che detta mancia liberamente offerta non
 possa essere più d' vn baiocco per loco di
 Monte dagl' habitanti in Roma, ne più di
 doi da' forastieri sotto pena &c. Vtique
 dd. Depositarij locorum Montium non
 possunt Montistas inuito ad solutionem
 strenz cogere, prout contrà eos acriter in-
 uehit *Macrus in eius Dictionar. Sacr. sub*
verbo Strena, cum nullus titulus sufficiens
 ad acquirendam actionem concurrat, sed
 agatur de adibus facultatiuis, & à mera
 liberalitate soluentium dependentibus,

qui obligationem non pariunt, vt firmant
Nouar. Donat. Anton. de Marin. Capyc.
Galeot. Thor. & Card. de Luca supra allegati,
 & in puncto contrà D. Barloccium
Depositarium Montis Bentiuoli resoluiz
Tribunal Camera fauore D. Marchionis
Francisci Ruspuli in Causa Romana Strena
proponente tunc Illustriss. de Iudice sub die
18. Iunij 1685. rescribendo non esse exe-
quendum mandatum relaxatum in Tribu-
nali Illustrissimi Thesaurarij pro vno an-
nno obulo pro quolibet loco Montis, ac
quævis præsentia Consecutudo interrupta.
 fuit ex publicatione præfatorum Banni-
 35 mentorum *Gratian. discept. 79. nu. 9. Stai-*
ban. resolut. 98. num. 137. cum seq. Capon. di-
cept. 333. nu. 6. vers. & idem tom. 5. & Ma-
brill. decif. 121. n. 31. cum seq.

Nulla habita ratione, quod huiusmodi
 Strenz exigantur in recompensationem la-
 boris; nam cum Depositarij præter resi-
 duorum commodum retineant apud se ad-
 minus etiam duo bimestria fructuum lo-
 36 corum Montium, ac semestre Montista-
 rum Inuentum, quibus solvere solent
 fructus in Nundinis, & sic ad eorum com-
 modum negotientur magnam summam
 pecuniarum ad Montistas spectantium,
 vtique recipiunt excessiuam mercedem
 absque eo quod vltiori onere grauandi
 sint; Istudque lucrum vrendi, & fruendi
 pecunia Montistarum est adeo considera-
 bile, vt Depositarij à Reuerenda Camera
 concedantur Appaltatoribus pro eorum
 subleuamine; vel venduntur alijs Nego-
 tiatoribus eorum vita durante pro certo
 pretio iuxrà qualitatem Depositarij.

Colonus tempore elapso non restituens
 B Domino prædium, & continuans percipe-
 37 re fructus furti tenetur, vt respondit Cel-
sus in l. Insciando in fine, ibi. Si Colonus
post lustrum conductionis anno amplius fru-
ctus inuito Domino perseperit, videndum
ne Messis, & vindemia furti cum eo agi
possit. Et mihi dubium non videtur. quin
fur sit; & si consumperit rem surreptam
repeti eam ab eo possit ff. de Furt. Bonifac. de
Furt. in §. possessionis num. 4. & Farinac. de
Furt. quæst. 68. par. 1. n. 10.

Colonus parriarius, qui bona sterilia
 C proprio labore, & impensa ad fertilitatem
 38 reduxit non potest à Colonia expelli, nec
 pensio augeri iuxrà *tex. in l. Quicumque*
la 2. C. de Omn. agr. desert. libr. 11. Ruin-
conf. 157. num. 14. cum seq. vol. 1. Burfatt.
conf. 330. num. 142. Cyriac. contrap. 679.
 num. 5.

num. 5. *Carpan. ad Statut. Mediolan. cap. 402. num. 13. vol. 2. & Valasè consuls. 192. nu. 14. Mantie. de Tacit. lib. 5. tit. 2. n. 58. & Rosa coram eodem Mantie. decif. 17. num. 4. repetita inser diuers. decif. 781. n. 2. par. 4. & coram Priolo decif. 277. num. 2. cum seqq. iuncta decif. 393. num. 1. cum duobus seqq. ac in Rauennaten. Emphyteusis 15. Martij 1669. coram Eminentiſſimo Carpineo impress. penes Torr. de Paſſ. futur. success decif. 79. n. 23. cum seq.*

Etenim cum Colonus, seu Conductor terras steriles, desertas, & infructiferas suæ industria non minus diligenti, quàm laboriosa ad statum culturæ, & fertilitatis reducerit, æquitas politica, simul ac legalis repugnat ipsum, eiusque posteros, & hæredes fructibus collati laboris fraudari, nè doleant diligentes operam suam agri dedisse culturæ, nè diligentiam suam sibi damnosam intelligent iuxta rationem adductam in his terminis per *tex. in l. final. §. similiter C. de Alluv. & palud. & comprobatur tex. in d. l. penult. C. de Omn. agr. deſert. lib. 1. & allegata l. Quicumque, & firman. mox supracitati.*

Idquæ procedit etiã si agatur de bonis Ecclesiæ, quæ quauis aliquin absque Beneplacito Apostolico alienari non possint ex dispositione *tex. in cap. nulli de Reb. Eccles. alien. vel non, & Extrauag. Ambitiosæ de Reb. Eccles. non alien.* quando 39 sterilia sunt, sicuti possunt concedi in emphytheusim perpetuam ea lege vt ad culturam reducantur iuxta dispositionem *tex. in cap. ad aures de Reb. Eccles. alienam. vel non docet Petr. Barboſ. ad leg. 2. n. 376. cum seq. C. de Prescrip.* Itã si sterilia erant, & ad culturam redacta sunt à primis Colonis, seu Conductoribus non possunt ipsi expelli, nè valet pñſio augeri *Mantie. de Tacit. lib. 5. tit. 2. num. 59. vbi subdit, quod in consulendo, & iudicando ab hac sententia non est recedendum Petr. Barboſ. in d. l. 2. num. 378. vbi declarat, verum esse, quando id gestum fuit de consensu Ecclesiæ, licet nulla præcessit promissio ex parte eiusdem Ecclesiæ: Nè non possunt in emphytheusim perpetuam concedi sub annuo canone illis, quorum parentum labore ad culturam redacta sunt ex dispositione prædict. cap. ad aures, vt firman. Augustin. Barboſ. in eodem cap. ad aures num. 1. Illustriſſ. Antonell. de Temp. legal. lib. 2. cap. 49. num. 12. Rosa coram Orsibon. decif. 210. n. 12. cum seq. & decif. Tom. 12.*

247. n. 16. ac coram Priolo. dec. 277. n. 7. iuncta decif. 393. n. 11.

Limitatur tamèn primò, quando de tempore contractus ea bona Ecclesiastica dari poterant alijs cum maiori vtilitate, vt cumulatim concordantibus firmat Augustin. Barboſ. loc. cit.

Limita secundò, quando bona non erant de tempore concessionis totalitèr sterilia, & infructifera. sed afferebant aliquam vtilitatem, vt distinguendo firmat Petr. Barboſ. vbi suprà n. 382.

An autèm fieri debeat concessio successotibus mchorantis, tam pro eodem, quàm pro minori canone ab alijs oblato vide. Petr. Barboſ. in cit. l. 2. nu. 386. cum seqq. & Gratian. d. ſcept. 813. n. 37 cum seqq.

Rursùs non poterit etiã inuetus expelli 40 li durante tempore coloniz, cum hoc insit ex natura contractus, vt cum Couar. Var. resol. lib. 2. cap. 15. tradit Carpan. ad Statut. Mediolan. tom. 2. cap. 379. n. 312. vbi subdit, quod nec Colonus potest desererè coloniam, & numm. seqq. tradit limitationes.

Vcrùm hæc conclusio limitatur quatièscumque Colonus contrà legem con- 41 tractus facit, nam tunc expelli valet, quia firma, & rata esse debent ea, de quibus conuenitur Tobias Non. conf. 58. num. 19. & probatur Clar. in §. Emphyteusis quæſt. 26. num. 2.

Vel si malè versatur in re colonica per 42 text. in auth. qui rem C. de Sacrosanct. Eccles. & l. Rede in fine vers. aut in male C. Locat. B. ſatt. conf. 91. num. 3. volum. 1. Ciarrlin. controuerſ. 2. num. 3. Ioseph Ludouic. decif. 22. num. 5. cum seq. Cornazzan. decif. Lucens. 65. n. 1. Rosa coram Seraphin. dec. 1142. num. 2. & decif. 1185. num. 1. vbi de Colono perpetuo.

Malè autem versati in re colonica dici- 43 tur, si arbores fructiferas inciderit Caros. de Locat. & Conduſt. tit. de Caus. recusat. quæſt. 7. num. 5. Panimoll. decif. 78. num. 12. vbi firmat, quod ideo ex hac causa cadit à Iure suo.

Prout etiam sunt quercus, & nuces, 44 sylua, cedrus, & aliz quæ de per se naturaliter sine plantatione nascuntur Caroc. dicta quæſt. 7. num. 5. vers. dicuntur arbores Concial. ad Statut. Eugub. lib. 6. rubr. 39. num. 10.

Sicuti etiã malè versari dicitur, si debito tempore terras non coluerit, & necessaria laboreria non fecerit, iuxta dispo-

sitionem Iuris, vel Statuti, vel pacti, vel loci Consuetudinem, quæ circa modum culturæ atque dicitur, vt aduertit *D. Pacione de Locat. cap. 29. num. 72.* ; Etenim cum Colonus paritarius teneatur colere prædium bene, & diligenter *Pigant. ad Statut. Ferrar. lib. 6. rubr. 8. num. 1.* vbi de Statuto mandante terras mazaticas quinque ad minus computata Seminaria, arari, terrasque restipulatorias tribus vicibus, ac *num. 39.* etiam quod id non promiserit, vt relato *Caroc. de Locat. tit. de Socio perfo. exers. num. 5.* tradit *Conciol. ad dicta rubr. 39. num. 8.* nam antequam omnia curare debet, vt opera rustica non solum per agricolas peritos, sed etiam congruo tempore fieri, ne intempestiua cultura deteriorem fundum faciat, vt tradit *text. in l. Si merces 28. §. conductor ff. Locat. D. Pacione de Locat. cap. 29. num. 70. cum seq. iuncto n. 75. Kocben. de Iure vicinia par. 2. cap. 4. num. 4. Pigant. dicta rubr. 8. num. 19.* Et multo magis quando particulari pacto promissum sit, vel vigeat Statutum imponens certas obligationes, ac præscribens regulam, tempus, & modum, prout disponit nostrum Statutum in *Rubr. 16. 17. 18. & 20. hoc eodem libro 5.* quoties enim Colonus defecit in confessione laborerorum, vel male, ac incongruo tempore ea confecerit, poterit expelli ante tempus, absque eo quod Dominus teneatur probare negatiuam, cum sufficiat ipsum producere instrumentum nesci apocam continentem obligationem Coloni, vel allegare dispositionem Statuti cum lapsu temporis præscripti, quibus cum iustificata remaneat eius intentio circa obligationem Coloni, proinde eidem Colono incumbit onus probandi se bene versatum in re colonica, & debita laboreria confecisse; Secus autem si non conueniat conventio, vel pactum, vel Statutum, sed deducatur obligatio ex sola dispositione Iuris communis, nam hoc casu Dominus tenetur probare negatiuam tantquam fundamentum suæ intentionis, vt in terminis simili Statuti Bononiensis respondit *Alex. conf. 129. volum. 2. iuncto conf. 79. volum. 4. in eadem causa emanato, Mantie. de Tacit. lib. 3. tit. 9. num. 50. Pigant. ad Statut. Ferrar. lib. 6. rubr. 8. num. 11. Carpan. ad Statut. Mediolan. cap. 38. num. 8. iuncto cap. 402. num. 14. cum seq. volum. 2. Sabell. Tractat. var. in §. Colonus num. 4. Conciol. ad dictam rubr. 39. nu. 9. respondit Rot. Florentina penes Magon. decis. 101. per tot. &*

Rota Bononiensis penes Benintend. decis. 16. num. 1. cum seq.

Nec obstat, quod Colonus non possit expelli ob non facta laboreria præscripta à Statuto, sed solum incurrere poenam applicandam Domino loco damnorum, & interesse, iuxta dispositionem *Rubr. 17. hoc eodem Libro*, cum poena expulsiōis, quantum sit inflicta ex dispositione Iuris communis cesset, & tollatur per poenam impositam à Statuto in *dicta Rubr. 17.* iuxta veriorē, & communiorē opinionem, quam reprobata contraria, & cumularis concordantibus tenent *Giurb. consil. 25. num. 5. cum seq. Guazzin. ad Defens. Reorum defens. 33. cap. 19. nu. 1. cum seq. Conciol. Resolut. crim. in verbo Poena resolut. 1.* vbi etiam ponit quatuor ampliationes, & ad Statut. *Eugub. lib. 4. rubr. 23. num. 3. cum seq.* Etenim cessare videtur obiectum ponderando, quod poena imposita à Statuto respicit solum restitutionem damni, & interesse Domini, vt expressè legitur in *cit. Rubr. 17. ibi: sub poena pro qualibet tornatura, & vice solidorum viginti bon. leccatori possessionis applicandorum pro suo damno, & interesse.*

In deliciis verò agi valet, nedum ad poenam parti applicandam pro suo interesse, verum etiam ad publicam vindictam ratione præiudicii Reipublicæ resultantis ob neglectam culturam ex adductis in *Annot. ad Rubric. 17. num. 10. cum seq.*

Rursus reducendo controuersiam ad Iudicium ciuile, prout agendum est, vtpote quia expulsio Coloni male versantis in re colonica non potest proprie dici poena ad tradita per *Mantie. de Coniectur. lib. 1. tit. 18. num. 3. & firmat Corbul. de Iure emphyt. tit. de conspiciat ob rei deterior. nu. 6. quem sequitur D. Pacione de Locat. cap. 54. num. 4.* cum Statutum nihil aliud determi- net, quam restitutionem damni, illiusque taxationem, non exinde remansit sub- lata dispositio Iuris communis, quin Colonus in casu neglectæ culturæ expelli possit, cum Statutum ita interpretandum sit, vt lædat Ius commune minus quam fieri possit, vt tradunt *Iason. caterique Scriben- tes in l. Omnes populi ff. de Iust. & iure Alex. conf. 29. num. 7. lib. 4. Mascard. de Gen. Stat. interpret. conclus. 4. num. 52. Carpan. ad Statut. Mediolan. in pralud. num. 253. Ciriaco. controuers. 25. num. 13 & Conciol. pariter in pralud. ad Statut. Eugub. num. 11. iuncto num. 126.*

nam. 126.; Ad eum valens Ius commune
36 corrigere in vno, vel pluribus taliter in-
terpretari debeat, vt in vno tantum illud
corrigat Roland. conf. 97. num. 21. lib. 2. Pa-
ris. conf. 110. num. 3. volum. 3. Mascard. dicto
tract. conclus. 12. num. 2. D. Pacion. de Locat.
cap. 49. num. 119. Rot. diuers. decif. 779. nu. 3.
par. 1. decif. 161. num. 13. par. 2. & in recent.
decif. 42. num. 5. par. 12. & in puncto confi-
milis Statuti Ferrarie præscribentis for-
mam culturæ, & in casu contrarij damnan-
57 tis ad certam pœnam loco damnorum, &
interesse fauore Domini, quod præter hu-
iufmodi solutionem adhuc Colonus expelli
valeat tenet Pigant. ad Statut. Ferrarie
lib. 6. rubr. 8. num. 12. vbi etiã alios al-
legat.

Vt ita quod in hoc cessat omnis difficul-
tas, quia cum vigeat particularis disposi-
tio nostri Statuti in hac Rubr. 14. hoc eodem
Libro circa expulsionem Colonorum, non
58 censetur illi derogatum per dictas subse-
quentes Rubricas disponentes de obliga-
tionibus eorumdem Colonorum, sed vna
Rubrica cum alijs se comparitur, & ita in-
telligi debent, ne quid contrarium inter se
contineant Fenzon. ad Statut. Urb. lib. 1.
cap. 113. num. 69.

Hinc iuxta inueneratam, & inconcussam
obseruantiam dispositionis huius Statuti
malè se gerente Colono, Dominus prævio
iuramento in actis præstito ad formam Sta-
59 tuti obtinet à Iudice præceptum de euacuo-
quando, reservata ramen facultate Colo-
no colligendi fructus pendentes debitis
temporibus, etsi tantum incæperit labore
raria præfigitur ei competens terminus ad ea
liquidanda, quibus liquidata non potest
expelli antè eorum solutionem; Si autem
intrà terminum præfixum ea non liquida-
uerit, non retardabitur euacuatio, reser-
uato iure illorum valorem consequendi
statim ac fuerint liquidatum, quemadmo-
dum prædicatur, quando contra Fideicom-
missarium petentem immisionem in bonis
fideicommissio subiectionis opponitur exce-
60 ptio melioramentorum, vt docet Argel.
de Legis. contradiçt. quæst. 13. artic. 8. n. 9. 2.
Rot. in recent. decif. 217. num. 5. par. 4. tom. 2.
coram Bich. decif. 304. num. 10. vers. melio-
ramentorum cum seqq., & alibi passim.

Nec nostrum Statutum redargui valet
de iniquitate; Ecce enim prædicendum est,
61 illam simplicitatem, & quandam natura-
lem puritatem, secundum quam Rustici
olim viuere solebant ad text. in l. Athleta
Tom. II.

S. de Rusticis ff. de Excusat. Tut. & in l. Veri-
li 5. C. de Defens. Ciuit. & tradit Menoch d.
Præsumpt. lib. 5. præsumpt. 4. num. 5. in desue-
tudinem abiit, vt experientia docuit, ac
notat Gryphiandr. in Econom. legal. lib. 1.
cap. 17. num. 238., & potius contra eos vr-
get suspicio, quod ex eorum mala quali-
tate Dominus semper remansurus sit in
62 damno ex vulgato dictorio Colonus ergo
fur, vt cum Carocc. de Locat. & condu. 7.
par. 5. tit. de Recusat. quæst. 12. num. 1. & Ad-
den. ad Paitell. expedit. 54. num. 25. tradit
Conciol. ad Statut. Eugub. rubr. 39. num. 1.
lib. 6.

Eoque facilius dubitari valet de nostris
Colonis, qui cum à Dominis dimitti so-
63 leant in Festis Natalitijs (quod nobis vi-
detur nimis anticipatæ, & intempestiue,
cum æquè benè consultum esset vtrique
parti. si de mense Maij dimitterentur) abs-
que eo quod discedant à prædijs ante fi-
nem Octobris sequentis, egrè ferentes eo-
rum dimissionem, vt plurimum student po-
tius damno, & iniurijs ergà Dominos, quam
eorum utilitati, & beneuolentiæ: Præ-
sertim cum regularitèr sint duræ ceruicis,
64 nec libenter succumbant Dominorum au-
thoritati; Imò in principio sæculi præteri-
ti, vt formidabiliores efficerentur, maior
pars Colonorum huius territorij inierunt
65 cum illis territorij Imolæ, & Brisighellæ
quandam confederationem instrumento
firmatam, in qua omnes inuicem se obli-
gauerunt concurrere ad pœnas condem-
nationum, quas vnusquisque ex confede-
ratis passurus esset à Ministris Iustitiæ;
Sed quia compertum fuit talem confede-
rationem, & conuentionem præbere fo-
mentum delictis, mediante particulari Edi-
cto Reçtoris Prouinciæ impresso penes
Constitutionem Magalottam secundum edi-
ctiones antiquas abolita quidè fuit, non
tamèn exindè totalitèr extrinçta remansit,
sed benè continuauit in multis ex eorum
successoribus illa praua qualitas disposita
ad insultus, iniurias, & excessus ergà eo-
rum Dominos, prout comprobatur ex
quampluribus processibus varijs temporibus
desuper fabricatis. Ad reprimendam
igitur illorum audaciam, merito nostri Sta-
tuentes consulendo quieti publicæ decre-
uerunt, prout in præfata Rubrica, cuius
66 dispositio, & si censeri valeat facta in præ-
iudicium, & odium particularium, & sin-
gularium personarum, attamèn non dicitur
continere iniquitatem, cum Statuentes

moti fuerint ex rationabili causa, & ob bonum, ac utilitatem publicam, vt animaduertit *Peregr. conf. 103. num. 14. vol. 1. & Losaus de Iure Vniuersit. par. 3. cap. 15. num. 13.*

Additur in corroborationem posse disponi per Statutum id, quod fieri potest 67 per pactum, cum valeat argumentum à Statuto ad pactum, & è contra *Cardin. de Luca de Locat. discurs. 47. num. 7. D. Pacion. eodem tract. cap. 64. num. 131. Gratian. discip. 348. num. 28. Torre de Pact. futur. success. lib. 1. cap. 12. num. 5. qui etiam cum Carpzou. eodem lib. 1. cap. 14. num. 60. tradit pacti appellatione venire Statutum.*

Vnde quemadmodum valet pactum, quod de damnis, & interesse, eorumque 68 quantitate stet iuramento damnum passus, vt tradunt *Dyn. & Bart. in l. final. ff. de Prator. stipulas. Stracc. de Mereatur. tit. de Contract. Mercator. num. 6. Seraphin. de Priuileg. iuramen. priuileg. 31. num. 8. latè Narbon. ad LL. Recompilat. lib. 5. tit. 18. leg. 13 gloss. 4. num. 1 cum seqq. vbi plures concordantes cumulat, & *Surd. decif. 1259. num. 7.**

Nec non quod quis promittendo cum vinculo obligationis Cameralis consentit se posse pro executione huiusmodi obligationis excommunicari, sicut legitur in extensione, & formula eiusdem obligationis impressæ apud *Gallef. de Obligat. Camerali, & apud Salust. Tiber. vt tradit Ridolpbin. in Prax. par. 1. cap. 14. num. 270. quæ est maior poena, quæ sit in Ecclesiâ Dei, cum ea mediante homo tradatur Satanæ, vt ex auctoritate Diui Augustini registrata in can. corripitur 17. Caus. 24. quæst. 3. docent Sayr. de Censur. lib. 1. cap. 1. num. 13. Genuen. Practicabil. Ecclesiast. quæst. 685. sub num. 7. cum seq. Sperell. decif. 160. num. 3. cum pluribus seqq. Panimol. in Annot. 1. num. 1. ad eius decif. 96. & cæteri passim de hac materia tractantes; Ita multo magis potest per Statutum disponi, quod iurato per Dominum Colono suspecto possit, quandounque expelli, quod est valde minùs.*

Et quamuis durum & rigidum aliquibus visum fuerit, adhuc cum ita sit scriptum, seruandum est, ac iudicandum secundum 70 illud, non de illo, absque eo quod dici valeat iniuriosum, cum executio iuris non inferat iniuriam, nec Iudices clementiores esse debeant ipsâ Lege, vt comprobando respondit *Ciroeb. discip. 43. num. 22. cum duobus seqq. Torre de Pact. futur. success. lib. 1.*

cap. 12. num. 27. & respondit Rot. coram Merlin. decif. 853. num. 8. cum seqq.

In proposito prædictæ materiæ Coloni partiarij necessarium adnotare existimauimus, quod in territorio Verulano, & aliarum Terrarum nostræ Diocesis multi præscripti 71 dentes se præscriptis ius Coloniz perpetuæ, quod melioramentum appellant ad eorum libitum (quod vt plurimum contingit in bonis Ecclesiæ) alienant, vendunt, in dotem assignant, diuidunt, permutant, & sic in contractum deducunt ius Coloniz 72 nix irrequisito Domino, ex qua obseruantia argumentum perpetuæ Coloniz desumitur per *Rot. coram Mantie. decif. 17. num. 12. repetita inter diuers. decif. 781. n. 8. par. 4. & coram Priolo decif. 177. num. 5.* ratione quia aliis non conueniret simplicibus, & temporalibus colonis libera dispositio irrequisitis Dominis.

Verum ad tollenda æquiuoca aduertendum est præscriptionem Coloniz perpetuæ, vigore cuius Colonus tradens, seu soluens solitam annuam responsionem consistentem in quora fructuum recollectorum 73 expelli nequit, tunc locum habere posse, quando constat de vniformi annua responsione antiquissimo, & imperturbabili vsu roborata absque eo, quod probetur certa initij lex, seu conuentio in contrarium, cum tunc præscripta censeatur, seu facta præsumatur Colonia perpetua, iuxta *text. in l. Cum satis 2. §. cum autem C. de Agricol. & Censit. lib. 1. quem ad hunc propositum explicat Ruin. conf. 151. sub num. 19. vers. ne obstat text. lib. 4. & commendat Addeu. ad Rot. in recent. decif. 14. num. 6. iuncto n. 7. vers. atque cum seq. par. 3. Marzar. conf. 16. per tot. Ciriae. controuerf. 679. num. 2. & 3. vers. nihilominus, qui testatur hanc opinionem numero, & grauitate DD. longè præponderare contrariæ, & num. seq. firmat eò magis procedere, si à principio fuit coacta conductio *Petr. Barbos. in l. 2. n. 304. C. de Præscript. 30. vel 40. ann. qui nu. 306. cum seqq. aduertit, quod ex huiusmodi longissima detentatione, & vniformi solutione responsionis præsumptiue probatur facta Colonia perpetua, non autem inducitur illius præscriptio, dum Colonus non possidet, sed detinet, & sine possessione non inducitur præscriptio, reiecta contraria opinione excludente præscriptionem in Colono partiarjo, licet longissimo tempore fundum coluerit, eo quia censetur facta conductio de anno in annum, iuxta**

text.

text. in l. Item *quæritur* §. qui impleto ff. Locat. ita ut finito tempore locationis, & con-
 75 ductionis, sicuti est in libertate Coloni ab
 ea discedere, ita & Domini eum expelle-
 re, nisi fortè constet, quod talis Colonus
 mutauerit causam possessionis, & capere
 retinere bona vti Colonus perpetuus, &
 76 pro ea causa expressè soluerit vniuersalem
 responfionem per longiffimum tempus, vt
 respondit *Honden. conf. 84. volum. 1.* quem
 refert, & fequitur *Episcopus Antonell. de*
Tempor. legal. lib. 1. cap. 18. num. 10. cum duo-
bus feqq. Addentes vltèriùs, quod Colo-
 nus partiatius socius appellatur, & in so-
 cietate non admittitur perpetuus, sed
 morte fipitur; Secùs in Colono, qui minùs
 colit, vèl aliquid certum quolibet anno lo-
 catori soluit, vt relatis *Rimin. fen. Honded.*
 & alijs distinguendo obseruat idem *Anto-*
 77 *nell. loco cit. num. 9.* Nam contrarium reso-
 lutum fuit à *Rota* in allegata decif. 17. *Man-*
tice emanata in eadem causa, in qua scrip-
 sit *Hondedus* lococit. & *Eugen. consil. 28.*
lib. 2. vbi agebatur de Colono partiaro re-
 spondente tertiam partem fructuum, & co-
 ram Priolo in citat. decif. 277. & 393. in
 quarum casu Coloni tradebant tertiam
 partem fructuum pro bonis incolle sitis,
 & medietatem pro bonis in plantis exi-
 stentibus. Etenim licet eo casu Dominus
 ponat fundum, & Colonus opera sua, at-
 tamèn non dicitur propriè contracta socie-
 78 tas, sed improprie, cum habeat adiun-
 ctam locationem, vt docet *Pacion. de Lo-*
cat. cap. 5. num. 17. cum feqq. & præfcriptum
 num. 21. & respondit *Rot. coram Mantice.*
 decif. 17. repetita inter diuers. decif. 781. n. 7.
 & coram Priolo decif. 277. num. 5. in fine.
 Eòque magis excluditur societas, quo-
 tiescumque constat, Colonos illud ius,
 quod habent titulo venditionis, permuta-
 79 tionis, dotis, donationis &c. solitos esse
 in alios transferre, quod non potest con-
 uenire societati, quæ ad alias personas non
 transfertur l. Nemo ff. Pro socio, & in puncto
 respondit *Rot. in decif. allegatis supra n. 72.*
 Prædictaque præfcriptio Coloniz per-
 petuæ procedit, nedùm in bonis prophani-
 80 obstante Bulla *Vrbani VIII. super præiud-*
icialibus Ecclesiæ um impress. in Bullario
 la 159. volum. 4. quorziens concurrat vèl im-
 memorabilis, vèl centenaria, quas eadem
 Constitutio in fine (præterquam in ijs casu-
 bus, in quibus per Sacra Concilia vniuer-
 salia, vèl Constitutiones, & Ordinationes

Apostolicas illa reprobatur, seù illi dero-
 getur, vt ibi limitatur, quod præcipuè ve-
 rificari potest contrà Laicos imponentes
 Gabellas, aliaque onera Ecclesijs, & Ec-
 clesiasticis personis contrà dispositionem
 Bullæ in Cena Domini, quæ tollit quam-
 cunque præfcriptionem etiàm immemora-
 bilem) præferatur, vt notat *Pacion. de Lo-*
cat. cap. 14. §. 11. num. 2. & aduertit in specie
 Adden. ad Rot. dista decif. 14. num. 35. par. 3.
 respondit *Rot. coram Priolo dista decif. 277.*
 num. 7. *vers. defessus* cum feq. iuncta de-
 cif. 393. num. 9. quæ centenaria, vt suffra-
 getur, non requiritur, quod fuerit com-
 plecta de tempore mortis litis, vt respondit
Pacion. cit. §. 11. num. 3. vers. verum cum
feqq. & *Rot. in recent. decif. 328. n. 3. par. 17.*
 & decif. 33. num. 10. cum feq. par. 18. Non
 81 concurrente verò centenaria, aut immemo-
 rabili, non potest prætendi acquifitum ius
 perpetuæ Coloniz, cum bonorum Eccle-
 siæ perpetua locatio prohibita fit absque
 Beneplacito Apostolico ex cap. nulli de
 Reb. Eccles. alien. vèl non alien. & extrauag.
 Ambrosiæ de Reb. Eccles. non alien. vt cum
Honded. conf. 85. num. 37. cum feq. volum. 1.
tradit Antonell. de Tempor. legal. lib. 1. cap. 18
num. 12. alioquin de facili bona Ecclesiæ
 alienarentur in perpetuum sine solemnita-
 tibus, vt punctualitèr aduertit *Adden. ad*
Rot. dista decif. 14. num. 10.
 Aduertendum tamèn, ius perpetuæ Co-
 loniz, quod mediante præfcriptione ac-
 quifitum prætenditur, excludi quotiescum-
 que constat de præambulo titulo locatio-
 82 nis, seù Coloniz temporalis, quia tunc
 terminato tempore locationis, seù Colo-
 niz, si continuetur, præfumiut continua-
 tio secundùm antecedentem titulum tem-
 poralitèr, & consequentèr facta tacita re-
 locario, seù Colonia ad alium anuum, &
 sic de anno in annum, & de laborerio ad
 laborerium, iuxta dispositionem text. in
 l. Item *quæritur* §. qui impleto ff. Locat. quàm-
 uis continuasset per mille annos, vt con-
 cordantibus relatis firmat *Petr. Barbosa in*
l. 2. num. 310. cum duobus feqq. C. de Præ-
script. 30. vel 40. ann. & respondit *Rot. in*
recent. decif. 14. num. 1. vers. quod maxime
procedit, ibique Adden. num. 5. cum duobus
feqq. & num. 29. par. 3. vbi restatur, hanc
 opinionem esse communiorè, receptio-
 rem, veriorè, & magis iuridicam de-
 cif. 219. num. 18. par. 10. coram Priolo dista
 decif. 393. num. 4. Nam ex titulo præambu-
 lo, præfumiut conductorem, seù Colo-
 num

num continuasse suam possessionem, & pluribus adductis prosequitur *Adden. ad Rot. ad dicta decif. 14. num. 36.* & sequendo hanc opinionem ita iudicabimus, dum casus contingerit reprobanda contraria opinione
 83 *Bald. in l. Malè agitur in secunda lectura. num. 7. vers. si verò conduclio C. de Præscript. 30. vel 40. ann. cum alijs relatis per Adden. ad Rot. dicta decif. 14. num. 3.* Et enim solummodò est admittenda, quando constat, quod post terminatam locationem temporalem Colonus soluerit annuam præstationem per longissimum tempus ex nouo titulo perperuz Coloniz, vt declarando respondit *Rota Florentina penes Maggon. decif. 2. num. 4. vers. quibus non obstantibus cum seq.*

Constituto itaque de primordiali titulo locationis temporalis, & sic exclusa præscriptione, seu præsumpta probatione Coloniz perperuz, ac firmata Colonia, seu locatione de anno in annum, & de laborerio in laborerium, restat examinandus articulus refectionis melioramentorum per Colonum, seu conductorem factorum, circa quem præmittendum est, talem Colonum, seu conductorem ad breue tempus
 84 non acquisiuisse vitale dominium, sed tantummodò simplicem detentionem bonorum, cum huiusmodi locatio non mutet dominium rei locatz, vt decreuit *Vulp. in l. Non solet 42. ff. Locat. Manic. de Tacit. lib. 5 tit. 7. num. 3.* & *Rot. in recent. decif. 351. num. 5. par. 11.* Quinimò eidem Colonu, seu Conductori nullum tribuit ius in re locata, sed solummodò actionem personalem
 85 aduersùs locatorem, vt frui patiatur re locata *Bart. in l. Emptorem 9 num. 1. C. Locati. Gomez Variar. resolut. tom. 2. cap. 3. num. 9.* & *Rot. coram Caualer. decif. 612. num. 2.* & proinde melioramenta tanquam facta in re stabili aliena cedunt solo, itaut non
 86 possit dici Conductorem, & Colonum eorum dominium retinere, sed tantummodò illi competit contrà Dominum bonorum locatorem actio repetendi expensas factas, vt egregie declarando inter conductorem ad longum tempus, cui acquiritur dominium vitale, & Conductorem ad breue tempus tenet *Pacion. de Locat. & Conducl. cap. 35. §. 3. num. 75. vers. in casibus cum tribus seqq.*

Ad hoc autem, vt consequi valeat eius creditum, præcipue requiritur, quod probatio melioramentorum in genere sit plena, & concludens tanquam respiciens sub-

stantiam crediti, quæ debet esse certa, adeòut si contrà illam aliquid opponatur, nec actio, nec retentio competit, vt docet *Pacion. dicto cap. 34. §. 4. num. 33.* Et præmissa tali probatione, ac successiue præfixo ei termino ad liquidandum, si liqui-
 88 datio facta non fuerit, conceditur Domino, seu locatori manutentio præstita cautione de reficiendis melioramentis postquam fuerint liquidata, sed deficiente probatione melioramentorum in genere, tunc non retardatur manutentio per exceptionem melioramentorum absquè tali cautione *vulgatis iuribus.*

Aduertendo, quod si agatur de melioramentis consistentibus in plantatione vitium, & arborum, vt dicantur probata, duo tempora sunt consideranda, nempe
 89 tempus, in quo fundus fuit traditus, & tempus, in quo ex post facto fuit melioratus, vt dixit *Rot. coram Coccin. decif. 826. num. 1. coram Royas decif. 182. num. 8.* & alibi passim. Nec non quid impensum, & quid melioratum, alioquin non deinceps probata, vt aduertit *Rot. coram Bieb. decif. 161. num. 31.* habito respectu ad impensam, & ad tempus, quo sunt duratura, & sic facta collatione impensi, & meliorati, quod minis est debet refici, vt concordantibus relatis respondit *Rot. coram Coccin. decif. 2135. num. 5. cum seq. & dec. 2165. num. 7. cum seqq. & coram Royas decif. 116. num. 7.* Et quod melioramenta in prædijs rusticis consistentia in plantationibus vitium, & arborum consideranda sint de tempore, quo fuerunt facta, quoniàm non est habenda ratio incrementi valoris eorum fauore meliorantis, dum illud potius procedit ex ipso fundo, quam ab eius industria, iuxta gloss. communiter receptam in *l. Fundo verbo plus pretij ff. de Rei vindic. tradit Fragor. de Regim. Reipubl. par. 3. lib. 6. disputat. 10. §. 4. num. 11. vers. sed quid si meliorationes, & allegatis Vrsill. ad Afflitt. decif. 87. num. 3. post med. vers. circa præfata tamèn, Carpan. ad Statut. Mediolan. lib. 1. cap. 417. num. 748. & 753. Barz. decif. Bononien. 23. num. 16. post med. docet *Pacion. de Locat. cap. 34. §. 4. num. 32.* vbi cum *Felin. conf. 42. num. 9.* docet, quod in refectione melioramentorum consistentium in plantatione vinearum facienda tantummodò sit æstimatio plantularum præuarium, compensatis cæteris laboribus cum fructibus perceptis.*

Non tamèn fructus ex arboribus, & vitibus

fructus plantatis per Colonum, seu Condu-
ctorem percepti imputandi, seu compen-
92 sandi sunt cum melioramentis, cum fru-
ctus melioramentorum spectent ad melio-
rantem tam ex dispositione Iuris commu-
nis per *text. in l. finak. ubi gloss. in verbis ff. per mulierem ff. de Fund. dotat.* quam ex
aequitate *l. Curabit C. de Aff. empt.* quæ ha-
bet locum in casu, quo agitur de meliora-
mentis factis in stabilibus de sui natura fru-
ctiferis, ne Dominus fundi locupletetur
cum aliena iactura, vt respondit *Mare-*
scott. Var. resolut. lib. 2. cap. 112. num. 52.
cum *seqq. Fragos de Regim. Reipubl. cit. §. 4.*
num. 9. in fine, & *Rot. in recent. decis. 250.*
num. 2. cum *seqq. par. 15.* & quod Conductor,
93 qui bona fide melioravit, faciat fructus
suos pro rata melioramentorum reiecta,
contraria opinione, & cumulatis concor-
dantibus respondit *Rot. coram Cerro de-*
cis. 484. num. 6. & 8. ubi etiam testatur hanc
opinionem esse æquiorẽ, & veriorem, &
refert *Nigrum de Except.* dicentem eam

non iustam non nisi iniustus, & rigorosus
Iudex negabit.

Idque maximè procedit quò ad fructus
bona fide consumptos antemortem litem,
quos bonæ fidei possessor nos restituit,
94 nec cum meliorationibus compensat, vt
docet *Marescott. cit. cap. 112. num. 58.*

Addo quod non levis est controuersia,
inter *DD.* an malæ fidei possessor teneatur
ad fructus perceptos ex proprijs meliora-
95 mentis, in qua licet *Rota* aliàs anceps ni-
hil determinauerit, vt videtur est penes
Coccin. decis. 1208. Attamen postmodum
articulo discussio resoluit, fructus huc pen-
dente perceptos ex melioramentis antea
factis spectare ad meliorantem *coram co-*
dem Coccin. decis. 1273., quem postea se-
cuta est in *recent. decis. 564. num. 12. cum,*
seqq. par. 18. som. 2. ubi in fine subdit non es-
se attendenda ea, quæ per modum discus-
sus adducta fuerunt per *Bich. decis. 426.*
num. 35. cum *seqq. repetita in recent. decis. 6.*
sub num. 32. cum *seqq. par. 11.*

De impediendis Laboratores, & de Arcis claudendis.

R V B R I C A XV.

Item Statuimus, & ordinamus, quod quicumque prohibuerit, vel quoquo modo
contradixerit verbo, vel facto, ne quis laborator possit, aut valeat possessionem,
seu terras alicuius conducere ad laborandum, vel conductas colere, condemnetur
in viginti quinque libris bonon. pro qualibet vice, & de tali contrad. ctione pro-
bare sufficiat iuramentum Domini, seu Possessoris talis rei, cum depositione tamẽ
vnius Testis de veritate, vel trium de fama publica. Insuper Statuimus, quod qui-
cunque laborator, seu quilibet alius, qui habitaret aliquam domum, aream, vel
curtem sitam iuxta possessionem, seu bona alicuius teneatur claudere cum clau-
sura altitudinis à terra duorum pedum ad minus, & clausam tenere dictam aream,
& curtem, ita quod eius animalia (cuiuscunque generis) non possint in bonis vici-
norum suorum, & quæ ipse, siue alter laboraret ingredi sub pœna solidorum vi-
ginti quinque bonon. pro qualibet vice, qua accusati fuerint sine aliqua condem-
natione faciendi per Iudices damnorum datorum, & ad soluendum damnum pal-
so emendationem damni, de quo credatur ipsi passo vsque ad quantitatem viginti
solidorum, si hoc iurauerit, & ab inde supra quantum probauerit per Testes sine
aliqua solemnitate seruanda.

S V M M A R I V M.

- 1 Scopelismum quid sit.
Scopelismi pœna, qua sit, num. 1.
Culturam agrorum impediens, qua pœna
punietur, num. 1. & 3.
- 2 Verba vsque ad pœnam mortis apposta
in Lege, Statuto, vel Constitutione,

quando pœna remissa fuit arbitrio Iu-
dicis, sicut exclusiue ad mortem.

- 3 Publicè expedit agriculturam non deferri.

O B S E R V A T I O.

AD instar Scopelismi, quod est spe-
ciale Arabiæ crimen, vt tradit
Geor-

*Georgius Marf-Mann. in eius Metrologia cap. 5. sub n. 25. emanauit dispositio huius Rubricæ, nam sicuti in Arabia plerique inimicorum solebant in prædium inimici ponere Scopulos, seu lapides indicantes, quod si quis eum agrum coluisset malo letho periturus esset insidijs eorum, qui Scopulos posuissent, quæ res tantum terrorem habebat, ut nemò ad eum agrum accedere auderet crudelitatem timens eorum, qui Scopulismos fecerant, vnde Præfides grauiter punire solebant vsquè ad pœnam capitis, quia & ipsa res. mortem comminabatur, iuxta verba *sex. in l. Sæcularij 7. ff. de Extraordin. crimin. docet Antonius Mattheus de Criminib. tit. 5. de**

extraordin. crim. cap. 1. de Scopulismo n. 2. cum seq. & D. meus Raynaldus in eius Obseru. crim. cap. 7. num. 90. cum seqq. vol. 1. vbi contrà eundè Mattheum tenet, quod quando Lex remittit pœnam arbitrio Iudicis tunc illa verba vsquè ad pœnam capitis stant exclusiue ad mortem: Ità à nostro Statuto imponitur impediendibus culturam agrorum pœna pecuniaria, quæ est valdè mitis respectu grauitatis delicti, nam grauiter offenditur Proximus, & Respublica impediendo culturam, cum publicè interesset agriculturam non deferri, ut aduertunt Mattheus loc. cit. sub num. 3. & D. Raynald. vbi supra num. 92.

De obligationibus Colonorum circa fructus, & paleas.

R V B R I C A XVI.

STatuimus, quod Coloni (A) terrarum, vel possessionum hominum Ciuitatis Fauentiæ, vel eius Comitatus, aut Districtus, ad petitionem possessorum earum, quas colunt teneantur, & ad id per Potestatem, vel eius Vicarium, vel Iudicem aliquem Communis Fauentiæ compellantur ad voluntatem Locatorum terrarum, seu possessionum huiusmodi dimidiam fructuum illarum, vel partem dictis Locatoribus tangenter deferre in manipulis, siue couis in eadem Scola, vbi tales possessiones, vel terræ sitæ essent, videlicet ad locum vbi mandauerit Locator, & etiam extrà dictam Scolam, dum tamèn non conducantur extrà Scolam per medium milliare, vel vltra, & volentibus Locatoribus vltra conduci teneantur Coloni, ita tamèn quod Colonis sic conducentibus vltra medium milliare satisfiat à Locatoribus de tali vltiori conductione, & ipsos fructus triturare, mundare, & aptare omnibus expensis ipsorum Colonorum infra congruum terminum. Et quod tales Coloni etiam teneantur dare, assignare, & deferre Dominis, seu Locatoribus dimidiam, & partem suam de omnibus prædictis eisdem Locatoribus. Ac etiam teneantur dicti Coloni habitantes in alienis possessionibus tempore eorum recessus de eis, dimittere ibidem paleas Dominis, seu Locatoribus dictarum possessionum sub pœna librarum quinque bonon. cuiuslibet contrafacienti pro qualibet vice vltra paleam. Liceat tamèn ipsis Colonis per eorum animalia rodere, super dictis possessionibus, de quibus discedunt dimidiam palearum recollectarum super eis de eo anno, quo recedunt, quam tamèn dimidiam si Locator voluerit habere teneatur ipse Colonus relaxare pro pretio concedenti dicto Locatori. Laboratores verò terrarum teneantur dimidiam palearum Locatori Fauentiæm conducere, vel ad aream possessionis dicti Locatoris absquè vlla mercede.

S V M M A R I V M.

- 1 Colonus partiaris transportare tenetur ad aream manipulos frumenti, aliarumque bladatum ad effectum triturandi.
- Trituratione frumenti, & bladatum sequuta denentur ad mensurationem, &

disiunctionem inter Dominum, & Colonum, num. 1.

- 2 Colonus partiaris deferre tenetur portionem dominicalem ad domum Domini suis sumptibus. Decl. num. 3.
- Limita quæ ad solutionem gabellæ.
- 4 Colonus partiaris deferre tenetur portionem domi-

dominicalem ad domum Domini proprio periculo. Limita ut ibi.

5 Plausbriuerisio sine culpa ducentis actidere non solet.

6 Colonus partiaris tenetur ad pretium frumenti à Magistratu taxatum, si illud non detulit ad domum Domini tempore debito.

7 Dominus potest facere preceptum Colono partiaris, ne fructus colligas ipso, vel eius Ministro absente, vel saltem absq; precedenti interpellatione.

8 Parachus, seu Curatus parit Custodes apponere, vel prohiberi facere, ne fructus ex agris auferantur, nisi soluta prius decima.

9 Iuramentum in litem ad probandam quantitatem datur contra Colonom partiarium, qui spreto Statuto, aut consuetudine, aut pacto, aut precepto recollexit fructus inscio Domino.

Colonus, qui non denunciavit Domino recollectionem fructuum non priuatur, nec expellitur, num. 9.

10 Colonus partiaris colligere, & ad domum propriam asportare potest fructus inscio Domino absq; eo quod redargui valeat de furto, cessante prohibitione legis, aut hominis.

11 Colonus partiaris egens frumento pro mendo, & segetes colligendo, si excuserit certam quantitatem spicarum inscio Domino, non potest accusari de furto.

12 Palea fundamentum habet cum frumento, radicemque communem.

13 Palea Annona appellatio venit.

14 Palea computatur inter fructus, sicut stramen, ligna, aliaque huiusmodi.

15 Palea diuidenda aqualiter inter Dominum, & Colonom partiarium. Vide ibi.

16 Colonus partiaris alere tenetur de propria boues pro cultura necessarios.

17 Consuetudo, Statutum, & pactum circa diuisionem palea inter Dominum, & Colonom sunt seruanda.

18 Consuetudo noua, & ultima antiqua contraria, est attendenda.

19 Palea tota inferni pro alimonia bobum Colonorum.

20 Coloni retinent boues ad Collaticum.

Collaticum bobum est licitum, & quotidiè practicitur, num. 20.

21 Periculum bobum ad collaticum datorum, ad quem spectet remissum.

22 Creditor collatici praefertur cuiunque credi-

tori etiam anteriori super fructibus recollectis. Limita num. 23.

24 Creditores mercedis pro siccatione, trituratione, & recollectione frumenti, praefertur alijs creditoribus.

25 Creditor pensionis herrei, in quo repositum, & conseruatam suis frumentum praefertur alijs creditoribus.

Creditor vilissimus, qui mutauit pecuniam pro persicienda, & habitabili reddenda domo praefertur alijs creditoribus, qui mutauerunt pecuniam pro ea adificanda, num. 25.

OBSERVATIO.

AM esse sequuta, tenetur Colonus partiaris nedum transportare ad aedem, quae ut plurimum reperitur in eodem praedio, manipulos frumenti, aliarumque bladarum ad effectum triturandi, & ut abfoluta trituratione deueniatur ad mensurationem, & diuisionem, ac facta diuisione, incumbit onus Colono deferendi portionem dominicalem ad domum Domini proprijs sumptibus, iuxta naturam Coloniz partiaris, ut dispositum legitur in sequenti Rubrica, & respondit Bursart. conf. 330. num. 51.

Quod onus deferendi fructus ad domum Domini habet locum, quando sunt eiusdem Territorij; alijs secus ut declarant Pigant. ad Statut. Ferraria lib. 1. rubr. 30. num. 12. vers. & de Iure communi, Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 6 rubr. 39. num. 7. ibiq; Romaguer. n. 12. cum seq.

Non tamèn inter sumptus comprehenditur onus solutionis gabellæ, eo quia hæc est debitum Domini ergà Principem, non Coloni Bald. in l. Acceptum num. 42. c. de Vfuris, asin l. Fructus num. 14. ff. Solut. matr. D. Pacion. de Locat. cap. 38. num. 28. Etiam si se obligasset asportare omnes fructus suis sumptibus, nam adhuc non tenetur ad gabellam, ex ratione mox allegata, ut prosequitur Pacion. nu. 29. & respondit Donat. Anton. de Marin. Quotid. res. lib. 1. cap. 29. num. 4. & Romaguer. in Addit. ad Conciol. ad Statut. Eugub. cit rubr. 39 n. 15. vbi num. 13. cum seq. firmat, quod tenetur etiam deferre proprio periculo, sed si fructus perierint absque mora, & culpa Coloni, ipse remanet liberatus: Aduertendo secundum Pigant. ad Statut. Ferraria lib. 1. rubr. 32. num. 8. quod, si plaustrum euertetur, in quo reposita erant quæ ad

L Do-

Dominiū ducnctur, vt vinum, oleum, &c. effunderetur, probanda esset exactissima diligētia, cūm euersio plaustrī sine culpa accidere non soleat, ibique allegat *Rimin. iun. cons. 441. n. 34. & Ciriac. eōr. 166. n. 18.*

Cāterū, si tempore debito non detulerit ratam frumenti Domino, poterit contrā eum agi ad pretiū à Magistratu taxatum, vt respondet *Ruf. foram Peuting. decis. 494. num. 5. cum seq.*

Ad hoc autē, vt innoiescat Domino præcisā quantitas fructuum, & tollatur occasio fraudis, consuli solet vel mediante dispositione Statuti, vel consuetudine, vel pacto, & istis deficientibus, adhuc potest ipse Dominus facere Colonu præceptum, nē illos ipso, aut Ministro absente, vel saltem absque præcedenti certioratione colligat *Plot. de In lit. iur. §. 4. num. 11. Pacion. de Locat. cap. 33. num. 22. Fenzon. ad Statut. Vrb. lib. 1. cap. 123. num. 3. cum seq. Cancr. Var. resol. par. 3. cap. 13. n. 372. Caball. c. crim. 169. Franch. dec. 117. ibique Carolus Antonius de Luca n. 1. cum seq. vbi concordantibus relatis dicit idē procedere ad fauorem Curati, qui ad excludendas fraudes potest Custodes apponere, vel prohibere facere, nē fructus ex agris auferantur, nisi soluta prius decima; Rationi enim congruit, vt is, cuius interest, assistat actui, qui geritur, vt firmat *Volasc. de Iur. emphyt. qu. 30. sub num. 15. vers. postremo in Colono partiaro, & comprobando tenet Fenzon. ad Statut. Vrb. alleg. cap. 123. num. 2. in fine cum seqq.**

Et si Colonu sꝑecta dispositione Statuti, aut consuetudine, aut pacto, aut præcepto colligat fructus infcio Domino aduersus eum datur iuramentum in litem ad effectum probandi quantitatē, vt firmant *Plot. loc. cit. & Pacion. vbi supra num. 23.* Non tamen exinde induciatur priuatio, & expulsiō, vt tradit *Gratian. dissecr. 152. num. 4.*

Cessante verō prohibitione legis, aut hominis Colonu partiaris infcio Domino non solum potest colligere fructus, sed etiā valet illos ad domum propriam asportare, absque eo quod accusari possit de furto, quā non censetur id egisse animo furandi, sed potius iuris sui conseruandi gratia, ad *tex. in l. Merito, ff. Pro socio, Fab. in 5. Furtum est num. 1. Instit. de Oblig. quæ ex delict. nasc. Farinat. de Furt. qu. 174. num. 26. Pacion. allegat. cap. 33. num. 25. & Muta decis. 43. n. 24.*

Proit cessat etiā actio furti, si Colonus egens frumento pro metendo, & leges recolligendo excussit certam quantitatem spicarum infcio Domino, dūm per fallaciam, & dolo malo non fecit, proit in dubio præsumendum est per *text. in d. l. Merito, & tenet Adden. ad Sanfelis. decis. 388. vers. in dubio tamē.*

Palea fundamentum habet cum frumento, radicemque communem, iuxta verba *B. Homilia S. Augustini Episcopi lib. 99. Evangelic. in Matt. cap. 11. to. 4. Annonæ appellatio venit Fulgos. cons. 116. & inter fructus computatur sicut stramen, ligna, aliaque huiusmodi Capiblanck. de Baron. lib. 1. pragmat. 14. num. 11. Vrcoll. Consult. forens. cap. 3. n. 60. vul. 1. De Luca ad Franch. decis. 103. num. 1. qui loquitur ad effectum solutionis decimæ, Pacion. de Locat. cap. 5. num. 36. Ideoque æqualiter diuidenda inter Dominum, & Colonum Pacion. vbi supra nu. 37. & Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 6. rubr. 39. num. 6. Ioseph Ludouic. decis. Perus. par. 1. decis. 14. num. 8. in fine cum seq. vbi relato Petro de Vbald. aduertit maximè procedere quando non constat per Colonum proiectum fuisse letamem, quo casu palea diuidenda esset arbitrio boni viri; Et quidē optima ratione, non solum quia tanquā fructus deberet portio Domino ex *mox allegatis*, verum etiā quia cūm Colonus subministrare teneatur omnes expensas, vtiq; debet de proprio alere boues ad culturam necessarios, vt relato *Petr. de Vbald. in tract. de Duobus fratr. par. 11. qu. 9. vers. tamē in contrarium* firmat *Ioseph Ludouic. cit. decis. 14. num. 7.**

Nisi aliter disponat Statutum, aut fuerit conuentum, aut diuersa vigeat Consuetudo, quæ seruanda est, vt tradunt *Pacion. loc. cit. Fuluius Benign. in Addit. ad Statut. Agricultur. Vrbis cap. 82. litt. D. Conciol. loc. cit.* Et si concurrat Consuetudo noua antiquæ contraria, vltima est attendenda, vt firmat *Ioseph Ludouic. loc. cit. num. 11.*

Viget autē consuetudo in territorio Fauentis, quod tota palea inferuiat pro alimonia bobum Colonorum, vel quorum ipsi pro cultura prædiorum retinēt ad Colaticum à Dominis prædiorum, vel ab alijs pro certā annua quantitate, seu specie, nempe frumenti, proit quotidie practica- tur, vt per *Corn. cons. 108. num. 4. lib. 1. Carocc. de Locat. tit. de Colaticis bobum,*

seu

seu Iugatio, vt per Aldobrandin. *conf.* 131.
nu. 17. lib. 2. *Pacion. de Locat. cap. 12. nu. 3.*
cum duob. seqq. quod licitum est, vt firmat
Poffb. resolur. 53. nu. 14. latè Micalor. de
Fratrib. par. 3. cap. 59. nu. 38. vers. & su-
pradiſſa, cum pluribus seqq. vbi examinat
articulum, & contrariam opinionem re-
probat; ad quem autem spectet periculum
21 bobum vide D. Pacion. d. tract. num. 5.
cum seqq. & Poffb. vbi supra num. 15. cum
sequentibus.

Addo in hoc proposiro collatici, quod illius creditor præfertur cuicunque creditori etiã anteriori super fructibus re-
col-
lectis, vt si mar Sabell. *Var. resol. cap. 66. num. 22. ubi num. 24.* limitat quãdò con-
currat creditor seminis, & expensarum pro
cultura, nam tunc tenet priuilegia con-
quasari, & cæteris paribus esse seruandum
ordinem temporis, & regulam, Qui prior
tempore potior est in iure.

Verum eſt aduertendum, id ita indi-
ſtinctè non procedere, cum potiùs vltimi
24 creditores præferantur pura mercenarij
pro ſecatione, & tiratione, & recollec-
tione frumenti, & ſegetum, nàm expedie
ijs privilegium prioritaris concedi, vr fa-
ciliùs inueniantur ad publicam vtilitatem,
cum tales operationes promptè, & cele-
rèrè ſint faciendæ, adeò vt ſæpius vnus
dici mora in ſecando, & ſecatam recollig-

gendo ob superuenientiam ventorū aquilonarium, pluuiarum, & imbrum ingens damnum causari solet, vltra quod dicti fructus non dicuntur nisi deductis expensis necessarijs, vt firmat *tex. in l. Quod priuilegium*, ibi: *Planē sumptus causa*, qui necessario factus est semper praecedit; nam deducto eo, bonorum calculus subducitur solet, ff. *Depositi*. *Buccaferr. respons.* 92. num. 39. cum seqq. *Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 3. disput.* 32. num. 1. & docet *Card. de Luca de Credit. disc.* 16. num. 12. *cum seq.* Nec non 25 Dominus pro pensione horrei, in quo frumentum conseruatum, & saluarum fuit, iuxta originale doctrinam *Rip. in l. Priuilegia* num. 1. *in fine*, ibi: *ergo vltimus debet praferri*, quia is est, qui causam totius pignoris saluauit, ff. *de Priuileg. credit.* & tradit *Gait. de Credit. cap. 4. qu. 11. nu. 1556*. *Carleual. cit. tit. 3. disput.* 29. num. 5. & *d. disput.* 32. nu. 1. & de vltimo creditore, cuius pecunia erogata fuit in perficiendo ædificio, illoque habitabili reddendo relatis *Banderan. de Priuileg. credit. cap. 2. in fine* *Curia Philipp. par. 2. lib. 2. cap. 129. nu. 16. Carafe. ad Leg. Regni cap. 11. num. 179*. *A Costa de Priuileg. credit. reg. 2. ampl. 3. num. 11. cum sequentibus* respondit *Roesba Episcopus Iſclanus Disput. ar. scilicet. volum. 2. cap. 138. num. 3. vers. in reliquis cum sequent.*

*De Cultura per Colonos adhibenda, & de fructibus per eos custodiendis,
& trituran-
dis.*

R V B R I C A X V I I .

Item statuimus, & ordinamus, quod Coloni partiarij, seu Laboratores prædia possessiones, & terras, quas colendas duxerint, teneantur quater congruis temporibus eas arare, (A) & congruo tempore, videlicet saltè per totum mensem Octobris quinto sulco illas seminare, saluis tamèn aliis conuentionibus inter eos, & Locatores factis, & initis sub pœna pro qualibet tornatura, & qualibet vice, qua omiserint eas (vt supra) colere, & arare solidorum viginti bonon. Locatori possessionis applicandorum pro suo damno, & interesse. Simili pœna teneatur conducens vineam ad colendum, si eam diligentèr putare, & bis debitis temporibus ligonizare omiserit, pro qualibet vice, ac qualibet tornatura Locatori vineæ, pro suo damno, & interesse applicanda, & pro illo anno, quo sic cessauerit talis Colonus, nihil habeat ex fructibus dictæ vineæ. Si verò tantùm vna vice in ligonizando cessauerit quartam partem dictorum fructuum dictæ vineæ habeat, saluis semper dicta pœna, & alijs pœnis conuentionalibus. Si verò Coloni, & Laboratores prædicti tenerentur ex pacto ponere firmum, seu letamen in dictis possessionibus, & vineis, & non posuerint, teneantur soluere Domino pro qualibet salma solidos quinque bonon. & pro quolibet curru solidos quindecim, & antequàm dictum,

simum, seu letamen in ipsiſ terris, seu vineis ſpargatur, debeat locatōr requiri per ipſos Laboratores, quodque teneantur, & debeant dicti Coloni ſuis expenſis, & laboribus ſingulo recolectu in area poſſeſſionis, ſeu terrarum Locatoris portare, vnam, ſeu duas cappas grani, ſeu frumenti, accipiendō illas de quolibet aceruo, ſiue pignono frumenti exiſtentes in agro, manipulum, ſeu couum vnum frumenti, eaſque triturare debeat in dicta area, ſeu alibi pro vt dictis Domino, ſeu Locatori videbitur, & eo frumento triturato debeant dicti Coloni illud in præſentia Domini, ſeu eius Nuncii meſurare, & eius meſuræ, cuius repertæ fuerint ipſæ cappæ (vt ſupra) trituratæ debeant, ac teneantur dicti Laboratores de reſiduo frumenti triturandi in eadem meſura Dominiſ, ſeu Locatoribus prædictis reſpondere. Inſupèr obligati ſint prædicti Coloni tempore meſſium requirere Dominos, vt vadant ad videndū, & numerandū cappas, & aliam quantitatem frumenti, & bladi, quæ de poſſeſſionibus colligentur, antequam frumentum, & blada extrahantur de agro, & debeant ipſi laboratores omnem quantitatem frumenti, fabarum, ordei, & ſpeltæ trituriſſe, ac mundaſſe, & meſuraſſe, ac ad domum Domini, ſeu Locatoris detuliſſe in, & per totum diem decimam quintam meſis Auguſti ad plus, ſub pœna ſolidorum decem bonon. pro qualibet cappa in prædictis omnibus, & ſingulis caſibus. Teneantur etiam dicti Coloni terrarum, & vinearum notificare Locatoribus prædictis qualibet vice, qua laborauerint, ſeu arauerint dictas terras, & vineas inſiâ tertiam diem, & Coloni vinearum notificent inſiâ dictum tempus de putatione, & ligonizatione pro qualibet vice, ſi volunt ire ad videndū terras, & vineas (vt ſuprà) per eos laboratas pœna ſolidorum decem bonon. pro qualibet tornatura terræ; & vineæ ſolidorum viginti bonon. pro qualibet vice, qua omiſerint denunciare (vt ſuprà) & Laboratores vinearum non debeant vindemiare ſine licentia Locatoris ſub pœna librarum decem bonon. pro medietate Locatori applicanda, & pro alia medietate Comuni Fauentiæ.

S V M M A R I V M,

- 1 *Agricultura eſt vnus ex cardinibus humana Vita.*
Agricultura eſt neruus totius Reipublica,
num. 1.
Ciuitas creſcere non poteſt ſine agris, & eorum fructibus, nec ſine abundantia cibi frequentiam habere, num. 1.
- 2 *Infans ali non poteſt ſine Nutricis lacte, nequē ad vita creſcentis gradus perducere.*
- 3 *Exercitio Agricultura nihil dulcius, nihil vberius, nihil homine libero dignius.*
- 4 *Romani reliquerunt ingenium hominibus ſola duo ſtudia, nempe Agricultram, & bellicam artem, & quare.*
- 5 *Exercitium Agricultura eſt antiquiſſimum à primo Parente omnibus hereditarium.*
- 6 *Cain fuit primus Agriculſor.*
- 7 *Noë inuenit arandi artem ad minuendum laborem hominibus.*
- 8 *Nobiliſſima eſt ars Agricultura, ita vt quæmpleures ab aratro ad Dictataram, & Conſulatum vocati fuerint, & termi-*

nata dignitate ad aratrum redierint.

Reges ipſi, & Imperatores Agricultram exercuerunt, num. 8.

- 9 *Agricultura non praeſtat nobilitati, quando exercetur in proprijs fundis.*

Agricultura non numeratur inter artes mechanicas, num. 9.

Artes mechanicae homines obſcuros reddunt, num. 9.

Qui parit ſemina, parit & metet, num. 9.

- 10 *Agri vberiores reddere bonum publicum reſpicit.*

Ciuitas populo, & hominibus redditur copioſior, quò magis alimentis, & cibarijs affluit, num. 10.

Principis intereſt Statum, & Regnum populum habere num. 10.

- 11 *Agrum incultum antiquitus retinens, puniebatur.*

Vineam, & arborem derelinquens, antiquiſ ſus puniebatur, num. 11.

- 22 *Privilegia varia conceſſa ſunt Agricultura, & Agriculſoribus, de quibus ubi remiſſum.*

13 Executio super bobus animalibus, & instrumentis aratoris fieri non potest pro quouis debito, etiam fiscali, n. 18. & 25.

14 Animalia aratoria intelliguntur ea, cum quibus maiori parte anni agricultura exercetur.

15 Boves aratorum altari non possunt.

16 Agriculores sunt neri totius Reipub.

17 Agriculores exempti esse debent à publicis muneribus.

18 Agriculores carcerari non possunt occasione repraesaliam, nec pro quouis debito, etiam fiscali.

Agriculter carcerari non potest vigore mandati relaxati contra Reum principalem pro pena pecuniaria, quamvis fideiussoris de indicatum soluendo in causa criminali, num. 18.

Repraesalia exequi non potest contra Agriculores, eorumque animalia, boves, & equas necessarias, num. 18.

19 In causis Agricultorum summarie, & celeriter est procedendum.

20 Iudices antiquitus manebant in Portis Cimitatis, ut citius, ac promptius redderent ius Agricolis, & quare.

21 Agriculores quinam supplicat remissius.

22 Agriculores Urbis suppositi fuerunt, unde cum rebus ad artem spectantibus inuersioni Consensum eiusdem artis.

Statuta Agricultura Urbis confirmata fuerant à B. Pio V. num. 22.

23 Inhibitiones Agricultura conceduntur tam à Consulibus, quam ab Eminentissimi Camerario, & ab Annona Praefecto.

24 Agriculturam exercentes intra quadraginta ab Urbe milliaria, tam seminum, quam messium tempore non possunt carcerari, nec executionem pati, etiam pro debito obligatiene Camerali vallato, secus in alijs temporibus, & n. 28. ac n. 31.

26 Boves, & instrumenta aratoria sub tacitis hypothecis non comprehenduntur.

27 Boves, & instrumentis aratoris competunt privilegia, qua bonis detailibus concessa fuerunt.

Inhibitiones Agricultura conceduntur solimmedo ferenti saltem oleo rubra tritici, num. 28.

28 Inhibitiones Agricultura impediunt executionem tam quod ad personam Agriculturum, quam quod ad fructus de tempore sementationum, & messium, secus quod ad alia bona non prouenientia ex Agricultura.

29 Declara procedere quod ad debita contracta

post incaptum exercitium Agriculturae, secus si ante. Contrarium num. 30.

31 Forum, seu Tribunal Abbatum Sacchi nuncupatum pro causis pauperum Mercenariorum, Terrarum, Vinearum, Hortorum, seu Viridarium cultorum, Operariorum, ac quoquomodo Laboratorum, & similium Urbis, eiusque Districtus eorum in Urbe suis ab Urbano VIII. & cum quibus facultatibus, vide ibi.

Index in causis Mercenariorum Urbis, eiusque Districtus, quas facultates habeat, num. 31.

32 Praecepta Agricultura sunt bene colere, agri, aris, aqua, terra, & industria rationem habere.

33 Syderum cognitionem habere debet Agricultor, & quare.

34 Cognitionem qualitatibus terrae Agricultor habere debet, cum diuersa laboreria secundum diuersitatem terrarum requirantur.

35 Frumentum non seminat quolibet anno in eodem loco, sed alternatim seminantur frumentum, & segetes.

36 Colono, vel Conductor non licet in ultimo anno resipulare, nempe serere pradia, qua in superiori anno sata fuerunt, ne terra exfructentur in praedictum Domini, alias tenetur ad interesse, & damna, num. 38.

37 Conductor vineae non potest in ultimo anno relinquere plura capita vitium ad effectum percipiendi maiorem quantitatem una ratione praedicti, quod inferretur Domino in sequentibus annis, in quibus minor quantitas una produceretur, alias tenetur ad damna, & interesse, num. 38.

38 Vineae si non putetur, vel non cultinetur, desiccatur.

39 Vineae deterioratur ex defectu culturae, etiam modici temporis.

OBSERVATIO.

Agricultura est vix ex cardinibus humanae vitae, & neruus totius Reipublicae, tanquam genus humanum nutriendum, nam Ciuitas sine agris, & eorum fructibus crescere non potest, nec sine abundantia cibi frequentiam habere, eo modo, quo infans natus sine Nutricis lacte nequit ali, neque ad vitae crescentis gradus perducitur, ut docent Scipio Amirat. Discurs. politic.

litic. lib. 3. cap. 3. *Dionis. Halicarnas. Roman. antiqu. lib. 2. Aristotil. Politic. lib. 6. cap. 4. & lib. 7. cap. 8. Vitru. de Archite-*

ctura lib. 2. in princ. vers. ut enim, Cardin. Srtia Pallavicin. in Hist. Concil. Trid. lib. 13. cap. 4. in fine. Thomas Garzonus in eius opere inscripto Piazza uniuersale discurs. 56. & ex nostris Amaya in leg. Exemplo 36. num. 17. Cod. de Decurion. lib. 10. Gulielm. de Benedic. in cap. Raynuccius verbo, & uxorem nomine Adelsam dec. 5. nu. 345. vers. cum igitur de Testam. Klock de Errar. lib. 2. cap. 1. numer. 1. cum duobus segg. Solorzan. de Iure Indiar. tom. 2. lib. 1. cap. 7. numer. 16. vbi plures concordantes.

Eius exercitio nihil vberius, nihil dulcius, nihilquē homine libero dignius teste Ciceron. lib. 3. Offic. Plin. epistol. 47. lib. 9. Gulielm. de Benedic. loc. cit. Tiraquel. de Nobilitat. cap. 32. nu. 5. itā vcecinat Herat. in libro Epodon. Ode 2.

Beatus ille, qui prout negotijs

Vt prisca gens mortalium.

Paterna rura totus exercet suis,

Solutus omni fenore

Nec excitatur C classico Miles truci,

Nec horret iratum mare,

Forumque vitat, & Superba Ciuium

Potentiorum limina,

vt exornat Vrsell. conclus. 82. num. 2. qui erroneè prædictos versus attribuit Valerio Maximo, & Antunz Portugal. de Donat. Reg. vol. 2. lib. 3. cap. 43. num. 24. Vndè Romani duo sola studia ingenuis hominibus reliquerunt, agriculturam scilicet, & bellicam artem, vtpote ad sustinendam, & conseruandam Rempubicam necessarissimæ, & vtilissimæ, cum agricultura inserviat Militum alimentis, & militia tutelæ eiusdem Reipublice, vt testatur *Dionis. Halicarnass. cit. lib. 2. Klock vbi supra num. 11.*

Quod exercitium egeris est antiquissimum à primo Parente omnibus hæreditarium, vt in Genes. cap. 3. vers. 17. ibi *Adā verò dixit Dominus Deus quia audisti vocem Vxoris tue, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ sue. Spinæ, & tribulos germinabit tibi, & comedes bërbum terræ. In sudore vultus tui vesceris panem, donè reuertaris in terram, de qua sumptus es, & in vers. 23. ibi, & emisit eum Dominus Deus de Paradiso voluptatis, vt operaretur terram, Cain autem fuit primus*

Agricultor, vt tradit Gulielm. de Benedic. in d. cap. Raynuccius in verbo, & Vxorem, nomine Adelsam decif. 5. num. 346. iuncto num. 358. de Testament. sed quia homines multum laborabant in agricultura, quam proprijs manibus, ungulis, & digitis exercebant, Noè inuenit arandi artem, in qua plus animalia, quàm homines laborant, vt prosequitur Gulielm. de Benedic. d. num. 358.

Ac est quoque ars nobilissima, ita vt quàmplures ab aratro ad Dictatorem, & Consulatum vocati fuerint, & terminata, sèl deposita dignitate Consulari, & Dictatoria ad aratrum redierint, & Reges ipsi, ac Imperatores manus aratro occuluerint, quos tescunt *Gregor. Tholosan. lib. 4. de Rep. cap. 8. num. 4. & in Syntagmin. iur. vniu. lib. 18. cap. 23. Augustinus Gallus in eius libello inscripto Le dieci giornate della vera Agricultura giornata festa circa princ. vbi de Diocletiano Imperatore, & Ciro Rege Persarum, Klock de Errar. lib. 2. cap. 1. num. 7. cum segg. iuncto num. 23. cum segg. Knipschild. de Iuribus, & priuilegiis. Ciuit. Imperial. lib. 2. cap. 16. nu. 28. Tiraquel. de Nobilit. quest. 32. num. 5. Gryphian. in Econom. legal. lib. 1. cap. 17. numer. 12. cum segg.*

Vndè non præiudicat Nobilitati, cum non numeretur inter mechanicas artes, quæ homines obscuros reddunt, dùm exercetur in proprijs fundis, vt constantè tenet Tiraquell. vbi supra nu. 2. cum segg. Menoch. cons. 9. nu. 18. vol. 1. Gryphian. d. cap. 17. num. 8. cum segg. Guidopap. decif. 41. iuncta decif. 392. vbi testatur ita decisum.

Adeoque diligens ratio habenda est agriculturæ, vt per Principem, sèl Reipublicæ moderatorem deputandæ sint personæ, quæ Agriculis incumbant, ac diligenter inspiciant, an prædis, agri, vineæ, hortis, syluæ &c. colantur, & abores plantentur, ac plantarum custodiantur, vt docet *Alex. ab Alex. Dier. genial. lib. 3. cap. 1. vers. ac festis, Klock. de Errar. lib. 2. cap. 1. num. 47. cum segg. Knipschild. de Iurib. & priuilegiis. Ciuit. Imperial. lib. 2. cap. 16. num. 31. Idque præcepit Constantinus Imperator in l. 1. Cod. de Agricol. & Censit. lib. 1. et. ac laudat Cicero in Vcrrem. orat. 8. ibi: Ille verò tam se Metellum minimè fore putasset, si se vltimè se immisatus esset, qui ab Vrbe Roma, quod nemo unquàm post hominum memoriam fecit, cum sibi in Prouinciā profici.*

sciscendum putaret litteras ad Sicilia Ciuitates misit, per quas hortatur, & rogat, ut arent, & serant in beneficium Populi Romani, cum norum sit, quod qui parèe seminat, parèe & metes, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metes iuxta verba Oraculi Euangeliei: secundum verò vulgare didicimus, ubi non semina non raccoglie.

Nam agros vberiores reddere bonum publicum respicit, & quò magis Ciuitas alimentis, & cibarijs affluit, eo magis redditur hominibus, ac Populo copiosa, & Principis summopere interest Statum, & Regnum populatum habere, & hoc est, quod dicit Iustinian. in l. vnic. §. penult. Cod. de Caduc. toll. vt aduertit Pech de Aquaduct. cap. 7. quæst. 3. num. 14. cum seqq. lib. 1.

Et proinde antiquitus si quis agrum suum sordescere passus fuisset, eumque indiligenter curasset, ac nequè arasset, nequè purgasset, siuè quis arborem suam, vineamque habuisset derelictam impunitus non euadebat, sed opus erat Consorium iuxta verba Gallij lib. 4. cap. 12. testata à Cabell. ad Bullam boni Reg. cap. 25. num. 14.

Hinc ad augendam agriculturam, & ne deserantur Tenutæ, seu terrena coli solita, procuranda est multitudo Agricultorum, vt aduertit Carolus Tapia de Abundantia par. 2. remed. 3. ad quorum fauorem ad hunc effectum varia, & amplissima constituta sunt priuilegia, de quibus Clement VII. in eius Bullar. nou. la 5. Pius V. in Bulla la 16. Paulus V. in Bulla la 70. in l. Executores cum l. seq. & Auth. Agricultores C. Quæ res pign. oblig. poss. ac tot. tit. C. de Agricol. & Censit., & Colon. lib. 11. ibique Scr bentes, Gulielm. de Benedict. in cap. Raynuetius in verbo, & uxorem nomine Adelasiam decif. 5. num. 338. cum seqq. de Testam. Lucas de Penna in l. prima, & l. Nunquam circa finem Cod. de Agricol. & Censit. lib. 11. Jacob de Colantes in Commentar. ad Pragmatic in fauorem rei frumentarie, Agricularum, & rerum, quæ Agricultura destinata sunt, Caput. de Regimin. Reip. cap. 7. §. 14. num. 22. Fulu. Benign. in Annot. ad Statut. Agricultur. Verbis, Solorzan. de Iure Indiar. tom. 2. lib. 1. cap. 7. num. 16. cum seqq. Seanarol. de Vist. Carcerat. lib. 2. §. 4. cap. 2. & §. 10. sub cap. 12. Gryphiandr. Æconom. legal. lib. 1. cap. 17. Kleob. de Ærar. lib. 2. cap. 1. Ramirez

de Lege Regia Aragon. §. 14. Salgad. de Regia protect. par. 2. cap. 4. num. 96 Parexa de Instrum. edit. lib. 2. resolut. 9. à num. 105. Balmaseda de Collect. quæst. 98. Narbon. ad LL. recopilat. lib. 4. tit. 21. leg. 25. gloss. prima cum seqq. alijque Scriptores de Re agraria tractantes recollecçi per Wilalmium Gossium cum Notis Nicolai Rigaltij, & per Christophorum Pellerum in addit. ad Kleob. de Ærar. lib. 2. cap. primo num. primo.

Præcipue quod super bobus, ac Instrumētis aratorijs fieri nequeat executio, vt dictum fuit supra in Obseru. ad Rubr. 12. lib. 3. nu. 12. cum seqq. & respondit Ignatius de Villar in eius Sylua Respons. lib. 2. respons. 16. cap. 1. num. 1. qui super declaratione inserta in fine eiusdem responsi 16. notat num. 8. quod animalia aratoria in 14 telliguntur ea, cum quibus maiori parte anni agricultura exercetur.

Nec Boues aratorij tanquam Socij in Agricultura possint macari, vt firmatum fuit supra in Obseru. ad Rubr. 41. sub nu. 23. lib. 4.

Pariterquè Agricultores, qui sunt nerui totius Reipublicæ, vt tradit Amya in l. Exemplo 36. num. 17. C. de Decurion. lib. 10. exempti esse debent à publicis muneribus ad tex. in l. prima C. Ne Russiani ad illam obsequium aduocentur lib. 11. & in l. 1. C. de Agricol. & censit. lib. 11. ibiq. Lucas de Penn. Frisib. Conclus. pract. miscell. tit. de Messe cap. 9. num. 1. cum seq. Didacus Balmaseda de Collect. quæst. 98. num. 16. Boer. decif. 322. sub num. 11. Nec non ipsi cum eorum animalibus, bobus, & equabus necessarijs ab omni repressalia tam in Verbe, quàm extrà liberi, & exempti sunt, nec occasione alicuius debiti, vel obligationis, etiàm in forma Cameræ, Ripæ, & Ripetæ molestari, capi, pignorari, nec eorum animalia, vel frumenta, tolli, pignorari, seu auferri possunt iuxta Bullam Clementis VII. in Bullar. nou. la 5. §. 6. cuius dispositio concordat cum text. in auth. Agricultores C. Quæ res pign. oblig. poss. prohibente carceratione Agricultorum, quod procedit etiàm pro debito fiscali cum agatur de Lege, & constitutione generalitèr loquente tenet Ignatius de Villar. in eius Sylua respons. lib. 2. cap. 2. num. 25. cum seq. & num. 31. vers. sed ijs non obstantibus cum seqq. tenet quòd nec possint carcerari vigore mandati relaxati contrà Reum principalem pro pœna pecuniaria,

niaria, quamvis fideiussent de iudicatum soluendo in causa criminali.

- In eorum causis etiam ne à cultura agrorum distraherentur summariè & celeriter est
 19 procedendum §. si verò *Autb. de Quor. Renat. Coppin. de Priuileg. Rustic. libr. 3. par. 1. capit. 1. in princip. Collantes dicto tract. lib. 3. cap. 6. num. 1.* quos refert, & sequitur *Massin. de Confiscat. bon. quæst. 18. num. 4.* Imò Iudices antiquiùs manebant in portis Ciuitatis, vt citiùs, & ac promptius redderent ius Agricolis, ne illis daretur occasio vagandi per Ciuitatem, & tempus perdendi in præiudicium culturæ agrorum, vt sequendo *Tap. de Abundantia par. 2. remed. 3.* prosequitur *Massin. loc. cit. num. 5.* cum neque momento temporis ab agricultura diuertere possint Agricola l. Colonis C. de Agric. & cens. lib. 11. *Sclorzan. dicto cap. 7. num. 26.* & *Dalmased. de Collect. quæst. 98. num. 17.*

- Eadem ratione ne culturæ agrorum incumberent (qui quales sint descripti leguntur in cap. 22. Statuti Agriculturae Urbis, & à Narbona in LL. recopilat. lib. 4. tit. 21. leg. 25. gloss. 12. num. 4. vbi tenet, quod sub nomine Agricultorum ad effectum priuilegij venit etiam qui mercede accepta aliena prædia colenda suscipit per diuersa Tribunalia vexentur litibus, ac ab eorum exercitio retrahantur per Beatum Pium V. prævia confirmatione eorumdem Statutorum in eius Bulla l. 6. in Bullar. nou. suppositi fuerunt vna cum rebus ad artem spectantibus iurisdictioni Consulum eiusdem Artis Agriculturae tantquam peritiorum: Nihilominus tamen conceduntur inhibitiones Agriculturae ab
 23 Eminentissimo Camerario, ac Illustrissimo Annont. Praefectis, & à DD. Consulibus Agriculturae tantquam iurisdictionem cumulatiuam habentibus. Postea verò per eundem B. Pium V. in eius Bulla l. 19. §. 7. dispositum fuit eos, qui Agriculturam pro communi bono laudabiliter intrà quadraginta ab Vrbe milliaria exerceant dignis fauoribus, & priuilegijs prosequi volentem tam
 24 Messium, quam Seminum tempore, dum scilicet colligendo, vel seminando tritico verisimiliter occupantur ab omni executione etiam ex obligatione in forma Cameræ proecesserit tutos omnino, & saluos fore, dummodò aliundè quam ex Agriculturae fructibus soluere non possint, & in §. 8. prohibet boues aratorios, omniaque instrumenta ad Agriculturam neces-

- saria omni tempore, ac perpetuò pro quouis ciuili obligatione auferri, aut alia ratione impediri; Declaratque insuper in tacitis quibuscunque hypoteceis à quoque, quouis de causa inductis prædictos boues,
 26 aliaque instrumenta huiusmodi minimè comprehensa fore, & in summa prædictis rebus Agriculturæ inserviendibus tantquam commoditatis, imò necessitatis publicæ instrumentis omnia priuilegia concessit,
 27 quæ bonis dotabilibus de iure concessa esse reperitur vt dictum fuit suprà in Obseru. ad Rubr. 12. num. 23. lib. 3. Postmodum ex resolutione Congregationis particularis deputatæ à sa. mem. Urbano Octauo, & deinde approbata, & confirmata à sa. mem. Innocentio XI. in eius Bulla emanata super confirmatione Decretorum Congregationis Reformationis Tribunalium Urbis
 28 &c. quarto kal. Iulij 1689. sancitum fuit Inhibitiones Agriculturae serentibus ordea & alia blada, vel legumina non concedantur, sed solummodò unicuique serenti saltem rubra octo tritici quolibet anno. Et quoad tempora seruentur respectu seminum à die prima Octobris vsque, & per totum mensem Novembris; respectu verò Messium à die prima Iunij vsque ad 15. Augusti tantum in extà Decretum aliàs emanatum tempore s. l. res. Pauli Papæ V. Quò verò ad personas Debitorum etiam nisi aliundè habeant unde soluant suffragentur utroque tempore vid. messium, & seminum. Super bonis autem quibuscunque ex Agricultura non proueniuntibus, vel non inferuentibus pro Agricultura executiones fieri possunt quocunque tempore etiam messium, & seminum non obstantibus inhibitionibus, & de simili lege Hispaniarum concedente tempus sex mensium, nempe à principio Iulij per totum mensem Decembris tradit Narbon. ad LL. recopilat. lib. 4. tit. 21. leg. 25. gloss. 12. num. 1. Inuiolabilitè enim obseruatur in Vrbe, quod Agricultores in suprà præfinitis temporibus non possint carcerari pro debitis ciuilibus, nisi agatur de debito contracto antequàm esset Agricola, & priuilegium superuenerit ex eius factò, vt distinguendo tenet *Ignatius del Villar. in eius Sylua respons. lib. 2. respons. 16. cap. 2. num. 3. cum seqq.* vbi testatur hanc esse veriorè opinionem, & sequitur *Narbon. in dicta leg. 25. gloss. 13. num. 5. cum seqq.* ex duplici ratione; Tùm quia ex mutatione conditionis personæ qualitas actionis originalis non mutatur; Tùm etiam quia

privilegium Agriculturæ sicut cæteræ leges, & privilegia, futura respiciunt, sed non ad præterita extenduntur, ac trahuntur. Quod quidam procedere potest de Iure communi, non autem attentæ dispositione dicte Constitutionis Piane, quia generaliter loquitur, ac ex eius contextu comprehenduntur quoque debita antea contracta; Bene quidem possunt carcerari in reliqua anni parte, vt de simili *Legge Regia* respondit *Ignatius de Villar. in eius Sylua respons. lib. 2. respons. 16. cap. 2. num. 1.*

Validè etiã confert publicæ utilitati, & commodò Agricolæ Tribunal pro Mercenariis in Vrbe erectum; cum enim hoc me. Abbas *Ostianus Sacchus* natione Calaber, ne pauperes Mercenarii per Tribunalia dilationibus, & subterfugijs defatigarentur, charitate motus adiret eorum debitores, eisque partim blandis, & partim acerbis verbis solutionem mercedis suaderet, idque ad aures *Sa. Me. Urbani VIII.* peruenisset animaduertens id maiori fructus calore iurisdictionis peragi potuisse, proinde idem Pontifex mediante eius Breui motu proprio expedito deputauit Iudicem prædictum Abbatem Sacchum pauperum Mercenariorum terrarum, vinearum, hortorum, seu viridatiorum cultorum operatorum, & quoquo modo laboratorum, ac personarum similium, quæ in Vrbe, eiusque Districtu præfati consequi debent aliquam mercedem, cum facultate partes audiendi, & differentias terminandi summarie, simpliciter, & de plano sola facti veritate inspecta, sine strepitu, & figura iudicij, ac cum extraiudiciali tantum causæ cognitione, nec non debitores quoscunque cuiusvis ordinis, gradus, & conditionis etiã Ecclesiasticæ, Regularis, claustralisue existant etiã si de illis expressa, & specifica mentio fieri deberet, vocatis ad se vocandis, quoties agatur de mercede scuta, quæ non excedente per schedulam, vel alio modo sibi beneuiso ad soluendam mercedem conuentam compellendum, sed non præcedente pacto debitam amicitabiliter componendi, & contra eosdem soluere recusantes, seu non componentes mediantè schedula eius manu subscripta per quoscunque Executores Tribunalium Urbis eiusque Districtus ad captionem pignorum, illorumque subhastationem, & deliberationem usque ad integram solutionem Mercenariorum deueniendi, omni, & quacunque appellatione, reclamatione, recurso, etiã restitutionis in integrum temotis, & restium summam scutorum quinque excederet, & partes in facto non concordarent, nec ad concordiam deuenire vellent, ita vt requireretur processus iudicialis, & restium examen, tunc easdem partes ad Tribunal Gubernatoris mandauit remitti: Habilitauit etiã eundem Abbatem ad recipiendum deputaciones Tribunalium Urbis in causis particularium, perinde ac si esset Iudex Ordinarius; nec non locum cum voto in Congregatione Visitationis Carcerum Urbis, prout habent alij eiusdem Visitationis Deputati concessit. Prædictam iudicaturam multis abhinc annis eadem charitate laudabiliter exercet Dominus Abbas *Sebastianus Baptistinus* vnâ cum appellationum Capitaneatu,

Vt autem Agricultura rectè exerceatur non debent ignorari illius præcepta, quæ sunt bene colere, agiti, aeris, aquæ, terræ, & industriæ rationem habere, vt docet *Varro de Re Rusticæ, lib. 1. cap. 5.* quem sequitur *Kloch. de Erar. lib. 2. cap. 1. num. 12. ibique Christophorus Pellerius in addit. Vnde Agricultura esse non debet absque syderum cognitione, cum ab Agriculatore habenda sit ratio crescentiæ lunæ, aeris, & ventus in operibus agrarijs peragendis, vt prosequitur *Kloch. ubi supra numer. 13.* semota tamèn superstitione tanquàm improbat in *Ecclesiastico. ubi ait, qui obseruat ventum non seminat, & qui considerat imbres non metet*, vt animaduertit *Gryphiander in Ræonom. legal. lib. 1. cap. 17. num. 67.**

Necnon concurrere debet cognitio qualitatibus terræ arandæ; nam pro diuersitate terrarum varia laboreria fiunt, cum pinguis, & mollis ager non tam sæpè, nequè tam profundè aretur, prout durus, & sterilis, qui plerumque ter, vel quater repetendus est, vt relato *Petro Crescent. lib. 2. cap. 18. cum seq. docet Gryphiander. d. cap. 17. num. 68.*

Nec quolibet anno seminatur frumentum in eodem loco, sed alternatim, cum regulariter medietas terrarum inferuiat pro semine frumenti, alia verò, vel quiescat, vel inferuiat pro fabis, alijsque segetibus, vt de Prouincia Romanodiolæ testatur *Vrecol. Consultat. forens. cap. 3. n. 60. in fine vol. prima, & quod cessante consuetudine in contrarium non liceat Conductori, vel Colonu in ultimo anno restipui-*

lare, nempe iterum serere prædia, quæ
 36 in superiori anno sata fuerunt, nè terræ
 exfructentur in præiudicium Domini fir-
 mant Pigant. ad Statut. Ferraria lib. 6.
 rubr. 8. num. 28. D. Pacion. de Locat. cap. 29.
 num. 84. cum seq. Marta vol. 149. num. 2.
 cum seq. Surd. decif. 131. num. 6. cum seq.
 Ioseph. Ludevic. decif. Penusf. 62. num. 1.
 cum seqq. par. 2. Vincen. de Franch. dec. 96.
 num. primo. Prout dicitur de Conductore
 vineæ, qui in ultimo anno non potest re-
 37 linquere plura capita vitium in vinea, vi
 percipiat maiorem quantitatem vuz, cum
 exinde resollet damnum vineæ, & præiu-
 dicium recollectioni sequentis anni, in
 quo minor quantitas vuz produceretur

Cast. in l. Et hæc distinctio 8. cum fundum
 ff. Locat. Fulgin. de Iure emphyt. in tit. de
 var. caducis. quest. 2. num. 39. cum seq.
 Carpan. ad Stat. Mediol. tom. 2. cap. 402.
 num. 17. D. Pacion. loc. mox. cit. num. 83.
 Francb. & Ioseph Ludovic. ubi supra, alio-
 38 quin tenebitur ad id, quod interest Do-
 mino Fulgin. loc. cit. & Giurb. ad Consue-
 tud. Messan. cap. 15. gloss. 4. num. 9. ubi
 num. 20. tradit, quod si vinea non pute-
 tur, vèl non cultiuetur deficiatur, & Gra-
 tian. Discept. forens. cap. 546. num. 22.
 docet vineam deteriorari ex defectu cul-
 39 turæ etiã modici temporis, & idem fir-
 mat Fulgin. ubi supra si per longum tem-
 pus non cultiuetur.

De Arboribus plantandis, & Fossatis faciendis per Colonos.

R V B R I C A XVIII.

Sancimus, & ordinamus, quod quilibet Colonus singulo anno teneatur plantare
 (A) super possessionibus, & terris, quas colunt duas plantas arborum pro sin-
 gula tornatura, videlicet de arboribus existentibus in prædiis, seu terris huiusmo-
 di, & eis non existentibus de dandis sibi per Locatores. Ac etiã singulo anno
 teneantur plantas quaslibet per quemcunque plantatas custodire, sub pœna solidor-
 um quinque pro qualibet planta.

Item obligatus sit, & intelligatur dictus Laborator Fossata (B) non facta de nouo fa-
 cere, & facta reficere, ubicunque opus fuerit, & necesse sub pœna quinque soli-
 dorum pro qualibet pertica Fossati non facti, seu non refecti, applicanda Domino
 possessionis pro eius interesse, saluis tamèn conuentionibus, & pactis inter Domi-
 num, & ipsum Colonum initis.

S V M M A R I V M.

- 1 Arbores noua sunt subroganda deficienti-
 bus, vèl auulsis rerbis.
- 2 Fractus ex arboribus siue in folijs, siue in
 pomis, siue in oblectamento colligan-
 tur.
- 3 Coloni plantare tenentur singulo anno duas
 plantas arborum pro qualibet tornatura
 terra.
- 4 Conducter obligatus plantare arbores cen-
 setur etiã obligatus eas emere suis sum-
 ptibus.
- 5 Colonus negligens in plantando arbores te-
 netur ad refectiorem omnium damno-
 rum, & interesse, taxandum, vt ibi.
- 6 Fossata conficiuntur, ne aqua in prædijs re-
 fragentur, sed vt naturalem habeant
 decursum.
- 7 Refectis, & porgatio fossatorum an spectet
 ad Dominum, an verò ad Colonum, &
 Conductorem, & n. 8.

8 Conseruando Regionis attendenda est circa
 refectiorem, & pargationem fossato-
 rum.

9 Fossata restituta sunt à Conductore ex-
 purgata, prius illi consignata fuerunt.
 Maxime si conuentum fuit, quod debeas
 conseruare fossata eo modo & forma,
 quibus erant tempore ingressas, si tunc
 erant expurgata.

Conducter restituere debet rem in eo statu,
 in quo illi tradita fuit n. 9.

O B S E R V A T I O.

- A**D Efficientibus, vèl auulsis arbori-
 bus, nouæ per bonum Patrem
 1 famil. sunt subrogandæ, vt docet Gry-
 phiandr. in eius Econom. legal. lib. primo
 cap. 17. num. 130. nè fructus diminuat
 sed potius augeatur, cum ex arboribus, siue
 2 in folijs, siue in pomis, siue in oblectamen-
 to fructus colligantur ad tex. in l. Plenum
 ff. de

ff. de Vfu, & habitat. Lagunez. de Fruit. p. r. prima cap. 4. num. 48. cum feqq. & de cuprellis, alijsq; arboribus ratione amenitatis fruſtiferis tradit Leotard. de Vfur. quaſt. 50. num. 27. cum feq. Vnde cauti, & prudentes Statuentes decreuerunt, Colo-

3 *plantas arborum pro qualibet tornatura, terræ ex plantis exiſtentibus in prædijs, & eis non exiſtentibus ſibi per Dominos dandis, alioquin ſi non fuiſſet deciſum, vbi nam plantæ eſſent deſumendæ, ac per Dominum eſſent tradendæ, tunc de proprio emi deberent à Colonis, nam Conduc-
4 tor obligatus plantare arbores cenſetur etiã obligatus eas emere ſuis ſumptibus tanquã actus neceſſarius ad plantationem, vt reſpondit Bueaferr. conf. 80. num. 23. cum feqq.*

5 *Negligente autem Colono adimplementum propriæ obligationis omitendo plantationem, tenetur ad reſectionem omnium damnorum, & intereſſe, ad tradita per Roſ. coram Dunozet. iun. deciſ. 1008. num. 11. quæ taxari debent, habito reſpectu ad illam maiorem quantitate fruſtum perceptoram, ſi debito tempore plantæ fuiſſent, & creuiſſent ad tradita per Burſatt. conf. 70. num. 31. verſ. præterea.*

6 *Nè aquæ in prædijs reſtagnentur, ſed B naturale habent decurſum, conſiciuntur tollata, quæ vel reſpiciunt perpetuam vitilitatem agri, ſeu longiotem curſum temporis, quam ſit conductio, & Colonia, & tunc eorum reſectio, & purgatio
7 ad Dominum ſpectat ad tex. in l. prima. S. de eo ff. de Aqu. pluui. arc. diſtinguendo reſpondit Bart. in l. Impenſæ 14. ff. de Impenſ. in reb. dat. fact. & in conf. 193. n. 2. verſ. ſi verò hoc non appareat. Ruin. conf. 88. num. 2. cum feq. vol. primo, Rol. à Valle conf. 28. num. 24. vol. primo, Carpan. ad*

Statut. Mediolan. tom. 2. cap. 381. num. 5. Paciehell. de Diſtant. cap. 8. ſub num. 20. cum ſeq. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 6. rubr. 22. num. 2. ibique Romaguer. num. 6. Pacion. de Locat. cap. 34. S. primo. n. 47. verſ. & quoniam cum feqq.

*Si verò fiant, & expurgentur ad præſentis temporis vitilitatem, & ad hoc vt pinguior reſcollectio fiat durante conductio-
ne, & Colonia, iſto caſu ad Conductorem, ſeu Colouum ſpectat onus, vt declarando reſpondit Bart. in l. Prædia 27. S. penult. ff. de Fund. inſtruit. & in d. conf. 193. n. 2. verſ. ſi verò. Ruin. Roland. Carpan. Pacion. & Paciehell. loc. cit. vbi ſubdit rationem, quia cum Colouus fundum colere debeat ſollata ſunt de fundi cultura, tanquã reſpicientia præſentem vitilitatem, & D. Gob. de Aquis quaſt. 30. num. 33.*

8 *Aduertendo tamèn eſſe attendendam conſuetudine Regionis; vigente enim conſuetudine, ſecundùm eam videtur inter partes conuentum, vt reſpondit Bart. cit. l. Impenſæ vbi ſuprà, & in conf. 193. n. 2. verſ. ſed concludendo d. co. Cyriac. contr. 229. ſub num. 42.*

9 *Cæterum à Conductore ſunt reſtituenda expurgata, proit illi conſignata fuerunt, cum debeat reſtituere rem in eo ſtatu, in quo fuit illi tradita, aliàs tenetur ad intereſſe Ruin. d. conf. 88. ſub num. 3. verſ. puto etiã aduertendum vol. primo, Rimin. iun. conf. 411. num. 21. iuncto nu. 34. Cyriac. vbi ſuprà num. 43. & Gob. loc. cit. num. 35.*

Et ſine vlla difficultate, quandò expreſſè conuentum fuit quod Conducitor debeat conſeruare ſollata eo modo, & forma, quibus erant tempore ingreſſus ſi in principio ei tradita fuerunt expurgata, vt reſpondit Gargiar. conf. 73. nu. 5. quem ſequitur D. Gob. d. n. 35.

Quando bona locata intelligantur reconducta.

R V B R I C A XIX.

STatuimus, & ordinamus, quod Conductores quorumcunque bonorum mobilium, & immobilium, vel ſemouentium teneantur ſaltèm per vnã menſem antè finitam locationem, vel conductionem denunciare Locatoribus, vel eorum hæredibus, an velint proſequi in dicta locatione pro eodemmet tempore, quo primo conduxerant, aliàs iſtis non notificantibus intelligantur ipſa bona reconduxiſſe pro eodemmet tempore, quo conduxerant, & cum eiſdem padis, conuen- tionibus, & obligationibus, prout primo conduxerant. Et ſimiliter ſingulis annis

(vt supra) notificare teneantur aliàs semper reconduxisse intelligantur (vt suprà)
& hoc quandocunquè placuerit talis reconductio Locatori, aut eius hæredibus.

- 1 Locatio tacite renouatur lapsò termino locationis expressa, quando Conductor continuat retinere prædium conductum, non contradicente locatore.
- 2 Conductor ad tempus non potest finito tempore licite retinere prædium absque renouatione conductionis.
- 3 Omnis interpretatio sumenda est ad exclusionem delicti.
- 4 Locator patiendo Conductorem remanere in fundo, censetur consentire renouationi locationis.
- 5 Locatio tacita nudo consensu partium conualescit.
- 6 Renouatio tacita locationis an, quando, quomodo, & quibus pactis inducatur, remissum.
- Colonia tacite renouata quando dicatur, remissum n.6.
- Conductor executiue an conueniri possit pro tacita reconductione, remissum n.6.
- Pacta apposta in conductione an censeantur repetita in tacita reconductione remissum n.6.

OBSERVATIO.

- R**enouatur locatio etiàm tacite, quando Conductor continuat lapsò termino locationis expressæ, retinere prædium conductum, non contradicente Locatore

iuxta *tex. in l. Item quæritur 14. §. qui impleto cum l. seg. ff. Locat. & in l. Legem 16. C. eod.* idque ex dupli ratione, nempe prima, quia Conductor ad tempus non potest finito tempore licite retinere absque renouatione conductionis, nam alioquin retinendo delinqueret, vnde præsumendum est quod potius eam renouauerit ad euitandum præsumptionem delicti, ad quem effectum capienda est omnis interpretatio *l. Merito ff. Pro soc. & tradit Bart. in d. §. qui impleto num. 3. vers. decisio ibi, & Cast. num. primo post med.* Altera est, quia locator faciendo, & patiendo Conductorem remanere in fundo, censetur consentire, vt illum retineat eo modo, quo prius, & similiter conductor eodem modo velle retinere, quod sufficit, nam iste contractus nudo consensu conualescit iuxta *tex. in l. Qui ad certum 15. ff. Locat.* Verum quia hanc materiam latissime, & doctissime examinavit *Pacion. de Locat. cap. 64. vbi num. 103. cum duobus seqq. discutit*, an inducatur tacita Colonia, & an conductor pro tacita reconductione possit executiue conueniri, ac an pacta præcedentia censeantur repetita in reconductione examinauit *Moccia Sylua casuum forensium cap. 58. & Milazo assertion. 46.* ideò in casuum contingentia ad eos recurrendum erit.

De his, ad qua tenentur Coloni factis seminibus.

R V B R I C A XX.

Sancimus, & ordinamus, quod Coloni terrarum antequàm seminant, teneantur omne lætamen existens in area, & stabulis possessionis portare super terris seminandis, & factis seminibus carrarias releuare, & fossata dictis seminibus facere, competenter, & ipsas semitas congruis temporibus roncari, ac tempore debito metere, recolligere, & triturare eorum proprijs expensis, & laboribus, & locatori partem suam deferre. Fauentiam, vel in eius Comitatu, seu Districu ad domum habitationis dicti Locatoris in horreum suum, factoque paleari paleas dimittere prout in alio Statuto de paleis disponente, ac etiàm si quod lætamen esset in area, vel stabulis possessionis, illud totum ibidem relinquere, etiàm si eos contingeret discedere ex dictis possessionibus, pœna in prædictis omnibus, & singulis casibus superscriptis, & pro qualibet vice librarum quinque bonon. vltra emendationem damni, & interesse Locatoris.

S V M M A R I V M.

- 1 Lætamen lætificat agros, & lætas segetes facit.

Lætamen tanquàm pabulum reficit terram, & plantas n.1.

- 2 *Ledamini naturam, prerogativas, utilitatem & alia remiffiue.*
- 3 *Vfus ftercorandi agros eſt antiquiſſimus. Stipularum combuſtio non poteſt prohiberi per Barones Vaſſallis, alijs granantur num. 4.*
- 4 *Stipularum combuſtione impinguntur agri. Vide ibi.*
- 5 *Stipula nihil aliud ſunt niſi culmi cum ſpica non collecti, quos cum otium adeſt, Ruſtici deinde metunt, vel incendunt.*
- 6 *Combuiſtionis Stipularum mos eſt antiquiſſimus.*
- 7 *Combuiſtio Stipularum eſt a ſeſu permiſſus à lure, & Conſuetudine, & ideo non eſt punibilis.*
- 8 *Ignis in Stipulis non poteſt immitti niſi poſt certum tempus à Lege, Statuto, Conſtitutione, aut Conſuetudine preſcriptam.*
- 9 *Ignis in Stipulis in Regno Neapolitano non poteſt immitti ante diem 15. Auguſti. Ignis in Stipulis in agro Romano, quo tempore poſſi immitti n. 9.*
- 10 *Ignis in Stipulis immittendus eſt prævia circumſpectione aeris, ne ſit ventofa, nec non circum circa ſalla expurgatione, alijsque circumſtantijs ſeruatis, ne ignis agrum egrediatur. Ignem immittens in Stipulis præprijs ſi exinde fundo alterius damnum inferatur, & quando teneatur ad illius reſtitutionem n. 10.*
- Seruus immittens ignem in Stipulis cum damno vicini quando teneatur Dominus vide ibi n. 10.*
- 11 *Combuiſtio Stipularum non practicatur in Provincia Romandiola. Stramen ex Stipulis colligitur in Provincia Romandiolæ pro alimento animalium tempore hyemali n. 11.*

OBSERVATIO.

- 1 **L**ætamen dicitur, quia lætificat agros, & lætas ſegetes facit, iuxta deſcriptionem Ciampoli in eius opere inſcripto il *Zoroaſtro Roma impreſſo anno 1667. pag. mihi 82. & tanquam pabulum reſcit, ut relatis verſibus Virgilij Georgica ibi.*

Ne ſaturare ſimo pingui pudeat ſola, neque Effætos cinerem immundum iactare per agros.

& illis verbis Columellæ Omni ſolo præſens medicina eſt, ut ſtercore adiuvet, & abſumptas vires hoc veluti pabulo reſicias, ac

*documento Catonis ſterquilinum magnum ſtude, ut habeas, ſtercus ſedulo conſerva. notat Ciampol. loc. cit. pag. 79. cum ſeqq. vbi latè illius prerogativas exponit diligentiam, & modum in illo faciendo, recolligendo, & diſtribucendo, utilitatemque publicam ex eo resultantem reſert, & per ſecula prius pleniffimè, & doctiffimè examinavit Petrus Creſcent. de Agricultura. lib. 2. cap. 12. cum ſeq. iunſto lib. 11. cap. 13. Tanara l'Economia del Cittadino in Villa. lib. 2. pag. 121. cum ſeqq. ſecundum impreſſ. Venetam anni 1665. Auguſtinus Gallus in eius libello inſcripto *Le dieci giornate della vera Agricoltura giornata 1. pag. 23. cum ſeq.**

Vfus ſtercorandi agros eſt antiquiſſimus, cum ſecundum traditionem Poetarum introduxerit Saturnus, ut reſert Gulielm. de Benediſt. in cap. Raynucius ſi in verbo, & Vxorem nomina Adelaſſiam deciſ. 5. nu. 357. de Teſtām.

Impinguntur etiàm, ac fertilior redditur terra ex cinere ſalla mediante combuſtione ſtipularum, ut latè comprobant Nouar. de Grauum. Vaſſall. tom. 2. grauum. 34. num. 1. cum ſeqq. vbi num. 6. ſignat, quod ideo Vaſſalli grauarentur ſi à Baronibus prohiberetur Borell. conſ. 7. num. 5. Lagunez. de Fructib. par. 1. cap. 7. ſub num. 24. quod controuerſit Tanara ubi ſuprà pag. 127. tenens huiusmodi combuſtionem in agro Romano fieri ad alium effectum, & præceteris ad hoc, ut terra à ſterpibus, alijsque expurgata facilius exſiccetur à Sole. Quæ ſtipulæ, nihil aliud ſunt, niſi culmi cum ſpica non collecti, quos cum otium adeſt, Ruſtici deinde metunt l. Sylua cadua § ſtipula ff. de Verb. ſignificat. & docet Fulv. Benign. in Annot. ad Statut. Agricultur. Urbis cap. 82. lit. E. vel incendunt, qui mos comburendi ſtipulas eſt antiquiſſimus, ut probatur ex text. in l. Qui occidit §. in hac actione ff. Ad leg. Aquil. & tradunt Lubſerus de Incend. cap. 1. num. 2. Nouar. de Grauum. Vaſſallor. loc. cit. num. 1. Thor. vot. 27. num. 1. cum ſeq. & conſequenter tanquam adus permiſſus à lure, & conſuetudine non eſt punibilis ex mox allegandis.

Immitti tamèn non poteſt ignis, niſi poſt certum tempus à Lege, Statuto, Conſtitutione, aut conſuetudine præſcriptum Panimoll. dec. 5. n. 23. alioquin contrà immittementem poteſt procedi Nouar. ubi ſuprà n. 9. prout in Regno Neapolitano non poteſt immit-

9 immitti ante diem 15. Augusti ex dispositione cap. Regni Pridem, vt tradit Nouar. dicto grauam. 34. nu. 7. cum seq. dictus Tbor. vot. 27. num. 8. & in agro Romano non solum immitti ante diem primam Augusti ex decreto Agricultura Urbis cap. 8. licet, vt asserit ibi Adden. huiusmodi Statutum post Reformationem Calendarii factam à sancto. mem. Gregorio XIII. de anno 1583. fuerit reformatum per Decretum Generalis Congregationis Nobilium de Arte, & præscriptum tempus pro die 10. Augusti, quod impugnare conatur Vermigli. conf. 334. num. 1. vers. non etiã, cum duobus seqq. vt notat Panimoll. decif. 55. num. 24. sed veritas est, quod DD. Consules Agricultura quolibet anno decernunt diem, qua immitti potest ignis, habito respectu ad collectionem factam, ac de eorum mandato super hoc publicatur Edictum.

Et tunc temporis etiã immittendus est ignis præuia circumspectione aeris, ne sit 10 ventosa, nec non circum facta expurgatione, alijsque circumstantijs concurrentibus, ne ignis agrum egrediatur, quibus diligentijs adhibitis, si ex superuenienti vi ventorum ignis egrediatur, & fundo alterius damnum inferat, non tenetur ignem immittens ad refectionem damni, minùsque ad pœnam, cum non concurrat neque dolus, neque culpa in talia quæ à iure, & consuetudine permisso, vt in puncto decidit text. in l. Qui occidit §. in hac quoque, ibi: At si omnia, qua opportuit, obseruauit, vel subita vis longius ignem produxit caret culpa ff. Ad l. Aquil. Verm-

gliol. dicto conf. 334. num. 1. Farinacc. quest. 110. num. 141. Rendell. de Vineâ, & vindem. cap. 9. de vitium pedamentis §. de eo verò, Cardin. de Luca de Seruit. discurs. 46. num. 9. Rouis. decif. 59. Panimoll. dicta decif. 55. num. 19. cum seqq. Secùs autem si tempore ventoso, & nulla præmissa debita diligentia ignem imposuerit in suis stipulis, ex quo damnum vicino fuit illatum, isto enim casu dicitur in culpa, vt distinguendo respondit text. in dicta l. Qui occidit eodem Sin. hac, ibi: Nam si die ventoso id fecit culpa Reus est, nam & qui occasionem præstat damnum fecisse videtur, in eodem crimine, est, & qui non obseruauit ne ignis longius procederet. Farinac. loc. cit. num. 143. Rendell. ubi supra subdens, quod si per Seruum id acciderit, tunc tenetur Dominus, si eius culpa concurrat, secùs è conuerso Nouar. dicto grauam. 34. num. 11. cum seq. Tbor. cit. vot. 27. num. 2. cum seq. Rot. coram Ludouic. decif. 278. per tot. & præsertim num. 8. cum seqq. & penès Farinacc. volum. 1. confil. decif. 19. num. 1. vbi num. seq. subdit, quod eo casu immittens ignem die ventoso non potest excusari ex iussu Domini, qui præcepit ea die ignem immitti.

Prædicta combustio non practicatur in Prouincia Romandiolæ, cum ibi ex stipulis 11 recolligatur stramen inferius tempore hyemali pro alimento animalium, quod stramentum etiã inter fructus connumeratur l. Plenam §. 1. vers. idem Nerua ff. de Vsu, & habit. Barbat. de Diuis. fruct. cap. 17. num. 117. Lagunez de Fructib. par. 1. cap. 4. num. 47.

De pœna ducentium Currum, Barotium, vel Aratrum, per Possessionem alicuius.

R V B R I C A XXI.

NVllus audeat per Agrum, Pratum, vel Siluam, Canetum, & Vineam alicuius, Currum, Barotium, aut Aratrum ducere sub pœna solidorum viginti in tetrīs, Prato, vel Silua pro qualibet vice, in Vineis autem, vel Caneto librarum quinque bonon. pro quolibet, & qualibet vice, & prædicta non intelligantur in stipulis manzaticis, & saldis terris, in quibus impunè prædicta liceant, nisi Dominus prohibuerit.

S V M M A R I V M,

- 1 Transfron. vales per fundum vicini inuito Domino. Limita num. 3, 355. 6.
- 2 De fructu via publica transiri potest per fundum vicini,

- 3 Utilitas publica magis attenditur, quàm priuatum damnum.

Publica utilitas, & necessitas aequiparantur num. 3.

Necessitatis causa multa admittuntur, quæ alias non admitterentur num. 3.

- 4 Animalia immittens per fundum vicini non puniatur si via sit occupata. Vide ibi.
- Viam non habens ad effectum eundi ad fundum proprium, vicinus tenetur illam concedere soluto pretio per locum et minus damnosum; secus si aliunde possit habere, licet longiorem num. 3.
- 5 Iter per agrum vicini venditorio permissum est ad effectum eundi ad fundum emptum, quando aliunde iri non potest, absque solutione pretij. Secus si vicinus non sit venditor. Vide ibi.
- 6 Iter ad sepulchrum per agrum vicini permittitur, quando aliunde non potest transiri. Vide ibi.
- 7 Cadavera olim sepeliebantur extra Urbem, & quare.
- 8 Pena aurearum quadraginta imposita olim erat sepelientibus cadavera in Urbe.
- 9 Cimiterium est locus destinatus pro sepultura cadaverum.
- 10 Sepultura cadaverum olim permissa fuit in atrio, aut in porticu, aut in exedris Ecclesie.
- 11 In Ecclesia sepeliri olim non poterant cadavera, & quare. Secus hodie.
- 12 Postea permissum fuit dignissimis, & prestantissimis viris tantum.
- 13 In Ecclesia cuilibet licet habere sepulturam, & quare.
- Text. io l. si quis sepulchrum ff. de Religiof. & sumpt. fun. quando locum habeat, & alia ad materiam num. 14. cum segg.
- 14 Utilitas publica versatur favore Ecclesie, & Religionis.
- 15 Vicinus cogi potest ad vendendum solum seu domum pro constructione, & ampliatione Ecclesie, & Monasterij. Contrarium num. 17. Limita ut num. 16. remissum, & num. 20. ac 25. Vide num. 18. & segg. qua requirantur num. 21. cum segg.
- 16 Nemo cogitur iniurus ad vendendum. Limita num. 15. Subditum num. 16. Vide eodem num. 18. & segg.
- 17 Ecclesia est cultus institutio, & agnoscitur.
- 18 Reversus coactionis, ut competat pro constructione, vel ampliatione Ecclesie, seu Monasterij, qua requirantur, & num. 22. cum segg.
- 19 Reversus coactionis situs, seu domus pro constructione, seu ampliatione Ecclesie, vel Monasterij competit, non obstante viciniali intermedia, secus si sit publica.

- 23 Rot. in recent. decif. 123. par. 2. in quibus terminis loquatur.
- 27 Nemo cogitur vendere rem suam ex causa publica utilitatis, habita fide de pretio. Limita num. 28.
- 29 Coactus vendere rem suam occasione retrahens non potest cogi ad pretium iniustitiam, nec ad cavendum de evulsionem vel venditam.
- 30 Retrahere volens tenetur emere saltem rem, nec potest cogi ad venditionem parvam. Contrarium num. 31.
- 31 Scot. conf. 3. reprobat.

OBSERVATIO.

Transfiri non valet per fundum vicini inuito Domino, ut tradit Bald. in l. Per agrum num. 1. C. de Servit. & aqua, ac supra firmatum fuit in Obf. ad Rubr. 6. num. 1. hoc eodem libro: Verum si via publica perpetuo destructa sit tunc per fundum vicini transfiri potest, redigendo illud in agrum in viam publicam propter publicam utilitatem per text. in l. Si locus, ibi: cum via publica vel fluminis impetu, vel ruina amissa esset. Vicinus proximus viam praestare debet ff. Quomodo Servit. amitt. firmat Bald. ubi supra, Anna singul. 582. Seyaldia de Foro compet. cap. 26. num. 121. ubi dicitur idem procedere si sit lutosus Capib. mob. de Baron. pragmat. 1. num. 179. Valase. cons. 122. num. 4. Capon. discept. 37. num. 24. volum. 5. Surd. detif. 2. num. 11. et ratione quia magis publica utilitas, quam privata cum damnum attenditur, & publica utilitas, & necessitas equiparantur, ac multae necessitatis causa admittuntur, quae aliam non admitterentur, ut prosequitur Capib. mob. ubi supra, & num. 230. Et quidem soluto pretio, cum quis ad rem suam tradendam, seu vendendam cogitur non potest nisi pretio soluto, ut reiecta contraria opinione tenet Capib. mob. dicta pragmat. 1. num. 179. iuncto num. 180. vers. contraria, cum seg. Valase. & Capon. loc. cit. Maffrill. decif. 280. num. 20.

Si tamen etiam si via sit occupata, ita ut transfiri non valeat, & aliquis oves suas, vel animalia per fundum vicini immittat, ut transeant, non punietur de introitu in agrum alienum, prout aliquoquin puniretur ex dispositione Statuti, ut notat Bald. in l. Si locus ff. Quomodo servit. amitt. & in dicta l. Per agrum num. 1. Surd. loc. cit. dummodo civiliter immittat, ita quod ad dam-

no in quantum possit, custodiat, vt declarat Bald. in locis proximè allegat. & Surd. vbi suprâ Franc. Mare. decis. 336. n. 2. par. 1.

Rursus si quis ad fundum emptum alia, 5
via, quàm per agrum vicini venditoris ire non possit, tunc iter illi permissum est ad text. in l. Item sic §. qui habet banusum, & in l. Via §. quacumque seruitus ff. de Seruit. rustic. præd. respondit Possent Singular. centur. 3. singul. 298. num. 1. Et eo casu emptor non teneatur ad solutionem pretij seruitutis; Contrarium tamèn, quod imò venditor non teneatur radere seruitutem itineris, nisi ià contractu expressum sit tenent adducti per Mantie. de Teat. lib. 4. tit. 9. num. 20. iuncto tit. 16. num. 23. & sequitur Pecb. de Aqueduct. cap. 11. quest. 12. num. 4. lib. 2. Vèl nisi fundus venditus sit cum accessibus, & aggressibus suis, vt declarat Mantie. dicto tit. 16. num. 24.

Si verò vicinus non sit venditor, tunc idem vicinus eandem solum teneatur ad iter præstandum, quatenus solum fuerit iustum pretium, & determinatus locus opportunus per Iudicem, vt distinguendo respondit Possent loc. cit. Gratian. disceptat. forens. 681. num. 44. Et quod quando quis non habet viam eundi ad fundum proprium, vicinus teneatur illam concedere soluto pretio super suis bonis per locum ei minus damnosum saltem de a quatuor tenent Abb. conf. 403. num. 7. volum. 2. Boer. decis. 322. num. 11. cum seg. quos refert, & sequitur Concil. ad Statut. Eugab. lib. 6. rubr. 20. n. 4. Secus si aliundè possit habere licet longiorè, vt prosequitur Concil. num. 5. & hymat Antonell. de Loco Legal. lib. 2. cap. 23. num. 13.

Paritèr si quis habeat sepulchrum, viam 6
tamèn ad illud non habeat, & à vicino ire prohibeatur Imperator Antoninus cum Patre rescrisit iter ad Sepulchrum peti precario, & concedi solere, vs quoties non debetur, impetretur ab eo, qui fundum adinuentum habet: Praeser etiàm compellere debet iusto pretio iter ei præstari, ita tamèn, vt Iudex etiàm de opportunitate loci prospiciat ne vicinus magnam patiatur detrimentum, vt refert Vulpianus per prædicta verba in l. Si quis sepulchrum ff. de Religiof. & sumpt. funer. & tradunt Valenzuel. conf. 18. num. 6. volum. 1. Capon. discept. forens. 371. num. 23. volum. 5.

Aduertendum pro intelligentia prædicti text. in l. Si quis sepulchrum, quod tunc

huiusmodi controuersia vigete poterat, quia olim ràm apud Romanos, quàm apud alias Nationes cadauera non sepeliabantur in Vrbe, sed extrà in agris ad cuiusmodum fuerotem, & acris putrefactionem, vt tradunt Petr. Visforin. lib. 14. Variar. cap. 21. Liu. lib. 6. prime decad. Cicer. lib. 4. Epistolar. epistol. 55. Alexander ab Alexandr. lib. 3. cap. 2. vers. Romani verò, & lib. 4. cap. 18. vers. neque intrà mania, & lib. 6. cap. 14. vers. postrà lege, latè, & crudité Ioan. Baptista Asinius in l. 2. §. in locum per tot. & præsertim num. 27. cum segg. ac n. 58. cum segg. ff. de Religiof. & sumpt. funer. cum alijs relatis per Valenzuel. loc. cit. num. 7. cum duobus segg. D. Paciehell. de Distans. cap. 7. sub num. 4. & 5. vbi etiàm alias rationes adducit Lauor. Elucubrat. tit. 2. de Pri-seo, & recentis funerandi more cap. 5. nu. 84. cum segg. vbi aliam rationem refert, nempe ad cauendam pollutionem Sacrorum publicorum. Imò imposita erat poena auro-rum quadraginta, vt in l. Prator ait §. Diuus Adrianus ff. de Sepulcr. violat. Dulpbus de Sepulcr. cap. 4. num. 5. Fragos. de Regim. Reipubl. par. 3. lib. 5. d'putat. 8. §. 17. num. 512. cum seg. Et talis mos aedum seruabatur à Gentilibus, verùm etiàm prædicatus fuit à Christifidelibus, dum constat habuisse sepulchra extrà Vrbes, donè in dies augescere Christiana Religione, ne passim fetarum more cadauera conderentur, destitutus fuit ad talem effectum sepeliendi cadauera locus propè Ecclesiam intrà situm triginta passuum appellatum cœmeterium, vt tradit Asinius vbi suprâ num. 67. cum segg. prosequitur Valenzuel. num. 9. in fine, Dulpb. vbi suprâ num. 5. vers. hac enim cum seg. Fragos. dicto §. 17. num. 515. D. Paciehell. loc. cit. num. 9. & Lauor. dicto cap. 5. num. 123. qui num. 110. cum segg. plura de Cœmeterijs, de quibus alia vide penès Barbof. Vos decis. lib. 3. vbi. 103. Ac etiàm permissa sepultura in atrio, aut in porticu, aut in exedris Ecclesie, vt in. can. præciendum §. prohibendum Caus. 13. quest. 2. Lauor. loc. cit. num. 106. in fine vbi nu. 108. tradit, quæ dicantur Exedre, & Paciebell. vbi suprâ, Prohibita tamèn in ipsa Ecclesia, existimantes Maiores nostri turpe esse cadauera humani in eo loco, in quo quotidie Diuina celebrantur Officia, & Deus colitur, vèl quia locus ille specialitè dicatus est Deo, vt in dicto can. præciendum §. prohibendum, & in l. Nemo Apostolorum, ibique gloss. in verbo concessum G. de

de Sacrosanct. Ecclesi. Affin. ubi supra nu. 72. 1. laur. num. 106. & Dulphe de Sepultur. dicto cap. 4. num. 7. vers. sed & si. Paulò post verò pro dignissimis, ac præstantissimis Viris, qui pietatis laude, & rerum gestarum magnitudine celebriores fuerunt, aliquandò concessum fuit, posse etià in Ecclesia sepeliri, vt in eam. nullus Caus. 13. quæst. 2. prosequitur Affin. loc. cit. num. 74. Lap allegat. 83. Laur. loc. cit. num. 105. & Fragos. dicto §. 17. num. 521. vbi respondit, Basilium Græcorum Imperatorem fuisse primum, qui in Ecclesia fuit sepultus, & ex eo Ecclesiam, dictam fuisse Basilicam.

Deindè quod priùs dignitatis, & sanctitatis contemplatione paucis concessum fuerat, ità paulatim relaxatum fuit, vt omnibus etià hodiè, nulla dignitatis, aut sanctitatis habita ratione, liceat in Ecclesia habere sepulchra, hancque consuetudinem inualuisse ratione suffragij animarum, quod exindè sperari valet, dum qui ad Ecclesiam accedunt, si maiorum suorum sepulchra intuentur, faciliè accidit, vt pro eorum animabus preces effundant, vt aduertit D. Gregorius in can. cum graui. Caus. 13. quæst. 2. Affin. loc. cit. num. 76. cum seq. & Laur. loc. cit. num. 107. vers. verum, ac Fragos. sub dicto num. 521.

Extincto itaque more sepeliendi cadauera in agris, inutilis euasisset dispositio dicta leg. Si quis sepulchrum, nisi exindè ex vnanimi consensu Iuris Consultorum ex identitate, seu maioritate rationis deductum esset, quod fauore Ecclesiæ, & Religionis, circà quam paritèr, publica veritatis utilitas ad text. in l. 1. §. huiusmodij, ibique gloss. in verbo In sacris ff. de Iust. & Iure cogi potest Dominus agri, vel domus ad vendendum pro constructione, & ampliatione Monasterij, & Ecclesiæ, vt relationibus eorum argumentationis docet Affin. in dicta l. Si quis sepulchrum 12. & alijs relatis firmant Frances. de Ecclesi. Casbedr. cap. 10. à num. 123. Caren. variat. resolut. 2. Marant. controuerf. 28. par. 2. Bottiglier. disertat. forens. 27. num. 27. Pegaf. Comment. ad Ordin. Regn. Portugal. tom. 2. ad Regim. Senat. Palat. §. 39. gloss. 96. cap. 3. sub num. 4. pag. 199. Denad. de Renunc. lib. 2. cap. 15. Barbef. vot. decif. 102. à num. 40. lib. 3. latè Guzman. de Euil. quæst. 52. n. 36. cum seqq. Marotti. disceptat. 35. nu. 26. & 27. Capon. controuerf. forens. 1. num. 4. cum seqq. vbi adducit plures ampliationes, quarum nonnullæ non sine discussione sunt ample-

16. & deinde, & disceptat. forens. 371. num. 20. cum seqq. vol. 5. Thesaur. Q. Q. forens. lib. 1. quæst. 64. num. 6. D. Ioan. Dominicus Panfutus controuerf. 25. Carocc. decif. 26. Giurb. decif. 86. Gizzarell. decif. 37. ibique Addentes Tapia decif. 7. Nouar. decif. 237. Spere l. decif. 58. par. 1. Franch. decif. 223. Leo decif. 60. Rota coram Manzaned. decif. 391. in recent. decif. 222. iuncta decif. 372. & decif. 676. utrobique num. 1. par. 1.

Huiusmodi tamèn beneficium pro noua constructione, & erectione, aut ampliacione Monasterij, & Ecclesiæ impugnatur de 17. stricto Iuris rigore à Couar. Variat. resolut. lib. 3. cap. 14. num. 8. vers. sic ne ponderando quod Iuris Consultus in dicta l. Si quis sepulchrum, vnde desumitur istud beneficium, loquitur de constituenda tantummodò seruitute itineris, seu viæ in re priuati omninò necessaria ad vsum sepulchri, firmiter remanente vicino dominio ipsius rei, & nihilominus ibi admonetur Iudex, vt adhuc prospiciat, ne vicinus magnum patiarur detrimentum, quàmvis agatur de sola seruitute imponenda, vnde elicitur, quod Iuris Consultus nequaquam respondisset, esse cogendum vicinum ad venditionem fundi pro noua constructione, vel ampliacione, dum tam circumspèctè respondit, quandò agebatur de imponenda dumtaxat seruitute viæ, & itineris sequitur Valenzuel. dicto conf. 18. num. 137. vol. 1.

Aduertendum tamèn, quod cum huiusmodi beneficium sit exorbitans ex Iure communi, iuxta cuius dispositionem, quilibet est Moderator, & arbiter rei suæ ex 18. vulgatis, ac nemo inuitus cogitur ad vendendum l. Inuitus C. de Contraben. empt. l. Neque emere C. de Iure delib. l. Non enim ff. Rerum amotar, & pro eo nulla competat actio, sed solum imploratio Officij Iudicis, & remedium extraordinarium, proinde exerceri non debet, nisi cum magna æquitate, & circumspèctione, ac de bono, & æquo, vt firmant Merend. Controuerf. Iur. lib. 1. cap. 30. num. 15. Nouar. qq. can. 32. Thesaur. Q. Q. forens. lib. 1. cap. 64. in fine, D. Franciscus Antonius Tranchedin. consult. 12. 19. num. 70. & respondit Rot. in recent. decif. 372. num. 2. par. 1.

Præsertim fauore Ecclesiæ, quæ est cuius iustitiz, & æquitatis, vt ponderant Valenzuel. conf. 18. num. 31, qui respondit pro exclusionem retractus Capellæ de Iure patronatus ad effectum ampliandi Sacristiam Ecclesiæ Marotti. disceptat. 35.

sub num. 31. cum seq. Nouar. loc. cit. Transbedin. ubi supra num. 72. Rota d. decif. 372. num. 2.

Et præteritis ponderari debet, an domus retrahenda sit antiquior Ecclesia, seu Monasterio; Etenim confitit, quod sit antiquior, Agentes pro Ecclesia, & Monasterio melius considerare debebant à principio situs capacitatem, alioquin si eo casu concederetur retractus, lata via aperiretur fraudibus, dum potest emiliari quæ parua domus, & situs sub spe, & animo postea dilatandi fimbrias, etiam contra charitatem in præiudicium vicinorum, vt ponderauit *Rot. cit. decif. 372. num. 18. Gratian. disceptat. 742. num. 25. cum seq. Nouar. Q. d. forens. par. 2. quæst. 50. num. 90. quo sequitur Marots. dicta disceptat. 35. sub num. 36.*

Vnde plura concurrere debent; & Primò requiritur præcisa necessitas, vt firmant *A Ponte de Possess. Proreg. tit. de Abundant. Ciuis num. 12. Menoch. consil. 1206. num. 8. 15. & 19. Gratian. disceptat. 742. n. 25. cum seq. Marots. disceptat. 35. nu. 31. & 35. cum seq. Ciriaco. controuerf. 231. num. 1. cum seq. iun. 70. num. 15. Nouar. qq. forens. 51. par. 2. T. besaur. Q. d. forens. lib. 1. quæst. 64. num. 9. Capon. controuerf. 1. num. 41. Transbedin. consultat. 19. num. 75. Francb. dicta decif. 223. num. 6. Cist. II. decif. 132.*

Et talis, vt Ecclesia, seu Monasterium, non habeat situm sufficientem, & condecentem, ac alio modo præcise necessitati illius prouidere nequeat *Guzman de Eufit. quæst. 52. num. 29. cum seq. iun. 70. num. 39. Daniel de Nobilib. disput. 29. num. 22. Ciriaco. controuerf. 231. num. 2. & 24. Transbedin. loc. cit. num. 75. Carocc. decif. 26. nu. 7. Giurb. decif. 86. num. 14.*

Nam non est indulgendum immoderato appetitui quorundam Religiosorum, qui potius incumbentes propriæ commoditati, quæ multoties transit in luxum, iucunditatem, & amoenitatem, quam maiori Dei gloriæ ab ipsis affectatæ, & neglectis actibus charitatis, & iustitiæ, tentant vexationibus expellere à proprijs, & autis domibus Doménos; Idcirco si priuata domus, priuatusque ager petatur ad constructionem Ecclesiæ, quæ & si valde utilis sit, non tamén concurrat præcisa moralis necessitas, aut ad ampliacionem Ecclesiæ, & Monasterij iam constructi, quæ pariter ampliatio quamuis multum sit utilis pro habitatione maioris numeri

Monachorum, quibus augeatur cultus Diuinus; nihilominus cum Ecclesia, & Monasterium absque tali ampliacione, adhuc Reipublicæ Christianæ, & cultui Religionis seruire valeat (quicquid dicendū sit de auctoritate Principis Supremi), non poterit isto casu Iudex compellere Dominum ad vendicionem propriæ domus, vt respondit *Couar. Variar. resolut. lib. 3. dicto cap. 14. num. 8. circa finem vers. Tertiū si priuata, Merend. controuerf. lib. 1. cap. 30. num. 13. Ciriaco. controuerf. 231. num. 17. Barbastrén. Pastoral. Regular. par. 2. quæst. 15. num. 10. Transbedin. consultat. 19. num. 76. cum seq.*

Secundò requiritur contiguitas, vt tradunt *Marots. dicta disceptat. 35. sub n. 31. & caterique supra allegati, quæ mediantē via vicinali intermedia ad effectum retractus non excluditur, sed adhuc ille competit* *Rimin. iun. consil. 382. num. 50. Menoch. consil. 709. num. 15. Ioan. de Amicis consil. 81. num. 10. cum seq. Vrsell. conclus. 62. num. 28. Afflict. de Iure probomif. §. 9. num. 12. circa med. & ibi Rumm. in Addit. in primo notab. num. 12. Merc. Mantua in simili tractat. num. 54. Rendell. pariter eodem tract. gloss. Via publica num. 3. vers. sed si Riuus priuatus, & in §. seg. num. 4. vers. idem de priuato flumine, riuo, & torrente Cephell. de Seruit. russ. præd. cap. 3. num. 34. Carpan. ad Statut. Mediolan. lib. 1. cap. 417. num. 477. & 481. Cirocb. disceptat. 29. num. 27. Afflict. decif. 62. num. 1. Visian. decif. 488. num. 7. Marlian. decif. 64. Boer. decif. 322. num. 1. Ricc. collectan. 2300. vers. item an via, Rot. coram Ninos. decif. 58. num. 20. secus tamen dicendum est, si adit via publica, quæ tollit coherentiam, vt habetur in Imperiali Constitutione Friderici super retractu, quæ incipit Sancimus in S. ultim. ibique Scribentes Afflict. dicto tract. loc. cit. num. 1. Musa in Consuetud. Panor. cap. 26. num. 21. & in cap. Regni Siciliae tom. 4. in cap. Regis Alphonsi 194. num. 14. & cap. 199. Franciscus Palma consultat. 20. num. 7. cum seqq. Non obstantē quod Rota in recent. decif. 113. par. 2. concesserit retractum domus, quamuis adesset via publica intermedia, quia in illo casu agebatur de amplianda via publica, pro qua militabat dispositio Bullæ Gregorij XIII. super retractu, & multum conferebat Breue concessum à Gregorio XIV. Regularibus Sanctæ Andree retractantibus, ac ponderatum fuit, quod Ecclesia Sanctæ Andree est de insignioribus,*

bus, & nobilioribus Vrbs, vt ex le-
tura.

Terçio, quod vicinus non patiatu-
rum detrimentum, iuxta dispositionem,
14 text. in dicta l. Si quis sepulchrum, ibi: ne
vicinus magnum patiatu-
rum detrimentum, &
Covar. dicto cap. 14 circa finem. Gratian. di-
fceptat. 896. num. 7. Maross. dicta difcept. 35
num. 31 & 35. Theſaur. Q. 2. forens. lib. 1.
quaſt. 64. num. 9. Capon. controuerſ. forens. 1.
num. 41. Guzman. de Euict. dicta quaſt. 52.
num. 56. Giurb. decif. 86. num. 10. Rot. in re-
cent. decif. 372. num. 3. par. 1.

Quod contingit præcipuè, quando præ-
tenditur retracitus abique Palatij alicuius
25 nobiliffimæ familiæ, vt pro illius exclu-
ſione reſpondit Rot. dicta decif. 372. quam
ſequuntur Donat. Anton. de Marin. ad Reu-
erter. decif. 284. num. 5. Capon. difceptat. fo-
renſ. 371. num. 31. vol. 5.

Quarò requiritur ſolutio iuſti pretij,
vt deceditur in dicta l. Si quis ſepulchrum,
16 ibi: iuſto pretio, ibique Aſin. num. 2. Valen-
zuel. conf. 18. num. 10. volum. 1. Theſaur. loc.
cit. num. 10. Capon. controuerſ. 1. num. 42. ver-
ſe. ſecundò, caterique ſuprà allegati, Ma-
ſtrill. decif. 280. num. 20. vbi numeris ſeqq.
docet inodum, & quid attendendum in ta-
xando iuſtum pretium Giurb. decif. 86. n. 11.
vbi num ſeq. examinat, an teneatur ſolue-
re pretium ab alijs oblatum; vtrumque
etiàm diſcutiunt Capon. dicta controuerſ. 1.
num. 43. & Guzman. de Euict. d. quaſt. 52.
num. 57. cum ſeq.

Nullus enim cogi valet ad vendendum
rem ſuam etiàm ex cauſa publicæ utilita-
27 tis, habita fide de pretio gloſſ. in l. 1. verbo
neceſſitatem C. de Com. Seru. manum ſequitur

ibi Bald. reſpondit Valaſi. conſultat. 22. in
fine, Capon. controuerſ. 1. num. 44. in fine cum
ſeq. Guzman. vbi ſuprà num. 63. Giurb. dicta
decif. 86. num. 16. circa finem verſ. qui ſi ex
cauſa vbi limitat, niſi extrema, & ineuita-
28 bilis neceſſitas urgeat, nam ea neceſſitas,
quæ cogit inuitum vendere, eadem per-
mittit, vt cogatur pretij ſolutionem diſ-
ferre, alioquin fruſtrà cogeretur, ſi Ecele-
ſia de præſenti non eſſet ſoluendo, nec ſuc-
curretur inſtantaneæ, ac vrgenti neceſ-
ſitati.

Minuſque cogi valet ad pretium rein-
ueſtiendum, nec ad cauendum de eniſio-
ne rei venditæ, vt ſcribant Vincent. de An-
na allegat. 78. num. 3. Hermoſſi. ad Lopez
gloſſ. 1. l. 3. tit. 5. partis. 5. num. 55. cum ſeq.
Baron. de Effect. inim. effect. 79. num. 34. Al-
29 timar. Obſeruat. ad Rouit. decif. 24. à nu. 41.
D. Carolus Antonius de Luca ad Franch. de-
cif. 297. in fine, & Rot. coram Millin. de-
cif. 189. ſub num. 5. verſ. & placuit. Dum-
modo aliter non diſponatur à particulari
Statuto, Lege, & Conſtitutione, vel vi-
geat conſuetudo particularis, proût in cer-
minis conſuetudinis loquitur Guzman. de
Euict. quaſt. 2. num. 39.

Addi poteſt quintum nempe, quod qui
vult retrahere tenetur emere totam rem
nec poteſt cogere ad venditionem partis;
30 nam id augeret incommodum, & dam-
num l. penult. ff. de Act. empt. & docet
Theſaur. Q. 2. forens. lib. 1. quaſt. 63. nu. 11.
Capon. controuerſ. 1. num. 44. Guzman. loc.
cit. num. 59. Donat. Anton. de Marin. ad
Reuerter. decif. 284. num. 7. Giurb. dicta de-
31 cif. 86. num. 13. Licet contrarium teneat
Scott. conf. 3.

De emendatione ſoluenda damnum paſſo.

R V B R I C A XXII.

Q Vilibet accuſatus per Officiales, vel Saltuarios damnorum datorum de aliquo
damno dato perſonaliter, vel à beſtijs, vel aliter quomodocumque in poſſeſ-
ſionibus, vel bonis alicuius ſitis in Comitatu, vel Diſtrictu Fauentæ, te-
neatur ſolvere damnum paſſo vltra pœnam, quam ſolvere tenetur ex forma Sta-
tutorum loco ſatiſfactionis damni dati, quantum eſt dimidia dictæ pœnæ ipſi dam-
num paſſo, reſeruato ipſi Domino iure probandi maius damnum, & ad id com-
pellatur reali-
37 ter, & perſonaliter, & de facto ſine aliqua condemnatione, & hoc
Statutum ſit præciſum.

S V M M A R I V M.

1 Damnum dans tenetur ſolvere quan-
tum importat dimidia pars pœnæ à
Tom. II.

Statuto præſcripta etiàm ante li-
quidationem illius.

2 Paſſum, quod ad executionem procedi
poſſit

possit, liquidatione non facta, valet.
 3 Quid fieri potest per pactum, valet
 etiam per Statutum.

4 Fructus annuus animalium minorum,
 ut sunt Porci, Pecudes, Capræ, &
 similia, ascendit ad valorem Matris,

OBSERVATIO,

NE subterfugijs damnificans euitet re-
 ffectionem damni illati, prouidè Sta-
 tuentes decreuerunt, quod pendente il-
 lius liquidationis interim soluat, quanti
 importat dimidia pars pœnæ à Statuto in
 eo casu infligæ, quod fieri potuit; nam
 sicuti pacto conueniri valet, quod possit
 procedi ad executionem, liquidatione
 non facta, ut tenet Bart. in l. Creditores

in qu. 3. vers. sed an possit adhiberi C. de
 Pign. quem in terminis refectiois damno-
 rum, & interesse sciquitur Gallef. de Oblig.
 Camer. qu. 35. num. 10. cum seq. & Seacc. de
 Appellat. qu. 17. limit. 9. num. 32. cum seq.
 ita & per Statutum disponi potest, cum
 firma sit conclusio, quod quicquid fieri
 potest per pactum, valet etiam fieri per
 Statutum Euerard. in Loco à pacto ad legem
 num. 1. cum seqq. & alijs omnibus Tor-
 re. de Pat. futur. success. lib. 1. cap. 12.
 num. 43.

Notandum in proposito liquidationis
 damni, quod annuus fructus animalium
 minorum, ut sunt Oves, Porci, Capræ,
 & huiusmodi regularitèr ascendit ad valo-
 rem matris in anno, ut tradit Siluestrin. in
 Summ. verbo Societas 2. num. 1. in fine.

*De damnis emendandis per Homines Suburbiorum, & per Exploratores
 damnorum datorum in casibus infra scriptis, & de pœna Saltuario-
 rum, & familiarium Officialium damna inferentium.*

RUBRICA XXIII.

Sancimus quoque, & firmamus, quod homines habitantes intus circiam, & extrà
 Ciuitatem teneantur emendare damna data intus circiam extrà dictam Ciuita-
 tem damnum passo pro dimidia absque alia solutione, & hoc si incertum sit quis
 tale damnum intulerit, & eo modo, & forma prout, & sicut in superioribus Statu-
 tis decretum, & sancitum fuit in Capitularijs, & hominibus Scholarum de damnis
 in eorum Scolis illatis, quibus hominibus intus circiam sic habitantibus liceat ac-
 cusare omnes infrà circias damnum dantes, quorum iuramento credatur, dum-
 modò sint duo infimul, & quilibet ex Saltuarijs, seu familiaribus Iudicum damno-
 rum datorum possit per quemlibet accusare de singulis damnis per eos illatis, & in
 omni casu, quo alius quilibet accusare possit, & credatur Accusatori in hoc casu
 iuranti, dummodò habeat alium Testem fide dignum pro eo legitime deponentem,
 & tales Saltuarij, & exploratores, & familiares prædicti damnari debeant ad solu-
 dum duplum eius, quod quilibet alius soluere teneretur ex forma Statutorum Fa-
 uentiæ super tali damno disponentium, quibus tamen Saltuarijs, & familiaribus
 prædictis impunè liceat ingredi, & ire per bona quæcunq; quorumcunque bono-
 rum, absque tamen damni illatione pro inueniendo, & agnoscendo damnum in ipsis
 bonis inferentes, vel etiam animalia ibidem damnum dantia exinde expellant.

SUMMARIVM.

1 Habitantes, & habitatores differunt
 inter se.

OBSERVATIO.

Abundè examinatum fuit suprà in-
 Obser. ad Rubr. V. hoc eodem libro
 circa refectioem damni faciendam per
 Communiatem, Villam, & Vicinium, quæ

omnia congruè applicari possunt præsentè
 Rubrica, vnde superfluum est idem hic
 denuò repetere.

Addendo solum occasione verbi habi-
 tantes hic appositi, quod differunt inter se
 habitantes, & habitatores, nam habitato-
 res dicuntur cum familia; habitantes verò
 sinè, ut alijs relatis docet Carpan. ad Statut.
 Mediolan. vol. 2. cap. 375. num. 97. cum seq.

De

De damnis datis à minoribus octo annorum.

R. V. B. R. I. C. A. XXIV.

Volumus quoque, & statuimus, quod damna illata per maiorem annorum octo non excedentem ætatem annorum decem, (A) dumtaxat emendentur absque pœnæ solutione, si verò talis damnum inferens exceſſerit ætatem annorum decem, & ad damni illati, & ad pœnæ integræ solutionem compellatur, & in quolibet casuum prædictorum Pater pro filio, (B) & filia teneatur; & eo tunc defuncto mater, & avus, & quilibet alius cum in domo secum retinens, & eius curam gerens, eumque gubernans teneantur, & cum filij alicuius denunciarentur, in tali accusatione inscribi, & exprimi debeant nomen denunciatis, eiusque Patris, sed Patroni, cum quo denunciatus habitare dicatur, & idem observetur in alijs accusationibus dandis super damnis datis,

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

- 1 Infantes, Impuberes, & minores, qua pœna puniantur in eorum delictis remissum.
- 2 Statutum mandans, qua pœna puniendi sint infantes, impuberes, & minores est attendendum.
- 3 Nemo puniri valet pro delicto alterius, Statutum mandans Patrem teneri ad pœnam pro delicto filij exorbitat à iure comuni, num. 3.
- 4 Pœna suos tenet auctores, num. 3.
- 4 Statutum mandans Patrem teneri pro delicto filij valet, quoad pœnam pecuniariam, non autem corporalem.
- 5 Statutum mandans Patrem teneri ad pœnam pecuniariam pro delicto filij est iustum, & æquum, concurrente causa, vel aliqua culpa, vel negligentia ipsius Patris, quæ autem quando concurrat, vide ibi.
- 6 Pater non tenetur ad pœnam pecuniariam pro delicto filij, non obstante Statuto id disponente, quando filius est solvendo.

OBSERVATIO.

- I**ntricatam, & valdè inter DD. agitatam controuersiam, An, quando, & quæ pœna puniendi sint minores, impuberes, & infantes pro delictis ab eis commissis, latissimè examinatam à Farinac. quest. 92. Conciol. Resolut. crim. in verbo Minor resolut. 1. Carppou. Pract. crim. par. 3. qu. 143. Ba ron. de Effect. minor. etat. effect. 10. & supra in Obser. ad Rub. XX. lib. 4. prudenter susculerunt nostri Statuentes in præ-

- 2 senti Rubrica, cuius dispositio attendenda est, vt de simili Statuto Eugobij firmat Conciol. ad idem lib. 4. rubr. 13. in princ. & n. 2.
- Exorbitat quidè à iure comuni Statutum mandans Patrem pro delicto filij teneri ad pœnam, cum nemo puniri debeat pro delicto alterius, sed pœna suos tenere debet Authores l. Sancimus 22. C. de Pœnis, cum alijs relatis per Honded. conf. 95. num. 28. & 33. vol. 1. Farinac. qu. 24. in princ. & Conciol. Resolut. crim. in verbo Pater resolut. vlt. num. 1. Nihilominus valet quoad pœnam pecuniariam tantum, non autem corporalem, vt sequendo insignem gloss. in Rubr. C. de Decret. Decurion. lib. 10. communiter tenent ommissis antiquioribus Couar. Var. resol. lib. 2. cap. 8. num. 7. alios concordantes refert, & sequitur Faris ibi num. 81. Farinac. d. qu. 24. num. 189. cum seq. Clar. Prax. crim. qu. 86. num. 5.
- Imò est iustum, & æquum, si concurrat causa, nempe vt tollatur delictum, & reprimatur hominum audacia, nèue damna inferantur, vt distinguendo firmat Ruin. conf. 8. num. 1. cum seq. lib. 5. Off. scb. dec. 88. num. 25. Sicut etiam quando aliqua culpa, vel negligentia Patris adscribi valet, quem admodum intelligenda esse huiusmodi Statuta disponentia vnum pro alio teneri firmant Franciscus Aretin conf. 57. nu. 2. Crauet. conf. 3. num. 16. Farinac. d. qu. 24. n. 201. cum seq. Off. scb. lac. cir. num. 5. iuncto n. 24. cum seq. & n. 26. vers. vel potest; Concurrere enim videtur culpa, vel negligentia Patris, dum diligenter custodire teneretur filios, maxime pueros, & tenetæ etatis, nam si eius partes adimpleuisset, verisimiliter filius damnum non intulisset; Aut saltem concurrit legitima causa pro validitate, & æquitate Statuti, nam scire eius dispo-

dispositione Parentes eò magis studebunt, ut filij bonis moribus imbuantur, & potius in bono, quàm in malo versentur, ut tradit *Roman. in l. Si filiosum. la. 2. nu. 27. vers. quò ad ultimum ff. Solut. matrim. Ruin. loc. cit. & Faria ubi suprà n. 83. in fine.*

Non tenebitur tamèn Pater ad solutio-
nem poenæ pecuniariæ, si filius soluendo
sit *Caball. Resolut. crim. cas. 250. nu. 32.*
quem refert, & sequitur *Faria ad Censur.*
Var. resolut. lib. 2. cap. 8. nu. 85.

De damnificantibus inquirendis.

R V B R I C A XXV.

VOLUMUS quoque, & sancimus quod Iudices damnorum datorum, & alij Officiales, seu Saltuarij super huiusmodi damnis deputati, & deputandi teneantur in principio eorum officij diligentè inquirere per Parochias Ciuitatis, & eius Suburbiorum, & per Scholas Comitatus, & Districtus Fautiæ de omnibus, & singulis solitis diffamatis damna inferre, seu dari facere in & super bonis hominum dictæ Ciuitatis, Comitatusque, & Districtus, quos omnino cogere iuris remedijs debeant, & teneantur idoneè cauere sub poena librarum vigintiquinque bononorum, vel maiori dictorum Iudicum arbitrio de se presentando coram eis quoties fuerint requisiti, & de non inferendo damnum aliquod in alienis bonis, & si prædictam satisfactionem non præstiterint, relegentur à dicta Ciuitate Comitatu, & Districtu pro tempore declarando per dictos Dominos Iudices, & qui si inuenti fuerint damnum dare duplum soluant eius, in quo condemnarentur, quando pro damnificantibus non essent diffamati, & eos quilibet accusare possit, cuius iuramento cum alio Teste fide digno credatur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Morbis curari perfectè non possent absquè precedenti cognitione causa efficientis, & applicatione congrui remedijs.*
- 2 *Gubernator, seu Magistratus nouus indagare debet, nedum quoniam delicta sint frequentiora; verum etiàm causam, & originem, & applicare remedia opportuna.*
- 3 *Cautio de bene viuendo præstanda est à Discipulis, & Rixosis, num. 3.*
Cautio de bene viuendo, seu de se representando est prouidentia quadam, qua mediante aueritit ut quid mali accideret, num. 3.
- 4 *Pater pro filio discipulo, & rixoso, & Consanguineo pro Consanguineo, an cognissu ad cauendum de illam representando.*
- 5 *Exilium, seu Extractus seditiosos, & facinorosos hominibus auidus.*
- 6 *Seditiosos, & Facinorosos rigoroè puniendi sunt.*
- 7 *Nedum nisi spontè est malus.*
Voluntas secundum naturam boni est, præter verè naturam mali, num. 7.

8 *Natura vult bonam, præter naturam verò, & ex mentis quadam euerfione malum.*
Virtus, & vitium voluntaria sunt absquè eo quod vlla necessitas ad mala perpetranda cogat, num. 8.

O B S E R V A T I O.

- A**D perfectam curationem morbi perueniri non valet, nisi prius causa efficiens illius cognoscatur, & eaque detecta congrua remedia diligentè applicentur, ut quotidiana comprobant experientia. Eadem prorsus regula seruanda est à nouo Magistratu, & Gubernatore; nam ministerio assumpto, indagare debet non solum quanam delicta inibi sint frequentiora, verum etiàm eorum causam, & originem, ut plurimum prouenientem à mala qualitate quarundam personatum, quibus proinde cognitis succurrendum est proportionatis remedijs; & præsertim ad compescenda inconuenientia, & delicta criminosa, & scelestorum hominum iudicatur optimum remedium cautio de bene viuendo, seu de se representando, quæ est prouidentia quadam, qua mediantè

dianre auertimus, & vitamus ne quid mali accidat, vt cum *Cicer. lib. 4. Tuscul. tradit. Scanarol. de Visitatione carcerat. lib. 1. §. 11. cap. 1. num. 5.* Ad eam enim prestandam adstringi valent Discoli, & Rixosi iuxta praxim deductam ex *l. Congruit. ff. de Offic. Præsid. & l. æquissimum ff. de Visitatione*, vt aduertit *Bursat. conf. 141. num. 53. vol. 2. Herculan. de Caus. de non offensa. cap. 22. num. 1. cum seq. Guazzin. eodem tract. §. 3. quest. 14. num. 1. Scanarol. dicto §. 11. cap. 3. num. 37. & Farinac. in Fragment. part. 1. in verbo Cautio num. 55. vbi num. 57. refert, quod cum in Terra Tulpharum multa committerentur crimina, latrocinia, & homicidia, *mem. R. P. D. Petrus Donatus Cessius Camera Apostolica Clericus, & illius Terræ Gubernator de anno 1567.* eogi mandauit omnes iuuenes de eadem Terra magis suspectos ad cauendum de se representando ex quacunque causa, & quia dicebant se non habere fideiussores, iussit Patres obligari pro filijs, Con sanguineos pro Con sanguineis, & vnum pro altero, subdens, quod licet hæc prouiso à principio visa fuisset rigorosa, & forsàn non iuridica, peperit tamèn opimum effectum, quia*

indè postea in illis partibus non sic frequenter commissæ fuerint delicta, & præsertim omnia enormia, prout antea commistebantur.

Prædictum etiàm fuit in simili casu seditionis, & Ciuum, & Nobilium versusque sexus exilium, seu extractus à tota Legatione à quodam prudentissimo, & vigilantissimo D. Cardinali Legato nunc defuncto, quæ ratione inibi à multis odio persecutus fuit.

Addo in proposito prædictorum malorum hominum, quod licet eis ratio ex prauitate morum læsa sit, nihilominus hoc illos nec etiam in minimo debet excusare, quominus delinquendo summo cum rigore, ac seueritate puniantur, cum nullus nisi spontè malus sit, nam voluntas secundum naturam boni est, præter verò naturam mali, & vult natura quidè bonum, præter naturam verò, & ex mentis quadam euerfione malum, vnde tam virtus, quam virium voluntaria sunt, nec vlla necessitas ad mala perpetranda cogit, vt cum *Aristot. lib. 3. cap. 1. 1. cum seq. & alijs optimè ratioeinando comprobatur Zsch. de medicolegal. lib. 2. tit. 1. quest. 6. num. 68. cum seqq.*

De non emendis lignis per exercentes Fornacem in Foro publico ante horam tertiarum.

R V B R I C A XXVI.

Item ordinamus, quod fornacem exercentes per se, vel alium aliquo tempore in foro Communis Fauentis ante horam tertiarum (A) non emant ligna, pœna librarum quinque bonenorum pro qualibet vice, & quilibet accusare possit dictum ementem coram Domino Potestate Fauentis, seu Iudicibus dampnorum datorum, qui punire possit dictum ementem sine alia condemnatione faciendâ, & quarta pars dictæ pœnæ applicetur Accusatori, (B) residuum verò distribuatur iuxta ordinationes Ciuitatis Fauentis.

S Y M M A R I U M.

- 1 Ligna ementes in Foro pro exercitio fornacis ante horam tertiam quæ pœna puniantur.
- 2 Delatori, seu Accusatori an censeatur præiudicatum quò ad eius portionem pœnæ ob gratiam liberalem, seu Indultum generale concessum per Principem, remissum.

O B S E R V A T I O.

Quæ dicta sunt circa prohibitionem factam Tricolis, seu Reuenditoribus A supra in Obseru. ad Rubr. 59. lib. 4. optimè congruunt dispositioni præsentis Rubricæ,

bricæ, vnde ad ibi deducta remittimus.

Delatori, seu Accusatori an censeatur præiudicatum quò ad ratam, seu portionem pœnæ sibi debitam, quotiès Princeps Gratiam liberalem facit Accusato, prout contingere solet occasione publicæ lætitiæ, nempe ob natiuitatem Principis, vel ob eius assumptionem ad Principatum, & alijs similibus casibus, in quibus concedi solet Indultum generale videndus *Amaya in l. vnic. num. 73. cum seq. C. de Pen. fiscal. credit. præfer. lib. 10.* qui articulum latè examinat.

STatuimus, & ordinamus, quod aliquis non debeat in aggeribus (A) Fluminum ligonizare, arare, serere, seu alia facere, ex quibus impediatur Fluminis cursus, & iter euntium. Possint tamen illi quorum sunt dicti aggeres in eis vites, cannas, & alias arbores (A) ad eorum libitum ponere, illasque custodire, & ipsarum fructus recipere, dummodò non diruant ipsos aggeres, & cursum aquæ, ac iter prædictum non impedian, & qui contrafecerit incurrat poenam librarum quinque, bonon. pro qualibet vice, & quilibet possit contrafacientes denunciare, & habeat medietatem dictæ poenæ, & ei credatur cum iuramento, & vno Teste de visu deponente, seu cum tribus de fama, & hoc nisi fuerit Officialis publicus, seu Saluarius Communis Fauentia, qui habere non possit nisi quartam partem dictæ poenæ, & quicumque bona habuerit iuxta dictum aggerem teneatur manutenere, & eleuare ipsum aggerem quoties necesse fuerit, & Officiali videbitur expensis cuius est ipse agger, seu terra iuxta dictum aggerem.

S V M M A R I V M.

- 1 *Ægyptus fecundatur incremento Nili, non pluuijs.*
- 2 *Nilus aggeribus coercetur, ne effundatur antequàm incrementum duodecim cubitis excesserit.*
- 3 *Nili aggerem rumpens, vel perforans, qua pena puniatur.*
- 4 *Aggeres fluminis rumpens, qua pena puniatur, & num. 6.*
- 5 *Clusas publicas rumpens, & deuasans, qua pena puniatur.*
- 7 *Aggeres fluminis rumpens ad refectionem damni tenetur.*
- 8 *Ripa fluminis publici est publica quò ad usum, sed quò ad proprietatem spectat ad habentem prædia adiacentia, & quare num. 11. Amplia num. 9.*
- 10 *Arbores in Ripa fluminis publici existentes spectant ad habentem prædium adiacens.*
- 11 *Ripa fluminis publici si corrodat cedit damno habentis prædium contiguum, quod efficitur ripa, & ripa vicem sustinet.*

O B S E R V A T I O.

A Via Ægyptus non pluuijs, sed incremento Nili fecundatur, vt in Deuteronom. cap. 11. num. 10. cum seq. Plin. lib. 5. cap. 9. & Georgius Mars-Mann in eius Metrologia cap. 5. num. 9. cum seq. placuit illius aquam aggeribus coerceri, atque manderi

ne effundatur antequàm incrementum duodecim cubitis excesserit, & qui ante constitutum tempus, rumpendo aggerem, legem violauerit, extrà ordinem arbitrio Iudicis qualitate personæ, & alijs facti circumstantijs inspectis puniri decreuit Vulpian. in l. penult. ff. de Extraordin. crim.

Cum autem post translatum Constantinopolim Imperium ferè omnes prouentus, & frumenta ex Ægypto exportarentur, necesse fuit attentius animaduertere, & mediante noua Constitutione grauiori poena delinquentes punire, ne totum Imperium, quod absque frumento Ægyptiorum sustineri non poterat, fame periret; Vnde ab Imperatoribus Honorio, & Theodosio Statutum fuit, rumpentem Nili aggeres puniri poena concremationis, vt in l. unic. C. de Nil. agger. non rump. vt egregiè docet Amaya Obseruat. Iur. lib. 3. cap. 4. Quamuis Georgius Mars-Mann in eius Metrologia dicto cap. 5. num. 20. cum duobus seqq. conciliando prædictas LL. tradat Vulpianum loqui de eo, qui ad sui commodum rumpit aggerem priuatum vicini, postquam ibi aqua Nilotica erat recepta, & inclusa; Imperatores verò Honorius, & Theodosius loquuntur de eo, qui aggeres Nili perforat, vt in fossas suas aquam Niloticam deriuat, antequàm sufficiens incremento tota Ægyptus sit irrigata ob damnum publicum exindè resultans.

Prædicta poena extenditur etiàm ad rumpentes aggeres aliorum fluminum secundum opinionem gloss. in eadem l. unic. in verbo

verbo *Consejjs*. Maxime si fractio aggerum aliorum fluminum afferat maximum damnum, vt sequendo hanc opinionem, exemplificat in flumine Padi *Cyn.* quem refert, & sequitur *Salye in Rub. Cod. de Nili Agger. non rump. num. 1. in fine*, & quod ultimi supplicij poena debeat affici, qui ex mera malitia, ac vindicandi libidine aggeres coercendo flumini obiectas rumpit, & dissoluit, vt ijs effratis vicinos agros, & campos effusa inundatio occupet, & corumpat magno dispendio tam priuatorum, quam Reipublice tradit *Antonius Perez in dicta l. unic. num. 3.*

Quinimò ad rumpentes, seu deuantantes Clusas publicas, quales sunt in Ciuitatibus Maris Ianuæ, & Venetiarum extendit *Bald. in l. Data opera C. Qui accus. non poss. num. 9. in fine* ea ratione, quia potest idem exitus ibi sequi, ac in Ægypto de aggeribus Nili, vt subdit *ibid. Bald.*

Nihilominus cum nunquam ob rupturam aggerum aliorum fluminum contingere valeat tam graue damnum, & euident periculum Principatus, & Imperij, prout in aggeribus Nili, propterea militante diuersa ratione, congruum est quod non debeat insigi eadem poena, vt reprobata opinione *Cyni* animaduertit *Amaya loc. cit. num. 25. cum seqq.* & præsertim *num. 37. cum seqq.* sed intret poena Iudici arbitratia, vt tenent *Dambouder Prax. crim. cap. 105. num. 4. cum seq. Menoch. de Arbitr. iudic. lib. 2. c. 1. §. 386. num. 5. cum seq. Sabell. Practic. vniuersal. S. Fiumi num. 6. & Stypman. de Iure marisim. & nautic. par. 2. cap. 5. num. 401.* vltra resurrectionem damni, ad quod tenetur aggeres rumpens, vt tradit

Bruneman. in dicta l. unic. num. 2. C. de Nili agger. non rump.

Quamuis flumen sit publicum, eiusque ripa sit accessoria, attamen eius naturam in totum non assequitur, nam ei quidam publica quoque est quod ad vsum, non autem quod ad proprietatem, cum ista spectet ad eum, qui habet prædia adiacentia. *S. Riparum Institut. de Rer. d. uis. Bart. in Tyberiad. par. 1. in verbo Agro sub num. 4. Rip. in l. Quominus num. 63. cum seq. ac num. 67. ff. de Flumin. Surd. conf. 376. num. 1. & 20. Pecb. de Aquadu. cap. 4. quest. 6. num. 69. Ciruob. disceptat. forens. 80. num. 56. Cardin. de Luca de Regal. d. scurs. 138. nu. 5. D. Antonius Gobbi. consult. 103 num. 1. vbi num. seq. relatis concordantibus ampliat etiam inter Ripam fluminis, & prædium priuati via publica intercedat *Antunez Portugal. de Denat. Reg. tom. 2. par. 3. cap. 3. num. 54.* Vnde arbores in eadem Ripa existentes spectant ad Dominum prædij adiacentis dicto *S. Riparum l. Riparum 5. vbi Bald. in fine, & in Rub. ante num. 13. ff. de Rer. diuis. Curt. iun. conf. 250. nu. 24. Sixtin. de Regal. cap. 5. num. 2. Montan. cod. tra. ff. in verbo Ripatica sub num. 2. vers. respectu vero arborum pag. mibi 64. Pecb. d. quest. 6. num. 80. Gobbi. vbi supra n. 7. Franc. March. dec. 346. num. 3.**

Propterea autem Ripæ vicino competit ex æquitate recompensatiua ob varia, & incommoda, quæ patitur, & præsertim si ripa corrodat, & a flumine cedit damno eiusdem vicini, cuius prædium ripa efficitur, & ripæ vicem sustinet, vt aduertit *Surd. dicto conf. 376. in num. 20. & Gobbi. loc. cit. n. 24. cum duobus seqq.*

De Circla terminanda, & manutenenda, & de damno in ea dato, & habitantibus extrà eam.

R V B R I C A XXVIII.

Sancimus, & ordinamus, quod homines cuiuscunque Capellæ habentes Fumantes extrà Ciuitatem, & intrà circulas teneantur dictam circulam terminare, manutenere, & euacuare ita, & taliter quod cursus aquarum liber sit, & non impediatur, & hoc vbicunque, & quandocunque videbitur Aquarolis, seu alijs Officialibus Communis Fauentia super hoc deputatis, & omne damnum datum in ea, seu ipsius ripis debeat emendari, & talis emendatio dari debeat ipsis Capellanis, in quorum Capellis fuerit damnum datum. Nullus tamen possit laborare dictam circulam, aut eam explanare, & diruere, poena librarum quinque bonon. pro qualibet vice, & in quolibet casuum prædictorum. Diffinitio autem circulae huiusmodi sit ista, videlicet à dicta circla, seu ab Ecclesia, & ponte S. Iuliani inclusiue infra versus Ciui-

tatem vsq; ad Foucas portæ Imolenſis à quadriuo exiſtente vltrà Eccleſiam S. Gregorij, vbi incipit Scola quaetire gijs, infrà verſus Ciuitatem vsque ad Foucas portæ Hoſpitalis, à ponte S. Pauli vsque ad portam Rauennatem, à ponte verò Sarnulæ vsque ad portam Montis, ſeu Montanariam, & à via imperatoris, quæ incipit à ſtrata portæ Montanariæ, & tendit verſus flumen Hamonis, diuidens inter campum Canonicæ S. Petri de Fauentia, qui eſt à latere ſuperiori diſtæ viæ, & campum S. Petri Perpetuæ, qui eſt intus circlem verſus Ciuitatem vsque ad Foucas diſtæ portæ. Et quod omnes habitantes extrà circlem prædictam ſint de ſcolis Comitatus Fauentiz, & intelligantur ſubeſſe villis, & Capitularijs, ac ſcolis in quibus habitant, & quilibet teneatur ſe facere ſcribi in illa ſcola, in qua poſitus eſt ille fundus, in quo domus habitationis illius poſita eſt, & in eius extimo deſcribi, in quo dictus fundus eſt deſcriptus, quibus libris extimorum, & eorum determinationi, tam in prædictis, quam in alijs ſimilibus ſtari debeat, & quod omnes habitantes infrà circlem ſint de illis capellis, & eis reſpondeant iuxta determinationem dictorum librorum extimorum Communis Fauentiz, & ſi per libros non appareat ſit proximioris Capellæ.

S V M M A R I V M.

- 1 Circla accipitur pro vigilijs, & excubijs vulgariter appellatis *la Ronda*.
Cuſtodia Vrbium inuigilantes, muros circumcumeunt num. 1.
- 2 Regula S. Benediſti mandat deputari Seniores qui circumceant Monasterium horis, quibus vacant Fratres lectioni.
- 3 A cerchi accipitur in Vrbe pro eo loco, in quo erat Circulus maximus.

O B S E R V A T I O.

- Circla vulgariter *Cerchia* accipitur pro Vigilijs, & excubijs vulgariter appellatis *la Ronda* à circumceundo, quia qui Vrbium cuſtodie inuigilant muros circumcumeunt, vt latè explicando comprobatur *Carolus du Freſnè* in eius *Gloſſario* in verbo *Circa Cerchia*: Prout in ſimili ſtatutum eſt in Regula S. Benediſti, in qua mandatur deputati Seniores, qui circumceant Monasterium horis, quibus vacant Fratres lectioni & de alijs ſimilibus Statutis Religionum proſequitur *Freſnè* in verbo *Cir-*

camenti, & in verbo *Circa* perindè. In Vrbe à *Cerchi* accipitur pro eo loco, in quo erat Circulus maximus, de quo videri poterunt *Scriptores*.

- Circla verò, cuius meminit noſtrum Statutum in præſenti Rubrica, & in Rubrica 38. lib. 4. erat foucum circumdaus Ciuitatem, & Burgos, inerrà quod circa annum milleſimum totus populus habitabat ad euitandum periculum incurſionum, quas patiebatur à vicinis hoſtibus, cum quibus continuò præliabatur, adeò vt pro circumuallatione haberetur, ac inferuiebat, prout antiquum Porcicum Vrbis, & ſi aliquis Colonuſ ratione commodioris culturæ agrorum, vel alius intrepide vltrà Circlem habitare volebat, pro eius maiori ſecuritate erigebat ex terra parapectum tunc vulgò nuncupatur *Tombe*, quatum adhuc remanent, aliqua veſtigia. Exincto deinde timore incurſionum vicinorum, ceperunt ædificari domus pro Agricultoribus per totum territorium, & ab indè circà ſicuti ceſſauit rigorosa cuſtodia Circelæ, ita purum, & nudum nomen illius remanſit.

De ſcolis Comitatus Fauentia terminandis, & de cantricijs, ſoſſatis, riuis, & pontibus per eaſdem ſcolas faciendis, & manutenendis.

R V B R I C A XXIX.

STatuimus, & ordinamus, quod homines Scolarum Comitatus, & Diſtrictus Fauentiz, eorum ſcolas, & pertinentias earum terminatas, diſtinctas, & coſinatas, in earum ſinibus tenere debeant interſignijs notis, & terminiſ benè apparentibus & prout

& prout superioribus temporibus terminatę, & distinctę esse consueverunt, ita quod una ab alia bene distincta cognoscatur, & quod in finibus earum circumfcripta in pluribus varijs, & diuersis locis cuiuslibet scolę, videlicet in locis magis apparentibus teneantur figere, & ponere, ac fixos, & positos manutene- re terminos, & lapides, ita quod a transeuntibus videri possint, & in casu differentię dictorum con- finium stetur declarationi, & decisioni Dominorum Antianorum pro tempore. præsidentium regimini Communis Fauentię, teneatur etiam qualibet dictarum scolarum infra eius fines omnia sua fossata, tracturos, cantrios, & riuos, ita & ta- litér facta, & factos manutene- re quod aquę possint liberę fluere, & vbi in eis pons aliquis necessarius fuerit, teneatur pontes oportunos facere, expensis videlicet il- lius scolę, infra cuius fines fieri pontes expediret, vsque ad quantitatem librarum quinque bonon. & ab indę suprà expensis scolarum conuicinarum, ad quarum vti- litatem magis expediret tales pontes fieri, vsque ad quantitatem librarum quindecim bon. & ab indę suprà expensis Communis Fauentię, nisi vbi aliter expressę ex forma alicuius Statuti prouisum esset.

Super quibus omnibus, & singulis exequendis superesse debeant Aquaroli, seu Su- perstes viarum, & pontium Communis Fauentię, qui teneantur in prædictis su- peresse, & ex eorum officio curare ita quod prædicta fiant, & exequutioni man- dentur in locis oportunis, & congruis temporibus, sub pœna librarum decem bon. pro singulo, & quolibet eorum negligente, & prædicta non exequente. Et quili- bet possit contrasfacientes, & negligentes denunciare, & accusare, & accusator ha- beat dimidiam dictę pœnæ, & alia dimidia sit Communis Fauentię.

S V M M A R I V M.

- 1 Terminorum appositione pax, & tranquillitas resultat, & conseruatur.
Disiunctio pax, & tranquillitas resultat, & conseruatur n. 1.
- 2 Parochiarum diuisio facta fuit à Dionysio Pontifice, & quare.
- 3 Diuisio Ecclesiarum in Vrbe facta fuit ab Euaristo.
- 4 Parochiarum diuisio de iure præsumitur.
- 5 Parochiarum diuisio facta à Dionysio fuit localis in Vrbe.
Disiunctionem Parochiarum esse faciendam Dionysius distinxit Episcopis, talis ta- men monitis extra Vrbe ubique non habuit effectum num. 5.
- 6 Diuisio Parochiarum demandata fuit per Sac. Conc. Trident. Episcopis.
- 7 Diuisio Diocesis quando facta fuerit.
- 8 Episcopus visitare tenetur suam Diocesim, & intra quod tempus.
- 9 Episcopus negligens in visitando Diocesim potest cogi per Archiepiscopum mediantibus censuris.
- 10 Episcopus visitare potest Abbatis existentes intra limites sue Diocesis cum habeat intentionem fundatam ex iuris assien- tia.

Tom. II.

- 11 Ampl. primo procedere etiam respectu Abbatiarum Nullius.
- 12 Ampl. secundo procedere etiam respectu membri, & Grancie alicuius Abbatis, quę sit Nullius, vel Regularis, dum illi inferuntur Sacerdotes, & Clerici seculares.
- 13 Ampl. tertio procedere tam in concernen- tibus curam animarum, & Sacramento- rum administrationem, si Ecclesia sit curata, quam in alijs extra curam, & administrationem Sacramentorum.
Limita in Abbatis habente utramque iuri- sdictionem temporalem scilicet, & spiri- tualem num. 18.
- 13 Episcopus visitare non potest Monasteria posita in eius Diocesi, in quibus viget Regularis obseruantia, sed monere de- bet Superiores, & quomodo.
- 15 Episcopus visitare potest Ecclesias Regula- rium quod ad respiciendā curam anima- rum, & administrationem Sacramento- rum. Limita num. 17. & 18.
- 16 Visitationi, iurisdictioni, & correctioni Episcopi subsunt exercentes curam animarum, siue Saculares, siue Regu- lares.
Ecclesia S. Hippolyti Fauentia, quamuis Parochialis non potest visitari ab Epi- scopis,

- scopo, ex quo ibi residet Pater Generalis Ordinis Camaldulensis num. 17.
- 19 Abbatia potest esse Nullius Diocesis, & omnino extrâ cunctasque Diocesis fines tribus modis, nempe origine, privilegio, & prescriptione.
- 20 Episcopus vicinior tantquam Sedis Apostolica delegatus potest visitare Abbatiam Nullius, & extrâ suam Diocesim positam.
- 21 Sed tenetur id expressè declarare.
- 22 Et se continere infra limites visitationis, alioquin progrediens ad ea, qua causa cognitionem, & indicialem indaginem requirunt nullitèr procedit.
- 23 Abbatia Nullius, & extrâ Diocesim potest visitari tam ab Episcopo viciniori, quam ab Abbate Commendatario. Vide ibi.
- Ecclesia potest à pluribus visitari n. 23.
- 24 Episcopus vicinior potest visitare Castra, & loca Nullius Diocesis, atque illorum Ecclesias seculares, non autem Abbatiam Regularem, licet seculari commendatam, ac Ecclesias Regulares, si eis à Regularibus inserviantur.
- Amplius etiam in Ecclesia Abbatie Regularis commendata exerceatur cura animarum, & Sacramentorum administratio num. 29.
- 25 Abbatia Regularis commendata non desinit esse Regularis.
- 26 Commenda Abbatie non est verè, & propriè Titulus. Decl. n. 27.
- Commendatarius dicitur propriè Prelatus, sed quasi Depositarius, & non habet proprietatem, nec possidet nomine proprio, ac non contrahitur matrimonium inter Commendatarium, & Ecclesiam, prout inter Ecclesiam, & Abbatem num. 26. Decl. n. 27. & 28.
- 28 Commenda temporalis, & ad nutum non est amplius in usu.

OBSERVATIO.

- D**ivisione, & terminorum appositione pax, & tranquillitas relucet, & confertur ex adductis suprà in Obseru. ad Rubr. 37. num. primo lib. 3. qua ratione, ac ut magis cultus Diuini augeretur an-
 2 no 270. Dionysius Pontifex distinxit, & per suos certos limites separauit, ac designauit Parochias Vrbs, singulis Presbyteris singulas assignando Parochias, ut traditur in can. Ecclesias ibique Gloss. & Barbof.

Caus. 13. quest. prima cap. pastoralis de his, qua fiunt à Prelat. Burfatt. conf. 126. n. 30. vol. 2. Bertrand. conf. 350. num. primo vol. 2. par. prima idem Barbof. de Offic. & potest. Episcop. par. prima tit. primo cap. 7. num. 7. vbi etiam reprobatur attribuentes hanc diuisionem Magno Constantino, Lotter. de Re benef. lib. primo quest. 3. num. 18. & quest. 20. num. 71. cum seq. Francesc. de Eccles. Cathedral. cap. 2. num. 131. cum seqq. vbi notat, quod Euaristus antè diuisionem Dionysii diuiserat in Vrbe Ecclesias Presbyteris, Rot. coram Coccin. decif. 454. num. 3. iuncta decif. 1887. n. 4. ac coram Royas decif. 313. num. 6. vbi quod talis diuisio de iure proutdè presumitur, Peuting. decif. 62. num. 3.

Predicta distinctio Parochiarum fuit quidè localis in Vrbe; Dionysius tamèn adeò sibi de ea complacuit, ut etiàm alijs Episcopis faciendam dictauerit, ut aduertit Loter. loc. cit. sed talis monitio vbiqùè extrâ Vrbem non habuit effectum, ut prosequitur Loter. vbi suprà, & animaduertit Rot. in Conchen Decimarum dell' Infantado 7. Febr. 1618. coram Martino Andrea per ipsum relata: Vnde in ijs Ciuitatibus, & Locis, in quibus Parochia non fuerant diuise, & certos fines non habebant, nec earum Rectores proprium populum, quem regerunt, sed promiscuè potentibus Sacramenta ministrabant à Sac. Concil. Trident. 6 sess. 24 cap. 13. de Reformat. demandatum fuit Episcopis pro tutiori animarum eis commissarum salute, ut distincto populo in certas, propriasque Parochias unicuique suum perpetuum, peculiaremque Parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, & à quo solo licitè Sacramenta suscipiant, aus alio utiliori modo, prout loci qualitas exegerit, provideant. Idemque in ijs Ciuitatibus, ac locis, vbi nullae sunt Parochiales quamprimùm fieri curent non obstantibus quibuscumque priuilegijs, & consuetudinibus etiàm immemorabilibus iuxta præcisa verba eiusdem Sac. Concilij.

Diuisio quoquè Diocesum attributa, fuit eidem Dionysio à Platina in eius vita, sed illius opinio reprobatur à Lotter. de Re beneficiar. lib. primo quest. 10. num. 8. cum iam de tempore Apostolorum Diocesefes finibus essent distinctae, ut probat Burfatt. d. conf. 126. num. 11. vol. 2. & comprobando firmat Lotter. vbi suprà num. 5. cum seqq. & Francesc. de Eccles. Cathedral. cap. 33 num. 44.

Intèr præcipuas follicitudines pro recto regimine gregis sibi commiffi Epifcopus uifitare teneatur quolibet anno per feip-
8 fum fuam Dicecefim, aut fi legitimè im-
peditus fuerit per fuum generalem Vica-
rium Vifitatore, & fi quorannis totam propter eius latitudinem uifitare non poterit, faltem maiorem eius partem ita tamèn vt tota biennio per fe, vel Vifitatores fuos complectatur iuxta difpofitionem Sac. Concil. Trident. feff. 24. cap. 3. in princip. de Reformat. & tradit Frances de Ecclef. Cathedral. cap. 6. num. 73. fi autèm negligens fueris, per Archiepifcopum cogi poterit mediantribus cenfuris, latè Cardinal. Bellarm. in Declarat. ad Concil. d. cap. 3. in obferuationibus doctrina verbo quorannis, & profequitur Frances ubi proximè num. 75.

Vt plurimum tamèn occasione uifitationis contingunt controuerfiae cum Abbatibus Commendatarijs Abbatiarum existentium, vel Nullius, vel in Dicecefi Epifcopi, fed ipfe habet intentionem fundam-
10 tam ex iuris affiftentia vigore decreti Concilij Aurelianenfis registrati in can. Omnes Bafilica 16 quæft. 7. ibi. Omnes Bafilicae, quæ per diuerfa loca constructæ funt, vel quotidie construuntur in Epifcopi potestate, confiftunt in cuius territorio pofitæ funt cap. Venerabilis, & cap. cum dilectis de Religiof. Domi cap. Epifcopus de Offic. ordinarij in 6. Lotter. de Re benefic. lib. primo qu. 21. n. 4. Rot. in rec. dec. 41. par. 5. & dec. 340. num. 1. par. 15.

Adeò ut etiam Abbacia, quæ fit Nullius
11 dùm fira est in aliqua Dicecefi fpectat ad Epifcopum, intrà cuius limites fira est, facultas uifitandi, ordinandi, & concedendi dimifforias iuxta difpofitionem Sac. Concilij Tridentini feff. 23. cap. 10. de Reformat. ut diftinguendo docet Fagnan in cap. nullus num. 16. de Paroch. & alien. Paroch. respondit Rot. coram Coccin. decif. 786. n. 9. ubi testatur ita refolutum à Sacra Congreg. Concilij.

Quinimò id procedit etiam refpectu membri, & Grancie alicuius Abbacie,
12 quæ fit Nullius, vel Regularis, dùm illi inferuiunt Sacerdotes, & Clerici faculares, cum membra non gaudeant eadem exemptione, qua gaudet Monasterium principale, iuxta determinationem Innocentij III. in eius decreto registrato à Gonzalez. Tellez. ad cap. ex ore num. 3. de Priuileg. & respondit Rot. in d. decif. 340.

num. primo iuncto num. 4. verf. cum igitur & coram Pentinger. decif. 189. num. 9. & declarauit Sac. Congregatio Concilij de anno 1602. in Nouarien. in qua difputato dubio, An Ecclefia Sancti Martini siue cura pofita in Vico Pombiæ, in qua Patres sefuitæ habentes eorum Collegium in Oppido Aronz celebrari faciunt, ficut tenebatur per Presbyterum facularem, pertineat ad uifitationem Epifcopi respondit, Si Ecclefia huiusmodi fit Sacularis poffe utique ab Epifcopo uifitari, tametfi ad Regulares pertineat, & ab eis dependeat, dùm tamèn per Saculares illi d'feruiatur prout reperitur in feptimo ex autographis libris pofitionum eiuſdem Sac. Congregationis exiſtenti in Archiuio Vaticano pag. 383. vt ex attestatione humaniffimi, & doctiffimi Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Domini Antonij Altouiti iam præfixæ Sacre Congregationis Secretarij digniffimi, & deinde ad Secretarium S. Congregationis Epifcoporum, & Regularium promoti.

Et facultas uifitandi tunc non ſolum, competit in his, quæ curam animarum, & Sacramentorum administrationem concernunt, ſi Ecclefia ſine curatæ ſecundum
13 difpofitionem Sac. Conc. Trident. feff. 25. cap. 11. de Regular. verùm etiam in alijs extrà curam, & administrationem Sacramentorum, vt tenet Fagnan. in d. cap. nullus n. 28. verf. porro.

Notandum tamèn, quod in Monasterijs, in quibus uiget Regularis obferuancia,
14 Epifcopus caret iurifdictione uifitandi, & ſolum paternis admonitionibus providere debet, vt eorum Regularium Superiores iuxta inſtitutà Regularia debitam viuendi rationem obferuent, & obferuari faciant, quod ſi admoniti intrà ſex meſes eos non uifitauerint, vel correxerint, tunc Epifcopus etiam vt delegatus Sedis Apoſtolice eos uifitare, & corrigere poteſt, prout ipſi Superiores, vt diſpoſitum fuit à Sac. Conc. Trident. feff. 21. cap. 8. de Reformat. & tradit ibi Barboſ. num. 10. & de Poſteſtate Epifcopi par. 3. alleg. 74. num. 16. præter quàm quod ad reſpicientia curam animarum perſonarum ſecularium præter eas, quæ ſunt de illorum Monasteriorum, ſed locorum familia, & adminiſtratione Sacramentorum, circa quæ Epifcopo competit iurifdictione uifitandi etiam Eccleſias Regularium iuxta difpofitionem Sac. Concilij Trident. feff. 25. cap. 11. de Regular. & tradit Rodriquez. Q. Regular. tom. 1. quaſt.

quest. 36. art. 4. Marcus Antonin. Var. resolut. lib. primo resolut. 17. num. 3. latè Barbof. de Offic. & potest. Episcop. par. 3. allegat. 74. num. 18. cum seqq. & in Collectan. Concil. ad d. cap. 11. num. 4. cum seqq. iuncto num. 18. ubi refert verba Constitutionis Gregorij XV. super iurisdictione, & correctione Episcopi in Regulares curam animarum habentes, & repetit Panimollan annot. 1. ad dec. 84. num. 18. cum seqq. respondit Rot. coram Bieb. decis. 267. num. primo.

Ex eius iurisdictioni, visitationi, & correctioni subsunt exercentes curam animarum siue Sæculares, siue Regulares ex dispositione Sac. Conc. Trid. d. cap. 11. plenè Barbof. & alij supracitati.

Limitatur tamèn quò ad Ecclesiam, ubi Patet Generalis habet Sedem principalem ordinariam, prout est Ecclesia S. Hippolyti nostræ Ciuitatis Fauentis, quæ est Sedes ordinaria, & principalis Generalis Camaldulensis, vt ex dispositione Sac. Concil. Trid. d. cap. 11. tradit Fagnan. in cap. nullus num. 40. de Paroch. & alien. Parochian. & testatur talitèr declaratum fuisse à Sac. Congregatione.

Prout etiàm limitatur si Abbatia habeat veramque iurisdictionem temporalem sci- licèt, & spirituale, vt docet Barbof. in Collectan. Concil. ad d. cap. 11. n. 6.

Si autèm Abbatia sit Nullius Diocesis, & omninò extrà cuiuscumque Diocesis, finis, quod contingere potest tribus modis, nempe origine, privilegio, & præscriptione, quos latè examinat Fagnan. in cap. nullus num. 12. cum seqq. de Paroch. & alien. Parochian. tunc Episcopus Vicinior potest illam tanquam Sedis Apostolicæ delegatus dumtaxat visitare ex dispositione Sac. Concil. Trident. sess. 24. cap. 9. de Reformat. vt docet Fagnan. in d. cap. nullus num. 32. Barbof. ad Concil. in d. cap. 9. & de Offic. & potest. Episc. par. 3. allegat. 74. num. 5.

Idquè expressè tenetur declarare, vt relata resolutione Sac. Congregationis in causa Cassinens. prosequitur Fagnan. in cit. num. 32. & se continendo infra limites visitationis, nam si progredieretur ad ea, quæ causæ cognitionem, atquè iudicalem indaginem requirunt, atquè instructio processu causas ordinarias cognosceret, nullitèr procederet, vt aduertit Fagnan. in d. cap. nullus num. 48. cum duobus seqq.

Absequè eò quod impediatur Abbas Commendatarius quin, & ipse quoque possit visitare, cum non improbetur, vt vna Ecclesia à pluribus visitetur, vt patet ex Sac. Conc. Trid. sess. 24. cap. 3. de Reformat. & aduertit Fagnan. in d. cap. nullus num. 30. cum seqq. ubi notat Sac. Congregationem Concilij putasse æquum, quod Archiepiscopus Vrbinaten. tanquam viciniorem se abstineret à visitatione Abbatiz Castri Durantis.

Aduertendo Episcopum viciniorem posse visitare Castra, & Loca Nullius Diocesis, atquè illorum Ecclesias sæculares, non autèm Abbatiam Regularem licèt Sæculari commendatam, ac Ecclesias Regulares, siue in eis vigeat Regularis obseruantia, siue non, vt ex mente Sac. Congregationis Concilij docet Fagnan. in d. cap. nullus num. 33. cum seqq. ubi subdit, Regulares Ecclesias censeri etiàm Monasterio vnitas, vel ab eo dependentes, si eis à Regulatibus deferuiatur, & in cap. in Ecclesijs num. 18. cum seqq. de Capell. Monach. ubi subdit, quod per commendam factam Abbatia non definit esse Regularis, cum Cõmenda non sit verè, & propriè Titulus, nec Cõmendatarius dicitur propriè Prælarus, sed quasi depositarius, & non habet proprietatem, nec possidet nomine proprio, ità vt inter Ecclesiam, & Commendatarium non contrahatur matrimonium, sicut intèr Ecclesiam, & Abbatem, & concordantes allegat: Intellige tamèn tunc Cõmendatarium depositario comparari, & ex fructibus alimenta, & expensas percipere in retributionem eius regiminis, & gubernij, quando Cõmenda est temporalis, quæ non dat titulum nequè possessionem ad tex. in l. Cõmendare 186. ff. de Verb. signific. Gloss. in cap. nemo 15. verbo Cõmendare de Election. in 6. Roman. conf. 350. num. 6. ibique Mandos. litt. B. Loter. de Re benef. lib. 2. quest. 48. n. 209. & lib. 3. quest. 8. num. 115. cum quatuor seqq. ubi num. 119. subdit, hanc Cõmendam temporalem, & ad nutum ampliùs non esse in vsu Amosiaz. de Caus. pjs lib. 8. cap. 5. num. 16. cum Rota in rec. decis. 141. sub num. 6. par. prima secùs dicendum est de Commendatario perpetuo, qui verus Prælatus dici valet ob transfusam in eum liberam potestatem, & iurisdictionem administrandi ad utilitatem propriam tam in temporalibus, quàm in spiritualibus, vt latè probat Barbat. conf. 3. num. 18. & 25. lib. 2.

lib. 2. *Loter. de Re benef. lib. primo quest. 17. num. 10. cum seq. iuncto lib. 3. d. quest. 8. num. 120. cum seq. Amosaz. loc. cit. nu. 14. & seq. Tondut. Q. Q. & resol. benef. par. 2. cap. 1. §. 12. n. 7. & Rot. cit. decis. 141. sub num. 6.*

Etiāmsi Ecclesia Abbatiz Regularis commendatze sit Nullius & sita extrā Diocesim, exerceatque curā animarum, & Sacramentorum administrationem nām Sac. Concil. Trident. cap. 11. sess. 25. de Regu-

laribus dat facultatem visitandi Monasteria curata Episcopo, in cuius Diocesi sunt sita, & quidem ordinaria auctoritate quod ad concententia curam, & administrationem prædictas, non autem delegata, ideòque non extenditur ad Ecclesias Nullius, quæ non sunt in Diocesi, nec de Diocesi, ut plenè docet *Fagnan. in cit. cap. nullus sub num. 35. cum seqq. ubi sub num. 39. testatur itā resolutum à Sac. Congregatione Concilij.*

De milliaribus, & eorum mensura.

R V B R I C A XXX.

Statuiamus, quod milliare intelligatur quingentarum perticarum esse, & quando esset questio de distantia alicuius loci ad Ciuitatem Fauentiæ, incipiatur apertitatio pro milliari à platea magna dictæ Ciuitatis.

S V M M A R I V M.

- 1 Milliare est mensura mille passuum.
- 2 Itinera olim distinguebantur per millia, uno lapide erecto pro quolibet milliari, inciso numero milliariorum, & vide ibi.
- 3 Passus mensura quomodo fiat, & n. 4.
- 4 Pes constat ex quatuor palmis, quorum quisque ex quatuor digitis constat.
- 6 Pes sexdecim digitos minores transversos amplectitur, & secundum alios solummodò quindecim.
- 7 Digitus minor continere debet crassitudine quatuor grana bordacea.
- 8 Digitus maior, seu pollex constat latitudine digiti vnius cum eius vna tertia parte, & tanquā duodecima pars pedis, uncia vocatur.
- 9 Vncia est duodecima pars pedis n. 8.
- 9 Pes intelligendus est secundum consuetudinem Ciuitatis, & loci, in quo viget conuersionis.
- 10 Consuetudo loci attendenda est circa mensuras.
- 11 Pedis mensura incisa poni solet in loco publico, prout in Palatio Capitolino Urbis cernitur.
- 12 Mensura pedis liprandi in Ciuitate Mediolani quomodo intelligatur, & vide ibi.
- 13 Cubitus mensura varia est secundum varietatem locorum.
- Brachij mensura varia est secundum varietatem locorum n. 13.
- 14 Leuca est nomen à Gallia originem trahens,

- 15 Leuca significat in Gallia mille, & quingentos passos, idèst vnum milliare cum dimidio.
- In Hispania verò significat tria millia, nam. 15.
- 16 Milliaria mensura est secundum usum commonem, & vulgarem.
- 17 Milliaria duplex est, nempe legale, & vulgare.
- 18 Canna est mensura in Urbe usitata per Architectos, Fabros murarios, ac Mercatores fundaceales. Vide n. 19.
- Canna continet palmos decem n. 18.
- Palmus est vnciarum decem n. 18.
- Vncia diuisio n. 18.
- 19 Canna, qua vtiuntur Architecti est diuersa ab ea, qua vtiuntur Mercatores fundaceales.
- 20 Petia est mensura, qua vtiuntur Agrimensores in mensurandis viciis Urbis.
- Petia continet quinq. centum, & viginti nonem cannas quadratas palmarum decem pro qualibet n. 20.
- 21 Rubrum est mensura, qua mensurantur Tenuta, prata, & alia terra agri Romani.
- Rubrum continet petias septem n. 21.
- 22 Catena, qua mensurantur Tenuta, prata, & alia terra agri Romani composita est ex decem stadiis longitudinis palmarum quinq. cum tribus quartis.
- Catena est palmarum quinquaginta septem cum dimidio, & catena requadrata in superficie est palmarum trium milliū sexcentorum sex n. 22. Vide ibi.
- 23 Stadiū undecim mille, & biscentum consti-

stant

tuunt rubrum terra.

- 24 *Mensuratio terrarum in tota Provincia Romanodiola fit per iornaturas.*
Tornatura terra continet perticas decem quadratas n. 24.
Pertica est virga oblonga continens decem pedes n. 24. Vide ibi.
- 25 *Pes est unciarum decem, & secundum mensuram Romanam Architectonicam est palmi unius ultra septem octavas partes alterius pedis.*
- 26 *Edificia, & tabula mensurantur per perticas quadratas pedum decem pro qualibet*
- 27 *Cubiti mensura quamvis sit.*
- 28 *Mensuratio milliariorum, ut fieri possit statuendum est tam terminus à quo, quam ad quem.*
Mensuratio fieri au. & quando debeat à muri Civitatis, & quando à Suburbis n. 28.
29. 30. & 31.
- 29 *Continentia Civitatis accipiuntur pro Suburbis.*
- 32 *Mensuratio per terram recto tramite an possit per vias frequentatas, vel per aerem, vel secundum vulgi opinionem an, & quando sit facienda.*
- 33 *Mensuratio facienda est per lineam rectam si verò per lineam rectam fieri non valeat, facienda est per aerem, statuto disponente, quod nullus possit esse Potestas, qui sit vicinus per quinquaginta miliaria.*
- 34 *Contrarium quod tunc mensuratio facienda sit per loca solia, & consuetas.*
Statuta interpretanda sunt secundum communem usum loquendi.
- 34 *Mensuratio facienda est per vias frequentatas, plenae, & consuetas, quando agitur de dietis assignatis ad comparandum.*
- 36 *Civitas habens duas vias unam scilicet per Montes, qua sit brevior, & alia per planitiem, qua sit longior, debet potius venire per planitiem, quam per montem.*
Vide ibi.
- 37 *Iter unius diei appellatur dieta.*
- 38 *Dietia alia est legalis, alia vulgaris.*
- 39 *Dietia legalis continet viginti miliaria passum in singulis diebus.*
- 40 *Arbitrio Iudicis remittitur per passu facti circumstantijs quot miliaria continent dieta, & n. 45.*
- 41 *Dietia continet sex leucas, vel ad summum septem.*
- 42 *Dietia per mare est quinquaginta miliariorum, quid vero in materia assicurativis vide ibi.*
- 43 *Due dieta dicuntur si sit unum milliare vel ita viginti.*
- 44 *Vulgaris dieta que sit.*
Vulgaris dieta est attendenda potius, quam legalis, quando in lege, vel Statuto sit mentio de dieta num. 45. Limita n. 46. & 47.
- 46 *Dietia legalis attenditur, quando agitur de committenda causa appellacionis.*
- 47 *Dietia legalis attenditur, quando agitur ad effectum reservationis beneficiorum.*
- 48 *Delegati Iudicis an fiat ultra unam, duo, vel tres dietas, an potius restricta sit ad unam tantum, & vide ibi quando requiratur particularis commissio ad hoc ut Reus vocari valeat ultra unam, vel ulteriores dietas.*
- Regulæ Cancellariæ de duabus dietis materiam. Vide n. 48.*
- 49 *Statuto prohibente edificari novum Molendinum in eodem flumine, quod non distet ab alio iam edificato centum perticis, mensuratio sit tortuosa per littoræ fluminis, non per aerem, nec per terram.*
- 50 *Cursus fluminis per Molendina fit deterior, & alteri damnum affertur.*
- 51 *Statuto disponente, quod illi dicantur vicini, qui sunt propinqui per unum milliare considerata distantia, ad hoc ut vox audiri valeat, tunc mensuratio facienda est per aerem.*
- 52 *Mensuratio facienda est per viam brevior, quam pedester tenere possit per agro, & semitas, & ubi per terram fieri non valeat facienda est per aerem, quando agitur de Bannito à Territorio per tot miliaria. Vide ibi.*
- 53 *Mensuratio facienda est per aerem quando agitur de distantia præscripta à Constitutionibus Apostolicis ab uno Consensu erecto ab alio edificando.*
- 54 *De Statutis præscribentibus certam distantiam inter unam, & alteram apotecam Artificum remissum.*
Mensuratio fit per viam consuetam, & praticatam, quando agitur de distantia inter unam, & alteram apotecam Artificum num. 54.
- 55 *Locus esse, vel non esse in Districtu probatur ex vulgi opinione, non ex mensuratione.*
Vide ibi.
Districtus quousque extendatur probatur ex vulgi opinione num. 55.
Mensuratio denegatur, quando de distantia constat ex vulgi opinione n. 53.

56. *Circulus Ecclesiarum ruralium per spatium triginta passuum gaudet Immunitate Ecclesiastica, & num. 59.*
 57. *Limita non præcedere favere illius, qui adhuc non fuerat ab Ecclesia receptus, Contrarium verius a. 58. & 59.*

OBSERVATIO.

Milliare est mensura mille passuum, vt docent Gloss. in l. In itinere 3. verbo millia ff. de Verb. significat. Alciat. in l. Mille passus 154. num. 6. ff. de Verbor. significat. Casstr. in l. 1. num. 1. ff. Si quis caution. &c. ibiq; las. pariter num. 1. Couar. Var. Resol. lib. 2. cap. 20. numer. 5. vers. olim, Marcbes. de Commission. par. 2. de Commissione auocat. Casstr. 5. 4. numer. 11. Fenzon. ad Statut. Vrb. lib. 1. cap. 197. numer. 101. Tanara in eius Opere inscripto l' Economia del Cittadino in Villa lib. 6. pag. mibi 416. Guazzin. de Defens. Reer. defens. 6. cap. 4. nu. 55. Georgius Marsmann in eius Metrologia cap. 3. num. 3. Viu. decif. 488. sub num. 10. lib. 3. Olim enim distinguebantur itinera per milliaria, vno lapide erecto pro quolibet milliario, inciso numero milliatiarum, vt noscerent Viatores iter peragratum, & quid illis remaneret, ideoq; quintus v. g. ab Vrbe lapis dicebatur locum distare quinque milliariis, vt per text. in l. Propter litem §. 1. ff. de Excusat. Tut. tradunt Caluin. Lexicon. Iuris in verbo Lapis pro milliario Couar. vbi supra, & Fenzon. loc. cit. num. 110. & Marsmann d. cap. 3. num. 6. & 7. Passus verò sic dictus, quia dilatatis brachijs, & manibus hæc dimensio conficitur, vt tradit Alciat. vbi supra num. 4. quem sequitur Fenzon. loc. cit. nu. 104. vel secundum alios significat spatium dimensum passis, & extensis pedibus vno anteriori, altero autem posteriori, & tribus intermedijs, vt refert Couar. d. cap. 20. n. 5. vers. olim in fine, & hanc vti meliorem derivationem, & allusionem sequitur Almeida in Annalys. f. excellentiarum, in lue numeri quinary cap. 17. sub num. 6. Georgius Marsmann in eius Metrologia, cap. 6. num. 4. in fine & 6. vbi norat, quod isto passu virum ad mensuranda milliaria; Ad sensum Iuris Consultorum continet quinque pedes Gloss. in can. sicut Caus. 17. quass. 4. verbo Passus, & in d. leg. Itinere 3. verbo Passuum ibique Bart. Alciat. d. nu. 4. Casstr. d. nu. 1. Fenzon. loc. cit. nu. 103. Tom. II.

optimè Tanara loc. cit. ibi: Dalli grani ne viene ogni peso, e misura. Quattro grani fanno vn dito, due dita sono vn' oncia, e mezzo, quattro dita sono la palma d'una mano, cioè oncie tre, con quattro palme, cioè oncie dodici si forma vn piede, e cinque piedi sono vn passo geometrico, mille de quali fanno vn miglio subdens sequentes versus.

Quatuor in granis digitus componitur vnus,

Et quater in palmis digitus, quater in pede palmus,

Quinque pedes passum faciunt &c.

Del Bene de Immunit. Eccles. cap. 16. dub. 9. scilicet. 8. num. 3. Bonac. Oper. Moral. tom. 3. tit. de Excommunicat. in particular. extrâ Bull. in Cæna Domini disp. 2. quest. 3. punct. 16. §. 4. num. 8. vbi pariter de Immunitate Ecclesiastica Guazzin. d. nu. 55. Farinac. de Immunit. Eccles. cap. 18. num. 286. D. Pacibell. de Dissent. cap. 5. sub num. 23. Almeida, & Marcbes. loc. cit. Tondus. Q. & Resolut. ciuili. par. 2. cap. 140. nu. 6. & Marsmann d. cap. 6. num. 8. & d. cap. 3. num. 10. Cortiad. decif. 63. num. 5. Pes autem secundum iuridicam intelligentiam, non autem prout est postrema pars corporis humani, constat ex quatuor palmis, quorum quisque ex quatuor digitis constat Alciat. vbi supra num. 1. Budæus in Annotat. in Pandect. ad leg. ultim. ff. Si mens. fals. mod. dix. Fenzon. vbi supra nu. 105. cum seq. Ità vt pes secundum aliquos longitudine sexdecim digitos minores transuersos amplectatur Alciat. loc. cit. nu. 1. Couar. alios referens, & existimans errore forsàn numeri alios reduxisse ad quindecim digitos in cit. cap. 20. sub nu. 5. Almeida. d. cap. 17. sub num. 7. subdens num. 9. hanc esse meliorem sententiam, quam etiam tenet Georgius Marsmann in eius Metrologia cap. 4. sub num. 3. Menoch. de Arbitr. iudic. lib. 2. centur. 1. cas. 2. num. 12. Pacibell. d. cap. 5. num. 26. Viu. dista decif. 488. num. 10. secundum verò alios quindecim tantum amplectatur - vt tradit Gloss. in can. sicut antiquitus 17. quass. 4. in verbo Passus vbi Barbof. nu. 3. plures alios laudans, & eandem Glossam sequitur Fenzon. loc. cit. num. 107. Farinac. de Immunit. Eccles. cap. 18. num. 286. Marcbes. vbi supra nu. 12. Escobar. Var. comput. cap. 12. num. 10. vbi refert Columelam, & Parladorum, & Del Bene loc. cit. eod. num. 3. Cortiad. loc. cit. num. 8. vbi num. 9. subdit loci consuetudinem esse attendendam.

Et vnusquisque digitus minor continere debet crassitudine quatuor grana hordeacea, vt notat *Almeid. vbi proximè sub num. 9.* quem sequitur *Pacibell. d. cap. 5. num. 23. in fine. Viu. sub d. num. 10. vers. quod digitus Marimann in Metrologia cap. 2. num. 3.*

Digitus verò maior, seu pollex constat latitudine digiti vnus cum eius vna tertia parte, & tanquam duodecima pars pedis vncia vocatur, vt prosequitur *Marimann d. cap. 2. num. 4.*

Aduertendum tamèn est pedem intelligendum esse secundum consuetudinem Ciuitatis, & loci, in quo viget controuersia, vt docet *Bart. in d. leg. In itinere numer. 1. ff. de Verb. signific. quem sequitur Viu. loc. cit. Pacibell. vbi supra num. 26. & generalitèr quod circa mensuras attendenda sit consuetudo loci latissimè firmat Marimann in Metrologia cap. 7.*

Nàm solet in loco publico poni incisa mensura pedis, prout in Palatio Capitolino Vrbs cernitur, vt sæpius egomet vidi, & testatur *Pacibell. sub nu. d. 26. & sicut in Ciuitate Mediolani viger Statutum cap. 350. tom. 2. mandans mensuram pedis Liprandi esse intelligendam de vncijs nouem ad brachium signaminis vbi Carpan. notat, ibi pedem Liprandum sic appellatum fuisse à pede Regis Liprandi Longobardorum Regis, qui ex Annalibus antiquis fertur habuisse pedem tantæ magnitudinis.*

Prout dicitur de cubitu, sed brachio, qui secundum diuersitatem locorum variat, quoque eius mensura, vt in proposito prosequitur *Carpan. loc. citat. notans, quod in Ciuitate Mediolani diuersa est mensura brachij pannorum ab illo rerum sericarum.*

Et de leuca, quæ est nomen à Gallia originem trahens, vt notat *Alciat. in d. leg. 14 Mille Passus num. 6. Couar. sub d. num. 5. quos sequitur Almeida. cit. cap. 17. nu. 11. ibi significat mille, & quingentos passus ad est vnum milliare cum dimidio, apud Hispanos verò tria milliaria, vt prosequitur Almeida. cod. numer. 11. cum seq. Parlador. Rer. quotid. lib. 2. cap. 19.*

Ac de milliari, quod secundum vsum communem, & vulgarem est sumendum; adeò vt si communiter dicatur, quod hinc vsque Bononiæ sint octuaginta milliaria, talis vulgaris mensura est attendenda, quàmuis non sint mille passuum, vt docet

Castr. in d. l. 1. numer. 4. ff. Si quis caution. iud. siff. duplex enim est milliare, nempe legale, quod in iure determinatum; & vulgare, quod cuique Regioni commune est, & quod pro locorum diuersitate variari solet, vt firmat Kopp. dec. 16. num. 4. cum sequent.

In Vrbe circa mensurationem ædificiorum, seu Vrbano rem prædiorum vtuntur Architecti, & Fabri Murarii quadam mensura *Canna* nuncupata, quæ continet palmos decem, quorum quilibet est vnciarum duodecim: Vnciæ verò diuiduntur in octauum, sextum, quartum, tertium, medium palmum duos tertios, res quartos, & quinque sextos.

Prout etiam ea vtuntur Mercatores fundacales ad effectum mensurandi pannos, & res tam sericas, quam laneas, & lineas; inter prædicta verò, & hanc intercedit differentia, cum ista canna contineat palmos octo, vnusquisque tamèn est longior palmi canne Architecti, ita vt hæc canna excedat illam Architecti in tertia parte palmi canne Architecti.

In rusticis verò quò ad vineas Agrimensores vtuntur mensura peria nuncupata, & vulgò *pezza* continens quinque centum, & viginti nouem cannas quadratas palmorum decem pro qualibet canna, qua vtuntur Architecti, sed quò ad tenutas, prata, & alias terras mensuratio fit, vel per rubra, & quorum vnumquodque continet perias septem; vel per catenam, quæ composita est ex decem stailis longitudinis palmorum quinque cum tribus quattis partibus alterius palmi, ita vt longitudo talis catenæ sit palmorum quinquaginta septem cum dimidio, & quælibet catena requadrata in superficie est palmorum trium millium trecentorum sex; multiplicatis verò dictis palmis tribus mille trecentum sex per catenas centum, & duodecim constituitur rubrum terræ, prout multiplicatis dictis palmis tribus mille trecentum sex iuxta mensuram canne Architecti, ter mille septingentæ, & tres canne constituunt rubrum terræ; sicuti etiam staili vnde cum mille, & biscentum constituunt rubrum.

In hac autem nostra Ciuitate, ac in tota Prouincia Romandiola, quò ad terras mensuratio fit per tornaturas, quarum quælibet continet pericas decem requadratas; perica verò, aut decempe virga est oblonga decem continens pedes, vnde decem pedes

peda dicta est. Et Pertica dicitur quasi pertica à portando : Manu namque Menforis ad agros metiēdos virga menfuralis portatur, vt docet *Viu. d. decif. 488. sub numer. 10. verfic. Pertica lib. 3. Georgius Marfmann in eius Metrologia cap. 7. numer. 1. cum feq. vbi numer. 9. aduertit*, quod his temporibus multiformes habentur perticæ, quæ nec paffus faciunt binos, nec decem sunt pedum, & in Milcologia cap. 10. num. 9. *Guid. Pancirol. Thefaur. var. lection. cap. 65. circa med. Pes autem no-*
5 *ster est vnciarum decem, & secundum* menfuram Romanam Architectonicam est palmi vnus vltra septem octauas partes alterius vnciæ: Sed quò ad ædificia, & ta-
16 *bulas menfuratio fit per perticas quadra-* *tas pedum decempro qualibet.*

Mercatores fundacales verò in dimetiēdis mercibus, vtuntur cubitu apud Mathematicos vltra appellatio, vt tradit *Marfmann in Metrologia cap. 5. num. 1.*
2 *cum feqq. vulgò nuncupato braccio*, quod est spatium ab extremis vnguibus in medium brachij angulum protendens secundum *Guid. Pancirol. Thefaur. var. lection. lib. 1. cap. 65. circa med. & Marfmann d. cap. 5. num. 1. ac communiter est* pedum Geometricorum duorum, seu octo palmorum, vel viginti quatuor vnciarum digitorum, vt triginta duorum, vt profequitur *Marfmann vbi fuprà num. 6.* Sed secundum Confuetudinem noſtræ Ciuitatis est spatium ab extremis vnguibus vſque ad extremitatem humeri protendens, ac est eiusdem longitudinis, prout ille Bononiæ, nempe palmorum duorum, & vnciarum vndecim vltra ſextam partē alterius vnciæ.

Vt autem menfuratio milliariorum rectè fiat ſtatuendus eſt tam terminus à quo, *28* quàm terminus ad quem: Terminus enim à quo exprimitur à *I. C. in leg. Mille paſſus 154. ibi: Mille paſſus non a muro Vrbiſ, ſed à continentibus adificijs numerandi ſunt ff. de Verb. ſignific. & Bart. in l. 1. numer. 3. cum ſequ. ff. Si quis caut. Rot. in Bononien. Diſtancia 17. Iunij 1669. coram cl. mem. Card. Taya impreſſ. penès D. Pacibell. de Diſtanti. cap. 45. num. 3.*

Et continentia Vrbiſ iuxta propriam, & ſtrictam ſignificationem accipiuntur pro ſuburbijſ ideſt pro ipſiſ ædificijs, quæ Vrbi *29* iuncta, & contigua ſunt nempe Burgo vt docet *Marfmann. in eius Milcologia cap. 8. num. 7. iuncto num. 18.*

Sed quorūſ Ciuitas non habet continen-
Tom. II.

tia ædificia, ſeu ſuburbia, prout Romæ, tunc menfuratio faciendā eſt à Muris Ciuitatiſ, *30* vt loquendo de terminatione Diſtrictus Vrbiſ aduertit *Fenzon. ad Statutū eiufdem Vrbiſ lib. 1. cap. 197. nu. 116. verſ. verum bodierniſ temporibus cum ſeq.*

Idemq; procedit, quādo in aliqua diſpoſitione fit mentio nominis appellatiui tantum, vel etiā ſimul nominis appellatiui, & proprii Ciuitatiſ, vt puta Ciuitatiſ Fauentiæ, nām iſto caſu non à Suburbijſ, & continentib; Ciuitatiſ, ſed ab illiſ Muris faciendā eſt menfuratio, quā appellatio Ciuitatiſ ſecundum propriam, & genuinam vocabuli ſignificationem tantum id comprehenditur, quod Murorum ambitu continetur, vt reſpondit *Bart. in l. 2. num. 2. ff. de Verbor. ſignific. Petrus Rebuſſ. in leg. Mille paſſus 154. eod. tit. latè probat Marfmann in eius Milcolog. cap. 9. ſub num. 4. verſ. attamen cum ſeq.*

ſtatuendus eſt etiā menſurationiſ modus, an per terram rectò tramite, an per *32* vias frequentatā, an verò per aerem, & an ſecundum vulgi opinionem; circa quod variant DD. ſecundum diuerſitatem materiæ, & intentioniſ Legiſlatoriſ, & ſtatuendum, vt animaduertit *Peregr. co. nſ 103. num. 10. verſ. primum vol. 1.*

Etenim ſi verſetur in caſu ſtatuendiſ diſponentiſ, quod nulluſ poſſit eſſe Potentiſ *33* Ciuitatiſ, qui ſit vicinuſ pro quinquaginta millia, eo caſu ad dignoſcendam diſtantiā menſuratio faciendā eſt per lineā rectā, & ſi non valeat fieri menſuratio per terram, vt potè ſpinolaſ, faciendā eſt per aerem ſecundum opinionem *Bart. in leg. 1. num. 6. ff. Si quiſ caution. in iudic. ſiſſ. & c.* vbi in propoſito notat, itā determinatum fuiſſe in quadam *Extrauaganti Clementiſ*, in quo ſtatutum fuerat, quod Monafteria, Mendicantiū non poſſint eſſe propinqua, intrā certum ſpatium, & in *leg. In itinere 3 ſub num. 3. ff. de Verbor. ſignific. ac in traſlat. de Teſtimon. in verbo Viciua num. 55.* quā opinionem ſequuntur adducti ibidem per *Addent.* & præſertim *Angel. Salye Roman. & Fulgoſ.*

Sed contrariū, quod potiùſ habenda ſit ratio menſuræ vulgaris, & per loca ſo- *34* lita, & conſueſta, quā per aerem, cum Statuta interpretanda ſint ſecundum communem uſum loquendi expreſſè contra *Bartolum* tenet *Caſtr. in diſſal. 1. nu. 4. in fine*, vbi ſubdit hunc caſum habuiſſe Florentiæ, & prædictam *Extrauagantem*

seruari in suis terminis, quem sequuntur
Ias. ibid. sub num. 3. in fine vers. soluo cum
seq. ad censuram fundamenta Alciai. in
l. In itinere 3. sub nu. 3. ff. de Verb. signific.
 ubi aduertit vñm repugnare, & Statutum
 respicere homines, qui per acta non volun-
 tant *Alex. cons. 72. num. 6. cum seq. lib. 4.*
Antone. l. de Loc. legal. lib. 1. cap. 1. nu. 17.

Pariter mensuratio facienda est per vias
 frequentatas planas, & conuicias, quando
 agit de dietis assignatis ad comparen-
 dum, vt tenent *Bartol. in dicta l. 1. nu. 5.*
& Iason. numer. 3. ff. Si quis caution. &c.
Parlador. Rer. quotid. lib. 2. cap. 19. Her-
mosil. ad Lopez. tom. 2. gloss. 2. leg. 24. tit. 5.
par. 5. sub num. 44. secundum impress. Lu-
gd. pag. 543. Cabed. dec. 13. n. par. 1. Et
 citatus habens duas vias, vnam scilicet per
 montes, quæ sit breuior, & aliam per pla-
 nitiem, quæ sit longior, debet potius ve-
 nire per planitiem, quàm per montem, vt
 tradit *Specul. in tit. de Citat. §. 1. vers. quod*
fi Reus, quem sequuntur *Bald. Angel. ac*
aliij, & præsertim *Ias. in d. l. 1. num. 7. ff.*
Si quis caution. &c. quauis varia sit con-
 suetudo, cum ea præteratur, quæ sit de pla-
 nitie, & si alia sit breuior, vnde Bononiens-
 is Romam vocatus, per Flaminiam, & Pi-
 cenum ibit, licet per Etruriam citò us p. r-
 uenire possit, vt docet *Alciat. in l. In itine-*
re 3. num. 4. ff. de Verb. signific.

In proposito aduertendum est, quod iux-
 37 tã vñus diei appellatur Dieta, *Fermosin. in*
cap. ex parte 15. quest. 18. num. 9. de Foro
compet. Gemin. cons. 37. numer. 4. Amyden.
de Stylo Dataria lib. 1. capit. 5. §. 9. sub
num. 19. Marchesin de Commission. par. 2.
de Commission. auocat. cons. §. 4. numer. 6.
Barbus. de Claus. vsu freq. claus. 53. nu. 6.
Petr. in Ritu magu. Cur. rit. 151. num. 2.

Et dicta alia est legalis, alia vulgaris,
 38 vt tradit *Fragof. de Regim. Reip. par. 2. lib.*
4. d'isp. 11. §. 2. num. 45.

Legalis enim dicitur ea, quæ continet
 39 viginti millia passuum in singulis diebus
 iuxta *lex. in leg. t. ibi: Vicena millia pas-*
suum in singulis dies dinumerari Prætor iu-
 bet præter eum diem, quo cautum promit-
 titur, & in quem sistere in iudicium opor-
 tet *ff. Si quis caution. &c. & in d. l. In itine-*
re 3. ff. de Verb. signific. & vtrubique Scri-
bentes Fermosin. & Gemin. luc. cit. & Fra-
gos. dicto §. 2. nu. 45. Barb. si dicta claus.
53. nu. 6. Scacc. de Commerce. §. 1. quest. 1.
num. 161. Petra ubi supra Rot. in rec. dec.
285. num. 4. & num. seq. subdit, quod

perpenis facti circumstantijs arbitrio Iudi-
 40 cis remittitur *par. 18. seu sex leucas, vel*
 ad summum septem, vt docent *Parlador.*
 41 *Rer. quotid. cap. 19. num. 9. lib. 2. Fragof.*
dicto §. 2. nu. 46. Barbus. cit. claus. 53. nu. 6.

Per Mare verò crit quinquaginta millia-
 42 riorum *Felin in cap. cum olim num. 7. de*
Except. Marchesin. dicto §. 4. n. 20. Barb.
cit. clausul. 53. num. 8. Gripyandr. de In-
sul. cap. 14. nu. 24. Scacc. de Commerce. §. 1.
quest. 1. num. 161. vbi tamèn in materia
 allecuratiõis dicit, hanc mensurationem
 ei non placere, nec illam indistinctè admit-
 tit *Rot. coram Royas dec. 81. num. 17. cum*
seq. Ad eòd. si sit vñum milliare vltra vigin-
 43 ti, pro duabus dietis connumerantur iux-
 ta responsum *Vulpiani in dicta l. in itinere*
Bart. in dicta l. 1. num. 3. ff. Si quis caut.
ibique Ias. num. 2.

Vulgaris verò Dieta est illa, quæ se-
 cundum vñm vulgi, & hominum, ac
 locorum consuetudinem determinata est,
 44 vt docet *gloss. in cap. nonnulli in verbo ul-*
trà duas de Rescript. ibique Abb. Fermosin.
in cap. ex parte 15. quest. 18. num. 9. de
Foro compet. Fragof. dicto num. 45. Menoch.
de Arbitrar. lib. 2. cas. 206. num. 3. cum
seq. vbi tamen docet, quod Iudicis arbit-
 45 trio est remittendum, considerata qualita-
 te viarum, & personarum, & ista potius
 attendenda est, quàm legalis, quando in
 Lege, vel Statuto fit mentio de dieta, vt
 docet *gloss. in cap. cupientes §. 1. verbo com-*
modè de Electiõ. in 6. quàm sequitur Ias.
in dicta l. 1. num. 4. ff. Si quis caution. &c.
& Fragof. dicto §. 2. nu. 40. cum seq. ac n. 45.

Quod non procedit, quando agit de
 committenda causa appellationis ad for-
 mam *Sac. Conc. Trid. sess. 13. cap. 2. de*
 46 *Reformat. ob distantiam Metropolitani*
 vltra duas dietas, nam tunc intelligitur
 de dietis legalibus iuxta expressum eius
 dispositionem, ibi *vel vltra duas legales*
dietas distet.

Proùt nec etiàm ad effectum reservatio-
 nis Beneficiorum apud Sanctam Sedem,
 47 vacatorum per obitum Beneficiati intrã
 duas dietas iuxta *text. in cap. presensi 34.*
de Præbend. & Dignit. in 6. cum ibi pari-
 tèt expresse loquatur de dietis legalibus.

Aduertendum est etiàm, quod licet ani-
 mosus emniũ Syndicator *Amyden de Sty-*
lo Dataria lib. 1. cap. 15. §. 9. num. 19.
 docuerit, quod delegatio Iudicis, quæ
 ex dispositione *sex. in cap. Statutum §. cum*
verò de Rescript. in 6. non fiebat vltra vñam
 die-

dictam à fine Diocesis numerandam, 48 fuerit extensa ad duas dietas per *tex. in cap. nonnullis de Rescript. ex quo* intrà illud spatium vnus dietę aliquandò difficile erat reperire iudicem commissarium in dignitate constitutum: Attamen eius dictum non subsistit, cum ipse anseponat dispositionem dicti *cap. Statutum* dispositioni dicti *cap. nonnulli*, dùm contrarium dicere debuisset, nam *cap. nonnulli* emanauit in Concilio generali sub Innocentio III., & *cap. Statutum* emanauit in Concilio Lugdunensi sub Innocentio IV., quod optimè agnouerunt Abb. in dicto *cap. nonnulli* num. 3. ibique *Felin. num. 30. & 35.* firmantes; quod terminus duarum dietarum hodiè redactum est ad vnā dietam ex dispositione *cit. cap. Statutum* §. cum verò; Et concurrit etiā Constitutio Bonifacii VIII. de vna Dieta, cuius meminit glossell. marginalis ad dict. *cap. Statutum*, & Munnoz de Computat. cap. 12. num. 1. nisi potius dicere debuisset, quod duę dietę assignate fuerunt à Bonifacio VIII. in eius Regula de duabus Dietis, cuius meminit Marchesan. de Commission. auocat. caus. par. 2. §. 4. num. 22. Barbof. de Claus. vsu freq. claus. 53. num. 3. Vndè quando desideratur, quod Reus vocetur vltra vnā, duo, vel vltiores dietas requiritur particularis Commissio cum derogatione, quę conceditur, sed cum clausula dummodò non vltra tres dietas, ac expeditur Breue commissionis iuxta formulam traditam per Marchesan. de Commission. par. 1. de Commiss. appellat. extra Romanam Curiam cap. 6. num. 1. cum segg. iuncto nu. 97. cum segg. & par. 2. dicto §. 4. num. 22. Amyden. de Stylo Dataria loc. cit. Barbof. d. claus. 53. num. 2.

Redeundo ad modum mensurationis, à quo digressi sumus, si versetur in casu Statuti prohibentis edificari nouum Molendinum in eodem flumine, quod non distet ab alio iam edificato cenum perticis, mensuratio fiet tortuosa per littora fluminis, non per aerem, nec per terram, eo quia Statutes credere potuerunt, quod nondimisso huiusmodi spatio, non possit commodè Molendinum superius molere ob defectum congrui decursus aquę, & sic distantia considerata fuit respectu cursus aquę, quę decurrit per Ripas inflexas, non per rectitudinem, vt respondit Alex. conf. 22. per totum lib. 4. quem sequuntur Iaf. in l. 1. num. 6. ff. Si quis caution. &c., &

Felin. in cap. om. num. 5. de Except. distinguendo tenet Peregr. consil. 103. sub num. 12. vol. 1. Hermysill. ad Lopez gloss. 2. leg. 24. tit. 1. par. 5. sub num. 4. secundum impress. Lugdun. pag. 543. per Molendinam enim fit curius fluminis deterior, & alteri 50 affertur damnum, vt notat Stypman. de Iure Flumin. num. 145. impress. penes Frischbium. de Iure Buiasico par. 1. in princ.

Quorietis verò distantia consideratur ad hoc, vt vox de loco ad locum peruenire valcat, vrpote quia Statutum disponat, 51 quod illi dicantur vicini, qui sunt propinqui per vnum milliare, tunc mensuratio facienda est per aerem, vt firmat Alex. dicto conf. 22. num. 5. & distinguendo norat Antonell. de Locolegali lib. 1. cap. 2. nu. 15. cum duobus segg. Carpan. ad Statut. Med. vol. 2. cap. 375. num. 167.

Facienda est etiā mensuratio per viam breuiorem, quam pedester tenere possit 52 per agros, & semiras, & loca in via non publica, & vbi per terram fieri non valeret, quia aquę publicę intermedierent, facienda est per aerem, quando agitur de Bannito à Territorio per tot milliaria, vt plenè respondit Peregr. dicto conf. 103. per tot. & in fine testatur ita resolutum, sed resolutio præcipuè fundata fuit in verbis legis Senatus, ex quarum lectura resultabat talitèr faciendam esse mensurationem. Vndè seclusa particulari Cõstitutione, Statuto, & lege non discederem ab opinione 53 *Castr. in dicta leg. 1. nu. 4. ff. Si quis caut. in iudic. sist. & illius Sequacium*, cum distantia consideretur habito respectu ad hominum commercium, qui per aera non volitant, sed per vias frequentatas regularitèr ambulant. Paritèr mensuratio facienda est per aerem mediante cordula per directum transducta, vbi alijs reorè mensurari loci dispositio non permitteret, 53 quando agitur de distantia præscripta à Cõstitutionibus Apostolicis ab vno Conuentu iam erecto ab alio edificando iuxta dispositionem Bullę Clementis V. & successiuè aliorum Summorum Pontificum super huiusmodi distantia emanatarum, vt de prædicta Cõstitutione Clementis loquitur Bart. in dicta l. 1. num. 6. ff. Si caution. &c. in l. in itinere 3. sub num. 3. ff. de Verb. signific. & in tractat. de Testimon. in verbo Vicena num. 55. ac de ea, & alijs Cõstitutionibus tradit Lezan. Oper. moral. in Summa qq. Regular. volu. 2. in verbo Monasteria Regularium num. 19. Pacibell.

cell. de Distant. cap. 6. membr. 2. num. 10.

Diuerfimodè tamèn practatur in Vrbe, quando agitur de distantia prescripta à Statutis intèr vnā, & alteram apotecam
54 alicuius artis ad euitandam æmulationem ex vicinitate Artificum prouenientem, vt de varijs similibus Statutis Bononiæ, & Vrbs loquitur *Pacibell. de Distant. cap. 6. membr. 3.* nām mensuratio fit per viam consuetam, & practicatam, quando in Vrbe vigent huiusmodi controversiæ intèr Vermicellarios, & Barbitonfores.

Non semper tamèn deuenitur ad mensurationem, sed quandocumque denegatur, quotiès constat ex vulgi opinione de
55 distantia loci, vt de probando certum locum esse in districtu Vrbs, cum tunc talis probatio reputetur itreleuans, vtpotè quia attendendus sit communis vsus, nām præsumendum est à certa mensuratione antiquorum exordium accepisse, vt respondit *Rota coram Seraphin. dec. 1370. & decif. 1482.* quas sequitur *Hermosill. ad Loprz gloss. 2. leg. 24. tit. 5. par. 5. nu. 45. secundum impress. Lugdunen. pag. 543. volum. 2. & Rubens in eius Singular. par. 6. circa Statut. interpretat. ad cap. 195. lib. 1. Statuti Vrbs vol. 2.* & standum est illi vulgi opinioni, donèc vsq; mediante alia vulgi opinione probata, non autem aliundè, contrarium constet, vt firman *mox allegati.*

Post hæc scripta sequuta fuit carceratio Alexandri Anuersæ vulgo nuncupati *Bocca nera* Verulani vigore capiatur Curie secularis Frusinonis in die Festiuitatis B. Virginis Mariae de Niuè 5. Augusti 1692. intra spatium triginta passuum ab Ecclesia rurali Conuentus Patrum Augustinianorum discaleceatorum mensuratum; Vndè tanquā carceratus in loco immuni, (cum tale spatium sit immune, ad differendum Ecclesiarum, quæ sunt intrā Ciuitates, Terras, & Castra per *text. in cap. quisquis 17. quæstion 4. & distinguendo firmat Del Bene de Immunit. tom. 2. cap. 16. dub. 9. sect. 8. num. 1.* cum seqq. ubi etiā ponit mensuram passuum cum alijs concordantibus relatis à *Panimoll. decif. 88. nu. 7.*) statim insteti reportari in eodem loco exparte pro reintegratione Immunitatis Ecclesiæ; Verum quia prætendebat Curia secularis carcerationem non potuisse dici factam in loco immuni, vel quia inibi tunc exercebatur Mercatus, seu Nundinæ, vel quia agebatur de carcerato, quem Eccle-
57 sia nondum receperat iuxta distinctionem

relatam à *Pignatell. consult. 25. num. 10. tom. 6.* quam tenet *Del Bene de Immunit. Eccles. dista sect. 8. num. 7.* quæ tamèn opinio, quāuis accerimi defensoris Immunitatis Ecclesiasticæ non est vera, sed est communiter reprobata, & quidè op-
58 tima ratione quæ confugiens ad loca immunitia habetur perindè, ac si confugeret ad eandem Ecclesiam, cuius circuitus cum gaudeat eadem locali immunitate, quo gaudet ipsa Ecclesia, confugiens debet esse tutus non minus in Ecclesia, quā in eius circuitu, etiā msi primo loco in eodem se receperit, dūm ex se ipso locus immunis fit, vt firmat *Panimoll. cit. decif. 88. num. 37.* Vndè retento eodem Alexandro in Carceribus Frusinonis nomine, ac dispositioni meæ, quia quolibet anno poterat contingere idem casus occasione eiusdem Festiuitatis, vnanimi consensu nempe tam *Illustrissimi, & Reuerendissimi D. Caroli Firmani Bichi* tunc Campaniæ, & Maritimæ Gubernatoris ergà Immunitatem Ecclesiasticam obsequentissimi, & nunquā satus laudati ob eius incomparabilem morum honestatem, prudentiam, vigilantiam, integritatem, & pietatem, quā meī, habitus fuit recursus ad Sac. Congregationem Immunitatis pro decisione, quæ
59 emanauit fauorabilis Carcerato, vt ex sequenti illius Epistola mihi directā, vigore cuius statim reportatus fuit carceratus in eodem loco capture.

Illustre, e molt' Reuerendo Monsignore come Fratello.

„ Riferitosi in questa Sagra Congregazione dell' Immunità Ecclesiastica il dubio
„ concordemente propostosi per parte delli
„ Procuratori Fiscali della Corte Vescouale di V. S., e della laicale di Frusino-
„ ne, se ad Alessandro d'Auersa carcerato dall'
„ Effecutori della detta Corte laica dentro
„ lo spatio delli trenta passi intorno la Chie-
„ sa Rurale del Conuento de' Padri Agostiniani
„ Scaldi di detto luogo di Frusino-
„ ne, in tempo, che non vi staua come refugia-
„ to, mà negoziava per la siera, che sorto
„ li 5. del corrente quini si faceua, soffraghi
„ l'Immunità del luogo, l'EE. loro hanno
„ risoluto, che goda, e che perciò V. S. or-
„ dini, che vi sia restituito. Così faccia se-
„ guire; E Dio la prosperi.

Di V. S. Roma 19. Agosto 1692.

Come Fratello.

G. Cardinale di Carpegna.
N. Grimaldi Segretario.
De

De cantrico, & foffato fantino faciendo, & aptando.

R V B R I C A XXXI.

Ordinamus, & decernimus, quod homines ſcolarum S. Andree, Granarolii, S. Lucae, Caſſanighi, Felixij, & S. Petri in Lacuna, teneantur ubi expedierit, & requiſiti fuerint, vel eis fuerit iniunctum per Antianos, ſive Potefſtatem Fauentiae, vel per eius Officiales facere, & aptare, ac ita factum, & aptatum tenere cantricum quod eſt incipiendo à ponte Moranighi, & finiſſendo uſque ad flumen Sen- ni, & etiam foſſatum fantinum, quod tendit ad dictum cantricum, debeat per ho- mines dictarum ſcolarum ita fieri, & factum teneri uſque in finem Comitatus, & Diſtrictus Fauentiae, quod aquae per dictum cantricum, & foſſatum poſſint libere fluere, & decurrere, abſque aliquo impedimento damno, & praerudicio agrorum exiſtentium circumcirca cantricum, & foſſatum huiusmodi. Et hoc pro euidenti utilitate viaſum, & poſſeſſionum hominum Ciuitatis, & Comitatus Fauentiae, & maxime dictarum ſcolarum. Et quod deſuper eligi poſſint per Dominos Antia- nos pro tempore dictae Ciuitatis Fauentiae duo, ſeu plures homines de dicta Ciui- tate ad huiusmodi laboreria facienda, ſeu fieri facienda, quotieſcunque dictis Do- minis Antianis videbitur expedire, qui ſic eligendi quaecunque ſibi iniuncta per di- ctos Dominos Antianos, aut per dictum Dominum Potefſtatem, ſeu alium luſſi- centem ſuper praedictis, & pro executione praedictorum teneantur exequi cum effe- ctu ſub poena librarum decem bonon. pro ſingulo, & quolibet eorum contraſa- ciente, vel non exequente, & pro qualibet vice, qua contraſecerint, vel neglexe- rint praedicta facere, vel exequi.

S V M M A R I V M.

- 1 *Cantrigum eſt foueum manuſactum reci- piens aquam, de qua ibi.*
- 2 *Cantrigum repletum reperitur multis ab hinc annis, unde ſepe contingunt inundationes.*
- 3 *Expurgationi foueorum ab inundatione agros praerſeruantium inuigilandum eſt à Superioribus.*
- 4 *Foueorum, ſeu foſſarum conſtructio, & expurgatio eſt neceſſariſſima ad eui- tandas inundationes agrorum.*
Foſſata ſunt receptacula aquarum nu. 4.
- 5 *Aqua utilis eſt terrae, illamque reddit fructibus copioſiorem. Lim. nu. 6.*
- 6 *Aqua exceſſiua abundans valde praerudicat fructibus.*
Corpus humanum vino roboratur nu. 6.
Vinum immoderate ſumptum vires debilitat, & ad perniciem illas redigit nu. 6.
- 7 *Concurrere debent ad excavationem, & expurgationem fouei omnes illi, qui ſentiunt commodum.*
Et omnes enumerati à Statuto nu. 7.
- 8 *Fouei purgatio, & reſectio incumbit illi, ad quem ſpectat ipſum foueum.*

- 9 *Aqueductus publicus excavari, & expur- gari debet expenſis publicis, ſeu com- munitibus.*
- 10 *Uſus adſit conſuetudo illum excavandi, ſeu expurgandi expenſis aliquorum, quae eſt attendenda.*

O B S E R V A T I O.

Cantrigum eſt foueum manuſactum re- cipiens aquam deſcendens à parte ſuperiori inter Cirelam, & Pontem flumi- nis Senij verſus Caſtram Bononiſe, eam- que ducit ad flumen Gadi, vt patet ex di- ligenti deſcriptione geographica Aquarum fluminis &c. Prouinciae Romandiae ſa- cta per Petrum Mar. am Cauinam Fauenti- num, & typis impreſſa de anno 1678.

Verum multis ab hinc annis adeo eſt re- pletum, vt ſepe contingant inundationes agrorum non ſine grauifſimo damno, cui ſiue per negligentiam, ſiue per impoten- tiam poſſidentem terras non paratur re- medium mediante expurgatione, proût in- uigilandum eſſet à Superioribus, & Magi- ſtratibus curam aquarum habentibus: Nam conſtructio, & expurgatio huiusmodi foue- orum eſt neceſſariſſima, tanquam recep- tacula

4 taeula aquarum iuxta *text. in leg. vnic. §. Fossa ff. de in flumin. publ. nauig. lic. Franc. Marc. decis. 110. num. 17. par. 2.* ac emissoria, & scolastica earum *Pecch. de Aqueduct. cap. 10. num. 2. tom. 2.* quæ alioquin ab agris superioribus descendendo, & ad loca inferiora defluendo omnes agros inferiores inundarent, vt aduertit *Bursatt conf. 87. sub num. 18. vol. 1.* in euidentis damno agrorum; licet enim aqua sit valde utilis terræ, illamque reddat fructibus copiosiorē, vt præter quotidianam experientiam tradit *Pecch. de Aqueduct. cap. 9. quæst. 17. num. 8. Rot. coram Seraphin. decis. 480. num. 5.* Nihilominus excessiua abundantia illius valde præiudicat, cum reddat terram sterilem eo modo, quo corpus humanum vino roboratur, sed si nimis eo vtatur, tantō magis vires debilitantur, & ad perniciem rediguntur, vt notat *Pecch. dicta. quæst. 17. num. 8. cum tribus seqq.*

Ad cius autem excavationem, & expurgationem concurrere debent omnes cnummerati à nostro *Statuto*, vt de simili Statuto respondit *Rot. Bononien. penes Barz.*

dec. 57. num. 4. cum seqq. & optima quidē ratione. quia exindē sentiunt commodum iuxta regulam, Quod qui sentit commodum, sentire debet & incommodum, vt in his terminis respondit *Rimin. sen. consilio 276. num. 27. Cyriac. controu. 576. num. 21. cum seqq.* vel etiā quia eorum est, quo casu ad ipsos purgatio, & resectio pertinet, vt cum *Cepoll. de Seruit. Rustic. præd. cap. 4. tit. de Seruit. aqueduct. numer. 92. vers. si verò loquimur* firmavit *Rot. Bononien. coram Barzio loc. cit. num. 3. vers. & cum eorum sit.*

Verū si ageretur de aqueductu, scđ fouea publica, tunc expensis publicis, scđ communibus excavari, seu expurgari debet *Florian. in l. Si fistulas ff. Si seruitus. vindic. Cepoll. dicto cap. 4. num. 90.* vbi etiam subdit, quod si viget consuetudo excavandi expensis aliquorum, ea est attendenda, quos sequitur *Cyriac. dicta controu. 576. num. 25. cum seqq.* idemque firmat *D. Gobb. in tract. de Aquis quæst. 19. num. 14. & 18. cum seqq.*

De Fossatis iuxta vias publicas faciendis, & manutenendis.

R V B R I C A XXXII.

Item statuimus, & firmamus, quod omnes Coloni, etiā partiarj, bonorum in Districtu, aut Comitatu Fauentia existentium iuxta, & propē vias publicas, & quæ sunt infrā tertium lapidem versus Ciuitatem facere teneantur Fossata ampla pedum trium, & profunditatis aliorum duorum pedum, terram omnem ad viam huiusmodi projiciendo, & ea sic tenere, & id Dominus bonorum huiusmodi obseruare teneatur, quando tali careret Colono, & hæc sub pœna solidorum decem bonenorum pro qualibet vice, qua contraheri contigerit, & semper etiā ad prædicta omnino faciendā compellantur, & nihilominus si quis bona huiusmodi ingressus fuerit antequam prædicta fecerit, non possit modo aliquo accusari, nec à quouis Iudice condemnari, dummodò in via publica iri non possit, & sic eundo ex industria damnum aliquod non intulerit, & idem etiā obseruetur, vt scilicet daminari aliquis non possit, sic aliorum bona ingrediendo, aut in illis, vel per illa eundo, quando viæ publicæ vsus luto, aut aqua impediretur, ita quod commodè per eas iri non posset. Viarum autem vicinalium Fossata fieri etiā debeant ea eruen-do solum per vnum pedem cum dimidio, & etiā ad prædicta obseruanda Foren-sium Coloni, scđ iplimet Forenses cegi, & compelli possint, & valeant.

S V M M A R I V M.

- 1 Fossata consciuntur, & expurgantur, ne aqua in prædijs retineatur, sed naturalem habeant decursum.
- 2 Fossata viæ publicæ adiacentia sunt illorum, qui propē ibi possident prædia

- adherentia, eicet vsus sit publicus.
- 3 Fossata tāquā pars prædij adiacentis cōprehenduntur in prædij venditione.
- 5 Domino fundi adiacentis incumbit onus consciendi, & expurgandi fossata.
- 5 Appaltus viarum extra Urbem intrā spatium quadraginta miliariorū stipulatus

pulatus fuit per annos viginti quinque cum magna utilitate publica.

6 *Appaltatores viarum extra Urbem, quæ fossata expurgare, & expurgata conservare teneantur.*

OBSERVATIO.

Conficiuntur, & expurgantur fossata, ne aquæ in prædijs restantur, sed
1 naturale habent decursum, ut firmatum fuit supra ad Rubr. 18. num. 6. hoc eodem libro. Et cum fossata viz publicæ adiacentia sint illorum, qui propè ibi possident prædia adherentia, licet usus eorum sit publicus *Malus. conf. 78. nu. 12. cum seq. vol. 1. Pecch. de Aqueduct. cap. 11. nu. 2. lib. 2. D. Gobb. de Aquis quæst. 30. nu. 4. wvrf. Propter aquæ cum seq. Tranchedin. resolut. 83. num. 2.*, ac tanquam pars fundi adiacentis comprehendatur in prædij
3 venditione ut prosequitur *Tranchedin. ubi supra num. 3. cum seq. & Gobb. loc. cit. nu. 17.* consequenter illis etiã incumbit
4 onus conficiendi, & expurgandi, ut firmatum fuit supra in *Obser. ad 4 Rubr. 18. n. 7. & de simili Statuto Mediolani penès Carpan. ad idem Statutum tom. 2. cap. 250.*

Circà huiusmodi fossata in Instrumento Appaltus generalis viarum extra Urbem, intra spatium quadraginta milliarum duraturi per annos viginti quinque stipulati

die 13. Iulij 1680. cum magna utilitate publica, quotiès rigorosè inuigiletur pro adimplemento Appaltatorum in cap. 5. convenitum fuit: Li sudetti Appaltatori sianno tenuti solamente à far pulire, spurgare, & mantenere netti quelli fossi, che sono necessarij, & servono per ricevere l'acqua di dette strade, & per loro mantenimento, mà per quelli fossi, che servono per le tenute, casali, vigne, & terreni adiacenti, & che riceuono lo scolo dell'aque di dette tenute, sianno tenuti, & obligati li vicini Padroni, & possessori d'esse tanto à darli esito nelle loro tenute, & beni come sopra, come ancora di rifare, spurgare, & pulire come sopra gl' altri fossi adiacenti, che riceuono l' aque, & scoli delle tenute, & beni sudetti, & trascurando di rifarli, spurgarli, & pulirli come sopra doppo intimati, & assegnatoli termine congruo ad arbitrio di Monsignor Presidente, & Signori Mastri di strade possino li detti Appaltatori rifarli, spurgarli, & pulirli à tutte spese, & interessi di detti Padroni, & possessori, & per le spese, che haueranno fatte, & doppo rassate che saranno da vno. Perito da eleggerli dalli medemi Monsignor Presidente, & Sig. Mastri di strade, habbino, & li compera la medema mano Regia, & privilegio, che se li concede per le strade, & ponti.

De Pontibus, & Vijs fiendis, & manutenendis.

R V B R I C A XXXIII.

Cum expediat Pontes, (A) & Vias (B) publicas manuteneri, & reparari. Propterea Statuimus, ordinamus, & firmamus Scolas Comitatus Faventiz, & eorum homines teneri facere, & manutenere omnes Pontes existentes in eorum scolis, eorum proprijs sumptibus, cura, laboribus, & expensis, & si contigerit Pontem lapideum, aut ligneum in aliqua scola de nouo fieri, aut etiam reparari, & ob id grauis impensa requiratur, tunc talis impensa fiat per eos, per quos faciendam esse, declarabitur per officium Magistrorum Dominorum Antianorum Ciuitatis Faventiz pro tempore præsentium, & eo modo, & forma per eos declarandis, & tunc grauem impensam requiri intelligatur quandò, & quotiès per dictos Dominos Antianos declarabitur grauem impensam fiendam, & adhibendam esse, in qua tamen declaratio fienda per dictos Dominos Antianos illud per eos obseruetur, quod homines illius scolæ magis in huiusmodi impensis grauentur, in qua Pons huiusmodi fieri, vel refici contingat, non obstante aliquo statuto aliter, vel in contrarium disponente, & similiter teneantur scholarum Incolæ aptare, & reparare in eorum scolis omnes Vias publicas, ita quod earum usus pareat, & per eas commodè iri possit, etiã cum curribus. Et si qui Pontes, aut aliqua strata publi-

se indigeant refectione, seu reparatione aliqua aptari, & manuteneri debeant per homines scholarum illarum, quæ dictis Pontibus, & Vijs magis adherent, & quorum Pontium, & Viarum huiusmodi vsus magis continuatur. Et vt Vix commodius manuteneantur sancimus omnes, & singulos habentes in scholis bona teneri ipsi, vel eorum Coloti Fossata oportuna facite iuxta stratas, & vias huiusmodi, sub pœna librarum decem bon. incurrendæ, quandocunq; ad mandatum Domini Potestatis, aut Officialium damnorum datorum hæc non facerent, & toties committenda, & exigenda quopis tali mandato non obtemperauerint.

S V M M A R I V M.

1. Pontibus viarum semise vultis proregantur, dum transitus aliquot redditur impossibili.

2. Pontium constructio necessaria, & utilissima est ad publicum, & priuatum commercium.

Causa constructionis pontium celeritatem desiderat. num. 2.

3. Pontis constructio super vijs, & fluminibus publicis fieri non potest absque licentia Principis, seu Magistratus.

4. Contribuere tenentur omnes bona possidentes per. as, & libram ad constructionem, & reparationem pontium, habita debita proportione. Limita num. 7. & 9.

Amplia procedere non obstante privilegio, & immunitate à publicis oneribus num. 6.

Amplia 2. etiam Clerici, & Ecclesiasticæ personæ num. 8.

5. Vicini contribuere tenentur pro fabrica Pontis, ex quo utilitatem sentire valent.

9. Limita, quando prædicta adiacentia sunt inculta, & sterilia.

10. Viæ aliæ sunt publicæ, aliæ priuatae, & aliæ vicinales.

11. Viæ publicæ Basilicæ à Grecis appellantur.

Viæ publicæ Prætoriz, seu Regiz, seu Militares, seu Consulares à Latinis nunciantur num. 11.

12. Viæ Prætoriz, & Consulares, quare sic dicuntur.

13. Viæ publicæ aliæ sunt intra Ciuitatem, & aliæ extracam.

14. Viæ publicæ dicuntur tunc quando copulatione concurrunt tria, de quibus ibi.

15. Viæ publicæ non probatur ex Testibus deponentibus, quod publicè per omnes itum fuerit.

16. Viæ publicæ non dicitur ex eo, quod publicè talis tenetur, & itum est per omnes.

17. Viæ publicæ presumitur, quoties incipit à publico, & desinit in publicum, nisi ex aduerso probetur facta ex collatione agrorum priuatorum.

18. Secus si habeat introitum à prædictis, & agris priuatorum, & in illis intermoritur.

Viæ priuata dicitur quoties habet introitum à prædictis, & agris priuatorum, & in illis intermoritur num. 18.

19. Viæ publicæ censetur, quando probatur quod pluries per eam Sanctiss. Eucharistie Sacramentum ad infirmos pro Viatico, & Cadavera mortuorum ad Ecclesiasticam Sepulturam delata sunt.

20. Reformatio, reparatio, & restauratio viarum extra Ciuitatem ad quos spectet.

21. Reformatio, munio, & reparatio viarum publicarum extra Ciuitatem facienda est expensis communibus, imponendo collectionem per per, & libram, vel per capita.

22. Publicè expedit, vt vigi reficiantur, muniantur, & purgentur.

23. Forenses contribuere tenentur ad solutionem collectæ impostæ pro munitione, & reparatione viarum publicarum.

24. Omnes contribuere tenentur ad munitionem, & reparationem viarum, non obstante quocunque privilegio, & exemptione ab oneribus, & num. 29. Limita num. 25.

25. Immunitas à munitione, & reparatione viarum publicarum concedi potest, & valet.

26. Clerici, & Ecclesiastici tenentur contribuere pro refectione, & munitione viarum publicarum, & num. 29. Decl. num. 27. 28. & 42.

- 29 Clerici Camera tenentur contribuere pro restitutione, & munitione viarum publicarum. Contrarium nu. 42. & seq. Ampl. nu. 44. & 46.
- 30 Princeps tenetur contribuere pro restitutione, & reparatione viarum publicarum.
- 31 Via vicinales, quæ dicantur.
- 32 Via vicinalis claudi non potest ab uno ex consortibus, ita ut alijs vicinis prohibitus sit transitus.
- Via vicinales omnibus vicinis patere debent num. 32.
- 33 Via vicinales possunt esse publicæ, & privatae.
- Via vicinales publicæ censentur quando memoria hominum non extat ex collatione agrorum privatorum constructas fuisse num. 33. Vide ibi.
- 34 Ponticellus fieri non potest super via vicinali publica ab eo, qui utrinque habet prædia, nec claudij etiam omnibus vicinis consentientibus.
- 35 Privatae viæ vicinales dicuntur, quando extat memoria, sed constat solum esse alienum, & non publicum.
- 36 Viæ privatae duobus modis intelligi possunt.
- Via quatenus est ius eundi dicitur servitus num. 36.
- 37 Restitio, & munitio viæ incumbit illi, qui habet servitutem viæ, & itineris.
- 38 Viæ privatae sunt, quæ in solo alicuius sunt, licet alteri fortè inferuiant, & appellantur etiam agrariæ.
- 39 Viæ privatae accipiuntur pro factis ex collationibus privatorum, quoties de hoc est memoria.
- 40 Munitio, & restitio viarum privatarum spectat ad privatos.
- 41 Dominium viarum privatarum spectat ad privatos.
- Viæ privatae vendi, & claudi possunt à privatis Dominis num. 41.
- 42 Pretium Clericatus Cameræ est scutorum quadraginta duorum millium auri.
- 43 Negatiua probatur ex perquisitione librorum, in quibus fieri debet descriptio.
- 44 Princeps supremus privilegium immunitatis, per quod portio exempti accrescat, & cecidat in damnum, & præiudicium cæterorum Subditorum, an sine causa possit concedere remissive.

Tom. II.

- 49 Potest ex causa concedere.
- 50 Princeps supremus exemptionem titulo oneroso cõcessam reuocare non potest. Contrariis concurrente publica utilitate, vel necessitate nu. 54. Declar. num. 55. vide num. 56.
- 51 Princeps contrahens cum subdito submittit se legibus contrahentium, & habetur pro privato.
- Deus potestati Principis leges subiecit num. 51. limita ut ibi.
- Princeps ligatur vinculo rationis naturalis num. 51.
- 52 Princeps ledere iura contractus, ac fidem datam non potest etiam ex causa necessitatis.
- Nemo contraheret cum Principe, si non ligaretur suis conventionibus num. 52.
- 53 Princeps Successor servare tenetur contractum factum cum antecessore.
- 54 Princeps reuocans privilegium exemptionis titulo oneroso concessum tenetur ad restitutionem ratæ pretij proportionabilis privilegio, vel ad recompensationem estimationis, & valoris iuris ablatis. Ampl. num. 57.
- 55 Quomodo autem possit taxari pretium restituendum vide ibi.
- 56 Venalitas Officiorum Causarum Curie Cameræ Apostolicæ Auditoris Generalis, nec non eiusdem Cameræ Thesaurarij Generalis, duodecim Clericorum, & Præsentis suppressa fuit à Summo Pontifice Innocentio XII. mediante eius Bulla, de qua ibi.

OBSERVATIO.

- A**Pontibus viarum semitæ vtiliter prouidentur, dum alioquin transitus redditur impossibilis Brugiot. in Epitom. viar. cap. 2. num. 255. & tanquam opus, necdum vtilissimum, sed necessarium ad publicum, & privatum cõmercium eius causa celeritatem desiderat. Omnes C. de Operib. public. Rimin. sen. conf. 31. num. 8.
- Eorum constructio absque licentia Principis, sed Magistratus deputati fieri non potest super vijs, & Fluminibus publicis per text. in l. 2. §. meritis ff. Ne quid in loco publico Gratian. disceptat. 84. num. 24. Brugiot. ubi supra num. 270. cum alijs adductis in Observat. ad rubr. 14. num. 19. & seqq. lib. 7.

Ad constructionem, & reparationem autem pontium pro communi utilitate, &

Q 2

& necessitate aedificatorum contribuere
 4 tenentur omnes bona possidentes per aes,
 & libram, habita proportionem contiguitatis,
 ac maioris, vel minoris commoditatis,
 ita vt oneris incommodum à commodum
 regulam defumat iuxta dispositionem *tex.*
in l. Per Bithyniam 2. Cod. de Immunit. nemin. conced. lib. 10. vbi optimè Bart. nu. 1. cum seq. Fereq. consil. 102. num. 7. vol. 1. Cobell. ad Bullam Boni Regim. cap. 38. num. 50. cum seqq. Autand. de Exequen. mandat. par. 2. cap. 3. num. 8.

Et quod ad fabricam Pontis à Ciuitate
 5 factam teneantur contribuere vicini, qui
 ex illo vtilitate sentire valent notat *Alberic. in Rubr. ff. de Muner. & honor. num. 23. Autand. vbi supra. Non obstantè*
 6 priuilegio, aut immunitate à publicis muneribus ex *mox allegatis*, & expressè disponitur in Bulla reuocatoria exemptionis
 edi solita per Summos Pontifices, prout in illa *Clementis X. in Bullar. nou. vol. 5. in ordine la 21. sub §. 1. & aliorum Successorum Pontificum.*

Nisi specialiter concessa sit per Summum Pontificem immunitas ab huiusmodi
 7 contribuzione, cum tunc nulla intrer disputatio, nec potestatis, nec voluntatis, nec interpretationis, vt distinguendo docet *Card. de Luca in Supplement. ad Miscellan. Ecclesiast. dist. 48 nu. 8.*

Aded vt etiam Clerici, & Ecclesiastici teneantur, cum ipsi quoque exinde vtilitatem, & commodum reportent, pro eorum
 8 bonis per *tex. in leg. Ad instructionem Cod. de Sacrisanct. Eccles. Luc. de Penn. in l. final Cod. de Exactor. tribus. public. lib. 10. Bald. conf. 3. 2. num. 2. in fine cum seq. vol. 3. Roland. conf. 2. num. 1. cum tribus seqq. vol. 4. Peregrin. dicto consil. 10. sub num. 7.*

Et nisi prædia adiacentia inculta, & sterilia sint, quaratione ex ponte nullum
 9 commodum reportetur à Domino huiusmodi terrarum, vt aduertit *Card. de Luca de Regalib. discurs. 141. sub num. 12.*

Vix aliz sunt publicæ, aliz privatæ,
 10 & aliz vicinales, vt in *l. Prætor ait 2. §. 1. via autem ff. Ne quid in loco public. & docent Bart. in leg. Per Bithyniam num. 3. ff. de Immunitat. nemin. conced. Rosental de Feud. cap. 5. conclus. 20. num. 1. cum seq. Ripol. de Regal. cap. 40. Antunez Portugal. de Donat. Reg. tom. 2. par. 3. cap. 3. nu. 3. Antonell. de Loc. legal. lib. 2. question. 1. num. 6. Viu. decif. 438. num. 1. lib. 3. Surd. dec. 42. num. 1.*

Vix autem publicæ, quæ à Græcis *Basilica* à latinis verò *Praetoria*, scilicet *Regie*,
 11 scilicet *Militares*, scilicet *Consulares* nuncupantur, vt docet *gloss. in dicta leg. Prætor ait §. via autem in verbo quas Græci, Rosental. loc. cit. Scipio Theodor. allegat. 82. sub num. 1. Kochen. de Iure vicinia par. 2. cap. 1. num. 1. cum seq. Card. de Luca in relat. Roman. Cur. dist. 38. sub num. 1.*

Defumendo talem denominationem à Consulibus, scilicet Praetoribus, quorum
 12 auctoritate constitutæ fuerunt, vt de Flaminia, Cassia, Clodia, Annia, Augusta, Albana, Latina, Aurelia, Pompeia, Domitia, Cornelia, & alijs tradit *Camill. Borell. de Praestant. Reg. cathol. capit. 7. num. 8. quem sequitur Antunez vbi supra sub num. 6. D. Pacibell. de Distant. cap. 6. memb. 10. sub num. 1.*

Aliz sunt infra Ciuitatem, & aliz extra
 13 trā cam, vt tradit *Bart. loc. cit.*

Ad hoc vt via dicatur publica, tria copulatiue concurrere debent, nempe primo,
 14 quod solum sit publicum, secundò quod per eam publicè eatur, & tertio denique, quod ducat, vel ad Ciuitatem, vel ad flumen, vel ad mare, vel ad aliam viam publicam, vt per *tex. in dicta l. Prætor ait §. via autem publica ff. Nequid in loco public. originaliter docet Rip. in l. Quominus publico num. 92. ff. de Fluminib. Menoch. consil. 448. num. 9. Rimin. iur. conf. 382. num. 52. cum seqq. vsque ad 61. Casan. conf. 42. num. 14. Scipio Theodor. allegat. 82. num. 3. cum seqq. Sixtin. de Regalib. lib. 2. num. 18. cum quatuor seqq. Antunez Portugal. de Donat. Reg. tom. 1. par. 3. cap. 3. num. 2. & 4. Ramirez de Leg. Reg. §. 26. num. 31. D. Pacibell. loc. cit. nu. 2. in fine Andreas Knieben. de Saxon. nom. prouocan. Iur. cap. 5. num. 180. cum seqq. Nouar. de Grauium. Vass. lib. par. 2. grauium. 66. num. 9. & 10. Surd. decif. 42. num. 3. cum seq. Roccha disputat Iuris Selett. cap. 162. num. 22. vol. 2. Censal. decif. Lucens. 69. num. 90.*

Itaque non sufficiat probari per Testes, quod publicè per omnes itum fuerit per
 15 eam, vt notat *Marbesian. singular. 92.* quem sequuntur *Menoch. loc. cit. eodem. num. 9. D. Pacibell. de Distant. capis. 6. memb. 10. sub num. 2. Surd. decif. 42. num. 3. cum alijs adductis per Censal. dec. Lucens. 69. num. 17. cum seq.*

Minusque probare, quod via sit publica,
 16 quia publicè teneatur, & itum est per omnes,

net, cum etiã per vias priuatas publicè
catur, vt finat *Cepol. de Seruitut. rustic.
prad. cap. 3. num. 17. Tondut. Q. Q. & Re-
sol. Ciuil. par. 2. cap. 133. num. 1. Franc.
Marc. dec. 594. num. 3. par. 1. Antunez.
loc. cit. num. 2. cum seq.*

Quotiẽs tamẽn via incipit à publico, &
17 definit in publicum præsuntur publica,
nisi ex aduerso probetur facta excollatione
agrorum priuatorum per *tex. in dicta leg.
Prator ait 2. §. via autem versic. has ergo
ibi: Has ergo quas poss. Consulare exci-
piunt in Villas, vel in alijs Colonias du-
centes putem, & ipsas publicas esse ff. Ne
quid in loc. public. firmant Rimin. sen. conf.
431. num. 20. & 22. Antunez. ubi supra
num. 5. Tondut. loc. cit. num. 10. Antonell.
loc. cit. Ciriac. controu. 667. num. 28. vol.
4. Pacicbell. loc. cit. num. 3. 18: à Sande
Decif. frif. lib. 5. tit. 5. de finis. 1. sub num.
1. Cortiada decif. 107. num. 28. Surd. de-
cif. 42. num. 3. Rot. coram Caualer. decif.
631. num. 5. & in recent. decif. 287. nu. 6.
par. 9; i secus si habeat introitum à prædijis
18 & agribus priuatorum, & in illis intermo-
riatur, nam isto casu præsuntur priuata,
& dicens contrarium tenetur probare, vt
alijs relatis declarando firmat Pacicbell.
loc. cit. num. 3. vers. aut via introitum.*

Prodit etiã quando probatur quod plu-
ries per eã Sanctissimum Eucharistię Sacra-
19 mentum ad Infirmos pro viatico, & cada-
uerum mortuorum ad Ecclesiasticam sepul-
turã delata sunt, tunc enim naturã vię
publicę acquirit, etiã si à sui initio priuata
via verè fuisset, vt per *text. in l. 1. in prin-
cip. ibi; gloss. & §. qui inferendi cum §. seq.
vers. item simbi in fundum ff. de Mort. in-
ser. & sepulchr. edificam. ibi; Scribentes
respondit Catana. conf. 42. num. 10.*

Ad quos autẽm spectat reparatio, re-
stauratio, & resectio viarum procedendum
20 est cum distinctione inter vias Urbicas, &
intrã Ciuitatem, de quibus infrã Obseru.
ad Rubric. 14. lib. 7. & inter eas, quæ
sunt extrã Ciuitatem. Quo enim ad istas
munitio, & resectio facienda est expensis
21 communibus imponendo collectam per
res, & libram pro quantitate patrimonij,
vel per capita iuxta *tex. in dicta leg. Per
Bithyniam 2. ibique gloss. in in verbo huius-
modi muneribus Cod. de Immunit. nemini
conced. lib. 10. ubi etiam Bart. num. 3. &
Amaya num. 4. & 5. Salyc. in l. Neminem
Cod. de Sacros. Ecclesijs, Gryphiandr. Econ-
om. legal. lib. 2. cap. 16. num. 43.*

Quod innouatum etiã fuit per Theodo-
sum in l. Antiquas 5. de Itiner. munien.
in Cod. Theodosian. ibi: Antiquas omni-
bus; vel personalibus rescriptis, vel per ad-
notationes elicitis per Bithyniam, caterasq;
Prouincias possessores, & reparationi publi-
ci aggeris, & ceteris eiusmodi muneribus
pro ingorum numero, vel capite, qua pos-
sidere noscuntur adstringi cogantur.

Ea ratione quã conuenit publicæ uti-
22 litari, vt vię reficiantur, muniuntur, pur-
gentur, & curentur, vt notat Amaya in l.
Per Bithyniam num. 6.

Ad quam contribuere tenentur etiã
Forenses bona ibi possidentes, vt consuluit
23 Rimin. iun. conf. 10. Peregr. dicto consil.
102. sub num. 7. vol. 1. Klock. de Contribut.
cap. 9. num. 71.

Ac omnes alij, non obstante quocunq;
privilegio, & exemptione ab oneribus,
& contributionibus, vt sancitum fuit per
Valentinianum in leg. Viarum 3. ibi: Via-
rum munitione nullus habeatur immunus,
& eorum prædiorum Actores, qui fortè in-
iuncto onere privilegiorum contemplatione
parere minime voluerint nostris Domui vin-
dicentur de Itiner. munien. in Cod. Theodo-
24 sian. ibique Gothofred. firmant Amaya in
dicta leg. Per Bithyniam num. 1. cum seqq.
Klock. de Contribut. cap. 9. num. 62. cum
seq. Dumodò expressè concessa non sit im-
munitas à munitione viarum, quæ vtrique
25 concedi potest, vt respondit Rosand. à
Valle conf. 2. num. 7. vol. 4.

Nec non tenentur Clerici, & Ecclesia-
stica personę de ordine tamẽn, & manda-
26 to Iudicis Ecclesiastici, quando agitur de
expensis in refectione, & munitione via-
rum publicarum, vt tenent Barkhof. in leg.
Ad instructionem nu. 1. Cod. de Sacrosanct.
Ecclesijs. & de Iure Ecclesijs. vniu. lib. 1. cap.
39. num. 43. plenè Thomas. de Collect. §.
Non obstat 3. num. 24. cum seqq. Gutierrez
allegat. 10. num. 2. cum alijs, quos refert,
& sequitur Antunez Portugal. de Donat.
Reg. vol. 2. par. 3. cap. 3. num. 55. versic.
& sic etiam Clerici.

Quod intelligi procedere in vijs ponti-
bus, & similibus refertis munitis primario,
27 & principalitèr pro utilitate, & necessitate
priuatã etiã bonorum Ecclesiastico-
rum, etiã si secundario redundet in be-
neficium publicum, cum ipsi non debeant
locupletari cum aliena iactura Fagnan. in
cap. non minus num. 12. & 13. de Immu-
nit. Ecclesijs. distinguendo respondit Cardin.
de

de Luca de Regal. discurs. 59. numer. 5. & repetit in supplement. ad Miscellan. Ecclesiastic. discurs. 48. numer. 10. cum sequens.

Secus si ageretur de refectioe, & munitione viarum, & pontium primario, & principaliter respiciente utilitatem, & necessitatem publicam in vniuersum pro maiori facilitate, & commoditate cōmercij, omniumque itinerantium, siue habeant agros, & casalia, sine non habeant, nam cum isto casu consideretur tanquam species gabbellæ, & vectigalis, sunt exempti, Clerici, & Ecclesiasticæ personæ, nisi concurrant sex desumpta ex Abb. conf. 3. par. 1. nempe primum assensus Pontificius; secundum consensus simultaneous Episcopi, & Cleri, tertium iusta causa publicæ necessitatis, vel utilitatis, quartum quod illa promiscuè respiciat, tam Ecclesiasticos, quam Laicos, quinque ut subsidij ratio ita exigat, ex quo Laicorum vires non suppetant, & sextum quod huiusmodi exactio fiat cum auctoritate Iudicis Ecclesiastici, vt concordantibus relatis firmat Fagnan. loc. cit. num. 23. cum seqq. & distinguendo plenè respondit Card. de Luca d. discurs. 59. nu. 12. vers. Quo verò cum seqq. vbi aduertit, quod deficientibus prædictis requisitis, cum Ecclesiastici supponent onera spiritualia, nempe vigiliarum, orationum, ieiuniorum, aliorumque spiritualium exercitiorum tam circa preces Deo fundendas pro obtinenda diuina protectione, & custodia, quam circa administrationem Sacramentorum, & curam Animarum, quibus non subiacent laici, & sic cum laici laicalibus oneribus, & Ecclesiastici spiritualibus subiaceant, intrant reciproca compensatio, ita vt Ecclesiastici non sint vltèriùs grauandi, & repetit in supplement. ad Miscellan. Ecclesiastic. loc. cit. & tenet Mart. de Iurisdic. par. 4. centur. 1. cas. 1. num. 47. vers. Ego autem cum seqq. iuncto cas. 9. num. 13. cum seqq. & Del Bene de Immunit. Eccles. cap. 8. dub. 11. sect. 9. num. 4.

Iuxta prædictam distinctionem præuia, discussione articuli in Congregatione particulari deputata à Sanctæ Memoria Innocentio XI. emanauit sub die 13. Decembris 1677. sequens resolutio, quæ etiam ab eo approbata fuit, non obstantibus deductis in responsio in fine huius Observationis impressi. Omnes, & quoscunque quantumuis exemptos, & priuilegiatos tam ex pri-

uilegijs clausis in Corpore Iuris, quam ex particularibus, etiam DD. Clericos, & Officiales Camera teneri, & obligatos esse ad taxas, & contributiones, quæ pro refectio-nibus, vel nouis constructionibus pontium, & viarum, alijsque similibus expensis tam intra, quam extra Vrbem fiant ad ratam, & proportionem demorum, & Casalium, ac Tenusarum, & Vinearum, aliorumque prædiorum tam Vrbano-rum, quam Rustico-rum adiacentium, vel qua alijs ex dicta refectioe, vel constructione priuatam re-potent utilitatem, vel commoditatem ad rationem certæ summa pro quolibet iugere, vel petia, seu domo, alioue prædio tam Vrbano, quam Rustico, & eo modo, quo tenentur omnes alij possessores Casalium, & Vinearum, aliorumque prædiorum Vrbano-rum, & Rusticorum in eadem taxa, vel contributione descriptorum, penadè ac si nulla adessent priuilegia, quæ declaratum est non suffragari pro taxis, & contributionibus factis à die assumptionis Sanctissimi D. N., & pro alijs modo quo supra inpos-sterum faciendis, & ita seruatum fuit, & seruatur.

Imò ipsemet Princeps ad reparationem Viarum contribuere tenetur iuxta rescriptum Honorij in l. Dudum 4. de Itiner. munien. in Cod. Theodosian. vol. 5. ibi: Dudum quidè fuerat constitutum, vt Illustrium patrimonialia dignitas ab instauratione itinerum haberentur excepta; Verum propter immensas vastitates viarum certatim studia cunctorum ad reparationem publici aggeris conducibili deuotione volumus festinare, nulla ad instructum munitio-nis huiusce dignitate, aut priuatorum priuile-giorum in quolibet studiosius adpetita; Etiam istud adiungimus, vt domos etiam Clementia nostra, quas vetusta, & innumera ad huius oneris curationis priuilegia vindicabant par conditio, & sollicitudo constringat.

Vix vicinales dicuntur, quæ ad vicos ducunt, vel sunt in vicis constructæ ex col-latione agrorum duorum, vel plurium, aut expensis communibus pro eorum seruitio iuxta tex. in l. Prator ait 2. §. Via autem vers. vicinales ff. Ne quid in loc. public. & tradunt Scipio Theodor. allegat. 82. sub num. primo cum seq. Antonell. de loco legal. lib. 2. quest. 1. num. 9. Cypic. latr. consultat. 64. num. 18. Antunez. Portugal. loc. cit. num. 10. Surd. decif. 42. num. 14. vers. via autem vicinalis cum seq. Rotcha Disput. Iuris

vis scelet. vol. 2. cap. 171. num. 1. cum seq. & cap. 177. num. 5. Rota in Rec. decis. 61. num. 5. cum seq. par. 17. & proinde via vicinalis non potest ab vno ex confortibus
33 claudi, itaut alijs vicinis prohibitus sit transitus, cum viz vicinales omnibus vicinis patere debeant Menuch. consil. 449. num. 15. Paisel. expedit. 68. num. 33. cum seq. Ciardin. controu. 90. num. 13. cum seqq. & prosequitur Roeb. loc. cit. sub num. 5. & 6.

Huiusmodi verò viz vicinales possunt esse publicæ, & privatz: Publicæ quando
33 memoria hominum non extat ex collatione agrorum priuatorum construxas fuisse iuxta dispositionem tex. in l. Via vicinales ff. de Loco, & itiner. public. Antunez. Portugal. vbi supra sub eodem num. 10. Capyc. latr. d. consultat. 64. num. 19. Franciscus Palma consultat. 53. num. 15. vers. & licet vbi num. seq. firmat, memoriam non extare esse probandum ab eo, qui in ea se fundat Catan. consil. 42. num. 14. vers. aut est cum seq. Kochen. loc. cit. Surd. cit. decis. 42. num. 15. vbi aduertit prædictum tex. loqui etiam quando via absque vllò exitu intermoritur, distinguendo respondit Roeb. Disput. Iuris scelet. vol. 2. cap. 162. nu. 13. cum seq.

Et isto casu cum sint iuris publici non potest super illis fieri ponticellum ab eo,
34 qui vtrinque habet prædia, nec claudi, etiam omnibus vicinis consentientibus, vt tenet Surd. cit. decis. 42. sub num. 15.

Privatz verò viz vicinales dicuntur, quando extat memoria, seu constat solum
35 esse alienum, & non publicum, vt putat factæ ab vno, vel pluribus collatis fundis, vt distinguendo docet Surd. cit. decis. 42. num. 16.

Privatz verò viz duobus modis intelligi
36 gi possunt, nempe primò quatenus est ius eundi, & dicitur seruitus iuxta tex. in l. Prætor ait 2. §. via privata, ibi via privata solum alienum est ius tamen eundi, & agendi nobis competit, vbi gloss. in verbo Competit, ff. Ne quid in loco public.

Et eo casu refectio, & municio incumbit
37 illi, qui habet seruitutem, nam qui dat viam, solummodo pati debet, vt in l. Refectio ff. Commun. præd. Bart. in l. Per Bithyniam sub n. 3. ff. de Immunit. nem. conced.

Secundo verò modo accipiuntur pro ijs,
38 quæ in solo alicuius sunt, licet aliter fortè inserviant, & appellari etiam agrarias, quia idè ab initio constitutz sunt, vt in

proprium agrum ducant; vel etiam accipiuntur pro factis ex collationibus priuatorum quoties tamèn de hoc extet memoria d. l. Prætor ait §. Viarum ff. Ne quid in loco public. Capyc. latr. d. consult. 64. nu. 18. vbi nu. 17. aduertit, tales etiam dici, quando vna eius pars in viam publicam exitum habet, alia verò pars absque vllò exitu intermoritur Kochen. de Iure victima par. 2. cap. 1. num. 1. cum seq. Scipio Theodor. allegat. 82. sub num. 1. Antonell. de Loc. legal. lib. 2. quæst. 1. nu. 10. Surd. decis. 42. nu. 16. vbi eas vocat priuatas vicinales; Et huius ad eisdem priuatos, & particulares spectat municio, vt in d. §. Viarum, & declarando tenet Bart. in cit. l. Per Bithyniam, sub num. 3. sicut ad ipsos spectat dominium, ita vt possint vendi, & claudi, vt tenet Surd. d. decis. 42. sub num. 16. Rota in Recent. decis. 61. num. 5. par. 17.

Romana Exemptionis.

Immunitas, seu exemptio à Taxis imponendis pro instructione, & reparatione Viarum non est, neque insolita, neque noua, hanc enim ex dispositione Iuris Civilis competere Clericis, & Ecclesiasticis personis, quandoq; impensa facta pro simili instructione, seu reparatione solui debet per Taxam impostam personis pro rebus, quidquid sit, quandoq; onus est reale tantum distinguendo tradit Bartol. in l. Ad instructiones C. de Sacrosan. Eccles. & clausus est textus in Auth. Item nulla Communitas C. de Episcop. & Cleric. per quem fuisse correctam dictam legem Ad instructionem firmat Marchin. de Bell. Diuin. cap. 4. titi. An Ecclesiast. poss. collect. pro expens. pess. num. 3.

Quam exemptionem licet prædicatam non videamus in Vrbe vigore particularium, & localium Constitutionum, ea tamèn inuiolabiliter obseruatur in Taxis impostis Communitatibus, tam intrà, quam extrà districtum existentibus, à quibus Clerici, & Ecclesiastice personæ sunt prorsus immunes, ita vt occasione Anni Sancti, in quo solent resci omnes Viz Status Ecclesiastici cum grauissima impensa, vt faciliior Populo ex externis Regionibus ad Urbem confluenti pateat accessus, opus fuerit supplicem libellum porrigere sancti. Clementis X., vt ad Taxas prædictas, etiam Ecclesiasticos contribuere mandaret, & stante speciali rescripto Sanctissimus

Sux

Suz inter illos repartita fuerunt, idemque fuit etiã prædicatum in cæteris antea-ctis annis Sanctissimi Iubilæi, vt est noto-rium.

Hanc autem immunitatem à Taxis Viarum, vt supra, tam de Iure, quam vigore consuetudinis, & obseruatæ Clericis com-
petentem Summi Pontificis iubilatam, &
43 intactam semper inuolabiliter præserua-
runt Clerici R. C. A. vigore specialis pri-
uilegij per Eminentissimum Camerarium
viuz vocis oraculo à Sanctissimo ipsi desu-
per factò, & ex decreto in plena Camera
marura deliberatione præhabita edito,
necon etiã vigore specialium litterarum
Apostolicarum eidem Camerario directarum
occasione collationis Clericatuus
per viam contractus onerosi, & irreuocabi-
lis; ac propter merita, & continuos la-
bores, quos subeunt in obeundis muneri-
bus ipsis iniunctis concessi, in quo inter
cæteras exemptiones exprimitur ista de
qua agitur, ibi: *nec non &c. Viarum, & Pontium pro illorum reparatione, suis noua
constr.ctione Taxarum, & Collectarum, etiam in Vrbe, & eius Districtu existentium, & ibi: Item Romana Curia Officialibus, nec
non etiam Tyberis, & aliorum quorumcum-
que fluminum, & quorumvis passim, Pontium, Viarum, Portarum, Terrionum, &
aliorum locorum Custodibus, & Officialibus Substitutis, Agentibus, & Ministris, Bar-
oncellis quoque executoribus, Subseque-
ntoribus quibuscumque, ac pro tempore exi-
stentibus, nec non quorumcumque Ciuita-
tum Ordinarijs, Vicarijs, Officialibus, Re-
floribus, Exactoribus, & alijs omnibus, &
singulis ad quos spectat, & in futurum spe-
ctabit, quibusue præsentis nostra littera
exhibita fuerint inibemus, & in virtute
sanctæ Obedientia, ac sub mille Ducatorum
auri Camera Apostolica applican., mandati
executui, & in subsidium excommunica-
tionis, suspensionis, & interdicti, alijsque
Ecclesiasticis Sententijs, Censuris, & panis
strictè præcipiendo mandamus ne te, tuosque
Agentes, Ministros, Famulos, & Colonos,
Partiarios, Affluarios, Laboratores, Agri-
colas, suaque bona prædicta quacumque con-
tra prædictarum nostrarum litterarum form-
am, & tenorem causa, & occasione supra-
dictorum onerum, Gabellarum, Collectarum,
subsidiorum, & aliorum quorumcumque on-
erum quomodolibet nuncupatorum, vt præ-
fertur tam per Communitates, Vniuersita-
tes, Respublicas, Ordinarios, & Dominos*

*Temporales antedictos, quam ipsam Sedem, & Camera Apostolicam quomodolibet ha-
tlenus, & in posterum, & in futurum im-
ponendorum impediatis, vel perturbatis, qui-
nimò &c.*

Diçtamque Immunitatem, & exemptionem vt supra concessam Summi Pontifices
voluerunt competeri Reuerendæ Cameræ
Apostolicæ Clericis, non solum durantē
Clericatus officio, verum etiã post illius
44 dimissionem, & quousque ipsi vixerint,
ibi: *Te pari modo, & absque alia difficul-
tate, distinctione, & differentia, ac omni,
& quocumque impedimento, & contradi-
ctione cessante etiã à die admissiōis præ-
dictæ atiam si quandocumque præsatum Cler-
icatus Officium dimiseris, & in futurum,
quoad vixeris vti, frui, potiri, & gaudere
omniñò posse, & debere pariter concedimus,
& indulgemus.*

Et sine difficultate respectu illorum, qui
Clericarum Cameræ emerunt in Pontifi-
catu san. mem. Clementis Decimi, in cuius
initio præzio diligenti examine commissio
Eminentissimo Cardinali Gasparo de Car-
pineæ tunc Prodatorio, alijsque Officiali-
bus Sanctitatis Sæ super introitibus Cleri-
carum inter quos connumerata fuit exemptio
à Taxis Viarum, vt testatus est idem
Eminentissimus Carpineus, firmatum fuit
45 pretium in leuris 42000. auri, vnde be-
neficio Principis iuari debent, non aurẽm
molestiam, aut vexationem subire, vt be-
ne probat Solorzan. de Iure Indiar. tom. 1.
lib. 2. cap. 24. num. 47. cum seqq.

Comprobauit etiã obseruantia optima
Priuilegiorum, & Constitutionum inter-
pres; nullo enim tempore in Taxis pro in-
46 strutione, seu refectione Viarum in diçtis
fuerunt adscripti Clerici Reuerendæ Cam-
eræ Apostolicæ, etiã si illos, vel ex
causa venditionis, vel promotionis prædi-
ctum Clericatus Officium dimisisse conti-
gerit, & si ex incuria, & errore Officia-
lium Magistratus aliquandò fuerunt in il-
lis descripti, illic etiã fuerunt deleri,
nec pro eis vllò vnquam tempore quid-
quam soluerunt, vt paruit ex diligenti per-
quisitione librorum Magistratus, qui est
47 verus modus probandi negatiuam, Mandell. consil. 789. num. 2. Cyriac. contr. 512.
num. 1. Capyc. istr. consult. 68. nu. 8. & 10.
cum seqq.

Cum igitur hodie in dubium reuocari
contingat, an Clerici Reuerendæ Cameræ
Apostolicæ sint manutenedi, & conser-
uandi

uandi in eorum antiquissima, & immemorabili quasi possessione immunitatis, ut supra illis competentis à Taxis prædictis, vel potius possit, aut debeat SS.D.N. illam reuocare, crederem de iure respondendum manutenendos esse in quasi possessione non soluendi Taxas Viarum, & Cameram Apostolicam (quatenus eidem Sanctissimo placeat antedicta priuilegia reuocare) teneri soluere ratam, seu ratas, in quibus Clerici prædicti pro eorum bonis in futurum taxari contigerit. Quia quamuis de iure dispuent DD. an supremus Princeps possit etiam sine causa priuilegium Immunitatis concedere per quod portio exempti accrescat, & cedat in damnum, & præiudicium cæterorum subditorum, ut videre est ex relatis per *Kloc. de Contrib. cap. 16. sect. 1. ex num. 21. & seqq.* certum tamen est id supremo Principi licere legitimam causam subeunte, quam exemplificans esse causam meritorum, hoc enim casu cæteros subditos priuilegium onus in se suscipere teneri firmat alijs relatis, idem *Kloc. loca supracitato nu. 37. Fariard. alleg. Fiscal. 49. num. 148. & seqq.* Ergo multo fortius, & absque ullo difficultatis principio id est affirmandum, quando Princeps prædictam immunitatem concessit non solum ex causa meritorum, sed etiam in vim contractus onerosi; causa enim receptionis pretij, quod in Cameræ beneficium versum præsumitur, utique præualere debet causæ meritorum.

Potuit ergo Princeps huiusmodi exemptionem concedere, an autem possit, & debeat illam reuocare, actior est questio, in qua quamuis non desint *Doctores*, & quidem numero, & auctoritate non leues firmantes, supremum Principem non posse Ius ex contractu, & titulo oneroso quæsitum auferre, ea ratione, quia Princeps contrahens cum subdito submittit se legibus contrahentium, & habetur pro priuato, iuxta glossam communiter approbatam in *Clemen. prima in fine de Caus. poss. & propriet.* Nam licet *Deus* potestati Principis Leges subiecerit, illis tamen contrarium ætuum vincula, quæ sunt iuris gentium, & consistunt in naturalis ratione quæ suadet promissa seruari debere, non submiserit, sed Princeps quoque ligatur vinculo rationis naturalis, ut bene *Zaf. conf. 10. num. 27. vol. 2. & conf. 15. nu. 159. & seqq. vol. 1. & in Schol. l. 2. §. nouissimè in ver. ratu coll. 3. ff. de Origin. iur. Brun. conf. 117. Tom. II.*

num. 145. qui ait, quod etiam ex causa necessitatis publicæ superuenientis post contractum non potest Princeps lura contractus lædere, ac fidem datam violare
52 *Bald. in l. Princeps in prima lect. ff. de Legib.*, ubi quod si Princeps non ligaretur sua conuentione, nemo secum contraheret, & in *conf. 327. num. 2. vol. 1.* ubi addit, quod iam nullus esset contractus cum Principe, si reuocatio ab illius voluntate penderet, *Decian. conf. 288. nu. 7. & per tot.* & esse communem opinionem testatur *Paris. conf. 82. nu. 48. cum seq. vol. 1. Cephal. conf. 549. nu. 45. & 59. vol. 4.* ubi hoc ampliat etiam de plenitudine potestatis, & ex iusta causa, & probat *Decian. consil. 600. Ias. conf. 10. num. 1. cum seqq. vol. 3.* qui pariter ampliat, nedum in ipso Principe,
53 sed etiam in successore, ad *tex. in cap. 1. in verbo Prædecessores suos de Probat.* ubi omnes DD. notant, quod successor reneatur seruare contractum licitum factum per prædecessorem cum alijs plena manu congestis per *Mastrill. de Magistrat. lib. 3. cap. 4. à nu. 331. usque ad 345.* plenè omnia comprobat *Fragos. de Regim. Reip. par. prima lib. 1. disput. 2. sub num. 99. cum pluribus seqq. Solorzan. de Iure Indiar. tom. 1. lib. 3. cap. 3. nu. 19. & per Add. ad decis. 217. à nu. 446. usque ad 491. par. 9.*

Attamen sequendo opinionem magis communem, & consonam Summi Pontificis auctoritati, de qua (iusta præsertim)
54 suadente causa) necesse est dubitare, pro certo, & indubitabili admitimus, posse Principem, & præcipue Summum Pontificem priuilegium ab ipso, vel à suis Prædecessoribus concessum etiam per viam contractus, & titulo oneroso reuocare, si iusta, & rationabilis causa concurrat, quàm omnes *Doctores* in publica, vel utilitate, vel necessitate consistere vno ore fateantur, ut patet ex cumulatis per eundem *Mastrill. de Magistratib. d. lib. 3. cap. 4. nu. 346. & seqq. Petr. de Poss. Princip. cap. 32. dubit. 2. princip. num. 26. & seqq.* qui tamen à *num. 56. & seqq.* contrariam opinionem acriter defendit *Cesar. de Assis. Contr. Iur. cap. 22. ex num. 4. & seqq.* nouissimè *Altolin. Resol. forens. resol. 1. ex nu. 75. & seqq. Bonaccin. Oper. moral. tom. 2. disput. 1. q. 3. punct. 8. §. 3. n. 2. & 3. Castropal. Oper. moral. par. 1. tract. 13. disput. 4. punct. 21 §. 2. nu. 1. fol. 260. Meroll. Disput. moral. tom. 3. disput. 6. cap. 7. nu. 144. vers. oportet tamen fol. 176.*

Quæ publica utilitas, vel necessitas ad istum effectum superuenire debet post con-
55 tractum, vel si vigeat antea coneractum, Principi tunc esse ignora, vt docet *Cephal. conf. 302. nu. 138. cum seq. 1af. conf. primo num. 29. cum seq. vol. 1. Ofasch. decis. 90. num. 15.*

Sed pro certiori, & magis indubitabili est etiam admittendum, quod etiam tali casu teneatur Princeps ad restitutionem
56 ratæ pretij proportionabilis immunitati, seu privilegio per ipsum recuperando, vel ad recompensationem estimationis, & valoris Iuris ablati, vt pro indubitato concludunt *Doctores*, & præceteris *Castris* in l. fin. nu. 1. C. Si contr. ius, vel util. publ. vbi etiam 1af. num. 2. & seq. & in l. Barbarius n. 38. & 44. ff. de Offic. Prat. vbi ampliat etiam legem condendo Roland. conf. 69. num. 46. cum seqq. vol. 2. & conf. 71. vol. 3. Paris. conf. 1. nu. 111. vol. 1. Rouit. conf. 79. nu. 53. vol. 1. Castald. de Imperat. quest. 93. nu. 8. Guttier. in l. Nemo potest num. 73. ff. de Legat. primo, vbi etiam causa sit iustissima,
57 cum alijs quos sequuntur, & referunt *Mastrill. de Magistrat. lib. 1. cap. 27. nu. 38. & d. lib. 3. cap. 4. num. 352. & plurib. seqq. Petr. de Potest. Princip. loco sup. cit. nu. 255. latissime Casar. de Afflic. d. cap. 22. nu. 37. & plurib. seqq. Aitolin. d. resol. 1. nu. 80. Bonaccin. Oper. moral. loco sup. citato nu. 3. Sanchez. de Matrim. lib. 8. disput. 33. nu. 9. Salas de Legib. disput. 17. sect. 14. num. 70. & disput. 10. sect. 18. num. 126. Castropal. vbi supra eodem §. & num. Meroll. pariter in d. cap. 7. nu. 167. vers. nihilominus. Giuripar. de Iur. Pontif. defens. disput. 4. qu. 5. cap. 1. num. 1. & 2. fol. 114. Tamburin. de Iure Abbatum tom. 1. disput. 16. quest. 12. num. 21. cum seq. vbi reprobat contra-rium tenentes *Manf. consultat. 49. nu. 10. cum seqq.**

Hæc autem rata pretij, seu compensatio, quia dignosci non potest, quæ, & quanta esse debeat, alio modo regulari non de-
58 bet, quam medianre solutione ratæ, seu ratarum, in quibus futuris perpetuis temporibus Clericos pro eorum bonis taxari contigerit.

Ex quibus, &c.

Post compositam hanc obseruationem
59 prædicta disputatione sublatâ fuit, dum Deo inspirante pro maiori decore Sanctæ Sedis Apostolicæ, & virtutis incitamento à Summo Pontifice Innocentio XII, suppressâ fuit yeneralis Officiorum causarum Curie Ca-

meræ Apostolicæ Generalis Auditoris, nec non eiusdem Camere Thesaurarij Generalis, duodecim Clericorum, & Præsidentis medianre eius Bulla edita Decimo Kal. Nouembris 1692. tenoris sequentis.

INNOCENTIVS EPISCOPVS

Seruus Seruorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

AD hoc vixit Nos Deus oleo letitiæ præ confortibus nostris, ut iustitiam, quæ est preparatio Sedis nostræ, incessantibus studijs diligamus, quod tunc laudabiliter, et par est, nullo nostrorum meritorum suffragio, sed ineffabili Omnipotentis Dei bonitate, & providentia adimplemus, cum via regia incedentes, neque ad dexteram declinantes, neque ad sinistram aliquatiter deulantes, ius suum unicuique tribuere, eosque, quos præsertim iuri reddim in causis priuatorum, sed Fisci nostri dicendo, necnon Sedis, & Camere Apostolicæ bonis, iuribus, & rebus administrandis, & tuendis respectiue in partem sollicitudinis euocamus, personarum acceptione non facta, diuitiarum sorte posthabita, ac meritum, & virtutum collatione dumtaxat librata, vndeque dignos, & præstantiores eligere satagimus.

At dum ad præcipua Romanæ Curie Prelatorum, nimirum causarum Curie Camere Apostolicæ Generalis Auditoris, ac eiusdem Camere tum Thesaurarij Generalis, tum duodecim Clericorum Præsidentium, necnon alterius Præsidentis vocabilia, & interin fructifera Officia, quæ rationibus olim suadentibus causis, seu grauib. tunc urgentibus necessitatibus aliâ decuit recepto pretio concedi, & successiue durantibus, & plerumque adauctis iisdem necessitatibus, vel causis, opus, seu opportunum visum fuit, similibus concessionibus instaurari, mentis nostre oculos sedula meditatione conuertimus; exinde viros aliquin dignos, soluendo tamen pretio huiusmodi imparet, aliquando prætermitti necesse esse, non sine graui animi nostri dolore perpendimus.

Hinc ut sola virtutum præstantia in huiusmodi Officialium circumspecta, & iusta electione præponderet, atque contra præfatam Romanam Curiam obloquendi;
& obla-

Obolatrando innidit, & infensis eius detractoribus calumniosa huiusmodi tollatur occasio, quantum Nobis ex Alteo conceditur providere volentes. **Iustum Officiorum predictorum, & cuiuslibet illorum pretium, quoniam etiam quidquid pro expeditione in eorundem Officiorum acquisitione fuerat expensum, ascendens in totum ad summam decies centenorum, & viginti millium septingentorum sexdecim scutorum monetæ Romanæ, unicuique ex prefatis Officialibus pro sui Officii valore, & expensis predictis, in primis & ante omnia, prout in nostro die undecima currentis mensis Octobris desuper confecto, & manu nostra subscripto Chirographo, cuius tenorem haberi volumus pro expresso, uberius continetur, restitui mandavimus.**

In cuius executionem, cum pretij, & expensarum huiusmodi integra, & effectiva restitutio, ipsæ Officialibus in id consentientibus, subsequuta fuerit, Officiorum predictorum venalitati in posterum occurrere volentes: **Motu proprio, ex certa scientia, & matura deliberatione nostris, deque Apostolica potestatis plenitudine, memoratorum Officiorum venalitatem tenore presentium penitus, & omnino tollimus, supprimimus, extinguimus, remouemus, & abolemus: Volentes, & mandantes, ut huiusmodi Officia antea hac in perpetuum, sed ad vitam concedi solita, in posterum ad Nostrum, & Romanæ Pontificis pro tempore existentis, & dicte Sedis Apostolicæ beneplacitum, viris vite, & morum integritate præstantibus, litterarum scientia præditis, rerumque humanarum experientia insignibus, ad maiorem Dei gloriam, Romanæ Curie, & Prælatûræ decorem, necnon virtutis incitamentum, & premium gratis, & nullo recepto pretio concedantur.**

Volumus tamén, & decernimus, omnia, & singula emolumenta tam ordinaria, quam extraordinaria, iura, bona, fructus, redditus, & proventus certos, & incertos dicte Sede tam plena, quam vacante undecumque provenientes etiam ex annatis, quædamvis, minutis, servilibus, multis, penis, compositionibus, sigillis, expeditionibus, ac literis patentibus, necnon iaculis, & regalibus solui solitis, & quibusvis personis, & Communitatibus, & præsertim à Camera Apostolica, illiusque Appellationibus, Thesaurariis,

Tom. II.

Censuariis, aut Fendatariis in quocumque anni tempore, & signanter in Vigilia, ac Festo Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac in Natiuitate Sanctissimi Domini Nostri Iesu Christi, & denique obventiones, & responsiones quascunque quocumque nomine nuncupatas, quæ prius in compensationem pretij per soluti memoratis Officialibus respectibus debebantur, & soluebantur, penitus, & omnino cessare debere, illaque omnia, & singula pro indemnitate eiusdem Camere Apostolicæ urgentibus necessitatibus pressa, & nuper etiam pretij, & expensarum restitutione prefatis Officialibus, ut præfertur, facta magis gravata, motu, scientia, deliberatione, ac potestatis plenitudine paribus restituiimus, reuimus, incorporamus, & applicamus.

Decernentes easdem presentes literas, etiam ex eo, quod præfati causarum Curie Camere Apostolicæ Generalis Auditor, ac eiusdem Camere Thesaurarius Generalis, duodecim Clerici Præsidentes, ac alter Præsident, & alij quicunque in præmissis quomodolibet ius, vel interesse habentes, seu habere pretendentes, eisdem præmissis non consenserint, aut vocati, seu auditi non fuerint, tamen suorum indultorum, vel privilegiorum vigore consentire, vocari, seu audiri semel, vel pluries quouomodo debuissent, aut ex alia quacunque quantumvis iuridica, & privilegiata causa, de illo subreptionis, vel obreptionis, seu nullitatis vitio, aut intentionis nostre, vel interesse habentium consensu, alioque quocunque etiam quantumvis magno formali, & substantiali defectu notari, impugnari, redargui, retractari, in ius, vel controuersiam reuocari, ad terminos iuris reduci, sed aduersus illas apertionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcumque iuris, facti, vel gratie remedium inueniari, vel imperiori nullatenus posse, sed semper, & perpetuo validas, firmas, & efficaciæ habere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere debere, & ab omnibus, ad quos spectat, & pro tempore quacumque, & quomodocumque spectabit, inuoluntariè obseruari, sique & non aliter per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos quauis auctoritate, præbeminentia, aut potestate surgentes, & sanctissimos, etiam præfata Camera Clericos

R. Pra-

Præsidentes, causarum Palatij Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi, & interpretandi facultate iudicari, & definiiri debere; Irritum quoque & inane, si secus super his à quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus, quatenus opus sit, de iure quesito non tollendo, aliisque Nostris, & Cancellariæ Apostolicæ Regulis, & fel. rec. Symmaci, Pauli Papæ Secundi, Pauli Papæ Quarti, & aliorum Pontificum Prædecessorum Nostrorum de rebus Ecclesiæ non alienandis, & alienatis recuperandis, ac recol. mem. Pij Papæ Quarti similiter Prædecessoris Nostris de gratijs qualecunque interesse dist. & Camere concernentibus intra certum inibi expressum tempus exhibendis, & registrandis, itaut easdem præsentis litteras ibidem exhiberi, & registrari nunquam necesse sit, alijsq; quibusvis Constitutionibus, & Ordinationibus, ac Tribunalium, Officiorum, & Officialium prefatorum etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis statutis, consuetudinibus, & decretis etiam Cameralibus, & Consistorialibus, necnon quibuscunque eorumdem Officiorum erectionibus, & concessionibus etiam præsentium Possessorum tamen si aliis factis ad vitam, seu in perpetuum, ac etiam ex causa onerosa, seu corrispettiva, vel per viam contractus, seu vim contractus habente, privilegij quoque, indultis, & literis Apostolicis Tribunalibus, Officijs, seu Officialibus præstatis sub quibuscunque tenoribus, & formis cum quibusvis etiam derogatoriis derogatorijs, alijsque efficacioribus, & efficacissimis, & insolitis clausulis, & decretis ingenere, vel in specie, etiam motu, & potestatis plenitudine similibus, aut

aliis quomodolibet per Nos, & Romanos Pontifices Prædecessores Nostros in contrarium eorumdem præmissorum concessis, ac etiam pluribus confirmatis, innonatis, & approbatis: Quibus omnibus, & singulis etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua, et de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio seu quavis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita observata, exprimerentur, & inscriverentur, isdem præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis aliis in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum harum serie specialiter, & expresse motu, scientia, deliberatione, & potestatis plenitudine paribus derogamus, & derogatum esse volumus, cæterisque contrarijs quibuscunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostram suppressionis, extinctionis, remotionis, abolitionis, voluntatis, mandati, decretorum, restitutionis, reunionis, incorporationis, applicationis, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire; si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo nonagesimo secundo Decimo Kal. Novembris Pontificatus Nostri Anno Secundo.

B. Card. Prodatarius. I. F. Card. Albanus.
Vise de Curia Sacripantes.

D. Ciampinus.

Loco \dagger plumbi.

Registrata in Secretaria Breuium.

De Flumine Hamonis reparando.

R V B R I C A XXXIV.

Item Volumus, et firmamus, quod Flumen (A) Hamonis muniat, et reparetur per homines scholarum infra stratum existentium ab Ecclesia Madrarix, usque ad locum Gazzi ab utraque parte Fluminis, ubique, et quodocunque oportu-
num fuerit, et necessarium, et teneatur Dominus Potestas facere assignari cuilibet scolarum, ratam, et partem sibi tangentem pro tali reparatione, et munitione, et hoc ne Flumen prædictum exeat alueum suum, (B) et extra fluat, idemque obser-

uatur

ueter in aliis Fluminibus fluentibus, et transeuntibus per Comitatum, aut Distric-
tum Fauentiz, et quodocunque fuerit oportuñum, seu necessarium Domini An-
tiani pro tempore Præfidentes teneantur officialem vñum super prædictis deligere.

S V M M A R I V M.

- 1 Flumen dicitur à fluendo.
Flumen est decursus aqua sub certo alueo in-
trà suas ripas, n. 1.
- 2 Flumina alia sunt publica, alia priuata.
- 3 Flumen publicum dicitur, quod est perenne,
idest, quod semper fluit.
- 4 Flumina publica alia sunt navigabilia, alia
non.
- 5 Flumen priuatum dicitur, quod non semper
fluit, sed solum in hyeme aquas pluuias
recipit, & vocatur torrens.
- 6 Flumen priuatum dicitur, quod est proprium;
alicuius priuati, vel quid nascitur in pro-
prio fundo, vel per propria prædia ducit
opere manufacto, vel constat de
concessione Principis.
- 7 Flumen priuatum dicitur quauis in seruias
publica aquarum euacuationi, quando
probat illud esse priuatum.
- 8 Flumen priuatum est in dominio priuatorum,
& in commercio, prout alia res priuata.
- 9 Flumen priuatum reparari, & expargari
debet à Domino illius,
Dominus fluminis priuati, potest de eo dis-
ponere, prout de alijs rebus proprijs
num. 9.
- Expensa conseruationis rei spectant ad Do-
minum, hunc 9.
- 10 Pro reparatione fluminis publici omnes con-
currere debent. Limita n. 11.
- 11 Alueus consideratur velut venter fluminis.
Alueus appellatur letus fluminis, n. 12.
- 12 Alueus sequitur consuetudinem, & naturam flu-
minis.
- 13 Alueus derelictus fluminis publici efficitur
priuatus.
- 14 Dominium aluei fluminis derelicti acquiritur
Dominis prædiorum adiacentium,
tàm quò ad dominium, quàm quò ad pos-
sessionem, facta inter eos diuisione pro
modo latitudinis prædiorum.
- 15 Idemque procedit, si partem Aluei dimiserit.
- 16 Alueus mouet, quomodo flumen postmodum ad
priuatum, & naturalem rediens, vel
aliè cursum dirigitur dereliquit, an spec-
tet ad antiquos Dominos, an potius ad
vicinos possessores remissum.
- 17 Alueus est incrementum lateris.
- 18 Alluuio acquiritur Dominis prædiorum adia-

centium faciendo diuisionem pro modo
latitudinis eorundem prædiorum.

- 21 Et ipsis Dominis prædiorum acquiritur tàm
dominium, quàm possessio alluionis.
Alluuio fit tàm per accretionem, quàm decre-
tionem, n. 20.
- 22 Diuisionis Aluei à flumine derelicti, & Al-
luionis inter habentes prædia coheren-
tia modus remissionis.

O B S E R V A T I O :

A Flumen à fluendo dictum, est decursus
aque sub certo Alueo intrà suas ri-
pas, vt tradunt Cepol. de Seruit. Rustic. præd.
cap. 3. n. 2. Franciscus Sympman de Iure
nauticæ & maritim. cap. 5. num. 3. ac n. 5.
Antunez Portugal de Donat. Reg. tom. 2.
par. 3. cap. 4. n. 1.

Diuiditur in publicum, & priuatum,
iuxta text. in l. 1. §. fluminum cum seq. ff.
de Fluminib. Bart. in trac. de Fluminib. seu
Tyb. alluui. §. Flumen numer. 1. cum duobus
seqq. Rip. in l. Quominus num. 1. ff. de Flu-
minib.

Publicum, quod est perenne, idest quod
semper fluit, vt tradunt Bart. & Rip. vbi
supra Rip. coram Coccin. decis. 1885. nu. 8.
est de Regalibus Principis iuxta text. in
cap. vñic. Qua sint Regalia in tit. de Feudis
Sympman. loc. cit. num. 57. cum seq. Guidopap.
decis. 577.

Fluminum publicorum autem duæ sunt
species, nempe quædam sunt navigabilia,
quædam non, iuxta text. in d. l. 1. §. non an-
tem. Rip. vbi supra sub eodem n. 1.

Priuatum verò potest esse duobus mo-
dis, nempe vel quia perpetuò non fluat,
sed solum in hyeme aquas pluuias reci-
piat, & propriè vocatur torrens. dist. l. 1.
§. torrens Rip. & Bart. loc. cit. sub eodem
num. 1. Alsograd. conf. 4. num. 141. vol. 3.
Petb. de Aqueduct. cap. 2. num. 19. cum
seq. D. Patibell. de Distant. cap. 8. nu. 13.
cum duobus Rip. & Bart. loc. cit. Antonius Gob-
bius consultat. decis. 203. num. 12. Rot. coram
Ninot. decis. 58. n. 19.

Vel quia est proprium alicuius priuati,
quod contingit, quando nascitur in pro-
prio fundo, vt stagnum, vel lacus, vel per
propria prædia ducitur opere manufacto,
vt declarat Rip. loc. cit. sub d. num. 1. Aut
con-

constat de concessione Principis tanquam de re priuata, vt respondet *D. Gobb. d. consult. 103. num. 13. vers. iunctis praesertim cum seq.*

Nec qualitas priuati fluminis tollitur ex eo, quod inferuiat publicae aquarum cucuationi, quia non inde sequitur, quod sit iuris publici respectu proprietatis, & dominij, sed solum quod ad simplicem passiuam seruitutem tantum, vt respondit *D. Gobb. loc. cit. num. 11. vers. eò etiam nullatenus cum seq. D. Patibell. vbi supra num. 15. & Rot. coram Ninot. cit. decif. 58. num. 21.*

Cumque flumen priuatum sit in dominio priuatorum, & commercio proinde ceterae res priuatae *d. l. 1. §. nihil*, ibi: *Nihil enim differt à ceteris locis priuatis flumen priuatum, ibique Angel. in §. hoc interdictum ff. de Fluminib. Strypsan loc. cit. nu. 9. cum seq. Antunez Portugal vbi supra nu. 5. iuncto num. 48. & D. Senator Gobb. d. consult. 103. num. 18. vbi alios Concordantes cumulat.* Proinde sicut Dominus potest disponere de flumine priuato, proinde de alijs rebus proprijs, vt tradit *Antunez d. num. 48. ita ad eum spectat illius cura, reparatio, & expurgatio, proinde tenetur facere expensas pro conseruatione aliarum rerum propriarum, cum expensae pro conseruatione rei spectent ad Dominum.*

Ad differentiam fluminis publici, ad cuius reparationem omnes concurrere tenentur vt firmatum fuit supra in *Obferu. ad Rubr. XXXVIII. lib. IV. num. 10. cum seq. nisi aliquid speciale statutum fuerit*, proinde de fluminibus Belgij, & Hollandiae iura specialia sancita fuisse circa eorum aggrces testatur *Strypsan d. cap. 5. nu. 413. & à nostro Statuto quoque determinatum fuit, quinam concurrere debeant.*

B Alueus consideratur velut venter fluminis, & sicut stomachus continet vinum, ita alueus supra se continet aquam, ideoque alueus appellatur locus fluminis, quia flumen ibi cubat, vt tradit *Bart. in d. traet. Tyberiad. cit. de Alueo in princ. quem sequitur Capot. de Seruitut. Rustic. praed. cap. 34. num. 1. Arias de Mesa Var. resol. lib. 2. cap. 42. num. 1. Antunez Portugal de Dominat. Reg. vol. 2. par. 3. cap. 4. sub num. 36.*

Hinc resultat, quod causam, & naturam fluminis sequitur, & iudicatur de Alueo, proinde de flumine, vnde si flumen est de regalibus, & publicum, ita & eius Alueus *d. l. 1. §. simili modo ff. de Fluminib.*

eum. alijs mox allegatis. Verbum si flumen solum Alueum in totum dimittat, tunc Alueus derelictus definit esse publicus, & efficitur priuatus, vt prosequitur *Antunez loc. cit. num. 58.*

Et illius dominium acquiritur Dominis praediorum adiacentium, facta inter eos diuisione pro modo latitudinis eorundem praediorum adiacentium iuxta text. in *§. quod si naturale Insist. de Rer. diuis. & l. Adco 7. §. quod si toto ff. de Acquir. rer. domin. Cepol. d. cap. 34. num. 3. Arias de Mesa Var. resol. lib. 2. cap. 42. num. primo, & cap. 44. per tot. Antunez. Portugal. allegat. cap. 4. num. 38. Vin. decif. 498. num. primo, Anell. decif. 21. num. primo ibique Thor. in Addit. pariter num. primo, & respondit Rot. in recent. decif. 102. num. 6. cum seq. par. 15. Quia ipse Dominus absque alia apprehensione efficitur statim ipso iure possessor verus aluei *Post de Ma. nutent. obseru. 73. num. 85.* Ea ratione quia quemadmodum qui prope flumen praedia possident, plurima sustinent incommoda, prouenientia ex aquarum inundationibus agrorum conuulsionibus, & riparum munitionibus, merito Alueus derelictus ratione vicinitatis acquiritur illis, qui incommoda sentiunt, cum nihil magis naturali rationi conueniat, quam vt cum sequantur commoda, quem sequuntur incommoda, vt comprobatur *Antunez Portugal. loc. cit. num. 38. vers. Quod summa cum seq. & num. 40. Concordantibus relationis firmat idem procedere, si partem aluei dimitteat.**

Maiores difficultates versatur circa decisionem, An Alueus nouus, quem flumen postmodum ad pristinum, & naturalem rediens, vel aliò cursum dirigens dereliquit, spectet ad antiquos Dominos, an potius ad vicinos possessores quærat, quem articulum late examinat *Arias de Mesa Var. resol. lib. 2. cap. 45. cum seqq. Scaym. decif. 10. n. 2. Vin. decif. 498. nu. 15. cum seqq. lib. 3.*

Praedicta regula seruanda est in alluione, quæ est incrementum latens *l. primo §. primo ff. de Aqua quodid. l. Adco 7. §. praeterea ff. de Acquir. rer. domin.* Nam in isto quoque casu diuisio facienda est pro modo latitudinis praediorum adiacentium iuxta text. in *d. l. Adco eod. §. praeterea ibique Gloss. in verbo adijcis.* Et tradunt *Bart. in d. eius Tyberiad. par. 2. de Insula verbo pro modo latitudinis, & in par. 3. verbo*

verbo *Alueus*, *Mazzol. conf.* 118. à num. 8. *Cyriac. controu.* 376. num. primo cum seq. *Sypman. cit. cap. 5. num. 476. cum seqq.* *Arias de Mesa Var. resol. cap. 42. num. primo cum seqq.* respondit *Ros. in cit. dec.* 202. num. 7. cum seq. vbi notat quod alluuio fit tam per accretionem, quam per decretionem, hoc est siue flumen ponat, & adiciat, siue paulatim retrocedat. Et Dominus prædij adiacentis acquirit absque ullo ministerio hominis, nedum domini, verum etiã possessionem, cum dicatur pars, & accessorium prædij coherentis, & ideo sine noua apprehensione

possideatur ab illo, vt alijs relatis firmat *Cyriac. d. controu.* 376. num. 7. vbi num. 8. cum seq. tradit fecit dicendum esse, si intercederet *Alueus*, quia tunc opus esset apprehensione *Poff. de Manus. obseru.* 73. num. 86. & *Ros. coram Coccin. decif.* 1816. num. 5.

Circa modum autem diuidendi *Alueum* à flumine derelictum, & alluuiouem inter habentes prædia coherentia vide *Bart. in Tyberiad. Carolum Caracc. tract. primo de Alluuiou. Scayn. decif.* 117. num. 21. cum seq. & *Ros. in dicta decif.* 202. num. 15. cum seqq.

De Vijs publicis.

R V B R I C A XXXV.

Statuimus, et ordinamus, quod omnes Viæ publicæ, quæ reperientur quoquo modo occupatæ sine legitima licentia, et auctoritate reducantur ad pristinum statum per eos, quæ eas ita occupatas tenent, infra spatium vnus mensis postquam ei fuerit iniunctum per Dominos Antianos, seu per Officiales dicti Communis eorum mandato sub pœna librarum decem bonon. committenda, et cum effectu exigenda, si infra prædictum tempus præmissa non obseruauerit. De cætero autem nulli hominum liceat occupare Viæ publicas sine auctoritate, et expresso assensu in scriptis obtento Consilij generalis, aut Dominorum Antianorum pro tempore Præsidentium vnâ cum adiunctis, et accedente assensu maioris partis vicinorum, et non aliter, et hoc sub pœna librarum viginti quinque bonon. Vicinales verò Viæ in Comitatu occupari non possint, nisi accedente omnium conuicinorum interesse habentium, et Dominorum Antianorum pro tempore præsidentium consensu, et non aliter, et sit præcisum.

S V M M A R I V M.

- 1 Via publica Regale ius est. *Decl. n. 2.*
- 2 Vfus via publica ad quemlibet de populo spectat.
- 3 Vfus via publica, nec à Principe absque iusta causa prohiberi potest. *Vide ibi.*
- 4 Edificare nemo potest super via publica, absque licentia Principis, vel Magistratus ad id facultatem habentis.
- 5 Alterare, vel angustiare nemo potest viam publicam, aliàs ad quid teneatur num. 13.
- 6 Claudere nemo potest viam publicam, aliàs ad quid teneatur num. 13. *Ampl. num. 8.*
- 7 Interdictum nè quid in loco publico competat contra claudentem viam publicam.
- 8 Mutare nemo potest viam publicam, aliàs

- ad quid teneatur n. 13.
- Occupare nemo potest viam publicam aliàs ad quid teneatur num. 10. & 13. *Limita vt ibi.*
- 9 Scala, nec primus gradus scalarum potest poni in via publica etiã non habente exitum.
- 10 Solum publicum debet esse liberum vsque ad Calum.
- 11 Publica loca tueri omnium, & singulorum interest.
- 12 Interdictum nè quid in via publica, vel alio loco publico fiat cuiuslibet de populo competit, & in prima parte est prohibitorium, in secunda verò restitutorium.
- 13 Iudex auctoritate propria demolire valet quicquid factum fuit in via, quod publicum ladat.
- 14 Interdictum nè quid in via publica, vel loco publico fiat vt locum habeat, qua

- qua concurrere debeant, remissuè.
- 18 *Facultas edificandi sopra solum, & viam publicam ex Statuto, vel Consuetudine, vel ex licentia Principis, aut Magistratus intelligenda est sine damno vicini.*
- 19 *Licentia aliquid faciendi in publico ita debet concedi, ut sine iniuria cuiusque fiat.*
- 20 *Princeps concedere potest, ut quis in via publica, vel loco publico edificare possit in præiudicium tertij.*

OBSERVATIO.

Via publica est ius Regale cap. unic. *Qua sint regalia ubi committitur Scribenies, Massrill. de Magistrat. lib. 3. cap. 10. num. 266. Besold. Thesaur. pract. litt. l. sub num. 19. Rosental de Feud. cap. 5. conclus. 20. num. primo, & 4. Antunez Portugal. de Donat. Reg. lib. 3. cap. 3. num. 1. ubi cumulat concordantes Tondut. Q. & resolut. ciuili par. 2. cap. 133. num. 11. Hodiern. ad Surd. decif. 42. ubi num. 2. cum Montan. de Regalib. vers. via publica tenet id esse intelligendum quò ad protectionem.*

Quod limitatur in vis publicis intrà Ciuitatem, nam istæ sunt Ciuitatis, & Vniuersitatis, earumque cura ad Magistratum pertinet §. Vniuersitatis ibique Gloss in verbo familia, & Piccard. num. primo Instit. de Rer. diuis. ut tenent Bec. conf. 15. nu. 5. iuncto num. 21. Cancr. Var. resol. par. 2. cap. 2. num. 99. vers. neque via Besold. in Politic. lib. primo cap. 12. §. primo num. 4. vers. via etiam publica in fine, Capiblanck. de Baron. prag. 8. par. 2. num. 44. cum seq. plenè comprobando respondit Ioseph de Rosa consultat. 1. num. 3. cum seqq.

Et quamuis vsus viæ publicæ ad quemlibet de populo spectet Molin. disput. 707. num. primo, & seq. quem refert, & sequitur Massrill. ubi supra n. 271. Franc. Marc. decif. 594. n. 7.

Iràut nec etià à Principe illius vsus transeuntibus absque iusta causa prohiberi valeat, ut tenent Afflic. in dicto cap. unic. verbo via publica num. primo, *Qua sint regalia, Peregr. de Iure Fisci lib. primo tit. primo num. 22. Sixtin. de Regal. lib. 2. cap. 2. num. 28. cum duobus seqq. Antunez Portugal. loc. cit. num. 12. ubi num. seq. subdit causas iustas, nempe si debitum vectigal. solute reculent; Vel seruentur Arcana*

Principatus, vel si propter multitudinem timeatur illius inualio, vel si hostes sint.

Attamen nemo potest absque licentia, Principis, vel respectiue Magistratus expressam ad id facultatem habentis super ea edificare ad text. in l. Seruitus §. publico ff. de Seruis. l. Prohibere 3. §. planè vers. sed si à Principe ff. Quod vi, aut clam Afflic. in dicto cap. unic. verbo via publicæ nu. 2. *Quæ sint regalia prosequitur Massrill. d. cap. 10. num. 270. & consonant Capitula Grascia impressa infra in Appendic. pag. 91. num. 115, cum seqq.*

Eamque alterare, vel angustiare Tondut. loc. cit. num. 12. Cyriac. controu. 677. num. 28. Censal. decif. Lucens. 69. num. 7. cum seq.

Neque eam claudere l. Prator ait. 2. §. ait Prator ff. Nè quid in loco public. Gloss. in l. prima ff. de Locat. & itin. public. Massrill. dicto cap. 10. num. 273. Antunez Portugal. loc. cit. num. 46. ubi cum Tondut. subdit procedere, etiàmsi clausura, nemini noceat, adeò ut si claudatur de consensu omnium vicinorum, adhuc alius de alia contrata agere potest nè claudatur, & contradiçtio illius præuilet omnibus alijs consentientibus Franc. Marc. dec. 336. num. 15. par. prima Surd. decif. 42. num. 7. ubi cum Afflic. notat quod contra claudentem agi potest interdicto, Nè quid in loco publico.

Aut mutare Arias de Mesa Var. resolut. lib. 2. cap. 49. n. 14. Cyriac. loc. cit. Franc. Marc. d. dec. 336. n. 15. iuncta dec. 596. ad finem par. prima.

Vèl occupare d. l. Prator ait in princip. Antonell. de Loc. legal. lib. 2. quæst. prima num. 7. Surd. decif. 42. sub num. 7. Ros. in recent. decif. 82. num. 15. par. 18. quod etià disponitur in d. Capitulis Grascie §. 115. cum duobus seqq. ubi limitatur quò ad Fabros murarios, & similes, quibus permissum est tenere in via res ad eius exercitium necessarias.

Minus scala, nec primus gradus scalarum possit poni in via publica etià non habente exitum Gratian. ubi supra num. 26. Antunez loc. cit. num. 47. Antonell. d. quæst. prima num. 8. Surd. dicta decif. 42. num. 7. in fine cum seq. Ea ratione quia solum publicum esse debet librum, usque ad Coelum Specul. de Caus. possess. & propriet. §. nunc dicendum num. 34. ibique Io. Andr. §. priuata num. 16. Antunez loc. cit. num. 48.

Aliter verò faciens, vel teneretur ad re-
13 situendam viam veterem destruatam, &
præstandum interesse *Honded. conf. 100.*
num. 58. vol. 2. Cyriac. contr. 667. num. 31.
Vel subite onus præbendi viam per suum
agrum *Alberic. Florian. & Fulgof. in l. Si*
locus S. final. ff. Quemad. servit. amitt.
quos refert, & sequitur *Cyriac. loc. cit.*

Et cum omnium, & singulorum interfit
14 publica loca tueri d. l. Prator ait S. primo
proindè cuilibet de populo competit in-
terdictum nò quid in via publica, vel alio

15 loco publico fiat quod in prima parte est
prohibitorium in secunda verò restitutor-
ium, vt in eadem l. Prator ait 2. S. hoc
interdictum, *Cepol. de Servit. ruffic. cap. 3.*
num. 66. & notat Antunez Portugal. n. 48.
vers. & notabis cum seqq. vbi aduertit,
quod Iudex propria auctoritate demolire

16 valet quicquid factum fuit in via, quod
publicum ledat. Quæ autem concurrere
debeant, vt locum habeat *Interdictum*
nò quid in loco publico, vel via publica,
17 fiat vide penès *Viu. decif. 488. num. 18.*
lib. 3.

Et si ex Statuto, vel consuetudine, vel

ex licentia Principis, aut Magistratus com-
petat facultas ædificandi suprà solùm, &
18 viam publicam, ea intelligenda est fin e-
damoo vicini, iuxta dispositionem *text in*
l. Prator ait S. Si quis à Principe ff. Ne quid
in loc. public. Cepoll. de servit. Vrb. præd.
cap. 41. de stillicid. seu testio sub num. 2. Ca-
pye. latr. dicta consultat 64. num. 23. plenif-
simè Reuerendissimus Roccha Disputat. Iu-
ris select. volum. 2. cap. 174. num. 1. cum
seqq. Antunez Portugal. de Donat. Reg. tom.
2. par. 3. cap. 3. num. 34. vers. Et nota cum
seqq.

Imò particularitè animaduertendum
est, quod quotiès aliquid in publico fieri
19 permittitur, ita oportet permitti, vt sine
iniuria cuiusque fiat, vt admonet *Vulp. in*
dicta l. Prator ait 2. S. Si quis vers. Nam
quotiès.

Cæterum si Princeps expressè concesserit,
vt quis in via, vel loco publico possit
20 ædificare in præiudicium tertij subfine-
bitur rescriptum, vt firmatur in *dicta*
l. Prator ait S. Si quis à Principe in fine, &
alijs relatis tenet Antunez Portugal. loc. cit
num. 37.

De danda via non habenti.

R V B R I C A XXXVI.

Ordinamus, quod cuilibet non habenti viam per quam commodè iri possit ad
prædium, seu ad alia bona sua, quilibet Iudicis in Ciuitate Fauentiæ com-
pellere possit, & debeat conuicinos suos, seu alterum eorum, per quorum, vel cuius
possessiones commodius iri possit ad prædicta bona, seu prædia, ad petitionem
ipsius in illo pretio, vel permutatione dare ipsam viam secundum quod æstimatum
fuerit per duos bonos viros à partibus eligendos vnum videlicet pro qualibet par-
te, & in casu discordiæ, æstimatores Communis intelligantur electi loco tertij, &
summarie de plano, & sine strepitu, & figura iudicij, & omni iuris solemnitate om-
missa, prædicta fiant, & exequantur.

S V M M A R I V M.

- 1 Via publica mutationi, & interitui subie-
cta sunt.
- 2 Via publica ammissa, & destructa impetu
fluminis, vel alia causa, vicinus de
fundo proprio conigua viam præstare
tenetur.
- 3 Et si reus potest per Iudicem compelli.
- 4 Soluta tamen pretio per Fiscum, seu Vni-
uersitatem.
- 5 Viam, seu iter volens per fundum vicini
ex quo aliter non potest se conferre ad
Tom. II.

eius prædium, tenetur soluere pretium
seruitutis.

Vicinus itinervis seruitutem tradere tenetur
vicino, qui aliunde non potest se con-
ferre ad eius prædium. Soluta tamen
pretio seruitutis num. 5.

O B S E R V A T I O.

Mutationi, & interitui viæ publicæ
quoque obnoxie sunt, vt expe-
1 rientia testatur, vnde eueniente casu, quod
fluminis impetu, ruina, chasmate, aut
S alio

alio casu ammissa sit, vicinus de fundo pro-
prio contiguo viam præstare teneatur, iuxta
text. in l. Si locus 14. ibi: cum via publica,
vel fluminis impetu, vel ruina ammissa sit,
vicinus proximus viam præstare debet ff.
Quemad. servit. amitt. & firmant adducti su-
pra in Obseruat. ad Rubr. 21. num. 1. hoc eo-
dem libr. Antonell de Loco legal. lib. 2. par. 1.
num. 11.

Et si recuset potest per Magistratum
compelli, vt tradit Gail obseruat. 56. num. 1.
cum seq. lib. 2. & vtramque conclusionem
firmat Fritschius tract. var. par. 1. cap. 15.
de Ammissione via num. 3.

Soluto tamèn pretio à Fisco, seu Vni-
uersitate, vt respondit gloss. in dicta l. Si lo-

cus verbo præstare, & firmatum fuit supra
in Obser. ad dictam Rubr. 21 sub num. 3. &
reverta contraria opinione tenet hanc vti
receptiorem Antunez Portugal. de Donat.
reg. volum. 2. par. 3. cap. 3 num. 52. vers. Ve-
rium contraria.

Si autem quis velit iter, seu viam per
fundum vicini ex quo aliter non potest le-
conferre ad eius prædium, tunc sicuti vic-
inus tenetur tradere servitutem ieiuneris
ratione publicæ utilitatis, ne fundus incol-
tus remaneat, aut alias inutilis reddatur,
vt aduertit Boer. decif. 322 sub num. 10. ita
ipse tenetur ad solutionem pretij huiusmo-
di servitutis, vt firmatum fuit supra in di-
cta Obseruat. ad Rubr. 21. num. 5.

De Aquarolis eligendis, & deputandis.

R V B R I C A XXXVII.

Sancimus quoque, & statuimus, quod singulo anno de mense Decembris, vel aliàs
quandocumque fuerit expediens in generali consilio eligantur, & deputentur ad
scrutinium fabarum albarum, & nigrarum, duo experti viri, qui præesse debeant
manutentioni stratarum, pontium, & viarum publicarum, ne ab aquis inundentur,
& qui incumbere, & vigilare debeant, ne aquæ in Comitatu, & distri ctu Fauentiæ
nocumentum inferant, neve fluminum aquæ alucum solitum exeant, aut aliter
detrimentum, aut damnum faciant in dicto Comitatu, & districtu, seu cursum via-
rum publicarum impediunt, & vbicumque opportunum fuerit tracturos necessarios
fieri procurant, ne aquæ terras, nemora, vineasve, aut bona aliqua inuadant, aut eis
damnum inferant, & in prædictis omni solertia, & diligentia se exerceant, &
& vbicumque fuerit necessarium teneantur refici, & reparari facere vias publicas,
& possint pro prædictorum executione Scolarum incolas, dummodò proximiores,
adhibere, & is præcipere, etiam sub pœna dummodò pœna per eos imponenda non
excedat solidos viginti bonenorum, quando fuerint iussi ductores bouum, si verò
operarii solidos decem bonenorum pro singula vice, & pro quolibet iubendo, cu-
ius pœna dimidia dictis Officialibus applicetur, quam tamen pœnam exigere non
valeant sine scientia, & iussu Dominorum Antianorum pro tempore præfidentium
expresso, & quorum officium annale esse decernimus, nisi aliter per dictum genera-
le Consilium decerni contigerit.

S Y M M A R I U M.

1 Viarum publicarum apud Romanos semper
magna cura fuit.

Curatores viarum publicarum sub varijs no-
minibus vid. Cenforum, Viocurum,
Edilium Curulium, & Curatorum
viarum designati fuerunt à Romanis,
ad hoc, vt earum instructioni, refectio-
ni, & reparationi, ac purgationi præf-
sens sum. 1.

2 Edilium officium est incumbere instructioni,
& refectio, ac reparationi viarum pu-
blicarum.

3 Deputatus Curatorum viarum, seu Magistro-
rum Viarum, seu Edilium est omnino
necessarius, & quare.

4 Grassery Fauentia eliguntur quolibet an-
no in die festo Sancti Thomæ, & ha-
bent auctoritatem circa instructionem
reparationem, & purgationem via-
rum.

- 5 Praefes viarum quolibet anno in Urbe sortem extrahitur ex Collegio Clericorum Camera Apostolica. Vido num. 16.
- 6 Magistri Viarum deputantur à Pontifice quolibet anno num. 5.
- 7 Iurisdictionis, & auctoritatis Magistrorum Viarum Urbis remissus num. 6.
- 7 Cardinalis Camerarius concedit situs, & loca publica in Urbe. Decid. num. 9.
- 8 Magistri Viarum concedunt una cum Eminentissimo Camerario situs, & loca publica num. 7.
- 8 Magistri Viarum licentiam concedunt pro directione sili situs publici à Cardinali Camerario concessi.
- 9 Pretium retractum ex concessione situs, & loci publici deponendum est in Sacrothesiae Pietatis, vel alibi, & erogandum in opus publicum.
- 10 Pontifex concedit situs, & loca publica in Urbe mediante chiographo, cuius executionem committit, vel Cardinali Camerario, vel Praefidi, & Magistris Viarum.
- 11 Magistris viarum competis facultas concedendi situs publicos acquisitos, vel ex causa directionis viarum, vel demolitionis domorum.
- 12 Facultas in certis casibus concessa consuetum in alijs denegata.
- 13 Magistri Viarum Urbis tradunt licentias retinendi currus, carectas, barotias, aliisque similia instrumenta, & pro illis exigunt emolumenta.
- 14 Procurator Fidei Tribunalis Magistratus Viarum Urbis participat ex emolumentis, quae percipiuntur ex licentijs pro retentione currum, carectarum, barotiarum, aliorumque similibus instrumentorum num. 13.
- 15 Notarius Tribunalis Magistratus Viarum Urbis participat ex emolumentis, quae percipiuntur ex licentijs pro retentione currum, carectarum, barotiarum, aliorumque instrumentorum similibus.
- 16 Carectini, & carectula inservientes pro mera, simplici, vero, & absoluto usu proprio Domini non subiacent solationi emolumentis, atque debent Magistro Viarum.
- 17 Magistratus Viarum Urbis origo, eiusque iurisdictionis quantum olim esset.
- 18 Officium Assessoris Magistratus Viarum Urbis suppressus fuit.
- 19 Cardinali Camerario concessa fuit iurisdictionis privativa quod ad alios in causis suis Tom. II.

- ris Congruis, seu retractus, illique annexis, & dependentibus.
- 18 Praefes Viarum cognoscit causas loris Congruis, & retractus in gradu appellationis.
- 19 Praefidis Viarum iurisdictionis, & facultates num. 20. cum seqq.
- 20 Magistratus Viarum iurisdictionis, & facultates, & num. 21. 22.
- 21 Cardinalis Camerarius iurisdictionis in platea Agonis praefata suis dumtaxat durante una Eminentissimi Cardinalis Alterij.
- 22 Iurisdictionis in platea Agonis dismembrata fuit à Cardinali Camerario, & omnia Tribunali, & Magistratus Viarum num. 21.
- 23 Ad solutionem Taxarum, & impositionum pro vijs, & Pontibus omnes nemino excepto tenentur.
- 24 Appellatio suspensiva in causis Taxarum viarum non admittitur, sed solum in devolutivo.
- 25 Praescriptio à solutione Taxarum Viarum, quando incipit.
- 26 Electio Praefidis Viarum non fit ad annum, sed ad beneplacitum Summi Pontificis.
- 27 Appellatio expurgationis Urbis, nec non unius iulij pro qualibet apoteca, & currum, & rbdarum, ac cisorum vulgo Caleffi à quo fit faciendus.
- 28 Taxa emolumentorum Tribunalis Magistratus Viarum, eiusque Ministrorum tenenda est affixa.
- 29 Exactorum Taxarum Viarum officium, & obligationes.
- 30 Emolumenta omnia, etiam ex pretio suorum publicorum in beneficium Tribunalis, seu Magistratus Viarum, seu implementum, eius onerum, & praesertim in expurgationem Viarum conuertantur.
- 31 Emolumentum factorum quatuor centum assignatum fuit cuilibet Magistro Viarum.
- 32 Magistri Viarum venidero, & recognoscere debent saltem semel in anno proprijs sumptibus vias Consulares districtus Urbis.
- 33 Praefidis Viarum iurisdictionis super vijs tam Consularibus, quam non Consularibus, & tam in districtu, quam extra: num. 32. & 33.

O. B. S. E. R. V. A. T. I. O. b. a
 Pad Romanos tanta habita fuit cura,
 & ratio viarum publicarum, vel sub
 S 2 varijs

varijs nominibus, iuxta diversitatem temporum designati fuerint, qui earum instructioni, refectioni, & reparationi, ac purgationi praesent, ad hoc, ut subditi commode, & tuto comedare possent, nempe Censores, Viocuri, Aediles Curules, Curatores viarum, de quibus Tit. Liv. lib. 41. cap. 27. Dion. lib. 54. Hist. Dionys. Halicarnas. lib. 11. Roman. antiquit. Amaya in l. per Bithyniam num. 6. C. de Immunit. nemini concess. lib. 10. Petr. Gregor. Syntagm. 1. r. univ. lib. 3. cap. 13. nu. 4. Brisson. Oper. variat. lib. 4. cap. 12. de Viarum Curatoribus, Frieschius tract. var. par. 1. cap. 14. de reparatione viae. Mastrilli de Magistrat. lib. 3. cap. 10. num. 277. cum seq. Klob. de Contribut. cap. 9. num. 29. Knipschild. de Iurib. & priv. Civit. Imperat. lib. 5. cap. 26. num. 25. Besold. T. bejaun. tract. litt. L. sub num. 19.

Hodie pariter ad Officium Aedilium hoc spectat Caput. de Regim. Reipubl. cap. 7. §. 16 num. 5. cum seq. Pegas ad lib. 1. ordinat. Regn. Portugal. tom. 6. tit. 68. §. 18. num. 1. cum seq. Fragos. de Regim. Reipubl. par. 1. lib. 7. disputat. 21. num. 9.

Deputatio huiusmodi Officialium pro constructione, reparatione, restauratione, & purgatione viarum omnino est necessaria, cum id respiciat Maiestatem Principis, & Reipublicae, ac salubritati aeris conferat, ut advertit Caput. de Regim. Reipubl. dicto cap. 7. §. 29. in fine, ubi subdit, licet saepe sit refugium praedae, & Romagner. ad Consol. in Addit. ad Statut. Eugub. lib. 5. rubr. 24. num. 4. & dictum fuit supra in Observat. ad Rubr. 2. num. 4. cum seq. lib. 4.

Prout, iuxta dispositionem praesentis Rubricae deputantur quotannis à Consilio Generali in die Festo S. Thomae Aediles, Grassieri nuncupati, de quorum auctoritate, & iurisdictione, vide Observat. ad Rubr. 10. lib. 1, & praecipue circa nostram materiam Capitula super officio Grascia nu. 108. cum pluribus seqq. impress. infra in Appendice pag. 90.

In Urbe quoque in principio cuiuslibet anni per sortis extractionem eliguntur Praefes Viarum ex Collegio Reuer. Cameræ Apostolicæ Clericorum, nec non à Summo Pontifice deputantur duo Aediles, seu Magistri Viarum ex numero Nobilium Viarum, de quorum auctoritate, & iurisdictione cum scriptis Brugiot. in Epitomi. Viar. cap. 3. & Cardini. de Lucan. Relat. Romanae Curiae dist. 3. 8. in ult. est co-

rum dicta repetere, notando solum, quod Eminentiissimus Cardinalis Camerarius concedit situs, & loca publica in Urbe vigore facultatum sibi concessarum à Gregorio XV. in eius motu proprio emanato de anno 1621. favore Eminentiissimi Cardinalis Ludovici Ludovizij eius Nepotis super iurisdictione Camerariatus, ibi; Concessionibus suarum, & locorum publicorum in Urbe fiant per litteras patentes disti Ludovici Cardinalis, & pro tempore existentis Camerarij, quæ concessio, seu licentia, subscibitur etiam à Magistris Viarum, & si ab eis non subscibatur, tamen data opera alicuius Ministri Tribunalis ad effectum consequendi duplex emolumentum, potest ipsi Magistri Viarum concedunt separatam licentiam pro directione filii situs per Eminentiissimum Camerarium concessi, ac in ea deputant Architectum pro illius executione. Modetate tamen Eminentiissimus Camerarius vitur huiusmodi auctoritate, quando nempe agitur de medicis situ, & loco publico concedendo, cuius pretium deponi debet in Saero Monte Pietatis, vel alibi ad effectum illud erogandi in opus publicum; nam alioquin remittit instantiam Summo Pontifici rescribendo à tergo memorialis Adeas Sanctissimum, qui concedere solet situm mediante particulari Chiographo, cuius executionem committit, vel Eminentiissimo Camerario, vel Praefidi, & Magistris Viarum.

Vigore motus proptij Pauli III. regis strati penes Bard. de Iure prothomis. & Statuti Urbis lib. 3. cap. 49. vers. Si quis loca competit etiam facultas Magistris Viarum concedendi situs publicos acquisitos, vel ex causa directionis viarum, vel demolitionis domorum, quæ facultas cum fuerit ad praedictos duos casus restricta videtur in alijs denegata Possib. de Marzenti. observat. 47. num. 4. in fine, & Rota post eum decis. 86. num. 6.

Ab eisdem Magistris Viarum rationes ministerij, & laborum, quos impendunt in publicam utilitatem exiguntur nonnulla emolumenta: Verum quia à quibusdam controuertebatur solutio emolumenti, solui soliti pro licentis retinendi currus, carectas, barotias, aliasque similia instrumenta, & super huiusmodi articulo acriter disceptatum fuerat in Tribunali Cameræ, ad tollendas omnes controuersias mediante singulari solita vigilantia, & diligenti.

līgencia D. Antonij Pellij mihi arctissima
amicicia coniuncti, & nunquam satis lau-
dati obtinere fuit sub die 30. Martij
1690. à Summo Pontifice *Alexandro VIII.*
Chirographum confirmatorium facultatis
exigendi prædictum emolumentum, cuius
rata spectat etiam tam ad Procuratorem
Fiscalem, quam ad Notarium tenoris se-
quentis.

Reverendissimo Cardinal Camerlengo,
Essendoci stato esposto per parte del Mar-
chese Martino Ginnetti, e Lelio Falconieri
al presente Maestri delle Strade della No-
stra Città di Roma, e suo Distretto, che li
Maestri di Strade pro tempore sono stati
sempre soliti di concedere, e distribuire
publicamente le licenze che si dicono del
legno à quelle persone di qualsivoglia sta-
to, grado, e conditione, che hanno hauu-
ti, & esercitati Carri, Carrette, Barozze,
e simili Instrumenti, e per loro emolumen-
ti onorarij di esigere per ciascuno, e cia-
scuna di essi, & esse rispettivamente giulij
dodici in ciascun anno, de' quali vn giu-
lio per ciascuno, e ciascuna di essi, & esse
ne spetti al Procuratore Fiscale del Tribu-
nale delle Strade, & vn altro giulio al Ca-
po Notaro dell' Offizio del medemo Tri-
bunale, e contro quelli che non hauessero
presa tal licenza, e pagati detti emolu-
menti di procedere Manu Regia tanto per
il pagamento de' medemi emolumenti,
quanto anche per le pene contenute ne'
Bandi in diuersi tempi publicati, mà che
essendogli poi da alcuni che hanno Carri,
Barozze, e simili Instrumenti stata con-
trouerfa la facultà di dare dette licenze e
di esigere detti emolumenti, ne habbino
essi Maestri di Strade riportato à loro fa-
uore da Monsignor Liera all' hora Presi-
dente delle Strade il mandato de manute-
nendo, e la sentenza, che à detti Maestri
di Strade pro tempore compete il l'us, e
facultà di concedere dette licenze, e di
esigere detti emolumenti, e che detto
mandato de manutendo sia stato poi an-
che confermato dalla piena Camera, nel
di cui Tribunale sia stata poi introdotta
anche vn' altra noua lite simile ad Instan-
za di quelli che hanno, & esercitano
Carrette pretendendo anche questi di non
spender più dette licenze, e pagare li su-
detti emolumenti, e che tanto nell' vna
quanto nell' altra causa e lite la Camera
habbia decretato nel giudicio possessorio,
che li Maestri di Strade pro tempore dia-

no la signurà de restituendo in casum suc-
cumbentiae, e che restino tuttauia detti
liti pendenti in petitorio nella medema
Camera, & hauendoci supplicato di op-
portuno rimedio. Noi perciò bene, &
à pieno informato del solito praticato
per il passato, e delle ragioni di ambe le
Parti tanto in possessorio, quanto anche
in petitorio, & in riguardo delle continue
fatiche, che li Maestri di Strade, & altri
Officiali sudetti fanno per il seruitio pu-
blico, e per altri giusti motui, e cagioni,
che ci mououono l'animo di Nostro Moto
proprio, certa scienza, e con pienezza del-
la nostra assoluta poestà, hauendo qui per
espressi à sufficienza tanto li tenori del su-
detto decreto, ò mandato de manutenden-
do, e della sudetta sentenza di Monsignor
Liera, & anco della conferma di detto
mandato de manutendo emanato dalla
piena Camera, e quello, e quella rispettu-
amente confermando, & approuando
come se di parola in parola fossero qui in-
seriti, quanto anche li sudetti decreti, e ri-
solutionsi di dar signurà in casum succum-
bentiae lo stato delle sudette cause, e liti,
e ragioni, e motui di ambe le Parti, l'im-
portanza delle medesime liti e cause la
qualità, e nomi de' Litiganti, e tuttocio
che fosse necessario d' esprimersi primiera-
mente auochiamo à Noi le sudette liti, e
cause con tutti li loro annessi, e connessi
incidenti, & emergenti della detta nostra
Camera, e suo Tribunale, e quelle con
tutti li suoi atti e processi, resolutionsi, e
decreti sudetti di dar signurà de restituendo
in casum succumbentiae, così auocate
nello stato, e termine, che hora si trouano
le irrijamo, & annulliamo con tutti, e
singoli atti sopradetti, dichiarandoli di
nessuno effetto, e valore & in tutto, e per
tutto le sopprimemo, & estinguiamo e re-
ducemo in stato come se mai fossero state
introdotte affoluendo, e liberando piena-
mente essi Maestri di Strade dalla pretesa
restitutione di tali emolumenti percetti
per il passato, e successiuamente voglia-
mo, e comandiamo che tanto per il
passato, quanto per l'auenire li Maestri
di Strade, che sono stati per il passato, e
che sono di presente per il tempo, che non
hanno potuto esigere detti emolumenti
per causa di dette liti, e che saranno in
fueuto in perpetuo possino e debbano li-
beramente Manu Regia, & more Came-
rali priuatiuè quoad omnes alios, nel mo-
do,

do, e forma, che si è praticato per il passato avanti l'introduzione di dette liti, e cause, dare e distribuire dette licenze, & esigere li sudetti emolumenti non solo per li sudetti Carri, Barrozze, e Carrette, & altri Instrumenti simili, mà anche per li Carrettini, Carrettole, & altri simili Instrumenti introdotti doppo in forma più piccola come surrogati in luogo di detti Carri, Carrette, e Barrozze da tutte, e singole persone di qualsivoglia stato, grado, e conditione anche priuilegiare, e priuilegiatissime proportionatamente, eccettuando però quella, e quelle Carrettini, e Carrettole che seruono, e seruiranno per mero, semplice, vero, & assoluto vso proprio, dandogliene noi la facoltà e licenza amplissima anche per via di noua concessione e di nouo chiaro espresso, & ampio priuilegio, quale vogliamo seruar in ogni futuro tempo per vero, giusto, e legittimo titolo tanto per queste, quanto anche per l'altre licenze di qualsivoglia sorte solite concedersi dalli Maestri di Strade, e per legitima perceptione delli soliti emolumenti di tutte dette altre licenze ancora, al quale effetto vogliamo, e dichiariamo, che anche queste siano comprese in questo nouo priuilegio, e noua concessione in caso che ne sia bisogno, acciò la facoltà, & autorità di poter concedere tutte le sudette, & altre licenze solite a concedersi, e di esigere li sudetti soliti emolumenti non gli si possa da alcuno in auuenire più controuertere, & impugnare sotto qualsiuoglia causa, e pretesto, e li medesimi emolumenti vogliamo possino appropriarseli secondo il solito per loro vso proprio, eccettuati però li sudetti giulij, che per ciascun Carro, Barrozza, Carretta, Carrettino, Carrettole, & altri Instrumenti simili come sopra, e per tutte le altre licenze solite concedersi da essi Maestri di Strade vogliamo si paghino alli sudetti Procuratore Fiscale, e Notaro del Tribunale delle Strade oltre all'altri emolumenti soliti che gli spettano; e la suddetta effigienza di detti emolumenti possano, e debbano farla oltre all'altre Tasse, e pagamenti ordinarij, e straordinarij, che li sudetti Instrumenti deuono contribuire, e pagare per la Tassa dell'accommodamento delle Strade, e per la Tassa, che si dice della serratura applicata per beneficio publico allo spurgo, e pulizia della medesima nostra Città di Roma, & oltre

ad altre noue Tasse, e pagamenti che sono prauenissero in auuenire, e sopra tutte, e singole cose sudette, e per la loro libera, e spedita effecutione diamo, e concediamo à Voi ampla, e libera facoltà, e giurisdictione priuatiue quoad omnes alios di prendere, e fare tutte quelle prouisioni, e risoluzioni per il plenario effetto in perpetuo di questa nostra noua concessione, e priuilegio, con far pubblicare Bandi, & Editti, e procedere ad ogni atto giudiziale, & extragiudiziale, che stimarete necessarij, & opportuni, e che à Voi pareanno, e piaceranno proibendo noi li in sospensio, come in deuolutiuo ogni appellatione, e ricorso, e così eseguirete, essendo questa la mente, e volontà nostra espressa; Volendo, e decretando che il presente nostro Chirographo, e quanto in esso si contiene habbia il suo effetto, vigore, & effecutione con la sola nostra sottoscrizione ammesso, e registrato che sarà in Camera in conformità della Bolla di Pio Quarto de Registrandis, e che contro il medesimo Chirographo, e tutto ciò che in esso si contiene non si possa mai opporre di subreptione, & obreptione ne altro vicio, e nullità, togliendo Noi da adesso per al l'hora ogni facoltà, autorità, & giurisdictione ad ogni, qualunque Giudice Ordinario, Commissario, e Delegato, alla Camera, e Rota, & ad ogni altro Giudice, e Tribunale, anche Cardinali Legati à Latere di poter giudicare, decidere, interpetrare, glossare, decretare, risolvere in contrario, irritando, & annullando Noi da adesso per alhora tutto ciò che si facesse giudicasse, decidesse, interpetrassero, glossasse, e decretasse, e risoluessero, altrimenti, benchè non siano stati citati, e chiamati, ne sentiti li sudetti litiganti, & altri qualsiviano in qualsivoglia modo interessati, e non ostanti le Bolle di Simaco, Paolo II., e III. Paolo IV., e qualsiviano altre Bolle Constitutioni, & Ordinationi Apostoliche, Leggi Ciuili, e Canoniche, vfi, stili, consuetudini, li Statuti, e Riforme di Roma in quella parte fossero contrarij à questo nostro Chirographo, & altri qualsiviano Statuti, e Riforme, e Leggi municipali, e Regole della nostra Cancellaria, de l'urc questo non tollendo, e qualsiua altra cosa, che facesse in contrario, alle quali tutte, e singole hauendo li loro tenori qui per espressi à sufficienza come sopra di parola in parola fossero inseriti per que-

„*la volta, & à questo effetto espressamente*
 „*deroghiamo non solo in questo, ma in*
 „*ogn' altro miglior modo. Dato dal No-*
 „*stro Palazzo Apostolico di Monte Cau-*
 „*lo questo di 30. Marzo 1690.*

Alexander Papa VIII.

Post hæc scripta emanavit *Constitutio Sanctissimi Domini Nostri Innocentij XII.* super Confirmatione, Reformatione, & Cessione respectu iurisdictionis, & facultatibus Tribunalis, & Magistratus Viarum tenoris sequentis; electusque fuit in Præsidem Viarum *Illusterrimus, & Reverendissimus Dominus Grimaldus Camera Apostolica Clericus*, in quo præter excellentiam nobilitatem, summa vigilantia, singularis integritas, & iustitia resurgens, ac in hoc munere, sicut in omnibus alijs ab eo exercitis, ad utilitatem publicam, visus est prius egisse, quam agere.

INNOCENTIVS EPISCOPVS
 Servus Servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

Sacerdotalis, & Regie Urbis Nostræ ad illud sublimata fastigium, ut per Beati Petri Sedem Caput Orbis effecta, latius præsideat religioni Divina, quam unquam imperaverit dominatione terrena, vultu fuit, decori, & commodis etiam temporalibus ad Nos convenit ampliori cura prospicere, quod ipsam, ubi præcipuorum Apostolorum glorificatus est exitus, & quam in communem patriam Christianus populus universus agnoscit, singulari dilectione gerimus in paternæ viscibus Charitatis. Dum vero in eadem Sede, meritis licet imparibus, superna dispositione locati, Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum exemplo, ad Urbem præfatam considerationis nostræ oculos principaliter convertimus, eius etiam districtus, aliorumque Nobis, & Romane Ecclesiæ etiam in temporalibus subditorum locorum commodioribus visi, alijsque utilitatibus in Subditorum nostrorum, & quorumcumque Romipetarum beneficium respectu consulere non prætermittimus.

Atque siquidem sal. recor. Martinus Papa V. Prædecessor Noster, cum rei cunctis edoctus fuisset, quod præfata Urbis, eiusque districtus ex defectu officij Magistrorum, quod antiquitus pro viarum, stratarum, platearum, & locorum tam publicorum, quam privatorum, nec-

non edificiorum lapideorum, & lignorum, parietum, tignorum, bancorum, testorum, tabularum, mænianorum, aposthecarum, & pontium, portarum, transituum, aquarum decursum, canalium, & meatuum, necnon urbanorum, & rusticorum prædiorum, pratorum, hortorum, atque vinearum finium, restaurationem, servitutum, & libertatum administrationem institutum, & ordinatum fuerat, in præmissis grandem patiebatur deformitatem; Necnon accepisset, nonnullos civi, & incolæ res fastidas, & corruptas in vias, stratas, plateas, & loca publica, & privata huiusmodi projicere, seu alienare, & in usus proprios deducere, & propterea huiusmodi deformitatibus, excessibus, & incommodis possentius occurrere cupiens, Officium Magistratus huiusmodi iuxta illius institutionem auctoritate Apostolica suscitavit, reintegrit, & restituit; Duos quoque Urbis, & districtus præfatorum Viarum Magistros ad suum beneplacitum deputavit, cum solitis ab antiquo iurisdictionibus, potestatibus, honoribus, privilegijs, libertatibus, atque oneribus universis in præmissis, & circa ea concernentibus, dependentibus, & annexis, etiam cum facultate faciendi Submagistros, necnon huiusmodi excessus reparandi, corrigendi, & emendandi absque cuiusvis vocatione, seu citatione, sed iuxta datam illius a Domino prudentiam, etiam per demolitionem quorumcumque edificiorum, necnon præmissorum occasione gravatos absque lite, sed summarie, simpliciter, de plano, & quibuscumque tunc expressi non obstantibus releuandi, restituendi, & reponendi, contradiutores quoque, & rebelles privandi, banniendi, arrestandi, incarcerandi, omniaque, & singula faciendi, & exercendi, que Magistri illorum Prædecessores facere, & exercere poterunt, seu etiam debuerunt, & alias prout in eiusdem Martini Prædecessoris secundò Kal. Aprilis Pontificatus sui anno octavo expeditis literis plenius continetur.

Succesit alij Romani Pontifici Prædecessores nostri, & præsertim simili recordationis Sixtus IV. Anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo octuagesimo Prædie Kal. Iulij, Leo X. Anno eiusdem Incarnationis millesimo quingentesimo decimo septimo quarto Nonas Novembris, & Pius IV. Anno Incarnationis præfate millesimo quingente-

gentesimo sexagesimo quinto Decimo Kal. Septembris per suas respectiue editas literas S. R. E. Camerario, & prefatis Viarum Magistris, plevasque coniunctim, aliquas vero separatim exercendas iurisdictiones, facultates, & functiones confirmarunt, ampliarunt, & respectiue concesserunt. Quas, & alias huiusmodi literas cum decreto Camere Apostolice de Inquilinis in emptione domorum preferendis, tamen si recol. memoria Pius V. etiam Predecessor noster per quasdam suas motus proprii Cedulas sub Datum quarto Idus Aprilis, & quinto Nonas Julij Pontificatus sui anno sexto, quo ad lucum congrui, & noua (non tamen Sacra, aut publica) confiruenda edificia, ad terminos iuris communis reduxerit, nihilominus pie mem. Gregorius Paps XIII. similiter Predecessor noster per alias suas Anno Incarnationis prefate millesimo quingentesimo septuagesimo quarto Kalendis Octobris editas literas, predictis memoratorum Sixti, Leonis, ac Pij IV. & Pij V. literis, quatenus ad aliquid eorum, que in ipsius suis literis continebantur, pertinebant, & de aliquo eorum statuebant, & disponebant, antiquatis, abrogatis, & penitus reuocatis, & sublati plurima innouauit, statuit, decreuit, & ordinauit circa edificia, & ornatum dictae Urbis, ac coeclias, seu voluntarias venditiones, & Ius congrui, seu retractus eorumdem venditionum occasione competens, seu institutum, tum in eadem Urbe, tum intra tria, & respectiue duodecim a prefata Urbe milliaria, cum multis facultatibus, & iurisdictionibus plerumque a prefatis Camerario, & Viarum Magistris coniunctim exercendis.

Alie quoque, & quidem multiplices iurisdictiones, facultates, curae, & functiones in quampluribus siue predictorum, siue aliorum Romanorum Pontificum Predecessorum nostrorum Chirographis, literis in forma Breuis, ac motus proprii cedulas, necnon in eiusdem Urbis a Sede Apostolica confirmatis Statutis eidem S. R. E. Camerario, Praefidi, & Magistris Viarum prefatis aliquando aliquibus mixtim, & aliquando omnibus infinuati concessae, seu demandatae fuerunt, exercitium tamen initialis, & contentiose iurisdictionis in ijs, quae dictis Litis. um Magistris iniuncta fuerant, pe-

nes eorum Assessorem ab eadem Apostolica Sede deputatum existere consuevit.

Hinc Negi abusiibus, qui de super irrepservant, occurrere, iustitiae administrationi in praemissis plenius consulere, ac prefatae Urbis ornatui, necnon eiusdem, illiusque districtus, & Ditionis Ecclesiasticae respectiue viarum, locorum, & aliorum quorumcunque in prefatis literis, & ordinationibus quoquo modo contentorum instructioni, conseruationi, reparationi, restaurati, & expurgationi, quantum Nobis ex Alto concedatur, uberius respectiue providere cupientes; Ac propterea omnium prefatarum, & aliarum, si quae sint, literarum tam sub plumbo, quam in forma Breuis, motus proprii cedulorum, chirographorum, ordinationum, & Statutorum quorumcunque circa praemissa existentium teneres, ac si de verbo ad verbum inserti essent, proplene, & sufficienter expressi habentes, de dictorum filiorum nonnullorum Romae Curiae Praetorum, & Virorum pietate, doctrina, prudentia, & rerum usu praestantium specialiter ad id a Nobis deputatorum, qui rem mature examinarunt, consilio, ac etiam Motu proprio, ex certa scientia. & matura deliberatione nostris, de qua Apostolica potestatis plenitudine, memoratis literas, cedulas, chirographa, ordinationes, & statuta in ijs, quae praesentibus, & omnibus, & singulis hic contentis quoquo modo non aduersantur, eorumdem tenore praesentium approbamus, confirmamus, & innouamus, illisque perpetuum, & inuolabilis firmitatis robur adijcimus, & ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, & pro tempore spectabilis, penitus, & omnino observari volumus, & mandamus.

Decernentes, omnes, & singulas huiusmodi literas, sanctiones, statuta, & ordinationes, tam speciales Tribunalis, sed Magistratas, quam generales, & in parte de eodem Tribunalis, seu Magistratu traflantes, necnon omnes, & singulas iurisdictiones, facultates, curas, sanctiones, & administrationes huiusmodi quoquo modo concessas, non aliter, quam ad formam harum praesentium observari, exequi, & intelligi posse, & debere, perinde ac si ab initio instituta, & respectiue concessae, attributa, directae, & demandatae fuissent personis, modis, ac formis

formis in presenti nostra in perpetuum
valitura Constitutione contentis, quam,
supplendo omnem, & quancunque alio-
quin necessariam, seu opportunam ex-
pressionem, ac sublati omnibus, & qui-
buscunque contrarijs, diuersis, seu diffe-
rentibus, omnino, & inuolabiliter ser-
uari, adimpleri, & exequi volumus, &
mandamus.

Reformationem verò Tribunalis, seu
Magistratus huiusmodi à iurisdictionis
norma, & distinctione incipientes, præ-
uia præij, ac impense expeditionis res-
tutione iam facta ei, qui Magistrorum
Viarum Assessoris Officiu habenus ob-
tinet, officiū huiusmodi penitus, & omnino
16 suppressimus, abolemus, & abrogamus.

Jurisdictionem in omnibus, & singu-
lis causis Juris congrui, seu retractus,
cum omnibus, & singulis ab eo depen-
17 dentibus, annexis, & connexis, in quibus
ante hanc memorati Camerarius, ac Ma-
gistrorum Viarum Assessor in sinu pro-
cedebant, in posterum ad eundem Cam-
erarium priuatiuē quod ad alios spectare;
Huiusmodi autem causas in gradu appel-
18 lationis iisdemmet modis, & formis, qui-
bus hactenus obseruatum fuit, ad Præ-
sidem Viarum deuoluendas esse, & ab illo
ad Tribunal Camere supradictæ appel-
landum esse decernimus.

In reliquis omnibus causis, & negocijs,
eorumque annexis, connexis, & depen-
dentibus, omnem, & quancunque neces-
19 sariam, & opportunam iurisdictionem
pro tempore existentis Viarum Præsi-
di, priuatiuē quod ad alios, concedimus, & ad
eundem, à quo ad Cameram præfatam
pariter appellatur, spectare volumus, &
mandamus.

Magistris tamen Viarum tam in Vrbe,
quàm in eius districtu præfatis occasione,
seu in actu vias eiusdem districtus inui-
20 senti, facultatem coercendi contrauenen-
tes constitutionibus, bannimentis statu-
tis, & ordinationibus Tribunalis, seu
Magistratus, necnon ipsorum Mag-
strorum, vel alterius eorum præceptis,
seu iussibus, vsque ad eorundem con-
trauentientium incarcerationem, ac etiam
excarcerationem, in forma tamen extra-
iudiciali, prout etiam procedendi in simili
forma contra huiusmodi contrauenientes
ad pignorationem pro multis, & panis
pecanarijs in præfatis bannimentis con-
sentis, ac eorundem pignorum restitutio-

Tom. II.

nem, (reseruatis semper prædicto Via-
rum Præsidi ulteriori cognitione, & re-
curso,) præseruamus, & quatenus opus
sit, etiam concedimus.

Iisdem quoque Viarum Magistris cu-
ram, superintendentiam, & admi-
strationem instruendi, reficiendi, restau-
randi, manutenendi, mundaendi, & ex-
purgandi vias, plateas, & loca Urbis,
necnon confirmandi, eligendi, & amouen-
di Architectos, submagistros, operarios,
& artifices prædicto Magistratui Viarum
inservientes, salvo semper iure Præsidi
eisdem ex iusta causa remouendi, prout
etiam facultatem licentias habenus ab ijs-
dem dari solitas, & in posterum pro in-
demnitatē Magistratus, & Officialium
iuxta modum præscribendum registran-
das, & sigillo Præsidi præfati gratis
muniendas, concedendi, salvo ad memo-
ratum Præsidem, auditis Magistris præ-
fatis, ab huiusmodi licentiarum denega-
tione, seu indebita concessione recurso,
similiter præseruamus, & quatenus
opus sit, concedimus.

Eidem Præsidi Procuratorem Fisco-
lem, Ratiocinatorem, & Exactores qua-
rumcunque taxarum, vel exactio-
num tam in Vrbe, quàm in eius districtu supra-
dictis, necnon Mandatarium, & Viarum
Commisarium, cum Magistrorum præ-
fatorum consilio, & Baronellum ad eius
libitum deputandi, & amouendi faculta-
tem concedimus; reseruata tamen Vene-
rabili Fratri nostro Palatio Episcopo
Præfesto eiusdem S. R. E. Cardinalis
de Alterijs nuncupato dictæ Sanctæ Ro-
mæ Ecclesiæ Camerario prædictos Pro-
curatorem Fiscolem, Ratiocinatorem,
& Mandatarium, donec vixerit, depu-
tandi, & amouendi.

Ad hæc omnes, & singulas iurisdic-
tiones, facultates, curas, & emolumen-
ta quancunque pro tempore existentibus
eiusdem S. R. E. Camerarijs in platea
21 Agonis competentes, & competentia, sed
ab illis exerceri, & percipi habenus con-
suetas, & consuetas, & nunc prout ex
tunc, sequito obitu memorati Palatij
Episcopi Cardinalis, & Camerarij, cu
pariter, donec vixerit, nullum ius huius-
modi adimere volumus, & declaramus,
ab eodem Camerariatus Officio penitus, &
omnino dismembramus, & separamus,
illasque, & illa Tribunali, & Magi-
stratui Viarum sub iura, regimine, &
iuris-

iurisdictione solius pro tempore existentis *Presidis Viarum* adhiuites, & *serman* presentium, absque ulla prorsus inter distant *Agonis*, & alias plateas *Urbis* differentia, seu distinctione restituiamus, seu unimus, annectimus, & incorporamus, & restituiamus, seu uniamus, & annexas, & incorporatas esse volumus, & mandamus.

Ex nunc autem omnes, & singulas iurisdictiones, facultates, curas, & administrationes huiusmodi cuiusque persone etiam prefate *S. R. E. Cardinali*, etiam eiusdem *S. Romanæ Ecclesiæ* *Vicecancellario*, *Collegijs*, *Capitulis*, *Locis pijs*, *22 Basilicis*, & *Ecclesijs* etiam *Patriarchabilibus*, & quibuscunque quavis dignitate, vel præcæminetia tam *Seculari*, quàm *Ecclesiastica* fungentibus, etiam speciali, & indiuidua meritorie dignis, super plateis, vijs, & locis *Urbis* prefate quoquo modo concessas, vel competentes, necnon emolumenta, de quorum percipiendorum valido, & subsistenti iure, quod respectu aliorum, quàm *Ecclesiarum*, & *Locorum* piorum, ex titulo verè, & proportionate oneroso, & correspondente esse debeat, legitimè non constituerit, suppressimus, abolimus, & abrogamus, ac ab ipsidem, seu eorum officijs, vel muneribus, separamus, & dismembramus, illasque, & illa modo, & *forinapremijs* ex nunc *Tribunali Viarum* sub cura, regimine, & iurisdictione pro tempore existentis *Presidis Viarum* huiusmodi restituiamus, seu unimus, annectimus, incorporamus, & quatenus opus sit, de nouo concedimus.

Præterea inherentes alijs sacris, *chirographis*, & *ordinationibus* *Tribunalis*, & *Magistratus* huiusmodi, quæcunque *23* privilegia, & exemptiones, & quasuis literas patentes ibidem renouatas, & presentibus aduersantes nullatenus suffragari declaramus, illasque, & illas iterum renouamus, cassamus, & annullamus, Volentes, & mandantes, omnes, & singulos, nemine prorsus excepto, in ipsidem *Chirographis* specificatos, seu comprehensos etiam *Patrijs* nostri *Apostolici*, & cuiuscunque *Judicis*, & *Tribunalis*, tametsi speciali, & indiuidua nota dignorum, necnon *diuini S. R. E. Cardinalium*, *Basilicarum*, *Ordinum*, *Congregationum*, & *Societatum* etiam *Iesu ministrorum*, & *Officialium* quæcunque, & quibuscunque literis patentiibus munitis, ac

Neophitos, & *militibus* etiam *auxiliariis* *Archis S. Angelis*, & *Alabardariis* nuncupatos *Gubernatoris Urbis* quæcunque, & quæcunque etiam in minori, & modico, seu minimo numero, ad solutionem, & contributionem quarumcunque taxarum, & impositionum, æquè ac alios non privilegiatos, teneri, & obligatos esse, necnon iurisdictioni *Tribunalis*, & *Magistratus* huiusmodi, ac omnibus, & singulis illius constitutionibus, & ordinationibus quibuscunque pariter esse, & remanere subiectos. Prout etiam prefata *chirographa*, & ordinationes innouantes, & ampliantes, à decretis, mandatis, & sententijs super solutione quarumcunque taxarum, seu contributionum à *Tribunali*, seu *Magistratu* prefatis impositarum, & imponendarum, & respectu iud super assuetum, seu appositum ab *Assessorijs*, seu *Appaltatoribus* debitorum, seu debendorum solutione, necnon super rationibus per administratores, seu economos reddendis, ac super restitutione, vel solutione eorum, quæ per eosdem administratores, seu economos exacta fuerint, nullam admittendam esse appellationem, seu recursum in suspensiuo, sed *24* in deuolutiuo tantum, ita ut quæcunque appellationes, & recursus, seu citationes, inhibitiones, superseffories, & decreta in omni appellationum, seu recursuum huiusmodi faciende, seu facienda, absque ulla attemptatorum, penarum, seu nullitatis incurso, possint impune sperni.

Solutiones quarumcunque taxarum, pro quibus iudicialiter mediante contestatione litis, vel solum tentata aliqua executione mandatorum, actum non fuerit, triennio ex nunc quodam præteritis, & à die impositionis quodam futuris taxas computando, præscribuntur.

Cæterum *Præses Viarum* huiusmodi non amplius ad annum in *Camera prædicta*, ut moris erat, sorte extrahatur, sed à Nobis, seu *Romano Pontifice* pro tempore existente, ad nosrum, & eiusdem pro tempore existentis *Romani Pontificis*, & *diuini Sedis* beneplacitum, in posterum deputetur. Ex *Magistris* vero *Viarum* non amplius uterque infirmus, sed alteruter tantum, ut unus semper pendensibus *Magistratus* negotijs instruat, & remaneat, dimittatur.

Appaltus expurgationis *Urbis*, necnon *salus iulij*, qui singulis trimestribus pro

pro qualibet apotheca foluitur, itidem-
que curruum, seu rbedarum, ac cisorum
27 aucto cateſſi locari ſolitorum, à præſato
Palatio Epifcopo Cardinale, & Came-
rario pariter donec vixerit, inſimul cum
Præſide, & Magiſtris Viarum huius-
modi. Alij verd appaltus, aſſiſtus, &
contractus, ac poſt obitum memorati Pa-
latis Epifcopi Cardinalis etiam: diſti ap-
paltus expurgationis Urbis, & præſidi
iulij, necnon curruum, ſeu rbedarum,
& cisorum prærenomatorum in Congre-
gatione ſingulis hebdomadis pro negotijs
diſti Tribunalis, ſed Magiſtratus ſu-
ciendo cui ſidem Præſes, Magiſtri Via-
rum, & aij Miniſtri de more interſent,
aperitis ſemper in ſupra diſtis congrega-
tibus cedulis oblationum, & facta delibe-
ratione meliorem conditionem facienſi
reſpectu ad concludantur, & ſtipulentur.

Renouatur, ſeu fiat, facta imprimi-
tur, & impreſſo in locis à Præſide præ-
ſato præſcribendis exponatur, & reti-
28 neatur diſtincta, & moderata Taxa
omnium, & ſingulorum emolumentorum
tam Tribunalis, ſeu Magiſtratus, quam
ſingulorum eius miniſtrorum, ſeu officia-
lium, nihilque prorsus præter, vel con-
trà eandem, ſub panis arbitrio memora-
ti Præſidis inſigendis, percipiatur, vel
exigatur.

Teneantur ſinguli exactores ſub pænâ
faſſi diſtincte, & diligenter annotare
29 omnes, & ſingulas taxas, & quocun-
que earumdem debitores, prout etiam
omnes, & ſingulas etiam minimas exa-
ctiones, ac perſonas, à quibus exegerint,
intra quindecim dies poſt quamlibet, li-
cet minimam exactionem, computandos,
iſtaque omnia diligenter, fideliter, & di-
ſtincte deſcribere in libris in Officio No-
tarij Tribunalis retinendis, & cuiusque
quomodolibet intereſſe habenti promptè
exhibendis.

Omnia, & ſingula emolumenta Tribu-
nalis, ſeu Magiſtratus etiam ex taxa
curruum, & cisorum præſatorum loca-
30 ri ſolitorum, necnon ex pretio ſuum
publicorum, in beneficium Tribunalis ſeu
Magiſtratus, vel implementum eius on-
rum, & præſertim in expurgationem via-
rum conuertantur.

Magiſtri Viarum nulla prorsus etiam
minima, ac etiam ſpontè oblata, tum in
pecunia, tum in quolibet ſpecie, & tam
ordinaria, quam extraordinaria, certa,

Tom. III.

31 & lucrata emolumenta ratione eorum
muneris, ſeu quarumcunque licentiarum,
acceſſum, & ſunſtionum poſt hac amplius
exigere, ſeu percipere quouomodo va-
leant, ſed ſolo annuo ſtipendio ſcut. qua-
dringentorū monetæ Romanæ pro quolibet
eorum, ex emolumentis Magiſtratus ex-
trahendo, quod illis conſtituimus, & aſ-
ſignamus, omnino debeant eſſe contenti.

Via conſulares diſtrictus Urbis pro-
prijs ſumptibus, & expenſis perſonaliter
reuidcantur, & recognoſcantur ſaltem
32 ſemel in anno pro quolibet via per diſtos
Magiſtros Viarum, quo verd ad Præſi-
dem præſatum eius arbitrio, & ultra
huiusmodi acceſſus, in quibus neceſſita-
tibus, reparatiombus, & commoditati-
bus huiusmodi viarum debeant ſidem reſ-
pectu ad conſultare, & providere, ſemper
inugilem, ac certiori ſatagant de
omnibus earumdem viarum neceſſitati-
bus, & incommoſis etiam per literas cir-
culares Gubernatoribus, & Communi-
tariis, ſeu Uniuerſitatibus Ciuitatum,
Terrarum ſeu Locorum, in quorum ter-
ritorijs via præſata conſiſtunt, ut reſ-
ponſiones, & alie informationes de ſu-
per habita, in Congregatione præſata,
ad effectum oportune de ſuper providen-
di, referantur, & examinentur.

Præſidis Viarum ſuperintendentia,
& facultates vias conſulares ditionis Ec-
cleſiaſticae extra præſatum diſtrictum
33 exiſtentes comprehendant, & eiufdem
ditionis Gubernatores ſubieſti ſint ordi-
nationibus memorati Præſidis, qui de
viarum præſate ditionis inſtructione, &
reſtitutione, reſtauratione, & manuten-
tione, non tamen in iudicialibus, debeat
eſſe ſolicitus: In diſtrictu verd omnem
ſuam iuriſdictionem in vijs tam conſula-
ribus, quam non conſularibus reſpectu
ad valeat exercere.

Decernentes, eaſdem præſentes literas,
& in eis contenta quæcunque, etiam ex
eo, quod omnes, & ſinguli ſupra diſti,
ac alij quicunque in præmiſſis quomodoli-
bet ius, vel intereſſe habentes, ſeu habere
pretendentes, cuiusvis ſtatus, gradus,
ordinis, præeminentie, vel dignitatis,
ſeu alias ſpecifica, & indiuidua mentio-
ne, & expreſſione digni exiſtant, ſiſdem
preſentibus non conſenſerint, nec voca-
ti, ſeu auditi fuerint, iameſſiſſorum in-
dultorum, vel priuilegiolorum vigore con-
ſentire, ſeu vocari, & audiri ſemel, vel

T 2. plu.

pluries quoquo modo debuissent, aut ex alia quantumvis iuridica, & priuilegiata causa, colore, pretextu, & capite etiam in corpore iuris clauso, vltimo quaque tempore de subscriptionis, vel obreptionis, seu nullitatis vitio, aut intentionis noſtra, vel intereſſe habentium conſenſu, alioque quolibet etiam quantumvis magno, & formali, ac ſubſtanciali defectu noſari, impugnari, infringi, in controuerſiam reuocari, ad terminos iuris reduci, ſeu aduerſus illas aperiſionis erit, reſtitutionis in integrum, aliudque quodcunque iuris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari nullatenus poſſe, ſed ſemper, & perpetuo validas, firmas, & efficaciſſimas, & ſore, ſuſque plenarias, & integros effectus ſortiri, & obtinere debere, & ab omnibus, ad quos ſpectat, & pro tempore quodcunque, & quomodocunque ſpectabit, inuiolabiliter obſervari; ſicque, & non aliter per quoscunque Iudices ordinarios, & delegatos quauis auctoritate, præmiſſentia, aut poteſtate ſurgentes, & ſunſturos, etiam Cauſarum Palatii Apoſtolicæ Auditores, & diſtæ S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, ſubſtantiæ eiſ, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, iudicari, & deſiniri debere: Irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper hiſ a quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attemptari.

Non obſtantibus omnibus, & ſingulis præmiſſis, & quatenus opus ſit, noſtra, & Cancellariæ Apoſtolicæ regula de iure quaſſio non tollendo, necnon præſati Pij VI. Prædeceſſoris, de gratiis quæcunque intereſſe Camere Apoſtolicæ concernentibus, in diſtæ Camera Intra certum inibi præſcriptum tempus præſentandis, & regiſtrandis, necnon alijs quibuſcunque Apoſtolicis, ac etiam in Generalibus Concilijs editis, & edendis Conſtitutionibus, Ordinationibus, ac Vrbi, & Curie Romanæ, & Camere Apoſtolicæ, eiſdemque Curie Tribunalium, quarumcunque Eccleſiarum etiam Patriarchallium S. Ioannis in Laterano, Principis Apoſtolorum, & S. Mariæ Maioris, Monafteriorum, Hoſpitalium, Locorum piorum, necnon Ordinum, Congregationum, & Societatum, etiam leſu, & quibuſvis alijs, etiam iuramento, vel alia quauis firmitate roboratis, ſta-

tutis, viſibus, ſtylis, conſuetudinibus, & decretis, etiam nouis reformationibus quibuſcunque, legibus, & canonibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apoſtolicis ſub quibuſcunque verborum tenoribus, & formis, & cum quibuſvis etiam derogatorijs derogatorijs, aliſque efficaciſſimis, & inſolitis clauſulis, & decretis in genere, vel in ſpecie etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, vel ad quorumvis inſtantiam, ac etiam conſiſtorialiter, aut alia quomodolibet per Nos, & Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros in contrarium eorumdem præmiſſorum conceſſis, ac etiam pluries confirmatis, innouatis, & approbatis, quibus omnibus, & ſingulis etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialiſ, ſpecifica, indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quæuis alia expreſſio, habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, tenores huiusmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſeruata, exprimerentur, & inferrentur, iſdem præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis, & inferſis habentes, illis aliis in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum eorum ſerie ſpecialiter, & expreſſe motu, ſcientia, deliberatione, & poteſtatis plenitudine paribus ſpecifica, liter, & expreſſe derogamus, & derogatum eſſe volumus, & mandamus, necnon omnibus illis, quæ iſdem Prædeceſſores noſtri in præmiſſis quibuſcunque eorum literis, & chirographis voluerunt non obſtare cæteriſque contrarijs quibuſcunque.

Volumus autem, quod poſtquam præſentes valuiſ Eccleſie Lateranenſi, & Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & in Actæ Campi. Floræ de Vrbe per aliquem ex noſtris Curſoribus affixe, & publicata fuerint, omnes, & ſingulos tam in Vrbe, quam in Diſtributis, & Diſtione præſatis exiſtentes, perindè obſigentes, & orſent, ac ſi unicuique eorum perſonaliter, & nominatim intimata fuiſſent; Quodque earum tranſumptis etiam impreſſis, manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur,

beat, quæ iisdemmet præsentibus, si exhibitæ, nullo modo fuissent, adhiberetur.

Nulli ergo omnino hominum liceat, paginam hanc nostrarum approbationis, confirmationis, innovationis, voluntatum, mandatorum, decretorum, suppressionum, obolitionum, abrogationum, præseruationum, concessionum, declarationum, dissimbrationum, separationum, restitutionum, unitionum, annexionum, Incorporationum, reuocationis, cassationis, annulationis, constitutio-

nis, assignationis, derogationis, aliorumque præmissorum infringere, seu ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem Anno Incarnationis Domini millesimo sexcentesimo nonagesimo secundo, Quarto Kal. Decembris Pontificatus nostri anno secundo.

B. Card. Prodatarius. I. F. Card. Albanus.

De arboribus nocumentum inferentibus incidendis.

R V B R I C A XXXVIII.

Item declaramus, volumus, & ordinamus, quod quicumque habet, seu habebit in Comitatu, aut districtu Fauentis terras aliquas aratorias, seu vineas habentes arbores aliquas iuxta conuicini sui bona, quæ afferant umbram, & nocumentum bonis ipsius conuicini teneatur quodocumque ad id requisitus fuerit, seu à Iudice monitus, aut iussus huiusmodi arbores euellere, & incidere, ne vicino damnum inferatur, & hoc quando tales arbores sint in confinio bonorum conuicini, vel ab eis distent minori spatio pedum decem perticæ fossato intermedio non existente, eo autem existente spatio pedum quinque perticæ, & si quis siluam habuerit in dictis districtu, & Comitatu iuxta, & propè aliquam vineam teneatur, & debeat eam incidere, & penitus euellere, & eam sic tenere per spatium dictorum decem pedum perticæ versus vineam huiusmodi, & alias arbores, etiam penitus, & radicibus euellere in confinio existentes, nullo temporis cursu, nullaque præscriptione obstante, & qui requisitus à conuicino id facere distulerit, aut in hoc Iudicis mandato non obtemperauerit, & spatio quindecim dierum continuorum sic cessauerit, librarum decem bononem, pœnæ subiaceat pro qualibet vice sic cessauerit, & inobediens fuerit, & nihilominus ad prædicta iuris remedijs omnino compellatur. In iuris vero, & tracturis, & cantrici non liceat plantare in aliqua ripa eorundem à cursu aquæ vsque, & per totam ripam pendentem, & aliter plantare possint ad requisitionem vicini, seu de mandato Dominorum Antianorum, vel alterius Officialis Communis Fauentis remoueri, eas conuertendo in vsus, & vtilitatem Communis Fauentis pro reficiendis pontibus, & alijs necessarijs ipsius Communitatis, & in prædictis, & quolibet prædictorum procedi debeat per Dominum Potestatem, seu alium Iudicem ad id competentem summarie, simpliciter, sine strepitu, & figura iudicij, solaque facti veritate inspecta, & sit præcisum.

S Y M M A R I V M.

1. *Distansia, seu interstitium in plantatione arborum, quæ nam requiratur de Iure communi.*
2. *Distansia in plantatione arborum non seruata ad formam præscriptam à Statuto Fauentis, inquantum vicini arbores penitus sunt euellenda.*
3. *Statutum Florentinum lib. 4. de vigis incidendis disponit, quod arbores non*

producentes fructus comestibiles ad hominum usum, existentes propè agrum vicini per cistò brachia incidi debeant. Vide num. 4.

5. *Rami arboris si super vicini fundo aded pendeant, ut illi noceant, tunc Dominus arboris ad altitudinem quindecim pedum à terra requisitus à vicino damnificato tenetur circumcidere, & num. 7.*

Amplia

Amplia procedere non obstante allegatione praescriptionis num. 11.

Et si requisitus recuset, poterit vicinus damnificatus propria auctoritate id facere num. 9.

Cautius tamen erit, si eo casu Iudex adeatur actione negatoria intentata num. 10.

6 *Vmbra est per Sole carens propter aliquod Corpus densum obiectum valde fructibus officiens.*

8 *Statutum Melchiniz disponit, quod Dominus arboris ramos, qui ex ea in vicini fundum propendunt, detruncare teneantur.*

11 *Arbor in eodem statu semper non permanet.*

OBSERVATIO.

AN interstitium quinque, vel potius duorum pedum in plantatione arborum de Iure communi requiratur super intelligentia text. in l. final. ff. Fin. regund. inter U.D. maxima est controuersia, sed quia articulus de more plenissime examinatus fuit à R.P. D. meo Seuerolo in eius doctissimo responso impresso penes D. Pacicbell. de *Diffant. post. diff. in ordine la 34. à num. 13. usque in finem*, ubi scribens aduersus eandem decisionem emanatam coram Cardinale Cerro firmat, esse reducendum ad duo pedes, vel quia text. in dicta l. final. corrupte in aliquibus Codicibus loquatur de quinque pedibus, vel quatenus etiam esset intelligendus de quinque pedibus, probe litteraliter legitur, adhuc ex communi vsu, & contraria consuetudine generali abrogatus sit, & reducta distantia ad duo pedes; Quæ disputatio sublata fuit ex dispositione nostri *Statuti* præscripti in præfenti Rubrica certam distantiam, qui non seruata instante vicino arbores penitus sunt radieitis euellendæ iuxta Gloss. in l. prima verbo redigere vers. sed oppono C. de Interdict. ibique Salscet. num. 3. circa med. in quarta oppositione Ansfald. conf. 54. per tot. qui loquitur in terminis *Statuti Florentini* lib. 4. de vigis incidendis disponentis, quod arbores non producentes, fructus comestibiles ad hominum vsum existentes propè agrum vicini per octo brachia incidi debeant Caluin. de *Æquit. lib. 2. cap. 120. num. primo cum seqq. Ruginel. de Arbor. cap. 7. Pacicbell. de Diffant. cap. 11. num. 10. & R.P.D. Seuerol. ubi supra num. 14. vers. subsistent Card. de Luca in supplement. de*

Seruit. discurs. 111. num. 3. qui respondit non intrare dictam dispositionem Statuti Florentini in casu sibi proposito, quamuis ageretur de Vitis, & Populis vulgò nuncupatis pioppi de per se fructus comestibiles non producentibus, vñ inferuiri pro vitibus altis sustentandis tanquam famuli, scilicet focij inseparabiles earum Vitis. decif. 242. num. 2. & Rot. in eis. decif. 34. num. 4. repetita inter impressas eiusdem Cardinalis Cerri decif. 913. pariter nu. 5.

Si autem sufficiens distantia intercedat, sed tamen rami arboris supra vicini fundum adeò pendeant, vt illi noceant ratione eorum vmbre, quæ nil aliud est, quam aer sole carens propter aliquod Corpus densum obiectum valde fructibus officiens iuxta descriptionem quam tradit Ansfald. loc. cit. num. primo, & notat Pacicbell. ubi supra num. 16. Versell. conclus. 136. nu. 34. Magon. decif. Florentin. 6. num. 2. qui loquitur de dicto Statuto Florentino, tunc Dominus à vicino damnificato requisitus tenetur huiusmodi ramos ad altitudinem quindecim pedum à terra circumcidere, vt sequendo dispositionem leg. 12. cap. ibi nò vmbra arboris vicino pradio nocet quindecim pedes altius ramos arboris circumciditio sancitum fuit in leg. prima ff. de Arbor. cadend. Alduin. conf. 12. num. 11. Pacicbell. loc. cit. num. 25. cum seq. Borell. Summ. decif. tom. primo tit. 46. num. 136. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 6. rubr. 27. num. primo, Christinaus ad Leg. Municipali Melchinianen. tit. 14. art. 42. num. 2. ubi loquitur de Statuto Melchinia disponente, quod Dominus arboris ramos, qui ex ea in vicini fundum propendunt, detruncare teneatur, aut propendentium fructuum semissim vicino concedere.

Et si Dominus arboris requisitus contra maximam fuerit in præcidendo ramos nocuos, poterit vicinus Dominus fundi propria auctoritate id facere, vt declarat Barin d. l. prima in princ. ff. de Arbor. cadend. tradit Alex. in l. prima §. nunciatio num. 8. ff. de Oper. nou. nunciatis. Borell. loc. cit. nu. 136. cum seq. Pacicbell. loc. cit. num. 28. Sperrell. decif. 57. num. 19. Cautius tamèn procedatur, si Iudex adeatur actione negatoria intentata Nenizan. conf. 58. quem sequitur Scapp. de Iure non scripti. lib. 3. cap. 101. Romaguer in edicti. ad Conciol. ad Statut. Eugub. d. rubr. 27. num. 6. & Brilleau ad Consuetud. Neapolit. tit. 19. cap. vnic. num. 10. cum seqq.

Nec Dominus arboris quamuis annosa & longiffimo tempore tolerare poterit allegare prefcriptionem ad impediendam in-
11 cisionem, quia cum arbor in eodem statu femper non permaneat, fed iuxta natu-
ralem motum continuo crefcant rami illius & fic non conceffat continua poffeffio, proinde ficuti quotidie grauant eorum vm-

bra, ita etiam quotidie vicinus poffet con-
queri, vt reiecta contraria optime tenent
*Ruginet. de Arbor. d. cap. 7. num. 27. Paci-
chell. cit. cap. 11. num. 13. Magon. allegat.
decif. 6. num. 3. verf. de quamuis, & re-
fpondit Rot. in cit. decif. 913. num. 17. co-
ram Cerro, vbi reprobatu Gioauagn. conf. 30.
vol. 2. qui contrarium refponderat.*

De Vindemijs.

R V B R I C A XXXIX.

Quoniam vbi non eft ordo, fapiffime folet effe confufio, eapropter Statuimus,
& ordinamus deinceps nulli perfonæ Ciuitatis Fauentiæ eius Comitatus, &
Diftrictus, nec etiam Forenſibus habentibus Vineas (A) in territorio Fau-
ntino licere vindemiare (B) aliquam vineam, & vites in agris exiſtentes, antequam
per Confilium generale Ciuitatis Fauentiæ fuerit ſtatutus ordo vindemiarum,
pœna cuiuslibet contrafacienti librarum decem bononeno. cuius pœnæ quarta pars
accuſatori applicetur. Qui ordo fieri debeat in Confilio generali dictæ Ciuitatis
in feſto Sancti Bartholomæi, ſeu antea, vel poſt, prout deliberatum per ma-
nificos Dominos Antianos, vnâ cum adiunctis, ſaluo quod ſi fuerint vineæ rubolæ,
quod tunc liceat, cuiſcunque eas liberè, & impunè vindemiare quandocunque
poſt feſtum Aſſumptionis Beatæ Virginis. Nulli autem perſonæ liceat vuas por-
tare, vel aſportari facere à ſua vinea, vel aliena, niſi quando vindemiaret, vel vin-
demiauerit, ſiue licentia Magnificorum Dominorum Antianorum, ſeu illorum
Prioris p o tempore præſidentium. De qua licentia apparere debeat per appodiſ-
ſam vnus ex Cancellarijs Communis Fauentiæ, qui pro dicta appodiſſa accipere
non valeat niſi denarios quatuor, & non vltra directè, vel indirectè ſub pœna,
librarum quinque bononeno. tam dictis contrafacientibus, quam dictis Cancellarijs.
Nulli tamen vindemiatori liceat aſportare vuas de aliena vinea, etiam cum
appodiſſa, niſi deferret pro Domino vineæ, & niſi repertus fuerit cum Domino
vineæ, vel cum aliquo de eius familia in vinea, vel in itinere. Si quis autem ali-
nam vineam vindemiauerit puniatur pœna librarum viginſiquinque bononeno-
rum applicandorum pro duobus tertijs Comuni Fauentiæ, pro alia tertia parte
inuentori, ſeu accuſatori, (C) niſi fuerit Officialis publicus, & nihilominus ſa-
tisfa. ere teneatur, & cogi debeat de facto ad ſatisfactionem damni dam num paſ-
ſo ſecundum æſtimationem fieri faciendam per Aetimatoris Communis Fau-
entiæ, ſeu Officiales damnorum datorum. Si verò quis fuerit inuentus portare vuas
ſine prædicta appodiſſa contra formam præſentis Statuti puniatur pœna ſolidorum
quinque bononenorum pro quolibet grappo, quod ſi maximam vuarum quantita-
tem ex aliena vinea attulerit, & non ſoluerit dictam pœnam infra decem dies,
ſuſtinetur per Ciuitatem. Poſſit tamen quilibet ex vinea propria, vel aliena de vo-
luntate Domini portare tres grappos vuarum impunè, & præſumatur de propria
vinea, niſi contrarium probetur. Inſuper ordinamus, quod omni anno in princi-
pio menſis Auguſti Antiani tunc Præſidentes regimini Ciuitatis Fauentiæ, te-
neantur eligere, & deputare quatuor homines idoneos, & ſufficientes ſuper cu-
ſtodia (D) vinearum, vuarum, & fruſuum, quorumcunque poſſeſſionum Ciui-
tatis,

tatis, & Districtus Fautentiz. Qui Officiales virtute præsentis Statuti potestatem, & baliam omnimodam intelligantur habere in prædictis omnibus, & singulis expedientibus pro custodia vinearum, vuarum, fructuum, & lignorum quorumcumque, & quarumcumque possessionum tam inquirendo, quam in inuestigando, reperiendo, referendo, denunciando, & accusando, & describi faciendo eorum accusationes, & relationes, quorum officium incipiat, & incipere debeat immediatè facta eorum electione prima die, qua inciperint ire ad exercendum dictum eorum officium, teneanturque omni die ire extrà Ciuitatem, & Districtum præsertim in locis vbi sunt viueta ad inuestigandum, & perquirendum pro dan-
tibus damnum, & quos repererint damnum dare, vel in aliquo delinquere, teneantur, & debeant eadem die inuentionis vel saltem sequenti reportare, seu denunciare Notarijs deputatis ad discum regis sub poena solidorum xxv. bononen. pro qualibet vice, & nihilominus reportare teneantur, & eorum relationibus scriptis per dictos Notarios credatur, si fuerint duo simul, vel plures in inuentione, vel secum habuerint vnum ex Saltuarijs, & aliter non. Notarij autem deputati ad banchum regis teneantur incontinenti relationes, & denuncias Officialium, & Saltuariorum describere in eorum libro, & curare quod poenæ exigantur cum effectu pro portione tangente Communi Fautentiz, & quod etiam exigatur emendatio damni, & solvatur damnum passio, & dicti Notarij solidos duos bononen. tantum accipere possint, & valeant pro qualibet libra accusationum, & exactionum, quas fecerint, & dicti quatuor Officiales vt supra electi habere debeant pro eorum salario libras quattuor bononen. pro quolibet eorum singulo mense à Communi Fautentiz, si verò non possint inueniri per dictos Dominos Antianos aliqui volentes exercere tale officium, vel qui non viderentur idonei sibi ad huiusmodi Officium, vel si reperirentur, sed vellent maius salarium, tunc liceat dictis Dominis Antianis providere prout eis melius videbitur expedire, & constituere, ac deputare super dicta custodia vinearum, & fructuum, dummodò ipsi Custodes non sint pauciores quatuor. Et nihilominus quilibet ipsorum intelligatur habere auctoritatem, & potestatem inuestigandi quoscunque repererint damnum dare, dummodò in inuentione sint duo ad minus, vel si vnus fuerit habeat vnum testem de visu, & tunc eis, & eorum accusatoribus, & relationibus credatur, & adhibeatur plena fides, & recipiantur, & describantur per Notarios regis vt suprà, & habeant dicti tales accusantes dimidiam inuentionum suarum. Decernentes insupèr, & statuantes, quod omnes habentes canes extrà Ciuitatem debeant in Kalendis Augusti illis apponere vnum vncinum ad collum canis, (E) ità quod vncinus tangat terram, cum canis progreditur, illumque habere, & portare continuè debeat vsque quò vindemiæ fuerint completæ, sub poena solidorum quinque pro quolibet, & qualibet vice, qua canis repertus fuerit absque vncino.

S V M M A R I V M.

- 1 Inuentor plantationis vinearum quinam fuerit remissus
Noc fuit primus, qui plantauit vineam, num. 1.
- 2 Licet vitis exstirpari mandauit.
Domitianus prohibuit in Italia plantationem vitium, & mandauit succidi Vi-

ueta, relicta ad summum dimidia-
partem, & quare num. 2. & 3.

- 3 Plantatio vitium quare prohibita fuerit.
Privilegium de non pignorandis, & in executionem capiendis bona, & instrumenta ad agriculturam spectantia, non habet locum circa ea, qua ad culturam vinearum destinata sunt.

- 5 Probus permittit Gallis, Hispanis, & Britannis vites habere.
- 6 Vfus Vinearum peruenit ad Romanos post alias Nationes.
Romani agricultura frumenti, segetum, & bladarum incumbabant, non vinearum, num. 6.
- 7 Vineæ in Agro Romano, & Urbis districtu excessiue aucta fuerunt in damnum agriculturæ, & quare.
- 8 Vineæ Agri Romani multoties incertos, quandoque nullos fructus faciunt, & aliquando expensa superat fructus.
Introductio vini forensis in Urbem est prohibenda, & potius grandandum vinum Agri Romani, num. 8.
- 9 Ad reintegrandam agriculturam in agro Romano, qua requirantur.
- 10 Vites putari debent quolibet anno, & quare, Putatio vitium initium habuit ab Assyris, num. 10.
- 11 Vitis viuere potest usque ad sexaginta annos.
- 12 Remedia varia percepta fuerunt ab animalibus.
- 13 Cultura vinearum remissiuè.
- 14 Infortunia geli, uobule, grandinis, &c. deuastant vineas, & earum fructus.
Vermes, & bruchus deuastant vites, & earum pampinæ, & quare num. 14.
- 15 Preces, quæ DEO effundenda sunt pro liberandis vineis à vermibus, & à bruchis.
- 16 Exorcizantur vermes, & bruchus deuastantes vineas innoxia formulâ, de qua ibi.
- 17 Frumentum excellit cetera pro vicia humana.
- 18 Fructus vineæ consistit in vino.
- 19 Vinum est dignissimus liquor.
Vinum habet cum corde sympathiam, num. 19.
- 20 Vitis cum Sole habet maximam sympathiam.
- 21 Vini virtutes, & prerogative.
- 22 Species vinorum remissiuè.
- 23 Vindemia fieri potest à quolibet quoadmodum, qui sibi placuerit, nisi aliter à Statuto, vel consuetudine caneatur.
- 24 Prohiberi debet, ne vindemia fiant, nisi certo statuto tempore, & quare.
- 25 Statutum prohibens ne vindemia fiant, nisi certo tempore, valet.
- 26 Vindemians quæ tempus à Statuto præsumitur tenetur ad penam insulam, & ad restitutionem damni, & interesse vicinia.
- 27 Messet, & Vindemia dilationem non recipiunt.
Appellatio suspendere non potest Messet, & Vindemiam, n. 27.

Tom. II.

- 28 Delatoris qui fuit.
- 29 Delatores Officium est odiosum.
Delatores ponti fuerunt grauiter sub optimis Principibus, n. 29.
- 30 Delatorum turba magna fuit, est, & erit.
- 31 Delatoribus fides quam præstanda sit, & quid per Principem, & Magistratum agendum.
- 32 Nero Delatoribus omnibus fidem adhibens interdum crudelius Delatos vicia, & bonis priuauit.
Cæsar conuersionem in se ipsum Delatoribus credere noluit, n. 32.
- 33 Accusator calumniosus puniendus est pena talionis, hoc est eadem pena, qua puniretur accusatus, si delictum probaretur. Vid. n. 43.
- 34 Delictum, & infamiam incurrit, qui per calumniam alteri impotare conatur.
- 35 Talionis pena significat pacem vindicatam.
- 36 Talionis pena significat similitudinem supplicij.
Talionis pena constituta fuit à S. Damaso Papa, n. 37.
- 37 Talionis pena introducta fuit ad temeritatem Accusatorum refruandam.
- 38 Talionis pena conformis est uedum iuri naturalis, sed etiam Diuino, & equitati, n. 40.
- 39 Aman loquax suspensus fuit, quoniam innocentem Mardocheum suspendi calumnies curauerat.
- 40 Accusator calumniosus delibet, & appensatè accusationem proponit ad diffinitionem aliorum criminum, quæ multoties sine intentione, & animi deliberatione committantur.
Accusatio, denuntiatio, & inquisitio, quomodo inter se differant remissiuè, n. 42.
- 41 Accusator inscribere se olim debebat id est se obligare ad eandem penam, si non probauerat, quam Reus accusatus debuisset pati, si probasset, n. 42.
- 42 Talionis pena contra Delatores ab Aula recessit, & quare.
- 43 Accusator calumniosus aliquæ accusans penam extraordinariam phantur arbitrio Iudicis.
Et quandoque ob granitatem delicti, etiam pena mortis ponitur.
- 44 Delatoribus assignatur à Eisco certa quoræ, seu portio pena, & bonorum incamerandorum ad effectum eorum alliciendi.
- 45 Delatoribus portio, seu quoræ pena, seu bonorum Eisco applicandorum non debetur, nisi de manu Eisci, & sic potest quomodo

- quam pena iam fuerit actualiter Fisco soluta, vel bona incamerata, & incorporata.
- Officiales capere debent de manu Fisci portionem, seu quosdam eis debitam pro penis, & incameratione bonorum, n. 46. & 47. Limita n. 48.
- 49 Incameratio facta dicitur, quando pecunia fuit exacta, & n. 51.
- 50 Bona Fisco applicata dicuntur mediante eorum incorporatione, & n. 52.
- Incorporatio est rerum, & bonorum nomine Fisci occupatio, & in corpus bonorum illius redactio, n. 50.
- 51 Incameratio, seu incorporatio bonorum Fisco, non dicitur facta per solam sententiam declaratoriam, sed requiritur realis affectio possessionis. Ampli. n. 53.
- 52 Incameratio, seu incorporatio bonorum Fisco, ut dicatur facta, requiritur actualis apprehensio, etiamsi Fisco bona ipso iure applicata sint.
- 53 Vel quod inter bona Principis fuerint descripta.
- 54 Vel quod illa Princeps nomine proprio donauerit, aut alienauerit.
- 55 Decima, seu portio debita ludici, seu Officiali, an debeatur condemnanti, an potius successori, de quo tempore facta fuit incameratio, seu incorporatio.
- 56 Salarium Custodibus vinearum non potest solui ex pecunia publica, sed soluendum à Dominis vinearum, & quare.
- 57 Contrarium servatur in Siatu Ecclesiastico, & quare.
- 58 Pena contra damnum dantes spectans ad Communitates Status Ecclesiastici.
- 59 Custodibus vinearum quantum fides prestanda sit.
- 60 Cane in Erista tenere debent collo suspensum baculum.

OBSERVATIO.

- I** Nugentur plantationes vinearum, quoniam fuerit valde controuersum est, ut videre est penes Rendel. de Vineis par. 2. tit. de Vinearum cultura cap. 2. & Philip. Iacobum Sachs de Vitis, & vino cap. 3. lib. 1. Quodque fuerit Noë primus, qui plantauerit vineam allegata Genes. in cap. 9. tradit Mandosin Prax. Commission. pag. 14. in verbo Vineae: Benè quidem conueniunt Authores Licurgum Regem Thraciae legem tulisse extirpandarum vitium, & postmodum Domitianum prohibuisse

in Italia plantationem earum, & mandasse succidi vineas, relicta ad summum dimidia parte, ut tradunt Sueton. in Vita Domitiani, Eusebii in Chronicis, Philostratus in Appollonis Tiani vita, & Ludovic. Cal. lib. antiq. Iest. 11. cap. 11. Conar. Praef. 99. lib. vniq. cap. 37. sub num. 4. vers. Sic domique, ubi de simili Regio Aedificio pro Regno Granatensi Rendel. dicto cap. 2. vers. tam grata quidem, & Solorzan. de Iure Indiar. tom. 2. lib. 1. cap. 7. num. 50. cum segg. iun. & num. 59. & nouissime doctissimus Lagunez de Fructib. par. 1. cap. 7. num. 104. cum seg. Huiusmodi autem Constitutionis ea fuit ratio, quia ex nimio vinearum Studio arua negligebantur, & è conuerso ad hoc, ut ex vberiori, & faciliori pastu animalium maior copia carnum eliceret, & ex cultura agrorum resurgeret abundantia frumenti, quae pro victu humano magis necessaria sunt, quam vinum, quod iudicatum fuit potius ad voluptatem, quam ad Reipublicae sustentationem, & conseruationem pertinere, ut animaduertunt Conar. loc. cit. Lagunez. ubi supra num. 105. & Solorzan. dicto cap. 7. num. 61. cum segg. vbi ideò cum Parlador. & Collantes subdit, quod priuilegium de non pignorandis, & in executionem capiendis bonis, & Instrumenis ad Agriculuram spectantibus, non habet locum circa ea, quae ad culturam vinearum destinata sunt.

- Probus verò Imperator postea permisit Gallis, Hispanis, & Britannis vites habere, ut tradunt Eutropius in Vita ipsius Probi, Sabellic. Aeneid. 7. lib. 7. cum alijs supra allegatis, & tandem vsus vinearum peruenit etiam ad Romanos, qui prius agriculurae frumenti, segetum, & bladarum tantummodò incumbabant, ut testatur Plin. Histor. natural. lib. 4. c. 4. quem refert Rendel. dicto cap. 2. vers. Vinearum: Hodieris verò temporibus contrarium practicatur, dum numerus Vinearum in agro Romano, & Vrbis districtu excessiue auctus fuit in graue damnum agriculurae frumenti, & bladarum, quod quidem ex varijs causis euenit, & praecipue tam ob abundantiam pecuniarum exterorum, quae faciliores reddunt occasiones inuestimenti Ciuibus Romanis, quam ob diminutos fauores, praerogatiuas, & priuilegia ergà Agriculures, quorum multi derelinquunt Agriculuram, alij decoxerunt, & alij Vineatores euaserunt, ut pauperiores citius efficiantur, cum ex Vincis agri Romani

ni multoties non tantum incerti, & nulli
8 fructus percipiantur, sed quod peius est,
expensa illos superet, vendē Vineas habentes
imitari videtur illos, qui laborant, vt
in præcipitum vadant, & hinc emanant
vulgare dictum, *chi ha Vigna ha signa*,
vt animaduertit Adden. ad Rot. in recens.
decis. 81. num. 109. par. 8. quem refert, &
sequitur Ros. coram Cerro decis. 598. num. 3.
vbi etiam testatur de propria experientia,
& in recens. decis. 103. num. 5. par. 17. & nisi
prohibeatur introductio vini forensis, quæ
prohiberi deberet, potius in aliquo gra-
uando vinum Agri Romani, & Castrorum,
ac Ciuitatum adiacentium, quatenus tam-
en aliunde suppleri non possit oneribus,
quibus sunt destinati prouentus Dohana-
rum, semper ibit de malo in peius, & Sub-
diti eo magis depauperabuntur cum ex-
tractione pecuniae ab Vrbe per exteros.

Ad reintegrandam igitur agriculturam
9 requiritur diligens studium, & abundan-
tia gratiarum, & prouilegiorum erga Agri-
cultores, & quidē sollicitē, ne serō Me-
dicina pareatur.

Pro conseruatione verò vinearum præ-
cipue requiritur quolibet anno vicium pu-
tatio, quæ originem traxit ab Asino, qui
cum esu pampinos abrasisset docuit pri-
mum Incolis Ciuitatis Naupliz vulgò
nuncupatæ *Napoli di Romania* putationem
sarmentorum vtilem fore, alioquin vitis
tanquam humidissima plura gignens su-
peruacanea sarmenta breui tempore petiis-
set, vt refert *Sachs de Vite tract. de Vite, &
vino lib. 1. cap. 3. num. 8. vers. Putationem*,
qui in *cap. 6. num. 1.* notat, quod vsque ad
sexaginta annos viuere potest, & in senec-
11 tute feracem conseruari; Nec est miran-
dum de tali origine, cum non desint varia
remedia, quæ casu ab animalibus percipi-
12 mus, iuxta exempla recensita à *Kircher. de
Arte magnetic. lib. 3. par. 1. præluf. c. de occul-
tis naturæ operationibus, earumque causis*
*pag. mibi 531. & à Paracelsi. Theaur. Secr.
cap. 71. 72. 76. 88. 89. 95. 103. 110.*

Cætera verò de cultura vinearum videri
poterunt apud *Plin. Histor. natural. Gar-
13 non. Piazza vniuersale, Columell. de Re ru-
stic. Crescent. de Agricultur. Rendel. de Vineæ,
& Sachs de Vite cum alijs allegatis ab ipso,
Sachs cap. 5. vers. laboriosi.*

Multoties post facta laboreria, & expen-
sas præter infortunia geli, nebulæ, 'gran-
dinis &c. sapē vites, & pampina deuastan-
14 rur à vermicibus, & bruchis, prout præfa-
Tam. II.

gitur in *Deuteron. cap. 28. ibi: Vineam
plantabis, ossodies, & vinum non bibes,
nec colliges ea quidpiam, quia vastabitur
vermicibus, & cum id contingere soleat
ob crimina Christi-fidelium, idē ad iram
Dei Omnipotentis placandam, effunden-
dæ sunt pæces cum sequenti Oratione:
15 *Proces nostras quasumus Domine elementer
exaudi, vt qui iuste pro peccatis nostris af-
figimur, & hanc vermium persecutionem
patimur, pro tui nominis gloria ab ea mise-
ricorditer liberemur, vt procul à tua cle-
mentia expulsi nullis noceant, & has Vv-
ueas in quietē dimittant, quatenus ex eis
surgentia, & orta tua Maiestatī deferuiant,
& nostræ necessitatī subueniant per Christum
Dominum nostrum &c.**

Fit etiā Exorcismus, vt infrā, cūsus
prius precibus à Sacerdote pro toto popu-
16 lo: *Exorcizo vos pestiferos vermes per
Deum Patrem Omnipotentem per Iesum
Christum filium eius, & Spiritum Sanctum,
vt cessetis ab his vineis recedatis, & ad
ea loca transitis, in quibus nemini nocere
possitis pro parte Omnipotentis Dei, totius
Curia Calesis, & Ecclesia Sancta. Vos
maledicens, quocunque ieritis sitis maledi-
cti, deficientes de die in diem in vos ipsos,
& decrecentes, nec de vobis reliquia inue-
niantur nisi necessaria ad salutem, & usum
humanum, quod præstare dignetur, qui
uenturus est iudicare viuos, & moriuos,
& sæculum per ignem, iuxta formulas pen-
tes Rendel. de Vineæ, & vindem cap. 4.*

Quatenus post varia pericula, & conti-
nuas expensas tandē recolligatur fructus
animadnertendum est, quod quamuis fru-
mentum ob suam bonitatem, & necessita-
tem pro vita humana cætera excellat, vt
17 dixit gloss. final. in l. Frugem ff. de Verb. si-
guific. Nihilominus vinum in quo consistit
18 fructus vineæ, vt dixit Rot. in recens. de-
cis. 408. num. 77. par. 16. censendum est di-
gnissimus liquor, cum habeat cum corde
19 indicibilem sympathiam, & mediante
eius calore cor laxetur, & citilletur, ac ex
tali motu resulset lætitia *Vallès. Phil. sacr.
cap. 17. & Sachs de Vno cap. 4. vers. fit au-
tem, & prius in tractat. de Vite cap. 5. ver-
fic. absque radiorum solarium, vbi aduer-
tit, quod maxima est vitis cum Sole sym-
20 pathia, subdens, quod cor vtpotē solare
rectē confortatur solaribus, & tristitia,
vtpotē Saturnina rectē propulsatur solaribus
Saturno antipathicis; Vt videri som-
21 no festum animum restaurat, moerorem
V 2 acuit*

acuit, consilia suggerit. Militum animos roborat, mentis candorem reuelat; ut cumulatim concordantibus firmat. *Sach de ap. 4. per tot. quoties tamēn moderatē utatur.*

Augentur etiā eius prerogatiue, ponderando, quod illud omninō necessarium est pro Sacrificio Missæ, quo mediante conuertitur in sanguinem Christi, vraduertitur *Afflict. ad Constitut. Neapolit. lib. 7. rubr. 42. num. 15. quem refert Solorzan in cit. cap. 7. num. 69. Quiverō plura alia referat circa viuctures, tam vini puri, & simplicis Medici; ac Vinaceæ adeat *Sachs dist. tract. de Vino; ubi etiā refert, & examinat omnes species vinorum, prout illos Regni Neapolis enumerat Rendel. de Vino sect. 1. impress. post eius tractat. de Vinca, & vindem. & de omnibus speciebus vinorum iocose cecinit D. Franciscus Redus in eius opusculo inscripto Baeco in Toscana Disirambo.**

Culibet arbitrium est, vindemiam fabere cetero tempore sibi beneuolū, nisi Statuē, aut consuetudine aliter caueatur, ut tradit *Frischius in eius Miscellan. conclus. præs. tit. de Messē cap. 2. sub num. 4. Con-sultius tamēn est, quod statuatur, ne fiant vindemix nisi certo tempore, nam exindē duplex veilitas publica resultat, & primō obuiatur, ne vinum fiat accebum *Auend. de Exequen. mandas. par. 1. cap. 19. num. 18. vers. quinto infertur Oster. de Offic. lib. par. 2. cap. 7. sub num. 6. & Mylerius in eius Metrologia cap. 20. tit. de Iure statuend. circa torcula &c. §. 1. num. 2. Secundō ne vicini alijs damnum inferant vindemian-do antē præfinitum tempus, ut relaro *Pappon. Arrest. lib. 6. tit. 1. arrest. 12. tradit Myler. loc. cit. Valeet enī talē Statutum, ne vin-***

demix fiant nisi certo tempore, ut ex *Cepoll. de Seruis. tradit Cobrell. ad Bull. boni Regim. cap. 21. n. 43. & Fulv. Benign. in Annor. ad Statut. Agrikult. Vrbis cap. 82. list. A. Qui autē ante præfinitum tempus vin-demiauerit tenetur poena à Statuto insli-*

ta, & ad refectionem damni, & interesse vicini *Myler. loc. cit. §. 12. num. 1. & quod Statutaria poena plectatur tradit Frischius allegat. cap. 5. num. 4. Ceterū cum messes, & vindemix dilatiohem nō recipiant, propterea appella-tio, ut tempus earum suspendatur non operatur effectum suspensiuum, cum re-sultet petitum in dilatione, ut firmat *Salz. ad d. Regia protest. par. 3. cap. 1. n. 69. Delatores sunt, qui occultē spe pr-**

mijs, & lucrī, sed ob aliam causam spontē denunciant crimina, vel bona vacantia, ac alia ad Filicum pertinentia, ut docet *Amaya in Rubr. Cod. de Delator. num. 1. in f. fo num. 1. & num. 3. r.*

Et quamvis eorum ministerium fuerit, & sit odiosum, adeōt sub optimis Prin-cipibus grauiter varijs poenis fuerint coer-citi, ut plenē, & erudiciē prosequitur *Amaya ubi suprà num. 3. cum seq.*

Attamēn sicuti fuit, & est, itā in futu-rum semper erit magna turba eorum.

Antequā verō Princeps, & Magistratus fidem illis præstent moderatē, & gra-uitēr cuncta inuestigare debent, inuesti-gata deliberare, & deliberata exequi, re-cto iudicio omnia temperando, non ut Nero, qui fidem omnibus Delatoribus adhibens delatos interdū bonis, & vita, crudeliter peribat, & contra *Cesar* no-luit credere in se ipsum aliquos coniurasse, imō nec illo cum nomina scripta legere voluit, vt notat *Ramirez ad leges Regias §. 9. num. 9.*

Sed si probetur, quod accūsator calumniosē aliquem accusauerit eadem po-enā puniendus erit, qua puniretur accusa-tus, si delictum probaretur, iuxta ratio-nem etatitam per *Honorium, & Theodo-sium in l. final. C. de Accusat. in l. final. C. de Calumniat. & per Constantinum in l. Si quis ad se 7. C. Ad leg. Iul. de Vi public. quia non debet esse impunita licentia mentiendi, cum calumniantes pōcat ad vindictam similitudo supplicij, nam æquum est, ut quis infamiam, & delictum incurat, quod*

per calumniam alteri imputare conatur, cum quisque iuris in alium statuetit ratio expōsitur, ut eo iure viuat, iuxta *text. in l. 1. & toto tit. ff. Quod quisque Iuris, ut latē comprobat Amaya loc. cit. num. 12. in fine, & num. 14. cum seq. & sic intelligenda*

est poena talionis, quæ significat pātem vindictam secundum dispositionem Le-gum *12. tabularum, ut cum Fast. lib. 18. Peg-na in Commentariā ad directōr. Eym. par. 3. comm. 4. in prime. & Gell. lib. 20. cap. 1. No. 7. Appic. docet Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 51. num. 12. vel significat similitudinem suppli-*

cij, ut cum *Isid. lib. 5. cap. 25* tradit *Cabal-lin super Constitut. Marchie lib. 4. cap. 1. in gloss. inscriptione quem refert Scacc. ubi sup. Quæ pena talionis constituta fuit à S. Da-maso Papa, ut testatur Sancta Mater Ec-clesia in secundā lectione, quæ recitatur in eius festo, ibi: Panam talionis constituit*

gr, qui alterum falsi criminis accusassent, ac introducta fuit ad Accusatorum remercium refragandam propter delicti gravitatem, ut tradit *Farinac. quæst. 16. num. 2.* Et est conformis, nedum iuri naturali, sed etiam Divino, nam in *Exod. cap. 21. Deuteronom. cap. 19. Leuit. cap. 24. Matthai cap. 5.* legitur: *Non miseraberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente exiges*, & in *Libro Ester. cap. 8.* Aman traditur laqueo suspensum fuisse, 39 quoniam innocentem *Mardocheum* suspendi calumniosè curauerat, ut prosequitur *Farinac. loc. cit. sub eodem num. 2. Menoch. de Arbitr. iudic. lib. 2. centur. 4. cas. 322 num. 9. cum seqq.*

Ac convenit etiam ex utroque, cum accusatorum, sua calumnia in vitæ discrimine ponatur, ut advertit *Clar. Prax. crim. quæst. 81. n. 1. & 2.* quem sequitur *Menoch. d. cas. 322 num. 43.* & ipse Accusator semper deliberat, & pensat calumniosam accusationem proponit, ad differentiam aliorum criminum, quæ multoties sine intentione, atque deliberatione committuntur, sed ob aliquam causam, & animi inconsideratam affectionem, prout Homicida ira accensus occidit, Fur ob aliquam necessitatem sorripit, Blasphemus lingue lubricum maledicit, ut notat *Menoch. loc. cit. n. 15. cum seq.*

Verum cum experientia docuerit, quod propter gravitatem pœnæ prædictæ, cui mediante inscriptione accusationis, & promissione de prosequenda accusatione, in qua si defensione, se subijciebant, cum inscribere idem sit, ac se obligare ad eandem pœnam, si Accusator non probaverit, quam Reus accusatus debuisset pati, si probasset, ut distinguendo inter denunciationem, inquisitionem, & accusationem tradit *Fagnan. in cap. qualiter, & quando il secondo num. 82. de Accusat.* multi ab accusando se continebant, nolentes se huiusmodi pœnæ submittere, proinde ne delicta remaneant impunita ab Aula recessit, & de generali consuetudine pœnæ 43 extraordinaria arbitrio ludicis puniuntur, ut latè firmant *Farinac. dicta quæst. 16. num. 3. cum seqq.* quilibet alleget *Bullam B. Pij V.* remonantem antiquam pœnam talionis, & dicat eam esse attendendam, tamen sub num. 7. circa mortem naturalem pœnam arbitrariam esse concludit, ac testatur semper ita servari vidisse *Sec. d. cit. cap. 51. sub num. 13. cum seq. ac num. 16. Menoch. loc. allegat. num. 2. in fine cum seq. &*

Guazzini ad Defens. Reorum defens. 3 cap. 13. num. 2. ubi num. 2. concordantibus relictis firmatis propter gravitatem delicti quandoque etiam pœna mortis puniti, & Thanez de Fari ad Conar. Variar. resolut. lib. 2. cap. 9. num. 11.

Ad alliciendos autem Delatores, à Fisco eis assignatur certa quota, seu portio pœnæ, seu bonorum in incarcerationem, non ut interesse debitum, sed pro pœna mibi constituitur, ut firmat *Leo de off. Græssum. 27. num. 14.* Et tamen non debetur, nisi postquam pœna fuerit actualiter Fisco soluta, 46 vel bona incarcerationis, & incorporata, ita ut de manu Fisci portionem suam recipere debeatur iuxta dispositionem *Bulle Sixti V. la 93. S. 10. cum seq. in Bullar. nou. volum. 2. confirmata per Clementem VIII. in eius Bulla la 5. eodem Bullar. vol. 3. & Bulla Pauli V. la 88. in eodem Bullario volum. 4. & ceteris in Stat. Ecclesiasticis servatur Spach. conf. 165. num. 3. volum. 1. & Carlin. de Luca in Supplem. ad tract. de Regal. discurs. 124. in princ. Idque procedit etiam de lare communi, secundum quod vniuersa condemnatio per Fiscum exigitur, & postea ab eius manu recipitur per Officiales *Alberic. de Rosate in l. Senatus. consuit. 4. Senatus Adriani num. 4. ff. de iure Fisci, Peregrin. de iure Fisci lib. 2. tit. 1. sub num. 16. versic. practica. Cancer. Variar. resolut. cap. 1. num. 43. par. 2. Caball. Resolut. crim. cas. 203. nu. 2. Cresp. obseruat. 80. num. 2. & Antunez Portugal par. 3. cap. 43. num. 94. volum. 2. Quod 48 limitatur, quando Delator possidet, cum tunc detraha eius portio, residuum Fisco resignat, ut distinguendo docet *Peregrin loco mox allegat.***

Et ut incarcerationi dicatur facta requiratur, quod pecunia fuerit per Fiscum exacta, ut relatio *Bald. in l. Nec damnosa n. 1. in fine C. de Precib. Imperator. offeren. tra. diu Farinac. in Fragment. par. 1. lib. 8. sub num. 116. & bona Fisco applicata dicuntur mediante eorum incorporatione, quæ nisi aliud est, quam ipsarum rerum, & bonorum nomine Fiscus occupator, & in corpus bonorum illius redactio ad text. in l. Si quando 3. ibique Cuias. versic. addendum est C. de Bonis vacan. lib. 10. ut docet *Masfin. de Consecrat. quæst. 4. n. 6. & latè comprobatur Antunez Portugal: ubi supra ubi num. seq. refert solemnitates, quæ olim servabantur in huiusmodi incorporatione, & nunc in defectu diem abierunt, & respectu pecunie incorporare idem est, quod**

exigere, vt exemplificat Bald. in l. Nec dampnosa num. 1. in fine ibi que Iason. num. 1. C. de Precib. Imperat. offer. & respondit Farinas. conf. 148. num. 2. volum. 2.

Non suffragante ad hunc effectum sententia declaratoria, cum vltcrius requiratur realis affectio possessiouis, vt respondit Farinas. conf. 138. num. 18. & 32. vol. 2. & in Fragment. loc. cit. Massin. ubi supra. num. 10. & Rot. in Faentina Confiscationis bonorum Capisani Ioannis Baptistæ Severali coram Ludouisi. decif. 14. num. 2.

Etiã si bona Fisco ipso iure applicentur, nam adhuc pro inducenda incorporatione requiritur actualis apprehensio possessionis, vt cum Gabr. Quamada quæst. hæretic. 16. aduertit Farinas, in Fragment. ubi supra dicto num. 116. circa princ. Massin. dicta quæst. 41. num. 12. Giurb. ad consuetud. Messanen. cap. 5. gloss. 6. num. 12. cum seq. & Anton. Portugal. loc. cit. num. 97. cum seq. Vt quod inter bona Principis fuerint descripta per text. in l. Si quando ibique gloss. in verbo rationales Bart. num. 2. & Bald. num. 1. C. de Bonis vacant. lib. 10. respondit Vermiglioli conf. 91. num. 3. & Farinas. sub dicto num. 116. & conf. 148. nu. 8. Vt illa Princeps nomine proprio donauerit, aut alienauerit, cum ex isto actu supponatur præcedens incorporatio, vt dixit Rot. coram Seraphin. decif. 998. num. 2.

Hinc sæpe dubitari contingit super consecutione decimarum, seu porionis debitarum Officiali Principis super bonis confiscatis, an scilicet debeatur Officiali condemnanti, an potius eius successori, de quo tempore facta fuit incameratio, seu incorporatio, & fauore primi Officialis videtur resoluendum, cum debeatur ratione laborum, quos impendit in fabricatione processuum, in discussione causæ, & in illius expeditione, vt respondit Soccini. conf. 51. lib. 1. Giurb. conf. 75. num. 30. Massin. dicta quæst. 41. num. 50. Nonar. pragmat. 1. de bonis proditor. collectan. 1. n. 11. Massin. dec. 12. n. 1. cum seqq. Rot. diuers. dec. 777. n. 2. par. 2. Contrariam tamen opinionem latissime comprehendendo tenet Larras allegat. 37. à num. 8. vsque ad finem, & in specie num. 14. loquiture de Delatore.

Sed pro recta resolutione distinguendum est, tunc deberi primo Officiali, quando exercebat Officium, seu iurisdictionem titulo oneroso, scilicet si titulo lucratiuo, vt per text. in l. Sceptores C. de Sceptis. lib. 10. distinguendo respondit Farinas. conf. 148. num. 3. in fine p. 20. vol. 2. Spad. conf. 165. n. 1. vol. 1.

Indistinctè tamen ex vniuersali consuetudine Status Ecclesiastici, iuxta Constitutiones Sixti V. Clementis VIII. & Pauli V. non competer participatio Fiscalibus, & alijs Officialibus, nisi postquam actu exegerint, & actualitè in bursam Fiscalem redegerint ex Spad. & Cardin. de Luca supra allegat. num. 46. Quod limitandum est in casu, quo post declaratam confiscationem concessa fuit per Principem Reo, qui poenam passus est, vlti alteri, qui eam soluere tenetur, dilatio ad soluendum, nam tunc fauore primi Officialis habetur pecunia pro incamerata, dum per Officialem non stetit, quin poena exigeretur, vt respondit Farinas. conf. 107. vol. 2. quem sequitur Cardin. de Luca in Supplement. dicto discurs. 124. vers. quare.

Quamuis Salarium præstandum Collobibus vinearum non possit solui ex pecunia publica, eo quia commodum custodiæ resultat primò, & principalitè sano re particularum personarum, & ad vitæ statum Dominorum vinearum, ad quos cura, suorum bonorum pertinet, secundariò verò redundet in vitæ statum publicam ratione maioris abundantie vini secundum opinionem Auetan. de Exequen. mandatis. par. 2. cap. 10. num. 23. cum duobus seqq. Iquem sequitur Gabr. Bernart. de Vist. temp. cap. 2. num. 93. & 94. in exempl. 12. Attamen talis opinio non seruatur in Ditione Ecclesiastica, in qua eorum salarium soluitur ab Vniuersitatibus, & quia isti Custodes, & Denunciatores profunt æquè principalitè tam Ciuibus, quàm Vniuersitatibus, cum Ciues ex huiusmodi denunciacionibus damnum dantium recipiant emendationem damni passi, Vniuersitates verò emolumenta poenarum, in quas inciduat damnicantes, iuxta dispositionem Capitulum super damnis datis cap. 7. impress. infra in Appendice pag. 121. cum ad eas spectent ex concessione facta à Camera Apostolica titulo oneroso vigore Motus proprii Clementis VIII. vt eo reprobat, respondit Cobell. ad Bullam boni Regim. cap. 42. n. 3. 1. vers. pro affirmatiua cum seq.

Quæ autem fides præstanda sit huiusmodi Custodibus dictum fuit supra in Obseru. ad Rubr. 2. hoc eod. lib. n. 10. cum seq.

In Frisia quoquè particulari lege cautum est, quod ne Ruri canes feris insidiantur, baculos collo suspendere debet eorum Dominus, aliàs à Principis Ministris interregioni traduntur, vt testatur Feltman de Instas. anim. cap. 22. sect. 1. n. 2.

LIBER SEXTVS¹⁵⁹

Statutorum Ciuitatis Fauentiaë.

De Aestimis, & eorum Officialibus.

R V B R I C A P R I M A.

Tatimus, & ordinamus, ad laudem Omnipotentis Dei, & Almar Virginis Mariæ, quod omnes, & singuli habitantes in Ciuitate, & Comitatu Faueni. teneantur describi facere caput æstimi (A) in Parochia, seu Scola, in quo habitant per Notarios ad id deputatos, & ibi scribi, & anotari omnino curare, & facere omnia bona immobilia quam tenent, & possident in Comitatu Faueni, quouis modo, iure videlicet titulo, ponendo, & poni faciendo huiusmodi bonorum confines, & situm, & ibi onera quæcunque subire. Et teneantur Capellani Parochialium Ecclesiarum, & Capitularii Scolaarum dictæ Ciuitatis, Comitatus, & Districtus, denunciare omnes, & singulos prædicta non obseruantes Officialibus æstimorum huiusmodi sub pœna lib. 3. bon. pro quolibet, & qualibet vice, qua contrasactum fuerit. Et quandocumque fuerit sancitum, & deliberatum in generali Consilio dictæ Ciuitatis, mensurari debeant per agrimensores eligendos, & per alios Officiales ad id in dicto Consilio destinandos, omnia & singula bona immobilia Comitatus, & Districtus Fauentiaë, cum quibus etiam accedere debeant duo Notarii eligendi ad dictam mensurationem faciendam, & etiam in dicta mensuratione vocari, & adesse debeant capitularii, & quatuor idonei, & experti viri illius Scolæ in qua talis mensuratio fieri contingeret, cum quibus possint diligenter indagari de pretio bonorum mensurandorum, & de eorum finibus, & fundis, & qui Officiales etiam possint capitulariis, & omnibus quibuscunque, etiam sub pœna præcipere, & pœnas huiusmodi exigere, & pro veritate habenda iuramentum eis deferre quandocumque oportunum eis esse videbitur, & ita quamlibet petiam terræ apretiare debeant, & teneantur talem valorem per Notarios prædictos describi facere, in qua tamen mensuratione, & apretiatione non debeat haberi ratio aliqua fossatorum terrarum, & bonorum prædictorum, & quæ mensurari, seu eis pretium, imponi, aut eorum descriptio fieri minimè volumus, domus autem, arces, & viridaria, quos, & quæ quis habeat, & teneat pro suo vsu, aut eius colonorum minimè mensurari, aut apretarij debeant, nisi tale viridarium perticas quinque terræ excedat, & quilibet etiam Forensis habitans, & possidens immobilia describi debeat in libro æstimorum, nec possit aliquis cuiusvis generis etiam Forensis habitans in Ciuitate, seu Comitatu Fauentiaë æstimari in minori quantitate solidorum 20. & quandocumque dictis Officialibus videbitur oportunum, teneantur quilibet Capellani, & Scolaarum Capitularii denunciare omnes habitantes in eorum Capellis, & Scolis, qui non habeant eorum æstimum descriptum, etiam sub pœna imponenda eis per dictos Officiales, seu alios Iudicantes in Ciuitate Fauentiaë. Et quandocumque contingerit aliquos in communio ne aliqua comorantes ad diuisionem bonorum communium deuenire, vel seorsum habitare teneantur intra mensem à die eorum diuisionis, seu à die, quo seorsum habitare ceperint sibi describi facere caput æstimi separatim cum omnibus bonis sibi obuentis in dicta diuisione, vel

vel separatim quæsitis sub pœna librarum 5. bonon. Et nihilominus omnino ad hæc compellantur iuris remediis oportunis, nam quælibet habitantem in Ciuitate, Comitatu, aut Districtu Fauentiæ caput æstimi habere sancimus, nisi in casibus, & personis ex forma Statutorum nostrorum exceptis. Molendina quoque, quæ quis habet, & possidet in Ciuitate Fauentiæ, aut extrâ omnino æstimentur, & describi debeant ad æstimum illius, qui ea possidet, nulla contradictione obstante. Nec aliquis Ciuis, aut Districtualis Fauçn. vel etiam Forensis habens æstimum in Comuni Fauçn. audeat, vel præsumat facere ad eius æstimum adscribi, seu adscripta tenere bona alterius, seu ab alio possessa, sub pœna lib. 5. bon. & si descripta sint ea delere ex suo æstimo omnino, & ad æstimum ea tenentis, & possidentis describi facere omnino compellantur, & teneantur sub eademmet pœna, nisi alia bona essent alienata in alium quomodolibet exemptum de iure, vel ex forma Statutorum Fauentiæ, quo casu talis alienans ea sic conscripta ad eius æstimum tenere debeat, & pro eis onera quancumque subire tali alienatione non obstante.

S V M M A R I V M.

- 1 Descriptio facultatum Subditorum appellatur æstimum, seu Catastrum.
- 2 æstimum, & Catastrum sunt nomina synonyma cum vnum accipiat pro alio.
- 3 Fieri debet Catastrum presentibus, vel legitime citatis possessoribus, nisi fraude absint.
- 4 Consuetudo Regionis seruanda est in confessione Catastri.
- 5 Confessio Catastri in Stato Ecclesiastico ordinata fuit ab Innocentio XI.
Assignatio Bonorum medio iuramento iniungitur Subditis ad effectum confessionis Catastri num. 5.
- 6 Est Catastrum pro habenda notitia possessorum bonorum, & diuitiarum Ciuum ratione eorum diuidendorum pro rata.
- 7 Conficitur Catastrum ad effectum imponendi Collectam.
- 8 Mercatores describi non debent in Catastro pro eorum pœcarijs, creditis, & meritis, & effectibus, & quare num. 9.
- 9 Facultates Mercatorum, vt plurimum consistunt in opinione bonorum.
- 10 Secreta domus, & patrimonij non sunt pandenda, & maxime Mercatorum.
- 11 Conficitur per nos, & libram Catastrum ad effectum imponendi collectam iuxta vires patrimonij.
- 12 Catastra Fauentiæ confecta fuerunt varijs temporibus, vt ibi.
- 13 Conficitur Catastrum ad varios effectus, de quibus ibi.
- 14 Descriptus in Catastro, immunitatis exceptione non potest effugere solutionem

Collectæ, quoties sciens descriptionem intrâ decendum non appellauit. Decl. num. 15.

- 16 Grauaturs in Catastro solùm intrâ annum potest conqueri, aliàs non audietur. Vide num. 17.
- 17 Descriptio text. in l. Qui grauaturs C. de Censib. lib. 11. non est amplius in usu.
- 18 Catastrum legitime confectum fidem facit pro Communitate, seu Fisco in materia Taxarum, seu Collectarum.
- 19 Catastrum legitime confectum tanquam promissio, & quasi contractus habetur in materia Taxarum, & Collectarum.
- 20 Describi patiens in Catastro eo ipso se obligat ad solutionem descripti quantitatis.
- 21 Et iñtrahitur obligatio iam personalis, quam realis, quam suntum sequitur.
- 22 Bona descripta in Catastro remanēt obligata Communitati, seu Fisco pro oneribus.
- 23 Descriptio in Catastro neganti se dedisse notulam, seu partitam, vel consensum descriptioni non creditur, nisi probetur de tempore accusationis bona per alium fuisse possessa.
- 24 Pretia rerum intrâ tempus variare solent.
- 25 Catastrum reuocandum, & nouam conficiendum alapso cerio tempore.
- 26 Collectat inæqualiter distribui iniquissimum est.
Grauari vnum pro alio in solutione onerum, & Collectarum iniquissimum est no. 26.
- 26 Catastrum reuideri, & reformari debet singulo quinquennio.
- 28 Catastrum reducendum est ad æqualitatem totius, quoties opus fuerit.

- 29 *Reductio, reformatio, & renovatio Catastri potest ab unoquoque de populo. Amplia num. 30.*
Ditiones non opprimere pauperes Reip. interest num. 30.
- 31 *Agrimenforum origo est antiquissima, & quodam effecti eorum officium.*
- 32 *Agrimenfores eligebantur quandoque à Contrabentibus, quandoque à Iudice, & quandoque publice constituti erant.*
Agrimenfores reputabantur ad instar Iudicum num. 32.
- 33 *Agrimenfores eliguntur ad mensurandos, & limitandos agros, ac ad discernendum, an ex pradio aliqua pars fuerit usurpata.*
- 34 *Mensuratio facienda est per Agrimenfores deputatos, vel à Rege, seu Statuto, vel à Iudice, vel à Partibus, ut valida sit.*
- 35 *Eloctus ad mensurandum, & æstimandum pradium habet etiam facultatem illud terminandi.*
- 36 *Agrimenfor iurare debet partibus presentibus de bend, & elegantèr exercendo officio, & mensurando. Limita, ut ibi.*
- 37 *Citatio partium pro diebus, & horis certis requiritur ad legitimam mensuram faciendam per Agrimenfores.*
Alioquin mensuratio non prestat ut au. 37.
- 38 *Merces Agrimenforibus debetur.*
- 39 *Merces Agrimenfori à quonam solvenda sit, ut dignoscatur, distinguendi sunt varij casus, de quibus ibi.*
- 40 *Agrimenforum delicta, & pœna, remissæ.*

OBSERVATIO.

A Descriptio facultatum Subditorum apud Iuris Consultos appellatur Æstimum, seu Catastrum, ut docet *Gloss. in l. 1. verbo descriptiones C. de Apoc. public. & lib. 10. David Meuius ad Ius Lubecense par. 2. tit. 3. art. 3. nu. 8. cum duobus seqq. tom. 1. & Cobell. ad Bull. bon. Regim. cap. 35. num. 23. quæ nomina sunt synonyma, cum*

Catastrum accipitur pro Æstimo, & è contra ut tradunt *Menoch. conf. 1144. nu. 3. Ciardin. controu. 223. num. 5. vers. unde cum seq. Klob. de Contribut. cap. 17. nu. 29. & num. 125. notat, Æstimum ita dictum esse, quia æstimationem patrimonij cuiusque continere debet.*

Ut autem validum sit, faciendum est presentibus, vel legitime citatis possessoribus nisi fraude absentes sint, ut per text. in l. Per aquatores C. de Censib. docet *Klob.*

Tom. II:

d. cap. 17. nu. 27. ac Meuius loc. cit. nu. 11. Et si vigeat particularis consuetudo Regionis circa modum illius confessionis sequenda est, ut prosequitur Klob. ubi supra num. 28. & aduertit Card. de Luca de Regal. discurs. 101. num. 7.

In Statu Ecclesiastico mandante (a. me. Innocentio XI. per organum Sacre Congregationis Boni Regiminis pro confessione Catastri Communicatibus, ordinata fuit possessoribus bonorum stabiliū assignatio medio iuramento, ubi deficiebat Catastrum, ad evitandas intolerabiles expensas, alioquin necessarias pro mensuratione, & æstimatione eorundem bonorum, quod est conforme dispositioni Iuris communis ad text. in l. Formulam §. primo cum seqq. ff. de Censib. tradit Oster. de Officialib. par. 2. cap. 20. num. 48. Meuius ubi supra num. 11. & 20.

Fit enim Catastrum pro habenda notitia possessorum bonorum, & diuisarum Ciuium ratione onerum diuidendorum, ut exigantur, & supportentur pro rata quemlibet tangente *Klob. de Contribut. cap. 20. num. 368. & dixit Rot. in Rec. decif. 402. nu. 6. par. 18. tom. primo cum ut plurimum conficiatur ad effectum imponendi Collectam latè. Menoch. conf. 1144. num. 5. vers. est enim cum pluribus seqq. quæ est sequela Catastri, ut tradit Klob. de Contribution. cap. 16. num. 84.*

Non tamèn Mercatores, & Negotiatores pro eorum pecunijs, effectibus, & mercibus describendi sunt in Catastro, nam talitèr impediretur publicum commercium, & daretur causa decoctioni plurium Mercatorum, quia cum eorum facultates, & creditum, ut plurimum consistant in opinione hominum, si ex huiusmodi publica descriptione constaret de tenuitate eorum crediti, & facultatum, utique statim Creditores vrgerent, & sic in fugam Mercatores debitores ponerent in euidentis præiudicium publici commercij, & Reip. secundum communiorem sententiam, quam ob hanc, & alias plures rationes sequendo responderunt *Alciat. conf. 48. nu. 6. vers. dico autem cum seqq. lib. 5. Flamin. de Rubens conf. 1. Crauet. conf. 497. Mandel. Alb. consil. 38. cum seq. latissimè Andreol. controu. 266. per tot. ubi reprobantur contrarium tenentes, & asserunt tradita per Meuium ubi supra in princ. cit. n. 3. cum duobus seqq. Ultra quod iuri, & æquitati non est contrariū sententiam secreta domus, & patrimonij*

X

pan-

pendere ad *tex. in l. 2. C. de Alienat. pupill. pressam*, & *l. 2. vers. quidem. tam durum C. Quando*, & quibus quarta pars lib. 10. adieciunt Ciriaco. *contr. 77. nu. 11. & Klob. de Contribut. cap. 20. num. 357. cum seq. maximè Mercatorum*, ut ponderavit *Rota coram Coccin. decis. 1902. in fine*.

Er hinc licet ab eodem Innocentio XI. tunc pariter demandata etiam fuisset descriptio fundacorum, & bonorum, ac facultatum Mercatorum; Attamen ab huiusmodi ordine postea recessum fuit ob graue damnum, quod commercio publico resularet.

Regulariter autem Catastrum confici-
tur per *xs.* & libram ad effectum imponendi Collectam iuxta vires patrimonij,
11 ut per *tex. in leg. ultima Cod. Sine causa*, vel reliq; & *l. Indistiones 3. Cod. de Annon. & tribut. lib. 10. l. Per Bithyniam G. de Immanitat. nemin. conced. lib. 10. firmant Lancelott. Gallia conf. 6. num. 6. Menoch. disto conf. 1144. num. 6. vbi concordantes Ciriaco. controu. 156. num. 18. Klob. de Contribut. cap. 17. num. 48. & cap. 20. num. 356.*

Probit confectum fuit illud nostri Territorij de anno 1477. necnon de anno 1519.
12 de quo ultimo testatur Bero conf. 77. num. 13. vol. 3. Post impositionem etiam subsidij triennialis factam de anno 1543. resolutum fuit à Consilio generali esse deueniendum ad nouam perticationem, seu mensurationem Territorij, & in executionem resolutionis incepta, & pro maiori parte completa fuit de anno 1547. sed absque effectu; Renouatum etiam fuit de anno 1575. nouum æstimum cum Camplonis, alijsque libris optimè dispositis, qui conseruantur in Archiuo, excepto Camplono, seu Libro quarterij Portæ Montanarię, ac alio libro Ecclesiasticorum, cum de anno 1602. in infortunio incendij passi in Officio Æstimij in cinerem conuersi fuerint; vnde de anno 1604. ad nouum Æstimum; quod integrum conseruatur deuentum est. Iterum vigore Ædicti publicati de anno 1636. de mandato *sa. mem. Alexandri VII* deuentum fuit ad mensurationem, & æstimationem bonorum stabilium totius Territorij, quibus terminatis deuentum fuit de anno 1666. ad earum publicationem; Sed quia ob varios recurfus habitos reiecta fuit prædicta æstimatio, firma remanente huiusmodi vltima mensuratione, ideo super hac mensuratione compositi

fuerunt noui libri habitæ ratione ad æstimationem factam de anno 1604. quod fuit approbatum à *Sacra Congregatione boni Regiminis*, & ita ad præsens feruatur.

Quia verò ad varios effectus confici potest Catastrum, nempe vel ad effectum
13 imponendi collectam super Capitibus Subditorum, vel super proprietate bonorum, vel super fructibus eorum, vel super mercimonijs &c. ideo iuxta finem, & effectum facienda est in eo descriptio, ut firmar *Menoch. d. conf. 1144. n. 5. vers. enim cum seq. Card. de Luca de Regal. disto. 10. nu. 8.*

Notandum est, quod descriptus in Catastro, immunitatis exceptione non potest
14 rir effugere solutionem collectæ, quoties sciens descriptionem factam intra decem dies non appellauit, cum tunc renunciasset eius priuilegio censetur iuxta doctrinam *Angel. in l. 1. §. si quis Tutor num. 2. ff. Quando appell. sit*, quam sequuti sunt *Alex. conf. 101. num. 10. vol. 1. Menoch. conf. 702. num. 9. Klob. de Contribut. cap. 13. num. 51. cum seq. vbi dicit hoc effectum teneandum, quia pauci sciunt prædicare*, & *cap. 18. num. 27. iuncto cap. 10. num. 407. cum seq. Cobell. ad Bullam boni Regim. cap. 35. num. 217.* Quod intellige procedere quando versatur in actu momentaneo, nempe in solutione collectæ
15 pro vnica vice tantum debita, secus si contineat effectum successiuum, nam isto casu non censetur renunciatio exemptioni iuxta originalem distinctionem *Bartol. in l. final in fine ff. de Constit. Princip. Gayl. obseruat. 60. num. 11. & Fontanell. de Pact. nuptial. claus. 4. gloss. 10. par. 1. nu. 131. cum seq.*

Sicuti etiam dicitur, quod grauatus in æstimo solum intra annum possit conuenire, nam eo elapso amplius audiri non debet
16 iuxta *text. in l. Qui grauatus Cod. de Censib. lib. 11. cum alijs*, quos refert, & sequitur *Menoch. conf. 1144. num. 78. cum seqq.* Verum vltra quoddam dispositio *d. tex. in l. Qui grauatus* non est amplius in vfu, testatur *Raudens. Var. resolut. cap. 73. nu. 16. Claper. conf. 36. quas. 2. nu. 18.* quos refert, & sequitur *Andreol. controu. 266. num. 14.* limitatur in varijs casibus, de quibus *Andreol. vbi supra num. 15. cum seqq. & Thesaur. decis. 239. num. 11. cum seq.* quas limitationes examinat in suo casu *Menoch. conf. 1144. num. 80. cum seqq.*

Notandum etiam, quod legitime confecto Catastro, tunc fidem facit pro Commun-

18 munditate, seu Fisco in materia Taxarum, seu Collectarum, vt alijs omnibus firmat Ciarlin. *controuers.* 223. num. 7. cum seq. lib. 3. Itaut tanquam promissio, & quasi 19 contractus habeatur Klob. de Contribut. cap. 17. num. 37. & 40. iuncto num. 83.

Imò sit expressa conuentio, cum ita se in æstimo describi patiantur, eo ipso se 20 obligent ad solutionem descriptæ quantitatis Bald. in l. Si negotium ff. de Negot. gest. & prosequitur Klob. dicto cap. 17. num. 38. et contrahatur obligatio tam personalis, quam realis, quæ fundum sequi- 21 tur in quemeuq; transeat, vt firmat Klob de Contribut. cap. 13. num. 50. & cap. 17. num. 40. & sub num. 83. D. Gob. consult. 144. num. 47. Adeo ut eo ipso, quod bona sunt descripta in Catalro remaneant 22 obligata Communitati, seu Fisco pro oneribus ad text. in l. 1. in fine Cod. Si propter public. pensis. tradit Bald. in leg. Exemplo nu. 2. Cod. de Probat. Ciarlin. d. contr. 223. num. 7. cum seqq.

Nec credatur descripto neganti se dedisse notulam, seu partitam, vel consen- 23 sisse descriptioni, cum semper præsumatur pro Catalro, nisi probetur, quod de tempore accatastrationis bona per alium essent possessa, vt prosequitur Ciarlin. dicta contr. 223. num. 23. cum seqq.

Aduertendum tamén, quod cum tractu temporis bonorum pretia variate soleant, 24 & hinc resultet inæqualitas, & læsio, proinde elapso certo tempore reformandum, & renouandum est Catalrum, nouumquæ 25 consiciendum ad effectum reducendi onera ad iustitiam, & æqualitatem, vt vnusquisque subeat onera secundum vires Patrimonij, cum iniquissimum sit collectas 26 inæqualiter distribui, & alium pro alio gravari ad text. in l. Omne Territorium 4. Cod. de Censib. & Censitor. lib. 11. ibique 10. de Platea respondit Bald. conf. 387. volum. 3. Nat. conf. 433. num. 4. vol. 2. & inconf. 265. Ciriæ. controu. 156. num. 5. cum seqq. Klob de Contribut. cap. 17. num. 121. cum seqq. & Knieben in Encyclopædia cap. 10. num. 108. cum seqq. Et quod renideri, & reformari debeat singulo quin- 27 quennio, probt seruatur in Statu Mediolani firmant Lancelotti. Gallia conf. 27. num. 75. Menoch. dicto consil. 1144. num. 88. vers. eaterum cum duobus seqq. Knieben. vbi supra num. 108. cum seqq. Klob. de Contribut. citat. cap. 17. num. 122. Cardin. de Luca de Regalib. disc. 101. nu. 8. & 9. Tam. II.

Ac etiã toties, quoties opus fuerit il- 28 lud ad æqualitatem reducere ad text. in l. Omne Territorium C. de Censib. & censib. lib. 11. tradit Klob de Contribut. cap. 17. num. 127.

Quod peti potest ab vno quoque de populo, cum agatur de publico intereffu 29 Fessaf. de Collect. par. 1. cap. 1. num. 21. quem sequitur Ciriac. controu. 156. num. 9. cum duobus seqq. vbi ampliatur procedere, non obstante quouis lapsu temporis, ac 30 etiam transactione, & Klob allegat. cap. 17. num. 109. cum seqq. vbi subdit quod intereff Reipublice ne ditiores opprimant pauperes, & vt æqualitas inter omnes seruetur.

Agriomenforem origo est antiquissima, 31 cum tam apud Egyptios, quàm Romanos essent in vsu pro decidendis, & terminandis varijs controuersijs limitum, & aliorum, de quibus latè Gibalin. de Vniu. rer. human. negotias. lib. 4. cap. 4. artic. 4. consuetar. 5. num. 1. cum seqq. vbi etiã nu. 6. adducit plura de ijs statuisse Iur Gallicum. Eligebantur quandoq; à contrahentibus, 32 quandòquæ à Iudice, & quandòquæ publice constituti erant, vt docet Gibalin. dict. consuetar. 5. in princip. Et ij non tanquàm viles Operarij, sed ad instar Iudicum reputabantur, itaut id, quod in gratiam recepti beneficij rependebatur, non merces, sed honorarium dicebatur iuxta text. in leg. 1. ff. Si mens. fals. mod. & aduertit Gibalin. loc. cit. num. 4.

Modernis temporibus eliguntur ad mensurandos, & limitandos agros, ac ad discernendum, an ex prædio aliqua pars fuetit vsurpata, vt docet Hermosill. ad Lopez gloss. 2. leg. 24. tit. 5. par. 5. num. 55. pag. 544. secundum impress. Lugdunen. Eorum officium est publicum, & ad plura summè vile, & necessarium, vt tradit Oster. de Officiali par. 2. cap. 21. num. primo, quod videtur procedere in Agriomenforibus à publico electis.

Vt autem valida sit mensuratio, facienda est per Agriomenfores deputatos, vel à 34 Lege, seu Statuto, vel à Iudice, vel à partibus, alioquin nullum habet effectum, cum non spectet, nisi ad eos, qui officium habent, & auctoritatem respondit Cephal. conf. 36. num. 2. vol. 1. & Gratian. discept. 512. num. 8., & quoties quis est electus ad mensurandum, & æstimandum prædium, 35 habet etiã infaucultatem illud terminandi, cum absque terminatione non possit, nec

mensurari, nec æstimari, vt dixit Ros. in
 p. decif. 158. num. 1. cum seq. iuncta de-
 c. 254. par. 8. & coram Carull. dec. 220.
 num. 3. vers. & quatenus cum seq.

Requitur etiam, quod Agrimenfor
 36 pariter exercendo officio, & mensurando,
 vt concordantibus relatis tradit Oster. de
 Official. dicto cap. 21. num. 7. cum seq. qui
 tamē num. 9. limitat, quoties ille de par-
 tium consensu fuit electus; maxime quan-
 do de tempore, quo ad officium Agrimen-
 foris electus fuit, iurauit; nam tunc in
 singulis relationibus iurare non tenetur i-
 tamen subdit ibidem verius existimare, &
 quod in omni casu Agrimenfores iurare
 teneantur, non tamē in præsentia partis;
 & videnda sunt, quæ dicta fuerunt supra
 in Oster. ad Rubr. 50. num. 12. cum seq.
 lib. 3. de Æstimatoribus, quæ æque bene
 congruunt Agrimenforibus.

Requitur quoque ad legitimam men-
 suram faciendam citatio partium pro die-
 37 bus, & horis certis, in quibus si non com-
 paruerint, vel altera earum non compar-
 uerit, poterit nihilominus Agrimenfor
 mensuram facere, vt relatio Abb. in cap.
 quia iudicante num. 6. de Præsumpt. docet
 Oster. d. cap. 21. num. 11. omitta autē ci-
 tatione, mensuratio non præiudicat non
 citato Ciriac. controu. 320. numer. 15. in
 fine.

Sequuta mensuratione, deberi Agri-
 menfori mercedem, sicut alijs operam pro-
 38 priam præstantibus nulli dubium est, sed
 difficultas est, cuiusmodi incumbat onus eam
 soluendi; pro cuius articuli resolutione
 crederem distinguendos esse nonnullos
 39 casus, nempe si contingat, quod de con-
 sensu partium facta sit mensuratio, tan-
 quam in instrumento venditionis conuen-
 ra, & reservata, tunc uterque tam emptor,
 quam venditor concurrere debet, vt alijs
 relatis firmant Gratian. discept. 549. num.
 31. & Borden. colluct. 19. num. 73.

Idemque procedit si mensura facienda
 sit ad effectum diuisionis bonorum com-
 muniū, nam eo quoque casu communi-
 ter contribuendum est pro expensa, licet
 ad instantiam vnus solummodò petitus
 fuerit Agrimenfor, cum utriusque inter sit,
 mensurationem fieri ad tradita per Hiero-
 nym. de Mont. de Finib. cap. 26. numer. 11.
 quem refert, & sequitur Munoz Escobar.
 de Ration. cap. 49. num. 9. etiam si altera

pars contradixerit, vt firmat Oster. dis-
 cap. 21. num. 11. & Boer. decif. 51. numer.
 finali.

Proit etiam communiter concurrere
 debent, quoties non controuertitur qui-
 dem quantitas iugerum terræ ad vnum-
 quemque spectans, sed uterque prætendit
 alterum occupasse maiorem quantitatem,
 iuxta casum Gloss. in l. Si irruptione §. ad
 officium in verbo mittere, & in verbo locis
 ff. Fin. regund. quam lequitur ibidem Al-
 beric.

Si verò vnus eorum prætendat, alterum
 maiorem quantitatem, quam sibi debea-
 tur possidere; tunc crederem, distinguen-
 dum esse inter occupationem, seu viurpa-
 tionem de facto factam, & possessionem
 adeptam mediante titulo præcedenti em-
 ptionis, dationis insolutum &c. Etenim
 primo casu, quia alteri per alterum non
 debet inferri iniqua conditio, & culpa
 occupantis deuentum fuit ad mensuratio-
 nem, proinde expensis illius etiam suc-
 cumbere debet, vt potest, quia dedit illi
 causam ad tradita per Munoz d. cap. 41.
 sub num. 6. cum seq.; secundo verò casu,
 cum bona fide, & iusto titulo possideat,
 non videtur posse cogi ad solutionem, nec
 ad contributionem solutionis mercedis
 Agrimenforis, sed ad illam tenetur agens
 ad rescissionem venditionis, dationis in so-
 lutum &c. cum læsio, seu excessus in men-
 sura sit fundamentum eius intentionis,
 nam expensæ, quæ ab Actore sunt pro ius-
 tificanda sua intentione non sunt reficien-
 dæ, vt firmat Gratian. discept. 725. num.
 26. cum seq. quod tamē declara quoties-
 cunque Reus statim facta mensuratione, &
 sic probata intentione Actoris, eiusque bo-
 no iure à lite cessauit; secus autē si
 adhuc perseuerauit in lite, eo quia isto
 casu constat de malo eius animo litigandi,
 & præsumitur, quod si etiam prius vidisset
 iura aduersarij, nihilominus eodem modo
 iniquè litigasset, ex quo illis vijs non de-
 sistit, vt eleganter docet Dec. in l. Qui in
 alterius num. 8. vers. sed si Reus, & num.
 9. vers. secus videtur ff. de Regal. iur. Nat.
 conf. 232. num. 4. & respondit Rota coram
 Celso decif. 74. num. 7.

De delictis verò, & poenis Agrimenfo-
 40 rum vide D. meum Raynaldum in eius Ob-
 seruat. crim. tom. 2. cap. 18. §. 29. numer.
 82. cum seqq.

*De Officialibus, & Notarijs ſingulo anno ad æſtima eligendis,
& de eorum Officio, & Salario.*

R V B R I C A II.

Sancimus etiã, & firmamus, quod ſingulo anno de menſe Decembris, vel alio tempore, prout opportunum fuerit, eligantur per Magnificos Dominos Antianos Ciuitatis prædictæ pro tempore Præſidentes, duo ſuperſtites; & calculatores æſtimorum, & duo boni experti, & legales Tabelliones ætatis annorum ſaltem triginta ſupèr cura dictorum æſtimorum, quorum officium annale eſſe decernimus, quod poſſint, & valeant bona quæcumque ad æſtimum deſcripta, apertiare, ſi opus erit, & cum eadem æſtimatione de æſtimo vnus cancellare, & ad æſtimum alterius, ad quem ſpectent iuſtis titulis, & de cauſis, ponere, & ſcribere, quæ tamèn poſitio, & ſcriptura fiat, & fieri debeat per dictos Notarios tantum, cum conſilio, & mandato dictorum ſuperſtitum, ſeu alterius eorum: Et quotieſcumque contingerit fieri caput æſtimi teneantur, & debeant dicti Notarij illud ſcribere, & ponere in illa Cappella, ſeu Scola, in qua ille talis habitat, & moram trahit, & ſeu vbi ex forma Statutorum Fauentiz ſcribi debet, deſcribendo eius nomen, pronomen, & cognomen, & annum, menſem, & diem, quibus tale caput æſtimi fiet, & fieri contingerit. Non poſſit tamen æſtimum alicuius cancellari de vna Cappella, vel Scola, & poni in alia ſine aſcenſu Dominorum ſuperſtitum, & niſi exprimatur legitima cauſa, & annus, menſis, & dies, quibus prædicta fiant. Et ſi contingerit aliquem velle æſtimum eius in aliqua Scola Comitatus Fauentiz deſcriptum exindè cancellari, & in aliquam ex Parochijs, Cappellis nuncupatis Ciuitatis Fauentiz deſcribi, etiãſi in Cappella habitaret, niſi continuè in ipſa Ciuitate habitauerit per annos decem, & vltra continuòs cum tota familia ſua, bouum, & omni rurali exercitio penitus dimiſſo, & niſi accedente expreſſo aſſenſu generalis Conſilij legitime obtento, fieri non poſſit, & ſi ſecus fieri contingerit, teneantur Notarij, & ſuperſtites æſtimorum poſtquam eis innotueſcerit dictum æſtimum de Cappella delere, illudque reſcribere in Scola, in qua talis plùs exercitij, & perſonarum conuerſationis, & reſidentiz haberet pœna libr. 10. bon. incurrenda per talem ſic deſcribentem pro qualibet vice, qua fuerit contrafactum. Si autèm contingerit aliquam petiam terræ cancellari de æſtimo vnus, & poni ad æſtimum alterius, id fiat de mandato vnus ſaltem ex dictis ſuperſtitibus, & in ipſa cancellatione apponere debeant dicti Notarij, ſeu alter eorum, qui id fecerit, annum, menſem, & diem, & cauſam dictæ cancellationis, & ad cuius æſtimum eam deſcripſit, & poſuit, & de cuius mandato, deſcribendo etiã ipſius Notarij deſcribentis nomen, & cognomen in qualibet ſcriptura facienda de, & ſupèr additione, mutatione, cancellatione, aut poſitione alicuius æſtimi, aut eius partis, ſeu alicuius particularis petiæ terræ. Ponendo etiã in fine deſcriptionis ipſius petiæ terræ, quàm deſcripſit ad æſtimum alicuius ex cuius æſtimo eam extraxit: Nec Notarij huiusmodi poſſint, aut valeant de æſtimis aliquod cancellare, muſare, vel detrudere, niſi de licentia dictorum ſuperſtitum. Nec ipſi ſuperſtites poſſint aliquid delere propria manu, ſed ſolum per manus dictorum Notariorum electorum, ſeu alterius eorum, & ſi in prædictis, ſeu aliquo prædictorum contrafactum extiterit talis contrafacti pœna libr. 5. bon. ſubiaceat pro quolibet eorum, & qualibet vice, qua fuerit contrafactum omnino exigenda, & nihilominus errorem à ſe commiſſum emendare teneatur, cuius

cuius poenæ dimidia accusatori detur. Quorum Officialium merces sit, & eam esse decernimus denariorum sex pro qualibet petia terræ ad æstimum descripta, & non vltà, & totidèm pro eius cancellatura. Pro delendo verò in totum caput æstimum in casibus, in quibus cancellari possit, solui debentur solum solidi 6. bon. & solidi tres bon. à quocunque, cui de nouo æstimum, & eius caput describetur. Et qui eius æstimum mutat de vna Parochia, seu Cappella, & ad aliam, vel de vna Scola in aliam, soluere debeat, & teneatur denarios tres pro singula petia terræ describenda, & pro capite dicti æstimum solidi 11. bon. & non vltà, quæ salaria æqualitèr diuidantur inter dictos Superflites, & Notarios, eorum tamen officium diligentèr exercentes.

S Y M M A R I V M.

- 1 Censitores personarum, & bonorum descriptionem olim faciebant iuxta iurata assignationem factam.
- 2 Peraquatorum officium, quodnam olim esset vide ibi.
- 3 Inspectorum officium quodnam olim esset. Vide ibi.

O B S E R V A T I O.

Indictis tributis, pro eorum exactione facienda, ne quid in fraudem legis, & integrè, ac æqualitèr ab omnibus soluerentur, antiquitus nominari solebant quidam Officiales *Censitores* nuncupati, qui personarum, & bonorum descriptionem faciebant iuxta iurata assignationem bonorum tam mobilium, quam stabilium semouentium, Filiorum, Vxoribus, Seruorum &c. quàm vnusquisque de mandato eorundem Censitorum facere tenebatur l. 2. §. post deinde ff. de Orig. Iur. l. Omne Territorium Cod. de Censib. & Censit. lib. 11. Aul. Gell. lib. 4. cap. 30. Oter. de Offic. par. 2. cap. 20. num. 34. vers. tertio constituo cum seqq.

Erant etiàm alij Officiales *Peraquatores* appellati, eidem ministerio inferuientes, qui de mandato Censitorum homines, & Territoria peræquabant bona æstimando, taxando, & emendando, vt releuerentur prædia, & bona, quibus onus tributis grauius impositum erat, & vt grauarentur ea, quæ leuius erant æstimata, ad hoc vt æqualitèr fieret census, seu tributis impositio, vt notat Gloss. & alij in d. Rubr. Cod. de Censib. & Censitor. Roland. conf. 66. num. 34. cum seqq. volum. 1. vbi etiàm admonet, Peraquatores deputandos esse viros timoratz vitæ, & conscientiz, & profequitur Oter. vbi supra num. 37. cum seqq., & docet Kloch de Contribut. cap. 17. num. 12. cum seqq.

Tandem ad eundem effectum mittebantur à Censitoribus alij Officiales *Inspectores* nuncupati, ad inspicienda Prouincialium prædia, an sibi rectè, & iuste essent adæquata, æstimata, & taxata à Peraquatoribus l. Peraquatores Cod. de Censib. & Censit. lib. 11. leg. Sancimus 6. Cod. de Aduoc. diuers. Iudic. leg. Qui grauatos Cod. eod. & docet Oter. loc. cit. num. 39.

De æstimis Infantium, & Impuberum.

R V B R I C A III.

Si contingerit Infantes, aut Impuberes aliquos post mortem eorum partis, aut alterius eorum ascendentis superesse cum æstimo librarum 15. infra, & non vltà, qui etiàm non habitent in eadem domo, & familia cum eorum Tutore, aut attinente aliquo, tunc caput æstimum huiusmodi Infantium, & Impuberum, seu dictorum eorum patris, & ascendentis defuncti, poni, & scribi possit, ac debeat ad æstimum talis Tutoris, seu coniuncti, & attinentis prædicti, cancellando, & delendo dictorum Infantium, & Impuberum, seu dicti eorum patris, & ascendentis caput æstimum. Quod tamen æstimum caput (eis Puberibus factis) ad eorum æstimum rescribi, & poni debeat. Et ad hæc cogi possint iuris remedijs tam ipsi

facti

facti Puberes, quàm etiàm illi ad quorum æstimum, dum sic Infantes, & Impuberes erant, dictum eorum caput adscriptum fuit. Et prædicta etiàm vendicentia, & obseruentur in æstimis furiosorum, & dementium.

S V M M A R I V M.

- 1 Possessore bonorum mutato describendus esset nouus possessor in Catastro ad euertendam confusionem.
- 2 Sed id non seruatur.
- 3 Bona peruenta à Seculari ad Ecclesiam, cum destinatione ad Cultum Diuinum, & Officium Spirituale sunt immunita ab omnibus gabellis, & oneribus præ-existentibus.
- 4 Ecclesiastici, & Ecclesia, ad quam bona à Secularibus perueniunt, tenentur ad onera prius imposita, quando copulatiue concurrunt ea, de quibus ibi.
- 5 Ecclesiastici, & Ecclesia non tenentur ad onera Cameralia, etiàm comprehensiuè Ecclesiasticorum, quando libertatem non soluendi præscripserunt.
- 6 Ecclesia, & Ecclesiastici non tenentur ad onera, & impositiones pro bonis acquisitis à secularibus, quamuis ea descripta sint in Catastro de consensu eorumdem Ecclesiasticorum absque assensu Summi Pontificis.
- 7 Episcopus, seu alius Iudex Ecclesiasticus potest, & debet compellere laicos ad delendum ab æstimo, seu Catastro bona per Ecclesiasticos, & Ecclesias à Secularibus acquisita.

OBSERVATIO.

- V**T confusio eniteretur, mutata persona possessoris bonorum in Catastro descriptorum describendus esset in eo nouus Dominus, & possessor: Verum, ut plurimum ex incuria possessorum id negligitur, nec ab Officiali coguntur; vadeo magis confusio augetur contra dispositionem huius Statuti.
- 3

Aduertendum tamen est, quod non omnis nouus acquirens describendus est, ad hoc vt deinde ab eo exigant Gabellæ, & onera; Etenim si bona à persona seculari ad Ecclesiam perueniant cum destinatione ad cultum diuinum, & officium spirituale, vt sius Ecclesiarum, & Coemeterium pro Sepulchris, Hortus iuxta Ecclesiam, tunc sunt immunita ab omnibus tributis, Gabellis, & oneribus præxi-

stentibus; vt cumulatim concordantibus firmavit Rota in famigerata Alben. Gabel-
la, seu onerum 28. Iulij 1637. eorundem Merlino inter eius impressi. decision. 902. num. 40.

Et solum Ecclesiastici, & Ecclesia, ad quam à persona seculari bona peruenerunt, tenentur ad onera prius imposita, quorundem copulatiue sequentia concurrunt, nempe quod onera sint vera, realia, ipsis fundis infixæ, imposita super bonis propter bona, non autem personis propter bona, quod sint perpetua, certa, & inuariabilia, non autem ex aliquibus causis vrgentibus, & illis cessantibus remouenda iuxta magistralem decisionem Rota in Brundusina Gabelle 13 Februarij 1609. coram Penia, & in d. dec. 902. num. 55. cum sequent. quas passim sequitur Sacra Congregatio Immunitatis Eccles. vt in resolutione relata per Pignatelli. consult. 54. num. 43. vol. 2. ibi: Sacra Congregatio &c. alias censuit bona per Ecclesiasticos possessa gaudere exemptionibus, à quibusvis impositionibus, & oneribus, quæ non sunt copulatiue certa, realia, & inuariabilia iuxta decisionem in Brundusina Gabelle coram bo. mem. P. nia, & concordantes, nec non ab impositionibus Cameralibus, etiàm comprehensiuè Ecclesiasticorum, quando Ecclesiastici libertatem eas non soluendi præscripserunt iuxta Decretum anno 1600. tempore Sa. Memor. Clementis VIII. editum. Datum hac die 21. Aprilis 1640. & num. 72. refert præcæteris resolutionem in Faentina 2. Iulij 1647. idemque tenet Del Bene in addit. ad tract. de Immunit. Eccles. verbo Clericus vers. bona per Ecclesiasticos possessa &c. & quod Ecclesiastici attenta quasi possessione immemorabili eximantur à Gabelle, macinæ, respondit eadem Sacra Congregatio in Consentina 12. Februarij 1646. vt refert Pignatelli. consultat. 121. in fine volum. 4.

Et quamuis bona sint descripta in Catastro, nihilominus non tenentur Ecclesia, & Ecclesiastici ad onera imposita antè acquisitionem bonorum, nisi interueniat assensus Summi Pontificis, etiàm si descriptio in Catastro facta fuisset de consensu Ecclesiasticorum, cum non possint submit-

mittere iurisdictioni Laicorum, & præiudicare immunitati sibi competenti, ut firmat Pignatell. d. consultat. 54. numer. 46. & respondit Rot. coram Merlin. cit. decis. 902. nu. 68. cum pluribus sequent.

Hinc Iudex Ecclesiasticus compellere potest, ac debet laicos ad delendum ab ælismo, scilicet Catastro Communitatis bona per Ecclesiasticos acquisita, ut respondit Pignatell. consult. 55. vol. 2.

De Mendicantibus, & Miserabilibus personis non assistendis.

R V B R I C A I V.

SAncimus quoque, & decernimus miserabiles personas, & maximè mulieres vi-
duas non habentes in domo filios, aut descendentes masculos maiores ætatis an-
norum decem, & octo, qui, & quæ immobilia bona non habeant vltra domum
propriæ habitationis, non teneri, nec compelli possint ad solutionem collecta-
rum aliquarum, quæ imponderentur pro ælismo, & fumante. Nec etiam ad ali-
quas collectas Cappellarum, aut Scolarum, nec ad onera realia, vel personalia
cogi possint, aut compelli modo aliquo, sub pœna libr. 3. bon. pro quolibet con-
trafaciente, & incurrenda quotiescunque, & quandocumque extiterit contrafa-
ctum, & si æstimati forent, possint per Notarios deputatos delcti habita plena fide
de prædictis.

S Y M M A R I U M.

- 1 Deus summopere dilexit pauperes, & mi-
serabiles Mendicantes.
- 2 Omnes Mendicantes non sunt digni ele-
mosyna.
*Mendicitas alia est licita, alia illicita, n. 2.
Mendicitas licita appellatur, quando pau-
peres necessitate cogente, ut possint quia-
omnino invalidi, & ad laborem minimè
idonei mendicant, ut ab alijs alantur,
num. 2.*
- 3 Mendicitas illicita dicitur, quando ex capi-
tate habendi divitias, vel victum,
otiose aliqui mendicant, licet habeant
aliunde unde vivant, vel ex proprio
labore possint sibi victum parare.
*Mendicitas valida, qua dicitur, n. 3.
Mendicantes validi, quinam dicantur,
num. 3.*
- 4 Mendicitas illicita, quare prohibita sit.
- 5 Pena contra Mendicantes validos quoniam
sunt, & n. 7. & n. 9. Vide n. 11.
- 6 Validi Mendicantes minus delinquunt, qui
simpliciter mendicant nihil aliud su-
gentes, quam qui mendicant simulando
infirmisatem, & similia.
- 8 Mendicantes validi, & otiosi sunt deterio-
res Cingarum, nec aliud sunt, quam
manipulus furum, & sententia pessimo-
rum hominum.
- 9 Mendicantes validi, & non vagabundi
quis esse possit, & quis talis dicatur.

10 Mendicantes validi, vel propter humili-
tatem, vel quia ratione eorum nobilita-
tis erubescere palam elemosynam pe-
tere, clam, & occulte mendicant.

S. Alexius omnibus suis per Christum di-
missis, gaudebat se etiam ab eis ser-
vis elemosynam accipere, quod practi-
catum etiam fuit à S. Ascenio, & alijs
num. 10.

11 Mendicantibus validis nobilibus, quomodo
succurratur Faventia.

Societas S. Gregorii vulgò nuncupata de
poveri vergognoni in Civitate Faventi-
æ erecto institutum, & administra-
tio, num. 11.

12 Miserabiles persone sunt in duplici differen-
tia, nempe divites, & pauperes.

Vidua, pupilli, & similes quamvis divites,
dicuntur miserabiles persone, & gau-
dant electione feri, n. 12.

13 Vidua, pupilli, & similes tenentur ad solu-
tionem Collectarum, & onerum.

14 Miserabiles persone bonis, & facultatibus
carentes non tenentur ad contributio-
nem collectarum ratione bonorum impos-
sitarum.

15 Religiosi, qui nec in communi, nec in par-
ticulari possident non tenentur ad solu-
tionem gabella.

Patres Ordinis S. Francisci Minoris Obser-
vantia non tenentur ad solutionem ga-
bellarum in pecunia debitarum, n. 15.
19. & 20. Ampl. n. 24. & 31.

- 16 *Regulares Mendicantes ex privilegio possident bona, & pecunias in communi.*
Patres Dominicani, Franciscani, Augustiniani, Carmelitani, Iesuita, & similes possident bona, & pecunias in communi, num. 16.
- Patres S. Francisci Minoris Observantia sunt ita mendicantes, ut nec in particulari, nec in communi possidere volens bona, & pecunias, sed ex elemosinis sibi datis, vel offitiis quasvis viellum, & alimenta comparantes, & tanquam altissimam paupertatem proficentes nil aliud habent, quàm mendicitatem, & num. 18. & 51.*
- 18 *Ordo, & Regula S. Francisci Minoris Observantia, est stricte quocunque alio, ac magis stricta illa Apostolorum.*
- 20 *Pauperes non tenentur ad solutionem gabella.*
- 21 *Patres S. Francisci Minoris Observantia, sunt exempti à solutione gabellarum, pro rebus usus proprio infernicibus, & illas exigentes incurritur penam excommunicationis.*
- 22 *Elemosyna causa rebus traditis non debetur gabella.*
- 23 *Gabella quatenus carnis, & Scannatura in Vrbe, à quibus sit solvenda.*
Patres Ordinis S. Francisci Minoris Observantia non tenentur solvere gabellam quatenus carnis, & Scannatura, n. 15, 19. 20. & 23.
- 24 *Patres Ordinis S. Francisci Minoris Observantia, & Capuccini, non tenentur ad solutionem gabella, quamvis in illius impositione comprehensi sint Mendicantes di qualluoglia loci, & num. 26. & 50.*
Dictio, Qualuoglia, restringenda est secundum subiectam materiam, n. 24.
- 25 *Investitura studialis facta pro heredibus, & successoribus quibuscunque, non comprehendit extraneos, nec feminas.*
- 26 *Patres S. Francisci Minoris Observantia, non tenentur ad solutionem gabella vini, sunt, & palia.*
- 27 *Sententia in iudicium transacto, facit de albo nigrum, & pro veritate habetur.*
- 28 *Pro rebus traditis Patribus S. Francisci Minoris Observantia, pro elemosyna non debetur gabella.*
- 29 *Resolutiones Sac. Congregationis censurata à Summo Pontifice, sunt de iusua, & habent vim legis utiuer-*

- 30 *Es obligant tam in foro fori, quàm in foro Poli.*
- 31 *Solutio Usurarum non praiudicat soluenti, quin possit eas repetere, vel in forem imputare.*
- 33 *Renunciatum non censetur privilegio per actum contrarium coactum factum.*
- 34 *Solutio gabellarum facta per aliquos Religiosos, non praiudicatur Religioni alioquin exempta.*
Et sufficit, quod respectu aliquorum Communium sit in usu, n. 36.
- 35 *Privilegio exemptionis non continetur effectum momentaneum, sed successivum per solutionem aliquandò factam non fuit illatum praiudicium in futurum.*
- 37 *Card. de Luca de Regal. disc. 57. impugnatur.*
- 38 *Opinio reprobata non est attendenda.*
Dollet contra magis communem respondens non est attendendus, num. 38.
- 39 *Glausula, Sicque per quocunque Iudices os claudis, ut nihil contra privilegium possit opponi.*
- 40 *Peritium absorbet pesserium, quandò clare constat de bono iure.*
- 41 *Decreum irritans appositum, tanquàm habens annexam inhibitionem reddit nullum, & attentatum quicquid contra senorem dispositionis, cui est adiectum, gestum fuit etiam parte non opponente.*
- 42 *Partita libri gabella scripta à Conductore, non probant illius solutionem.*
- 43 *Solutiones gabella, qua non percutiant tempus proximum illius impetitioni, non deserunt pro observantia interpretativa.*
- 44 *Papa potest plusquàm Regula Religionis, Papa vendere potest possessiones Ecclesia ob suam necessitatem, n. 44.*
- 45 *Papa in spiritualibus est omnia, & super omnia.*
- 46 *Patres S. Francisci Minoris Observantia, & Capuccini habent solum nudum usum de his, qua titulo elemosyna eisdem largiuntur omnimodò illorum dominia in Sedem Apostolicam translato.*
- 47 *Patres S. Francisci Minoris Observantia, & Capuccini, possunt solvere gabellam dimittendo ponere Gabellarium rasam rei gabellabilis correspondentem quantitati gabella.*
- 48 *Voluntas reponitur sub rationabili parte anima.*
Voluntas Principis praesumitur conformis rationi, n. 48.

Princeps voluisse censetur id solum, quod ipsa ratio distat, & est æquum, n. 48, & 49.

49 Princeps sub verbis generalibus non censetur comprehendere quod est iniquum.

52 Quod specialiter denominatur, videtur esse diuisum à genere, nec ideo venit sub nomine generali.

Speciale fortius est, quam generale, n. 52.

53 Specialitas derogat generalitati.

Specialiter derogatum plus operatur, quam quod in genere prædicatur, n. 53.

54 Verba generalia cum clausula derogatoria, si de alijs oportet facere mentionem, non solum præsumptionem specialissimam in contrarium.

Verba universalis restringuntur ad ea, de quibus est vniuersaliter cogitatum, n. 54.

55 Verba generalia non comprehendunt casum impossibilem de iure.

56 De alimentis non est soluenda gabella.

57 Patres S. Francisci Minoris Obseruantia, vltra exemptionem Iuris communis à solutione gabella, habens alias duas, nempe vnam Iuris naturalis, ut nihil possidentes, & alteram Iuris Diuini.

OBSERVATIO.

Omnipotens Deus summopere diligit pauperes, & miserabiles mendicantes, vt comprobatur ex varijs locis Sacre Scripturae, & præcipue ex Deuteronomio. cap. 15. Ecclesiastico. cap. 7. Matth. cap. 19. & 25. vbi Dominus noster Beatos appellat, & Regni sui possessores, qui opes suas in egenum contulerint, hospitesque collegerint, ac alibi passim, ita vt dixerit, Quod uni ex minimis meis fecistis mihi fecistis.

Non omnes tamen Mendicantes digni sunt elemosyna, sed distinguenda est mendicitas licita ab illicita, vt docet Ricci. decis. Cur. Archiep. 284. numer. 1. part. 2. Animaduertendo, quod licita mendicitas appellatur ea, quando pauperes necessitate cogente, vt potest quia debiles, aut omnino inualidi, ac ad laborem ratione vitij corporis, aut senectutis minime idonei mendicant, vt ab alijs alantur, de qua mendicitate loqui Sacram Scripturam tenent Gutierrez Prax. crim. quæst. 148. num. 3. Ricci. loc. cit. nu. 2. & 6. Antunez. Portugal. de Donat. Reg. volum. 2. par. 3. cap. 41. num. 13. & Peguer. decis. 4. numer. 4.

Et in his diuitum liberalitatem esse exercendam comandatur in Sacra pagina Deuteronomio. d. cap. 15. ibi: Non dederunt pauperes in terra habitationis sue, id circò ego præcipio tibi, vt aperias manum fratri tuo egeno, & pauperi, qui tecum versatur in terra, & dicit Dominus per Isaiam Prophetam cap. 58. ibi: Frange esurienti panem, & egenos, vagosque induc in domum tuam, cum videris nudum operi eum, & carnem tuam ne despexeris, & Dominus noster Iesus Christus Matth. cit. cap. 25. vt prosequitur Antunez. vbi supra, & Ricci. loc. cit. num. 2. cum seq.

Illicita verò dicitur, quando ex cupiditate habendi diuitias, vel victum otiose mendicant licet habeant aliunde, vnde viuant, vel ex proprio labore possint sibi victum parare, & mendicatas valida appellatur, cum se fingant debiles, & morbofi, & se gerant quasi non habentes, nec facultates, nec artem, vt sine labore viuant iuxta text. in l. unic. ibique gloss. in verbo inertibus Cod. de Mendicant. valid. lib. 11. & docent Gutierrez. loc. cit. num. 4. Antunez. Portugal. d. cap. 41. num. 14. & Peguer. vbi supra num. 5.

Hinc illicita hæc mendicitas duplici ratione prohiberi solet, & debet, nempe primò, ne prætextu elemosynæ otiosorum hominum foueatur inertia; altera verò ne panis à validis Mendicantibus verè debilibus, & infirmis auferatur, vt notant Peguer. cit. dec. 4. num. 5. vers. quam etiam, & Ricci. d. decis. 284. num. 7. cum seq. Vnde Magistratus officio incumbit sedulo inquirere, quinam verè sint pauperes, & ad elemosynæ collectionem digni, & quinam indigni. vt admonet Knipschild de Iurib. & Priuil. Ciuit. Imperial. lib. 5. cap. 24. num. 9.

Contrà autem istos Mendicantes validos Imperatores Valentinianus, & Theodosius poenam irrogarunt, vt in d. l. unic. Cod. de Mendicant. validis, & quod tradendi sint ministerio operum publicorum, in quibus valeant insimili laborare, & ali ad text. in Auth. de Quæstione vers. si verò huius terra docet Knipschild de Iurib. & Priuil. Ciuit. Imperial. lib. 5. cap. 25. num. 20. Kochen de Iure vicinia par. 2. cap. 1. n. 17., vbi quod cogendi sunt ad purgationem viarum, idè valde æquum, & iustum est, quod à Magistratu publicetur lex, per quam cogantur ad opus publicum, vel priuatum, & si operari nolint ex Ditione.

exul-

exsistentur, & si reuerentur sustineantur, & contra maces ad trices, vbi alio, mittantur, vt scribit Klech de Exar. lib. 2. cap. 102. nu. 20. cum seq. quem sequitur Knipschild. loc. mox cit. Peguer. d. decisi. 4. sub num. 5. cum seq. & Platu de Legib. dial. g. 11. relas. à Pragae de Regim. Reipub. par. 1. lib. 7. disp. 21. sub num. 7. contra istos Mendicantes validos censur, vt nullus in Ciuitate Mendicus esset, & quicumque elemosynam petere tētauerit, victumque inexplēbilibus precibus colligere cēperit à rerum venalibus Curatoribus à Foro eijciatur, ab ædilibus Magistratibus ex Oppidis expellatur, ex tota denique Regione exterminetur.

Varijs etiā poenis per Principes afficiuntur, de quibus Caball. resolut. crimin. 178. num. 5. cum seqq. vbi quod simulantē se infirmos, hagentesque se pallidos faciat coloribus tēnentur poena falsi Guertēz quest. 148. sub num. 4. cum alijs adductis per Antunez Portugal. vbi suprà nu. 14. cum duobus seqq. vbi refert poenas impositas in dicta l. vnic. Ber ich. conclus. 44. num. 31. par. 4. vbi cum Damoud. Practic. crim. cap. 110. num. 55. cum seqq. tradit, quod Mendicantes validi, qui veris pauperibus à faucibus debitas elemosynas eripiunt, etiā poenam furti incurrunt; Peguer. dicta decisi. 4. num. 5. & Rice. loc. cit. num. 4. qui vterius testatur accepisse à mendicantibus, ipsos debilitare filios, vt mendicent quod cum valde Republicam lædat, ei competet actio contra debilitantes pueros, vt debilitati mendicent, aduersus quos latē, & acriter scripsit Senec. in eius Controu. lib. 10. controu. 4. per tot.

- Notandum etiā otiosos, & validos Mendicantes, quod minus delinquent, qui simpliciter mendicant nihil aliud hagentes, quā qui mendicant simulando infirmitatem, defectus naturæ, & calamitates, & similia, & sic homines decipiendo, ac ad hunc effectum litteris, & sigillis alienis falsis abutendo, nam isti poena sustigationis, & relegationis perpetuæ pleædi sunt, cum falsitatis imaginem habeat hoc crimen, & forte sit simillimum Carprou. Practic. criminal. par. 22. quest. 93. num. 72. cum seqq. vbi firmat id procedere, etiam si litteris, & sigillis non abutantur, & sequitur Knipschild. dicta cap. 25. num. 24. vbi num. 25. subdit, quod huiusmodi hominibus otiosus, & validus mendicantibus similes, imò etiā descriptiores sunt. Cingari,

Tom. II.

8 ex quo nil aliud sine quā manipulus furum, & sentina peccatorum hominum, & Caler. dec. 179. num. 3. par. 1.

Notandum quoque contingere posse quem esse validum Mendicantem, sed non vagabundum, vt potē quia sit integri, & sani corporis, ac in arte sua laboret, & tamē sine necessitate hostiarum mendicet, illi etiā dicitur illis mendicans, quia verē esurientibus panem aufert, sed tamē non tam acriter puniri solet, vt cum Santho Thoma 2. 2. quest. 187. art. 5. tradit Peguer. dicta decisi. 4. num. 10. vers. posse tamē, vbi testatur, quod quidam condemnati fuerunt, vt duceretur vestiti palam, & publicē per loca solita. ac bannirentur in perpetuum à Prouincia.

Notandum pariter reperiri aliquos Mendicantes validos non subiectos prædictis poenis, vel quia causa humilitatis laudabiliter mendicant, prout prædicatum à Sancto Alexio, qui omnibus suis per Christum dimissis gaudebat se etiā ab eius seruis elemosynam accipere, idemque prædicatum fuit à Sancto Arsenio, ac ab alijs Sanctis Viris, vt prosequitur Peguer. dicta dec. 4. num. 4. vers. aliam quoque; Ac cernimus prædicare à multis etiā nobilibus viris, qui elemosynam querunt pro pauperibus tam Laicis, quā Religiosis, ac pro alijs operibus pijs, qui actus reputatur heroicus non damnabilis, vt respondit Bordon. Oper. moral. vol. pr. cap. 43. num. 4. vers. respondeo; Vel quia ratione eorum nobilitatis erubescens palam elemosynam petere, iuxta illud Matth. cap. 8. fodere non valeo, & mendicare erubescam, & occulte mendicant, vt aduertit Menoch. de Arbitrar. iudic. cas. 432. num. 24. centur. 6. & Addis ad Peguer. cit. dec. 4. in fin.

Isti mendicantibus validis nobilibus Fauentinis succurritur per Societatem Sancti Gregorij, vulgo nuncupatam de poueri vergognosi ad hunc effectum erectam de anno 1517. à fel. rec. R. P. D. Jacobo Pafio Couciui, & vigilantissimo Episcopo Fauentino, deinde varijs pijs dispositionibus, & præsertim illa b. mem. D. Cesaris Nonij super qua disceptatum fuit in Rota vt in recent. decisi. 104. 190. & 231. par. 7. notabiliter auctam facultatibus, quæ singulari vigilantia administrantur, & eorum studijs laudabili prudentia, & charitate distribuuntur à duodecim ex Nobilioribus, & Sapientioribus Ciuitatis, quorum vnus

est Canonicus Cathedralis, alter Parochus, ceteri verò Laici.

Propius accedendo ad materiam præsentis Rubricæ aduertendum est, miserabiles personas esse in duplici differentia, nempe diuites, & pauperes, miserabiles enim primæ speciei sunt Viduæ, Pupilli, continuò morbo laborantes, & similes recensiti per Rebuff. de Sent. prouis. art. 3. gloss. ult. num. 2. cum seqq. Marchesan. de Commiss. par. 2. §. 2. de Commissione auocat. causar. n. 17. cum seqq. Seace. de Appell. q. 7. num. 138. Nouar. de Elect. fur. sect. 2. & sect. 3. quest. 30. Thesaur. decif. 177. n. 1. qui & si diuites, adhuc tamèn vel ratione sexus, vel ratione ætatis, vel ratione morbi digni sunt miseratione, prout ad effectum electionis, & variationis fori loquuntur max. allegati, sed non exinde remanent exempti à solutione collectarum, & onerum impositorum super eorum bonis, ratione quorum dumtaxat debentur.

Miserabiles verò secundæ speciei ranquam bonis, & facultatibus carentes non tenentur ad contributionem collectarum, ratione bonorum impositorum ad tex. in l. cura 4. §. inopes. ff. de Muner. & honor. Pafeth. conf. 27. nu. 14. Roman. conf. 369. num. 32. & alijs relatis firmat Kloeb. de Contribut. cap. 13. sect. 2. num. 58. vbi subdit, quod in Aestimo scripti deseri debent.

Pari modo cogi nequeunt ad solutionem gabellæ in pecunia debitor Religiosi, qui nec in communi, nec in particulari possident, prout sunt Fratres Ordinis Sancti Francisci Minoris Observantiæ per ea, quæ vt infra scripsi in Romana exemptionis Gabella quaterni Carnis, & scannaturæ in supremo Tribunali Camera, proponente Illustrissimo Domino de Astè de anno 1689. in qua sub die 28. Martij rescriptum fuit Dilata, & audiatur Commissarius Camera, & sub die 1. Iulij Non liquet, ex quo doctissimus, & vigilantissimus, ac adhuc tribus Summis Pontificibus valde carus R. P. D. Nuprius Commissarius Cameræ se obtulit probare solutiones factas etiam de tempore proximo impositioni gabellæ, & sic obseruantiam interpretatiuam, quæ an fuerit probata, & qualis fuerit exitus causæ ignoro, cum promotus fuerim ad Episcopatum Verulanum ex summa munificentiæ Sanctiss. D. Alexandri VIII., circa cuius excelsas virtutes, & merita dum in Sacrum Purpuratorum Collegium ad-

scriptus erat, aliqua inuui in Epistola Dedicatoria impressa apud Coccinum decif. vol. 2. quæ postea comprobata fuerunt mediante eius promotione ad Summum Pontificatum, & gloriose tunc gestis.

Romana Exemptionis Gabellæ quaterni Carnis, & Scannaturæ.

ORra controuersia inter DD. Dohanneros, & Patres Ordinis S. Francisci Minoris obseruantia super solutione quaterni Carnis, & Scannaturæ, disputatus dubium An constet de exemptione Gabellæ quaterni Carnis, & Scannaturæ ad fauorem Patrum S. Francisci Minoris Observantiæ, quod ad fauorem PP. nostrorum Principalium speratur resolendum. Etenim cum non verimur in casu Regularium Mendicantium ex privilegio, quales sunt Patres Dominicani, Franciscani, Augustiniani, Carmelitani, Iesuitæ, & similes, quibus ab eorum Regula non est interdicta possessio bonorum, & pecuniarum in communi, vt docent LEXAN. Oper. moral. tom. 2. cap. 1. sub num. 1. Bordon. pariter Oper. moral. tom. 2. resolut. 29. num. 26. Sed in casu PP. Minorum de Obseruantia, qui sunt ita Mendicantes ex Regula, vel Constitutionibus eius Ordinis, vt nec in particulari, nec in communi possidere valeant bona, & pecunias, sed ex elemosynis sibi datis, vel ostiarii quaesitis victum, & alimenta comparantes, & tamquam altissimam pauperem proficientes, nil aliud habent pro dote, quam mendicantem, vt dispositum fuit à S. Francisco in eius Regula de anno 1212. ab Innocentio III. approbata cap. 4. ibi: Præcipio firmiter Fratribus, vt nullo modo denarios, vel pecuniam recipiant pro se, vel interpositam Personam, tamen pro necessitatibus Infirmorum, & alijs Fratribus induendis per Amicos Spirituales Ministri tantum, & Custodes sollicitam curam gerant secundum loca, & tempora, & frigidæ regiones sicuti necessitati viderint expedire, & semper saluo, vt (sicut dictum est) denarios, vel pecuniam non recipiant, & in puncto decisum fuit per Gregor. X. in cap. unico §. confirmatos, & S. sancti de Religios. domib. in 6. testatur Nicolaus III. in cap. exijt qui seminas de Verb. significat. Clemens V. in Clement. exciui vbi Ancaran. num. 1. notat hunc Ordinem esse strictiorem quocunque alio de

Verb.

Verb. significat. Sac. Concil. Trident. sess. 25, cap. 4. de Reformat. & tradunt gloss. in capis. unico verb. Mendicantium de Excess. Prelat. in 6. gloss. in cap. quorundam in verb. Mendicantium de Elect. in 6. Ragnan. in cap. in presentia nu. 40. & 87. cum segg. de Probat. Bartol. in tractat. Minor. lib. 1. distinct. 1. cap. 1. in princip. & num. 6. ubi adducit eorum Regulam esse magis strictam, quam fuit illa Apostolorum, ac distinct. 4. cap. 1. sub num. 18. & num. 21. Ioannes Baptista Consect. in Collect. priuil. Ordin. mendic. tit. de Mendicant. Ordin. cap. 3. & 5. Mart. de Success. legal. par. 3. quast. 13. artic. 1. num. 9. ubi ex d. Clem. exiit §. proinde, & §. cupientes vers. quia igitur adducit, quod S. Francisus in sua Regula expressit modum paupertatis dicens Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem, sed tanquam Peregrini, & humilitate Domino famulantes vadant pro elemosyna confidentes & Ros. coram Mantie, decis. 225. nu. 6.

Accessit etiam pro maiori corroboracione, & rigorosa obseruancia predictæ Regulæ mandantis profiteri altissimam paupertatem confirmatio Nicolai III. Clemenis V. & successiuè aliorum Pontificum ac randem sub die 20. Nouembris 1679. Regnantis Summi Pontificis mediante eius Constitutione clausula Sublata, & Decreto irritanti, alijsque prænantissimis clausulis derogatorijs munita impressa in Orbe Seraphico tom. 4. pag. 224. Proinde cum absque violatione Regulæ reddatur impossibilis solutio controuersæ Gabellæ in pecunia, non in quota debita, nostri Principales ratione eorum altissimæ paupertatis non teneantur ad illius solutionem iuxta te. l. in l. Cura S. inap. ff. de Muner. & honor. l. Ad subeundum Cod. de Decurion. lib. 10. proinde Pauperibus in genere firmat Sanchez. Consil. moral. lib. 2. cap. 4. dub. 15. Petr. Gerard. de Petra Sancta singular. 73. per tot. & singular. 100. num. 14. Tepas. de Tribut. & collect. tit. 585. colum. 2. in princip. §. pauperes tit. de Iur. immunitat. & tit. 187. col. 2. sub. §. 7. vers. pauperes Velas. de Priuileg. pauper. par. 1. quast. 37. num. 23. Leoncill. eodem tractat. priuileg. 171. num. 3. Balmased. de Collect. quast. 50. num. 9. & in terminis Ordinij Patrum Mendicantium firmant Barbat. in cap. officij de Testament. Petr. de Vbald. de Collect. numer. 38. Mart. de Iurisdiction.

par. 4. sent. 1. cas. 9. num. 5. Lezz. in Oper. moral. tom. 1. cap. 3. num. 14. & in puncto Patrum Sancti Francis Minoris Obseruantie sancitum fuit à Paulo III. in eius Breui, in quo eximuntur à solutione Gabellarum pro rebus vsui proprio inseruientibus, ac inhibetur exactio sub poena excommunicationis late sententia, & latius à Paulo IV. in eius Bulla in ordine la. 4. in Bullar. veteri clausula Sublata, & Decreto irritanti munitis, & docent Thomas. de Collect. §. si quispiam num. 1. presentim sine vers. si verò non habeant inter tractat. magn. tom. 12. fol. 131. & Bertachin. de Gabell. par. 7. principal. nu. 2. & 23. vers. vltimè cod. vol. 12. fol. 63.

Eo magis, cum præter qualitatem altissime paupertatis præscriptam in predicta Regula, concurrat etiam titulus Eleemosynæ: quo animalia nostris Principalibus traduntur, nam pro traditis ex causa elemosynæ tamquam Omnipotenti Deo factæ non debetur Gabella, ne in elemosynæ diminutionem Gabella à Deo exigitur, vt ex doctrina Bald. in l. Illud 16. numer. 1. in fin. vers. faciunt etiam ista ad Statut. Gabell. Cod. de Sacros. Eccles. tenent. Cyriac. controuers. 94. num. 28 iunct. numer. 34. cum segg. Parlador. Rer. quotid. lib. 1. cap. 3. §. 1. num. 15. & 17. & Guttier. de Gabell. quast. 74. num. 7. cum segg. & relatis resolutionibus Sac. Congregationis Immunitatis respondit Pignatell. consultat. tom. 1. consultat. 479. & consultat. 121. num. 31. tom. 4.

Nec obstat, quod in Bulla Beati Pij V. creditionis controuersæ Gabellæ non additur, quod ad illius solutionem teneatur idem Summus Pontifex eiusque Successores, ad S. R. E. Cardinales, omnesque, & singula alia tam Ecclesiastica, quam Sæculares, etiam exempta cuiusque dignitatis, gradus, status, ordinis, honoris, & conditionis existentes, ac quouis priuilegio munitæ dista Urbis, & Romana Curia persona &c. Et enim cum prædicta verba congruè adaptari possint comprehensioni quorumuis Religiosorum Mendicantium ex priuilegio, qui in communi possident, incongruum est, quod trahantur etiam ad comprehensionem nostrorum Principaliū altissimam paupertatem profitentium, ne eorum Regulæ derogatum censeatur, vnde capiendū est ea interpretatio, quæ potius illius robori, & firmitati famulatur, quam destructioni, vt egregie animaduertit Ros. coram

coram Penia dec. 1214. num. 8. secundum impressi. Lugdun.

Præsertim quia præsumendum non est, Regnantem Summum Pontificem, qui tam enixè inuigilat Obseruantiz Regulæ, & antecedentèr de anno nempe 1679. mediante eius Constitutione strictè iniunxerat nostris Principalibus professionem altissimæ paupertatis, prohibendo possessionem bonorum, & pecuniarum, voluerit postmodum in Instrumento Apæaltus Dohanarum stipulato die 28. Octobris 1684. eos ad solutionem controuersæ Gabellæ adstringere, reuocando, & abrogando legem à D. Fraseisco in eius Regula præscriptam, cuius Obseruantia ab ipsa cum tanta sollicitudine, & studio desideratur, ad tradita per Rotam in recent. decis. 342. num. 6. par. 4. & dec. 148. n. 14. par. 19.

Et sine difficultate cum illis Constitutionibus Apostolicis confirmantibus dictam regulam, & alijs eximentibus nostris Principales à solutione Gabellarum non fuerit derogatum, præuia illarum speciali mentione, proût requiritur, attenta clausula Sublata & Decreto irritanti, quibus sunt munire, vt respondit Rot. in recent. decis. 54. num. 3. par. 13. Maximè cum exemptio eis concessa fuerit ratione altissimæ paupertatis, vt de simili exemptione respondit Ruin. conf. 226. per tot. & præsertim num. 5. cum seqq. lib. 1.

Quinimò si in impositione Gabellæ essent comprehensi Mendicantes di qualsi-
24 uoglia forte, adhuc non comprehenderent nostri Principales, sed illa dictio qualsi uoglia restringenda esset secundum subiectam materiam Rebuffi. de Concord. tit. de Form. mandat. Apostolic. in versic. quibuscumque, & Canele. de Vusu fruct. mulier. ecclis. cap. 9. n. 106. ne Regulæ, quam profitentur derogeretur, vt in simili de inuestitura feudali non comprehendente neque-
25 extraneos, neque feminas, quàmuis facta pro hæredibus, & successoribus quibuscumque, eo quia capienda sit ea interpretatio, per quam dictio illa quibuscumque refertur ad habiles, ne natura feudi violetur, alijs omisissimè probat Rot. coram Coccin. decis. 2283. num. 48. cum duobus seqq. & in puncto Gabellæ vini, se-
26 ni, & paleæ, ad cuius solutionem tenentur Mendicantes di qualsi uoglia forte resolutum fuit fauore nostrorum Principalium ratione eorum altissimæ paupertatis in

causa Romana Gabellæ vini, feni, & paleæ. in Tribunali Illustrissimi Thesaurarij de anno 1667. vt ex sententia, & discussio articulo in gradu appellationis ab hoc Supremo Tribunali resolutum fuit pro iustitia dictæ sententiæ, & re iudicata sub diebus 21. Iunij 1677. prima Iulij 1678. & 23. Iunij 1684. proponente Eminentissimo Domino meo Cardinali de Cauerijs tunc Cmeræ Apostolicæ Clerico, qui proinde mandauit illam exequi, ac expensas taxauit, super quo articulo emanauit Votum hoc: me celeberrimi I. C. R. P. D. Petri Francisci de Rubcis Fisci, & Camera Apostolicæ Aduocati infra registrandum, & sic cum agatur de sententia, quæ in iudicatum transeat, vt facit de albo nigro, & pro veritate hatur l. Iugenum ff. de Stat. homin. l. Res iudicata ff. de Regul. iur. Surd. conf. 61. numer. 2. cum duobus seqq. Thomat decis. 197. num. 7. cum seqq. par. 2. Rot. in recentior. decis. 425. num. 19. par. 5. tam. 2. quàm ab Illustrissimis Thesaurarijs pro tempore, qui plurius demandant pro frumento macinando, alijsq; rebus traditis nostræ Religioni pro elemosyna non solui Gabellam, vt ex litteris, quæ dantur ac etiàm resolutum fuit à Sacra Congregatione boni Regiminis, & subleuam. num. de anno 1659. præuia relatione facta Summo Pontifici Alexandro VII. necnon à Sacra Congregatione Immunitatis de anno 1658. in causa Valentini, cuius resolutio confirmata fuit ab eodem Alexandro VII., quæ resolutio-
29 nes sunt decisivæ, & habent vim legis vniuersalis, vt firmant Fagnan. in cap. quoniam num. 9. de Consis. Gonzales. Tellez. in Comment. ad Decretal. in princ. sub nu. 57. Honded. conf. 76. num. 26. vol. 2. Riddolphin. in Prax. par. 1. cap. 17. num. 84. cum seqq. vbi vltèrius subdit obligare tam
30 in foro fori, quàm in foro poli Possent. Singul. cent. 4. singul. 334. num. 4. Dian. Resolut. moral. par. 11. tract. 2. resolut. 42. & Ciarlin. controuers. capit. 127. num. 12. lib. 3.

Paritèr etiàm non releuant assertæ solutionis, vt præfertur factæ & Chirographum
31 sancti mem. Clementis X. qui pro certa quantitate animalium occasione Capituli Generalis exemptionem specialem à prædicta Gabella nostris PP. concessit. Nam dictum Chirographum potius retorquetur, quia si nostris Principalibus pro ea vice tantum concessa fuisset exemptio à solutione Gabellæ, ad quam alioquin tenerentur, vtique

viq; Dohanerij releuari debuissent à Camera, & consequenter demandata fuisset bonificatio totidem summæ Dohanerio, sed cum in Chirographo Pontifex addiderit illam clausulam *come sarà di ragione*, per necesse resultat, ipsum voluisse vltro modo præiudicare exemptioni quatenus competeret nostris Principalibus, sed cuique intacta iura seruate voluisse, prout de iure, iuxta naturam dictæ clausulæ Rot. in recent. decif. 276. num. 18. par. 11.

Præterea sicuti non remaneret abolita, Regula altissima paupertatem prescribens, si à Summo Pontifice absque speciali derogatione illius, & Constitutionum Apostolicarum eam confirmantium demandata esset retentio pecuniarum, & solutio Gabellæ attenta clausula Sublata, & Decreto irritanti, aliisque prægnantissimis clausulis in eisdem Constitutionibus confirmatorijs appositis, ut præter supra allegatos tradit Felin. in cap. cum accessissent numer. 30. vers. quarto limita de Constitut. & Menoch. de Presumpt. lib. 6. præsumpt. 41. num. 10. Ità eo minus habenda est ratio prædicti Chirographi nostros principales pro ea vice tantum eximendis à solutione Gabellæ. Potissimè quia censetur petita huiusmodi exemptio potius ad evitandas notorias vexationes de facto, & manu Regia Dohaneriorum occasione Capitulij Generalis ipsi odiosi ob maiorem quantitatem consumptionis Carnis tunc necessariæ, quam ad effectum renuncian-
32 simili de solutione vsurarum, quæ cum à lege præsumatur coactè facta, ne solvens vexaretur pro restitutione sortis principalis, non præiudicat solventi, quin possit eas repetere, vel in sortem imputare, ut respondit Rot. in recent. decif. 69. num. 17. par. 9. tom. 1. ubi plures concordantes alle-
33 gantur, & quod non censeatur renunciatio Privilegio per actum contrarium coactè factum concordantibus relatis firmat Menoch. dicta præsumpt. 41. num. 14. cum seq. & Gallerat. de Renunc. lib. 5. cap. 6. num. 25.

Vltro quod cum præter rigorem Regulæ prohibentis retentionem pecuniarum, etiam in communi concurret vltèrius dictum Privilegium Pauli III. & Pauli IV. eximens totum Ordinem à solutione Gabellarum, per incautos Ministros, & Superiores nullatenus potuit illi quomodolibet

bet præiudicari ad text. in cap. si diligenti, & cap. contingit de Sentent. excommunicat. Abb. consil. 33. num. 3. lib. 2. tradit Dian. par. 4. tract. 1. resol. 101. Gallerat. de Renunciat. centur. 1. renunc. 6. num. 7. & in specie notat Sperell. decif. 37. per tot. Rot. in recent. decif. 39. num. 68. & seqq. part. 6. decif. 348. num. 17. par. 9. tom. 2. decif. 300. num. 5. par. 14. & coram Eminensiss. Cerro decif. 163. num. 27.

Addo quod, cum Privilegium exemptionis non contineat effectum momentaneum, sed successivum, per solutionem aliquandò factam non fuit illatum præiudicium in futurum iuxta originalem distinctionem Bart. in l. final. in fin. ff. de Constitut. Princip. quàm sequuntur Gail. observat. 60. num. 21. & Fontanell. de Pact. nuptial. claus. 4. gloss. 10. par. 1. num. 131. cum seq. Eò magis, quia tanquàm toti Religioni concessum non censetur amissum, & ei renunciatum per solutionem ab aliquibus factam, nam sufficit, quod respectu
36 aliquorum Conveniunt sit in usu, ad hoc, vt in suo primæuo vigore permaneat, ut in specie respondit Rot. coram Seraphin. decif. 951. num. 1. cum seqq.

Denique non refragatur Card. de Luca de Regal. discuss. 56. tunc per Dohanerij scribens, tum quia loquitur sine auctoritate Rot. in recent. decif. 74. num. 20. par.
37 16. Tum quia contrà eius ratiocinium decisum fuit, vt ipsemet fateatur, vnde tamquàm opinio reprobari non est attendenda Rot. in recent. decif. 464. numer. 9. par. 5. to. 2. prout de Doctore contrà magis communem opinionem respondente
38 dixit Rot. in rec. decif. 72. num. 9. par. 7. & prævalere debet dictum votum boi mem. R. P. D. de Rubéis de anno 1667. editum pro veritate.

Consisto autem ex supra firmatis incontinenti de exemptione nostrorum Principalium ex dispositione Regulæ, & Constitutionum Apostolicarum continentium clausulam Sicque per quicumq; Iudices, vltro clausulam Sublata, quæ os claudunt, ut nihil contrà privilegium possit opponi prout respondit Rot. coram Coësin. decif. 2168. num. 2. quasi possessio exigendi, quatenus probaretur, nec esset viriosa, adhuc Dominis Aduersariis non suffragaretur, cum isto casu petitorum absorbeat
40 possessorium, ut firmat Possib. de Manut. observat. 42. nu. 146. cum seqq. ac respondit Rot. penes Tondut. de Pens. decif. 47. num.

num. 19. ubi concordantes. Multò magis concurrente vitio, dum decretum irritans

- 41 appositum tam in dictis Apostolicis Confirmationibus Regulæ, quam in alijs exemptionibus a solutione Gabellarum tamquam habens annexam inhibitionem, reddit nullum, & attentatum quidquid contrà tenorem dispositionis cui est adiectum, gestum fuerit, etià parte non opponente, vt firmat *Antunez de Donat. Reg. par. 2 lib. 1. cap. 32. num. 74. cum seqq. iuncto num. 76. vers. habet, Leo decif. 95. num. 18. & Rot. coràm Coccin. decif. 1810. num. 3. 5. & 7.*

- Nec assertæ solutiones exaduerso datæ suffragantur pro inducenda prætenfa obseruantia interpretatiua, rùm quia non probantur ex partitis exhibitis, cum fuerint extractæ ex libris Conduktoris Gabellæ, qui cum non fuerint scripti à persona, 42 à publico deputata non probant solutionem, vt plenè firmant *Gait. de Credit. cap. 2. tit. 2. num. 66. cum seqq. & Roccha Disputat. scelet. cap. 77. num. 10. vol. 1.* Tàm etià quia non percutiunt tempus 43 proximum impositioni Gabellæ, prout requiritur ad hoc, vt exindè resulet obseruantia interpretatiua, vt ommissis alijs respondit *Rot. coràm Coccin. decif. 466. num. 6. coràm Ludouif. decif. 225. num. 1.* Sed tempus post decursum annorum centum, & vltra, vendè tales assertæ solutiones potius censendæ sunt extorsiones metu manus Regiæ factæ à pauperibus, & incautis Religiosis: Et tandè quia non potuit per solutionem ignorantèr factam ab aliquibus Religiosis præiudicari exemptioni competenti toti Religioni ex *Dian-Sperell. & Rot. suprà allegat.*

Quare &c.

Romana solutionis Gabellæ.

Votum bonæ memoriæ

R.P.D. PETRI FRANCISCI DE RVBEIS

Factum Anno 1667, in Congregatione
Camerarum.

Cum verba Chirographi à Sanctissimo pro Indulgentijs Sedis Apostolicæ signati super impositione noui Vectigalis baiocchorum quinque in singulos cados vini Castorum, qui introducuntur in Urbem sint eiusmodi.

Da pagarsi da tutte, e singole Persone indifferente di qualsiuoglia stato, grado,

e conditione, Secolari, Ecclesiastiche, Regolari delle dodici Congregationi, à Mendicanti di qualsiuoglia sorte, luoghi Pij, e qualsiuoglia Priuilegiati, & essenti anco compresi nel Corpo della Ragione commune tanto per titolo gratioso, quanto per veramente oneroso, Camerali, Cardinali, e Pistesso nostro Palazzo.

- Nec nullatenus dubitandum sit de potestate Papæ, qui secundum *Bald. in Auth. ingressi num. 36. C. de Sacrosanct. Eccles.* 44 plus potest, quam Regula, ac vt idem inquit in *l. Multa num. 2. C. de Bonis, quæ liberis*, ob suam necessitatem potest etiam vendere possessiones Ecclesiæ, qui propterea in *l. Barbarius num. 46. ff. de Offic. Prætoris*, ait, quod in spiritualibus est omnia, & super omnia, si certò constaret eum 45 voluisse sub dicta generalitate verborum comprehendere etiam Fratres Minores Sancti Francisci de Obseruantia, & Capuccinos, quamuis positos in altissima 46 paupertate, & habentes solummodò nudum vsum de his, quæ titulo Eleemosynæ eisdem largiuntur omnimodò illorum Dominio in Sedem Apostolicam translatò; quia nihilominus possent dictum Vectigal præstare, vel in ipsa specie, cuius vsum obtinent, dimittendo penès Gabellarios 47 tam vini correspondentem valori dictorum quinque baiocchorum pro quolibet cado, vel in quantitate si Gabellarii hanc exigere malint ex pecunia ad hoc quæsitâ per eleemosynam iuxta animaduersionem *Card. Zabarell. in Clem. Exiui 9. Parò in sint vers. etsi duo transeunt de Verbor. significat*, loquentis de pedagio soluendo à Religiosis Ordinis Minorum in pecunia, pro transitu fluminis, quem refert, & sequitur *Bertacchin. de Gabellis par. 7. nu. 2. tract. tom. 12. fol. 64.*

- Idè est solummodò indaganda hoc casu super illorum comprehensione voluntas Summi Pontificis, quam *Bald. in Rubr. C. de Vindict. liberorum*, dicit reponi sub 48 rationali parte animæ, vt illa semper in Principe præsumatur conformis rationi, vt id solum voluisse censetur, quod ipsa ratio dicat, hincque idem *Bald. in l. Si quando nu. 4. C. de Inoffic. testam. dixerit*, quod Princeps sub verbis generalibus non intelligitur velle concedere, quod esset 49 iniquum, & in *l. 1. ff. de Const. Princip.* postquam *num. 4.* asseruit, quod non licet de illius potestate disputare, ac *num. 9.* quod eius voluntas quandoque est lex naturæ,

turæ, fubdiderit *num. 13.* Principis effe placere, quod iuftum, & æquum eft, nec aliter præfumendum.

Quæ voluntas non videtur poffe certo liquere ex fola generalitate verborum. *Mendicanti d'ogni forte*, vt poitè verificali bili in Mendicanibus, qui ex permiſſione Regulæ, vel ex priuilegio, aut de facto poſſident bona immobilia iuxta *conf. Anchar. 109. & Butr. conf. 33.* & quidem in ſingulis quatuor Ordinibus, qui tales declarantur in *cap. unico de Religioſ. Domibus in 6.* nempe Predicatorum, Minorum Conuentualium, Carmelitarum, & Eremitarum Sancti Auguſtini, cunctiſque alijs, qui poſtnodum ſuperuenerunt, ac in nouiſſimis Clericis ſecularibus, quorum plurimæ exiſtunt ſpecies, cum ferè omnes in Comuni poſſideant bona immobilia, etſi nequeant proprium ſingulariter habere in particulari.

Sicque diſta vniuerſalis *ogni*, latine *omnis* adiecta nomini *forte* ſignificant ſpeciem, verificatur in quolibet Ordine, & quolibet Religione, & Congregatione Mendicantium poſſidente bona in comuni, abſque eo quod includat Fratres *51* Minores de Obſeruantia, quos etiam *Bald. in auct. ingreſſi nu. 46. C. de Sacroſ. Eccleſ.* ait, eſſe priuſ incapaces in particulari, & in comuni, & in hoc ab alijs diſſerre, adeò vt tanquam Mendicantes ſpeciei diuerſæ à cæteris non veniant ſub generali nomine cæteris competente, nam quod *52* ſpecialiter denominatur, videtur eſſe diuiſum à genere, nec ideo venit ſub nomine generali ex theorica *Bald. in l. Emptorem num. 15. C. Locati*, qui etiam in *l. Si quis mibi S. iuſtum nu. 3. ff. de Acquir. ha-*

red. ait, ſpeciale fortiùs eſſe, quam generale in *auct. habita nu. 56. C. Ne filius pro patre*, quod ſpecialitas derogat generalitati, *53* ti, & in *l. 2. num. 1. C. de Seruo pignori dato*, quod ſpecialiter declaratum plus operatur, quam quod in genere prædicatur, ſicque ceſſat argumentum in contrarium ductum, tam à verbo generali *Mendicanti*, quam ab adiectiuis *d'ogni forte*, cum ſatis, ſuperque ſit illud tanquam genus repræſentare in quolibet ſpecie ſimili non diſſimili, & in qua militat eadem non diuerſa ratio, adeò vt *Bald. in Addiſt. ad l. Præſumptionem num. 1. C. de Præſcrip. 30. annorum* ſcripſerit, quod verba generalia, *54* cum elauſula derogatoria, ſi de alijs opereretur facere mentionem, non tollunt prouiſionem ſpecialiſſimam in contrarium, qui pariter in *l. Emptor S. latius nu. 1. ff. de Paſſi*, docuit, verba vniuerſalia reſtringi ad ea, de quibus eſt vniuerſaliter cogitatum.

Nec videtur prætermittendum, quod verba generalia non comprehendunt caſum impoſſibilem de iure, vt *Bald. notat. in l. 2. num. 2. ff. de Paſſi dotal.*, qualis eſt ſolutio gabellæ de re non ſua, & quatenus habetur nudus eius viſus, obſtat quod de *56* alimentis non eſt ſoluenda gabella ex animaduertiſ per *Bald. in l. Cum bi S. eam tranſactionem num. 4. ff. de Tranſact.*

Omiſſo autem dicto de *Gutierrez de Gabell. quaſt. 74. num. 7.* & infra, quod Fratres Minores vltra exemptionem iuris *57* communis ſublata in verbis dicti Chirographi, habeant quoque duas alias; Vnam iuris naturalis, vt nihil poſſidentes, & alteram iuris diuini.

Ex quibus, &c.

De permutantibus cum Eccleſijs, ſeu Eccleſiaſticis perſonis bona, in aſtimis deſcripta.

R V B R I C A V.

VT fraudibus obuietur, ordinamus quod quicumque habens aliqua bona quæ permutare voluerit cum Eccleſia, ſeu Eccleſiaſticis perſonis non audiatuſ volens bona ſua de æſtimo Communis delere, niſi prius curauerit vt bona quæ ſibi in permutatione dantur ab Eccleſiaſticis perſonis in æſtimo Communis Fauentia deſcribantur, & quicumque contrafecerit in pœnam libr. 25. bonon. ipſo iure incurrat, & Notarius qui cancellauerit diſta forma non ſeruata, eadem pœna plectatur, & officio priuatus perpetuo exiſtat. Idem obſeruari volumus ſi res recepta in permutatione ab Eccleſiaſticis non aſcenderet ad tantam æſtimationem, quanta erat res data Eccleſiaſticis, niſi ſuppleatur, ita quod æſtimum Communis non minuat.

- 1 Statutum laicale, seu lex Principis secularis prohibens immobilia vendi, alienari, & transferri in Ecclesias, & Ecclesiasticas personas, ad hoc ut in futurum subiaceant oneri collectarum, prout antea subiacebant, non valet. & quare nu. 2. Vide nu. 6. & 7.
- 2 Ecclesia, & Ecclesiastica persona bona habent facultatem emendi bona à quocunque.
- 3 Statuentes prohibentes immobilia vendi, & alienari in Ecclesias, & Ecclesiasticas personas sunt ipso iure excommunicati.
- 4 Scriptores Statutorum prohibentium bona immobilia vendi, & alienari in Ecclesiam, & Ecclesiasticas personas, Consilarii, Potestates, Consules, & Rectores locorum, ac secundum ea Statuta iudicantes sunt ipso iure excommunicati.
- 5 Prohibita alienatione bonorum in Ecclesias, & Ecclesiasticas personas per Principes seculares, quo remedio usi fuerunt Summi Pontifices, & Sancti Patres.

OBSERVATIO.

- S**tatutum laicale, seu lex Principis secularis prohibens bona immobilia, vendi, alienari, & transferri in Ecclesias, & Ecclesiasticas personas ad hoc, ut in futurum subiaceant oneri collectarum, prout antea subiacebant ex defectu potestatis, & tanquam contra libertatem, & Immunitatem Ecclesiasticam non valet, ut sancitum fuit per Bonifacium VIII. in cap. final. de Immunit. Eccles. in 6. & tenet Dec. in cap. Ecclesia S. Mariae num. 65. de Constit. Barbosa. in d. cap. Ecclesia S. Mariae num. 29. & in tract. de Iure Eccles. uniu. lib. 2. cap. 3. num. 216. cum segg. ac in Vos. 26. num. 60. cum segg. Mart. de Iurisd. par. 4. centur. prima cas. 6. num. 38. cum duobus sequent. Oliua de Foro Eccles. par. 1. quæst. 28. nu. 18. cum segg. Del Bene de Immunit. Eccl. cap. 8. dub. 11. sect. 1. num. 1. cum segg. & sect. 2. ac sect. 13. & pluribus cumularis concordantibus hanc uti vetiorem opinionem amplectentibus firmat Antunez Portugal. de Donat. Reg. tom. 2. par. 3. cap. 43. nu. 36. cum segg.

Nam illis adimitur ea facultas, quam de Iure habent emendi bona immobilia quocunque l. Illud, & l. final. C. de Sacre Sanct. Eccles. ut aduertit Antunez Portugal. ubi supra num. 37. & quod exindè eis prohibeatur id, quod nec de Iure naturali, nec

de vtroque Iure Ciuili, & Canonico est prohibitum, imò permixtum tradit Del Bene allegat. sect. 1. num. 1. cum segg.

- Et taliter Statuentes, & mandantes sunt ipso iure excommunicati, ut decisum fuit in cit. cap. final. de Immunit. Eccles. in 6. & tradit Del Bene d. sect. 1. num. 8. Mart. de Iurisd. par. 2. cap. 44. num. 1. vbi extendit ad Scriptores Statutorum, Consilarios, Potestates, Consules, atque Rectores locorum, vbi Statuta edita sunt, necnon secundum illa iudicantes, ac redigentes iudicata in publicam formam.

- Quando autem in retroactis seculis euenit casus huiusmodi prohibitionis factæ à Principibus secularibus, Sancti Patres, & Summi Pontifices conqueisti sunt, unde Leges, & Dispositiones contrariæ reuocatae fuerunt, prout reuocata fuit contraria dispositio facta à Valentiniano Imperatore aduersus quam scripsit D. Hieronymus in epistola 2. ad Nepotianum ibi pudente dicere Sacerdotes idolorum mimos, & aurigas, & Scorta hereditates capere, & solis Clericis, & Monachis hoc esse prohibitum. Idem decretum latius reprobaui S. Ambrosius, relationi Symachi Vrbis Praefecti respondens, ut ex eius epistola ad Valentinianum Imperatorem impressa in eius operibus tom. 3. lib. 5. epist. 31. qua incipit Cum autem Clarissimi, idemque dispositum fuit præceteris in Concilio Constantiense, ut in Confirmatione Constitutionum Federici II. & Caroli V. quæ habentur in fine eiusdem Concilij. Nec non in Concilio generali Lateranensi sub Leone X. sess. 10. in princ. ut refert Mart. de Success. legal. par. 3. quæst. 13. art. 1. num. 2. cum duobus segg.

- Nec admittenda est limitatio adducta per Antunez Portugal. d. cap. 43. num. 44. cum segg. nempe quod valeret si Statutum, vel lex laica esset, ne immobilia transferantur in Ecclesias ob publicam utilitatem, & conseruationem Reip. ex iusta causa, defensionis Regni, quod aliter sustineri nequiret, & si omnia bona stabilia in Ecclesiam transirent, Secularium substantia, esset admodum tenuis, & non sufficerent ad onera supportanda, desicerentque tributa, sine quibus Resp. stare non posset. Etenim cum non agatur de remedio adhibendo imminenti, & momentaneo periculo Reip. & Principatus, quod nullam etiã minimam dilationem patiarur, sed de damno, quod paulatim, & longo temporis cursu forsàn contingere potest Principia-

capitul, non potest Princeps secularis condere legem Immunitati Ecclesiasticæ præiudicalem absq; Beneplacito Sedis Apostolicæ. Cæteram cognitio, quod omnia bona stabilia transiunt sine in Ecclesias, & Ecclesiasticas personas reservatum est præsentia Omnipotentis Dei, ac ornatis speciali gratia spiritus prophetici. Imò

contrarium comprobatur experientia tot seculorum, ex quibus Ecclesiæ Dei fundata est, ut respondit Del Bene de Immunit. Eccles. cap. 8. dub. 11. sect. 9. ubi alios DD. refert, & præsertim eos, qui responderunt pro defensione Censurarum Pauli V. contra Remp. Venetam,

De non alienando Bona aliqua æstimata, in æstimo Communis Fautentia alicui iurisdictioni Fautem. non supposito sine licentia Consilij generalis.

R V B R I C A . VI.

NE æstimum Communis Fautentia ita iniquatur ut oneribus publicis in futurum succurrere non valeamus, Statuimus, & ordinamus quod de cætero nullus cuiuscunque conditionis existat etiam Fœrensis audeat bona aliqua in æstimo Communis Fautentia descripta quocunque titulo inter vivos alienare in aliquem iurisdictioni Communis Fautentia non suppositum sine Consilij generalis eiusdem Civitatis assensu, seu expressa licentia præcedente ipsum contractum, aliis contractus sit ipso iure nullus, & pœna librarum quinquaginta bonon. ac etiam simili pœna puniatur Notarius, qui de tali contractu fuerit rogatus absque dicta licentia. Et Notarii æstimorum, seu aliquis eorum non possit delere dicta bona de æstimo alicuius alienatis nisi prius fuerint conscripta ad æstimum acquirentis, & suppositi iurisdictioni Communis Fautentia, seu habentis dictam licentiam, & si secus fieri contingat, alienans nihilominus collectas dictorum bonorum solvere compellatur, & dicta bona perpetuo remaneant obligata dicto Comuni pro solutione quorumcunque onerum, & dictorum bonorum laboratores cogi possint ad collectarum, aliorumque onerum solutionem.

S V M M A R I V M.

- 1 Statuto laicali prohibente alienationem bonorum in non Subditos non comprehenduntur Ecclesiæ, vel Ecclesiasticæ persone.
- 2 Index Ecclesiasticus cogere potest laicos, qui prohibuerunt alienationem bonorum in non subditos ad declarandum se in huiusmodi Statuto prohibitis non comprehendere Ecclesiæ, nec Ecclesiasticas personas.
- 3 Seculares contrahentes cum Ecclesiasticis non tenentur ad solutionem gabella eorum rationem tangentis dum agitur de gabella pro contractibus imposita à Communitate, seu alia potestate laicali.
- 4 Cognitio an res extracta, & asportata spectet ad Ecclesiasticam pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum.

O B S E R V A T I O.

- P**rohibente Statuto laicali generaliter alienationem bonorum in non Subditos non comprehenduntur Ecclesiæ, nec
- Tom. II.*

Ecclesiasticæ personæ, nam præsumitur, Statuentes noluisse in generali dispositione comprehendere personas, de quibus, etiam si voluissent in specie disponere, non potuissent, ut firmant Franc. in cap. ultimo vers. quid autem de Immunit. Eccles. Socci. iur. cons. 76. num. 30. lib. 3. tenet Del Bene de Immunit. Eccles. cap. 8. dub. 11. sect. 1. num. 10. & Antunez Portugal. de Donat. Reg. vol. 2. par. 3. cap. 43. num. 40.

Et ad tollendam omnem ambiguitatem, potest Index Ecclesiasticus taliter statuentes cogere, ut declarent se in huiusmodi Statuto non comprehendere Ecclesiæ, & Ecclesiasticos, vt docet Anchar. in cap. final. post med. de Immunit. Eccles. in 6. firmat Del Bene ubi supra num. 15. cum alijs allegatis supra in Observat. ad Rubr. 13. num. 10. cum seqq. lib. primo.

In proposito norandum est, quod nec seculares contrahentes cum Ecclesiasticis comprehenduntur, nam si per Communitatem

tatem imposita fuerit gabella super contrahibus non poterit exigi pro parte tangente secularem contrahentem cum Ecclesiastico, ex quo per indirectum grauaretur Ecclesiasticus, & sic laederetur Immunitas Ecclesiastica, vt ommissis DD. auctoritatibus superabundat sequens resolutio *Sacra Congregationis Immunitatis* emanatae in *Reatina* fauore Fratrum Sancti Dominici, & Ecclesiasticorum sub die 9. Aprilis 1647. ibi *Sacra Congregatio censuit Oratores, & alias personas Ecclesiasticas pro contrahibus emptionum, & venditionum gaudere exemptione à gabella nuncupata de contrahiti, etiam pro parte tangente venditores, seu emptores laicos, non obstantibus pactis, capitulis, & conuentionibus per Communitatem cum Appaltatoribus factis, cuius resolutionis meminit etiam Pignatelli. consuls. 121. num. 21. par. 4.* Attenta praedicta resolutione, cum quidam laicius emisser in Ciuitate Verulis certam quantitatem frumenti à Canonico Blasio Suffio, &

Appaltator gabellae Communitatis contractuum mediante carceratione emptoris, Nobis occasione Visitationis Dioecesis absentibus, adstrinxisset ad depositum, sub die 5. Decembris 1691. declarauimus, ipsum gaudere exemptione à gabella nuncupata de contrahiti, etiam pro parte ipsius emptorem tangente, relaxauimus mandatum de restituendo summam depositatam, & aboleri omnia acta desuper in Curia Gubernatoris facta.

Notandum pariter quod si prohibita à laica potestate exactione certarum rerum, sequatur extractio ab Ecclesiasticis, siue ab eorum famulis laicis, & controuersatur an res extrae, & asportatae spectent ad Ecclesiasticos, cognitio huius articuli spectat ad Iudicem Ecclesiasticum, vt censuit *Sacra Congregatio Immunitatis in Ciuitatis Plebis*, vt in resolutione registrata penes Panimol. in annot. 3. num. 3. cum sequi ad eius decis. 17.

De Collectis imponendis per Commune Fauentiae.

R V B R I C A VII.

Quotiescunque contigerit aliqua de causa per Commune Fauentiae imponi aliquam collectam generalem, imponi non possit, nisi prius obtentum fuerit per Consilium generale dictae Ciuitatis legitime congregatum per maiorem partem subarum suffragantium, & aliter posita nullius sit momenti, nec exigi possit, nec aliquis ad eam soluendam cogi valeat. Quae collecta imponi debeat specificè videlicet tantum pro fumante, & tantum pro libra aestimi, prout dicto Consilio generali videbitur, & omnes tam habitantes in Ciuitate, quam in Territorio cuiuscumque gradus, seu conditionis existant habentes caput aestimi, fumantes habere intelligantur, & ipsam collectam sic vt supra legitime, positam Communi Fauentiae soluere teneantur. Vbi verò aliqua collecta foret imponenda per, & inter homines Cappellarum Ciuitatis, seu Scholarum Comitatus, vel Districtus Fauentiae, talis collecta imponi debeat pro duabus partibus aestimo, & pro alia tertia parte fumantibus. Et fumans in ea Cappella, seu Scola esse intelligatur, vbi, seu in qua tunc quis habitat, & ad ipsam collectam imponendam singuli de Cappella, seu Scola per Cappellanos, seu Capitularios saltem ad domum requiri debeant vt in earum Ecclesijs congregentur, seu alio in loco ad id idoneo, & ipsa collecta imponi debeat per dictos sic vt supra congregatos de consensu eorumdem, vel saltem maioris partis eorum, quando congregati sint, & esse debeant ad minus sex de dictis Cappellis, seu Scolis pro huiusmodi collecta imponenda. Statuentes item quod nullus Cappellanus, seu Capitularius exigere possit, & valeat aliquam collectam, vt supra legitime impositam per, & inter homines alicuius Cappellae, seu Scolae, nisi primo approbata fuerit collecta huiusmodi per Dominos Antianos Ciuitatis Fauentiae pro tempore praesidentes, ac etiam subscripta manu vnus ex Scribis di-

Actus Communitatis, & eius sigillo consueto signata, seu per alium Officiale[m] specialiter per Commune Fautentiae ad id deputatum, & exigens (approbatione praedicta non facta) pro quolibet, & qualibet vice poenam librarum quinque bonon. incurtar, & duplum eius quod receperit ei, à quo praedictam collectam non approbatam exegerit, restituere compellatur, & eadem poena plectatur Miles Domini Potestatis, seu alius quilibet executor Civitatis, seu Districtus Fautentiae, qui dictam collectam, ut supra non approbatam exegerint, vel pro tali exactione, gravauerint, & in eorum syndicatu de hoc syndicari debeant. Teneantur insuper omnes, & singuli praedicti Cappellani, & Capitularij, imposita, & approbata ut supra dicta collecta, singulos dictarum Scolarum, & Cappellarum interpellare saltem semel, ut collectam praedictam, seu aliud onus subire, ac solvere debeant antequam ipsos gravare faciant per aliquem executores, alias autem gravari faciendo eos, non facta dicta interpellatione, puniantur pro qualibet vice, & quolibet gravato in solidis viginti bonon. & credatur iuramento talis sic gravati, & non interpellati. Facta autem huiusmodi interpellatione non solventes gravari possint realiter, & personaliter per dictos milites, & executores, ad quod ipsi miles, & executores teneantur sub poena librarum quinque bon. si requisiti à dictis Cappellanis, & Capitularijs, seu agentibus pro Communitate pro collectis impositis non gravauerint. Nullus insuper Civis, Comitatus, seu Districtualis teneatur ad solutionem alicuius collectae imponendae per dictum Commune, seu per Cappellas, & Scolas eiusdem occasione aliquorum bonorum possessorum per praedictos extra Territorium, & iurisdictionem dictae Civitatis, nec praedicta teneantur facere describi in aestimo Communis Fautentiae, & si de facto aliqua bona ex praedictis ad dictum aestimum essent descripta vigore praesentis Statuti declaramus ea fore cancellanda, & pro non scriptis habebantur, ac censentur.

S V M M A R I V M.

- 1 Tributum dictum est à Contributione, vel à Tributo secundum aliquos, & secundum alios à tribus generibus generis, ex quibus Romanus Populus composuit erat, n. 3. & 3.
- 4 Tributum originem trahit à lare Divino.
- 5 Tributa, & vestigalia nascuntur sunt cum ipsis Regibus, Tributa, & vestigalia, tanquam aerui Republicae, & Principatus indicantur, num. 5.
- Principi onus defensionis, & gubernij Subditorum intumbor, num. 5.
- Subditi tenentur subministrare Principi omnia necessaria ad dignitatem subministrandam, num. 5.
- 6 Tributum ab Augusto Imperatore originem habuit.
- 7 Augustus Imperator ad effectum impositionis Tributi mandavit numerari, & describi Vassallos.
- 8 S. Ioseph, una cum Beatissima Virgine, grandida, ac parvuli proxima, & tem-

- porè hyemali à Civitate Nazareth se transfudit in Bethlem distantem spatio triginta leucarum, ubi describendus erat ex Editto Augusti Imperatoris pro solutione tributi.
- 9 Et quia tunc temporis ob concursum multitudinis populi, diversoria erant occupata in spelunca subitis Mania Civitatis se recepit, ibique natus est Salvator Mundi.
- 10 Deus Tributum solvi Caesari mandavit. Deus Tributum solvis Caesari, & quare, num. 10.
- Tributum cessavit, cessante Imperio Romano, num. 11.
- Tributi loco successa est Collecta, n. 11.
- 12 Tributi nomen comprehendit omnes species vestigalium, gabellarum, & Collectarum.
- 13 Gabellarum, & Collectarum impositio, & exactio est sublimitatis domini, & eminentiae symbolum.
- 14 Et ad ordinariam superioritatis iurisdictionem refertur.
- 15 At tanquam de Regibus maioribus ad Prin-

- Principum non recognoscere superiorem speciat.*
- 16 Habens auctoritatem imponendi vectigalia non potest illud imponere mulieribus existensibus in Lupanari.
- 17 Gabellarum, Tributarum, & Collectarum emolumenta, & fructus qua de causa debeantur Principi.
- 18 Reges, & Principes respectu Subditorum habentur inquam Patres familias erga filios.
- Reges, & Principes in vigilare tenentur pro utilitate Subditorum, n. 18.
- 19 Principes imponere non possunt gabellas nisi prout v. genti, & extrema necessitate.
- 20 Exercitudo prius proprium patrimonium, & suum agrarium expendendo.
- 21 Dinitia, & thesauri Regum, & Principum non sunt Fiscus, sed Subditi, duntaxat, & quare.
- 22 Subditi nimis oneribus gravati sublevari debent, aliter stragulari remanent.
- Universitates ab excessivam impositionem onerum ad talem impotentiam rediguntur, ut Civitates, & loca depopolata remanant, & vulnus insanabile efficitur, ibi. 22.
- 23 Parsimonia in Principe, & Subditi est necessaria.
- Sumptus superfluos Princeps prohibere debet, nam. 23.
- 24 Dispendia magna non tam multa accipiendo, quam non multos sumptus faciendo colliguntur.
- 25 Gabella imponuntur, vel super hominibus, & rebus humano generi necessariis, vel super rebus minus necessariis, & potius ad oblectamentum, & qua sunt, vide ibi.
- 26 Gabella imponenda sunt potius super rebus non omnino necessariis usui humano, quam necessariis.
- 27 Exemptio à solutione gabellarum alia provenit ex dispositione iuris, & Sacrarum Canonum, alia ex privilegio, alia ex consuetudine, & prescriptione.
- 28 Exemptio Ecclesiarum, & Ecclesiasticarum personarum à solutione operum, & gabellarum, an, & quando competat remissio.
- 29 Coloniarum Ecclesiarum, & Ecclesiasticarum personarum, an, & quando competat exemptio à solutione onerum, gabellarum, & collectarum.
- 30 Exemptio ob numerum duodecim filiorum à solutione gabellarum, & onerum, an, & quando competat remissio.
- 31 Exemptio ob numerum duodecim filiorum restringitur in Vrbe quousque duodecim illi superflui in communis vivant, ac ad res, & bona pro usui proprio.
- 32 Pro usui proprio quando res, & bona inferius destinantur.
- 33 Exemptus à solutione gabella pro usui suo, censetur etiam exemptus pro usui eius familie.
- 34 Bona assignata pro dote, & mansio in fundatione Ecclesiarum, Beneficiorum, & Abbatum, Monasteriorum, &c. sunt exempta à solutione gabellarum, Dantiarum, & Tributarum. Limita n. 35.
- 35 Dotes, & Mansus Ecclesiarum assignatos in primis fundatione debet esse talis, ut sufficiat pro vicariis, & vicariis Sacerdotum, Clericorum, & aliorum Ministrorum et infernentium.

OBSERVATIO.

Tributum à contributione dictum esse putavit Caius in l. Ager 27. §. final. ff. de Verb. Signif. Petr. Barbof. in l. Compertis num. 8. C. de Prescripti. 30. vel 40. Gutierrez. de Gabell. quæst. prima num. 4. Antunez. Portugal. de Donat. reg. tom. 2. par. 3. cap. primo num. primo. Alij dicunt, aut à tribus generibus gentium, ex quibus Romanus Populus compositus erat, ut tradit Alberic. in Dictionar. verbo Tributum, quem refert Otalor. de Nobilitat. par. prima cap. 2. num. 4. & Mart. de Iurisdic. par. 4. centur. prima cas. 11. num. primo; Alij à tribubus dictum, quia ea primum pecunia, quæ populo imperata est tributum à singulis exigebatur, iuxta opinionem Marc. Karr. lib. 4. de Ling. latin. quem sequitur Antunez loc. cit. Amaya in Rub. de Annon. & trib. num. 8. lib. 10. Boler. de Decof. debet. fiscal. tit. 5. quæst. 11. sub num. 6. vers. sed melius, & Rodrig. de Privileg. credit. par. prima art. 5. n. 19.

A Iure Divino Tributum originem traxit iuxta illud Apostoli ad Romanos cap. 13. ibi reddite omnibus debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal, Genes. cap. 47. ibi quintam partem Regi dabit, & Reg. lib. 3. cap. 4. & Matth. cap. 22. ibi reddite, quæ sunt Cesaris, Cesari, & quæ sunt Dei Deo, firmat Larrea allegat. 59. num. 4. cum seq. & Anostax. de Caspys lib. 7. cap. 8. num. 4. Et cum ipsis Regibus penentata sunt vectigalia, & tributa, nam

ranquàm nerui Reip. & Principatus iudicantur, cum Principibus, quibus incumbit onus defensionis, & gubernij congruè debeantur Subditis necessaria ad muneris sui dignitatem subtinendam. *Amaya in l. Omnes 4. num. primo C. de Annon. & tribut. lib. 10. Larrea allegat. 59. num. primo, Antunez Portugal. de Donat. Reg. tom. primo par. 2. cap. 24. num. 80. & tom. 2. par. 3. cap. 1. n. 3.*

Quod verò Tributum ab Augusto Imperatore originem habuerit tradit *Cassian. in Consuetud. Burgund. de Iustit. & iurisdic. 5. 4. num. 20. Marrot. de Collect. cap. 2. num. 4. & ad effectum talis impositionis mandauit numerari, & describi Vassallos, vt docet Gloss. in l. prima verbo descriptiones C. de Apoc. public. & lib. 10. & habetur in Sacris paginis in Luc. cap. 2. ibi factum est autem in diebus illis exiit Edictum à Cesare Augusto, & notat *Cassian. ubi supra, Archid. in can. magnum 11. qu. prima, & Mart. de Iurisdic. par. 4. centur. prima cas. 11. num. 4. & c. item Othavianus Augustus cum seq. & Oter. de Officialib. par. 2. cap. 20. num. 4. cum seq.* Ac in executionem huiusmodi Edicti S. Ioseph cum tunc in Nazareth degeret vnà cum Beatissima Virgine Maria iam grauida, & partui proxima, non obstante tempore hyemali, & distantia triginta. vel triginta duarum leucarum, se contulit pro facienda tali descriptione in Bethlem, cum Ioseph tanquam ortus de Domo David deberet ibi describi, ac tributum soluere; Verum, quia ob concursus multitudinis populi ex causa talis descriptionis diuersoria occupata erant, in spelunca subtrus mania Ciuitatis idem Patriarcha Ioseph cum Virgine se recepit, ibique natus est Saluator Noster, ac orta solus Mundi, vt in Luc. cit. cap. 2. & prosequitur Oter. ubi supra sub num. 5. Et Deus nedum solui precepit tributum Casari, sed ipse quoque soluit, vt in d. can. magnum ibi, Si enim censum filius Dei soluit, ubi Gloss. in verbo soluit notat soluisse non ex debito, sed ne scandalizaret alios, & tradunt ibidem Archid. & Cassian. loc. cit.*

Cessante Imperio Romano cessauit tributum, & eius loco suffecta est collecta, vt tradunt *Cassian. in l. Placeat num. 4. vers. bodie, & num. 5. C. de Sacrosanct. Eccles. 10. de Amic. conf. 8. num. 52. iuncto conf. 146. num. 7. quem refert, & sequitur, & Marrot. de Collect. cap. 2. sub n. 4.*

Nomen tamèn tributi est generale comprehendens omnes species vechgalium gal-
12 bellarum, & collectarum, vt tradunt *Amaya in Rubr. C. de Annon. & Tribut. num. 7. lib. 10. Barsof. in cap. 2. num. 2. de Censib. Antunez Portugal. de Donat. Reg. tom. 2. par. 3. cap. primo num. 2. & num. 30. quorum impolitio, & exactio est sublimitas*
13 dominij, & eminentiis symbolum, vt notat *Knieben de Superioritatis, eiusus possess. vel quasi a lib. & c. cap. 3. num. 323.* Ac ad ordinariam superioritatis iurisdictionem
14 refertur *Surd. conf. 275. num. 11. vers. & talcm, Knieben. ubi supra num. 322.* Cum tanquàm de regalibus maioribus ad Principem non recognoscentem superiorem, solum competat, vt decisum fuit ab *Alexandro III. in cap. innouamus 20. de Censibus ibique communiter Scribentes, Balmasced. de Collect. quest. 5. num. primo Fragos. de Regim. Reip. par. prima lib. 3. disp. 8. 5. primo num. primo, Petra de Petis. Princip. cap. 5. num. 74. cum seq. ubi num. 79. cum Angel. in Auth. de Lens. in fine princ. notat, quod habens auctoritatem imponendi vechgalia non potest illa imponere*
16 mulieribus existentibus in lupanari, quia illud lucrum nefandissimum est *Antunez Portugal. de Donat. Reg. tom. primo par. 2. cap. 24. num. 79. cum seq. Panimoll. in annot. prima num. primo cum seq. ad dec. 13. & Amosfazz. de Caus. pjs lib. 7. cap. 8. num. 3.*

Et debentur Principi fructus, & emolumenta tributorum gabellarum, & collectarum ex duplici causa nempe tam in finem
17 gnum subiectionis, nam ideò tributa præstantur, quia exinde resultat probatio subiectionis, vt cum *Epistola S. Augustinus ad Romanos registrata in cap. 2. de Censib. tradunt Amaya in l. Omnes num. primo, & 2. C. de Annon. & tribut. lib. 10. Antunez Portugal. d. cap. 24. num. 80. & tom. 2. par. 3. cap. primo num. 3.* quàm in stipendium, & remunerationem regiminis, ac laboris, quem Princeps sublinet, & pro sublinendis sumptibus necessariis decui Regiæ pro subministrandis alimentis Militibus ad defensionem status conductis, pro salario Magistratum, quibus mediantribus Rex, & Princeps Subditis iustitiam ministrare tenetur, & pro alijs publicis operibus subeundis, cum his omnibus correfpectiua sit solutio vechgalium, & tributorum, vt notat *Pater Nicolus Pallaucinus in eius opere inscripto Difesa del Pontificato Roma-*
no,

no, & della Chiesa Catolica tom. primo lib. 6. cap. 14. num. primo, ibi le ricchezze, e i tesori del Principato, che si traggono dai tributi de' popoli, sono quel latte, che dà la natura, e assegna a i Sourani la Politia, per alimento della propria grandezza, & docent Amaya loc. cit. Antunez d. cap. 24. num. 80. cum seq. & d. cap. primo num. 3. Larrea allegat. 59. num. primo cum seq. & num. 22. latè Bobadill. in Politic. lib. 5. cap. 5. num. 2. cum seq. & P. Gregor. de Rep. lib. 3. cap. primo, Cabed. par. 2. decis. 49. num. primo.

Animaduertendum est, quod cum Reges, & Principes respectu Subditorum 18 habeantur tamquam Patres erga filios, qui pro eis bonum consilium capere solent, eorumque utilitati tenentur inuigilare, & tamquam Pastores ad oues, quorum est tondere pecus, non deglubere, sed ad viuum radere Roland. conf. 91. num. 42. lib. 2. Valenzuel. conf. 99. num. 49. vers. & ratio est vol. primo, Simanc. de Rep. lib. 9. cap. 24. Fragos. de Regim. Reip. par. prima in introduct. probem. §. 3. num. 28. Solorzan. de Iure Indiar. tom. primo lib. 2. cap. 23. num. 144. & tom. 2. lib. 1. cap. 15. num. 57. Prouide cautè, & non nisi prauia vergenti, & extrema ne. effitate deuenit debent ad 19 impositionem gabbellarum, collectarum, aliorumque onerum, vt latissimè alijs re-latis firmant Larrea allegat. 59. num. 6. cum seqq. & num. 25. cum seqq. Antunez. Portugal. allegat. cap. 24. num. 96. cum pluribus seqq. Excutiendo prius proprium patrimonium, & suum ærarium expen- 20 dendo, anequàm ad tributorum imposi-tionem deueniant, vt tenet Cyn. in l. Nemi-nem C. de Sacrosan. Eccles. Ifern. in cap. unic. num. 14. ad finem. Qua sunt Regalia, Larrea allegat. 59. num. 27. Antunez loc. cit. n. 91. Cabed. dec. 49. n. 3. par. 2.

Ponderando, quod verè diuitiæ, & the- 21 sauri Regum, & Principum non sunt Fis-cus, sed Subditi diuites, & benè se ha-bentes; illis enim facultatibus abundan-tibus, quandò opus fuerit, Princeps om-nes eorum opes promptas, & cumulas ha-bebit ad text. in Auth. Vt Indices sine quo-quo suffrag. §. cogitatio igitur collat. 2. Bald. conf. 409. sub num. 5. lib. 5. egregiè, & eru-ditè ratiocinatur Valenzuel. d. conf. 99. num. 49. Decian. respons. 25. num. 63. vol. primo, Solorzan. d. cap. 15. num. 58. vbi cum Scipione Amirato ad Tacitum subdit, quod pingue pecus Pastori predesti Hieronym.

Tractes lib. primo de Principe cap. 14.

Et si aliqui subditi nimis grauati fue-rit aut onus sufficere non valeant, subleuari 22 debent ad text. in l. Qui grauatus C. de Censib. & Censor. lib. 11. vt prosequitur Valenzuel. d. conf. 99. n. 46. cum seq.

Optimum autem, & maximum Vecti-gal, & præcipuum thesaurum Princeps 23 constabit, si in se, & suis Vassallis parsimoniam amauerit, sumptusque superfluos, quantum fieri potest euitauerit, ac respec-tiue prohibuerit; nam diuitiæ magnæ non 24 tam multum accipiendo, quàm non mul-tos sumptus faciendo colliguntur, vt inquit Dion Cassius lib. 52. Senec. de Tran-quillit. vit. cap. 9. ibi Placebis autem hac nobis mensura, si prius parsimonia placuerit, sine qua nec velle opes sufficiunt, nec vlla non satis patent; præsertim cum in vicinis remedium sit, & possit ipsa paupertas in diuitias se aduocata frugalitate conuertere: Affuestamus à nobis remouere pompam, & usu rerum ornamenta metiri. Cibus famem domet, potio sitim, libido, qua necesse est, fluat. Discamus membris nostris inniti, cul-tum, victumque non ad noua exempla com-ponere, sed vt maiorum suadent mores, discamus continentiam augere, luxuriam coer-cere, gulam temperare, iracundiam lenire, paupertatem aquis oculis aspicere, frugali-tatem colere, etià si non pudebit desiderijs naturalibus paruo parata remedia adhibe-re, spes effranare, & animam in futura eminentem veluti sub vinculis habere, id agere, nè diuitias à nobis potius, quàm à fortuna petamus &c. Cicero lib. 4. de Rep. Bobadill. Politic. lib. 5. cap. 5. num. 9. cum seq. Adam Cantzen. lib. 8. Politic. cap. 9. & 13. Solorzan. d. cap. 15. n. 56. & cap. seq. n. 74. cum seq.

Aduertendum pariter duo esse genera- 25 rum, ex quibus regularitèr exiguntur gab-bella, sed vectigal; quædam enim sunt necessaria humano generi, videlicet frum-mentum, aqua, oleum, caro, sal, vestimen-ta; Quædam verò minis necessaria, & po-tius inferuiencia vîbus opulentiorum, proût Rheda, vestes sericeæ, monilia, vasa aurea, & argentea, nix, quibus secundum hodiernos deprauatos mores addi potest tabaccum, aquauita, Cocolata, alca luforix &c. Vnde super his rebus minis necessarijs, & ad merum oblectamentum, 26 & voluptatem, ac luxum, & luxuriam in-troducendis, imponenda potius sunt vectiga-lia, quàm super rebus omninò necessarijs,

vt

et optimè admonet *Martinus Sebookius de Seditionib. seu de Reip. discordijs domesticis lib. 3. cap. 2. circa med. vers. caterum* pag. 873.

Aduertendum demùm circa exemptionem eorum, qui prætendunt non teneri ad solutionem onerum, collectarum, & gabellarum, aliorumque onerum esse diuersæ speciei, nempe alia proueniens ex dispositione Iuris, & sacrorum Canonum, alia ex privilegio, alia ex consuetudine, & prescriptione, & funditis examinatur ab ijs, qui ex professio materiam tributorum, collectarum, & gabellarum tractant, & præcipuè circa exemptionem Ecclesiarum, & Ecclesiasticarum personarum alijs quam plurimis omittis tractant *Adden. ad Rot. in Rec. dec. 30. par. 4. tom. 2. & dec. 414 part. 9. tom. 2. Mart. de Iurisd. p. 4. cent. 1. cas. 11. Panimoll. decis. 100. Rot. in famigerata. Alben. Gabella 28. Iun. 1630. coram Merlino repetita in rec. dec. 339. par. 6. coram Celfo dec. 259. in rec. dec. 30. p. 4. tom. 2. dec. 412. par. 9. dec. 101. part. 14. & de eorum Colonis Fagnan. in cap. non minus de Immunit. Eccles. Lotter. de Re benef. lib. 1. quest. 31. num. 51. cum seq. Panimoll. Annot. 7. ad dec. 6. P. Gobb. consultat. 2. vbi de Colonis Ecclesiasticorum circa partem colonicam, & consult. 3. vbi de Conduktoribus bonorum Ecclesiasticorum, Thessaur. dec. 116.*

Et circa exemptionem ob numerum duodecim filiorum competentem per text. in l. Semper §. demonstratur ff. de Iure Immunit. & in l. Si quis la 2. C. de Decurion. lib. 10. marceriam examinant *Roland. conf. 66. lib. 1. & conf. 52. lib. 2. Menoch. conf. 486. Natt. conf. 539. lib. 3. 10: Franc. à Ponte conf. 16. cum seq. Hodiern. ad Surd. decis. 223. Zacch. de Salar. q. 6. num. 1. cum seqq. Kloch de Contrib. tit. de Forens. pauper. & numer. liber. cap. 13. sect. 3. de ijs, qui numero liberorum sunt immunes. Danza de Pugn. Doctior. tom. 2. tit. de Patre onust. &c. Marott. d. sept. 21. Rub. de Valid. Legal. cap. 63. num. 70. cum seqq. Andreol. controu. 283. Tondut. Q. Q. & resolut. civil cap. 26. Conciol. allegat. 58. Panimoll. in Annot. 1. num. 10. ad decis. 100. Ganauer. decis. 41. & Thessaur. decis. 267. & nouissimè plures quotidianas questiones doctissime examinauit D. Aduocatus Ageta in eius Annot. ad decis. Moles §. 7. tit. de Immundis. par. 2. ad questionem primam cum seqq. Quæ exemptio, scilicet immu-*
Tom. II.

31 nitas in Vrbe restringitur quousque duodecimo illi superstites in Communi viuent, ac ad res, & bona pro vsu proprio ex dispositione Bullæ Pii IV. in ordine la 27. in Bullar. nou. tom. 2. Quæ autem dicantur
32 inscribere pro vsu proprio diffinitum fuit in l. In lege censoria 203. ff. de Verb. & rerum signis. Non omittendo, quod exemptus à solutione gabellæ pro vsu suo ecclesiarum etiam exemptus pro vsu eius
33 familiarum, Barbof. in l. Vniuersi n. 12. C. de Vestigal. & Commiss. & reiecta contraria opinione, ac sequendo hanc vti magis æquam, vtramque communem, & vsu quotidiano receptam tenet *Ciarlin. controuers. 146. num. 8. iuncta controu. 187. n. 24. cum seq. & num. 26. cum seq. tradit de quibus familiaribus sit intelligendum.*

Præcipuè verò bona, & patrimonialia signata pro dote, & Manso in primæua fundatione Ecclesiæ, Beneficij, Abbatie, Monasterij &c. non subiacent gabellis, Dactijs, & Tributis, nec alijs quibuscunque oneribus tam Communitatis, quam Cameralibus, sed ab omnibus vniuersaliter sunt exempta, & immunia, & ita fuisse introductum ab initio nascentis Ecclesiæ, & continuarum vsque in præsens probatur ex Sacrorum Conciliorum decretis, & Summorum Pontificum Constitutionibus, & in can. 63. Concil. Meldens. in Can. 50. Concil. Vvormaciens. cap. 40. in Concil. Guarmaciens. ut in Can. Sancitum caus. 23. q. 8. & in cap. 1. de Censib. &c. in Capitular. Herardi Archiepisc. Turonensis cap. 40. in Canonib. Ioaacij Lingoniensis in præfat. in Cone. Colonienf. anno 887. cap. 4. in Exceptis Egberti Archiepiscopi Eboracensis c. 25. apud Reginen. lib. 1. c. 24. Burchard. lib. 3. cap. 52. & fusè ostendunt Nieol. de Maior. de Bon. & possess. Eccles. lib. 3. cap. 3. Carolus Dufresne in Glossar. ad Scriptores med. & in fin. latinis. tom. 2. in verb. Mansus Ecclesiasticus pag. 399. tradunt Fagnan. in cap. non minus num. 8. de Immunit. Eccles. Barbof. vot. decis. 41. num. 6. & in Summ. Apostolic. dec. 345. num. 6. ac de Iure Eccles. vniu. lib. 1. cap. 39. §. 5. num. 8. Cobell. in Collectan. Bullar. concernen. inter res Communitatum Status Ecclesiastici fol. 170. cum seq. Pignatell. consultat. 15. num. 23. tom. 3. & ita semper iudicatum fuit in omnibus Tribunalibus Vrbe, & signanter per Sac. Congregationem Immunitatis Ecclesiæ. Sac. Conc. Trident. & Boni Regimini, vt animaduertunt Scribentes in

d. cap. 1. de Confib. & signantur Barbosa. q. vers. sed hoc communis cum seq. Pirrhing. sub p. 44. vers. porro. & ea ratione Gonzal. Tellez in Commentar. ante finem. Del Bano in nouis. ad. it. ad eius tractat. de Immanis. Eccles. in verbo Bapa. d. p. prorellio- ne loterampiorum.

In Sratu tamèn Ecclesiastico sunt ex-
empta, præterquàm à tribus gabellis
35 Cameralibus, vt patet ex sequenti reso-
lutione Sac. Congregationis boni Regiminis
emanata sub die 3. Augusti 1682. in Causa
Aquipendi, ibi. Essendo tenuti Giacom-
36, e Bernardino Alberici Canonici del-
la Cattedrale d'Orvieto di contribuire per
li beni di prima eretione, e loro patrimo-
nij sacri al pagamento delli nè pelli priui-
legiati solamente, cioè agl' Vrensigli della
Soldatesca di leua per il passaro sino al
tempo della suppressione, mancanza della
gabella della Carne, e della macina, così
voi ordinarete, che segua, non permet-
tendo, che per l'altre Collette ricevano
molestia alcuna per detti Beni.

Hodiè verò restringitur obligatio ad gabellam macinatus tantum, dum gabella,

nuncupata degl' Vrensigli della Soldatesca di leua vnà cum tertia parte gabellæ Carnis, nempe vnius quadrantis exten-
bus, qui soluebantur pro qualibet libra, extincta fuerit mediante Chirographo signato de mense Decembris 1686, à Summo Innocentio XI. & cæteræ partes extinctæ fuerint a Successore Pontifice Alexandro Ottauo, mediante eius Chirographo sub die 19. Nouembris 1689. subscripto.

Notandum, quod dqs. & Mansus Ecclesiæ, qui pro prima illius fundacione, & ere-
36 ctione assignatur, debet esse talis, vt sufficiat pro victu, & vestitu Sacerdotum, Clericorum, & aliorum Ministrorum ei inferuientium, vt reicis opinionibus veterum Canonistarum, qui forsà non benè versati erant in Historia Ecclesiastica firmant Carolus Dufresne in d. Glossario in eadem voce Mansus Ecclesiasticus, & Gaspar Ziegler de Data Eccles. cap. 7. num. 7. & seq. & num. 38. cum seq. & cap. 8. num. 1. & 41. ac cap. 9. num. 49. Cuius lib. 1. de Feud. tit. 1. & Granieto in d. cap. 1. de Cens. m. 2. vers. quare hoc.

De Collectis Forensium soluendis.

R V B R I C A VII.

Quia sæpè contingit Commune Fauentiæ defraudari in collectis hominum forensium, Statuimus, & ordinamus, quod omnes, & singuli habentes prædia, seu possessiones in Comitatu, & Districtu Fauentiæ teneantur soluere debitas collectas Communi Fauentiæ; & ipsis forensibus non soluentibus, eorum coloni, seu laboratores teneantur collectas debitas per dictos forenses soluere, & ad id grauari possint per agentes dicti Communis. Valeant tamen dicti coloni, seu laboratores, ipsis forensibus non soluentibus collectas huiusmodi, vendere de fructibus ad ipsos forenses spectantibus dictorum bonorum talium forensium vsquè ad quantitatem collectæ per eos debite. Si autem nullus adsit colonus, seu laborator, qui prædia forensium colat, & in alieno habitet Territorio, tunc, & eo casu Capitularius Scolæ, in qua sita sunt talia bona teneatur accipere de fructibus dictorum bonorum, & fructibus non existentibus, incidere teneatur, & debeat de arboribus ipsorum bonorum vsquè ad summam collectarum, Statuentes etiàm, & ordinantes quod eadem collectæ, & onera in omnibus, & per omnia imponantur per Commune Fauentiæ, seu eius agentes forensibus habentibus prædia, seu possessiones in Comitatu, & Districtu Fauentiæ, prout & sicut impositæ, seu imposita fuerint quomodocumque Ciuibus, seu Comitatinis, & Districtualibus Ciuitatis Fauentiæ habentibus possessiones, seu prædia in alieno Territorio per Commune, seu eius Officiales loco vbi sita essent prædia huiusmodi; ad quas, seu ad quæ (vt supra) grauari possint, & cogi coloni (non soluentibus Dominis) & ipsis

ipsa colonis non solventibus Capitularij vt suprà. Teneantur insuper Cappellani Cappellarum, & Capitularij Scholarum Ciuitatis Comitatus, & Distrietus Fautentiz deputati super exactionibus collectarum manifestare Officialibus Communitis Fautentiz bona non solventium collectas.

S V M M A R I V M.

1. Forenses collectari non possunt, nec ratione personæ, nec ratione bonorum, num. 2. & num. 5. Limita num. 6. 9. 10. & 11. & 12. Sublim. 7.
2. Obligatio pro Collecta principaliter dirigitur in personam.
3. Persona tanquam dignior bonis attenditur, num. 3. & 3.
4. Collecta imponitur personæ pro rebus.
5. Forenses collectantur, ubi possident bona, de generali consuetudine vigente in tua Italia. Declarat. 7.
6. Forenses collectas non possunt pro reparatione Ecclesiæ Parochiales.
7. Forenses collectas non possunt pro restitutione, & constructione Campanarum, quamvis ibi bona possiderent, num. 8.
8. Forenses Collectas reales soluere tenentur.
9. Collecta Ciuitatis Imola per forenses, quando fit solvenda.
10. Cuius originarius Ciuicis Imola, qui alibi cum tota familia se ad habitandum consulerit, quando tenetur ad collectas per forenses soluendas, num. 12.
11. Statutum primatus in successione, vel hereditate mulierem nubentem forensi extræ Patriam non habet locum, quando Mulier collocata fuit in matrimonium per Patrem, fratres, vel alios.
12. Materia Collectarum, est odiosa.
13. Materia Collectarum strictè est interpretanda, num. 14.

OBSERVATIO.

- F**orenses collectari non possunt ratione personæ, vt tradit Bart. in l. Libertus §. sola ratio num. primo ff. ad Municipalem. & in l. Rescripto §. final. num. 4. vers. collecta ff. de Muner. & bonor. Felin. in cap. Ecclesia S. Maria sub num. 76. vers. & binc de Constit. Alex. conf. 68. num. primo cum seq. vol. 2. Natt. conf. 150. num. 4. Panimoll. annos. prima ad decis. 100. num. 1. cum seq. Sperell. decis. 35. num. 17. Zacch. de Salar. quaest. 43. num. 6. cum seq. & Episcopos Roccha Disput. select. cap. 82. num. 1. tom. 2. Nec ratione bonorum Bart. in leg. prima num. 34. C. de Mulier. in quo loco Tom. II.

lib. 10. Alex. conf. 68. num. 2. lib. 2. & conf. 52. in princ. volum. 5. Natt. conf. 555. num. 1. Neuzan. conf. 66. per tot. Mar. Antonin. Variar. resolut. lib. 2. resolut. 56. num. 3. Zacch. ubi suprà num. 7. vers. nec ratione bonorum; Nam cum obligatio pro Collecta principaliter dirigitur in personam, ea tanquam dignior bonis attenditur.

3. Bald. in l. unic. num. 44. vers. dicimus etiam C. eo quod cert. loc. Oldrad. conf. 169. Natt. conf. 105. num. 85. & conf. 155. nu. 2. Zacch. loc. cit. num. 7. in fine Rocch. loc. cit. num. 2. cum duobus seqq. & quod Collecta tanquam imposita personæ pro rebus, cum persona non sit subiecta dominio collectantis nec ratione originis, nec domicilij, ex defectu iurisdictionis forensis non possit collectari docet Bart. in dicta l. Libertus loc. cit. Gratian. disputat. 29. num. 6. cum seq. Panimoll. ubi suprà Sperell. dec. 35. num. 17. Rot. in Canalicen. Collectarum coram Lancelotto impressi. penes Gratian. loc. cit. & penes Cenc. de Cons. decis. 3.

Verum prædicta conclusio patitur plures limitationes, & præsertim limitatur Primò ex generali consuetudine vigente in tota Italia, cuius vigore etiam forenses collectantur ubi bona possident, vt testantur Bart. in l. unic. num. 31. C. de Mulierib. & in quo loco & c. lib. 10. Alex. conf. 68. num. 10. volum. 2. Peregr. conf. 102. num. 12. volum. 2. Burfatt. conf. 16. num. 13. & 33. volum. 1. Possent. Singular. centur. 1. singular. 24. num. 2. Cobell. ad Bull. boni Regim. cap. 35. num. 24. Mar. Antonin. dicta resolut. 56. num. 2. Zacch. loc. cit. num. 20. Rocch. loc. cit. num. 6. Magon. decis. Florentin. 66. num. 2. Rot. coram Ludouic. decis. 279. num. 15.

Quæ tamèn consuetudo tanquam exorbitans à Iuris dispositione strictè intelligenda, & prædicanda est, restringendo eam ad collectas, & onera, quæ respiciunt commodum Principis, veluti tributa ipsi debita, vt declarat Cardin. de Luca. de Regalib. discurs. 77. num. 3. Vèl ad collectas reales ex adductis in sequenti secunda limitatione: Vèl quando tendunt ad commodum, & defensionem bonorum, vt potè si imposita essent pro salario Custodum bonorum, vt declarat Zacch. dicta quaest.

quæst. 43. num. 9. Griueli. decis. Dolan. 11. num. 36. Balmaseda de Collect. quæst. 62. n. 5. & num. 15. relato *Thesaur. de Collect. tit. 5. num. 3.* subdit, quod si tibi forensis collectas soluere recuset, poterit Iudex vbi imponit sene, fructus eorum sequestrare, aut vendere, non autem extendenda ad collectas impositas pro salario Ludimagistri, Medici, Chirurgi, & aliorum similium, Ministrorum, & Officialium Communitatis, quorum opera forensis non vitur, sed eorum ministerium respicit tantummodo commoditatem, vel utilitatem Incolarum, & servitium locale, seu personale, vt firmat *Cardin. de Luc. vbi supra* respondit *Senatus Pedemontanus penes Thesaur. decis. 149. num. 5. cum segg. Conciol. allegat. 28. num. 22.* & de constructione, & reparatione Ecclesiæ Parochialis *Tondus. Q. Q. & resolut. benefic. par. 1. cap. 38. num. 6. vbi n. 7.* firmat, quod forensis in territorio possidens non tenetur ad contributionem expensarum pro refectione, & conseruatione computorum.

Secundò limitatur in collectis merè reabilibus, quæ non minùs spectant ad Forenses, quàm ad Ciues, cum res in alieno territorio possessa dicantur subdita, vt limitando firmant *Nass. dicto conf. 555. num. 2. Panimoll. in annot. 3. ad decis. 13. num. 15. Zacch. loc. cit. num. 9. Rot. coram Ludouif. loc. cit. num. 16.* quod absquè vlla controuersia procedit in Statu Ecclesiastico attempto decreto Sac. Congregationis Subleuaminum confirmato à Paulo V. mediante eius Breui, de quo penes *Cobell.* materio sermone compositum de *Bullis Summorum Pontificum resolutionum, & decretorum concernentium interesse Communitatum* pag. 12. & meminit in eius *Commentar. ad Bullam boni Regim. cap. 35. sub num. 30.* vbi registrata fuit Epistola circularis scripta ab eadem Sac. Congregatione, *Panimoll. in allegat. annot. 1. num. 6. ad decis. 100.* Isto enim casu non potest allegari absurdum, quod illo duplici onere in diuersis locis grauetur, prout forenses regularitèr allegare solent.

Tertiò limitatur quotiès fauore Communitatis imponentis collectam vigeat consuetudo, quæ tamen debet esse immemorabilis, & probata in loco, & casu speciali *Zacch. loc. cit. num. 19. vbi numeris quæ-*

secudentibus adducit altas limitationes 11. lustiffimus Roccha dicto cap. 82. num. 8. cum duobus segg. vbi reprobat contrarium sentientes Panimoll. in d. annot. 3. num. 5. Rota in Auenionen. seu Cauallien. Collectarum impress. penes Gratian. di. Et. discip. 29. nu. 13. cum tribus segg. sed videndus Conciol. di. Et. allegat. 28. num. 18. cum segg. qui huiusmodi consuetudinem tanquam irrationabilem impugnat.

Notandum, quod vigente Statuto, prout in Ciuitate Imola viget Capitola ebdem lectarum forensium, in quibus disponitur Ciuem originarium, qui alibi etiam cum tota familia se ad habitandum transtulerit, ibique per decem, viginti, aut triginta annos habitauerit, non teneatur ad huiusmodi collectas per forenses soluendas: Eccetto quando vna Donna originaria della Città, ò dante in dote at Marito alcuni beni stabili esistenti nella Città, ouero Distretto prodotto, in tal caso rispetto à detti beneficii sottoposta alle Colte de Forastieri durante il Matrimonio, e detti beni, e frutti d'essi possino essere grauari, e presi per conto di dette Colte, & il simile s'intenda quanto à beni immobili non dati in dote &c. tunc Mulier si non proprio marito, & electione se nupsit, sed fuerit collocata in Matrimonium à Patre, vel ab alijs coniunctis non tenebitur ad solutionem huiusmodi collectarum, vt de Statuto priuante successione, vel hereditate Mulierem nubentem forensi extrà Patriam, quod non habeat locum, quando Mulier collocata fuit in Matrimonium per Patrem, Fratres, vel alios concordantibus relatis firmat *Cirinac. controuerf. 191. num. 62.* quæ interpretatio, ed facilius est amplectenda, quam versemur in materia Collectarum, quæ est odiosa, & consequenter stricte interpretanda *Crauet. conf. 111. num. 26. Becc. conf. 73. in fine, & Rot. in recent. decis. 52. num. 1. par. 1.* vbi de Gabella imposita forensibus, & ita pronunciatum fuit ab *Illustissimo & Reuerendissimo Cauallero tunc A. C. Loeumtenenre in Imolen. Collecta de Anno 1673.* per acta Petrochij fauore DD. Nicolai Burgi, & Bernardinæ Caluz eius Vxoris contra D. Laurentium Mariam Magnanum, meo pro eisdem Coniugibus scribente, & tali sententiæ pars acquieuit.

*Quod nullus solvere teneatur collectam pro alio, nisi
modis infra scriptis:*

R V B R I C A IX.

Item Statuimus, & ordinamus, quod nullus in Ciuitate, Comitatu, & Districtu Fanentis teneatur; nec cogi possit per aliquem Officialem Ciuitatis, & Districtus prædicti ad solutionem alicuius collectæ, nisi tantummodo pro bonis ad eius æstimum descriptis. Hoc tamèn non habere locum decernimus in colonis, seu laboratoribus forensium, & in Scolarum Capitularijs, qui solvere collectas pro forensibus teneantur, proût in proximo præcedenti Statuto ordinatum est. Statuentes etiàm, quod quilibet qui in domo alterius inhabitauerit, cui imposita sit aliqua collecta, seu onus, tam reale, quàm personale, teneatur (Domino domus non soluente) collectam, seu onus impositum subire pro Domino vsquè ad quantitatem pensionis dictæ domus per cum debitæ, & non vltra, quam solutionem (vt supra) factam antedictus Dominus ratam habere teneatur, & compellatur.

S Y M M A R I V M.

1. Obligatio Collectæ secundum sequitur non personas.
2. Declarari procedere, quando imposita est pro onere patrimoniali, vel mixto.
Collecta imponenda est per an. & libram, hoc est iuxta vires patrimonij, qui est verus modus collectandi num. 2.
3. Collecta partienda est secundum descriptionem bonorum factam in Catastro, & iuxta qualitatem, & quantitatem patrimonij.
4. Bona accatastrata pro Collectis, & tributis sunt Fisco tacite obligata, & tanquàm onus reale sequuntur bonorum possessionem.
Collecta realis debetur à bonorum possessore non solum pro tempore, quo possedit, sed etiàm pro anteriori; Secus procedit in collecta personali, & per sumantes num. 4.
5. Collecta non debetur pro rebus sterilibus.
6. Nec pro rebus modicum fructum producentibus.
7. Collecta imposita super bonis immobilibus an debeatur pro censu, & an sit soluenda potius ab Empiore, seu Creditore, quàm à venditore, & ubi solui debeas remissum.
8. Collecta & onera Cameralia soluenda sunt, ubi bona sunt sita.
Collecta pro Censibus debetur ubi situs est fundus, super quo est impositus, non autem ubi creditor habitat num. 8.
9. Censui describuntur in Brevi ad effectum solutionis Collectæ, constituendo debitorem Collectæ creditorem Censui.
10. Collecta debita per creditorem censui non potest mediantè pacto in impositione illius imponi debitori, sed tale pactum tanquàm illicitum reprobatur, firmo tamen censu aliquo validè imposito.
Limita num. 11. & 12. Sublimita n. 13. Vide num. 20. 21. & 22. ubi datur cautela.
14. Constitutio Pontificia emanata per viam legis generalis tollit etiàm actus iuratos.
Vide num. 19.
Maximè si aliquis redderet inutilis n. 18.
15. Constitutio emanata per viam legis generalis cum amplissimis derogationibus, quavis genericis, & non specialibus solus, quacunque privilegia continentia clausulas derogatorias cum derogatorijs derogatorijs maximè emanata motu proprio num. 16.
16. Clausula cæterisque contrarijs non obstantibus, quid importet.
17. Constitutio Pontificia emanata motu proprio, & per viam legis generalis comprehendit etiàm obligationes iuratas.
18. Omnia instrumenta iuramento reuerantur.
19. Vt ceo. consultat. forens. cap. 35. num. 12. reprobatur.
20. Bulla B. Pij V. super creatione censuum non taxat fructus ad rationem decem.
Rot. decil. 93. penès Cenc. de Censib. in quibus terminis loquatur.
21. Executionem paratam habet Collecta legitime imposita, & proinde potest extra ordi-

ordinem de plano, & velo lenius; incipiendo à præceptis essentialibus, & de ratibus num. 24. Decl. num. 25.

24 *Dilationem non admittis exactio Collectæ tamquam destinata pro publicis necessitatibus. Decl. num. 25.*

25 *Citatio non requiritur in exactio Collectæ. Contrarium ibi. Amplia num. 27.*

27 *Citatio requiritur in executione onerum Cameralium.*

28 *Debitores mori si in soluendo Collectas tam in persona, quam in rebus construngi possunt.*

29 *Exigi non possunt Collecta in maiori, vel minori summa, quam à Principe fuerit indicta.*

30 *Exactores Collectarum plures debito exigentes puniuntur.*

31 *Exactores, si à Commissarij Collectarum ad aliquem locum se transfrentes pro faciendis pluribus exactioibus non possunt exigere plures mercedes pro pluribus itineribus, sed unam tantum reparationem inter omnes debitores pro rata. Socii in Magistratibus rogati duplex officium exercentibus num. 33.*

32 *Milites duas militias tenentes non possunt consequi duo stipendia.*

OBSERVATIO.

Obligatio Collectæ fundum sequitur non personas, ut tradunt *Thomas de Collect. §. Pauperes num. 1. Klob. de Contribut. cap. 17. num. 42.* Quod procedere potest, quando imposita est pro onere patrimoniali, vel mixto, in quibus casibus imponenda est per æs, & libram hoc est, iuxta vires patrimonij, & iste est verus modus collectandi subditos *Klob. loc. cit. m. §. 6. cum seqq.* ubi latè de bonis, & facultatibus collectandis, & *Panimoll. in annot. 1. ad decis. 13. num. 15.* Ac secundum descriptionem bonorum factam in Catastro iuxta qualitatem, & quantitatem patrimonij partienda, ut tradit *Cobell. ad Bull. boni Regim. cap. 35. num. 5. juncto num. 23. & Panimoll. ubi supra num. 13.* Et tunc bona accatastrata pro Collectis, & tributis sunt

4 *Fisco ratione obligata, & tanquam onus reale sequuntur bonorum possessorem non solum pro tempore, quo possedit, sed etiam pro anteriori, ut firmat Bolero. & Casal de Decret. debet. Fiscal. tit. 5. quæst. 13. num. 4.* Ad differentiam collectæ personalis, & per sumantes, ut prosequitur *Panimoll. dicto num. 15.*

Animaduertendo, quod pro rebus sterilibus, quæ nullum fructum producant, non debentur Collectæ, ut pluribus concordantibus relatis firmat Klob. de Contribut. cap. 13. sect. 2. num. 59. cum duobus seqq. Panimoll. in Annot. 1. ad decis. 100. num. 29. Rot. in recent. decis. 72. & decis. 274. par. 16. ubi etiam firmatur idem dicendum, si modici fructus percipiantur, cum illo casu pro minimis habeantur.

An autem imposita Collecta super bonis immobilibus debeatur pro censu, & an soluenda sit à venditore, an potius ab emptore, ac ubi sit soluenda latè examinatur, iuxta dispositionem juris contentam in *Panimoll. in Annot. 3. ad decis. 13. & Annot. 1. ad decis. 100. Episcopus Rosbach Disp. Juris scelest. cap. 132. num. 1. cum seqq. vol. 2. Cenc. de Censib. quæst. 58. num. 3. cum seqq.*

Verum quia emanauit Breue Pauli V mandans solui collectas, & onera Cameralia ubi sita sunt bona, idè inoleuit consuetudo collectandi census ubi situs sit fundus, super quo impositus est, non autem ubi creditor habitat, ut aduertit *Panimoll. dicta Annot. 3. num. 26. & Annot. 1. ad decis. 100. num. 20.* Ac ibidem (prout in nonnullis locis Status Ecclesiastici practicatur) in æstimum, seu Catastrum rediguntur census, describendo pro debitore, collectæ creditorem census, ut ponderauit *Roe. ubi supra sub num. 7. Marott. de Collect. cap. 8. num. 2.*

Quoties autem onus collectarum incumbit creditori, seu emptori census, tunc nec mediante pacto transfundi valet in venditorem, sed pactum tanquam illicitum reprobatum ex dispositione *Bulla Beat. Pij V. super formæ creandi census, ibi: Sicuti etiam annullamus pacta continentia solutionem onerum ad eum spectare ad quem alia de iure, & ex natura contractus non spectarent, ut tradunt Cenc. dicta quæst. 58. num. 1. & Lotard de Vfur quæst. 64. m. 39.* ubi relatis *Frideric. Martin. & Vinceler.* meminisse similis Constitutionis factæ à *Maximiliano Primo* in Comitibus Vormaciæ, & *Marott. de Collect. cap. 10. num. 12. cum seqq.*

Remanet tamèn in suo robore contractus census, quotiescunque in eius constitutione fuerunt seruata substantialia præscripta in eadem *Bulla Piana*, ut firmat *Marott. loc. cit. num. finali, Lotard de Vfur quæst. 63. num. 27. cum seq. & num. 31.*

subdit

subdit et non potest procedere, si in instrumento addita sit illa clausula, quæ comprehendit preteritum, vellem comprehendere iurisdictionem Bullæ, & si forte aliquid addiderim, quod illi repugnet pro appposito non habetur, & respondit Rot. coram Cæsar. decis. 324. per totum.

Et quomodo limitetur in duobus casibus, nempe Primo quando pactum iuramento fuit roboratum, cum tunc dicta Constitutio Piana mentionem non faciens de iuramento, non comprehendat pactum iuratum, etiam si illicitum, ut firmat Cenc. de Cens. quæst. 60. num. 19. cum seq. iuncta quæst. 106. num. 13. & in indiuiduo respondit D. Vrecol. Consultat. forens. cap. 35. num. 32. versus his præmissis cum seq. ac num. 15.

Secundo quando fructus conuenti vni cum onere collectæ non excedunt summam fructuorum decem pro centenario taxatione, per eandem Bullam Pianam, ut declaratur Roschæ ubi supra num. 9. Marotti. de Collel. cap. 10. num. 12. & Donat. Anton. de Marin. Resolut. iur. lib. 1. cap. 11. num. 16. & Vin. decis. 369. num. 14. par. 2.

Nihilominus crederem primam limitationem non subsistere, cum de potestate illius Summi Pontificis comprehendendi etiam pactum iuratum necesse sit dubitare, & de voluntate, resulter ex prægnantissima clausula derogatoria, ibi: *Non obstantibus quibuscumque Constitutionibus, & ordinariis Apostolicis Statutis, & consuetudinibus, nec non privilegiis, & litteris etiam per quoscumque Romanos Pontifices Predecessores nostros, ac etiam Nos sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibuscumque clausulis etiam derogatoriis, derogatorijs, nec non irritantibus decretis ex quavis causa etiam per modum legis vniuersalis, aut alia quomodolibet editis, siue in fauorem vniuersitatum, Communitarum, Collegiorum, Congregationum, Civitatum, & locorum concessis, approbatis, & innovatis, quibus omnibus, & singulis illorum tenores presentibus pro expressis habentes, quatenus directe, vel indirecte presenti nostre Constitutioni in toto, vel in parte contrariantur specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrarijs quibuscumque, quæ clausula, sic concepta est apta comprehendere omnia, quæ in contrarium possent apponi tam in genere, quam in specie Marefcotti. Variar. reser. lib. 1. cap. 35. num. 4. Rot. coram Duran. discurs. seu decis. 285. num. 62.*

Maximè cum prædicta Constitutio emanaverit per viam legis generalis, quo casu si tollitur etiam actus iuratus, ut de Constitutione renouante, Statuta per viam legis generalis, quod tollat etiam Statuta iurata docet Felin. in cap. constitutus nu. 5. vers. limita secundò de Rescript. lason. in finali nu. 5. infra vers. primo nisi C. Si contrarius, vel util. publ. & quod Constitutio emanata per viam legis generalis, cum amplissimis derogationibus, quæ omnes genericis, & non specialibus tollat quæcunque privilegia continentia clausulas derogatorias, cum derogatorijs derogatorijs, & alia, quæ in contrarium possunt obflare, firmant Gonzal. ad Regul. 8. Cancell. gloss. 36. m. 24. Rot. cor. Burat. de 390. m. 5. coram s. m. Alexandro VII. decis. 46. num. 4. cum seqq. etiam Peutingger. decis. 161. num. 5.

Ac motu proprio iuncta illa clausula, ceterisque contrarijs, non obstantibus apostolica post amplissimam derogationem Constitutionum Apostolicarum, Statutorum, consuetudinum, & privilegiorum, quæ operatur, ut ille Summus Pontifex voluerit nihil obflare, quamvis ageretur de actu iurato, cuius noticia cum non retardasset ab huiusmodi motu proprio, ut vocat Felin. in dicto cap. constitutus sub n. 8. vers. sed imola.

Et quod Constitutio Pontificia emanata motu proprio, & per viam legis generalis comprehendat etiam obligationes iuramento firmatas tradit Seraphin. de Privilegiis iuram. privileg. 22. num. 25. & 27. & respondit Rot. coram Casale. decis. 612. num. 53.

Et certiùs, quia cum omnia instrumenta roborentur iuramento, quod vtiq; innotesceret Summo Pontifici inuicibiliter est, quod noluerit comprehendere etiam pactum iuratum, dum alioquin si huiusmodi Constitutio non comprehenderet instrumenta iurata, ea sedderet iniquitas, & elusoria, ut in puncto aduertit Merent. Controuerf. iur. lib. 1. cap. 32. num. 7. cum seq.

Vnde adhærere non possum opinioni D. mei Vrecoli alioquin de fessimi iuris Consulti cap. 35. num. 12. & eorum, quos ipse allegat, cum nimis repugnet ratio desumpta ex potestate, & verisimili voluntate Pontificis disponens, & equaliter contrariæ auctoritates transcunt cum illa generali conclusione, quod contractus iure humano initus confirmatur iuramento, quo

quæ nullatenus applicatur; Aliæ verò possunt procedere, quando in disponente deficit potestas comprehendendi iuramentum, & versetur in dubio circa eius voluntatem, quæ circumstantiæ cessant in casu præsentis.

- Secunda limitatio patitur non subsistit; nam omissio, quod taxatio fructuum ad rationem decem pro centenario in *Bulla*
- 10 *Piana* impressa in meo Codice non legitur; Aduertendum est, quod ad dignoscendum, an pactum sit illicitum nec ne, ponderandum est, an quantitas fructuum promissa vnà cum obligatione assumpta per venditorem census soluendi collectas sit excessiua nec ne, quod vt determinetur, non solum ponderandum est, ad quam summam communiter in illa Prouincia, Ciuitate, & loco currant fructus census cum particularibus personis contracti, verum etiam in specie stipulati cum Communitate, nam diuersimodè taxantur, & currunt fructus secundum diuersitatem Regionum, locorum, & contrahentium, vnde omnibus his particulariter perpenis cognosceretur; an obligatio soluendi collectas excedat quantitatem fructuum verè debitam, & sic pactum irritum remaneat ex dispositione dicte *Bulle* an è conuerso, itaut potius per tacitam compensationem, sed per quandam imaginariam solutionem censentur soluti creditori fructus intera summa, etiam comprehensa illa quantitate conuenta pro collecta, & statim breui manu per ipsum soluta venditori census summa collectam tangente, & consequenter eo casu onus assumptum per debitorem soluendi collectam censetur potius factum ad euitandos inanes actus, quam ad effectum grauandi ipsum debitorem maiori onere, & isto casu non est prohibitum emptori emere censum immunem à collectis, & secundum hunc sensum intelligenda
- 21 est *decis. 93. penes Cenc. de Consob. vt declarat Rocch. cit. cap. 132. num. 11.*; Vnde ad tollendas controuersias crederem sufficienter consultum esse vitando cautela,
- 22 nempe quod inter contrahentes determinetur quantitas fructuum census, & per subsequens pactum conueniatur, quod Communitas sibi retinere valeat pro collecta à creditore census debita totidem summam ex fructibus, vt docet *Menoch. de Prasumpt. lib. 3. prasumpt. 122. num. 59. Duard. de Consob. tom. 1. §. 4. quæst. 39. sub num. 9. vers. posset autem, & sub num. 12.*

vers. erant tamèn licita, & sub num. 14. in fine, & quæst. 40. sub num. 4. quos sequitur D. V. rotol. disto cap. 135. num. 16. in fine cum seq. Vel quod taxentur fructus census in minori summa, quam communiter currit cum expressa declaratione minuendi fructus, habito respectu ad onus collectarum suscepium per venditorem, vt tradit *Rocch. allegat. cap. 131. num. 9. vers. secus asserendum.*

- Ceterum collecta legitime imposita parata executionem meretur, itaut pro illa
- 23 exigenda extra ordinem de plano, & velo (vt aiunt) leuato regulariter procedi, & à præceptis executionis incipi potest ad *tex. in l. penult. ibi ommissa frustratione*, hoc est, *sinemora, vel tergiversatione*, prout exponit *Cuiac. C. de Cens. Fisci deb. lib. 10. Bald. cons. 138. n. 3. cum seq. Menoch. c. 75. n. 103. Coler. de Process. execut. p. 3 cap. 2. n. 37. cum seq. Kloch. alios cumulans d. Contribut. cap. 18. num. 1. & 27. Osasch. dec. 86. nam 3. cum seq. Thesaur. dec. 164. num. 3. Grinell. decis. Dolan. 69. n. 9. Panimoll in annos 4. num. 2. & 4. ad eius dec. 13. Ea ratione, quia destinati sunt pro publicis necessitatibus, quæ dilationem non admittunt,*
- 24 proinde congruum est, vt secundum definita tempora, diligentè exigantur, vt ex mente *Iustiniani* prosequitur *Kloch disto cap. 18. num. 2. & Panimoll. ubi supra n. 4. & 8.* Absque eo, quod per exceptionem litis pendentis possit retardari, quando
- 25 tamen non concurrat exceptio legitima, secus è conuerso, vt declarandum respondit *Panimoll. loc. cit. n. 5. cum seqq.*

Adeoq; nec quidem citatio requiratur, vt

26 contra *Surdum cons. 168. num. 56. cum seq. tenet Kloch d. cap. 18. num. 3.* Verius tamen est requiri intimationem ex dispositione *tex. in l. 2. C. de Indist. lib. 10. vt respondit Cobell. ad Bull. bon. Regim. c. 12. num. 42. vers. respondetur. cum seq.* Quod

27 procedit etiam in exactionibus onerum Cameralium ex particulari *Constitutione*, *Cardinalis Aldobrandini, Aldobrandina*, nuncupata *infra in Append. pag. 126. n. 1. vt prosequitur Cobell. ubi sup.*

Et debitores morosi tam in persona, &

28 quam in rebus costringi possunt *Bart. in l. Nemo carcerem nu. 3. & in l. Miss. C. de Exactor. tribus. lib. 10. Coler. de Process. execut. d. cap. 2. n. 34.*

Non possunt tamèn exigi in maiori, vel

29 minori summa, quam à Principe fuit indicta, vt probat *text. in l. omnes. C. de Agnon.*

non. & Tribus. l. 10. l. Placet. C. de Execut. muner. lib. 10. l. Vestigalia off. de Public. & Vestigal. Amaym dicta. Omnes num. 5. quos refert, & sequitur Antonex Portuga. de Donat. Reg. tom. 1. lib. 3. cap. 1. num. 43. Vnde exauctores, qui plus debito
30 extorquent, puniuntur dupli. pona, & crimen committere dicuntur l. unic. C. de Superexa. lib. 10. Sixtin. de Regal. lib. 2. cap. 14. num. 9. & prosequitur Antonex ubi
suprà n. 44.

Notandum etiã, quod Executores, seu Commissarii ad aliquem locum se transferentes pro faciendis pluribus executionibus non possunt exigere plures mercedes pro pleribus itineribus, sed
31 vnam tantum, & quidem taxatam, quæ repetenda est inter omnes debitores pro

rata executionem, ve disponitur in dicta Aldobrandina §. 4. & de simili ordinatione in legibus Hispaniarum relatis. Anecd. & Aulias doceat Sanchez. Confil. moral. l. 3. cap. unic. dub. 23. exemplo militum, qui dum tenent duas milicias non possunt
32 sequi duo stipendia, Capyt. Galeotti disfert. unic. post primum librum Responsorum fiscal. l. unic. 7. 1. usque ad 91. & tunc decimum penes Reueter. decis. 308. per totum par. 1. ibique Donato Anton. de Marin. in Obseru. num. 1. Contrarium tamẽ tenen-
33 dum esse in Magistratibus rogatis duplex Officium exercentibus ratione duplicis oneris, & sollicitudinis concordantibus relatis firmat D. meus Raynald. in eius Obseruat. crim. volum. 3. cap. 32. §. 4. num. 270.

Cui, & quando, quis emere, vel vendere cogatur.

R. V. B. R. I. C. A. X.

Statuimus, & ordinamus, quod quicumque iure proprio, liuellario, emphiteo-
ticario, (A.) aut alio quouis titulo habuerit petiam terræ tornaturarum vnius, vel infra, per Iudicentem cogatur iusto pretio, per duos ex vicinis declarando
vendere alteri conuicino habenti petiam terræ tornaturarum duodecim, vel vltra
a duobus lateribus ad minus sibi contiguam. Et similiter habens dictas tornatur-
as duodecim, vel vltra instant eo, qui vnam tantum tornaturam, vel minus ha-
buerit emere cogatur. Excipiuntur tamen vnam tantum tornaturam, vel minus
habentem pro refedio, & propria habitatione, seu pro vsu viz, quibus casibus in-
uitus ad venditionem non cogatur; Sed vendere. (B) volens (vt supra) vici-
num prius requirere, (C) ac eidem potius, quam alteri cuicumque iusto pretio
vendere cogatur. Quod, & seruari volumus in quolibet rem quamcumque com-
munem (D) cum altero habente, & vendere volente, & alienatio (non præ-
missa tali requisitione) volente conuicino, vel consorte sit ipso iure nulla, & fa-
cto pretij soluti depositò, (E) & cautione indemnitatẽ emptori exposita, (F)
vbi integra pretij solutio non interuenierit, talis res vendita a quouis emptore, &
no uo possessore infra sex menses a die scientiæ computandos recuperari possit, &
valeat per ipsum conuicinum, vel consortem eodemmet pretio, & terminis, qui-
bus empti fuerit per non vicinum, aut consortem. Et pluribus conuicinis, vel
consortibus concurrentibus, is præferatur, qui maiorem rei communis partem,
maioremve iugerum numerum habuerit. (G) Pari autem in causa, prior in
tempore, potior in iure habeatur. (H)

S Y M M A R I V M.

- 1 Retractus emphiteute competit.
- 2 Retractus Locatori ad longum tempus com-
petit.
Locatio ad longum tempus dicitur quando
facta fuit ad decennium, vel ad vitam
- 3 Conductionis nom. 2.

- 3 Vtile dominium transiit in conductorem ad
longum tempus.
- 4 Retractus rei sub directo dominio Ecclesia
existentis non competit vigore Statuti
laicalis.
- 5 Retractus ex dispositione Statuti Fidei-
tatis præter quantitatem saltem duodecim
torna-

- renaturarum requiritur in pradio retrahente contiguus.*
- Contiguus pradij retrahentis cum retrahendo requiritur ad effectum retractus nam. 5.*
- 6 *Via vicinalis non excludit contiguitatem ad effectum retractus, sed publica.*
- 7 *Retractus fieri debet cum eo minori incommodo vicini, quo fieri potest.*
- 8 *Retrabere volens parum tenetur emere totum pradium, & num. 16. Ampl. num. 9. 10. & 11. Limita nam. 12. & 17.*
- 10 *Res non affert tantam utilitatem, & commoditatem respectu partis, quantum tota respectu totius.*
- 13 *Vna pars an censatur membrum alterius partis pradij praeput attenditur necessitas, vel destinatio Patris Famil. qua fieri potest etiam in ipso actu ad excludendum retractum num. 15.*
- Destinatio Patris Familias immutat naturam rei num. 13. & potest fieri.*
- 14 *Vinea diuisa de mandato Principis ob viam non inter directam non definit esse unum corpus.*
- 15 *Permutatio facta ad evitandum retractum in solo casu venditionis concessum permittum valet.*
- 17 *Statutum excipiens unum casum censetur voluisse ceteros alios comprehendere.*
- 18 *Consorti competit retractus ex dispositione Statuti Fauentis; sed de iure communi & num. 36.*
- Retractus praelationis competit ex dispositione Statuti Urbis lib. 1. cap. 170. num. 18.*
- 19 *Retractus praelationis competit consorti in venditione Castri iurisdictionalis. Vide num. 21. & seq.*
- 20 *Maxime quando agitur de venditione indicali.*
- 21 *Bald. in leg. 1. num. 8. circa fin. Cod. qui testam. fac. poss. reprobat.*
- 23 *Rixae, & dissensiones sunt inevitabiles inter condominos Castri iurisdictionalis.*
- 24 *Dividitur iurisdiclio, seu illius exercitium inter condominos alternis temporibus ad evitandas discordias.*
- 25 *Vel assignando uni totum Castrum cum iurisdictione, retribuendo alteri compensationem in tot bonis allodialibus, seu in pecunia.*
- 26 *Retractus competente vicino, vel consorti ex dispositione Statuti in casu alienationis non habet locum in casu permutationis. Decl. num. 27.*
- 28 *Statutum disponens vicinum vendere volentem rem immobilem requirere debere vicinum, valet.*
- 29 *Denunciatio rei vendenda per vicinum facienda est personaliter commisso ad effectum retractus, & quare. Vide numer. 30.*
- Scientia vera, & certa indicatur ex citatione personalis num. 29.*
- 30 *Denunciatio domi, vel per edictum rei vendenda, quando vicino fieri possit.*
- 31 *Scientia praesumpta sufficit, quando agitur de iure querendo.*
- Gratian. discept. 957. num. 12. reprobatum num. 31.*
- 33 *In quatuor vicino competenti praelationem per venditionem rei factam tertio non expirat etiam si contrahentes postea a contractu recesserint.*
- 33 *Denunciatio rei vendenda per vicinum continere debet certam, & plenam scientiam tam contractus perfecti, quam praestij, nec sufficit scientia venditionis in genere.*
- 34 *Quid si habeat relationem ad alia, seu instrumentum.*
- 35 *Denunciatio, seu requisitio rei vendenda facienda vicino per Statutum demandata non suppletur per scientiam aliunde habitam ab ipso vicino.*
- 37 *Vicinus, & consortes retrahere, seu praferri volentes in venditione, tenentur deponere pretium integrum solutum. Ampl. num. 40.*
- 38 *Et si in minimo deficiat, non suffragatur.*
- 39 *Amplia procedere etiam in summa confessata, quando cessat suspicio fraudis.*
- Forma a Statuto praescripta debet etiam in minimo adimpleri num. 38.*
- Vtile per inutile vitatur, si forma praescripta non adimpletur num. 38.*
- Retrabere volens tenetur subire omnes conditiones, cum quibus celebratus fuit contractus num. 39.*
- 40 *Error probabilis allegatus a rustico, muliere, minore, & similibus suffragatur ad evitandam penam, non autem ad effectum consequendi retractum.*
- 41 *Retrabere volens deponere tenetur pretium non obstante pendencia controversia super retractu.*
- 42 *Oblatio praecedere debet depositum per retrahere volentem faciendam, etiam si Statutum de ea non faciat mentionem.*
- Oblatio praecedere debet depositum num. 42.*
- 43 *Retrabere volens rem a vicino, vel consorem*

senatur praestare cautionem indemnitas emptori pro parte pretij promissi.

44 Retrahere velens rem à vicino, vel consensu an teneatur rescire emptori quidquid pro rei consecratione expendit siue in causam pretij, siue ex alia causa, nempe proximitate, gabella, landemij, mercedis Noarij &c.

45 Vicinus ille praestari debet in retractu, qui vicino super praedatione magis cohaeret, quando lis versis inter duos.

46 Vicinus, & consors ille praestatur, qui maiorem quantitatem rei habet illi habenti minorem.

47 Praeferendus est qui praenem in retractu.

48 Consors praestatur vicino in retractu.

OBSERVATIO.

Retractus etiam Emphyteutae tanquam utile dominium habenti competit ut firmat Gratian. discept. 460. n. 3. A iuncto num. 31. cum seq. & resoluit Supremum Tribunal Camera in Romana Retractus sub die 27. Aprilis 1678. inter Andream Roncham Emphyteutam Ven. Domus Probationis Societatis Iesu, & Antonium Diamatum, proponente Eminentissimo de Iudice, tunc Reu. Camera Apostolica Clerico, à quo post aliam vniuersalem resolutionem sub die 20. Iunii sequentis lata fuit eodem anno sententia confirmatoria alterius bo: me: Raggi tunc Viarum Praefidis. Eademque ratione competere etiam debet locatori ad longum tempus, qui talis dicitur, quando res locatur ad decennium, vel ad vitam Conductoris, ut firmat Fusar. de Substit. quesi. 525. num. 3. quem sequitur Fulgin. de Iure Emphyt. tit. de alienat. q. 1. num. 82. cum in ipsum etiam transeat uti-
3 le dominium, ut tenet Mantie de Tacis. lib. 22. tit. 2. num. 4. Fulgin. de Iure emphyt. in praesud. q. 5. num. 10. & admittit Rosa coram Seraphin. decif. 286. num. 3. & 20. in fine.

Verum si terra retrahenda sub dominio directo Ecclesiae sit, ex defectu potestatis
4 non competit retractus vigore nostri, vel alterius Statuti laicalis, ut firmat Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 1. Rubr. 55. num. 10. & in allegat. 14. num. 25. & Rot. penes Salgad. Labyrinth. credit. decif. 35. n. 26.

Ut autem competat retractus ex dispositione nostri Statuti praeter quantitatem
5 saltè in duodecim tornaturarum requiritur pariter in praedio retrahente conti-

Tom. II.

guitas, quae etiam de Iure communi requiritur, ut ex Marott. discept. 35 sub. n. 31. & alijs firmatimus supra in Obseru. ad Rub. 21. num. 12. lib. 5. Ea tamèn non excluditur ob intermediam viam vicinalem, sed bene à via publica, cum hæc tollat cohererentiam, ut in d. obseru. loc. cit.

Aduertendum posse contingere casum tornaturae terræ retrahendæ esse partem praedij, vnde assumenda sit disputatio fieri tam occasione retractus coactiui, quam praedatiui: An scilicet Vicinus obtinere possit retractum in illa tornatura, tantum sibi contigua absque necessitate emendi totum praedium: In quo articulo cum retractus fieri debeat eum eo minori

7 ineommodo vicini, quo fieri potest ad tradita per Imperatores Honorium, & Theodosium in l. Opus capsum, C. de Oper. public. in Cod. Theodof. & firmat Gratian. disceptat. 947. sub num. 18. vers. ultimo non debet cum seq. Andreol. contr. 132. num. 5. ac protestatus etiam fuit sa: mem. Gregorius XIII. in eius Bulla la 22. in Bullar. nouo tom. 2. sub §. 1. ibi quibus malis quo minimo Ciuium nostrorum, ac Curialium detrimento fieri possit mederi cupientes &c. dicendum est, quod volens retrahere teneatur emere totum, ut respondit Aleci respos. 13. num. 7. cum seq. lib. 2. tom. 1. Mar. Muta in cap. Regn. Sicil. tom. 3. ad Reg. Messan. cap. 20. num. 39. & tom. 4. in cap. Rit. 194. & in Pragm. eiusdem Regni tom. 1. cap. 71. num. 33. & seq. Thesaur. qq. forens. 64. num. 11. lib. 1. Placid. Costa in addit. ad Consil. Francisci Patris, vers. ante num. 17. Nauar. Prax. elect. fur. q. 21. n. 9. Molpbes. ad Consuetud. Neapol. tom. 3. par. 12. q. 22. num. 17. Vermigliol. cons. 486. n. 4. Christina. ad Leg. municipal. Melchian. tit. 11. art. 21. num. 2. cum seq. doctissimus Hieronymus Palma allegat. 8. Gratian. discept. 745. num. 65. cum seq. & discept. 947. n. 1. Capon. controu. 1. n. 44. Sabell. Var. resol. cap. 68. nu. 71. Card de Luca de Seruit. in supplement. discurs. 99. praesertim n. 6. Casill. decif. 89. num. 11. & ita resoluit Supremum Tribunal Camera sub die 24. Aprilis 1679. in Romana praetensi retractus, respondendo constare de duobus conformibus, in quibus denegauit Innocentio Cybo retractum fanilis; &
9 remissis in Vico nuncupato del Piombo, ex quo fuit iudicatum esse membrum Palatii DD. de Aste positi in via Curfus coram Illustrissimo Asiallio, qui dum etiam

Bb 2

Com-

Commiffariatum Generalem Armorum in ætate iuuenili vniuersali laude exercebat, & de se magnam expectationem præbebat, à *sum. Innocentio XI.* ad Cardinalatum promouus fuit die 2. Septembris 1686. & à Summo Pontifice *Innocentio XII.* Legatione Urbini post hæc scripta, decoratus, quam summa prudentia, & iustitia exercet; Et de prædij Rustici expressè disponitur in *dicta Bulla Gregorij XIII. §. 14.*

Dùm enim damnosa resultat separatio membri, seu accessorii à principali, cum eo casu res non afferat tantam vtilitatem, & commo ditatem respectu partis quantam tota respectu totius *Gomez Variar. resol. tom. 2. cap. 2. sub num. 49. propè finem., Cenc. de Cens. quest. 66. num. 102. Duard. eod. tract. §. 14. quest. 16. sub num. 13. Molpbes. d. q. 22. sub num. 13. Barz. decis. 92. num. 18. de Marin. ad Reuerter. decis. 278. sub num. 1. in fine, Sanfelice. decis. 171. num. 2. cum seqq. par. 2. in cuius casu prætendebatur prælatio in Viridario tantum, non autem in domo illi contigua, & insimul cum ea vendito, & testatur emptorem fuisse absolutum, egregie respondit *Palma dicta allegat. 8. num. 15. vers. Et si cum seq.* vbi contra prætendentem retrahere partem prædij, in qua aderant officinæ, reiecta alia, quæ interfecabatur in ea fuit resolutum vt testatur ibi *in fine.**

Quod tamèn non procederet, si ageretur de pluribus corporibus separatis, quorum vnum non penderet ab alio, adeout ex dismembratione vnus non diminueretur vsus altæius partis; tunc enim intraret retractus partis contigux tantum, vt declarant *Gratian. dicta disceptat. 745. num. 65. cum seqq. Muta ad Consuetud. Panormis. cap. 26. num. 138. cum seq.* vbi notat, quod aliàs de facili ius retractus auferretur ex facto contrahentium, distinguendo firmat *De Marin. in Addis. ad Reuerter. dec. 27. num. 1. Cenc. de Cens. q. 66. n. 102. cum seqq.* vbi n. 109. loquendo de retractu prælatiuo declarat procedere non reclamante emptore *Thor. in Supplement. Compend. deois in verbo Ius congrui in fine,* vbi testatur ita à *Sac. Conf.* fuisse derisum, prout etiam testatur *Franch. dec. 17. n. 22. Sabell. Var. resol. cap. 68. n. 71. Andreol. d. controuerf. 132. per tot. & præfettum n. 16. Castill. decis. 89. n. 8. cum seq.*

Ad dignoscendum verò, an vna pars

cenfetur membrum, & accessorium alterius partis, præcipuè attenditur necessitas, vel destinatio patrisfamil. quæ etiam immutat naturam rei, vt respondit *Ros. Florentin. coram Magon. decis. 29. n. 1. vers. contrarium. vsque in fin. Gratian. dicta disceptat. 745. num. 64.* vbi quod vinea diuisa de mandato Principis ob viam nouitèr
14 directam non definit esse vnum corpus, *Castill. d. dec. 89. num. 11. D. Pacion. de Locat. cap. 23. num. 63. cum seqq.* vbi latè ex quibus probetur destinatio, concordantes cumulat *Card. de Luca de Seru. diffe. 74. num. 12. & in Supplem. paritèr de Seruit. d. discurs. 99. num. 6. & 9.* vbi quod motuum distantie stabuli, & remissæ à Palatio, ac intermedia via publica est contempnibile, cum non attendatur separatio materialis, *Palma vbi supra num. 22. vers. secundò respondetur cum seq.* censuit *Rot. coram Bich. dec. 506. & in dicta Romana. pratenfè Retractus 24. Aprilis 1679. coram Eminentissimo Asallio*; Et destinatio videtur valide facta etiam in ipso actu animo
15 excludendi prælationem eo modo, quo sustinetur permutatio facta ad cuiusdam retractum in solo casu venditionis petmissum, cum hæc cautela à lege sit permiffa, & prudens consilium iudicetur ad sibi principalitèr prospiciendum, licèt per indirectum lex super retractu disponens defrauderetur, vt animaduertunt *Decian. respons. 23. n. 19. cum seq. vol. 2. Tiraquel. de Retract. lignag. in præfat. nu. 78. cum duobus seq. ac censuit Rot. in rec. dec. 413. n. 2. p. 2.*

Eoque faciliùs cessat retractus partis, cum aliàs emptor non esset verisimilitèr
16 empturus, quàm si tota apud se remaneret, aut tota redimeretur, vt aduertit *Chrißianus ad Leg. municipal. Melchianensis. tit. 11. art. 21. n. 4. & 6.*

Huiusmodi disputatio cessare videtur ex dispositione nostri Statuti; Nam eum
17 in eo excipiantur nonnulli casus, ibi excipimus tamèn vnàm tantum tornaturam, vèl minus habentem pro refectio, & propria habitatione, seu pro vsu via, quibus cassus inuisus ad venditionem non cogatur, censendum est ceteros alios casus comprehendere voluisse, vt in terminis retractus vigore Statuti, animaduertit *Alex. conf. 32. n. 4. vol. 7.* quem sequitur *Andreol. alleg. controu. 132. n. 11.*

Ex dispositione eiusdem nostri Statuti competit quoque Consorti retractus prælatius,

latius, prout de consimili *Statuto Urbis*
lib. 1. cap. 110. firmat *ibidem* Fenzon. &
generaliter tradit Nauarr. de *Vsur.* q. 44.
18 sub n. 123. Alioquin de iure communi
non competiſſor, attenta clara dispositio-
ne *tex.* in l. *Dudum C. de Contrahen. empt.*
vt discusso articulo respondit *Ros. coram*
Cocin. decif. 129. per tot. & nouissimè *Ro-*
cha Episcopus Isclanus Disput. Iuris select.
cap. 160. per tot. vol. 2. Quod non procedit
19 in venditione Castri iurisdictionalis, cum
isto casu Conforti competat prelatio pro-
pter fauorem iurisdictionis, quæ de iure
publico introducta est, iuxta opinionem
deductam ex doctina *Bald. in l. 1. num. 8.*
circa finem C. *Qui testam. fac. poss.* quam
sequuntur relati per *Vermigliol. conf.* 490.
n. 2. *Mantic. de Tacit. lib. 4. tit. 14. n. 43.*
Merlin. de Pign. lib. 2. tit. 1. q. 37. num. 6.
& *Gratian. discept.* 546. n. 3. & *Rota in*
Romana Castri Porciliani 21. April. 1679.
coram be. me. *Albergato S. Praterà.* Quod
20 facilius admittendum videtur, quando
agitur de venditione iudiciali, cum eo ca-
su non possit considerari aliquod præiudi-
cium resultare venditori ob priuationem
libertatis vendendi cui liberetur, super qua
fundatur dispositio d. *legis dudum*, nec dam-
num extraneo emptori, si emptio effectum
non habeat, secus procedit in Condominio,
qui si excludatur, & in communione per-
maneant, eius portio, sed rata minus vale-
bit, vt ponderauit *Ros. in max allegata Ro-*
mana sub eodem S. Praterà.

Non omitimus tamèn ponderandum,
quod circa venditionem voluntariam,
21 *Baldus*, quem ceteri allegant, & se-
quuntur non firmat Conforti competere
prelationem, sed solum quod vnus non
potest vendere iurisdictionem suam ad
emulationem alterius, vt eo allegato tra-
dit *Sperell. dec.* 55. num. 23. Vltra quod
22 opinio *Baldi* reprobat a *Ias. in eadem l.*
1. sub n. 29. vers. sed puto, & ab *Angel.*
ibidem, ac ab alijs relatis per *Vermigliol.*
d. conf. 490. n. 2. & secundum opinionem
Iasonis fuisse decisum à *Senatu Burde-*
galensi, testatur *Arnald. Ferron. in Commen-*
tat. ad Consuetud. Burdeg. lib. 1. tit. 1. de
retract. §. 2. *vers. quod attinet*, quem re-
lati eius verbis sequitur *Don. Anton. de*
Manim. Resolut. lib. 3. cap. 117. num. 19. cum
segg. de Luc. ad Franc. dec. 17. n. 2. *vers.*
imò si duo. Et si aliter fuit decisum in Re-
gno Neapolitano, id euenit non quidem
de iure, sed ex quadam æquitate politica

politica pacificè viuendi in Rep. & ad
euitanda scandala, & dissensiones, vt ad-
uertit *Montan. controu.* 21. n. 16. cum seq.
Quo motum cessat, quando agitur de
parua iurisdictione. Et quatenus timeri
possent scandala, & dissensiones, quæ se-
cundum quondam experientiam sunt
23 ineuitabiles, vt ponderauit *Ros. in allegata*
Romana Castri Porciliani loc. cit. ac re-
sultaret damnum Vassallorum, non ob-
stante diuisione administrationis iurisdic-
tionis, quæ alternis temporibus fieri so-
24 let inter Condominos ad euitandas dis-
cordias iuxta quotidianam praxim, quam
alijs relatis docet *Tondut. de Praeuent. p. 2.*
cap. 2. num. 5. tunc succurrendum esset per
diuisionem assignando vni totum Calstrum
25 cum iurisdictione, retribuendo alteri cõ-
pensationem in tot bonis allodialibus, vel
in pecunia, prout practicum fuit à *Sac.*
Consulta in casu, de quo per *Gratian. dis-*
cept. 997.

Concedente *Statuto* prelationem vici-
no, vel Conforti in casu alienationis non ha-
26 bet locum in casu permutationis, vt præ-
B ter allegata supra num. 15. firmant inno-
meri allegati per *Rocheam Episcopum Isclan-*
um Disput. Iuris select. tom. 2. c. 163. num. 10.
cum seqq. *Ros. coram Buratt. dec.* 6. n. 12.
& *Adden. ad eundem dec.* 937. n. 22. & in
rec. dec. 322. n. 12 par. 4.

Quod procedit in casu veræ permu-
27 tionis, secus quando simulatè denomina-
ta fuit permutatio, sed verè contractus est
venditionis, vt latissimè respondit *Rochea*
loco max cit. n. 16. cum seq.

Valeat *Statutum* disponens vicinum ven-
dere volentem rem immobilem requirere
C debere vicinum, alioquin alienatio sit
28 nulla, vt firmat *Hippolyt. de Marfil. sin-*
gular. 64. n. 1. vbi concordantes; Et huius-
modi denunciatio rei vendendæ facien-
29 da est personaliter vicino, cum vera, cer-
ta, & indubitata noticia, non autem præ-
sumpta requiratur ad aliquem priuandum
iure suo, vt in terminis retractos alijs re-
latis docet *Ciroch. discept.* 29. n. 36. quæ
tunc habita dicitur, quando citatio perso-
nalis præcessit, vt comprobando firmat
Gratios. Vbert. de Citat. c. 11. n. 256. cum
segg. Quod etiã expresse disponit *Bull.*
Gregorij XIII. super Iure congrui la 22.
S. 8. in Bullar. nouo vol. 2. vt respondit
Ros. coram Royas dec. 246. n. 2. & ex dis-
positione eiusdem *Bulle sub d. S. 8.* tunc fic-
30 ri valet domi dimissa copia, quando factis
dili-

diligentijs per duos Cursores reperiri commodè non potuit, proinde etià per Edictum, docto summariè, & extrajudicialitèr quod citandus absit ab Vrbe.

Nec videtur sufficere scientia præsumpta, cò quia agatur de iure querendo, quod effectum prælationis, non de iure quæsiro ammittendo, vt respondit *Gratian. disceptat. 937. num. 12.* Etenim aded est ius quæsitum vicino per venditionem factam per conuicinum terrio, vt non ex-
 31 pirt, necessest, quamuis contrahentes à contractu postea recesserint, vt respondit *Larrea decif. 79. num. 3. cum seqq. vsque in finem.*

Ac eadem denunciatio continere debet certam, & plenam scientiam tam contrahentis perfecti, quam pretij, aliàs vt inu-
 33 lida non potest habere effectum excludendi vicinum à Iure congrui *Ciroch. vbi supra num. 76. Scacc. de iudic. lib. 2. cap. 3. num. 35. Rot. coram Royas decif. 219. num. 5. & dicta decif. 246. num. 1. cum non sufficiat scientia venditionis in genere, vt firmatur in eadem decif. coram Royas.*

Et quamuis *Scacc. dicto cap. 3. num. 36.* tradat denunciationem relatiuam non suffragari; Nihilominus si habet relationem
 34 ad acta, & in actis consistit de Instrumento venditionis, tunc videtur sufficere, ad tradita per eundem *Scacc. de Appellat. quæst. 4. num. 32. & de Commers. & Camb. §. 1. quæst. 1. sub num. 152.*

Aded autem pro forma ex dispositione nostri *Statuti* est necessaria requisitio, vt scientia aliunde habita per vicinum, seu
 35 Confortem venditionis non suppleat deficientem requisitionem, vt singularitèr affirmat *Afflic. de Iure posthum. §. 2. versic. sed pro decisione. Nonar. Q. Q. forens. 82. lib. 1. Ciroch. disceptat. 29. num. 53. cum seqq. & Illustrissimus Isclan. cit. cap. 164. num. 5. cum duobus seqq. vbi concordantes.*

Ex dispositione nostri *Statuti* definitum est competere retractum prælationum Con-
 36 forti, qui alioquin de Iure non competeret ex allegatis *suprà num. 18.*

Quotiès integrum pretium per emptorem fuit solutum, tunc vicinus, seu Confortes retrahere, seu præferri volens tenetur
 37 illud paritèr integrè deponere, vt de alio *Statuto* firmant *Ciroch. discept. 29. num. 60. cum seqq. & de dispositione Bullæ Gregorianæ dixit Rot. coram Bichio decif. 551. nu. 19. Itaut si in minimo deficiat, non suffrago-*

38 tur, cum forma à *Statuto* præscripta debeat etià in minimo adimpleri, eaque propterea non adimpleta ratione indiu-
 39 duitatis vile per inutile vitietur, vt in specie retractus respondit *Aldouin. penes Peregrin. conf. 75. num. 42. iuncto num. 86. cum duobus seqq. ibique idem Peregr. num. 104. cum seqq. volum. 4. Tiraquell. de Retractu conuent. §. 4. gloss. 6. num. 31. Quæ ad. differt. 3. num. 59. & respondit Tribunal Camera in Romana prætensa prælationis 28. Februarij 1684. coram Eminentiissimo Cossaguto tunc Camera Apostolica Clerico. Et non solum pecuniam numeratam, verum etià confectam præstare tenetur, quando inspectis qualitate personarum, ac rerum,
 39 & alijs circumstantijs, & coniecturis excluditur suspicio fraudis, vt docet de Angelis de Confessionib. lib. 2. quæst. 36. num. 1 cum tribus seqq. ac num. 5. subdit, quod retrahere volens tenetur subire easdem conditiones, quibus cum illo celebratus fuit contractus.*

Nec excusat error probabilis etiàm
 40 allegatur à rustico, muliere, minore, & similibus, cum ille suffragetur quidè ad euitandam poenam, non autem ad effectum consequendi retractum, vt respondit *Aldouin. vbi supra sub num. 42. Tiraquell. loc. allegat. num. 30. Milanen. decif. 18. num. 34. lib. 2. quem sequitur Canev. Variar. resolut. par. 3. cap. 8. num. 107. Giurb. decif. 55 num. 5. circa finem.*

Prout etià non excusat à deposito pendèntia controuersie super retractu, vt in
 41 terminis *Constitutionis Gregorianæ* respondit plenissimè *Spada consil. 285. volum. 2. Adden. ad Buratt. decif. 937. littera A. & Rot. coram Ludouif. decif. 470. num. 3. in qua causa scripsit Spada vbi supra.*

Aduertendo etià obligationem præcedere debere depositum, quamuis *Statutum* illius non faciat mentionem, cum non censetur remissa necessitas oblationis, quæ de Iure præcedere debet depositum, vt in terminis retractus firmat *Roland. consil. 63. num. 29. cum seqq. lib. 1. quem sequitur Gratian. disceptat. 542. num. 16. & num. 17. vbi cum Iason. conf. 216. num. 3. lib. 2. subdit, quod hoc casu tenetur soluens ire ad domum creditoris, quamuis esset diuersi fori, cum per istam solutionem, & oblationem velir sibi aliquid acquirere.*

Si verò integra pretij solutio facta non fuerit, eo casu pro parte pretij promissi præstanda erit per retrahere volentem cautio

43 cio indemnitate favore emptoris, iuxta
claram dispositionem Statuti; An autem
retrahens teneatur emptori rescire quid-
44 quid pro rei consecutione expendit siue in
causam pretij, siue ex alia causa nempe
Proxenetæ, Gabellæ, Laudemij, mercede
Notarij &c. vide per text. in l. Debet 27.
ff. de Aedil. Edict. ibique gloss. in verbo erog-
atum, & Cepoll. num. 1. & 5. & per text.
in l. Cum autem 23. vers. iubent Aediles ff. eo-
dem, leg. In tantum 18. §. ultimo ff. de Liber.
caus. Cognol. in l. 2. num. 336. & seq. C. de
Pact. inser. emptor. & vendit. Hermosill. ad
Lopez gloss. §. leg. 65. tit. 5. par. 5. num. 4. Car-
pan. ad Statut. Mediolan. cap. 417. nu. 664.
cum seqq. Christina. ad Leg. municipal. Mel-
eblicen. tit. 11. artic. 22. num. 10. Guttierrez
Pract. qq. cap. 158. num. 4. vers. unde si-
cut emptor lib. 2. Gratian. discipulat. 343. ibi-
quæ de Luca, Mexia de Tacea panis con-
clus. §. num. 116. vers. contrarium nu. 118.
cum seq. plenè Roeca Disputat. Iuris se-
lect. vol. 2. cap. 165. Koppen. decis. §. 2. nu. 24.
& Christina. decis. Belgic. 281. num. 5. cum
seqq.

G Vertente controuersia inter duos vici-

nos quoniam ex illis preferendus sit in re-
45 tractu, tunc preferri debet, qui magis co-
hæret Francisus Palma consultat. 20. nu-
mer. 18. cum seqq. Giroch. discipul. 29 num. 18.
cum seqq. & Nouar. decis. 140. Quod tamen
non procedit secundum dispositionem no-
46 stri Statuti, quod non attingit contiguita-
tem in pluribus partibus, sed maiorem por-
tionem, sed quantitatē rei communis, vel
coherentis.

H In pari verò causa preferendus est in
retractu, qui præuenit, secus in dispari, ve
47 alij relatis distinguendo firmat Giroch. loc.
cit. num. 24. in fine cum seqq.

Concurrente autem vicino cum Con-
sorte, tunc Vicino non competit retractus,
quandò res vendita fuit Consorti, cum
48 ille maiorem identitatem habere dicatur
in re communi, & multum interstet Con-
sorti in ea non habere extraneum, ut firmat
Molin. Theolog. de Iust. & Iure dispul. 371.
Molpbes. ad Consuetud. Neapol. tom. 3. par.
12. quæst. 28. num. 2. Vermigliol. consil. 414.
num. 7. cum seqq. Franch. decis. §. 50. ibique
de Luca num. 6. & Ros. in recent. decis. 213.
num. 7. cum seqq. ac decis. 378. num. 13. par. 5.

*De Forensibus, quando ad habitandum in Ciuitate, vel Territorio
Faentina venerint.*

RUBRICA XI.

Forense, quando in Ciuitate, vel Territorio Faentini ad habitandum venerint,
omnia, & quæcumque onera patiantur, & sustineant, quæ Ciues originarij
Ciuitatis, vel Territorij Faentini pati, & sustinere contigerit, & si immobilia
acquisierint infra mensem ad æstimum forensium describi facere teneantur. Et
ad æstimum Ciuium describi non possint, nec vilo Ciuium privilegio, & immu-
nitate, exemptione, vel gratia potiantur, nisi per Consilium generale Ciues effe-
cti, & Ciuium numero solemniter aggregati fuerint, vel nisi per annos quindecim
continuos cum familia in Ciuitate habitauerint, ac Communi collectas inte-
grè debitis temporibus tanto tempore persoluerint. Qui verò de factione, vel
partialitate aliqua fuerint, nullo temporis cursu, nec etiam Consilij generalis con-
cessione, nisi Consiliariorum omnium, neminè reluctante concurrerint suffra-
gia, ciuitatis privilegia consequantur. Sed semper in omnibus, & per omnia
pro forensibus habeantur, & sint, declarantes itari debere iudicio, & declarationi
Consilij generalis tantum, quod sint, aut fuerint de factione, vel partialitate ali-
qua, & sit præcisum, & omnibus alijs Statutis derogatorium.

SVMMA RIUM.

- 1 Ciuitas acquiritur, vel origine, vel incolata, vel allectione.
- 2 Ciuitas originis præualeat omnibus alijs.

- 3 Ciuitas originis est immutabilis, & non amittitur etiam si quis alibi, & extra do-
miliū originis per mille annos habi-
tauerit: Ampli. num. 4.

Naturalia sunt immutabilia num. 3.

Hono.

- Honores, munera, & onera, quæ ex domicilio competant remissive** num. 3.
- Plures originis quis habere possit nempe propriam Patris, & Aul. num. 5.**
- 5 **Domicilium Originis propria, an potius illud Aul. vel Patris, qui sequatur.**
- 6 **Domicilium originis Nativitate casuali, an contrahatur.**
- 7 **Civilitas, quæ ex incolatu, seu habitatione contrahitur, ut acquiratur requiritur, animus perpetuo permanendi.**
- 8 **Domicilium contrahitur statim, cum habitacionem suam in aliquo loco fixit cum animo, & voluntate expressa, in ea permanendi.**
- 9 **Habitatione etiam longissima temporis dum animus non concurret, domicilium non contrahitur.**
- Domicilium non contrahitur ex permanentia in aliquo loco occasione ferarum alicuius Principis** numer. 29. *Limita not. mer. 10.*
- 11 **Domicilium momentaneum contrahitur, quando quis de loco alicuius per aliquod tempus maneat, in aliquo loco, in quo se transulerit habitacionem.**
- 12 **Domicilium contractum fuisse arguitur ex conjecturis, & presumptionibus, & praesertim ex habitatione per aliquod tempus.**
- 13 **Civilitas acquiritur ex allectione, seu descriptione facta à Consilio generali Civitatis.**
- 14 **Civilitas committi potest à Consilio generali Civitatis, etiam subdita.**
- 15 **Observantia Legis Municipalis, seu Statuti est attendenda.**
- 16 **Reip. interit numerum Civium augeri.**
- 17 **Civilitas habentia non acquiritur absque allectione facta per Consilium generale, vel non precedente continua habitatione per annos quindecim.**
- 18 **Civilitatis acquisitio probatur ex attestacione Civitatis concedentis.**
- Civilitate concessa adscriptus gaudet omnibus privilegiis, quibus gaudent ceteri Cives** num. 18. *Limita num. 20. 21. & 22. Deh. num. 24.*
- 19 **Et verè, ac propriè dicitur Civis, praesertim ad effectum, ut beneficii Statuorum gaudeat.**
- 20 **Statuto mandante, quem non posse admitti ad Collegium nisi statim, quia temporis habitaverit, ibique educatus fuerit, aliquid praecedenti probatione continua habitationis non potest quis admitti ad Collegium.**
- 21 **Statuto requirente duas qualitates, si una deficiat non suffragatur eius dispositio.**
- 22 **Civilitate concessa, ut adscriptus gaudens privilegii Civitatis debet habitare, & sustinere onera Civitatis, alioquin illi non gaudet.**
- 23 **Civilitatis concessa per Consilium generale, Civitatis cum onere aliquid faciendi, si is, cuius concessio facienda non fuerit non desinit esse Civis.** *Boil. ag. 26. & 28. Vide num. 29.*

OBSERVATIO.

Civilitas præ ceteris acquiratur vel origine, vel incolatu, vel allectione, at pluribus concordantibus relatis docet Amaya in leg. Cives 7. num. 4. de Incolis lib. 10.

Verum illa ex origine proveniens prævallet omnibus alijs iuxta gloss. communiter receptam in l. Cives verbo allectio ibi q. 10. de Placito C. de Incol. lib. 10. Oter. de Recess. & lura pascent. cap. 4. numer. 7. cum sit immutabilis, & non amittitur etiam si alibi, & extra domicilium originis per mille annos quis habitasset, quia est naturalis, & naturalia sunt immutabilia, ut tradit Parit. l. 1. Quæstion. ff. de Legat. 3. Amaya loco cit. num. 72. & numeris seqq. refert honores munera, & onera ex domicilio originis competentia, & respectivè debita Cephal. cons. 451. num. 104. cum seqq. & præsertim num. 146. Bertazzoli cons. civil. 56. num. 14. cum seqq. Peregr. cons. 126. num. 7. cum seqq. lib. 5. Sordi cons. 343. num. 30. cum seq. Costa Tisim. cons. 191. num. 28. cum seqq. prosequitur Oter. loc. cit. num. 8. Sanchez de Matrim. lib. 3. dispus. 23. num. 4. Carleval. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disp. 2. quæst. 2. num. 123. Sanselicio dec. 74. num. 6. vers. contrarium. & per tot. latissimè Gamañer, dec. 48. num. 4. cum seqq. Rot. coram Duran. dec. 31. num. 2. cum seqq. quamvis non solum se in alium locum contulerit, sed de illo se nominare fecerit, cum ex hoc actu non censetur voluisse desercere domicilium originis, bene Aretin. cons. 135. post prima. vers. dato ergo, Guauver. loc. cit. num. 7. cum seqq. & opimè Rota in Perusina Bonorum 24. Novembris 1593. coram Cyppo.

An autem natus sequatur domicilium originis propriæ, an potius sequatur illum aut, an Rota latissimè examinatur ab Amaya

Amaya loc. cit. num. 3. cum pluribus seqq.
Petr. Barbosin l. Hanes absens §. proinde
de foro ratione originis num. 9. cum seqq.
ff. de Iudic. Altograd. conf. 28. num. 23.
num seqq. iuncto num. 51. cum seqq. vol. 2.
Carleual. de Iudic. lib. 1. tit. 1. disput. 2.
quæst. 2. num. 85. cum seqq. Hieronymus
Rosa Select. Juris observat. cap. 55. num. 3.
cum seqq. vbi firmat, quod quis potest ha-
bere plures origines, propriam videlicet
Paternam, & Avitam, non autem ulterio-
rem Atavorum, & superiorum Ascenden-
tium, alioquin oporteret quærere agrum
Danaæcenum; in quo Adam primus hu-
manæ naturæ parens natus est Rot. in Ari-
minen. Cappellania 20. Martij 1676 cor-
ram Reuerendissimo Bourlemont S. est
namque, & S. certius.

• Et an origo contrahatur mediante na-
 tiuitate casuali videlicet ob natiuitatem se-
 6 quutam in peregrinatione, an solum ex na-
 tiuitate Filij in loco, in quo Pater domici-
 lium fixum habet plene discutitur à Car-
 leual. dicta quæst. 2. num. 87. cum pluribus
 seqq. & *Amaya loc. cit. num. 43. cum seqq.*
Bonden. colluctat. 44. Gratian. discept. 75.
& Rosa vbi supra num. 11. cum seqq. qui
tenet non contrahi ex fortuita, vel casua-
li patiuitate.

Quod ad Ciuitatem, quæ ex incolatu,
 sed habitatione contrahitur, vt acquiritur,
 requiritur animus perpetuò permanendi,
 7 & nunquam recedendi per *text. in l. Cives*
Cod. de Incol. lib. 10. Gratian. discept. 569.
num. 6.

Vnde statim ac quis habitationem suam
 in aliquo loco fixit cum animo, & volun-
 tate expressa in eo permanendi contrahi-
 8 tur domicilium. *l. Eius qui 27. §. fin. ibi ff.*
utrobique destinatio sit animo iuncta l. Do-
miciium 20. ff. ad Municip. Carleual. loc. cit.
num. 98. Menoch. de Arbitrar. cas. 86. nu. 2.
Sanchez de Matrimon. lib. 3. disputat. 23.
num. 2.

Quod adeò est verum, vt sola habitatio
 de per se etiàm si sit longissimi temporis
 9 dum animus non concurret domicilium
 non constituit. *l. Nihil 23. ff. Captiu. ibi:*
Neque enim satis est corpore, quem domum
rediisse, si mente alienus est. Amaya loc. cit.
sub num. 99. Gratian. disceptat. 182. nu. 2.
cum seqq. & discept. 569. num. 6. Altograd.
conf. 93. num. 24. vol. 1. vbi plures con-
cordantes, & de eo, qui in aliquo loco
permanerit ob causam seruicij alicuius
principis sicut Paris. conf. 53. num. 91

Tom. II.

lib. 3. & Rot. in rec. decis. 312. num. 175
par. 9. tom. 1. Nisi tamèn ex coniecturis
 10 & præsumptionibus eliciatur animus inibi
 contrahendi domicilium prout in casu su-
 pèr quo consuluit *Altograd. conf. 27. vo-*
lum. 2.

Et conuerso autèm si animus concurret
 utpotè quia quis declarauerit velle perpe-
 tuò manere in aliquo loco, ibiquè se tran-
 11 stulerit, habirando in domo propria, vel
 conductà, aut gratis accepta statim, mo-
 mento contrahitur domicilium, vt docet
Amaya in dicta leg. Cives num. 7. & 100.
Cod. de Incolis lib. 10. cum alijs supra alle-
gatis.

Nec isto casu recurrendum est ad conie-
 cturas, dum concurret expressa animi de-
 claratio, vt respondit *Rot. in rec. decis. 188.*
num. 3. par. 2.

Deficiente verò expressa declaratione
 animi, tunc ille arguitur ex coniecturis,
 12 & præsumptionibus, & præsertim ex ha-
 bitatione per decennium sequuta in aliquo
 loco, vt firmat *Amaya loc. cit. num. 104.*
 & ex alijs coniecturis, & præsumptionibus
 de quibus per *Peniam in eius Voto im-*
 13 *pressi penes Penzon. ad Statut. Vrbis lib. 1.*
cap. 41. num. 14. cum seqq.

Mediante allectione, sed adscriptione
 etiàm acquiritur ciuitas, & contrahitur
 incolatus, nempe quando quis petit à Con-
 filio generali Ciuitatis rappresentante to-
 tum Populum, vt in Incolam recipiat, &
 14 admittat, quod facere potest etiàm Ciui-
 tas, sed Communitas subdita cum nò sit de
 specialitèr reseruatis Principi per *text. in*
l. 1. in princ. ibique Bartol. num. 16. ff. ad
Municipal. Abb. confil. 61. num. 2. par. 2.
Capiblan. de Baron. lib. 2. cap. 62. num. 9.
& cap. 84. num. 1. Thomat. decis. 7. num. 1.
cum seqq. vol. 1. & decis. 238. num. 8. vo-
 lum. 2. & in puncto de Ciuitate Fauentie
 concessa firmavit *Rot. coràm Priolo decis.*
 324. num. 1. cum duobus seqq. vbi etiàm
 admissa fuit ciuitas concessa à *Dominis*
Ansianis, quia id egerunt ex præordina-
 15 tione Eminentiissimi Cardinalis Legati, &
 subsecuta fuit confirmatio Apostolica, vt
 ibi num. 5. & num. 19. Proinde prædicatum
 fuit in hac Ciuitate, & prædicatur, quæ
 obseruantia Legis Municipalis attenden-
 da, seruanda, & sequenda est vt per *text.*
in l. Decuriones ff. de Alb. scrib. l. Non tan-
tum §. fual. ff. de Decurion. Capiblan. d.
cap. 62. eodem nu. 9. prosequitur Thomat.
cit. decis. 238. num. 8. in fine cum sig. ma-

C c

ximè

simè cum inde resurget utilitas Civitatis, nam Reipublice valde interest numerum
 16 Civium augeri iuxta *text. in leg. final. vers. sed. & diuersi ibi. ampliare Imperium hominum adiectione potius quam pecuniarum copia malim. ff. de Bon. damnat. R. in iun. cons. 23. num. 119. T. bonat. dicta. decif. 7. num. 21. & Rot. coram Priolo. ubi supra num. 15. cum duobus seqq.*

Alioquin absque affectione facta perno-
 strum Consilium generale, vel non præce-
 dente continua habitatione per annos quin-
 decim cum familia, cum solatione colle-
 17 ctarum, forensis non gaudet Priuilegijs, im-
 munitatibus, exemptionibus Ciuium con-
 cessis, vt in puncto nostri Statuti respon-
 dit Soc. iun. cons. 80. sub num. 14. vers. de-
 mum, quæ habitatio debet esse continua,
 exfirmatis per Rot. in rec. decif. 695. num.
 3. cum seqq. par. 18. to. 2. & dicitur continua
 licet ipse per aliquod tempus absuerit,
 quando habuit domum cum familia in lo-
 co, vt per *text. in l. Cum scimus §. final. C. de Agricol. & Censit. lib. 11. firmat Otter. de Pascuis cap. 4. num. 25. iuncto num. 28. & 29. ubi n. seq. tradit quando quis dicatur habitare cum familia.*

Concessa autem ciuitate, quod proba-
 tur ex attestatione Ciuitatis concedentis,
 18 vt firmat Anell. decif. 13. num. 2. ibique
 Thor. in Addit. num. 6. cum seq. adscriptus
 gaudet omnibus priuilegijs, quibus gau-
 dent ceteri Ciues, vt alijs relatis firmat
 T. bonat. decif. 7. num. 6. & Rot. coram
 Priolo allegat. decif. 324. nu. 13. cum seqq.
 Et quod verè, & propriè dicatur Cuius
 præsertim ad effectum, vt beneficio Sta-
 19 tutorum gaudeat firmavit Brun. de Statut.
 exclus. si min. artic. 6. quest. 1. num. 3. in
 fine, Rot. in rec. decif. 292. num. 8. par. 6.

Exceptis tamèn ijs Priuilegijs, quæ solis
 Ciuibus originarijs competunt, cum tunc
 20 non consideretur qualitas Cuius simplici-
 tèt, sed insimul cum qualitate originis,
 vadè hac qualitate in ijs non concurrente
 considerantur tanquam alienigenæ gloss. in
 cap. 1. §. 1. verbo alienigenas de Vfur. in 6.
 Gail. Obseruat. lib. 2. obseru. 36. num. 9. &
 distinguendo firmat Petr. Barbos. in l. Ha-
 res absens §. proinde de foro ratione orig. nu.
 58. ff. de Iudic. cum Cuius originarius di-
 catur tantummodò ille, qui natus est in ead-
 em Ciuitate, scù loco iuxta *text. in leg. Qui ex unico ff. ad Municipal. Amostazz. de Caus. pjs lib. 4. cap. 7. num. 1. in fine cum seqq.*

Potest nihilominus quis per fictionem
 fieri originarius, & in omnibus considerari
 tanquam originarius, nempe mediante Pri-
 cipis Priuilegio, vt tradit Barbos. ubi su-
 præ num. 62. & Amostazz. dicto num. 1. in
 fine, sess. decif. 90. num. 2. par. 1. Rot. in
 rec. decif. 292. numer. 6. cum seq. par. 6.
 & penes Merlin. de legitim. dec. 24. num. 12.

Nec non exceptis illis prærogatiuis, quæ
 solis Nobilibus Ciuitatis competunt, nem-
 21 pè interuenius in Consilijs, & electionis
 tam adiuu., quam passiuæ in Magistratum
 ex traditis per Carleual. de Iudic. lib. 1. tit.
 1. dist. 2. quest. 2. num. 79.

Prout etiàm si versàremur in casu parti-
 cularis Statuti, scù Constitutionis mandan-
 tis, quem non posse admitti ad Collegium
 22 nisi spatio certi temporis habitauerit, ibi-
 que educatus fuerit, quo casu absque pro-
 batione præcedentis continuæ habitatio-
 nis non admittitur, vt respondit Rot. in
 rec. decif. 695. num. 3. cum seqq. nu. 18.
 tom. 2.

Advertendo in proposito, quod si per
 Statutum requirantur duæ qualitates, si
 23 vna deficiat, non suffragatur eius disposi-
 tio, vt firmavit Carolus Bardellon. in im-
 press. per Gobb. consultat. 14. num. 7. Sed
 si Statutum alternatiuè disponat, sufficit
 quod altera pars alternatiuæ sufficienter
 adimpleatur, vt in puncto nostri Statuti
 respondit Rot. coram Priolo dicta dec. 324.
 sub num. 3. & 4.

Extraneus tamèn adscriptus gaudet Pri-
 legijs Ciuitatis quatenus ibi inhabitet, ita
 24 vt cessante habitatione cesser etiàm usus
 talium Priuilegiorum, cum desinat esse
 municipis, vt respondit Rot. penes Merlin.
 de Legitim. decif. 24. num. 6. cum seq. & in
 rec. decif. 177. num. finali par. 5. tom. 1.
 ac resoluit Sacra Congregatio boni Regimi-
 nis iuxta decretum relatum per Merlin. in
 Annot. ad d. decif. 24. in fine.

Sustinere etiàm debet onera Ciuitatis
 prout ceteri sistent, vt gaudeat Priui-
 legijs, alioquin gaudere ijs non valeret,
 nam qui non sentit incommodum sentire
 non debet commodum, vt firmavit Rot. in
 mox allegat. decif. 24. sub num. 8. cum seq.
 quàm sequuta est in rec. d. decif. 177. eod.
 num. finali.

Notandum, quod si in affectione, scù
 adscriptione iniunctum ei per Consilium
 fuerit onus aliquid postea faciendi, si ra-
 le quid non fecerit, adhuc non desinit esse

35 Ciuis. Sed remedium compulsionis agendum est, ut fiat. Cum adiectum sit per viam modi, qui acquisitionem Ciuitatis non suspendit, & receptio in Ciuem dicitur quidam contractus, vel quasi, qui ex capite implementi non secuti, non rescinditur nisi vera mora accedente, secus si per viam conditionis, ut plenissime in terminis Statuti Parmæ mandantis, quod postquam quis à Consilio generali factus fuerit Ciuis intra certum tempus illi præfigendum ædificari faciat in Ciuitate domum, vel aliam emere respondit *Menech. conf. 131.*, quod subscripsit *Decian.* ut ibi in *conf. 132. repetit. inter consilia eiusdem Deciani conf. 11. vol. 2. Gratian.* alios referens *discept. 44. num. 11. cum seqq. iuncta discept. 124. num. 10. ut discept. 803.*

num. 18. cum seqq. T. nat. decif. 1. num. 22. cum seqq. & subiicit quod potest purgare moram onera in futurum sustinendo, & *Rot. foram. Rayn. decif. 332. num. 8.* Et ad effectum illum priuandi ciuitate requiritur interpellatio, ac declaratoria ludi-
37 cibus, ut respondit *Decian. d. conf. 11. num. 13. cum seqq.*

Verum animaduertendum est, quod qui onera non sustinuit, licet non desinat esse Ciuis, tamen non dicitur princeps ad effectum gaudendi Priuilegijs ciuibus competentibus, cum principes proprie dicantur qui munera subeunt, ut docet *Roland. conf. 79. num. 40. lib. 3.* & respondit *Rot. penes Merlin. de Legitim. citat. decif. 24. num. 6. & 11.*

LIBER SEPTIMVS

Statutorum Ciuitatis Fauentiæ.

De Oblationibus.

R. V. B. R. I. C. A. P. R. I. M. A.

Qvum semper diuinus Cultus habitus fuerit in honore apud maiores nostros. Volentes (vt tenemur) in hoc eorum vestigia sequi, vt diuino comitante auxilio, sanctorumque suorum suffragiis hæc nostra Ciuitas pacifice & quiete, ac iuste regatur, ac gubernetur. Statuimus, ordinamusque, ac hoc in perpetuum præscripti permanfuro Statuto inuiolabili decernimus, quod singulis annis fiant per

Dominos Antianos, & Consilium generale eiusdem Ciuitatis vna cum Collegijs artium Ciuitatis infra scriptæ Oblationes, (A) videlicet die gloriofæ Assumptionis Virginis ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ ab Angelo Oblatio expensis Communitatis vnus cerei magni, pretij librarum quinque bononenor. per dictos Dominos Antianos, Cives, & Consilium. Et similiter per quemlibet ordinem, & Consules, & Massarium ordinum artium offeratur alius cereus eiusdem pretij de mane in die festi prædicti, poena cuiuslibet ordini librarum decem bonon. si defecerit à dicta Oblatione solemnè fienda in debita hora Oblationis prædictæ, Communi Fauentiæ applicanda, ad quam soluendam compellantur Consules, & Massarij artium, & nihilominus ad cereum tradendum ipsi Ecclesiæ cogantur effectualiter per Dominum Potestatem Fauentiæ de facto.

Alia insuper similis oblatio fiat, & fieri debeat Cathedrali Ecclesiæ Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli in die eorum solemnitate de mane ad ipsam Ecclesiam, offerenda, & asportanda, & puniantur, & cogantur, vt supra Consules, & Massarij artium Collegiorum habentium matriculas artis approbatas à Communitate Fauentiæ, vt supra.

Insuper etiam Statuimus, & ordinamus quod in quolibet die dictarum festiuitatum de introitibus gabellarum Communitatis Fauentiæ fieri possit vnum brauium, (B) per officium Dominorum Antianorum pretij non excedentis librarum 25. bonon. pro quolibet brauijo, quod debeat, & seu quæ debeant decurri per equos, & cursores, non tamèn equas, & barbaros, & quod omnes currere debentes in die festi post Vesperas, & post tertium sonum campanellæ Turris Communis pulsandæ ad currendum sint parati, eundo ad locum ordinatum, vbi cursus deputabitur per Dominos Antianos, & ad ipsum locum ordinentur per militem Domini Potestatis, cui in hoc parere debeant, vel si discordarent, loca sorte deputentur, & dato signo ad cursum currere debeant, & primo cursori venienti ad brauium assignetur, & detur brauium.

Item fiat alia oblatio per Dominos Antianos, & generale Consilium, & artium ordines, & Consules ipsarum artium omnium in die Incarnationis Domini Nostri Iesu Christi, & seu Annunciationis gloriosissimæ eius Genitricis Mariæ ad Ecclesiam Sanctæ Mariæ Seniorum honorificè cum cereis, & duplicijs valoris pro quolibet ordine artium solidorum decem, & octo bonon.

Item, & alia etiam fiat oblatio Ecclesiæ Cathedrali in die Sancti Martini, similis valoris

loris solidorum decem, & octo pro Communitate, & quolibet ordine, & Collegio
artium etiam eiusdem pretij.

Item fiant alie infraſcripte Oblationes cum cereis ſolidorum quinque bonon. pro
qualibet Oblatione, & quolibet ordine in feſtis infraſcriptis, & ad eorum Eccleſias
infraſcriptas, videlicet in feſto Sancti Sebaſtiani ad eius Eccleſiam, & ad Eccleſiam
Sancti Ioannis Euangelizæ, die lunæ Pentecoſtes ad honorem Sanctiſſimæ Ma-
tris Mariz de Miſericordia, & ad Eccleſiam Sancti Terentij in die eius feſtiuitatis,
quæ oblationes pretij ſolidorum 18. & ſolidorum quinque fieri, & celebrari de-
beant in mane diei feſti, quando celebratur Miſſa maior in dictis Eccleſiis.

Statuimus item, & ordinamus quod ſingulo anno eligatur, & deſignetur in principio
anni vnus Cappellanus per Dominos Antianos pro tempore exiſtentes, & Domi-
nos Adiunctos per eos conuocandos ad deſeruendum in diuinis, & maxime Miſ-
ſas celebrandum ad Altare Sancti Martini Cathedralis Eccleſiæ iuxta ritum dictæ
Eccleſiæ, cum ſalario librarum ſeptem cum dimidio bonon. quolibet anno ſoluen-
darum de introitibus gabellarum dictæ Ciuitatis.

S Y M M A R I V M.

- 1 Oblationes dicuntur illa res, qua intuitu Re-
ligionis immediate Deo ab hominibus
abſque imolatione voluntariè exhi-
bentur, ut in uſum Eccleſia, vel Mi-
niſtrorum cedant.
- 2 Oblatio differt ab elemoſyna, & quomodo.
- 3 Oblationum uſus antiquiſſimus eſt.
- 4 Oblationes voluntariæ, & ſpontè dantur,
non ex præcepto debentur.
- 5 Idem non inducunt obligationem, nec poſſeſ-
ſionem, vel quaſi quamuis per multum
temporis ſpatium continuantur, & mani-
fèſtè ſi alius ſini diſſerens num. 7.
- 6 Hæſtes quaſi poſſeſſionem hæſpiti in domo
Amici non acquirit, non obſtant quouis
temporis curſu.
- 7 Oblationes debentur, quando concurrunt con-
ſuetudo uniformis per decennium, & vi-
de ibi.
- 8 Item quando concurrunt poſſum, vel con-
uentio.
- 9 Item ſi Parochus, & Miniſtri Eccleſiæ non
habent aliquid, unde uiuant.
- 10 Item debentur ex uoto, vel legato, ſed diſ-
poſitione iam inter viuos, quàm in vi-
tima voluntate.
- 11 Oblationes, quæ per Vniuerſitatem ſunt Re-
ligioſis Mèdicantibus, in rationibus ſunt
ponendæ.
- 12 Religioſi filij Spiritum ſanctum Ciuitatis dicuntur,
ac Milites Deliqui pro nobis preces fun-
dendo laborant.
- 13 Expreſſa legitima reputantur illa, qua ero-
gantur in Feſtis Patronorum pro elemo-
ſynis, Sacrificijs, pro impetranda pluuia,
ſuganda peſte, ſame &c.
- 14 Curſus Equorum in Feſto S. Petri Apoſtoli
ſi.
- 15 Equos curſuales olim Populi, & priuati ale-
bant, & emere touchantur.
- 16 Equi ad curſum publicum flagellis, non li-
gulis ſunt ſollicitandi.
- 17 Currere faciens equus, qui ſunt duri, & diſ-
ſiciles bucca, itaui benè non poſſint regi,
tenentur ex damno illato, ſi alius for-
ſior eos retinuiſſet.
- 18 Idemquè procedit, ſi ſciabas natum equi,
licet forſitor non retinuiſſet.
- 19 Bracium, ſed præmiu: nonnulli debetur,
quando duo in curſu plurimum equorum
perueniunt ad metam Decl. nu. 21.
- 20 Curſus Equorum quoribus reiterandus, ex quo
duo ex multis perueniunt ad metam,
tunc illi duo tantum admittendi erant
excluſis alijs. Contrarium numer. 24.
Vide num. 25.
- 21 Ludentibus pluribus ad ſaxillos, in quibus
vincit plura panella proſiciens, ſi duo ca-
dem panella præiſcerant, & ſolùm duo
expetiri debent.
- 22 Bracium non debetur illi, qui, ſi in curſu
non fuſſet impediens, illud habuiſſet, ſed
ſolùm ei compenſatio propter dolorem im-
pedientem.
- 23 Impediens dolorem, vel cadere faciens pueros
currentes ſuper equis ad brachium pan-
tar ſemper Legis violator.
- 24 Statuto diſponente agnoſcente primo ueniens debe-
ri brachium, ſi prior equitans in curſu ce-
deret, adhuc debetur brachium, ſi equus
primò uenit, & ſeſto ſi uerba Statuti
dirigantur ad equitantem. Subdola-
rum. num. 29.

- 30 *Egus curris velocitas, quando concurrens
emulatio cum alij secum currentibus.*
31 *Emulatio in actionibus virtuosis est utilis,
& laudabilis etiam in animalibus irra-
tionabilibus.*

OBSERVATIO

A Oblationes dicuntur res illæ, quæ in
tuitu Religionis immediate Deo ab
hominibus absque immolatione voluntariè
exhibentur, vt in vsu Ecclesiæ, vel
Ministrorum cedant, vt tradunt *Gonzalez
Tellez in cap. causa 13. num. 1. de Verbor.
significat. Barbosa de Iure Eccles. vniuers.
lib. 3. cap. 23. num. 2. Antonell. de Regim.
Eccles. lib. 5. cap. 12. num. 3. Amosaz. de
Causis pjs lib. 5. cap. 12. n. 23. & Pilaia de-
cis. 7. n. 3. par. 2.*

Hinc differt oblatio ab eleemofyna, præ-
ceteris, ex eo quia oblatio est res illa, quæ
immediate intuitu Religionis Deo ab homi-
nibus absque immolatione exhibetur;
eleemofyna verò non immediate Deo offer-
tur, sed mediatè prout datur pauperi, seu
loco sacro ob Dei amorem intuitu pietatis,
& misericordiæ, vt docet *Amosaz. de
Causis pjs lib. 7. cap. 1. n. 29.*

Illarum vsus est antiquissimus, siue se-
cundum aliquos incæperint tempore iusti
Abel, qui obtulit Deo de primogenitis gre-
gis sui, vt in *Genes. 4.* siue secundum alios
tempore *Noe*, qui ædificato Altare Domi-
no tollens de cunctis pecoribus, & volu-
cris mundis obtulit illa in holocausta
super Altare, vt in *Genes. 8.* vt docet *Bar-
bosa. loc. cit. num. 4. Ventrigh. Prax. rer. Ec-
cles. anno 17. §. vnic. num. primo, & Pilaia
vbi supra.*

Non tamèn debentur ex præcepto; sed
voluntariè, & spontè dantur secundum
veriorè opinionem præcipuè fundatam in
Concilio *Cabilonensi* sub *Carolo Magno* cap. 6.
ibi *Oblatio enim spontanea esse debet iuxta
id, quod dicit Scriptura. Voluntariè sacri-
ficabo tibi, Psalm. 55. & illud Omnis Populus
mente deuota obtulerunt donaria Domino,
& probatur ex *Exod. cap. 25.* ibi *Ab homi-
ne, qui offert vltionem accipietis eas, ac
reicicta contraria opinione statè firmant *Gon-
zalez Tellez vbi supra sub d. n. 1. Amosaz.
cis. cap. 42. n. 29. cum seqq. & Pilaia loco al-
legat. n. 4.***

Ad eoque huiusmodi oblationes ex actu
voluntario, & libero procedunt, vt nullo
modo inducant obligationem, quauis per

multum temporis spatium continetur,
vt notant *Caietanus in Summa verbo Ho-
re Canonica §. 2. Soto de Iustit. lib. 2. qu. 7.
art. 2.* Nec inducitur aliqua possessio; vnde
quasi vt cum *Rice. in collectan. 1227. in
fing. & Mantie. decis. 257. num. 2.* tradit
*Amosaz. vbi supra sub num. 31. cum duobus
segg. eo modo, quò diuturnus hospes
si ab aliquo amico in hospitio, seu domi
recipiatur nullo temporis cursu acquirit
quasi possessionem hospitij, & domus, vt
relatis alijs similibus casibus docet *Poss. de
Manu. obser. 53. n. 3. cum seqq. Castill. Con-
trou. iur. lib. 6. cap. 23. n. 3.**

Maximè quando actus sunt difformes,
cum ex difformitate actuum nulla resulta-
re valeat obligatio, vt relatis concordan-
tibus firmat *Torre de Pass. futur. success.
lib. 3. cap. 1. n. 372.*

Tunc vero oblationes sunt obligatorie,
& ad earum solutionem Fideles tenentur,
ac possunt compelli, quando concurrit
consuetudo vniuersim per decennium ali-
quid offerendi alicuius certæ quantitatæ,
aut speciei, cum eo casu, præsumatur of-
ferentes habuisse animum se obligandi
*Gonzalez Tellez loc. cit. num. 2. vers. pri-
mus & seqq. Sured. conf. 24. per tot. Borell. Sum.
decis. par. prima tit. 18. num. 8. cum seqq.
ac num. 19. Roman. cons. 344. num. 3. cum
seqq. & latè firmat *Amosaz. loco cit. n. 33.
in fine cum seqq. & num. 40.* subdit quæ con-
suetudo obligationem inducat. *Osafsch. de-
cis. 99. num. 17.**

Paritèr Fideles ad oblationes tenentur,
quando concurrat pactum, vel conuentio
eali die, vel certis diebus eas dandi tan-
quam per modum census, vt firmant *Roman.
Borell. Amosaz. & Osafsch. loco cit.*
Proxè etiam si Parochus, & Ministri Ec-
clesiæ non habent aliundè vnde viuunt,
quo casu quia Parochiani tenentur pro-
prium Parochum alere, cogi valent ad obla-
tiones faciendâs, vt persequitur *Gonzalez
Tellez vbi supra. & firmant Roman.
Borell. & Osafsch. in locis allegatis, & Amo-
saz. disto cap. 12. num. 51. vbi concor-
dantes.*

Debentur quoque ex voto, vel legato;
seu dispositione tam inter viuos, quam in
vltima voluntate. cap. Clerici. c. qui oblatio-
nes 13. quasi 2. Concil. Aurelian. 2. can. 16.
& 22. cuius verba registrantur per *Gonzalez
disto num. 1. vers. secundus est. Roman. &
Borell. in loco allegatis, & Amosaz. disto
cap. 12. num. 49.*

Hinc non poffunt controuerſi oblati-
ones, quæ demandantur in præſenti Ru-
brica, & cum ad Vniuerſitatem principa-
liter ſpectet curam habere eorum, quæ
conueniunt publicæ pietati, proinde mo-
deratæ expenſæ, quæ ſunt Mendicantibus
Religioſis, & ſimilibus in neceſſitatibus,
vel ornamentis Eccleſiæ in rationibus ſunt
admittendæ, cum filij Spirituales Ciuita-
tis dicantur, ac milites Dei, qui pro no-
bis preces fundendo laborant, vt relatis
Felin. in cap. cum Eccleſia de Conſtit. Auen-
dan. de Exequen. mandas. cap. 10. nu. 18.
Surd. conſ. 61. docet Capiblanck. de Offic.
Baron. lib. 2. cap. 106. n. 9. verſ. ſecundum cum
duobus ſeqq.

Sicuti legitimæ reputantur expenſæ, quæ
erogantur in feſtis Patronorum pro elec-
toſynis, ſactificijs, pro impetranda plu-
uia, fuganda peſte, fame, & ſimilibus, vt
cum Mexia de Taxa panis conclud. 4. n. 5.
Eſcobar. de Ratione. cap. 25. proſequitur Capi-
blanck. ubi ſuprà n. 12.

Adhuc in Feſto Diui Petri Apoſtoli, in
cuius honorem dicata eſt Eccleſia Cathedra-
lis architectura famoſiſſimi Bramantis
edificata, ſit curſus Equorum cū nobiliſſi-
mo, ac pretioſo brauiio, vt meminit etiã
bo: me: Tondut. in Hiſtoria Faentina par.
prima pag. 181. Quæ publica feſtiuitas vſ-
quæ ab antiquo fuit præſtitata, nam olim
equos curſuales populi, & priuati ale-
bant, pabulaquæ, & paleas, ac ſtabula
extruere, & reſicere, ipſoſque equos eme-
re tenebantur iuxta lex. in l. In omnibus l.
Comperimus, & l. Nullus C. de Curſu publi-
co lib. 12 vbi Amya, ac ceteri Scribentes.

Circã huiusmodi curſum publicum
equorum, qui flagellis tantummodò non
lignis ſunt ſollicitandi, vt ex Narbona ad-
uertit Fontanell. decif. 35. num. 9. par. 2,
variæ, & quotiſianæ ſunt controuerſiæ,
vnde notandum eſt, quod qui faciunt cur-
tere equos, qui ſunt duri, & difficiles
bucca, itã vt benè non poſſint regi, te-
nentur ex damno illato, ſi alius fortior eos
retinuiſſet, vt relat. Angel. tradit Oinotum.
in §. impetu quoquẽ num. 2. Inſtit lib. 4. tit. 3.
de Lege Aquilia, vbi ſubdit idem procedere
ſi ſciebat naturam equi, licet fortior non
retinuiſſet.

Notandum etiã, quod quando duo
in curſu plurium equorum perueniunt ad
metam, præmiũ nemini debetur, vt pro-
bat Ruſeus de Teſtam. cap. 67. num. 10. cum
ſeqq. Cobell. ad Bullam boni Regim. cap. 40.

num. 71. & num. 73. firmas non eſſe locum
gratificationi Corſetti. de Brauiio, & in ſimi-
li Mandof. in Regul. Cancell. 33. de Signa-
tura per ſtat queſt. 14. num. 6. quod proce-
dit, quando præmiũ eſt indiuiſibile, vl-
terius ſi ſit diuiſibile inter eos diuidendum
erit æqualitèr, vt diſtinguendo dixit Sa-
bell. in Summ. traſ. litt. B. §. Breuium diuer-
ſor., & Royas de Incompatibilitat. benefice.
par. 2. cap. 5. n. 39. verbo Brauium verſ. quod
ſi præmiũ, & Rota coram Cerro decif. 106.
num. 48.

Quotiẽ verò reiterandus erit curſus,
tunc illi duo tantummodò admittendi
erunt ratione maioris laboris, & meriti
ex parte ſua interuenientis, excluſis alijs,
exemplo ludentium ad taxillos, in quibus
vincit plura puncta proiciens, ſi enim
duo eadem puncta proiecerint, ij ſolũ
duo experiri debent, & non alij, vt ſtat
Royas loc. cit. & dixit Rot. coram Cerro di-
ſta decif. 106. num. 47. cum ſeq. & quod
de conſuetudine illi duo dumtaxat admit-
tendi veniant ad nouũ curſum tradit Niger
de Subbaſt par. prima cap. 7. §. 9. num. 10.
& Rub. in diſto cap. 67. num. 16. & admit-
tit Sanct. memor. Alexander VIII. in eius
dec. 37. n. 12.

Contrarium quod imò omnes iterũ
ſint admittendi, quia cum nemo vicet, it
nemo victus eſt, iuxta opinionum Cyni
contrã Baldum quam ſequi videtur Cobell.
in citat. cap. 40. ſub num. 26. & teſtatur itã
in Vrbe ſeruari, ac tradit Annos. ad Sta-
tut. Parma ſub tit. de Celebratione feſtiuita-
tis B. Maria. Et quod dubia ſit quæſtio
patet ex DD. allegatis per Sabell. loco cit.
d. verbo Brauium.

Secundò notandum, quod brauium ha-
bere non debet is, qui, ſi non fuiſſet impe-
ditus, illud indubitanter habuiſſet, ſed
ſolũ eĩ competit actio competit impedien-
tem, ſi dolosè impedimentum præſtitet,
vt tenet Mantua Obſeruat. legal. lib. 8. ob-
ſeruat. 76.

Uterius is, qui pueros exiſtentes ſupèr
equis currentibus ad brauium dolosè im-
pediunt, faciendũ ire ad alium locum, ex-
pauendo equum, vel faciendũ eum cadere,
vel operando, nè equus cuitat, puniunt tan-
quã legiſ violator, vt notat Bart. in l.
Nemo C. de Spectac. ſcenic. & Leonib. quam
ſequitur Muta in Conſuetud. Panormit.
cap. 18. num. 26. in fine, & relato Luca-
de Penna docet Cobell. loco cit. vbi etiã
addit, quod quandoquẽ etiã ſine dolo
puniunt.

puniuntur, si contrà formam Bannimento-
rum impediuerint cursum.

Tertiò notandum, quod *Statuto* dispo-
nente Equo primo venienti deberi bra-
uium, tunc etiam si puer, qui eum equi-
cabat in cursu cecidit, adhuc debetur bra-
uium, si equus primo venerit, ut docet
Lucas de Penn. in l. prima num. 3. C. de
Cursu public. lib. 12. quem refert, & sequi-
tur Cobl. loco cit. num. 77. vbi vltèrius tes-
tatur talitèr Romæ seruari: Si verò *Sta-
tuti* verba dirigantur ad equitantem, ut si
dixerit, quod debeatur brauium Domino
equi, seu Equitatori primò venienti, isto
casu si puer in cursu ceciderit in terra licet
equus sine eo primò venerit, non debetur
brauium, ut optime distinguendo de-
clarat Bart. in l. prima §. *quasitum ff. de
Aqua quotid. & efflu.* Quod tamèn subde-
clara procedere, si equitans ob eius impe-
ritiam, & culpam ceciderit secus si alterius

culpa iuxta distinctionem Luc. de Penn. loc.
cit.

Et secundùm prædictam distinctionem
consideranda sunt verba sponsonis, sed
scommissæ factæ occasione cursus equorū,
an scilicet sint directæ in equum primò ve-
nientem, an verò in equitatore, ut ad-
uertit Musa d. cap. 18. num. 26. vbi in fine
cum Iafon. subdit, quod si verba sint du-
bia, tunc debentur equo primo venienti.

Demùm non est omittendum, quod
equus velocitus currit, quando concurrit
30 æmulatio eum alijs secum currentibus,
quorum vnus melior præcurrit, & alter
debilior subsequens, vt cecinit Ouid. ibi.
Tunc bene fortis equus referato carcere
currit.

Cum quos prætereat, quosquæ sequatur,
31 habet, & hinc resultat, quod æmulatio in
actionibus virtuosis est utilis, & laudabilis
etiàm in animalibus irrationabilibus.

De Festiuis diebus colendis.

R V B R I C A II.

VT debitus honor festiuis diebus in honorem Domini adhibeatur, Statuimus,
& ordinamus, quod nulli Mercatori, seu Artifici cuiuscumque artis liceat ali-
quam apotecam apertam tenere, seu eius artem exercere aliquibus diebus festi-
uis in honorem Domini, ac illius Beatissimæ Genitricis, & aliorum Sanctorum,
ac etiàm die Veneris Sancti, qui tamen dies sint de præcepto Sanctæ Matris Eccle-
siæ, & soliti festari sub pœna solidorum decem bonon. pro quolibet, & qualibet
vice qua contrafactum fuerit, liceat tamen dictis Mercatoribus, seu artificibus die
Sabbati, si aliqua ex dictis festiuitatibus in ea euenerit, dictas eorum apotecas
somiapertas impunè tenere, ac ipsorum merces vendere. Possint itèm tonsores
dictis festiuis diebus, medendi causa, seu alterius cuiuscumque necessitatis gratia
eorum artem exercere clausa parte ipsorum apotecæ; Aromaticarii quoq; valeant,
ac possint hostium, seu hostia eorum apotecarum ipsis diebus festiuis aperta tene-
re, ac medicinalia, & alia quæcunque ad eorum artem pertinentia vendere, quod
si contingerit pro mortuis sepeliendis Mercatores pannum, & alia ad id necessari
vendere, possint impunè dictam eorum apotecam dictis diebus festiuis pro dictis
necessitatibus aperire, & vendere vt supra. Lanii verò, seu Becharij, aut Carnaroli
possint, ac valeant quibuscunque diebus etiàm festiuis eorum bestias occidere, ex-
ceptis tamèn primis diebus Paschalibus, & Dominicis. Paschales autèm dies pri-
mi intelligantur, Natiuitas Domini, Epiphania, Resurrectio, Pentecostes, Assum-
ptio gloriosæ Virginis Mariæ, ac omnium Sanctorum festiuitas. Carnes autèm
vendere queant omnibus diebus etiàm festiuis, exceptis dictis primis diebus Pa-
schalibus. Liceat tamèn à Kalendis mensis Maij vsquè ad Kalendas mensis Octo-
bris inclusiue macellatoribus animalia quæcunque macare omnibus diebus etiam
Dominicis, vt recentiores carnes habeantur in dicto tempore, & hoc propter im-
mensum calorem. Possint itèm deferentes vvas tempore vindemiarum, ac etiàm
aquis

aquas pro dictis vindemiis, & vinis faciendis eas impunè deferre quocumque genere currum, & bestiarum omnibus diebus festiuis durante vt suprà, toto tempore vindemiarum, sicque permittatur impunè dictis diebus festiuis quoscunque fructus deferre quandocunque immineret periculum aliquod, seu probabilis suspicio eorum amissionis, seu deteriorationis, & hoc locum habeat tam in Ciuitate, quam extrà,

S V M M A R I V M.

- 1 Festorum observatio consistit in exteriori Deicatu, & in cessatione ab operibus feruilibus.
- 2 Observatio Festorum consistit in auscultatione Missæ, & in abstinentia ab operibus feruilibus.
- 3 Præceptum negotiorum obligat semper, & ad semper.
- 4 Advocati, Procuratores, Medici, & Consultatores exercitium fieri potest diebus festiuis.
- 5 Mercatus festiuis diebus fieri non possunt; Contrarium num. 20. & seqq.
- 6 Iuramentum in iudicio interponi non potest diebus festiuis num. 5.
- 7 Mercatus appellatione tria venire possunt, nempe nundina, quasi nundina, & ipsos alios mercandi num. 14. & 19.
- 8 Nundinarum origo remissive.
- 9 Nundina sunt publici mercatus, quorum libertas in eo cernitur, tunc ne conueniantur Nundinatores pro debitis, vel contractualibus aliunde, quam in nundinis iniis, & ne Vestigialibus onerentur.
- 10 Nundina differunt à mercatibus, & quomodo.
- 11 Dies, & tempus nundinarum absque licentia Principis mutari non potest num. 10.
- 12 Nundina sunt annua solemnia Emporia concessa per privilegium alicui Ciuitati, vel Oppido, vel acquisita per tempus immemorabile num. 9. & 10.
- 13 Nundinarum concessio ad Regem, & Principem Supremum spectat, tanquam de Regalibus.
- 14 Concessio nundinarum facienda non est in prauidicium vicinorum locorum, & Ciuitatum. Limita num. 12.
- 15 Immemorabilis habet vim veri, & legitimi tituli, & privilegij Apostolici, etiam in rebus Principi num. 12. Amplia ut ibi.
- 16 Titulus melior de mundo potest allegari vigore immemorabilis num. 12.
- 17 Titulus onerosus potest allegari vigore immemorabilis num. 12.
- 18 Mercatus sunt negotiationes introducta certis diebus singula hebdomada in Ciuitate, vel loco.
- 19 Quasi nundina dicuntur mercatus, qui solent fieri semel, vel bis in hebdomada.
- 20 Mercatus de iure Gentium introducti sunt, ut homines simul in uno loco mercandi causa conueniant.
- 21 Mercatus permitti sunt omnibus etiam absque Principis licentia.
- 22 Tex. in l. vnica Cod. de Nundinis intellectus.
- 23 Mercatus necessarij sunt, & quare.
- 24 Nundina necessaria sunt, & quare num. 18.
- 25 Nundina festiuis diebus fieri possunt ex consuetudine, dummodò Diuina non amittantur, & quare num. 21.
- 26 Observatio festorum quò ad electionem diuini, & quò ad tempus viginti quatuor horarum est de iure positio, & legis humane Ecclesiastica non de iure naturali, & Diuino.
- 27 Dies Dominica est de iure humano Ecclesiastica.
- 28 Consuetudo permittendi nundinas, & mercatus est rationalis, & quare.
- 29 Episcopus nundinas, & mercatus fieri in die festiui prohibere potest.
- 30 Episcopus prohibere non potest in die festiui emptiones rerum ad vitam illius diei spectantium, dummodò non emanent, & vendantur in hora ex ista causa ab eo prohibita innoxia resolutionem Sacre Congregationis, de qua ibi & num. 26. Vide num. 28.
- 31 Laboreria in diebus festiuis quantum sine permittenda num. 25. & 26.
- 32 Vindemiare an liceat die festiui numer. 25. & 26.
- 33 Fenum secare, & recolligere die festiui an liceat num. 25. & 26.
- 34 Frumentum, & alios fructus recolligere an liceat die festiui num. 25. & 26.
- 35 Agasensibus, & alijs inuentarum Vectoriibus, seu mercium conductorijs, baiulis, & alijs butusmodi seruientibus, ac ministris licet sarcinas, & onera nundinarum causa exonerare, & deponere.

capitulumque iter prosequi, non autem incrementa in crare ad iter de nouo incipendum nu. 35.

27 Tabernarij exercere possunt diebus festiuis eorum artem num. 37.

28 Comestiones prohiberi an possint per Episcopum in diebus festiuis dante Sac. Conuersione fiant, & facta sit eleuatio Sanctissimi Sacramenti in Missa maiori pena excommunicationis.

29 Aromataris permixtum est medicamentum, quocumque conficere diebus festiuis, dummodo tunc praesentia sint infirmo.

30 Barbatores exercere possunt eorum artem diebus festiuis.

31 Pauperibus ex iusta causa necessitatis permixtum est exercitium operum seruilium in diebus festiuis, recepta mercede. Vide ibi.

32 Operationes, qua versantur circa cultum Diuinum, prout deferre Crucem, & Imaginem Sanctorum in Processionibus, Campanas, Organas, & alia instrumenta sonare, Ecclesiam mundare, & Paramentis ornare &c. sunt permixta diebus festiuis.

33 Agros Ecclesia colere in diebus festiuis non licet, lapides portare ad Ecclesiam fabricam, eamque adificare non licet diebus festiuis num. 33.

34 Actiones humanae aliae videntur bonae, ut mala unquam esse possint, aliae ita male, ut nunquam bonae sint, aliae vero mediae.

35 Virtutis actiones semper sunt laudabiles; & contra vitiosa facta semper damnanda.

36 Actiones ex circumstantiis aliquando sunt moraliter bonae, aliquando male.

37 Chorea, Larna, & Saltationes, ac Comediae ex eorum natura non sunt praecipue male, sed potius utiles, & quare. Vide num. 40.

38 Comediae, Chorea, Larna, & Saltationes cum non sint opera seruilia non sunt in die festo prohibenda. Vide ibi, & num. 40.

39 Comediae sunt specula vitia eorum, qua in vita humana geruntur, & ideo non sunt illicita, nec sine utilitate, & quare. Vide ibi, & num. 40.

40 Comediae quantum prohibenda sunt.

41 Comediae in Vrbe a Sa. Memor. Innocentio XL cum difficultate fuerunt permixtae, & quare.

42 Comediarum permissio, vel denegatio remissum.

43 Festorum obseruantiam, celebrationem, originem, Ritus, Officia, Orationes, Hymnos, Commemorationes, Missa &c. remissum.

OBSERVATIO.

Festorum obseruatio consistit in exteriori Dei cultu, & in cessatione ab operibus seruilibus, ut Deo mente intenti à cæteris prophanis curis vacui famulemur, cultumque reddamus, quem ipsi debemus, ut docet Gonzalez Tellez in cap. conquestus num. 23. de Ferijs; Vnde circa Festorum obseruantiam duo praecipue praecipuntur; Vnum scilicet positium, quod in agendo cõsistit, nempe auscultatio Missae; Alterum negatiuum, quod in abstinendo versatur, vacatio scilicet à nonnullis, quae vel sunt opera seruilia consistencia in operatione corporali, ut in *Leuit. omne opus seruile non facias in eo, cap. licet, & cap. conquestus dicto tit. de Ferijs; Bulla R. Pij V. la 5. S. 7. in Bullar. nou. tom. 2. Vulp. Prax. for. Eccles. cap. 5. num. 2. Bonac. Oper. mor. in 3. Decal. precept. disp. 5. q. vnic. punct. 2. n. 2. & 23. cum seq. tradit Daniel. de Nobilib. disp. 35. n. 1. cum seq. par. 1. Rota eorum Dunczet. sen. decis. 33. num. 3. Et cum sit per modum negatiui praeccepti obligat semper, & ad semper intra illam diem, ita ut intra eam non possit exerceri Suarez de Relig. tom. 1. cap. 14. n. 111; Zaccb. de Salar q. 25. n. 117. Ad differentiam humanarum operum animi, quae festiuis diebus exerceri possunt, recepta mercede, ut in exercitio Aduocati, Procuratoris, Medici, & Concionatoris late enumeratis concordantibus firmat Zaccb. dicta q. 25. n. 3. cum seq.*

Vel non sunt seruilia, sed tamen prohibita in die festo, ut mercatum, ludicium, ciuile iusiurandum in iudicio interpositum, ut disponitur in praedicta Bulla Beati Pij V. & prosequitur Daniel de Nobilibus loc. cit. n. 3.

Sub nomine autem *Mercatus*, de quo in cap. 1. de Ferijs tria possunt venire, nempe Primò Nundinae, quae semel, vel bis in anno sunt iuxta consuetudinem diuersarum Regionum, & quatum originem, tradit Giballin. de Negotias. tom. 1. lib. 2. cap. 3. Sunt publici mercatus, quorum libertas in eo cernitur, tunc ne conueniantur Nundinatores pro debitis, vel contrahibus aliunde, quam in Nundinis initis, & ne

dende lib. 30. cap. 8. n. 2. cum nullus ferè locus iuueniri possit, qui ita omnibus rebus ad v. tam humanam necessarijs abundet, vt exteris non indigeat, vnde confert, quod cecinit Virgil. 1. Georg.

India mittit Ebur, molles sua Thura Sabai,

At Chalybes nudi ferrum, virosque Pontus

Castorea, & Eliadum palmas Epirus equarum.

Tertiò sub nomine mercatus venire potest ipse actus mercandi, sub quo comprehenduntur omnes contractus emptionis, venditionis, locationis, permutationis &c. vt tradit *Fermosin. in d. cap. t. q. 1. nu. 17. de Ferijs, & Scoppa ad Gratian. dec. 2. n. 10. 15. & 18.*

Et quamuis in eodem cap. t. prohibeantur in die festo omnes Nundinae primo modo sumptæ, attamen eius dispositio ob maiorem populi commoditatem median- te consuetudine legitimè præscripta est abrogata, vt animaduertit *Fermosin. ubi supra n. 18.* Quod fieri potest, dummodò Diuina non omittantur *Fagnan. in cap. multa n. 55. Ne Clerici, vel Monaci, & allegatis Giballin. de Vniuers. negot. lib. 2. cap. 3. n. 9. Capon. disceptat. 91. art. vlt. per tot. Scapp. ad Gratian. dec. 10. n. 10. cum seq. & Mansfrell. ad Cypre. latr. decif. 191. per tot. docet Ageta loc. cit. sub num. 30.*

Nam licet de Iure Diuino, & naturali sit, vt decur aliquod tempus pro cultu Dei, illiusque beneficiorum recordatione; Nihilominus cum nulla certa dies festiua Iure Diuino in Lege Gratia instituta fuerit, sed omnes humano Ecclesiastico Iure institutos, proinde, quod hoc tempus sit dies Dominicus, & integer ab omnibus operibus ser- uilibus vacuus, & sic quò ad electionem diei, & quoad tempus viginti quatuor horarum sit de Iure positiuo, & lege humana Ec- clesiastica, propterea illud per consue- dinem moderari, suspendi, ac etiam dero- gari valet, vt docet *Fermosin. in Rub. de Ferijs n. 16. cum seq. & dista. quæst. 1. n. 18. & Scoppa ubi supra n. 12. & 13. & quod etiam Festiuitas, quies & dies Dominica, sit de Iure humano Ecclesiastica examina- to articulo tenet Vbert. de Citat. cap. 10. n. 22. vers. sed an Dominicus cum seqq. & præsertim n. 26. & plenius Dominus meus Raynaldus in eius Obseru. crimin. cap. 1. §. 9. n. 8. cum duobus seq. iuncto n. 67. cum seqq. ubi ad saturitatem tom. 1. Vulp. d. cap. 5. n.*

7. & 10. Callrop. Oper. moral. tom. 2. tract. 9. disp. vn. punct. 1. præsertim num. 5.

Nec talis consuetudo quodam permissio- nem tam Nundinarum, quam Mercatum, est irrationabilis, cum non desint rationes eandem consuetudinem cohonestantes, & præsertim publica necessitas, seu vtilitas tam in gratiam emptorum, dum in alijs diebus non festiuis Rustici, & pauperes ho- mines deserere non valeant laboreria, cum quibus sibi, & eorum familijs victum pa- rant ad effectum se conferendi ad Ciuita- tem, quam in gratiam venditorum, qui alio die ex euentum defectu vendere non pos- sunt, vnde huiusmodi Nundinae, & Mer- catus aliquandò sunt die festiuo, ex quo populorum multitudo tunc illuc conueni- re solet pietatis, sed deuotionis causa, & hac occasione sibi ipsis in Nundinis, & Mercatibus prouidere de necessarijs, abs- que eo, quod cogantur redire alia die non festiua ad Ciuitatem, vt docet experien- tia, & aduertit *Scoppa ad Gratian. d. dec. 2. n. 14. & 17.*

Verum non obstante contraria consue- tudine, adhuc Episcopus prohibere valet quascunque Nundinas, & Mercatus fieri in die festiuo, & tali prohibitioni paren- dum est, cum ipse habeat intentionem fun- datam in dispositione cap. t. de Ferijs, & Constitutionis prædictæ B. Pij V. la 5. §. 7. & testatur Suarez de Relig. lib. 2. cap. 29. sub n. 2. De Ponte de Potes. Prærog. tit. 10. §. de mercatis sub n. 10. quos refert, & se- quitur Ventrigl. Prax. rer. Eccl. tom. 2. an- not. 16. §. 2. n. 19. ubi etiam refert declara- tiones Sac. Congregationis, & plenè Gra- tian. dec. 21. per tot. præsertim n. 16. vers. ultimum cum seq.

Nequit tamèn Episcopus sub prætextu Mercatus prohibere, nè in die festo fiant emptiones rerum ad victum illius diei spe- ctantium, dummodò non emanent, & ven- dantur in hora ex iusta causa ab eo prohi- bita Bonas. Oper. mor. tom. 2. disp. 5. q. vn. punct. 2. propos. 1. num. 10. vers. item no- mine, quem sequitur Ventrigl. ubi supra n. 20. Circà quod sumenda est regula ex Epi- stola Sac. Congr. Episcoporum, & Regular. tenoris sequentis "E statò più volte ri- soluto da questa Sacra Congregatione, che gl' Ordinarij de' Luoghi non deuono ren- derli difficili in permettere ne' giorni fe- stiui, che dopo vedita la Messa si possa com- prare, & vendere pane, & vino à minuto, oua, frutti, fogliami, & altre cose come-

subili

Abili denoro le Botteghe con la porta meza aperta, & anco lasciare, che i Molini macinino dopo la Messa, se sono fuori, e dopo i Vesperti: se faranno dentro le Città. Che i Mulattieri di viaggio, che hanno caricato altroue, passino liberamente con le loro sorme, e quanto alla licenza di portare grascie nella Città, vendemiar, tagliar fieni, mettere, seminare, raccogliere fructi, & altre cose di simile qualità, si governino secondo, che vedranno esser uero il bisogno, e che nel differire, è in altro modo potesse risultare danno così al pubblico, come al privato in denegarla. Con questo però che sarà gli stessi giorni di Festa s'habbia riguardo alli più, & meno solenni, facendosi la differenza, che conviene, è tali licenze si concedino gratis &c.

Vandè occasione Nundinarum licere, debet in diebus festiuis Agasionibus, & alijs iuncturam vectoribus, seu mercium con-
26 ductoribus Baiulis, & alijs huiusmodi ferientibus, ac ministris sarcinas, & onera Nundinarum causa exonerare, & deponere, incipitque iter, Missa tamen prius audita, transeundo prosequi, & continuare, non autem debere sarcinas componere, & iumenta onerare ad iter de nouo incipiendum. Neque Mercatoribus, aut alijs Ciuibus, aut Viatoribus ijs diebus etiam clausis apotecis merces vendere, emere, aut asportare licere, nisi tantum ad victum necessaria, aut alia minuscule, & modici momenti opera iam constata, & elaborata pro transeuntium, hospitum, aduenarum, & exterorum virgenti, & presentanea necessitate, & opportunitate, & taliter Episcopi se gerere debent, ut in primis, Festi dies debita obseruantia colantur, & simulque populorum, confluentium necessitatibus, quantum, sine Diuina offensione fieri potest, consulatur, ut admonet
Gratian. alleg. decis. 23. n. 20. & D. Phagnatell. consult. 20. num. 27. tom. 8. Barbos. de Paroch. par. 1. cap. 16. num. 13. cum segg. Et ita preparantes, vel vendentes res victui quotidiano necessaria non debent prohiberi, seruatis predictis circumstantijs, ut omnibus in specie recensitis admonet D. meus Reynaldus loc. cit. num. 99. Et quod possint vendi necessaria ad victum humanum etiam ante Concionem, & Missæ Conuentalis celebrationem, firmat Barbos. decis. Apostolicæ collecti. 355. n. vii. Et concurrente necessitate damni imminuentis permissa sunt opera seruilia, nempe

Agricolis opera ruralia, quæ dilationem non patiuntur, ut melles, vindemia, aliorumque fructuum collectio. Omnes Iudices C. de Ferijs, Gratios. Vbert. de Citat. cap. 10. num. 182. Scannarol. de Visiti. carcerat. lib. 2. §. 4. cap. 2. num. 22. Mutain. Consuetud. Panormit. cap. 70. n. 11. & 12. Caroc. de Locat. q. 4. n. 2. Zaccb. de Salar. d. q. 25. n. 31. Barbos. de Officiis & Potest. Episc. p. 3. alleg. 105. n. 40. ubi refertur quæ fieri valent.

Hinc Tabellarij, & Macellarij exercere possunt diebus festiuis eorum artem, ut relatis Bonac. Nauar. Acop. & Pace lardan. docet D. Reynald. in suis Observat. crim. tom. 1. cap. 1. §. 9. n. 99. & Rot. coram Penia dec. 1583. nu. 42. secundum impress.

28 Lugdun. Potest tamen Episcopus facere constitutionem, qua mandetur quod illis diebus festiuis donec Sacre Conciones fiunt, & quousque fuerit in Missa maiori facta Sanctissimi Sacramenti eleuatio, abstineant à comestationibus, & à venditione victui necessariorum, & quidem sub pœna pecuniaria, cum tendat ad augmentum cultum Diuinum, ejus præcipua cura respectat ad Episcopum, ut tradit Nouar. in Summa Bullar. commentar. 57. num. 16. Rot. coram Vbald. dec. 293. n. 1. cum segg. par. 1. repetita in rec. dec. 757. p. 2. & coram Dumozet. sen. dec. 33. n. 1. cum segg. sed sub pœna excommunicationis non potest eis prohiberi exercitium, quauis in Constitutione Synodali sub pœna pecuniaria fuerit prohibicum tanquam illaqueant animas, ut respondit Rota in d. dec. 1583. n. 5. cum segg. & coram Vbald. loc. cit. n. 7. & coram Dumozet. ubi supra pariter n. 7.

Prohibet Pharmacopolis permissum est medicamenta quæcumque conficere, dummodò ipso die festiuo præstanda sint infir-
29 mo, ut cum Soto de Iust. & Jur. lib. 2. q. 4. art. 4. ad 3. tradit Zaccb. dicta quæst. 25. num. 29.

Barbitonfores possunt etiam exercere, & eorum artem, ut tradunt Muta in Consuetud. Panormit. cap. 70. num. 22. cum saltém de consuetudine excusentur, non autem ex causa necessitatis, aut lucri cessantis, nam si non tunderent diebus festiuis, possent hoc facere in alijs diebus, ut optimè animaduertit Zaccb. de Salar. dicta q. 25. n. 35. cum segg.

Ratione paupertatis permittitur pariter exercitium operum seruilium recepta
31 mercede cap. licet ubi notat Abb. de Ferijs Br-

Benignas de Pauper. q. 4. n. 8. Sord. de Aliment. str. 8. princ. 2. num. 13. Lasciv. q. 13. num. finali. ubi advertit, quod non omnis paupertas ad hoc efficitur suffragatur, sed debet esse talis, quæ sufficiens à Confessario iudicetur.

Eoque magis permixtæ sunt operationes, quæ immediatè versantur circa cultum Divinum, prohi sunt deferre Crucem, & Imaginem Sanctorum in processibus, Campanas, Organa, & alia instrumenta sonare; Ecclesiam mundare, & paramentis ornare, ac similia relata per Bonaein. *Oper. moral. tom. 2. disp. 5. quæst. unic. punct. 3. num. 7. vers. ex quo. Vulp. in Prax. cap. 5. n. 6. & alijs relatis per Zach. cis. quæst. 25. num. 18. cum duobus seq. & num. 21. advertit, quod colere agros Ecclesiarum, portare lapides ad illius fabricam, eamque edificare non licebit in diebus festiis, utpote quia immediatè non spectant ad cultum Divinum, & concordantes cumulat, præsertim Bonaein. ubi supra, vers. ex dictis in die festo. Ventrigh. in Prax. ver. Eccles. annot. 16. S. 1. n. 8. pariter vers. ex dictis in die festo.*

Ex humanis actionibus iuxta earum naturam præcisè consideratam, aliz ita videntur bonæ, ut malæ nunquam esse possint; aliz ita malæ, ut nunquam bonæ sint; aliz verò mediæ, quæ ex earum natura indifferentes in utramque partem convertuntur; & contingit esse modò bonas, modò malas. Virtutis enim actiones semper sunt laudabiles, semperque probandæ, è contrà vitiosæ factæ semper damnandæ. Multa alia sunt, quæ pro animo, affectioneque utentium, pro conditione hominum, locorum, temporum, & eiusmodi, aut pro modo, & ratione, quæ in eis adhibetur, quandoque sunt moralitè bonæ, aliquando verò malæ, quorum sæpè prava hominum consuetudo ita corrumpit, ut meritò tanquàm perniciofa à populi Pastoribus, Recloribusque damnantur, poenæque imposita prohibeantur. Id in multis euepit, & præcipuè in his, quæ ad vitæ iucunditatem, animotumque recreationem pertinent, in quibus honesti fines trāsire ad voluptatis illecebras humano appetitui valde accomodatas. Imò non tam difficile est, eo progredi, ut pro honesta iucunditate fiat perniciosissima corruptela.

Hinc cum choreæ, larvæ, & saltationes, ac Comediæ ex se, & natura sua non sint præcisè malæ, videntur

quæ ad animarum recreationem, refectio nem spirituum, & vitium institutionem pertinere, ac frequenpi vñ exerceantur, nec sint opera sterilia, non sunt in die festo prohibenda, ut statat *Reginald. in Prat. fort. panitent. lib. 19. sub num. 37. Sæuerus de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 27. num. 4. tam segg. Lessi. de iustis. & iur. lib. 4. dubit. 13. sub num. 98. vers. hoc tamē non erit. Daniel de Nobilib. disputat. 36. n. 1. cum seg. & per tot. part. 1. ubi num. 11. & segg. eum. Homobon. de Eucam. Eccles. tract. 15. quæst. 28. in resolut. quæst. 5. tradit, quod minus rigorosum esset, si Episcopus mediantè Edicto simpliciter, & absolute choreas in die festo prohiberet sub poena excommunicationis, secus si restringeret ad eas horas, in quibus Sacra in Ecclesijs celebrantur. Nam cum Comediæ sint specula vitæ eorum, quæ in vitæ humanæ getuatur, in se non sunt illicitæ, nec sine utilitate, quia mores informant, & ad honestam delectationem alliciunt, dum modò absit lascivia, & obscenitas cum omni scuerilitate, quæ Christianos non decet, ut tenet *Martinus Naurath in Addit. ad Hippolytum à Collibus Incrementa Urbium suæ de Causis magnitudinis Urbium cap. 19. Nihilominus quia multoties cum tanta licentia, morumque coruptela sunt, ut nihil ferè vitiosæ hominum voluptati, libidini quæ aptius inueniri possit: Idcirco quoties aliunde contrahunt malam qualitatem, & malitiam, putà si fiant cum excessu, scandalo, aliaque praua: circumstantia, & sic mediantibus lasciujs cantilenis, vel colloquijs obcenis, factorum turpinum representatione, aut modo turpi in representatione adhibito, quæ omnia cum magnam vim habeant ad venerem excitandam, & sint Christianæ Religioni, pietati, ac disciplinæ contrariæ, & incitamenta ad impudicitiam, improbantur, & execrantur à Sanctis Patribus, ut eos sequendo testatur *Boss. Moral. var. tom. 3. tit. de Choreis inter mares, & faminas, & tit. seg. de Obscenis, & turpibus Comedijs utrobique in princ. & num. 2. Idcirco à Principibus, & populorum Gubernatoribus, & Pastoribus sunt prohibendæ, ut latè admonet Boss. d. tit. de Comedi. per tot. & præsertim num. 34. cum segg. & alijs relatis Daniel de Nobilib. loco cit. num. 7. vers. respondetur cum seg. & quod tam à Principe Seculari, quam Ecclesiastico prohiberi possint diuets poenis comprobando tenet *Menoch.****

de Arbitrar. iudic. lib. 2. cap. 69. num. 31. centur. 1. Qua de causa glorioſa memoria Sanctiſſimus Pontifex Innocentius XI. difficilem re reddidit in permittendo Comœdiaz in Vrbe, ea ratione quia in illa tanquam Chriſtianitatis Metropoli, & Sede Vicarij Chriſti, & Sacri Collegij Cardinalium Apoſtolorum exemplo inſtitutorum, debeat vnd. quæ refulgere deuotio, & Sanctitas, vt ſit totius Mundi norma, & exemplum, & quociens eas permiſit, talem legem iniunxit, vt prius per Reuerendiſſimum Patrem Magiſtrum Sacri Palatii Apoſtolicæ reuiderentur, & corrigerentur, nè verba obſcena, aliaque inhoneſta contineant, quæ eſſi tunc tanquam nimium rigorem, & auſteritatem præſeferentia à multis redarguerentur, attamen etiã ab eisdem poſtmodum ſummis laudibus fuerunt commendata, proût omnia, & quæcumque alia ab ipſo ſolo zelo iuſtitiz, charitatis, & maioris cultus Diuini geſta ſunt, meum non eſt ranti Summi Pontificis ſingulas excellas narrare virtutes, quamuis gratitudo me impelleret.

Qui maiora deſiderat circa permiſſionem, vel denegationem Comœdiarum, adcat Frag. f. de Regim. Reip. vol. 1. par. 1. lib. 1. d. ſp. 1. num. 18. cum ſeq. Amay. Obſeruat. par. 1. lib. 3. cap. 9. num. 67. Grefp. Obſeruat. par. 1. num. 128. cum ſeqq. Roxas de Incompatibilib. benefice. Kniſcheld. de Iuribus, & priuilegijs. Cuiſ. Imperial. lib. 2. cap. 16. nu. 104. cum ſeqq. & lib. 5. cap. 26. num. 10. Lagunez de Fruſt. par. 1. cap. 34. §. 1. num. 4. cum ſeq. & D. Pignatell. conſultat. 153. par. 8.

Et cætera circa obſeruatiorem Feſtorum videri poterunt vltra Bullam B. Pij V. in ordine la 5. & Urbani VIII. la 291. Bulla 43. rie nouo vol. 5. Fermoſin. Fagnan. Gonzalez. Tellez, ac alij in cap. conqueſtus de Fe-

rijs Caſtopalao Oper. moral. tom. 2. traſt. 9. diſput. unic. de obſeruat. Feſtorum, Tancred. de Religione. traſt. 1. lib. 3. diſput. 2. Sanchez conſil. moral. Capon. diſcept. 108. & 212. vbi examinar, an aliquid poſſit exigi pro licentia laborandi in die feſto Pat. Elucubrat. tom. 2. lib. 11. tit. 1. Nicol. lucubrat. par. 2. tit. de Ferijs Venetig. Prax. rer. Eccl. 1. 1. annot. 16. §. 1. cum ſeq. Guiet. de Feſtis, Tierr. e Diminut. Feſtor Daniel de Nobilib. diſput. 34. cum ſeq. ac 44. cum ſeq. Barbos. de Offic. & Poſteſ. Episcop. par. 3. allegat. 105. num. 36. cum ſeqq. & de Offic. Patrocb. par. 1. cap. 16. num. 6. cum ſeqq. Ricciull. Lucubrat. Eccleſiaſti. lib. 6. cap. 15. cum ſeqq. Vbert. de Ciuitat. tom. 2. cap. 10. nu. 36. cum ſeqq. Et de origine, Ritu, rationeque celebrandi quæcumque Feſta propria, de Feſto dedicationis Eccleſiæ, de Patrono, & titulo Eccleſiæ, & loci, de Feſtis Sanctorum, & proprijs, de Octauiis Feſtorum propriorum, de die Natali, ſeu præcipuo Feſto cuiuſlibet Sancti, de Officio Hebdomadario, de conſtituendo die Feſto ſecundario, ſeu minus principali Sanctorum, de conſtituendo die Feſti Chriſti Domini, Beata Maria Angelorum, alijsque votiujs, de multiplici ritu, nempe primæ, & ſecundæ Claſſis, ſimplici, & ſemiduplici, de obligatione celebrandi Feſta propria, de Officijs proprijs, de Collecta, ſeu Oratione propria, Antiphonis, de Lectionibus proprijs, de Capitulis, Verticulis, & Reſponſorijs, de Pſalmis proprijs, de Comuni Sanctorum in genere, & in ſpecie, de translatione Feſtorum, de Vigiliarum, & Octauarum translatione, de Officio Beata Maria, de Pſalmis Gradualibus, & Pœnitentialibus, de Miſſis, & Orationibus votiujs, de Officio, & Miſſis Defunctorum, vide pleniffimè materiam tractantem Patrem Carolum Guyetū in eius Herortologia.

De Matriculis Artium approbandis.

R V B R I C A III.

Statuimus, & ordinamus, cuiuſlibet artis ordinem, & matriculam ſolùm per Conſilium generale Ciuitatis Fauentiæ approbari poſſe, ipſarumque artium, Conſules, Maſtarii, & Miniſtri, ſeu Officiales quicunque approbationes, vt præfertur, obtentas obſeruare teneantur, nec quicquam de nouo ſtatuerè, ordinare, aut obſeruare ſine expreſſo dicti generalis Conſilij conſenſu, & decreto, ſub pœna librarum viginti quinque bonon. et nihilominus talia eorum Statuta, ordinationes, vel obſeruantiæ nullius ſint roboris, vel momenti, nec vlla valeant præſcriptione, vlloque temporis curſu validari.

SYM M A R I V M.

- 1 Imperiti, & idiota se admittantur ad exercendam artem, quam ignorant, vel nondum perfecte didicerunt, Reipub. praedicatur.
- 2 Ad exercendam artem, seu opificium nemo admittendus, nisi ostendat se in eo peritum.
- 3 Statutum mandans neminem admitti ad exercendam artem priusquam fuerit examinatus, est servandum.
- 4 Lex humana, & naturalis prohibet, ne quis artem, quam ignorat, exerceat.
- 5 Artifex, & Opifex iudicari non debet, qui in matricula artis descriptus non est.
- 6 Describi, ut quis possit in matricula alicuius artis conditores, & obligationes remissum.
- 7 Descriptus in matricula alicuius artis, si eam non exerceat, non gaudet illius privilegio.
- 8 Nec virtute illius matricula potest declinare forum.
- 9 Artifex dici non valet ex unico actu, cum assiduitas requiratur.
- 10 Exercent artem etiam si non sit descriptus in matricula, potest extrahi Officialis non obstante Constitutione, siu Statuto mandante non posse extrahi non descriptum in matricula.
- 11 Artificum, & Opifum plura notabilia remissum.
- 12 Artifices excellentes varijs encomijs fuerunt commendati, Mercatores verò nequaquam, & quare.

O B S E R V A T I O.

- P**rae iudicium, & damnum Reipublicae inferitur, si idiotae, & imperiti ad exercendam artem, quam ignorant, vel nondum perfecte didicerunt, admittantur, vnde multum interest, ne quis admittatur ad opificium exercendum, nisi ostendat se esse in eo peritum, ut admonent *Mart. Stephan. de Iurisdic. lib. 2. part. 2. cap. 8. num. 54. latè Knipschild. de Iuribus & Privilegijs. Ciuit. Imperial. lib. 5. cap. 2. num. 30. cum seq. Richter. decis. 80. num. 41. & Illustrissimus, & Reuerendissimus Dominus meus Severolus in eius doctissimo Voto impress. penes decis. Remboldi vot. 11. sub numero 13. cum duobus seqq. vbi etiam firmat, quod Statutum mandans neminem*

admitti ad exercitum alicuius artis, priusquam fuerit examinatus est servandum. Prohibet etiam lex humana, & naturalis, ne quis artem, quam ignorat, exerceat, ut relato *cap. non est sine culpa de Regal. Iur. in 6. & Naimon. in cap. inter verba in prima consolat. num. 17. circa finem 11. qu. 3. docet Lotter. de Re benefice. lib. 2. quasi. 3. num. 55.*

Et qui in matricula artis, seu opificij descriptus non reperitur, Artifex, & Opifex diiudicari non debet *Fermosin. in cap. cum causam 13. quasi. 3. num. 31. cum seqq. de Probat. Benediculus Pereyra in Accadem. seu Rep. litterar. lib. 3. quasi. 4. alijs numero 365. cum seqq. Roland. conf. 99. n. 33. vol. 2. Natta conf. 38. num. 5. Sess. decis. Aragonen. 142. num. 6. & per tot. par. 2. rel. in dicto voto 11. num. 9. vbi etiam refert obligationem, conditiones pro descriptione requisitas, & effectus ex ea resultantes latè examinari à mox allegatis DD.*

Si verò descriptus sit in matricula artis, sed illam non exerceat, non gaudet eius privilegio iuxta doctrinam *Bart. in l. Qui sub pretextu num. 2. C. de Sacrosanct. Eccles. Tondus. de Praeuent. part. 1. cap. 18. sub num. 3. cum seq. Nec virtute illius matriculae tunc potest declinare forum ut concordantibus relatis firmat Redoer. in Ad. dir. ad Donat. Anton. de Marin. resolut. 202. n. 17. lib. 1.*

Sicut etiam Artifex dici non valet ex unico actu, cum assiduitas requiratur, ut alijs relatis firmat *Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 5. rub. 17. n. 3.*

E' conuersò autem si quis exerceat artem, sed non sit descriptus in matricula, adhuc potest extrahi officialis non obstante Constitutione mandante non posse extrahi Officialis in aliqua arte, nisi sit descriptus, & matricularus inter Artifices, ut sequendo *Angel. conf. 33. n. 4. dixit Rot. coram Dunozet. lun. decis. 263. n. 2.*

Cum Opifices, seu Artifices, de quibus plura notabilia habentur apud *Lotter. de Re benefice. lib. 2. quasi. 5. num. 41. cum seqq.* sint magis viles, & necessarii Reipublicae, quam Mercatores, non est mirum, si multi ex illis ob eorum excellentiam varijs encomijs fuerunt commendati, nequaquam verò Mercatores, ut animaduertit *Ramirez de lege Regia §. 14. n. 4.*

De Artificum legalitate, & de Monopoliorum prohibitionem.

R V - B R I C A IV.

Statuimus quoque, et firmamus quod Artifices Civitatis, et Districtus Fuentiz teneantur nauare omnem operam, et diligentiam in eorum exercitiis operandis, ita quod in eis exercendis non committant fraudem, aut falsitatem aliquam, sed ea gerendo, et exercendo legaliter, et si contrafactum fuerit poenam librarum decem bononorum pro qualibet vice incurrant, et Communi Fuentiz applican. vltra alia poenas Statutorum, nec audeant Monopolium, aut conuenticulam aliquam prohibitam facere sub poena librarum viginti quinque bononorum pro quolibet vice incurranda, vltra alias poenas de hinc, vel ex forma Statutorum Fuentiz impositas, et intelligatur illicita conuentio, seu conuenticula quando cunque cederet in praiudicium Communis Fuentiz, seu singularium personarum dictae Civitatis, et in praedictis procedatur, et procedi possit per Dominum Potestatem, et alios Iudicantes summarie, simpliciter, sine strepitu, figura iudicii, ac sola facti veritate inspecta, et prout magis expedire eis videbitur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Artificum malitia maxime aucta.*
- 2 *Magistratus inuigilare debet, ut per Artifices opera, & artificia fiant sine dolo, & fraude.*
- 3 *Artifices tenentur ad damnum, & interesse, si opera cum dolo, & fraude faciant.*
- 4 *Artifex ingerere, & se immiscere, ac aliterius artem exercere non debet.*
- 5 *Monopolia Reipubl. iniuriosa sunt, rationem naturalem, & publicam utilitatem offendunt.*
- 6 *Artifices monopolia committunt, vel paciscendo, ne ullus eorum in illa arte instruat alios, vel si conueniant, ne alij se intromittant in opere, quod quisi inceperit, & postea reliquit, vel ne iniunctam alteri sollicitudinem alter interscipias.*
- 7 *Inuentor alienius artis scientificus dicitur, non autem Artifex.*
Inuentori alicuius artis concedi valet exercitium priuatiue quia ad alios per aliquod tempus limitatum, si publico profectu indicetur num. 7.
- 8 *Bibliopola, & Impressoribus librorum concedi valet, & sole, & privilegium, ne per aliquod determinatum tempus ab alijs imprimantur.*
- 9 *Impressor librum ab alio Bibliopola impressum cum privilegio priuatiue, ad hoc ut poenam in privilegio impositam incurrere dicatur, requiritur publicatio eiusdem privilegij, vel mediante impressione in principio impressi libri, vel mediante intimariue, vel alio modo equipollenti.*

Tom. II.

- 10 *Facultas priuatiue alicui concessa imprimendi certas res videlicet Bullas Apostol. &c. non tamen prohibitum censetur, quia per alium imprimi valeant accessorie, & pro complemento alicuius operis.*
- 11 *Poena, ut incurratur ab Impressore, & Bibliopola imprimendo opus privilegiatum requiritur, quod imprimatur eo modo, ordine, & forma, quibus impressum fuit à privilegiato, nam si imprimatur augendo, aut diminuendo, aut accessorie ad aliam materiam privilegiatam, non violatur privilegium, & num. 12.*
- 12 *Aditio noua qualitatis praesertim substantiali nouam speciem inducit.*
- 13 *Impressor compendium, seu epitomen alicuius operis, vel libri, super quo alius Bibliopola habet privilegium priuatiue non potest dici violator privilegij, & num. 14.*
- 14 *Priuilegia librarum, velus monopolia potius restringi, quam ampliari debent.*
- 15 *Concesso Bibliopola privilegio imprimi facienda librum alijs impressum, adhuc eo non obstante, ceteri Bibliopola illum imprimi facere possunt, concurrente publica utilitate.*
- 16 *Statutum Mediolani cap. 28. & 31. prohibet nullum Bibliopola, nec aliam obtinere posse privilegium priuatiue ad effectum imprimendi libros tam impressos extra illam Civitatem, & obtentum nullius sit roboris.*
- 17 *Ratio principalis concedendi Bibliopola privilegium priuatiue imprimendi aliquod opus, qualis sit.*

E c

18 Trans-

- 18 *Transmissa Sarcina librorum à Civitate Venetiarum ad Bibliopolam Urbis, eaq; inusitata reperia non censetur contraveni- tum privilegio concessio Impresori, in quo prohibetur omnibus, ne imprimant libros, illosq; vendant, aut venditio- ni exponant absq; licentia eiusdem Impresoris.*

OBSERVATIO.

- A**bulus, & malicia, in quamplurimis Artificibus, sed Opificibus adeo inolevit, ut etiam cautiissimi Patresfamil. ab ipsis circumveniantur iudiciorè Magi- stratus inuigilare debet, ut opera, & artifi- cia fiant sine dolo, & fraude, ac secundum cuiuslibet artis leges solida, & firma, ut admonet *Knipschild. de Iurib. & priviil. Ci- vit. Imperial. lib. 5. cap. 2. num. 80.* Alio- quin Artifex tenetur ad damnum, & inre- resse reficiendum *Conciol. ad Scatur. Eugub. lib. 5. rub. 14. n. 1. cum seqq. Causalean. dec. 26. n. t. par. 1.*

- Nec vnus se ingerat, aut immisceat, ac exerceat attem alterius, circa quam ma- teriam egregie scripsit *Illustrissimus, & Reuerendissimus Dominus meus Severolus in eius voto 11. impressi. penes decisiones Remboldi, & Capon. discept. 261. vol. 4.*

- Inuigilare quoque debet, ne commit- tantur monopolia, quæ rationem natura- lem, & publicam utilitatem offendunt, ac sunt iniuriosa Reipublicæ, & ad illius per- niciem tendentia iuxta *lex. in l. vnic. C. de Monopol. docet concordantibus relatis Dominus meus Raynald. in eius Observat. criminal. tom. 2. cap. 16. §. 20. num. 7. cum alijs adductis supra in Obseru. ad Rubr. 30. n. 23. lib. 4.*

- Ille enim committi valent ab Artifici- bus vel paciscendo, ne vnus eorum in illa a te instruat alios nisi filios, vel Nepotes illorum, vel si Artifices conueniant, ne alij se intromittant in opere, quod quis incepit, licet opus incomptum reliquerit, aut ne iniunctam alteri sollicitudinem alter intercipiat, ut relatis diuodecim modis, quibus committitur monopolium tradit *Dominus meus Raynald. ubi supra sub num. 8. vers. sexto, & vers. duodecimo, & dixi in d. Obseru. 30. n. 12.*

- Inventori tamèn alicuius artis, qui scientificus dicitur, non autem Artifex, cum ante opus fuerit in eo ars, ut docet *Lotter. de Rebeneficiat. lib. 2. quest. 5. nu-*

mero 56. si publico proficua iudicetur, con- cedi valet exercitium priuatiuè quoad alios per aliquod limitatum tempus, ut tradit Dominus Raynald. ubi supra num. 28. cum seqq.

- Idque passim praticatur fauore Biblio- 8 polarum, & Impresorum librorum pro- hibendo alijs, ne illum librum per certum temporis spatium imprimant, ut notat idem *D. Raynald. ubi supra n. 29. Secc. de Commenc. S. t. qu. 7. par. 3. n. 16.*

Circa quam materiam notandum est, quod ad hoc, ut alij contrauenisse dica- tur ad effectum incuriendi poenam in- huiusmodi privilegio contra imprimentes impostam, necesse est, quod tale privile- gium fuerit publicatum, vel mediante im- pressionem (ut fieri solet) in principio li- bri; vel mediante intimatione, vel alio modo æquipollenti, alioquin poena inhi- gi non valet, ut plenissime respondit *Gratian. discept. 631. per tot. qui in fine testa- tur, post plures propositiones ita fuisse in Camera decisum, reuocando sententiam Iudicis à quo, & absolendo Impresores ab omnibus contra eps intentalis.*

- Notandum etiam, quod concessa alicui facultate priuatiuè quoad alios imprimen- di certis res, videlicet Bullas Apostoli, &c. non exinde prohibetur censetur, quin per alium imprimi valeant accessorie, & pro complemento alicuius operis, tamquam casus triplex, qui non continetur sub sim- plici, nec privilegium dici potest violatum, ut in terminis tenet *Pasqualig. de moral. Canon. centur. 3. quest. 120. num. 7.*

- Ut autem quis incidat in poenam, re- quiritur, ut imprimat opera privilegiata, eo modo, ordine, & forma; quibus eos impressit Privilegiatus; nam si alio modo, ordine, & formula, vel diminuendo, vel augendo, & accessorie ad aliam materiam privilegiatam, quis recadat, privilegium non violat, cum agatur de rei litterariæ, & Bibliopolarum priuilegio, quo casu strictissima capienda est interpretatio, ne- que extensio facienda ultra præcisam iden- titatem in modo, & forma operis privile- giati, quæ excluditur à qualibet mutatio- ne, & qualitate nouitè adiecta, ut ratio- cinatur *Pasqualig. d. qu. 220. num. 2. cum duobus seqq. ubi testatur, ita iudicatum à bo. me. R. P. D. Baranzano eximio I. C. & omnium virtutum ornato, sed ab aduersa fortuna innocenter vexato; Nam additio nouæ qualitatatis præsertim substantialis no- uam*

12 iam speciem inducis, itaut non dicatur idem libellus, iuxta notata per DD. in l. *Ius Civile* 6. ff. de *Inst. & Iurc.* & signanter *Bart. num. 3. Fulgos. num. 1. Alberic. n. 3. & Bruneman. n. 4.*

Pari modo si quis imprimat compendium, seu Epitomen alicuius Operis, vel libri, super quo alius Bibliopola priuilegium de non imprimendo intrat certum tempus obtinuit, nihilominus uti Violator priuilegij puniri non potest, non solum quia Epitomen libri non est ipse liber. Verum etiam quia priuilegia hæc libraria velut monopolia potius restringi, quam ampliari debent, ut egregie docet *Abasuerius Frischiur in tractat. de Typograph. Bibliop. Chartar. & Bibliopol. disertat. 2. de Bibliopol. cap. 5. de priuileg. Princip. lib. non imprim. concedi solitis* §. 8. n. 22.

Imò *Tbor. in Compend. decif. par. 2. verb. Priuilegium si fueris concessum* latè comprobando firmat, quod concessio alicui Bibliopole priuilegium imprimi faciendi librum aliis impressum, adhuc eo non obstante, cæteri Bibliopole illum imprimi facere possunt, quotiescumque concurrat publica utilitas.

Et *Tancred. n. consultas. 92. in proposito Statuti Bibliopolarum Mediolani cap. 28. & 31. in quo prohibetur nullum Bibliopolam. nec aliam quamcumque personam obtinere posse priuilegium priuatiuè ad effectum imprimendi libros iam impressos extrà Ciuitatem Mediolani, & obuentum*

nullius esse roboris, itaut eo obento adhuc possint Bibliopole, & Impressores Mediolanenses imprimere eundem librum iam alibi impressum, respondit, quod non obstante priuilegio obento à Bibliopola imprimendi priuatiuè quodam alio. *Quadragesimale celeberrimi. & nunquam satis à laudatis Viris laudati Patris. Segnari le-suita*, iam impressum Florentiæ, Bononiæ, & Venetijs, nihilominus poterat ab alijs etiam imprimi, animaduertendo, quod ratio principalis concedendi huiusmodi priuilegium priuatiuè quodam alio est maxima impensa, & dubietas futuri applausus, & exitus apud viros doctos libri, seu operis prima vice impressi, quod non militat in opere iam alibi impresso, prout impressum fuerat *Quadragesimale Patris Segnari*.

Farinac. paritèr conf. 22. vol. 3. examinando priuilegium concessum Impressori 18 in quo prohibetur omnibus, nè imprimerentur libri, illique venderentur absque licentia eiusdem Impressoris, respondit, quod per transmissionem vnius Sarcinæ librorum à Ciuitate Venetiarum ad Bibliopolam Urbis non fuerat contrauentum priuilegio, & incurfa pœna, tùm quia idem libri ità ligati, & inuoluti reperti fuerunt non in apotheca, in qua libri vendi solebant, sed alibi: Verum etiam quia ad venditionem non deuenerat, nec illos venditioni exposuerat.

De Præceptoribus Grammatices conducendis, & de libertate eis, & alijs Præceptoribus concessa in corrigendis Discipulis.

R V B R I C A V.

VT Ciuitas Viris doctis repleatur, & virtutibus abundet, Statuimus, & ordinamus, quod singulo anno de mense Decembris in die Sancti Thomæ, seu alio die, prout videbitur ipsis Dominis Antianis tunc residentibus fiat Consilium generale, in quo liceat conducere vnum, aut duos Grammatices Præceptores cum eo stipendio, quod Dominis ipsis Antianis, & Consilio videbitur expedire, qui Præceptores sic conducti sint moribus, & scientia præditi, teneanturque passim omnes Scholares admittere in eorum litterariis ludis, ac omnes æqua lance docere, nilque ab originariis Ciuibus, nisi à spontè dare volentibus, exigere valeant. Possintque eorum Discipulos impunè, moderatè tamen, corrigere, ac verberare, nec de talibus castigationibus, seu verberibus possit Potestas, seu alius iudicans cognoscere, & modo aliquo dictos Præceptores punire, seu contrà eos inquirere. Idem decernimus obseruari in quibuscunque alijs Magistris docentibus aliquos pueros aliquam artem in Ciuitate Fauentiæ approbatam, ut liceat eis, ut supra, impunè ipsos pueros, moderatè tamen verberibus afficere.

teneatur; & cogi valeat mittere filium ad studium, eique necessarias expensis subministrare, quam examinant ommissis alijs Merlin. de Legitim. lib. 2. quæst. 32. num. 8. cum seqq. & Gail. de Credit. cap. 4. qu. 11. num. 1372. cum seqq. qui tandem conueniunt in eo, quod si Pater voluntarie misit ad studium primum literarum filium, quia dignoscatur perspicacis ingenij, & aptus ad discendas scientias, eo casu cogi poterit.

Ad rectam verò iuventutis educationem præcipue conducunt, ac sunt necessariz Scholæ, quæ sunt Reipublicæ luminaria, & ornamenta, ac Religionis; & virtutis Nutrices Cushman. vol. 5. conf. 43. nu. 1. Antunex. Portugal. de Donat. Reg. tom. 1. lib. 2. cap. 22. num. 1.

Post mollem enim educationem Matris in tenella ætate filiorum optimam, vix potest quia pueri indigent sedula opera, & blanditijs maternis, rigidiori opus est disciplina ad informandos mores, & ut desistant à lubricæ adolescentiæ periculis, ut cum Plutarcho, de Educ. liberor. animaduertit Rot. coram Merlin. decif. 812. sub num. 12. cum omnis ætas ab adolescentia prona sit ad malum, & à teneris assuescitur ad bonum magni sit operis, & effectus. iuxta præcisa verba Leonis X. in eius Bulla 7. §. 32. Bullar. nu. vol. 1.

In Scholis enim magis proficiunt pueri, quam si Parentes priuatim domi filijs præceptores præstent, tum quia priuata instructio est mollior propter intemperantem Parentum amorem eiq. eosdem liberos, quorum ingenia idco languescunt; Tum quia ibi non excitatur illa laudabilis, & virtuosa æmulatio, quæ ingenia acuit, sed nimium quisque sibi tribuit, dum se nemini comparat; Tum etiam quia mediante publica educatione pueri à teneris se assuescunt conuersari, ut norat Quintilian. lib. 1. Instit. cap. 3. Vnde in omnibus rebus publicis bene ordinatis præcipua cura fuit Scholarum publicarum institutio; ut in Republica Hæbreorum, in qua erant Scholæ Prophetarum, & Scribesarum, latè Hellerius de Ecclesiast. Hierarch. lib. 1. cap. penult. & apud Romanos, ut latè probat Gonzalez Tellez in Commentar. ad cap. quia nonnullis 4. sub num. 3. de Magistris &c. Eadem vigilantia quoque fuit apud veteres Ecclesiæ Patres in varijs Concilijs plenè relatis per Gonzalez loc. cit. n. 4. cum seq. Præteritum verò demandata fuit in

Concilio Lateranensi, in quo dispositum fuit per unamquamque Cathedralium Ecclesiam Magistrum, qui eiusdem Ecclesiæ Clericos, aliosque Scholares pauperes gratis instrueret; aliquid componend. Beneficium præberetur, quo & docentis releuaretur necessitas, & vix patres discentibus id doctri-
nam, ut in cap. quia nonnullis 4. de Magistro &c. ibique Gonzalez in not. num. 1. Et Innocentius III. vltimis statuit, ut non solum in qualibet Cathedrali Ecclesia, sed etiam in alijs, quarum sufficere poterunt facultates, constituitur Magister idoneus à Prelato cum Capitulo, seu maiori, & summi parte Capituli, qui Clericos Ecclesiarum ipsarum gratis in Grammatica facultate, ac alios instruat iuxta posse, ut in d. cap. quia nonnullis. Ac per Concil. Trident. sess. 5. de Reformat. cap. 1. resolutum fuit, quod Ecclesia, quarum annui proventus tenuerint, & ubi tam exigua est Cleri, & Populi multitudo, ut Theologia lectio in eis commodè haberi non possit, saltem Magistrum habeant ab Episcopo cum consilio Capituli eligendum, qui Clericos, aliosque Scholares pauperes Grammaticam gratis doceat, ut deinceps ad ipsa Sacra Scriptura studia, annuente Deo transire possint. Ideoque illi Magistro Grammatica, vel alius simplicis Beneficij fructus, quos tandiu percipiat, quandiu in docendo persisterit, assignentur, dum tamen Beneficium ipsum suo debito non fraudetur obsequio, vel ex Capitulari, vel Episcopali mensa condigna aliqua merces persoluatur, vel aliàs Episcopus ipse aliquam rationem in eas sue Ecclesiæ, & Discessi accomodat, ne pia hæc utilis, atque fructuosa provisio quouis quasito colore negligatur &c. circa quæ materiam videndus Barboz. in cap. 1. & in d. cap. quia nonnullis de Magistro &c. Francus de Eccles. Cathedral. sub cap. 28. Pater Andreas Mendo de Iure Academia, Fragos. de Regim. Reip. par. 2. lib. 3. disp. 8. §. 2. num. 24. & nouitè Claud. Ioly in libello gallico sermone scripto, cui titulus Traité Historique des Eccles. Episcopales, & Ecclesiastiques. Impress. Parisijs 1678. in 12.

Quinimò erigende sunt etiam Scholæ separatæ pro puellis, & pro earum regimine publico stipendio eligendæ sunt honestæ, graues, & idoneæ præceptrices, quæ eas in moribus, virtutibus, & pietate informet, & instruant, ut admonet Carpzou. in Iurispudent. lib. 1. tit. 6. definit. finis. 74. num. 4. cum seqq. & Knipfobild.

de Privileg. Civit. Imperial. lib. 5. cap. 16. num. 13. probè mandante *Ja: mem: Alexandro VII.* instituit fuerunt triginta Scholæ in totidem Regionibus Urbis pro pauperibus puellis, quæ deinde à summa pietate *Ja: mem: Innocentij XI.* auclæ fuerunt ad aliàs quadraginta sex in varijs Regionibus, constituto ex Arario Pontificio pro eleemosynis destinato mensiuo salario. præceptoribus, accerta quotidiana eleemosyna panis eisdem puellis vltra subministratorem materiz laborandi, & exinde mercedem consequendi, quod cum redudet in maximam utilitatem tam corporis, quam Animarum huiusmodi pauperum puellarum, quarum maior pars cum scandalo, & periculo honestatis, alioquin vagabundæ ibant per Urbem, desideranda, & speranda est in hoc pio opere eadem vigilantia in Successoribus.

Præcipuè autem animaduertendum est, quod Præceptores, qui præficiuntur, sint idonei ratione grauitatis, integritatis, modestiæ, pietatis, humanitatis, scientiæ, experientiæ, & dexteritatis, vt pueri nondum literas discant, sed etiam in pietate, & alijs virtutibus proficiant ad *tex. in lege Magistror. Cod. de Professorib. & Medicis lib. 10. & docet Carpzou. de Iurispruden. lib. 1. tit. 6. deffinit. 73. num. 5.* latissimè omnibus his virtutibus, & qualitatibus examinatis firmat Knipschild. cit. cap. 16. num. 14. cum seqq. & Pignatelli. consultat. 5. numer. 4. & 6. part. 3. ac præscribitur quid eis incumbat in Bulla Leonis X. in Bullar. nou. vol. 1. in ordine la 7. S. 32. ibi: Statuimus, & ordinamus, vt Magistri Scholarum, & Præceptores pueros suos, siuè adolescentes, nè dum in Gramatica, & Rethorica, ac ceteris huiusmodi erudire, & instruere debeant; Verum etiam docere teneantur, ea qua ad Religionem pertinent, vt sunt præcepta Diuina, articuli fidei, Sacri Hymni, & Psalmi, ac Sanctorum vitæ, diebusq; festiuis nihil aliud eos docere possint, quam in rebus ad Religionem, & bonos mores pertinentibus, eosque in illis instruere, hortari, & cogere in quantum possint teneantur, vt nedum ad Missas, sed etiam ad Vesperas, Diuinaque Officia audienda ad Ecclesias accedant, & similiter ad prædicationes, & sermones audiendos impellant, nihilquè contrà bonos mores, aut quod ad impietatem inducat, eis legere possint. Et si detegantur impetiti, remouendi sunt propter præiudicium Reipublicæ,

vt tradit Amaya in Rub. Cod. de Professorib. & Medicis in fine lib. 10.

Eorum electio, & deputatio spectare, videtur ad Episcopum cum Capitulo ad *tex. in dicto capit. quia nonnullis vers. verum de Magistr.* sed verius est spectare ad Decuriones Ciuitatis per *text. in dicta leg. Magistros ibique gloss. in verbo ordinis*, & primam opinionem in Iure Canonico fundatam procedere, quando Magistri recipiunt salarium ab Ecclesia; hanc verò procedere, quando soluitur per Communitatem, vt distinguit Rebuff. in dicta leg. Magistros quem refert, & sequitur Tondut. Q. & resolut. benef. par. 1. cap. 17. num. 15. vers. qua duo, & num. 17. notat, quod hæc electio non est faciendâ per Decuriones vti singulos, sed collegialitèr tanquam repræsentantes totum corpus.

Examen tamèn circa fidem Catholicam, Doctrinam Christianam, & bonos mores spectat ad Episcopum, vt tradunt Barbof. in Concil. Trid. sess. 5. cap. 1. num. 44. in Summa decis. Apostol. collectan. 460. num. 5. & respondit Sac. Congregatio Concilij in Verulana sub die 21. Februarij 1677. rescribendo, Quò ad ludi Magistrum ex pia fundatione de Francis retinendi, ius quidem competis Amplis. tua illum examinandi, sed in ijs tantum, quæ spectant ad fidem, doctrinam Christianam, & bonos mores, in quibus si idoneus compertus fuerit, permittendum est, vsu suum munus exerceat: Illud ampliùs Episcopus efficere poterit, vt salarium à Fundatore præstitum integrè, ac verè persoluitur, vt ita idoneus quantum fieri poterit, inueniatur: Vtteriùs in manibus Episcopi, vel eius Vicarij Generalis teneatur Ludi Magistri emittere professionem fidei ex dispositione Bullæ Pij IV. in Bullario nouo tom. 2. in ordine la 88. vbi in fine legitur formula professionis fidei emittendæ, & profequitur Barbof. dicta collect. 460. eodem num. 5. Pignatelli. consult. 5. num. 2. par. 3. Tondut. Q. & resolut. benef. par. 1. cap. 17. num. 18. in prædicta enim Causa Verulana agebatur de legato annuo scutorum centum viginti circitèr factò per bon. mem. D. Antonium Francum Collegiatæ Ecclesiæ Sancti Erasmi Canonici, & cuius ius tēpō hic inextendum duxi, vt memoria illius faciliùs conseruetur pro maiori gloria istius nobilis Familiæ Verulanæ, quæ modo conseruatur per DD. Philippum, & Capitaneum Paulum. Item dictus D. Cam. Ant-

Beatus de Pauperibus quod in *8. de Sord. & Alim. tit. 8. princl. num. 13. & de Sord. quib. 25. num. finali*, ubi aduertit, quod non omnis paupertas ad hunc effectum suffragatur, sed debet esse talis, quæ sufficiens a Confessione inducitur.

Eoque magis permixtae sunt operationes, quæ immediate versantur circa cultum Distinum; prohi sunt deferre Crucem, & Imaginem Sanctorum in processioneibus, Campanas, Organa, & alia instrumenta sonare; Ecclesiam mundare, & paramentis ornare, ac familia relata per *Bonaein. Oper. moral. tom. 2. disp. 5. quæst. unic. punct. 3. num. 7. vers. ex quo. Vulp. in. Prax. cap. 5. n. 6. & alijs relatis per Zach. cit. quæst. 25. num. 18. cum duobus seq. & num. 21. aduertit, quod colere agros Ec-*

33 clesiæ, portare lapides ad illius fabricam, eamque edificare non licebit in diebus festiuis, utpotè quia immediate non spectant ad cultum Diuinum, & concordantes cumulat, præsertim *Bonaein. ubi supra, vers. ex diffis in die festo. Ventrigl. in Prax. vers. Eccles. annot. 16. §. 1. n. 8. patitur vers. ex diffis in die festo.*

Ex humanis actionibus iuxta earum naturam præcisè consideratam, alie ita videntur bonæ, ut malæ nunquam esse possint; alie ira malæ, ut nunquam bonæ sint; alie verò mediæ, quæ ex earum natura indifferentes in utramque partem conuertuntur; & contingit esse modò bonas, modò malas. Virtutis enim actiones semper sunt laudabiles, semperque prout

35 bandæ, & contrà vitiosa facta semper damanda. Multa alia sunt, quæ pro animo, affectioneque vtiuntur, pro conditione hominum, locorum, temporum, & cuiusmodi, aut pro modo, & ratione, quæ in eis adhibetur, quandoque sunt moralitèr bonæ, aliquando verò malæ, quorum sæpè praua hominum consuetudo ita corrumpit, ut merito tanquàm perniciofa à populorum Pastoribus, Recloribusque damnantur, poenæque impositæ prohibeantur. Id in multis euenit, & præcipuè in his, quæ ad vitæ iucunditatem, animorumque recreationem pertinent, in quibus honesti fines trāsire ad voluptatis illecebras humano appetitui valde accommodatas. Imò non tam difficile est eo progredi, ut pro honesta iucunditate fiat perniciosissima corruptela.

Hinc cum choreæ, laræ, & saltationes, ac Comediæ ex se; & natura sua non sint præcisè malæ, videantur

quæ ad alimamur, recreationem, salutem, & viciu, infestationem pertinent, ac frequenter, ut ex eo ceant, nec sint opera feruilia, non sunt

38 in die Festo prohibendæ, ut tenet *Regin. add. in Prax. fore. penitus lib. 29. sub. num. 37. & de Relig. tom. 1. lib. 4. cap. 27. num. 4. inam. segg. 1. de iust. & iur. lib. 4. dub. 13. sub. num. 98. vers. hoc tamq. non erit admodum de Nobilib. diffus. 36. n. 7. cum seg. & per tot. part. 1. ubi. num. 11. & segg. cum. Homban. de Eum. Eccles. tract. 15. quæst. 28. in resolut. quæst. 9. tradit, quod minus rigorosum ellet, si Episcopus mediante Edicto simpliciter, & absolute choreas in die Festo prohiberet sub poena excommunicationis, secus si restringeret eas horas, in quibus Sacra in Ecclesijs celebrantur. Nam cum Comediæ*

39 sint specula vitæ eorum, quæ in vita humanæ geruntur, in se non sunt illicitæ, nec sine utilitate, quia mores informant, & ad honestam delectationem alliciunt, dummodò absit lascinia, & obscenitas cum omni leuitate, quæ Christianos non decet, ut tenet *Martinus Naurath in Addit. ad Hippolytum à Collibus Incrementa Urbium, seu de Causis magnitudinis Urbium cap. 19. Nihilominus quia multoties cum tanta licet, & morumque corruptela sunt, ut*

40 nihil ferè vitiosæ hominum voluptati, libidiniquè apud inueniri possit. Idcirco quoties aliunde contrahunt malam qualitatem, & malitiam, putà si fiant cum excessu, scandalo, aliaue prauæ circumstantia, & sic mediantibus lasciuia cantilenis, vel colloquijs obscenis, factorum turpinum representatione, aut modo turpi in representatione adhibito, quæ omnia cum magnam vim habeant ad viciu exaltandam, & sint Christianæ Religioni, pietati, ac disciplinæ contraria, & incitamenta ad impudiciam, improbantur, & execrantur à Sanctis Patribus, ut eos sequendo testatur *Boss. Moral. var. tom. 3. tit. de Choreis inter mares, & feminas, & tit. seg. de Obscenis, & turpibus Comedijs utrobique in princ. & num. 2. Idcirco à Principibus, & populorum Gubernatoribus, & Pastoribus sunt prohibendæ, ut latè admonet Boss. d. tit. de Comed. per tot. & præsertim num. 34. cum segg. & alijs relatis *Daniel de Nobilib. loco cit. num. 7. vers. respondetur cum seg. & quod tam à Principe Seculari, quàm Ecclesiastico prohiberi possint diuersis poenis comprobando tenet Menoch.**

de Arbitrar. iudic. lib. 2. cap. 69. num. 31. centur. 1. Qua de causa glorioſa memoria Sanctiſſimus Pontifex Innocentius XI. diſſicilem ſe reddidit in permittendo. Comēdus in Vrbe, ea ratione quia in illa tanquam Chriſtianitatis Metropoli, & Sede Vicarij Chriſti, & Sacri Collegij Cardinalium Apoſtolorum exemplo inſtitutorum, debeat vltiquē refulgere deuotio, & Sanctitas, vt ſit totius Mundi norma, & exemplum, & quociens eas permiſit, talem legem iniunxit, vt prius per Reuerendiſſimum Patrem Magiſtrum Sacri Palatii Apoſtolici reuiderentur, & corrigerentur, nē verba obſcena, aliaquē inhonēſta continerent, quæ eſſi tūc tanquā nimium rigorem, & auſteritatem præſeferentia à multis redarguerentur, attamen etiā ab eisdem poſtmodum ſummis laudibus fuerunt commendata, probat omnia, & quæcumque alia ab ipſo ſolo zelo iuſtitie, charitatis, & maioris cultus Diuini geſta ſunt, meum non eſt tanti Summi Pontificis ſingulas excellas narrare virtutes, quamuis gratitudo me impelleret.

Qui maiora deſiderat circa permiſſionem, vel denegationem Comēdiarum, adcat Frag. ſ. de Regim. Reip. vol. 1. par. 1. lib. 1. d. ſp. 1. num. 13. cum ſeq. Amay. Obſeruat. ſur. l. b. 3. cap. 5. numer. 67. Greſp. Obſeruat. par. 1. num. 128. cum ſeqq. Roxas de Incompatibilit. benefic. Kniſſchild. de Iuribus, & priuile. Ciuit. Imperial. lib. 2. cap. 16. num. 104. cum ſeqq. & lib. 5. cap. 26. num. 10. Lagunez de Fruct. par. 1. cap. 34. S. 1. num. 4. cum ſeq. & D. Pignatell. conſultar. 153. par. 8.

Et cætera circa obſeruatiōem Feſtorum videri poterunt vltra Bullam B. Pij V. in ordine la 5. & Vrbani VII. la 291. Bulla 43 rie nouo vol. 5. Fermofin. Fagnan. Gonzalez. Tellez, ac alij in cap. conqueſtus de Fe-

rijs Caſtopalao Oper. moral. tom. 2. traſt. 9. diſput. vnic. de obſeruat. Feſtorum, Tancred. de Religion. traſt. 1. lib. 3. diſput. 2. Sanchez conſil. moral. Capon. diſcept. 108. & 212. vbi examinat, an aliquid poſſit exigi pro licentia laborandi in die feſto Pac. Elucubrat. tom. 3. lib. 11. tit. 1. Nicol. lucubrat. par. 2. tit. de Ferijs, Venſtrigl. Prax. rer. Eccl. 1. 1. annot. 16. §. 1. cum ſeq. Guiet. de Feſtis, Tierr. e Diminus. Feſtor. Daniel de Nobilib. diſput. 34. cum ſeq. ac 44. cum ſeq. Barboſ. de Offic. & Poſteſ. Episcop. par. 3. allegat. 105. num. 36. cum ſeqq. & de Offic. Paſtoch. par. 1. cap. 16. num. 6. cum ſeqq. Ricciulli. Lucubrat. Eccleſiaſti. lib. 6. cap. 15. cum ſeqq. Vbers. de Ciuit. tom. 2. cap. 10. nu. 36. cum ſeqq. Et de origine, Ritu, rationequē celebrandi quæcumque Feſta propria, de Feſto dedicationis Eccleſiæ, de Parrono, & titulo Eccleſiæ, & loci, de Feſtis Sanctorum, & proprijs, de Octauis Feſtorum propriorum, de die Nalali, ſeu præcipuo Feſto cuiuslibet Sancti, de Officio Hebdomadario, de conſtituendo die Feſto ſecundario, ſeu minus principali Sanctorum, de conſtituendo die Feſti Chriſti Domini, Beata Maria Angelorum, alijsquē votiujs, de multiplici ritu, nempe primæ, & ſecundæ Claſſis, ſimplici, & ſemiduplici, de obligatione celebrandi Feſta propria, de Officijs proprijs, de Collecta, ſeu Oratione propria, Antiphonis, de Lectionibus proprijs, de Capitulis, Verſiculis, & Reſponſorijs, de Pſalmis proprijs, de Communi Sanctorum in genere, & in ſpecie, de translatione Feſtorum, de Vigiliarum, & Octauarum translatione, de Officio Beata Maria, de Pſalmis Gradualibus, & Pœnitentialibus, de Miſſis, & Orationibus votiujs, de Officio, & Miſſis Defunctorum, vide pleniffimè materiam tractantem Patrem Carolum Guyetū in eius Herortologia.

De Matriculis Artium approbandis.

R V B R I C A III.

STatuimus, & ordinamus, cuiuslibet artis ordinem, & matriculam ſolū per Conſilium generale Ciuitatis Fauentiæ approbari poſſe. ipſarumque artium Conſules, Maſſarii, & Miniſtri, ſeu Officiales quicunque approbationes, vt præſertur, obtentas obſeruare teneantur, nec quicquam de nouo ſtatuerē, ordinare, aut obſeruare ſine expreſſo dicti generalis Conſilij conſenſu, & decreto, ſub pœnalitatem vigintiquinque bonon. et nihilominus talia eorum Statuta, ordinationes, vel obſeruatiōes nullius ſint roboris, vel momenti, nec vlla valeant præſcriptione, vltiove temporis curſu validari.

S V M M A R I V M.

- 1 Imperiti, & idiota si admittantur ad exercendam artem, quam ignorant, vel nondum perfecte didicerunt, Reipub. pra-iudicatur.
- 2 Ad exercendam artem, seu opificium nemo admittendus, nisi ostendat se in eo peritum.
- 3 Statutum mandans nevinem admitti ad exercendam artem priusquam fuerit examinatus, est seruandum.
- 4 Lex humana, & naturalis prohibet, ne quis artem, quam ignorat, exerceat.
- 5 Artifex, & Opifex iudicari non debet, qui in matricula artis descriptus non est.
- 6 Describi, ut quis possit in matricula alicuius artis conditiones, & obligationes remissum.
- 7 Descriptus in matricula alicuius artis, si eam non exerceat, non gaudet illius privilegio.
- 8 Nec virtute illius matricula potest declinare forum.
- 9 Artifex dici non valet ex unico actu, cum assiduitas requiratur.
- 10 Exercent artem etiam si non sit descriptus in matricula, potest extrahi Officialis non obstante Constitutione, seu Statuto mandante non posse extrahi non descriptum in matricula.
- 11 Artificum, & Opificum plura notabilia remissum.
- 12 Artifices excellentes varijs oncomijs fuerant commendati, Mercatores verò nequaquam, & quare.

O B S E R V A T I O.

- P**ra-iudicium, & damnum Reipublicae inferitur, si idiotæ, & imperiti ad exercendam artem, quam ignorant, vel nondum perfecte didicerunt, admittantur, vnde multum intereß, ne quis admittatur ad opificium exercendum, nisi ostendat se esse in eo peritum, ut admonent *Mars. Stephan. de Iurisdic. lib. 2. part. 2. cap. 8. num. 54. latè Knipschild. de Iuribus & Privilegijs. Ciuit. Imperial. lib. 5. cap. 2. num. 30. cum seq. Richter. decis. 80. num. 41. & Illusterrimus, & Reuerendissimus Dominus meus Seuerolus in eius doctissimo Voto impresso. penes decis. Remboldi vot. 12. sub numero 13. cum duobus seqq. vbi etiam firmat, quod Statutum mandans neminem*

admitti ad exercitium alicuius artis, priusquam fuerit examinatus est seruandum. Prohibet etiam lex humana, & naturalis, ne quis artem, quam ignorat, exerceat, ut relato cap. non est sine culpa de Regul. Iur. in 6. & Naim. in cap. inter verba in prima consil. num. 17. circa finem 11. qu. 2. docet *Loster. de Re benefic. lib. 2. quasi. 5. num. 55.*

Et qui in matricula artis, seu opificij descriptus non reperitur, Artifex, & Opifex diiudicari non debet *Fermosin. in cap. cum causam 13. quasi. 3. num. 31. cum seqq. de Probat. Benediclus Pereyra in Accadem. seu Rep. litterar. lib. 3. quasi. 4. alijs numero 365. cum seqq. Roland. conf. 99. n. 33. vol. 2. Natta conf. 138. num. 5. Sess. decis. Aragomen. 142. num. 6. & per tot. par. 2. resolat. in dicto voto 11. num. 9. vbi etiam refert obligationem, conditiones pro descriptione requisitas, & effectus ex ea resultantes latè examinari à mox allegatis DD.*

Si verò descriptus sit in matricula artis, sed illam non exerceat, non gaudet eius privilegio iuxta doctrinam *Bart. in l. Qui sub prætecto num. 2. C. de Sacrosanct. Eccles. Tondut. de Praeuent. part. 1. cap. 28. sub num. 3. cum seqq. Nec virtute illius matriculæ tunc potest declinare forum ut concordantibus relatis firmat *Rodoer. in Adit. ad Donat. Anton. de Marin. resolut. 202. n. 17. lib. 1.**

Sic ut etiam Artifex dici non valet ex unico actu, cum assiduitas requiratur, ut alijs relatis firmat *Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 5. rub. 17. n. 3.*

E' conuersò autem si quis exerceat artem, sed non sit descriptus in matricula, adhuc potest extrahi officialis non obstante Constitutione mandante non posse extrahi Officiales in aliqua arte, nisi sit descriptus, & matriculatus inter Artifices, ut sequendo *Angel. conf. 33. n. 4. dixit Rot. coram Duozet. lun. decis. 263. n. 1.*

Cum Opifices, seu Artifices, de quibus plura notabilia habentur apud *Loster. de Re benefic. lib. 2. quasi. 5. num. 41. cum seqq.* sint magis viles, & necessarij Reipublicae, quam Mercatores, non est mirum, si multi ex illis ob eorum excellentiam varijs oncomijs fuerint commendati, nequaquam verò Mercatores, ut animaduertit *Ramirez de lege Regia §. 14. n. 4.*

De Artificum legalitate, & de Monopoliorum prohibitionem.

R V B R I C A IV.

Statuimus quoque, et firmamus quod Artifices Ciuitatis, et Districtus Fauentiae teneantur nauare omnem operam, et diligentiam in eorum exercitiis operandis, ita quod in eis exercendis non committant fraudem, aut falsitatem aliquam, sed ea gerendo, et exercendo legaliter, et si contrafactum fuerit poenam librarum decem bononorum pro qualibet vice incurrant, et Communi Fauentiae applican. vltra alia poenas Statutorum, nec audeant Monopolium, aut conuenticulam aliquam prohibitam facere sub poena librarum vigintiquinque bononorum pro quolibet vice incurrenda, vltra alias poenas de huius, vel ex forma Statutorum Fauentiae impositas, et intelligatur illicita conuentio, seu conuenticula quandoconque cederet in prauiudicium Communis Fauentiae, seu singularium personarum dictae Ciuitatis, et in praedictis procedatur, et procedi possit per Dominum Potestatem, et alios Iudicantes summarie, simpliciter, sine strepitu, figura iudicii, ac sola facti veritate inspecta, et prout magis expedire eis videbitur.

S V M M A R I V M.

1 *Artificum malitia maxime ancta.*
2 *Magistratus inuigilare debet, ut per Artifices opera, & artificia fiant sine dolo, & fraude.*

3 *Artifices teneantur ad damnum, & interesse, si opera cum dolo, & fraude faciant.*

4 *Artifex ingerere, & se immiscere, ac aliterius artem exercere non debet.*

5 *Monopolia Reipubl. iniuriosa sunt, rationem naturalem, & publicam utilitatem offendunt.*

6 *Artifices monopolia committunt, vel paciscendo, ne villas eorum in illa arte instruat alius, vel si conueniant, ne alij se intromittant in opere, quod quia incepit, & postea reliquit, vel ne in inuicem alteri sollicitudinem alter interscipias.*

7 *Inuentor alienius artis scientificus dicitur, non autem Artifex.*

Inuentori alicuius artis concedi valet exercitium priuatiue quod ad alios per aliquod tempus limitatum, si publico proficiat, iudicetur num. 7.

8 *Bibliopolis, & Impressoribus librorum concedi valet, & sole, & priuilegium, ne per aliquod determinatum tempus ab alijs supprimantur.*

9 *Impressor librum ab alio Bibliopola impressum cum priuilegio priuatiue, ad hoc ut poenam in priuilegio impositam incurrere dicatur, requiritur publicatio eiusdem priuilegij, vel mediante impressione in principio eiusdem libri, vel mediante intimatione, vel alio modo equipollenti.*

Tom. II.

10 *Facultas priuatiue alicui concessa imprimendi certas res videlicet Bullas Apostolicas, &c. non tamen prohiberi censetur, quia per alium imprimi valeant accessorie, & pro complemento alicuius operis.*

11 *Pena, ut incurratur ab Impressore, & Bibliopola imprimendo opus priuilegiatum requiritur, quod imprimatur eo modo, ordine, & forma, quibus impressum fuit à priuilegiato, nam si imprimatur augendo, aut diminuendo, aut accessorie ad aliam materiam priuilegiatam, non violatur priuilegium, & num. 12.*

12 *Additio nouae qualitatis praesertim substantialis nouam speciem inducit.*

13 *Impressor compendium, seu epitomen alicuius operis, vel libri, super quo alius Bibliopola habet priuilegium priuatiue non potest dici violator priuilegij, & num. 14.*

14 *Priuilegia librarum, velut monopolia potius restringi, quam ampliari debent.*

15 *Concesso Bibliopola priuilegio imprimi facienda librum alijs impressum, adhuc eo non obstante, ceteri Bibliopola illum imprimi facere possunt, concurrente publica utilitate.*

16 *Statutum Mediolani cap. 28. & 31. prohibet nullum Bibliopolam, nec alium obtinere posse priuilegium priuatiue ad effectum imprimendi libros iam impressos extra illam Ciuitatem, & obtentum nullius sit roboris.*

17 *Ratio principalis concedendi Bibliopolis priuilegium priuatiue imprimendi aliquod opus, qualis sit.*

E c

18 Trans-

- 18 *Transmissa Sarcina librorum à Civitate Venetiaram ad Bibliopolam Vrbis, eaq; inuoluta reperia non censetur contrarium privilegio concessio Impressori, in quo prohibetur omnibus, & imprimant libros, illosq; vendant, aut venditioni exponant absq; licentia eiusdem Impressoris.*

OBSERVATIO.

- A**busus, & malicia, in quamplurimis Artificibus, seu Opificibus adeo inoleuit, ut etiam cautiissimi Patresfamil. ab ipsis circumveniantur; idcirco Magistratus inuigilare debet, ut opera, & artificia fiant sine dolo, & fraude, ac secundum cuiuslibet artis leges solida, & firma, ut admonet *Knipschild. de Iurib. & priuile. Civit. Imperial. lib. 5. cap. 2. num. 80.* Alioquin Artifex tenetur ad damnum, & interesse rescindendum *Cencial. ad Statut. Eugub. lib. 5. rub. 14. n. 1. cum seq. Causale. dec. 26. n. 1. par. 1.*

- Nec vnus se ingerat, aut immisceat, ac exerceat attem alterius, circa quam materiam egregie scripsit *Illustrissimus, & Reuerendissimus Dominus meus Seuerolus in eius voto 1.1. impress. penes decisios Remboldis, & Capon. discept. 261. vol. 4.*

- Inuigilare quoque debet, ne committantur monopolia, quæ rationem naturalem; & publicam utilitatem offendunt; ac sunt iniuriola Reipublicæ, & ad illius perniciem tendentia iuxta *tex. in l. unic. C. de Monopol. docet concordantibus relatis Dominus meus Raynald. in eius Obseruat. criminal. tom. 2. cap. 16. §. 20. num. 7.* cum alijs adductis supra in *Obseru. ad Rubr. 30. n. 23. lib. 4.*

- Illæ enim committi valent ab Artificibus vel paciscendo; ne vnus eorum in illa a te instruat alios nisi filios, vel Nepotes illorum, vel si Artifices conueniant, ne alij se intromittant in opere, quod quis incepit, licet opus inceptum reliquerit, aut ne iniunctam alteri sollicitudinem alter intercipiat, ut relatis duodecim modis, quibus committitur monopolium tradit *Dominus meus Raynald. ubi supra sub num. 6. vers. sexto, & vers. duodecimo, & dixi in d. Obseru. 30. n. 12.*

- Indentori tamē alicuius artis, qui scientificus dicitur, non autem Artifex, cum ante opus fuerit in eo ars, ut docet *Lossler. de Rebeneficiat. lib. 2. quest. 5. nu-*

mero 56. si publico proficua iudicetur, concedi valet exercitium priuatiuē quoad alios per aliquod limitatum tempus, ut tradit Dominus Raynald. ubi supra num. 28. cum seq.

- Idque passim praticatur fauore Bibliopolarum, & Impressorum librorum prohibendo alijs, ne illum librum per certum temporis spatium imprimant, ut notat idem *D. Raynald. ubi supra n. 29. Stat. de Comm. S. 1. qu. 7. par. 3. n. 16.*

Circa quam materiam notandum est, quod ad hoc, ut alij contraxerint dicantur ad effectum incurrendi poenam inhibitiuam privilegii contra imprimentes impostam, necesse est, quod tale privilegium fuerit publicatum, vel mediante impressione (ut fieri solet) in principio libri, vel mediante intimatione; vel alio modo æquipollenti, alioquin poena infligi non valet, ut plenissime respondit *Gratian. discept. 631. per tot. qui in fine testatur, post plures propositiones ita fuisse in Camera decisum, reuocando sententiam Iudicis à quo, & absolucendo Impressores ab omnibus contra eos intentatis.*

- Notandum etiam, quod concessa alicui facultate priuatiuē quoad alios imprimendi certis res, videlicet Bullas Apostol. &c. non extendi prohibetur censetur, quin per alium imprimi valeant accessorie, & pro complemento alicuius operis, tamquam casus mixtus, qui non continetur sub simplici, nec privilegium dici potest violatum, ut in terminis tenet *Pasqualig. R. R. moral. Canon. centur. 3. quest. 220. num. 3.*

- Ut autem quis incidat in poenam, requiritur, ut imprimat opera privilegiata, eo modo, ordine, & forma; quibus eos impressit Privilegiatus; nam si alio modo, ordine; & formula; vel diminuendo, vel augendo, & accessorie ad aliam materiam privilegiatam, quis recadat, privilegium non violat, cum agatur de rei litterariæ, & Bibliopolarum preiudicio, quo casu strictissima capienda est interpretatio; neque extensio facienda ultra præcisa identitatem in modo; & forma operis privilegiati; quæ excluditur à qualibet mutatione, & qualitate nouerit adiecta, ut ratio cinatur *Pasqualig. d. qu. 220. num. 2. cum duobus seq. ubi testatur, ita iudicatum à bo. me. R. P. D. Baranzano eximio I. C. & omnium virtutum ornato, sed ab aduersa fortuna innocenter vexato; Nam additio nouæ qualitatæ præsertim substantialis no-*

uam

12 nam speciem inducit, ita ut non dicatur idem libellus, iuxta notata per DD. in l. *Ius Civile 6. ff. de Inst. & Iure, & signanter Bart. num. 3. Fulgof. num. 1. Alberic. n. 3. & Bruneman. n. 4.*

13 Pari modo si quis imprimat compendium, seu Epitomen alicuius Operis, vel libri, super quo alius Bibliopola privilegium de non imprimendo intrat ceterum, tempus obviat, nihilominus uti Violator privilegij puniri non potest, non solum quia Epitomen libri non est ipse liber. Verum etiam quia privilegia hæc libraria velut monopolia potius restringi, quam ampliari debent, ut egregie docet *Abasvrius Frisarius in tractat. de Typograph. Bibliop. Chartar. & Bibliopol. disertat. 2. de Bibliopol. cap. 5. de privileg. Princip. lib. non imprim. concedi solitis §. 8. n. 22.*

14 Item Thorin Compend. decis. par. 2. verb. *Privilegium si fuerit concessum* late comprehendendo firmat, quod concessio alicui Bibliopole privilegium imprimi facienda librum aliis impressum, adhuc eo non obstante, ceteri Bibliopole illum imprimi facere possunt, quotiescumque concurrat publica utilitas.

15 Et Tancredin. consultat. 92. in proposito Statuti Bibliopolarum Mediolani cap. 28. & 31. in quo prohibetur nullum Bibliopolam nec aliam quamcumque personam obtinere posse privilegium privative ad effectum imprimendi libros iam impressos extra Civitatem Mediolani, & obtentum

nullius esse roboris, ita ut eo obtento adhuc possint Bibliopole, & Impressores Mediolanenses imprimere eundem librum iam alibi impressum, respondit, quod non obstante privilegio obtento à Bibliopola imprimendi privative quodam alio, *Quadragesimale celeberrimi, & nunquam satis laudatis Viris laudati Patris Segnari le-suita*, iam impressum Florentiæ, Bononiæ, & Venetijs, nihilominus poterat ab alijs etiam imprimi, animaduertendo, quod ratio principalis concedendi huiusmodi privilegium privative quodam alio est maxima impensa, & dubietas futuri applausus, & exitus apud viros doctos libri, seu operis prima vice impressi, quod non militat in opere iam alibi impresso, prout impressum fuerat *Quadragesimale Patris Segnari*.

16 *Farinas. pariter conf. 22. vol. 3.* examinando privilegium concessum Impressori, in quo prohibetur omnibus, ne imprimerentur libri, illique venderentur absque licentia eiusdem Impressoris, respondit, quod per transmissionem vnius Sarcinæ librorum à Civitate Venetiarum ad Bibliopolam Urbis non fuerat contrauentum privilegio, & incurfa pœna, cum quia idem libri ita ligati, & involuti reperti fuerunt non in apotheca, in qua libri vendi solebant, sed alibi: Verum etiam quia ad venditionem non deuenierat, nec illos venditioni exposuerat.

De Præceptoribus Grammatices conducendis, & de libertate eis, & alijs Præceptoribus concessa in corrigendis Discipulis.

R V B R I C A V.

VT Civitas Viris doctis repleatur, & virtutibus abundet, Statuimus, & ordinamus, quod singulo anno de mense Decembris in die Sancti Thomæ, seu alio die, prout videbitur ipsis Dominis Antianis tunc residentibus fiat Consilium generale, in quo liceat conducere vnum, aut duos Grammatices Præceptores cum eo stipendio, quod Dominis ipsis Antianis, & Consilio videbitur expedire, qui Præceptores sic conducti sint moribus, & scientia præditi, teneanturque passim omnes Scholares admittere in eorum literariis ludis, ac omnes æqua lance docere, nilque ab originariis Civibus, nisi à sponte dare volentibus, exigere valeant. Possintque eorum Discipulos impune, moderatè tamen, corrigere, ac verberare, nec de talibus castigationibus, seu verberibus possit Potestas, seu alius iudicans cognoscere, & modo aliquo dictos Præceptores punire, seu contra eos inquirere. Idem decernimus observari in quibuscunque alijs Magistris docentibus aliquos pueros aliquam artem in Civitate Faventiæ approbatam, ut liceat eis, ut supra, impune ipsos pueros, moderatè tamen verberibus afficere.

S V M M A R I U M.

- 1 *Educatio adolescentium est fundamentum reip. Reipubl. tanquam basis omnium virtutum, & à quo dependet totius reip. felix vita expectatio.*
- 2 *Magistratus inuigilare debent, ut iuventus instruat.*
- 3 *Educatione, & instructione iuuentutis neglecta, respublice graue damnum vniuersali Ecclesie, & quare.*
- 4 *Leges frustra promulgantur, & in vanum imperatur, si, qui obedire non didicerunt, si iuuentus non instruitur.*
- 5 *Homines male educati leges quamuis infirmas conseruant.*
- 6 *Scientiarum communicatio damnatur tanquam Reip. perniciofa. Contrarium num. 8. Declara num. 12.*
- 7 *Scientia, & littere in Imperio Otibemano sunt damnata.*
- 8 *Coroelius Agrippa omnes scientias damnauit.*
- 9 *Christianam Religionem abolere volentes à Scholis, & disciplinis iuuentutem arcerant.*
- 10 *Iulianus Apostata voluit, ne Christianorum filij ad publicas Scholas accederent num. 9.*
- 11 *Scientia necessaria sunt ad repellendas ignorantia tenebras. Scientiarum effectus adducuntur num. 10.*
- 12 *Sapientes utiles sunt Reip. quam imperiti. Docti differunt ab indoctis sicut viui à mortuis num. 11.*
- 13 *Pater filium ad studium au mittere cogi valeat remissum.*
- 14 *Schola sunt Reip. lumina, & ornamenta, ac Religiois, & virtutis nutrices num. 17. & 18.*
- 15 *Matris educatio in pueris tenera aetatis est necessaria.*
- 16 *Adolescentes prouisi sunt ad malum, sed opera, & virtute affluere possunt ad bonum.*
- 17 *Filij magis profitentur in Scholis, quam Domi.*
- 18 *Cura Scholarum institutio precipue habita fuit in omnibus rebus publicis bene ordinatis ibi recensere.*
- 19 *Magister in qualibet Ecclesia Cathedrali requiritur pro instruendis Clericis, & alijs & num. 20.*
- 20 *Theologia lectio in Cathedrali requiritur*

ex dispositione Sacri Concilij Tridentini.

- 21 *Schola pro puellis erigenda sunt cum publicis auxiliando.*
- 22 *Schola pro puellis erecta sunt in Vrbe à Sa. Mem. Alexandro VII. & Innocentio XI. vide ibi.*
- 23 *Magistri Scholarum quas virtutes possidere debeant, & in quibus scientijs, & virtutibus erudire debeant Scholares.*
- 24 *Magistri Scholae electio, & deputatio spectat ad Episcopum cum Capitulo: Contrarium quod spectet ad Decuriones collegialiter num. 25. Decl. num. 26.*
- 27 *Examen Magistri Scholae circa Fidem Catholicam, Doctrinam Christianam, & bonos mores spectat ad Episcopum.*
- 28 *Professionem fidei emittere debent Magistri Scholae in manibus Episcopi.*
- 29 *Magistri Scholae electio, & dotatio in Ciuitate Verulana facta fuit à Canonicis Antonio de Franchis cum reservatione electionis eius Familiae.*
- 30 *Legatum factum Magistro Scholae pro erudiendis pueris est opus pium.*
- 31 *Et respicit bonum Genitricis, ac publicam utilitatem, Veilitatem publicam respicit habere homines eruditos num. 31.*
- 32 *Legatum pro anima confertur id, quod relinquatur pro bono publico num. 31.*
- 33 *Electorem Praepositoris habens tenetur eligere meliorem.*
- 34 *Legatum pium fideles, seu executor testamentarius integrè non solum peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem, ac incipit in excommunicationem ipso facto, & priuatur iure eligendi num. 34.*
- 35 *Ipsius eligendi Praepositor habens pro Schola publica cum certa annua praeestatione, si minus idoneum eligat, & integram annuam praeestationem non solum priuatur iure eligendi.*
- 36 *Legatum ad certum usum destinatum in alium conuerti non valet.*
- 37 *Legatum ad certum pium usum destinatum, debet integrè in illum conuerti absque eo quod Administratores valeant quidquam erogare in usum proprium num. 35.*
- 38 *Communitas voluntatis Testatoris ad solum Romanum Pontificem spectat.*
- 39 *Schola publica Grammaticae, Rhetoricae, Arithmeticae, & Musicae sunt in Ciuitate Paenina.*
- 40 *Lectura institutionum civilium erecta fuit in*

- in Civitate Faventia cum capitalis, de quibus ibi.*
- 39 *Lectura publica Philosophia erecta fuit in Civitate Faventia cum certis regulis, modis, conditionibus, & meritis, de quibus ibi.*
- 40 *Verba Doctore venuto di frescho da studio addottorato verificari possunt in Doctore, qui iam per triennium redierat Laureatus, & num. 42.*
- 41 *Incontinenti factum dicitur, quamvis intercesserit intervallum decem dierum, ac duorum mensium, intercessionis unius anni.*
- 42 *In interpretatione voluntatum voluntatum mens fuit, & intentio testatoris, non autem coram verbis est attendenda.*
- 43 *Legatum factum inveni pro conservatione agnationis est capax etiam constitutus in aetate annorum quinquaginta.*
- 44 *Interpretanda est voluntas testatoris eodem, quo si viveret, & interrogaretur, verisimiliter responderet.*
- 45 *Observantia attenditur in interpretanda dispositione testatoris.*
- 46 *Lectura publica Theologia erecta fuit in Civitate Faventia cum certis regulis, de quibus ibi.*

OBSERVATIO.

- C**VM fundamentum totius Reipublicae sit adolescentium educatio, à qua tanquam basis omnium virtutum totius residui vitae expectatio dependet, ut docet *Amaya in l. Medicor. 6. C. de Professor. & Medicis. lib. 10. Bodin. de Rep. lib. 6. cap. 1. pag. mibi 968. in princ. Carpzov. de Iurispudent. lib. 1. tit. 6. definit. 73. num. 1.*
- Ideo ad Magistratus curam pertinet inquirere, ut lupentis recte, & diligentè instruantur *Ernest Cothman. vol. 2. consil. 64. num. 28. cum segg. Carpzov. lib. 1. Iurispudent. Consilior. tit. 1. definit. 9. num. 9. cum segg. & tit. 6. definit. 74. num. 1.* Alioquin
- ea neglecta resultare grave damnum vniuersali Ecclesiae, cum Christianissimus pauperatim degenerare posset in Paganismum, siue Ethnicismum *Carpzov. d. definit. 9. n. 3. Barbos. Vos. decisu. lib. 3. vot. 78. dub. 2. sub num. 28.*
- Et frustra promulgarentur leges, ac in vanum imperaretur eis, qui obedire non didicerunt *Aristotil. 5. Politic. Carpzov. d. grat. tit. 6. cit. definit. 74. num. 1.* Nam homines male educati leges, quamvis iustissimas contemnere audent *Besold. de Educat. cap. 2. num. 1.*

- Nonnulli tamèn Policororum damnant, nimiam hodiè in Republica Christiana scientiarum omnibus communicationem, tanquam illi perniciosam, nam si omnes litterarum studiis incumbant, deficient, qui agros colant, vestes resarciant, militiam exerceant, &c. iuxta opinionem, quam tueretur *Is. Barclaius in Argenide.* Et quamvis hæc opinio comprobati videatur exemplo Otthomani Imperij, in quo, cum scientiæ, & litteræ damnata sint, Subditi in militia adeo strenui cœserunt, ut quasi toto Orbi terrorem incutiant: Nihilominus id non minus barbarum, quam periculolum est, & experientia compertum.
- est in plurimos errores impegisse Cornelium Agrippam, qui scientias damnauerat, ac videmus consilium eorum, qui Christianam Religionem abolere conati sunt contempsisse, ut primum omnium à Scholis, & à discipulis eos arcerent; quapropter Iulianus Apostata, ut robur nostræ Religionis infringeret, & nervus quodammodo Christianæ disciplinæ resceret, vetuit, nè Christianorum filij ad publicas Scholas accederent, & acriter conatus est ut commercium litterarum Fidelibus adimeret, prout testantur *Lozomenus Histor. Eccles. lib. 5. cap. 18. litt. B. Theodoret. & alij allegati à P. Alexandro de Natale in suo Hist. Eccles. Secul. 4. cap. 1. pag. mibi 9.*
- Vnde scientiæ necessariæ quidem sunt ad expellendas ignorantie tenebras, nam ex eis vita Subditorum informatur ad obediendum Deo, & Principibus, & per veros litteratos totus illuminatur Mundus, ut pluribus concordantibus *Barbos. in anth. Habitu num. 7. C. Nè filius pro Patre, vel Pater &c.* comprobatur *Antunez Portug. de Donat. Reg. vol. 1. lib. 2. cap. 22. n. 3. cum segg. ubi etiam fitur, quod vtiliores*
- sunt Reipub. Sapientes, quam imperiti, & cum *Pereyr. & Laert. libidit Aristotilem* interrogatus, qua ratione differant Docti ab indoctis respondisse, *qua viui à mortuis Cobell. ad Bullam boni Regim. cap. 38. n. 7.* Non tamèn omnibus communicandæ sunt, sed mediâ quâdam via tenenda, & modus habendus videtur, siue quo Respublica rectè institui, & diù conservari non potest ad instar humani corporis, in quo singula membra propria exercere officia necessè est, ut animaduertit *Amayden de Sylo Darsaria lib. 1. cap. 15. §. 9. sub num. 12. cum duobus segg.*
- Hic congruit illa disputatio, An Pater

teneatur, & cogi valeat mittere filium ad studium, eique necessarias expensas subministrare, quam examinant ommissis alijs Merlin. de Legitim. lib. 2. quest. 22. num. 8. cum seqq. & Gail. de Credit. cap. 4. qu. 11. num. 1572. cum seqq. qui tandem conveniunt in eo, quod si Pater voluntarie misit ad studium primarum litterarum filium, quia dignoscatur perspicacia ingenij, & aptus ad discendas scientias, eo casu cogi poterit.

Ad rectam verò iuventutis educationem præcipue conducunt, ac sunt necessariz Scholæ, quæ sunt Reipublicæ huiusmodi, & ornamenta, ac Religionis, & virtutis Nutrices Cothman. vol. 5. cons. 43. nu. 1. Antunez. Portug. de Donat. Reg. tom. 1. lib. 2. cap. 22. num. 1.

Post mollem enim educationem Matris in tenella ætate filiorum optimam, utpotè quia pueri indigent sedula opera, & blanditijs maternis, rigidiori opus est disciplina ad informandos mores, & ut desistant à lubricis adolescentientis periculis, ut cum Plutarch. de Educac. liberor. animadvertit Rot. coram Merlin. decis. 812. sub num. 12. cum omnis ætas ab adolescentia prona sit ad malum, & à teneris assuesceri ad bonum magni sit operis, & effectus. iuxta præcisa verba Leonis X. in eius Bulla 7. §. 32. Bullar. nov. vol. 1.

In Scholis enim magis proficiuntur pueri, quam si Parentes privatim domi filijs Præceptores præstent, ium quia privata institutio est mollior propter intemperantem Parentum amorem erga eosdem liberos, quorum ingenia idcirco languescunt. Tùm quia ibi non excitatur illa laudabilis, & virtuosa æmulatio, quæ ingenia acuit, sed nimium quisque sibi tribuit, dum se nemini comparat; Tùm etiam quia mediante publica educatione pueri à teneris se assuescunt conuersari, ut notat Quintilian. lib. 1. Instit. cap. 3. Vnde in omnibus rebus publicis bene ordinatis præcipua cura fuit Scholæ publicæ institutio, ut in Republica Hæbreorum, in qua erant Scholæ Prophetarum, & Scribarum, latè Hellærius de Ecclesiast. Hierarch. lib. 1. cap. penult., & apud Romanos, ut latè probat Gonzalez Tellez in Commenc. ad cap. quia nonnullis 4. sub num. 3. de Magistr. &c. Eadem vigilantia quoque fuit apud veteres Ecclesiæ Patres in varijs Concilijs plenè relatis per Gonzalez loc. cit. n. 4. cum seq. Præsertim verò demandata fuit in

Concilio Lateranensi, in quo dispositum fuit per unamquamque Cathedrali Ecclesiæ Magistro, qui eiusdem Ecclesiæ Clericos, aliosque Scholares pauperes gratis instrueret, aliquod componend. Beneficium præberetur, quo & docentis relevaretur necessitas, & via pateris discentibus ad doctrinam, ut in cap. quia nonnullis 4. de Magistr. &c. ibique Gonzalez in not. num. 1. Et Innocentius III. vltimis statuit, ut non solum in qualibet Cathedrali Ecclesia, sed etiam in alijs, quarum sufficere poterunt facultates, constituitur Magister idoneus à Prelato cum Capitulo, seu maiori, & famiori parte Capituli, qui Clericos Ecclesiarum ipsarum gratis in Grammatica facultate, ac alios instruat iuxta posse, ut in d. cap. quia nonnullis. Ac per Concil. Trident. sess. 5. de Reformat. cap. 1. resolutum fuit, quòd Ecclesiæ, quarum annui proventus tenues fuerint, & ubi tam exigua est Cleri, & Populi multitudo, ut Theologia vellet in eis commodè haberi non possit, saltim Magistrum habeant ab Episcopo cum consilio Capituli eligendum, qui Clericos, aliosque Scholares pauperes Grammaticam gratis doceat, ut deinceps ad ipsa Sacra Scriptura studia, annuente Deo transire possint. Ideoque illi Magistro Grammatica, vel alicuius simplicis Beneficij fructus, quos tandiu percipiat, quandiu in docendo persisterit, assignentur, dum tamèn Beneficium ipsum suo debito non fraudetur obsequio, vel ex Capitulari, vel Episcopali mensa condigna aliqua merces persoluitur, vel aliàs Episcopus ipse aliquam rationem ineat sua Ecclesiæ, & Diocesi accommodam, ni pia, hac utilis, atque fructuosa prouiso quouis quæstio colore negligatur &c. circa quàm materiam videndus Barbosa in cap. 1. & in d. cap. quia nonnullis de Magistr. &c. Francus de Eccles. Cathedral. sub cap. 28. Pater Andreas Mendò de Iure Accademia. Fragm. de Regim. Reip. par. 2. lib. 3. disput. 8. §. 2. num. 24. & nouitè Claud. Ioly in libello gallico sermone scripto, cui titulus Traité Historique des Eccles. Episcopales, & Ecclesiastiques. Imprim. Paris 1678. in 12. Quinimò erigendæ sunt etiam Scholæ separatz pro puellis, & pro earum regimine publico stipendio eligendæ sunt honestæ, graues, & idoneæ præceptorices, quæ eas in moribus, virtutibus, & pietate informet, & instruant, ut admonet Carpxou. in Iurisprudenc. lib. 1. tit. 6. de finit. finis. 74. num. 4. cum seqq. & Knipfchild.

de Privileg. Civit. Imperial. lib. 5. cap. 16. num. 13. prout mandante *scilicet* mem. Alexandro VII. instituit fuerunt triginta Scholæ in totidem Regionibus Urbis pro pauperibus puellis, quæ deinde à summa pietate *scilicet* mem. Innocentij XI. auclæ fuerunt ad aliàs quadraginta sex in varijs Regionibus, constituto ex Arario Pontificio pro elemosynis destinato mensiuo salario præceptoribus, ac certa quotidiana elemosyna panis eisdem puellis vltra subministratorem materiz laborandi, & exinde mercedem consequendi, quod cum redundet in maximam vilitatem tam corporis, quam Animarum huiusmodi pauperum puellarum, quarum maior pars cum scandalo, & periculo honestatis, alioquin vagabundæ ibant per Urbem, desideranda, & speranda esse in hoc pio opere eadem vigilantia in Successoribus.

Præcipuè autem animaduertendum est, quod Præceptores, qui præficiuntur, sint idonei ratione gravitatis, integritatis, modestiæ, pietatis, humanitatis, scientiæ, experientiæ, & dexteritatis, ut pueri nondum literas discant, sed etiã in pietate, & alijs virtutibus proficiant ad *text. in lege Magistris Cod. de Professorib. & Medicis lib. 10.*; & docet Carpzov. de Iurisp. lib. 1. tit. 6. definit. 73. num. 5. latissimè omnibus his virtutibus, & qualitatibus examinatis firmar Knipschild. cit. cap. 16. num. 14. cum seqq. & Pignattell. consultat. 5. numer. 4. & 6. pars. 3. ac præscribitur quid eis incumbat in Bulla Leonis X. in Bullar. nou. vol. 1. in ordine la 7. §. 32. ibi: Statuimus, & ordinamus, ut Magistri Scholarum, & Præceptores pueros suos, siue adolescentes, nè dum in Grammatica, & Retorica, ac ceteris huiusmodi erudire, & instruere debeant, Verum etiã docere doceantur, ea quæ ad Religionem pertinent, ut sunt præcepta Divina, articuli fidei, Sacra Hymni, & Psalmi, ac Sanctorum vitæ, dictibus festiuis nihil aliud eos docere possint: quam in rebus ad Religionem, & bonos mores pertinentibus, eosque in illis instruere, hortari, & cogere in quantum possunt conentur, ut nedum ad Missas, sed etiã ad Vesperas, Divinaque Officia audienda ad Ecclesias accedant, & similiter ad predicationes, & sermones audiendos impellant, nihilque contra bonos mores, aut quod ad impietatem inducat, eis legere possint. Et si detegantur imperiti, remouendi sunt propter præiudicium Reipublicæ,

vt tradit Amoya in Rub. Cod. de Professorib. & Medicis in fine lib. 10.

Forum electio, & deputatio spectare videtur ad Episcopum cum Capitulo ad *text. in dicto capit. quia nonnullis vers. verum de Magistr. sed verius est spectare ad* 24 Decuriones Civitatis per *text. in dicta leg. Magistris ibique gloss. in verbo ordinis*, & primam opinionem in Iuris Canonico fundatam procedere, quando Magistri recipiunt salarium ab Ecclesia, hanc verò procedere, quando solvitur per Communitatem, vt distinguit Rebuff. in dicta leg. Magistros quem refert, & sequitur Tondut. Q. & resolut. benef. par. 1. cap. 17. num. 15. vers. quæ duo, & num. 17. notat, quod hæc electio non est faciendâ per Decuriones vti singulos, sed collegialiter tanquam repræsentantes totum corpus.

Examen tamèn circa fidem Catholicam, Doctrinam Christianam, & bonos mores spectat ad Episcopum, vt tradunt Barbof. in Concil. Trid. sess. 5. cap. 1. num. 44. in Summa decis. Apostol. collectan. 462. num. 5. & respondit Sac. Congregatio Concilij in Verulana sub die 2. Februarij 1677. rescribendo, Quod ad ludi Magistrum ex pia fundatione de Francis retinendi, ius quidem competit Amplis. tunc illum examinandi, sed in ijs tantum, quæ spectant ad fidem, doctrinam Christianam, & bonos mores, in quibus si idoneus compertus fuerit, permittendum est, ut suum munus exerceat: Illud ampliùs Episcopus efficere poterit, ut salarium à fundatore præstitum integrè, ac verè persolvatur, vsq. ita idoneus quantum fieri poterit, inveniat: Vtteriùs in manibus Episcopi, vel eius Vicarij Generalis tenentur Ludi Magistri

emittere professionem fidei ex dispositione Bullæ Pij IV. in Bullario nouo tom. 2. in ordine la 88. vbi in fine legitur formula professionis fidei emittendæ, & prosequitur Barbof. dicta collect. 460. eodem. num. 5. Pignattell. consult. 5. num. 2. par. 3. Tondut. Q. & resolut. benef. par. 1. cap. 17. num. 18. in prædicta enim Causa Verulana agebatur de legato annuo scutorum centum viginti circiter factò per bonum mem. D. Antonium Francum Collegiatæ Ecclesiæ Sancti Erasmi Canonicum, & cuius ius tendit hic inferendum duxi, vt memoria illius faciliùs consequeretur pro maiori gloria istius nobilis Familiæ Verulanæ, quæ modo conservatur per DD. Philippum, & Capitaneum Paulum. Item diffus Dominus

Antonius Testator sciens, & scire se dixit eiusdem D. Petri Germani sui firmum, & communicatum propositum consulendi necessitatibus Verulanis Patrie suae, & Civium ipsius animaduerterentis ad eiusdem Patrie egestatem, & ob inopiam litterarum Turis carere, namquamque Rempubicam litterarum, & sapientibus Viris illustrari, & sine ipsis gubernari non posse, de eiusdem Fratris sui voluntate, & consensu sibi credita ad laudem Dei Omnipotentis, & salutem eorum Desuntorum, & Benefactorum suorum reliquit, quod in Civitate Verulana, gymnasium constituitur, prout insimul ipsi, fratre suo vivente, oretentius firmiter construxerunt, & pro constituto firmiter ipsum habuerunt, quod gymnasium francum vocari voluerunt sub cura Illustrissimi, & Reverendissimi Domini Episcopi Verulani, vel sui Vicarii in eius absentiam, & magnifici D. Manlij, & filiorum heredum, & Successorum suorum descenditum ex eius VXORE D. Elisabetha nupsit ipsius Testatoris, eorum videlicet, qui perenerint, ad gradum Doctoratus, quod aliter à dicta cura remoucantur, duorum Canoniceorum S. Andreæ, duorum Canoniceorum S. Erasmi, qui à Capitulis dictarum Ecclesiarum eligantur, Sindici, & duorum Officialium Civitatis Verularum, qui per Consilium eligantur, Guardiani Sancti Martini de Verulis, hac conditione apposta, quod si dictus D. Manlius in termino unius mensis computandi à tempore, quo Conductor Ergasterij sui in Urbe tenetur solvere salarium semestrem non concordaverit, & conuenit cum praedictis D. Canonicis, Sindico, Officialibus, & Guardianis ad instituendum, & exequendum dictum gymnasium, & eligendum, & providendum de idoneo Magistro, & Grammatico, non possit, neque debeat intrucere amplius sed ipsi DD. Episcopus, Canonici, Sindici, Officialiales, & Guardiani possint, valeant, & debeant omnia supradicta facere, & debita executioni commendare sine ipsius Domini Manlij interuentu, & protinus dote reliquit totum Ergasterium suum cum omnibus postum in Urbe in Regione Campi Martij in Contrada S. Lucie della Tinta iuxta rem heredum Michaelis Casalis, & S. Ioh. vel S. Hieronymi, rem Ecclesie S. Lucie iuxta flumen à pede, & viam publicam, & alios fines, Item omnes possessiones suas positas in Territorio Anagnina in Contrada, quae dicitur la Valle del Conte capacitatis octo rubrerum, vel circa iuxta rem Antonij

Scarpinelli, seu eius heredum de Ferrentinè, rem heredum Ioannis de Gaignano, rem Mattbai S. Angeli, rem D. Gentilij Ioh. rem Magistri Iacobi similiter de Gaignano, & alios fines. Item possessiones in eodem Territorio sitas in Contrada Tabet iuxta fossatum à latere, flumen à pede, viam publicam à capite cum possessione, siue prato supradictam viam, & dictas possessiones via mediane iuxta rem heredum Ostianiani Vatarini, & alios fines. Item omnes alias possessiones in eodem Territorio videlicet suas praterlegatas à D. Petro Franco. Item reliquit, quod si Domina Elisabetha Neptis sua mori contigerit absque legitimis, & naturalibus filiis omnia bona, quae habuit in dotem, & dotis nomine voluit deueniri ad dictum Gymnasium Francum, ut patet in Testamento Domini Petri de dote ei relicta, & dictarum prater legatam ipso D. Petro Franco. Item reliquit, quod Praceptor, siue Magister gratis doceat Verulanis, & in die S. Michaelis Arcangelij, cum omnibus Scholaribus voluit interesse Diuinis in Cappella ab ipso fratre suo, & ipso Testatore erecta, & dotata in Ecclesia S. Erasmi. In omnibus alijs autem suis bonis & insituis heredem D. Elisabetham Neptem suam praedictam, ut ex Testamento rogatus sub die 9. Junij 1538 per Ioh. Martellam Notarium Verulanum.

In Codicillo vero postea condito die 9. Julij eiusdem anni per rogatum praedicti Notarij ademitur eligendi Praeceptorum alijs prater quam Manilio eiusque filijs, & descendentes masculis ibi: reliquit dictam curam de eligendo idoneo Praeceptore Grammatico in dicto Gymnasio praedicto D. Manilio, & suis filiis heredibus, & successoribus masculis descendentes ex eo, & eius VXORE Domina Elisabetha etiam in perpetuum, & exclusis alijs Electoribus in Testamento contentis, dum hoc videlicet quod praefatus D. Manlius, & alij Successores teneantur quolibet anno eligere in termino duorum mensium, quod aliter dicto electio, & cura deueniat eo modo, ut in Testamento continetur &c.

Aduertendum est, quod praedictum legatum tanquam factum à Testatore ex conscientia Petri fratris sibi credita ad laudem Dei Omnipotentis, & salutem eorum Desuntorum, & Benefactorum suorum dicitur pium S. si unum de praedictis Auth. ut cum de Appellat. cognosc. Ciardin. controu. forens. cap. 5. num. 9. Rub. Praef. resol. cap. 1. num. 8. Monet. de Commut. ultim. vol. cap. 4.

cap. 4. num. 18. *Barbos. de Iure Eccles. univers. lib. 3. cap. 27. num. 11. & Amosbazz. de Caus. pñs. lib. 1. cap. 1. num. 6. iuncto num. 30.* Ultra quod cum factum fuerit
 30 pro erudiendis pueris huius Ciuitatis Verulanæ, ubi non aderat, nec adeſt Gymnaſium publicum reſpicit honorem Ci-
 31 uitatis l. *Ciuitatibus verſ. hoc amplius 125. ff. de Legat. 1.* Et vtilitatem publicam, ad quam pertinet habere homines eruditos, & literatos ad *sex. in cap. final. de Magiſtr. & firmat Cobell. ad Bull. boni Regim. cap. 38. num. 6. cum duobus ſeqq.* & quod cauſa ſtudentium reſpiciat publicam vtilitatem tradunt *Alex. ad Bar. in leg. vnic. §. ita ut unicuique num. 3. Cod. de Stud. liberal. Vrb. lib. 12. Petrus Barbos. in leg. 1. par. 7. num. 50. ff. Solut. Matrim. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 186. num. 13. & comprobatur Antunez Portugal. de Donat. Reg. tom. 1. lib. 2. cap. 22. num. 1. cum ſeqq. & huiusmodi legatum pro erudiendis pueris, & ſic pro bono publico, cenſetur pro anima relictum alijs reſatis tradit *Barbos. d. cap. 27. num. 21. & opus pium iudicatur, vt firmat Dian. Oper. moral. par. 6. traſt. 8. reſolut. 38. num. 2.* Vnde eo magis in-
 32 cumbat onus adhibendi omne ſtudium pro electione eximij, ac omni virtute prædiri Præceptoris cum integra aſſignatione omnium fructuum bonorum, vt ſupra illi tanquàm de Gymnaſij aſſignatorum, alioquin ſi dimidiarentur (quod *Deus* avertat)
 33 mortaliter peccaretur non adimpendo mentem Teſtatoris, prout ex iniſtitia hæres, & executor Teſtamentarius tenentur, vt ſcilo *Nauarro* reſpondit *Sanchez. Conf. moral. lib. 4. cap. 1. dub. 47. num. 1.* Ac præter peccatum mortale teneretur ad reſtitutionem, nam tripliciter delinqueretur nempe contra fidelitatem proprii muneris, cent. à iuſtitiam Magiſtri, & publici boni, in quorum gratiam factum eſt legatum, & contra Religionem, cum ſit opus pium, vt firmat *Lexan. Oper. moral. par. 2. in verbo Legatum num. 3.* Et vterius tam eligentes, quàm electus incurrerent, ſi inter ſe colluderent, ipſo facto in ſuſpenſionem, & excommunicationem reſpectiue ex diſpoſitione *Conſtitutionum Synodaliũ* hoc me: *Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Angelucci Episcopii Verulani* ob eius egregias virtutes, & rerum in hac Ciuitate, & Diocceſis rerum geſtarum nunquàm ſaris laudati in ſit. de *Executoribus Teſtamentarijs* Præterea ſi non adimpleretur prædicta di-*

Tom. II.

ſpoſitio cenſeretur Teſtator ſpretus, & 34 offenſus ab Electoribus, quibus fidem ſuam commiſſi, qua præter tanquàm indigni iure eligendi Præceptorem, omne eorum ius amitterent iuxta reſponſum *Patriniani in l. Si Patroni filius §. qui fidei commiſſariam hereditatem ibi: cur enim, non videatur indignus, vt qui deſtituit ſupremas Deſunctorum preces conſequatur aliquid ex voluntate? ff. ad S. C. Trebell. & tenent Fraigo. de Regim. Reſp. par. 3. lib. 5. diſpuſ. 8. §. 16. num. 483. & Dian. Oper. moral. par. 6. traſt. 6. reſol. 3. num. 3.*

Non omittendo hac occasione addere, regulare eſſe, quod legatum ad certum vſum deſtinatum in alium conuerſi
 35 non valet, vt docet *Barbos. in Clementin. quia contingit num. 11. de Relig. domb.* Et quæ ad certum vſum pium ſunt deſtinata, debent integrè in illum conuerſi abſquẽ eo quod Adminiſtratores valeant quidquàm in vſum proprium errogare, iuxta legem ſancitam à *Clemente V. in diſta Clementin. quia contingit ibi: prouentus eſdem in vſus ſuos damnabiliter conuerſentes, cum tamen, & qua ad certum vſum largitione ſunt deſtinata fidelium, ad illum debeant; non ad alium vſum (ſalua quidem Sedis Apoſtolice auctoritate) conuerſi. Ipſi enim non poſſunt arbitrare, cum ad Ro-
 36 manum Pontificem ſpectet pias Deſunctorum voluntates commutare, vt firmatur in diſta *Clementin. quia contingit ibi; Barbos. num. 13. & in traſt. de Offic. & Poſteſt. Episcop par. 3. allegat. 83. num. 1. Antonell. de Regim. Eccleſ. lib. 1. cap. 10. §. 9. num. 77. & Rot. coram Buratt. deciſ. 560. num. 2. ibique Adden. & alibi ſapè.**

Non omittam etiã hic adnotare, quod cum luenes compatriotæ abundent Præceptoribus in omni ſcientia nullam eorum ignorantie excuſationem allegare valebunt. Etenim in Ciuitate Fauentis præter Scholas publicas Gramaticæ, Rethoricæ, Arithmeticæ, & Muſicæ in executionem diſpoſitionis teſtamentariæ *Horatii de Valiranis* eternæ memoriæ dignæ creata fuit die prima Februarij 1606. Lectura
 38 publica Inſtitutionum Ciuium à *cl. mem. Cardinali de Valentibus* Episcopio Fauentino conſanguinitate coniuncto cum *Domino Io. Baptiſta* pariter de *Valentibus* Milicie in Vrbe Colateralis Amico cariffimo, & nunquàm ſatis laudato ob ſingulares eius animi dotes, vt ex Breui erectionis, & Capitulis tenoris ſequentis.

FF

Er

*Erminius miseratione Divina sit. Sancta
Maria Transpatina S. R. E. Prasbyter
Cardinalis de Valentibus nuncupatus Dei,
& Apostolica Sedis gratia Episcopus Fau-
entinus Dilectis in Christo filiis nostra Ciui-
tas Faentina Ciuibus salutem in Domino Sa-
ne nostris mediantibus Viris DD. Andrea
Bettiso, & Andrea Matbiolo I. V. DD.
petitis continebat, quod alias dum erat in
humanis honesta mulier U. Horatia de Va-
liranis suum cecidit Testamentum anno
Domini 1557. sub die 21. mensis Ianuarij
ex rogatu Ser Petri Matthai Marchini
olim Notarij Fauent. in quo inter cetera
disposuit, prout in dicto Testamento, ac pre-
cibus nobis desuper porrectis, & in actis
Curie, & Cancellarij nostri registratis, un-
de nos studio Paterna sollicitudinis inten-
dentes, ut pie Desuctorum voluntates
executioni mandentur auctoritate nostra
ordinaria, & qua in hac parte fungimur in
dicta nostra Ciuitate Faentina, quam Di-
uina bonitas tot Religiosorum Monasterio-
rum, Domorum, ac Piorum locorum insi-
gnit: Non immerito etiam ut scientiarum
fuit secunda, & Viros prodncat consiliari
maturitate conspicuos occasione desuper pre-
bente legatam perpetuam lecturam Institu-
tionum habendam ab vno I. V. D. Faentini-
no, ab Antianis, Conservatoribus, Priore,
Decanoque Doctorum pro tempore, & sex
probis Viris scientificis: a generali Consilio
deputandis, usque coram Nobis congregan-
dis per vota Secreta eligenda, ac per nos con-
firmando, cum Capitulis a Conservatoribus
eiusdem S. Montis consciendis, & a Nobis
approbandis hic patensibus nostris litteris
erigimus, & constituimus cum annua pen-
sione scutorum quinquaginta sumendorum
ex introitus bareditatis predicta non so-
lum &c. sed omni alio meliori modo &c. in
quorum fidem, Testimonium premissorum
has manu nostra subscriptas &c. in predi-
ctam Curia nostra Episcopalis Notarium,
& Scribam subscribi mandauimus, sigilli-
que nostri, quo in talibus utimur iussimus, &
fecimus appensione muniri. Datum Faentis
in nostro Episcopatu Palatio sub anno a Na-
tinitate D. N. Iesu Christi millesimo sexcen-
tesimo sexto indictione quarta tempore Pon-
tificatus SS. in Christo Patris, & D. N. D.
Pauli Dinina Praesidentia Pape Quinti an-
no eius primo, die vero 1. mensis Februarij.
Erminius Cardinalis Episcopus.*

*Bernardinus Battalia Cur. Episc. Fau-
entia Not., & Cancell. de Mandato &c.*

*Capitula obseruanda à Legente Doctore,
sunt sequentia.*

Nel nome del Sig. Iddio correndo l'an-
no della sua Natiuità 1606. & del Pon-
tificato di Papa Paolo Quinto l'anno pri-
mo, sotto il buon gouerno dell'Illustris-
simo, & Reuerendissimo Sig. Cardinale
Ermnio Valente per la Dio gratia, e della
Santa Sede Apostolica Vescouo di Faenza,
li Signori Conservatori del Sacro Monte
della Pietà di detta Città Esecutori della
piamente, & virile disposizione dell'egre-
gia Madonna Horatia Valirani per l'ele-
ctione del Dottore, e suo stipendio, e sa-
lario hanno stabiliti gl'infracriti Capito-
li, quali doueranno essere inuolabil-
mente obseruati, approuati che saranno
da Sua Signoria Illustrissima, e Reueren-
dissima.

Prima si supplica Sua Signoria Illustris-
sima, e Reuerendissima, che per sua bon-
tà, e benignità di questa Lettura, acciò
sia trattata, e mantenuta con quella ripu-
tatione, che conuiene.

Li Signori Antiani, li Conservatori del
S. Monte, il Priore, & il Decano del Col-
legio de' Dottori per li tempi con sei Gen-
tilhuomini da nominarsi, & approuarsi ca-
nonicamente nel Consiglio generale di
Faenza, li quali tutti alla presenza, e con
il voto di sua Signoria Illustrissima, e Re-
uerendissima per suffragj secreti faranno
l'electione del Dottore che dourà legge-
re, remota da loro ogni passione monda-
na, & ogn'interesse humano, mà solo
habbiano l'occhio al bene publico, & al-
l'honore della Città con dare ciascuno il
suo suffragio al più idoneo, e letterato
in questa professione di leggere, & di buo-
ni, & honesti costumi, e per li due terzi
s'haurà per eletto, & in caso di parità nel-
li voti accaderà à quello, che più piacerà
à Sua Signoria Illustrissima, e Reuerendis-
sima, e la detta electione sarà per tre anni,
mà però che ogn'anno debba essere bal-
lottato senza concorrenti, & non ottenen-
do per due delle tre patti, in tal caso si
ammettano gl'altri concorrenti per altri
tre anni, e così continui sempre.

Che non possa essere ammesso al con-
corso chi non sarà matricolato nel Colle-
gio de' Dottori, e che non sia originario
di detta Città, & essendoci Dottori, qua-
li habbiano dieci anni di Dottorato, e più
che vogliono concorrere non possano ef-
ferre admeffi altri inferiori di grado di de-
cto de-

to decennio al concorfo con effi, eccet-
tando però quelli che hauelfero dato fe-
gno di fe con fottente publicamente ò
nella fcola, ò altroue otto, o più conclu-
fioni.

Leggerà nelle Scole la mattina doppo
che farà letta la lectione d humanità, e
e fonata la Campana per vn quarto d'hora
il Tefto con la gloffà, & il giorno doppo
pranzo in Cafà il Tefto folo.

Vacherà trè melfi dell'anno, cioè Luglio,
Agoffo, e Settembre circa al leggere nel-
le Scole, mà leggerà in Cafà alli Nouitij
il Tefto, & vna volta la fettimana atten-
derà all'Accademia con i più prouetti.

Vn giorno della fettimana di tutto l'anno,
cioè il Giovedì haurà vacanza tutte le fe-
fte, & quelle ancora, che fi offeruano nel-
la Città, & otto giorni auanti il Natale di
Noftro Signore, fino all'Epifania inclusi-
uè, quindici giorni auanti la Quadragefi-
ma, la fettimana Santa, per tutta l'Octa-
ua di Pafqua, due giorni auanti la Pente-
cofte.

Il Salario per detta Lettura farà di fen-
di cinquantà conforme al decreto fopra,
ciò fatto dall'Illuftriffimo, & Reuerendifsi-
mo Signor Cardiale Vefcouo, quali fi
douranno pagare di trè melfi in trè melfi an-
teicipatamente.

Li Scolari douranno effere modelfti, e
fauj, e portare refpetto al Dottore loro
Maeftro, & anco trà loro, in modo che
non facciano iftrepito, ne difturbino la let-
tione, ne trà loro vengano à ruffa forte pe-
na d'effere difcacciati come difcoli, oltre
l'altre pene da imponerfi da fua Signoria.
Illuftriffima, ò fuo Vicario.

Li Signori Conferuatori per li tempi
douranno attendere all' offeruanza delli
fudetti Capitoli, & almeno ogni mefe vna
volta uifitare le dette Scole, & eronandofi,
che il Dottore manchi del debito fuo fiano
con fua Signoria Illuftriffima, ò fuo fuc-
ceffore per li tempi, & in affenza con il fuo
Vicario Generale per prouedore, & im-
ponerli quella pena, che farà da fua Si-
gnoria Illuftriffima giudicata bene.

Si riferua fempre mal à fua Signoria Il-
luftriffima, e Reuerendiffima come Vefcouo
ordinario la Sopraintendenza, & au-
torità in detta Lettura nel Dottore, e
nella Scolarità d'altezzate, e minuire li fopra-
detti Capitoli con le pene, & altre proui-
fioni fe condotti fuo arbitrio non folo nel
modo predetto, mà in ogn'altro di ragio-

ne migliore, in fede delle cofe fopradet-
te &c. il dì 14. Febraro 1606.

*Supradicta Capitula; Ordinationes, &
Statuta tanquam iuffa; & conuenientia
approbamus, confirmamus, & obferuari
mandamus fub panis etiam arbitrio noftro
imponendis, & moderandis, nec non No-
bis, & Succefforibus noftis referuamus or-
dinariam, & delegatam auctoritatem, &
Iurisdictionem in premissis, & circa ea, ac
personas in casibus &c. non folum &c. fed
alia meliori modo &c. Dat. Fauentie in Epi-
fcopali Palatio die 14. Februarij 1606.*

Erminius Cardinalis Epifcopus.

Bernardinus Battalia Curia Epifcopalis
Fauen. Cancellarius mandato &c.

Die 29. Aprilis 1609.

*Illuftris D. Prædixus Cælius Vicarius Il-
luftriffimi, & Reuerendiffimi DD. Cardina-
lis de Valentibus Epifcopi Faueni. de ordine
Illuftriffime Dominationis fua additis in-
fcriptum Capitulum, quod inuolabiliter
obferuari mandauit &c.*

Che à tutti li fudetti Signori Votanti,
fia dato il giuramento di dare il loro voto
trà le perfone, che pretenderanno d'effe-
re eletti, e faranno poffi à concorfo per
Lettore à quello, che in confcienza giudi-
cheranno di Dottrina, di prattica, e d'at-
titudine nel leggere, e che fia per dare
maggiore fodisfattione à gli Scolari, & al
benefitio publico, & col folo rifguardo,
che per tale electione fe n'habbia da fpe-
rare più certo frutto, & non per prattiche,
parentele, amicizie, ò altro intereffe par-
ticulare. Volendo fua Signoria Illuftriffi-
ma, che il giuramento da darsi à quell'
effetto fi eftenda che il voto non fi dia
con i fudetti intereffi, & affetti, haueredo-
fi ad hauere folo mira al bene publico, &
al benefitio, e eufcita delli Scolari, &
de Gioiani.

Alexander Calderanus Secretarius,
& Notarius rogatus &c.

Erefta etiam fuit Lectura publica Phi-
lofophiæ prout difpofuerat *bo. mem. Ale-
xander de Cittadini* Rector Parochialis
Ecclesiæ Sancti Marci in eius testamento
rogato sub die 27. Augusti 1630. per An-
dream Rondinivum, in quo Antonio ex
Fratre Nepoti hæredi inftituito fubftituit
Confraternitatem Sancti Gregorij vulgo
nuncupatam *del Vergognosi* in iuncto fequen-

ti onere: Che sia obligata di pagare ogn' anno in perpetuo, e fino alla consumatione del Mondo scudi cinquanta da lire quattro di bolognini l'vno dell'entrate dell'heredità del detto Testatore ad vn Dottore di Filosofia, il quale legga in publico, e priuato qui in Faenza la Filosofia, come si fa nella Città di Bologna, e Padoua, & altre Città, doue si legge publicamente tale scienza. Dichiarando, e volendo il detto Testatore, che l'elezione di tal Dottore s'aspetti, e s'appartenga alla detta Compagnia con scienza, e partecipazione dell'Illustrissimo, e Reuerendissimo Monsignor Vesouo pro tempore di detta Città, o suo Vicario, o chi terrà il suo luogo in quel tempo, e dell'Illustrissimi Signori Antiani pro tempore di detta Città. Dichiarando, e volendo il detto Testatore, che tal Dottore sia vn Prete, o Secolare di detta Città di Faenza, il quale sia di fresco venuto da Studio addottorato, e quando non ve ne sia vno di questi, s'elegha vn Frate Teologo dell'Ordine di San Francesco pure della detta Città di Faenza, e quando non ve ne sia, delli sudetti s'elegha vn Padre simile di San Domenico, e quando non ve ne sia, dell'vno, e dell'altro Ordine, se n'elegha vno à beneplacito, e secondo la volontà delli sudetti Signori Elettori.

Occasione prædictæ dispositionis controuersum fuit per Confratres Dominis Antianis Vorum in electione Lectoris, & facto compromisso in personam doctissimi *fel. recordat. Mercurialis Merlini* tunc Locumtenentis Ciuiilis Generalis Prouinciæ Romandiolæ, vt ex instrumento rogato sub die 29. Decembris 1650. per quondam Thomam Donellum Notarium, & Cancellarium Communis emanauit fauore DD. Antianorum Laudum, quod exhibitum fuit eidem Notario Donello sub die 2. Martij 1651., & fuit executioni demandatum.

Dederunt etiã dicta verba, *che sia di fresco venuto da Studio addottorato* bis ansam Patribus Sancti Francisci Substitutis impugnandi electionem Lectoris factam, prætendentibus purificationem ad eorum fauorem, sed semper succubuerunt, & vltima vice emanauit sententia in gradu appellationis sub die 12. Decembris 1682. ab Eminentiſſimo D. Cardinali Curſio tunc A. C. confirmatoria fauore Domini Antonij Vincenzij Maioli, qui Laurea Do-

ctorali insignitus redierat ad Patriam paulò vltià trienium, quod spatium temporis non excludit, quin censeretur post *di fresco venuto*; Nam repositum est in arbitrio Iudicis id determinare inspectis circumstantijs rei, ministerij, & personarum, vt docet *Antonell. de Temporal. lib. 1. cap. 4. sub num. 1.* vnde incontinenti etiã aliquando dici valet aliquid factum, quãuis interceſſerit intervallum decem dierum, imò duorum mensium, ac etiã vnus anni, vt firmat *Bellon. de Possess. eorum, qua incontinenti sunt lib. 1. cap. 119. nu. 1. cum seq.* & alijs relatis tradit *boism. R. P. D. Antonell. dicto lib. 1. cap. 11. sub num. 10.*

In casu autem nostro verisimile est, quod prudens Testator eatenus apposuerit illa verba, *che sia di fresco venuto da Studio addottorato*, quatenus iuxta quotidianam experientiam existimauerit, quod cum agatur de Lectura scientiæ speculatiuæ, quæ sicut magis vireſcit in eo, qui de recenti illam exercuit, & professus fuit in Scholis, seu Archigymnasio, ita regularitèr solet fenescere, ac euanesce in eo, qui per multum tempus eam non exercuit arguendo, & disputando. Verum quotiès in Ciuitate concurrat aliquis, qui etſi de proximo non redierit à Studio, attamè in Philosophia sit excellens, ac æquè benè suas partes adimplere valeat, adhuc admittendus videtur, exclusis Patribus substitutis, cum idem finis, & effectus à Testatore contemplatus sequatur, nam in interpretandis vltimis voluntatibus non debet attendi simplex verborum cortex, sed substantia voluntatis ipsius disponens, eiusdemque finis, ob quem motus fuit ad disponendum ad *sext. in l. in conditionibus primum locum in princ. & l. Publicus Menius circa finem versic. & verba ff. de Candid. & demonstrat. ibique Scribentes, Crauet. conf. 869. num. 5. Cardin. Mantica de Coniunctur. vltim. volunt. lib. 11. tit. 16. num. 3. ac lib. 3. cap. 3. num. 9.* latè ad plura inferens *Castili. Controuers. Iur. lib. 4. cap. 25. num. 36. cum seqq. Roccha disput. Iuris select. cap. 25. num. 28. volum. 1. & cap. 194. num. 137. volum. 2. Rosa coram Rembold. decis. 266. nu. 3. & coram Danozett. iun. decis. 427. num. 6. versic. non obstat cum seq.* vbi decisum fuit, constitutum in ætate annorum quinquaginta esse capacem legati facti iuueni, ex quo ipse quoquè poterat conseruare agnationem à Testatore vnicè contemplatam,

plam, cum iam haberet Vxorem, & filios.

Edque magis capienda est talis interpretatio; quia si Testator viueret, & interrogaretur, verifimiliter ita responderet, vendè pro difpofito, & expreffo haberi debet, ac fi expreffè difpofuiffet ad text. in l. Pactum §. final. vbi celebris gloss. ff. de Pact. nupt. l. Titius §. Lucius ibique Bart. & Iafon. in primo notab. ff. de Liber. & Posthum. Menoch. conf. 173. num. 66. volum. 1. Castill. dicto cap. 25. num. 39. & latius cap. 12. num. 1. cum seqq. pluribus concordantibus cumulatim prosequitur Roeca dicto cap. 25. num. 29. & cit. cap. 194. nu. 138. Surd. decis. 37. num. 30. iuncta decis. 91. num. 24. Rot. coram Pampbil. decis. 156. num. 14.

Idque comprobatur fuit ex obferuatione 46 tia subsecuta, dum iam prædictam Le-cturam exercuerunt bo: mem. D. Franciscus Armeninus, qui septennio, & bo: mem. D. Petrus Franciscus Berteminus, qui nongennio ante, lauream Doctorem adepti erant, vt animaduertit Gratian. discept. 606. num. 18. vers. quibus cum seq. Illustriss. Roeca Disputat. Iur. select. cap. 19. num. 22. volum. 1. & Rot. coram Cerro decis. 174. num. 11.

Accessit quoque Lectura Theologiae ex vltima dispositione bo: mem. D. Ostaiani 47 de Saluionibus rogata sub die 18. Martij 1659. per quon. Blasium Pantaluppum Notarium Faentinum exercenda per Patrem Religionis Seruorum prout ad præfens laudabiliter exercetur à Patre Magistro Thoma Maria Morello singulari prudentia, doctrina, & morum honestate ornato, iuxta Regulas, & ordinationes factas per Patrem Magistrum Paulum Saluionum, quæ publicatæ fuerunt die 19. Nouembris 1671. tenoris sequentis.

Item detto Signore Ottauiano Saluioni Testatore à laude, & gloria di Dio, & ad honore di questa sua Patria di Faenza, & per beneficio vniuersale vuole, ordina, & commanda, che sia instituita vna Lettura publica, & perpetua in detta Città di Faenza di quella dottrina, o scienza, che sarà dichiarata dal Molto Reuerendo Padre Maestro Paolo Saluioni dell'Ordine di Santa Maria de Serui Fratello di detto Signor Testatore, & al presente Priore del Monastero de Serui di Faenza, al qual Maestro Paolo Saluioni detto Signor Testatore dà, & concede ogn'opportuna, & necessa-

ria facoltà di far dichiarare, & terminare tutto quello parerà, & piacerà al detto Padre Maestro Paolo, intorno all'institutione della Lettura, & tante volte, quante occorreranno sì circa la Persona del Lettore, come del luogo, stipendio da darsi à chi leggerà, & il tempo, & il termine, o termini del pagamento di detto stipendio, & di doue si douerà cauare il denaro, & dichiarare il tempo, che si dourà cominciare à leggere, volendo, che quanto sarà fatto, & dichiarato dal detto Padre Maestro Paolo Saluioni sia per ben fatto senza alcuna contradictione, oppositione, & richiamo, intendendo, che il Lettore sia sempre vo Padre della Religione de Serui Faentino, o vero figliuolo del Conuento di Faenza, & in caso di mancanza di soggetto habile delli sudetti, vuole detto Signore Testatore, che il detto Padre Maestro Paolo consideri, & dichiari, che cosa si debba fare, & quando debba leggere, & come, & con quali conditioni, & il sudetto Padre Maestro Paolo dichiarare l'electione, & la forma, il modo d'essa, & di che dourà leggere, & in somma si faccia tutto quello che ad esso Padre Maestro Paolo parerà, & piacerà intorno à questa Lettura.

In Christi nomine Amen &c. die 6. Iunij 1670. Coram me Notario, & Testibus infrascriptis personalis constitutus Admodum Reuer. P. Magister Paulus Saluionus de Faentia, & ad presens Prior Vener. Conuentus Sanctæ Mariæ Seruorum Faentia actualiter exhibet, dat, & consignat mihi Notario infrascripto hoc presens folium sigillatum sigillo Familiae de Saluionis ad numerum nouem, prout cum effectu videtur, asserens intus adesse alterum folium scriptum, & subscriptum ab eo, ac cum suo iuramento recognitum ex rogatu mei Notarij constituentem quandam suam dispositionem, quam etiam nunc ratificauit, & approbauit, & cum reiterato iuramento taleo pestone &c. confirmauit sub obligatione bonorum &c. etiam in forma Reuerenda Camera Apostolica iubens non aperiri per me Notarium &c. nisi secuta morte ipsius Admodum Reuer. P. Magistri Pauli, quia sic sibi placuit &c. omni &c. super quibus &c. Tenor vero folij de quo superius fit mentio est, qui sequitur videlicet.

Die 5. Iunij 1670.

Ego Fr. Paulus Saluionus Faentinus Sacra

cra

era Theologia Magister Ordinis Seruorum Beata Maria Virgini, ac Eminentiſſimi, & Reuerendiſſimi D. Cardinalis Cybo Theologus licet immeritus, auctoritate mihi à Fratre meo D. Ottauiano Saluione bonem. in ordine ad Lecturam ab ipſo de anno 1659 inſtitutum tradita, prout ex Teſtamento ab eodem conſeſſo, & per D. Blaſum Pantaluppum Notarium publicum Fauentiae rogato, intendo, & volo iuſſi de Cauſis animam meam mouentibus, quod Lector eligendus non legat, niſi poſt decem annos à die mei obitus. & ſi quid contra factum fuerit pro non facto, & nullo prorsus habeatur, & eadem auctoritate declaro, quod pecunia, qua ex redditibus, & fruſtibus preſentium Cenſuum, & Terrarum hereditatis dicti D. Ottauiani per decem annos percipiuntur, ſpectare, debeant ad D. Catherinam Saluionem meam Sororem, nec non ad procreatos ex illa, & in ſubſidium ad D. Coraleum de Benediſtis eius Conſortem.

Vt autem pateant, qua animam meam ad hac peragenda impulerint ſunt videlicet multiplicia ſeruicia à dicta mea Sorore, & à D. Coraleo mihi occaſione indigentiarum mei Conuentus preſtiſſa, atque largitiones facta, preſertim ſcuto um centum quadraginta, qua in utilitate Conuentus prædicti ceſſerunt, propter quæ decerno, & volo in virtute ſupradictæ facultatis, quod ſtipendium Lecturæ eſſe intelligatur, & ſcuto eorum quadraginta monetæ currentis iuliorum decem pro ſcuto, cæteris Fratris mei diſpoſitionibus teſtamentarijs, nec non iſis, quæ cum D. Hyppolito Berlando Notario Fauentino circa declarationes, & obſervationes pro Lectura conſignata fuere in ſuo robore firmiter permanſuris, derogans, & annullans alia, quæ in ſubieſta materia aliàs per me fuerint ſtabilita, declarans, quod ſi unquam moleſtiæ circa præſata dicti mei, & Conuentus Benefactores, ſive filij, aut filij patientiur, largitiones prædictæ ſint reſtitutioni ſubieſtæ cui tunc temporis de iure, & pro conſcientiæ diſſamine &c. volenſque ſupradicta vim Inſtrumenti in forma Cameræ cum omnibus ſolemnitatibus, & requiſitis habere quemadmodum Notarius, qui aſſumetur, ſe rogabit &c. & hoc omni meliori modo &c. & non aliàs &c. mandans præſentem in ſolij alio includi, Copiam Domino Coraleo de præſentibus per Notarium tribui huiusmodi ſolium in altero reponi, ac cum ſigillis propriæ Familiæ meæ &c. muniri &c. caſſatis Scriptu-

ris, & receptis à partibus bucuſque factis &c.

Ego Fr. Paulus Saluionus Seruita qui ſupra aſſumo &c.

In Chriſti nomine Amen &c. Die 6. Iunij 1670. In mei &c. perſonaliter conſtitutus Admodum Reuer. P. Magiſter Paulus Saluionus Fauentinus Ordinis Seruorum, & ad præſens Prior Conuentus Sanctæ Mariæ Seruorum dictæ Ciuitatis recognoſcendo ſupradictam Scripturam dixit, & medio eius iuramento prout tacto pectore &c. iurauit &c. prædictam Scripturam fuiſſe eius propria manu ſcriptam, & ſubſcriptam, & omnia, & ſingula in ea contenta vera fuiſſe, & eſſe, illaque inuiolabiliter obſeruare, etiã ſub obligatione honorum &c. etiãque in ampliori forma Reu. Cam. Apoſtolice &c. & ita &c. omni &c. ſuper quibus &c.

Aſſum Fauentia Domi Illuſtriſſimi D. Iulij Ceſaris Maradij Nobil. Fauentinus iuxta &c. Preſentibus eodem D. Iulio Ceſare, & Illuſtriſſimo D. Valerio Maradio eius filio, ac Illuſtriſſimo D. Comite Annibale Carolo Ferniano etiã Nob. Fauentino teſtibus &c.

Ego Dominicus Montanarius Fauentinus publicus Apoſtolicæ auctoritate Notarius de prædictis rogatus ſubſcripſi, & ſignavi &c.

In nomine Domini Amen &c. Reſeritur in Archiuo Inſtrumentorum Ciuitatis Fauentia in rogatibus Ser. Hyppoliti Berlandij vltimi Notarij publici dictæ Ciuitatis in Protocollo primi ſemestris anni 1662. ſub folio 71. inſcripta declaratio, ſeu diſpoſitio ſigillata, & conſignata ſupradicto Notario ſub die decima tertia menſis Februarij dicti anni, & deinde aperta, & publicata ſub die 19. Nouembris 1671. tenoris ſequentis videlicet.

Ordinationi del Molto Reuer. P. Maſtro Paolo Saluioni Fauentino Seruita Teologo dell'Eminentiffimo Signor Cardinali Cibo intorno alla Lettura inſtituita dalla bonem. del Signor Ottauiano ſuo Fratello, conforme al ſuo Teſtamento rogato per il Signor Biagio Pantaluppi ſotto li 18. Marzo 1659.

In Chriſti nomine Amen. Anno ab eiuſdem Natiuitate milleſimo, ſexcenteſimo ſexageſimo quarto Indictione ſecunda, die autem decima tertia menſis Februarij Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Alexandri Diuina prouidentia Papa Septimi anno eius decimo.

Præ-

Præfens Scriptura Ordinationum Admodum Reuer. Patris Magistri Pauli Saluioni Ordinis Seruorum Beata Mariae Virginis Theologi Eminentiſſimi, & Reuerendiſſimi Principis Cardinalis Cybo conſignata ſuit mihi inſcripto Notario coram inſcriptis Teſtibus ad effectum perpetuo conſignandi in regitibus mei, & de eo publicum conſiciam Inſtrumentum prout de diſtis Ordinationibus rogatus fui, ſcripſi, & ſubſcripſi omni modo meliori &c.

Altum Fauentia in Conuentu d. RR. Fratrum Sanctæ Mariae Seruorum in Camera Reſidentia eiſdem Patris Theologi à parte Superiori, iuxta ſuos conſines ibidem præſentibus Magnifico D. Franciſco Maria Caldeſio Cive, & Notario Fauentino, & D. Iſepp Maria Guſano de Fauentia Teſtibus &c.

Ego Hyppolitus Berlandius Notarius rogatus ſubſcripſi.

Adi 13. Februario 1664.

Hauendo la bo: mem. del Signor Ottaviano Saluioni Faentino inſtituito vna Lettura nella ſua Patria ad honore di Dio, e beneficio vniuerſale, con dare ampla facultà à me, Frà Paolo Saluioni Seruita ſuo Fratello di fare determinare, e dichiarare tutto quello, che da me farà giudicato opportuno, e farà di mio piacere, ſi per l'electione del Lettore, ſi per quaſſiuoglia altra coſa in ordine alla Lettura conforme al Teſtamento per mano del Signor Biagio Pantaluppi Notaro di Faenza ſotto li 18. Marzo 1659. al che ſi habbia riſguardo, e volendo io di preſente ſeruirui, e di fatto ſeruendomi della facultà come ſopra determino, e voglio.

Primieramente. Che il Lettore debba eſſere Maſtro di Sacra Teologia, quale per tre anni habbia poſſeduto il Magiſtero, con hauer fatto i corſi de Studij intieramente ſenza mancanza d'alcun tempo nella forma, che ſtabilicono le ſante Conſtitutioni del noſtro Ordine, di che ſia tenuto farne conſapeuoli i Signori Elettori, con moſtrare i requiſiti à gl' Illuſtriſſimi Antiani del Magiſtrato pro tempore, e queſto habbia in obbligo di leggere Teologia Scolaſtica conforme la materia, che ſi ordinarà di anno in anno da Noi dalli Signori Elettori da deputarſi dall'Eminentiffimo, ò Illuſtriſſimo Veſcouo di Faenza, vno de quali deputati ſia Eccleſiaſtico, e l'altro Antiano della Banca.

Secondariamente alla electione del Lettore vengono con ogni riuerenza nominati l'Eminentiffimo, ò Illuſtriſſimo Veſcouo pro tempore della Città, in preſenza di cui ſi farà l'electione del Lettore, ò del ſuo Vicario Generale, quando il Veſcouo ſia aſſente, quale hauerà due voti, e queſti potrà conferire in aſſenza al Vicario, come ſopra; In oltre gl' Illuſtriſſimi Antiani del Magiſtrato di Faenza, e Poſteſtà pro tempore, il Padre Reuerendiſſimo Inquiſitore di Faenza, li Signori Prepoſto, e Teologo della Catedrale, il Priore de Serui di Faenza, & il primo Maſtro del Conuento, & in mancanza di Maſtro, il più vecchio Sacerdote del Monaftero, il più Antiano Teologo del Collegio de Signori Parochi, & in diſetto di Teologo, poſſa interuenirli il capo principale di eſſo Collegio, & il Signor Conſole de Dottori, quali habbino vo Voto per ſomigliante electione, la quale ſia approuata di tre, in tre anni, ò confermata per voti, ſecondo la volontà, ò determinatione di chi eleggerà; Dichiarando, che l'Eminentiffimo Signor Cardinale Carlo Roſſetti Veſcouo al preſente di Faenza mio ſingulariſſimo Padrone, e ſoggetto verſatiſſimo ſpecialmente nelle materie Teologiche, in occaſione di mutatione, ò rinunzia di Veſcouado habbia pure due Voti, e poſſa ſoſtituire chi ballotti in ſua vece & il giorno dell'electione del Lettore ſi farà la Domenica ſeconda doppo la Reſurrectione di Noſtro Signore, ò in vno de giorni della ſettimana di detta Domenica quando in queſta ſia impedito da determinarſi dall'Eminentiffimo, ò Illuſtriſſimo Veſcouo.

Terzo quelli, che bramanno concorrere alla Lettura faranno capo al Padre Reuerendiſſimo Generale della noſtra Religione, quale ſi compiacerà mandarne nota al Priore de Serui di Faenza per tempo, acciò detto Priore poſſa auilare li Signori Elettori ad effetto di determinarſi perſona, che legga, quale dourà eſſer vinca dalla maggior parte de Votanti, & alla Lettura ſudetta poſſino ammentarſi forſtieri dello ſteſſo noſtro Ordine.

Quarto il luogo doue ſi dourà leggere ſarà (con buona grazia degl' Illuſtriſſimi Antiani) quello doue leggono gl'altri Lettori publici, & il Lettore leggerà ſenza pretermiſſione, conforme l'vſo degl'altri; Et in euento, che il Lettore vada à predicare

care la Quadragesima, sia tenuto rimettere quelle Lettioni che si doueuanò nel tempo Quaresimale, e darne parte all'Illustrissimo Magistrato, altrimenti sia obligato per la trasgessione si del leggere, come di far auuissati gl'Illustrissimi della Banca di detta rimessa, pagare dieci scudi di paoli d'applicarsi all'Altare del Beato Giacomo Filippo nostro (*qui est de Familia DD. de Berioni*) secondo la disposizione dell'Eminentissimo, o Illustrissimo Vescouo, e non pagando sia forzato, o se sia trattenuto lo stipendio, & escluso per sempre dalla Lettura che così determinò Frà Paolo sudetto: Quinto, che lo stipendio, o recognoscione del Lettore sia di scudi cinquanta, quattro l'anno, da darsi da quello, o quelli a quali toccherà per qualsiuoglia modo di hauere, godere, o possedere in qualunque forma i beni, o parte de i beni del già mio Fratello Signor Ottauiano, o siano obligati, quando fossero più persone, che partecipassero de i beni sudetti concorrere pro rata alla somministrazione, o pagamento dello stipendio nominato: Intendendo, che si dia principio à leggere doppo cinque anni, e mezzo della mia morte, nello spatio de quali cinque anni, e mezzo, potranno godere quelli à i quali toccherà i beni sudetti senza altro fastidio di metter fuori denaro per la Lettura, & in caso non si trouasse chi concorresse per leggere doppo lo spatio sudetto, il denaro de i cinquanta quattro scudi si ponga à multiplico in vtile del Lettore, quando dopoi si trouarà concorrenti, o se ne formi Censo, di che sono pregati ad incombere i Padri del Monastero: E quello che leggerà sia obligato pagare tre scudi per la Musica del nostro Beato Pellegrino Auocato del già detto mio Fratello, nell'occasione della sua Festiuità, e nella mattiua della Festa di detto Beato, pagare vn'altro scudo per la pietanza de Padri: Restando detto Lettore con cinquanta scudi de paoli di stipendio libero ogn'anno, e così il frutto del moliplico sudetto, quando occorra mancanza di leggerfi: Riseruandomi Io Frà Paolo sudetto di potere aggiungere, e diminuire lo stipendio accennato, reuocare, & annullare, e fare tutto ciò sarà di mio volere per la facoltà sopradetta non hauendo altro scopo, che il decoro della mia Religione, e Conuento di Faenza, e questo dico, determino, e voglio in ogni miglior

modo, e forma &c. e la presente sarà sottoscritta di mia propria mano, e corroborata con il mio sigillo, e consegnata à pubblico Notaro.

Io Frà Paolo Saluioni Seruita.

In caso che il Lettore s'infermi, ne possi sodisfare per vn'anno alla Carica, habbia dieci scudi, & il rimanente si ponghi à multiplico, cauando quattro scudi per la Musica, e pietanza, come sopra, e se l'Infermità concederà che possi sodisfare in parte, sia pagato pro rata, cauando si sempre i scudi quattro per la Musica, e pietanza accennata, & in euento, che la Lettura resti per dodici anni, o continuati, o interpellati doppo il multiplico degl'anni dodici à fauore del Lettore, che leggerà, dopoi il denaro si applichi all'Altare del Beato Giacomo Filippo, conforme la disposizione dell'Eminentissimo, o Illustrissimo Vescouo, ne doppo lo spatio de i sudetti anni dodici si faccia altra multiplicatione per la Lettura, ma l'applicazione del denaro all'Altare come sopra duri per sempre portando il caso di non si leggere, come si è detto per lo spatio d'anni detti di sopra, e così dico, e determino, riseruandomi di diminuire, accrescere, annullare, e fare quanto sarà in mio piacere, & in virtù della facoltà, che mi è stata concessa dalla be: mem. del sudetto mio Fratello.

Io Frà Paolo Saluioni Seruita affermo &c.

Negli euenti da mettersi à multiplico il denaro per la mancanza del Lettore, si caui sempre la rata delli quattro scudi da seruire, come si è detto per la Musica, e pietanza de Padri.

Io Frà Paolo sudetto &c. riserbandomi di aggiungere, e fare tutto ciò mi parerà in vigore della facoltà sopranominata. Io fede Io Frà Paolo sudetto &c.

In nomine Domini Amen &c. Et die 19. mensis Nouembris anni 1671. Illustrissimj DD. Antiani Ciuitatis Fauentia widelicet Illustrissimus D. Eques Franciscus Calderonus Prior, & Ottauianus Scaletta I.V.D.; Hyacinthus Felisus, & Cennus de Amici Antiani, ac Per Illustris, & Excellentissimus I.V.D. D. Sebastianus Zamelus dicti Illustrissimj Magistratus Aduocatus cum presentia, etiā consensu, & interuentu Admodum Reuer. Patris Petri Vincentij Mantella de Fauentia moderni Prioris Conuentus Admodum RR. PP. B. Maria Virgi-

*Virginis Seruorum de Fauentia vniuerſimè,
& de communi eorum conſenſu ad effectum
executioni demandandi contenta in retro-
ſcripta, & introcluſa Scriptura, inſtante
diſto D. Aduocato illam mandari aperiri,
periri legi, & publicari ſtante decreto ſu-
per hoc facto à ſupradictis Illuſtriſſimis
DD. de Magiſtratu in Cameris illorum Re-
ſidentia, & per D. Petrum Mariam Cai-
nam illorum Notarium, & Cancellarium
rogato dictam Scripturam aperiri legi, &
publicari alta, & intelligibili voce ad præ-
ſentiam inſcriptorum Teſtium rogat. &c.
Actum Fauentie in Cameris Reſidentia
ad Illuſtriſſimorum DD. Antianorum Præ-*

*ſentibus DD. Romualdo de Rubis, & Iose-
pho de Auenalibus de Fauentia Teſtibus ad
prædicta &c.*

*Ita eſt Ego Angelus Michael-Biccius Fa-
uentinus Not. & Archiuiſta diſta Ciuitatis
rogatus, & requiſitus ſcriptis, & ſubſcriptis*

*Reminiſcendo applicari Electoribus
Præceptorum, & Lectorum prædictorum
(ſecula excommunicatione dummodò non
vigeat Fauentiæ vniſormis Conſtitutio Sy-
nodalis) ea, quæ dicta fuerunt ſupra n. 30.
cum ſeqq. circa obligationem, & poenas ha-
bentium ius eligendi, quamvis talis moni-
tio in Electoribus timoræ conſcientiæ
iudicetur ſuperflua.*

De Mercatoribus Artis Lanæ.

R V B R I C A VI.

Quoniam nullum eſt in Vrbe exercitium, quo magis ditetur, quàm artis Lanæ,
quæ cuiuſcunque qualitatis hominēs ſuſtinet, atque fouet. Eapropter ſtudio
incumbendum eſſe cenſimus, vt ars iſta augeatur, & conſeruetur. Igitur in prī-
mi ordinem, matriculam, ac omnia eorum ordinamenta approbamus, & obſer-
uari mandamus. Volumus tamē quod ſingulo anno in Conſilio generali Ciuita-
tis Fauentiæ eligantur ſaltē duo Viri probi, qui ſint experti in exercitio artis La-
næ tempore electionis dictam artem non exercentes, qui habeant facultatem ap-
pretiandi pannos ſecundum qualitatem ipſorum prout, & ſicut in eorum præci-
piſ, & capitulis conſpexerunt, & promiſerunt. Mandantes omnibus Mercatori-
bus, vt dictis Viris electis eorum pannos exhibere teneantur ad omnem eorum re-
quiſitionem, ſub pœna librarum quinque bonon. pro qualibet vice, qua contra-
dixerint, ſeu exhibere denegauerint, aut æſtimationem non obſeruauerint ven-
dendo pannum pluſquàm fuerit per eos appetitum. Habeant etiā prædicti ele-
cti curam, ne Mercatores fraudent pannos, & ne immiſceant in eis pilos, ſeu bor-
ram, & contrafacientes pœna libr. vigintiquinque puniantur, quarum dimidia ap-
plicetur dictis electis, quarta pars Reſtori eam exigenti, altera quarta pars Com-
muni. Inſuper expreſſè prohibemus quibuſcunq; etiam Officialibus ſancti Mon-
tis ne Lanam, aut Telas laneas in pignus accipiant à quocunq; Textore, ſeu la-
borante, ſiue forenſe, ſeu terrigena, & hoc ne Mercatores eis defraudentur, & ſi
ſecus factum fuerit eas veris Dominis reſtituere compellantur abſque mutuatæ
quantitatis reſtitutione, quæ tamen mutantis, & maxime Maſſarij Montis, dam-
no cedat, & idem obſeruari volumus ſub pœna prædicta in euentibus dictas telas,
& lanam à quibuſcunq; Textoribus, & Lanificibus, ſeu lanam laborantibus ſub
pena prædicta. Meſuratio autē pannorum lanæ fieri debeat extenſo panno ſu-
per tabula non trahendo illum aliter, & meſura poni debeat in medio panni non
in extremis, itā vt meſuratio iuſta ſit, & emptor in meſura non fraudeſcit, pœna
contrafacienti librarum trium bonon. applicandarum vt ſuprà pro qualibet vice.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

1 Homo naſcitur inermis, nudaque corpore,
Folijs ſiccis conſaſis ſeſtant pericamata,
Tam. II.

quibus velabantur pudenda hominibus
num. 1.

Adam, & Hæva velabantur ſibi pudenda in

G e Pa-

- Paradiso terrestri folijs sicuti num. 1.*
Tunica pellicea adhibita suorum pro velandis pudendis hominum.
- 1 *Lanificij ars, quare, & à quo inventa fuerit.*
- 2 *Lanificium utilitate, & honestate aëre precellens indicatum fuit, ut à Matronis, & Regis stirpis exercitum fuerit.*
- 3 *Feminarum, etiam Matronarum munus conveniens est demi colum, lanam, telam, linum, fusumque in exercitio ponere.*
- 4 *B. Maria Virgo operi lana, & serici vacabat.*
- 5 *Anna Vxor Tobiz textorium opus quandis frequentabas.*
- 6 *Puella diebus festinis ad fugandum otium, absque incurso peccati possunt exercitio lana incumbere.*
- 7 *Privilegia plura concessa fuerunt Consulibus artis lana, illamque exercentibus in Vrbe, de quibus ibi.*
Consulibus artis lana in Vrbe concessa fuerunt varia privilegia, de quibus ibi num. 8.
- 8 *Cardinalis Prosectoris artis lana in Vrbe facultates vide num. 8.*
Affessoris artis lana in Vrbe facultates vide num. 8.
Magistratus artis lana in Vrbe iurisdictionis, & facultates vide num. 8.
- 9 *Consulendi sunt Periti in illa arte, & materia, de qua discipatur.*
Artis sua quisque optimus est Auditor, & discipator num. 9.
Russicorum consilium exquirendum est in re Agraria num. 9.
- 10 *Iurisdiclio privative quod ad omnes alias Romana Curia concessa consuetur stante amplissime privilegio munito clausula abdicativa iurisdictionis ab alijs Iudicibus, iuncto decreto irritantis.*
Prorogari non potest iurisdiclio aliorum Iudicis in preiudicium eius, cui privative fuit concessa nu. 10. 11. & 13.
- 11 *Artifices, & Artium Collegia licet habeant proprios Iudices, tamen possunt conveniri coram Potestate.*
Potestas dicitur superior non solum Artium, sed etiam Artificum num. 11.
- 12 *Iudex reassumere potest causas, & inhibere alijs Iudicibus, dum ei concessa fuit iurisdiclio privative & num. 13.*
- 13 *Statuto disponente, quod Artifices Artis lana, vel serici gaudeant ferri privilegio si in matricula descripti sint, tunc privile-*
- gium extenditur etiam in favorem filiorum, & famulorum, quando sunt in actuali servitio Patris, vel Magistri.*
- 14 *Lana appellatione venit etiam filata, dante in tela apponatur.*
- 15 *Lana tincta non venit appellatione lanae. Limita num. 17.*
Colores quosdam lana semel ducit, quosdam semel macerata, & recta non habet numer. 18.
- 16 *Legata lana amplissimis verbis, vel adiecto aliquo signo universaliter venit etiam lana tincta. Vide ibi.*
- 17 *Tinctoria ars comprehenditur sub generalitate artis lanae.*
Tinctores non possunt se dismembrare ab arte lana, & neminem facere societatem numer. 18.
- 18 *Tinctio pro cautione dat sigillum Domino rei, remanente alia parte illius penes eundem Tinctorem.*
- 19 *Tinctio praeferitur super re tincta pro expensis, eiusque mercede quibuscunque alijs creditoribus.*
- 20 *Tinctorum materiam remissum.*
- 21 *Artis lana materiam remissum.*
- 22 *Fori exercentium aliquam artem materiam remissum.*
- 23 *Artis lana est Reip. utilissima.*
Artis lana inreducenda est in Civitatem Fanensiam num. 24.
- 24 *Nobiles mercaturam exercere non debent dedignari.*
Mercatura, & Agricultura sunt cardines vite humana num. 25.
Mercatura necessaria est in Reipub. nedum utilis, & honesta, & quare num. 25. & num. 31.
- 25 *Mercatura praeferantia remissum.*
- 26 *Mercaturam promovere, & favere prosequi debet, qui Reip. praest, & quare.*
- 27 *Mercatura exercitum Nobilitati praeinducit. Dicitur num. 29. Vide num. 31.*
- 28 *Magni Principes, & Magnates mercaturam exercuerunt.*
Mercatura, & negotiationem Nobilitati non praeiudicare decrevit Sa. Mc. Clemente X. num. 32.
- 29 *Dives censetur Nobilis.*
Nobilitas nil aliud est, quam divitiarum innoterata num. 32.
Divitias habens omnem rem habere dicitur num. 32.
Familij divitis conservantur nu. 32.
Familia paupertate perennis num. 32.
Nobilitas absque divitijs sordescit num. 32.
Divi-

- Divitia acquiruntur mediante negotiatione, mercedonio nu. 32.*
 33 *Affessores Artium, & Vniuersitatum etiam Medicorum sacrum abrogati.*
Consulum Artium, & Vniuersitatum iurisdictionis fuit abrogata nu. 33.
Consulum Agriculturæ iurisdictionis non fuit abrogata, nec eorum Affessor nu. 34.

OBSERVATIO.

1 **N** Ascende homine inermi, nudoque corpore, vt eius pudenda, saltem velarentur prius folia ficus confuta fuerunt, vt faceret sibi perizomata, prode practicum fuisse ab Adamo, & Heu in Paradiso terrestri legitur in libro Genes. cap. 3. num. 8. ibi, & aperti sunt oculi amborum, cumque cognouissent se esse nudos, consueverunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata, & deinde tunicæ pelliceæ adhibitz fuerunt, vt notat Risscat. de Stat. hominum. tom. primo sit. de Statu futurorum list. C. cum segg. pag. mibi 176. Verum quia corpus humanum sufficienter non defendebatur ab iniurijs temporis, lanificij Ars inuenta fuit à Noë, vt testatur Glossa ordinaria in eadem Genes. cap. 4. num. 12. ibi Noëma reperit lanificium ad curiositatem vestium, cum prius homines animalium pellicibus viverent, qua mediante melius consuevit, vt prosequitur Risscat. ubi supra list. A. pag. 177.

2 Lanificium autem vtilitate, & honestate adeo præcellens iudicatum fuit, vt à nobilissimis Matronis etià à Regia stirpe procreatis exercitum fuisse refert Alexander ab Alexandro Hier. genial. lib. 4. cap. 8. cum Annot. Tiraguell. pag. mibi 481. ibi. Neque omittendum quondam Vxorjs Viri, & Matris filijs tunicas, togasque facere, easque acu, & licio, ac telis intertere consuevisse: Quamvisque Imperatores, ac Duces à necessarijs sapè vestes contextas induisse quare Alexander Macedo, & Augustus Octavianus domesticis tunicis ab Vxoribus Matre, & Sorore, ac Neptjs confectis vsi sunt, quas veteri more in atrio domus cum Clientibus Romanis intexebant, Greci verò in sacro, & proæ: Quippe apud Matronas quondam lanificium magna laudi fuit, lanamque scisse Mulierum pudicitia, & probitatis signum erat, quod à Phrygijs institutum ad Romanos fluxisse putarim, quibus Attalus Rex primus aurum vasisibus intexere instituit, & comprobatur ex Sallustio. Tom. II.

cris litteris, vt in Prouerb. cap. 31. nu. 13. ibi Quæfuit lanam, & linum, & operata est consilio manuum suarum, & num 19. ibi manum suam misit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fufum iuncto num. 22. ibi. stragulatam vestem fecit sibi.

Hinc munus, & officium seminarum, ac pudicis, castisque Matronis conueniens domi colum, lanam, telam, linum, fusuraque in exercitio ponere debent, vt referendo varia exempla aduertit Risscat. ubi supra list. T. & segg. pag. 177. prode practicabatur à B. Virgine Maria iuxta verba Epiphanijs ibi Operi lana, & serici vacabat relata per Thomam Garzonum in eius opere inscripto la Piazza Vniuersale cap. 103. ubi eruditè de Auctore huius artis, illiusque prerogatiuis, & vtilitate &c. ab Anna Vxorè Tobia, quæ maximam laudem sortita est, eo quia textorium opus quotidie frequentabat, vt in Tob. cap. 2. num. 19. ibi Anna vxor Vxor eius ibat ad opus textorium quotidie, & de labore manuum suarum vtilum, quem consequi poterat aserebat, vt traditum fuit à Diuo Hieronymo in Institutionibus Demetriadi Virgini traditis ibi Habeo lanam semper in manibus, vel flammis pollice fila deducto, vel ad torquenda subtegmina in alucolis suis vertantur, & alibi ad Letam de Instructione filiarum Discat & lanam facere, tenere colum, ponere in gramo calathum, rotare fufum, flamina pollice ducere, quod permissum est puellis etià in diebus festiuis absque incurfu peccati ad sugandum otium, & ne ad domus fenestras se conspiciendum exhibeant, vt tenet Homobon. de Bonis Consultor. casuum Consciens. vol. primo par. 2. respons. 33. & Siluest. in verbo Dominica. qu. 5. dist. 3.

3 Cum igitur antiqua, & nobilis Ars lanæ non minus vtilis, quàm necessaria sit Reip. ad illius exercitium magis promouendum, & coadiuuandum in Vrbe concessa fuerunt nonnulla priuilegia Consulibus huiusmodi Artis per Martinum V. in eius Bulla la 6 in Bullar. nou. vol. primo, ubi de Iurisdictione Consulum Artis pannorum, per Sixtum V. in eius Bulla in Bullario nouo tom. 2. la 14. S. 12. ubi de auctoritate, & iurisdictione Consulum Artis lanæ, quæ priuilegia postmodum præpula deputatione Cardinalis Protectoris, & Magistratus valde ampliata fuerunt à Clemente IX. mediante Chirographo tenoris sequentis.

Reuerendiss. Card. Giacomo Rospigliosi.

Inuigilando noi continuamente con zelo, e cura Paterna all'Indennità de' nostri Sudditi, e considerando di quanta utilità sia l'antica, e nobile Arte della lana negli Stati, nelli quali fiorisce, e quanto sollecito apporri tanto alla Nobiltà, quanto alla Plebe, & hauendo veduto con quanto profitto, & utile sia cresciuta in questa nostra Città di Roma, e suo distretto mediante l'opera, & ottima applicatione di Monsig. Bonacorsi nostro Tesoriere Generale: Volendo noi per quanto possiamo promuovere, e coadiuare l'esercizio di detta Arte, e conoscendo, che per bene proseguirla è molto expediente darli vn Cardinale per Protettore, e deputarli vn Magistrato d'Officiali, li quali non distrugga altre occupationi inuigilino, attendino, & operino continuamente per la buona directione di essa. Però seguitando le Iodupli, & vtili resolutioni delli Pontifici nostri Predecessori di nostro moto proprio, certa scienza, e con la pienezza della nostra Potestà Pontificia erigemo, e constituimo vn Tribunale di quattro Presidenti, quali vogliamo, che sempre siano Romani con l'Assessore, quale sia Dottore dell'vna, & l'altra legge, e tre Mercanti per Consoli, vn Soprintendente, & vn Notaro, e per questa prima volta eleggiamo, e deputiamo Voi Reuerendissimo Cardinale Giacomo Rospigliosi per Protettore durante il nostro Pontificato, e dopo il Cardinale, che sarà pro tempore Soprintendente Generale dello Stato Ecclesiastico, e non vi essendo, per quel tempo, che non vi sarà il Reuerendissimo Cardinale Decano, e per Presidenti eleggiamo, e deputiamo Fabbio Celsi, Marco Accoramboni, Luigi Greppi, e Vincenzo Baccelli, per Assessore Francesco Galeotti, per Consoli Gio: Ferrari, Flauio Valerino, & Anronio Papi, per Soprintendente Gio: Andreoli, con facoltà a detti Presidenti, Consoli, & Assessori di deputare vno, o più Notari, e quelli rimodere a loro arbitrio tante, quante volte li piacerà, & in futuro li Presidenti, Assessore, Consoli, Soprintendenti, e Notaro si douranno elegere nelli modi, e tempi, che si stabiliranno nelli Statuti da farsi col medesimo moto proprio, certa scienza, e pienezza della nostra potestà tutti, e singoli Capitoli, Ordinationi, Statuti, Priuilegi, Indulti, Immunità, Esen-

tionì, & tutte l'altre grazie delli Pontefici nostri Predecessori in qualsiuoglia modo concessi, approuati, & iniquati a fuore di detta nobile Arte, ancorche fossero andati in disusitudine, hauendo il loro onore qui per espresso de verbo ad verbum in quanto sono honesti, e non contrarij alli Sacri Canonì, Constitutioni, e Sacro Concilio di Trento, e col presente nostro Chirografo, e Statuti da farsi approuiamo, e quando sia di bisogno di nouo concediamo, & in ogni, e qualunque difetto tanto de fatto, quanto di legge, che fosse, o fossero in essi interuenuti suppliamo, e sententiamo in questo, & in ogni altro meglio modo, e di più concediamo a detti Presidenti, e Magistrato facoltà di potere con la nostra approuatione, & de' Cardinali Protettori pro tempore riformare, e rinnovare in tutto, & in parte li detti Statuti, & Ordinari antichi, e di farne de' noui, come anche di far bandi sotto pena corporali, e pecuniarie a loro arbitrio da applicarli vn terzo, o altra portione tra l'Esecutori, & accusatore, & altri ad arbitrio del detto Tribunale, & il restante a beneficio dell'Arte sudetta, e gl'vni, & l'altri potetili stampare, e pubblicare sopra la fabrica, la loro perfectione, peritia, & qualità delle robbe, regole della medesima Arte, e Truffe, & fraudi si faranno, e contrauentioni delli Statuti, Bandi, e prouisioni, secondo che porterà la varietà, & opportunità de' tempi, mutare, e riformare, e farne de' noui, quante volte bisognerà, purchè non siano contrarij alle cose disposte nel presente Chirografo, dando con il presente facoltà, e licenza a detto Magistrato, e suoi Presidenti, Consoli, & altri Officiali di congregarsi per detti effetti, e far le Congregationi quante volte sarà necessario, e doue li parerà senza licenza di altri sopra le cose, e materie sopradette, & in tutte le singole cause Ciuili, e Criminali, e miste concernenti le sopradette materie, e l'osservanza, e contrauentione di essi Statuti, Bandi, & Editti attive, e passive, diamo, e concediamo a detti Presidenti, Assessori, e Magistrato piena, ampla, & omnimoda giurisdictione di poter ancorchè tutti non fossero vniti assieme, purchè non siano meno di due Presidenti, & vn Consolo con l'Assessore procedere, e giudicare contro ogni, e qualunque persona di qualsiuoglia stato, e conditione, ancorche fossero Vedoue, e Pupilli, e si tratta se di obbligo Cam-

merale, e contro gl'hebrei esecutivamente
 summarie, & de plano, & sola facta veritate
 inspecta, concedendoli detta Giurisdictione
 nelle Cause, e materie sopradette
 priuatamente alli Reuerendissimi Cardinali,
 li, Vicario, Camerlengo, e Governatore
 di Roma, Auditore della Camera, nostro
 Tesoriere Generale, Chicri di Camera,
 Presidente di Camera, e tutti, e qualsiuo-
 glia altro Magistrato, e Giudici ordinarij,
 e Delegati tanto maggiori, e supremi, alli
 quali tutti prohibiamo d'ingerirsi in dette
 Cause, volendo, che spettino solamente à
 detto Magistrato, Assessore, e loro Tribu-
 nale senza che possa appellarsi, dimandarsi
 ricorso, nè restitutione in integrum ad al-
 tro Tribunale, mà solamente si dia ricorso
 à noi, & à Cardinali Protettori pro tempo-
 re, alli quali spetti di ammetterlo, ò di ne-
 garlo, e di sospendere, ò non sospendere
 l'esecutione à loro arbitrio secondo la
 quantità del debito, la qualità de' casi, e
 delle persone con facoltà al medesimo Ma-
 gistrato, & Assessore di riassumere tutte le
 dette Cause da tutti, e qualsiuo glia de' so-
 pradetti Giudici, benchè gl'vni, e gl'altri
 hauessero priuileggi tanto particolari,
 quanto generali, & inserti in corpore iuris
 anche per le Cause, che ricercassero spe-
 ciale, & indiuidua mentione, e derogato-
 rie di derogatorie, alle quali tutti hauendo
 li loro senori de verbo ad verbum per es-
 pressis specialmente per il ben publico de-
 roghiamo, dichiarando, che la Segnatura
 di Giustitia non possa in modo alcuno, nè
 in alcun tempo ingerirsi nelle Cause su-
 dette, nè anche per dichiarazione à qual
 Tribunale spettino in caso di controuersia
 di Giurisdictione, mà tali dichiarazioni si
 debbano fare dal nostro Auditore, e de' no-
 stri successori pro tempore. In oltre volen-
 do prouedere alle controuersie, che posso-
 no nascere col Magistrato dell'Arte della
 seta per causa di Giurisdictione vogliamo,
 e dichiaramo, che in tutte le cause sudet-
 te, concernenti l'interesse, e materie di detti
 Magistrati, & Arti, quando le materie sono
 semplici cioè, ò tutta seta, ò tutta lana sen-
 za mistura ogni Magistrato proceda nella
 sua, e quando sono miste di seta, e di lana,
 ò di filo, e di altra materia proceda, e sia
 giudice quel Magistrato hauerà preuenuto
 con la citatione eseguita, concedendo à
 detto Magistrato, e suo Tribunale, e Giu-
 dice ampia, piena, & assoluta facoltà di ri-
 cauare, e far eseguire qualsiuo glia manda-

to reale, e personale con sospetto di fuga,
 & altri per assicuramento del Giudicio, e
 delle robbe, e persone per le cause concer-
 nenti le materie sudette di detta Arte, e
 quelli dirigere à qualsiuo glia esecutore in
 qualsiuo glia Tribunale dentro il distretto
 di Roma, ordinando noi, e comandando,
 che nessuna persona in qualsiuo glia ma-
 niera discretamente, ò indirettamente si op-
 ponghi, e ritardi l'esecutione di detti man-
 dati, nè intimorisca l'Esecutori di quelli
 sotto le pene imposte dalle Bolle Aposto-
 liche, & Bandi Generali, & altre prouisioni
 emanate contro tutti quelli, che impedi-
 scopo la Corte nell'atto dell'esecutione: E
 per dare à tutti maggior animo d'impiegar-
 se, il loro denaro, e facoltà in detta nobi-
 le Arte come sopra à beneficio vniuersale
 del Publico con probabil certezza di pote-
 re con facilità conseguire i loro crediti, or-
 diniamo, e vogliamo, che tutti quelli, che
 haueranno impiegati denari, ò altro nelle
 materie di detta Arte, & anco nella Tin-
 toria in qualsiuo glia concorso con altri
 Creditori, anco vniuersale per causa di
 fallimenti di successioni de' beni, & altre
 cause sijno preferiti auanti qualsiuo glia
 Giudice etiam de Concorsi generali nelle
 dette robbe, e materie, nelle quali proue-
 ranno esser stati impiegati li loro denari à
 tutti, & à qualsiuo glia altri Creditori, e per
 causa di dote, e per qualsiuo glia altri crediti
 anteriori, posteriori, e priuilegiati anche per
 priuilegij inserti in corpore iuris, e che ri-
 cercassero speciale, & indiuidua mentione,
 e derogatione, alli quali tutti deroghia-
 mo, e per il sudetto effetto vogliamo, ordi-
 niamo, e comandiamo, che non si possa
 fare esecutione alcuna in vigor de manda-
 ti di altri Tribunali, e Giudici contro li
 Maestri Tessitori, Maestri Filatori, e Mae-
 stri Tintori, che saranno maticcolati, & ha-
 ueranno li requisiti in conformità delli
 Statuti di detta Arte, nè sopra li stigli, mo-
 bili, & ordegni concernenti l'Edificio di
 essa, nè sopra le lane, che si trouano in ope-
 ra nelli telari, & altri ordegni dell'Arte
 per debiti, che non siano per causa di essa,
 mà in tutti li detti mandati, dette persone,
 robbe, stigli, & ordegni, e lane s'intendino
 sempre preservati, e non comprese nell'ese-
 cutione di detti mandati come sopra si
 debba dare dall'Assessore di detta Arte,
 e di più concediamo priuilegio, che li sti-
 gli, & ordegni sopradetti, e tutte le robbe
 di detta Arte non cadino sotto la consi-
 sta-

ma mutata per sex. in l. Si cui lana 68. ff. de Legat. 3. Barbof. de Appellat. verborum. in verbo Lana n. 1. Lagunez de Fructib. p. 2. cap. 1. §. 3. n. 51. & 75. Seff. def. 391. num. 8.

Non tamē veniē lana tinēta ob muta-
16 tionem formę iuxta 19x. in d. l. Si cui lana
tenet Lagunez loc. cit. num. 71. & 73. Seff.
def. 191. n. 8. quoties verē accepit colo-
rem, cum lana quosdam colores semel du-
cat, & quosdam semel macerata, & reco-
cta non bibat, vt notat Gostefred. ad Senec.
in Palat. verb. Tinctor. pag. mibi 350. se-
cundum impressionem Bassia anni 1590,
quod non procedit, quando lana legata,
17 fuit amplis verbis, vel adiectum aliquod
signum vniuersale, cum tunc etiā lana
tinēta veniat Barbof. ubi supra n. 3. & La-
gunez loc. cit. n. 74. & n. 76 subdit particula-
ritē inspiciendam esse consuetudinem te-
statoris, de qua lana ipsa viuente compre-
hendere assuesceret.

Licet tinctoriæ ars sub generalitate ar-
18 tis lanæ comprehendatur, non obstantē
quod certo modo faciat corpus separatū
Capyc. latr. dec. 169. n. 4. non tamē Artifices
Tinctoriæ possunt se dismembrare ab Ar-
te lanæ, quæ est eorum Caput, & nouam
facere societatem Roman. cons. 37. & Ca-
pyc. ubi supra n. 40.

Non omittendo, quod quando Tin-
19 ctoribus ad colorandum pannum, vel seri-
cūm traditur, tunc pro securitate, & cau-
tione per Tinctorem datur sigillum, cuius
alia pars remanet penēs eundem Tincto-
rem, vt docet Io: Laurentius de Comparat.
litterarum cap. 11. de Affinib. sub §. 16. &
in simili de alia Pistorum, vide infra ad
Rubr. 11.

Et postquam Tinctor ruuidam, scē vir-
ginem sericam, vellanam colorauit pro
20 expensis, eiusque laboribus præfertur su-
per illos, quibuscunque alijs creditoribus,
vt respondit Rodder. cons. 42.

Cætera de Tinctoribus vide penēs Rebusff.
21 in l. Qui aliquē n. C. de Marilegis lib. 11.
ibique Bart. & alij Scribentes, Petr. Greg. Syn-
tagm. lib. 24. cap. 7. Tomaso Garzoni nella
Piazza vniuersale cap. 41. & Riscat. de
Statu hom. n. tom. 1. tit. de Statu Tutorum,
littera I. cum seqq. pag. 178.

Et alia de arte lanæ, vide penēs Solar-
22 zan. de Iure Indiar. lib. 1. cap. 10. itm. 1. &
Cherubin. in Bullar. ad Bullam B. Pij V. la
43. pag. 41 tom. 1.

De foro exercensium aliquam artem,

vide tex. in l. Per iniquum, C. de Iurisdi-
omn. Iudic. ibique Scribentes, Scialoja de
23 Foro compset. cap. 23. & de Luca ad Franch.
dec. 679.

Restat solum suadendum, quod cum ex
hac nobili Arti lanæ resulret maxima vti-
litas, prout experientia comprobatur in
24 varijs Ciuitatibus, & locis tam extrā,
quā in trā Ecclesiasticis, procuran-
da est quoque totis viribus illius introdu-
ctio in nostra Ciuitate, maximē cum eā,
mediante præbeatur occasio ingenti nu-
mero pauperum sibi lucrandi victum, &
euitandi otium, quæ cordi præcipuē elsc.
debent.

Nec designari etiā debent Nobiles
25 incumbere Mercaturæ, cum illa, & Agri-
cultura sint cardines vitæ humanæ, vt
notat fal. rec. Cardinalis Sfortia Pallau-
cinus in Histor. Conc. Trid. lib. 13. cap. 4. in
fine, & quintum Elementum Reip. nunc-
patur ab Illustissimo, & Reuerendissimo
Ansaldo in eius doctissimijs discursibus de
Comerc. & Mercatura discurs. general. n. 4.
post hæc scripta visus, qui dū plausu Ad-
uocationem in Vrbe exercebat à Sanctiss.
Domino Innocentio XII. in eius Audito-
rem meritissimē præelectus, in quo munere
adeo laudabiliter se gerit, vt eminentio-
rem gradum eius eximie virtutes, & gesta
publicæ utilitati, & maiori gloriæ Sanctita-
tis Sux directi illi promittant; Etenim ea
nedūm Reip. vtilis, & honesta, verū
etiā necessaria est ad 19x. in l. Si quis ff.
de Nundin. & scribit Bodin. de Rep. lib. 3.
cap. 8. pag. 561. quem sequitur Knipschild.
de Iurib. & priuileg. Ciuijs. Imperial. lib. 2.
cap. 16. num. 47. Scopp. in Aldis. ad dec. f.
Gratian. obseru. 137. num. 4. cum seq. iun-
cto nu. 25. Vltrā quod enim est medium,
per quod consequuntur ea, quibus egemus,
& illa, quibus abundamus vendere, & cum
alijs permurare possumus, & sic per eam
tanquā humanæ inopiæ subidūm sub-
leuandum in Regione necessaria intro-
duntur, superflua exportantur, contrahitur
etiā ea mediante familiaritas, & coniu-
ctio, nedūm cum extris, verūm etiā cum
vicinis populis, sociando eos fœderibus,
amicitijs, ac quandoque etiā Religione,
vt plenē signat Knipschild. d. cap. 16. n. 46.
& lib. 5. cap. 22. num. 1. cum seqq. & doce
Hippolytus à Collibus in eius tract. inscripto
Principi cap. 30. & de præstantia Mercaturæ
26 præ plura habentur penēs Marquard. de
Mercatura, & de Iure Mercaturarum cap. 1. et
cum

cum seqq. Ripol. de Logia maris cap. 1. Pigant. ad Statut. Ferraria lib. 2. rubr. 14. n. 1. cum seqq. Gryphian. Economia legal. lib. 1. cap. 24.

Vndè, qui Reipub. præstet mercaturam promovere, & favore prosequi debet, quia
17 à Veſtigialibus mercium cunctarum, & inſpectarum ærarium augetur, populus diſceſcit, ac ſine tædio tribura impoſita ſoluit, ut animaduertit *Abasuerus Friſchius* in eius Sylloge var. traſſ. cap. 14. n. 1.

Et quænamis mediante exercitio mercaturæ nobilitati præiudicari videatur per
18 *lex. in l. Nobilitatis G. de Comere. & mercatur. ibiq. e. Barhof. n. 2. ubi concordantes, & comprobat Knipſchild. de Iurib. & priuileg. Ciuiſ. Imperial. lib. 5. cap. 22. num. 9. cum ſeqq.*

Attamen id procedit in mercatura tenui, & ſordida, quæ minutatim exercetur, 19 diſtrahendo merces ad numerum, pondus, & meſuram, vel quæ exercetur per ipſum Nobilem; ſecus ſi per interpoſitam perſonam vri Seruos, & Inſtitores, ut vtramque conſolutionem firmat: *Barhof. ubi ſup. n. 6. reſpondit Roſ. coram Reſas deciſ. 148. n. 9. & in rec. deciſ. 219. n. 8. cum ſeq. p. 16. & plenè Illuſtriſ. Auſald. cit. diſſe. general. n. 71. iuncto num. 74. Aut agatur in mercatura honeſta, prout eſt Nûmularia, vulgò nuncupata il Banco, ut aduertit *Campan. ad Statut. Mediolan. tom. 1. cap. 415. num. 31. cum ſeq. & proſequitur Illuſtriſ. Auſaldus loc. cit. nu. 73. ubi numer. ſeqq. alias limitationes adducit; Vel quæ exercetur, mediante copioſa rerum aſſuentia, ut declarant Klob. de Erar. lib. 2. cap. 25. num. 56. & Knipſchild. cit. cap. 22. num. 13. & num. ſeq. ſubdit, quod idèò magni Principes,**

30 aliquæ Magnates copioſam tractarunt mercaturam, nempe *Salomon, Iſaſaph, Veſpaſianus Imperator*, ac Reges *Luſitaniz, & Hiſpaniarum*, & Authores id attreſtantes reſert; In omnem caſum ſuſtulit quamcumque amaritudinem, & ſcorpulum ſec. mem. *Clemens X. in eius Conſtitutione in Bullario nouo tom. 5. la 38. etenim paterno ſtudio, etiã quò ad temporalia ſubditorum commodis prouidere cupiens,*
31 *animaduertens, quod commerciis, & negotiationibus, honeſtarumque artiũ exercitio Reipub. Florent, induſtria viget, ſegneſcit, ex quo plurima mali ſeges ſurgere ſolet, exterminatur, omniumque rerum ad vitam neceſſariorum copia paratur, horumque commodorum intuitu in pluriſ-*

que Italia, aliſque Florentiſſimi Chriſtiani Orbis ditioribus lege cæturum, ſuè laudabili conſuetudine introductum ſit, ut nullum per commercia Nobilitati præiudicium intertut, motu proprio pro omnibus, & ſingulis tam Romanis, quàm Bononiſiſibus, Ferrariſiſibus, Auenionſiſibus, Anconitanis, & Beneuentanis, cæterorumque Ciuitatum, Prouinciæ, Oppidorum, Terrarum, & locorum quorumcumque Sedi Apoſtolicæ tam mediæ, quàm immediatè ſubiectorum Nobilibus, præſentibus, & futuris cuiuſcumque ſtatus, gradus, præheminentiæ, & dignitatis exiſtante, ut laudificij, & ſerici artes, ac argentariam, ſeu nummulariam, necnon mercaturas, negotiationes, & commercia quæcumque Terra, Mari, vel ſumme exercere, veſtigialia Sedis Apoſtolicæ, & prædictarum Ciuitatum, Terrarum, & locorum conducere, omniaque, & ſingula in præmiſſis, & circa ea quomodolibet neceſſaria, & opportuna facere, & exequi liberè, & licitè poſſint; dummodò tamèn merces minutatim per ſe ipſos minimè vendant, itaũt propter eà nullum omninò eorum Nobilitati, Dignitati, gradu, conditioni, tituli, præheminentiæque, & prærogatiuis præiudicium inferatur, ac illarum quoquo modo dici, cenſeri, prætendi, vel intelligi vnquam poſſit, ſed ipſi omnes, & ſinguli, eorumque filij, poſteri, & deſcendentes quicumque in eodem omninò Nobilitatis, & Dignitatis gradu ſint, & remaneant etiã ad effectum conſequendi habitum, & crucem Fratrũ Militum de iuſſiria Hoſpitalis Sancti Ioannis Hieroſolymitani, ac Sancti Stephani, aliarumque Militiarum, & Ordinum militarium quorumcumque, etiã ſpecifica, & indiuidua merione, & expreſſione dignorum, eorumque priuilegijs, prærogatiuis, præheminentijs, honoribus, iuribus, & gratijs fruendi & gaudendi, ac quo ad alia omnia, & ſingula tam Eccleſiaſtica, quàm prophana ſue ſecularia ad quæ Nobiles quomodolibet admitti, & recipi conſueuerunt, ſeu poſſunt, & debent, non ſecus, ac ſi nihil prædictorum vnquam exercuiſſent, conceſſit, & indulſit; iuxta præſa, verba eiũdem Conſtitutionis emanatæ ſuadente Eminentiffimo D. Cardinale Alterio S. R. E. Camrario, & tunc Status Eccleſiaſtici ſuperintendente, cuius ſcientiam, integritatem, pietatem, conſtantiam, & ſingularem prudentiam in Repub. gubernanda om-

omnes cum admiratione conspexerunt, & conspiciunt.

32 Cæterum diues censetur nobilis, cum Nobilitas nil aliud sit, quàm diuitiæ inuenteratæ, qui enim diuitias habet omnem rem habere dicitur, & familiæ diuitijs conseruiantur, propter paupertatem verò pereunt, ac Nobilitas absque diuitijs fordescit, vt comprobando ratiocinatur Barbof. inl. Nobiliores 3. C. de Comm. & Mercator. diuitiæ verò mediante negotiatione, & mercimonio acquiruntur.

Post hæc scripta superuenit *Constitutio Sanctissimi Domini Nostri Innocentij XII.* super suppressione Tribunalium, & Iudicum Vrbis ex privilegio constitutorum, incipien. *Romanus Pontifex* emanata de mense Septembr. 1692. in qua circa Consulatatus Artium disponitur: *Quò ad Consulatatus Artium, & Vniuersitates etiã Medicorum, & Mercatorum, sublati omni-*

bus Assessoribus, & abrogata in iudicialibus quacunq; Consulum, & Vniuersitatum iurisdictione, itaũt eorundem, & earundem iurisdicchio ex nunc etiã quò ad causas instructas, & legitimè contestatas penitus, & omnino cessare debeat, & cessasse intelligatur, succedant, & procedant competentes Iudices Ordinarij iuxta eorum ordinarias facultates nulla vs supra habita ratione, priuilegiorum, & antiquarum facultatum, inter quos sit locus præuentioni, adhibitis, quatenus Iudicibus ipsius opus videatur, & eisdem Consulibus solummodò tamquàm Peritis in rebus, & negotijs eorum artem concernentibus. Excipimus tamẽ, & sub præsentis nostræ Constitutione comprehensus est 34 *nolumus tũ Consules Agricultura, illorumque Assessores, tũ Notarios Curie Burgi, Mercatorum, & Aromatariorum pro eorum Officijs titulo oneroso acquisitis, seu administratis donèc aliter provideatur.*

De Aromatarijs.

R V B R I C A VII.

Aromatarij teneantur, & debeant eorum artem benè, & legalitèr exercere, non faciendo aliquam misturam in eorum mercibus, & in pertinentibus ad eorum exercitium, quæ non sit permixta secundum eorum ordinaamenta, & eius artis laudabiles consuetudines, nec vendere vnam rem pro alia, seu illas quoquo modo vitiaæ, seu adulterare sub pœna librarum decem bonon. pro qualibet vice, quæ contrafactum fuerit. Et vt liberius Aromatarij valeant credere eorum merces, Statuimus, & ordinamus vt pro summa librarum vigintiquinque bonon. eorum libris detur fides pro rebus spectantibus ad dictam artem quæ summa sit ad minus in quinque partitis. Delato tamen prius ipsi creditori si viuat in supplementum iuramento, alias soli libro credatur, si prouisorio, & consulibus dictæ artis videbitur, dummodo dicti Aromatarij habeant eorum libros, videlicet Giornale, vacuettas, & librum magistrum bene regulatos bullatos signo mercatorum artis Lanæ, ac numero foliorum annotatos. Debitores autem eorum conueniri coram Prouisore, & Consulibus artis Lanæ valeant, qui Aromatarijs eius reddere debeant, prout & sicut reddunt Mercatoribus artis Lanæ, & vbi coram eis dubitari contingerit de aliqua re spectante ad exercitium Aromatariz, tunc dicti Prouisor, & Consules teneantur vocare Consulem, seu Consules Aromatariorum, & iuxta eius, vel eorum relationem litem decidere. In medicinalibus verò tarram non minus solidorum quatuor bonon. pro qualibet libra facere teneantur. Possint autem Aromatarij omnibus diebus festiuis tenere vnam apotecam apertam die tota in foro, alteram verò extrà plateam. Post Vesperas autem dictis diebus liceat omnes medicinales apotecas aperire, vt Medici necessaria pro Infirmis ordinare valeant. Volumus insuper vt Aromatarij præfati alijs prærogatiuis potiãtur quibus Mercatores artis Lanæ gaudent.

S U M M A R I U M.

- 1 Aromatarij periti in arte esse debent.
- 2 Iuramentum de artem fideliter exercendo Aromatarij prestare tenentur.
- 3 Delicta, & erroris aliquando committuntur ab Aromatarijs, & quanam remissus.
- 4 Aromatarij medicinas scienter, & dolose falsas, seu corrupta aromata vendentes puniuntur pœna extraordinaria. Vide ibi.
- 5 Irregularis efficitur Aromatarius si infirmis obijt ex causa medicinarum rebus corruptis compositis.
- 6 Pharmaca renouari debent quolibet anno per Aromatarios.
- 7 Exercitio priuandus est Aromatarius, qui res corruptas etiã modicæ quantitatis miscuit.
- 8 Remouendus est Aromatarius in arte imperitus.
- 9 Ceram antiquam cum noua si Aromatarius miscet, tunc Officialis poterit illam frangere, & igni ad comburendum eam tradere, vel in pauperes distribuere.
- 10 Pœna contrã Aromatarios Fauentinos delinquentes, quanam sint.
- 11 Puniri an possint Aromatarij priuatiuẽ à Grasterijs, an cumulatũ cum Gubernatore, ita ut sit locus præuentioni remissus.
- 12 Gubernator in puniendis Aromatarijs, an teneatur seruare dispositionem Capitulum Grafiæ an potius iuris communis, vel Bannimentorum Generalium remissus.
- 13 An Aromatariorum tendit ad conseruationem vitæ humane, & sic respicit publicam utilitatem.
- 14 Hypotheca tacita cum p̄latione alijs creditoribus competit Aromatarijs pro eorum creditis Ampl. nu. 15. & 19. Decl. n. 16.
Saluianum intentare possunt Aromatarij pro eorum creditis etiã contrã tertium possessorem n. 14.
- 17 Exercitium Aromatariorum, & Medicorum est publicum, idẽque inservire tenentur Egrotantibus.
- 18 Aromatarij creditores hereditatis, & patrimonij sunt, non defuncti.
- 19 Aromatarij Urbis pro summa quingenta scut. præferuntur pro eorum credito modelarum submini-

stratarum ad quasvis infirmitates, alijs creditoribus quibuscumque, quod priuilegium est locale.

20 Creditum Aromatariorum non probatur ex eorum libris; Limita nu. 21. 22. 23. 24. 25. 26.

26 Libri Aromatariorum Urbis probant eorum creditum, Ampl. n. 28.

27 Genus de scriptur. priuat. lib. 4. de libris Aromatariorum n. 3. cum seq. reprobat.

Novar. In Summa Bullar. par. 1. commentar. 16. sub num. 3. reprobat.

Ricc. decif. Cur. Archiep. par. 1. decif. 106. n. 1. vers. cum primo par. 1. reprobat n. 27.

29 Libri Aromatariorum Urbis ultra tres annos non probant. Limita ut ibi, & num. 31.

30 Quid tempus extensum fuit ad quinquennium, sed hoc non habet locum favore aliorum Aromatariorum.

32 Prescriptio contrã Aromatarium completa non interruptitur, si continuatum fuerit recipere pharmaca ab eodem Aromatario.

33 Testator si mandauit soli omnia eius debita non censetur heres adstrictus ad solutionem debitorum Aromatariorum, quem exceptione prescriptionis petest repellere Contrarium nu. 34. Ampl. n. 36. Decl. nu. 37. cum seq. Vid. n. 39. & 40.

35 Prescriptione non tollitur obligatio naturalis.

38 Statutum Urbis lib. 1. cap. 158. inducit presumptionem solutionis per lapsum sexdecim annorum, non autem prescriptionem, & quæ sit differentia inter utrumque.

39 Mala fidei debitoris cessat, quando Statutum præsumit solutionem per lapsum certi temporis.

40 Presumptio solutionis elicit per lapsum certi temporis ex dispositione Statuti Urbis lib. 1. cap. 158. tollitur contrarij probationibus, seu presumptionibus vehementioribus, quæ à creditore probari debet.

41 Consules Aromatariorum Urbis procedunt summarie in causis exactionis crediti eorundem Aromatariorum absque monitorio, vel libello cum sufficiat qualis qualis petitio etiã verbalis.

- 42 *Computa Aromatariorum solidata & taxata à peritis exequi debent.*
- 43 *Taxa particularis attendenda est in taxandis computis Aromatariorum. Taxa rerum medicinalium Aromatariorum Urbis, & Districtus facta fuit de anno 1674. n. 43.*
- 44 *Detrahenda est tertia pars in taxatione computorum Aromatariorum.*
- 45 *Viginti pro quolibet centenario detrahenda sunt in taxatione computorum Aromatariorum.*
- 46 *Maximè quando Aromatarius tantumdem defalcare solet alijs.*
- 47 *Religiosis prohibitum est artem Aromataria exercere.*
- 48 *Religiosis permissum est exercere artem Aromataria pro usu proprio. Prothomedicus non potest visitare Religiosos exercentes artem Aromataria pro usu proprio n. 48.*
- 49 *Religiosi vendere possunt medicinalia propria Aromataria renouandi gratia.*
- 50 *Regulares retinere possunt apotecam Aromataria pro eorum utilitate, dummodò per Seculares vendantur, & emanant aliqua pro eisdem Regularibus necessaria.*
- 51 *Aromatarius locare non potest Aromataria cum auxilio, pro certa pensione cum obligatione in fine locationis restituendi eadem vasa, & pharmaca pro eodem pretio à principio taxato. Contrarium n. 46.*
- 52 *Aromataria vendita taxari, & conueniri possunt fructus recompensatiui pretij non soluti.*

OBSERVATIO.

Aromatarij, qui ad humani corporis infirmitates curandas pharmaca, & & alia medicamenta opportuna operose diligentia studia parant, debent esse in arte periti, & iuramentum de eorum arte fidelitèr exercenda præstare tenentur, vt de tali iuramento tradit *Nauratb. àc Vita, & Morte hominis, theorem. 15.* & quod in manibus Prothomedici præsent huiusmodi iuramentum, testatur *Naur. in Summa Bullar. par. 1. comment. 16. num. 2.* ad cuiusmodi errores, & delicta, quæ aliquando committuntur recensita per *Zacch. de medicolegal. lib. 6. tit. 1. g. 10.*

Vndè si scienter, & dolose falsas medi-

cinas, seu falsa, atque corrupta aromata vendant, puniendi sunt poena extraordinaria Iudici arbitraria, vt relatis *Menoch. de Arbitr. cas. 382. num. 4. Cobell. resolut. crim. 80. Forinac. de Falsit. qu. 150. n. 57.* ac alijs firmat *Certiad. decif. 88. num. 36.* vbi etià testatur per *Regium criminali. Casthalonia Consilium* condemnatum fuisse Thomam Tecer Pharmacopolam, qui de anno 1580. quo tempore Epidemiz morbus grassabatur in Ciuitate Barcinonæ, falsa medicamenta scienter, & dolose vendiderat in euidentis infirmorum damnum, & publicæ utilitatis perniciem, & detrimentum, vt duceretur vestitus palam, & priuaretur in perpetuum exercitio, & ad remigandum in Regijs triremibus per septennium.

Et si infirmus obiit ex causa medicinæ ex rebus corruptis compositæ, Aromatarius efficitur Irregularis, quia censetur dare causam periculosam homicidio, vt docet *Benacin. Oper. moral. tit. de Irregularit. disp. 7. q. 4. punct. 7. num. 11.* Ad quod periculum euitandum, & occasionem tollendam, cum pharmaca, vt plurimum diu seruari non possint, quolibet anno debent renouari, vt admonet *Ganauer. dec. 5. n. 4.*

Si autem res corrupta, quæ miscetur, sit modice quantitatis, adhuc exercitio priuandus est, vt latè tuetur *Ioannes Botta conf. 74. num. 13. cum seq.* quem refert, & sequitur *Guazzin. ad Defens. Reor. defens. 33. cap. 9. sub n. 5. in fine.* Prout ab exercitio suspendi, & remoueri debet, si im-
 8 peritus in arte detegatur, vt tradit *Amaya in Rubr. C. de Professorib. & Medic. in fine lib. 10.*

Et si misceat ceram antiquam cum noua, poterit Offic. alis illam frangere, & igni ad comburendum tradere, vel in pauperes distribuere, vt docet *Pus. de Syndic. in verbo Iudicis suprema potestas num. 24.* quem sequitur *Cobell. ad Bullam boni Regim. cap. 21. n. 41.*

In nostra Ciuitate contra Aromatarios delinquentes tam in retinendo res à Prothomedico non approbatas, quam in incorporandis res corruptas cum incorruptis, ac in alijs casibus, statutz sunt poenæ in Capitulis Grassiam concernentibus, de quibus in Appendice pag. 88. num. 86. cum seqq.

An autem soli Grassierij, seu Ediles in istis causis priuatiuè procedere valeant, an autem cumlatiuè cum Illustrissimo, &

Reuerendissimo Gubernatore, ita ut sit locus praeuentioni dictum fuit supra in *Obferu. ad Rubr. 52. num. 9. lib. 4.* An verò a procedente etiā Gubernatore, ipse quoque teneatur in erogandis poenis sequi dispositionem praedictorum *Capitularum*, an verò *Turis Communis*, vel *Bannimentorum generalium*, vide *D. meum Raynald. in eius Obferu. crimin. tom. 2. cap. 18. §. 29. n. 49. cum seqq.*

Cum haec ars tendant ad conseruationem vitae humanae, & consequenter respiciat publicam utilitatem, quae facit cessare priuatam, vt alijs relatis animaduertit *Poff. resol. 104. n. 31. cum seq.* merito Aromatarijs pro eorum credito ex causa medicamentorum traditorum competit tacita hypotheca cum prelacione alijs creditoribus, vigore cuius intentare potest iudicium Saluiani etiā contrā tertium possessorem, vt plenissimè firmant *Poff. allegat. resol. 104. n. 5. cum pluribus seq. Franc. de Potest. in apparat. n. 123. Andréol. in Collect. de Pign. & hypothecc. in verb. Aromatarius impressi. post eius controu. p. 6. Maynard. dec. 47. lib. 2. Caualecan. dec. 34. p. 2.* Et quidem non solum creditoribus habentibus hypothecam tacitam anteriorem, vt respondit *Poff. loc. cit. num. 23. cum seq. & Rot. corā Dmoxet. iun. decif. 576. n. 23. repogit. corā Merlin. de Pign. dec. 33.*

Verūm etiā expressam, vt firmavit *Poff. ubi supra num. 24. Bonden collect. 47. n. 65. adducti per Adden. ad Reuerter. decif. 486. n. 2. & respondit Rot. d. decif. 576. cod. n. 23.* Imò quoque procedere respectu anteriorum creditorum ex causa dotis, cum haec ars respiciat publicam utilitatem primariò, dos verò secundariò, vnde maior utilitas publica vincit minorem *Bonden. ubi supra, Poff. loc. cit. n. 26. & 33. Rot. d. decif. 576. n. 23.*

Declara tamē praedictam potioritatem, & prelacionem procedere pro credito medelarum subministratarum in vltima infirmitate, ex qua debitor obijt, cum illae aequiparentur funeris impensis, vt postrelatam contrariam opinionem, hanc vt veriorē tenet *Merlin. de Legitim. lib. 2. tit. 1. q. 15. n. 13. latissimè comprobando respondit Poff. loc. cit. num. 37. cum seq. Adden. ad Reuerter. loc. cit. discusso articulo, & reprobatā decif. 51. Franci firmat Cappc. latr. dec. 47. n. 19. cum seq. Maynard. d. dec. 47. Secus verò quodad medelas, quae inscriuerunt pro illis infirmitatibus, ex quibus do-*

bitor conualuit, vt declarat *Roland. conf. 14. n. 27. vol. 2. Gratian. discip. 94. n. 16. Cappc. latr. d. decif. 47. n. 20. & ita iudicatum fuisse à Parlamento Tolos. testatur Maynar. dec. 47. l. 2.* Etratio est, quia Aromatariis, prout etiā Medicorum exercitium est publicum, vnde cum inferuire, & subuenire teneantur aegrotantibus, nec se excusare valeant, & ad postulandam, & consequendam obsequiorum suorum, & medelarum solutionem non admittantur nisi post mortem, vel sanitatem recuperatam, iustum est, quod manuteneantur in eorum privilegio prelacionis pro opera, & medelis subministratis in vltima infirmitate, tamquam creditores necessarii, non voluntarij; Vltèrā quod pro ceteris creditoribus laborarunt, diligenti opera nauata pro valetudine debitoris recuperanda: Ac concurrat pietas, ne homines in infirmitate derelinquantur, sed alij ad eos curandos inuidentur. Et tandem, quia eorum creditum respicit hereditatem, non defunctum, vnde Aromatarij non dicuntur creditores defuncti, sicut ceteri, sed hereditatis, & patrimonij, ac non censetur debitum propriè causatum à defuncto, sed heredis, vel dicitur debitum defuncti, & hereditatis, & praferendum est alijs, vt plenissimè cumulatim concordantibus respondit *Poff. resol. 104. n. 37. cum pluribus seqq.* Secus dicendum est quodad creditorem pro expensis infirmitatis, ex qua aegrotus conualuit, nam sibi imputet creditor, qui non exegit ipso vivente, vt distinguendo docet *Cappc. latr. ubi sup. n. 19. cum seq.*

Praedicta difficultas sublata fuit quodad Aromatarios Vrbis, fauore quorum vsquē ad summam scutorum quinquaginta *Clementis Octauus in eius Constitutione la 47. §. 10. Bullar. nou. tom. 3. mandauit, quod pro quibusvis pharmacis, & rebus medicinalibus, ac medelis per eos ad quosvis infirmitatis subministratis praferantur omnibus, & singulis alijs cuiusvis defuncti, vel decedenti, aut alijs quantumvis privilegiati non soluentis creditoribus etiam quantumvis potioribus, & anterioribus, & quosvis obligationes etiam Camerales, & publicas instrumenta etiam iurata, quauis hypotheca vallata, etiam causa dotis, & quosvis alias clausulas, seu cautelas in se continentes habentibus vsquē ad summam scut. quinquaginta tantum, vt huius Constitutionis meminit Nicol. in *Floscul. in verbo Aromatarius n. 2. & in lib. 2. Instit. Ciuil. tit. 19. de Hæred.**

qualit. n. 17. & Thomas. dec. 173. n. 32. cum
seq. ubi firmat esse localem, scilicet pro
Aromatarij Urbis tantum.

Credendum verò Aromatariorum regula-
ritè non probatur ex eorum libris tam-
quam scriptis à persona priuata, nec pub-
licum officium habente, vt respondit An-
tharam. conf. 388. n. 11. Gram. conf. 82. &
Carpan. ad Statut. Mediol. cap. 360. n. 18.
ubi quor semote Statuto, vel consuetudi-
ne non præstatur fides libris Aromatario-
rum, & num. 24. cum seq. subdit fidem esse
præstandam vigore Statuti Mediolani pro
summa librarum 22. accedente iuramento
Aromatarij quò ad rem descriptam.

Sed prædicta conclusio limitatur in plu-
ribus casibus, & primò quandò ex consue-
tutine aliter receptum est, quo casu illis
plena fides adhibetur, vt de consuetudine
Regni Neapolis testatur Camill. Borell.
conf. 82. per tot. Nouar. in Summa Bullar.
par. 1. comment. 16. sub n. 2. Velut de Scri-
ptur. priuat. lib. 4. de libris Aromatariorum
num. 3. cum seq. Ricc. Decis. Curia Archiep.
p. 1. dec. 106. n. 1. vers. tùm secundò, & n. 3.
vers. non obstat.

Secundò quotiès in ipsis libris conti-
nentur verisimilia data, & recepta, parti-
tæ exiguæ summæ, quarum aliquæ sunt ve-
rificate, vt consulit Borell. dicto conf. 82.
quem refert, & sequitur Genua ubi supra
n. 22. cum seq. Prout etiàm quandò exhi-
bentur receptæ Medici, & concurrit præ-
sumptio bonæ tamè Aromatarij, nam tunc
libri probant medicamenta in eis descri-
pta, vt firmat Purpurat. conf. 31. vol. 1. ad
quem esse recurrendum admonet Donat.
Anton. de Marin. lib. 2. cap. 125. n. 5.

Tertiò, quando singulis annis libri re-
cognoscuntur à Prothomédico, in cuius
manibus præstitum etiàm fuit iuramen-
tum de fidelitè, & benè exercendo artem,
vt declarant Nouar. loc. cit. & Ricc. d. de-
cis. 106. n. 2.

Quartò, favore Aromatariorum Ciui-
tatis Fauentiæ, quorum libris adhibenda
est, quotiès saltèm per annum conferu a-
uerint receptas Medicorum, & quotidiè
per extensum adnotatæ fuerint res tradi-
tæ, vt ex Capitulis Græfia sub titulo de
Speciali n. 89. pag. 88. Appendic.

Quintò, favore Aromatariorum Urbis
vigore Motus proprii Iulij III. impressi in
Bullario antiquo inter Constitutiones Iulij
261a 51. mandantis, plenam fidem adhiberi
ipsorum libris more mercantili, & secun-

dum vsum, & consuetudinem dictæ Artis,
qui Motus proprius confirmatus fuit à Cle-
mente VIII. in allegata Constitutione 47.
S. 7. & tradit Scacc. de Iudic. lib. 2. cap. 11.
num. 136.

Et quamuis Genua loc. cit. nu. 8. Nouar.
d. comment. 16. & Ricc. d. decis. 106. n. 1.
vers. tùm primò, allegant dispositionem
27 prædicti Motus proprii, & Bulla Clemen-
tis VIII. tanquam indistinctè proceden-
tem favore omnium Aromatariorum etiàm
extrà Urbem, attamen ex lectura apparet
emanasse solum favore Aromatariorum
Urbis, vnde non suffragantur alijs non
comprehensis, cum sit localis, vt in termi-
nis dictæ Constitutionis Clementis VIII.
respondit Rot. Maceraten. penes sel. mem.
Thomas. decis. 173. n. 32. cum duobus seqq.
cuius scientia, integritas, cæteræque
virtutes mirificè imitantur ab Illustris-
simo, & Reuerendissimo D. Ioanne Dominico
Thomato ex fratre Nepote Abbeuati, &
Maioris Præfidentie, & A. C. Locumte-
nente, cum verba Bullæ sint clara dumtaxat
favore Aromatariorum Urbis non pos-
set admitti, nec obseruantia, nec consue-
tudo in contrarium aduersus alios, vt ibi-
dem aduertit idem Thomasus.

Notandum quod libris Aromatariorum
Urbis mercantili more retentis creditur
28 contra illos, qui debitores in eis scripti
reperiuntur, etiàm si res vsui tertie perso-
næ inseruerint, dum in eisdem libris asser-
tatur traditis illi tertio fuisse de ordine
eiusdem debitoris descripti, vt ex disposi-
tione d. Bullæ 47. S. 7. & 8. Clementis Octa-
ui, attentis illis. verbis inseruisse diceren-
tur, quæ excludunt necessitatem probatio-
nis, & verificantur de sola assertione, Re-
buff. in l. Si in itinere 3. S. eius, qui vers. 3.
hoc verbum ff. de Verbor. signific. pag. 43.
cum aliud sit dicere, aliud probare, vt re-
spondit Tribunal Camera in Romana pec-
uniaria die 12. Iunii 1675. inter Casarem
Venerium, & Abbatem Sebastianum corda-
bo: mem. Manfrono tunc Camera Apostolica
Clerico, denegando appellationem etiàm in
deuolutiuo, mediante rescripto Non esse
inhibendum.

Eorum tamen libri vltè trës annos fi-
dem in iudicio non faciunt, nisi aut instru-
29 mentum publicum, aut syngrapha exhi-
beatur, quæ fidem faciat, aut constet de
diligentijs ab Aromatarijs infra dictum
tempus adhibitis aduersus debitores iuxta
dispositionem Bullæ Gregorij XIII. la 29.

§. 17. in Bullar. nuu. tom. 2. Quod tempus
[præscriptionis ad quinquennium exten-
um fuit per *Clementem Oñauum in dicta*
Constit. 47. §. 7. ad fauorem eorundem.
Aromatariorum Vrbis, de quibus loquitur
Constitutio, non autem Aromatariorum to-
tius Status Ecclesiastici, vt attentè dixit
*Nicol. Lucubr. tom. 1. in rubr. de Scriptu-
ra priuata num. 10. vers. libri sament.* Ani-
maduertendo, quod si creditum aliunde,
quàm ex Aromatariorum libris probetur,
30 tunc non nisi post lapsum annorum sexde-
cim opponi valet præscriptio, vt disposi-
tur in eadem *Constitutiones Clementis Oñau-
ni §. 9.*

Et quamuis ex Bulla Pauli V. super Re-
formatione Tribunalium Vrbis la 71. §. 25.
de Prothomedico, & Aromatarij num. 6.
videatur restrictum tempus præscriptionis
ad quinquennium in quocumque casu, vi-
delicet etiam si creditum aliunde, quàm ex
libris probetur, dum indistinctè loquitur
de pretio, ibi, *Pro pretio rerum Aromata-
ria seruetur præscriptio quinquennalis, non*
obstante quauis interruptione, etiam per re-
ceptionem partis pecuniarum, aut per datio-
nem aliarum rerum Aromataria: Attamen
hæc difficultas sublata fuit per subsequen-
tem declarationem factam ab eodem Paul-
o V. impressam penes Ridolphin. Præst. in
fine pag. mibi 74. ibi, *Declaramus dictam*
dispositionem non intelligi, neque locum sibi
indicare, ubi vel interruptio fuerit iudi-
cialis, vel aliter, quàm per proprios ipsorum
libros Aromatarij suum creditum probaue-
rint, quibus casibus dispositionem Statuto-
rum Vrbis seruari volumus, & mandamus.

Et in proposito præscriptionis nota,
quod ea completa non interruptitur, si
continuatum fuerit recipere pharmaca ab
32 Aromatario, vt emendando quod prius
cum Hieronymo de Laurent. decis. 86. n. 10.
dixerat, tradit Fontanell. de Pact. nuptial.
claus. 5. gloss. 6. p. 1. n. 90. ea ratione quia per
continuationem in recipiendo pharmaca
continuo se debitorem recognoscit, vt ani-
maduertit Cancer. Var. resol. par. 1. cap. 15.
n. 8. vers. dicta, & p. 3. cap. 3. n. 460. vers.
neque, circa finem.

Nota quoque, si Testator in vltima sua
dispositione mandauit solui omnia eius
debita, non tamèn censetur adstrictus ad
33 solutionem debiti cum Aromatario, quam
exceptio præscriptionis potest repelle-
re, si sequenda esset opinio Cancer. Var.
resol. par. 3. cap. 20. num. 334. cum seqq.

Verùm contraria opinio tanquàm verior,
34 & magis communis est amplectenda, nam
Testator præsumitur intellexisse de qui-
buscunque debitis nedum naturalem, &
ciuilem obligationem, sed etiàm natura-
lem tantum habentibus, cum censetur
principaliter prospicere voluisse saluti
eius animæ, propriamque conscientiam
exonerare, quæ non minus obligasset ex
debito naturali tantum, quàm ex naturali,
& ciuili simul iuncto, vt docet Bald. in
l. Id quod pauperibus num. 22. C. de Episc.
& Cleric. Dec. in aub. Præerea num. 11.
Cod. Vnde Vir, & Vxor vbi considerat,
quod debitum censetur efficax, & verè
debitum quodam Testatorem volentem exo-
nerare conscientiam suam Aretin. conf. 93.
num. 3. Natt. conf. 402. num. 56. vbi ad-
uertit, quod Testator ita mandando vide-
tur disponere pro exoneratione conscien-
tiæ respondit Ros. in rec. decis. 62. nam.
cum seqq. decis. 81. num. 1. & decis. 119.
num. 3. cum seq. vbi dicit hanc opinio-
nem veriorē, & magis communem par.
7. & decis. 98. num. 12. cum seq. par. 11.
repetit penes Salgad. Labyrinth. credit. dec.
63. eod. num. 12. cum seq. Dum per præ-
scriptionem non tollitur obligatio natura-
35 lis, vt tradit Bart. in l. final. num. 9. Cod.
Quib. ex caus. maiores, & Petrus Barbos.
ad leg. Sicut num. 202. C. de Præscription.
30. vel 40. ann. Eoque magis si defunctus
erat in mala fide, vt distinguendo inter bo-
36 nam, & malam fidem tradunt adducti per
per Cancer. dicto cap. 20. eodem num. 334.
vers. limitat.

Quod non procedit, quando inter viuos
quis mandat solui eius debita, nam isto
37 casu cessat ratio cogitationis conscientie
exonerandæ, prout in dispositione facta in
vltima voluntate, vt distinguendo firma-
uit Ros. dicta decis. 81. num. 4. cum duobus
seqq.

Non ommittendo etiàm addere, quod
Cancer. loc. cit. non loquitur de præscrip-
tione, sed de Constitutione Hispaniarum
præsumente solutionem per lapsum biennij,
38 diuersum enim censeo esse, quod Statu-
tum per lapsum certi temporis inducat
præscriptionem crediti ob negligentiam
Creditoris, cum tunc adhuc remaneat
obligatio naturalis, per quam hæres tene-
tur ad solutionem ex supra allegatis: Et
aliud est, quod Statutum inducat præsum-
ptionem solutionis, prout inducit Statutum
Vrbis lib. 1. cap. 158. ex decisionib. mox
alle-

*allegan. & prædicta Constitutio Hispaniarum allegata à Cancr. ubi supra; nam isto casu probatur solutio mediante lapsu temporis à Statuto, seu Constitutione præfixi, cum possit esse quod Testator soluerit, vnde non est verisimile, prohibere voluisse Testatorem suo hæredi huiusmodi defensionem, quæ ipsi bona fide compete-
bat, prout in his terminis respondit Can-
cer. cit. cap. 20. num. 335. cum quatuor
sequ. Et enim attentæ huiusmodi præsum-
ptione solutionis resultante ex lapsu tem-
poris cessat mala fides in debitore, vt di-
xit Adden. ad Rot. in rec. decif. 6. num. 116.
Rot. penz. Penzon. ad Statut. Vrb. decifion.
146. in fine. & coram Merlin. dec. 125. n. 15*
Verum quia talis præsumptio elidi po-
test alijs vehementioribus, & fortioribus
præsumptionibus, & coniecturis, vt si-
mant Adden. ad Rot. in recens. decif. 6. nu.
62. par. 3. Gabriel. conf. 148. num. 10. cum
seqq. lib. 2. Rot. in recens. decif. 407. num.
21. par. 13. & coram Celfo decif. 63. num.
13. tunc probato per Pharmacopolam De-
debitorem à principio conscium fuisse suæ
obligationis, & debita ac seivisse propriam
obligationem durasse, nec mediante satis-
factione fuisse extinctum, prout probare
tenetur, vt dixit Rot. coram Merlin. loc. cit.
num. 14. vers. verissima, sicut cessat præ-
sumptio solutionis, ita cessat dispositio
Statuti, vt prosequitur Rot. coram Merlin.
ubi supra num. 17.

Pro validitate verò Iudicii intentati pro
consequentione etrediti Aromatariorum Vr-
bis antè Constitutionem, de qua in Obseru.
precedenti num. 33. coram Consulibus Ar-
tis procedebatur summarie, sicut coram
omnibus alijs Consulibus ex dispositione
Statuti Vrbis lib. 1. cap. 90. vnde iuxta
precedens cap. 89. ad quod ibi habetur
relatio, non requiritur monitorium, vel
libellus, sed qualis qualis petitio etiã
verbalis sufficit, vt ibi notat Penzon. num.
1. cum seqq. nec non ex dispositione Statu-
ti eorundem Aromatariorum, & ita reso-
lutum fuit in Tribunali Camera in Roma-
na Pecuniaria 6. Aprilis 1685. coram Fer-
dinando Raggio, qui in officio Thesaurarij
Generalis die 3. mensis Martij 1691. Sede
Vacante animam suam Deo reddidit cum
maxima animi mei, ac omnium, qui illum
cognoverant, perturbatione, præsertim
cum fuerit ore suavisissimus, vrbaniissimus,
officijs promptissimus, & amicitie fide in-
comparabilis.

Et quotiescumquæ computa Aromata-
riorum solidata, seu taxata fuerint à per-
sonis in arte peritis exequi debent, vt re-
spondit Rot. coram Celfo decif. 310. num. 7.

In taxatione autem computorum Aro-
matariorum non est attendenda Taxa ge-
neralis, sed particularis, quando adest,
vt respondit Rot. in rec. decif. 252. num. 1.
cum seq. par. 14. prout pretia rerum medi-
cinalium per Aromatarios tam Vrbis,
quàm Distriktus traditarum stabilita, &
taxata fuerunt à Prothomedico, Consilia-
rijs Collegij Medicorum, cum Consilio
Pharmacopolarum coram Eminentissimo
Cardinali Sacchetto tunc Tribunali Came-
ra Apostolica Decano sub die 30. Augusti
1674. vt ex Tabella eodem anno per Ty-
pographum Cameralem impressa.

Cæterum in taxando computo Aroma-
tarij detrahenda est tertia pars, cum sit
succus herbarum, vt tradit Staiban. iun.
resolut. 64. num. 16. cum seq. & æquata est
Rot. dista decif. 252. num. 8. cum seq. Et
quod detrahantur viginti pro quolibet
centenario relata declaratione Sac. Con-
gregationis Episcoporum, & Regularium in
Arminen. sub die 25. Aprilis 1653. tradit
Nicol. in floscul. verb. Aromatarius nu. 6.
Maximè quando Aromatarius consuevit
tantumdem defalcare alijs, vt respondit
Rot. d. dec. 252. num. 6. cum seqq.

Occasione huius materie non inutile
existimaui addere, Religiosis quibuscumq;
prohibitum esse exercere artem Aromata-
riæ, vt tenet Choell. ad Bullam boni Regi-
min. cap. 21. sub num. 71. cum seqq. vbi
etiã ponit resolutionem à Sac. Congrega-
tione Visitationis Apostolica de anno 1637.
emanatam.

Et solum permissum esse pro vsu pro-
prio, quo casu visitari non possunt à Pro-
thomedico, vt tradit Nicol. in floscul. in
verbo Aromatarius num. 4. del Bene de
Immunis. Ecclesiæ in addit. verbo Aromat-
aria.

Ac etiã licitum est Regularibus, &
Monialibus præsertim pauperibus vende-
re medicinalia propriæ Aromatariæ re-
nouandi gratia, maximè pretijs modera-
tis, vt prosequitur Nicol. ubi supra nu. 5.
& del Bene loc. cit. ubi subdit id non pro-
cedere extrà Vrbem.

Nec non retinere apotecam Aromata-
riæ pro eorum vtilitate, dummodò per se-
culares vendantur, & emanent aliqua,
quæ ipsis Regularibus necessaria sunt, &

ratione, quia finis, propter quem prohibita est lucratiua negotiatio Religiosis, est, ne retrahantur à Spiritualibus, aut nè implicantur peccatis negotiantium, vel nè attendant ad lucrum temporale, quæ omnia cessant, quoties per Seculares exercetur secundum opinionem *Lexan. Oper. moral. tom. 1. par. 9. sub num. 39. versic. Monasterijs autem.*

Paritèr iudicari subdere tamquam quotidianum, quod quotiès Aromatarius amplius non vult, aut non potest continuare in exercitio, sed locat Aromatariam, & totam Apotecam cum vasis, medicamentis, & auimento, cum pacto, vt conductor pro quolibet centenario pretij æstimati soluat decem annua scuta, vel aliam certam summam, & in fine locationis restituat eadem vasa, atque Pharmaca eiusdem pretij tamquam vsurarius contractus,

& illicitus non valet secundum opinionem *Megala, & Card. de Lugo*, quos sequitur *Gibalin. de Vsur. cap. 8. art. 9. consecr. 6. vers. verius.* Contraria tamèn opinio est sequenda, eamquè tenent *Dian. par. prima tract. 8. resolut. ultima, Valer. de Different. utriusquè fori verbo Vsur. differant. 3. num. 9. & distinguendo respondit Ros. in Viterbien. Transactionis 4. Iulij 1663. coràm Cardin. Tala impress. penes Torre de Pañ. Futur. success. decis. 168. num. 9.*

Eademquè opinio tenenda est in venditione, in qua fructus recompensatiui licet possunt pacisci, & hanc esse magis communem, & receptam sententiam respondit *bo. mem. Argel. in eius voto impresso penes Rembold. in ordine il. 2. num. 18. cum seqq. ibi latè comprobatur Adden. num. 38. cum seqq.*

De Sutoribus Pannorum, & Calceorum.

R V B R I C A VIII.

Sutorum tam Pannorum, quam Calciamentorum iustam declarare mercedem cupientes, & vt immoderato Vestimentorum, & Calciamentorum ornatui occurratur, qui vt plurimum fit ex suasionibus hominum nimium lucrari etiàm cum maxima aliorum iactura querentium, ideò hac lege inperpetuum obseruanda Sancimus, volumus, & declaramus non licere huiusmodi artificibus exigere pro eorum mercede vltra infra scriptas quantitates.

In primis pro veste muliebri sericea quouis modo ornata non possint Sutores pro eorum mercede habere, exigere, vel consequi vltra aureum vnum, & non vltra.

Pro veste verò muliebri Panni cuiusvis coloris, qualitatis, & pretij, aut etiàm cambelotti non possint pro eorum mercede consequi, aut exigere vltra solidos 50. bonon.

Pro saia verò muliebri cuiusvis coloris, qualitatis, & quomodolibet ornata, & sub quouis artificio, arte, labore, vel ingenio non possint habere, nec exigere vltra solidos quadraginta bonon. & pro qualibet sutana solidos viginti quinque bonon. & pro gabano saia solidos quindecim, & non vltra.

Pro veste autem virili sericea ad talos vsque tendente, eorum merces aureum vnum non excedat. Pro breuiori autem veste sericea librarum trium solutioni omninò acquiescat, & pro veste Panni cuiusvis coloris, seu cambelotti ad talos eunte condignam eorum mercedem solidorum quadraginta bonon. esse decernimus. Pro alia verò breuiore veste Panni, seu cambelotti solidi triginta bonon. tantummodo, & non vltra eisdem sutoribus debeantur, exceptis paliis, & capinis Panni cuiusvis coloris, & pretij, pro quibus solum peti, & exigi volumus solidos quindecim bonon. pro eorum mercede, & excepta etiàm veste virili, saiono nuncupata Panni, seu cambelotti pro qua Sutoribus pro eorum mercede solidos viginti quinque bonon. deberi, & non vltra sancimus. Pro indumento verò senili panni, seu cambelotti solidi duodecim bonon. & non vltra exigantur. Pro caligulis ve-

to virilibus cuiusvis generis, & qualitatibus, etiam mirifice ornatis, & portari non prohibitis mercedem condignam esse decernimus solidorum decem bonon. Et pro caligis simplicibus virilibus ultra solidos septem dictis futoribus non deberi decernimus. Pro duploide vero sericeo merces solidorum triginta bonon. & pro duploide cuiusvis alterius qualitatibus solidorum quindecim solutioni acquiescat.

Calceamentorum vero futores, muliebres crepidas cuiusvis qualitatibus, conditionibus, & pretij, etiam quavis arte factas, & ornatas non vendant, nec vendere valeant omnibus computatis ultra solidos triginta bonon. & pro calceis muliebribus coevis, etiam coreo computato eorum mercedem esse solidorum sex tantum declaramus. Pro crepidis vero virilibus pro eorum mercede eis solidi quatuordecim debeantur, & pro calceis iuvenum simplicibus talibus artificibus solidorum decem bonon: merces solvatur, & pro aliis vero duplicibus cuiusvis generis solidi quatuordecim exigantur. Pro solatura autem muliebri, vel viri solidos quinque contineamus.

Volentes, decernentes, & firmantes per dictos futores non posse quovis modo, aut prætextu, palam, vel occulte directe, aut indirecte peti, recipi, aut exigi etiam, prætextu cuiusvis pacti, vel etiam à sponte solvere volentibus pro eorum mercede ultra superscriptas quantitates supra taxatas singula singulis congruè referendo, sub pena librarum vigintiquinque bonon, auferenda de facto, tam à dicto futore, quam etiam à parte sic ultra superscriptas taxatas quantitates solvente toties quoties in prædictis, seu aliquo prædictorum fuerit contrafactum applicanda, pro ut applicantur aliæ poenæ ex forma Indultorum Apostolicorum Civitatis Faentiae concessorum, & etiam sub poena quod talis futor sic contrafaciens non possit eius exercitium per annum continuum publice, vel occulte exercere in dicta Civitate Faentiae, aut in eius Comitatu, & Districtu, & sit præcisum.

S Y M M A R I U M.

- 1 Taxatio mercedis facta Sutoribus, ut immoderate vestimentorum ornatus occurreret in diffusum abijt.
- 2 Luxum Mulierum, ut Dionysius Siracanus extirparet remedium, de quo ibi adhibuit.
- Mulier portare non potest vestimenta serica vetera, dum Status prohibet Mulieribus portare vestimenta serica num. 2.
- 3 Sutorum plura remissio.
- 4 Sutor male incidens vestem tenetur ad interesse, & quare.
- Artifex tenetur exercere artem, & officium suum recte, alioquin dicitur negligens, & in dolo num. 4.
- 5 Sutori afferenti sibi traditam fuisse mensuram à Domino vestis non creditur, cum ipse debeat eam capere.
- 6 Sutor calceamenta faciens ex corruptis pellibus incidit in penam stellionatus.
- 7 Sutor ponens lanam in thoracibus loco bombacis, & similia debet puniri pena stellionatus.
- 8 Si puer parum beneficiis forma calcei, Tom. II.

tam vehementer Sutor cervicem percussit, ut ei oculus effunderetur, actio ex locato competis Patri.

- 9 Furatis vestibus retentis in apoteca non tenebitur Sutor probata fractura Amplia num. 10.
- 11 Furatis vestimentis à Sutore puliendis Dominus agere debet contra furem sumptibus Sutoris, vel contra Sutorem in casu, quo agere nequeas contra furem.
- 12 Vestimenta pulienda si Sutor acceperis, eaque mures raserint, ex locato tenetur.
- 13 Pallium alterius etiam ignoranter Sutor permutans, ex locato tenetur.
- 14 Emere à Sutoribus, vel ab eorum Inventibus fragmenta, quæ supersunt ex vestibus, quas consuevit, an liceat remissio.
- A Textoribus an liceat emere unam, vel alteram serici gausapii vltimam vendentibus remissio.
- 15 Retentio competis Sutoribus super rebus, in quibus eorum operam impenderant.
- Hypotheca cum prelacione competis Sutoribus super rebus, in quibus eorum operam impenderant num. 15.

OBSERVATIO.

Taxatio mercedis Sutorum facta à nostris Statuentibus, ut immoderate vestimentorum, & calceamentorum ornati occurreretur in desuetudinem, abijt, & forsàn tamquàm remedium nimis suave non peperit effectum excogitatum, prout facile; peperit tyrannicum remedium Dionysij Siracusani, qui mulierum luxum extirpare volens, ijs malefactoribus, quos gravissimis supplicijs afficere solebat, ignoscebat, quoties vestium, & lubricantium ornamentorum fures essent, ut tradit Freudenberg de Receptis. morator. tit. 10. conclus. 68. de modo contrahen. pauper. num. 20. litt. Z.

Aliqua circà excessuum luxum, illius moderationem diximus suprà Observat. ad Rubr. 16. lib. primo, nec hic existimamus quidquam addendum aliud, quàm quod Statuto disponente, Mulierem non portare vestimenta serica, nec portare posse vetera, ut dixit Rot. in rec. dec. 404. num. 24. par. 16. & generalitèr de Sutoribus videndus Rificat. de Statu homin. tom. primo pag. 176.

Solummodò circà Sutores notandum duximus sequentia, tamquàm secundum quotidianam experientiam occurrentia, nempe quod Sutor malè incidens vestem, tenetur ad interesse, cum omnis Artifex teneatur exercere artem, & officium suum rectè, & si id omittat, dicitur esse negligens, & in dolo, ut relatis Ancaran. conf. 158. Crauet. conf. 131. num. 4. vol. primo, & alijs docet Muta ad Consuetud. Panormis. cap. 77. num. 3. subdens, quod Sutori asserenti sibi traditam fuisse mensuram à Domino vestis non creditur, cum ipse debeat eam capere.

Si ex corruptis pellibus calceamenta, faciat, incidit in poenam stellionatus secundum Bart. in l. 2. C. de Murilegol. lib. 10. quem refert, & sequitur Fragos. de Regim. Reip. tom. primo libr. 7. disput. 19. n. 30.

Paritèr si ponat lanam in thoracibus loco bombacis, & similia debet puniri tamquam fraudator, ac contrà eum habet locum poena stellionatus, ut docet Caput. de Regim. Reip. cap. 3. §. 14. n. 33.

Si puero parum beneficienti forma calcei tam vehementèr ceruicem percussisset, ut ei oculus effunderetur, ex locato effusio actionem Patri eius, respondit Vulpian. in l. Item queritur §. si quis serum ff. Locati, & conduct.

Ad nihil verò tenebitur pro furto vestium &c. retentum in apoteca, si probetur eius fractura Panimoll. in Annos. prima num. 42. ad decis. 94. & num. 43. cum Petro de Vbald. subdit procedere, etiamsi non probetur fractura, si retinebat vestes, sicut alij Sutores.

Si vestimenta à Sutore puliendi fuerint furto subtrahita, tunc Dominus agere debet contrà furem sumptibus Sutoris, & si agere nequit contrà furem, agat contrà ipsum Sutorem, cessis ei actionibus contrà furem; vnde semper Sutor teneatur ad omnia damna, ut per tex. in l. Cum in plures 62. §. vestimenta ff. Locati firmat Pacion. de Locat. cap. 31. n. finali.

Sed si Sutor vestimenta puliendi accepit, eaque mures roserint ex locato tenetur, quia debebat se precauere iuxta text. in l. Item queritur §. si fullo ff. Locat.

Et si pallium alterius etiàm ignorantèr permutauerit, ex locato tenebitur iuxta text. in d. §. si Fullo.

An liceat emere à Sutoribus, vel ab eorum iuuenibus fragmenta, quæ supersunt ex vestibus, quas conficiunt, aut etiàm à textoribus vnam, vel alteram serici gausapini vnam vendentibus, examinat Sanchez. Consil. moral. lib. primo cap. 7. dub. 3.

Fauore Sutorum subdò, quod ipsis competit retentio rerum, in quibus eorum operam impenderunt, si debita merces eis denegeretur, ut firmat Zaccb. de Salar. qu. 96. num. 8. cum super illis habeant tacitam hypothecam cum prelacione, ut tradit Merlin. de Pign. lib. 3. qu. 5. n. 25.

De Figulis.

R V B R I C A IX.

Quoniam in hac nostra Ciuitate ars Figulorum ità præcipua est ut cunctas Flaminie Vrbes excellat, Eapropter conuenit ut eos aliquo fauore prosequamur. Igitur statuimus, & ordinamus quod nullus possit exercere dictam artem Figulorum nisi fuerit prius descriptus in matricula ipsorum, & ab eis approbatus fuerit, quam

7 Frigili quod ad præiudicium vicini ob periculum ruinae, & combustionis, & allegat *Giurb. obseru. 47. & Marotti. Discept. forens. cap. 22.*

Ad conferuandam autem excellentiam huius artificij, & reparandum præiudicio, & damno, quod Resp. sentiret, si idiotæ, & imperiti admitterentur, Statuentes merito mandarunt non posse hanc artem exer-

ceri per alios, quam per Matriculatos ex adductis supra in *Obseru. ad Rubr. 3. hoc libro 7.*

Occasione Societatis Figulariæ orta fuit controuersia inter socios circa solutionem debitorum contractorum à confocio pro mercibus habitis pro seruitio eiusdem artis, & causa in *Rota* discussa emanarunt eor-
ram Celfo decis. 2. & 11.

De Brentatoribus, & Asinarijs.

R V B R I C A X.

STatuimus, & ordinamus, quod omnes Brentatores, & Asinarij teneantur, & debeant se describi facere in vno libro exsistente penes Officiales gabellæ, & iurare benè, ac diligenter artem suam exercere. Teneanturque statim adesse in loco in quo ignis rumor inuasit eum eorum brentis, barilis, & asinis ad deferendum aquam ad ignem extinguendum necessariam, & teneantur se præsentare coram Capellano in cuius Capella erit ignis sub pœna viginti solidorum bonon. nisi iusto impedimento fuerint excusati, de quo sequenti die fidem facere teneantur, & sint immunes à custodijs. Possint tamen omnes tam Ciues, quam Forentes tempore Vindemiæ officio Brentatorum, & Asiniorum vti, etiam si descripti non fuerint in libro superscripto, dummodo barilia, & brentæ sint bullatæ, & iustæ, & semel in anno teneantur omnes supradicti eorum vasæ cum quibus vinum deferunt bullare sub pœna prædicta, & si bullari contingerit sine mensuratione, bullator eandem pœnam incurrat.

S V M M A R I U M.

- 1 Brentatorum exercitium quale sit.
- 2 Brentatores attestanti se portasse vinum creditur.
- 3 Brentatorum exercitium est necessarium occasione incendiij, & eo casu sentitur portare aquam.
- Immunes sunt Brentatores à custodijs, & quare num. 3.
- 4 Brentatores tenentur præstare eorum operam requirentibus.
- Artifices signum publicum habentibus tenentur præstare eorum operam requirentibus num. 4.
- Asinarij sunt eiusdem exercitij Brentatorum, & ad eadem tenentur.

O B S E R V A T I O.

Brentatorum, de quibus nostrum Statutum, & *Corpan. ad Status. Mediolan. tom. 2. cap. 494.* exercitium est mensurare, & super humeros portare vinum, & mustum cum vasis ligneis Brente vulga-

riter nuncupatæ, vnde Brentatori attestanti, se portasse vinum ex domo alicuius creditur, cum sit persona solita id exercere, & populari testimonio communiter approbata, vt firmat *Guzman. de Emitt. quest. 9. num. 25. & Berguin. Capalean. decis. 37. num. 42.*

Eorum exercitium valde necessarium, est occasione alicuius incendiij ad effectum portandi aquam pro extinctione ignis, quod infortunium sæpe contingere solet in Ciuitate, proinde summa ratione à Statuentibus immunes à custodijs facti sunt attentò onere illis iniuncto deferendi aquam in huiusmodi contingentiæ, & si in hoc respectu, nedum priuam, sed etiam publicam necessitatem sunt grauati, in alio fuerunt releuati: Nèc possunt conueniri, dum per descriptionem, quam obtinuerunt fieri in libro, cum Vniuersitate contraxerunt ad formam dispositionis *Statuti*, sicuti ex hac eadem ratione tenentur suas operas præstare indistinctè omnibus illas requirentibus per *text. in l. prima ff. de Furt. & Portan. S. prætere à Instis. Quib. mod. vt contrah.*

3 *ab obligat. notat Zach. de Salaz. quæst. 55.* cum habent etiam in Asinarijs, qui pariter sunt eiusdem exercitij, mediantibus tamen asinis cum cadis.

num. 2. Quæ dicta sunt de Brentatoribus, lo-

De Pistoribus, Hospitibus, & Tabernarijs.

R V B R I C A XI.

Pistores (A) summa ope niti debent, ut panis bene, ac diligenter custodiantur, & ne in furno, aut extrâ deustetur per eos, aut eorum operarios, non tantum panis, verum esculenta quæcunque, sed ea omnia coquere, & custodire sine fraude. & ad domum Domini deferre cum suis pannis, & si prædicta non observauerint, viginti solidorum poena puniantur qualibet vice, & dampnum emendare teneantur, nec recusare valeant volentes ad eorum furnum coquere poena prædicta: & ut fraudibus obvietur volumus quod Pistores curent ne aliquis de eorum familia panem furetur, & ut indicare debeant alios, qui in eorum furno panem furarentur, alias ipsi teneantur ad omnem emendationem. Insuper prohibemus ne ipsis liceat interdicare alijs Pistoribus ne panem coquant eis, qui essent eorum debitores, & eis non satisfecissent de eorum labore, poena contrasacienti solidorum 40. bonon. liceat tamen ipsis Pistoribus, & eorum famulis quocumque tempore ire noctis quacumque hora, etiam sine lumine quando eont causa eorum exercitij, & credatur eorum iuramento, sintque ab omnibus custodijs immunes, præterquam in diebus festiuis in quibus custodias tam nocturnas, quam diurnas facere compellantur. Volumus insuper ut Pistores habeant Consules, & ordinem, ac matriculam, sicut alij Artifices huius nostræ Almæ Ciuitatis Faentiz, vnâ tamen cum Hospitibus, & Tabernarijs, (B) qui intelligantur esse, & sint eiusdem ordinis, cuius sunt Pistores, qui Hospites teneantur prouidere Rectoribus de massarijs, & lectis oportunis, recepta competenti mercede æstimanda per Dominos Antianos pro tempore existentes, & ad hoc Consules eorum cogi possint.

S V M M A R I V M.

1 Pistores vilipenduntur, sed nimis generaliter.

Negotiatorum appellatione veniunt, non autem Mercatorum num. primo.

2 Ars Pistorum est antiquissima.

Origo Pistorum remissa num. 2.

3 Ars Pistorum est necessarissima ad vitæ communis usum num. 2.

Cogi possunt Pistores ad eorum artem exercendam num. 2. & 3.

4 Familis tempore adstringi possunt Pistores ad panem fabricandum, & coquendum etiam in diebus festiuis.

5 Privilegia varia concessa fuerunt Pistoribus à Romanis Imperatoribus.

Collegium habere possunt Pistores n. 4.

6 In Urbe Pistores habent duplicem Ecclesiam, & Vniuersitatem, nempe vnâ Italorum, & aliam Elæctorum.

Vniuersitates Pistorum in Urbe exercent varia opera pietatis num. 5.

6 Tutela onus suscipere non tenentur Pistores.

7 Conueniri non possunt Pistores Urbis coram alio Iudice, præterquam coram Annone Prefecto tam super retractione furni, & domus, quam super illius euacuatione, & augmento pensionis.

Annone Prefectus habet iurisdictionem priuatiuam quoad omnes super Pistoribus Urbis num. 7.

8 Pistores Urbis præferuntur omnibus alijs creditoribus pro pretio panis, & aliarum rerum eorum artem concernentium.

9 Discretius modus loquendi in vno casu demonstrat contrariam voluntatem in alijs casibus.

10 Pistores Urbis præferuntur super frumento, & alijs fructibus relictis quibuscumque creditoribus etiam ex causa culture, & refectionis eorum.

- 11 *Creditor duplex privilegium habens pre-*
fertur alijs creditoribus unicum san-
tum privilegium habentibus.
- 12 *Privilegium exorbitans à iure commu-*
ni, & tertio præiudiciale, si potest
descriptum in notitia non est trahen-
dum ad plures casus.
- 13 *Signatum correctionum iuris communis*
plures casus comprehendere volens ob
universaliitatem verborum in uno
tantum casu illud correxisse inter-
pretandum est.
- 14 *Mutui pecuniam pro cultu agrorum,*
vel pro recollendis fructibus effi-
citur creditor potior super fructibus
recollectis.
- 16 *Pistores Urbis præferuntur alijs, De-*
bane, & alijs quibusvis.
- 17 *Doi præferuntur creditori aliquo pos-*
si, qui tradidit pecuniam ad rem
emendam, edificandam, vel repa-
randam.
- 18 *Regula, si vinco vincentem, multo ma-*
gis vinco te, habet locum in omni ma-
teria.
- 19 *Pistores Urbis non præferuntur credi-*
toribus habentibus reservationem Do-
mini.
- 20 *Verba privilegij pregnantissima, & ge-*
minata non sunt restringenda, sed
intelligenda secundum propriam si-
gnificationem.
- 21 *Clausule unius sales, & geminatae de-*
monstrant emixtam voluntatem Pri-
cipis concedentis.
- 22 *Card. de Luca de Dote discurs. 31. nu. 5.*
cum seq. & discurs. 166. num. 51.
iuncto nam. 60. reprobatur.
- 23 *Iudex indicare debet secundum disposi-*
tionem privilegij, quatinus videatur
iniquum, & irrationabile.
- 24 *Principi reservatum solummodo est in-*
dicare de Legibus.
- 25 *Pistores Urbis, vel eorum heredes credi-*
tores pro pretio panis, vel aliterius vel
ad artem spectantis non comprehen-
duntur sub discussione bonorum com-
munis debitoris, nec illis obliis cessio
bonorum, moratoria, quinquennalis,
cens. Odovachis, si per alio dilatio, aut
remedium.
- 26 *Pistores non concurrere possunt eorum*
debitum pro credito panis, & re-
- rum ad artem artem spectantis
coram eorum Consulibus usque ad
summam ducentorum triginta auri,
& coram Annone Prefecto pro
quacunque summa.
- Consules Pistorum Urbis pro credito co-
rumdem Pistorum habent facultate
tem procedendi summarie, simpliciter,
de plano, sine strepitu, & figura
iudicij manu regia, & sola facti ve-
ritate inspecta, num. 26.
- Prefectus Annone pro credito Pisto-
rum Urbis habet facultatem proce-
dendi summarie, simpliciter, de pla-
no, sine strepitu, & sponta iudicij
manu regia, & sola facti veritate
inspecta, num. 26.
- Manu regia ad instantiam Pistorum
Urbis quando procedatur.
- Annone procedi manu regia, contra de-
bitores Pistoris decolati eiusdem An-
none debitoris iuxta proxima, de quo
ibi.
- Quando manu regia expedit ad in-
stantiam Annone, quando solvan-
tur emolumenta Notario, & Em-
nentiissimo Camerario, vel non, n. 28.
- Instrumenta obligationum non solent con-
fisci inter Pistores, & eorum debito-
res, sed texere, num. 30.
- Texere, seu tale, quæ consuevit ad
probandum creditum Pistorum, &
suum originem traxit à Consulibus.
- Usus texenarum antiquitus præfatus
fuit occasione militie.
- Texere & militares distribuuntur à Ro-
manis inter milites, & quando.
- Texerie præfatus etiam inter rus-
cos, & indigatos, Caupones, & similes.
- Texere Pistorum sunt probationes ex-
traordinarie.
- Texere Pistorum probant tamquam spe-
cialis instrumentum, num. 34.
- Texere Pistorum habent executionem
paratam, Decretum 36. num. 7.
- Texere due sunt à Pistoribus, nempe
una incepta à illo ceppo, quæ exten-
ditur ab ipso, & altera ille contra, quæ
extenditur à debitore, & quodlibet ut-
riusque traditur panis, notatur in il-
lis mediante signo, sed signis quan-
tum oportet, num. 35.
- Radem signa in texeris Pistorum so-
lent tamquam fraudator penitus.
- Exhibere tenetur integram & veram, quan-

- quando constat de illius confectioe. 56 Sed si filij habitent seorsim à Patre, pro illis non tenetur coquere panem.
- Ampl. num. 44. Familia dicitur, quæ simul habitat, numer. 56.
- 40 Exhibere tenetur Pistor texeram, seu cippum, in quo se fundat.
- 41 Exhibita per Pistorem texera, seu cippo agitur contra illius debitorem ad exhibendū scontrā, aliās stari cippo.
- 42 Citatio ad recognoscendum texeram, & praxis.
- 43 Texera in contumaciam rei pronuntiatur, & pro recognita, si dem reus postea medio iuramento eam negavit, stantem actor tenetur illam formiter recognosci facere.
- 44 Annulsi omni texere exceptio deducta per debitorem Pistoris citati ad illam exhibendum non suffragatur, dum eam non probat. Ampl. num. 45. Subampl. num. 46.
- 47 Pistor, cui tradita sunt tot rubra frumenti, ut reddat certam quantitatem panis, censetur depositarius. Decl. num. 48.
- 49 Pistor recipiens frumentum, aut pecuniam, ut reddat tantundem singulis diebus in pane cocto non liberatur restituendo frumentum, aut pecuniam, sed tenetur ad panem, vel ad interesse.
- 50 In obligationibus facti succedit obligatio ad interesse volente creditore, non autem debitore.
- 51 Aliud pro alio inuito creditori solui non potest.
- 52 Tabernarij, Locandarij, & similes non possunt vendere maiori pretio panem, quam illo taxato ab Annone Prefecto, & emerunt à Pistoribus non obstante contraria conventionione inter eos.
- 53 Taxatio pretij panis traditi per Pistores particularibus absque conventionione, quomodo sit facienda. Solutio pretij panis traditi per Pistorum post completum partitum factum cum Agricultore, vel alio, ut à vulgo dicitur à grano ad rationem tot decinarum pro quolibet rubro au faciendū sit in pecunia, an cum frumento ad eandem rationem antecedentis conventionionis, num. 53.
- 54 Pacto inito cum Pistore de coquendo panem pro Titio, eiusque familia pro certa mercede, illud adimplere tenetur Pistor aucta familia. Decl. num. 55, 56, & 57.
- 58 Promissio facta per Pistorum coquendi panem pro Titio, & omnibus liberis suis pro certa mercede, an teneatur adimplere auctis liberis.
- 59 Pistores delinquentes ponendo in pane oleum, vel calcem, vel terram, vel aquam tuso infusam, vel manui aceto lauando puniuntur tamquam falsarij, & furci, & de praxi probandi delictum remissum.
- 60 Panem non esse bonæ passæ, vel non coctum, quomodo probetur remissum.
- 61 Abundantiarij, & Gubernator Ciuitatis inuigilare tenentur ne fraudes committantur à Pistoribus.
- 62 Preuentioni locus est inter Gubernatorem, & Abundantiarios circa punitionem delictorum Pistorum ob fraudes commissas.
- 63 Gubernator punire potest Pistores fraudolentos pena Bannimentorum, seu Iuris communis deficiente Statuto, non autem pena consenta inier Pistores, & Communitatem.
- 64 Tabernarij sunt, qui recipiunt comedentes, non qui hospitantur.
- 65 Caupones, Tabernarij, Hospites, & similes confunduntur, & pro synonymis habentur.
- 66 Tabernarij comedantur tanquam hospitalitatem exercentes.
- 67 Tabernarij pessimum genus hominum, & personæ infames censentur.
- 68 Tabernarij Mercatorum nomine non veniunt. Decl. ut ibi.
- 69 Exercitium Tabernariorum est necessarium commercio humano. Tabernarij compelli possunt ad continuationem eorum exercitij, num. 69.
- 70 Limitari, & taxari possunt Tabernarij, seu Caupones, & Tabernarij.
- 71 Medicamenta varia vini adhiberi solent per Tabernarios saluti perniciosi.
- 72 Tabernarij vendunt sepe vnā speciem vini pro alia.
- 73 Tabernarij puniri possunt vendendo vnā speciem vini pro alia, num. 72.
- 73 Pretium vendendi per Tabernarios taxatur ab Edilibus, polizando dolia.
- 74 Pretia rerum vendendarum per Tabernarios taxanda sunt, & tabella taxæ apponi debet in loco visibili.

- Hospites, & Tabernarij rapaces, ut plurimum sunt, & plus solent exigere à Peregrinis, quam sit iustum, num. 74.*
- 75 *Macellarij, Tabernarij, & similes ad probandum eorum creditum solent conficere texeras, seu taleas cum debitis rincontris. Vide num. 76.*
- Tabernarij retinere possunt pignora, & personas propria auctoritate pro satisfactione eorum crediti num. 75. Vide num. 76.*
- Tabernarij retinere possunt vltimum epulantium, qui remansit in Taberna, quando recusatur solutio pretij vini bibiti, vel cibi num. 75. Vid. nu. 76.*
- 77 *Prohibito accessu ad Tabernas grauatur Vassalli.*
- 78 *Taberna dicitur illa domus, in qua panis, vinum, & carnes cocta venduntur.*
- 79 *Taberna est locus, & fomentum intemperantiae.*
- 80 *Ciues Tabernam frequentantes voluptatis causa, & prae ter necessitatem, puniri possunt.*
- 81 *Vitium tabernas frequentantium est detestabile, & bona publico damnosum.*
- 82 *Tabernas frequentare Clericis est prohibitum.*
- 83 *Propinones, & Tabernarij dicuntur tabernam frequentantes.*
- 84 *Et repelluntur à testificando, num. 83. Cogorum origo, laudes, & praerogativae remissae ad.*
- Coqui sunt instrumenta necessaria comestationibus, num. 84.*
- Coqui excellentes in arte excitant crapulam, num. 84.*
- Coqui conficiunt cibos usque ad luxuriam, & miraculum, num. 84.*
- 85 *Coqui diuiduntur in tres species, ut ibi, & num. seqq.*
- 86 *Coqui Papae, Imperatoris, Principum, & Magnatum dicuntur habere dignitatem.*
- 87 *Coqui admitti solent ad honesta Officia. Coqui Artifices dicuntur num. 87. Propinarij vulgè Pasticcieri publicè retinent carnes, & obsonia comestibilia num. 87.*
- 88 *Et Reip. expedit illos habere praesertim in magnis, & populatis Ciuitatibus, ut succurri valeat necessitati Incolarum, & Aduenarum; sed si tantummodo vitium Ciuibus, & Oppidanis parant, quo casu sunt expellendi.*

89 *Gabella artem exercentibus imposita debetur à Coquis locantibus eorum operam in comestationibus, & Conuiuij Priuatorum tanquam aliquam connexionem habentibus cum Pasticerijs.*

OBSERVATIO.

A Plures, quos nimis generaliter vilipendit Scayn. *decis. Bononiens. 5. n. 18.* negotiatorum appellatione veniunt non item Mercatorum, vt tradit *Barbof. de Verbor. appellation. appellat. 149. num. 5. Nouar. super Pragmatic. Regn. rub. de Mercatura Officiali. prohibet. collectan. 1. num. 3. Surd. decis. 313. sub num. 5.* Eorum ars cum sit nedium antiquissima, vt probat *Thomas Garzonus in eius Opere inscripto la Piazza vniuersale discorso 133. vbi de origine, sed necessarissima ad vitæ communis vsum, possunt iidem eogi ad illam, exercendam Lucas de Penn. in l. Mechanicas, C. de Execut. art. liber. lib. 10. Cassan. in Catalog. glor. mund. pars. 11. considerat. 32. per tot. & praesertim in vers. in bis enim, quos sequitur *Fragos de Regim Reip. tom. 1. lib. 7. disput. 19. §. 1. num. 29.* Nec non possunt addistingi tempore famis ad panem fabricandum, & coquendum etiam in diebus festiuis, vt tradit *Mastrill. de Magistrat. lib. 3. cap. 4. n. 90.**

Quaratione moti *Romani Imperatores* varijs priuilegijs eos decorarunt, & praecipue vt possint habere Collegium, vt per *tex. in l. 1. §. 1. ff. Quod cuiusque Vniuersit. Myler. in Metrologia cap. 16. §. 10. num. 2.* Proinde habent in Vrbe duplicem Ecclesiam, & Vniuersitatem, nempe vnā Iralorum, & aliam Eluetiorum, ac ab vtraque exercentur varia opera pietatis, vt aduertit etiam *Cobell. ad Bullam boni Regim. cap. 28. nu. 34. cum seq. & scribit Theodorus Amydenus in Opusculo, seu Libello de pietate Romana cap. 3. de Hostijs agrotorum communibus ab eodem Cobell. allegatus.*

Necnon quod sint immunes, & exempti à suscipiendis turelis, à quibus proinde excusantur iuxta *tex. in l. final. ff. de Excusar. Tut. cum alijs priuilegijs adductis per Antolin. in eius Annotad. priuilegia Pistorum Vrbs n. 7. cum seqq.*

Signanter verò Piftores Vrbs ornati fuerunt varijs priuilegijs, videl. nè possint conueniri coram alio Iudice, praeterquam coram Annonz Praefecto, cui concessa fuit

jurisdictio praeiudicet quod ad omnes alios
iudices, tam super retractu furni, quam domus
inhabitate à vicino praeiudicet, quam super
evacuazione, ac augmento pensionis ad
infantiam Domini, vt ex sequenti *Motu*
Proprio san. memor. Pauli V. emanato sub
die 3. Nouembrii 1615.

Monsignor Bisca Chierico di *Camera*,
e *Prefetto dell' Annona*; Essendo
Stato riferito, che li *Padroni* delli *forni*,
e *Cafe* habitate da *fornari* in *Roma*, ben
spesso sotto pretesto di volerui fabricare,
e in molti altri modi cercano, e tenta-
no di cacciare li detti *fornari* dalli *forni*,
e *Cafe* sudette, e per detto conto li conuen-
gono, e agitano in diuersi *Tribunali*, e
auanti diuersi *Giudici*, Et il simile anco
viene tentato, procurato, e fatto dalli *Pa-*
droni delle *Cafe* contigue alli medemi, Et
habitationi di detti *fornari* sotto pretesto
di volerle incorporare nelle loro *fabbrie*,
e sotto altri colori, e capiper indurli poi
ad accrescere, e augmentare à gusto
loro le *pigioni*, e fare li *patti*, e *conuen-*
zioni, che vogliono ingrandissimo *preiud-*
icio, e danno esser del ben publico come
dell'istessi *fornari*, che per non perdere gli
loro *aiutameti*, e mutare tutto il giorno
habitationi, e per fugire anco le *liti*, e sue
spese condescendono à fare tutto quello,
che li *Padroni*, e altri *sudetti* domanda-
no, e desiderando Noi con ogni affetto di
prouedere così al beneficio, e utilità pu-
blica, come alla quiete, e indennità di
detti *fornari* nel miglior modo sia possibile
habbiamo deliberato, che tutte le *liti* de
cause dell'evacuazioni de' *forni*, e *Cafe*
sudette, doue si esercitano *forni*, e au-
gmenti di *pigioni* tanto mosse contra detti
fornari, quanto, che si moueranno per
l'auuenire per parte delli *Padroni*, e *Vi-*
cini delle *Cafe*, e *forni* sudetti, à d'altri,
che hauessero ragione, e causa da loro si
debbono conoscere decidere, e terminare
auanti di Voi, e altri *Prefetti* dell' *An-*
nona, che saranno pro tempore; Onde in
conformità di detta nostra deliberatione
con la presente di nostro *motu proprio*, cer-
ta scienza, e pienezza della potestà nostra,
auocando à Noi tutte le *liti*, e *Cause*
mosse, in hora contro detti *fornari* per l'
evacuazione di detti *forni*, e *Cafe* come sa-
pra, et augmento delle *pigioni* di quelli
quali sia *Giudice*, è *Tribunale* etiam quan-
to si voglia *privilegiati*, e *supremi*, e tali,
che di essi bisognasse farne espressa men-
zione.

ne nello stato, e termine, che hora si tra-
uano con hauere il vero, e certo stato, e
meriti di detti *liti*, e *cause*, e nomi, e co-
gnomi de *Giudici*, e *Colliganti*, e delli
Padroni di detti *forni*, e *Cafe*, che *liti-*
gano, e altri, che hauessero ragione, e
causa da essi, etiam che fossero *Basiliche*,
Chiese, *Monasteri*, *Confraternità*, *Hos-*
pitali, e luoghi *Pij*, e anco *Vedoue*, *Pu-*
pilli, e *Minori*, e altri etiam quantosia
privilegiati per espresso, e dedotto in que-
sta à sufficienza l'istesse *liti*, e *Cause* tanto
mosse come sopra, quanto quelle, che si
moueranno, e introdurranno per l'auue-
nire per detto conto le commettiamo à Voi,
e alli altri *Prefetti* dell' *Annona*, che
saranno pro tempore *privati* ad ogni al-
tro *Giudice*, *Tribunale*, e *Magistrato*
dando à Voi, e alli detti *Prefetti* pro
tempore piena, ampla, libera, e assolu-
ta facoltà, autorità, e potestà di potere
per Voi stessi, e li vostri *Auditori*, e al-
tri, che vi piacesse deputare *privatamen-*
te ad ogni altro *Giudice*, *Magistrato*, e
Tribunale, etiam *supremo*, e tale che bi-
sognasse esprimarlo, conoscere, decidere,
e finire, e terminare tutte le dette *liti*,
e *Cause* mosse, e da mouersi, come si è
detto con tutti li loro incidenti, dependen-
ti, emergenti, annessi, e connessi, Et anco
con la clausola quam, e quai &c. An-
corche contro detti *fornari* si trattasse, e
procedesse per vigore d'obblighi *Camerali*
fatti con giuramento, e con la renuntia
espressa del presente indulto, e *privilegio*,
che gli facciamo, e che le *Cafe*, e *forni* *ha-*
bitati, e tenuti da loro siano, e spettino di-
rettamente, e indirettamente à qualsiuo-
glia persona, etiam quantosia voglia *privi-*
legiata, e anco à *Basiliche*, e à *Chie-*
se etiam *Patriarchali*, *Cappelle*, *Reli-*
gioni, *Comende*, *Monasterij*, *Conuenti*,
Hospitali, *Confraternità*, e altri luo-
ghi *Pij* etiam insigni, e similmente *privi-*
legiati, e anco à *Pupilli Minori*, e *Ve-*
doue, e à qualunque altri, etiam che
hauessero *privilegi* amplissimi, e fossero
degni di *mentione particolare*, e di *proce-*
dere in esse *cause*, e *liti*, e ciascuna di
quelle ogni giorno, Et hora (non però fe-
ciato in honor di Dio) sommariamente,
esecutiuamente, semplicemente, e manu-
regia senza strepito, e figura alcuna di giu-
dizio, ma conosciuta solamente la verità
del fatto, Et altrimenti come à Voi, e alli
detti *Prefetti* dell' *Annona* pro tempore,

Et aliri deputati sudetti più parerà, e piacerà; giudicarete; che ricerchi il caso, e bisogno publico, e conforme vi detterà la prudenza vostra posta ogni, e qualunque appellatione, prouocatione, e ricorso, con potestà anco d'auocare, e reasumere le dette liti, e Cause mosse, e che si moueranno da qualsiuoglia Giudice, e Tribunale, e Magistrati Ecclesiastici, e Secolari etiam sapremi, e priuilegiati, e tali, che bisognasse esprimerli, e inibire a tutti li sudetti, e aliri a chi bisognarà sotto le pene pecuniarie, e censure, che vi pareranno, e piaceranno, e intorno le dette cose fare ordinare, e concludere tutte le cose, che giudicarete espedienti, e a Voi, e detti Prefetti dell' Annona per benchitio publico più pareranno, e piaceranno, che così è mente, e volontà nostra espressa; Volendo Noi, e decretando, che contro la presente non s'oppona mai per alcun tempo opporre dire, ne dare di subreptione, obreptione, defecto della nostra volontà, e intentione, e non altrimenti debba in ogni istanza tempo, e luogo esser giudicato, e interpretato, e diffinito da ogni, e qualunque Giudice ordinario, e delegato, etiam dall' Auditori di Rota, e della nostra Camera, e della medesima Camera, e suo Camerlengo, Vice Camerlengo, Tesoriero, Decano, e Chierici, e anco dal Reuerendissimo Cardinale nostro Vicario, e suoi Locotenenti, e Auditore, Senatore, Collaterali, Maestri di Strada, e loro assessori, e in ogni altro Giudice, e Tribunale, e Magistrato etiam con la clausola Sublata, e decreto irritante, non ostante tutte le cose predette, e che quelli dell' interesse, de' quali si tratta, o può trattarsi in qualsiuoglia modo non siano stati chiamati, né sentiti alle cose sudette, e a quelle espressamente repugnino, contraddichino, e opponghino, e siano per repugnare, e contraddire, e qualsiuoglia pendenza di lite, e Instrumeti fatti, e che si facessero per l'auuenire etiam con l'obbligo in forma Camera, e giuramento, e con la renuntia del presente Indulto, e priuilegio, d'altra renuntia, e cautela, e qualsiuoglia priuilegio, e scoltà concesse alli Tribunali, e Magistrati di Roma, e alla detta Camera, e suo Camerlengo, e Chierici, etiam all' Auditore della Camera, e al detto nostro Vicario, Popolo Romano, e Maestri di Strada, e loro assessori, e anco alle Basiliche,

Chiese, Monasteri, e luoghi Pij sudetti, e ad ogni altro in genere; d' in specie etiam per titolo oneroso, e in qualunque altro modo, e sotto qualsiua forma di parole, e la Costituzione, d' Bolla della fel. mem. di Gregorio XIII. super Jure congrui, e qualsiuoglia altre Constitutioni, e ordinationi Apostoliche, regole etiam di Cancellaria, e specialmente la Regola de Jure quesito non tollendo, Priuileggi, Statuti, Riforme, vsi, filii, etiam del nostro Palazzo, Decreti etiam Concistoriali, e Conuentioni, e altre cose tutte che facessero, d' disponessero, d' potessero fare, e disporre in qualsiua modo in contrario a quali tutte, ancorche hauessero Decreti, e clausole insolite, e derogatorie di derogatorie, e che fossero state più, e più volte etiam in Concistorio, e con giuramento, d' in altro modo confermate, e approvate, e per loro derogatione bisognasse farne espressa mentione, hauendo niente dimeno il tenore di ciascheduna di essa per dedotto, e espresso in questo a sufficienza per l'effetto sudetto in tutto, e per tutto deroghiamo; Volendo, che la presente badi con la nostra semplice segnatura, e senz' altra Data, e registrazione, che alli sunti di essa s'ida bona fede in giudicio, e fuori di giudicio, non ostante tutte le cose, che facessero, e disponessero in contrario. Dato nel nostro Palazzo di Monte Cauallo li 3. Nogenbre 1615.

Paulus Papa Quintus.

Gaudent etiam priuilegio potioritatis inter creditores communis debitoris pro pretio panis, & aliarum rerum eorum artem concernentium tam ex dispositione Constitutionis san. mem. Sixti V. in Bullar. nouo in ordine la 36. §. 7. vol. 2. ibi: Quinimo ipsi Pistoris pro consequenda debitoris huiusmodi satisfactione in omnibus eorum litibus, & causis, etiam si priores, & potiores Creditores non sint, primum, & potiorum locum obligationibus etiam in forma Camera Apostolica etiam iuramento vallatis, ac priuilegijs, & ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque habere, & obseruare omnino debeant &c. vigore cuius preferendi sunt omnibus alijs creditoribus nemine excepto, vt in specie respondit Rota coram Cotein. decis. 1259. num. 6. quam amplissimi Motus proprii Verulani VIII. emanati sub die 20. Decembris 1634. ibi: Pratered, quod dicti Pistoris, & eorum baredes, ac successores, pro pretio panis,

nis, & rerum ad artem ſpectantium prefe-
rantur, ac præferri omnino debent omni-
bus, & ſingulis alijs cuiusvis deſuncti, aut
deceſſi, ſeu alterius cuiusvisque debitoris,
aut alijs quantumvis prioribus, & ante-
rioribus, etiã reſervationem dominij, aut
manus iniectionem, vel hypothecam ſpecia-
lem, ſeu quodcumque creditum iuratum; &
obligatione Camerali vallatum habentibus
etiã ex cauſa dotis, aut ex quacumque,
alia cauſa pia, neceſſaria, & privilegiata,
etiã Dobanarijs Vrbis, & Status Ecce-
ſiaſtici, & quibuſcumque privilegijs in cor-
poris iuris clauſi, vel non clauſi, etiã ſi
de eis ſpecialis mentio facienda eſſet, &
quaſcumque clauſulas, ſeu cautelas in ſe
con:inentes habentibus &c. ex quibus præ-
gnantiſſimis verbis clarè conſtat nullum
aliũ creditorem quouis modo privile-
giatum, etiã ex cauſa neceſſaria, & pri-
ilegiata poſſe concurrere cum Piſtoribus
Vrbis; vt plenè examinatis verbis ſignat
bo. me. D. Advocatus Antolin. in Annot. ad
eundem Motum proprium num. 278. cum
ſeqq. cuius fuit Alumnus, ac legalis ſcien-
tiæ imitator D. Deſiderius Biſerus I.V.D.
& nobilis Verulanus, & conſequenter nul-
lus Creditor poterit eis contendere præla-
tionem abſque eo, quod probanda ſit ver-
ſio, cum in dicto Motu proprio tantum-
modò requiratur, tunc quando in ſubſi-
dium conueniuntur filij, vel Mulier pro
pane tradito Viro, vel Patri, ibi: *Mulie-
res viri, aut filij Viri, vel Parentibus
deceſſis, vel mortuis, ſi hereditas ſoluendo
non ſit, teneantur ſoluere eam quantitatem
panis, vel aliorum rerum dicta artis, qua
proipſis Mulieribus, vel filijs, & earum,
ſeu eorum familia Marito, ſeu Patre vi-
uentibus tradita, & conſumpta fuerint &c.*
qui diſcretiuus modus loquendi aperte
demonſtrat contrariam voluntatem Pon-
tificis in alijs caſibus Rot. coram Coccin.
decif. 2131. num. 143. & alibi ſæpe.

Et quidem optima ratione eũ ſerè im-
poſſibile redderet probatio verſionis pa-
nis, qui minutatim varijs perſonis tradi-
tur, vt de ſe patet: Vnde pro credito pa-
nis traditi alicui Mercatori, ſeu Agricul-
tori, quamvis non probatur verſio in cau-
ſam Agriculturæ, adhuc Piſtor præfertur
ſuper fructibus recollectis alijs quibuſ-
cumque creditoribus etiã ex cauſa cul-
turæ, & recollectionis eorumdem fru-
ctuum.

Nec obſtat, quod huiusmodi privile-
Tom. II.

gium poſſit quidem ſuffragari ſuper bo-
nis debitoris, non autem ſuper re alte-
rius, quemadmodum ſunt expenſæ factæ
occasione culturæ, & recollectionis fru-
menti, ac aliorum fructuum, cum fructus
non dicantur niſi id, quod ſuperest dedu-
ctis expenſis, atque ideo Piſtores tunc ſo-
lum poſſunt præterdere prælationem,
quandò pro credito panis traditi pro re-
colligendis fructibus, ſuper quorum præ-
tio diſcutterentur, concurrerent cum alijs
ex eadem cauſa creditoribus, quia cum
vltà privilegium reſultans ex diſpoſitio-
ne leg. Interdum, ff. Qui pot. in pign. hab.
competat etiã aliud reſultans ex dicto
Motu proprio, vtique ratione duplicis pri-
11 uilegij, & vinculi præferendi ſunt alijs
creditoribus vnicum tantum privilegium
ex dicta l. interdum reſultans habentibus
ad tradita per Thomas. decif. 186. num. 6.
Quæ interpretatio eò facilius videtur ad-
mittenda, quia cõm prædictum privile-
12 gium valde exorbitet à iure communi, &
tertio ſit præiudiciale, conſeruet tunc ſuf-
ficienter operari effectum ſuum, abſque
eo quod trahatur ad alios caſus, nempe
ad prælationem indirectè pro quocumque
credito panis, vt in ſimili de Statuto cor-
rectorio Iuris communis, ſi plures caſus
13 comprehendere poſſit, in vno tantum ca-
ſu illud correxiſſe interpretandum ſit,
etiã ſi verbis vniuerſalibus conceptum
eſſet Cirocc. diſcept. 36. n. 24. Gratian. di-
ſcept. 546. n. 14. Hieron. Palma alleg. 20.
num. 27. allegat. 21. num. 12. allegat. 68.
num. 53. & allegat. 81. num. 4. Rot. di-
uerſ. decif. 745. num. 6. par. 1. & in rec.
decif. 241. n. 7. p. 18. tom. 1. & in termi-
nis reſpondit Eminentiſſimus de Luca de
Dote diſcurſ. 81. n. 5. cum ſeq. & diſcurſ.
266. n. 51. iuncto n. 60.

Etenim licet verum ſit, quod diſponen-
te Lege, Statuto, vel Conſtitutione circa
fructus, intelligendum ſit, deductis expen-
ſis: Nihilominus exinde inferri non valet:
quod is, qui præſtitit operas, vel mutuauit
pecuniam pro illis recolligendis, ſit con-
dominus, itaũt per viam deductionis, ſeu
diſiſionis, & ſeparationis prius deducen-
da ſit eius portio, ſeu quota, quo caſu be-
nè applicaretur id, quod dicitur de abſur-
do reſultante ex eo, quod ſolutio fieret de
re aliena, non debitoris, at qui præſtans
operas, vel mutuans pecuniam pro cultu-
14 ra agrorum, vel pro recolligendis fructi-
bus, efficitur creditor, & quidem prior.

Kk 2

ſu-

super fructibus recollectis vigore dispositionis dictæ l. *Interdum*, ff. *Qui pot. impign.* hab. proinde comprehenduntur sub derogatione dicti *Motus proprii*, absque eo, quod illud restringi valeat ad solum creditum panis traditi pro illa cultura, & recollecta, dum in dicto §. *Præterea* per negesse. supponat concurrere alios creditores tam

15 potiores, quod verificari non potest, nisi in illis, qui sint creditores vel ratione mercedis, vel mutui proculenta, & recollectione fructuum, super quorum prætatione contenditur, & sic eis competere potioritas ex allegata dispositione, leg. *Interdum*, quam privilegiaz ex quovunque causa, Pistorum verò esse creditores ex alia diversa causa, quam pro pane tradito pro eadem cultura, vel recollectione.

Idque clarè connicitur ex lectura ejusdem privilegii, tum quia Pistorum præferuntur pluribus privilegiatis ex causis penitus diversis, ut sunt creditores ex causa

16 dotis, Dohanz, & aliorum inhibi vel expressè, vel tacite nominatorum, proinde non potest limitari ad certos casus, sed indefinè est intelligendum Rot. in rec. decis. 185. num. 5 par. 15. Tum etiam, quia præferuntur alijs creditoribus posterioribus ex causa etiam necessaria, & privilegiata, quæ tamen modo adaptatur ijs, qui crediderunt in causam culturæ, & recollectionis fructuum, & similium.

Rursus comprobatur ex eo, quia sicuti ex literali dispositione dicti *Motus proprii*

17 præfertur creditori alioquin potiori, qui tradidit pecuniam ad rem emendam, & edificantum, vel reparandum, ut innovando iura præcedentia, sancitum fuit per *Iustinianum Imperatorem* in §. *His consequente* Auth. de *Equalit. dos.* & firmat. Petr. Barbos. in *señta* par. leg. prædicta sub n. 8. vers. ponitur, iuncto n. 12. vers. ex illo igitur, ff. *Solut. matr. & Rosa consulti* 1. cum. 1. Rot. coram Vbold. decis. 73. m. d. cum seq. iuncta decis. 176. in fine, & in rec. decis. 328. n. 23. cum seq. p. 5. ita præferendi sunt Mercenarijs, ac alijs, qui mutuantur pro expensis necessarijs culturæ, & recollectionis, cum intret regulæ vinco vincentem te, multo

18 magis vinco te, quæ locum sibi vindicat in omni materia *Castill. Contron. p. 3. cap. 25. num. 1. cum seq.* Et cessat omnis difficultas ex declaratione facta per eundem *Verbanum VIII. in Signatura Gratiæ* super limitatione huius privilegii quod ad habentes

reservationem domini tantum, iuxta vulgarem traditionem antiquorum Curialium, ex qua resultat confirmatio exceptionum in eodem *Motus proprii* contentarum.

Hinc patet, privilegium prædictum non posse restringi ad creditum panis traditi pro eadem causa, pro qua concurrunt etiam alij creditores, dum mens Pontificis concedens repugnat, & eius prægnantissima, & geminata verba non patiuntur talem restrictionem, vnde intelligenda, sunt secundum propriam eorum significationem, & bene declarat. *Dec. consil. 113. sub num. 7. vers. non absit erga*, *Natt. consil. 63. num. 17 iuncto num. 160. nu. 33. Surd. consil. 140. num. 65. volum. 1. Marefcott. Var. resolut. lib. 2. cap. 85. num. 1. ad 7. Antoninus Annot. ad dictum Motum proprium a num. 273. ad 280. & num. 288. ac num. 289. & num. 304 cum seqq. vbi num. 311. cum seqq. animadverit, quod tot. clausula vniuersa*

21 les, & geminata demonstrant enixam voluntatem Principis concedendi plenissimam, ac super omnes alios creditores prælationem Rot. in recent. decis. 99. num. 14. cum seq. par. 12. & Tribunal. Camera nullam habitationem eorum, quæ adducitur à Cardin. de Luca in præallogat. discursu,

22 decidit iuxta literalem dispositionem dicti *Motus proprii* Urbani in Romana Pecuniaria inter Reuerendissimum Capitulum Sancti Petri, & Catalogum Bellonum, ac Leonardum Iber Pissores diebus 4. & 11. Decembris 1675. proponente Illustrissimo, & Reuerendissimo Domino de Iudice nunc S. R. E. Cardinali Amplissimo, qui ob suæ ingenij perspicacitatem, & in rebus arduis agendis dextritarem, & prudentiam sæpe visus est prius egisse, quam agere.

Nec ex eo, quod tale privilegium videatur iniquum, & irrationabile potest iudex omisso rigore sequi æquitatem, quia

23 adhuc illius dispositio est seruanda S. oportet Auth. de Iudic. l. fin. C. de Municip. l. Rospexeris ff. *Qui*, & à quibus manumiss. Rot. in recent. decis. 362. num. 17. par. 17. ac relatis verbis S. Augustini in libro de Vera Religione, ibi: Cum leges fuerint institutæ, & firmatæ non licere Iudici de ipsis iudicare, sed secundum ipsas, firmavit in decis. 378. num. 18. par. 18. Etenim solo Principi reservatum est iudicare de Legibus

24 iuxta textum l. t. ibi: inter æquitatem, & Ius scriptum interpositam interpretationem Nobis salis & oportet, & licet inspicere

C. de Legib. & præditiis rationibus, & auditoriis innixus semper iudicauit fauore Pistorum Vrbis, dum per quinquennium munus Auditoris clar. mem. Eminentiſſimi D. Cardinalis de Caualerijs, tunc Annona Præſſi exercuit.

Vigore, cuiusdem Motus proprio Vrbani VIII. Piftores Vrbis, vel eorum hæredes creditores pro pretio panis, vel aliter rei ad artem ſpectantis non comprehenduntur ſub diſcuſſione bonorum communis debitoris, nec illis obſtat ceſſio bonorum, moratoria, quinquennalis, aut alia quæcumque dilatio, aut cap. Odaardus, ſeu aliud quodcumque remedium à Iure communi, vel poſitiuo, ſeu ex ſpeciali gratia Principis introductum, ſeu introducendum.

Pariter etiam competit illis pro credito panis, & reſtita ad eorum artem ſpectantium, vt poſſint conuenire eorum debitorum coram Conſulibus vſque ad ſummam ducatorum triginta auri de Camera, & coram Annona Præſſo pro quacumque ſumma, qui habent facultatem procedendi ſummarie, ſimpliciter, de plano, ac ſine ſtrepitu, & figura iudicii, manu Regia, ac ſola facti veritate inſpecta, & prout in exactione pecuniarum. pretij. Gratiſdem Piſtoribus ab Officialibus Annone pro tempore dati, vt diſponitur in allegato Motu proprio Vrbani VIII.

Quamuis vigeat prædictum priuilegium, nihilominus regulariter non proceditur manu Regia, ſed ſeruatis ſeruandis ſid euitandum damnum, quod ex expeditione manus Regiæ reſultaret notariis Cameralibus, & ſolum ea prædicatur, quando aliquis Piſtor eſt decoctus, vel eſt debitor Annonæ pro pretio frumenti, quo caſu ad inſtantiam cuiusdem Annonæ præuia inſtimatione domi diuiſa copia ſequentis tenoris.

Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo N.N. Præſſo dell' Annona.

N.N. pagarete fra doi giorni l'inſcritta ſomma, che douete à N.N. Fornaro nel Banco di N.N. à credito di detto Fornaro debitor dell' Annona per tanto pane hauuto dal ſuo Fornaro, altrimenre ſi procederà manu Regia, & more Camerali ad iſtanza di detta Annona creditrice del medeſimo Fornaro, queſto di 6. Ottobre 1684.

Aſſeſſo Galeppi Notario Segretario di Camera.

Tranſatto biduo expediri deberet manus Regia tenoris ſequentis.

Eſcutori ſequirete realmente, e perſonalmente manu Regia, & more Camerali per ſeudi 20. contro N.N. debitor di N.N. Fornaro debitor dell' Annona; Et ſolūmodo ſubſcribi deberet ab Illuſtriſſimo Annona Præſſo, vel Conſulibus reſpectiue ab quæ manu Notarij, & ſi eſſent plures conſicienda eſſet liſta eorum, prout alijs prædicabatur, cum ſola pariter ſubſcriptione Annona Præſſi, vel Conſulum, vigore cuius ſa Birruarijs facienda eſſet executio, prout prædicatur in debitis Cameralibus, & tunc nullum deberet emolumentum Notario, nec Eminentiſſimo Camerario, cum illius non concurrat miniſterium, nec iſtius apponatur ſigillum, nec fiat vlla mentio. Vnde ad hoc, vt vterque conſequatur emolumentum, inoleuit praxiſ loco prædictæ formulæ manus Regiæ expediendi mandatum executium iuxta ſoliram formulam mandati ſeruatis ſeruandis relaxati, additis ſolum illis verbis manu Regia, & more Camerali, & iſto caſu apponuntur expenſe mandati, quæ exiguntur à debitor, licet non ſoluantur ab Annona, ad cuius inſtantiam expeditur mandatum.

Circa probationem verò illorum crediti aduertendum eſt, quod eorum fauore non ſolent conſici inſtrumenta obligationum, vt dixit Rot. in recent. deciſ. 221. num. 1. par. 19.

Sed fieri ſolent Texera, quarum vſus maxie originem à Gentilibus occasione hospitalitatis, vt tradit Pacibell. de Iure hospitalit. vniuer. & notat Frederic. de Marſeſe. de Legato lib. 2. diſſert. 6. Earumque vſus antiquitus prædicatus etiam fuit occasione militiæ, vt teſtatur Polybius, & ad eundem Inſtus Lipſius de Militia Romana lib. 5. dialog. 9. Romani enim conſueuerunt inter milites ad vigilias deſtinatos diſtribuire aliquod ſignum, quo ſeſe ab hoſte noſcerent, quod texera appellabant à tabella, cui inſcribebatur; Erat namque texera militaris propriè tabella latuſcula è ligno, cui inſcriptum erat ſignum noturnum, aut dictum, quod vellet Imperator. Solebat enim Tribunus ſignum ex ore Imperatoris acceptum tabellæ inſcribere, & texeram dare, quam ipſe ad Centurionem ſuum deſerebat. Centurio ille acceptam proximi manipuli Centurionem dabat iſte iterum proximo, donec ad omnes

nes peruentum esset. Ipsi porro Censuras lectam militibus enunciabant, quorum vigilandi vires erant iuxta præfata verba *Frisch. in Appendic. ad partem tertiam Exercit. variar. exercit. 5. numer. 81. ubi allegat Lipsium. Fiebant etiam texera frumentaria, de quibus Amaya in tit. Cod. de Collation. aris numer. 87. lib. 10.*

33 Texera, seu ralex practicantur etiam inter rusticos, & idiotas, qui nec legere, nec scribere sciunt, ac à Campionis, vt aduertit *Balmased. de Collect. quest. 15. numer. 4. & Dominus meus Raynald. Obseruat. crim. cap. 29. §. 4. numer. 30. qui vsum texerarum valde laudat tom. 3.*

Huiusmodi texera Pistorum, licet sint probationes extraordinariæ, tamèn de consuetudine quasi scripturæ, & tamquam species instrumenti probant, vt firmant *Laurent. de Comparat. litterar. cap. 11. de affinis sub §. 17. Giurb. obseruat. 81. numer. 13. Coss. de Remed. subsid. remed. 70. illat. 3. numer. 15. Card. de Luca de Credit. discurs. 73. n. 3. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 5. rubr. 14. numer. 3. Balmased. de Collect. loc. cit. Gargiar. decif. Bononien. 6. par. 2. Nouar. decif. 76. numer. 1. cum seq. & Gratian. decif. 68. numer. final. & habet executionem paratam, vt re-
35 lato *Besold. firmat Laurent. ubi supra. Quotiescumque tamèn constat de identitate, & 36 sint integræ, & simul conueniant, vt aduertit Coss. & Conciol. loc. cit.**

Ad euitandas autem fraudes, & vt vtrique parti sit consultum fieri solent duæ texera, vna videlicet quæ appellatur *la Masculina*, & in Vrbe *il Ceppo*, & retineatur per Pistorem, altera verò *la Feminina*, & in Vrbe *il Scontro*, quæ remanet penes debitorem, & qualibet vice, quæ traditur panis, notatur quantitas mediante signo, seu signis in vtraque, vt tradit *Nouar. cit. decif. 76. in princ.* Et cum simul iungantur optimè correspondeant, nec creditor plus in cippo incidere, nec debitor incisa
38 ibi signa radere valet, alioquin de fraude constaret, vt notat *Laurent. loc. allegat.*

Constitutio texeras fuisse cõfectas, tunc ad instantiam vnus ex partibus cogitur altera ad suam edendam, vt cum *Foller. & Viscont. docet Nouar. dicta decif. 76. numer. 3.* Vnde praxis in Vrbe introducta est in Tri-
40 buali Præfecti Annonæ, quod per Pistorem exhibita sua texera, seu cippo, prout illam exhibere tenetur, cum in illa se fundet *Ros. in recent. decif. 384. numer. 6. par. 16.*

41 agitur contra debitorem ad exhibendum Scontrum, aliàs videndum mandari *stari Cippo*. Nec nõ citatur ad recognoscendum texeram, vel medio iuramento negandum,
42 aliàs pronunciarì pro recognita, & quauis in contumaciam partis ludex illam pronuncietur pro recognita, si antequàm in causa ad vltiora procedatur, Reus potest medio iuramento eam negauerit, ad-
43 huc Astor tenetur illam formiter recognoscere inter plures texeras mediantibus restium depositionibus iuxta stylum eiusdem Tribunalis.

Nec debitori ad se eximendum ab exhibitione Scontri suffragatur allegare illius
44 ammissionem, dum eam concludenter non probat, cum alioquin contra eum oritur præsumptio fraudulentæ occultationis *Giurb. dicta obseruat. 81. numer. 13. vers. fil- las offert cum seq. & Nouar. allegat. dec. 76. numer. 4.*

Sicuti nec ei suffragatur iuramentum su-
45 per ammissione, quoties contra illum concurrat aliqua suspicio, respondet *Giurb. ubi supra numer. 15. vers. responderet, Nouar. dicta decif. 76. numer. 5. vers. nam respondendum, & Rot. coram Cavalier decif. 82. numer. 9.* Secus verò si esset vir integer, & iustus, &
46 adducat verisimilia, vt declarat *Giurb. cit. obseruat. 81. numer. 15. vers. secus.*

Multoties etiam fiunt pacta, & conuentiones cum Pistoribus mediante scriptura publica, vel priuata tradendo eis tot ru-
47 bra frumenti, ad hoc, vt reddant certam quantitatem panis, quæ conuentiones sunt seruandæ, & tunc Pistor censetur depositarius, vt firmat *Escobar. de Rarior. cap. 35. num. 17. vers. quinimò cum seqq. & alij quos refert, & lequitur Salgad. Labyrinthi tradit. par. 1. cap. 13. §. 1. numer. 25. cum seq.* Quod videtur verum, quando panis con-
48 ficiendus esset ex eodem frumento, ita vt in alium vsum, tamquam depositum cogi-
49 lare, non possit conuertri.

Nec Pistor, qui recepit frumentum, aut pecuniam, vt reddat tantumdem singulis
49 diebus in pane cõcto, liberatur restituendo frumentum, aut pecuniam, cum sit obligatio ob rem dari, vnde instanti creditori tenetur panem præstare, vel ad interest, quia in obligationibus facti ex tacito
50 consensu pactum succedit obligatio ad in-
teresse, quæ notat præcedentem in fauorem creditoris, in cuius electione stat, quod si id, quod promissum est, non præstetur, possit petere id, quod interest, non autem in

in elezione debitoris reportare liberationem soluendo intereffe, cum aliud pro alio inuito creditore folui non valeat, vt 51: tenet Emanuel Mendez de Caftro in Rubr. de Annon. Civil. num. 11. iuncto num. 16.

Non ita feruanda erit conuentio inter Piftores, & Tabernarios, Locandarios, 52 ac fimiles, fi ifti vendant panem album maiori pretio, quam quod foluant Piftori ad formam Taxe, exprefse prohibent. *Sancti mem. Alexandro VII.* in fequenti eius Chirographo emanato fub die 13. Martij 1660.

Monfig. Pallauicino Prefetto dell' Annona. Effendoci ftato efpofto il pregluditio graue, che riceuono i Fornari decinanti dogli Oſti, Beftolieri, Locandieri, Magazzinieri, e fimili, che vendono il Pan bianco a decina otto quatrini la pagnotta, & a i Fornari fopradetti la pagano a minor prezzo, anzi con varie arti procurano ogni giorno di maggiormente diminuirlo in uil proprio, e non del Popolo, mentre li Decinanti per fodisfare la Camera, & i Mercanti fi sforzano di accrefcere lo fpaccio del Pane etiamdi a prezzo vile, e forſe non corriſpondente al prezzo del Grano che comprano; diſordine, che pud facilmente ridurre i Fornari predetti in cattiuo ftato, e rendergli inhabili a fodisfar la Camera, e i Mercanti, e volendo Noi percid applicarui opportuno rimedio. Ordiniamo a Voi, che teſtate il prezzo del Pan bianco a Decina, che per l' auuenire i Fornari decinanti daranno a gli Hoſti, & altri fopradetti al prezzo, che queſti lo riuendono, cioe quatrini otto la Pagnotta, e di baiocchi diciannoue, e vn quatrino la Decina, quando i Decinanti paghino il Grano alla Camera ſcudi noue il rubbio, & alterandoſi il prezzo del Grano predetto ſi debba anche alterare il prezzo del Pane a proportionem, poiche non e douere, che gli Oſti facciano guadagno uel le fatiche de' Fornari, uolendo Noi, che in queſto prezzo per l' auuenire inuolabilmente ſi offerui da tutti gli Oſti, & altri predetti, non oftante che tutti d'alcuno di loro haueſſero fatte co i Fornari conuentioni diuerſe, e a minor prezzo, alle quali vogliamo, che non ſi debba dare effecutione alcuna, ancorche ſiano giurate, e con obbligo Camerale, oſſoluendo le parti, mentre ne ne ſia di biſogno dall' obferuanza di tal giuramento per eſſere acite Conuentioni pregiudiziali oiben pu-

blico, e parimente vi ordiniamo, che per l' auuenire, alla ſudeſſa ragione ſempre anche teſtate il Pan bianco a Decina, che ſi darà a i particolari, quando non ſia conuentione, d' partito diuerſo, intendendo Noi, che le Conuentioni fatte, e da farſi tra i Decinanti, e particolari reſtino ſempre ſalue, & illeſe per la quantita conuenuta, & in conformita delle coſe ſudeſſe darete gli ordini opportuni, publicarete Bandi, & Editti, e farete l' inhibitioni ſotto pene pecuniarie, e corporali a voſtro arbitrio, con facultà di eſeguirle, che Noi d' adeſſo approuiamo, e confermiamo quanto ſarà da Voi in cid fatto, & eſeguito, che tal: e mente, e uolenta noſtra eſpreſſa. Decretando, che il preſente Chirografo uagli, & habbia effetto, effecutione, e vigore, ancorche non ſ' ammetta, e regiſtri in Camera, e nelli ſuoi libri, e che non ſiano ſtati ſentiti, ne chiamati qualſiuoglia, che vi hauueſſero, d' pretendere haucere intereſſe, e vogliamo, che non poſſa mai darſi di ſurrettione, obrettione, d' diſſetto della noſtra Intentione. Non oftante la Conſtitutione, d' Bolla di Pio IV. noſtra Predeceſſore de Regiſtrandis, e qualſiuoglia altre Conſtitutioni, & Ordinationi Apoſtoliche noſtre, e de' noſtri Predeceſſori, e qualſiuoglia Priuilegi, eſentioni, conceſſioni, e gratie conceſſe, e confermate dalla Sede, e Camera Apoſtolica, & anco da Noi, e qualſiuoglia Noſtri Predeceſſori, etiamdi che haueſſero clauſole inſolite, e derogatorie di derogatorie, e che per koro derogatione biſognaſſe farne eſpreſſa, e ſpecifica mentione, & anco la noſtra Regula de lure queſito non tollendo, e qualſiuoglia uſi, ſi ſili, conſuetudini, & altre coſe, che facceſſero in contrario, alle quali tutte, e ſingole hauendo il tenore di eſſe per eſpreſſo in queſto a ſoffeienza per queſta uolta ſolamente deroghiamo. Dat. Eſe. nel noſtro Palazzo Apoſtolico in Vaticano queſto di 13. di Marzo 1660.

Alexander Papa VII.

In pradiò Chirographo etiam diſponitur, quomodo taxandum ſit pretium panis 53 per Piftores traditi Particularibus, quoties nulla præceſſerit conuentio, ſed multoties contingit, quod Piſtor remaneret creditor alicuius pro pretio panis traditi poſt completum partium iam factam de tradendo tot decinas panis pro ſingulis rubris frumenti traditi, & hinc inter eos oriſi ſolet

solet controuersia circa solutionem, præ-
tendente debitore illum soluere in fru-
mento ad rationem tot decinarum panis
iuxta formam præcedentis partiti, sed con-
uentionis, contendente verò Pistore illud
recipere, ex quo ei debeatur pretium ad
rationem obulorum decem, & nouem, ac
vno quadrante pro qualibet decina panis
iuxta dispositionem dicti Chirographi
Alexandri VII. Pro decisione huius con-
trouersie, si debitor, qui agriculturam,
seu mercatorem frumenti exercet, est so-
litus conuenire cum Pistore de soluendo
debitum in frumento ad rationem tot de-
cinarum pro rubro, tunc videtur Pisto-
rem teneri recipere solutionem in frumen-
to ad eandem rationem pacti præcedentis,
maximè quando non fuerunt facta compa-
ra, nec renouata textura, cum censetur
concurrere tacitum consensum vtriusque
partis eo modo, quo procedit in tacita re-
conductione, licet postmodum ex aliqua su-
peruenienti mendicata causa Pistor muta-
uerit propositum, & ita audiui à *D. meo*
Amato Iacometto nemini Romanæ Curie
Advocato secundo, & ab omnibus lauda-
tis Viris laudato fuisse ipso tamquam Au-
ditore consulente iudicatum per bo. mem.
R. P. D. Manfronum iam *Camera Aposto-*
lica Clericum, & Annona Præfectum fauore
Excellentissimi D. Principis Burghesij,
eiusque sententiam approbatam à *Tribu-*
nali Camera.

- Occurrit etiam aliquando, quod initum
fuerit pactum cum Pistore de coquendo
54 pane pro Titio, eiusque familia pro certa
mercede, quod idem Pistor adimplere te-
netur pro mercede conuenta, quamuis au-
cta familia fuerit, vt examinato articulo
hanc opinionem tenet *Cepoll. de Seruitut.*
Urban. præd. cap. 50. nu. 5. ad 10. iuncto nu.
21. vers. Ego autem in ista questione ita
concluserem eum seq. tradit Muta in Con-
suetud. Panormit. cap. 82. num. 4. Quod
55 declara primò procedere, quando aug-
mentum familie provenit casu, vel natu-
ra: Secus autem si ex facto proprio Titij,
vt potè quia Baro, vel miles euaserit; vel
quia superuenit hæreditas opulenta, prop-
tèr quam incepit tenere plures famulos,
cum de isto casu non potuerit verisimiliuè
cogitare Pistor, vt distinguendo docent
Cepoll. ubi supra num. 22. vers. & prædicta
intelligo, & Io. Marcus Aquilinus in eius
Allegat. impress. penes Donat. Anton. de
Marin. allegat. 18. num. 5.

56 Declara secundò teneri eo casu coque-
re panem pro filiis simul habitantibus
cum Patre; secus si seorsim, quia familia
dicitur, quæ simul habitat, vt declarat
Cepoll. ubi supra sub d. num. 21. vers. &
hoc intellige.

- 57 Declara terciò non procedere, quando
promisit coquere panem pro tota familia,
gratis, vel pro annua minima pensione,
& deinde post aliquod tempus familia in-
immemsum creuerit, reducitur res ad æqui-
tatem, ita vt non teneatur nisi pro fami-
lia, quæ exstabat tempore initæ conuen-
tionis, vt docet *Thesaur. decis. 226. nu-*
mer. 2.

Si autem facta fuerit promissio sub no-
mine generali videlicet coquendi panem pro
58 Titio, & omnibus liberis suis, & tunc aut
promissio facta fuit ad certum tempus li-
mitatum, & tenetur pro eodem pretio con-
uento pro omnibus liberis, qui pro tem-
pore reperuntur, siue crescant, siue de-
crescant: sed si promissio facta est simpli-
citer non expresse aliquo tempore, puta
promisit Pistor coquere Titio, & liberis
suis panem pro decem libris in anno, & eo
casu pariter siue crescat, siue decreseat
familia in vno anno, non tamen debet cre-
scere, vel decrescere pretium, sed post
annum non cogitur Pistor coquere pro eo-
dem pretio, si erant familia, sed Titius
cogitur illud soluere si decreuit; Imò in-
fine cuiuslibet anni potest vnusquisque ex
contrahentibus ceterarum dissoluere tam-
quam ad annum: At si promissio facta
est sub nomine indefinito, videlicet promisit
Pistor coquere panem Titio, & eius filijs, &
tunc tacite videtur actum de filiis, qui re-
periuntur tempore contractus, vt exami-
nata materia egregie distinguit *Cepoll. loco*
allegat. num. 22. vers. tertia casu cum
sequens.

Quoniam non desunt Pistores, qui in
eorum exercitio delinquant ponendo
oleum, vel calcem, vel terram in pane, vel
aquam, in qua infusa fuerit terra vulgò
nuncupata Tuso, vt crescat, & augeatur
pondus, vt aduertit *Thomas Garzonus in*
princip. allegatus circa finem, vel lauando
manus cum aceto, vt panis exaltetur, &
maior appareat, vt aduertit *Cobell. ad Bull.*
boni Regim. cap. 21. num. 45. quem refert
D. meus Raynald. Observat. ritim. tom. 2.
cap. 18. §. 29. num. 42. Caput de Regimin.
Reip. cap. 17. §. 14. num. 47. Oter. de Of-
ficial. par. 2. cap. 7. sub num. 6. & sic alte-
tando

rando pondus, & qualitatem panis, ut dictum fuit supra in *Obsrva. ad Rubr. 41. num. 31. cum seq. lib. 4. ubi registrantur verba præfata Bannimentorum Generalium circa poenam illis infligendam. Isti tanquam falsarii, & fores sunt puniendi, ut tradit *Cobell. ubi supra*, quem sequitur *D. meus Raynald. loc. mox allegat. num. 40. cum seqq.* ubi nedum allegat *DD. determi- nantes poenam imponendam*, vetum etiam docet praxim ad effectum probandi
60 panem non esse bonæ pastæ, vel non co- ctum, vel ut vulgò dicitur *ben flaggionato*. Et quidem tam ab Illustrissimo Guberna-
61 tore, quam ab Aedilibus, ut Abundantijs Civitatis, quibus incumbit onus in- uigilandi circa huiusmodi fraudes ex *Cap- pus. & Oter. loc. allegat.* ac disponitur in Capitulis editis supet Annona à *fel. recor. D. Cardin. Raggio Provincia Romandiole à Lautre Legato de anno 1678. impress. in appendice pag. 113. num. 13.* & est de iure, ita ut sit locus præventioni, ut concordan-
62 tibus cumulatim, respondit *D. meus Ray- nald. ubi supra num. 49. qui num. sequent.* tenet contra *Ciriacum*, quod Gubernator
63 possit punire Pistoris fraudulentos poena Bannimentorum, seu Iuris communis de- ficiente Statuto, non autem poena con- ventu inter ipsos, & Communitatem, ea- fortissima ratione, quia Magistratus infe- rior non potest abrogare leges Principis.
Tabernarii propriè sunt, qui recipiunt
B comedentes, non qui hospitantur secun-
64 dùm *Menoch. conf. 798. num. 33. & Gra- tian. discept. 898. num. 2.* Confunduntur tamèn ista nomina, & pro Synonymis ac-
cipiuntur *Caupones*, *Tabernarii*, *Hospi- tes*, & similes, ut cum *Rebuffin tract. de Hospi- tib. docet Carpan. super Consuetudin. Mediolan. cap. 434. num. 37.* quem refert, & sequitur *Gratian. ubi supra nu. 3.* Sal-
uis bonis, & timoræ conscientie, qui
66 summopere commendantur tanquam hospitalitatem exercentes à *Thoma Gar- zono in eius opusculo inscripto Plurium uni- versale discurs. 99. in princip.* regularitèr
67 cæteri Tabernarii tenentur pèssimam ge- nus hominum, & personæ infames, ut pro- sequitur idem *Garzon. ubi latè*; & egregiè eorum fraudes describit, & tradunt *Hon- ded. conf. 93. nu. 49. lib. 2. Almont. Ciacci disceptarim. 475. Notæ in Consuetud. Pa- normitan. cap. 29. num. 15. Fontanell. de- cis. 535. num. 27.* ac viles, ut dicit *Fragos. de Regim. Reip. par. 1. lib. 7. disput. 19. S. 1.*
Tom. II.*

1. num. 25. & de quibus plura vitia ha-
bentur pèntes *Impschid. de Furib. & pri- vileg. Cuit. Imperiali lib. 5. cap. 26. num. 20. cum seqq. & Fontanell. mox cit. num. 21. cum sequent.* Nec veniunt sub nomine
68 Mercatorum, quando in eorum Hospi- tijs Mulieres se prostituunt, secus in ho- nestis Hospitijs, ut declarat *Musa ubi su- præ num. 15. cum seq.*
Eorum exercitium est necessarium com-
mercio humano, vnde ij, qui semel hos-
69 pitium tenuerunt, possunt compelli ad continuationem, ut notat *Bart. in leg. in S. 1. Naut. Caupon. & Statub. & in li. Instatio ff. de Public. Strac. de Naut. par. 1. vers. quari possit num. 1. Fontanell. ubi su- præ num. 25.* Nec non possunt taxari, &
70 limitari Tabernæ, seu Caupone, & Ta- bernarii cogi ad recipiendum hospites, ut fitmant *Fragos. de Regim. Reipubl. par. 1. lib. 7. disput. 19. S. 1. sub num. 29. vers. Idem.*
Varia medicamenta solent vinis adhi- beri per Tabernarios in maximam salutis
71 humanæ perniciem, & præsertim ut illa citius elarescant, prout dicit *Cobell. ad Bull. boni Regim. cap. 21.*
Ac multoties vendunt vnâ speciemus vini pro alia, & sic occultè alterando præ-
72 tium, qua ratione possunt puniri à ludi- ce, ut docet *Oter. de Officialib. par. 2. cap. 7. sub num. 6.* Ideoquè taxatur pretium ab Aedilibus, & polizantur dolia, prout etiam
73 scrutatur in nostra Civitate impositis cet- tis penis contravenientibus, ut in *Capitu- lis grafcia*, de quibus in *Appendice pagin. 83. num. 44.*
Et quandoquè alterant pretia victua-
litum, vnde ad tollendas querimonias, & conquestiones itinerantium, & occurren- dum malitiosis Tabernariorum, qui ut plu-
rimùm sunt rapaces, & plùs solent exige-
re à Peregrinis, quàm sit iustum *Gratian. 74 disceptat. 898. num. 23.* taxanda sunt pre-
cia rerum, & Tabella taxæ apponi debet in loco, ita ut omnibus pateat, ut admo-
net *Fontanell. d. decif. 535. num. 24.*
Ad probandum eorum creditum, illud-
què consequendum possunt ipsi, prout
Macellarii, & similes de consuetudine vtr-
75 talcis, seu teleris, quas facere, & tenere solent cum debitis rimoneis, retinere pi- gnota, & personas propria auctoritate, quando recasatur pretij vini edibiti, vel cibi solutio, vltimum epulantium, qui remansit in taberna pro omnibus regin etc,
L 1 vr

vt docent Sabell. in Summa tractat. in q^{uer}
 bu Cappones num. 5. *Mausen. de. Caus. exce*
cut. ampl. 16. num. 28. quos prefert & se-
 quitur Romaguer. in addit. ad Conciol. ad
 Statut. Eugub. lib. 5. rubric. 12. num. 10.
 Circa quàm materiam videndi sunt Giurb.
 76 obseruat. 81. num. 12. cum seg. Barlich.
 conclus. 74. num. 33. & Recb. de Iure si-
 fend. cap. 35. num. 2.

Notandum est, quod licet Vassalli gra-
 uentur, si illis prohibeatur accessus ad ta-
 bernas, vt aduertit Nouar. de Grauinam.
 Vassall. tom. 3. grauiam. 2. attamen quia
 Taberna, quæ dicitur illa domus, in qua
 panis, vinum, & carnes coctæ venduntur
 iuxta gloss. in Clement. cap. 1. verbo Taber-
 narium de Vita, & honestat. Cleric. ibique
 Barbof. num. 5. tradit Muta in Consuetud.
 Panormit. cap. 29. num. 5. cum sit locus,
 & fomentum intemperantiæ, & inconti-
 79 nentia, vt per sex. in l. Quæ in adulterium
 in princ. ibique gloss. Cod. ad Leg. Iuliam de
 Adulter. l. Atetias S. ait prater ff. de His,
 qui not. infam. l. Palam S. si quæ cauponam
 ff. de Ritu nupt. notat Barbof. de Offic. Pa-
 roch. par. 1. cap. 6. num. 21.

Ciues tabernam frequentantes volu-
 ptatis causa, & prater necessitatem,
 80 puniri possunt Sabell. loc. citat. numer. 2.
 vers. non tamen, Romaguer. ubi supra nu. 8.
 Nam detestabile est huiusmodi vitium ta-
 bernas frequentantium. bonoque publico
 81 damnosum Pegas ad Ordinat. Regn. Portu-
 gall. tom. 3. gloss. 9. ad S. 7. tit. 21. num. 1.
 Fragos de Region. Reip. par. 1. lib. 7. dicta
 disputat. 19. § 1. num. 25. quos refert, &
 sequitur Romaguer. loc. cit. num. 9.

82. Et quæ magis in Clericis, vt dictum
 fuit supra in Obseruat. ad Rubr. 30. nu. 20.
 lib. 4. ubi plurà de crapula, & ebrietate,
 quibus nisi longioris itineris causa ingredi
 non licet ad tex. in cap. non oportet cum
 duob. segg. 44. dist. gloss. in dicta Clement.
 de Vita, & honestat. Cleric. loc. cit. docet
 Barbof. de Offic. & Potestat. Paroch. par. 1.
 cap. 6. num. 20. Bellett. Disquisit. Clerical.
 tit. de disciplin. Cleric. S. 20. num. 1. cum
 seg. & Graff. decif. par. 2. lib. 3. capis. 8.
 nu. 8. cum seg. Vnde continuò frequen-
 83 tantes tapernam dicuntur Propinones, &
 Tabernarii & repelluntur à testificando
 vt censuit Ro. in recens. decif. 289. num. 5.
 par. 17.

84. Quæ coqui, de quorum origine laudi-

84 bus, prerogatiuis &c. plurà habentur pe-
 ritis Garzon. in dicto eius Opere inscripta in
 Piazza Vniuersale distict. 94. & Boer. de-
 cis. 222. num. 9. cum segg. & ad proposi-
 tum valdè conferunt ea, quæ habentur in
 lib. 1. Regum cap. 9. num. 23. cum seg. sunt
 instrumenta omnino necessaria commes-
 sationibus, & illi, qui in arte sunt excel-
 lentes valdè excitant crapulam, maxime
 hodiernis temporibus, in quibus liquè
 ad luxuriam, & miraculum varios consi-
 ciunt cibos, vt dixit Heringb. de Molend.
 quæst. 4. num. 27. non incongruum visum
 fuit de illis mentionem facere, eosque in
 tres species, prout distinxit Boer. cit. dec.
 222. num. 10. quem sequitur Cobell. ad
 Bull. boni Regim. cap. 47. num. 92. diuide-

85 re nempe alios coquent cibos grossos,
 prout sunt coqui Scolarium, Fratrum, scilicet
 Regularium; Alij inseruiunt Principibus,
 & Magnatibus, vt Papæ, Imperatori, &
 86 isti dicuntur habere dignitatem Roman.
 singular. 655. quem refert, & sequitur
 Heringb. dicto tractat. quæst. 1. sub nu. 20.
 & num. 23. firmat quod coqui ad hone-
 sta officia admitti debent, vnde isti non de-
 bent connumerari inter Artifices, prout
 coquos appellat Artifices Loter. de Re de-

87 nefic. lib. 2. quæst. 5. num. 51. Et alij,
 qui locant operas suas in commensationi-
 bus, conuiuijs priuatorum, & isti habent
 aliquam similitudinem, scilicet connexionem
 cum Propinarijs vulgò Passierieri, qui pu-
 blicè retinent carnes, & obsonia come-
 stibiles, vt dixit Pegner. decif. 44. nu. 10.
 & quodam istos interest Reipublicæ illos
 88 habere, præsertim in magnis, & popu-
 losis Ciuitatibus, vt ciborum copia in-
 promptu ad necessitatem Incolarum, &
 Aduenarum addit, vt relatio Kloch de Erar.
 lib. 2. cap. 10. num. 5. tradit Knipschild.
 de Iurib. & Priuil. Ciuit. Imperial. lib. 5.
 cap. 26. num. 30. scilicet si tantummodò vi-
 tium Ciuibus, & Oppidanis parant gulæ,
 & luxuriæ inquinamenta nutriendo, nam
 isto casu potius sunt expellendi à Ciuita-
 te, vt distinguendo declarat Cobell. ad
 Bull. boni Regimin. d. cap. 47. nu. 93.

Retenta hac diuisione Coquorum, si
 89 imposita fuerit gabella exercitibus ar-
 tem, debetibus duntaxat à prædicta ter-
 tia specie Coquorum, vt tenet Boer. dicta
 decif. 222. num. 10. quem sequitur Cobell.
 ubi supra eod. num. 93.

De Mercedibus Artificum, & Laboratorum.

R I V B R I C A XII.

Fabri lignarii pro Magistris matriculati, & Muratores pro eorum diurna opera à Kalendis Martij vsque ad Kalendas Nouembris accipere possint solidos septem bonon. Seruitores autem eorum, seu Famuli solidos quinque, alio autem tempore præfati Magistri, & Muratores solidos sex, & famuli solidos quatuor, conducentes verò eos sub dictis salarijs eisdem Operarijs expensas victus concedentes præstare teneantur. Si verò conducerentur eorundem Operariorum expensis, Magistri in artibus prædictis accipere possint solidos nouem à mense Maij, vsque ad mensem Nouembris, Famuli verò solidos septem, alio verò tempore Magistri solidos octo, Famuli verò solidos quinque, & non ultra.

Cultoribus Vinearum, vel Lazariarum pro ligonizando quolibet tempore soluantur solidi quinque qualibet die.

Putatoribus verò pro opera eorum diurna soluantur solidi quatuor, nec aliud à conducente petere possint.

Rei rusticæ operarij pro quolibet diurno tempore solidos quinque tantum exigant, nec aliud petere possint, & hoc à mense Martij vsque ad mensem Nouembris, alio verò tempore solidos quatuor.

Messoribus, & trituratoribus pro qualibet opera soluantur solidi sex bonon. cum expensis victus decentibus.

Salua semper in prædictis omnibus partium conuentione, quæ inuolabiliter obseruetur, executionique debitæ mandetur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Taxatio mercedis Operariorum, & Artificum est valde utilis Reip.*
- 2 *Consuetudo pro lege seruanda est.*
- 3 *Conducentes, & locantes operas consentunt se conformare cum consuetudine loci.*
- 4 *Conuentio in locatione operarum est inuolabiliter obseruanda. Declara. num. 6.*
- 5 *Pacta habent vim legis.*
- 7 **INNOCENTII XII. exaltatio ad Pontificatum, & laudes.**

OBSERVATIO.

- Q**uia post præstitas operas quandoque defatigantur Operarij in solutione eorum mercedis, vel sæpe ipsi eam excessiue prætendunt, merito Statuentes ad cuiusdam huiusmodi controversias taxarunt illorum mercedem, prout taxandam esse admoget de Ponte de Poteff. Præleg. tit. 10. §. 1. num. 11. Et quod ad reserandam auiditatem, & auaritiam hominum taxanda sit merces Artificiarum, nempe Sutoris, Calceolarij, Magistri lignaminum, & similibus cum Bald. Afflic. & Bonadil. tradit Tom. 11.

D. meus Raynald. Obseru. crim. tom. 3. cap. 29. §. 7. num. 62. cum seq.

- Et dispositio huius Statuti est attendenda, quoties non probetur consuetudo, quæ pro lege seruanda est, vt in specie firmant Gratian. Abscepe. 257. num. 35. cum seq. & alij relatis Zaccb. de Salar. q. 102. n. 18. Rot. coram Coccin. decis. 376. n. 4. cum seq. cum contrahentes in locatione, & conductione operarum præsumantur se conformare cum consuetudine loci, vt cum cumulatis concordantibus prosequitur Zaccb. ubi supra n. 19. Giurb. decis. 13. n. 2. Rot. in recent. decis. 10. num. 15. par. 6. & si probetur consuetudo varia, & difformis quoniam attendenda vide *D. Aduocatuum Pacionum de Locat. & conducl. cap. 17. n. 15. cum seq.* qui de more egregie materiam examinat.

- Pariterque nõ erit attendenda dispositio Statuti, si inter partes fuerit diuersimodè conuentum, nam tunc conuentio est inuolabiliter attendenda per text. in l. Ea lege §. 3. in princ. vers. respondit ff. Locat. cum pacta habeant vim legis. *Paris. consil. 79. num. 18. lib. 3. Beccius consil. 45. num. 25. cum seqq. D. Pacion. dicto tract. cap. 23. nu. 130.*

vbi tamē subdit procedere, quādo con-
6 uentio est licita, & honesta.

Dūm hæc scribebam, nunciatum fuit
sub die 12. Iulij currentis anni 1691. post
Sedem vacantem spatio quinque mensū,
& dieꝝ vndeꝝ in Summum Pontifi-
cem electum fuisse cum nomine INNOCENTII XII. Eminentiss. D. Cardi. Pigna-
7 tellum Patritium, & Archiepiscopum Nea-
politānum, qui post multa Gubernia in
Statu Ecclesiastico laudabiliter admini-
strata, à *san. mem. Alexandro VII.* Quæstor
in Insula Melitensi, deindē Nūncius Apo-
stolicæ Sedis ad Magnum Hæturæ Du-
cem, mox ad Regem Poloniæ, & postea ad
Cæsarem missus fuerat, in quibus Lega-
tionibus tali exemplaritate, constantia,
dexteritate, & prudentia se gessit, vt Fidei
Catholicæ venerationem, & eiusdem San-
ctæ Sedis auctoritatem non solum conser-
uauerit, sed etiā auxerit, Romam post è
Germania reuersus ad Licensem Insulam
admoros est, ad cuius regimen illico euo-
lauit: Euocato iterum tanquam Ministro
apprimè necessario ad Regiam, *san. mem.*
Clemens X. Saceræ Congregationis Epis-
coporum, & Regularium esse voluit à Se-
cretis, & deindē Præfectum eius Cubentli:

Tantum, & ætalem Virum omni virtutis lau-
de cultum ac in Aula Romana, & extrā
tot muneribus peractis approbatissimum
san. mem. Innocentius XI. dum eius Cubi-
culi Præfecturam per sexennium exercu-
rat, in prima Cardinalium creatione me-
diante eius promotione Sac. Collegium
ornauit, ab Episcopatu Licensi, quod iam
dimiserat, ad Ecclesiam nostram Fauenti-
nam transtulit, & mox Bononiæ Legatio-
nis gubernium ei adiunxit: In quibus
muneribus nihil à sua Charitate, Pruden-
tia, Iustitia, & Religione desiderari passus
fuit, quod ad concediti Gregis, & Subdi-
torum curam, ac ad Diuini obsequij ra-
tiones pertineat, vniendo mediante eius
summa Vigilantia, incomparabili Zelo, &
Pietatis ardore Iustitiam cum Charitate. E-
quia æquum est, vt modestissimi Principis
pudori parcam, qui more magnorum in-
geniorum maximæ laudis loco duxit, lau-
dem non appetere, sed mereri: idē vlti-
rius non immoror, sed *Deum Optimum*
Maximum in meis quotidianis Sacrificijs
instantissimè precor, vt perfectam sanita-
tem ei impertiat, incolumemque diū
seruet ad maiorem DEI gloriam, & mei, ac
omnium Christi fidelium consolationem.

De Ponderibus, & Mensuris.

R V B R I C A XIII.

Cvpientes neminem in pondere, vel mensura fraudari, Statuimus, & ordinamus,
quod Officiales gabellarum, quādoꝝque eis videbitur expedire, expensis
Communis teneantur, & debeant se certificare de iustis, & consuetis ponderibus,
& mensuris Ciuitatis Bononiæ, & secundū eas metiri, & regulare omnia, & sin-
gula pondera, & mensuras Ciuitatis Fauentiæ, & Districtus, ac ætalem ponderum,
& mensurarum certitudinem in regulam in loco tuto conseruare tam ad vsum Of-
ficialis ordinati, vel ordinandi, quā cuiusque volentis pondera, vel mensu-
ras comparare, adæquare, vel regulare. Pro communi etiā omnium commodo,
& vtilitate teneant præfati Officiales expensis Communis iusta pondera & mensu-
ras cuiuslibet generis, quibus quilibet liberè vti possit, & valeat, Officialis quoq;
per Dominos Antianos ordinatus, signum, & impressionem teneat, quo iusta, &
legitima tantū pondera, & mensuras signet, pro mercede denarios quatuor tan-
tū pro singula mensura, lance, libra, vel statera recepturus, qui possit, & debeat
semel quolibet anno per publicū edictum Communis monere, vt pondera, &
mensuras ad regulandum, & signandum perferant in tempus, sub pœna per Do-
minos Antianos declaranda. Nullus autem audeat, vel præsumat cum ponderi-
bus, vel mensuris non iustis, non regulatis, & signatis per publicū Officiale
vendere, & contrafaciens, mensuras, balances, pondera, vel stateras qualibet vice,
& pro qualibet mensura, vel pondere amittat, & nihilominus puniatur in solidis 20
bonon. pro tertia Officiali, & pro residuo Comuni Fauentiæ applican.

- 1 *Autor ponderum, & mensurarum qui nam fuerit, & num. 2.*
- 2 *Pondera, & mensura principum duxerunt ab ipsa natura.*
- 3 *Ius statuendi mensuras, & pondera tanquam de Regalibus spectat ad Principem.*
- 4 *Observantia ponderum, & mensurarum ad Vniuersitatem pertinet, postquam à Principe fuerunt instituta.*
- 5 *Ence, vel lapide, vel alterius similis materia debent esse pondera, & mensurae, nè corrumpi valeant.*
- 6 *Pondera, & mensurae praeiuncto signo publico signata collocandae sunt in loco publico, & quare.*
- 7 *Pondera, & mensurae in unoquoque Principatu, vel saltim in singulis Prouincijs debent esse uniformes, & quare.*
- 8 *Pondera, & mensurae variae sunt in Prouincia Romandiole, & quare.*
- 9 *Officialis, cui incumbit onus sigillandi, seu bullandi pondera, & mensuras constituitur à Communitate.*
Mensurare, & ponderare volentes soluere solent certum quid Communitati, vel eius Officiali num. 9.
Proventus, quod soluitur pro pondere, & mensura locari solet à Communitatibus num. 9.
Rubiatella in Vrbe locatur num. 9.
Gabella nuncupata della stadera grossa in Vrbe locatur num. 9.
Officium ponderum, & mensurarum à nullo alio potest exerceri, quam ab eo, qui fuit electus num. 9.
- 10 *Cereales apud Romanos erant ij, qui cibariorum, & mensurarum habebant rationem, ius de mensura dicendo, & vasa minora frangendo.*
- 11 *Prætori, seu Præfecto cuiuslibet Ciuitatis incumbit providere, ut vitius, & vitensilia moderatis, & iustis pretijs vendantur, & ne in ponderibus, & mensuris fraudes committantur.*
- 12 *Grassierorum officium quale sit.*
- 13 *Officialis electus super ponderibus, & mensuris non potest alias mensuras, & pondera tradere populo, quam eos quæ à supremo Principe fuerunt determinata.*
- 14 *Vigilantia super ponderibus, & men-*

- suris confert ad augmentum, & conseruationem Reipub. sicut negligentia affert damnum.*
- 15 *Abominabilis est qui falsis ponderibus, ac mensuris vititur ad fraudandum secum contrahentes.*
- 16 *Statuta dolosa abominatio est apud Dominum.*
- 17 *Utens falsis ponderibus, vel mensuris scienter, & dolose grauiter delinquit.*
- 18 *Et tenetur poena falsi, & furti.*
- 19 *Utens falsis ponderibus, vel mensuris dolose condemnatur in duplum, & in Insulam relegatur, & ieiunium iniungitur.*
- 20 *Et quod poena sit arbitraria tenent alij.*
- 21 *Nisi ad sit dispositio particularis Statuti, vel Constitutionis.*
- 22 *Utens ponderibus, vel mensuris diminutis non bullatis, & non publicis absque fraude, & dolo nullam poenam incurrit.*
- 23 *Utens falsis ponderibus, & mensuris ignoranter, puniatur per Iudicem Civilem, non Criminalem.*
- 24 *Delictum utentis falsis ponderibus, & mensuris est mixti fori.*
- 25 *Limita si statuta, vel mensurae sint Ecclesiae, vel Clericorum, nam tunc spectant ad forum Ecclesiasticum.*
- 26 *Iudex Secularis visitari, & perquirere non potest molendina Ecclesiasticorum, & Ecclesiarum sub pretestu, quod in illis committantur fraudes cum mensuris vulgo nuncupatis Scudelle, etiamsi Molendinarii sint Laici.*
- 27 *Amplia etiamsi molendina locata fuerint laicis, qui correspondeant vel in quota, vel in certa quantitate frumenti.*
- 28 *Contrahentes non possunt uti alijs mensuris, quam publicis, quando alioquin mensuratio redundaret in praedictum Appaltatoris.*
- 29 *Frumentum, aliudque blada in Vrbe non possunt mensurari nisi cum mensura nuncupata Rubiatella Appaltatoris.*
- 30 *Appaltator Rubiatella in Vrbe non potest cogere ad mensurationem frumenti, & bladum, quæ extra Urbem mensurata introducuntur, & sic eo minus ad solutionem mercedis.*
- 31 *Appaltator Rubiatella in Vrbe quomodo*

modò fuerit cretus, & quibus clau-
sulis.

*Appaltator Rubietelle habet priuati-
uam mensurandi, & fuit subroga-
tus in omnibus, & per omnia Buiu-
lis, qui iam ad mensurandum conda-
cebantur num. 31.*

*Subrogatus sapit naturam eius, in cuius
locum subrogatur num. 31.*

32 *Lex, Constitutio, seu statutum lo-
quens de falsificante mensuras, non
extenditur ad utentes illis iam falsi-
catis.*

*Casus penalis non extenditur de casu ad
casum num. 32.*

33 *Clerici fraudem committentes vendendo
eum falsi mensuris non possunt pu-
niri à Iudice Seculari, sed tantum
à Iudice Ecclesiastico pena arbitra-
ria. Vide num. 34.*

35 *Ponderum, & mensurarum materiam
transientes recensentur.*

OBSERVATIO.

A Vthor ponderum, & mensurarum
quinam fuerit valde est controuer-
sum, nam alij volunt fuisse Cainum, alij
Palamedem, alij Pythagoram, alij Moysen,
alij Phidiam, & alij alios, vt videre est
penes relatos per Gonzalez Tel'ez in cap.
& mensura num. 6. de Empt. & vendit.
Giballin. de Vniuers. negotiat. lib. primo
cap. 6. Nouar. de Graui. Vassall. tom. 3.
grauam. 7. num. 18. quem refert D. meus
Raynald. Obseruat. crimin. tom. 2. cap. 18.
§. 29. num. 3. Roccha Disput. Iuris select.
tom. primo cap. 70. sub num. 3. Fragos. de
Regimin. Reip. par. prima lib. 7. disput. 29.
§. 2. num. 65. vers. porro. Et quod pondera,
& mensuræ duxerint principium ab
2 ipsa natura iuxta illud Sapientia cap. 11.
vbi traditur, Deum Optimum Maximum
omnia in pondere, Numero, & mensura
disposuisse, & secundum Proverb. cap. 16.
ibi pondus, & statera iudicis Domini sunt,
Leuit. cap. 19. in fine ibi Statera iusta, &
æqua sunt pondera. Deutorem. cap. 25. n. 13.
& duobus seqq. ibi Non habebis in sacco
diuersa pondera maius, & minus, nec erit
in domo tua modius maior, & minor
habebis iustum, & verum, & modius æqua-
lis, & verus erit tibi tenor Dicitur Thomas
lib. 2. de Regim. Princip. cap. 14. quem lau-
dat Fragos. vbi supra, & comprobatur ex
Concilio Mogunt. vt in d. cap. & mensura

ibi Et mensura, & pondera iusta fiant, sicut
in Liuinis Legibus sancitum est.

lus statuendi mensuras, & pondera, vt
æqualitas in contrahentibus seruetur, tan-
quam de Regalibus spectat ad solum Prin-
cipem habentem altum, & supremum
3 dominium per text. in l. Modos ibi iussimus
collocari C. de Suscept. Præpositi. & Ar-
car. lib. 10. comprobatur Myler. in Me-
talog. tit. de Iure Statuen. mensur. & pon-
derib. cap. 2. §. 3. & cap. 3. §. 4. num. 4.
D. meus Raynald. Obseruat. crim. vbi supra
num. 12. Rocch. loco cit. sub num. 3. cum
seqq. Antunez. Portugal. de Donat. Reg.
lib. 3. cap. 42. num. 95. vbi subdit de hoc
iure agere Ripol. de Regal. cap. 20. Post-
quam verò mensura, & pondera à Principi
sunt instituta, tunc ad Vniuersitatem
4 pertinet illarum obseruantiam procurare,
Khinken. de Iure Territor. cap. 4. num. 378.
Rocch. loco allegat. n. 4. & 7.

Nè pondera, & mensuræ corrumpi ve-
5 leant, debent esse æneæ, vel lapideæ, vel
ex alia simili materia incorruptibili com-
positæ Bart. in d. l. Modios num. primo,
Musa ad Consuetud. Pannormit. cap. 61. n. 8.
Myler. eodem tit. cap. 7. §. 2. num. primo,
& Dominus Raynald. loc. citat. numer. 15.
Roccha dicto cap. 70. numer. 3. Cyriac.
controu. 231. num. 2. cum seqq. Guidopap. des.
490. num. 11.

Et vt cuiusque pateant, & quisque
ad sui libitum valeat ex illis formam su-
mere, & sibi in contrahendis prospicere,
6 præiuncto signo publico signatæ collocandæ
sunt in loco publico iuxta text. in d. l. Mo-
dios, Gonzalez loco cit. sub num. 6. Petr. Gre-
gor. in Syntagm. Iur. vniu. lib. 36. cap. pri-
mo sub num. 9. Cyriac. vbi supra num. 3.
cum seq. prosequitur D. Raynald. num. 19.
Fragos. loco cit. nu. 66. Cyriac. & Guidopap.
loc. allegat.

Ac valde vtile esset commercium, ac cui-
taretur confusio, & periculum controuer-
siarum, quæ quandoque succedere possunt
inter contrahentes, vt de nonnullis casibus
discussis à Fragos. vbi supra num. 67.
7 cum seqq. si in vno quoque Principatu, vel
saltem in singulis Prouincijs pondera, &
mensuræ essent vniformes, vt de simili lege
Castellæ aduertit Fragos. loco cit. nu. 66.
quod absurdum præcipue viget in Prouin-
cia Romandiolæ, in qua varia sunt pondera,
8 & mensuræ, idque faciliè euenire po-
ruit ex eo, quia quilibet Ciuitas circa hoc
continuuat viuere sub domino Sedis Apo-
sto-

publica; proinde vivebat antea sub diversis
Dominis, seu Tyrannis. Constituitur etiam in quamplurimis locis
Officialis, vel cui incumbit sigillare, seu bullare, pondera, & mensuras, proinde
in nostra Civitate, ut dictum est supra in
Observ. ad Rubr. 16. num. 37. lib. primo, vel cui incumbit ponderare, & mensurare,
& quidem à Communitate, ut tradit Rocch.
loc. cit. num. 9. sed ut plurimum constituitur
certa contributio bullare volentibus, qui
proventus locatur, proinde in variis Ci-
vitatibus Status Ecclesiastici, & in Urbe
Rubiastella, & gabella nuncupata della sta-
dera grossa, quo casu à nullo alio privato
potest istud officium exerceri, ut firmat
Rocch. loco cit. num. 7.

Ne in mercibus, & ponderibus fraudes
committerentur, erant apud Romanos à
Julio Cesare olim creati, qui Cereales nuncu-
pati cibariorum, & mensurarum habebant
rationem, ius de mensura dicendo, & vasa
minora fraudando &c. & licet hodie in
temporibus regulariter ad Praetorem, seu
Praefectum cuiuslibet Civitatis, vel loci
spectet summo iure providere, ut victus, &
utensilia moderatis, & iustis pretiis ven-
dantur, ac ne in ponderibus, & mensuris
fraudes committantur ad text. in l. primo
§. de cura carnis ff. de Offic. Praefecti. Urb.
Roland. à Vall. cons. 80. num. primo cum
seq. vol. 2. Oster. de Officialib. par. 2. cap. 7.
num. primo, Guidopap. decis. 304. & 406.
Attamen in nostra Civitate eliguntur Gra-
fij, ut diximus supra in Observ. ad Rubr.
16. num. 23. lib. primo, qui invigilare tenentur,
ut res cum debito pondere, & men-
sura vendantur, ut diximus supra in Obser-
v. ad Rubr. 31. num. 38. lib. 4. Ipse tamen
Officialis non potest alias mensuras, &
pondera tradere populo, quam ea, quae à
Supremo Principe fuerint determinata,
ut admonet Fragos. de Regim. Reip. par.
primo lib. 7. disp. 19. §. 2. sub num. 65. circa
finem.

Cum hæc polirica, ac diligentia pluri-
mum conferat ad augmentum, & conser-
vationem Reip., ea è conuerso neglecta-
tignam ei affert detrimentum, ut cum
Dumbouder docet Knipschild. de sapib. &
privat. Ciuic. Imperial. lib. 5. cap. 3. num. 13.
cons. corruptum.
Et cum abominabilis sit, qui falsis pon-
deribus, & mensuris utitur ad fraudan-
dum fecum ordinabentes, ut relictis varijs
locis Sacra Scriptura tradit Rocch. de la-

re citis. par. 2. cap. 9. num. 14. Idcirco
dolorosa abominatio sit apud Dominum, &
pondus æquum voluntas eius iuxta præci-
sa verba Prover. cap. 11. num. primo, proin-
de vitens falsis ponderibus, vel mensuris
scienter, & dolose, vel adulterans eas, gra-
uiter delinquit, ut aduertit Cassiodor. lib.
12. Var. Epistol. 16. ibi quia grave scelus
est iudicatum, unde mensuram modum exce-
dere, aut libram aequissimi ponderis insulam
non habere. Infidelis, perditique hominis
est fallere eum, qui lapsus non fuisset, nisi con-
didisset. Gonzalez Tellez. in d. cap. & men-
sura num. 7. de Empt. & vendit. Et tenetur
pena falsi, & furti, ut firmat D. Reynald.
Observat. crim. tom. 2. cap. 18. num. 21.
Barbof. de Offic. & potest. Episcop. par. 1.
allegat. 51. num. 46. pro qua ex dispositio-
ne Legis Corneliae condemnantur in du-
plum, & in Insulam relegantur l. Hodie ff.
ad L. Corneliae de Fals. Barbof. ubi supra sub
num. 48. verbi enim Episcopus Antonellus
de Regim. Eccles. lib. 6. cap. 39. num. 5. &
secundum Canones pœuientia ieiunij tri-
ginta dierum in pane, & aqua eis iniun-
genda est, ut in d. cap. & mensura, ibique
Gonzalez Tellez, aliique Scribentes, ut pro-
sequitur Barbof. ubi supra.

Quod autem pena sit arbitraria docet
D. meus Reynald. loco cit. sub num. 78. Me-
noch. de Arbitrar. cas. 317. num. 2. Matth.
in Annot. ad Guidopap. det. 490.

Nisi ad huc dispositio Statenti, vel particu-
laris Constitutionis, proinde in hac Ciuitate
viger dispositio præsentis Rubricæ, &
Capitula Officij Grascie, de quibus infra
in Appendic. pag. 76. cum seqq.

Secus autem si sine dolo, fraude, & de-
ceptione usus fuerit, vtpote quia partes
inter se taliter conuenerunt de mensuran-
do cum illa mensura, nam tunc nulla poe-
na instat, quamuis mensura sit diminuta, &
non publica, ut declarando firmat D. meus
Reynald. ubi supra num. 22. cum duob. seq.
& quod falsis ponderibus, & mensuris
ignoranter vitens puniatur per Iudicem.
Ciailem, non autem per Criminalem,
ut cum Ricc. in Prax. remission. delinquent.
firmat Scyaloia de Foro competent. cap. 37.
num. 28.

Notandum prædictum delictum esse
mixti fori, quia ab utroque Iure tam Co-
muni, quam Ciuili punitur, ut tradit An-
tonell. de Regim. Eccles. lib. 6. cap. 39.
num. 1.

Verum si statuta vel mensura sint Ec-
clesiæ,

clefiz, vel Clericorum tunc causa huiusmodi ratione rerum ad Ecclesiasticum Forum priuatiuè spectat, vt declarat idem Antonell. *ubi sup.* n. 2.

Hinc non potest Iudex secularis visitare, & perquirere Molendina Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum sub prætenu, quod in illis committantur fraudes cum mensuris vulgò nuncupatis *Scudella*, etiam si Molendinarij sint laici, iuxta resolutiones *Sacrae Congregationis Immunitatis*, registratas per Episcopum Antonell. *loc. cit.* n. 2. & *Pamimoll.* in *annot.* 4. n. 17. cum duobus *segg. ad eius dec.* 26.

Idque procedit, quamuis molendina locata fuerint laicis personis, qui tamen cor-
27 respondeant affidum, vel in quota, aut etiam in certa quantitate eiusdem frumenti, quod mediante eodem molendino acquiratur ad tradita per *Belliss. Disquisit. Cleric. sit. de exemp. Cleric. & eorum bon. à mun. publ.* S. 8. *sub* n. 1. *vers. si tamen pro fructu solueret conductor partem illorum fructuum*, & resoluit *Sac. Congr. Immunitatis in Verulana molendinorum die 2. Octob.* 1691. vt ex tenore sequentis resolutionis mihi directa.

Illustre, e molto Reuerendo Monsignor come Fratello.

Nella controuersia, che verte trà il Clero della Collegiata di S. Paolo, & le Monache di coestella Città da vna parte, & il
28 Governatore della medesima dall'altra, per conto d'hauere questo fatto visitare li
29 molini da grano, spettanti à sudetti Ecclesiastici con farne leuare le misure, & scudelle, col pretesto fossero alterate. Questi
30 Eminentiissimi miei Signori della Sacra Congregatione dell'Immunità Ecclesiastica dopo sentito dall'informazione di V. S. quel tanto è stato dedotto da ambedue le
31 parti, sono venuti in questa risoluzione, cioè, che si diano li Decreti nella conformità, che ella vedrà nel qui vnito documento (*qua sunt eadem resolutiones emanatae in Viterbien. 13. Augusti 1647. & in Veliterna 12. Ianuar. 1649. impressa penès Pamimoll. d. annot. 4. num. 18; cum segg.*)
che si abolishino gli atti, che in occasione di visita delli sudetti molini faranno stati
32 fatti, tanto dal presente Governatore, quanto dagli altri suoi Predecessori in coestello
33 Governo, & in fine, che à lei si comunichi, come per la presente lettera se le com-

munica la facoltà d'assoluere il medesimo Governatore anteo in forma priuata dalle
34 Censure incorse; Sarà dunque cura di V. S. di far eseguire in conformità di tal
35 risoluzione, & Dio la prosperi. *scilicet* Roma 2. Ottobre 1691. Di V. S.

Come Fratello

Il Cardinal Carpegna.

N. Grimaldi Secret.

In executionem praefatae resolutionis D. Gubernatorem sub die 17. eiusdem à censuris priuatiuè absoluitur die 6. Decembris prauijs vrbanis, & extraiudicialibus monitionibus, quibus imprudenter abusus fuerat contrà cum relaxauit mandatum de granando donè tradidisset omnia acta in suo Tribunali gesta, vel medio inramento declarasset non extare, prout sub die 15. dicti Mensis declarationem iuram super non existentia actorum tandem exhibuit.

Notandum quoque, quod contrahentes tunc non possent vt aliis mensuris, quam
38 publicis, quando alioquin mensuratione re-
39 dundaret in praedictum Appaltatoris mensurarum, prout in Vrbe praedictum Appaltatori Rubiatellæ, si cum alia mensura mensuraretur frumentum, & blade extra
36 Vrhem iam mensuratae, tunc non possent
37 eogi contrahentes per Appaltatorem ad mensurationem, minùque ad solutionem mercedis pro mensuratione alioquin debere, cum iste casus non comprehendatur in Chirographo erectionis huiusmodi Appaltus, in quo *sa. mem. Alexander VII.* expressè protestatus fuit nolle imponere ali-
39 quod pedagium, seu gabellam, sed tantummodò concedere Appaltatori priuati-
40 uam mensurandi, subrogando in omnibus, & per omnia cum Baiulis, qui ad mensurandam conducebantur Vnde sicuti Baiuli neminem cogere poterant ad mensurandum, ita nec Appaltator in eorum locum subrogatus, nam regulariter subrogatus sapit naturam eius, in cuius locum fuit subrogatus ad text. in l. Si tunc. §. qui iniuriarum. ff. Si quis cau. cum alijs plenè adductis per Barbof. axiomat. *usu freq.* 213. num. primo, & si aliter praticaretur, esset extorsio animaduersione digna praeter restitutionem faciendam, absque eo quod Appaltator possit se exculare sub praetextu consuetudinis, & obseruantiae iuxta firmata supra in *Obseruat. ad Rubr.* 28. num. 4. cum segg. lib. 4. & ad Rubr. 91. lib. 6. n. 29.

No-

Notandum etiã, quod si Lex, Constitutio, vel Statutum loquatur tantũ de falsificante mensuras, non extenditur ad 35 vcentes illis iam falsificatis, nam eũ casus sit poenalıs, non extenditur ad alios casus non expressos, vt aduertit Barbof. de Offic. Episcop. par. 3. allegat. 51. n. 47.

Notandum tandẽ, quod Clerici fraudem committentes in vendendo cum falsis mensuris non possunt puniri à Iudice seculari, sed solum à Iudice Ecclesiastico po- 33 na arbitraria, vt reprobara contraria opinione tenet Mart. de Iurisdict. par. 4. cas. 3. num. 16. cum seqq. quem sequitur Frages. de Regim. Reip. d. par. prima lib. 7. disp. 19. §. 2. num. 73. vers. sed omnino respondendum. Iudex tantũ Ecclesiasticus procedere po- 34 test contrã huiusmodi falsarios. licet procedere non soleat, vt cum Petr. Gregor. Syntag. Iuris vniu. lib. 15. cap. 12. nũ. 37. docet Gonzalez Tellez loco cit. num. 8. vers. & licet.

Alia circa hanc materiam ponderum,

& mensurarum desiderans adeat Cod. in 35 tit. de Ponderat. lib. 10. vbi Lucas de Penn. aliquot Scribentes. Arism. Tapat. Var. sent. sis. 175. de Mensur. & ponder. Nouar. de Grauum. Vassall. tom. 3. grauum. 72. Cyriac. controu. 131. Giballin. de Vniuers. negotias. tom. primo lib. primo cap. 7. art. 3. cum seqq. Nouar. super Pragmat. Regn. tit. de Ponderib. & mensur. Carpozou. Prax. crim. par. 2. quæst. 93. num. 78. cum seq. Cobell. ad Bull. boni Reg. m. cap. 42. num. 93. Card. de Luca de Regal. discurs. 130. Lagunez. de Fruct. par. prima cap. 16. num. 91. cum seqq. Myler. in Metrolog. cap. primo & seqq. tit. de Iure statuendi de mensuris, ponderibus, & moletrinis. Bibliothec. nummaria, vbi recensentur omnes Authores tractantes materiam de monetis, ponderibus, & mensuris penes Salder. de Num. bannimenta General. Status Eccles. cap. 16. ibique Bonfin. & D. Raynald. cit. cap. 18.

De Porticibus, Vijs, & locis publicis.

R V B R I C A XIV.

Statuimus, & ordinamus, quod omnes Viæ, (A) & Stratæ intus Ciuitatem, & Burgum Portæ Pontis debeant lapidibus sterni, seu asilicari per omnes habentes domos, vel muros ab vtraque parte earum, propriis eorum expensis pro latitudine domorum, vel murorum eorum, pro modo, qualitate, & quantitate quæ videbitur Dominis Antianis, & ipsas asilicatas manũtenere, & conseruare, & similiter Porticus ante eorum domos, vel muros eorum expensis fieri facere, (B) & asilicari debeant pro altitudine, & qualitate, quæ ipsis Dominis Antianis videbitur, & de nouo etiã fieri facere, & asilicari, & manũtenere pro communi omnium vsu, vt commodè, & decentè iri possit per eos in Ciuitate absque impedimento, vel immundicia aliqua & hoc intelligatur de Porticibus discoopertis. Nulli etiã liceat Porticum de nouo super columnis ligneis, vel lapideis construere, vel erigere in Ciuitate, & eius Suburbis, nisi cum licentia Consilii generalis Ciuitatis Fauentiz obtemperata ad partitum fabarum. Nullus etiã possit Pontem (C) super Vias publicas facere, aut fieri facere, etiamsi domos ab vtraque Viæ paret haberet, poenali- 35 libiarum quinquaginta bonon. Communi Fauentiz applican. & de facto exigenda, & nihilominus Porticus, & Pons penitus destruantur, & auferantur.

S V M M A R I V M.

laris, sine terra opere mansuillo quis eam strauerit.

1 Strata differt à via.

Strata dicitur, qua lapidibus sternitur, n. 1.

Vide num. 2.

Via dicitur, qua aperitur in terra absque lapidibus, num. 1.

2 Strata appellatur via Regalis, seu Consuetudinaria, Tom. II.

3 Stratores appellabantur, qui Castra præparabant, vt loca accommodata ad tradendum Exercitum pararent.

4 Statuto disponente, qui committens delictum in strata poena duplici puniatur, non inerat duplicatio poenæ, quoniam Accusator

M m

top

tor dixit maleficium commissum fuisse
in Via.

OBSERVATIO.

- 5 Omnia cum tempore conseruuntur.
 - 6 Refectio, restauratio, & reparatio viarum spectat ad quemlibet Dominum, iuxta latitudinem domus propria.
 - 7 Conductor coactus facere expensas reparationis via, poterit eas compensare cum pensione.
 - 8 Reparatio via publica aut domum emphyteuticam, spectat ad Emphyteutam.
 - 9 Clerici, Ecclesia, & Ecclesiastici non sunt exempti à reparatione viarum publicarum.
 - 10 Vicini tenentur contribuere ad reparationem via, si Dominus domus vicina non sit solvendo.
 - 11 Si postea efficiatur solvendo, vel detegatur aliquid eiusdem Domini domus, tunc vicini, qui expensas fecerunt, praferuntur pro rata eorum tangente omnibus alijs quamvis anterioribus, & posterioribus.
 - 12 Dominus tenetur purgare viam publicam, aut propriam domum ab immunditijs.
 - 13 Nec satisfaciit auferendo latum de medio, illudque proijciendo in partibus lateralijs via.
 - 14 Refectio, reparatio, & expurgatio viarum publicarum requirit celerem expeditionem.
- A decreto, seu sententia super refectione, expurgatione, & reparatione viarum non datur appellatio suspensiva n. 14.
- 15 Quod maxime procedit in Vjs Vrbis ex dispositione Chirographi Pontificij, de quo ibi.
 - 16 Et si Iudex admitteret appellationem suspensivam, & inhiberet, nulliter procederet, tanquam contra casum legis, & inhibitis non esset attendenda, ac si non emanasset, & n. 17.
- Sententia lata contra casum legis est nulla, num. 16.
- 18 Clausula Sublata, & decretum irritans operantur, quod si Iudices secus indicaverint eorum iudicium, & sententia sine ipso iure nulla.
 - 19 Via, & Strata publica sunt de Regalibus. Pons super via publica de una ad aliam domum fieri non potest num. 19. Ampl. num. 21. & num. 22.
 - 20 Et illum fabricari puniuntur pena sacrilegij, vel saltem pecuniaria.
 - 23 Ponticus domus deprimi non valet, & quare.

AS Strata differunt à vijs; nam strata dicuntur, quæ lapidibus sternuntur; Via vero, quæ aperitur in terra absque lapidibus, ut probat *text. in l. 1. ibique gloss. in verbo de strata ff. de Via publica*, ut in *l. ab sit Sigisur ibique Ioan. de Platea & Bart. C. de Privileg. dom. August. lib. 11. Peregrin. consil. 103. num. 7. volum. 1.* ubi aduertit, quod quamvis strata proprie sit via facta lapide manu strato, tamen de communi usu appellatur via Regalis, seu Consularis, siue terra opere manufacto quis eam strauerit, vnde Stratores appellabatur, qui Castra praebant, ut loca accommodatiora ad traducendum exercitum pararent, aggeres, & tumulos quando, pontes struendo, & similia agendo *Cobell. ad Bull. boni Regim. cap. 28. sub num. 53. Antunex Portug. de Donat. Reg. tom. 2. par. 3. cap. 3. num. 8. D. Pasichell de Diffant. cap. 6. memb. 10. sub num. 1.* & comprobatur ex inscriptione iussu sancti mem. Alexandri VII. appositam in muro Monasterij Sanctæ Catharinæ de Senis Vrbis, ibi: *Arduo lenio Clivo facilius strata ad Quirinalem viam &c.*

Huius distinctionis noticia, quam habebant etiam nostri Statuentes, ut patet ex *Rubr. 1. circa finem lib. 2.* ubi fit mentio de via, & strata, omnino est necessaria, nam, si Statutum disponat, quod committens delictum in Strata poena dupli puniatur, non intrat duplicatio poenæ, quoties accusator dixit, maleficium commissum fuisse in via, ut notat *Bart. loc. cit.* quem refert, & sequitur *Antunex. Portug. ubi supra.*

Nihil vel natura, vel arte conditum, B tam solidum esse, quin continuo, & nunquam interrupto usu non conteretur, expetentia comprobatur, & quia inter ea connumerari possunt viæ intra Civitatem, quarum resectio, restauratio, & reparatio spectat ad quemlibet Dominum iuxta latitudinem domus propriæ *l. Ediles S. construat*, ibi: *construat autem vias publicas unusquisque secundum propriam domum ff. de Via publ. distinguendo docet Bart. in l. Per Bythiniam num. 3. C. de Immunit. memm. conced. l. 10. Masfrill. de Magistrat. lib. 3. cap. 10. num. 279. & num. 181.* subdit, quod si conductor coactus fuerit expensas reparationis facere, poterit eas compensare cum

cum pensione, idemque firmat *Antunez Portugal. loc. cit. num. 59. Seylaia de Foro compet. cap. 2. num. 120.* vbi etiam subdit quod hoc onus spectat ad Emphyteutam, si domus sit emphyteutica *Kochen de Iure vicinia par. 2. cap. 2. num. 26. cum seq. Brugiot. in Epitom. variarum cap. 4. num. 11. cum seqq. Pigant. ad Statut. Ferrar. lib. 6. rubr. 9. num. 18. tom. 2. Cancer. Variar. resolut. par. 3. cap. 4. num. 173.*

Nec ab isto onere sunt exempti Clerici, Ecclesia, & Ecclesiastici, vt firmant *Barbof. in l. Ad instructionem num. 2. C. de Sacrosanct. Eccles. & de Iure Eccles. uniuers. lib. 2. cap. 39. num. 45. Gutierrez Pract. qq. lib. 1. quest. 3. & allegat. 10. num. 2. Antunez ubi supra num. 55. Kochen. loco cit.*

Et si contingat, quod si postea Dominus domus non sit soluendo, tunc ceteri vicini tenentur contribuere, vt firmat *Kochen. ubi supra. Viu. decif. 488. num. 16. cum seq. lib. 3.*

Aduertendo, quod si postea efficiatur soluendo, & detegatur aliquid illius, qui reaptationem facere tenebatur, tunc vicini, qui expensam fecerunt, praeferuntur pro rata eos tangente omnibus alijs, quibusvis anterioribus, & posterioribus propter publicum fauorem commercij, negotiationis, & salubritatis aeris, vt prosequitur *Pigant. loc. cit. num. 19.* vbi testatur ita decisum fuisse de anno 1649. ab *Eminentissimo D. Cardinali Odescalco* tunc Ferrariz Legato à Latere, & postea *Summo Pontifice cum nomine Innocentij XI.*

Tenetur etiam vnusquisque purgare viam publicam ante propriam domum ab immunditijs iuxta dispositionem *text. in l. 1. ff. de Via public. Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 5. rubr. 24. num. 1. cum seq. Antunez Portugal. dicto cap. 3. num. 59. cum seq.*

Nec satisfaciendo lutum de medio, illudque proiciendo in paribz lateralibus viae ad *text. in dicta l. 1. §. purgare ff. de Via public.* & prosequitur *Antunez ubi supra num. 60. & Conciol. dicto num. 2.*

Ceterum cum agatur de materia requirante celerem expeditionem, & in qua damnum, & periculum est in mora, à sententia, seu decreto super refectione, refectione, & expurgatione viae non datur appellatio suspensua, vt firmat *Ioannes Baptista Cof. de Portione rata. quest. 15.* quem refert, & sequitur *Cancer. Variar. resolut. par. 3. cap. 4. num. 173.* & pro solutione *taxae* pro vijs Verbis conuenit *Tom. II.*

expressa dispositio amplissimi *Motus proprio sancti. mem. Alexandri VII. emanati de anno 1661.* & registrati à *Brugiot in eius 15 epitom. variar. cap. 4. num. 147.* & confirmati mediante alio simili Chirographo à *sancti. mem. Clemente X.* qui habet vim legis inuolabilis, ibi: *Quale vogliamo, che habbia forza di legge perpetua, & inuolabile &c.* Et tollit: alla Camera, & ad ogn' altro Giudice la facoltà, e giurisdizione d'ammettere l'appellazione, o ricorso all' effetto sospensiuo &c. dichiarando, e decretando, che la cognitione delle sopradette cause, e loro annessi, incidenti, & emergenti, quanto all' effetto sospensiuo non spetti in modo alcuno alla nostra Camera, nè ad altro Tribunale; riservando però alla detta Camera facoltà, e giurisdizione d'ammettere, e conoscere l'appellazione, e ricorsi quanto all' effetto deuolutiuo solamente, e non in altro modo, con conditione prima d'ammettere la detta appellatione, o ricorso in deuolutiuo, li debba constare legitimamente che il ricorrente, o appellante habbia effettivamente pagata tutta quella somma, alla quale sarà stato condannato &c. dichiarando, e decretando nullo, & inuoluto tutto ciò, che da qualsiuoglia persona si facesse, o attentasse contro la forma del presente nostro Moto proprio, e leuando la facoltà, e giurisdizione alla Camera, & ad ogn' altro Giudice di dichiarare, & interpretare, o giudicare altrimenti. *Quae* verba cum sint vnde quaque clara, & praegnantissima, nullam admittunt ambiguitatem, & interpretationem, & si contra dispositionem praedicti *Motus* proprii admittetur appellatio suspensua, seu inhiberetur, Iudex procederet vt priuatus absque vlla iurisdictione, & proinde eius inhibizio, seu admissio appellationis tanquam contra expressum casum legis esset nulla, iuxta clarum *text. in l. Si expressum 19. ff. de Appellat. Scacc. de Sentent. & re iudic. gloss. 14. quest. 24. num. 11. & quest. 30. num. 8. Capp. latr. consultat. 6. num. 54. cum seq. respondit Rot. in recent. decif. 130. n. 16. par. 16. & decif. 52. num. 13. par. 19. & perin. 17 de ac si non emanasset per *text. in l. Si cum 2. C. Quando prouoc. non est necess. & prosequitur Rot. dicta decif. 130. num. 47. cum seq.* Eoque magis cum dictus Chyrogaphus munitus sit clausula Sublata, & decreto irriranti operantibus, quod si scilicet Iudices iudicauerint, eorum iudicia,*

& sententiæ sint irritæ, & nullæ ipso iure, vt in terminis similis Constitutionis censuit *Rot. in allegat. decif. 52. num. 14. cum seq.* vbi subdit, quod idcō vti notoriè nulla, & iniusta non indiger reuocatione, & coram *Buratt. decif. 337. num. 8.* Post hæc scripta emanauit *Constitutio Summi Pontificis Innocentij XII.* impressa supra in *Obferuat. 33. lib. 5. hoc eodem to. num. 23. cum seq.* paritèr prohibens appellationem suspensionem.

C Viæ, & Stratz publicæ cum sint de Regalibus, vt firmatum, fuit suprâ in *Obferuat. ad Rubr. 35. lib. 5. num. 1.* non potest super illis de vna ad aliam domum fieri
 19 pons *Surd. conf. 137. num. 1. cum seq. volum. 1. Masfrill. de Magistrat. lib. 3. cap. 10. num. 275. vbi num. seq.* subdit, quod aliàs punitur poena sacrilegij, vel saltè pecuniaria *Gratian. disteptat. 84. num. 24. cum seq.* vbi ampliât procedere etiâ si nemini

21 noceat *Thesaur. de ferens. lib. 2. quæst. 89. num. 4. Tondus. de resolat. iusl. par. 2. cap. 133. num. 23. Antunz. Portugal. dicto cap. 3. num. 47. Sard. decif. 42. num. 9. & cum alijs adductis in Obferuat. ad Rubr. 33. nu. 3. lib. 5.*

Maximè si ex eo claritas viæ offuscetur, & deformior redderetur, vt firmat *Siluan. conf. 60. num. 8.* quem refert *Ciriac. controuers. 28. num. 25.*

Eademque ratione non potest deprimi porticus domus, nam quandō est altior, Ciuitas redditur speciosior, & via vtilior, ac pulchrior, è conuerso autem ex illius depressione deformatur Ciuitas, & damnicatur via propter offuscationem luminis, ac etiâ quia non licet ita commodè sub ea transire equitando, vt respondet *Ciriac. dicta controuers. 28. numer. 26.*

De Pontibus non faciendis super Canali, & Vijs publicis sine licentia.

R V B R I C A X V.

N Vlli de cætero liceat facere aliquem Pontem (A) super Viis, seu Canali Communis Fauentis, licet haberet domos ab vtraq; parte Viæ, & quamuis haberet domum propè Canale, & Viam ab alio latere Canalis, nisi priùs habita licentia à Magnificis Dominis Antianis cum adiunctis, videlicet quatuor pro qualibet porta qui sint de numero quatragesimo octo Antianorum, poena librarum vigintiquinque bonon. cuiuscunque qui secùs facere præsumpserit, qui Pons eius sit, & esse debeat latitudinis, altitudinisue, quæ præfatis Dominis Antianis, ac adiunctis videbitur. Liceat tamen Tinctoribus, & Caligarijs tenere banchas (B) in, & supra Canale publico pro eorum vsu & artis, dummodò cursus aque non impediatur, quis ad omne libitum Antianorum remouere teneantur, quilibet etiâ Canale à latere suo purgare, & effodere debeat arbitrio Antianorum, sub poena per ipsos declaranda.

S V M M A R I V M.

- 1 Pons suprâ viam publicam à nemine auctoritate priuata fieri valet.
- 2 Via publica est de Regalibus.
Vfus via publica est communis n. 2.
- 3 Ballæ, merces, sbarra, & similia non possunt poni in via publica per quam impediatur liber transitus. *Lim. vs ibi.*
- 4 Inhiberi soles per iudicet, nō ab artificibus, ac alijs ponantur tabulata, banche, ballæ, & rei similes in via publica. *Ampl. num. 5.*
- 6 Si pro huiusmodi inhibitionis potest inflare, quilibet de populo etiâ non habens interesse tanquàm actio popularis,

7 Fabri lignarj possunt retinere in via publica lignamina pro eorum exercitio, dummodò illius vsus non impediatur.

O B S E R V A T I O.

A Pons supra viam publicam à nemine auctoritate priuata fieri valet, vt firmatum fuit in *Obferuat. antecedenti.*

Via publica cum sit de Regalibus, & illius vsus sit communis, vt dictum fuit supra in *Obferuat. ad Rubr. 35. num. 1. lib. 5.* non possunt in ea poni ballæ, merces, sed sbarra, & similes, ex quibus impediatur liber transitus iuxta dispositionem *text. in l. Prator ait 2. §. Si quis memine*

ne versse. Prater, ibi: in via publica, itinere publico facere, immittentur quid, quo ea via, iterum deterius sit veto ff. Ne quid in loc. public. firmat Gratian. dispensat. 84. num. 27. ubi limitat in vijs Villarum, Surd. decis. 42. sub num. 9. cum seq. Vnde passim inibetur per Iudices, ne Artifices, aut alij ponant tabulata, Banca, Ballas, autres similes, quæ impediant usum priuatum vicinorum, quatenus prætenditur iuxta eorum domos, seu prædia, vt firmat Gratian. dispensat. 658.

num. 14. & nu. 15. subdit procedere, quamuis nemini sit nociua, ac num. 16. firmat pro istis impedimentis amouendis licitum esse cuiuslibet de populo, etiam non habenti interesse agere, & inhibitiones obtinere, cum hæc actio sit popularis, & cuiuslibet de populo competat, ac concordantes adducit. Possunt tamen Fabri lignarii retinere in via publica lignamina pro eorum exercitio, dummodò illius usus non impediatur, vt disponitur in Rubr. 10. hoc eodem Libro.

De Cloacis.

R V B R I C A XVI.

Insuper quàm sit necessarium Ciuitatem per publicas Cloacas, & discursus aquarum bene, & decenter discurrere ab aquis pluuiialibus, cum ob hoc plurima, & enormia damna, & domorum ruinæ eueniunt. Ordinamus quod per præfatos Dominos Antianos omnis debita prouisio, & cura adhibeatur vt debeant eas facere teneri purgatas cum cursibus suis aquarum ad illas, vt aquæ statim possint labi, & currere extrâ Ciuitatem absque aliquo publico, vel priuato detrimento. Possint etiam præfati Domini Antiani de nouo alias Cloacas Pontes cursus aquarum, tam in Ciuitate, quàm Comitatu, & Districtu fieri facere ordinare, & labi facere pro vt eis videbitur expedire etiam per terrenum priuatorum, contradictione eorum aliqua non obstante pro bono, & vtilitate publica. Nemini verò liceat in Ciuitate, vel extrâ Cloacam aliquam facere in Via publica, vel etiam in suo, vel abruptionem aquarum aduersus conuicinos, vel alios vltèrius bona habentes, nisi cum licentia obtenta à Dominis Antianis, quàm concedere possint cum eis videretur conueniens fore pro vtilitate tam publica, quàm etiam priuatorum. Liceat etiam in Ciuitate, & Burgis cuiuslibet pluuias aquas, ac puteorum aquas, quæ pro usu domorum pro pannis lauandis, & vegetum purgatione hauriuntur per Cloacas, vsquè in Viam publicam deducere absquè vlla prohibitione, aut aliqua ordinatione in contrarium faciente, quæ si aliqua reperiretur, cassâ, & irrita ex nunc habeatur. Non possit tamen aliquis aliquas fetentes aquas, vel immunditias aliquas, aut aquas lauaturarum vtensilium coquinæ modo aliquo per dictas Cloacas deducere sub pœna solidorum viginti bonon. pro qualibet vice, qua contrasactum fuerit Comuni Fauentiæ applicanda. Teneantur etiam omnes Cloacas habentes, & discurrentes in vias publicas, tenere illas benè purgatas apud Vias, ita & taliter quod non fiat ibi aliqua putredo, fœtor, vel immunditia, sub dicta pœna solidorum viginti pro qualibet vice, vt suprâ applicanda.

S Y M M A R I V M.

- 1 Cloaca est locus canis, per quem colluies quadam fluat.
- 2 Cloacarum usus inueniuntur esse ad mundas Vrbes conseruandas.
- 3 Cloacarum diligens cura habenda est.
- 4 Cloaca publica, & priuata in locis necessarijs fieri debent, alias raro excitatur pestis.

- 5 Aer sæpè redditur pestifer ex impuro cloacarum habitu, & vaporibus angipertuum fatidis.
- 6 Cloaca expurganda sunt, & expurgata seruanda.
- 7 Vicini cogi possunt ad expurgandam Cloacam, nè malus odor conuicino noceat.

OBSER-

OBSERVATIO.

Cloaca est locus cauus per quem col-
luues quædam fluuat, vt docet *Vulp.*
in l. 1. §. cloaca ff. de Cloac. ibiquè *Bartol.*
1 ceteriquè *Scribentes, Conciol. ad Statut. En-*
gub. lib. 5. rubr. 25. num. 1. earum vsus in-
uentus est ad mundas Vrbes conseruandas,
2 dicto §. cloaca, *Cardin. Gassald. de Aueren.*
3 & *profigan. pest. cap. 258. num. 23. vbi*
num. 24. subdit, quod dùm Vrbs il-
4 lis diligenti cura vsa est, sanum fuit, ac sa-
lubre ibi habitare secundum *gloss. in capit.*
qualiter 7. quæst. 1. Cepoll. de Seruit. Vrb.
prad. tit. de cloacis. vnde Franciscus Ripa.
suis Auenionensibus consulit, vt in locis
necessariis cloacas publicas, & priuatas
fieri eurent, aliàs raro eos sine peste fu-
turos.

Ex impuro namquè cloacarum habitu,
& vaporibus angiporuum fetidis aer læ-
5 pè redditur pestifer, vt ait *Vulp. in dicta.*

l. 1. *Prauidell. de Peste sub tit. de cæter. ad*
salubr. pertinent §. sciendum num. 3. Mar-
ebin. de Peste cap. 1. num. 9. Card. Gassald.
d. tract. cap. 249. num. 50.

Propterea ad euitandam insalubritatem
aeris expurgandæ sunt Cloacæ, & expur-
6 gatæ seruandæ prohibendo ad huiusmodi
effectum, ne færida inibi proijciantur, vt
præter allegatos in *Obseru. ad Rubric. 62.*
num. 2. cum seqq. lib. 4. docet *Cardin. Ga-*
ssald. allegat. tract. cap. 3. num. 12. iun-
cto cap. 45. vbi registratum legitur Edi-
ctum penale circa hanc materiam. Et præ-
dicta comprobantur ex firmatis per *Zaceb.*
Q. medicolegal. lib. 5. tit. 4. quæst. 7.
per tot. & Carpani, ad Statut. Mediolanen.
tom. 2. cap. 256. apud quos alia de hac
matéria.

Vicinus etiàm cogi valet ad expurgan-
dam Cloacam, nè malus odor conuie ino-
7 noceat, iuxta *tex. in l. Si quando 17. §. fi-*
nal. ff. Si seru. vend. & firmat Conciol. ad
dictam rubr. 25. num. 3.

De Custodijs Ciuitatis, & Suburbij.

R V B R I C A XVII.

Item ad euitandas fraudes, Statuimus, & ordinamus, quod de cætero Officiales
custodiz dictæ Ciuitatis Fauentiz habere, & tenere debeant vnum librum, in quo
scripti sint omnes fumantes, & Cappellani dictæ Ciuitatis, & Suburbij, ac Comi-
tatus eiusdem, summaque diligentia curent, vt in dicto libro omnes idonei ad cus-
todiam describantur, videlicet omnes maiores decem, & octo annorum, & qui
non excellerint annum sexagesimum, & cum dictis Officialibus iniunctum fuerit
per Magnificum Dominum Gubernatorem, & Dominos Antianos vt custodias
præcipiant, tunc debeant sono tube præmisso omnes Capellanos, & Capitularios
Scolarum ad se vocare, & eis sub pœna librarum quinque bonon. imponere, vt
tot custodias ordinare velint, quos ipsi Officiales expedire cognouerint, & Nota-
rius dictorum Officialium eas in libro alio super hoc deputato seriatim describere
teneatur distinguendo quarteria, & Capellas, & insuper curare debeant ne aliqui
plus grauentur, quàm cæteri, & quod Capellæ maiores numero, plures custodias
dent quàm minores, & non venientes ad custodiam præfati Officiales punire va-
leant in solidis quinque pro quolibet, & tamen sequenti nocte custodiam facere,
compellantur. Capellani autem non ordinantes suas custodias debitis temporibus,
prout eis congruis temporibus iniunctum fuerit in solidis viginti bonon. punian-
tur, & dicti Officiales custodiz teneantur singula nocte, qua fiunt custodiz ire, aut
mittere Notarium ad videndum an custodiz sint ad eorum loca designata, & om-
nes custodias recensere, & non inuentas vt supra punire, & si eis expedire videbi-
tur de nouo alias loco deficientium ponere, & idem in diurnis Custodijs obseruari
volumus. Declarantes insuper quod dictis minoribus decem & octo annorum,
& septuagenariis, & infirmis, aliisque miserabilibus personis, & viduis nullo modo
aliquod

aliquod onus custodiæ imponatur, etiã si contigerit super hoc ex causa custodiæ aliqua collecta imponi, siue in Communi, siue in Capellis, aut Scolis, cum ab istis oneribus tales immunes esse debeat. Volumus etiã quod copia dicti libri, in quo descripti sunt omnes idonei ad custodias stare debeat penès Scribam maiorem dictorum Dominorum Antianorum ne contingat aliquem de eo deleri sine ipsorum licentia.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Custodia Ciuitatis hodiernis temporibus sunt solum tempore belli, aut pestis.*
- 2 *Custodia portis Ciuitatis tempore pestis quomodo fiant.*
- 3 *Deputati Portis Ciuitatis occasione pestis eligi debent ex Patricijs, & Nobilioribus.*
- 4 *Aduenæ, & Peregrini tempore pestis non habentes syngrapham sanitatis, arce di sunt.*
- 5 *Etsi illam habeant non sunt excipiendi si ab infectis locis veniant.*
- 6 *Rauennæ Ciuitas ut custodita remaneat Custos Turris hora tertia noctis illam ascendit, & exclamat curiosa formula, ut ibi.*

O B S E R V A T I O.

- Custodiæ Ciuitatis hodiernis temporibus non sunt, nisi tempore belli, aut pestis; Tempore enim contagii constructis cancellis, ac ædiculis ligneis singulis Portis pro Militibus, & Assistentibus, seu Commissarijs, vel Deputatis, qui ab exteris, & peregrinis excipiant, & recog noscant sanitatis syngraphas, ut docet *Card. Gassald. de Aurtien. & profig. pest. cap. 260. num. 11. cum seq.* Ex tales Deputati eligi debent ex Patricijs, & Nobilioribus Ciuitatis, qui non sordido questui, sed solis gloriæ stimulis, & amoris Patriæ intenti sint *Morehin. de Bello Din. par. 7. cap. 4. num. 12. & prosequitur*

Card. Gassald. ubi supra num. 13.

Aduenæ, & Peregrini autem non habentes syngrapham sanitatis arce di sunt, cum per illam probetur sanitas *Rip. de Pest. rubr. de remed. ad conseru. vbert. nu. 268. Mascard. de Probat. conclus. 248. num. 1. & conclus. 1295. num. 7.* Quinimodò etsi habeant sanitatis syngrapham, adhuc non sunt excipiendi, si ab infectis locis venerint *Rip. loc. cit. num. 273. Intrigliol. singul. 44. num. 42. Mascard. dicta conclus. 248. num. 2. cum seq. & utramquæ conclusionem firmat Card. Gassald. loco allegat. numer. 14. cum seq.*

Occasione custodiæ Ciuitatis existimauimus tanquàm testis de proprio auditu hic pro curiosis adnotare, quod practicatur in antiquissima, & celeberrima Ciuitate *Rauennæ*; Ibi enim tertia hora noctis Custos Turris illam ascendit, & prima vice versus Portam Iuliam vulgò nuncupatam *Porta serrata* alta voce exclamat *guarda ben Porta Giulia*; secunda vice versus Portam Adrianam exclamat *guarda ben Porta Adriana*, & la Torre Romana, tertia vice versus Portum exclamat *guarda ben il Porto*, supra Porto; quarta vice versus plateam exclamat *guarda ben la Piazza*, sotto Piazza, & cuilibet exclamationi subdit *at vegh at vegh*; Idq; secundum communio rem opinionem post iam depopulatam Ciuitatem introductum iudicatur ad Præsidium, seu Vigiliæ vigilantiores reddendas.

Quod Fabri lignarij retinere possint ligna in vijs publicis impunè.

R V B R I C A XVII.

Arpentarij, & Artifices lignaminis, & volentes ædificare, & alij conducentes lignamina pro vsu suo, & familiæ in Ciuitate, vel Burgis, possint ipsa lignamina impunè retinere in vijs publicis, dummodò non impediatur vsus viarum tam personarum, quàm curruum, & si impedirent cursum viæ, personarum, vel curruum incidant in pœnam solidorum decem pro qualibet vice, & nihilominus ligna en aptare debeant ne cursus impediatur: Insuper omnes prædicti teneantur dicta

dicta lignamina de viis in partem, vel in totum remouere, & exportare quando videretur Rectori, aut Dominis Antianis, vel Prætori ex suo arbitrio pro aliqua rationabili causa, sub pœna qua commissum, vel mandatum fuerit.

S V M M A R I V M.

- 1 Via publica occupari, vel impediri à nemine potest.
- 2 Lapides, & rudera in via publica, vs resistentur temporalitèr ab Edificante licentia concedenda est, vel ipse tolerandus est.
- 3 Dummo id fiat sine alterius iniuria.
- 4 Licentia Artificibus tenendi ante propriam apotecam res ad vsum eorum exercitij, ac pergulas amouibiles postas ad se defendendum à vento, sole, & pluuijs, concedenda est.

O B S E R V A T I O.

- L**icet via publica à nemine possit occupari, vel impediri, vt notat Calvin. de Reus. lib. 1. cap. 25. num. 7. Cyriac. cons. 667. num. 31. Afflict. de Iure probomif.

S. 9. num. 9. cum seq. cum alijs allegatis per Conciol. ad Statut Eugubini lib. 6. rubr. 17. n. 3.

- Attamen edificare volens debet tolerari, vel ei concedi licentia, si temporalitèr reponat in via publica lapides, & rudera, vt ex Auendan. & Rouis. tradit Caput. de Regim. Reip. cap. 7. S. 16. num. 13. vbi num. 16. declarat dummo ibi fiat sine alterius iniuria, & num. seq.

- Paritèrquè danda licentia Artificibus, alijsquè similibus tenendi ante propriam apotecam res ad vsum proprij exercitij, necnon pergulas amouibiles postas ad se defendendum à vento, sole, & pluuijs, quæ de manè eriguntur, & in Vesperis tolluntur ad text. in l. Ediles 3. circa finem. vers. studeant autem ibique gloss. & Scriben. tes ff. de Via public. tradit Scyaloia de Foro compet. cap. 26. num. 125. & Caput. citat. S. 16. num. 13. vers. debes cum seq.

De Muro diuisorio, seu Clausura inter conuicinos construenda.

R V B R I C A XIX.

Statuimus, & ordinamus, quod quicumque habuerit domum, cortile, hortum, aream, seu aliquod discoopertum domibus contiguum in Ciuitate Fauentiz, Suburbijs, Comitatu, seu Districtu eiusdem, in confinibus cum suo conuicino quæ ex parte, vel latere aliquo sit aperta, & non totalitèr clausa, teneatur communibus expensis ipsius, ac conuicini facere parietem, seu murum diuisorium, arbitrio tamen boni viri, si fuerit domus, seu cortile, si verò fuerit hortus, area, vel aliud discoopertum, si ibi alius fuerit murus, tunc clausura fieri debeat de muro inter ipsos conuicinos simili modo expensis communibus eorumdem. Si verò alijs non fuerit ibi paries, tunc sepè ex conuenienti materia clausura fieri debeat, etiam communibus expensis ipsorum. Si verò alter eorum conuicinatorum renueret parietem, & clausuram vt suprà facere, seu fieri facere, tunc alter desiderans clausuram fieri, possit, & valeat vt suprà claudere, seu claudi facere expensis proprijs in confinibus ipsorum conuicinatorum capiendo de terreno cuiuslibet ipsorum pro dimidia, & tunc talis clausura cuiuscunque conditionis fuerit, sit & esse intelligatur communis inter ipsos vicinos quantumcunque expensis alterius tantum facta fuerit. Liceat ei tamen, qui talem clausuram fecerit proprijs expensis, alterum vicinum iuris remedijs sine aliqua iuris solemnitate compellere, & compelli facere ad huiusmodi clausuram construendam, vel factam conuicino eidem pro dimidia expensæ satisfacere. Et teneatur Dominus Potestas, & alius quilibet Iudicis, qui aditus fuerit, alterum vt suprà de facto compellere, & hoc Statutum sit præcisum.

1 Murus diuisorius censetur, quando constructus fuit cum merlis, seu corona in superiori parte illius, vel paries factus sit in superiori superficie ad dorsum assui.

1 Vel si sit ita tenuis, & debilis, ut commodam superedificationem non accipias.

3 Vel si tectum habeas superimpositum.

4 Murus diuisorius non censetur, si habeat valla, & profunda fundamenta, & magnam altitudinem, & deficient signa, de quibus num. 1. 2. & 3.

5 Murus diuisorius, seu destinatus pro clausura non dicitur destinatus ad fabricandum.

Confacio prohiberi potest, ne superedifices super muro diuisorio num. 3.

6 Confacio, & Vicino prohiberi potest, ne suis sumptibus propè parietem communem adificet, ut illum stabiliorem reddat, ad hoc ut possit super ea adificare.

7 Elevatione muri diuisorij impediri potest vicinus, quando adificanti nulla resultat utilitas, & è conuerso concurrens damnum notabile vicini.

8 Vites, & pergula sine Sole remanent infractilera.

9 Faucientia viget consuetudo prohibent elevationem muri diuisorij ultra sex pedes, dammodo vicinus nolit illum cooperire, & lodiam, seu mansiones edificare.

10 Expensa voluptuaria facta in adificando super re communis à confocio non reputatur, secus si necessaria.

Statutum Faucientie Rubr. 19. lib. 7. stricte est intelligendum n. 10.

11 Confocius contribuere non tenetur pro expensis refectionis, seu reparationis non necessarii rei communis.

12 Confocius reficeret rem communem recusans, priuari potest commode eiusdem rei, aut agi contra eum pro expensis, & interesse.

13 Confocius reparationi rei communis reparatione indigentis recusans contribuere partem impensa, alter socius, cuius expensis facta fuit reparatio, non solum potest repetere impensam pro rata vna cum interesse à confocio, sed acquirit etiam dominium partis eiusdem Socij, nisi intra quatuor menses satisfecerit.

OBSERVATIO.

Murus diuisorius censetur, quando constructus fuit cum merlis, seu

1 corona in superiori parte illius, vel paries factus sit in superiori superficie ad dorsum Assui, quæ sunt signa communis diuisorij: parietis, ut docet Thesaur. decis. 41. sub num. 24. Rot. in recent. decis. 50. num. 12. vers. & tamen cum seq. par. 19. Votum bonæ. Matthai Prædicti vinarum impess. in rec. dec. 252. num. 12. par. 7.

Prout si murus sit ita tenuis, & debilis, ut commodam edificationem non recipiat, ut cum Gabriel. conf. 149. lib. 1. & Buratt. conf. 57. prosequitur Thesaur. ubi supra. Vel si tectum habeat superimpositum, ut dicit Corn. conf. 74. relat. per eundem Thesaur. loc. cit.

Nam deficientibus prædictis signis, & stantibus vallis, & profundis fundamentis muri, ac illius magna latitudine supra terram non censetur diuisorius, ut aduertit Gratian. discept. 572. num. 47. quem sequuta fuit Rot. d. dec. 50. num. 15.

Quotiescumque verò murus est diuisorius, seu destinatus pro clausura non dicitur destinatus ad fabricandum, & consequenter prohiberi potest confocio, ne superedificet, ut per Buratt. conf. 57. per tot. & conf. seq. num. 2. vol. 1. de Luca in eius Animaduersion. ad Gratian. cis. discept. 572. num. 9. vers. oppositum puto, qui cum Molphee. contra Gratianum tenet, quod potest prohiberi vicino, ne suis sumptibus propè parietem communem adificet, ut illum stabiliorem reddat, ad hoc ut possit super eo adificare, cum non possit in alium vsum, præter destinatum conuertere Francisc. Marc. decis. 498. num. 17. Mayou decis. Florentin. 46. num. 6. Spere'l. decis. 541. num. 30. & num. final. in fine, ubi agebatur de muro diuidente Cortile à mansione depressa. Maxime quando clausura horti non indiget maiori elevatione, quò casu cessante adificantis utilitate, concurrente notabili damno vicini, intrat præsumptio æmulationis, qua stante prohiberi potest muri eleuatio, ut respondit Rot. in recent. decis. 61. num. 18. cum seq. par. 17. ubi impediabatur prospectus vicini, & pergula Solis beneficio priuabatur, sine quo vites, & pergula remaneant infractilera ex ibi allegatis.

Aduertendum in nostra Ciuitate vigere consuetudinem prohibentem eleuationem muri diuisorij ultra sex pedes, dammodo vicinus nolit illum cooperire, & lodiam, seu mansiones edificare.

In proposito presentis Rubricæ aduert-

tendum est illius dispositionem videri contra text. in leg. Ex duobus 28. ff. de Negot. gest. In quo deciditur, quod expensæ voluptuariæ factæ in ædificijs super re communī à consocio non repetantur, secus autem necessariæ, vt firmat Michalor. de Fratrib. par. 3. cap. 36. num. 28. Ideoque strictè esse intelligendam Capoll. de Seruis. Verb. prad. cap. 40. num. 27. vers. aut ille, qui prius adificauit.

Et comprobatur ex eo, quod consocius non tenetur contribuere pro expensis refectionis, seu reparationis non necessariæ, vt distinguendo firmat Sperell. decis. 56. num. 31. & 33. sed si reueneret rem com-

muniem rescire, tunc priuari potest commodo rei, aut agi contra eum pro expensis; & interesse, vt docet idem Sperell. ubi supra num. 33. & quod si duo habeant rem communem, nempe domum reparatione indigentem, & vnus eorum velit reparare, aliter verò nolit contribuere partem suam impensæ, socius, cuius sumptibus facta fuit reparatio, non solum potest repetere impensum pro rata vnâ cum interesse à consocio, sed acquireret etiam dominium partis eiusdem socii, nisi intrâ quatuor menses satisfecerit, vt alijs allegatis firmat Fenzon. ad Stat. Verb. lib. 1. cap. 108.

De Pariete, seu Muro communi.

R V B R I C A XX.

Q Vicunque habuerit Parietem, seu Murum communem (A) cum aliquo vicino suo, vel cum aliqua Vniuersitate, Collegio, seu etiam cum Communi Ciuitatis Fauentiæ possit, & valeat in tali Pariete, & Muro ædificare, & eleuare, & in eo tigna imponere ad voluntatem suam, & quotiès ei videbitur non obstante vicini contradictione, & si talem Parietem eleuauerit tale superædificatum efficiatur commune inter ipsos conuicinos, quantumcumque expensis alterius tantum, tale superædificatum factum fuerit, ita tamèn quod non liceat alteri conuicino in tali superædificato aliquid ædificare, facere, vel rursùm eleuare, nisi priùs satisfecerit alteri vicino dimidiam expensæ, quam fecerit in superædificato huiusmodi, quo satisfacto possit in eo ædificare, & rursùm talem Murum eleuare sub eisdem conditionibus quotiès ei videbitur. In Muro tamèn communi non liceat scapham, latrinam, seu cloacam, aut clauicam habere, nisi priùs ibi esse consueuerit, vel nisi de voluntate expressa vicini id fiat. Nullo tamen modo liceat vicino fornacem, (B) aliquam, seu furnum construere, seu quoquomodo habere, nisi habita priùs expressa licentia conuicini, vel nisi idoneam cautionem de damno infecto vicino præstiterit, nulla præscriptione etiam longissima obstante.

S V M M A R I V M.

- 1 Communio muri ex quibus probetur remissus.
- 2 Communio muri probatur ex vestigio cornidis apparentis in inferiori illius parte, & ex antiquis foraminibus in forma angulari existentibus. Ampl. n. 3.
- 4 Communio muri probatur pro diuiso, ex quo ab utraque parte apparent immixta trabes ultra dimidium muri præeriguntur.
- 5 Communio muri pro diuiso, & quando præ diuiso dicatur remissus.
- 6 Communio muri probatur, si ille existat in consocio, variisque domus, variisque

- domum claudat, & coniungat.
- 7 Communio muri probata in extremitatibus, censetur etiam communis in medio.
- 8 Consocius irabem, seu lignum in muro communi immittere potest etiam in ius alteri socio, & ibi ædificare, si murus ad ædificandum est destinatus, secus si conuerso, & n. 9.
- 9 Maxime si ædificat iura communionis, & præstendit superædificatum effici commune.
- 10 Ædificans super muro communi facit murum de recenti eleuatam communem.
- 11 Socius uti potest muro communi, etiam ad usum non destinatum, animo tamèn ut efficiatur commune id, quod in re communis.

11. *onus additur, quando socii prohibent non interst.*
12. *Socii edificare licet in muro communi ad edificandum destinato inuito confocio, si ei non noccat, secus è conuerso. & quare. Decl. n. 14.*
13. *Contrarium quod imò licet edificare etiam si confocio praedict, dummodo non edificet ad emulationem, & quare. Decl. n. 14.*
14. *Dammum graue quando dicatur, & quando leue, iussu arbitrio iudicis.*
15. *Socius superedificare non potest super muro communis a confocio eluato, nisi prius soluerit medietatem impensa ab eodem confocio facta.*
16. *Et quid si confocius non vult extollere murum, nisi pro vna tantum parte.*
17. *Camium in muro communis, non est permittum socio facere, quia debilitatur. Decl. n. 19.*
18. *Laricia in muro communi a socio fieri non potest, & facta debet tolli n. 19.*
19. *Texstra in muro communi an fieri possit rem. i. ff. 2.*
20. *Porta aperiri an possit in muro communi rem. i. ff. 2.*
21. *Fornax fieri non potest absque licentia conuicini.*
22. *Fornax fieri non potest absque licentia conuicini n. 22.*
23. *Fornax conficiui an possit in muro communi, quam proprio remissimè.*

OBSERVATIO.

Communio muri probatur ex varijs
signis, de quibus *Altiograd. conf.*
A 100. vol. 1. *Manzianus de Scrutis. præ d*
1 *Verban. & Rustic. in append. de muro commu-*
ni præter adductos per *Andreol. in ad-*
dis. ad Cepoll. de Scrutis. vers. murus an-
sit communis impress. penes eius Controuers.
præceteris autem ex vestigio coronidis ap-
parentis in inferiori parte muri, & ex an-
tiquis foraminibus in forma angulari exi-
2 stentibus, vt in specie firmante *Cepoll. de*
Seruitus. Verb. præd. cap. 40. nu. 14. vers.
isem cognoscitur per fenestrellas. Surd. conf.
126. num 28. vbi etiã si foramina huius-
3 modi totum murum non penetrent *Rosca*
Disput. Iuris scilicet. cap. 163. num. 49. vo-
lumi. 2.

Nec non ex eo, quod ab utraque parte
apparent immixtæ trabes ultra dimidium,
4 muri penetrantis, nam exindè probatur,
Tom. II.

parietem esse communem, & quidē pro
indiufo l. 1. in communis parietis ff de Dam.
infect. Surd. dicto consil. 126. num. 9. Castr.
conf. 334. sub num. 32. lib. 2. Altograd. dicto
consil. 100. num. 35. Roscha loc. cit. num. 1. &
Sperell. decif. 54. num. 1. & num. 9. adducit
DD. tractantes materiam quando murus
dicatur communis pro diufo, & quando
pro indiufo.

Prout si murus existat in confinio vtriuf-
quē domus, vtramque domum claudat,
& coniungat l. Parietem ff. de Scruit. Vrb.
prad. Soc. fen. conf. 44. num. 2. lib. 1. Surd. ubi
supra num. 6. Roech. loc. cit. num. 32. & Ros.
coram Duran. dccif. 450. num. 4.

Et si probetur communio muri in extremitatibus, censetur etiam communis in medio *Gratian. disceptat. 263 num. 3.*

Probatà verò communione, p̄missum est focio etiã inuito consocio trabem, seu lignum immittere secundum dispositionem nostri Statuti, quod est conforme dispositioni iuris communis secundum *Fenzon. ad Statut. Vr̄bis* idem disponens lib. 1. cap. 107. num. 2. Sede sit intelligendum iuxta declarationes *Cepolla de Seruit. Vr̄b. præd. cap. 30. quæst. 4. vbi* ibidem *Fenzon* num. 3. Et ædificat̄ in muro communi ad ædificandum destinato, v̄i respondit *Rob. in recent. decif. 50. num. 6. iuncto num. 16 par. 19.*

Maximè quandò ædificat iure communio-
nis, & præterit superædificatum ef-
fici commune, vt eumalatis concordantia
distinguntur inter ædificium ad
vsum destinatum, & non destinatum firmat
*Spercell. decif. 54. numm 11. & de-
cif. 56. num. 20.* Vltèrius stantibus signis
communione arguentibus in parte infe-
riori parietis is, qui super muro comuni
ædificat, facit murum de recenti eleua-
tum communem, vt ex *Thefsaur. de-
cif. 23. num. 2. tradit Rocch. loco cit. nu-
mcr. 56.*

Imò socius potest vti muro communi
etiā ad vsum non destinatum, animo ta-
mēn vt efficiatur commune id, quod in
re communi additur, quādo socio prohi-
benti non interest, vt firmat *Spirell. de-
cis. 6. num. 37.*

Quod autem permiffum fit ædificare in
muro communi ad ædificandum destinato
inuito focio procedit fecundum unam opi-
nionem, fi confocio non nocet; Secus
è conuersò; nam fi vni prodeft, & alteri
nocet, melior eft conditio prohibentis

*I. Sabinus ff. de Damn. infect. respondit Sperell. decis. 54. num. 18. cum seqq. ubi per elevationem muri luminibus domus confocij officiebatur, & decis. 56. nu. 7. ubi de apertione fenestrix, per quam debilitabatur murus, ac mutabatur facies parietis; Secundum verò aliam opinionem procedit, etiam si confocio pramulationem, dummodo non ædificet ad amulationem, ex quo solum attendatur utilitas facientis, ut tenet *T. besaur. decis. 41. quem sequitur Votum Viarum Praefidis impressi. in recent decis. 32. num. 70. par. 7. & Rot. in recent decis. 113. num. 6. cum seq. par. 19.**

Sed prædictæ contrariæ opiniones videntur conciliandæ, nempe admittendo primam procedere in casu grauis; secundam verò in casu levis damni, ut declarat *Rocch. ubi supra num. 46. & Sperell. cit. decis. 54. num. 4. ubi num. seq. subdit remitti 15 Iudicis arbitrio, quando damnum dicatur graue, & quando leue.*

Non licet tamèn in tali superædificato proprijs sumptibus à confocio aliquid alteri socio facere, & superædificare, nisi prius soluerit medietatem impensæ à confocio factæ, ea ratione, quia quando confocius vult superædificare agnoscit ædificium fuisse utiliter factum à socio, cui proinde competit actio negotiorum gestorum, ut de consuetudine Veronæ nostro *Statuto* vniuersi docet *Cepoll. de Seruit. Verb. præd. cap. 40. num. 29. in fine cum seq. qui testatur ibidem ita iuxta huiusmodi consuetudinem seruari vidisse, & num. 31. examinat, quid dicendum, si socius non vult*

extollere murum, nisi pro vna tantum parte, & de alia simili consuetudine vigente in Ciuitate Taurini, secundum quam fuisse pluries iudicatum, testatur *T. besaur. decis. 41. num. 7. vers. sed hinc.*

Paritèr socio non est permittum facere, in caminum in muro communi, quia debilitatur *Socin. sen. cons. 44. post num. 3. lib. 4. Gabriel. cons. 150. per tot. lib. 1. Sperell. decis. 53. qui docet contrariam opinionem Cepolla de Seruit. Verb. præd. cap. 64. procedere in pariete debili, secus in valido: Minusque latinam, & facta debet tolli Petrus Antonius Anguisciol. cons. 29. lib. 3. si damnum vicino inferatur Cepoll. de Seruit. Verb. præd. cap. 65. num. 2. cum seq.*

Quid dicendum de fenestra in muro communi an fieri possit vide *Cepoll. de Seruit. Verb. præd. cap. 61. num. 3. Surdum fil. 133. & 387. Altograd. cons. 100. nu. 45. cum seqq. Bursat. consil. 57. cum seq. Laurent. de Pinu. consil. 164. Costa de Ration. rat. quest. 50. num. 1. T. bomat. decis. 119. T. besaur. decis. 219. & quid de apertione portæ in muro communi vide *Altograd. dicto cons. 100.**

B Fornacem, seu furnum fieri absquæ licentia conuicini vetitum est à Statuto, & ex tali prohibitione sublata est questio, an fornax possit construi, tam in muro communi, quam proprio examinata per *Cepoll. de Seruit. Verb. præd. cap. 51. & al. volens facere fornacem, possit prohiberi à vicinis propter periculum ignis, super quo articulo videndi sunt Marcabrun. consil. 57. per tot. & Riminal. iun. consil. 828.*

Quod nullus possit domum propriam destruere.

R V B R I C A XXI.

NE Vrbs ruinis deformetur, Statuimus, & ordinamus, quod nulla singularis persona cuiusvis conditionis extiterit, vel etiam vniuersitas possit, aut valeat domum propriam funditus destruere, aut destrui facere in Ciuitate Fauentiæ, aut eius Suburbij, nisi eam reuicere, seu reedificare voluerit sub pœna librarum quinquaginta bonon. ipso facto incurrenda, & nihilominus eam reedificare cogatur, & præsumatur non habere animum reedificandi si infra sex menses tunc proximè futuros eam non cœperit reedificare, & infra alium annum eam non cooperuerit, & quilibet possit accusare, & habeat tertiam partem pœnæ prædictæ.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Ædificia conseruari, & non destrui publicè expedit ad Vrbius decus.*
- 2 *Demolitione ædificiorum Vrbs deformatur.*
- 3 *Ædificium vetus quis reformare non potest,*

quando Cinitas deformatur, vel via publica deterior redderetur.

- 4 *Magnifratu compellere debet ad refectionem ædificij, ex cuius demolitione Cinitas deformatur.*

5. Dominus reficere non valens domum ob eius paupertatem, potest cogi ad eam vendendam alibi, qui eam redificare valeat, & si iustum pretium vendere nequiverit, poterit à Republ. petere quantum sufficit ad reparationem, quod tamen est difficile praticari.
6. Domus demoliri potest ob crimen laesæ Maiestatis, de qua materia remissum.
7. Domus communis omnibus fratribus an tota demoliri valeat ob crimen laesæ Maiestatis unius remissum.
8. Domus, seu tugurium seu capanna in Territorio Faentis edificari non possunt etiam pro vasa propria familia super pectus Terraminore tornatarum decem.

OBSERVATIO.

1. Publicè expedit ædificia conservari ad Urbium decus. *l. Prator ait §. hoc interdictionum prohibitorium ff. de Oper. novi nunciat. Surd. decif. 168. num. 9. & non destrui, ne ex eorum demolitione Urbis deformetur. l. Negotiandi C. de Edific. priuat. Gratian. Disceptat. forens. cap. 32. nu. 19. Ciriac. controuerf. 160. num. 10. Antunz Portugal. de Donat. Reg. lib. 3. cap. 39. num. 3. & 2. Surd. loc. cit. & statutum fuit ab Eminentissimo Cybo in Capitulis Officij Grassieriorum, de quibus in Appendic. pag. 92. cap. 129. cum seq. Vnde nec vetus ædificium quis reformare potest, quando Ciuitas deformaretur, vel via publica deterior redderetur. *Crauet. confil. 94. num. 1. quem refert, & sequitur Ciriac. controuerf. 18. num. 25.**
3. Et cum ratio non deformandi Ciuitatem sit iuris publici, proinde Magistratus Dominos causa cognita compellere debet ad refectionem, detractionemque competentis remedio compellere. *l. Singulare 8. C. de Edific. priuat. & prosequitur Antunz Portugal. loco cit. num. 4. ac demandatum legitur in dd. Capitulis Officij Grassieriorum loco cit.*

Sed quia quandoque Dominus ob paupertatem nequit domum reficere, tunc cogi potest ad illam vendendam alteri, qui eam reficere valeat, & si iusto pretio vendere nequiverit, poterit à Republica petere, quantum sufficiat ad reparationem, vt originaliter docet *Specul. in tit. de Satisfact. §. hoc quoque*, quod singulare aureum appellat *Cepoll. de Seruis. Verb. prad. cap. 59. & sequitur Roman. conf. 336. licet id difficile praticari noceat Marff. singular. 470.*

- Ad demolitionem tamèn deuenitur ob crimen laesæ Maiestatis, circa quam materiam vide *Farinacc. de Crim. les. Maiest. quæst. 136. num. 28. cum seq. & Massin. de Confiscat. bonor. quæst. 4. num. 69.* Eo casu contingere potest disputatio, an vno ex fratribus tale delictum committente, per quod destruenda sit domus, demolienda sit tota, etiam in præiudicium aliorum fratrum, cum quibus viget communio omnium bonorum, qui articulus latè examinatur à *Michalor. de Fratrib. par. 3. sap. 36. num. 31 cum seqq.*

Aliquando etiam ob bonum publicum prohibentur noua ædificia, prout sub die 15. Nouembris 1577. à publico Consilio resolutum fuit, quod nullus in Territorio Faentis possit edificare domum, seu tugurium etiam pro vfu propriæ familiz super aliqua petia terræ minore tornatarum decem, ex quo experientia comprobatum fuerat similes domus, & tuguria vulgo nuncupata Capanne grauius pluribus inculisse damna, quæ resolutio eadem die approbata, & confirmata fuit à *bo. mem. Francisco Sangiorgio Prouincia Præfide*, & per *Aedictum* sub die 8. Ianuarij 1578. publicata, & iterum sub die 17. Aprilis 1583. mediante rescripto confirmata à *bo. mem. Annibale de Grassis Episcopo Faentis*, & *Vice Legato Romanodiola*, & deindè sub die 22. eiusdem mensis publicata mediante alio *Aedicto*.

De Proclamationibus.

R V B R I C A XXII.

VT certa sint loca vbi Proclamationes, (A) & bannimenta fieri debeant, Statuimus, & declaramus, proclamationes illas, quæ fiunt, & fieri debent, pro citando aliquem, seu aliquo ex forma Statutorum nostrorum, seu ad alium effectum in ipsis Statutis expressum, fieri debere in illis locis, & eo modo, & forma in quibus, & prout in dictis Statutis disponitur. Aliæ autem proclamationes, & bannimen-

ta maximè pecunia ut omnibus innotescat quotiescunque fiunt, & fieri continget. Fiant primo loco in Platea magna Civitatis Faventia, deinde in strata publica Portæ Pontis apud Ecclesiam Sanctæ Mariæ Seruorum de Faventia, & in strata publica antè Cæmeterium Ecclesiæ Sancti Francisci, & etiã in strata publica Portæ Imolensis antè domum Hospitalis Domus Dei, (B) & in via publica Portæ Montanariz ante, & propè Cæmeterium Ecclesiæ Sancti Ioannis Euangelistæ de Faventia. Quæ Proclamationes, & bannimenta sic facta, & facta in omnibus prædictis locis habeantur pro legitimè factis, & præsumantur verisimiliter ad omnium notitiam, & proclamationes, & bannimenta aliter facta, & emissã nullius sint roboris, vel momenti.

S V M M A R I V M.

- 1 Citatio contrà multitudinem, & personas incertas faciendâ est per Prætozem Notario distans, vel per solum Præconem. Banni, & Edicti publicatio ubi, & quomodo faciendâ sit, & de eius relatione num. 2.
- 2 Citatio personæ certæ, sed absenti per proclama quomodo sit faciendâ.
- 3 Hospitalitatem exercere piissimum opus est. Hospitalitatem exercere iuvissimum est omnibus, & præcipuè Presbyteris, & Ecclesiasticis num. 3.
- 4 Hospitalis, & hospitalitatis materiam tractantes remissuè. Texera dimidiata occasione hospitalitatis traherentur num. 4.
- 5 Hospitalis Domus Dei Faventia fundatio remissuè. Hospitalis, in quo Expositi aluntur, est opus à Christo Domino Nostro commendatum num. 5.
- 6 Hospitalis, in quo aluntur Infantes, præsertim expositi, appellatur Bethotrophium.
- 7 Hospitalitas infantium expositorum exercetur ab Eschicis, & Romanis. Romanis in Fora Olivario lætæariam portam habebant, ubi infantes exponerentur, & petita ab omnibus elemosyna nutrebantur num. 7.
- 8 Traianus Imperator celebrem domum adificavit in Monte Celio, & quamplurimis prædictis distans, ut expositi nutreantur.
- 9 Alere infantes expositos, ad quos spectat, an ad Principem, an ad Ecclesiam, an ad Communitatem, & quando sit imponenda collecta remissuè.
- 10 Hospitalis an, & quando possit à Patre facultatibus idoneis repetere alimenta ita-

dia eius filio expositi, vide ibi.

- 11 Parentes exponendo, & abiciendo proprios filios impietatem committunt, & evadunt feris peiores.
- 12 Et puniendi sunt Iudicis arbitrio, quod excedendi valet usque ad mortem, quando ex expositione sequitur mors infantis, & num. 13.
- 14 Limita si ex necessitate, vel ob timorem infamiae, vel mortis exposuerunt. Vide ibi.
- 15 Pater exponens filium privatur patria potestate, & iure filiationis. Decl. n. 16. & 18.
- 17 Patrem filius expositus occidens parricidii reus non est. Decl. n. 18.
- 19 Expositi, Cives illius Civitatis, & loci, ubi expositi sunt, censentur. Expositi leg. timi, ac successorum, Ordinum, & Dignitatum capaces esse censentur, & quare.

O B S E R V A T I O.

- A Q Vando citanda est multitudo, & personæ incertæ, vel publicandum.
- 1 Bannum, vel Edictum, tunc publicatio citationis, Banni, vel Edicti fit per solum Præconem, vel per ipsum Præconem Notario distans, seu legente Spreul. de Citat. S. sequitur num. 4. & 12. qui Præco debet alta, & intelligibili voce profere, & clamare ad hoc, ut quilibet ex adstantibus possit audire, & in relatione debet referre præconizasse, & publicasse in locis solitis, & consuetis, ut docet Gratios. Vbers de Citat. cap. 12. num. 346. cum seq. ubi subdit, quod quoties citatur persona certæ, debet proclama publicari antè domum, & in vico, seu in loco, ubi habitare consuevit, & in loco indicij, & ita referre publicasse.

Hospitalitatem exercere piissimum est opus,

B opus, ut tradit *Franciscus Amosiaz* de *Causis* p. 1. lib. 4. cap. 1. quod est omnibus innotum, & præcipue Presbyteris. cap. Presbyter 91. dist. cap. 1. de Celebrat. Missar. ac Ecclesiasticis Beneficiis Ecclesiastica possidentibus cap. volumus. 29. dist. 1. & sancitum fuit à Sac. Concil. Trid. sess. 25. cap. 8. de Reformat. & tradit *Amosiaz* d. cap. 1. sub num. 1. Qui de Hospitali, & hospitalitate plura desiderat, adeat.

4 *Gratian*. discept. 898. num. 20. qui refert materiam tractantes, & num. 23. notat, quod secundum morem antiquum dabatur texera dimidiata, ut possent agnosci, & *Deus* Hospitalis erat *Iuppiter*, & tale ius erat honorarium, & sicut erat necessitudo hospitii, ita violari non poterat *Mattheus* de Regim. Regn. Valent. cap. 4. §. 3. n. 125. cum seqq. Conciol. Allegat. civil. & crimin. 35. & *Amosiaz* allegat. cap. 11. cum nostro non sit hic de hac materia tractare, sed solum occasione mentionis factæ in præsentī Rubrica nostri Hospitalis Domus Dei nuncupati, cuius fundacionis meminit *Tondus*. in eius *Historia Faentina* in prohemio. & in quo aluntur infantes expositi, quod est opus à Christo Domino Nostro commendatum, ut in *Matth.* cap. 18. ibi: Qui suscepit unum paruulum in nomine meo, me suscepit, quæ verba intelligenda sunt, nedum domi excipiendo, verum etiam alijs modis beneficiando, ut alijs relatis fitat *Amosiaz* cit. cap. 11. num. 50. *Lara* de Annuerfar. lib. 1. cap. 1. num. 67. cum seq. & *Balmased.* de Collect. quest. 57. num. 1. quicquid dicat *Pater Llamas* in sua *Methodo* par. 3. tenens mediantribus his Hospitalibus causam, & licentiam peccandi & exponendi subministrari, quem reprobatur *D. Advocatus Ageta* in Annot. ad decis. *Moles* 5. 8. de Civitate Neapol. acq. quest. 5. num. 16. vbi etiam optimas rationes adducit par. 2. Et huiusmodi Hospitalia, in quo aluntur infantes, præsertim expositi appellatur *Beshotrophium* ut in *1. Illud*, quod 17. & in *1. Sancimus* 19. Cod. de Sacrosanct. Eccles. *Knipschild.* de Iurib. & priuilegiis. Civit. Imperial. libr. 5. capis. 24. numero 19. & *Amosiaz* disto capis. 11. num. 3.

Piissima hæc causa nedum à Christianis, verum etiam ab Ethnicis exercita fuit: Nam Romani in Foro Olitorio Lætarium portam habuere, vbi infantes exponebantur, & petita ab omnibus elemosyna nutriebantur *textus lib. 1. Alex.*

ab Alex. Dier. genial. lib. 1. cap. 12. Traianus Imperator postmodum celeberrimum quoque edificavit in Monte Caelio, & quamplurimis prædijs ditavit, ut expositi alerentur, ut tradunt *Escobar.* d. Ratios. cap. 25. num. 46. *Gratian.* discept. 267. num. 9. *Amosiaz* ubi supra num. 5. & *Cobell.* ad Bull. boni Regim. cap. 39. nu. 132. cum seq. & de antiquissimo exponendi infantes more, ac huiusmodi *Beshotrophiorum* vetustissima institutione plenè ac eruditè à *D. Advocato Ageta* loco cit. n. 1. cum pluribus seqq.

Attente existentiæ dicti Hospitalis in nostra Civitate cessat occasio, discutiendi illam controuersam questionem, cuiusmodi incumbat onus alendi infantes expositos, nempe an ad Principem, an ad Ecclesiam, an ad Communitatem, & quando sit imponenda collecta, quam latissime examinatur *Amosiaz* d. cap. 1. num. 50. cum pluribus seqq. *Munoz Escobar.* de Ratios. disto cap. 25. num. 44. cum seqq. *Cipriani.* de Baron. lib. 2. cap. 100. num. 13. *Fragos.* de Regim. Reip. par. 3. lib. 1. dist. 2. §. 3. n. 129. & 131. *Sanchez* Consil. moral. lib. 1. cap. 6. dub. 8. num. 14. *Zacch.* de Salar. quest. 80. la prima num. 14. cum seqq. *Antonelli.* de Reg. Eccl. lib. 6. cap. 38. qui fuit dignissimus Episcopus Perentini *Vulp.* Prax. cap. 47. num. 33. *Barbo.* de Offic. & potest. Episcop. par. 3. allegat. 53. num. 123. cum seqq. *Cobell.* ad Bullam boni Regim. cap. 39. *Carpe.* Prax. crim. par. 1. quest. 10. *Balmased.* cit. quest. 57. *Knipschild.* de Iurib. & priuilegiis. Civit. Imper. cap. 24. numer. 9. *Thefsaur.* de cif. 118. ibique *Adden.* *Phibur* decisio. 34. num. 12.

Restat solum discutiendum, an Hospitalia possint à Patre facultatibus idoneo petere alimenta tradita eius filio exposito, circa quem articulum varie sunt opinioniones recensitæ per *Azor.* Instit. moral. par. 2. lib. 2. cap. 5. quest. 7. *Dian.* part. 3. tract. 6. resol. 40. *Boss.* de Aliment. cap. 9. §. 2. num. 606. *Leonicell.* de Priuilegiis pauper. par. 1. quest. 3. num. 67. *Carpe.* de Executor. testam. lib. 3. cap. 12. numer. 31. & *Amosiaz* disto cap. 11. num. 66. cum seqq. Sed pro decisione præcipue inspicienda est mens fundatoris Hospitalis: Et enim si simpliciter illud fundauerit absque aliqua declaratione, tunc alimenta possunt repeti, quia præsumitur fundasse dumtaxat ad subleuandos parentes pauperes, ut cum *Molina* de Iust. & Iur. tract. 3. disput. 103. num. 4. tenet

Amo-

Amofiaz. d. cap. 11. num. 70. Prodit si fundator dixerit pro pauperibus fundare, vel relato *Less. de Inst. libr. 9. cap. 19. dub. 2. num. 69.* tradit *Amofiaz. loc. cit. num. 71.* Si verò ex verbis, vel ex coniecturis constat, quod Fundator voluerit redditus liberaliter expendi in alendis pauperibus expositis, inspecta tantummodò eorum, presenti necessitate absque aliqua consideratione ad Parentes, & isto casu non competit repetitio à Patre quamvis diuites, quia alimenta censentur liberaliter donata expositis, vt docet *Villalobos in Summa par. 2. tract. 41. diff. 7. num. 10.* quem sequitur *Amofiaz. vbi supra numer. 70. vers. verum.*

Non omittendum magnam videri Parentum impietatem & crudele scelus exponere, & abijcere proprios filios à se progenitos, feris peiores euadentes, dum illos exponendo necare dicuntur iuxta *tex. in l. Necare, ff. de Liber. agnosc. Nouar. de Elect. for. sect. 2. quest. 10. num. 4.* *Barbos. de Offic. & potest. Episcop. par. 3. allegat. 51. num. 143.* & pluribus exornat *Card. Peleott. de Notb. & Spur. capit. 63.* quem refert, & sequitur *Cobellad Bullam boni Regim. d. cap. 39. nu. 12.* & plenè comprobatur *Ageta loc. cit. num. 6.* Vnde sunt puniendi arbitrio Iudicis *Gloss. in l. 2. C. de Infant. exposit. Oter. diu. Q. Q. par. 3. qu. 11. num. 3.* *Velasch. de Priuileg. pauper. par. 2. quest. 65. S. 2. numer. 184.* *Barbos. loc. cit. num. 144.* Quia poena aliquandò poterit extendi vsque ad mortem, scilicet quando ex expositione sequuta est mors infantis *Decian. tractat. crim. lib. 9. cap. 8. nu. 9.* *Velasch. d. quest. 65. S. 2. num. 1.* & *Amofiaz. d. cap. 11. num. 77.* Poena tamèn non intrat, quoriscumque vel ex necessitate, vel ob timorem infamiz, vel mortis exposuerit, nam in istis casibus excusabitur, vt explicat *Velasch. d. S. 2. num. 205.* *Bossieir. cap. 9. S. 4. per tot.* quos refert, & sequitur *Amofiaz. loc. allegat. sub num. 78.* cum alijs al-

legatis ab *Ageta vbi supra num. 7.* licet ipse *num. 8.* cum *Caranza de Partu cap. 4. n. 97.* cum segg. teneat quod in totum non liberetur à poena, sed mitius puniatur.

Hinc licet regularitèr Pater filium exponens priuetur patris potestate, & iure filiationis, *cap. 1. de Infant. exposit. d. l. 2. C. eodem tit. Nouar. loc. cit.* cum non conueniat, vt qui crudeliter se gessit cum filio, habeat in eo iura *Azor. Instit. moral. par. 2. lib. 2. cap. 26. quest. 1.* *Menoch. de Arbitr. lib. 2. censur. 4. cas. 396. numero 11.* *Gratian. discept. 276. num. 1.* cum seg. iuncto *num. 35. cum seg.* vbi subdit procedere quidè circa sibi vitia, non autèm damnosà, seu onerosà, prout onus dotandi, & eum sequitur *Barbos. de Offic. & potest. Episcop. par. 3. allegat. 51. num. 145. cum seg.* Itaut si filius Patrem occidat, parricidij Reus non sit, vt tradit *Menoch. loc. cit. num. 14.* quem sequitur *Cobell. cit. cap. 39. num. 11.* Nihilominùs id procedit, quando Pater exponens habet vnde partum alere, possit, nec damnum loco pio refarcit, idèdque prædictæ poenæ non subijcitur Peter inops, vt optimè declarat *Barbos. loc. allegat. nu. 147.* & sequitur *Amofiaz. dicto cap. 11. n. 78.*

Ceterùm huiusmodi expositi censentur Cines illius Ciuitatis, & loci, vbi exponuntur, cum nullam aliam originem habere videantur, vt docet *Knipschild. de Iurib. & Priuileg. Ciuit. Imperial. lib. 2. cap. 29. num. 100.* *Amofiaz. d. cap. 11. num. 76. in fine.* *Capon. discept. 55. num. 27.* & *Hurtad. tom. 2. resol. moral. tract. 8. cap. 6. resol. 51. num. 147.* Necnon censentur legitimi, ac successionum, Ordinum, & Dignitatum capaces, quia in dubio sumenda est coniectura, quæ delicti præsumptionem excludat, quod sanè necessàriò supponunt, qui filios naturales, aut spurios iudicant, vt relatis pluribus concordantibus hanc opinionem tamquàm magis communem tenet *Barbos. loc. cit. num. 150.*

De Represaglij.

R V B R I C A XXIII

Statuimus, & ordinamus, quod si aliqua Communitas, seu Vniuersitas, vel singularis persona cuiuscunque gradus, vel qualitatìs, etiàm si esset Ecclesiastica, derineret aliquas personas, terras, possessiones, bona, seu iura Communis Fauentiz, seu alicuius Ciuis, Comitadini, vel Districtualis, aut eius debitor esset, vel reperiretur in futurum ex aliqua causa, Potestas, seu Rector Fauentiz teneatur ad peti-

petitionem eius, vel habentis interesse, & etiã ex eius meto officio quandocunque sibi denunciatum fuerit moneri, seu requiri facere huiusmodi detentores, seu debitores, Vniuersitatem, homines, & Commune talium detentorum, seu debitorum ad restituendum, & soluendum eidem Communi, Cui, Comitatio, seu Districtuali Fauentiæ, personas, terras, possessiones, seu pecunias, res, bona, vel iura ad eum spectantes, seu spectantia, seu ei quoquomodo debitas infrã certum terminum competentem arbitrio prædicti Potestatis, seu Reçtoris præfigendum habita consideratione rei, causæ, & personarum de quibus agitur, quod si tales sic moniti, seu requisiti prædicta non obseruauerint, & cum effectu non adimpleuerint infrã dictum terminum, vel vbi terminus præfixus non esset, infrã vnum mensem, à die monitionis, seu requisitionis huiusmodi, Potestas, seu Reçtor prædictus teneatur facere poni infrã octo dies tunc proximè sequentes tales detentores, seu debitores, Vniuersitatem, Commune, & homines, ac personas singulares loci, seu locorum dictorum detentorum, seu debitorum in banno Communis Fauentiæ pro Commune, Cuiibus, Comitatinis, seu Districtualibus Fauentiæ ex causis huiusmodi, & etiã pro damnis expensis, & interesse per eos propterea passis, seu patiendis. Et insuper quod Potestas, seu Reçtor antedictus seruatis prædictis, & habita fide de præmissis, & maximè de tali detentione, seu credito saltèm per vnum testem fidedignum cum iuramento conuerentis, seu creditoris teneatur dare licentiam, & fortiam, siue brachium tali Communi, Cui, Comitatio, seu Districtuali recuperandi, vel apprehendendi, & sequestrandi de bonis Communis, seu Vniuersitatis, ac singularium personarum loci, & locorum præfatorum detentorum, seu debitorum, & etiã detineri faciendi res, ac personas singulares huiusmodi, & illas, ac illa sequestratas, & sequestrata, ac detentas vt suprã retinendi vsque ad integram satisfactionem talis Communis, Cuius, Comitatinis, seu Districtualis Fauentiæ, dum tamen talis apprehensio, sequestratio, seu detentio fiat per aliquem ex Militibus, Officialibus, seu Executoribus Potestatis, seu Reçtoris prædicti, & dum tamen apprehensio, sequestratio, vel detentio huiusmodi non fiat contra Ecclesias, vel Ecclesiasticas personas, nisi ipsis detinentibus res, seu bona, vel iura illius, cui data esset talis licentia, vel ei debentibus, & tunc etiã inrerueniente auctoritate, & consensu Reuerendissimi Domini Episcopi Fauentini, seu eius Vicarij in spiritalibus.

Declarantes quod vbi talis retentio, seu sequestratio de mandato Potestatis, seu Reçtoris Fauentiæ pro credito Communis, seu alicuius Cuius, Comitatinis, seu Districtualis Fauentiæ, quod tunc præstita pro parte talis detenti, seu cuius persona, vel res aliqua sequestrata esset, idonea satisfactione in dicta Ciuitate Fauentiæ pro debito talis creditoris, & loco eius de iudicio sisti, & iudicatum soluendo coràm dicto Potestate, seu Reçtore, relaxetur persona derenta, & similiter res sequestrata, & præstita satisfactione prædicta, Potestas, seu Reçtor antedictus de, & super allegato credito, seu debito huiusmodi sit, & intelligatur Iudex competens, & cognoscat, ac decidaat condemnando, vel absolviendo iustitia mediante, aliqua exceptione fori, seu incompetentiæ ipsius Potestatis, seu Reçtoris non obstante.

Insuper determinamus quod si aliqua Vniuersitas, seu Communitas alicuius Terræ, seu loci, vel quæcunque alia singularis persona abstulerit, vel auferri fecerit, aut damnum dederit, vel molestauerit, seu quoquis modo detinuerit, seu occupauerit, turbauerit, seu inquietauerit res, seu personas, aut bona, vel iura Communis, aut alicuius Cuius, seu Comitatinis, vel Districtualis Fauentiæ, Potestas, seu Reçtor Fau-

tiæ teneatur desuper denunciatus, seu requisitus ab eo cuius intererit, vel cuius nomine per nuncium, seu litteras quoties opus fuerit, monere, & requirere Vniuersitates, seu Communitates, & personas huiusmodi infra octo dies à die requisitionis de, & super restitutione, & dimissione, sic ablatorum, vel detentorum, & ad cessandum, ac desistendum ab huiusmodi turbatione, detentione, seu molestia, & si infra dictum terminum post requisitionem huiusmodi prædicta non fecerit, & executioni demandauerit, tunc idem Potestas teneatur dare licentiam, & facultatem Communi, Cui, seu Comitatio, aut Districtuali dictæ Ciuitatis Fauentiæ perquirendi de bonis, vel rebus illius Terræ, seu loci, vel personarum singularium eiusdem desuper requisitorum, seu requisitarum, & dare, ac concedere eisdem, Communi, Cui, Comitatio, seu Districtuali Fauentiæ fortiam, & auxilium ad recuperandum, & sibi satisfaciendum, & prouidendum de oportuno iuris remedio de, & super præmissis, & tam in dicta Ciuitate Fauentiæ, & eius Comitatu, seu Districtu quam extrà, & ubi opportunum fuerit pro suo esse, accedente tamen ad hoc voluntate Consilii generalis dictæ Ciuitatis, & Potestas, seu Rector antedictus teneatur dare, & consignare de rebus, & bonis Terræ, seu loci, vel personarum singularium illius superiord, vt præfertur, requisitarum, & non facisfacientium, vt supra, infra dictum terminum eis præfixum in tantum quod Communi, Cui, seu Comitatio, & Districtuali Fauentiæ, seu eius Districtu reperiantur, alioquin contrà Vniuersitates, seu Communitates, & singulares personas Terrarum, seu locorum prædictorum, & contrà eorum, ac earum res bona, & iura ab banni dationem, & ad repræfalias concedendas damnum, seu iniuriam passis, & eis quorum interest procedatur per ipsum Potestatem, seu Rectorem, & Commune Fauentiæ. Decernentes etiam quod Forenses habentes continuam habitationem cum sua familia in dicta Ciuitate Fauentiæ, seu eius Comitatu, vel Districtu, si ibi habuerint, & habeant, ac possideant possessiones, seu bona immobilia per eos acquisita, & acquisita non possint, nec debeant molestari, vel quouis modo inquietari in eorum personis, seu bonis, causa, vel occasione aliquarum repræfaliarum contrà quosunque Forenses concessarum.

Volumus etiam, & ordinamus, quod si aliunde concessæ fuerint repræfaliæ contrà Commune Fauentiæ, siue contrà aliquas singulares personas dictæ Ciuitatis, Quorum repræfaliarum causa, seu prætextu dictum Commune Fauentiæ, vel eius quæcunque singularis persona, in persona, vel rebus damnum, læsionem, seu iacturam quomodolibet passum, seu passa fuisset, teneatur Potestas, seu Rector, & etiam Commune dictæ Ciuitatis si dictæ repræfaliæ concessæ fuerint ex causa, facto, culpa, seu defectu dictæ Communitatis Fauentiæ, seu singularium personarum eiusdem, dummodò constet de vera, & iusta causa, causa concessionis dictarum repræfaliarum quò ad merita negotii de quo allegetur, etiam si ritè non fuisset processum in decernendo dictas repræfalias, facere, & curare cum effectu eius. seu earum sumptibus, & expensis, & de eius, ac earum rebus, & bonis, etiam per retentionem personarum, damnum, seu læsionem, vel iacturam quomodolibet, vt supra passo satisfieri summarie, sine figura iudicii, sola facti veritate inspecta, & absque aliquo iuris ordine, seu quauis solemnitate ad omnem petitionem talis damnum, læsionem, seu iacturam passo, vel suorum hæredum. Si verò absque iusta causa tales repræfaliæ, quod præsumatur in dubio, alio non docto, quo ad rectitudinem, & iustam causam concessæ fuerint idem Potestas, seu Rector, & Commune Fauentiæ simili modo, & nullo iuris ordine seruato, & omni solemnitate,

præ-

prætermiffa ad petitionem talis damnum, feu læfionem paffi, vel eius hæredum teneatur ei fatisfieri facere de rebus illius Communis, feu Vniuerfitatis, & etiam fingularium perfonarum vnde dictæ repræfaliæ emanauerint, vſque ad integram fatisfactionem Communis, & perfonarum fingularium Ciuitatis Fauentiz, feu eius Comitatus, & Diftrictus, & quorumcunque damnorum, expenſarum, & intereſſe illius, feu illarum. Ità tamen quod Forenſes vt ſuprà in dicta Ciuitate Fauentiz, feu eius Comitatu, vel Diftrictu habitationem habentes, & ibi vt præfertur poſſidentes ex cauſa repræfaliarum huiusmodi nõ moleſtentur, vel inquietentur vt ſuprà.

Declarantes etiã quod in nullo caſuum prædictorum, vel quocunque alio poſſit dari, vel concedi aliqua repræſalia contrã aliquam Communitatem, feu Vniuerſitatem, vel locum, aut quemcunque alium per Potēſtatem, ſeu Rẽctorem, vel quemlibet Officiale Communis Fauentiz ſine prouiſione, & conſenſu Dominorum, Antianorum, & Conſilij generalis Communis Fauentiz. Et quia difficile eſt aliquandõ citare, ſeu monere, & requirere ſolemnitẽ, & prout à iure requiritur, Communitates, ſeu Vniuerſitates Terrarum, & locorum forenſium, & ſimiliter perſonas ſingulares Terrarum, & locorum huiusmodi, Statuimus, & ordinamus, quod in caſibus præmiſſis, & quolibet eorum, & ad finem, & effectum præmiſſorum omnium, & ſingulorum dumtaxat ſufficiat vna citatio, monitio, ſeu requiſitio facta de dictis Communitatibus, ſeu Vniuerſitatibus, & ſingularibus perſonis, ſi facta fuerit per litteras Potēſtatis, ſeu Rẽctoris Fauentiz ſubſcriptas per aliquem ex eius Notariis, ſeu Scribis, ſub impreſſione ſigilli dicti Potēſtatis, ſeu Rẽctoris per quemlibet ex Nunciis Communis Fauentiz inſolidum præſentatas, ſeu dimiſſas, ſeu Potēſtati, ſeu Officiali Iuriſdictionem ordinariam habenti in eo loco, ſeu Terra vbi citatio, ſeu requiſitio fieri debuerit cum intimatione in ſcriptis, ſeu orẽtendũ per eundem Nuncium eidem Potēſtati, ſeu Officiali facienda per dictas litteras ſic præſentatas, ſeu dimiſſas Communitati, ſeu Vniuerſitati illius Terræ, ſeu loci, vel eius Sindico, ſeu Agentibus, ac Præſidentibus, ſiue ſingularibus perſonis, cui, vel quibus diriguntur, dari, & denunciari faciat. Ita tamẽ quod ſi ipſe Nuncius quõ ad ſingulares perſonas (vt ſuprà) citandas, vel requirendas commodẽ, & abſquẽ metu perſonæ ipſius Nuncii eas citare potuerit, teneatur illas citare perſonalitẽ, vel ad domos ſuarum habitationum, & quod idem Nuncius commodẽ, & abſquẽ metu potuerit, vel non, eaſdem ſingulares perſonas ſic citare, ſoli relationi eiũdem Nuncii abſquẽ alia fide, & testimonio credatur cum eius iuramento, & quod vnica citatio, ſeu requiſitio de ſingularibus perſonis perſonalitẽ, vel ad dictas domos, vt ſuprà facta tũc ſimilitẽr ſufficiat. Addentes etiã quod vbi tutus additus Nuncio citare, ſeu requirere debenti non pateret ad Terras, ſeu loca de quibus ſuprà, ſuper quo ſimilitẽr Nuncio referenti ſub eius Sacramento credatur abſque alia probatione, ſufficiat vnica tantũ citatio, ſeu requiſitio de talibus Communitatibus, ſeu Vniuerſitatibus, & earum ſingularibus perſonis facta in aliqua Terra, ſeu loco ex propinquioribus Terris, ſeu locis vbi facienda eſſet talis citatio, ſeu requiſitio, dummodõ hæc per dictũ Nuncium cum affixione, & dimiſſione litterarum citatoriarum vt ſuprà ſubſcriptarum, & ſigillatarum ad valuas Eccleſiæ maioris, ſeu Palatii, vel Domus ſolitz Reſidentiz Prætoris, ſeu Officialis ordinarij, ſeu Terræ, ſeu loci huiusmodi, vt ſuprà. Et prædicta omnia, & ſingula, quæ in hoc Statuto continentur, & in quolibet Capitulo ipſius præciſe, & inuiolabilitẽr obſeruentur, non obſtante quocunque Statuto, ſeu Reformatione forſin in contrarium, vel alitẽr diſponente, & ſit præciſum in qualibet ſui parte.

S P M M A R I V M

- 1 *Represaliatum vsus vigenie Romano Imperio ignotus erat.*
- 2 *Romano Imperio collapsio, represaliae introductae fuerunt, & quare. Vide num. 4.*
- 3 *Atholopsia Graecorum erat in quodam pignorandum dominum, quando uictor ad Gloriam, in quam resurgens non tradebatur, sed qui quoniam missi sceleris punitione spectabat, nam tunc licebat ex eius Gloriam contumaciter trahi capere, & retinere quousque Rem traderent.*
- 4 *Numa Pompilius secundus Rex Romanorum constituit Collegium Fecialium.*
- 5 *Fecialium Officium erat custodire ne allicui considerata Urbi bellum a Romanis iniustum inferretur, & si forte ab alijs federa violarentur repetere res, & si non redderentur bellum decernere.*
- 6 *Qui represallarum initium sumpsit a delictissimis Romanorum legibus.*
- 7 *Romani & sunt represalii.*
- 8 *Illyrii infestabant nauigantes, qui Romanis ditionis erant, num. 8.*
- 9 *Antequam represallas appellabunt Clarigationes. Contrarium, num. 10. & 11.*
- 10 *Clarigatio quid significet, & an conueniat cum represalijs.*
- 11 *Pignorationes appellantur de iure civili, & Canonico represaliae.*
- 12 *In Gallia represaliae vocantur deoict de matque.*
- 13 *Represaliae, & pignorationes valde differunt inter se, num. 14.*
- 14 *Represaliae ad ius, & exorbitantes sunt a iure communi, & ideo strictè intelligende num. 16.*
- 15 *Prohibite sunt represaliae tam de iure Diuino, quam Canonico, & Ciuili. Contrarium num. 17. & 18. Deel. num. 26.*
- 16 *Ciuitas, Proincia, & Regnum puniuntur pro delicto Administratorum, & Gubernatorum.*
- 17 *De consuetudine represaliae sunt permissae.*
- 18 *Regum delictum subditis imputatur. Ex communione politica represaliae sunt permissae num. 20.*
- 19 *De iure Diuino, & in foro Conscientiae*
- 20 *represaliae sunt permissae, & num. 23.*
- 21 *Declaratur num. 24.*
- 22 *Seruus apertus apud Turcas, qui subditus est Principi Christiani potest, & consideracionem habentem cum Turca, possit compensationem damnum: & quocumque subdito Principis infidelis occidet accipere, quamuis ab ipso nullum passus sit damnum, num. 22.*
- 23 *Conceduntur represaliae a Principe in satisfactionem damni.*
- 24 *Represaliae relaxari non possunt contra eum, qui originè trahit ab illa Natione, contra quam iuxta possunt relaxari, sed aliunde domicilium contrahit, num. 23.*
- 25 *Innocentes tanquam partes Reip. possunt cogi ad satisfactionem damni illati, num. 25. Vide ibi.*
- 26 *Bona innocentium pertinent ad Rempublicam, in illis habet alium dominium, num. 23.*
- 27 *Naturali equitati Represaliae non respondent.*
- 28 *Represaliae sunt species iusti belli num. 25.*
- 29 *Principi solus potest concedere represalias.*
- 30 *Bellum, & pacem facere ad solam Principem spectat, num. 27.*
- 31 *Causa iniusta, & necessaria requiritur ad concessionem represallarum.*
- 32 *Plura requiruntur ad validitatem represallarum, de quibus ibi remissum.*
- 33 *Interpretatio cum conuentione facienda est iudici, vel Superiori, qui iustitiam praebet repraesentandi causam.*
- 34 *Contrarium de consuetudine seruatur, sed sufficit simplex requisiti.*
- 35 *Causa concedendi represalias potest esse publica, & priuata.*
- 36 *Conceduntur represaliae ob publicam causam contra alium Principem, quando iniuste occupata fuissent bona, loca, & Castra ipsius Principis. Vel pro redimenda vexatione proprijs subditis illicitis, num. 34.*
- 37 *Princeps est Pater, Tutor, & Conservator subditorum suorum.*
- 38 *Princeps defendere tenetur suos subditos.*
- 39 *Vel quando latrones, Piratae, aut quicunque similes alij homicidia, & alia scelera perpetraverint, & Principem, quibus scelus Auctores subiciuntur in iustitia ministrande negligentes fuerint.*

38. *Idem quod inter Principes, & Reges, viget bellum publicum, & iustum.*
39. *Ex causa privata represalia concedantur, quando creditur, vel pollatur, vel alio quouis modo lesus, iniuriatus, & mortuus impetrat a Superioribus potestate capta sunt res, aut homines eius loci, vel territorij, in quo ipsi sunt iniuria facta, protrusa, neglecta, aut devota in iustitia. Limite num. 40.*
41. *Contra passus represalia tam contra res mobiles, & immobiles, quam contra homines liberos. Vide num. 43.*
42. *Accidit contra innocentes, & singulos illius Communitatis, & Civitatis, que damnum, vexationem, & insultum intulit, & quare, num. 43.*
43. *Bellum indicitur contra totam Civitatem, & subditos illius Principis, qui iustitiam denegavit. Subditis Domini causam sequuntur, num. 47.*
44. *Contra personas Ecclesiasticas, earumque bona non possunt concedi represalia, & num. 45.*
Extendi non possunt represalia ad personas Ecclesiasticas, earumque bona num. 47.
45. *Exempti quinam sint a represalijs remissioni.*
46. *Concessis represalijs contra personas Ecclesiasticas, earumque bona, si intra mensem non revocentur si concedentes erunt persone singulares, erunt excommunicate si Universitates erunt interdicta. Limite n. 47.*
48. *Concessis represalijs contra subditos alicuius Regis, vel Principis non consentur comprehensi illi, qui in Regno, & Principatu concedentis incolantur, & domicilium contraxerunt, nec onera Regis, & Principis, contra cuius subditos fuerunt concessa non subsistunt, licet essent origine eius subditi.*
49. *Bona pro represalijs capta non sunt capientium, sed proprio inventario consignari debent Superiori, qui eos concessit, et eosdem res diligenter custodiri faciat, donec damnum emendetur, vel restituantur, & ex illorum pretio satisfas creditoribus, & damnum passis. Decl. num. 60.*
50. *Personae pro represalijs captae tradende sunt iudici, seu Superiori, qui*
- mandat in publicum custodiam poni. Decl. num. 51.*
- Naves, & bona Pyratum, Mercatorum, aliorumque hostium Christiani nominis capi possunt, & sunt capientium, num. 52.*
52. *Passus represalijs pro viro potest repetere tam solutum, quam restitutionem damni ab eo, qui istis causam dedit. Decl. num. 53. Vide num. 57.*
55. *Iniuriis, & indebitis obtinens represalias tenetur ad restitutionem totius damni, & interesse parti lese.*
56. *Contra Cives relaxari possunt, & relaxantur represalia pro rebellis, & alij oneribus Cameralibus, ac debitis Communitatum Status Ecclesiastici, & num. 60. Vide ibi.*
57. *Amplius etiam non sint de Consilio. Vide ibi.*
58. *Populo Romano competit iurisdictio concedendi represalias.*
59. *Gratiam deferentes ad Urbem non possunt obire represaliarum molestari. Vide ibi.*
60. *Cardinalis Camerarius, & Clerici Camera non possunt etiam pro debitis fiscalibus concedere represalias, nisi de expresse mandato Papa.*
Contra Communitates Status ecclesiastici a quibus concedantur, & que requirantur, num. 60.
61. *In Provincia Romandiole non relaxantur a Thesaurarijs, seu Appaltatoribus contra Communitates absque consensu Eminentiissimi Cardinalis Legati.*
Intimatio, seu interpellatio per decem, vel quindecim dies precedere debet relaxationem represaliarum, n. 60.
61. *Cives, qui in obligatione se submiserunt represalijs possunt singuli pro debito Communitatis represaliari.*
62. *Communitates Status Ecclesiastici possunt subrepresalijs obligare earum Cives tam pro solatione onerum Cameralium, quam pro debitis cum privatis personis.*
63. *Bene aratorum, plaustra, & instrumenta fundi iurati, aut Agricultores non possunt pro represalijs capi. Vestes, iocasta, & mobilia ad usum mulierum non possunt capi pro represalijs, num. 63.*
- Extra Civitatem Faentiae in territorio non possunt exequi represalia, n. 63.*
Aliazifro

- 64 *Magistratus, & Officiales durante eorum Officio non possunt vigore represaliarum molestari.*
Militēs non possunt vigore represaliarum molestari, num. 64.
Non sustinens onera Civitatis, & qui alibi moratur non potest vigore represaliarum molestari num. 64.
Super vestibus localibus, & alijs mobilibus ad usum muliebrem non possunt exequi represalia, num. 63.
Mulieres non possunt vigore represaliarum molestari, num. 63.
Legati, seu Oratores non possunt vigore represaliarum molestari, num. 63.
 66 *Officiales Episcopi non possunt vigore represaliarum molestari.*
 67 *Ciues, qui passi sunt represalias pro debito Communitatis rekuandi sunt ab omni damno una cum interesse ab ipsa Communitate, & de publico, & num. 70. Decl. num. 71.*
 68 *Vt ab eo, qui fuit causa represalia exigendo etiam quadruplum eius, quod soluit.*
 69 *Et si Communitas non erat in mora solvendi, tunc Thesaurarij, & Exatores tenentur rekuare eum, qui passus est represalias.*
 70 *Solvens, in vim represaliarum repetere potest à debitore necdum sortem, sed etiam omnia damna. Decl. num. 71.*
 72 *Solutio facta vigore represaliarum non constituit in quasi possessione exigendi.*
 73 *Represaliarum materiam tractantes remissum.*

OBSERVATIO.

- I**Nter alios casus, inter quos quis pro alio condemnatur, recensetur ille Represaliarum, quarum usus, etsi vigente Romano Imperio ignotus, cum ad ipsum tanquam ad universalem Monarcham incasum Injustitiæ, vel violentiæ haberetur recursus, nihilominus postea prostrato, ac collapsio eodem Romano Imperio, & à varijs, & diversis occupatis Regnis, Principatibus, & Civitatibus, præsertim in Italia, admodum de facto in temporalibus Dominum non agnoscerent, & sic de iniustitijs ad Superiorem non posset haberi recursus, proinde represaliæ introductæ fuerunt, ut docet *Bart. in eius tractat. de Represal. num. 1.* quem sequuntur *Gobb. Con-*

sult. decis. 104. num. 10. vers. scilicet tunc.
seq. Marto de Iurisdic. par. 4. centur. 1. cas. 41. num. 19.

Ad instar Androcephæ Græcorum, quæ erat ius quoddam pignorandorum hominum quando occisor à Chalcate, in quam refugerat non tradebatur illis, ad quos commissi sceleris prædicatione spectabat; Tunc enim licebat ex eius Civitatis Civibus tres capere, & retinere quousque Reum traderent, ut ex *Demosthenes, & Julio Pollux lib. 3. cap. 1. docent Petr. Gregor. Synagm. lib. 38. cap. 8. nu. 1. Amayn in l. Providendum sub num. 37. vers. huiusmodi genus Cod. de Decurion. lib. 10. Ayala de Bello lib. 1. cap. 4. num. 1. Arias de Mesa lib. 2. cap. 32. num. 4. Gobb. consult. 104. num. 9. vers. & adinventa, & num. seq. Tiraguell. in l. Si Vnquam in verbo suscepti liberos num. 147. vers. Alexandrum C. de Renoc. donat. Abasuerius Fritschius Exercit. var. Iuris publici par. 2. exercit. 13. membr. 5. in princ. ubi tamén tenet differt à Represalijs Hurtad. Resolut. moral. par. 1. tractat. 8. cap. 4. resolut. 36. num. 438. Peguer. decis. 11. numer. 3. Pilaia Decis. lib. 1. decis. 12 num. 129.*

Sed Zaf. in l. Necessarium 2. §. 1. nu. 17. vers. fuit cum duobus seq. ff. de Origine. Iur. impugnando Bartolum tenet Numam Pompilium secundum Regem Romano um & sic valde antè Imperium Romanum constituisse Collegium Fecialium, cuius Officium erat custodire, ne alicui confederata Urbi bellum à Romanis iniustum inferretur, quod si forte ab alijs fœdera violarentur repetere res, & si non redderentur, bellum decernere, & hinc emeruisse, usum represaliarum, initium fumendo à vetustissimis Romanorum legibus atque exemplis, & opinionem Zarj sequuntur *Burfatt. cons. 138. num. 61. vol. 2. Antunes Portugal. de Donat. Reg. lib. 1. par. 2. cap. 27. num. 3. Gothofredus de Pesevitz de Represalijs cap. 1. num. 49. ubi plures concordantes cumulat Gobb. dicta consult. 104. num. 9. qui videtur in hoc inter se contrarius, & alios refert Episcopus Rothe post hæc scripta impress. *disput. select. vol. 2. cap. 180. num. 4. cum seq.**

Et quod Represalijs vti fuerint Romani comprobatur ex eo, quod cum cum Illyrici infestarent nauigantes, qui Romane ditionis erant, priusquam Romani aduersus eos arma mouerent Theucham Regnam per Legatos interpellauerunt, ut dictis

maugantibus emendare inheret illatum
dammum, quod cum id facere contempnisset,
bellum contra ipsos Illyricos susceperunt,
vt tradit Polybius in lib. 2. Histori
quem referunt Petr. Gregor. Syntagma. lib.
38. cap. 8. num. 8. & Menoch. de Arbitr.
indic. lib. 2. censur. 6. s. s. 527. numer. 3.
vers. represalijs.

Apud antiquos Represalia appellabantur
clarigationes, vt docet Barbos. in auth.
Sed omnino num. 4. Cod. Ne Vxor. pro ma-
9 rito, & si prestanda est fides Alciato in l.
Prouinciales ff. de Verb. signif. quem se-
quuntur Ramirez de Lege Regia §. 26. nu.
64. in fine. Castill. de Tertijs cap. 41. num.
94. Gail. de Pignor. obseru. 2. num. 8. An-
tunca Portugal. dicto cap. 27. num. 3. vers.
& antiquitus, Hurtad. dicta resolution. 36.
num. 438.

Nam aliter sentiunt Petrus Crinitus de
10 honesta disciplina lib. 7. cap. 4. Tiraquell.
in l. Si unquam in verbo suscepit liberos
sub num. 147. Cod. de Reue. donat. Schil-
ter de Iure Obsidum capit. 2. numer. 15.
dum clarigatio quid diuersum signifi-
cat, nempè denunciationem, quæ so-
lemnitate magis, quàm violentia consta-
11 bat, immisso in hostium fines telo, vel
hasta, verbis conceptis à Legatis Roma-
nis, & Fecialibus, vt docet Amaya in
dicta l. Prouidendum 15. sub num. 35. vers.
sed clarigatio licet inter se in aliquo con-
ueniant, vt concludit Frisebius in suis
Exercitijs. var. Iuris publici par. 2. exer-
cit. 13. membr. 5. circa med.

De Iure verò Ciuili Represalijs appellantur
pignorationes, vt in Auth. Vt non fiant pi-
gnorationes §. 1. & in auth. Sed omnino Cod.
Ne vxor pro marito vbi Barbos. n. 3. vbi tra-
dit, quod latine dicuntur pignorationes re-
rum, & personarum ad iniurias vlciscendas,
13 quòd vnus pro re alterius apprehenditur,
& in Gallia vocantur, droit de marque. Bar-
tol. de Represal. quæst. 1. num. 2. D. Sonator
Gobbius consult. decisu. 104. num. 6. alios
cumulat Marotta Discept. forens. capit. 8.
num. 4. Pater Vericell. de Missiomb. Apo-
stolic. tit. 5. quæst. 100. num. 5. cui adhæret
Ius Canonicum, vt in cap. 1. de Iniurijs in
6. ibi, & si pignorationes, quas vulgaris
alloquutio represalijs nominat, in quibus
alijs pro alio pragmatatur.

Quamuis Represalijs, & pignorationes
14 multum inter se differant, cum Represal-
ijs ob denegatam iusticiam antiquitus pu-
blica auctoritate, & Principis superioris

consensu concederentur; Pignorationes
verò ob turbam iurisdictionem, vel pos-
sessionem fiant, idquè priuato arbitrio, vt
alijs relatis docet Marotta dicto cap. 8. sub
num. 4. Schilter. de Iure Obsidum cap. 3.
num. 16.

Represalia omni Iure, tam Diuino, quàm
15 Canonico, & Ciuili, sunt prohibita, vt in
dicto cap. de Iniur. in 6. & auth. Sed omni-
nò Cod. Ne Vxor. pro marito, & Auth. Vt
non fiant pignorationes §. primo, & tradunt
Amaya in allegat. l. Prouidendum num. 35.
Cod. de Deturion. lib. 10. Rocch. respons.
96. num. 2. lib. 1. plenissimè tenet Marta
de Iurisdict. par. 4. censur. 1. cap. 41. vbi
probat Represalias, quæ exercentur ex
causa priuata valde differre à bello, & re-
spondit Reuerendissimus Roccha loc. citat.
num. 8. cum seqq. vbi num. 12. firmat, quod
16 tanquàm odiosa, & subsidiaria, ac exor-
bitantes strictè sunt intelligendæ, & prius
dixerat Marotta Discept. forens. cap. 8. nu.
12. iuncto num. 18.

Contrarium verò, quod sint licita, &
permixta ita exigentibus humanis neces-
17 sarijs ad conseruandam societatem ciui-
lem, eo modo, quo permixta sunt bella,
iusta tam de Iure Gentium, vt tradit Bar-
bos. in auth. Sed omnino sub num. 8. vers.
naturali Cod. Ne Vxor pro marito, Bartol.
de Represal. quæst. 1. num. 5. latè Corbman
respons. 33. num. 180. cum seqq. volum 3.
Frisebius in eius Exercitijs. Iuris publ. par.
2. exercit. 13. membr. 6. Pescwitz de
Represal. cap. 3. num. 53. cum seqq. iuncto
num. 95, cum seqq. Etiam si habet aliquid
ex iniquo omne magnum exemplum, quod
contra singulos utilitate publica rependitur
secundum Tacit. lib. 14. Ann. cap. 44. quem
in proposito allegat. Pescwitz dicto cap.
2. sub numer. 97. & de Iure Ciuili tenent
Bartol. de Represal. quæst. 1. num. 4. & 6. ac
num. 7. & restatur hanc esse opinionem
communem Iacobus de Canibus eodem tra-
ctat. par. 1. nu. 16. Frisebius dicto memb.
6. Corbman. vbi supra: Et de Iure Canoni-
co affirmat Barbos. in dicta auth. Sed omni-
nò sub num. 8. vers. canonico Cod. Ne Vxor
pro marito, Iacobus de Canib. eitat. par. 1.
num. 16. vers. sic quartò similiter subdeus
rationem, eo quia lex ipsa Pontificia per-
mittit, quod ob delictum Administrato-
18 rum, & Gubernatorum puniatur tota
Prouincia, Ciuitas, & Regnum cap. non
est de Sponsalib. & cap. si sententia de
Sent. excommunic. Corbman. dicto consi-
33. num.

33. num. 153. sequitur *Mench. de Arbitr. iudic. lib. 2. centur. 6. cas. 527. num. 5. ac de Iure non scripto, & consuetudinario*, vt firmat *Barbof. loc. citat. sub eodem num. 8. vers. consuetudine*, *Cotbman dicto conf. 33. num. 154. Frisebius in suis Exercit. Iuris publici par. 2. exercit. 13. membr. 6. post med. vers. quinto demonstrandum erit*, *Gobb. consultat. decif. 104. sub num. 12. & ex communicatione politica, ratione cuius delictum Regum Subditis eorum imputatur*, ac tota totum Regnum res quædam vnica, ac quasi, Truncus, & Compages censetur, cuius caput Rex, & Magistratus est, quod autem facit caput in Corpore politico toto corpori adscribitur, vt optimè comprobat *Peschwitz de Represal. cap. 2. num. 71. Verum etiam de Iure Diuino*, hoc est in foro conscientie, vt per *tex. in 21 can. Dominus noster Caus. 23. quæst. 2. tenet Barbof. loc. cit. num. 8. Cotbman. dicto conf. 33. nu. 151. & 175. comprobat Bartol. dicta quæst. 1. num. 5. Diana Resolut. moral. quæst. 4. tractat. 4. resol. 71. vers. verum*, *Gobb. dicta consultat. 104. num. 12. Frisebius sub dicto memb. 6. post princ. vers. habemus exempla in Sacro Codice pag. mibi 399. Peschwitz de Represal. dicto cap. 2. nu. 107. vbi pariter refert auct. ritatem Sacra Scriptura in varijs locis*, *Hurtad. Resolut. moral. par. 1. tract. 8. cap. 4. resolut. 36. num. 439. Vericell. de Mission. Apostolic. quæst. 100. num. 5. in qua questione examinatur an seruus captiuus apud Turcas, qui 22 subditus est Principis Christiani pacem, & considerationem habentis cum Turca, possit compensationem damnorum à quo cumque Subdito Principis infidelis occulte accipere, quamuis nullum ab isto passus sit damnum* *Guidopap decif. 32. num. 1.*

Et ea est ratio, quia huiusmodi Represalæ conceduntur à Principe in satisfactionem damni, ad quam possunt cogi innocentis, quatenus sunt partes Reipublicæ inferentis damnum, nam bona innocentium etiam pertinent ad Reipublicam, quæ in illa habet dominium altum; vnde possunt capi in satisfactionem tam res, quam personæ, si aliter reparatio, ac resectio haberi non valeat, vt docet *Hurtad. dicta resolut. 36. num. 439. vers. ratio*, & firmat *Illustissimus Ansfeld. de Commercio & Mercatur. discurs. 11. num. 29. vers. M à anco cum seg. in quo dicto egregie firmavit*, quod Represalæ, quæ praticari licet valent contra certam Nationem, non possunt rela-

xari contra eum, qui originem quidem trahit ex illa Natione, sed aliunde domicilium contraxit. Quoties vltà legirimus auctoritatem, & causam in concedente, inrentio eius, qui habet represalias sit iusta, 24 & recta, vt puta quia animus illius non sit iniquus, & sic non concurrat nocendi cupiditas, nec vlciscendi crudelitas, nec affectus debellandi, nec libido domandi, nec animus implacabilis, vt sequendo *Diuum Thomam 2. 2. quæst. 40. cap. 2. docet Salycet in auct. Sed omnino in fine C. Ne Vxor pro Marito, Pasferin. in cap. vnic. nu. 4. de Iniur. & damno dato in 6. vbi sex conditiones à Diana Resolut. moral. par. 4. tract. 4. resolut. 72. requisitas ad prædictas res reducit, nempe primò quod à legitimo Superiore sint concessæ, secundo ex iusta causa, & tertio quod intentio eius, cui conceduntur sit iusta, ac remota à vindicta, & affectu vlciscendi* *Cotbman. cit. respons. 33. num. 175. cum seg. vol. 3. Gobb. loc. cit. num. 13. cum seg. Frisebius sub dicto membr. 6.*

Nec Represalæ naturali æquitati vllò modo repugnant, cum is, qui in eis grauatur ratione Reipublicæ cuius est pars, cuique bona sua deuincta sunt huic grauamini sit obnoxius, & sic earum concessio est species iusti belli, vt ratiocinando respondit *Diana dicta resolut. 72. quem sequitur Marotta Disceptat. forens. cap. 8. num. 11. & nu. 8. cum segg. firmat quod Represalæ in foro poli, ac Iure Gentium, Naturali, & Diuino valide sunt, & Frisebius sub dicta membr. 6.*

Prædicta ramen iura inter se pugnancia possunt ad concordiam reduci animaduerendo, primam opinionem procedere, 26 quando deficit auctoritas Supremi Principis, & iusta causa, secundam verò quando vtrumque concurrat, vt sequendo *Bald. in dicta auct. Sed omnino in tertia oppositione*, vbi etiam *Salyc. num. 2. vers. in contrarium videtur declarat Menoch. de Arbitr. iudic. lib. 2. centur. 6. num. 6. Frisebius cit. membr. 6. & membr. 7. cum seg. tradit qualis debeat esse auctoritas Superioris, & causa.*

Eatenus autem sunt permittæ, quatenus auctoritate publica Principis Supremi fiant, nam sicut ad solam supremam Maiestatem pertinet bellum facere, & pacem, ita, & Represalias concedere *Bart. de Represal. quæst. 1. num. 4. Scanarol. de Vistat. Carcerat. lib. 3. cap. 14. num. 8. concordanti-*
bus

bus telatis firmat *Peschwitz. de Represal. cap. 5. num. 1. vbi num. 19. & 20. tradit idem censendum de Ducibus Sabaudiz, Mantuz, Parmæ, Mutinz, & de Ciuitatibus omnino liberis, quales sunt Venetiz, Iamuz, & Lueca Arias de Mesa Variar. resolut. lib. 2. cap. 22. num. 1. cum seqq. vbi etiam extendit ad Proreges Regni Neapolitani Peguer. decis. 11. num. 6. cum seqq. Guidopap. decis. 32. sub num. 1. Roccha loc. cit. n. 15. cum seqq.*

Nec non copulatiue concurrunt iusta, & necessaria causa, vt docent *Amaya in dicta 28. l. Providendum num. 39. Bart. de Represal. num. 4. Peschwitz. de Represal. cap. 3. num. 1. Peguer. decis. 11. num. 6. cum seqq. Guidopap. dicta decis. 32. sub num. 1. Episcopus Rocch. vbi supra.*

Et quomodo plura alia desiderari ad validitatem, & iustitiam Represaliarum tradant *Menoch. cit. cas. 527. num. 8. cum seqq. Arias de Mesa Variar. resolut. lib. 2. cap. 24. præsertim quod Iudici, vel Superiori, qui iustam præbet represaliandi causam, fiat Interpellatio cum comminatione, quod 30 aliàs deuenietur ad represalias Bursatt. conf. 345. sub num. 53. vers. imò secundum aliquos, Menoch. dicto cas. 527. num. 14. Rocch. respons. 95. sub num. 5. volum. 1. Peguer. decis. 11. num. 7. Nihilominus tales præmonitiones cum huiusmodi comminatione de consuetudine non obseruantur 31 cum sufficiat simplex sequistio, vt tenet Gobb. dicta consultat. 104. num. 16. vers. ista cum seq. Imò quod nec requiratur aliqua monitio Principis hostis firmat *Arias de Mesa dicto cap. 24. num. 9. cum seqq.**

Causa autem concedendi represalias potest esse duplex, nempe publica, & priua, vt declarat *Antunez Portugal. de Donat. reg. tom. 1. par. 2. cap. 27. num. 4. in fine vers. Represalia.*

Conceduntur enim à Principe ob publicam causam contrà alium Principem, 33 & suos subditos, quando iniuste occupata fuissent bona, loca, & Castra ipsius Principis *Arias de Mesa Variar. resolut. lib. 2. cap. 23. num. 1. Vel pro redimenda vexatione proprijs subditis illata Bart. in tract. de Represal. quest. 12. num. 6. Kloch. de Contribut. cap. 3. num. 205. Tranchedin in consultat. 5. num. 56. & Gobb. loc. cit. num. 27. cum Princeps sit Pater, Tutor, & Conseruator 35 Subditorum suorum Crauet. conf. 9. nu. 37. & conf. 241. num. 8. Salgad. de Reg. protest. par. 1. cap. 1. prelud. 2. nu. 76. cum seqq. Tran-*

chedin. loc. cit. num. 52. cum dibus seqq. & Gobb. vbi supra num. 24. vers. cum ergo. Eiusque peculiare Officium illorum de- 36 fensione versetur cap. Regum officium Caus. 23. quest. 5. Marta conf. 1. num. 58. Tranchedin. loc. cit. num. 55. & Gobb. vbi supra num. 26. Vel quando latrones, Piratz, aut quicunque similes alij homicidia, & alia scelera perpetraverint, & Principes, qui 37 bus scelerum Auctores subiiciuntur iniustitia ministranda negligentes fuerint, poterit indici bellum, & motu proprio concedi Represaliaz, quæ tunc continent vindictam publicam, & quandam speciem punitionis criminum, vt cum *Dio Augustino quest. 10. super Iosue telato in can. Dominus noster 23. quest. 2. tenet Arias de Mesa Variar. resolut. lib. 2. cap. 23. num. 19. & docet Antunez Portugal. dicto cap. 27. num. 5. vers. vel quando cum seq. Vel quando inter Principes, & Reges vigeat bellum publi- 38 cum, & iustum Caball. R. fol. crim. cas. 29. 1. num. 24. Antunez Portugal. dicto cap. 27. num. 8. Cardin. de Luca in eius Confictu legis, & rationis impressi in Supplement. lib. 16. par. 3. obseruat. 17. pag. mibi 18. & ira quotidie prædicatur, vt referendo casus testatur *Amaya in l. Providendum in fine C. de Deturion. lib. 10. Antunez loc. cit. sub eodem num. 8. Peschwitz. de Represal. cap. 3. num. 5. & talis conseruatio est attendenda, vt obseruat Cardin. de Luca in loc. mox allegat.**

Ex causa verò priuata iuste conceduntur, quando ereditor, vel spoliatus, aut alio quouis modo læsus, iniuriatus, & vexatus impetrata à Superioribus potestate, capz sunt res, aut homines eius loci, vel Territorij, in quo ipsi fuit iniuria facta, protracta, neglecta, aut denegata iustitia, non obstante, quod ipsi eum spoliato, aut eum ereditor nihil contraxerint vel contrà eum non deliquerint, sed vt læsus, quod ordinarijs remedijs consequi non poterat, tandè hoc extraordinario consequatur, vt plenissimè discussio articulo respondit *Cothman respon. 33. n. 15. t. cum pluribus seqq. vbi etiam confutatur omnia in contrarium facientia volum. 3. vt firmat Bursatt. conf. 345. num. 49. volum. 4. Vermigliol. conf. 367. nu. 1. cum seq. Roman. conf. 169. num. 2. Corn. conf. 160. num. 5. Siluan. conf. 34. num. 30. Bart. dicta quest. 12. num. 4. cum seq. Sebrader. de Feud. par. 10. sect. 4. num. 165. cum seq. Crespi. de Valdaia. obseruat. 75. num. 3. Ciriac. controuerf. 318. pp num. 53.*

num. 53. *Scannarot. de Vissat. Carperat. lib. 3. cap. 14. num. 9. & 10. Mysinger. obseruat. 1. in princ. centur. 6. plenè Frischi. Exercit. 13. variat. Iuris publici par. 2. exercit. 13. membr. 2. circa princ. membr. 8. aduertit;*
 40 quod si eo tempore, quo fuit requisitus Magistratus à creditore debitor non erat soluendo, tunc non competunt Represaliaz *Gobb. cis. consultat. 104. num. 19. iuncto num. 26. vers. hinc cum seq. Pesehwitz. de Represal. cap. 3. num. 2. Guidopap. decis. 32. num. 2. Roccha post hæc scripta impressi. Disputat. select. volum. 2. cap. 180. num. 13. Peguer. decis. 11. num. 2. cum seq.*

Huiusmodi Represaliaz exequi possunt necdum contrà res mobiles, & immobiles
 41 existentes in Territorio Principis, à quo conceduntur, sed etià contrà homines liberos, vt firmant *Bart. dicto tract. quæst. 9. num. 1. cum seq. Costa de Remed. subsid. remed. 7. sub num. 10. Vermigliol. consil. 367. num. 1. cum seq. Gobb. dicta consultat. 104. num. 27. vers. & huiusmodi cum seq. & Peguer. decis. 11. num. 9.* Ac etià contrà innocentes, & singulos illius Communitatis, & Ciuitatis, quæ damnum, vexatio
 42 nem, & iniustitiam intulit *Bart. de Represal. quæst. 6. num. 6. cum seq. ac num. 9. Bald. in auth. Sed omnino num. 6. cum seq. ibique Salycet. sub num. 2. vers. sed attende. C. Ne Vxor pro Marito, Cresp. de Valdaur. obseruat. 75. num. 6. cum seq. Dian. Resolut. moral. par. 4. tract. 4. resolut. 72. vers. bis ergo, Gobb. loc. cit. num. 29. Arias de Mesa. Variat. resolut. lib. 2. cap. 23. num. 11. cum seqq.*

Nam quotiès Princeps Iustitiam denegauerit, & iniuriam intulerit, sicut potest iudici bellum contrà eoràm Ciuitatem,
 43 & Subditos illius Principis tanquàm hostis, ita omnes etià eius subditi. Domini causam sequuntur, vel vnum corpus cum eo constituentes, & pro hostibus habiti, cum vniuersalis culpa deriuetur In omnes, qui non possunt à corpore separari, vt respondit *Arias de Mesa dicto cap. 23. nu. 11. vers. qua sententia.*

Non tamèn concedi possunt contrà personas Ecclesiasticas, ac eorùm bona, & concessa: ad eas non possunt extendi, vt
 44 definitum fuit à Gregorio X. in Concilio Lugdunensi. *off. in cap. unic. de Injur. & damno dicto in 6. vbi Ancaran. Barbof. Passerin. caterique Scribentes. Frischi. Exercit. Iuris publici par. 2. exercit. 13. membr. 12. vbi etià agit de alijs exceptis à Represalijs*

45 *Antunex Portugal. de Donat. Reg. tom. 1. par. 2. lib. 1. cap. 27. num. 16. & 19. Marta. de Iurisdictione par. 4. centur. 1. cas. 41. n. 26 cum seqq. Roccha loc. cit. num. 23.*

Et si fuerint concessæ, si intrà mensom concedens illas non reuocauerit, si sunt
 46 personæ singulares erunt interdictæ, vt tradunt *Ancaran. Barbof. Passerin. & Marta loc. cit. Cobell. ad Bullam boni Regim. cap. 12. num. 76. vbi num. seq. adducit duas limitationes, & alias sequitur Guidopap. decis. 34.*

Paritèr si Represaliaz concessæ fuerunt v. g. à Rege Hispaniarum contrà Subditos
 48 Regis Galliarum, vel Reipublicæ Ianuensis, & similitum non censetur comprehensilli, qui in Regnis Hispaniarum incolatum, & domicilium contraxerunt, nec onera Regis Galliarum, sed Reipublicæ Ianuensis sustinent, cum illi non dicantur propriè Galli, aut Ianuenses, sed Subditi, Ciues, & Incolæ Regni Regis Catholici, qui sicut tenetur ab alienis iniurijs eos defendere, ità multò minùs censetur voluisse ipsos grauare, vt respondit *Negusant. in Sylua respons. quæst. 20. num. 4. & quæst. 60. num. 26. Hurtad. Resolut. moral. par. 1. tract. 8. cap. 4. resolut. 36. num. 440. vers. sed quantum cum seqq. Frischi. cis. exercit. 13. membr. 12. post princ. Gotb. fre. dus de Pesehwitz de Represal. cap. 8. num. 2. cum seqq. Dextart. decis. 85. per tot.*

Animaduertendo, quod pro Represalijs bona capta non sunt capientium, sed prænio inuentario consignari debent Superio
 49 ri, qui eas concessit, vt easdem res diligenter custodiri faciat, dondè damnum emenderit, vel vendant, & ex illarum pretio satisfiat creditoribus, & damnum passis *Menoch. de Arbitr. iudic. lib. 2. centur. 6. cas. 32. num. 23. quem sequitur Gobb. dicta consultat. 104. num. 34. vers. caterum. Marta de Iurisdictione par. 4. centur. 1. cas. 41. nu. 10. Antunex Portugal. de Donat. Reg. cis. cap. 27. num. 24.*

Sicuti personæ captæ tradendæ sunt Iudici, sed Superiori, qui mandat in publico eam custodiam poni *Bart. de Represal. quæst. 9. num. 2. Frischi. Exercit. Iuris publici par. 2. exercit. 13. membr. 13. post med. vers. de personis pag. mibi 662.*

Prædicta tamèn procedunt in Represalijs, quæ sunt inter priuatos ad instantiam alicuius ob damnum illatum, vel poeiam
 51 lem iniuriam ad priuatum commodum, & satisfi-

fatisfactionem; Si autem concessa fuerint
a Principe ad vindictam publicam, & vt
fiant capientium, isto casu ad eos spectant,
vt declarando firmat *Antunz Portugal. cit.*
cap. 27. num. 25. Prout occupare licet bona,
& naues Piratarum, Turcarum, alio-
rumque Christiani nominis hostium, &
occupanti conceduntur *auth. Nauigia post*
med. C. de Furt. Castill. de Tertijs cap. 41.
num. 94. Rot. in Romana Pecuniaria, sed
Mercium 10. Martij 1664. S. final. coram
R. P. D. Ottalora, & Episcopus Roscha loc. cit.
num. 22.

1. Qui autem passus est Represalias pro
alio potest repetere tam solutum, quam re-
52 ditionem damni ab eo, qui illis causam
dedit *Alberic. in auth. Sed omnino num. 3. C.*
Ne Vxor pro Marito Cossa de Remed. subseq.
rem. d. 17. num. 15. cum seq. vbi quod repe-
ritur a Communitate Menoch. consil. 244.
num. 58. cum pluribus seqq. Surd. consil. 12.
num. 41. Gobbi. dicta consil. 104. num. 30.
Frischius Exercitat. Iuris publici par. 2.
exercit. 13. membr. 14. circa med. vbi admo-
ner primò quod passus Represalias ante-
quam soluat, petat vt fibi cedantur iura,
contrà principalem debitorem, exemplo
correi & fideiussoris, & secundò quod, &
de facto se non subleuet, sed mediante via
iudiciaria, & auctoritate Superioris Char-
tar de Panis innocent. artic. 1. num. 80. Ma-
strilli decif. 164. num. 9. Rot. coram Seraphin.
decif. 453. num. 1. cum seq. Rosch. loc. cit.
num. 27.

2. Quod procedit, quotiescunque Repre-
saliae fuerunt iustae, alioquin si iniustae, &
indebitè concessae fuissent non repeteret
53 cum tunc adscribendae essent soli casui for-
tuito *Vermigliol. consil. 468. num. 13. Char-*
tar. de Pan. innocent. artic. 1. num. 80. Gobbi.
loc. cit. num. 30. vers. quod aliqui dixerunt
Rot. coram Seraphin. dicta decif. 453. num. 3.

3. Quoties tamen nulla penitus negligencia
fuerit commissa est ab eo, cuius causa con-
54 cessae fuerunt Represaliae, vt potest quia,
adhibuit omnem diligentiam, ne conce-
derentur, vt declarando respondit *Menoch.*
consil. 244. num. 68. Chartar. dicta tract. ar-
tic. 9. num. 10.

4. Queniamodum è conuerso is, ad cuius
instantiam iniustae, & indebitè concessae fue-
55 rant Represaliae tenetur ad refectionem to-
tius damni, & interesse parti lesae ad qua-
druplum, vt respondit *Menoch. dicto con-*
sil. 244. num. 72. cum seqq. Gobbi. cit. consil.
104. num. 32.

Tom. II.

Quae dicta sunt suprà de Represalijs con-
cessis tam ad vindictam publicam, quam
ad refectionem damni priuati, applicari
56 etiam possunt illis, quae conceduntur con-
trà singulos Ciues Communitatis pro Ga-
bellis, & alijs oneribus Cameralibus eius-
dem Vniuersitatis, nam cum pro tali debi-
to singuli teneantur vnusquisque potest
detineri, vt tradit *Frischius Exercitat.*
Iuris publici. par. 2. exercitat. 13. membr. 6:
post med. vers. contrario pag. mihi 606. &
de Represalijs, quae conceduntur contrà
Communitates Status Ecclesiastici tenet
Cobell. ad Bullam boni Regim. cap. 12. nu. 44.
eum seqq. vbi num. 67. testatur, quod ca-
57 piuntur etiam illi Ciues, qui non sunt de
Consilio, nec vllam rerum publicarum no-
titiā habent licet *Scanarol. de Visitat. Car-*
cerat. lib. 3. cap. 14. num. 13. tradat, quod
isto casu eatenus fiunt legitime Repres-
aliae, si carceretur Syndici, & Admini-
stratores rerum Communitatis, qui inter-
pellati ad imponendam, & exigendam col-
lectam intra certum tempus, facere negle-
xerint.

Quod comprobatur ex iurisdictione
concedendi Represalias competente Po-
58 pulo Romano ex dispositione *Bulle Pau-*
li IV. in Bullario veteri la 15. ibi: Nec
non Represalia a praefato Paulo praedecesso-
re sublata iuxta formam Statutorum dictae
Vrbis relaxari, & exequi debeant, dum
tamen facta prius notificatione Communi-
tatibus, contrà quas represalia praedictae pro
tempore verum decernenda, & quod propter
59 *antedictas represalias pro tempore decer-*
nendas nullo modo impendantur afferen-
tes Grafciam cuiuscunque generis ad Vr-
bem, & testatur Scanarol. de Visitat. Carce-
rat. lib. 3. cap. 14. num. 16. qui tamen num. 18
subdit, quod quandoque etiam contrà
portantes Grafciam ad Vrbem fuit execu-
tio. Ac ex quotidiano stylo concedendi
Appaltatoribus, & Thesaurarijs Prouin-
ciarum mediante particulari Capitulo Ap-
paltus à Summo Pontifice cum eius Chi-
rographo confirmato facultatem relaxandi
Represalias contrà Communitates Status
60 *Ecclesiastici: In Prouincia tamen Ro-*
mandioli non relaxantur à Thesaurarijs,
sed Appaltatoribus absque consensu Emi-
nisissimi Legati tam ex dispositione Con-
stitutionis Aegidiana, quam particularis
Breuis Legationis, vt testatur D. meus
Aduocatus Peregrinus Maserius de Aue-
nion. Achil. & Legat. à Later. lib. 1. cap. 57.
Pp 2 num. 3.

num. 3. cum seq. post hæc scripta impressus. Vnde non obstat dispositio *Bulle Pij IV. la 55. §. 10.* prohibentis Eminentiſſimo Camerario, & Clericis Cameræ, etiã pro debitis Fiscalibus concedere Represalias, nisi de expresse mandato Pontificis, vt firmat *Cobell. in dicto cap. 12. num. 68.*

Antequam autem relaxentur præcedere debet intimatio Communitatibus per decem, vel quindecim dies, vt prosequitur *Cobell. ubi supra sub num. 44.* & aduertit quoque *Rosch. loc. cit. num. 14.* ac etiã disponit in *Ordinationibus recol. mem. Cardinalis Petri Aldobrandini S. R. E. Camerarij Aldobrandina vulgariter nùcupata impressa in Appendice pag. 124.* & innouata per boni Bonacursium Theſaurarium Generalem postica Cardinale in *Append. d. pag. 124.* Aduertendo, quod prædicta intimatio fieri nequit antequam dies solutionis venerit, vt ex sequenti resolutione *Sac. Consulta* scripta Illustrissimi Gubernatori Campaniæ, & Maritimæ: Essendofi rappresentato à N. S.

„ le doglianze, che fanno le Communità del
„ Stato Ecclesiastico, che da Tesorieri Camerari si faccia l'intimazione ordinata nell'
„ Aldobrandina per trasmettere i Commisarij Caualcanti prima che sia venuto il giorno del pagamento, hà la Santità Sua ordinato che li rinouino le Lettere scritte dalla Sac. Congregatione de Sgrauij il dì 23. Nouembre 1658. nelle quali si dice, che l'intimazione da farsi alle Communità, e loro Ministri dalli Tesorieri, & altri Esattori de Pesi Camerali per quindici giorni auanti di trasmettere il Caualcante per cſigere i sudetti Pesi à tenore della Costituzione Aldobrandina, si deuono presentare doppo maturato il debito in modo tale, che arriuato che sia il giorno del pagamento le Communità godino di più quindici giorni di dilatione prima di soggiacere al Caualcante; Onde V. S. in esecutione de Santi voleri di Sua Beatitudine darà gli ordini opportuni, perche le dette Lettere siano onninamente obseruate, e perche non si possa mai da alcuno sopra di ciò allegare ignoranza, farà, che le copie di questa Lettera si tenghino affisse nelle Cancellerie de' luoghi subordinati al suo Governo con ingiungere pene à suo arbitrio à Cancellieri, che contraueranno à quest'ordine, e Dio la prosperi. Roma 14. Giugno 1670.

„ Come fratello.

„ Il Cardinal Altieri.

„ Francesco Falconieri Segretario.

Eoque certius contrà singulos iustè possunt relaxari Represaliæ, quando in obligatione illis se submiserunt, vt firmat *Cothman. respon. 31. num. 154. & seqq. volum. 1.*

Prout Ciuitates, seu Communitates Status Ecclesiastici possunt sub Represalijs obligare eorum Ciues, tam pro solutione, 62 onerum Cameralium, pro quibus cum sit radicata obligatio in singulis Ciuibus, licet Communitates ratione facillioris exactionis se se obligauerint fauore Cameræ, possunt isto casu censerì concessæ represaliæ ex ipsa obligatione Ciuium, vt firmat *Cobell. dicto cap. 12. num. 36. cum seqq.*

Quam etiã pro debitis cum priuatis contractis per Communitatem ex causa publicæ, & extremæ indigentię, ac necessitatis, vt tenet *Cobell. ubi supra nu. 31. cum seqq.* vbi testatur de quotidiano vsu, & experientia.

Non tamē possunt exerceri Represaliæ in bobus aratorijs, plaustris, & instrumentis fundi instructi, vt per *text. in l. Agricultores C. de Re pign. obligat. poss.* tenet *Cobell. cit. cap. 12. num. 90. cum seq.* & disponitur in dicta *Aldobrandina*. Ac contrà Agricultores, & extrà Ciuitatem Fauentię, vt ad tollendas extorsiones mandauit *Eminentissimus Cardinalis Cybus à Latere Legatus Prouincia Romandula de anno 1650.* vt in *Appendice pag. 74. num. 20.* & de Agricultoribus in prædicta *Aldobrandina* vbi etiã prohibetur fieri executiones super vestibus, localibus, & alijs mobilibus ad vsum muliebrem, & de ijs, qui sunt in aſuarandi loquitur *Scanarol. de Viſitat. Carcerat. lib. 3. cap. 14. num. 25.*

Prout etiã nec contrà Magistratum, & Officiales durante eorum officio, vt ex resolutione *Sacra Consulta* in *Anagnina*, cuius executio iniuncta fuit Illustrissimo Gubernatori Campaniæ, & Maritimæ: Affinche li presenti Conseruatori d'Anagni possino attendere all'aggiustamento dell'interessi della Communità, & à procurare l'esigenze in seruitio della Reuerenda Camera, V. S. non permetta che s'esguiscano contro di loro le rapresaglie, dicendo essi prouedere di liberare tutto il Popolo con l'assistenza di lei, mà se essi non fanno il debito loro, ne dia auviso, e Dio la conferui, Roma 12. Nouembre 1662.

„ Come fratello

„ Il Cardinal Flauio Chigi.

„ Mario Fani Segretario.

Sicuri

Sicuti nec contrà Milites, Mulieres Ora-
64 tores, seu Legatos, vt latè de prædictis
firmat *Cobell. allegat. cap. 12. num. 78. cum*
seqq. Fritschius Exercitat. Iuris public. par. 2
exercit. 13. memb. 12. Nec contrà eum, qui
non sustinet onera Ciuitatis, sed alibi mor-
atur, vt tenet *Marott. Discept. forens. cap. 8.*
num. 13. cum seqq.

Nec contrà Clericos, eorumque bona,
vt præter citatos *suprà num. 53.* tradit *Pi-*
65 *gnatell. Consultat. Canonic. par. 1. consul-*
tat. 449. vbi etiã refert resolutionem Sac.
Congregationis Immunitatis.

Ac nec contrà Officiales Episcopi, vt
relata resolutione Sac. Congregationis Im-
66 munitatis tradit *Pignatell. dicta par. 1. con-*
sultat. 452.

Qui autem passus est Represaliam pro
debiro Communicatis releuandus est ab
omni damno vnà cum interesse ab ipsa.
67 Communicare, & de publico, vt tradit
Costa de Remed. subisd. remed. 17. num. 15.
cum seq. Scanarol. de Vistat. Carcerat. lib. 3.
cap. 14. num. 32. Fritschius Exercitat. Iuris
publici par. 2. exercit. 13. memb. 6. post med.
vers. à contrario pag. mibi 606.

Vcl ab eo, qui fuit causa Represaliæ,
exigendo etiã quadruplum eius, quod
68 soluit, vt per *text. in §. 1. Auth. Vt non*
fiant pignoras. Barbof. in auth. Sed omninò
num. 1. C. Ne Vxor pro Marito vbi quod qui

pro debito vnus sua auctoritate grauare
alium, punitur in quadruplum, & cadit à
iure suo, *Surd. conf. 12. num. 41. Burfatt.*
conf. 138. num. 64. & conf. 345. num. 56. tra-
dit Cobell. dicto cap. 12. num. 48. & num. 49.
firmat quod si Communis non fuit in
69 mora soluendi, & sic contrà ipsam non
poruerint relaxari Represaliæ, tunc reuen-
tur Thesaurarij, & Exactorès Prouincia-
rum, & quod concessis Represalijs soluens
repetere possit à debitore nedùm sortem,
70 sed etiã omnia damna firmant. *Maffrill.*
decif. 164. num. 9. & Rot. coram Scraphin de-
cif. 453. num. 2. vbi num. 3. declarat proce-
dere, quando iuste fuit illatum damnum;
71 Secus si iniuste, & eandem distinctionem
tenent *Vermigli. conf. 367. n. 5. ac conf. 468. n.*
13. & Gobbi. consult. 104. n. 30. in fine cum seq.

Solutiones tamèn extortæ per vim com-
pulsiuam mediantebus represalijs preter
inhibitionibus non constituunt in quasi
72 possessione exigendi collectas, aliaque
onera ad *text. in l. Cura 4. ff. de Muner. &*
honor. ibi: Nec si per vim extortum munus
fuerit, excusationem, quam habet ab alijs
muneribus aufert, & concordantibus rela-
tis respondit Episcopus Roeca Disput. Iur.
steleth. cap. 86. num. 19. volum. 1.

53 Alia de Represalijs vide penès *Scanarol.*
de Vistat. Carcerat. lib. 3. cap. 14. præter su-
prà allegatos.

Quod Vxor indotata, Viro non succedat, nisi vt infra.

R V B R I C A XXIV.

Statuimus insuper, & sancimus, nulli Mulieri etiã inopi, & indotatæ, vel for-
sàn paruam dotem ad eius alimenta non idoneam habenti, & etiã non habenti
vndè, & à quo possit ali, ius, aut actionem aliquam de cætero ex Iuris communis
censura acquiri, aut competere in bonis, seu hereditate eius Mariti diuitis præde-
functi, aut contrà ipsius Mariti hæredes quouis suos, vel extraneos, nec partem ali-
quam in, & de bonis, & hereditate huiusmodi possit, aut valeat modo aliquo ha-
bere, consequi, retinere, vel petere, sed ab eis, & ea penitus, & omninò sit virtute
præsentis Statuti exclusa, solumque dicto casu ius dictæ Mulieri competat petendi,
& consequendi ab hæredibus dicti sui Mariti vsumfructum eius portionis, quæ sibi
aliàs de Iure debeatur pro toto tempore eius vitæ vidualis castæ, & honestæ, & non
vltrà, interimquè quamdiù dicta Mulier dictum vsumfructum voluerit per dictam
eius paruam dotem, si eam idem Maritus habuisset, petere, aut exigere non pos-
sit à dictis heredibus. Quod Statutum inuiolabiliter obseruari volumus, & man-
damus in singulis eius partibus, dicti Iuris communis censura, & dispositione non
obstante.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vxor in matrimonio esse dicitur, dum in vi-
ditate manet.*
*Vxor Vidua corrumpit radijs Mariti, & in
suo seruitio manere censetur, illiusque
privilegijs potitur num. 1.*
- 2 *Vxor mortuo viro si matrimonium absque
dote contractu fuerit, consequitur quar-
tam partem bonorum Viri prae defuncti,
si filij tres, vel pauciores sint, si verò plu-
res in virilem portionem una cum filijs
succedat, reservata proprietate filijs si
adfuit, si minus acquirat etiam domi-
nium.*
- 3 *Ex dispositione verò Statuti Faentinae, re-
stricta est ad usum fructum. Vide ibi, &
n. 4. & 5.*
- 4 *Statutum restringere potest dispositionem,
auth. Præterea C. Vnde Vir, &
Vxor.*
- 5 *Legitima Vxori in bonis Mariti non datur.*
- 6 *Auth. Præterea C. Vnde Vir, & Vxor,
quamvis loquatur de Muliere indotata,
attamen eius beneficium extensum fuit
ad Mulierem, quæ cum parva dote se
nupsit, & quare.*
- 7 *Auth. Præterea C. Vnde Vir, & Vxor dis-
posito habet locum, quamvis dos de
tempore Matrimonij fuisset congrua, si
de tempore obitus Viri fuerat consumpta.*
- 8 *Parti parva, quam mulier habet imputatur
in quartam ei debitam vigore auth.
Præterea C. Vnde Vir, & Vxor.*
- 9 *Legatum solium Vxorij per Maritum im-
putatur in quartam ei debitam vigore,
auth. Præterea C. Vnde Vir, &
Vxor.*
- 10 *Remedium auth. Præterea C. Vnde Vir,
& Vxor. cessat, quando Contux habet
alimenta sufficientia, ex quibus neces-
sitati natura valeat subvenire, licet non
sint concedentia ad statum personæ. Vi-
de ibi.*
- 11 *Mulier humilis conditionis si nupsit cum do-
te congrua parvi conditionis viro, quo
defuncto valde auctis constanter mari-
monio facultatibus non potest consequi
quartam vigore auth. Præterea C. Vn-
de Vir, & Vxor.*
- 12 *Remedium auth. Præterea C. Vnde Vir,
& Vxor tanquam edictum, exorbitans,
& contra ius conceditur solum in sub-
sidium.*
- 13 *Pauperis non probatur ex testibus non co-
arctantibus negatiam.*
- 14 *Mulier habens tantam dotem, cum qua pos-
sit ad secundas Nuptias convolare non
gaudet beneficio auth. Præterea C. Vn-
de Vir, & Vxor.*
- 15 *Mulier, qua postquam consecuta fuit quar-
tam vigore auth. Præterea C. Vnde
Vir, & Vxor, illam non amittit ex su-
pervenientibus diuitijs, & facultatibus.*
- 16 *Marito inopia laboranti debetur quarta vi-
gere auth. Præterea C. Vnde Vir, &
Vxor in bonis Vxoris diuitijs præde-
functæ. Limitu n. 17.*
- 17 *Statutum Faentinae nihil disponit circa
quartam debitam viro inopi in bonis
Vxoris prædefunctæ, unde remanet sub
dispositione Iuris communis, & sic ei de-
betur.*
*Casus ommissus à Statuto, remanet sub dispo-
sitione Iuris communis n. 17.*
- 18 *Auth. Præterea C. Vnde Vir, & Vxor ma-
teriam tractantes remissionem.*
- 19 *Femina à masculis exclusæ, si incongruè dis-
tata fuerint petere possunt ex dispositio-
ne Statuti Faentinae lib. 2. Rubr. 27.
congrua dote supplementum solius us-
que ad quantitatem legitima de iure
debita.*
- 20 *Statutum Faentinae lib. 3. Rubr. 28. dispo-
nit, quod femina dotata à Patre, Avo,
vel ab alijs Ascendentibus adeo contra-
ta esse debeant dote constituta, ut quid-
quam aliud petere non valeant.*
- 21 *Dote ex dispositione Statuti Faentinae suc-
cedit loco legitima, & n. 28.*
- 22 *Dona paraphernalia, seu Accensium esse in-
telliguntur, & sunt quinta pars dotis da-
ta, promissa, vel legata iuxta dispositio-
nem Statuti Faentinae lib. 3. Rubrica 24.*
- 23 *Et cum dote ad hæc sunt connexa etiam quan-
do à Patre una cum dote sum titulo
institutionis Filia vellet, ut de
viroque idem sit iudicium, & pro eis
sic pro dote debentur fructus à die mor-
tis Patris tam constanter quam solus ma-
trimonio non tanquam usura dotalis,
sed ut fructus legitima, & n. 24. & 26.*
- 25 *Fructus pro parapherno non debentur in-
stituta nam. 26.*
- 26 *Fructus debentur ex dote, qua filia resilla
fuit titulo institutionis.*
- 27 *Fructus debentur ex dote, qua ex disposi-
tione Statuti succedit loco legitima.*

O B S E R V A T I O.

I mperator consulere volens Vxori indotæ, nè ob prædeceßum Mariti men-
dicare

dicare cogatur, quod in dedecus, & contemptum eiusdem Viri etiam redundaret, dñm ipsa dicitur esse in Matrimonio, quod in viduitate permanet, & adhuc concuscat radijs Mariti, ac in suo servitio manere censetur, illiusque privilegijs potiri, ut latè ex comprob. Merlim. de Pign. lib. 2. quæst. 23. num. primo cum seqq. decreuit, quod Vxor mortuo Marito, si Matrimonium absquẽ dote contractum fuerit consequatur quatuor partem bonorum Viri prædefuncti, si liberi sint tres, vel pauciores, siuẽ ex communi, siuẽ etiam alterius matrimonij; Si vero plures, in virilem portionem succedat vnã cum filijs, ita tamẽ, ut eiusdem Matrimonij liberis proprietatem seruet, si extiterint, his autẽ non exstantibus, vel si nullos habuerit, potius etiã dominium, ut in Auth. de Exhiben. & introducen. reis &c. §. quoniam, verò collat. 5. & in Auth. Ut liceat Matri, & Aui §. quia verò il. 2. collat. 8. à quibus desumpta est vulgata auth. Præterea C. Vnde Vir, & Vxor, ut præter antiquiores docent Berlich. conclus. 26. num. 12. par. 3. Amosbazz. de Causis pñs lib. 4. cap. 10. num. primo cum duobus seqq. plenè dixit Rot. coram Coccin. decif. 1564. num. primo, & in Viterbien. Legati 28. Martij 1664. coram Card. Taya impressi. penes Zuff. de Legitim. process. decif. 103. num. 15. sed ex dispositione præsentis Rubricæ restricta fuit indistinctè ad solum vsumfructum illius portionis, quæ de iure eidem Mulieri debetur, & quidẽ pro toto tempore eius vitæ vidualis, castæ, & honestæ, & non ultra, interdicta interim ei exactione, seu restrictione parvæ dotis, si illam Maritus habuisset, quod Statuentes determinare potuerunt restringendo dispositionem prædictam. auth. Præterea maxime cum eius dispositio exorbitet à iure communi à quo non datur legittima Mulieri in bonis Mariti, ut relatis Roland. conf. 14. circa princ. & Rot. coram Casar. de Grassis decif. prima num. 12. de Success. ab intestat. animaduertit Rosa coram Coccin. dicta decif. 1564. num. 20.

Et quamvis prædicta Authenica loquatur de Muliere indotata, cuihuiusmodi beneficium imperit, prout ad litteram, & rigorosè fuerunt semper intellectæ, & prædicatæ antè tempora Baldi: Attamẽ de iudè extensæ etiam fuerunt ad Vxorem, quæ cum parva dote se nupsit, quia parum pro nihilo reputatur, & hanc opinionem

communij sequuntur DD. ut plenè tradunt Fomanell. de Pñs. nups. claus. §. glossis. par. 9. num. 3. Merlim. de Pign. loc. cit. n. 21. Rot. penes Pacif. de Saluian. decif. 174. num. primo cum seqq. Potissima enim ratio, & causa finalis tribuendi Vxori quartam prædictam non fuit deficiencia dotis, sed insufficiencia alimentorum, & nẽ cum dedecore mendicare cogatur, quæ ratio equè benè militat etiã fauore Mulieris nupsæ cum parua dote insufficienti pro subministratione necessariorum alimentorum, ut respondit Rot. d. decif. 174. num. 6. & dixit cor. Coccin. ubi supra num. 2. vers. nam possit responderi cum duobus seqq.

Eadem ratione si de tempore Matrimonij dos erat congrua, sed de tempore obitus Viri fuisset consumpta, adhuc ob superuenientem inopiam impellitur ad talem pietatem exercendam, ut reiecta contraria opinione, hæc uti æquiorẽ tenet Amosbazz. loc. cit. num. 10. cum duobus seqq. Prohi si existeret illa parua dos de tempore obitus, sed esset insufficiens ad alimenta ex pluribus DD. cumulatis per Rot. cor. Coccin. loc. cit. n. 5.

Benè verum est, quod illa parua dos in quartam imputatur Honded. conf. 93. in fine lib. primo Gabriel. conf. 142. num. 33. lib. 2. Amosbazz. loc. cit. num. 3. Rot. coram Coccin. ubi supra num. 6. cum seq.

Sicut imputatur legatum illi per Matrimonium factum, ut expressè disponitur in d. §. quoniam Auth. de Exhiben. & auth. Præterea, & firmavit Rot. in res. decif. 123. num. 4. par. 10.

Dùm autem Coniux habet alimenta sufficientia, ex quibus necessariæ naturæ subvenire possit, licet non sint condecencia ad statum personæ tamquã inducta propriæ pietatem, cessat prædictum remedium, ut alijs relatis respondit Rot. coram Celf. decif. 115. num. 9. cum seq. & num. 4. refert Bellaperti. dicentem sufficere, quod habeat panem, & aquam.

Gravius agitur disputatio, quæ contingere solet, quando Mulier humilis conditionis nupsit cum dote congrua paris conditionis vico, quo defuncto valdè auctis constante Matrimonio facultatibus, illa petit quartam, super quo articulo disquisito occasione litis vertentis inter Catharinam de Lucatellis Bononiensem, & heredes sui Viri Pistoris post responsa insigniorum Italix Iuris Consultorum emanavit Deciso Rota Bononiensis iaculenter materiam

teriam *auth. praterea* explicans, cuius meminixit De Luca ad Gratian. animaduers. 120. num. primo, & in simili causa emanauit d. decisio 1564. coram Coccino, in qua Rota. num. 11. cum seqq. resoluit contra Mulierem, quia cum Coniuges essent humilissime conditionis, & laborarent egestate, ac Mulier congruè dotata fuisset, quamuis Maritus de tempore obitus sine filijs satis opulentam hæreditatem reliquisset, nihilominus ei denegata fuit quarta, quoniam Mulier non dicebatur constituta in magna inopia, dum poterat ex suarum manuum industria ali, & victum sibi querere, quemadmodum coniuge superstitite facere consueuerat absque eo quod mendicare cogere-
 12 tur in dedecus Viri, & tradit Hodiern. ad Surd. decis. 61. num. 3. & latè Barz. decis. 129. cum prædictum remedium tanquam
 13 odiosum exorbitans, & contra ius in subsidium tantum concedatur, vt concordantibus relatis vtramque conclusionem firmet Rot. coram Celfo decis. 115. num. 2. & 3. ubi num. 5. etiam censuit, quod ex testi-
 13 bus non censetur probata paupertas, dum non coarctant negatiuam, nec concludunt non posse habere alia bona, quin ipsi sci-
 rent.

Proù etiam excluditur ab huiusmodi beneficio, si Vxor habeat talem dotem, cum qua possit ad secundas nuptias con-
 14 uolare, vt firmant Fontanell. de Pact. nupt. claus. 5. gloss. 8. par. 9. n. 28.

Postquam verò Mulier consecuta fuerit quartam, illam non amittet ex superue-
 15 nientibus diuitijs, & facultatibus, vt tenent Salgad. Labyrinth. credit. par. 3. cap. 4. n. 30. & Amosaz. loc. allegat. n. 15.

Marito quoque summa paupertate, & inopia laboranti debetur quarta in bonis Vxoris diuitis, cum non debeant ad im-
 16 pia iudicari, dum militat eadem ratio in utroque, & tanquam correlatiuis, vt com-
 munit tèt tradunt DD. in eadem *auth. praterea*, & tenent Hodiern. ad Surd. decis. 61. num. 4. Fontanell. de Pact. nupt. claus. 5. gloss. 8. par. 12. num. 38 cum seqq. qui reprobat S cotum contrarium sententem, & re-
 spondit Rot. coram Celfo decis. 115. num. 1.

Sed limitatur quocienscumque ex Vxore præmorta hæbeat filios, qui Matri suc-
 17 cedunt, & ipsi vsumfructus debatur, vel hæbeat aliquod officium, seu exercitium, ex quo sibi victum querere valeat, vt declarat Fontanell. loc. cit. & Hodiern. ubi
 uprà n. 5. & 6.

Cum autem nostrum Statutum in præ-
 senti Rubrica nihil disponet circa Maritum
 17 Vxore prædefuncta, remanet quò ad eum
 sub dispositione Iuris communis tanquam
 casus omissus ad text. in l. Commotissimè
 10. ff. de Liber. & posthum. Carpan. ad Sta-
 tut. Mediolan. in prælud. num. 35. iuncto
 num. 483. & dixit Rot. cor. Coccin. dec. 1641.
 num. 4. coram Cerro decis. 352. num. 22. &
 alibi passim.

Et magis censendum est, Statuentes no-
 luisse in hoc præiudicare Vito, cuius mulla
 facta fuit mentio, cum Statuentes fauore
 profecti fuerint magis viros, quam
 fæminas, vt in Rubrica 25. lib. 3. de Lucro
 dotis disponente; vna enim pars Statuti
 aliam declarat, & recipit interpretationem,
 vt cumulatis concordantibus firmat
 Conciol. ad Statut. Eugub. in prælud. nu. 16.
 Rota in recent. decis. 499. num. 23. par. 18.
 tom. 2.

Cæterum circa hanc materiam *auth. praterea*
 contingere valent variegæ con-
 trouersæ, & disputationes, quæ videri po-
 18 runt penes DD. ad eandem *auth. Cephal.*
conf. 79. volum. 5. Hodiern. in tract. leg. Hat.
edictali Cod. de Secund. nupt. q. 48. ultim.
Gratian. discept. 120. ibique de Luca, Fo-
ntanell. de Pact. nupt. claus. 5. gloss. 8. par. 8.
cum seqq. Merlin. de Legitim. lib. 2. quest. 23.
Merlin. Pignatell. Controuers. cap. 47. t. 2.
Fachin. controu. lib. 10. cap. 72. Ripa Se-
lectar. obseruat. 385. num. 4. cum seqq. Ca-
still. de Vsumfruct. cap. 45. nu. 23. Solorzan-
de Iure Indiar. tom. 2. lib. 2. cap. 21. num.
11. & 44. Farinac. Reper. ultim. volunt.
quest. 73. Vericell. Q. 9. moral. tom. 1. tract.
pr. quest. 3. Amosaz. loc. cit. Decis. Bo-
non. 4. cum seqq. Rot. coram Coccin. di-
sta decis. 1564. penes Pacific. de Saluani-
decis. 174. coram Cisar. de Grass. decis. 1.
per tot. de success. ab intestat. coram Celfo
decis. 115. & in recent. decis. 347. par. 18.
tom. 1.

Post impressum primum volumen, habita
 notitia infra recensendarum resolutio-
 num Sacre Rotæ emanatarum in causa fa-
 uenrina, & sumpta illius occasione neces-
 sarium existimaui addere, quod quoriams
 masculi excludentes fæminas, præta dis-
 19 positione nostri Statuti lib. 3. Rubr. 27.,
 mandantis eas congruè dotari, habito re-
 spectu ad facultates, ad eorum, & Agna-
 torum dignitatem, ac ad commudem ob-
 seruatiam, & consuetudinem, illas incon-
 gruè dotauerint, eo casu petere possint
 con-

congruæ dotis supplementum solum usque
ad quantitatem legitimæ eis de iure debita-
re, ut ibi disponitur; Dotatæ verò à Pa-
tre, Auo, vel ab alijs Ascendentibus adeo
contentæ esse debeant dotē constituta, ut
quidquid aliud petere non valeant, prout
in Rubrica seq. eiusdem lib. 3. disponitur,
cum hac distinctione intelligenda esse quæ
diximus suprà in Observat. ad dicta Rubr.
27. num. 41. cum seq.

Et cum dos iuxta dispositionem Nostri
Statuti succedat loco legitimæ, & dona-
21 paraphernalia, seu Acconcium esse intelli-
gantur, & sint quinta pars dotis datæ, promissæ, vel legatæ, ut disponitur in eodem
Statuto lib. 3. rubr. 24., ac cum ipsa dotē
sint connexa, sicuti pro dote debentur fru-
23 ctus à die mortis Patris, tam constante,
quàm soluto matrimonio per mortem viri,
aut mulieris non tanquàm vsuræ dotales,
sed uti fructus legitimæ, ut respondit Rot.
in Faentina Dotis 3. Aprilis 1693. coram
Reuerendissimo Manuel, ut in sequenti particu-
lula.

Mandata iam diù relaxata, ac in parte
executa pro satisfactione dotis à Patre,
Anna de Naldis decreuerunt hodiè DD. coram
me suffecto in locum bo: mem: Verospo
extendenda etiàm esse pro summa residuali
librarum 5424., & aliud de nouo relaxan-
dum pro illius fructibus &c.

Atque hinc exclusa residualis huius ra-
ta dotis solutio visum est DD. relaxan-
dum esse nouum mandatum pro illius fru-
ctibus, nam cum ista tam ex Testamento
Patris, qui illam Anna filij reliquit ho-
norabili titule institutionis, quàm ex di-
24 spositione Patrij Statuti, de quo in specie
testatur Paris. cons. 36. num. 19. lib. 3. suc-
cesseris loco legitima, utique illius fructus
debentur à die mortis Patris, non tanquàm
usura dotales, sed uti fructus legitimæ, idque
sue constante, sue dissoluto matrimonio per
mortem Viri, aut mulieris, ut relatis con-
cordantibus firmat, Card. de Luca de Dote
discurs. 161. sub num. 62. vers. Patre verò
& 5. seq. Leotard. de Vfur. quæst. 30. nn.
31. Rot. decif. 68. num. 2. post Torr. de
Pact. futur. success.

Nullatenus suffragante, quod hic non
agatur de residuo dotis, sed de parapherno,
25 pro quo fructus non debentur ex adductis
per Rot. decif. 94. nu. 8. penes Merlin. de
Pign. Cum enim ex lectura testamenti pa-

teat, dotem unà cum parapherno coniunctim
16 fuisse relictam, hoc casu idem iudicium sit
de dote, ac de parapherno, quicquid dicen-
dum foret ubi diuisim fuisset promissum, ut
benè distinguendo firmat Rot. decif. 177.
nu. 3. cum seqq. par. 18. recent. Quæ deci-
sio confirmata fuit die 6. Februarij 1694.
coram eodem tenoris sequentis.

Reproposita causa super resolutione coram
me sub die 3. Aprilis anni proxime elapsæ,
Rota persistit in decifis &c.

Exclusa ex his crediti satisfactione du-
bitatum non fuit, quin nouum relaxandum
veniat mandatum pro fructibus capitalis
consistentis in libris 671. 10. ad rationem
quatuor pro centenarij; Cum enim dos, à
qua illud provenit successerit in hoc casu loco
27 legitima tam ex dispositione Patris illam in
Testamento filij relinquens honorabili ti-
tulo institutionis, quàm ex prescripto Sta-
tuti Fauentiæ, procul dubio ea ex fructus
28 debentur ad tradita per Leotard. de Vfur
quæst. 130. num. 31. & Rot. apud Torr. de
Pact. futur. success. decif. 68. num. 2. sue
istud residuum sumatur ex capitali libr. 16. m.
sue ex parapherno, quod cum in presenti
29 non sit quid distinctum ab ipsa dote, sed
cum ea omnino connexum tam ex dispositio-
ne Statuti prædicti, quod mandat, ut bona,
dona paraphernalia intelligantur esse,
& sint quinta pars, dotis datæ, promissæ,
vel legatæ, tam ex dispositione testatoris,
qui coniunctim dotem legauit, & parapher-
num, nec illud taxauit ad aliquam quanti-
tatem, sed implicitè se referendo ad Statu-
tum legauit per verba connexius ibi: nec
non eius dona, & bona paraphernalia spe-
ciantia ad dd. libras 16. mil. intrat propterea
conclusio firmata in prima decisione S.
Nullatenus refragante, quod idem sit iudi-
cium de dote, ac de parapherno.

Non refragante responsione, quod ad hunc
effectum debeat prius per Actorem probari
bona hereditaria debitoris reddere tot fru-
ctus ad d. rationem quatuor pro centenarij;
quoniam facilis fuit replicatio, quod cum su-
per debito fructuum, eorumque taxa adhi res iudicata,
in qua præcisa disputatione dubij particu-
laris coram bo. me. Verospo ad eam con-
demnatus fuit Ioseph Naldus, semper urget
eius iustitia, donec in gradu restitutionis in
integrum contrarium per debitorem probe-
tur ex allegatis per Rot. coram Card. Cerro
dec. 316. num. 1. & 2.

R V B R I C A XXV.

Cum sæpissimè Mulieres decipi (A) variis modis consueverint prout experientia docuit; Statuimus, & ordinamus, ne Mulieres indotatæ (B) remaneant, quod de cætero nulla Mulier possit, seu modo aliquo, aut quouis prætextu, titulo, seu causa se obligare alicui, seu contractum, renunciationem, aut obligationem aliquam facere de, & super eius dote in bonis, vel in pecunia consistente, aut super hypotheca sibi pro dicta dote competenti, vel competitura in bonis eius Mariti, ex qua obligatione renunciatione, & contractu posset remanere indotata, etiã accedente assensu eius Mariti, nisi in huiusmodi obligatione, contractu, & renunciatione interueniat consensus expressus, & auctoritas duorum agnatorum ex propinquioribus dictæ Mulieris bonæ conditionis, & possidentium immobilia in Ciuitate, seu Comitatu Fauentia, etiã iurantium id expedire, (C) aut necessarium esse dictæ Mulieri, & nisi interueniat Iudicis competens decretum cum legitima causæ cognitione interpositum, & agnatis huiusmodi non existentibus, id fiat cum assensu, & auctoritate duorum propinquorum ex latere Matris dictæ Mulieris, si extant, bonæ tamen conditionis, & similiter possidentium, & iurantium vt suprà, & eis non extantibus duorum vicinorum immobilia vt suprà possidentium, & dicto modo iurantium, & bonæ conditionis, famæ, dicto Iudicis decreto semper interueniente, & non aliter. Et omnis obligatio, renunciatio, & contractus aliter factus, & initus etiã iurata, & iuratus præsumatur meticulosus, & meticulosus, doloque vi, & metu extorta, & extortus, & in aliquo non opituletur illi ad cuius fauorem talis obligatio, contractus, & renunciatio emanauit, & in contrarium probatio non admittatur, & admissa non profit, nec valeat, nec teneat. Liceat tamen dictis mulieribus sine tali solemnitate dotem (D) pro eius filia, seu alia quauis Muliere promittere, & pro ea se obligare, & quemlibet contractum, & renunciationem facere.

S V M M A R I V M.

- 1 *Mulierum obligatio, contractus, & renunciatio ad hoc ut valeat, qua requirantur.*
- 2 *Mulierum obligatio, contractus, & renunciatio non seruatis solemnitatibus Statuti non sustinetur.*
- 3 *Nec ulla obligatio civilis, aut naturalis oritur.*
- 4 *Statutum disponens, quod in Contractibus, & obligationibus Mulierum maiorum, seruatur certa solemnitates exorbitat à Iure Communi.*
Mulieres maiores annorum viginti quinque possunt contrahere, donare, vendere, conducere, mutuo accipere, & se obligare absque ulla solemnitate, & causa num. 4.
- 5 *Mulier fideiubere non potest. Limita n. 11. Sublim. n. 12. & 14.*
- 6 *Ampla etiã pro filio matrem pecuniam acciperet.*

- 7 *Vxor non potest fideiubere pro Marito.*
- 8 *Vxor locata, & vestes tradens Executoribus ad hoc, vt Maritum ad carceres ducentes relaxent, ac illa in pignus retineant innatur Velleiano.*
- 9 *Vxor fideiubere potest pro liberando Marito à Carceribus, & ab imminente carceratione.*
- 10 *Mulier fideiubere potest pro exarcerando filio.*
- 13 *Statutum laicale contractus iuratos non comprehendit. Limita n. 14. & 17.*
- 15 *Facilitas illa, qua quis fuit indultus ad contrahendum, eadem facilitate censetur indultus ad iurandum.*
- 16 *Contractus, & obligatio Mulieris non seruatis solemnitatibus Statutariis, quando sit ipso iure nulla.*
- 17 *Contractus, & obligatio etiã iurata Mulieris non sustinetur, quando non fuerint seruata solemnitates præscripta à Statuto ob publicam utilitatem.*

- 18 Statutum laicale adimens fidem instrumenti, in quo non fuerunt scripta solemnitates praescriptae in contractibus, & obligationibus Mulierum, tunc super iuramento praestito nullum potest fieri fundamentum.
- 19 Si tamen aliunde constaret de iuramento, contractus, & obligatio sustineretur.
- 20 Iamprae quando praesumptio metus, vis, & dolus est Iuris, & de Iure, ac per Statutum ademptum fuit facultas contrarium probandi.
- 21 Statutum favorabile est, dum praescribit certas solemnitates servandas in contractibus Mulierum.
- 22 Confirmatio Statuti Laicalis in forma communis, ut suffragetur sufficiens, quod non sit odiosum odio irrationabili, sed habeat motum rationis.
- 23 Mulier indotata ne remaneat multa contra Iuris rigorem admittuntur, & quare.
- 24 Indotata dum mulier remanet, tractatur de obligatione contra publicam utilitatem.
- 25 Publice expedit, Mulierem non remanere indotatam.
- Obligatio, seu fideiussio Mulieris, per quam in totum, vel ultra dimidium dotis remanet laesa est nulla in totum num. 27.
- Contrarium quod in parte excedente medietatem tantum sit nulla, in alia vero parte suffineatur num. 27. Limita n. 28.
- 26 Amplia etiam obligatio, & fideiussio munita sit iuramento.
- 29 Obligationes plures contracte à Muliere diversis temporibus, quarum qualibet de per se eam non reddit indotatam in totum, nec ultra dimidium, sed solum omnes simul coacervatae, tunc omnes obligationes sunt inuálidae.
- 30 Contrarium, quod solum posteriores sint inuálidae excedentes dotis dimidium.
- 31 Mulier, eiusque haeredes possunt agere, & excipere aduersus obligationem, per quam remansit in totum, vel in maiori parte dotis laesa.
- Transmissibilis est ad haeredes actio dicendi de nullitate obligationis Mulieris, per quam in totum, vel ultra medietatem dotis remansit laesa n. 31.
- 32 Iuramentum expresse praestandum est ultra consensum ab Agnatis, tunc Cognatis, vel Vicinis in Contractu, & obligatione Mulieris super necessitate, & congruitate causa.
- 33 Non praesumitur ex interpositione decreti Iudicis. Vide ibi.

- 34 Statutum si disponat, quod proximiores in contractu, & obligatione mulieris debeant iurare nullum habere intercessum, illumque expodire, vel esse vilem, si ex instrumento appareat primum fuisse praestitum, ac in scriptis redactum, nequaquam verò secundum cessat praesumptio iuramenti circa necessitatem, congruitatem, vel utilitatem.
- 35 Causa in contractu, & obligatione mulieris debet esse expediens, aut necessaria, & super ea iurari à duobus Agnatis, vel Cognatis, vel Vicinis.
- 36 Causa in contractu, obligatione, & renunciatione mulieris debet exprimi.
- Decretum Iudicis, & causa copulativè requiruntur in contractu, & obligatione mulieris n. 36.
- 37 Causa in contractu, & obligatione mulieris debet esse sufficiens, & vera.
- 38 Causa in contractu, & obligatione mulieris apposta cognoscenda, & examinanda, est à Iudice.
- 39 Cognitio causa faciendae est iuris ordine servata à Iudice ante interpositionem decreti in contractu. Vide ibi, & n. 40.
- 40 Iudex praesumitur plene informatus à proximioribus causa narrata in contractu, & obligatione mulieris.
- 41 Causa individualis exprimi debet in contractu, & obligatione mulieris, & minoris.
- Causa falsa, aut vaga, aut inepta expressa in contractu, & obligatione mulieris, vel minoris, tunc actus impugnari valet num. 41.
- 42 Amplia procedere quamvis ex alia causa non expressa possit subineri.
- 43 Decretum Iudicis in contractu, & obligatione mulieris interpositum in dubio facit praesumere causam sufficientem, & sufficiens quando expressè apparet inepta, & inefficax.
- 44 Decretum Iudicis interpositum scriptis solemnitatibus à Statuto requisitis adeò facit praesumere veritatem, & sufficientiam causa expressa, ut transferat onus probandi contrarium in allegante.
- 45 Causa partim vera, & partim falsa in contractu expressa, ratione individuitatis decreti Iudicis, totus contractus remanet nullus. Limita n. 46.
- 47 Causa plures cumulativè expressa in contractu, si una de per se est sufficiens, & vera suffineatur obligatio, licet alia sit falsa.

- 48 *Constitutum quoddam plures rursus copulati sunt*
factus expressis.
- 49 *Mulier pro dote alterius mulieris obligare*
se potest. Ampli. n. 30. & 31. Bobampi.
num. 33. Dech. num. 33. & 34. Limita
num. 33.
- 50 *Amplius procedere non obstat Statuto re-*
quirunt in contrahendis mulierum con-
tractus solemnitates, quibus non servatis
adhuc obligatio pro derelicta.
- 51 *Amplius procedere etiam pro anteposito, & au-*
gmento dotis. Declar. n. 32.

OBSERVATIO.

PRONIDI Statuentes ad occurrendum
 malicijs, & fraudibus. quibus mulier-
 Arce ob eorum imbecillitatem subiaceant, &
 ac indotatæ remaneant, certas præscri-
 pserunt solemnitates in illarum contracti-
 bus, obligationibus, & renunciationibus
 servandas, etiam relatas à *Bero conf. 37.*
in princ. & num. 22. vol. 1. quibus non
 servatis, contractus non sustinetur, ut in
 puncto respondit *Bero. dicto num. 22. cum*
segg. nec villa obligatio civilis, aut natura-
lis opus, ut firmat Andreol. contr. 377.
num. 10. & ad saturitatem cumularis con-
cordantibus respondit Adden. ad Ros.
in rec. decis. 81. num. 26. cum segg. par. 8.
 Hæc dispositio Statutaria respicit pu-
 blicam utilitatem, quamvis exorbitet à iu-
 re communi quod ad mulieres maiores an-
 norum viginti quinque, quæ possunt con-
 trahere, & se obligare absque villa solem-
 nitate, & causa sed sola voluntate per
text. in leg. Frustra 2. C. ad S.C. Velleian.
firmavit Ros. coram Coccin. decis. 1975.
num. 7. & in rec. dec. 338. num. 22. par.
17. & decis. 732. num. 4. par. 18. tom. 2.
 etiam donando prode de donatione à mu-
 liere facta disponit *text. in l. Vellei Cod. de*
Renoc. donat. & respondit Ros. coram Du-
mozet. iun. decis. 608. num. 7. de venditio-
ne suorum prædiorum est text. in l. Senatus
Consultum 4. C. ad S.C. Velleian. de condu-
ctione pariter est text. in l. Si aduersarius
in eodem tit. de mutuo quamvis in vltim.
mariti conuerso in l. Si fanebris ead. tit.

Excepta tamén fideiussione, adactus
 quam mulier iuuatur beneficio *Senatus*
Consulti Velleian. cum fideiubere non va-
 leat per *text. in leg. 1. & tottis. C. ad S.C.*
Velleian. concordantibus cumulat Post.
resol. 89. num. 1.

Etiam si pro filio mutuum pecuniam ac-

6 cipiente fideiussisset iuxta *text. in l. Si cum*
ipse 3. C. Ad S.C. Velleian.

Idemque procedit in fideiussione facta
 pro marito ex dispositione *text. in auct.*
 7 *Si qua mulier Cod. S.C. Velleian. ibiq. Bar.*
bof. num. 1. & 4. Post. dicta resolution. 89.
num. 2. Thezaur. decis. 223. num. 1. Ros.
coram Ludouif. dec. 333. num. 3. Imò iua-
 tur Velleiano etiam quando propria ioca-
 lia, & vestes tradidit Executoribus ad hoc
 ut maritum ad carceres ducentes relaxa-
 rent, ac illa in pignus retinerent, cum non
 minus iuuatur *Velleian* mulier, quæ pro
 aliena obligatione pignus dat, quam quæ
 fideiubet, ut docet *Lucas Pet. Prax. fori*
Capitol. lib. 8. de Execut. rei iudic. in ori-
din. num. 83. vbi etiam testatur ita vidisse
practicari.

Verum si agatur de obligatione, scû
 de iussione non omnino voluntaria nempe
 facta pro liberando Viro à carceratione,
 ac etiam ad imminenti carceratione, tunc
 9 sustinetur, non obstante *Velleiano*, quia
 mulier tunc exerceat officium pietatis, &
 sint duo in carne vna, tenetur illi in neces-
 sitate posito subuenire, & eundem releua-
 re secundum receptiorem sententiam DD.
 quos refert, & sequitur *Andreol. controu.*
376. num. 1. plenè respondit Sord. consil.
367. Sigism. iun. resol. forens. 4. à num. pr.
ad 24. Post. resolut. 89. num. 25. cum segg.
De Luca & Gratian. d'scept. 108. nu. 1.

Idemque procedit in obligatione facta
 pro excarcerando filio secundum veriorém
 opinionem, quam reprobara contraria,
 10 & cumularis concordantibus tenet *Andre-*
ol. cit. contr. 376. num. 8. Merlin. de Pign.
lib. 2. quæst. 20. num. 3.

Valer etiam obligatio si concurrat iura-
 mentum mulieris, nam tunc illius virtute,
 11 quod sustinetur fideiussio *auct. Sacramen-*
ta puberum C. Si aduers. vendis. plenè Com-
ciol. allegat. forens. 48. num. 15. cum segg.
 vbi testatur de communissima opinione,
 etiam si obligatio sit ipso iure nulla *Ros. in*
recens. decis. 619. num. 3. par. 2. & dec. 86.
num. 8. par. 16. quotiescunque tamén in-
 12 tamentum non sit nutritium peccati, &
 sic non vergat in dispendium salutis æter-
 næ, ut declarando contrarium renetes
 docet *Torre de Pact. futur. success. lib. 1.*
cap. 5. num. 24. vers. & dato etiam.

Nec Statutum Laicorum præscribens
 certas solemnitates in contractibus mulie-
 rum seruandas comprehendat contractus
 13 iuratos ex defectu potestatis ex læte cumu-
 latis

latis per Censior. dicta allegat. 48. num. 23. cum seq. Adden. ad Buratt. decif. 422. nu. 16. Rel. in recent. dec. 179. num. 34. cum seqq. par. 9. in Imolen. Dotis 16. Martij 1661. coram bo. me. Verofpio impress. penes Torrez de Pati. futur. fucceffion. decif. 182. m. 7. & in Antonitana Dotis 8. Aprilis 1669. coram Eminentiſſimo V. Comite penes eund. dec. 197. num. 4.

Verum quando Statutum, proht no-
strum, prafumit renunciationem, obliga-
tionem, & contractum etiam iuratam, in
14 quo ſeruati non fuerunt ſolemnitates pre-
ſcriptæ, metn, vi, & dolo extortum, &
in aliquo non opituletur illi, ad cuius fa-
uorem talis obligatio, contractus, & re-
nunciatio emanauerit, tunc iuramentum,
non ſuffragatur ad effectum validandi actus,
vt ſequendo doſtrinam Bart. in leg. Omnes
populi num. 25. ff. de Iust. & iur tradunt
communiter D.D. & præ ceteris Roman.
conf. 12. num. 1. Feb. Non. conf. 108. nu.
21. verſ. neceſſeſt, Ciroch. diſcept. 73. nu. 27.
cum ſeq. Scraph. de Priuil. iuram. priuil. 73.
num. 55. Thomas. dec. 162. nu. 12. Rot. cor.
Duran. dec. 18. nu. 5. iuncta dec. 155. n. 10.
coram Buratt. dec. 612 nu. 8. ibiq. Adden.
num. 20. in recent. decif. 98. nu. 5 par. 11.
& dec. 1. num. 8. cum ſeq. par. 19. pleniffime
concordantibus reſpondit in
Rauennaten. Donatienis 20. Iunij 1678.
coram Eminentiſſimo V. Comite S. Quia pla-
uit. & penes Salgad. Labyrinth. credit. dec.
22. num. 34.

Nam eadem facilitate, qua quis fuit in-
15 ductus ad contrahendum, & ſe obligan-
tium, eadem facilitate cenſetur inductus ad
iurandum, vt aduertit Rot. dicta dec. 3. loc.
cit., & prius dec. 42. num. 7. cum ſeq. par.
18. tom. 2.

Maximè cum contractus, renunciatio,
& obligatio ſint ipſo iure nullæ, attentis
illis verbis Statuti ibi in aliquo non opitu-
16 letur illi, ad cuius fauorem talis obligatio,
contractus, & renunciatio emanauerit, quæ
tanquàm latæ ſententiæ nullitatem ipſo iu-
re important, vt de ſimilibus verbis latè
comprobando reſpondit Sperell. decif. 47.
num. 25. cum ſeqq. quo caſu nullitas etiam
à tercio allegari valet Gratian. diſcep. 691.
num. 2. cum ſeqq. Rot. in rec. dec. 130. num.
12. cum ſeqq. p. 16. & coram Dunozet. iun. dec.
595. num. 4.

Eo magis cum Statutum emanauerit ad
fraudes euitandas, & in odium contrahen-
tium cum mulieribus, & ſic ad publicam

17 vtilitatem, quocafu contractus, & obli-
gatio per iuramentum non validatur, vt
docet Pigant. ad Statut. Ferrar. lib. 1. ru-
brica 90. num. 37. verſ. tu autem reſpondit
latè Cancr. Var. reſol. lib. 1. cap. 8. nu. 61.
cum ſeq. Ciroch. loc. cit. num. 30. Thomas.
dec. 162. num. 13. cum ſeq. Sperell. dicta
decif. 47. num. 8. cum ſeq. reſpondit Rot. co-
ram Dunozet. iun. dec. 18. repetita in rec. dec. 1.
num. 3. cum ſeqq. par. 5. & in dicta Rau-
naten. 20. Iunij 1678. S. Præcipue confir-
mata 23. Iunij 1679. & 13. Iunij 1681.
coram eodem.

Cæterum ſi Statutum ſolùm adimeret ſi
dem iſtrumento, quod facere poſſunt Sta-
tuentes quotiès ſolemnitates præſcri-
18 ptæ non fuerint ſeruati, tunc ſuper iuramen-
to nullum fieri poteſt fundamentum, non
quidè ex eo quod laici poſſint directè,
aut indirectè ledere religionem loſurandi
ſuper ea expreſſè diſponendo, ſed quia
adempta fide iſtrumenti, non conſtat iu-
ramentum fuiſſe adhibitum, & ſic tota vis
Statuti verſaretur circa probationem, quæ
tanquàm iuris poſitiui ſubiicitur iuridici-
tioni Statuentium, vt cum latis concor-
dantibus limitat Adden. ad Buratt. dicta
decif. 422. num. 18. Cancr. Var. reſol. lib.
pr. cap. 8. num. 63. in fine reſpondit Rot.
coram Dunozet. iun. dec. 81. num. 7. cum
ſeq.

Si tamèn alinodè nempè per teſtes, per
confefſionem partis, vel aliter conſtaret
de veritate contractus, & præſtatione iu-
ramenti, ſuſtineretur obligatio, & ſum-
conſequerentur effectus etiam non ſeruatis
19 ſolemnitatibus Statutarijs, vt proſequi-
tur Adden. ad Buratt. ubi ſuprà num. 19.
Ciroch. dicta diſcept. 73. num. 29. verſic.
neceſſe verum. Rot. coram Dunozet. iun. ubi
ſuprà num. 8. in fine.

Sed hoc non procedit, quando præſum-
ptio metus, vis, & doli eſt iuris, & de iu-
re non admiſſentes probationem in con-
20 tractum, præſumit noſtrum Statu-
tum, quod etiam vltèrius expreſſè ademit
facultatem contrarium probandi. Etenim
licèt in eo facta fuerit enunciatiuè mentio
iuramenti, attamèn eum diſpoſitio tantum-
modò cadat ſuper ſcriptura, & contractus,
qui à Statuto vnà cum iuramento præſu-
mitur dolofus, & fraudulentus inerat pro-
pterea diſpoſitio Iuris Canonici non per-
mittentis iuramentum quidquam opera-
ri, ne ſit vinculum iniquitatis, vt firmarunt
Gabriel. conf. 13. ſub num. 8. lib. 1. & So-
lin.

in. conf. 3. num. 38. lib. 2. respondit Rot. in rec. decif. 293. num. 5. cum feqq. par. 4. tom. 2. decif. 262. num. 9. verf. quia cum Statuto cum feqq. iuncto num. 26. cum duobus feqq. par. 9. ubi de fimili Statuto Rauenna, & reiecta contraria opinione; & fequendo hanc vti communionem; & in Tribunalibus magis receptam plenè in allegata Rauennaten. Donationis 20. Iunij 1678. S. Nec releuat, confirmata 23. Iunij 1679. & 23. Iunij 1681. coràm eodem Eminentiſſimo V. Comit.

Quamuis, vt dictum est ſuprà, noſtrum Statutum exorbitet à iure communi; attamen eſt favorabile, cum reſpicit bonum publicum, vt tendens ad obuiandum fraudibus; vt: ijs adductis plenè firmat Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 2. rubr. 45. num. 3. & rubr. 56. ac rubr. 57. vtroque num. 1. ideoque valet, & ſi in forma communiterummodò ſit confirmatum, vt reſpondit Rot. coràm Pamphill. decif. 32. num. 8. coràm Duran. decif. 36. numer. 42. in recent. decif. 438. num. 47. par. 4. tom. 2. & dec. 169. num. 11. cum ſeq. par. 11.

Addendo, quod ad hoc, vt confirmatio Statuti in forma communi ſuffragetur ſufficit, quod non ſit odioſum odio irrationabili, ſed habeat mortuum rationis, vt reſpondit Rota coràm Merlin. decif. 853. num. 9. verf. & confirmatio; & in rec. decif. 428. num. 18. par. 13.

Ne Mulier remaneat indotata, multa, B contrà iuris rigorem admittuntur ad euitandum periculum, ne ſoluto matrimonio, illa non habens dorem, cum qua nubat, ineidat in tentationem, vt cum Cardin. & Monſter. aduertit Fontanell. de Paſſ. nuptial. clauſ. 7. gloſſ. 2. par. 6. num. 8. Vltrà quod quando Mulier remanet indotata, tractatur de obligatione contrà publicam utilitatem, vt proſequitur Fontanell. ubi ſuprà num. 10. verf. conſiderat, & Rota penes Pac. fic. de Saluian. dec. 215. num. 2.

Cum igitur publicè expedit Mulierem non remanere indotatam, ideò ſi ex contràctu, & obligatione, ac fideiuſſione per ipſam facta læſa remaneret in tota dote, vel vltrà dimidiata illius, vt potè quia non ſit ſalua ſaltèm dotis medietas, ſeu non habeat releuatorem, nec indè tuta ſit pro eius dote, vel pro dimidia, tunc illius obligatio, & fideiuſſio in totum eſt nulla, ratione indiuiduitatis, & doli tanquàm enormiſſimè læſiua, vt communiter tenent DD. & omniſſis alijs Pic. ad Statut. Urb.

gloſſ. 7. num. 286. cum ſeq. Gait. de Credit. cap. 4. quaſit. 7. num. 961. cum duobus ſeq. Gratian. diſcept. 763. num. 7. verf. idem. & dicendum iuncto num. 11. cum ſeq. examinato articulo, & reprobatà contraria opinione, plenè Fontanell. de Paſſ. Nuptial. clauſ. 7. gloſſ. 2. par. 6. num. 7. cum ſeq. iuncto num. 30. cum ſeq. Poſt reſolut. 89. num. 37. cum ſeq. Hodiern. ad Surd. dec. 86. num. 26. cum ſeq. Boſtilier. de Succeſſ. theorem. 88. ſub num. 20. Noguero. allegat. 29. num. 183. Bonden colluſtat. 6. nu. 9. cum ſeq. Torre de Paſſ. fuſur ſucceſſ. lib. 3. cap. 5. num. 99. verf. & ſcuti. Etiamſi obligatio, & fideiuſſio munita ſit iuramento; Adde. ad Ludouiſ. decif. 321 num. 12. Poſt. loc. cit. num. 45. Hodiern. ubi ſuprà num. 18. cum ſeq. Rot. in recent. dec. 97. num. 10. par. 15.

Verùm quod obligatio in parte tantum, & excedente medietatem ſit nulla, in alia, verò parte ſuſtineatur, ea præſertim ratione, quia cum ex æquitate contrà iuris rigorem introductum ſit ſubuenire Mulieribus ne remaneant indotatæ, talis æquitas non debet tam magnam iniquitatem operari, vt contractus in totum reſcindatur in graue creditoris præiudicium, vt tenent Merlin. de Pign. lib. 2. quaſt. 28. num. 72. & ſub num. 73. Tondur. RR. & reſolut. civil. cap. 45. num. 22. lib. 1. Theſaur. in qq. forenſ. 65. num. 4. lib. 2. & Theſaur. ſen. decif. 223. & hæc opinio paſſim in Tribunalibus Urbis amplectitur relaxando mandata, & procedendo ad executionem fauore creditorum, ſalua medietatis dotis.

Sed ſi dos ſit modica, ità vt non ſufficiat ad alimenta, & onera Matrimonij, & tunc enim nec pro medietate valere dicunt Cipriac. controu. 216. num. 20. Noguero. allegat. 30. num. 26. quem reſert Andreal. controu. 376. num. 6. quam opinionem ſequitur Card. de Luca de Dote diſcurs. 95. num. 8. & D. Carolus Antonius de Luca ad Gratian. diſcept. 108. num. 5. contrà Merlin. de Pign.

Sæpè etiàm contingit quod Mulier plures contraxit obligationes diuerſis temporibus, quarum quælibet de per ſe eam non reddit indotatam in totum, nec vltrà medietatem dotis, ſed ſolum omnes ſimul iunctæ, adhuc iſto caſu omnes obligationes ſunt inualidæ ſecundum opinionem Noguero. allegat. 29. num. 107. cum pluribus ſeqq.

Sed secundum aliam opinionem æquior-
rem, & communiorē non omnes obliga-
tiones sunt annullandæ, sed dumtaxat po-
30 stiores excedentes dotis dimidium, vt
tenent *Gasp. Anton. Theaur. in Addit. ad
decis. Antonij Patris decis. 223. & lib. 2.
Q. R. forens. 65. num. 4. Fontanell. de
Pact. nupt. claus. 7. gloss. 2. par. 6. numer.
37. cum seqq. Andreol. d. controu. 376. nu.
4. Salgad. Labrynt. credit. par. 2. cap. 4.
nu. 68. cum seqq.* vbi etiā *Noguerolum*
reprehendit *Terre de Pact. futur. success.
lib. 3. cap. 5. num. 98.*

Norandum, quod non solum Mulier
potest conqueri aduersus contractus, &
31 obligationes, ex quibus in totum, vel in
maiori parte dotis remansit læsa, & indo-
rata, quæ actio, & exceptio intentata po-
test continuari ab eius hæredibus; verum
etiā istud ius est transmissibile ad hære-
des quoscumque, ita vt ipsi quoque pos-
sint petere rescissionem, & opponere nul-
litatem obligationis; nam cum ea tam no-
tabilitè remanserit læsa, tunc lex præsum-
mit contractum, & obligationem meticu-
losam, & resciscio illius peti valet actione,
quod metus causa, quæ exerceri potest
etiā ab hærede merum passi, sicut posset
si ipse viveret, vt reiecta contraria opinio-
ne constantè tenet *Fontanell. de Pact.
nupt. claus. 7. gloss. 2. par. 6. numer. 44.
iuncto num. 48. cum seqq.*

Circa consensum ab Agnatis; Cognat-
C tis, & vicinis respectuè præstandum in
contractibus Mulierum videnda erunt ad-
ducta suprà in *Observat. ad Rubr. 17. num.
18. cum seqq. lib. 3.* Et cum consensu co-
32 pulatiuè iurare debent id expedire, aut
necessarium esse Mulieri, quod iuramen-
tum expresse præstandum est, vt dictum
fuit suprà in *d. Observat. 17. nu. 34.* & eo
deficiente contractus, & obligatio non
valet, vt dixit *Ros. coram Pamphilio decis.
455. num. 6.* Nec præsumitur ex interposi-
33 tione decreti Iudicis, vt respondit *Rosa
coram Buratt. dec. 924. nu. 13.* vbi etiā
aduertit, quod ad hoc vt huiusmodi præ-
sumptio intret, saltem requiritur enuncia-
tio talis iuramenti in Instrumento: Et si
Statutum dispoñeret, quod proximiores
34 in contractu, illumque expedire, vel ren-
dere in utilitatem Mulieris, si ex instru-
mento constet prius fuisse dumtaxat
præstitum, & in scriptis redactum, nequa-
quam verò secundum, cessat præsumptio

præstationis iuramenti circa necessitatem,
congruitatem, vel utilitatem contractus,
& obligationis; nam sicuti vnum, quod
fuit præstitum in scriptis redactum fuit,
ita verisimiliter idem obseruatum fuisse,
quod ad aliud iuramentum, si præstitum
fuisse, vt respondit *Ros. coram Buratt.
d. dec. 924. nu. 24. & coram Pamphilio. dec.
955. num. 8. cum seqq.*

Circa verò causam videnda sunt addu-
cta suprà in *Observ. ad Rubr. 17. num. 35.
cum seqq. lib. 3.*

Addendo hic solum, quod cum ex dispo-
sitione Statuti in contractu, obligatio-
ne, & renunciatione Mulieris requiratur
35 causa expediens, vel necessaria, circa
quam cum iurare debeant duo Agnati, vel
Cognati, vel vicini, & subindè legitime
illa cognita, à Iudice interponi decretum,
36 perneccesse exprimenda est causa, ad hoc
vt super illa prædictis Agnatis, vel Co-
gnatis, vel vicinis deferri valeat iuramen-
tum, & sic copulatiuè requiritur decretum
Iudicis cum expressione causæ, & quidem
sufficientis, ita vt solum decretum absque
causa non suffragetur, vt censuit *Rosa
coram Dunozett. iun. dec. 805. num. 6.* quæ
causa cum debeat esse vera, aliàs decre-
tum nullum remaneat, & contractus non
37 sustineatur leg. Et si *Præf. Cod. de Prad.
min. ibique Barbof. num. 1. cum seqq.* vbi
concordantes *Fenzon. ad Statut. Vrb. lib.
1. cap. 113. num. 24. Ros. coram Ludouif.
decis. 496. num. 10. cum seqq. & decis. 624.
num. 4. par. 1. diuers.* consequenter cogno-
scenda, discutienda, & examinanda erit
per Iudicem antè interpositionem decreti,
38 alioquin illud remaneret nullum, vt cu-
mulatis concordantibus firmat *Gratios.
Vbert. de Citat. cap. 10. num. 149. Rosa.
dec. 458. n. 2. p. 1. diu.* quæ quidem cognitio
causæ debet legitime fieri, videlicet iuris
ordine seruato, atq; attentis illis verbis Statuti
39 *Cum legitima causa cognitione interpositum
exfirmatis per Barbof. de Dictionib. dist.
188. num. 1. cum seqq. & Ros. coram Sera-
phin. dec. 290. num. 2.* Quod fieri nequiret
absque quo causa, nedum in Instrumento
exprimatur, sed etiā probaretur, ac ex-
cureteretur in scriptura separata, vt cum
text. in l. Minorum *Cod. de Prad. min. &
Menoch. de Recup. remed. 15. num. 148.*
dixit *Gratian. discept. 409. num. 30.* nisi
per consuetudinem introducendum esset,
quod circa veritatem, & sufficientiam,
40 causæ narratæ Iudex præsumatur plene
infor-

informatus ab Agnatis, seu Cognatis, aut vicinis, de quorum consilio, ac praeiudicio eorum iuramento circa congruitatem, aut necessitatem initus fuit contractus, etiam si informatio super veritate, & sufficientia, causae in scriptis ab ipsis non fuerit reddita, per quam consuetudinem tollitur ius positivum, seu Statutum contrarium disponens, ut in puncto respondit *Gratian. d. discept. 409. num. 30. vers. Tamē de consuetudine cum duobus segg.* & prius *discept. 153. num. 11. cum segg.* ubi num. 22. tradit procedere, quando stylus, seu talis consuetudo est praescripta, idemque firmat *Surd. decif. 334. num. 5. vers. quamvis autem cum pluribus segg. Rot. cit. dec. 458. nam. 2. par. 1. diuers.* & isto casu sufficit quod cognitio causae enunciata fuerit, ut aduertit *Gratian. cit. discept. 153. nu. 16. cum segg.*

Eoque magis conuincitur necessitas expressionis causae in obligatione, contractu, seu renunciatione Mulierum, & quidem
41 individualis, & particularis ad hoc ut si falsa, vel inefficax, ac inepta detegatur, actus impugnari valeat, ut dictum fuit supra in *Obseruat. ad Rubr. 17. num. 44. lib. 3.* & respondit *Rota coram Celf. decif. 233. num. 5. cum sequen.* Nam sicuti si illa esset vaga, vel inepta non suffragaret, dum non posset fieri illius discussio, nec Iudex cognoscere, an esset expediens, aut necessaria pro interpositione decreti, & clausula remaneret via impugnandi contractum, & obligationem, ut censuit *Ros. coram Priolo dec. 224. num. 5. coram Celfo ubi supra, in Rauennaten. Relevationis Indemnitas 1. Iunij 1661. coram bo. mem. Ninot. S. Est autem cum segg. inter eius impress. decif. 3. & in rec. decif. 167. num. 19. par. 17.* Ita multo magis, si nullo modo exprimeretur causa: Imò si falsa, aut insufficientis expressa fuisset, contractus, & obligatio non sub-
42 stineretur, quamvis ex alia causa non expressa substineri potuisset, cum certum sit ea tamquam ignota Iudicis animum ad interpositionem decreti elici non potuisset, dum attendendum sit quod Iudici expressum fuit, non quid inter contrahentes actum fuit, ut respondit *Rota in recen. decif. 331. numer. 19. cum sequen. par. 17.*

Nulla habita ratione decreti à Iudice interpositi super causa vaga, vel inepta, Nam praesumptio ex eo resultans habet locum tantum in dubio, secus quando ex-

pressa patet inepta, & inefficax causa,
43 cum illa praesumptio cedere debeat veritati, ut cum *Alciat. de Praesumpt. regul. 3. prysumpt. 10. nu. 11. prosequitur Rota d. dec. 805. num. 3. in fine cum duobus segg. & in rec. dec. 172. num. 9. par. 11.* Bene verum est, quod decretum Iudicis interpositum seruatis ceteris solemnitatibus à
44 Statuto requisitis, adeò facit praesumere veritatem, & sufficientiam causae in instrumento expressae, ut transferatur onus probandi contrarium, & quidem plenè, & concludenter in allegante nullitatem obligationis, ut firmavit *Ros. coram Vbald. dec. 342. num. 2. cum seg. coram Caualer. decif. 479. num. 2. in recen. decif. 345. num. 1. vers. ita ut in contrarium par. 4. tom. 1. decif. 13. num. 4. par. 4. tom. 2.*

Et si causa in contractu expressa partim est vera, & partim falsa, tunc ratione indiuiduitatis decreti, totus contractus re-
45 manet nullus, ut tradit *Adden. ad Rot. in rec. dec. 81. nu. 21. par. 8.* respondit *Rota in rec. decif. 97. num. 7. par. 15. & in Romana Locorum Montium 1. Februarij 1664. S. Sed clarior coram bo. mem. Ninot. inter eius impress. decif. 59. in rec. decif. 63. nu. 5. & 6. par. 12. & decif. 163. nu. 15. cum seg. par. 14.* si tamē constat, quod pars pecuniae versa est in extinctionem debito-
46 rum, pro quibus Mulier premebatur, vel ad quae tenebatur, eo casu cum aequitas non patiatur, quod locupletetur cum alterius iactura, teneatur pro illa rata, saltem actione in rem verso ad restitutionem pecuniarum, ut respondit *Rota in recen. d. decif. 163. num. 16. cum duobus sequen. par. 14.*

Quando autem plures causae fuerunt cumulatiue expressae, tunc si vna de per se
47 est sufficiens, & vera, sustinetur obligatio, licet aliae sint falsae, ut declarat *Adden. ad Rot. in rec. dec. 81. num. 108. par. 8.* cum alijs adductis per *Ros. in rec. dec. 221. nu. 3. par. 14.* secus verò quando plures causae
48 copulatiue expressae fuerunt, adeò ut Mulier ex omnibus causis simul mora fuerit ad se obligandum, etenim eo casu nedum ratione indiuiduitatis decreti, sed etiam quia ex omnibus causis Mulier inducitur ad se obligandum, cessante eius voluntate ob defectum alicuius ex causis expressio, obligatio non sustinetur, ut cumularis concordantibus distinguendo respondit, *Ros. in rec. dec. 171. num. 10. par. 11.*

Sicuti ex peculiari privilegio dotis sustinetur

netur illius permisso, & obligatio facta à
49 Muliere, etiam si de iure illi interdictum
sit à S. C. *Valleiano* pro alio se obligare
per *tex. in l. finali ibi vel sponderis pro*
qualibet Muliere, cum qua Matrimonium
licitum est omnino compellatur suam obli-
gationem adimplere C. ad S. C. Valleian. &
in l. Promittendo ff. de iure dotium.

Ità non obstante Statuto disponente,
50 quod in contractibus Mulierum requi-
rantur certæ solemnitates ad suppleendam
earum imbecillitatem, pro dote efficaci-
ter obligantur etiam non servatis solemnita-
tibus Statuti, ut tenent *Petrus Barboſ. in*
par. 1. leg. 1. num. 26. vers. sed his non
obstantibus ff. Solut. Matrim. latissime dis-
cussio articulo, & reprobat is contrarijs
respondit, & ità decisum fuisse testatur
Altograd. conf. 34. num. 8. cum seqq. qui
etiam num. 48. vers. & licet cum seqq. vol.
1. & post cum *Ciroeb. discept. 35. num. 24.*
cum seqq. examinat, quid dicendum quan-
do Mulier se ipsam dotali *Conciol. allegat.*
48. num. 51. cum seqq. Adden. ad *Buratt.*
dec. 924. num. 17. Rot. diuers. decif. 264.
num. 5. par. 4. post Pic. ad Statut. Vrb. dec.
13. coram Dunozet. iun. dec. 561. num. 3.
& dec. 919. num. 1. coram Royas dec. 450.
num. 4. coram Coccin. decif. 433. num. 1.
in rec. dec. 240. num. 1. cum seqq. par. 7.
& decif. 13. num. 7. cum seqq. par. 15. &
dec. 306. num. 7. par. 17. & procedit non
solum pro dote, sed etiam pro illius ante-
phato Barboſ. in allegat. l. final. numer. 4.
51 C. ad S. C. *Valleian.* Et augmento *Rosa*
coram Coccin. d. dec. 433. num. 2. & d. dec.
919. num. 4. vbi num. seq. limitat, quan-
dò augmentum fuit assignatum post con-
52 tractum mandatum, & sic quasi ad destru-
dandum Statutum.

Quæ principalis conclusio procedit qui-

dem in Muliere maiori, quæ potest obli-
53 gari pro dote; non autem in minore tam
masculo, quam femina, cum dos istoca-
su non reperitur privilegiata, sed Statu-
tum indistinctè loquens circa solemnitates
seruandas in contractibus minorum com-
prehendit etiam causam dotali, ut decla-
rando firmant *Barboſ. in d. l. final. num. 4.*
cum seq. Adden. ad Rot. in rec. decif. 460.
num. 228. par. 4. tom. 2. Conciol. loc. cit.
Rot. diuers. vbi supra num. 5. in rec. d. dec.
240. num. 8. cum seqq. par. 7. d. decif. 130.
num. 9. par. 15. coram Royas d. dec. 450.
num. 3. vers. nam obiectum, coram Duno-
zet. cit. decif. 561. num. 4. penes Torre-
de Pat. futur. success. dec. 117. nu. 3. cum
seqq. Iuxta tamen sublimitationem addu-
54 ctam supra in *Obſeruat. ad lib. 3. Rubr. 17.*
num. 62.

Sicuti quoque non sustinetur obligatio
Mulieris pro dote, sed rescinditur, quan-
55 dō remanet penitus indotata, non ob-
stantibus solemnitatibus statutarijs, & iu-
ramento, ut tenent *Ciriac. controu. 41. nu.*
9. in fine iuncta controu. 295. nu. 30. cum
seq. Pic. ad Statut. Vrb. gloss. 7. num. 240.
Bonden. alios cumulans colluct. 6. nu. 27.
ac 29. & aduertit Altograd. conf. 34. num.
finali, vol. 2. qui loquitur de Muliere;
quæ totam suam dotem pro alia dotali
obligauit, seu alienauit: Quod intelligen-
dum est cum modificatione præseruationis
medietatis dotis iuxta opinionem addu-
ctam supra num. 27.

Hinc licet ex dispositione nostri Statuti
expressè permiffum sit Mulieribus se obli-
gare posse tam pro dote filie, quam cu-
iusvis Mulieris; arcamen non sustineretur
obligatio nisi salua medietate dotis, si
ipsa Mulier alioquin remaneret penitus
indotata.

De Bonorum communium diuisione.

R V B R I C A XXVI.

AD remouendas difficultates, discordias, (A) ne chon rixas, quæ euenire solent
causa, & occasione diuisionis bonorum communium, vtque diuissio ipsa faci-
lius, quietius, ac expeditius fieri valeat. Statuimus, quod ad instantiam cuiuslibet
volentis diuidere, aut diuidi bona sua sibi communia quoquo modo, aut pro qua-
cunque parte cum aliquibus coniunctis, siue non, & quæ de iure diuidenda essent,
per Iudicem statuat terminus octo dierum cuilibet ex confortibus prædictis,
infra quem conuenire debeant inter se omnes ad partes cuique eorum contingen-
tes faciendas, & assignandas, aut in modo faciendæ diuisionis, aut per se ipsos, aut
vnum, vel plures ex eis, aut per alium, vel alios eligendum, vel eligendos ad hoc

R r

infra

infrà terminum inter eos statutum, vel statuendum, quod si non conuenerint vt suprà in eo termino, vel ab eis electi siue vnus, siue plures dictas partes non fecerint in eo termino vt suprà statuto, tunc ad instantiam cuiuscunque ex his diuisionem fieri volentis consortes ipsi omnes detineantur in Palatio ipsius Iudicantis, ita quod ex eo loco nullus exire queat sine licentia Iudicis ipsius donec statuerint diuisionem, & partes esse faciendas per vnum ex eis, quem maior pars saltèm, omnibus tamèn vocatis, elegerit pro magis idoneo ad hunc effectum, vel ratione maioris ætatis, aut maioris intelligentiæ, seu experienciæ, aut quauis alia ratione, quo non electo infrà octo dies à die eorum detentionis prædictæ, aut partes non faciente postquam electus fuisset infrà terminum quindecim dierum tunc immediatè sequentium, tunc partes faciat, & facere teneatur, & cogatur omni iuris remedio ille, quem fors ad faciendum elegerit, seu deputauerit, quod si etiàm sortitus ipse infrà alios quindecim dies partes ipsas non fecerit, qui prius ad diuisionem prouocauerit, vel voluerit bona diuidi, partes ipsas facere teneatur, ac cogatur, vt suprà, & quando plures concurrerent æquè, vel aliter esset dubium, aut altercatio, qui prius prouocauerit, vel voluerit bona diuidi, si ex eis non sit qui velit partes facere, tunc forte dirimatur quis ex his partes faciat, & quem fors declarauerit, partes ipsas facere teneatur, & cogatur vt suprà, hoc tamen semper prædictis addito, & declarato, videlicet quod minores vigintiquinque annis non teneantur, nec eorum agentes partes facere, nec ad id cogi valeant. Inter duos autèm tantum consortes volumus debere, & cogi facere partes prouocantes ad diuisionem, nisi aliter prouocatus vellet partes ipsas facere, & ipsi pariter prouocantibus, vel existentibus in controuersia, non existentie in promptu quis primò prouocauerit, sorte vt suprà dirimatur, & declaratur quis partes facere debeat, & cogatur vt suprà, minoribus vt suprà non cogendis ad partes faciendas, & quod in omnibus casibus prædictis diuisio fieri debeat, siue partes ipsæ fieri debeant bona fide, & non ad iniuriam, & beneficium vnus potius quàm alterius, & consideratis circumstantijs, quæ considerari solent, & debent de iure ad partes faciendas æqualiter, etiàm in diuidendo res pro rata quando commodè diuidi possunt, (B) vel assignando rem integram pro re, & è contrà, & supplendo in pecunia quando, & prout æquum fuisse, & aliter disponendo, & faciendo prout videtur melius sinceritati boni diuisoris, colloquio, & consilij etiàm peritorum adhibito, vbi diuidens, & partes faciens non haberet sufficientem cognitionem, & præstiro per eum diudentem iuramento solemniter de obseruandis, & considerandis prædictis, cuius iuramento etiam stari debeat se bona fide, & secundum conscientiam suam, & secundum consideranda vt suprà usum fuisse. Factis insuper partibus in omnibus, & singulis casibus prædictis sorte dirimatur quis primò, & qui successiue optare habeat vnus post alium vsquè ad vltimum inclusiue, & habeantur pro vno consorte etiam quò ad omnes effectus plures hæredes, vel successores in iure primi consortis, qui habuisset vt suprà diuidere, vel in diuisione esse, si ius tempore diuisionis penes eundem durasset, et prædicta diuisio mittatur executioni, tradita etiàm vnicuique possessione, vel quasi partis suæ, aut sibi acquisita, quam etiàm propria auctoritate, volumus vnumquemque sibi acquirere posse, remota in prædictis omni appellatione (C) etiàm legitima, quo ad effectum suspendendi executionem prædictam, nec non saluis infrascriptis, omni querela, ac recursu, aut reclamatione remotis, donec dicta diuisio sortita fuerit effectum vt suprà, recepta portione sua per quemcunque volentem dictæ diuisioni, et dictis partibus factis acquiescere. Declarantes tamen, ac volumus quod non

obftante quod aliquis acquieuerit, quifquis fuerit, dictæ diuifioni, et partibus vt fuprà, liceat ipfi, et vnicique ex prædictis confortibus querelare, et de nullitate, ac iniuftitia dictæ diuifionis, dictarumque portionum factarum proponere, et etiam in iudicio agere coram Iudice competenti, aut fi voluerit, vel coram Arbitris, et Arbitratoribus eligendis, et qui eligi debeant modo, et forma, de quibus, et prout in Statuto de compromiffis inter coniunctos eligendos infrà biennium à die factæ dictæ diuifionis, et partium prædictarum numerandum pro quacunque læfione, (D) etiam modica, quæ tamèn excedat valorem, aut æftimationem decem pro centenario, pro eo maximè, quod non fuerit facta æqualitèr, aut non feruatis prædictis, aut alijs de iure considerandis, et ex quibus consideratis æquior diuifio fieri potuiffet, quod tamèn biennium non currat minoribus durante eorum minori ætate, hoc tamèn femper declarato quod partes factæ ftare debeant, nec alterari etiam docto, aut offenfo de læfione allegata, et tunc, et eo cafu, illi et cuicunque, qui minus haberet, et qui læderet, vt fuprà, reficiatur per alium, vel alios pro rata, quatenus plus vnus haberet, quàm alius in pecunia, vel rebus prout magis voluerit reficere legitimè, vbi autèm querelans, vel de læfione dicens fateretur aliquam portionem non habere læfionem, et illa fibi officere cum effectù permutanda cum fua, tunc omnino fit exclusus à dicta querela, et læfione proponenda. Per prædicta tamèn non intelligimus effe derogatum quàm dici poffit de læfione fecundùm terminos Iuris communis considerabili infrà tempora præfcriptionum à Iure communi, vel aliter quàm à præfenti Statuto inductorum. Et quia de modo fortiendi poffet etiam effe difcordia dicimus, et volumus in cafibus prædictis modum effe debere, quem maior pars voluerit, aut in defectum maioris partis, quem Iudex declarauerit, et hoc Statutum de nouo additum, fit præcifum, et feruari debeat inuiolabiliter.

S V M M A R I V M.

- 1 *Diuifio bonorum inter fratres fplendorum, & deens familia destruit, & eff ad infiar diuifionis membrarum corporis humani, & n. 2.*
- Membra corporis diuifu deformitatem inducunt, & debitas functiones non faciunt nam. 1.*
- 2 *Diuifio faciendainter quas fit, vel non.*
- 3 *Diuifio inter fratres quomodo fit neceffaria.*
- 4 *Diuifione inter fratres promota varia controuerfia deinde folens euenire circa modum diuidendi.*
- 5 *Status in diuifione faciendaeft feruandum.*
Confuetudo in diuifione faciendaeft feruanda nam. 5.
- 6 *Diuifio de bono, & aquo faciendaeft.*
Bona fides in diuifione exuberare debet, nam. 6.
Sine freptu, & figura iudicij proceditur in diuifione inter fratres n. 6.
Iuramento fuper communionem bonorum inter fratres iuratur n. 6.
- 7 *Socius habens fundum proprium contiguum*
Tom. II.

- alteri diuidendo, tunc illi debes assignari fua portio ex illa parte contigua, & nam. 20.*
- 8 *Diuifio per saltus fingulos agros diuidendo non eff faciendae.*
- 9 *Maior in diuifione faciendae debet facere partes, & minor eligere fecundùm Canoniffas.*
- 10 *Intellige de maiori, qui diu adminiftrauit non de maiore natu.*
- 11 *Secundùm Legiffas nulla competis prerogatiua maiori in diuidendo, nec minori in eligendo, fed quomodo fit faciendae diuifio controuerfiat.*
- 12 *Diuifio faciendaeft per assignationem arbitris Iudicis prout affimatione.*
- 13 *Sorte, mediantibus bolliftinis dirimitur controuerfia, qua fupèr electione in diuifione emergit poffit factas partes aquales.*
- 14 *Vel Iudex assignat.*
- 15 *Sortis in iudicio fapè fiunt diuifiones.*
Diuifio inter fratres rufficos, qui fufceperunt prædia ad laborerium quomodo fit faciendae remiffiue n. 15.
- 16 *Commoditas in diuifionibus etiam fpectandaeft.*

- 17 *Permittenda non est diuisio, quando rei sub-*
stantiam corrumpit.
- 18 *Impossibilis diuisio indicatur, si res diuidere-*
tur longè minus valeret.
Rei indiuidua facienda est diuisio per parti-
tum, assignando uni rem, & alteri pre-
tium, vel per aliam modum congruen-
tem n. 18.
Habenti domum, vel fundum vicinum assi-
gnanda est in diuisione res vicina n. 20.
- 19 *Prætorendus est in re, qui habet maiorem*
partem in eadem re diuidenda.
- 21 *Licitiatio in diuisione admittitur, quando*
consortes in re indiuisibili habent aequa-
lem partem.
- 22 *Officij Notarij Capituli diuisio si facienda*
sit, uni debet adjudicari, & consocio assi-
gnatio solvenda est.
- 23 *Libri, & scriptura communet, apud quem ex*
hereditibus conseruari debeant remis-
sui.
- 24 *Appellatio suspensua ad effectum impedi-*
di diuisionis executionem non admitti-
tur per statum, sed solum in deuolu-
tione post datam illi executionem pu. 25.
Vide ibi.
- 26 *Contractus bona fidei est diuisio,*
Equalitas est seruanda in diuisione n. 26.
- 27 *Laso qualibet sufficit in diuisione.*
- 28 *Laso in sexta parte sufficit, quando diuisio*
facta fuit ab arbitris, vel iudicialiter.
Laso ultra dimidium sufficit ad rescinden-
dam venditionem factam à partibus,
n. 28. Vide ibi.
- 29 *Sciencij acceptans in diuisione bona fenda-*
lia, emphyteutica, vel fideicommissaria,
dam consocio obuenerunt bona libera,
non potest prætextu lationis eam impu-
gnare.
- 30 *Diuisio per errorem facta debet retractari,*
- 31 *Diuisio dolo, aut fraude facta debet retra-*
ctari.
- 32 *Diuisio per sortem facta, lationis causa re-*
tractari non potest.
- 33 *Nec per appellationem impeditur.*
- 34 *Potest tamen implorari officium Iudicis ra-*
tione enormis lationis. Declara. a. 35.
- 36 *Solemnitates statutaria circa contractus mi-*
norum requiruntur etiam in diuisione,
quomodo sit actus necessarius.

OBSERVATIO.

Diuisio bonorum inter fratres splen-

A animaduertit Gixz. in *Addit. ad Cappy. latr.*

decis. 28. num. 10. cum seq. & est quasi ad
instar diuisionis, & separationis membro-
rum Corporis humani, quæ vnita consti-
tuunt, & component vnum Corpus inte-
grale, & perfectum, diuisum vero, vel ca-
uens aliquo membro deformitatem indu-
cit, nec æquè benè suas functiones prout
antè operetur. Vnde Diu. Bernardus in
Epistola, quam scripsit Raymundo de Diui-
sione inter fratres fienda super hereditate,
ita respondit si sunt Nobiles, melior quan-
doque aliorum filiorum dispersio, quam ba-
reditatis diuisio; si sunt laborantes faciant,
ut velint; si sunt Mercatores, iustior est di-
uisio, quam communio, nè vnius infortu-
nium alteri imputetur, vt refert Fab. de
Giesebis in autb. Notissima in fine C. de Inof-
fic. testam. Verum quid genia, & tempera-
menta etiam inter fratres, & sanguine
coniunctas quandoque sunt adeo varia,
& antipatica, vt in inimicitias capitales
conuertantur, & aliquando ob communio-
nem ad arma deueniatur, vt præter quoti-
dianam experientiam comprobatur Gixz. ubi
suprà num. primo cum seq. proinde ad cui-
tandum maius malum, diuisio tunc est ne-
cessaria, & medicinale remedium etiam à
prudencibus Viris iudicetur, vt admonet
Cappy. latr. decis. 168. num. 10. in fine.

Parum etiam esset si capta resolutione,
deueniendi ad diuisionem; ad eam con-
corditer, & animo sedato, & composito
ad eam deueniretur, sed discordias discor-
dijs addendo, vt plurimum inscitantur va-
riæ disputationes iam circa res, & bona,
quæ sub diuisione contineri debeant, quàm
circa modum eam faciendi, & vt status do-
mus, eò magis omnibus patefiat, non eru-
bescunt ad iudicium contentionis prouo-
care, & acerrimè disputare.

Omissa discussione eorum, quæ sunt
diuidenda, ac occasione diuisionis conse-
quenda, cum determinatio regulanda sit se-
cundum qualitatem patrimonium, & con-
tingentiam casuum, quorum multi videri
poterunt penes *Michalor. de Fratrib. &*
Merlin. de Legitim. Zaccaria de Salar. qu. 31.
num. 7. cum seqq. tantummodò ad normam
præsentis Rubricæ, quæ quò ad sequestra-
tionem in Palatio non seruatur, subnectam
aliqua circa modum diuidendi; præmit-
tendo pro constanti, quod quando viget
Statutum, illud est seruandum, vt firmat
Cappy. latr. decis. 28. num. 21. ibique Ad-
den. num. 15. prout pariter seruanda est
consuetudo; si adit, vt docent Cappy. latr.

8 & Adden. ubi ſuprà, & Michalor. de Fratrib. par. 3. cap. 38. num. 17.

Præmittendo etiã quod diuiſio faciendæ eſt de bono, & æquo S. *quædam verſ. in quibus Inſtit. de Actiõ. l. 1. Maioribus Cod. Commun. vtriuſque Iudic. nãm in diuiſione bona fides exuberare debet, vt vtramquẽ conſuſionem firmat Michalor. ubi ſuprà num. 18. Gratian. diſceptat. 160. ſub n. 18. Et quando agitur inter fratres ad diuiſionem proceditur ſummariè, & ſine ſtrepitu, & figura iudicij, cùm etiã ſtetur iuramento ſuper communione bonorum, vt relato *Muta ſuper Conſuetud. Panorm. cap. 56. num. 33.* notat Gratian. ubi ſuprà num. 19.*

Præmittendum vltcriùs, quod in diuiſione conſiderari debet Loci contiguitas, vt ſi vnus habeat fundum proprium propè fundum diuidendum, ipſi ex illa parte portio assignari debeat ad *text. in l. 1. Quicumque la. 2. C. de Omn. agr. deſenſ. lib. 11. & aduertit Michalor. diſſo cap. 38. num. 35.*

Præmittendum deniquè, quod non debet fieri diuiſio per ſaltus, ſingulos agros diuidendo, ſed partes debent assignari ſeparatæ, vni nempe in vna parte, & alteri in alia parte, Michalor. ubi ſuprà num. 26. Fontanell. de Paſſ. nupt. clauſ. 4. gloſſ. 9. par. 2. num. 47. Barz. decif. 100.

Hinc etiã non eſt facienda diuiſio rei, quæ commodam non patitur diuiſionem, vt dicam infra.

Varie ſunt opinioniones quò ad modum ſeruandum in diuiſione faciendâ; Nãm ſecundùm Canoniſtas maior debet facere partes, & minor eligere, quæ opinio deſumpta eſt ex cap. primo de Paroch. & vterior iudicatur ea ſaſ. in S. *quædam num. 65, cum duobus ſeqq. Inſtit. de Actiõ. Michalor. de Fratrib. par. 3. cap. 38. num. 10. Ciroch. diſcept. 67. num. 86. Fontanell. de Paſſ. nuptial. clauſ. 4. gloſſ. 9. par. 1. n. 35. cum ſeqq. iuncto num. 45.* ubi approbat hunc modum diuidendi *Muta in Conſuetud. Panorm. cap. 56. num. 12. cum ſeqq. & de ciſ. 53. num. 15.* pleniffimè cumulatim concordantibus Capyc. laſtr. cit. decif. 38. num. primo iuncto num. 21. ubi poſt relatas omnes opinioniones concludit, quod in Terris Eccleſiæ ſeruanda eſt hæc opinio cum alijs relatis per *Ros. coram Vbald. decif. 850. n. 6. cum ſeq.* Quod conſonat cum auctoritate *Dias Ambroſij lib. primo de Abraham cap. 3. bii Firmor diuidas, infirmior eligit, nã ha-*

beat quod conqueratur, electionis enim ſua partem non poteris columinari.

Intelligendo de maiori, non quidẽ natu, ſed de maiori, qui diu adminiſtrauit, 10 eo quia veriſimile ſit ipſum de valore rerum communium eſſe meliùs informatum, vt docet Abb. in diſſo cap. primo n. 4. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. cenſur. 2. caſ. 124. num. 4. cum duobus ſeqq. qui tamẽ num. 6. in fine reponit in Iudicis arbitrio quis dicatur maior *Ciroch. loc. cit. num. 16. in fine*, alios refert *Ros. coram Vbald. d. decif. 850. num. 7.*

Secundùm verò Legiſtas nulla competit prerogatiua maiori in diuidendo, & minori 11 ri in eligendo, vt cumulatim DD. dixit *Ros. coram Vbald. d. decif. 850. num. 8.* & hanc opinionem Legiſtarum ſeruandam, eſſe in Terris iuriſdictioni ſeculari ſubiectis, tradit Gizz. loc. cit. n. 17.

Sed quomodò ſit expedienda diuiſio iſdem Legiſtis non conueniunt inter ſe, vt videre eſt penes Vbaldum d. decif. 850. n. 9. cum ſeqq. ubi reprobat opinionem tenentium, quod qui habet maiorem partem, habeat electionem, proũt etiã reprobat aliam opinionem, quod res ſit expedienda per ſortem, quando aliter fieri poſſeſt diuiſio.

Vterior tamẽ, & receptior opinio eſt, quod diuiſio faciendâ ſit per assignationem 12 arbitrio Iudicis iuxrà DD. cumulatim per Michalor. d. cap. 38. num. 15. cum ſeqq. vt concordantibus relatis reſpondit *Ros. coram Vbald. allegat. decif. 850. num. 18. & decif. 879. num. finali* præuia tamẽ æſtimatione, vel ab ipſo Iudice, vel ſacienda iudicio Peritorum à patribus, vel ex officio eligendotum, vt laſtr. firmat Sanz. de Diuiſion. bonor. lib. primo cap. 4. num. primo cum pluribus ſeqq. & lib. 2. cap. 10. num. 3. & hunc modum tanquã magis iuſtum, & æquum, ac ſatisfactioni pattum, & propriæ conſcientiæ accomodatam comendat Fontanell. de Paſſ. nuptial. clauſ. 4. gloſſ. 9. par. 2. num. 46. ubi docet praxim *Ros. in dd. decif. 850. num. 19. & 879. num. finali* ubi mandauit assignationem faciendam arbitrio Iudicis, præuia æſtimatione Peritorum.

Conſtitur verò æqualibus patribus, vel per Iudicem, vel per Peritos commu- 13 niter, vel ex officio electos, ſi quaſtio ſuper electione inter partes emerget, tunc contronerſia per ſortem medianribus bullectinis, ſcõ cattulis eſt dirimenda ita Bart. in l. 2. num. 6. C. Quando, & quib. quarta part

*pars lib. 10. & prosequitur Menoch. dicto
cas. 123. num. 3. in fine. & Fontanell. loc. cit.
sub eodem n. 46.*

Nam ad minorem non spectat electio,
quando partes factæ fuerunt ab Arbitris,
14 vel à Iudice, cum tunc sorte eligatur, vel
Iudex assignet, vt declarando docet Gra-
rian. *discept. 160. n. 11. Rotacor. Crescent.
decis. 3. de Arbitr.*

Diuisiones liquidem sæpè sunt iudicio
sortium, vt probatur ex l. 2. *vbi gloss. in
15 verbo sortium C. Quando, & quib. quar.
pars deb. lib. 10. & l. Si duobus in princ. C.
Commun. de Legat. ibique Bald. num. 3. &
tradit Fenzon. ad Statut. Urb. lib. 1. cap. 101.
num. 14.*

Quomodo verò facienda sit diuisio inter
fratres rusticos, qui suscepunt prædia ad
laborerium, & quorum aliqui habent filios,
alij verò non, vel pauciores vide *Cost. de
Rata rata quest. 48. Michalor. de Fratrib.
par. 2. quest. 35. qui reprobatur Borgnin. de-
cis. 11. par. 2.*

Quia in diuisionibus etiã commoditas
B spectanda est l. Non amplius S. cum bonorum
16 iuxta gloss. ff. de Legat. primo, & aduertit
Michalor. de Fratrib. par. 3. cap. 38. n. 22.
Et quando diuisio rei substantiam contum-
17 pit, non est permittenda Bald. in l. Sabi-
nar S. si de vestibulo ff. Commun. diuid. Mi-
chalar. loc. cit. num. 28. & Fontanell. de
Pañ. nupt. claus. 4. gloss. 9. par. 2. num. 72.
Et eo casu iudicatur impossibilis diuisio,
quando si res diuideretur longè minùs va-
18 leret, vt prosequitur Michalor. num. 29.
Fontanell. loc. cit. num. 76. Et tunc vnus
ex socijs debet habere rem, alter verò
pretium, vt docet Michalor. loc. cit. n. 30.
cum in re indiuidua facienda sit diuisio per
partitum, seu æstimationem, vel iuxta
alium modum congruentem l. Ad officium 3.
C. Commun. diuid. alijs relatis docet Gra-
tian. *discept. 160. num. 26. vers. dummodò
cum seq. Conciol. ad Stat. Eugub. lib. 2. cap. 67.
n. 16. cum seq.*

Aduertendo, quod vertente controuersia
inter Confortes, quis nempe ex eis de-
19 beat habere rem, & quis pretium præfe-
rendus est qui in re partem maiorem ha-
bet Fontanell. loc. alleg. num. 81. cum seqq.
Michalor. dicto cap. 38. num. 24. iuncto
num. 31. & Barz. decis. 100. num. 10. cum
seq. & Conciol. loc. mox. citat. num. 17.
20 vbi d. nu. 17. firmat, quod habenti do-
mum, vel fundum contiguum assignanda
est pars rei diuidendæ illi adherens.

Et si fuerint pares admittitur licitatio,
21 vt firmant Michalor. ibidem num. 32. &
Fontanell. num. 85. cum seq. si verò licita-
tione non vtantur, relinquatur arbitrio Iu-
dicis, qui sortes eligere debet Michalor. d.
n. 32. & Fontanell. n. 86.

Hinc si facienda esset diuisio Officij No-
tariatus Capitolini, qui penes vnum dum-
22 taxat remanere debet, prout æstimatione
adiudicari deberet vni refuso pretio al-
teri, vt respondit Rot. sor. V. bald. dec. 879.
n. 16. vers. ciscare secundum.

Apud quem autem ex hæredibus con-
seruari debeant libri, et scripturæ commu-
23 nes, sequuta diuisione inter eos vide An-
dreeol. *Controu. 152. & Gizz. in Addit. ad
Capp. latr. decis. 128. num. 18. cum seqq.*

Appellatio suspensiuæ ad effectum im-
C pediendi executionem diuisionis legitur
24 expressè prohibita à nostro Statuto, cuius
dispositio cum non possit tergiuerfari, est
seruanda Piganti. ad Statut. Ferrar. lib. 1.
rubr. 71. n. 8.

Postquam verò diuisio mediante execu-
D tione sortita fuerit effectum, tunc per Sta-
tutum admittitur impugnatio illius tam ex
25 capite nullitatis, quam iniustitiæ, & læ-
sionis etiã modicæ dummodò excedat
valorem decem pro centenaria; Vnde
sublata est controuersia, quæ sit inter DD.
circa læsionem requisitam pro rescissione
diuisionis, quæ cum sit contractus bonæ
26 fidei, in quo æqualitas est seruanda l. Vn-
dè si Nerue ff. pro Socio Bart. in l. Societa-
tem S. arbitratorum num. 25. ff. eod. & de bo-
no, & æquo procedendum ex allegatis su-
pra num. 6. cum diuidens non habeat ani-
mum vendendi, vel permutandi, sed di-
uidendi, & æqualem portionem pro iure
suo in eisdem bonis consequendi, proinde
27 quælibet læsio de Iure communi sufficit, vt
tradit doctissimus, & diligentissimus D. Ca-
rolus Antonius de Luca in Animaduers. ad
Gratian. *discept. forens. cap. 788. num. 4.
& quod si sit facta ab Arbitris, vel iudicia-
28 litèr, sufficiat læsio in sexta parte, vt voluit
Cyrac. *Controu. 325. num. 28. si verò facta
fuerit à partibus, tunc rescinditur quando
adeit læsio, vltra dimidiam, vt distinguen-
do firmat Conciol. ad Statut. Eugub. lib. 2.
rubr. 67. num. 13. cum seq. & diuisio non
fecerit transitum in iudicatum, ex eo enim
fodit appellari potuit, & non fuit appella-
tum in melius reformari non debet, vt do-
cet Michalor. dicto cap. 38. num. 21. Nisi
sciens taliter facta fuerit diuisio, nam si
scien-**

scienter acceptando, vni obuenerint bona
39 feudalia, & emphyteusica, vel fideicom-
missaria, aliter verò bona allodialia, & li-
bera non poterit retractari diuifio prætextu
læfionis, aut decepçionis, quoniàm sciens,
non decipitur, nec læditur, vt tradit *Coffa*
in tractatu, Aut sciebat, aut ignorabas di-
stinct. 32. n. 1. cum duobus seqq. & *Marta*
conf. 158.

Pariter etiàm quolibet læfio suffragatur
quoties diuifio facta fuit per errorem, iux-
30 tà *tex.* in l. *Post. diuifionem C. de iuris*, &
fact. ignorans. D. de Luca loc. cit. eod. nu. 4.
vers. *præterea*, *Conciol. loc. allegat. num.* 15.
31 Vel per dolum, aut fraudem per *tex.* in l.
Maiores ibi, & quod inæqualiter gestum
esse confiteris in melius reformabitur, ma-
xime si aliquid perperam in ea factum inue-
niatur C. *Commun. vtriusque iudic.* & pro-
sequitur de Luca *ubi supra* num. 4. vers. *ad*
hoc, & num. 5. vbi subdit sufficere læfio-
nem ascendentem ad sextam partem *Mi-*
chaelor. cit. cap. 38. num. 19. & respondit
Rota coram Cels. dec. 286. per tot.

Notandum, quod diuifio bonorum per
sortem facta læfionis causa retractari non
32 potest, vt declarat *Caldas ad l. Si Cura-*
torem verbo, vel *aduersarij dolo* num. 13.
C. de In integr. restit. quem sequitur *Fenzon.*
ad Statut. Vrbis lib. primo cap. 101. n. 15.
33 Nec per appellationem impediri valet, quia

non datur appellatio à sententia lata per
sortem, cum fortuna non habeat superio-
rem in hoc mundo, vt relato *Bald.* &
Franch. firmat Fenzon. loc. cit. num. 16. cum
seq. Poterit tamen iudicis officium imple-
34 ri ratione enormis læfionis, vt tenet
Franch. in Rubr. de Appellat. num. 10. & 11.
Odd. de Rejit. in integr. quest. 66. sub n. 25.
vers. *sublimitans DD. & Barbos. Vol. d. ci-*
fui. 62. num. 7. lib. 2. & ita fuisse resolu-
tum à *Sac. Consilio Neapolis* mandante *Ma-*
gna Curia Vicaria fieri apperium bono-
rum ad vnumquem, ne ex tribus iudicio
sortis peruentorum, & si constaret de enor-
mi læfione procederetur ad ita ratam diuifio-
nem, vt testatur *De Luca loc. allegat.*
num. 5. vers. *de Rescissione*. Quod declara-
35 procedere, quando diuifio facta fuit per
sortem Iudicis auctoritate, nec à diuifione
appellatum fuerit, ita in iudicatum tran-
siuerit, vt declarat *Fenzon. vbi supra*
num. 19.

Notandum etiàm quod licet diuifio sit
actus necessarius, attamen cum in ea con-
36 tingere possit læfio, proindè in diuifione
facienda cum minore seruari debent solem-
nitates requisitæ à Statuto in contractibus
minorum, in quibus lædi valens, vt respon-
dit *Rot. coram Ludouif. decis.* 496. num. 6
cum seqq.

De Sumptibus Funerum.

R V B R I C A XXVII.

Q Voniàm multoties dubitari contingit quanta esse debeat expensa Funeris, quæ
detrahi debeat ex dotibus, seu in consignatione legitimarum, aut in restitu-
tione hæreditatum, seu fideicommissorum, & in quibuscunque casibus, in quibus
dicta funeris impensa de iure deducenda venit. Eapropter præsentī lege Sancinius
ne alicui in prædictis casibus, seu aliquo eorum, vel simili pro expensa Funeris pe-
tere, vel retinere, aut computare possit vltra quinque pro centenariio, quando dos,
seu bona, de quibus petitur restitutio in parte, vel in totum non excederet sum-
mam librarum quingentarum bonon. Abindè verò supra vsque ad mille libras
quatuor pro centenariio, à mille verò libris supra vsque ad duo milia, tres libras
tantum pro centenariio. Abindè verò supra vsq; in infinitum libras duas bonon.

S Y M M A R I V M.

- 1 Anima Defunctorum quatuor modis soluuntur, de quibus ibi.
- 2 Curatio funeris, conditio sepultura, & pompa exequiarum magis sunt viuorum solatia, quàm subsidia meritorum.

- 3 Episcopus permittere non debet superbas, & scandalosos sumptus funerum.
- 4 Statutum Laicorum circa reductionem luxus, & expensarum funerum valet. Decl. n. 5. Vide ibi.
- 5 Pompa funeris attendat in suffragium animæ defuncti remissionem n. 5. in fine.

- 6 *Expensarum suarum quoniam taxanda est arbitrio Iudicis habita ratione ut ibi.*
- 7 *Expensa funerum, & exequiarum facienda est iuxta qualitatem, & facultates defuncti, adeo ut iuxta has circumstantias debeantur emolumenta Parocho, non obstante quod ipse mandasset humili modo funerari.*
- 8 *Quantitas dotis mulieris defuncta quantum detrahenda, & retinenda sit pro expensis funeris.*
- 9 *Funeris expensarum appellatione qua veniant n. 10. & 14.*
- 10 *Expensa ultima infirmitatis funeri equiparatur, & habet eandem prioritatem alijs creditoribus. Decl. n. 12.*
- 11 *Actio quantum competat pro expensis ultima infirmitatis.*
- 12 *Vestes lugubres servorum, & familia veniunt appellatione expensarum funeris. Decl. num. 14.*
- 13 *Expensa funeris preferitur omnibus creditibus etiam anterioribus. expressam hypothecam habentibus aq. doti. Ampl. n. 16.*
- 14 *Ex Dote Vxoris prae defuncta detrahenda est impensa funeris.*
- 15 *Marius mortua Vxor non tenetur subire onera matrimonij.*
- 16 *Marius tenetur pro rata laici dotis concurrere ad expensas funeris Vxoris. Decl. ut ibi.*
- 17 *Repeti, an, & quando possint expensa funeris facta ab habente affectionem, sanguinisque coniunctionem, absque protestatione repetendi remissionem.*
- 18 *Funerum, & eorum expensarum materiam transacti adducuntur.*
- 19 *Vidua debetor Rheda, qua vicebatur vivente viro,*

OBSERVATIO.

- A** Nimix Defunctorum quatuor modis solvuntur; Aut oblationibus Sacerdotum, aut precibus Sanctorum, autium cognatorum, aut charorum elemosynis; Curatio vero funeris, conditio sepulture, & pompae exequiarum magis sunt vivorum solatia, quam subsidia mortuorum, ut scripsit Sanctissimus Pontifex Gregorius VII. Bonifacio Archiepiscopo in canon. *Anima 13. quasi. 2.*
- Vnde Dioecesanus nullatenus permittere debet graves, superbos, & scandalosos sumptus ad ostentationem potius superbiae, & inanis gloriae, quam ad exequias factos, ut advertit *Murga Disquisit. moral. tom. 1. tract. 9. sect. 1. §. 2.*

Imò etiam Laici statuere possunt circa reductionem luxus, & expensarum, quae sunt ad pompam vivorum videlicet, quod multi non induantur vestibus lugubribus, ne pannis nigris apparentur cubicula, & de alijs similibus. Secus verò, circa expensas respicientes suffragium Animae defuncti, quales sunt impensae, quae sunt circa Clericos ad associandum Cadavera, & orandum pro anima, vel circa spiritualia, vel Sacra, vel Cereos, & Cruces, & alia respicientia Sacros ritus, vel utilitatem Ecclesiae, & Ecclesiasticorum, ut distinguendo firmant *Marta de Iurisdic. par. 4. centur. 1. cap. 54. Bellet. Disquisit. Cleric. par. 2. de Exempt. Cleric. a Statut. saecular. §. 3. num. 17. Murga disquisit. moral. tom. 1. tractat. 9. sect. 1. §. 2. Grass. de Effect. Cleric. effect. 2. nu. 467. cum duobus seqq. Amosaz. de Caspys lib. 6. cap. 4. num. 24. cum seqq. Diana in Summa in verbo Statutum laicale num. 9. Thomas del Bene de Immunit. Ecclesiae ap. 8. dub. 4. num. 1. & 6. vbi de Cereis, candelis, culcistris, & post relatam contrariam opinionem non negat in praxi consulendum, quod circa haec non possunt statuere Laici, quia non solum ad honorem temporalem defuncti, sed etiam ad elemosynam Ecclesiae, Clericorum, & Religiosorum tendunt *Lawor. Flucnybat. tit. 2. cap. 16. num. 23. teper*, quod Statutum Laicorum disponens, quod in Sepulturis non impendatur, nisi certa quantitas non valeat, tanquam de annexis spiritualibus Conciliorum ad Statutum *Eugubij* disponens, quod consanguinei primi gradus non comitentur cadavera ad Ecclesias, ne ibi eorum seditibus Divina Officia perturbent in lib. 5. rubr. 38. num. 1. cum seqq., & respondit *Rot. coram Cerro de eis. 542. num. 12. iuncta de eis. 773. num. 9. in recens. de eis. 252. num. 12. par. 16. & de eis. 377. num. 22. vers. minus cum seqq. par. 17.**

Hanc materiam, An scilicet pompa funebri in transportando cadaver ad Ecclesiam, & in consociendo catafalchum teneat in suffragium Animae defuncti late tractat *Naurath de Vita, & morte hominis.*

Circa quantitate expensarum in funeribus erogandam regulatire taxanda est ad arbitrio Iudicis, habita ratione ad facultates, ad conditionem personae, ad tempus, & consuetudinem loci, iuxta *text. in l. si quis sepulchrum §. sumptus, & l. Et si quis impendat §. aequum ff. de Religio. & sumpt. funer. Hodiern. ad Sued. de eis. 112. num.*

num. 10. cum duobus seqq. Rot. coram Coccin. decif. 1903. num. 17. & eodem Priolo decif. 416. num. 9. & in necis. decif. 3. num. 3. cum seqq. par. 11. & quod cultus funerum, & exequiarum fieri debeat iuxta qualitatē, & facultates defunctorum, adeo iuxta has circumstantias debeantur emolumenta funeraria Parochis, non obstantē, quod defunctus habitu Religioso indutus, seu quovis alio modo humili, iuxta ipsius dispositionem funeretur plenissime defendendo Parochos con socios respondit celeberrimus Canonista D. Jacobus Pignatellus consult. 125. tom. 4. Statutum nostrum nihil disponit, bene quidem ad tollendas controuersias, quæ contingere possunt in detractione huiusmodi expensarum occasione restitutionis dotis, aut bonorum, ex quibus illæ deducendæ sunt, decreuit quantitatē ex eisdem bonis, seu dote retinendam, seu detrahendam. Alioquin appellatione expensarum funeris venissent, & continerentur omnes, quæ cadaveri præfate in luminaribus, Custodiis vestibusque ipsius, ac illæ, quæ sunt in deferendo mortuos ad Sepulturam, in pulsatione campanæ, apertura sepulcræ, in Cera, pane, qui distribuitur pauperibus, in Missis, & sacris Cæremoniis peragendis, in oblationibus, alijsque obsequiis pro Animæ commendatione, vt tradiderunt Gutierrez Præf. 99. lib. 2. quæst. 72. Hodiern. ad Surd. decif. 112. num. 9. Merlin. de Legib. lib. 2. tit. 1. quæst. 15. num. 8. Viudecif. 307. lib. 2. Surd. decif. 255. sub num. 26. cum seqq. & Rot. coram Coccin. decif. 2103. num. 6. vbi cum Gerio Spin. & Rodriguez subdividit inter istas expensas computari illas pro Anniversario factas.

Computantur etiā expensæ vltimæ in 30 firmitatis, quæ funeri æquiparantur, & habent eandem potioritatem, & prælationem alijs creditoribus, cum non minus Republicæ interfit viuentes homines conservari, quàm mortuos sepelliri secundum veram opinionem, vt respondit Roland. conf. 14. num. 25. cum seqq. lib. 1. Merlin. loc. cit. num. 23. Surd. decif. 255. num. 35. cum seqq. vbi aduertit, quod licet non detur pro istis adio funeraria, quia illa committitur solum pro ijs, quæ circa defuncti cadaver. erogata sunt, tamen datur petitio non minus favorabilis, quàm sit causa funeri. Canter. Variar. resolut. par. 1. cap. 9. num. 9. vbi declarat procedere in expensis 22 meræ necessitatis, non autem factis ex pro-

digalitate, & firmavit Rot. coram Coccin. vbi supra num. 7.

Connumerantur etiā vestes lugubres, maxime seruatorum, & familiaris, vt respondit 13 Rot. coram Coccin. decif. 1937. num. 1. quoties viget consuetudo, vt respondit Surd. cit. decif. 255. sub num. 27. cum seqq. vbi quod admittitur, quando viget consuetudo, quod familiaris tota sequatur funus, & 14 interfit Missis; Vt potest procedere, quando versatus in personis, in quibus non decet prætermittere, vt tenet Hodiern. ad Surd. decif. 112. num. 11. Fontanell. de Pact. nupt. claus. 6. gloss. 2. par. 5. num. 33. & num. 32. consuluit, quod non confidat quis in probatione expensarum, sed vltorius procedat ad probandum, quod debebant fieri secundum qualiter personarum, & loci.

Contrarium nihilominus indicavit verius De Luca in Observatione ad Franch. decif. 403. & Bertrand. conf. 304. lib. 1. Gutierrez. quæst. 30. num. 5. & Rouit. conf. 91. num. 12. lib. 1. ea ratione, quia expensa funeris dicitur illa, quæ tangit cadaver.

Et creditum pro expensa funeris præfertur omnibus creditoribus etiā anterioribus expressam hypothecam habentibus, ac dori iuxta opinionem æquiorē, & magis receptam, vt reprobat contraria opinione, quàm secutus fuerat Franch. decif. 51. tenet Poest. resolut. 104. num. 9. Fontanell. de Pact. nupt. claus. 6. gloss. 2. par. 5. num. 26. cum seqq. vbi testatur in causa propria succubuisse Carleual. de Iudic. tom. 2. lib. 1. tit. 3. disputat. 29. num. 7. Quexada dissentiat. 24. num. 4. cumulat concordantibus Murga disquisit. moral. tract. 9. sect. 1. §. 3. num. 1. plenè examinato articulo firmavit Cappel. latr. decif. 47. ibique Adden. Surd. decif. 255. num. 28. & respondit Rot. coram Ludouic. decif. 421. num. 1. cum seqq. coram Pentinger. decif. 225. num. 3. & coram Dunozeatun. decif. 576. num. 20. cum duobus seqq. vbi etiā affirmat procedere siue expensæ factæ fuerint ab ipso hærede defuncti, siue ab alio extraneo; Erquidem præter alias rationes, quia istud non est debitum defuncti, vt cætera, sed illius hereditatis, vt præceteris animaduertit Fontanell. vbi supra num. 27.

Detrahenda verò est impensa funeris Vxoris præ defunctæ ex dote, cum Mulieres ex dotibus suis sint funeralandæ, & 17 huiusmodi onus spectat ad eum, ad quem

dos pertinet *text. in l. in cum ubi gloss. in verbo confert. & l. seg. & in l. Celsus cum seg. ff. de Religio. & sumpt. funer.* Fontanell. de Pat. nupt. loco cit. num. 20. & pluribus concordantibus adductis firmavit. Rot. in recent. decis. 3. num. 2. par. 11. Non autem spectat ad Maritum, qui postquam Vxor est mortua non tenetur, subire onera Matrimonij, vt. aduertit 18. Fontanell. loco cit. num. 19. cum seg. & solum tenetur concurrere pro rata lucri dotis, 19. quod consecutus est, vt dixit. Rot. coram Ludouic. decis. 573. num. 9. Vnde eidem Marito competit retentio dotis pro expensis funeris Vxoris, vt respondit. Roder. consil. 39. num. 2. cum seg. vbi declarat procedere pro expensis necessariis ad honestam cadaveris humationem, non autem pro immoderatis.

An autem impensæ funeris erogat per eos, in quibus consideratur affectus, sanguinisque coniunctio absque protectione repetendi, possint repeti, vide D. Carolam Antonium de Luca loco cit. num. 2. cum seg. vbi DD. hinc inde adducit.

Qui alia desiderant circa materiam funerum, expensarum adeat Afm. in h. si quis sepulcrum s. sumptus ff. de Religio. &

sumpt. funer. Dulph. de Sepultur. & cap. 92. & 10. Carpan. ad Statut. Mediolan. tom. 2. cap. 449. cum seg. iuncto cap. 444. 455. cum seg. & cap. 465. cum seg. Frutemberg. de Rescript. morator. tit. 10. consil. 68. de modo contrahendi pauper. num. 17. cum seg. Knipschild. de Iurib. & priuilegiis Ciuium Imperiali lib. 5. cap. 13. cum seg. Phaulces. de Ecclesi. Cathedral. cap. 17. num. 150. & 197. Lanor. Labras. variat. tit. 2. de Præf. & recent. fuerandi more, Amos. de Causis p. 5. lib. 6. cap. 4. cum duobus seg. Murg. Disquisit. moral. tom. 1. tract. 9. sect. 1. & sect. 2. vbi de expensis funeum in particulari, nempe Summi Pontificis, Cardinalis Legati, Cardinalis non Legati, Nuncij Apostolici, Visitatoris Apostolici, Colledoris Apostolici, Patriarchæ, Primatis, Archiepiscopi, Episcopi, Prælati inferioris, Præpositi Collegiatæ, & Canonici Cathedralis, & Collegiatæ, Parochi, Beneficiarij, Coadiutori, Cappellani, Commendatarij, Religiosi, Nouitij, Filij, Patris, Vxoris, Pauperis, & Serui Noui, decis. 84. qui 22 respondit pro Vidua, vt ei debeatur Rheda, qua vtebatur viuenti viro prætendentes lugubres.

De Custodibus Portarum.

R V B R I C A XXVIII.

Statuimus, & ordinamus, quod Custodes Portarum non audeant, vel præsumant accipere aliquam rem, videlicet scænum, aut ligna, & similia ab aliqua persona conducente ligna, scænum, aut similia in Ciuitatem Fauentia, seu suburbia, etiam à sponte dare volentibus, sub pœna librarum trium bonon. pro qualibet vice, qua contrafactum fuerit, & quilibet possit accusare, & habeat medietatem pœnæ prædictæ, & credatur Sacramento accusatoris.

S V M M A R I V M.

- 1 Porta Ciuitatis sunt partes murorum.
- 2 Porta Ciuitatis sancta, & quodammodo Divini iuris dicuntur.
- 3 Portarum Ciuitatis non minus quàm murorum est habenda ratio tempore pacis, & belli.
- 4 In portis Ciuitatis non potest aliquid moliri, neque habitari absque Principis permissione.
- 5 Custodia portarum Ciuitatis est antiquissima.
- 6 Conservari debent porta Ciuitatis ab eo, qui habet maius interesse.
- 7 Claves portarum Ciuitatis custodire est officium Dignitatis, & habet aliquam immunitatem.
- 8 Custodes portarum Ciuitatis possunt ismarcas, & transientes perquirere, an habeant aliquid prohibitum. Vide ibi.
- 9 Gabellorij, seu eorum Officiales molesti, & diffidiles se reddere saltem præsertim cum Clericis, & Ecclesiasticis in ijs locis, in quibus sunt exempti ita in ingressu, & egressu introitu, vel exortationibus impediant, aut retardent, quod non est permittendum.
- 10 Clerici, & Ecclesiastici exempti in ingressu, vel egressu Ciuitatis sossitis, quod ostendunt

dant res, quas introducere, vel extrahere intendunt Officiali Gabellarij, & super earum pertinentia, & quod non sint destinata negotiationi statueretur coram iuramento.

11 Iudex Ecclesiasticus cognoscere debet omnes controuersias inter Ecclesiasticos, & Gabellarios, eorumque Officiales.

12 Portarum Ciuitatis materiam tractantes.

13 Merces in Commissum, an, & quando incidat ob vectigal non solum, vel quia non fuit pettum à Gabellario, vel non denunciatum, vel ob ignorantiam transseuntis cum mercibus.

OBSERVATIO.

1 **P**ortæ Ciuitatis, quæ sunt murorum partes Petr. Gregor. Tholosan. de Rep. lib. 2. cap. 13. num. 10. Sanctæ, & quodammodo Diuini Iuris dicantur S. Sancta ubi Harprecht. Insuper. de Re. diuis. & illarum non minus quam murorum habenda est cura Knipschild. de Iurib. & priuilegiis Ciuit. Imperial. lib. 5. cap. 26. num. 40. siue belli, siue pacis tempore agatur, vt admonet Aristotil. lib. 6. Politic. ibi: oportet in pace, & in bello portarum, & murorum vacare Custodia, & docet Gothofred. à Ballo in tract. Reatum quæst. 7. num. 81. nec in eis aliquid moliri; Imò neque habitari absque Principis permissu potest l. Neq. 3. ff. Ne quid in loco sacro. Sprenger de Iure adific. tit. de portarum priuilegiis & Galgancet. de Iure public. lib. 4. tit. 318. num. 8.

Aduertendum, quod antiquissima est portarum Ciuitatis custodia, vt legitur in Hierem. cap. 37. ibi: cumque peruenisset ad portam Beniamin erat ibi Custos porta per uices nomine Terias.

Aduertendum etiam, quod portæ Ciuitatis debent conseruari ab eo, qui habet maius interesse, vt docet Marsa decis. Pisan. 62. num. 13. cum seqq. Et clauēs committi solent custodiæ dignioris Ciuium. controuers. 201. num. 68. nam Clauēs portarum custodire est Officium dignitatis, & habet aliquem Iurisdictionem, vt tradit Ciuiac. ubi supra num. 66. cum seqq.

Notandum pariter, quod Custodes portarum Ciuitatis possunt itinerantes, & transeuntes perquirere, & visitare, ac eorum bagalia, valisas, easas &c. persequari, vt sciunt, & videant vtrum quidquam

prohibitum transferre intendant, vel in Ciuitatem, seu Prouinciā, & Regnum aliquid contra sanctiones immittant, vt in proposito tradunt Bart. & Platen in l. Prefidius cum seq. & in l. Si quis C. de Curia public. lib. 12. & in l. 2. C. Quam & quib. quarta pars debeat. lib. 12. cum alijs relatis per Oter. loc. cit. num. 29. & num. 30. subdit quod tamen non debeat.

Quandòque huiusmodi Officiales ex infra quadam eorum muneris asperitate se reddere solent difficiles, atque molesti, vt habetur in l. Quanta ff. de Publican. præsertim cum Clericis, & Ecclesiasticis personis, ubi sunt exempti, vt refertur in cap. Laicos, & in cap. Laici 2. quæst. 7. & in cap. Clericis ibique gloss. de Immunit. Eccles. in 6. ita vt longiori interposita mora, vel iurgijs, ac contentionibus excitatis iactationem, & extractionem impediunt, vel retardant, eosque diu defatigatos dimittunt, quod non est permittendum, vt aduertit Rot. in recent. decis. 412. num. 22. cum seq. par. 9. tom. 2. Nam satis est, quod Ecclesiastici in ingressu, vel egressu Ciuitatis bona, quæ per se, vel eorum famulos, ac Ministros inducere, aut extrahere intendunt, ostendant Officiali ibi residenti, vt dixit Rot. ubi supra sub num. 23. cum seq. & si oriaur inter eos contentio super pertinentia rei, vel prætendatur esse negotiationi parata standum est iuramento eiusdem Ecclesiastici præstando coram Iudice Ecclesiastico, iuxta gloss. in Clement. Præfenti in uerbo non negociandi vers. si autem de Consibij. Scribentes, & firmavit Rot. coram Coccin. decis. 2196. num. 11. cum seqq. & in dicta decis. 412. num. 24. cum seqq. in quibus etiam relatis pluribus concordantibus firmatur, quod quilibet controuersia tam super Clericatu, quam super alio articulo discutienda erit coram Iudice Ecclesiastico. Qualitèr verò, & quandò merces incidat in Commissum ob vectigal non solum, quia non fuit pettum, vel denunciatum, vel ob ignorantiam transeuntis vide plenè D. Aduocatū Nicolaum Caietanum Agetam ad decis. Moles par. 1. §. 6. de Iure dohana quæst. 1.

Cætera de portis, & muris Ciuitatis vide penès Ricc. Vindiciar. Iuris. cap. 7. & Fortia de Iure noua Urbis condenda cap. 12.

De Campanarijs.

R V B R I C A XXIX.

Campanarij Turris Communis Fauentiz sint duo eligendi, et deputandi per Dominos Antianos, & adiunctos, si et cum opus fuerit cum eo salario, et provisione sibi statuenda per generale Consilium dictæ Ciuitatis, quorum vnus semper permorari debeat die, noctuque ad custodiam dictæ Turris, et ad ipsam inuigilare pro emergentibus dictæ Ciuitatis, vt si casus aliquis accideret, mox debeat Campanas Turris pulsare prout oportunum fuerit. Et si domus quæpiam igne cremari contigerit statim septem ictibus pro qualibet vice (vt moris est) Campanam, nuncupatam *la rassanella*, pulsare teneatur, ac debeat, vt populus ad ignem extinguendum excitetur, et currat. Et si rumor fieret, et aliquod maleficium committeretur in Ciuitate, vel Suburbis, ipsam Campanellam cum pulsibus, aut ictibus quinque pulsare teneatur, et debeat in signum quod Custodes Portarum, claudere debeant Portas ipsius Ciuitatis, et Suburbii, vt malefactores extra Ciuitatem, et Suburbia exire nequeant. Teneantur item dicti Campanarii ipsam Campanellam, seu rassanellam omni die pulsare hora vigesima tertia, vt moris est, et hora noctis secunda qualibet nocte, et antè dictam horam, vel post si sibi à Rectore, vel Dominis Antianis imponeretur, vt post dictum sonum nemo sine lumine per Urbem vadat, et tantum in pulsando dictam Campanellam perdurare debeant, quod verisimiliter quis possit ire ab vna parte dictæ Ciuitatis ad aliam. Debeant etiam horas diei, et noctis mox resonare post horas horologii cum maiori Campana sub pœna solidorum quinque bonon. qualibet vice qua contraxerint. Quam item pulsare debeant pro conuocando, ac congregando officio Dominorum Antianorum, et pro Congregatione generalis Consilij dictæ Ciuitatis tribus vicibus. Debeant rursus dicti Campanarij dicta Campana nuncupata *la rassanella*, sonare diebus iuridicis ad iura reddenda coràm Domino Potestate Fauentiz de mane tribus vicibus ex interuallo. Non possint tamèn modo aliquo dictam rassanellam pulsare ad excitandum populum ad arma capienda sub pœna manus sibi amputandæ nisi commissum fuerit sibi ipsis, aut alteri eorum à Rectore, vel Dominis Antianis expressè. Et in prædictis omnibus aliis semper teneantur parere Rectoribus, et Dominis Antianis dictæ Ciuitatis pro tempore prout eis commissum fuerit, pœna eis, et cuiuslibet eorum in prædictis, et sibi committendis solidorum quidraginta bonon. qualibet vice, et priuationis officij.

S V M M A R I T M.

- 1 Campanarum origo, & Inuentor remissus.
- 2 Campanarum usus est antiquissimus.
- 3 Campana vtilissima sunt, & quare, ac ad quid inferuant.
- 4 Campanarum materiam trañantes remissus.
- 5 Horologij hora distinguuntur.
- 6 Horologiorum origo.
- 7 Horologiorum Inuentores remissus.
- 8 Horologij nihil inuendit.
- 9 Mugiltras horologij curam habere debet, illique proficere virum peritum.

Actiones omnes ad horologium publicum componuntur n. 9.

Confusio magna oritur si horologium publicum non bene gubernetur n. 9.

- 10 Horologium inordinatè procedens non est attendendum, quando agitur de probando certo præciso tempore.

- 11 Plura horologia si adsint in Ciuitate, quodnam est attendendum, vel quanam sint attendenda, dum agitur de probanda certa hora.

- 12 Habitantes Ciuitatis, vel Oppidi, & Incolæ, qui in finibus Territorij agros possident, ibique habitant, sententur ad contribu-

tionem

tionem expenſarum pro caſſodia, & gubernio horologij publici.

13 Ruſſici horologium in ventre habent.

14 Horologiorum materiam traſſantes remiſſi ſunt.

OBSERVATIO.

1 **C**ircà Campanarum originem, & Inuentorem inter Scriptores eſt magna controuerſia, vt videre eſt penès Barboſ. *Voſ. deciſi. & conſultat. lib. 3. voſ. 102. nu. 3. cum ſeqq. Klob. de Contribut. cap. 9. num. 98. cum ſeq. cum alijs infrà allegandis.*

Incontrouertibile tamèn eſt, vſum illatum eſſe antiquiſſimum, vt omnes fatentur, & præ cæteris Hadrianus Iunius lib. 3. *Animadu. cap. 11. vtiliſſimè ſunt Campanæ, cum inſeruiant ad conuocandum populum, audiendam Miſſam, & Diuina Officia, & ad funeranda cadauera Chriſti fidelium, vt audientes excitentur ad otandum pro Anima defuncti, Canonicos ad horas Canonicas, & ad Capitulum, ad fugandos Dæmones, ad conuocandam Vniuerſitatem pro rebus publicis petraſtandis, in fulminatione excommunicationis, ad conuocandum populum pro extinguendo igne, pro euizando tumultu populi, pro capiendis malefactoribus, aliaque periculo publico propuſſando, vt cecinit illè Poeta in ſequentibus verſibus.*

Laudo Deum verum, plebem voco, congreſſo Clerum

Defunctos plæro, nimbum fugo, ſeſſaſque honoro.

Quæ & omnia alia concernentia materiam campanarum videre poterunt penès *Bertazzol conſil. crim. 46. num. 10. volum. 1. Paris. conſ. 92. num. 4. cum ſeq. lib. 4. Hieronym. Palma conſ. 81. Frater Angelus Roccha de Campanis. Gaſſanet. de lure public. in libro 3. Danza in Pugna DD. in to. 1. & in tom. 2. tit. de Armatione cap. 8. num. 10. cum ſeq. Barboſ. in Summa deciſ. Apoſtolic. collectan. 82. & de Offic. & poſſeſſ. Episcop. par. 2. allegat. 27. nu. 46. cum ſeq. & par. 3. allegat. 50. num. 55. & cit. voſo 102. Gauant. Manual. Episcop. verbo Campana. Pontificale Romanum in tit. de Benedictione Campan. Carpan. ad Statut. Mediolan. cap. 82. tom. 2. Garzon. in eius Opere inſcripto la Piazza Vniuerſale cap. 70. S. mà intorno a' Campanari. Tondut. *Q. & reſolut. Benefic. lib. 1. cap. 25. nu. 14. cap. 38. num. 8. cap. 53. num. 1. cum ſeq. Narbon. Horograph. in Anſelog. num. 138. cum**

Tom. II.

ſeqq. Franceſ. de Eccleſ. Catbedral. Klob. de Contribut. cap. 9. Rouit. in Pragmat. de perſequend. malefactor. nu. 29. Baron. de Citat. tom. 1. quaſt. 10. & in Addit. ibidem. D. Paciſchell. de Diſtant. cap. 6. memb. 6. ſub num. 15. Nouar. Practic. qq. par. 2. quaſt. 1. qui ſcripſit contrà Marantam, & quaſt. 112. Aſſolin. reſolut. 43. num. 69. cum ſeqq. ac num. 82. cum ſeqq. Knipschild. de Iuribus & priuilegijs. Imperial. lib. 5. cap. 20. nu. 54. & cap. 26. num. 62. Cobell. ad Bullam boni Regim. cap. 31. num. 38. cum ſeqq. Sabell. Pract. vniuerſal. ſub verbo Campana, & S. Armi num. 43 & S. Derobari num. 1. S. S. uideri num. 26. S. Hore num. 3. Graſioſ Vbert. de Citat. cap. 7. num. 359. cum ſeqq. & cap. 12 num. 250. cum ſeqq. Diaz. oper. moral. par. 6. traſt. 7. reſolut. 37. Nicol. Floſcul. in verbo Campana, Marant. Reſponſ. tom. 2. controuerſ. 11. & 22. Capon. diſceptat. 33. nu. 25. D. Raynald. Obſeruat. crim. volum. 3. cap. 33. S. 13. num. 21. cum ſeqq. Bordon. deciſ. Miſcellan. 258. Vico. deciſ. 377. num. 3. Rot. coram Seraphin. deciſ. 223. & deciſ. 1005. coram Ninot. deciſ. 68. coram Bich. deciſ. 566. num. 6. in recent. deciſ. 56. num. 27. & deciſ. 196. num. 30. par. 19.

Inuentis campanis introductus quoquè fuit horologiorum vſus, quibus horæ diſtinguuntur, vt cum Polidor. *Virgil. Hieronym. Mag. Guid. Panzirol. & Angelo Roccha tradit Barboſ. allegat. Voſ. 102. num. 39. Eorum vſum ex Clepſydiis, quæ ex aquæ commenſuratione aliquandò componebantur priùs capiffe notat Henricus Salmuth. in notis ad Guid. Panzirol. Rer. memorab. lib. 2. tit. 10. pag. 400. quem ſequitur Klob. de Contribut. cap. 9. num. 80.*

Quinam autèm fuerint Inuentores horologiorum omnes commemorat *Geuar. in Horolog. Princip. in præſat. ad finem, & Garzon. nella Piazza vniuerſale cap. 80. & quod primùm Aegypti deinde Græci horologia compoſuerint tradit Salmuth. loc. cit. pag. 749.*

Nihil iucundius reperire potuiſſe horologiis aduertit Polidor. *Virgil. de Recinuentor. lib. 3. cap. 18.*

Horologij publici tanquàm ad Publicum ſpectantis curam habere debet Magiſtratus, illique præſcribere Virum peritum, qui cum gubernet, & cuſtodiat, quoniàm omnes actiones hominum in Republica ad horologium publicum componuntur, idè quæ niſi benè gubernentur, magna inde oritur confuſio rerum, vt admonet Knipschild.

de Iurib. & priuileg. Ciuium Imperial. lib. 5. cap. 26. num. 61. Inordinare enim horologium
 10 procedens non est attendendum, quando agitur de probando certo, & præciso tempore, prout ad effectum collationis Beneficii dixit Rot. coram Cels. decis. 19. num. 8. & si in Ciuitate adessent plura horologia,
 11 eo casu si agatur de materia fauorabili statui horologio, quod propitium fuerit cause fauore dignæ, in causa verò odiosa contrarium sequendum iuxta doctrinam Bonadelli. in sua Politica lib. 5. cap. 2. num. 25. quam declarat procedere, quoties duo tantum horologia ad sunt. Parlador. Rer. quotid. lib. 3. quæst. 9. num. 10. Verum si in Ciuitate ad sint plura horologia, tunc pariter ad effectum collationis Beneficii circa horam, qua obijt Beneficiarius standum est numero pluribus, prout seruatur in testibus, vt tenet Barbus de Offic. & potest. Episcop. par. 3 allegat. 57. num. 186. vers. ac si multa, & Castropal. Oper. moral. to. 2. tract. 13. disput. 2. punct. 22. §. 2. sub num. 1. & respondit Rot. coram Cels. loc. cit. num. 7., sed ad effectum ieiunij, & ad hoc, vt sequenti die quis communicare valeat, potest eligere horologium, quod vltimo loco sonauerit, nam est veltuti, ac si essent diuersæ opiniones

probabiles, quo casu licet veram illarum amplecti, vt reprobata contraria opinione, & adductis concordantibus firmat Barbus ubi supra num. 186. vers. si horologia diuersa sint.

Cæterum cum horologia commoditate, & vilitate publica, imò propter necessitatem introducta fuerint, vt notat Genua loc. cit. ad finem. Idè non solùm omnes
 12 habitatores Ciuitatis, vel Oppid., verum etià Incolas, qui in finibus Territorij agros possident, ibique sedem, & habitationem constituerint ad contributionem expensarum occasione horologii pro rata æqualitèr obligari, vt respondit Peregrin. conf. 102. lib. 1. quem sequitur Klob de Contribut. cap. 9. num. 76. vers. ex eadem cum seqq. ac num. 81. quauis Rustici horologium in ventre habeant, quod illis infallibiliter horam iaculandi, prandendi, antecæniū sumendi, & cænandi, vt ait Garzon cit. cap. 80. in fine, ea ratione, quia horologia vilitatem, & necessitatem publicam respiciant.

Alia de horologio videri poterant penes
 14 Fortiam de Iure noua Urbis condenda cap. 9. lib. 2. & Klob. de Contribut. cap. 9. num. 79. iuncto num. 80. cum seqq.

De Vsuris, & Iudais.

R V B R I C A XXX.

VSurarum voraginem, quæ animas deuorat, et facultates exhaurit, compescere cupientes, quæ etià vtrique pagina testamenti condemnatur, necnon à sacris Canonibus reprobatur, etenim quo minor sceneratoribus aderit scenerandi commoditas, eo magis adimetur scenus exercendi libertas. Iocò hac præsentì lege, Statuto, et decreto in perpetuum valituro, et duraturo decernimus, Statuimus, et ordinamus, quod nulli liceat, tam Christiano, quàm Hæbreo, seu Iudæo cuiuscunque conditionis, et gradus extiterit, scenerari, seu sub vñis quoquo modo mutuari in Ciuitate Fauentiæ, ac Suburbis, eiusque Territorio, et Districtu, ac ibi aliquo modo pignorare, aut pignora recipere per se, vel alium, seu alios, directè, vel indirectè, palam, vel occultè, sub quouis quæsito colore, vel prætextu, nec aliqua pignora de dicta Ciuitate, eiusque Comitatu, Territorio, et Districtu ab aliquo accipere pro deferendo illa ad aliquem alium locum causa ea pignorandi, nec cum aliquo esse participem in pignorando, aut pignorari faciendo, sub poena 200. ducatorum auri pro singulo, et quolibet contrafaciente, et toties quoties contrafactum fuerit in quolibet casuum prædictorum, et sub poena perditionis veræ fortis, pignorum, et vsuræ, et quod accusatori, seu referenti, et denuncianti detur, et applicetur tertia pars poenæ prædictæ, et alia duo tertia dictæ poenæ applicentur Communitati Fauentiæ, et restituantur pignora eis, à quibus dicta pignora

ignora receperat absque vera sorte, et usura in casu contrafactionis, nec contra hoc Statutum aliquid statui possit etiam per Consilium generale.

Statuentes, volentes, ac mandantes item quod omnes, et singuli Hæbrei debeant, ac teneantur vigore præsentis Statuti, ac Decreti tam in Civitate Faentina, quam eius Comitatu, et Districtu deferre biretum coloris crocei discopertum, ut à Christianis, (sicut decens est) ac sacri Canones sanxerunt, dignoscantur, sub pœna ducatorum decem auri pro quolibet contrafaciente qualibet vice Communi Faventiz applicari.

Prohibentes expressè per præsens Statutum quod nulli liceat Hæbreo, seu Iudæo in Civitate Faentina, eiusque Comitatu, et districtu modo aliquo apotecam aliquam habere, et tenere ad vendendum pannos cuiuscunque sortis, et tam novos, quam tritos prohibitos, nec aliqua pignorum genera sub aliquo quæsito colore, et pœna ducatorum 200. auri pro quolibet contrafaciente qualibet vice, nisi obtentum fuerit per Consilium generale Civitatis Faventiz legitime congregatum, et partito posito, et obtento ad fabas, quod obtineri debeat per tres partes ex quatuor dicti Consilij, ut supra legitime congregati.

Statuimus postremò, ut de cætero nullus Hæbreus, seu Iudæus cuiuscunque conditionis, et gradus fuerit possit, et valeat modo aliquo venire ad habitandum in Civitate, aut Suburbij, Comitatu, seu Districtu Civitatis Faventiz sub aliquo prætextu, seu quæsito colore, sub pœna ducatorum centum auri. Et nihilominus discedere teneatur sub eademmet pœna, quæ pœna toties committatur, quoties per quemlibet ex Iudicantibus in Civitate Faventiz, et seu per officium Dominorum Antianorum, vel per alios Agentes nomine Communitatis prædictæ ei indicta, seu nota facta fuerit dispositio præsentis Statuti, et Decreti, nisi per Consilium generale prædictum simili modo obtentum fuerit partitum per tres partes ex quatuor Consiliariis tunc legitime congregatorum, nec partitum aliquod super prædictis obtineri possit aliter, nec alio modo, et aliter obtentum non valeat, nec sit alicuius roboris, vel momenti. Hoc Statutum sit præcisum in qualibet sui parte, & capitulo.

S U M M A R I U M.

- 1 *Usura prohibita sunt de iure naturali, Divino, & humano.*
- Mutuantibus, & pignorantibus sub usuris pœna num. 1.*
- 2 *Pœna usurarij imposita remissuè.*
- 3 *Usurarij manifesti priuantur sactione Testamenti, & si illud condiderunt, non valet, nisi restituerint usuras, vel præstiterint cautionem de illis restituendis num. 3. Amplia num. 4. & 18. Limita num. 5. 6. 7. 9. 11. 13. & 14. Vide num. 8. 10. & 12.*
- 15 *Testamentum Usurarij manifesti non valeat, duo sunt probanda nempe scilicet ipsum usurarium, & qualitas scilicet, vide licet illum esse manifestum Vide num. 16.*
- 17 *Usurarius manifestus quis dicatur remissuè.*

- 19 *Pontifex convalidare potest testamentum usurarij manifesti.*
- 20 *Iudeorum mores à nostris discordant, & eorum conversatio cum simplicibus Christi fidelibus est periculosa.*
- 21 *Iudei an iusti recipiantur à Christianis remissuè.*
- 22 *Iudei in Civitate Faventiz habitare nequeunt.*
- 23 *Iudei iniunctum fuit discedere a Statu Ecclesiastico, exceptis Civitatibus Urbis Avenionis, & Anconæ.*
- 24 *Iudei eligendi aliquando sunt à Regno, & Principatu, prout expulsi fuerunt ab Hispania, & Francia, & nu. 25. Princeps secularis potest expellere Iudeos à suo Principatu num. 24.*
- 26 *Iudei habetis distinctum, vel signum gestare debent, ut à Christi fidelibus distinguantur.*

Iudei

Iudæi vsuras exercentes cogendi sunt ad restitutionem, & criminaliter puniri possunt num. 27.

28 *Vsura Iudeorum Vrbi redacta sunt ad rationem duodecim, & postea in totum prohibita tam in Vrbe, quam toto Statu Ecclesiastico.*

29 *Iudæi indumenta ex noua materia in Vrbe conficere valent.*

Iudæi artem del Regatiere in Vrbe exercere valent num. 29.

Iudæi artem Stracciarie, & cenciariae in Vrbe exercere solummodo valent num. 29.

OBSERVATIO.

VSURÆ tanquàm animas deuoratrices, & facultates exhauentes de Iure naturali, Diuino, & Humano prohibita sunt, & nostri Statuentes tale scelus abhorrentes sub vsuris mutuanteibus, aut pignoratitijs penam imposuerunt, & quia vsuratum materia est valde ampla, & à DD. plenissimè tractata, ideo in caluum contingentia adiri poterunt *Scribentes in tit. de Vsur. Leotard. de Vsur. Giballin. cod. tract. Bonacin. alijsq. Morales de Contract. Gutierrez. Prax. crim. q. 78. cum pluribus seqq. Matibeu de Re crimin. controu. 40. D. meum Reynald. in eius Obseruat. crimin. tom. 2. cap. 16. S. 1. Sabell. Summa diuers. tract. §. Vsuræ, Panimoll. decis. 44.*

Præter aliàs pœnas Vsurarijs impositas, de quibus *Gutierrez. Prax. crim. q. 78. cum pluribus seqq. Carpzou. Prax. crim. p. 2. q. 92. Leotard. de Vsur. q. 100. Peguer. decis. 31. Sperell. decis. 116.* Vsurarij manifesti præ cæteris priuantur factione testamenti, & si illud condiderunt, non valet, nisi præstiterint cautionem de illis restituendis, iuxta *tex. in cap. quamquàm de Vsur. in 6. ibique Barbof. Passer. i. caserieque Scribentes, & docent Murg. Disquisit. moral. & canonic. tom. 3. disquisit. 14. dub. 1. n. 16. Antunes. Portugal. de Donat. Reg. p. 3. cap. 15. n. 70. cum seqq. vbi subdit, quod nec ad pias causas valet, & n. 71. aduertit quod cautio præstanda, debet esse pignoratitia, vel fideiussoria, cum non sufficiat iuratoria, & cumulat concordantes tom. 2.*

Limita primo, quando Vsurarius in eodem Testamento aliquid pro restitutione ablatorum legauit, tunc enim sustinetur,

vt traditur à *Maia obseruat. 12. n. 285.*

Limita 2. quando post mortem Testatoris præstita fuit cautio de restituendo vsuras, nam tunc Testamentum aliàs nulum mediante hac cautione conualidatur, *Maia loc. cit. n. 274.*

Limita 3. quando ex probationibus factis post mortem Testatoris vsurarij manifestus fuit detectus, cum huiusmodi probationes non retrorahantur ad effectum annullandi Testamentum iam conditum ex DD. cumulat per *Leotar. de Vsur. q. 100. num. 70. vers. contrarij sentiunt.*

Contra hanc Limitationem, quod nempe probationes ex post facto factæ non inducant ex nunc qualitatem vsurarij manifesti, sed deregant illam, quæ aderat de tempore conditi Testamenti est verior opinio, quam tenet *Federic. de Sen. conf. 8. num. 1. in fine, vers. nec dicat aliquis Zabarell. in Clement. Eos sub n. 23. versus finem de Sepult. & conf. 81. sub num. 3. vers. ad dubium autem. Abb. in cap. Dioces. sub num. 6. de Vsur. & in conf. 22. lib. 1. & conf. 81. per tot. lib. 2. 10. Calderin. conf. 15. sub n. 2. de Vsur. Anson. de Butr. conf. 28. §. in quantum dixi, Curt. iun. conf. 337. sub num. 77. vers. ad quartum verò, & n. 78. vbi contrarium retulit Petr. Gregor. de Vsur. lib. 3. cap. 14. num. 3. & 10. Molpbes. de Contract. cap. 23. num. 162. Rot. coram Scraphin. decis. 293. num. 4. & tenent adducti per *Leotard. d. quæst. 100. num. 70.**

Limita 4. quando conditum fuit Testamentum fauore piae causæ, & Testator decessit cum signis contritionis, & penitentis, ac cum Sacramentis Ecclesiæ, vt respondit *Ancharan. conf. 429. per tot. Duard. de Camb. §. 3. q. 2. num. 24. in fine, Couar. Var. resol. lib. 3. cap. 3. in fine, vbi dicit hanc opinionem equiorem, quem alijs relatis sequitur Peguer. dec. 31. n. 9. vers. sed Couar.*

Contra hanc Limitationem tanquàm de directo contrariam dispositionem, tenet *10 in cap. quamquàm de Vsur. in 6. tenent Butr. conf. 25. num. 6. & conf. 28. §. non obstat cum duobus seqq. Tufch. conclus. 342. num. 90. cum seqq. litt. V, Diana Resolut. moral. q. 7. tract. 6. de Testam. priuile. resolut. 11. cum alijs pluribus cumulat per Boff. Oper. moral. tom. 2. tit. de Testam. ad pias caus. num. 194. Giballin. de Vsur. lib. 1. cap. 11. art. 2. n. 6. & Antunes. Portugal. de Donat. Reg. p. 3. cap. 15. n. 71. tom. 2.*

Li-

Limita 5. quando Testator satisfecit de Vfuris, vel de satisfaciendo dedit cautionem idoneam, vt aduertit *Cocin. in annot. decisu. 26. num. 4. & decis. 1769. num. 15.*

Quæ Limitatio habet locum, quamuis cautio præstita fuerit post conditum Testamentum cum tunc secundum æquiorē, & 12 communiore opinionē conualidet Testamentum prius conditum, vt tenet *Cocin. diffa. annot. 26. sub num. 4. & post relos contrariū sentientes hanc vti æquiorē tenet Murga. Disquisit. moral. & Canon. tom. 2. disquisit. 14. dub. 1. num. 17. Antunz. Portugal. de Donat. Reg. p. 3. c. 15. num. 73. tom. 2. qui num. 72. aduertit, quod si post conditum Testamentum denuo vsuras exereuit, adhuc non valebit, non obstante cautione præstita.*

Limita 6. quando Testator constituit Procuratorem ad restituendas vsuras post 13 eius obitum, quo casu cautio etiam post conditum Testamentum potest præstari per Procuratorem, vt dixit *Ros. coram Coccin. eis. dec. 1769. n. 15.*

Limita 7. quando quis pecuniam fœnori dedit, vsuras tamē non exegit, vel si 14 vsuras exegit, nondum tamē sortem recepit, vt declarat *Giballin. de Vfur. lib. 1. cap. 11. art. 2. sub num. 6. post med.*

Aduertendum, quod ad hoc vt Testamentum Vfuratij non valeat, duo copulatiue 15 requiruntur, & sunt probanda, nempe factum ipsum vsurarium, & qualitas facti, hoc est illum esse manifestum, vt disponit *text. in cap. quamquam de Vfur. in 6. & firmat Bald. conf. 459. num. 9. vers. secundum non est lib. 4. Ias. conf. 78. num. 7. lib. 3.*

Et illa qualitas manifesti, & notorij talis requiritur, vt ipsa criminis euidentia, nulla tergiversatione celari possit, vt alijs ommissis tenet doctissimus *Couar. Var. resol. lib. 3. cap. 3. num. 5. S. at si tractetur. Bald. in l. 1. num. 25. C. de Sacrosanct. Eccles. & conf. 447. lib. 5. c. ac in cap. in presentia num. 8. in fine, ibique Felin. num. 13. de Probat. 10. Andr. in cap. quia in omnibus de Vfur. Angel. conf. 10. num. 1. cum seqq. Ias. conf. 78. n. 21. Bonac. de Contract. disp. 3. q. 3. punct. ult. n. 2.*

Quis autem dicatur Vfuratius manifestus, vide *Leotard. de Vfur. quest. 100. 17 Giballin. eod. tractat. lib. 1. cap. 11. art. 1. Fragaf. de Regim. Reip. par. 1. lib. 1. disp. 4. nu. 290. cum seqq. & Bonacin. loco allegato.*

Aduertendum etiam quod poena instabilitatis inflicta Vsurarijs manifestis habet locum, non solum quando commisit vsuras formales prouenientes ex mutuo vero, verum etiam in virtualibus, & implicitis prouenientibus ex alijs contractibus vsutarium prauitatem redolentibus, & in quibus addit mutuum paliarium secundum communiore opinionem, quam sequuntur *Ias. in l. Eius, qui in Prouincia. sub num. 1. ff. Si cert. pet. Couar. eis. cap. 3. sub num. 6. vers. ostendit, Duard. de Camb. 5. 3. quest. 3. num. 5. Abb. in cap. ad notitiam num. 3. de Empt. & vendit. & in cons. 22. per tot. lib. 1. Nauar. in Manual. cap. 17. num. 180. Molin. de Contract. dispensas. 333. sub num. 2. vers. neque item est necesse, Salas de Vfur. dub. 46. sub nu. 1. Vgolin. eodem tractat. cap. 24. §. 8. Azor. Institut. moral. par. 3. lib. 5. cap. 19. sub §. quaro in hac, Card. de Lugo disputas. 25. num. 237. & latè Boff. Oper. moral. tom. 2. tit. de testam. ad pias caus. num. 182.*

Notandum pariter quod Pontifex potest conualidare testamentum nullum Vfurarij manifesti, vt docet *Vasquez. de Success. lib. 3. limitas. 31. num. 107.*

Vt Fides Catholica, quam Populus Fauentinus firmissimè semper professus est, illibata conseruatur, & vsuræ omni iure prohibitz arceantur, nostri Statuentes vtrique consulendo, mutantibus, aut pigriorantibus poenam meritò imposuerunt; eo quia perfidorum Iudeorum mores penitus à nostris discordant, & ipsi ob continuam conuersationem, & assiduam familiaritatem ad eorum superstitionem, & perfidiam simplicium animos inclinarent, vt aduertit *Alexander III. in cap. ad hoc 8. de Iudis, ac Saracen. proinde licet D. Pignatel. consult. 14. num. 1. cum quamplurimis seqq. tom. 5. doctissimè, & eruditissimè examinet, an iustè Iudæi à Christianis recipiantur, & num. 70. cum seqq. teneat illos recipi posse, nihilominus à nostris Statuentibus cautius agendo presenti Statuto sapientissimè mandant, ne Iudæi 22 in Ciuitate Fauentiz habere, vt de simili Constitutione vigente Mediolani laudat Garon. in Constitut. Mediolan. lib. 1. tit. 2. in princip. & consonat cum Constitutionibus B. Pij V. in Bullar. nouo in ordine la. 80. §. 1. cum seqq. volum. 2. & Clementis Othauia 19. §. 6. volum. 3. mandantibus 23 quod omnes Iudæi discedere debeant ab omnibus locis Diuionis Ecclesiasticæ, exceptis*

ceptis Ciuitatibus Vrbis, Auenionis, Anconæ, & dixit *Ros. in rec. dec. 235. nu. 13. in fine par. 14.*

- Et conuenit quod aliquando eliciantur
 24. à Regno, & Principatu, ac Prouincia, ne eorum perfidia Catholicis noceat, & scandalum afferat, vt bene probat *Simonas. de Catholic. Instit. cap. 35. num. 6. cum seqq. Paschal. de Iurib. patr. posth. cap. 5. n. 15. & Fragos. de Regim. Reip. par. 1. lib. 1. disput. 2. num. 195. cum pluribus seqq. vbi respondit Principes Fideles posse expellere à proprio Principatu Iudæos. Prouit expulsi fuerunt ab Hispania quadraginta
 35. millia Iudæi, ne totum Regnum inficerent, & vsuris expoliarent, & vt latè defendendo huiusmodi expulsionem testatur *Paschal. ubi suprâ, & Camillus Borell. de Catholic. Regim. præstant. cap. 69. à num. 31. vsque ad finem, & de alia simili expulsionē à Regno Franciæ refert Guglielm. de Benedic. in repetit. cap. Raynurius in verbo duas habens filias nu. 92. de Testament. & vtrumque comprobat Fragos. ubi suprâ num. 197.**

- In ijs verò Ciuitatibus, & locis, in quibus morantur habitum distinctum, vel si-
 26. gnum gestare tenentur, vt à Christi Fdclibus distinguantur ad euitandam periculosam commixtionem inter eos, vt sancitum fuit per *Alexandrum III. in cap. in nonnullis 15. de Iudæis, & Saracen. Paulum IV. in eius Constitutione 3. S. 3. Bullar. nou. vol. 1. & per B. Pium V. in eius Constitutione la 6. & docent Mirres super Constit. Casthalonia, par. 2. collect. 4. cap. 13. nu. 7. Gonzalez Tellez. in dicto cap. in nonnullis num. 2. Scanaral. de Visit. Carcerat. lib. 3. cap. 6. num. 4. & illis eertæ leges præscribendæ sunt, iuxta quas vivere debent prout sancitum fuit in primo Concilio Mediolani sub Sancto Carolo Boromæo, vt latè recensentur per D. Pignatell. cit. consult. 14. nu. 119. cum pluribus seqq. nec non à Sac. Congregatione S. Inquisitionis, vt prosequitur idem D. Pignatelli. à num. 149. cum seqq. vsque ad nu. 235. & num. 235. cum seqq. registrari curauit Editum Eminētissimū Vicarij Vrbis super Hebreis.*

- Necessarias tanquā de iure naturali, & Diuino prohibitas à Christianis exigere
 27. valent, & si excogerint cogendi sunt ad restitutionem cap. post miserabilem ibiq. latè Gonzalez Tellez. de Vsur. Bald. cons. 449. num. 12. lib. 4. & Leonard. de Vsur. quæst. 100. num. 32. iuncto num. 53. vbi firmat,

Iudæos quoque fœnus exigentes criminalitèr puniri posse, & latè comprobando firmavit *Ros. coram Merlin. decis. 409. numer. 3. cum pluribus seqq. absque eo quod possint allegare consuetudinem mutandi sub fœnore Christianis, nam tamquā abusus, & corruptela peccati nutritiua, reiicienda est, vt cumulatim concordantibus firmavit *Ros. coram Merlin. loco citat. num. 22. cum seqq. imo nec allegare possunt priuilegium obtentum à Summo Pontifice cum nec Infidelis causa peccandi sit danda, vt sancitum fuit per *Alexandrum Tertium in cap. super eo 4. & in dicto cap. post miserabile ibiq. Gonzalez Tellez. num. 2. post medium vers. qua solutio.***

Cum à s. m. Clemente IX. deputata fuisset congregatio particularis super discussione articuli vsurarum Hæbreorum Vrbis in lucē edidit *Ilustriss. & Reuerendiss. D. meus Seuerolus doctissimum responsum impressum pænès Passerin. in cap. quanquam 2. sub nu. 84. de Vsur. in 6. & reassumpto examine eiuldem controuerisæ in Pontificatu s. m. Clementis X. ob valida fundamenta in dicto Responso comprobata de anno 1670. emanauit resolutio pro reductione vsurarum 28 ad rationem duodecim, vt testatur *Pasfarim loc. cit. & Pilaia ad Franc. de Prestat. considerat. 50. num. 14. & postmodum præuia resolutione habita in Congregatione particulari deputata sub die 22. Octobris 1683. in rotum prohibita fuerunt illis vsuræ, & pignocationes cum vsuris, & de ordine s. m. Innocentijs XI. ab Eminētissimo Domino Cardinali Camerario desuper publicatum fuit Edictum; Et quia prædicta die 22. Octobris reseruatum fuit examinandum, an idem statuendum esset quoad Hæbreos habitantes in Legationibus Ferrariæ, & Vrbini, ac in Ciuitate Anconæ, sub die 3. Augusti 1683. discussio articulo resolutū fuit contrā Hæbreos pro abolitione vsurarum, & resolutionis sub die eiusdem mensis approbatæ fuit à Summo Pontifice, qui etiā mandauit desuper expediri chirographum referente Eminētissimo D. de Angelis tunc V. Gerente, ac eiusdem Congregationis Secretario, & postea in præmium eius meritorum Sacra Purpura ornato, vt ipse testatur in eius celeberrima Synodo Nonantulana Appendic. 3. pag. 57.**

Possunt bene Hæbrei in Vrbe commorantes conficere indumenta ex noua materia, & arcem vulgò nuncupatam del Regatiere

tius exercere, licet in Constitutione Pauli, Quartii in Bullaria nova la 3. §. 9. volum. 1. disponatur sola arte stracciariz, scilicet con-

cariz contentos, esse debere, vt. discussio articulo respondit Rot. in recent. dec. 392. per tot. par. 4. tom. 2.

ADDITIONES.

Quoniam non est nouum, imò laudabile esse comprobatur, etià apud Auctores Iuris, quæ additione, seu declaratione, aut castigatione digna esse videntur, ea suppleri, aut in melius reformari debere. Idcirco repetito examine in recognitione iam scriptorum Statutorum, considerantes maturius, infrascripta addenda, ac ponenda esse decernimus, quæ tanquam vltimo, ac melius exco-
gitata inuolabiliter volumus obseruari, ac præualere cæteris quibuscunque etià alijs Statutis facientibus in contrarium.

In primis namq; aduertentes ad Statutum in *tertio libro* voluminis ipsorum Statuto-
rum, positum sub Rubrica *VII. de Modo, & forma procedendi in causis exceden-
sibus summam librarum decem bonon.* dum in ea disponitur super instantia cau-
sarum Ciuilium, statuendum esse duximus, quod nullo modo deferatur instantia
in præiudicium Actoris, sed imò stet in suspensio vbi pro eius parte debita facta
fuerit prosecutio in causa, & fuerint in terminis congruis acta præsentata, quibus
ipse Actor vti voluerit Iudici præsentari, & intelligenti, siue in Iudicio, aut extrà
cum instantia repetita, & quæ sufficiat facta, & repetita eodem etiam instanti, & in
eadem Scriptura adhibitis Testibus per Actuarium roganda, & scribenda vnà cum
protestatione ipsi Iudici præsentari, & intelligenti simul facienda, quod causam ex-
pedire debeat ipse Iudex, & de pœna Statuti si expedire neglexerit. Quæ omnia etià
in præteritis præsentibus, & futuris volumus locum habere, atque decernimus.

Item considerantes ad aliud Statutum in *eodem libro* scriptum sub Rubrica *XXIX.
De Bonis Maternis*, quo disponitur filios, & descendentes ab eis non succedere ab
inheritatio Mulieri habenti filium, vel nepotem, aut pronepotem descendentem
ex linea masculina, reservata tamen ipsis vt supra exclusis, ab vniuersali successione
legitima, prout latius in eo Statuto disponitur, addendum esse duximus quod vltra
legitimam ipsam liceat tamen Mulieribus, vel foeminis ità exclusis vt supra
petere, ac consequi ex eisdem bonis, quatenus habita solum legitima sibi deficeret
ad congruam dotem, nec aliunde haberent vnde dotari possent decenter, quo casu
volumus vsq; ad portionem integram sibi suppleri, quando dicta tota portio sibi de
Iure communi debita dictam congruam omnibus coaceruatis bonis non excederet.

SVM MARIVM.

1 *Corrigere in melius quæ prius statuta, &
deliberata fuerant Sapientis est, exemplo
Omnipotentis Dei, & Iustitiani Impe-
ratoris.*

2 *Statutum Fauentiz Rubr. VII. Lib. III. cir-
cà præfixionem temporis iniuncti Iudici
ad causas deffiniendas moderatum postea
fuit per Statuentes.*

3 *Dos Fæmina exclusa à successione bonorum
Maternorum ex dispositione Statuti Fa-*

*uentiz Rubr. XXIX. Lib. III. non potest
esse minor legitima, sed bene maior, &
quidam congrua.*

4 *Statuto disponente, quod dos fæminæ exclu-
sa debeat esse congrua, ita poteris esse mi-
nor, quoties sit congrua.*

OBSERVATIO.

Nostri Statuentes imitantes Omnipotentem Deum, qui nonnulla quæ
statuerat in veteri testamento mutauit in
nouo,

1 nouo, vt aduertit *Innocentius III. in cap. non debet de Conſanguinit. & Affinit. ubi Gonzalez Telez. num. 2.* varia ad propoſitum adducit, & *Iuſtinianum Imperatorem*, qui pariter non erubuit ea, quæ prius ſancluerat in melius poſtea corrigere, vt ipſe teſtatur in *Auſt. de Nupt. §. nos autem, verſ. non enim erubescimus &c.* ponderarunt nimis rigorosè decreuiſſe ſuprà in *Rubr. VII. Lib. III.* circa tempus Iudici præfixum ad cauſas deſiniendas, propterea moderando inibi diſpoſita, decreuerunt, 3 inſtantiæ fauore Actoris cenſeri ſtare in ſuſpenſo, donec uſq; ipſe cauſam proſequi voluerit, & præuia repetita proteſtatione inſteterit eoſiã ludice pro expeditione, quod conſonat cum ijs, quæ diximus ſuprà in *Obſeruat. ad eandem Rubr. VII. nu. 14. cum ſeq.* citæ quotidianam præuijs appel- landi à denegata iuſtitia præuijs tribus inſtantijs.

Pariter taxationem dotis ſœminæ excluſa quàm in *Rubr. XXIX. Lib. III.* fir- mauerant in quantitate legitimæ reuoca- runt mandantes, quod ſi legitima non ſuf- ficiat pro congrua dote, nec aliundè ha- beat vndè concedenter dotati valeat, tunc 5 ex eiſdem bonis, ex quibus excluſa reman- net, ſupplendum ſit uſque ad congruita- tem dotis; Vndè dicendum videtur, quod attentis illis verbis addendum eſſe duxi- mus quod ultra legitimam &c. dos non poſſit eſſe minor, ſed quidem maior legiti- ma ad tradita per *Dec. conf. 26. num. 4. verſ. ſed contingenter, Merlin. de Legitim. lib. 3. ſit. 1. quaſt. 13. num. 22. De Luca de Succesſ. ab inteſt. diſc. 6. nu. 18. & de Legit. diſc. 8. nu. 2. in ſine, Roſa deciſ. 131. nu. 13. par. 4. diuerſ. & cor. Roſas deciſ. 375. nu. 4.* ſecus autem eſſe in filiabus Magnatum

firmat idem *De Luca* locis proximè allega- tis, & in *ſit. de Dote diſc. 144. num. 44.* Ve- rum ſi non conſtaret de mente Statuen- tium, quod dos non poſſet eſſe minor le- 4 gitima, tunc mandante *Statuto*, quod dos conſtituenda ſœminæ excluſa à ſucceſſio- ne ſit congrua, ſicuti excedere poſſet legiti- mam, quoties ea non aſcenderet ad con- gruitatē dotis, vt firmant *Dec. eod. conf. 26. num. 4. verſ. ſed contingenter, De Luca de Dote diſc. 144. num. 41. verſ. contra- rium, Roſa coram Merlin deciſ. 193. nu. 9. & coram Roſas d. deciſ. 375. num. 5.* ita æquum eſſet, vt ea è contrā minor etiam legitima poſſet conſtitui, quondō ſœmina virum ſibi parem cum tali dote inuenire poſſet, vt oppoſitum in oppoſito ideq; ope- reretur quod propoſitum in propoſito, ſicut animaduertit *Dec. diſc. conf. 26. num. 4. verſ. ſed verò, & verſ. nam ſit, Merlin. ſit. quaſt. 13. nu. 22. verſ. quarto, Roſa coram Roſas d. dec. 375. num. 5. & De Luca diſc. 144. nu. 41. eod. verſ. contrarium, qui tamen ſub eod. num. 41. verſ. ea verò dicit hoc procedere quondō dos non ſuccederet loco legitimæ.*

Finem impono ad honorem, & gloriam Dei Omnipotentis, Beatiffima Virginis Ma- ria, ac Sanctorum Maria Iacob, Andrea Apoſtoli, Antonij de Padua, Caroli, & Phi- lippì Nerij mcorum Proteſtorum, cum expreſſa declaratione, quod ſi fortè lapſu linguæ, & calami in Obſervationibus ali- quid ſcriptum ſit, quod Sancta Romana Eccleſia Sanctionibus, & decretis repugnet, id pro non dicto, aut ſcripto volo, eiufque cenſuræ, & Superiorum Indicio me, & quidquid ſupraſcriptum eſt ſubijcio. Ver- lis hac die Feſto Sanctiffima Conceptionis 3. Decembris 1692.

F I N I S.

I N D E X

G E N E R A L I S

M A T E R I A R V M.

E T C O N C L U S I O N V M.

*Primus numerus Tomum, Secundus paginam,
& tertius numerum marginalem significat.*

A B B A S.

COMMENDATARIVS dicitur propriè Prælatus, sed quasi Depositarius, & non habet proprietatem, nec possidet nomine proprio, ac non contrahitur matrimonium, inter Commendatarium, & Ecclesiam, prout inter Ecclesiam, & Abbatem. 2. 110. 26. Declara n. 27. & 28.

SACCPS Vide *IVDEX* verb. *Mercenariorum*.

A B B A T I A.

COMMENDA Abbatis non est verè, & propriè Titulus. 2. 110. 26. Decl. n. 27.

POTEST esse Nullus Diocesis, & omnino extrâ cuiuscunque Diocesis sine tribus modis, nempe origine, privilegio, & præscriptione. 2. 110. 19.

RÉGULARIS commendata non desinit esse Regularis. 2. 110. 25.

TEMPORALIS, & ad nutum non est ampliùs in usu. 2. 110. 28.

A B S E N T I A.

MORTI æquiparatur. 1. 87. 27.

A B V N D A N T I A.

Vide *ANNONA*.

A B V N D A N T I A R I I.

BANNIMENTA, seu *Ædicia* pœnalia facere non possunt, sed recurrendum est ad Magistratum habentem iurisdictionem. 1. 609. 177.

CONDEMNARI possunt in pœnam deportationis, & confiscationis bonorum, si frumentum in horreis pro servitio publico conditum in vltum proprium converterint. 1. 611. 203.

DE decremento frumenti absque eorum culpa sequuto non tenentur. 1. 612. 206.

DISTRAHERE tenentur verus, & consecrator novum frumentum. 1. 611. 192.

EXIGERE tenentur pecunias à Furnarijs pro pretio frumenti traditi. 1. 611. 193.

Et si non exegerunt, tenentur de inexactis. 1. 611. 194.

Maximè si concurrat eorum positiva negligentia. 1. 611. 195.

ELIGVNTVR, & eorum officium remissuè. 1. 92. 24.

FAVENTIÆ, quomodo se gerere debeant remissuè. 1. 610. 180.

INVIGILARE tenentur, nè fraudes committerentur à Pistoribus. 2. 265. 61.

IVRARE debent in principio suscepti Officij se omni dolo, ac fraude remotis iniunctam sibi sollicitudinem peracturos. 1. 610. 178.

MINOR annorum 25. Abundantarius Civitatis esse non potest. 1. 17. 28.

NOMEN desumunt ab effectu, non à causa. 1. 109. 176.

OBLIGARE se debent iuxta formulam, de qua sibi remissuè. 1. 610. 179.

PANIZARE curantes frumentum proprium, relicto in horreis frumento publicæ Annonæ priuandi sunt exercitio, & in futurum inhabilitari. 1. 612. 205.

PRÆVENTIONI locus est inter Gubernatorem, & Abundantarios circa punitionem delictorum Pistorum. 2. 265. 61.

SALARIVM competens constituendum est illis. 1. 610. 182.

SIMILES sunt antiquis Curatoribus Annonæ. 1. 609. 177.

SITONÆ appellantur vulgaritèr Abundantarii. 1. 609. 176.

TENENTVR ad refectionem damni, si frumentum conditum in horreis ex eorum incuria, pluvia corruptum fuerit. 1. 611. 201.

Ad refectionem damni, quod evenit ex eorum mala administratione. 1. 611. 202.

TARIFFA pœnis in explanatione frumeti Communitatis per Abundantarios faciendâ itâ determinari debet, habito respectu ad pretium, quo emptum fuit frumentum ad incrementum pecuniæ, & ad expensas, ut nullum dampnum patiatur, aut lucrum faciat. 1. 611. 191.

A C C E P T A T I O.

Vide *SCIENTIA*.

A C C O N C I I.

ALIENARI possunt bona fidei commissaria Ascendens.

T t

dentis pro traditione Acconciij vigore *Auth. Res. qua.* 1. 287. 8. Lim. n. 10.
DONA paraphernalia, scđ Acconciū esse intelliguntur, & sunt quinta pars doris datæ, promissæ, vel legatæ iuxta dispositionem *Statuti Faentina lib. 3. Rebr. 24.* 2. 365. 22.
Et cum dote adeo sunt connexa etiam quando à Patre vñ cum dote sunt relicta, vt de vtroque idem sit iudiciū, & pro eis sicut pro dote debentur fructus à die mortis Patris tam constanter, quā soluto matrimonio n. n. tanquā vsuræ dotalis, sed vt fructus Legitimæ. 2. 305. 23. & n. 24. & 39.
NOMINE veniunt cophana, vestes, & appanamenta, tam serica, quā linea, anuli, argentea, gemmæ, & supbia, quæ secum fert, sponia pro vsu sup. 1. 287. 1.
ACCONCIUM.
DE appendicijs doris iudicatur. 1. 287. 8.
DE consuetudine vltra dotem est necessarium, 1. 287. 8. Limita n. 10.
DONA idem sunt ac Acconciū. 1. 287. 1.
DOTIS nomine, an, & quando veniat, & quando illius naturam assumat, 1. 287. 2. & n. 12. & 13.
FRUCTVS ex parapherno. Vide *Paraphernum.*
PARS dotis iudicatur. 1. 287. 9.
RESTITVI, an, quando, & quomodo debeat Mulieri à Marito, & eius hæredibus. 1. 287. 2.
Cætera. Vide *LOCALIA.*

ACCUSATIO.
ACCUSATIO, denunciatio, & inquisitio, quomodo inter se differant remissive. 2. 157. 42.
ACCUSATOR.
CALVMNIOSVS deliberatè, & appensatè accusationem proponit ad differentiam aliorum criminum, quæ multis sine intentione, & animi deliberatione committuntur. 2. 157. 41.
Puniendus est poena rationis, hoc est eadem poena, qua puniretur accusatus, si delictum probaretur. 2. 156. 38. Vid. n. 43.
CALVMNIOSE aliquem accusans poena extraordinaria punitur arbitrio Iudicis. 2. 157. 41.
Et quandoque ob gravitatem delicti, etiā poena mortis punitur. 2. 157. 44.
INSCRIBERE se olim debebat. Idem se obligare ad eandem poenam si non probauerat, quam Reus accusatus debuisset pari, si probasset. 2. 157. 42.
Cætera. Vide *DELATOR. TALIONIS POENA.*

ACTIO.
AGI an possit super bonis generalitèr, ommissis specialitèr obligatus, remissive. 1. 333. 11.
COMPETENS pro sorte, competet etiam pro damnis, expensis, & interesse. 1. 377. 2.
EX quocunque crimine publico oritur actio criminalis ad vindictam, & actio civilis in factum ad interesse, vel damnum Parti applicandum. 1. 455. 2.
DELEGATIO, aut actio non oritur ante impletam conditionem, sub qua concepta fuit promissio. 2. 39. 34.

REDHIBITORIA utilis competit emptori Libri propter vitium larens. 1. 702. 7.
REDHIBITORIÆ actionis materiam tractantes remissive. 1. 702. 4.

ACTIONES.

HVMANÆ aliæ videntur bonæ, vt malæ vñquā esse possint, aliæ ita malæ, vt nunquā bonæ sint, aliæ verò mediæ. 2. 214. 34.
EX circumstantiis aliquandò sunt moralitèr bonæ, aliquandò malæ. 2. 214. 36.
ADAM, & Heua velauerunt sibi pudenda in Paradiso terrestri folijs ficus. 2. 235. 1.

ACTORVM.

Registratio. Vide *REGISTRATIO.*

ADITIO.

HÆREDITATIS probanda est, quando quis citatus est tanquā hæres, & ille negauit. 1. 179. 7.

RESTITVTIO in integrum ad adeundam, vel aduersus aditam hereditatem quando competit. Vide *RESTITVTIO IN INTEGRVM.*

ADIVDICATIO.

DICITVR secundum decretum. 1. 324. 7.
MATERIA ad iudicationem remissive. 1. 233. 26.
ÆSTIMATIONIS bonorum pro validitate ad iudicationis remissive. 1. 233. 26.

ADIVRATIO.

ADIVRATIO à vulgo accipitur pro excommunicatione. 2. 50. 137.
ADIVRATIONIS solemnitas aliquatenus responderet solemnitati excommunicationis. 2. 50. 137.

ADMINISTRATIO.

ALEATORI an sit interdenda, Vide *ALEATOR.*

AVARO administratio bonorum interdenda est, ac dandus æconomus. 370. 42. 44. & 61. Contrarium n. 43.

SENTENTIA Iudicis super reintegratione ad administrationem bonorum an requiratur, quando iam fuit interdicta administratio, & deputatus Curator. 1. 366. 12.

ADMINISTRATOR.

CREDITOR, aut debitor dici nequit ante dispendas rationes. 1. 185. 4.

ECCLESIAE, & loci pii de culpa, & mala administratione tenetur, si pecunijs otiosas retinuit. 1. 202. 53.

INVENTARIVM conficere debet in principio suæ administrationis, si rectam, veram, & non suspensam rationem de administratis reddere cupit. 1. 140. 27.

Necnon idonee cauere de reddenda ratione, quod maxime procedit in Depositario Communitalis. 1. 140. 23.

LIBRVM administrationis non exhibens, malitiosè occultare presumitur, & aduersus eum iuratur in litem. 1. 141. 37.

RATIONEM reddere an, & quando teneatur, & reddita dicatur, Vide *TUTOR. RATIONIS REDDITIO.*

RERVM publicarum, & Fisci in alium vsū præter destinatum conuersens pecuniam, crimen incurrit. 1. 140. 21.

A D V L T E R A.

ADULTERA, quæ filios ex adulterio suscepit quomodo tam ipsa, quam eius Confessarius se gerere debeant pro indemnitate Mariti, & filius hæredum remissio. 1. 320. 87.

A D V L T E R I I.

CAUTE procedendum est in delicto adulterij. 1. 321. 96.

EXCEPTIO adulterij opponi potest contra Mulierem peccantem restitutionem dotis ab hæredibus Viri, quoties Maritus ignoravit adulterium ab ipsa commissum, secus si non ignorabat. 1. 303. 18. & 21. Decl. n. 19. 22. 23. 24. & 25.

RECONCILIATIO Mariti cum Vxore facta, dicitur, si sciens adulterium cum carnaliter cognouit. 1. 303. 28.

RECONCILIATIONE Mariti tacita, vel expressa sequuta cum Vxore, cessant poenæ adulterij, quas ipsa incurrerat. 1. 303. 27.

A D V L T E R I V M.

A Muliere commissum deduci non potest ab hæredibus Viri ad effectum lucrandi dotem. 1. 303. 19.

BYLLA Sixti V. la 46. contra Adulteros innodata fuit mediante Edicto publicato de anno 1683. 1. 321. 95.

CAUTE procedendum in delictis Adulterij, & quare. 1. 321. 96.

CONIVGATVS habens rem cum Soluta committit adulterium, saltim de iure Canonico. 1. 321. 88. Vide n. 89.

CRIMEN grauissimum est, & quare. 1. 321. 90.

DYPLEX quando dicatur, & quando simplex. 1. 320. 87.

EST coitus, quo alterius thorus violatur. 1. 320. 86.

ET indicatur maius homicidio. 1. 321. 92. Contrarium n. 92.

IMPVDICOS luxuriose viuendum mores seueræ lege reprimi, & coerceri Reipublicæ conuenit. 1. 321. 96.

IVS accusandi Vxorem adulteram conceditur Marito propter iniuriam sibi illatam. 1. 303. 19.

MERETRIX coniugata adulterij poenæ incurrat meretricando. 1. 321. 71. 97. Ampl. n. 99. Cognoscens Meretricem coniugatam non incurrit poenæ iniunctas Adulteris. 1. 321. 98. Vide num. 99.

POENA corporis afflictiva pro adulterio dinersimodè statuta est. 1. 321. 94.

PVNITVM fuit diuersimodè apud varias Nationes. 1. 321. 93.

VXOR adulterium committens amittit dotem, quæ acquiritur Marito. 1. 302. 17. Limita ut ibi, remissio.

Ad euitandam poenam adulterij, & sic amissionem dotis, obijcere poterit Maritum quod adulterium commississe. 1. 303. 26.

A D V O C A T I.

ALLEGARE debent iura in specie, & in individuo non in genere, cum scribere per regulas generalis sit officium pauperum Doctorum. 1. 116. 15.

CAVILLATIONES, ac defensionem causæ iniuste, debent abhorreret. 1. 116. 16.

CAVILLATIONES, seu industriosa simulatio, ac ars, bonusque dolus citrà mendacium, & periurium sunt permixti ad effugiendas aduersarij cauillationes, & victoriam in lite iusta reportanda. 1. 116. 18.

CONSVLERENT alium volare posse, & piper esse nigrum, inopleru aique fatentur alium. 1. 116. 17.

CONTRACTVS, & Conuentio, ac pactio interdicta est cum Cliente. 1. 117. 28. Lim. n. 31.

Maximè si Clientes sint pauperes. 1. 118. 29. 2 DEFENDERE debent causas rationibus, & auctoritatibus, non autem iurgiis, & iniurijs, alioquin sibi comparant nomen Infamis. 1. 116. 14.

DIEBVS Festiuis exercitium. Vide FESTIVI DIES.

DISTRIBVTIO Aduocatorum spectat ad iudicem, quando Pars ob præpotentiam, vel ob malum ius occupauit omnes Aduocatos, vel saltem meliores. 1. 286. 6.

ADVOCATI exercitio in Ciuitate Faentina incumbere volens debet prius describi in matricula Doctorum, & docere de studio quinquennali in Ciuitate Bononiæ, vel in alio studio generali. 1. 105. 4.

HONORARIVM Aduocatus debetur pro modo lris, pro Aduocati facundia, fori consuetudine, & iudicij. 1. 391. 4.

Debetur salarium, quod Honorarium appellatur. 1. 392. 2.

In Provincia Romandiolæ, & præsertim in Ciuitate Faentina taxari iuxta dispositionem Constitutionis Magalotte. 1. 392. 5.

Quod datur Aduocatis, non potest dici merces. 1. 392. 3.

INDIGENT multo studio, & magna copia librorum, aliis aquam citro haurire dicuntur. 1. 392. 11.

NOBILE iudicandum est officium Aduocati. 1. 116. 8.

PATROCINIVM Aduocati æquiparatur doti, & Filco, & habet tacitam hypothecam cum privilegio prælationis in bonis Clientis. 1. 392. 9. Maximè super re, quam suo patrocinio recuperavit, seu defendit. 1. 392. 10.

Alia, quæ competat Aduocato de iure communi pro consecutione patrocinij. 1. 391. 12. Alienatio fideicommissi fieri potest pro solutione patrocinij Aduocati pro eius defensione præstiti. 1. 393. 11.

SCIENTIA legalis, quæ in Aduocatis exigitur, pretio numerario non æstimatur. 1. 393. 3.

SOLERTIA, eloquentia, & ingenij hebetescunt, nisi copiosa excitentur pecunia. 1. 392. 7.

VNIVERSITAS Aduocati ministerio indiget pro defensione eius bonorum, & iurium. 1. 115. 2.

A D V O C A T I O N I S.

CHRISTVS Adnocationis munus exercuit. 1. 115. 5.

DIVVS AMBROSIVS Adnocationis munus exercuit in Vrbe. 1. 115. 6.

DIVVS IVO Aduocationis munus exercuit. 1.

115. 6.

OFFICIUM adinuentionem est, vt succurratur ijs, qui ius suum tueri, & causam dicere ignorant. 1. 115. 3.

OFFICIUM commendadum est quadruplici ratione, nempe quia est licitum, quia est necessarium, quia est utile, & quia meritorium est. 1. 115. 4. & 7.

Necessarium est humano generi, & quare. 1. 115. 5.

A D V O C A T V S.

CAPTARE debet beneuolentiam Iudicis eum laudando, cum valde lucrosus sit habere Iudicem gratum. 1. 116.

CLARISSIMVS appellatur, etiam si officium depoluerit. 1. 116. 9.

COMMVNITATIS fauentie prestare tenetur patrocinium gratis in causis carceratorum, & miserabilium personarum. 1. 118. 40.

DYOBVS opetas suus qui prestare promissit, cui nam ex eis, vel neuiri eorum nauare teneatur, si illi inter se litigent. 1. 119. 45.

FISCI non potest esse qui in legibus per quinquennium non studuerit. 1. 106. 5.

PACTVM quotz litis eum Clientulo tanquam prohibitum fugere debent Aduocati. 1. 117. 24. & quare num. 3.

Faciens qua poena puniatur. 1. 117. 26.

PATROCINIVM vnus Partis deferere, & illud Partis contrarie assumere an, & quando possit Aduocatus, vel Procurator, remissuè. 1. 126. 9.

Cogi nequit a Iudice ad acceptandum patrocinium alterius Partis, dum cum iuramento asserat Partem, cuius prius patrocinium assumpserat, fouere bonum ius, aliam verò malum. 1. 126. 8.

PAUPERIBVS dari debet a Iudice. 1. 285. 1. *Compelli* potest a Iudice ad acceptandum patrocinium pauperum, vel illum mulctando, vel ei interdicens munus Aduocationis. 1. 126. 5. *Limit.* num. 8.

Dandus est expensis Publici. 1. 118. 39.

Expensis Curiae destinari debet pauperibus pro eorum defensione, aliis Vassalli grauarentur. 1. 285. 3.

Gratis patrocinari tenetur. 1. 285. 4.

Iudex non prouidens pauperes Aduocato, illisque gratis patrocinari non precipiens, mortaliter peccat. 1. 285. 2.

Negans patrocinium prestare pauperibus, peccat mortaliter. 1. 285. 4.

Non tenetur patrocinium pauperibus gratis prestare quando Aduocatus pauperum deputatus fuit a Communitate. 1. 118. 43.

PAUPERVM cuiusam patrocinium prestare debeat quando lis agitur inter duas miserabiles personas. 1. 118. 44.

PRÆVARICATIONE committitur, quando patrocinium proprii Clientis deseritur, & illud partis aduersæ amplectitur. 1. 117. 21. *Lim.* num. 23.

PRÆVARICATOR dici nequit Aduocatus,

qui de mandato Iudicis assumit patrocinium alterius Partis. 1. 126. 7.

PRÆVARICATIONEM euitare debet. 1. 117. 20.

REVELANS iura sui principalis aduersatio poena falsi puniri potest. 1. 116. 20.

SERENITATEM habere debet in vultu aufugere arrogantiam in dicendo, euitare corporis incompotionem. 1. 116. 10.

STVDERE bene non potest Aduocatus, si ei bene non satisfiat. 1. 132. 8.

A E R.

CORRVMPITVR ex fectore, & pestis generari valet. 1. 691. 1.

Cætera. Vide *FÆTOR. IMMPVN DITIÆ. LINYM. LECTAMEN.*

A F F I D A R E.

BARONES affidare non possunt animalia Exterorum in tanto numero, & quantitate, vt vsus pascendi Vassallis restringatur. 2. 39. 66. *Regni Neapolis* an possint affidare animalia in territorijs Vassallorum, iratit Fida eis sit soluenda. 2. 39. 64. Vide ibi remissuè.

A F F I D A T I.

DAMNVM studiosè dantes tenentur non solum ad emendationem damni, verum etiam ad poenam. 2. 34. 21. & 29. Vide n. 97.

Æstimatio, valor, quantitas, & qualitas damni probatur ex depositione iurata conducentium animalia in Dohanam ad pascendum, ac eorum famulorum, & pastorum. 2. 14. 26.

Nomina, & Cognomina, ac personæ damnum inferentes conducentibus animalia ad pascendum in Dohanam probantur ex depositione iurata eorundem, ac eorum famulorum, & pastorum. 2. 34. 27.

DOHANERIVS Reuerendæ Cameræ Apostolicæ non tenetur subministrare pasculum Affidatis, sed solum prestare securitatem. 2. 32. 13.

Regni Neapolis tenetur prestare Affidatis pascua, & securitatem, & ad hunc effectum emittit particularibus Vassallis omnes herbas. 2. 32. 13.

EXEMPTI sunt a Represalijs. 2. 44. 97.

EXEQVI non potest Mandatum contrà Affidatum, qui vel ante, vel in ipso actu presentavit inhibitionem Fidei, etiam si pretendatur ipsum non gaudere privilegijs Affidatorum. 2. 42. 77. Vide n. 97.

ATTENTATIVM committitur, si non obstant presentatione inhibitionis Fidei mandatum exequatur contrà Affidatum, etiam si inhibitiō non subsisteretur. 2. 42. 77.

FIDAM grossam solventes, & habentes requisita necessaria privilegij Fori gaudent quò ad executionem personalem, ipsasque res, seu bona affidata, & tantummodò in causis, ac negotijs quomodocumq; concernentibus Fidam, vel ab ea dependentibus, & non alijs. 2. 44. 97. 1.

Damnam solventes Fori privilegio gaudent, & inhibitiones suffragantur quò ad Affidatos tantum, & in causis fidam concernentibus, nec non quò ad personas solum ex processu incum-

incumbentes seruitio gregis, & animalium, affidatorum. 2. 44. 97.

FORI privilegio gaudent Affidati. 2. 40. 69.

FORI privilegio vt Affidati gaudent, debent possidere belluas paruas, nempe pecudes, vel fures, vel capellas in numero triginta, vel belluas magnas, videlicet Boves, vel Vaccinas, vel Bubalas, vel Equas in numero decem, in quo non connumerantur Equi, & Muli. 2. 42. 73.

FORVM Affidatorum Regni Neapolis, est vel Regia Dohana, vel R. C. S. 2. 41. 70.

IMMUNITATE, & exemptione non gaudent in Regno Neapolis Affidati non habentes propria Animalia in numero ducentum, nec cum eis accedentes ad piscua Apuleæ per Regiam Cameram locata. 2. 42. 75.

PASCERE non possunt cum eorum animalibus in vineis, vel agris satis, & vbi easant fructus. 2. 34. 23.

Sed elapsis triduo tenentur nedum ad emendationem damni, sed etiam ad penas, sicut cæteri alij, etiam per dictum tempus Affidati cum belluis permanserint in proprijs domibus, & regionibus. 2. 34. 24.

PRIVILEGIIS varijs fruuntur, de quibus remissuè. 2. 39. 67. & 78. Vide n. 97.

PRIVILEGIUM Affidatorum suffragatur vsquequo permanserint ad depascendum cum animalibus intrâ Stangam, seu Dohanam, & per tres dies postquam reuersi fuerint ad eorum domos, & Prouincias. 2. 44. 97.

SOLVUNT pro carta, seu litteris patentibus, quas voluerint ad annum iulios quatuor, & si ad sex menses iulios duo. 2. 36. 40.

VRBIS Romæ, Latij, Sabinz, ac Maritimæ, & Campanæ solvunt fidam parvam, 2. 44. 97.

Cætera. Vide *FIDAM*.

AGASONES.

Vide *FESTIUI DIES*, vel. *Agatonis*.

AGGERES.

AD impensas tam constructionis, quam refectionis, & separationis Aggerum Fluminis publici, omnes etiam Ecclesiastici indistincte, non obstante eorum exemptione concurrere debent. 1. 568. 10.

Et nedum Vicini, sed omnes integre Vniuersitatis habitatores tenentur concurrere, ac ipsemet Princeps. 1. 568. 11.

COLLECTA pro reparatione Aggerum Fluminis imponenda est pro quantitate bonorum repartienda per 25. & libram. 1. 568. 12.

DICVNTVR munitiones, quæ sunt iuxta Ripam Fluminis, ne illud excresecens fluat per limites, & agros occupet. 1. 567. 11.

DIFFERVNT à Ripa Fluminis. 1. 567. 11.

FACERE licet Aggerem Fluminis, agri, vel prædij proprii muniendi causa etiam cum incommodo Vicinorum. 1. 567. 7. Decl. n. 8. Vide num. 9.

sed præstanda est cautio de damno futuro per annos decem duratura. 1. 567. 9.

FLIERI iâ debent, vi cursus fluminis non immutetur, & nauigatio non impediatur, ac

damnum Vicinis non inferatur. 1. 567. 6.

FLVMINA munienda sunt validis aggeribus. 1. 567. 5.

ONVS muniendi, restaurandi, & repartendi Aggeres reale est. 1. 568. 12.

RVPENS ad refectionem damni tenetur. 2. 105. 7.

RVPENTIBVS Aggeres Fluminum, quænam poena infligenda sit remissuè. 1. 568. 13.

Aggeres fluminis rumpens, qua poena puniatur. 2. 104. 4. & 6.

SVNT lapidum, terreque conseruatio fixis patis, vel ingentibus iacentis lapidibus vi vendarum cohibenda opposita. 1. 567. 2.

VILISSIMI, & necessarissimi sunt. 1. 567. 3. & 4.

AGGRESSOR.

Vide *INSULTANS*.

AGNATIO.

APPELLATIONE agnationis continetur tam Ascendentes, quam Descendentes & Collaterales. 1. 320. 9.

CONSERVATVR, tam per Ascendentes, quam per Descendentes, & Collaterales. 1. 310. 10.

MEDIANITIBVS diuitijs conseruatur. 1. 306. 2.

FOEMINÆ amant agnationem filiorum suorum per masculos conseruari. 1. 317. 6.

AGRICVLTORES.

CARCERARI non possunt occasione repræsalie, nec pro quouis debito, etiam fiscali. 2. 87. 18.

Non possunt vigore mandati relaxati contra Reum principalem pro pena pecuniaria, quamvis fideiussit de iudicium soluendo in causa criminali. 2. 87. 18.

Non possunt intrâ quadraginta ab Vrbe miliaria, tam feminum, quam messium tempore, nec executionem pati, etiam pro debito obligatione Cameralis vallaio, secus in alijs temporibus. 2. 87. 24. & 28. ac n. 11.

COGNITIONEM qualisvis terre Agricultræ habere debet, cum diuersa laborera secundum diuersitatem terrarum requirantur. 2. 89. 34.

EXEMPTI esse debent à publicis muneribus. 2. 87. 17.

IN causis Agricultrorum summarie, & celeriter est procedendum. 2. 88. 19.

IVDEX in causis Agricultrorum districtus Vrbes vide *IVDEX*.

IVDICES antiquitus manebant in Portis Ciuitatis, vt ciuius, ac promptius redderent ius Agricolis, & quare. 2. 88. 20.

PRINCIPIS cura particulariter versari debet circa magnam copiam Agricultrorum, & quod terre serantur. 1. 621. 293.

PRIVILEGIA varia Agricultroribus concessa, de quibus remissuè. 2. 87. 12.

QVINAM dicantur remissuè. 2. 88. 21.

SVNT nemini torius Reipub. 2. 87. 16.

SYDERVM cognitionem habere debet Agricultror, & quare. 2. 89. 33.

VRBIS suppositi fuerunt vnâ cum rebus ad artem spectantibus iurisdictioni Consulum eiusdem artis. 2. 88. 22.

AGRICVLTVRA.

AGRI Romani derelicta est, quomodo autem possit reintegrari, vide 1.621.287. cum seqq.
AD reintegrandam Agriculturam in agro Romano quæ requirantur 2. 155. 9.

AGROS vberiores reddere bonum publicum respicit 2.87.10.

AGRVN incultum antiquitas retinens puniebatur. 2.87.11.

CAIN fuit primus Agriculator. 2.86.6

CIVES compelli possunt ut agros colant 1.621.293.

CLERICI caeteros attem Agriculturæ in proprijs bonis, & Casalibus suis in Territorio, & Districtu Urbis, necnon Latij, Campanæ, & Maritimæ Provinciis, non subiacent spolio sub prætextu illicitæ negotiationis 1.195.37.

CONSVLES Agriculturæ. Vide *CONSVLES*.
CVLTVRAM agrorum impediens, quæ poena puniatur. 2.80.1. & 3.

EST vnus ex cardinibus humanæ vitæ. 2. 85. 1. & 239.25.

Nervus totius Reipublicæ. 2.85.1.

EXECUTIO Agriculturæ nihil dulcius, nihil vberius, nihil in homine libero dignius. 2. 86.3.

EXERCITIVM Agriculturæ est antiquissimū à primo Parente omnibus hereditarium. 2. 80.5.

NOBILISSIMA est ars Agriculturæ, itavt quamplures ab aratro ad Didaturam, & Consulatum vocati fuerint, & terminata. Dignitate ad aratrum redierint. 2.86. 8.

NON numeratur inter artes mechanicas. 2.86.9.

NON præiudicat nobilitati, quando exerceatur in proprijs fundis. 2.86.9.

NOE inuenit arandi autem ad minuendum laborem hominibus. 2.86.7.

PRÆCEPTA Agriculturæ sunt bene colere, agri, aeris, aquæ, terræ, & industriæ rationem habere. 2.89.32.

PRÆILEGIA varia concessa sunt Agriculturæ, & Agricultoribus, de quibus ibi remissive. 2.87.12.

PUBLICÆ expedit Agriculturam non deferri. 2.80.3.

QVI parce seminat, parce & metet 2.86.9.

REGES ipsi, & Imperatores Agriculturam exercuerunt. 2.86.8.

ROMANI reliquerunt ingenuis hominibus sola duo studia, nempe Agriculturam, & bellicam artem. & quare. 2.86.4.

VBERTAS resultat ex cultura 1.618.257.

AGRIMENSOR.

CITATIO partium pro diebus, & horis certis requiritur ad legitimam mensuram faciendam per Agrimensores 2.164.37.

Alioquin mensuratio non præiudicat eod. nu. 37.

DELICTA, & poenæ Agrimensores remissive 2.164.40.

ELECTVS ad mensurandum, & æstimandum prædium habet etiam facultatem illud terminandi 2.163.35.

ELIGEBANTVR Agrimensores quandoque à

Contrahentibus, quandoque à Iudice, & quandoque publice constituti erant. 2.163.34

ELIGVNTVR Agrimensores ad mensurandos, & limitandos agros, ac discernendum, an ex prædio aliqua pars fuerit usurpata. 2.163.33.

IVRARE debet partibus præsentibus de bene, & elegantè exerceendo officio, & mensurando. 2. 164. 36. Limita. ut ibi

MENSVRATIO facienda est per Agrimensores deputatos, vel à Lege, seu Statuto, vel à Iudice, vel à Partibus, ut valida sit. 2.163.34.

MERGES Agrimensores debetur. 2.164.38.

Ad quoniam soluenda sit, ut dignoscatur, distinguendi sunt varij casus, de quibus ibi. 2.164.39.

ORIGO Agrimensores est antiquissima, & quodnam esset eorum officium 2. 163. 31.

REPVTABANTVR ad instar Iudicum 2.163.32.

Cætera. Vide *MENSVRATIO*.

AGRVN ROMANVM.

A quibus colatur, & in qua quantitate teneantur. 1. 621. 291.

COLONI partuarij non vigent in agro Romano. 1. 621. 290.

EST fertilissimum. 1. 621. 287.

INHABITABILE est ob aeris insalubritatem. 1. 621. 290.

Cætera. Vide *AGRICVLTORES*. *AGRICVLTURA*.

ALAPA.

AMPVTATIONIS manus poena prædicta fuit in casu percussoris alapa illata in Palatio Proregis Neapoli. 1. 464. 12.

ASSECLÆ Imperatoris datur per Præfectum Equitum gaudia, dum ei traduntur arma, & vestimenta. 1. 464. 20.

CHRISTVS in eius passione acerbissimum dolorem accepit ex alapa sibi in Domo Annæ data. 1. 463. 2.

CONFIRMATO dari solet alapa, & quare, ac de origine, & causis huius Ritus. 1. 464. 18.

DE offensione mediane alapa, vide tractantes materiam iuxta humanas, seu mundanas Leges Equestres. 1. 464. 16.

EXCVSANDVS qui verbis iniuriis provocatus alapa provocantem percussit. 1. 464. 15.

EXILLI poena puniuntur alapa percussus, maxime si data sit in rixa. 1. 464. 8. & 14.

HOMICIDIVM committens percutiendo cum alapa, vel pugno puniuntur poena extraordinaria. 1. 463. 1.

IVDICEM, vel Magistratum alapa percussus poena mortis potest puniri. 1. 464. 10. Contrarium, num. 11.

LEGVM RIPPARIORVM mandantium dari alapam testibus, remissive. 1. 464. 19.

MENTITAM, atqueque iniurias verbales an debeat alapa, remissive. 1. 464. 17.

MILES dum quis olim creabatur per Magnum Magistrum alapa percussus, & quare. 1. 464. 20.

MORTIS poena imponi potest alapa percussenti, in spe-

inspecta qualitate personæ, causæ, loci, & temporis. 1. 464. 10.

POENA pecuniaria punitur percussus alapa. Clericum. 1. 464. 9.

PERCUSSIONE cum alapa, vel pugno potest contingere mors. 1. 463. 1.

PERCUSSVS alapa percussorem occidere potest si aliter alapam euitare nequit. 1. 463. 4.

Percussientem ad honorem recuperandum incontinenti inuolentem fugientem repercutere potest. 1. 463. 5.

PERCVTIENS alium alapa, seu manu vacuum, & atrocem iniuriam affert, & quare. 1. 463. 1. Ampl. num. 3. Vide num. 6.

PERCVTIENS, qua pena sit puniendus remittitur arbitrio iudicis, qui ponderare debet qualitatem tam percussantis, quam percussus, nec non causam, locum, & tempus. 1. 463. 6.

Et quid ex dispositione *Bannimentorum* generalem Status Ecclesiastici. 1. 463. 7.

Promouentem verbum iniuriis qua pena puniatur. 1. 461. 10.

PERCVTIUNTUR pueri. 1. 463. 1.

RELEGATIO temporalis percussenti alapa Ministrum Ecclesiæ est pena sufficiens. 1. 464. 13.

ALBERGATORES.

EMERE non possunt frumentum, hordeum, & blada in Foro Campi Floræ, aut in nauis. 1. 599. 98.

ALEATOR.

DILAPIDATOR, & prodigus reputatur. 1. 365. 3. & 33.

INTERDICENDA est administratio bonorum Aleatori. 1. 365. 3.

S. ALEXIVS omnibus suis per Christum dimissis gaudebat se etiam ab eius seruis elemosinam accipere, quod prædicatum etiam fuit à S. Alesio, & aliis. 1. 171. 10.

ALIENATIO.

EXECVTIO super re possessa à Clerico, in quem alienata fuerat lite pendente non potest fieri vigore mandati relaxati à Iudice Seculari, sed requiritur Exequatur iudicis Ecclesiastici. 1. 342. 48. Vide ibi.

Contra tertium, in quem facta fuit alienatio pendente lite super dominio, ac in actione reali, vel mixta, vel personali ad rem, procedi potest recta via absque nouo processu ad executionem sententiæ. 1. 243. 44. Declara num. 45. Subdecl. n. 46. Ampl. num. 47. 48. 49. & 50. Limita n. 51. & 52.

IN alienatione bonorum, & rerum Communitatis, & Vniuersitatis requiruntur, ea de quibus ibi, & n. 28. 137. 24. & 28.

IN alienatione bonorum, & rerum Communitatis non sufficit Consilium particulare, sed requiritur generale. 1. 37. 23. Ampl. num. 26. Decl. num. 27.

Maximè in alienatione, seu impositione Censuum causa voluntaria, non necessaria. 1. 37. 26.

IVDEX Ecclesiasticus prohibere potest sub pena censurarum Clericos, ne reportent cessionem rei litigiosæ. 1. 243. 48. in fine.

LICENTIA Congregationis boni Regiminis requiritur in alienatione bonorum, & rerum Com-

munitatum Status Ecclesiastici tam mediata, quam immediata subiectarum. 1. 37. 28. cum mulatue cum alio solemnitate n. 30.

Principis requiritur in alienatione bonorum, & rerum Communitatis subditæ, quæ tamen non supplet alias solemnitates. 1. 37. 28. & 10. REI litte pendente Iudicij mutadi causa. 1. 242. 48. Litigiosa est ipso iure prohibita. 1. 242. 44.

Falsa Clerice, adhuc potest prosequi iudicium contra alienantem coram Iudice Seculari, non autem vigore illius mandati deueniri ad executionem absque Exequatur iudicis Ecclesiastici coram eo citato Clerico. 1. 242. 48. Vide ibi.

Necessaria rei litigiosæ pro dote censi non potest, quando Mulier iam nupta erat. 1. 245. 53.

SOLEMNITATES requiruntur tam in alienatione bonorum Ciuitatis, quam Castri, Villæ, ac aliorum locorum. 1. 38. 31.

STATVTQ laicali prohibente alienationem bonorum in non subditos non comprehenduntur Ecclesia, & Ecclesiasticæ persone. 2. 179. 1.

ALIMENTA.

APPELLATIONE alimentorum, quæ veniant, remissuè. 1. 309. 23.

AQVAM præstare tenetur hæres legatis alimentis. 1. 695. 9.

AVGENDA sunt auctis facultatibus. 1. 309. 20. Crescente ætate alendi. 1. 309. 19.

CONGRVA regulantur à quantitate patrimonij, à qualitate feminarum, à folio Defuncti, & à Regionis, & Familiz consuetudine. 1. 309. 18.

DIMINVI proportionabiliter debent diminui facultatibus. 1. 309. 21.

Amplia etiam si concurrat res iudicata super taxatione alimentorum. 1. 309. 22.

FÆMINIS à Statuto exclusi alimenta congrua, donec vsque nupserint, & dotatz fuerint, sunt præstanda. 1. 309. 17.

FILIVS FAM. tenetur tradere alimenta Patri dispendanti bona Fideicommissaria, si non habet aliundè. 1. 366. 19.

INFANS ali non potest sine Nutricis lacte, neque ad vitæ crescentis gradus perducere. 2. 85. 2.

PRAVA, & corrupta humanum corpus alterant, & inficiunt. 2. 47. 121.

PRÆSTARI debent per masculos feminæ à Statuto exclusæ. 1. 316. 15.

RES iudicata supertaxatione alimentorum est variabilis, & mutabilis. 1. 309. 21.

ALLVIO.

ACQVIRITUR Dominis prædiorum adiacentium faciendo diuisionem pro modo latitudinis eorumdem prædiorum. 2. 134. 19.

Et ipsi Dominis prædiorum acquiruntur tam dominium, quam possessio alluuionis. 2. 135. 21.

EST incrementum latens. 2. 134. 18.

FIT tam per accretionem, quam decretionem. 2. 135. 20.

ALVEVS,

APPELLATUR lectus fluminis. 2. 134. 12.

CONSIDERATVR velut venter fluminis. 2. 134. 12.

DERELICTVS fluminis publici efficitur priuatus. 2. 134. 14.

DIVISIONIS Aluei à flumine derelicti, & alluvionis inter habentes prædia coherentia modum remissive. 2. 135. 22.

DOMINIUM Aluei fluminis derelicti acquiritur Dominis prædiorum adiacentium, tam quò ad dominium, quàm quo ad possessionem, facta inter eos divisione pro modo latitudinis prædiorum. 2. 134. 15.

Idemque procedit, si partem Aluei dimiserit. 2. 134. 16.

NOVVS, quem flumen postmodum ad pristinum, & naturalem rediens, vel aliò cursum origines dereliquit, an spectet ad antiquos Dominos, an potius ad vicinos posseditores remissive. 2. 134. 17.

SEQUITVR causam, & naturam fluminis. 2. 134. 13.

AMEN laqueo suspensus fuit, quoniam innocentem *Mardocheum* suspendi calumniosè eutauerat. 2. 157. 39.

AMAZONES erant bellicosi, & magnam Asiæ partem occupant. 1. 95. 57.

AMBASCIATORES.

Vide **LEGATI** pro **ORATORIBVS**.

AMICA.

QVÆ dicatur remissive, 1. 668. 2.

AMOR.

Vide **DILECTIO**.

ANATÆ.

Vide **ANSERES**.

P. ANDREAS Faventinus Ordinis Minoris Obsequentia laudatur. 1. 607. 160.

ANIMA.

ANIMÆ Defunctorum quatuor modis solvuntur, de quibus ibi. 2. 320. 1.

Cætera, Vide **CORPORA HUMANÆ**.

ANIMALIA.

ARATORIA intelliguntur ea, cum quibus majori parte anni agricultura exercetur. 2. 87. 14.

CLERICORVM. Vide **CLERICI**.

DAMNVM dantia. Vide **DAMNUM**.

FRUCTVS annuus animalium minorum, ut sunt Porci, Pecudes, Capræ, & similia ascendit ad valorem Matris. 2. 100. 4.

HYEMALI tempore à locis, & contradiis frigidis, ac herbis carentibus traducuntur ad loca, & contradas calidas, seu tepidas, ac pascuorum abundantes, ut in Apulia, & in territorio Vrbis, ac in Provinciis Maritimæ, & Campaniæ, & Patrimonii D. Petri, tempore verò æstivo reconducuntur ad Montanas. 2. 32. 5.

IMMITTENS per fundum vicini non patitur, si via sit occupata. 2. 95. 4. Vide ibi.

INIURIAM facere non videntur. 2. 45. 101.

IMPERIVM in bellum non exercetur. 2. 45. 102.

IRRATIONABILIA puniuntur aliquando ad exemplum, & in detestationem patriciorum, ac ad illius memoriam abolendam. 2. 45. 102. Limita n. 102.

PORTANTIA frumentum Annonæ, seu Civitatis, si detrimentum patiantur tenentur Civitas ad restitutionem. 1. 592. 38.

TRANSCURRENTIA de uno territorio ad aliud

si derivaverunt, tenentur ad emendationem damni, non autem ad penam. 2. 37. 49.

Cætera. Vide **AFFIDATI. DOHANA. PASCHA.**

ANIMVS.

DERELINQVENDI rem propriam præsumitur ex negligentia cum recuperandi, quamvis facile recuperari possit. 2. 23. 30.

Rem propriam ex coniecturis colligitur. 2. 23. 30. **ANNA** Vxor Tobie textorium opus quotidie frequentabat. 2. 235. 6.

ANNOA.

CARITAS Annonæ gignit famem. 1. 588. 5.

CIVITAS depauperatur, vel malis contagiosis destituitur ex inordinata administratione Annonæ. 1. 589. 17.

CIVITAS, & Provincia affluens Annona debet alteri egenti subducere. 1. 617. 249.

COMPREHENDI quosvis fructus in genere ad victum pertinentes secundum latiorum significatum. 1. 589. 15.

Secundum verò strictissimam significationem pro Panibus accipitur. 1. 589. 16.

CVRATORES antiqui Annonæ pecuniam ad Annonam destinari exigebant, & ex proveniunt publicam Annonam comparabant, & asseruabant. 1. 609. 177.

DEBITOR Annonæ liberari non potest ab eius solutione, seu præstatione etiam ex rescripto Principis. 1. 611. 197.

Non dicitur is, qui condemnatus fuit ad penam ob negligentiam commissam in Officio Annonæ. 1. 611. 200.

EST prudens æconomica administratio demandata Magistratibus pro conservanda in Civitate abundantia victualium. 1. 589. 14.

EXCOMMVNICATIO imposita apostatibus Annonam à Sinarum Ecclesiastico ad alium Statum. Vide **EXCOMMVNICATIO. TRANSPORTATIO**.

FAMÈ urgente, ac Annonæ charitate, recedi debet à regulis iuris. 1. 593. 46.

IMPEDIENTES abundantiam, & quominus rivalia iusto pretio vendantur possunt puniri. 1. 604. 139.

IN Civitatibus, & Locis Status Ecclesiastici exercetur, vel mediante appalto quod est magis vile, vel illi præficiendo personas integras, & fideles Abundantiarios appellatos. 1. 609. 175. & 176.

INOPIA crescit ex inordinata administratione Annonæ. 1. 610. 181.

Crescit ex inordinata administratione, ac negligentia regimine Annonæ. 1. 589. 17.

IVSTITIA, & Prudentia abundantiam Annonæ in Populo reddere possunt Principem gloriosum, & amabilem. 1. 587. 1.

POTEST in venditione frumenti Pistoribus, aut alijs aliquid lucrari. 1. 605. 148.

MONOPOLIS flagellatur, cum nihil sit illorum iniquius. 1. 604. 140.

ORIGINIS, & ethimologiæ Annonæ varij sunt opinionis, de quibus, 1. 588. 13.

PENVRIA Annonæ mendicari aliquando solet, & quare. 1. 610. 243.

POPVLVS tumultuat magis Annonæ penuria, quam ex alia causa. 1. 388. 10. Nini nil feditio-
sus ieiuno, & famelico Populo. 1. 388. 10
POPVLVM famelicum Magistratus, Leges, Ar-
ma, & Pudor coercere non valent. 1. 388. 1.
PRIVARI non debet Prouincia ex Annona,
quæ inibi fuit recollecta, & qua indigere po-
telt. 1. 616. 243.

PRO conferuanda vbertate necessarium est cer-
tum præsidium destinatum ad emptionem,
frumenti, quo succurri valeat futura penuri-
æ. 1. 609. 171.

QUICQVID superest in fine anni deductis ex-
pensis in Tabella Ciuitatum, & Locorum
Status Ecclesiastici descriptis, superest in ex-
tinctionem æris alieni, aut si æs alienum non
addit Annonam subleuandam conuerti de-
bet. 1. 609. 174.

SOCIETATEM, & Consilium ineuntes vt An-
nona cætor fiat possunt puniri. 1. 604. 139.

TRANSPORTATIO Annonæ de vno loco, seu
Territorio ad alium locum, seu Territorium
intrâ eundem Statum, seu Principatum non
est prohibenda, & quare. 1. 616. 243. & 249.

Cætera. Vide *FRUMENTVM. TRANSPORTATIO*.

ANNONA VRBIS.

AN possit dici Camera Principis, irâ vt priui-
legijs fiscalibus gaudeat remissuè. 1. 592. 41.

CONVCENS à Prouincijs Status Ecclesiasticus,
vel à Principatibus exteris frumentum ad Vr-
bem non tenetur ad Gabellas passus. 1. 592. 41

DEBITVM Annonæ Urbis pro parte extinctum
fuit ab Illustrissimo D. de Canslerijs eiusdem
Annonæ Præfecto. 1. 609. 172.

DEBITVM Annonæ Urbis ad quàm summam
adhuc ascendat. 1. 609. 173.

INTRODUCTIO Annonæ an sit laudabilis, nec
ne pendet à bona, vel mala administratione.
1. 638. 170.

NON distribuit frumentum ampliùs Pistoribus.
1. 623. 297.

MANV regia contrâ debitores Pistoris decocti
eiusdem Annonæ debitores iuxta praxim, de
qua ibi, procedit. 2. 261. 28.

Mandato manu regia expedito ad instantiam An-
nonæ, quando soluuntur euolumenta No-
tario, & Eminentiſſimo Camerario, vel non.
2. 261. 28.

OCCASIONE decoctionis Pistorum non debet
occupare frumentum debitoris pro pretio mi-
nori, quin fuerit illi distributum. 1. 602. 137.

PRO semine mutuo, vel pro pecunijs creditis
ad illud emendum præferri valet quibuscun-
que creditoribus priuilegiatis, ac etiam Loca-
tori prædiorum, quando deficeret probatio
versionis si talitèr disponatur in Chirographo
Pontificis. 1. 593. 44.

QVAM quantitatem frumenti retinere debeat in
horreis, & quomodò illud renouare debeat
quolibet anno. 1. 623. 297.

SALARIVM Ministrorum Annonæ, & expensæ
necessariæ ex quibus sint soluendæ. 1. 623. 297
SIXTUS P. Annonæ Urbis assignauit scuta ducen-
ta millia, quæ possed fuerunt consûpra. 1. 609. 173

Cætera. Vide *FRUMENTVM. PREFECTVS*
ANNONÆ. PISTORES. EXTRACTA. TRA-
CTA. FRUMENTVM. TRANSPORTATIO.
ANNVS.

INCÆPTVS habetur pro completo, quando
agitur de consequendo munere, ac honore.
1. 17. 36.

Limita quando muneris, & honori adiecti est
administratio. 1. 17. 37.

Limita secundo, quando aliter disponit Statu-
tum, prout illud Fauentiæ. 1. 17. 33.

Limita tertio quando fit intentio ætatis per geni-
tium, quo casu annus debet esse perfectus.
1. 17. 39.

ANSER ANSERES.

ANSER appellatus fuit à Germanis Gatz. 2. 45. 115
ANSER animal pugnacissimum appellatur. 2.
45. 98.

ANSER animal improbum est. 2. 45. 98.

ANSERES, Pauones, Gallinæ, & similia ani-
malia si damnum dederint, Dominus tenetur
ad illius emendationem. 2. 45. 99.

ANSERES, Anatæ necari possunt, si vigeat Sta-
tutum disponens, quod includas alienum
animal in tuo fundo possit illud occidere. 2.
45. 100. Amplia, vt ibi, Vide ibi.

STERCVS Anserum, & Anatum est valdè no-
cium agris. 2. 45. 100.

ANTEPHATVM.

Vide *LYCVM DOTALE*.

ANTI ANI.

ARMA Antiani Ciuitatis Fauentiæ vt deferre
possint recurrunt pro licentia ad Eminentiſſi-
mum Cardinalem Legatum, vigore cuius ex-
peditur per Magistratum bullecinus, de quo
ibi. 1. 41. 70.

CIVITATIS Fauentiæ congregantur quotidie,
& ad eorum libitum. 1. 35. 4.

DEFICIENTES in debito teruitio priuantur
pro rata temporis eorum prouisione, seu em-
olumento, quod accrescit Priori, & alijs An-
tianis inferuentibus. 2. 24. 19.

Inferre non possunt imbutolari, nec extrahi
pro Officijs publicis, nec alios ad ea nomina-
re. 1. 24. 21.

DONARE poterunt quid modicum Nuncio
bonum nuncium afferenti. 1. 35. 10.

ELECTIO, & extractio Antianorum pro maio-
ri tempore, quàm bimestris, electio in totum
erit nulla. 1. 24. 25.

Electio Antianorum, seu Consiliatorum in
locum præmorum remissuè. 2. 28. 59.

In electione Antianorum, & Consiliatorum Ci-
uitatis attendenda est eorum virtus, merita,
nobilitas, prudentia, æconomia, facultates.
23. 8. & num. 9. & seqq.

EXEMPTI si se præcedant à subeundo munere
dum fuerint extracti appellare debent, alio-
quin electionem approbasse censentur, Vide
1. 24. 22.

EXPENSAS facere non possunt præter descri-
ptas in Tabella. 1. 35. 6.

EXTRACTI subire tenentur munera illius, &
publicas implere functiones, ac alia, de qui-
bus. 1. 24. 16.

EXCUSANTVR à subeundo munere remissi-
uè. 1. 24. 17.

Inferire omnino debent, nec excusantur nisi
ex causis declarandis à Gubernatore. 1. 24. 20.

GVBERNATOR, vel alius Superior non potest
se intromittere in electione Antianorum, seu
Administratores Ciuitatis, & Officialium,
alijs Ciuitis grauaretur, & electio esset nulla.
1. 86. 25.

INFIDELITATEM abhorreere debent. 1. 27.
53.

IVRARE debent fidelitatem, & alia, de quibus.
1. 27. 47.

IVRAMENTVM Antiani præstare possunt etiã
die feriata. 1. 27. 48. & 49. Contrarium n. 51.
Decl. ibidem.

MAGISTRATVS deficere non dicitur defi-
cientie vno, vel altero ex Antianis, & Consilia-
rijs. 1. 28. 53.

NON tenentur inuigilare, vt pax, & tranquilli-
tas in populo conseruetur. 1. 15. 4.

PRÆDECESSORES continuare debent, si no-
ui Antiani non fuerint extracti, vel ob ali-
quod impedimentum non potuerint adipisci
possessionem. 1. 24. 27.

PROVISIO, seu emolumentum assignatum fuit
Antianis. 1. 24. 18.

REPRÆSENTANT totam Ciuitatem. 1. 24. 23.

SECRETA custodire debent nedum lingua, sed
etiã mente, & gestis, alioquin grauiter er-
rant, & turpiter delinquant, & tanquã
Patris proditores puniendi sunt, & quomodo.
1. 27. 53.

SVNT principales Ciuitatis Magistratus dicti qua-
si *antes*, & *columnæ* oneri ipsius incumbendis.
1. 23. 7.

Cætera. Vide *CONSILIARIJ. DECV-
RIONES. MAGISTRATVS.*

S. ANTONIVS PATAVINVS.

A CAPITVLO Generali Assisij le consulit in
Eremũ Montis Pauli, vbi postea Ecclesia ædifi-
cata fuit, & quotidie magna multitudo gen-
tium etiã à longinquis partibus concurret.
1. 280. 51. & 54. Vide ibi.

FAVENTIÆ ædificata fuit Ecclesia in honorem
Sancti Antonij Patavini. 1. 281. 55.

FESTVM S. Antonij Patavini celebrari iussit cum
duplici Officio Satus V. 1. 280. 53.

OBITU Anno 1237. 1. 280. 52.

VITA, virtutes, mors, & miracula. 1. 280. 51.

A N V L V S.

SPONSALITVS. Vide *LOCALIA.*

APOSTOLI.

REFVTATORII censetur dari, & committi
potest Causa appellationis, quando Iudex post-
quam pronunciauerat prout in cedula his de-
dit terminum litis ante subscriptionem sen-
tentie. 1. 213. 36.

REQUIRENDVS est Index pro responsione
Apostolorum. 1. 213. 35. Vide ibi.

TERMINVS liris à Iudice his tantum dari po-
test, & à parte peti debet. 1. 213. 35.

APPALTATOR, & APPALTVS.

RVBBIATELLÆ in Vrbe. Vide *RVBBIÆ
TELLÆ.*

VIARVM, & Expurgationis Vrbs. Vide
VIARVM.

APPELLATIO.

AB INTERLOCVTORIA licet semel appellare.
1. 221. 9. Vide ibi.

Interponi potest à late sententia interlocuto-
ria, vel sequenti, & non post. 1. 221. 7.

Interposita. vel interponenda à quacunque in-
terlocutoria lata, vel ferenda ante sententiam
definitiuam, vel post per quemcumque Iudi-
cem, vel Officialem Ordinarium, vel Dele-
garum Rectoris Prouincie cognosci, & termi-
nari debet infra octo dies continuos. 1. 220. 6.
& 7. Vide num. 9.

A DENEGATA iustitia non datur in Vrbe. 1.
211. 16.

Pt intret, requiruntur tres instantie pro expedi-
tione Cause, cum interpolatis diebus, & mo-
derato interuallo, & dilatione inter vnam, &
alteram, cum protestatione appellatiouis in-
vnaquaque instantia. 1. 211. 15.

A DECRETO moderationis inhibitionis Fide
non admittitur in suspensiuo. 1. 44. 97.

A MANDATO relaxato, seu sententia lata con-
tra Debitorem Principis, vel Vniuersitatis ex
causa frumentaria non admittitur. 1. 611. 300.

APELLANS profectui, an, & quomodo de-
beat appellationem, & quæ ad hunc effectum
facere teneatur. 1. 219. 3. & 4.

Causa tam Ciuiles, quam Criminales in gradu
appellationis intra quartum tempus terminari
debeant. 1. 220. 4. & 5.

A SENTENTIA condemnatoria in penã pecu-
nariã non admittitur, nisi præcedat illius effe-
ctum, purum, & integrale depositum, sed
potest procedi ad vltiorem executionem,
1. 497. 3. Lim. num. 5. 6. 7. & 8. Vide ibi.
Ira vt nec sufficiat pignus. 1. 497. 4.

A sententia condemnante in penam pecuniariam
tenetur infra sex menses computandos à die
interpositæ appellationis expeditionem Cause
reportare, alioquin sententia exequi debet.
1. 498. 10. Decl. num. 11.

Reo confesso non competit appellatio à sententia
cum condemnante in penam pecuniariam,
quamvis fecisset depositum, sed requiritur rea-
lis solutio. 1. 497. 9.

A SENTENTIA, seu Decreto pronunciente ex-
cutionem debitoris legitimè factam fuisse, da-
tur appellatio. 1. 194. 25.

A TAXATIONE pretij pellium. Vide *MACEL-
LARIJ*. vers. *A taxatione.*

CAVSÆ in gradu appellationis cognoscuntur
coram Gubernatore, vel alio Superiore.
1. 219. 2.

DECENDIVM ad appellandum Fauentie cur-
rit à die intimationis sententie. 1. 213. 38.
& 47.

DESERTA Causa appellationis quando dicatur
Vide *CAPSÆ.*

Declaratoria Iudicis citra desertionem appella-
tionis requiritur, quamvis à Statuto inducta sit
ipso iure. 1. 214. 51. Lim. n. 52.

HABETVR pro non interposita, ita vt nec pars
ea vti valeat, quando appellans reportauit
sententiam fauorabilem à Iudice, qui pronun-
cia-

ciauerat prout in cedula. 1. 213. 37.
IN CAUSA damni dati non permittitur appellatio suspensiva. 1. 4. 6.
Limita quando aliter disponitur à Statuto, prout disponit illud Faucetia. 1. 2. 4. 7.
IN Causis Taxarum Viarum non admittitur appellatio suspensiva. 1. 146. 24.
A Decreto super refectione, expurgatione, & reparatione Viarum non datur appellatio suspensiva. 1. 275. 14. Maxime in Vrbe, ibid. n. 15.
Et si Index admitteret appellationem suspensivam, & inhiheret nulliter procederet. 1. 275. 16. & 17.
INTERPONENDA est intra decendum à die, qua Iudex pronunciauit prout in cedula, alioquin sententia transit in iudicatum. 1. 212. 33. Dec. vt ibi. Limita n. 38.
Sufficit, quod interponatur intra decendum à die habite notitie sententia. 1. 213. 39. Et notitia probatur mediante illius inrimatione, etiam domi dimissa copia facta. 1. 212. 34.
Vltra appellationem intra decendum à die, qua Iudex pronunciauit prout in cedula, requirendus est etiam pro responsione Apostolorum ipse Iudex, qui solet dare terminum iuris. 1. 213. 35. Vide ibi.
SENTENTIA mandans expelli Meretricem à locis honestis exequitur non obstante appellatione. 1. 671. 24.
SUSPENSIVA ad effectum impediendi diuisionem executionem non admittitur per Statutum, sed solum in deuolutio post datam illi executionem. 1. 318. 24. & 25. Vide ibi.

A Q V A.

ABUNDANTIA Aquæ est magis necessaria in Rep. aliarum rerum. 1. 695. 6.
ALIMENTIS legatis hæres tenetur ad præstationem aquarum, quando ob penuriam est venalis. 1. 695. 2. & 9.
ANTIQUI valde custodiebant fontes, & conseruationem aquarum. 1. 695. 8.
BONITAS aquæ ex quibus dignoscatur. 1. 695. 5.
CALEFACTA citius postea refrigeratur mediante niue. 1. 698. 16.
CALEFIEBAT potius quam refrigerabatur pro potu apud Romanos. 1. 697. 15. Contrarium n. 16.
CALEFIERI prius debet, & postea refrigerari pro potu, & quare. 1. 697. 16. & 18.
Plus calefaciendi prius aquam, & postea eam refrigerandi, introductus fuit à Nerone. 1. 698. 17.
CONSPERCANS Aquam fontium, & riuulorum puniuntur pena extraordinaria Iudicis arbitrio. 1. 695. 3.
CVRA Aquæ præ omnibus haberi debet. 1. 695. 5.
CVRAM Aquarum tam quò ad quantitatem, quam quò ad claritatem Ediles habent. 1. 695. 7.
DECVRVS Aquarum, seruientes, à diuisionem, & alia remissuè. 1. 699. 18.
EST elementum necessarium humano generi. 1. 695. 1.

EXCESSIVA abundans valde præiudicat fructibus. 1. 120. 6.
GRATIOR, & vtilior est potus aquæ frigide ad sitim expellendam. 1. 697. 12.
FLVMINIS Amoris vi volens, vel in eo Molendinum ædificare, impetare debet licentiam à Communitate Faucetia. 1. 159. 20. & 21.
NIVATA refrigerat calidum leuit, ventriculorum roborat, & appetitum excitat. 1. 697. 14.
PEDICOSA in Agro Verulano saluberrima. 1. 695. 11.
POTVS aquæ, quæ adeo frigida non sit, vt bibentis appetitui non satisfaciatur, ventrem inflat, sitim non sedat, comedendi desiderium deiecit, corpus absumit, & ad salutis conseruationem non conuenit. 1. 697. 14.
RAVENNA olim vigeat penuria aquæ, secus verò hodiernis temporibus. 1. 695. 10.
ROMANI veteres aquam niue miscebant antequam bibere vel vino dilueretur, & deinde huiusmodi aquam mediante Colo niuario niuiam petcolabant, vt diluitor, & liquidior esset. 1. 698. 27.
Valde custodiebant fontes, & conseruationem aquarum. 1. 695. 8.
SALVBRITAS aquæ præter aeris puritatem magis pertinet ad corporum sanitatem, & necessitatem. 1. 695. 5.
TVRVIDA, & mali coloris maxime nocet saluti humanæ. 1. 695. 4.
VA. 118 species aquarum reperiuntur, de quibus ibi remissuè. 1. 695. 11.
VNA species aquæ est salubrior, & magis medicinalis alia. 1. 695. 11.
VTILIS est terræ, illamque reddit fructibus copiosiorum. 1. 120. 5. Lim. n. 6.
VTIMVR tam in potu, quam in cibo. 1. 695. 5.
AQVÆDVCTVS.
PUBLICVS excavari, & expurgari debet expensis publicis, sed communibus. 1. 120. 9.
Nisi ad sit consuetudo illum excavandi, seu expurgandi expensis aliquorum. 1. 120. 10.
ARBITER. ARBITRATOR.
ARBITRI electi ex dispositione Iuris, vel Statuti non possunt onus recusare, sed coguntur compromissum acceptare. 1. 252. 36. & 38.
 Maxime in Arbitris Consanguineis, vel Affinibus ex forma Statuti electis. 1. 252. 37.
FACVLTATVM Arbitri in procedendo, & pronunciando, remissuè. 1. 251. 28.
INSTANTIA coram Arbitris, & Arbitratoribus quanto tempore daret. 1. 252. 33.
ARBOR. ARBORES.
ANNOSAS Arbores à loco suo euellere, & in alium transplantare difficile est. 2. 43. 91.
COLONVS plantare tenetur arborea, & negligens ad quid teneatur. Vide **COLONVS**.
CONDVCTOR obligatus plantare arbores censetur etiam obligatus eas euellere suis sumptibus. 2. 91. 4.
DISTANTIA, seu interstitium in plantatione arborum, quæ nam requiratur de Iure communi. 2. 150. 1.
In plantatione arborum non seruata ad formam præscriptam à Statuto Faucetia, instancie vicino
 Vu 2 arbo;

arbores penitus sunt euellendæ . 2. 150. 2.
FRVCTVS ex arboribus siue in foliis, siue in pomis, siue in oblectamento colliguntur, 2. 90. 2.

Cetera vide *FOLIA*.

INCISIONIS arborum materiam trañtantes remissuè . 2. 25. 44.

Dammum ex incisione arboris resultans regulari non debet iuxta tempus incisionis, sed habito respectu ad utilitatem futuram, estimato damno eucatu etiam mediante iuramento Dgmini . 2. 23. 24.

INCISOR arborum fructiferarum tenetur ad refectionem damni, videlicet ad eos fructus, qui verisimiliter percipi potuissent . 2. 22. 21.

INCISORES arborum fructificarum criminaliter conueniri possunt, & tanquam Latrones puniri etiam vsque ad mortem . 2. 24. 40. Decl. num. 41. Vñd num. 42.

Quomodo puniantur . 2. 22. 30., & 25.
Semper tenentur ad refectionem damni, 2. 25. 43.

INCISORES arborum non fructiferarum non possunt conueniri criminaliter . 2. 24. 39. Limira, vt ibi.

Cetera de incisione arborum vide *INCISORES ARBORVM IPS LIGNANDI*.

IN EODEM statu semper nõ permanet . 2. 151. 11.
IN RIPA Fluminis publici existentes spectant ad habentem prædium adiacens . 2. 105. 10.

NOVÆ sunt subrogandæ deficientibus, vel ausulis veteribus . 2. 90. 1.

QVERCVS, Nuces, Sylua cædua, & aliz, quæ de per se naturaliter sine plantatione nascuntur, dicuntur arbores fructiferae, & non possunt incidì à Colono partitio . 2. 73. 44.

RAMI arboris si super vicini fundo adco pendeanr, vrilli noceant, tunc Dominus arboris ad similitudinem quindecim pedum à terra requisitus à vicino damnificato tenetur circumcidere . 2. 150. 5. & 7.

Amplia procedere non obstant allegatione præscriptionis . 2. 150. 11.

Et si requisitus recuset, poterit vicinus damnificatus propria auctoritate id facere . 2. 150. 9.
Cautius tamen erit, si eo casu iudex adeatur ad actionem negatoriamentatam . 2. 150. 10.

VMBRA est aer Sole carens propter aliquod Corpus densum obiectum valde fructibus officiens . 2. 150. 6.

ARCHIEPISCOVVS.

ADIRI non potest per viam nullitatis, & quærelæ ommissa appellatione . 1. 244. 62.

APPELLARI potest ad Archiepiscopum à graamine extra iudicialiter illato à Suffraganeo . 1. 244. 61.

Causas appellationum à sententijs latis à Suffraganeo tantum cognoscere potest . 1. 244. 60.

AVCTORITATIS, & iurisdictionis Archiepiscopi, remissuè . 1. 244. 63.

IN PRIM A instantia cognoscere non potest Causas sui Suffraganei, etiam accedente vnanimi consensu Partium, dum non concurret consensus ipsius Suffraganei . 1. 244. 56. & num. 57.

IVRISDICTIONEM non habet in personas,

neque in res existentes in Diocesi sui Suffraganei . 1. 243. 55.

PROHIBERE non potest Suffraganeo, nè in Causa procedat, vel aliter se intromittere, ante laram sententiam . 1. 244. 58.

NON POTEST Suffraganeo, vt sibi transmittat processum ante laram sententiam . 1. 244. 58. & 59.

ARCHITECTI.

IDIOTÆ vtriptimum iudicantur à Martiali . 1. 428. 13. Sed contra ibi.

ARCHIVIATIO.

ARCHIVIATO Instrumento fides præstatur, quando concurret legalitas Notarij, & cessat suspicio fraudis . 1. 404. 6.

NON archiuatum instrumentum non reconditur post terminum assignatum archiuaturæ, dum interim nullitas deducta est in iudicium . 1. 404. 3.

Sed recurrendum est ad *Signaturam Gratiz*, si excedat summam scutorum mille . 1. 404. 4.

SANATIO nullitatis Instrumenti ob defectum archiuationis concedi potest ab *Eminentissimo Camerario*, vel ab *Illustissimo Archiuario Pysisto* infra summam scutorum mille . 1. 404. 5.

ARCHIVISTA.

INVENTARIVM omnium scripturarum sibi ab Antecessore consignatarum conscribere tenentur . 1. 170. 12.

SCRIPTVRÆ extrahi possunt à Successore in officio, & Archiuista absque auctoritate Iudicis, & citatione partis, & plena fides eorum extra huc adhibetur . 1. 170. 13. Declara num. 14. & 15. Subdecl. n. 16.

ARCHIUIVM.

INSTITVTA fuerunt Archiuia ab antiquis, & præsertim à Romanis pro custodia publicarum scripturarum . 1. 170. 7.

IN STATV ECCLESIASTICO à Sixto V. & subinde publicata ab *Eminentissimo Cardinali Camerario Bannimento*, & *Ordinationes* . 1. 404. 1.

INSTRVMENTA, & Protocolla Notarij absentis deferri debent in Archiuium . 1. 404. 8.
NOTARII defuncti asportari debent in Archiuium . 1. 404. 7.

MATERIAM Archiuiorum, remissuè . 1. 170. 8.
PRO conseruatione scripturarum ad Sac. Collegium Cardinalium pertinentium, ac Processuum super qualitatibus promouendorum ad Monasteria, & Cathedrales crexit *Pbranus VIII.* . 1. 170. 9.

PRO conseruatione librorum, & scripturarum Metreorum decozorum crexit *Alexander VII.* . 1. 170. 10.

PVBLCI Archiuij requisita, remissuè . 1. 170. 17.

SCRIPTVRÆ non conseruantur melius, quam in Archiuio . 1. 170. 6.

ARGENTVM.

INTRODVCTVM fuit ab anno 486. 1. 136. 3.
A R M A.

ANTIANI Arma portare an valeant . Vide *ANTIANI*.

APPELLATIONE Armorum non veniunt, quæ

quæ destinata sunt ad commoditatem humanam, puta Cultelli parui ad incidendum panem, & similia. 1. 472. 9.
Seriffè veniunt solum, quæ ad offendendum naturaliter inuenta sunt, de quibus. 1. 472. 8.
Veniunt regulariter, quæ ad offendendum, & defendendum sunt idonea. 1. 472. 7.
Veniunt etiam lapides, fustes, tela, & omnia, quæ nocere possunt. 1. 472. 10.
CLERICI Arma portantes excommunicandi sunt, & peccant mortaliter. 1. 472. 3.
CLERICVS repertus cum armis potest à Birtuarijs Cutiæ secularis illis spoliari. 1. 472. 11. Contrarium n. 13.
Arma, quæ erat armatus Clericus cum illa repertus à Birtuarijs remanet in potestate Episcopi, qui de ea potest disponere. 1. 473. 13.
Birtuarij Cutiæ secularis inuenientes Clericum cum Armis poterunt illum ducere ad Episcopum, absque eo quod possint retinere eadem arma. 1. 473. 13.
Birtuarij Cutiæ secularis spoliantes Clericum armis incidunt in excommunicationem *Can. Si quis suadente Diabolo*. 1. 473. 14.
Facultas dandi licentiam Clericis Arma portandi ei competat, remissuè. 1. 472. 3.
DELATIO Armorum prohibita est Laicis. 1. 472. 1. 4. & 5.
ET Leges sunt brachia corporis politici. 1. 5. 5.
PENÆ grauiiores imponuntur Arma portantibus, aliisque delinquentibus in magnis Ciuitatibus, & quare. 1. 473. 6.
PROHIBITA delatione Armorum non censetur prohibita instrumenta ruralia, & agriculturæ, de quibus ibi, & quare. 1. 472. 10.
Fuerant in Vrbe Arma ante *Legem Iuliam à Senio Tullio*, & deinde à *G. Pompeio*. 1. 472. 2.

AROMATARI.

ARS Aromatariorum tendit ad conseruationem vite humanæ, & sic respicit publicam vilitatem. 2. 244. 13.
CERAM antiquam cum noua si Aromatarius misceat, runc Officialis poterit illam frangere, & igni ad comburendam eam tradere, vel in pauperes distribuere. 2. 243. 9.
COMPVTA Aromatariorum solidata, & taxata à Peritis exequi debent. 2. 247. 42.
CONSVLES Aromatariorum Urbis procedunt summarie in causis exactionis crediti eorumdem Aromatariorum absque Monitorio, vel libello, cum sufficiat qualis qualis petitio etiã verbalis. 2. 247. 41.
CREDITOR ES hereditatis, & patrimonij sunt, non defuncti. 2. 244. 18.
CREDITVM Aromatariorum non probatur ex eorum libris. 2. 245. 20. Limita num. 21. 22. 23. 24. 25. 26.
DELICTA, & errores aliquandò committuntur ab Aromatarijs, & quænam remissuè. 2. 247. 3.
EXERCITIŒ priuandus est Aromatarius, qui res corruptas etiã modicæ quantitatis miscuit. 2. 243. 7.
EXERCITIVM Aromatariorum, & Medicorum est publicum, idèquæ insuetudine tenen-

tur *Ægrotantibus*. 2. 244. 17.
FESTIVS diebus eorum exercitium facere an possint. Vide *FESTIUI DIES*. *verf. Aromatarijs*.
GVBERNATOR in puniendis Aromatarijs an teneatur seruare dispositionem Capitulorum Grafciz, an potius Iuris communis, vel Banimentorum Generalium remissuè. 2. 244. 12.
HYPOTHECA tacita cum prælatione alijs creditoribus competit Aromatarijs pro eorum creditis. 2. 244. 14. Ampl. n. 15. & 19. Decl. num. 16.
IRREGVLARIS efficitur Aromatarius si infirmus obijt ex causa medicinæ rebus corruptis compositæ. 2. 243. 5.
IVRAMENTVM de artem fideliter exercendo Aromatarij præstare tenentur. 2. 243. 2.
LIBRI Aromatariorum Urbis probant eorum creditum. 2. 245. 26. Ampl. n. 18.
Non probant vltra tres annos. 2. 245. 29. Limita vt ibi, & n. 31.
Quod tempus extensum fuit ad quinquennium, sed hoc non habet locum fauore aliorum Aromatariorum. 2. 246. 30.
LOCARE non possunt Aromatarium cum aniamiento, pro certa pensione, cum obligatione in fine locationis restituendi eadem vasa, & pharmaca pro eodem pretio à principio taxato. 2. 248. 51. Contrarium n. 46.
MEDICINAS scienter, & dolose falsas, seu corrupta aromata vendentes puniuntur poenæ extraordinaria. 2. 243. 4. Vide ibi.
PENÆ contrà Aromatarios Fauentinos delinquentes quænam sint. 2. 243. 10.
PERTITI in arte esse debent. 2. 243. 11.
PHARMACA renouari debent quolibet anno per Aromatarios. 2. 243. 6.
PRÆSCRIPTIO contrà Aromatarium completa non interruptitur, si continuatum fuerit recipere pharmaca ab eodem Aromatario. 2. 246. 32.
PROTHOMEDICVS non potest visitare Religiosos exercentes artem Aromatariæ pro vfu proprio. 2. 247. 48.
PVNIRI an possint Aromatarij priuatiuè à Grassarijs, an cumulatiuè cum Gubernatore, ita ut sit locus præuentionis remissuè. 2. 243. 11.
REGVLARES retinere possunt apotecan Aromatariæ pro eorum vtilitate, dummodò per Seculares vendantur, & emanant aliqua pro eisdem Regularibus necessaria. 2. 247. 50.
RELIGIOSIS permiffum est exercere artem Aromatariæ pro vfu proprio. 2. 247. 48.
Prohibitum est artem Aromatariæ exercere. 2. 247. 47.
Vendere possunt Religiosi medicinalia propriæ Aromatariæ renouandi gratia. 2. 247. 49.
REMOVENDVS est Aromatarius in arte imperitus. 2. 243. 8.
SALVIANVM intentrare possunt Aromatarij pro eorum creditis etiã contrà tertium possessorem. 2. 244. 14.
TAXA particularis attendenda est in taxandis computis Aromatariorum. 2. 247. 43.

TAXA rerum medicinalium Aromatariorum Urbis, & Districtus facta fuit de anno 1674. 2. 247. 43.

Detrahenda est tertia pars in taxatione computorum Aromatariorum. 2. 247. 44.

Viginti pro quolibet centenatio detrahenda sunt in taxatione computorum Aromatariorum. 2. 247. 45.

Maximè quando Aromatarius tantumdè de falcare solet alijs. 2. 247. 46.

TESTATOR si mandavit solui omnia eius debita non censetur hères adstrictus ad solutionem debitorum Aromatario, quem exceptione præscriptionis potest repellere. 2. 246. 33. Contrarium num. 34. Ampl. nu. 36. Decl. nu. 37. cum seq. Vide num. 39. & 40.

VRBIS pro summa quinquaginta scut. præferuntur pro eorum credito medelarum subministratarum ad quasvis infirmitates alijs creditoribus quibuscumque, quod privilegium est locale. 2. 244. 19.

AROMATARIA.

LOCARI non potest Aromataria cum auxilio pro certa pensione cum obligatione in fine locationis restituendi eadem vasa, & pharmaca pro eodem pretio à principio taxato 2. 248. 51. Contrarium num. 46.

VENDITA taxari, & conveniri possunt fructus recompenfatiui pretij non soluti. 2. 248. 51.

ARS ARTES.

ASSESSORES Artium. Vide *ASSESSOR*.

CANDELARIORVM in Urbe ubi exerceri debeat. 1. 713. 5. & 6.

Artes fabricandi candelas sebaceas seorsim ab alijs, & in extremis partibus Civitatum collocanda est, & prohibendum ne aliunde in Civitate exerceretur. 1. 713. 4.

CORDARIORVM in Urbe propè Tyberim exerceri debet, & quare. 1. 713. 6.

EXERCENS artem etiam si sit descriptus in matricula, potest extrahi Officialis non obstante Constitutione, seu Statuto mandante non posse extrahi non descriptum in matricula. 2. 216. 10.

EXERCERI non debent artes fætidæ iuxta vias publicas. 1. 713. 3.

FÆTIDA exerceri non potest in præiudicium vicinorum. 1. 713. 3.

IMMVNDÆ Artes, quæ foetorem excitant prohibendæ sunt etiam in domibus proprijs. 1. 713. 1.

IMPERITI, & idiotæ si admittantur ad exercendam artem, quam ignorant, vel nondum perfectè didicerunt, Reipub. præiudicatur. 2. 216. 1.

Ad exercendam artem, seu opificium nemo admittendus, nisi ostendat se in eo peritum. 2. 216. 2.

LANÆ Ars. Vide *LANÆ*. *LANIFICIUM*, LEX humana, & naturalis prohibet ut quis artem, quam ignorat, exerceat. 2. 216. 4.

MECANICÆ Artes homines obscuros reddunt. 2. 86. 9.

PYTRERACTIO Aeris non solum ex malis humoribus, & immunditijs, sed etiam ex malis

odoribus, & fætoribus generatur. 1. 713. 2.

SERICA. Vide *SERICVM*.

STATVTVM mandans neminem admitti ad exercendam artem priusquam fuerit examinatus, est servandum. 2. 216. 3.

VACINARIORVM in Urbe propè Tyberim exerceri debet, & quare. 1. 713. 6.

ARTIFEX.

ARTIFICVM, & Opificum plura notabilia remissive. 2. 216. 11.

DESCRIPTVS in matricula alicuius artis, si eam non exerceat, non gaudet illius privilegio. 2. 216. 7.

Nec virtute illius matriculæ potest declinare forum. 2. 216. 8.

DESCRIBI ut quis possit in matricula alicuius artis conditiones, & obligationes remissive. 2. 216. 6. Cetera. Vide *MATRICULA*.

DICI non valet ex vnicò adu, cum assiduitas requiratur. 2. 216. 9.

EXCELLENTEs Artifices varijs encomijs fuerunt commendati, Mercatores verò nequam, & quare. 2. 216. 12.

INDIGNATVR, dum opus suum doletur. 1. 97. 76.

INGERERE, & se immiscere, ac alterius artem exercere non debet. 2. 218. 4.

INVENTOR alicuius artis scientificus dicitur, non autem Artifex. 2. 218. 7.

INVENTORI alicuius artis concedi valet exercitium privatuè quò ad alios per aliquod tempus limitatum, si Publico proficua iudicetur. 2. 218. 7.

IVDICARI non debet, qui in matricula artis descriptus non est. 2. 216. 5.

MAGISTRATVS inuigilare debet, ut per Artifices opera, & artificia fiant sine dolo, & fraude. 2. 218. 2.

MALITIA Artificum maximè aucta. 2. 218. 1. **MONOPOLIA** Artifices committunt, vel patiscendo nè vltus eorum in illa arte instruat alios, vel si conveniant nè alij se intromittant in opere, quod quis incipit, & postea reliquit; vel ne iniunctam alteri sollicitudinem alter interceptiat. 2. 218. 6.

PRÆTOR an sit iudex competens Artium, & Artificum. Vide *POTESTAS*.

SIGNVM publicum habentes tenentur præstare eorum operam requirentibus. 2. 252. 4.

TENETVR Artifex exercere artem, & officium suum rectè, alioquin dicitur negligens, & in dolo. 2. 250. 4.

TENENTVR Artifices ad damnum, & interesse, si opera cum dolo, & fraude faciant. 2. 218. 3.

ASINARIJ.

SVNT eiusdem exercitij Brennatorum, & ad eundem tenentur. 2. 253. 5.

ASSASSINI.

DICVNTVR, qui mediante pecunia, vel alia re estimabili data, vel promissa alium occidunt. 1. 481. 3.

QVINAM olim dicebantur. 1. 481. 2.

A S S A S S I N I V M.

CERTITVDINEM pretij, vel mercedis requirit. 1. 483. 13.

CRIMEN Assassini est proximum crimini læsæ Maiestatis. 1. 482. 5.

Arcuissimum, grauissimum, crudele, inhumatum, execrabile, & horrendum nuncupatur. 1. 482. 4.

Maximè si mandans sit sanguine coniunctus occiso. 1. 482. 6.

EST SPECIES contractus venditionis, vel locationis operarum. 1. 483. 13.

EX PROMISSIONE generali, & incerta facta non dicitur commissum. 1. 483. 13. & 14. Vide num. 22. 24. & 25.

sed resoluitur in meram pollicitationem. 1. 483. 15.

NOMEN Assassini vnde originem traxerit. 1. 481. 1. & 2.

PRÆSENTIA mandantis in actu homicidij excludit Assassinium. 1. 484. 17. Contrarium num. 26. Decl. num. 27. & 28.

PROMISSIO d'una buona mancia facta à Mandante Mandatario efficit vt dicatur commissum Assassinium, si delictum sequatur. 1. 484. 22.

QUALITAS Assassini opposita in sententia non efficit vt censetur positum in esse crimen Assassini, si verè non aderat. 1. 484. 18.

TESTES ad perpetuam rei memoriam examinari ad effectum probandi qualitatem Assassinij sufficiunt. 1. 485. 23.

VERBA Mandantis ammazze N. che la mia casa è aperta ammazze N. che io vi lenarò dalla forza, ammazze N. che v'isferò cossa, vel alia similia sufficiunt ad constituendum delictum Assassinij. 1. 485. 24. Contrarium tenentes ibi remissiuè.

Maximè quando talis promissio facta fuit præsenti, & acceptanti. 1. 485. 25.

A S S E S S O R E S S O R E S.

ASSESSORES Artium, & Vniuersitatum etiam Medicorum fuerunt abrogati. 2. 241. 33.

ASSESSORES tres cum amplissima iurisdictione deputantur à Dohanerio Patrimonij, nempe vnus in Vrbe, & alter in Ciuitate Viterbij, & tertius in Provincia Campaniæ, & Maritimæ. 2. 41. 71. Vide ibi, & num. 97.

ASSESSORI Magistrorum viarum debentur sportulæ. 1. 64. 17.

A T T E N T A T A.

FERIARVM tempore reuocari possunt. 1. 280. 48.

TERTIO præiudicare non debent attentata ab alio commissæ. 2. 44. 96.

A V A R I T I A.

CRESKIT in senectute. 1. 372. 60.

EST RADIX, & Princeps omnium malorum, ac vbique locorum frequentissimum crimen. 1. 477. 2.

NON QVAM senescit contra naturam omnium vitiorum. 1. 372. 60.

PEIOR est prodigalitate, & quare. 1. 372. 59.

PRINCEPS auaritiæ in Subditis exterminare debet. 1. 372. 58.

VITIVM pessimum, & detestabile est, tanquam mater, ac peior omnium malorum ita mentem afficiens, vt ad appetenda sublimia attingi non possit, & nullo tempore, nec aliquid boni exercere permittat. 1. 372. 58.

A V A R V S.

AVARO dandus est Æconomus, & interdicens administratio. 1. 370. 42. 44. & 61. Contrarium num. 43.

A V D I T O R C A M E R Æ.

HABET facultatem procedendi excoiunctè in omnibus causis, in quibus executiuè proceditur in alijs Tribunalibus Vrbs, non autem exteris. 1. 193. 16.

A V D I T O R E S.

CONTRAHERE an, & quando possint cum Subditis. Vide CONTRACTVS.

ROTÆ criminalis Ianuz Auditores adueniē esse debent. 1. 48. 39.

ROTÆ Romanæ Auditores consilium Coadiutorum ptere, ac sequi debent. 1. 227. 6.

Causæ Consanguineorum, & Affinium vsque ad secundum gradum Auditorum Rotæ, non possunt cognosci in Rota. 1. 388. 28.

A V R I G A.

CRIMINALITER puniri an, & quando possit remissiuè. 1. 704. 19.

DESERENS Equos contra prohibitionem, vitra pœnam incursum, tenetur ad refectionem damni sequi ob fugam Equorum. 1. 703. 1. Contrarium si Rhedas non declinquerit, cum tunc censetur casus fortuitus. 1. 701. 2.

ET CHARACTERI inurbanitatem proficiuntur. 1. 704. 7.

Aurigarum, & Characteriorum excessus septē contingunt ob controuersias præcedentis. 1. 704. 7.

Auriga, & Characterij in Vrbe sunt temerarij, nec ad sufficientiam rigorosè contra eos proceditur. 1. 703. 4.

Contrarium prædicatum fuit Neapolim sub glorioso regimine D. Marchionis Carpi Præregis, & quomodo. 1. 703. 5.

DOMINVS damnum ab eius Auriga illatum, rescire an, & quando teneatur, remissiuè. 1. 704. 19.

PRÆCEDERE debet, qui prius intravit vicum, seu viam arctam, per quam vterque non potest transire. 1. 704. 8.

Si ignoratur quis prius intrauerit viâ locis est gratificationi, vel controuersia forte dirimenda est, si ambo sūt pares. 1. 704. 9. Decl. 1. 10. Vide ibi.

Cætera. Vide RHEDA.

A V R V M.

INTRODVCTVM fuit ab anno 546. 1. 136. 2.

AVRA popularis caducus, & inanibus votis quaeritur, & negligenda est ab his, à quibus grauitas est colendi, & num. 1. 37. 21. & 22.

AVTH. PRÆTEREA COD. VNDE VIR, ET VXOR.

HABET locum, quamuis dos de tempore Matrimonij fuisset congrua, si de tempore obitus Viri fuerat consumpta. 2. 303. 7.

Lequens de Muliere indotata eius beneficium extensum fuit ad Mulierem, quæ cum parua dote se nupsit, & quare. 2. 303. 6.

LEGATVM factum Vxori per Maritum imputatur in quartam ei debitam vigore *auth. Præterea, C. Vnde Vir, & Vxor.* 2. 303. 9.

MARITO inopia laboranti debetur quarta vigore *auth. Præterea, C. Vnde Vir, & Vxor* in bonis Vxoris diuitis prædefunctæ. 2. 304. 16. Limita num. 17.

Statutum Faentia nihil disponit circa quartam debitam Viro inopi in bonis Vxoris prædefunctæ, vnde remanet sub dispositione iuris communis, & sic ei debetur. 2. 304. 17.

MATERIAM *auth. Præterea, C. Vnde Vir, & Vxor* trañantes remissuæ. 2. 304. 18.

MVLIER habens tantam dotem, cum qua possit ad secundas Nuptias conuolare non gaudet beneficio *auth. Præterea, C. Vnde Vir, & Vxor.* 2. 304. 14.

Humilis conditionis si nupsit cum dote congrua paris conditionis Viro, eo defuncto valde auctis constante matrimonio facultatibus uon potest consequi quartam vigore *auth. Præterea, C. Vnde Vir, & Vxor.* 2. 303. 11.

Quæ postquam consecuta fuit quartam vigore *auth. Præterea, C. Vnde Vir, & Vxor.* illam non amittit ex superuenientibus diuinis, & facultatibus. 2. 304. 15.

PARS parua, quam mulier habet imputatur in quartam ei debitam vigore *auth. Præterea, C. Vnde Vir, & Vxor* 2. 303. 8.

REMEDIUM *auth. Præterea, C. Vnde Vir, & Vxor* cessat, quando Coniux habet alimenta sufficientia, ex quibus necessitati nature valeat subuenire, licet non sint condementia ad statum persone. 2. 303. 10. Vide ibi.

Tanquam odiosum, exorbitans, & contra ius conceditur solum in subsidium 2. 304. 12.

STATVTVM restringere potest dispositionem, *auth. Præterea, C. Vnde Vir, & Vxor.* 2. 303. 4.

VXOR mortuo Viro, si matrimonium absque dote contractum fuerit consequitur quartam partem bonorum Viri prædefuncti, si filij tres, vel pauciores sunt, si vero plures in virilem portionem vnâ cum filiis succedat, reseruata proprietate filijs si adsint, sin minus acquirit etiam dominium. 2. 303. 2.

Ex dispositione vero Statuti Faentia, restricta est ad vniuersum 2. 303. 3. Vide ibi & qu. 4. & 5.

B

BANCVM.

GRASSIAE in Vrbe. Vide *GRASSIA.*

BANNIMENTA.

CARDINALIS Iustinianolimi Bononiæ de Latere Legati sunt perpetui. 1. 438. 35.

CARDINALIS Legati expirant cum terminatione Legationis. Contrarium num. 29. sed hæc opinio reprobatu. 1. 438. 37. 30. cum sequ. **CARDINALIS** Legati Rectoris Prouinciæ, & Gubernatoris Antecessoris confirmari, vel de

nono publicari debent à successore in Legatione ad hoc vt ligent. 1. 438. 38.

CARDINALIS Legati à Latere, vel Rectoris Prouinciæ, vel Gubernatoris seruantur in ijs, in quibus Bannimenta generalia non disponent. 1. 437. 32.

DEFICIENTE dispositione Bannimentorum Generalium Status Ecclesiastici, & Legati à Latere, seu Præsidis, & Gubernatoris inherendum est dispositioni Statuti, & in eius defectum attendenda est illa iuris communis. 1. 441. 48.

GENERALIA Status Ecclesiastici, tanquam lex in toto Statu Ecclesiastico immediate subiecto sunt seruanda. 1. 437. 22.

Dispositio Bannimentorum Generalium stat augmentatiue, & non diminutiue quò ad penas impositas. 1. 441. 40.

GVBERNATORIS Urbis expirant per mortem Pontificis, de cuius mandato publicati fuerunt, non autem per mortem, vel discessum Gubernatoris, 1. 438. 26.

Secuto Obitu Pontificis, de cuius ordine fuerunt publicati confirmari, vel de nouo publicari debent ad hoc vt ligent. 1. 438. 28.

GVBERNATORVM, & Præsidum Prouinciæ, & officio. 1. 438. 25.

POENAE iuris communis, & Statutorum remanent sublata mediante publicatione Bannimentorum. 1. 438. 24.

PERPETVITATIS naturam assumunt tanquam lex Pragmatica, seu Statutum, quando lata fuerunt cum consensu Repraesentatum Ciuitatem, seu Prouinciæ. 1. 438. 35.

PUBLICATIO Bannimentorum, & Auditorum vbi, & quomodo facienda sit, & de eius relatione. 2. 386. 1.

Bannum, & Lex publicari debent in omni Prouincia, alioquin Subditi excusantur. Maxime quando agitur de incurrenda poena 1. 517. 63. & 64.

Contrarium quod sufficiat publicatio facta in Curia Principis 1. 518. num. 66. Maxime quando emanauit per viam Legis generalis num. 69. Decl. num. 70.

TEMPORALIA sunt secundum eorum naturam 1. 438. 32. Ampl. num. 33.

BANNITVS.

IN POENA capitis offendi, & occidi an possit de iure Communi. 1. 403. 1.

STATVTVM disponens Bannitum in poena capitis posse impunè offendi, & occidi valet. 1. 503. 1.

Ampl. Dec. & Limita vt ibi, remissuæ. 1. 505. 3.

BANNITOS RECEPTES.

ALLOCVTIO, conuersatio, & receptatio Banniti debet esse dolosa, & ad malum finem, alioquin non intrant poenæ inflictæ. 1. 505. 10. Ampl. num. 12.

COACTE receptantes Bannitum non potest puniri. 1. 505. 14.

CONSTITVTIONES Apostolicæ imponentes penas receptantibus Bannitos comprehendunt etiam Præfules Ecclesiasticos. 1. 504. 4.

DELICTVM Banniti debet esse capitale, ac veri-

ulicari qualitas diffinitionis capitalis, nec non scientia Receptionis, ut quis condemnari possit tanquam Receptor Banniti. 1. 505. 8. & num. 9. Vide ibi.

MEDICVS receptans publicum Istronem vulneratum, ut cum curret non incurrit poenam. 1. 505. 12.

METVS, ut excuset à penis inflictis receptantibus Bannitum debet esse iustus, & cadens in constantem Virum. 1. 506. 15.

NVLLEITER Bannitus, seu condemnatus ob receptionem Bannitorum reputabitur ac si non esset Bannitus. 1. 505. 7.

OFFICIALES Papæ procedere possunt contra Subditos Baronis feudatarii Sanctæ Sedis receptantes Bannitos, applicando bona confiscata Fisco Pontificio, sicut in crimine læsæ Maiestatis. 1. 504. 5.

POENA pari puniuntur, sicut Banniti. 1. 504. 2. **POENAS**, quas incurrant in Statu Ecclesiastico, & quæ requirantur. 1. 504. 3. 8. & 9.

Probatio concludens corpus delicti contra Receptantes Bannitos requiritur ad effectum condemnandi, etiam si concurrat confessio Rei. 1. 505. 6.

SVNT homines pessimæ conditionis, & quare. 1. 504. 1.

VNICVS actus receptionis Banniti an sufficiat ad incurrendam poenam, remissus. 1. 506. 17.

BARBITONSORES.

Vide *FESTIVI DIES* vers. *Barbitonsores*.

BARONCELLVS.

BVRGI Urbis habet facultatem privatuæ quoad omnes eius Biruarios exercendi inibi mandata. 1. 430. 2.

Cetera Vide *GVBERNATOR* vers. *Vrbis*. *PRE-FECTVS VIGILVM*.

BARONES.

BARONES mittentes Vassallos cum litteris, & cogentes eos portare bona supra dorsum, an eos grauent remissus. 1. 491. 21.

BETTISIA DE GOZZADINIS in Archigynasio Bononiensi legebat. 1. 95. 62.

BELLVM.

ET PACEM facere ad solum Principem spectat. 2. 296. 27.

ET PVGNA Raneanz de anno 1512. inter Exercitum Pontificium, Galum, & Hispanum refertur. 1. 428. 14.

INDICEBATVR mediante missione, vel sagu Chirotee. 1. 428. 13. & 14.

FLAGELLVM est Divinæ iustitiæ. 1. 588. 12.

INDICI potest contra totam Civitatem, & subditos illius Principis, qui iustitiam denegavit. 2. 298. 43.

NON coningeret, si omnes essent Amici. 1. 467. 2.

BENEFICIA ECCLESIASTICA.

CIVIBVS originariis debent conferri Beneficia *Urbis*, *Regnorum Aragoniæ*, *Majoricæ*, *Siciliæ*, *Cestellæ*, *Nauarroz Aragoniæ*, *Lusitanie*, *Franciæ*, *Neapolis*, *Valentiæ*, *Indiarum*, & *Civitatis Ferrariæ*, *Bononiæ*, *Benvenuti*, *Melutæ*, & *Oppidi Herbariæ*. 1. 29. 38.

CIVITATIS, & *Dioecesis Fautentiæ* non possunt conferri nisi Civibus originariis. & col-

lacio aliter facta non valet, & beneficium vacat ipso iure, & potest impetrari à Sede Apostolica certo modo 1. 8. num. 36. & 31. Ampl. num. 45. 46. & 47. Limita num. 49.

COLLATIO beneficiorum facienda est illis, quibus vel ex concessione Apostolica, vel Statutis, seu Synodaliibus Constitutionibus Apostolica auctoritate confirmatis, vel ex immemorabili consuetudine fieri debet. 1. 9. 37.

CONSVETVDO conferendi Civibus catenus suffragatur, quatenus eam cum suis qualitatibus concludenter probetur, & præsertim, quod alias Alienigena fuerit prouisus, & ex hoc capite reiectus absque eo quod prouisio habuerit effectum cum successiva acquiescentia. 1. 10. 53.

FRVCTVS beneficiorum Filii fam. Clerici sunt peculium quasi Castrense, & ad ipsum spectant pleno iure. 1. 711. 29.

FVNDATORES beneficiorum censentur voluisse prodesse laicis Clericis pauperibus. 1. 9. 40.

PRIVILEGIVM, seu Indultum conferendi Beneficia Civibus non comprehendit Beneficia Sedi Apostolicæ referata, secus si in eo expressè legantur comprehensæ etiam propriæ reservationes mediante derogatione cuiusque reservationi, nam illo casu Pontifex debet conferre Beneficia habentibus qualitates in Indulto præscriptas. 1. 10. 49.

Privilegium, seu Indultum Pontificium præferendi Civis forensibus in collatione beneficiorum est attendendum, etiam si non doceatur fuisse usu receptum. 1. 9. 43. & 44.

Est conforme honestati, Iuri Divino, Pontificio, & Civili, ac Regulis Cancellariæ, & quare 1. 9. 39. 40. 41. & 42.

BENEFICIUM ECCLESIASTICVM.

COLLATVM ab Ordin. no spero indulto mandante conferri Civibus vacat ipso iure, & potest impetrari à Sede Apostolica certo modo. 1. 10. 51.

IMPETRANS Beneficium à Sede Apostolica certo modo tenetur totam narrationem concludenter iustificare. 1. 10. 52.

PÈRMVTATIO Beneficii extorta mediante iniusta carceratione non valet tamquam metriculosa. 1. 374. 18.

BENEPLACITVM APOSTOLICVM.

BONA sticilia Ecclesiæ possunt absque Beneplacito Apostolico concedi in emphyteusim perpetuam, ut ad culturam reducantur. 2. 73. 19.

NON requiritur in concessione in perpetuum bonorum sterilium Ecclesiæ, ut ad culturam reducantur. 2. 73. 39. Decl. & limita, ut ibi.

BIBLIOPOLA.

BIBLIOPOLIS, & Impressoribus Librorum concedi valet, & solet privilegium, ne per aliquod determinatum tempus ab alijs imprimantur. 2. 218. 8.

CONCESSO Bibliopolæ privilegio imprimi faciendi librum alijs impressum, adhuc eo non obstante, ceteri Bibliopolæ illum imprimi facere possunt, concurrente publica utilitate. 2. 219. 15.

FACULTATE priuatiuè alicui concessa imprimendi certas res, videlicet Bullas Apostol. &c. non tamen prohibitum censetur, quin per alium imprimi valeant accessoriè, & pro complemento alicuius operis. 2. 218. 10.

IMPRIMENS compendium, seu epitomen alicuius operis, vel libri, super quo alius Bibliopola habet priuilegium priuatiuè non potest dici violator priuilegii. 2. 219. 13. & 14. *Librum* ab alio Bibliopola impressum cum priuilegio priuatiuo, ad hoc vt pecnam in priuilegio impressam incurrisse dicatur, requiritur publicatio eiusdem priuilegii, vel mediante impressione in principio eiusdem libri, vel mediante intimatione, vel alio modo æquipollenti. 2. 218. 9.

POENA, vt incurratur ab Impressore, & Bibliopola imprimendo opus priuilegiatum requiritur, quod imprimatur eo modo, ordine, & forma, quibus impressum fuit à priuilegiato, nam si imprimatur augendo, aut diminuendo, aut accessoriè ad aliam materiam priuilegiatam non violatur priuilegium. 2. 218. 11. & 12.

Additio nouæ qualitatæ præsertim substantialis nouam speciem inducit. 2. 219. 12.

PRIVILEGIA libraria, velut monopola potius restitui, quàm ampliari debent. 2. 219. 14.

RATIO principalis concedendi Bibliopolis priuilegium priuatiuè imprimendi aliquod opus qualis sit. 2. 219. 17.

TRANSMISSA Sarcina librorum à Ciuitate Venetiarum ad Bibliopolam Vrbis, eaque inuoluta reperta, non censetur contrauentum priuilegio concessio Impressoris, in quo prohibetur omnibus, ne imprimant libros, illosque vendant, aut venditioni exponant absque licentia eiusdem Impressoris. 2. 219. 18.

B I R R V A R I I.

BIRRVARIIS credatur an, & quando. 1. 645. 3.

EXEQUENTES mandata non obstant præsentatione inhibitionum puniendi sunt, ac cogendi ad refectionem damnorum, & expensarum, alioquin reportant vitium ex propria culpa, & dolo mediante exactione captiue. 2. 44. 96.

OCCIDENS, vel offendens Birrvarios, vel alios Ministros Curie Ecclesiasticæ ratione Officii puniri debet ab eadem Curia priuatiuè. 1. 645. 4. & num. 8. & 19.

Contrarium, quod spectat ad utramque iurisdictionem cumulatue, & causa sit mixti Fori num. 6. 9. 10. 12. & 14.

Curie Episcopalis offendens debet ab eadem Curia priuatiuè puniri. 1. 647. 11.

Quibus penis puniatur. 1. 645. 2. & 16.

OSTENDERE tenetur mandatum Iudicis, aliàs de facto eis resisti potest. 1. 240. 21.

VILES, & infames sunt. 1. 645. 3.

B I R R V A R I I S.

AVFERENS pignus, seu tollens rem executam Executoribus, quas penas incurrat. 1. 645. 2.

RECUSANS tradere pignus quas penas incurrat. 1. 645. 1.

RESISTENTIA facta in actu executionis est causa mixti Fori. 1. 646. 9.

B L A S P H E M I A.

CRIMEN omnium aliorum immane, & sceleratissimum iudicatur, & quare. 1. 452. 2.

EST locutio falsa contra Deum per modum conuicii. 1. 452. 1.

MALEDICTIO respectu Dei, & Sanctorum est blasphemia. 1. 453. 4.

MATERIAM tractantes remissiuè. 1. 452. 3.

B O M B I C E S.

Vide *CLERICI. SERVICUM.*

B O N A.

COMMVNITATIS sunt in triplici differentia, de quibus ibi. 1. 126. 1.

Qualiter Communitas habet particularia bona, res, & iura à supremo Principis dominio separata, quorum administratio ad ipsam spectat. 1. 126. 2.

COMMVNITAS Fauentia possidet domos, & apotecas, ex quibus percipit annua scuta 200. 1. 131. 12.

Possidet hodie solum prædia posita in loco nuncupato Calderara. 1. 131. 30.

Castra Aureoli, Granaroli, Russi. Vide *CLASTRYM.*

Circa pertinentiam tam Villæ Lucij, & S. Ponti, quàm Castris Anseliani, seu Aureoli, vulgariter nuncupati Oriolo acriter controuersum, fuit inter Archiepiscopum Rauenne, & Ciuitatem Fauentia, & in iudicio interdicti utriusque possidetis intentum resolutum fuit fauore Archiepiscopi. 1. 130. 11. & n. 12. 13. & 14.

Molendina, & qualiter concessa fuerunt Ciuitati Fauentia per Cardinalem Aldosium. 1. 131. 31.

Prædia posita in loco nuncupato Fissula controuersa fuerunt inter Canonicos, & Communitatem Fauentia. 1. 131. 32.

Prædium Pomposæ non est distinctum, & separatim à fundo, nuncupato Fissula sed partim in eo situm, & partim in alio loco, nuncupato Pratafantia. 1. 131. 39.

Septem prædia posita in loco nuncupato Meduara concessa fuerunt per Cardinalem Aldosium Communitati Fauentia. 1. 130. 36. circa quæ prædia longa lis agitata fuit inter Canonicos, & Communitatem Fauentia. 1. 130. 27.

EMPHYTEVTICA Ecclesiastica in Ducatu Ferrariæ redacta sunt ad instar Allodialium, & alienabilia, & in eis possunt succedere illegitimi. Vide ibi. 1. 515. 41.

Redacta ad instar Allodialium, vt in Ducatu Ferrariæ, in Territorio Abbatie Farfen. & alibi sunt hypotheceabilia. 1. 515. 47. Decl. numero 48.

Redacta ad instar Allodialium adhuc remanent Ecclesiastica, & non mere Laicalia. 1. 515. 42. Adeoq. deuolutione secuta redeunt ad Dominiuum directum libera, & absque villo onere. 1. 515. 49.

B O V E S.

ANIMALIA aratoria. Vide *ANIMALIA. ARA.*

ARATORII inactari non possunt. 1. 590. 23. & 2. 85. 15.
Bobus, & instrumentis aratorijs competunt privilegia, quæ bonis dotalibus concessa fuerunt. 2. 85. 27.

Bovis, & instrumenta aratoria sub tacitis hypothecis non comprehenduntur. 2. 88. 26.

BOVES ad collaticum. Vide *COLLATICVM*.

B R A C H I V M.

BRACHI mensura varia est secundum varietatem locorum. 2. 114. 13.

B R A V I V M.

Vide *BRVVS. E. QVORVM*.

B R E N T A T O R E S.

ATTESTANTE Brentatore se portasse vinum, creditur. 2. 252. 2.

EXERCITIVM Brentatorum quale sit, est necessarium occasione incendij, & eo casu tenentur portare aquam. 2. 252. 1. & 3.

IMMVNES sunt Brentatores à custodijs, & quare. 2. 252. 3.

TENENTVR prestare eorum operam requirentibus. 2. 252. 4.

B V L L A.

BARONVM moderata fuit per *Præbendam VIII.* mediante eius Bulla, in qua disposuit, quod lapsis sex mensibus à die exhibitionis fideicommissorum, primogeniturarum in Archiepis, & in Bulla Urbano cesserit virtus, & dispositio eiusdem *Bulle Baronum*. 1. 438. 38.

Creditori, qui de tempore contraclus cum Barone habebat explicitam scientiam fideicommissi, primogenituræ &c. an infragetur dispositio *Bulle Baronum* remanet indecisum in Congregatione Baronum; Videtur tamen, quod non suffragetur, ut 1. 438. 39. & numeris seqq.

Dispositio Bullæ Baronum fundata est in fide publica, ne creditores sub ea decipiantur. 1. 438. 40.

IN COENA DOMINI publicatur quotannis non solum in Vibe, sed etiam à Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinariis in eorum Diocessibus. 1. 520. 76.

INNOCENTII XI. disponens, Statuta, Leges, Constitutiones, & Decreta Urbis, & omnium locorum Status Ecclesiastici, excludenda feminas propter masculos, sublata omni differentia, vel consideratione subiectionis bonorum, & personarum, comprehendit Moniales, Religiosos, & Ecclesiasticas personas, ac bona, emphiteutica Ecclesiastica. 1. 332. 47.

Pil V. super creatione censuum non taxat fructus ad rationem decem. 2. 192. 20.

Pil V. la 117. prohibens disponi favore illegitimum tam inter vivos, quam in ultima voluntate, & quando locum habeat. 1. 512. 23. cum seqq. & n. 53. cum seqq. Cætera. Vide *FILII. Vess. ILLEGITIMI*.

SINTI V. la 46. contra Adulteros innovata fuit mediante addito publicato de anno 1082. 1. 521. 95.

SIXTI V. la 75. disponens contra Barones, Domellos, Communiarios, Viscerarios, & Magistratus Civitatum, Oppidorum, Tetra-

rum, Castorum, & locorum perturbantes, & inuadentes aliena bona sub prætextu recuperandi, & retinendi possessionem propriorum bonorum, & terminorum, seu limitum, & ad hunc effectum populos ad arma conuocantes, quando locum habeat. 1. 537. 10.

VRBANI VIII. super præiudicialibus Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum in *Bulla. anno la 159. vol. 4.* præseruat immemotabilem, & centenariam, quæ sufficit, si fuerit conscripta de tempore mortis litis. 1. 77. 80. Limita ut ibi. Cætera. Vide *CONSTITVTIO*.

B V R S I C O P I A.

BVRISCOPIA, seu Bursarum abscissor quæ pena puniatur. 1. 478. 9.

C

C A L C E I.

CALCEI cornati prohibiti fuerunt ab *Fræbeno V. 1. 99. 84.*

C A L M E R I V M.

PAYPERES magis quam diuites respicit. 1. 610. 185.

SEV pretium frumenti in Ciuitate Faentiniæ quolibet anno de mense Augusti constituitur. 1. 622. 298.

VT constituitur, seu taxetur pretium frumenti eligendi sunt tam ditiores, quam alij mediocres fortunæ, ac etiam pauperes. 1. 610. 185.

Cætera. Vide *FRUMENTVM*. vers. *Pretium*.

C A L V M N I A.

IVRAMENTO tollitur omnis suspicio calumniæ. 1. 385. 2.

C A M B I V M.

CLERICI contrahere non possunt cambium actiuum, tamquam continens negotiationem, & mercaturam. 1. 195. 38. & 44. Vide ibi. Contrarium n. 65. Limit. n. 39.

CONTRACTVS cambij, vel alterius negotiationis in ius cum Clerico, non est nullum, sed solum Clericus contrahens punitur. 1. 195. 40. *Illicitum* negotiationem continet potius census, quam cambium. 1. 203. 58.

Introducitur est circa initia seculi decimiseptimi. 1. 202. 57.

Iuxta dispositionem *Bulle B. Pij V.* nullam continet negotiationem Clericis prohibitam. 1. 203. 60. Decl. nu. 61. 63. & 64. Ampl. n. 65. *Non valet*, quando is, qui pecuniam cambio accipit, eam in nundinis, vel plateis non est cambiaturus, sed in solutionem æris alieni, vel alium solum conuersurus. 1. 203. 51. Contrarium num. 52.

EST cambium vniuersi speciei monetæ cum altera, siue eiusdem speciei inter diuersa indidua in diuersis locis existentia. 1. 198. 45.

FIT de vna specie monetæ cum alia, tam in eodem loco inter præsentem, quam inter absentes, & istud est licitum etiam Clericis, siue alij cuiusque Ecclesiastico. 1. 198. 46.

LVCIVM proueniens ex cambio reali potius dici-

dicitur fors, quàm fructus, accessio, seu interesse. t. 201. 30.
SICCUM dicitur, quando non intercedit vera, & realis transmissio litterarum; siccus est conuersio, nam isto casu dicitur verum, & reale. t. 200. 47.

CAMBIA.

PLATEALIA valida sunt, & sustinentur. t. 200. 49.
RECAMBIA licita sunt sicut Cambia. t. 200. 48.

CAMERA APOSTOLICA.

ACTA Camere Apostolicæ præiudicialia inualida sunt, non citato Commissario Camere, t. 205. 71.

TRIBUNAL Camere habet in ventre Signaturam. t. 64. 19.

CAMINVS.

IN MVRO communis non est permittum socio facere caminum, quia debilitatur. 2. 284. 18.
 Decl. num. 19.

CAMPANÆ.

MATERIAM tractantur remissive. 2. 325. 4.
ORIGO, & Inuentor remissive, & Campanarum vñs est antiquissimus. 2. 325. 1. & 2.
VTILLIMÆ sunt, & quare, ac ad quid inferuant. 2. 325. 3.

CAN.

ALITER 30. quest. 5. quid disponat. t. 541. 14.
HONORARI VR. can. 32. quest. 2. quomodo ingitur. t. 541. 16.
PRIM. quest. 32. caus. 32. quomodo intelligatur. t. 541. 16.

CANCELLARIVS.

CIVITATIS registrat omnia acta, decreta, & gesta per Consilium, & Magistratum. t. 31. 9.
Ciuitatis officium est honestum, & magnificandum, & quare. t. 30. 1. & 2.
Ciuitatis Fauentia eligitur ad annum. t. 30. 3.
LIBRO Cancellarij Ciuitatis, in quo omnia acta, decreta, resolutiones, & gesta per Consilium, & Magistratum registrantur plena fides præstatur. Eo magis si liber sit antiquus. t. 31. 11.
 Et agitur contra Subditos num. 2.
OFFENDENS, insultans, vel percutiens Cancellarium, quibus penis puniatur. t. 645. 2.
CANCELLARIVS Populi Romani vocatur Scriba. t. 31. 9.

SALARIVM Cancellarij Ciuitatis Fauentie est annuor. scutorum triginta sex, & Subcancellarij scutorum viginti septem. t. 30. 7.

CANCELLARI.

CANCELLARIJ, & Secretarij habentur pro Illustribus, & digni sunt omni honore, & veneratione. t. 31. 17.
CANCELLARIJ, & Secretarij appellati fuerunt varijs nominibus, de quibus. t. 31. 14.
CANCELLARIJ, & Secretarij existimauit semper summo potestate fuerunt ab omnibus Nationibus. t. 31. 14.

CANCELLATIO.

CANCELLATIO sit lineam per transuersum in modum Crucis ducendo. t. 350. 1.
CANCELLATIO chirographo, seu apoca debitor quidem liberatus videtur, non tamen censetur indultum passum de non petendo eam quantitatem, quàm manifestis probationibus

creditor sibi adhuc deberi ostendit. t. 351. 10.
 Cætera. Vide **INSTRUMENTVM.**

CANEPA. Vide LINVM.

CANES.

CANES in Frissa tenere debent collo suspensum baculum. 2. 158. 61.

CANNA.

ARCHITECTI est diuersa ab ea, qua vtuntur Mercatores fundaceales. 2. 114. 19.
CANNA continet palmos decem. 2. 114. 18.
CANNA est mensura in Vrbe vsitata per Architectos, Fabros murarios, ac Mercatores fundaceales. 2. 114. 18. Vide n. 19.

CANTATRICES.

IN MERETRICIBVS cantatricibus deletur meretricibus impudicitia. t. 683. 135. Vide n. 137.
HONESTAS Mulieris detrimentum non patitur, proficiendo Musicam. t. 683. 132. Vide n. 137.

CANTRIGVM.

CANTRIGVM est foueam manufactam recipiens aquam, de qua ibi. 2. 119. 1.
CANTRIGVM repletum reperitur multis ab hinc annis, vnde impè contingunt inundationes. 2. 119. 2.
 Cætera. Vide **FOVEA. POSS. AT. A.**

CAP.

AD AVRES de Reb. Eccles. alien. vel non quando locum habeat. 2. 73. 39.
CONSVLVIT de Vfur. in quibus terminis procedat. t. 619. 319.
IN CIVITATE de Vfur. in quibus terminis procedat. t. 626. 319.
PRIM. de Frijs dispositio quò ad indicialia est de præcepto, quo ad extraiudicialia est de consilio. t. 27. 49.

CAPITVLVM.

CAPITVLO, & Canonicis Cathedralis Fauentie competunt ius conferendi Canonicatus, Ecclesijs Parrochiales, & Cappellanijs vacantes in nonnullis mensibus, & temporibus, & quæ sunt de Iure patronatus instituendi. t. 10. 54. Vide & 55.

CAPITVLARIJ.

CONFIRMATIONIS Massarij, seu Capitularij forma à Statuto præscripta ad vnguem est seruanda. t. 164. 7.
DELICTA leuia, & non punibilia non denunciantes an excusentur. t. 660. 7.
ELECTIONIS forma à Statuto præscripta est seruanda. t. 164. 7.
ET SYNDICI Scholarum iuramentum de fideliter exercendo eorum Officium, & de obseruando disposita in Statuto præstare tenentur. t. 166. 3.
LIBRIS Capitularij circa concernentia eius Officium plena fides est adhibenda. t. 164. 4. Vide num. 5. & 6.
MATERIAM Capitularij, seu Massarij, & Syndici tractantes remissive. t. 660. 3.
REFERENTES malecium, vel odio, vel præmio, vel ad alterius instantiam aggrauant, vel diminuant qualitatem delicti poena falsi tenentur. t. 660. 4.

Serui si ex iusta causa, & ex rationabili credulitate dimittantur. 1. 660. 5.

REMOVERI non possunt sine causa durante tempore sui Officii. 1. 164. 8.

SVNT Officiales à Publico deputati in Villis ad effectum denunciandi delicta ibi commissæ, exigendi collectas &c. 1. 164. 3.

Publici delatores criminum in Villis, & locis commissorum, & ad id ex necessitate officij tenentur. 1. 660. 1. & num. 3. & 4.

SVNT ad instat Itenarchorum. 1. 660. 3.

TACENTES probationes veras delicti puniuntur poena extraordinaria. 1. 660. 6.

VOCANTVR etiam Massarij. 1. 164. 3.

Cetera. Vide **SYNDICVS**.

CAPPANNA.

Vide **DOMVS**. velt. *Tugurium*.

CAPPEGGIATORES.

QVI dicantur, & qua poena plebantur, remissiuè. 1. 478. 12.

CARACTERII.

Vide **APRIGA**.

CARCERATIO.

AGRICVLTORES an carcerari possint. Vide **AGRICVLTORES**.

DEBITOR carcerari non potest in Prouincia Romandiolæ quoties debitum non excedat summam scutorum quinque monete veteris Romandiolæ. 1. 332. 7.

IGNOMINIOSA est, quia infamat. 1. 186. 19.

NEMO carcerari potest pro debito Ciuili in Domo propria. 1. 245. 73. Vide num. 77.

Contrarium hodie seruatur. 1. 245. 74.

Quilibet potest in Domo propria vigore mandati suspicionis fugæ. 1. 245. 75.

Quilibet potest in Domo propria pro debito cum Camera, & Fisco. 1. 245. 76.

MVLIER pro debito ciuili non potest carcerari, etiam si debitum sit Fisco ratione Gabelarum, & tributorum. Amplia in Muliere vili. 1. 240. 23. & 27.

Limita primo, quando est obligata ratione administrationis Tutelæ. 1. 240. 24. *Contrarium*, num. 25.

Limita secundo, in Meretricibus. 1. 240. 26.

SEPTVAGENARIVS, pupillus, mentecaptus, & alij similes non possunt pro debito ciuili carcerari. 1. 240. 22.

CARCERVM CVSTOS.

CVSTODEM Carcerum offendent, insultans, vel percutiens, quibus poenis puniatur. 1. 545. 2.

Cetera. Vide **CVSTOS CARCERVM**.

CARDINALIS.

DE CAVALERIIS qui adeptus est Prælatum die 26. Aprilis 1668, inter Cameræ Apostolicæ Clericos cooptatus die 20. Maij 1673. Præfatus Annone renunciatur die 15. Septembris 1681. & ad sacram Purpuram enectus die 2. Septembris 1686. obiit de anno 1690. laudatur. 1. 590. 22.

Legatus. Vide **LEGATVS A LATERE**.

CARDINALIS CAMERARIVS.

CONCEDIT situs, & loca publica in Vrbe. 1. 140. 7. Decl. num. 9.

IVDICARE potest in Causis Consanguineorum, & Affinium. Item an Cardinalis possit allegari suspectus. 1. 387. 27.

IVRISDICTIONEM priuatiuè quò ad alios in causis Iuris Congruj, seu retractus, illique annexis, & dependentibus habet. 1. 145. 17. *Iurisdictio* in platea Agonis dismembrata fuit à Cardinali Camerario, & vnita Tribunali, & Magistratui Viarum. 2. 145. 21.

Iurisdictio in platea Agonis præseruata fuit dumtaxat durante vita *Eminentissimi Cardinalis Alterij*. 2. 145. 21.

PARTICIPATIONEM in appellibus Reu. Cameræ habere potest. 1. 127. 14.

C A R O.

REQUIRITVR pro commodiori visu. 1. 656. 1.

SANGVIS, & Stomachus hominum corruptum, & turbatur ex esu carniū putridarum, & fetidarum. 1. 651. 13. *Cetera.* Vide **MACELLARIJ**.

CASTIGARE.

DOMINVS castigare potest seruum errantem, & si repetitendo resistit sicut poterit illum impune occidere, ita si seruus occiderit, vel verberauerit tenebitur de homicidio, seu vulnere. 1. 500. 2. ac num. 8. Decl. num. 11.

INFERIOR repercutiendo resistens Superiori castiganti, & verberanti potest illum impune occidere. 1. 500. 6. Vide num. 11.

MAGISTER castigare potest Discipulum errantem. 1. 500. 4. Vide num. 11.

MAIORES castigare possunt suos inferiores errantes, & si repercutiendo resistunt, possunt illos impune occidere. 1. 500. 1. Vide num. 7. & 11.

MAKITVS castigare potest Vxorem errantem, & quid si resistendo repercuterit, ita vt vulnus, vel mors sequatur. 1. 500. 3. Vide num. 7. 8. & 11.

PATER filium errantem potest castigare, & si repercutiendo resistat, sicut potest illum impune occidere, ita si filius Patrem occiderit, vel verberauerit tenebitur de homicidio, seu vulnere. 1. 500. 1. 6. & 7. Decl. num. 11.

PROPINQVVS maior, & senior castigare potest propinquum minorem, & iuniorem, & si repercutiendo resistat, ita vt mors, vel vulnus sequatur potest impune eum occidere. 1. 500. 3. Vide num. 7. & 9. ac num. 11.

C A S T I T A S.

CASITITAS est virtus animi, quæ violentiam non sentit, neque illam possit aliena libido, tametsi ea oppressa in suo corpore exerceatur. 1. 524. 126.

CASITITAS eripi non potest vi præfata. 1. 524. 126.

C A S T R A R E.

CASTRARE se ipsum pro acquitenda, & conseruanda voce an liceat. 1. 682. 131.

PATRIBVS an, & quando liceat castrari facere filios pro addiscenda Musica, vel custodiendis Regijs seminibus. 1. 682. 131.

CA.

CASTRVM.

AVREOLI concessum fuit Ciuitati *Faentina* à Cardinali Alidofio. 1. 130. 30.

Lippus Stenrolu ob occupationem Oppidi *Aureoli* ab Archiepiscopo *Rauennæ* anathemate ligatus fuit, & postea instante *Rep. Venetæ* absolutus. 1. 130. 18.

Nuncupatur Oriolo. 1. 130. 15.

Venditur fuit de anno 1474. per Archiepiscopum *Rauennæ* Carolo Manfredi *Faentina* Domino, ob cuius familie extinctionem remansit sub Dominio, & iurisdictione *Faentina*. 1. 130. 19.

Vicarius Castrî *Aureoli* deputatur quotannis à Ciuitate *Faentina*. 1. 130. 21.

GRANAROLI varij fuerunt Domini, & occupatores. 1. 130. 22.

Est membrum Ciuitatis *Faentina*. 1. 130. 25.

Habitatores olim erant duo mille. 1. 130. 23.

Iurisdicctio, & gubèrniũ concessa fuerunt Ciuitati *Faentina* à Cardinali Alidofio, quæ adhuc exercetur mediante deputatione *Vicarij*. 1. 130. 24.

RVSSII semper agere tulit superioritatem, & iurisdictionem Ciuitatis *Faentina*, & semper sa-regit se ab illa eximere, & subicere vel immediatæ iurisdictioni Sedis Apostolicæ, vel potius Ciuitati *Rauennæ*. 1. 129. 1.

Castro *Russij* mulxæ gratiæ, & concessiones varijs temporibus factæ fuerunt à Ciuitate *Faentina*, de quibus ibi remissuè. 1. 129. 2.

POTESTAS Castrî *Russij* eligitur quolibet anno à Consilio generali Ciuitatis *Faentina*. 1. 129. 3.

Cætera de Castris, eorumque iutibus remissuè. 1. 131. 33.

S. CATHERINÆ Alexandrina doctissima fuit, cuiusque gesta recensentur. 1. 95. 58.

CATASTRVM.

ASSIGNATIO Bonorum medio iuramento iniungitur Subditis ad effectum confessionis *Castrî*. 1. 161. 5.

BONA descripta in *Castro* remanent obligata Communitati, seu *Fisco* pro oneribus. 1. 163. 22.

CENSITORES personarum, & bonorum descriptionem olim faciebant iuxta iurata assignationem factam. 2. 166. 1.

CONFECTIO *Castrî* in Statu Ecclesiastico ordinata fuit ab *Innocentio XI.* 2. 161. 5.

CONFICITVR *Castrum* ad varios effectus, de quibus. 2. 162. 13.

Ad effectum imponendi *Collectam*. 2. 161. 7.

Pro habenda notitia possessorum bonorum, & diuitiarum *Ciuum* ratione onerum diuidendorum pro rata. 2. 161. 6.

Per ar. & libram *Castrum* ad effectum imponendi *collectam* iuxta vires patrimonij. 2. 162. 11.

REGIONIS consuetudo seruanda est in confessione *Castrî*. 1. 161. 4.

DESCRIPTI passiens in *Castro* eo ipso se obligat ad solutionem descriptæ quantitatis. 2. 163. 30.

Et contrahitur obligatio tam personalis, quam realis, quæ fundum sequitur. 2. 163. 21.

DESCRIPTIO facultatem Subditorum appellatur *Æstimum*, seu *Castrum*. 2. 161. 1.

DESCRIPTO in *Castro* neganti se dedisse norulam, seu partitam, vel consensum descriptioni non creditur, nisi probetur de tempore accatiationis bona per alium fuisse possessa. 2. 163. 23.

DESCRIPTVS in *Castro*, immunitatis exceptione non potest effugere solutionem *Collectæ*, quous sciens descriptionem intrâ decendum non appellauit. 2. 162. 14. Decl. num. 15.

EPISCOPVS compellere an possit Laicos ad delendum à *Castro* Clericos. Vide *EPISCOPVS*, vcl. *Compellere*.

ÆSTIMVM sunt nomina synonyma cum *num* accipiar pro alio. 2. 161. 2.

FAVENTIÆ confecta fuerunt *Castra* varijs temporibus, vt. 2. 162. 12.

FIERI debet *Castrum* presentibus, vel legitimè citatis possessoribus, nisi fraude absint. 2. 161. 3.

GRAVATVS in *Castro* solum infra annum potest conqueri, aliàs non auditur. 2. 162. 16. Vide num. 17.

LEGITIME confectum fidem facit pro Communitate, seu *Fisco* in materia *Taxarum*, seu *Collectarum*. 2. 163. 18.

Legitimi confectum tanquam promissio, & quasi contractus habetur in materia *Taxarum*, & *Collectarum*. 2. 163. 19.

MERCATORES describi non debent in *Castro* pro eorum pecunijs, creditis, & mercibus, & effectibus, & quare. 2. 161. 1. & 9.

POSSESSORE bonorum murato describendus esset nouus possessor in *Castro* ad euitandam confusionem. 2. 167. 1.

Sed id non seruatur. 2. 167. 2.

REDVCENDVM est ad æqualitatem toties, quoties opus fuerit. 2. 163. 28.

REDVCTIO, reformatio, & renouatio *Castrî* peti potest ab vnoquoque de *Populo*. Amplia. 2. 163. 30.

RENOVANDVM, & nouum consueiendum est elapso certo tempore. 2. 163. 35.

REVIDERI, & reformati debet singulo quinquennio. 2. 163. 26.

CATENA.

CATENA, qua mensurantur *Tenue*, *prata*, & aliz terræ agri *Rouani* composita est ex decem stadiis longitudinis palmorum quinque cum tribus quartis. 2. 114. 22.

Est palmorum quinquaginta septem cum dimidio, & catena requadrata in superficie est palmorum trium millium trecentorum sex. 2. 114. 22. Vide ibi.

CAVPONÆ.

Vide *HOSPITES*. *TABERNARI*.

CAVSÆ.

DEFFINIRI debent *Causæ* intra triennium de Iure *Ciuili*, & intra biennium de Iure *Conciliari*. 1. 219. 12. Decl. num. 13. Vide numero 14.

Causæ tam Ciuiles, quàm Criminales in gradu appellationis intra quantum tempus terminari debeant. t. 220. 4.

DESERTÆ remanent lapidæ fatalibus, de quibus ibi, ita vt præclusa remanet via agendi de nullitate, & omnis reclamatio, pronocatio, & reductionis ad arbitrium boni viri, & restitutionis in integrum. t. 220. 5.

FRAVDVM. Vide *FRAUS*.

MATRIMONIALES à solo Iudice Ecclesiastico iudicantur. t. 543. 29.

STATVTVM disponens circa tempus, intra quod Iudex definitur debet Causas, resoluatur potius in consiliū, quàm in præceptum. t. 210. 11.

TERMINI, & dilationes diuersimodè seruantur in Causis ordinatis, quàm in Causis executiuis. t. 210. 7.

Cætera. Vide *INDEX*.

C A V T I O.

DE BENE VIVENDO præstanda est à Discipulis, & Rixosis. a. 102. 3.

Seu de se representando est prouidentia quædam, qua mediante auertitur ne quid mali accadat. t. 102. 3.

DE IUDICATVM soluendo quid contineat. t. 181. 14.

Reus olim compellabatur satisfacere de iudicatum soluendo. t. 181. 14. Vide num. 15.

DE IUDICIO sili, & quod in iudicio permaneret vsque ad terminationem litis, à Reo olim præstabatur. t. 182. 15.

Differt à cautione de iudicatum soluendo. t. 182. 17.

Fideiussor de iudicio sili tenetur solum vsque ad sententia, fideiussor verò de iudicatum soluendo tenetur pro condemnatione futura. t. 182. 18.

Inuenta est pro asscuratione Iudicii. t. 182. 16.

In Frbe importat etiam obligationem de iudicatum soluendo. t. 182. 19.

Non est in vfu. t. 182. 20.

Fideiussor de iudicio sili, & iudicatum soluendo tenetur nulla præcedente excussione principalis debitoris. t. 193. 17.

Limita, quando Statutum mandet fieri prius diligentias pro executione personali contra debitorem. t. 193. 17.

MATERIAM cautionis de iudicio sili, & iudicatum soluendo tractantes remissiuè. t. 182. 25.

Statuto disponente quod Reus ex quacunque causa obligatus teneatur ad petitionem Actoris præstare cautione de iudicio sili, & iudicatum soluendo antequàm audiatur, non tenetur, quando agitur de debito condicionali. t. 182. 24.

DESTANDO IVRI, & iudicatum soluendo non est in vfu. t. 182. 20. lim. num. 21.

DE NON OFFENDENDO aliquem præstata per Patrem famil. pro filiis suis non comprehendit filium in Religione professum. t. 659. 12.

Est legitimum præsidium, quod præstari solet vt quies publica, & priuatorum concordia conseruetur. t. 658. 1.

Extinguitur morte fideiussoris promittentis, nec transit ad filius hæredes poena conventionalis adiecta. t. 658. 4. Limita num. 8. 9. & 10.

Morte fideiussoris de non offendendo sequuta ad nouam cautionem præstandam Fiscus cogere debet. t. 659. 11.

Quando ob pauperatatem inueniri non potest, si præceptum à Iudice, ne ad cetero fines accedat. t. 658. 2.

CAUTIONIS de non offendendo materiam tractantes remissiuè. t. 658. 3.

CAUTIONES de reficiendis expensis per forensem in casu succumbentis præstandæ, remissiuè. t. 183. 29.

Forensi cauere tenetur de reficiendis expensis, & interesse in casu succumbentis, aliàs non auditur, & acta sunt nulla. t. 183. 26. Decl. num. 28.

Statuta disponentia forensem teneri cauere de reficiendis expensis, & interesse in casu succumbentis, sunt innouata dispositionis Iuris communis alioquin contraria consuetudine abrogatæ. t. 183. 27.

IVRATORIA cautio an, & quando admittatur, quando fideiussio à lege, vel Statuto requiritur remissiuè. t. 173. 11.

CÆCILIA DESABPCTIS Tiburtina in Philologia, & Theologia peritissima. t. 95. 62.

C Æ L I B E S.

CÆLIBES à Romanis affliciebantur pœnis. t. 202. 2.

CÆLIBES ad munera Ciuitatis Valentis non admittuntur. t. 292. 3.

C Æ M I T E R I V M.

EST locus destinatus pro Sepultura Cadaverum. t. 97. 9.

C E N S V S.

COMMVNITAS tenetur releuare indemnes Particulares pro Censu, vel alio debito ab ipsis pro illius seruitio contracto. t. 284. 1. Ampl. num. 2.

Censum, vel aliud debitum contractum fuisse pro seruitio Communitatis, ex quibus consistet. t. 284. 1.

In impositione Censu requiruntur eadem solemnitates, quæ requiruntur in alienatione bonorum Communitatis. t. 38. 32.

Particulares obligari vii principales, & infoludini non tenentur pro Censu imposto à Communitate abique solemnitatibus. t. 39. 37. Contrarium num. 38. Declara num. 39.

Per Communitatem imposto Censu an, & quando tam Communitas, quàm Particulares teneantur, an verò quis ex eis, & quid si Particulares illum imposuerint pro seruitio Communitatis. t. 38. 33. & 34. cum seqq.

Recognoscens bonam fidem Censu nulliter impositi per Communitatem tenetur ad fructus saltem loco damnorum, & interesse, quando Communitas promittit impositionem esse, & perpetuò fore bonam, & validam. t. 39. 40.

CONTRACTVS Censu est ignotus tam de Iure Ciuili, quàm Canonico. t. 202. 54.

ILLICITAM redolet negotiationem. t. 202. 54. Contrarium num. 56.

RE-

RECONVALIDATIO Censuum nullitèr impositorum ob non scrutatam formam *Constitutionis Plana* passim conceditur. 1. 295. 37.

VERSIO pecuniæ ad Censum per Communitatem receptæ probari debet à Contrahente, cum ea in causam expressam, alias Censui est nullus. 1. 38. 35. Ampli. num. 36.

Maximè si concessa fuerit à *Congregatione Boni Regiminis* licentia imponendi Censum ad effectum extinguendi debita. 1. 38. 35.

VERSIO pecuniæ per Communitatem ad Censum receptæ ad effectum extinguendi debita in parte tantum probata, Censui in totum est nullus. 1. 39. 36.

Per Creditorem probata adhuc Communitas, quæ se obligauit abique solemnitatibus, non tenetur. 1. 39. num. 37.

CENTVM PACIFICI.

Vide **MAGISTRATVS CENTVM PACIFICORVM.**

CEREALES.

APVD ROMANOS erant ii, qui cibariotum, & mensurarum habebant rationem, ius de mensura dicendo, & vasa minora frangendo. 2. 271. 10.

Eligebantur apud Romanos, & eorum officium quale esset. 1. 92. 23.

CERTITVDO.

QVI est certus non debet vltèrius ceniorari. 1. 438. 42.

CHIRVRGVS.

Vide **MEDICVS.**

CHRISTINA Suetorum Regina laudatur. 1. 95. 63.

CHRISTVS.

CHRISTVS mortem corporalem subiit pro salute Animarum generis humani, easque pretio sui sanguinis comparauit. 1. 458. 1.

Natus est ex clara Dauid stirpe, ex progenie Regia naturam humanam sibi copulauit, nobilitatem non depexit, & ex duodecim Apostolis septem ex nobili genere elegit. 1. 49. 49.

CHOREÆ.

CHOREÆ, Latæ, & Saltationes, ac Concediæ ex eorum natura non sunt præcisè malæ, sed potius viles, & quare. 2. 214. 37. Vide num. 40.

CHOREÆ, & ludj an, & quando prohiberi possint ab Episcopis sub pœna excommunicationis. 1. 36. 15.

CHOREARVM tripudiorum, & saltationum materiam trañantes remissiuit. 1. 30. 1.

IN DIE FESTO non sunt prohibendæ. 2. 214. 58.

LARVÆ, seu Mascheratæ materiam remissiuit. 1. 36. 15.

MATRONÆ vocatæ à Principe ad festina, & choreas accedere debent quoties non timeantur motus, & tactus obsceni, aliàs feciis. 1. 36. 14. Vide num. 15.

Honestas ius violatur non solum ob obscenos actus, & tactus, verum etiam quando per Principem instatur, vt Matronæ accedant ad festina, & choreas absque viri comitatu. 1. 36. 15.

Cætera Vide **COMÆDIAE.**

CIRCLA.

ACCIPITVR pro vigilis, & excubijs vulgaritèr appellatis la *Ronda*. 2. 106. 3.

A CERCHI accipitur in Vrbe pro eo loco, in quo erat Circulus maximus. 2. 106. 3.

CITATIO.

AD DECLARANDVM an sit, vel esse velit hæres quando fiat. 1. 179. 8.

AD RECOGNOSCENDVM testem Pistoris, & praxis. 2. 262. 42.

AD VIDENDVM mandati consignari pignota. Vide **SPEHASTATIO.**

AD VIDENDVM referre Peritos an, & quando requiratur. 2. 13. 31. cum seq.

COMMISSIO Iudicis ad validitatem citationis, an requiratur, an debeat esse specialis, an verò sufficiat generalis, & an, & quando presumatur, & de ea consistit mediante assertione Nuntij, remissiuit. 1. 175. 5.

CONTRA multitudinem, & personas incertas facienda est per Praetorem Notario dicente, vel per solum Praetorem. 2. 286. 1.

CONTRA Vniuersitatem legitimè facta dicitur quando executra fuit in Consilio congregato, & tunc ea personalitèr citata dicitur. 1. 176. 23.

Citatio prima facienda est Collegio, seu Vniuersitati congregatæ, etiam si ipsa prius iam constituit Syndicum, limita. 1. 177. 27. & 28.

Vniuersitas cogi potest ad constituendum Syndicum, qui citari valeat, ac ipsam in iudicio repræsentet. 1. 177. 26.

Vniuersitas si non vult se congregare, vel congregata impedit se citari, tunc citatio habetur pro legitimè facta, si fiat contra singulos, & per affixionem in loco, vbi solent congregari. 1. 176. 24.

COPIA Citationis executæ dimitrenda est per Nuntium, seu Curforem, alioquin non ardet. 1. 176. 22.

CITATIO Domi dimissa copia debet fieri vna die pro alia, aliàs habens terminum breuiorem est nulla, personalis verò fieri potest ad hodiè per totam audientiam. 1. 175. 9.

Citatione ad Domum permessa, intelligitur de Domo solitæ habitationis de tempore executæ citationis. 1. 176. 15.

Domus solitæ habitationis dicitur ea, in qua quis cum familia habitat, vel si sit solus, ibi solet habitare, non tanquam peregrinus, nec ad momentum. 1. 176. 16.

Facta in Domo, in qua citatus per diem artem exercet, non dicitur facta in Domo solitæ habitationis. 1. 176. 18.

Fieri debet in Domo, quam citatus apertam tenet in Ciuitate, quando se transfert Ruri; se cùs si clausam, quo casu citandus est in domo rurali. 1. 176. 19.

Locus vltimæ habitationis attenditur ad effectum citationis, quando ignoratur vbi citandus se transfulerit. 1. 176. 17. & 20.

IN FILZA citationes appositæ lineæ à Not. A. C. subducuntur, statim ac redactæ sunt in libro nuncupato

cupato Manuale & si aliqua citatio non repozatur exientia in Manuali, adhuc ex dicta lineatura non resultat cancellatio. 1. 351. 3.
IN HOSPITIO facta non valet, etiam si ibi citatus moretur. 1. 181. 5. Lim. num. 6. & num. 8. Sublim. num. 7.

NOMEN, & cognomen Indicis citantis requiritur ad validitatem citationis, & quare. 1. 176. 20. & 31.

PER CONTRADICTAS contra Vniuersitatem quando fiat. 1. 176. 35.

PER PROCLAMA executura, quando dicatur. 1. 181. 10.

Tam certi, quam incerti citari possunt in nonnullis casibus, de quibus remissum est. 1. 181. 11. Non potest fieri prima contra certas personas. 1. 181. 12. Limita num. 13.

PERSONÆ certæ, sed absentes per proclama quomodo fit facienda. 2. 236. 2.

PRIMA est de iure naturali, ceteræ vetò de iure ciuili, & positiuo, quæ per Principem tolli possunt. 1. 223. 13.

REGISTRANTVR Citationes in Vrbe ab aliquibus Notarijs in libro nuncupatio *Manuale*. 1. 430. 9.

RETINENTVR Citationes in filijs à Notarijs Vrbis. 410. 8.

REQUIRITVR in executione onerum Cameralium. 2. 192. 37.

SCIENTIA vera, & certa inducitur ex citatione personali. 2. 197. 29.

STATVTVM disponens Ciuem, & habitatorem, qui de Ciuitate recessit posse citari Domus habitationis seruandum est, prout disponit *Statutum Pisani*. 1. 176. 10.

Prohibens dari posse de nullitate non habet locum in nullitate proueniente ex defectu citationis. 1. 222. 12.

TOLLI non potest à Supremo Principe, minus quæ à Statuto. 1. 222. 12. Decl. num. 13.

C I T A T V S.

HABENS duas vias vnam scilicet per Montes, quæ sit breuior, & aliam per planitiem, quæ sit longior, debet potius venire per planitiem, quam per montem. 2. 116. 36.

C I V I L I T A S.

ACQVIRITVR, vel origine, vel incolatu, vel allectione. 2. 200. 1.

Ex allectione, seu adscriptione facta à Consilio generali Ciuitatis. 2. 201. 13.

ACQVISITIO Ciuitatis probatur ex attestatione Ciuitatis concedentis. 2. 202. 18.

CONCEDI potest à Consilio generali Ciuitatis etiam subditæ. 2. 201. 14.

CONCESSA Ciuitate adscriptus gaudet omnibus Priuilegijs, quibus gaudent ceteri Ciues. 2. 202. 13. Limita num. 20. 21. & 22. Decl. num. 24.

Et verò, ac propriè dicitur Ciuis, præsertim ad effectum, vt beneficio Statutorum gaudeat. 2. 202. 19.

Vt adscriptus gaudet Priuilegijs Ciuitatis debet habitare, & sustinere onera Ciuitatis, alioquin illis non gaudet. 2. 202. 24.

Per Consilium generale Ciuitatis cum onere ali-

quid faciendi, si is, cui fuit concessa tale quid non fecerit non definit esse Ciuis. 2. 203. 25. Decl. num. 26. & 28. Vide num. 27.

EX INCOLATV, seu habitatione contrahitur vt acquiritur requiritur animus perpetuè permanendi. 2. 201. 7.

FAVENTIÆ non acquiritur absquè allectione facta per Consilium generale, vel non præcedente continua habitatione per annos quindecim. 2. 202. 17.

ORIGINIS præalet omnibus alijs. 2. 200. 2. *Est immutabilis*, & non amittitur etiam si quis alibi, & extra domicilium originis per milles annos habitauerit. 2. 200. 3. Ampl. num. 4.

C I V I S.

AGGREGATIO Ciuium spectat ad Consilijs, & ad supremum Principem, non autem ad Iudicem, vel Præsidem. 1. 86. 23. & 25.

LOCVPLETES Ciues habere interest Ciuitatis. 1. 168. 4.

NON abuti Ciues eorum substantia Ciuitatis interest. 1. 168. 4.

ORIGINARIVS præsumitur magis scire mores, & consuetudines Patriæ. 1. 9. 42.

PRINCEPS supremus potest aggregare Ciues, & eligere Consiliarios. 1. 86. 23.

REIPVBLICÆ interest numerum Ciuium augeri. 2. 202. 16.

Cetera Vide **DOMICILIVM**.

C I V I T A S. CIVITATES.

ACCIPITVR quandoque materialiter, quandoque pro Cætu, ac multitudine Ciuium ipsdem legibus, & moribus viuentium, & Vrbem muris clausam inhabitantium, & quandoque pro Senatu, Magistratu, Consulibus, Administratoribus, ac Deputatis illius. 1. 8. 32. 33. & 34.

ALIÆ sunt minores, aliæ maiores, aliæ maxime Ciuitates. 1. 8. 31.

ALIENATIO bonorum Ciuitatis, & Communitatis vt valeat, quæ requirantur. Vide **ALIENATIO**.

BEATA eo magis dicitur quando maioribus dignitatibus fulcitur ad condecorandos honores Ciues. 1. 83. 1.

CASTRA, & Bona possessa à Ciuitate Fauentiæ. Vide **BONA** vel *Ciuitas Fauentia*, **CASTRVM**.

CONSILIARII Ciuitatem totam representant. 1. 84. 23.

CONSILIVM CIVITATIS. Vide **CONSILIUM**.

CONSILIARII CIVITATIS. Vide **CONSILIARII**.

CONSTITVTÆ fuerunt mediante vnione, & congregatione Ciuium Ciuitates. 1. 59. 69.

CONTINENTIA Ciuitatis accipiuntur pro Suburbis. 2. 115. 29.

CRESCERE non potest sine agris, & eorum fructibus, nec sine abundantia cibi frequentiam habere. 2. 89. 1.

CVSTODIA Ciuitatis, eiusque Portarum. Vide **CVSTODIA**.

DEFENSORES Ciuitatum officium suum interponere debent, vt pax, & tranquillitas in populo conseruetur. 2. 15. 3.

DEFINITIONES Ciuitatis. 1. 7. 28. 29. 30. & 31.
DIVISA in quarterios, quodlibet quarterium gerit vices vniuersi Ciuitatis. 1. 24. 28.
ELIGENS Potestatem, seu Gubernatorem Castri gaudet magna prerogatiua, & distinguitur ab alijs Ciuitatibus. 1. 129. 3.
FAVENTIA deuotissima erga *B. VIRGINEM* suam Protectricem, à qua sepe incolomis seruata fuit ab hostibus, à peste, à fame, & ab alijs calamitatibus. 1. 11. 59.
FAVENTIA Ciuitati concessa fuerunt omnes condemnationes pecuniariae, & confiscationes pro duabus ex tribus parribus, de quibus tamen hodie non participat. 1. 147. 10.
Competit ius exigendi vdecim gal per ale, aliisque mercibus fotentium per eius territorium tractantibus ex privilegio sibi concessio. 1. 444. 8.
Orig. & prerogatiuz remissiuè. 1. 8. 35.
POENAE damnuorum datorum competunt Ciuitati Fautentiz, cum illas emerit vnà cum Officij Notariatus Actorum Cuiuslium Gubernatoris, & Potestatis. 2. 3. 1.
De Sanctis Protectricibus Ciuitatis Fautentiz remissiuè. 1. 13. 61.
Statuta condere valet absque confirmatione, Apostolica ex particulari priuilegio. 1. 7. 17.
Vide num. 18. & 20.
Tumultus ob seditiones Guelphorum, & Gibellinorum. 1. 15. 59.
Peccantur in Ciuitate Fautentiz dux Miraculose Imagines Beatæ Mariæ Virginis, vna vulgariter nuncupata *delle Grazie*, & alia *del Foco*, de quibus ibi remissiuè. 1. 11. 60.
FOROLIVM emit à Camera penas damnorum datorum, & Officia Notariatus Actorum Ciuitilium. 2. 2. 1.
INVENTAE fuerunt Ciuitates anteq̃ aduentum Christi. 1. 7. 27.
ITALIAE Ciuitates præscripserunt iura super flumine, portu, & similibus, quamuis aliquin sint de Regalibus. 1. 159. 21.
IVRA Fisci certis Ciuitatibus Lombardie concessa fuerunt per Imperatorem. 1. 49. 44.
IVRA Fisci concessa fuerunt per Imperatorem Ciuitati Fautentiz. 1. 49. 44.
MYRI Ciuitatis non possunt perforari pro faciendi apertura, fenestra, vel porta. 1. 563. 3.
Edificare volens iuxta muros Ciuitatis debet dimpetre spatium quindecim pedum. 1. 563. 1.
Maximè si exinde damnum, seu incommodum resultet. 1. 563. 2.
In muris Ciuitatis nemini permittitur apodiare, rumpere, superimponere, & quidquam aliud facere sine Principis licentia. 1. 563. 1.
Quinam proprie dicantur remissiuè. 1. 563. 6.
Refectio murorum Ciuitatis spectat ad Cives, & Incolas, non autem ad Principem. 1. 557. 9.
Refectio, & restauratio murorum Ciuitatis ad quos spectat remissiuè. 1. 563. 7.
Rampens, perforans aut in eis apodiare, & similia faciens in muris Ciuitatis tenetur actione pecularius. 1. 563. 4.
Sancti dicuntur, & quare. 1. 557. 3.
Sancti, & Diuini hoc est inuolabiles iudicantur. 1. 563. 5.
VIOLANS muros Ciuitatis eos scalis admotis

transcendendo, vel aliqua alia ratione poena capitis plectitur. 1. 557. 1. Decl. n. 6. 7. 8. 9. & 10. Qua poena verò puniatur ex dispositione Bannimentorum Generalium Status Ecclesiastici. Vide 1. 557. 5.
HOSTILE, & abominabile est aliundò quam per portas egredi. 1. 557. 2.
NVRSAE Ciuitati competunt poena, multa, & compositiones occasione delictorum inflicta, & quare, ac quomodo. 1. 347. 6. Ampl. n. 9.
ORIGO Ciuitatum, & Castorum cui tribuatur. 1. 7. 25. & 26.
POPULO, & Hominibus redditur copiosior, quo magis alimentis, & cibarijs affluit. 1. 7. 10.
PORTARVM Ciuitatis materiam tractantes. 2. 323. 13. Cætera. Vide *CRUSTODIA*.
Clauis portarum Ciuitatis custodire est officium Dignitatis, & habet aliquam iurisdictionem. 2. 323. 7.
Conseruari debent portæ Ciuitatis ab eo, qui habet maius interesse. 2. 323. 6.
Custodes portarum Ciuitatis possunt itinerantes, & transeuntes perquirere an habeant aliquid prohibuit. 2. 323. 8. Vide ibi.
Custodia portarum Ciuitatis est antiquissima. 2. 323. 5.
In portis Ciuitatis non potest aliquid moliri, neque habitari absque Principis permisso. 2. 323. 4.
Ratio portarum Ciuitatis habenda est non minus quam murorum, tam tempore pacis, quam belli. 2. 323. 2.
PORTAE Ciuitatis Sanctæ, & quodammodo Diuini foris dicuntur. 2. 323. 3.
Sunt partes murorum. 2. 323. 1.
RAVENNAE Ciuitas vt custodita remaneat Custos Turris hora tertia noctis illam ascendit, & exclamat curiosa formula, vt ibi. 2. 279. 6.
STATVERE potest circa ea, quæ illius bonorum administrationem respiciunt. 1. 126. 7.
STATVIO prohibere potest alienationem locorum publicorum, ac etiam illa facere priuata, & alienabilia. 1. 226. 6.
STATVTA Ciuitates, & loca Statui Ecclesiastico immediate subiecta validè condere non possunt absque confirmatione Apostolica. 1. 6. 15.
Maximè si Statutum disponat contra Ius. 1. 6. 16.
Priuilegium condendi Statuta alieni loco, vel Ciuitati concessum non censetur reuocatum, per generale prohibitionem condendi Statuta. 1. 7. 19. Limita n. 23.
VILLÆ, vocantur in Gallia, & in Hispania. 1. 331. 42.

CLARIGATIO.

CLARIGATIO quid significet, & an conueniat cum repressalis. 2. 205. 11.
 Cætera. Vide *REPRESSALIA*.

CLAVES.

Vide *CIVITAS* vcl. *Portarum*. *PORTÆ*.

CLAVSVLA

CÆTERISQVE CONTRARIIS NON OBSTANTIBVS quid importet. 2. 191. 16.
 CON-

CONSTITVTI appositā in instrumento venditionis sufficit pro translatione possessionis, & ad hoc vt emptor quamuis posterior preferatur anteriori, cui tradita non fuit possessio. 1. 493. 4.

CVM VOTO significat consilium, non autem importat quod iudex illud sequi teneatur. 1. 227. 11.

DE CONSILIO operatur vt iudex teneatur sequi consilium alterius. 1. 227. 11.

DE VOTO operatur, vt iudex teneatur sequi votum alterius. 1. 227. 11.

IN PERPETVVM adiecta concessioni emphyteusis Ecclesiasticæ de sui natura ad extraneos non transitoria non immutat naturam contractus, sed secundum eius limites restringitur. 1. 418. 34.

IVSTITIAM FACIAT appositā in rescripto an inducat delegationem. Vide *DELEGATIO*.

NON OBSTANTIBVS QVIBVSQVEMQVE IN CONTRARIVM FACIENTIBVS appositā ab eo, qui derogare valet, operatur effectum omnimodæ derogationis omnium legū, statutorum, & privilegiorum, etiam si de privilegiis non fiat explicita mentio. 1. 7. 21.

Maximè concurrente clausula *quorum tenores*. 1. 7. 22.

SICQVE PER QVOSQVEMQVE IVDICES os claudit, vt nihil contra privilegium possit opponi. 2. 175. 39.

SVBLATA, ET DECRETVM IRRITANS operatur, quod si iudices secus iudicauerint eorum iudicium, & sententiæ sint ipso iure nullæ. 2. 275. 18.

SVMMARIE, DE PLANO, SINE STREPI- TV, ET FIGVRA IVDICII non tollit probationem, sed solum solemniam. 1. 188. 3.

EXECVTIVE proceditur vigore clausulæ *summariè, ac plano, sine strepitu, & figura iudicij*. 1. 188. 4.

C L A V S V L Æ

IVNIVERSALES, & geminatè demonstrant emixam voluntatem Principis concedentis. 2. 260. 21.

C L E R I C I C A M E R Æ

IVDICARE non valent in causis Consanguineorum, & affinium vsque ad quartum gradum. 1. 387. 25.

Nec in causis, in quibus habent interesse sub pœna, de qua 1. 387. 29.

Recedere debent à Camera, quando discutiuntur causæ Consanguineorum, & affinium vsque ad quartum gradum. 1. 387. 26. Alioquin incurrunt pœnas, de quibus 1. 388. 29.

PARTICIPATIONEM in appatibus, & locationibus vestigalium, aliorumque bonorum Reu. Cameræ habere non possunt. 1. 127. 13.

PRETIVM Clericæ Camera est scutorum quadraginta duorum millium auri. 2. 228. 45.

C L E R I C I . C L E R I C V S

ACTVARIJ officium in foro Ecclesiastico an Clerici, vel Sacerdos exercere valeat. 1. 401. 8.

AGRICVLTVRAM an exercere possint. Vide *AGRICVLTURA* vcl. *Clerici*.

AN comprehendantur sub dispositione Statuti,

Banni, seu Constitutionis secularis verantis ire de nocte, & ad quem spectet eorum puni- tio remissiuè. 1. 560. 17.

ANIMALIA Clericorum, & Ecclesiasticorum non sunt comprehensa sub dispositione Statu- torum laicorum. 2. 38. 48.

Clerici volentes mittere eorum animalia ad pa- scua Vniuersitatis, tenentur ad onera à Statu- to Vniuersitatis imposita. 2. 38. 48.

ARTI ferice operam dare pro suæ familiæ sub- sistentione potest, dummodo in huiusmodi artificio personæ suspectæ non adhibeat, & licentia Episcopi gratis concedenda concu- rat. 2. 24. 33.

CONCVBINARIVS Clericus Vide *CONCV- BINA*. *CONCVBINARIVS*.

CLERICI à tabernis, & commensationibus de- bent se abstinere. 1. 551. 20. Nec eas frequen- tare possunt. 2. 266. 82.

CAMBIA contrahere an possint. Vide *CAM- BIVM*.

COMPREHENDANTVR Clerici, & Eccle- siasticæ personæ an, & quando sub Lege, Statu- to, vel Bannimento Principis, seu Magi- stratus secularis prohibente frumentum, alia- que vidualia extrahi extra Territorium, vel Principatum. 1. 619. 372.

CRAPVLOSI Clerici, alique Ecclesiastici ebriosi qua pœna puniantur remissiuè. 1. 551. 20.

EXECVTIO super re possessa à Clerico in quem alienata fuit lite pendente an possit fieri vigo- re mandati relaxati à Iudice seculari. Vide *ALIENATIO*.

EXCLVDVNTVR ab officiis publicis Com- munitatis Clerici, alique gaudentes privile- gio fori Ecclesiastici. 1. 94. 50.

FALSIS mensuris, & ponderibus vtentes. Vide *MENSVRIS* vcl. *Falsis*.

FOLIA arborum in propriis bonis existentium alicui laico concedere eo pacto potest, vt In- crum, quod ex bombicibus proveniet inter vtrumque diuidatur. 2. 24. 37.

GABELLAS, & alia onera an soluere tenean- tur, vel solum sufficiat quod ostendant Gabel- laris res, quas deferunt. Vide *GABELLA*. *GABELLARIJ*.

IVDEX Ecclesiasticus Clerici correctionem, prætendens, vel salubrem poenitentiam im- ponere volens, saltem quando ex officio pro- cedit, potest in quacunque causâ cum cogere ad personaliter comparandum. 1. 447. 31.

LAIICI in iurisdictionem non habent in Clericos, & Ecclesiam. 1. 78. 6.

LEGATARIVS, vel creditor in confessione in- ventarij citari potest ab hærede laico cum clausula *quatenus sua putaverit interesse coram Prætorè Fauentia*, vel alio Iudice particulari. 1. 50. 57.

MERCATVRA Clericis prohibita est illa, qua aliquid emitur, vt carius vendatur, non im- mutata specie, nulloque adhibito artificio, ob quod specis immutetur, siue vbi non immu- tata specie, alia non addit causa emendi, & re- uendendi, nisi illa lucri; secus vbi aliqua iusta causa impellat ad faciendam meliorem eius

conditionem, iuxta exempla ibi relata. 1. 196. 42. vide n. 43.

Bona Clericorum etiam in minoribus constitutorum ex illicita negotiatione acquisitionum subiacent spolio favore Reu. Cameræ ex disposit. Bullæ Pij II. la 19. Limita in Curialibus, incolis Urbis, & Ciuibus Romanis. 1. 195. 37.

NEGOTIATIO Clericis prohibita quare sit. 1. 194. 31.

Clerici in minoribus constitutis, & non beneficiariis non est prohibita. 1. 194. 33. Contrarium n. 35. Declara n. 36. & 41.

Lætra per Clericos, & Ecclesiasticas personas ex illicita negotiatione perceperat applicantur Cameræ Apostolicæ. 1. 205. 70.

NEGOTIATOR tanquam peccatis est fugiendus. 1. 194. 33.

NOTARIATVS Officium exercere non potest Clericus in sacris constitutus. 1. 400. 7. Vide n. 8.

PECVLIVM filij famil. Clerici in minoribus constituti est quasi Castrens. 1. 341. 38.

REI litigiosæ alienatio facta in Clericum. Vide **ALIENATIO**.

RENVNCIARE potest sacro, sed non verbis Clericali. 1. 195. 34.

Non potest priuilegio fori Ecclesiastici in preiudicium Episcopi, qui non obstante renuntiatione tacita, vel etiam expressa potest eum repetere à Curia seculari. 1. 195. 34. Limita, vt ibi. *Potest* impunè viuere seculariter, & tacite renuntiare in totum Ordini Clericali. 1. 195. 34.

SECVLARIBVS negotijs se immiscere non debent. 1. 400. 7.

C L O A C A .

AER sæpè redditur pessifer ex impuro Cloacarum halitu, & vaporibus angiporum fetidis. 2. 278. 5.

CVRA Cloacarum diligens habenda est. 2. 278. 3. **EST** locus cauus, per quem colluies quædam fluat. 2. 278. 1.

EXPVRGANDÆ sunt cloacæ, & expurgare seruandæ. 2. 278. 6.

FÆTIDA proijci in Cloacis prohiberi debet mediante ædicto poenali. de quo 2. 278. 6.

NON licet facere Cloacam, quæ immittat fætida, & immunda in Publicum. 1. 603. 4.

PONENDA est in viliori parte Palatii, & ab oculis remotiori. 1. 671. 37.

PVBLICÆ, & priuatæ in locis necessarijs fieri debent, aliàs tarò excitat pestis. 2. 278. 4.

VICINVS cogi potest ad expurgandam Cloacam, ne malus odor conuicino noceat. 2. 278. 7.

VSVS Cloacarum inuentus est ad mundas Vebes seruandas. 2. 278. 2.

C L V S A .

CLVSAS publicas rumpens, & denassans, quæ poena puniatur. 2. 194. 5.

C O A D V N A T I O N E S .

Vide **MONOPOLIA**.

C O L L A T I C V M .

BOBVM est licitum, & quotidie practicitur. 2. 82. 30.

COLONI retinent bonos ad collaticium. 2. 82. 20.

CRÉDITOR collaticij præfertur cuiunque cre-

ditori etiam anteriori super fructibus recollectis. 2. 83. 23. Limita num. 23.

PERICVLVM bobum ad collaticium datorum, ad quem spectat remissio. 2. 83. 21.

C O L L E C T A .

APPROBATORIS Collectarum officium. 1. 91. 11.

BONA accatastrata pro collectis, & tributis sunt Fifco tacite obligata, & tanquam onas reale sequuntur bonorum possessoribus. 2. 190. 4.

CATASTRVM ad effectum Collectarum. Vide **CATASTRVM**. *verf. Legitimè*.

CENSVS describuntur in ælimo ad effectum solutionis Collectæ, constituendo debitorem Collectæ creditorem census. 2. 190. 9.

Collectis debita per creditorem census non potest mediante pacto in impositione illius imponi debitori, sed tale pactum tanquam illicitum reprobat, firmo tamen censu alioquin valide imposto. 2. 190. 10. Limita n. 11. & 12. Sublimita n. 13. Vide nu. 20. 21. & 22. vbi datur cautela.

pro Censibus debetur vbi situs est fundus, super quo est impositus, non autem vbi creditor habiat. 2. 190. 8.

CITATIO non requiritur in exactione Collectæ. 2. 192. 26. Contrarium ibi. *Amplia* n. 27.

CIVIS originarius Ciuitatis Imolæ, qui alibi cum tota familia se ad habitandum contulerit, quando teneatur ad collectas per toties solvendas. 2. 189. 12.

CIVITATI Imolæ per forenses, quando sit solvenda. 2. 188. 12.

DEBITORES morosi in solvendo collectas tam in persona, quam in rebus constringi possunt. 2. 192. 28.

DILATIONEM non admittit exactio collectæ tanquam destinata pro publicis necessitatibus. 2. 192. 24. Decl. n. 25.

ECCLESIASTICI vt teneantur ad contributionem collectæ impositæ ab Vniuersitate pro mercede Medicorum, & aliorum Officialium quorum opera vel consistit in pia causa, vel communi Clericis, & laicis æquè principaliter quæ requirantur. 1. 94. 49.

EXACTORES collectarum plus debito exigentes puniuntur. 2. 193. 30.

Sed Commissarii collectarum ad aliquem locum se transferentes pro faciendis pluribus exactionibus non possunt exigere plures mercedes pro pluribus itineribus, sed vnain tantum repartiant inter omnes debitores pro rata. 2. 193. 31. Secus in Magistratibus togatis duplex officium exercentibus. n. 33.

EXECVTIONEM paratam habet collecta legitime imposita, & procedi potest extra ordinem de plano, & velo leuato, incipiendo à præceptis executiuis, & de ratione. 2. 192. 24. Decl. n. 25.

EXIGI non possunt collectæ in maiori, vel minori summa, quam à Principe fuerit indicta. 2. 192. 29.

FORENSES collectas reales sequere tenentur. 2. 188. 9.

Collectarum vbi possident bona de generali consuetudine vigente in tota Italia. 2. 187. 6. Declara n. 7.

Collectarii non possunt pro reparatione Ecclesie Parochialis. 2. 188. 8.
Collectarii non possunt pro refectione, & constructione Campanarum, quamvis ibi bona possideant. 2. 189. 8.
Collectarii non possunt, nec ratione personarum, nec ratione bonorum. 2. 187. 1. 2. & n. 5. Limita n. 6. 9. 10. 11. & 12. Sublim. n. 7.
IMPONENDA est per as, & libram, hoc est iuxta vires patrimonij, qui est verus modus collectandi. 2. 190. 2.
IMPONITVR persone pro rebus. 2. 187. 4.
IMPOSITA super bonis immobilibus an debeatur procenta, & an sit solvenda potius ab emptore, seu creditore, quam a venditore, & ubi solui debet remissum. 2. 190. 7.
INÆQUALITER distribui iniquissimum est. 2. 163. 16.
MATERIA collectarum est odiosa. 2. 188. 14. *Strictè* est interpretanda. 2. 188. 14.
MISERABILES personarum bonis, & facultatibus carentes, non tenentur ad contributionem collectarum ratione bonorum impositarum. 2. 172. 14.
Sunt in duplici differentia, nempe diuites, & pauperes. 2. 172. 12.
NON debetur pro rebus sterilibus. 2. 190. 5. *Nec pro rebus modicum fructum producentibus.* 2. 190. 6.
OBLIGATIO collectarum fundum sequitur non personas. 2. 190. 1.
 Declara procedere, quando imposita est pro onere patrimoniali, vel mixto. 2. 190. 2.
Pro collecta principaliter dirigatur in personam. 2. 187. 2.
Personæ tanquam dignior bonis attenditur. 2. 187. 3.
PARTIENDA est secundum descriptionem bonorum factam in catalogo, & iuxta qualitatem, & quantitatem patrimonij. 2. 190. 3.
PRO reparatione aggerum fluminis. Vide *AGGERES*.
REALIS debetur ad bonorum possessore non solum pro tempore quo possidet, sed etiam pro anteriori. Secus procedit in collecta personali, & per Fumanes. 2. 190. 4.
RHEDIS collecta imposita. Vide *RHEDA*.
SOLVENDA est ubi bona sunt sita. 2. 190. 8.
VIDVÆ pupilli, & similes tenentur ad solutionem Collectarum, & onerum. 2. 172. 3.
VNUM gravari pro alio in solutione onerum, & Collectarum iniquissimum est. 2. 163. 26.
VSVFRUCTUARIUS tenetur ad solutionem Collectarum. 2. 17. 43.
 Amplia etiam si proprietarius sit immunis. 2. 37. 44.
 Cetera Vide *GABELLA. GABELLARIJ.*
COLLEGIVM.
AGGREGATIO ad Collegium facta à maiori parte contradicente minori, an valeat. 1. 20. 73.
Procuratorum Vrbis, quæ est species præmij, & comprobatio virtutum, concedi debet. Viris etiam maioritate consilij, & prudentiæ pollicentibus non tamen debent excludi illi inuencus, qui seruienti studio similem prouidentiam,

& doctrinam adepti sunt. 1. 411. 13. & 16.
Pi quis valeat Collegio Procuratorum Vrbis aggregari, quæ requirantur. 1. 411. 11. & 12.
DECANVS Procuratorum Collegij Vrbis gaudet prerogatiua interueniendi, & suffragium dandi in Congregatione Reformationis Tribunalium Vrbis. 1. 411. 8.
DOCTORVM, & Notariorum crectum fuit in Ciuitate Faentiae, ac confecta matricula. 1. 410. 6.
MAIOR pars Collegij congregat in Collegijs secularibus, dum non adest Rector. 2. 35. 1. *Antiquior* in administratione congregat in Collegijs Ecclesiasticis. 1. 35. 2.
PROCURATORVM in Vrbe crectum fuit de anno 1334. & fruebatur, ac fruitur varijs priuilegijs, & prerogatiuis, de quibus. 1. 410. 7. & num. 8. 10. & 11.
Priuilegia, & prerogatiue. 1. 410. 7. & 8.
SCIENTIA præsumpta deducta ex præcedenti Doctoratu non sufficit, quando pro forma Statuti, vel Constitutionis requiritur examen illius, qui instat pro admissione ad Collegium, sed iterum examinandus est. 1. 106. 8. Limita num. 9.
STATVTO mandante quem non posse admitti ad Collegium nisi spatio certi temporis habitauerit, ibique educatus fuerit abique præcedenti probatione continua habitationis non potest quis admitti ad Collegium. 2. 202. 21.

COLONIA.

MELIORAMENTVM appellatur Verulus lus perpetuæ Coloniz, quod præscriptum prætenditur. 2. 76. 71.
PERPETVA in bonis Ecclesiasticis præscribi potest concurrente centenaria, vel immemorabili prescriptione; scilicet ea non concurrente. 2. 77. 80. & n. 81.
Præsumpta Coloniz perpetuæ deducitur, ex quo Colonos consuevit in contractum deducere ius Coloniz, seu melioramentorum, vendendo, donando, permutando; in dotem assignando &c. itrequilito Domino. 2. 76. 72.
PRÆSCRIPTIO Coloniz perpetuæ excluditur dato initio Coloniz, seu locationis repositalis, etiam si continuauerit per mille annos, & quare. 2. 77. 82. Limita num. 83.
Colonos præscripsisse cenetur, seu præsumptuè probatur ius perpetuæ Coloniz, nec expelli potest, quando constat de vniuersi annua responsione, antiquissimo, & imperturbabili visu roborata, absque eo, quod probetur certa initij conuentio in contrarium. 2. 76. 73. Ampl. num. 73. & 77.
Contrarium in Colono patuario, eo quia censetur facta reconditio de anno in annum, nisi constet ipsius mutasse causam suæ possessionis, & caperit retinere bona vni Colonos perpetuos. 2. 76. 74. & 75. quæ opinio reprobatum num. 77.
Secus in Colono, qui nummis colit. 2. 76. 76.
TACITE renouata quando dicatur, remissum. 2. 92. 6.

COLONVS.

AD BREVE tempus non acquirit vrile dominium,

- nium, sed solum simplicem detentationem, bonorum. 2. 78. 84.
- Est* tantummodo acquirit actionem personalem, aduersus locatorem, seu Dominum, ut frui pariatur re locata. 2. 78. 85.
- BONA** sterilia Ecclesie ad culturam reduxit non potest, nec ipse, nec eius heredes expelli. 2. 73. 39. Decl. & limita vt ibi.
- BOVES** ad collarium retinent Coloni. Vide *BOVES. COLLATICVM*.
- CONDUCTII** Coloni sunt, qui recepta mercede agros colunt. 2. 68. 3.
- CONFEDERATIO** Colonorum Territorij Fuentis, Imolis, & Briughezzæ, sed postea fuit aboletæ. 2. 75. 65.
- DIMISSI** sunt in damno, & iniurijs erga Dominos. 2. 75. 63.
- DIMITTUNTVR** in Festis Natalitijs, sed non discedunt nisi in fine Octobris sequentis. 2. 75. 63.
- DOMINVS** potest facere præceptum Colono partiaro, ut fructus colligat ipso, vel eius Munstro absente, vel solum abique præcedenti interpellatione. 2. 82. 7.
- ECCLESIAE**, & Ecclesiasticorum Coloni an, quando, & ad quæ onera teneantur, remissive. 2. 68. 1.
- ERGO** fur. 2. 75. 62.
- EXPELLI** non potest ob non facta laboreria præcepta à Statuto, sed solum incurris poenam applicandam Domino. 2. 74. 49. Vide num. 51. 54. & 57.
- EXPELLITVR** etiam ante tempus si malè segerat, & praxis huiusmodi expulsionis. 2. 75. 59. & num. 60.
- EXPENSAS** necessarias pro cultura, & collectione fructuum deducere non potest Colonus partiarus. 2. 69. 18.
- EXPULSIO** Coloni malè versantis in re colonica non potest proprie dici poena. 2. 74. 53. *Colonus*, qui non denunciavit Domino collectionem fructuum non priuatur, nec expellitur. 2. 82. 9.
- FRUCTVS** per Colonum, seu Conductorem percepti ex viuis, & arboribus plantatis non imputantur in melioramentis. 2. 70. 92. *Diuiduntur* regulariter fructus inter Dominum, & Colonum partiarium æqualiter. 2. 69. 16. *Modus* diuidendi fructus inter Dominum, & Colonum pender à pactis, & locorum Consuetudine. 2. 69. 17. *Non restituens* prædium elapso tempore Colonie, sed continuans percipere fructus actione sunt tenetur. 2. 72. 38.
- MANV FENTIO** competit Colono partiaro in sua detentatione respectu fructuum pendendorum durante Colonia. 2. 69. 10.
- MELIORAMENTA** facta per Colonum, seu Conductorem ad breue tempus cedunt Solo, & solum ei competit actio repetendi expensas contra Dominum. 2. 78. 86.
- PALEA** an spectet ad Colonum &c. Vide *PALEA*.
- PARTIARIVS** alere tenetur de proprio Boves pro cultura necessarios. 2. 82. 16. *Careere* non potest, nec tenetur, nisi in quantum facere potest ne egeat. 2. 69. 6. Vide n. 7.
- Colere* tenetur prædium bene, & diligenter, etiam si id non promiserit, eo magis si id promiserit, vel viceat Statutum tempus, & regulam culturæ præscribens. 2. 74. 45. & 47.
- Colligere*, & ad domum propriam asportare potest fructus incipio Domino, absque eo quod redargui valeat de furto, cessante prohibitione legis aut hominis. 2. 82. 10.
- Curare* debet, vt opera rustica non solum per Agricolas petitos, sed etiam congruo tempore fiant, ne intempestiua cultura deteriore fundum faciat. 2. 74. 46.
- Deferre* tenetur portionem dominicalem ad domum Domini suis sumptibus. 2. 81. 2. Declara n. 3.
- Limita* quo ad solutionem gabellæ. ibid. n. 3.
- Deferre* tenetur portionem dominicalem ad domum Domini proptio periculo. 2. 81. 4. Limita vt ibi.
- COLONVS** partiarus tenetur ad pretium frumenti à Magistratu taxatum, si illud non detulit ad domum Domini tempore debito. 2. 82. 6.
- Dominus* non est suæ partis fructuum, donec sunt pendentes, cum sint Domini, sed actio personalis tantum competit Colono partiaro ante collectionem fructuum pro consecutione suæ portionis. 2. 69. 13. Vide n. 14.
- Dominus* suæ portionis fructuum efficitur, quando sunt à solo separati. 2. 69. 12. Vide num. 14.
- Agens* frumento pro metendo, & segetes colligendo, si excusserit certam quantitatem spicarum incipio Domino, non potest accusari de furto. 2. 82. 11.
- Expelli* non potest durante tempore Colonie. 2. 73. 40. Limita num. 41. 42. 43.
- Expelli* non potest à Colonia, quando bona sterilia ad culturam reduxit proprio labore, & impensis, imo nec eius heredes. Ampl. procedere etiam in bonis Ecclesiarum. 2. 72. 38. & 39.
- Expelli* potest ante tempus, si defectus in collectione laborerorum, vel malè, ac incongruo tempore ea consecrari, absque eo quod Dominus teneatur probare negatiuum, cum sufficiat productio instrumenti, vel Statuti cum lapsu temporis, secus si non concurrat conuentio, sed obligatio deducatur ex dispositione iuris communis. 2. 74. 48. Nec actio ad poenas, de quibus in *LSi quis in tantum C. Vnde vi* competit contra Dominum expellentem Colonum partiarium propria auctoritate. 2. 69. 15.
- Expensas facere* tenetur culturæ, & collectionis fructuum. 2. 69. 18.
- In agro Romano* non vigent Coloni partiarj. 1. 621. 290.
- Incident* arbores fructiferas cadit à iure suo. 2. 73. 41.
- Iuramentum* in litem ad probandam quantitatem datur contra Colonum partiarium, qui spreto Statuto, aut consuetudine, aut pacto, aut præcepto recollexit fructus incipio Domino. 2. 82. 9.
- Malè versari* dicitur in re colonica, si arbores fructiferas incidit. 2. 73. 43.

Mais versari dicitur in re colonica, si debito tempore terras non coluerit, & necessaria laboreria non fecerit. 2. 73. 44.

Pacta varia stipulantur inter Dominum, & Colonum partiarum iuxta qualitatem terræ. 2. 70. 21.

Possessionem non habet, sed nudam detentationem, tenendo bona nomine Domini. 2. 69. 9.

Quota pars fructuum quanta esse debeat inter Dominum, & Colonum partiarum attendenda est Consuetudo, Statutum, & conventio. 2. 69. 17.

Regalia à Colonis partiaris debite prædicantur in Lombardia. 2. 70. 22.

Debita à Colonis partiaris, in quibus consistant. 2. 70. 23.

Regalia soluere, seu tradere tenetur Colonus partiaris Domino. 2. 70. 24.

Semen ponere tenetur Colonus partiaris, nisi aliter fuerit conventum, vel concurrat Consuetudo. 2. 70. 19. Vide u. 30. & 21.

Societas dicitur contrahta inter Dominum, & Colonum partiarum cum participatione locationis. 2. 69. 5. Vide n. 2.

Socius improprie, non proprie dicitur. 2. 77. 78.

Maximè quando solens fuit illud Jus Coloniarum alienare iniquis Domino fundi. 2. 77. 79. *Transportare* tenetur ad aream manipulos frumenti, aliarumque bladarum ad effectum iurandi. 2. 81. 17.

PLANTARE tenetur singulo anno duas plantas arborum pro qualibet tornatura terræ. 2. 91. 3.

Negligens in plantando arbores tenetur ad restitutionem omnium damnorum, & interesse, taxandum ut ibi. 2. 91. 5.

RESTIPVLARE Colono, vel Conductori non licet in ultimo anno, nempe ferere prædia, quæ in superiori anno facta fuerunt, nè terræ exfruantur in præiudicium Domini, alias tenetur ad interesse, & damna. 2. 90. 36. & 38.

SPECIES Colonorum remissivæ. 2. 68. 1.

SVNT Coloni qui nummis colunt, soluendo Domino fundi quid in pecunia, vel in certa quantitate fructuum. 2. 68. 2.

Dura cruciæ. 2. 75. 64.

SVSPICIO viget contra Rusticos, seu Colonos quod ex eorum mala qualitate Dominus semper remansurus sit in damno. 2. 75. 62.

TRITVRATIONE frumenti, & bladarum secunda decenitur ad mensurationem, & diuisionem inter Dominum, & Colonum. 2. 81. 12.

VIVERE olim solebat Coloni secundum quandam simplicitatem, & naturalem puritatem. 2. 75. 61.

C O L U M B A R I A.

CONDVCTOR columbarie, stante pacto de restitutione eam Columbis frequentem, an tenetur ad damna, & interesse, si probauerit se diligentem fuisse in ea custodienda, ita ut absque eius culpa fuerit destituta. 1. 576. 56.

HABENTES columbaria tenentur ad restitutionem damnorum datorum in agris alienis, & quando. 1. 576. 52.

ILLICITA sunt, & quarè. 1. 576. 51. Declara-
num. 52.

IVS visitandi columbaria in Germania, & ne-
villus vltra numerum præfixum Columbos
retineat ad ius superioritatis pertinet. 1. 576.
54.

QUALIA esse debeant remissivæ. 1. 574. 37.
SYMBOLVM in Noustria prænobilis feudi est.
1. 576. 53.

VTILITATEM maximam antiquitus afferre-
bant. 1. 576. 55.

C O L V M B I.

ARCHIVSIATI non possunt pettereri Col-
umbi domestici. 1. 574. 41. & 46.

BIRRVARIIS attestantibus ipsos in fragranti
carcerasse occidentem scilicet Columbos non
credunt. 1. 575. 47.

CAPIENTES, aut occidens Columbos domesti-
cos tenetur poena furti, & alijs poenis, de qui-
bus. 1. 575. 42. & 46. Et in foro conscientie
tenetur ad restitutionem. 1. 575. 43.

COMINO, aut alijs herbis odoriferis quis non
potest uti ad effectum deducendi Columbos
domesticos à proprio columbario, alijs vltra
peccatum tenetur ad restitutionem, & potest
puniri; Secus tamen si spargatur principaliter
ad effectum paleandi, & retinendi pro-
prios, & sine fraude. 1. 575. 41. & 45.

DOMESTICI alij sunt, alij verò Sylvestres. 1.
574. 38.

Sunt in patrimonio, & dominio nostro, ac ve-
niant in iudicio familiarum eriscundæ. 1. 574.
39.

ERVVNT vermes, noxiarumque fructuum
baccas avidius vorant. 1. 575. 50.

HABENT inter cæteras Aues plura singularia,
& qualitates. 1. 574. 36.

NATVRA Columbarum, victus, &c. remissi-
væ. 1. 574. 37.

NOCERE solent Satis, maximè tempore se-
mentationis. 1. 575. 52. Vide n. 52.

NVMERVS excessibus Columbarum potest à
Iudice prohiberi. 1. 575. 51.

OCCIDI non possunt Columbi domestici. 1.
574. 40. & 46.

SANGVINEM Columbe habent medicinale
pro oculis, & quomodo applicetur. 1. 574. 37.

SYLVESTRES appellatur Palumbi. 1. 574. 38.

STERCORE, quod mittunt in agris, compen-
sant damnum, quod inferunt. 1. 575. 48.
& 49.

STERCVS Columbarum agris est utilissimum.
1. 575. 49.

VENDEBANTVR antiquitus ducentis sexter-
tijs pro singulo pari. 1. 576. 55.

VIVVNT, & cubant visque ad quindecim an-
nos, & secundum alios visque ad octo. 1.
574. 37.

C O L V M.

EST vasculum quoddam subtilissimis forami-
bus ab imo fundo perforatum, per quod ex
amulis in calicem refundebatur. 1. 698. 29.

EST vas ex viminibus contextum ad vinum co-
landum aptum. 1. 698. 30.

C O L V M N I V A R I V M.

APVD Romanos Colo niuario refrigerabatur
potus, cum in eo reponerentur nives ad re-
fri-

frigerandum vinum . 1. 698. 24.
ERAT vas, in quo reponcebantur niues ad refrigerandum vinum . 1. 698. 24.
ERAT vas, in quo iniiciebantur niues, deinde vinum infundebatur, cuius vis sic frangebatur . 1. 698. 25.
ERAT vas ex lapide spungoso factum ad colandas niues, seu aquam niuatam, vel vinum admixtum . 1. 698. 26. & n. 27.
ERAT vas, quo veteres iniecia niue vinum colabant . 1. 698. 28.

COMOEDIAE.

COMOEDIAE, Larum, & Saltationes cum non sint opera feruilia non sunt in die festo prohibenda . 2. 215. 38. Vide ibi, & n. 40.
IN VRBE à *sa. me. Innocentio XI.* cum difficultate fuerunt permixtae, & quare . 2. 215. 41.
IVVENES in Theatris, & Scenis exercebantur ad publicas actiones, & inde excitantur ingenia, 1. 16. 19.
PERMISSIO Comediarum, vel denegatio remissuè . 2. 214. 42.
QVAM prohibenda sint . 2. 214. 40.
SVNT specula viua eorum, quae in vita humana geruntur, & ideo non sunt illicitae, nec sine utilitate, & quare . 2. 214. 39. Vide ibi, & num. 40.

COMMENDA.

Vide **ABBATIA**.
COMMENTARIENSIS.
 Vide **CYSTOS CARCERVM**.

COMMERCIA.

COMMERCIA de iure Gentium sunt libera, & reluctant in magnam utilitatem Subditorum . 1. 616. 241. & 247.

COMMERCIVM.

COMMERCIVM frumenti, & Bladarum de loco ad locum in eodem Principatu, & Prouincia. Vide **FRUMENTVM**. **TRANSPORTATIO**.
GENVS humanum abique commercio consistere non potest . 1. 136. 1.

COMMISSARIJ.

ACTA Camerae Apostolicae praedicialia inuoluta sunt, non citato Commissario Camerae . 1. 305. 71.
SALARIVM Commissariorum, & aliorum Officialium se conferentium extra Ciuitatem, regulatur habito respectu eorum equitacioni, & dietarum . 1. 66. 35. Ampl. num. 36. Decl. num. 38.
SVBCOLLECTORIBVS, & Commissariis spoliatorum Ecclesiasticorum, eorumque Coniunctis, Familiaribus, Notario, aliisque Officialibus prohibitum est emere res sub spolio comprehensas . 1. 127. 12.

COMMVNIO.

COMMVNIA omnia erant in primordio mortalium seculo . 2. 59. 7.
DESERENDO rem propriam, eam facimus communem, & sit occupantis . 2. 23. 29.
EXCLVDERE solet quietem, & pacem . 2. 19. 8.
IVRAMENTO super communione bonorum, inter fratres statuitur . 2. 317. 6.
MYRI. Vide **MYRI**.

NEGLIGI pietrumque solet, quod communiter possidetur . 2. 59. 8.

COMMVNITAS.

BONA Communitatis. Vide **BOVA**.
CENSVS per Communitatem impositus. Vide **CENSVS**.
CONSENSVS particularium non praedicat privilegium Communitatis, sed Ciuibus permittit tam in pectore, quam in possessore agere nomine Communitatis . 1. 10. 47.
DAMNVM damnicatio refarcire an, & quando teneatur. Vide **DAMNVM**, vers. **Statutum**.
DEBITORES Communitatis, an ad Officia eligi possint. Vide **DEBITOR**.
DEBITVM contractum fuisse pro seruicio Communitatis ex quibus probetur . 1. 284. 1.
EXPENSÆ pro constructione Theatri. Vide **CONGREGATIO BONI REGIMINIS**.
HYPOTHECA tacita competit Communitati in bonis sui debitoris ex causa frumentaria . 1. 611. 198.
IN TRANSACTIONE, per quam sequatur alienatio bonorum Communitatis requiruntur solemnitates . 1. 39. 43.
NON potest per se ipsam nec agendo, nec defendendo stare in iudicio . 1. 118. 32.
POENÆ Communitati, an, & quando spectent. Vide **DAMNVM**, vers. **Pena**.
TABELLA Communitatis. Vide **TABELLA**.

COMMVNITATIO VOLVNTATIS.

TESTATORIS ad solum Pontificem spectat . 2. 225. 36.

COMPENSATIO.

DEBITORES Reipublicae, Principis vel Vniuersitatis ex causa frumentaria praestit solvere tenentur abique eo quod exceptionem compensationis opponere valeant . 1. 611. 196.
DELICTA paria mutua compensatione tolluntur . 1. 303. 26.

COMPROMISSVM.

AFFINITATE per mortem dissoluta cessat dispositio Statuti mandantis fieri inter Affines Compromissum . 1. 250. 11. Limita n. 11.
A STATUTO demandatum quando non sit locus, remissuè . 1. 251. 27.
CONVNCTIO probanda est, antequam Compromissum demandatum à Statuto locum habeat . 1. 250. 7.
In Computacione gradum ad probandam coniunctionem attendendum est ius civile, quando agitur de faciendo Compromissum inter Coniunctos, vel in materia successoria, ac alia simili; Secus si ageretur in materia matrimonij, in qua attenditur ius canonicum . 1. 250. 9.
 Limita quando aliter dispositum est à Statuto . 1. 250. 10.
Si dubitetur, an litigantes sint coniuncti, super hoc etiam faciendum est Compromissum, statuit Statuto mandante fieri Compromissum inter Coniunctos . 1. 250. 8.
EXCEPTIO Compromissi est fori declinatoria . 1. 250. 15.

FIERI

FIERI tunc debet **Compromissum** vigore Statuti, quando Pars instat; Secus è conuerso. l. 250. 13. Ampl. n. 14.

INTER Conuictos ex dispositione Statuti si ad dirimendas lites. l. 250. 6.

IVRAMENTO roboratum cum renunciatione cuiusque appellationi, ac reductioni ad arbitrium boni viri, habet vim trium conformium, & rei iudicem, ac executionem paratam. l. 245. 69. & 70.

Maximè quando consentum fuit illud debere executioni demandari omni, & quacunque exceptione appellationis, reclamationis, & reductionis ad arbitrium boni viri remotis. l. 245. 70.

MINOR compromittere an, & quando valeat, & quæ requirantur. l. 253. 35.

NULLVM est **Compromissum**, si duobus Arbitris à Partibus electis data facultas eligendi tertium in casum discordiæ. l. 251. 30. Decl. num. 31.

PETI **Compromissum** vsque ad quam partem iudicii debeat remissio. l. 251. 22.

PETITIONE **Compromissi** statim suspenditur iurisdictio Iudicis Ordinarii, ita ut si coram eo ulterius procedatur, processus sit nullus, & solum remanet Iudex quoad executionem petitionis **Compromissi**. l. 250. 16. Decl. n. 17. & 19. Subdecl. n. 18. Ampl. & limit. n. 21.

PROROGATIONIS **Compromissi** remissio. l. 251. 29.

RES iudicata quoties adest, non est locus **Compromisso**, à Statuto demandato. l. 251. 23. Limita n. 26.

SVPER articulo iuris claro, & super re clara, vel quando Pars habet pro se scripturam, seu instrumentum parum, clarum, & liquidum, non est locus **Compromisso** inter Conuictos à Statuto demandato. l. 251. 23. Limita num. 24.

CONCESSIO.

BENEPLACITVM Apostolicum in concessione bonorum sterilius Ecclesie. Vide **BENEPLACITVM APOSTOLICVM**.

PERPETVA bonorum Ecclesie facienda est hereditas, & successoribus illius, qui ea ad culturam reduxit. l. 273. 39.

An autem pro eodem priori canone, seu potius pro maiori ab alijs oblati sit facienda. l. 273. 39. vide n. 39. in fine.

CONCILIUM.

AVRELICEN. IV. cap. 24 quomodo intelligendum sit. l. 541. 15.

TRIDENT. in Gallia, exceptis fidei articulis, non fuit receptum. l. 541. 20.

Publicatum fuit de anno 1564. l. 543. 34.

Seff. 24. Cap. 1. de Reformat. disponens contractum matrimonij coram Parocho praeus denunciationibus celebrari habet locum solum, ubi fuit publicatum. l. 518. 65.

Seff. 24. Cap. 1. de Reformat. emanauit de Anno 1563. l. 543. 34.

Tanquam lex posterior est attendendum. l. 511. 15.

TOLETAN. III. cap. 10. quid disponat. l. 541. 19.

CONCIONATOR.

Vide **ELECTOR**.

CONCVBINA.

CONCVBINÆ Clericorum puniri possunt solum à Iudice Ecclesiastico. l. 512. 18.

VDX Laicus non potest procedere contra Concubinam Clerici domi retentam. l. 512. 19.

LEGATI, & donationis est incapax, vnde omnis actus, & dispositio ad eius fauorem facta est invalida, & omne emolumentum remanet penes heredem, & substitutum, ad quos hereditas pertinet. l. 512. 21.

QUALITER puniuntur. l. 512. 17.

RETENTIO Concubinæ rerum donatarum competit, nec ab ea possunt repeti. l. 512. 22.

STATVTVM Laicale puniens Concubinas Clericorum non valet. l. 512. 19.

CONCVBINARIVS.

CENSVRIS neglectis per annum in Concubina permansens seuerè punitur. l. 511. 7.

CLERICVS Concubinarius punitur à sacris Canonibus varijs poenis. l. 511. 14.

Puniatur ex dispositione *Sacri Concilij Tridentini* poenis, de quibus ibi. l. 511. 16.

Quingue crimina committit. l. 511. 13.

LAICVS potest puniri aliqua poena pijs Locis, vel Apparitoribus applicanda. l. 511. 10.

Contra Concubinatum Laicum potest procedi ad capturam. l. 511. 12.

Puniatur de Iure Canonico arbitrio Iudicis. l. 511. 11.

Puniatur mediante censuris, & quomodo. l. 511. 6.

PVNITVR poenis à Sacris Canonibus, & Constitutionibus Synodalibus, ac alijs legibus particularibus infligis. l. 511. 8.

Et ad istas poenas potest procedi, non obstante quod deuentum fuerit ad penam excommunicationis. l. 511. 9.

CONCVBINATVS.

EST **COMMERCIVM** carnis assiduū, & continuatum cum certa, ac determinata femina. sue Domi, siue alibi retenta. l. 510. 1.

EST **MIXTVM** fori, non Ecclesiastici. l. 511. 5.

EST **RES** mali exempli, & in illius punitione licitum est lura transgredi. l. 510. 3.

PERMISSVS erat de Iure antiquo Romanorum, dummodò Concubina esset vnica domi retenta. l. 669. 16.

An sit de Iure Ciuili permissus. l. 511. 4.

PROHIBITVS est de Iure Ciuili, & Canonico. l. 510. 2.

CONDUCTIO SINE CAUSA.

Vide **INDEBITI REPETITIO**.

CONDUCTOR.

AD **BREVE** tempus non acquirit vtile dominium sed solum simplicem detentionem. l. 73. 34.

Et tantummodò acquirit actionem personalem aduersus Locatorem, seu Dominum, vt frui patiarur re locata. l. 178. 85.

AD **LONGVM** tempus acquirit dominium vtile in bonis conductis. l. 78. 86.

AD **TEMPVS** non potest finito tempore licite retinere

- tinere prædium absque seruatione condutionis. 2. 92. 2.
- ARBORES** plantæ obligatæ, censentur etiam obligatæ eas emere suis sumptibus. 2. 91. 4.
- EXECUTIVE** an conveniri possit pro facta reconductione, remissive. 2. 92. 6.
- FACIT** fructus suos melioramentorum bonæ fide factorum. 2. 79. 93.
- Maximè procedit in melioramentis bonæ fide factis ante mortuam litem. 2. 79. 94.
- REFRICARE** questionem domini Locatoris non potest. 1. 644. 1.
- RESTIPULARE** non potest conductori in ultimo Anno, neque serere prædia. 2. 90. 36. & 38.
- RESTITVERE** debet item in eo statu, in quo illi tradita fuit. 2. 91. 9.
- SEQUESTRYM** apponitur penes Conductorem, quando bona fuerint locata. 1. 309. 36.
- VINEM.** Vide *PINEA*.
- Cætera Vide *COLONVS. LOCATIO. LOCATOR. CONFESSIO.*
- Vide *DELINQENS.*
- CONFESSIO EXTRAJUDICIALIS.**
- EMISSA** parte absente non probat, nec nocet consentienti de iure Civili, nisi pro semiplena probatione. 1. 267. 3. Limita num. 6. 7. 8. 11. 12. 13. 14. & 15.
- Non probat, nec nocet consentienti, quando non agitur de confessione liberatoria, sed obligatoria, seu condemnatoria. 1. 267. 5.
- Probat, ac nocet consentienti de æquitate canonica. 1. 268. 16. Limita num. 17. 19. Declinu. 20.
- EMISSA** parte præsentem probat, & nocet consentienti. 1. 267. 1.
- Eo magis acceptante. 1. 267. 3.
- FACIA** coram negotiorum Gestore, Nuncio, seu Procuratore, dicitur facta parte præsentem. 1. 267. 1.
- GEMINATA** parte absente emissæ, probat, & nocet consentienti. 1. 267. 8. Declinata num. 9. & 10.
- NON** probatur ex depositione unius testis. 1. 269. 25.
- Ex testibus singularibus. 1. 268. 32. Ampl. n. 22. & 23. Limita num. 24.
- PROBAT** debet ex depositione saltè duorum testium consensum de loco, verbis, & tempore. 1. 268. 30.

C O N F I N E S.

- ACCESSVS** novus in materia consinium non potest impediri, etiam si alias iam fuerit factus. 1. 346. 24.
- AMOTIS** consiniibus, non ad Reum, sed ad Iudicem spectat eorum restitutio, emendando quod circa illos male gestum est. 1. 346. 25.
- ARTICVLI** pro examinandis testibus in causâ consinium non sunt exhibendi. 1. 346. 24.
- CERTI**, innvariabiles, & æterni sunt montes, vales, flumina, mare, & via publicæ. 1. 344. 2. Vide num. 8.
- CONJECTVRÆ**, argumenta, & præsumptiones admittuntur ad probandum consinia in

- antiquis. 1. 345. 11. Limita n. 12. & 13.
- CONSTITVTI** destinatione Patris familias sunt per species, & foveas manifestas. 1. 345. 6. Vide num. 8.
- Fuerunt confines, vt certiora reddantur dominium, & identitas bonorum. 1. 344. 2.
- DIVID VNTVR** in certos, innvariabiles, æternos, in mobiles, & in constitutos destinatione Patris familias n. 1. 344. 2. 3. & 6.
- IN ACTIONE** terminorum amotorum peculiaris est, vt non pronuncietur Adversarium compelli, sed restitui in pristinum. 1. 346. 26.
- INSTVMENTIS** discordantibus circa confines quænam prævalere debeant. 1. 345. 17.
- Probatum confines. 1. 345. 14. Vide num. 17.
- Et si concurrant plura, & diuersa instrumenta, attenduntur antiquiora. 1. 345. 16. Vide num. 17.
- IVDEX** locum differentie consinium per se ipsum inspicere debet. 1. 346. 22.
- In faciem loci controuersi consinium accedere, debet cum interuentu Peritorum, qui non sunt ad iudicium per viam testimonii ducendi, sed à Iudice deputandi, & examinandi. 1. 346. 23.
- Locis eundem, seu inspectio est melior probatio quacumque alia. 1. 346. 22.
- MOBILES** quando per Iudicem, vel arbitrum apponuntur, requirunt citatio Partium interesse habentium, & electio virorum terminalium, ac confessio Instrumenti. 1. 344. 4.
- Plantæ, ac positi ita esse debent, vt certam partem directio se se mutuo, non in obliquum respiciant, Foveæ pro confine quando habeantur. 1. 344. 5. & 6.
- Sunt lapides, qui habere debent lapillos, seu lapides paruos, ibidem terræ adhaerentes. 1. 344. 3. Vide ibi & num. 8.
- PERITI** eligendi sunt pro decisione causæ consinium. 1. 346. 20.
- PROBANTVR** ex variis, de quibus remissive. 1. 345. 7.
- Leuioribus probationibus, & minus perfectis, ac præsumptionibus, coniecturis, & argumentis. 1. 345. 9.
- PROBATIONES** plenæ consinium requiruntur, quando constat de iusta rei conuentione possessione. 1. 345. 12.
- REPOSITIO** consinium, seu terminorum in eorum pristinum locum facienda est à Iudice, vel ab Agrimenfore, de eius mandato. 1. 346. 27.
- TESTES** deponentes super certis finibus, & limitibus, debent etiam non requisiti assignare rationem concludentem eorum dicta, non solum per adum intellectus, sed etiam per sensum corporis. 2. 345. 14.
- VERISIMILITVDINI**, & congruentiæ valde defertur in probatione consinium. 1. 345. 10.
- VICINIORES**, & antiquiores eligendi sunt pro decisione Causæ consinium, etiam si sint rusticiores, & simpliciores. 1. 345. 18.
- Cætera Vide *TERMINI.*
- CONFIRMATIO.**
- OFFICIALIS** non valet etiam accedente con-

senſu maioris partis Conſiliatorum Ciuitatis, dum vnus diſſentit. 1. 87. 31.

Officialis eſt contrā ius commune. 1. 30. 4.

Officialis Ciuitatis vt valeat conſentire debent omnes congregari in Conſilio. 1. 30. 5.

Et ſi aliquis contradicat, tunc contradicō operatur ſi fiat in illo actu confirmationis, ſecus ſi poſt. 1. 30. 6.

CONFISCATIO.

BONORVM, an applicanda potius ſit Fiſco Principis ſuperioris offenſi, quā Baronis Feudatarij, & Domini immediati Delinquentis. 1. 457. 9.

Ob delictum vltimi vocati intrat, non obſtante fideicommiſſo ordinato in caſum delicti. 1. 456. 11.

Idemque procedit, ſi contingat viuente Reo condemnato præcedere fideicommiſſarium ſubſtitutum. 1. 456. 12. Decl. num. 113.

EVCTVM bonorum fideicommiſſi ordinati in caſum delicti intrat durante vita delinquentis etiam in contumaciam Condemnati, quādo delictum verſatur circa receptionem, & auxilium Banitorum. 1. 456. 16.

GRATIA à Principe obtinens, an reciperet bona confiscata. Vide *GRATIA*.

LEGITIMA Filij viuente Patre delinquentis, an, & quādo confiscari valeat. 1. 457. 13.

MVLCTAM paſſus in contumaciam, & poſtea abſcens damnatus in penam confiscationis bonorum, ſi Filius eandem confiscationem acceptauerit eius creditum ex cauſa mulctæ remanet ſublatum, ac factus locus ſubſtitutioni ordinatæ in caſum delicti, & confiscationis; Si verò repudiauerit, poterit conſequi mulctam, niſi repudiatio facta ſit poſtquam confiscationem acceptauerit. 1. 456. 10.

PECVLIVM Caſtreſe, vel quali, & profeſſitia, ac aduentitium Filij viuente Patre delinquentis, an, & quādo confiscari valeat, remiſſiue. 1. 457. 19.

Cætera Vide *FIDEICOMMISSVM FISCVS*.

CONGREGATIO BONI REGIMINIS.

DENEGAT Communitatibus licentiam erogandi pecuniam pro dandis ſignis lætitie occaſione promotionis ad Cardinalatum aliquis Concilij. 1. 36. 18.

LICENTIAM aliquādo conceſſit erogandi certam pecuniarum ſummam Communitatis pro conſtructione Theatri, & Scenarum, cum certis conditionibus, de quibus. 1. 36. 17.

PONTIFICEM repræſentat. 1. 35. 8.

CONIVGES.

CONIVGES ſunt in ſocietate indiuidua, quæ non debet eſſe conſona. 1. 93. 10.

CONIVRATIONIS.

CRIMEN committens contrā Statum, ſeu perſonam Principis tenetur crimine læſæ Maieſtatis. 1. 562. 1. Amplia, vt ibi remiſſiue. 1. 562. 1.

Graviſſimum, & atrociffimum eſt. 1. 562. 1.

INDICIA quænam ſufficiant ad imponendam penam ordinariam in crimine conſpirationis. 1. 562. 3.

SCIENTIAM habens, & non reuelans Principi, vel ab eo interrogatus illam negans, an, & quā pena puniatur remiſſiue. 1. 562. 2.

CONSCIENTIA.

NON ligat, quos natura non obligat. 1. 358. 6.

CONSENSVS.

OMNIVM requiritur, quādo agitur de intereſſe ſingulorum, vt ſinguli, nec ſufficit maioris partis. 1. 93. 40.

PARTICVLARIVM non præiudicat Indulto, ſeu Priuilegio cōceſſo toto Corpori vniuerſali, ſed Ciniatibus permittitur tam in petitorio quā in poſſeſſorio nomine Communitatis agere. 1. 10. 47.

CONSILIARII.

ABSENTES ſuffragium tradere non poſſunt, mediante Epitola, vel Procuratore. 1. 19. 62. Lim. n. 61.

Si non habent vocem non ſunt vocandi. 1. 19. 60.

Poterm habentes quādo ſint vocandi. 1. 19. 61.

Vocari quādo debeant pro validitate actus. 1. 28. 60.

ADMINISTRATIONEM, & gubernium rerum publicarum habent, ac facere poſſunt, omniaque facere poſſent tota Ciuitas. 1. 24. 23.

CONDVCERE non poſſunt bona Communitatis. 1. 127. 10. Ampl. n. 11.

CONſANGVINEI proximiores defuncti Conſilarij ſi ad ætatem vigintiquinque annorum non peruenerint proponitur in Conſilio an ſit eis referendus locus in Conſilio. 1. 16. 25.

ELIGENTES in Conſilarios Ciuitatis non idoneos peccant mortalitèr, & tenentur ad reſtitutionem damnorum. 1. 23. 12.

ELIGI debent ex prædicatoribus Ciuitatis. 1. 17. 10.

EXPENDERE poterant in ludis, & ſcenis publicis. 1. 35. 13.

EXTRACTI quādo excuſentur à ſubeundo munere remiſſiue. 1. 24. 17.

FILIVS Conſilarij mortui ſi ſit minor annorum viginti proponitur in Conſilio, an ſit ei referendus locus donec peruenerit ad ætatem legitimam. 1. 16. 24. Vide ibidem.

MINOR viginti annorum Conſilarius eſſe non poſſet in locum Patris mortui. 1. 16. 24.

MINORES vigintiquinque annorum non poſſunt eſſe Decuriones, Conſilarij, ſeu Anniani Ciuitatis. 1. 17. 27. & quare numero 29. & 40.

PLVRES ex eadem familia poſſunt eodem tempore in Senatum aſſumi ceſſante conſuetudine, vel Statuto. 1. 18. 51.

REPRÆSENTANT totam Ciuitatem. 1. 24. 23.

SVBIRE tenentur muncra, & publicas implere functiones, & alia, de quibus. 1. 24. 16.

SVCCESSERVNT in locum antiquorum Decurionum. 1. 23. 5.

VOCARI debent omnes Conſilarij ſono Campanæ, vel tubæ, vel Præconis. 1. 19. 58.

Cætera Vide *DECVRIONES*.

CONSILIARIORVM.

DEſCRIPTIONI Conſiliariorum factæ à Cancellario Ciuitatis ſtandum eſt, donec conſtet de contratio. 1. 32. 24.

DOMVM propriam gubernare nescientes in Decurionum, & Consiliariorum Civitatis numerum eligi non debent. 1. 23. 9.

DVÆ PARTES sufficiunt quod adiunt in Consilio. 1. 12. 64. Decl. num. 67.
& si non sunt duæ partes sufficiunt præsentēs, dum omnes fuerint vocati. 1. 19. 65.

DVO ex qualibet agnatione tantum possunt esse de numero Consiliariorum Civitatis Faventia. 1. 18. 47.

Statutum, vel consuetudo prohibens duo eiusdem Familiae esse posse Consiliarios Civitatis attendenda est. 1. 18. 50.

ELECTIO, seu suffragatio Consiliariorum incipit vna die an possit perfici die sequenti, an de nouo inchoari. 1. 26. 45. in fine.

FILII Consiliariorum mortuorum præferendi sunt alijs etiam idoneioribus, & aptioribus. 1. 116. 22. & 23. Vide n. 24.

LOCA Consiliariorum demortuorum quando referuntur filiis quid seruandum. 1. 18. 42.

MAIORI parte Consiliariorum à Consilio recedente petendo differri electionem, an electio subsequenter facta à minori parte valeat. 1. 20. 74.

MAIOREM partem interuenisse in Consilio semper præsumitur, & qui contrarium præterit, probare debet. 1. 31. 22.

MINORES annorum vigintiquinque eligi non possunt in numero Consiliariorum Civitatis, si Statutum eos arcet à consecutione huius muneris; secus si interdictum sit ingredi Senatuum, nam isto casu possunt quidem eligi, sed ante dictam ætatem non possunt tradere suffragium, ac habere exercitium muneris; Nec habere honorarium aliquoquin debitum pro introitu noui Decurionis. 1. 17. 40. Ampl. n. 43. lim. n. 44. & 45.

Admittuntur in numerum Consiliariorum deficientibus maioribus. 1. 18. 44.

Sicuti etiam quando minores munera commodius exercere possunt; Vel quando minores scientia, & doctrina sunt æquales maioribus. 1. 18. 46.

Consuetudo admittens minores eligi posse in Consiliarios non valet. 1. 17. 35.

NOMINA, & Cognomina Consiliariorum describenda sunt per Cancellarium Civitatis pro validitate decretorum, resolutionum, & actuum illius circa res magni momenti. 1. 31. 19. Contrarium n. 21. Decl. numer. 20. limit. n. 23.

Amplia procedere etiā in quouis actu quamvis minimo. 1. 31. 20.

NUMERVS consensuari debet, itaut vno deficiente alius eligendus sit. 1. 16. 21.

PATER, & Filii in eodem consensu Senatores esse non possunt in Galliis. 1. 18. 48.

Cætera Vide DECAPTIONES.

CONSILIVM CIVITATIS.

AVCTORITAS Consilij Civitatum circa alienationes, & obligationes restricta fuit. 1. 16. 18.

CIVITATVM Status Ecclesiastici absque licentia Sac. Congregationis Boni Regiminis non

potest alienare, obligare, hypothecare, contrahere, & sumptus facere, ac expensas alienare. 1. 16. 18.

CONGREGANDVM est in loco consueto, alijs resolutiones capte non valent. 1. 19. 59. Civitatis Faventia congregatur absque licentia Gubernatoris. 1. 35. 3.

CONGREGATIO Consilij spectat ad Gubernatorem Civitatis, sed loci. 1. 18. 53.

Amplia in Regno Galliarum. 1. 19. 54.
Limita in Civitate Faventia, vbi ad libitum DD. Antianorum congregatur Consilium. 1. 19. 56.

DECRETA, resolutiones, contractus, ac omnia acta Magistratus, & Consilij registrari debent, ne pereant. 1. 31. 9.

DELIBERATIO Consilij Civitatis valet, etiam si non appareat de propositione precedente. 1. 20. 76. Ampl. n. 77.

DELIBERATIONES Consilij Civitatis vt valide sint quinque requiruntur, de quibus ibi. 1. 16. 17.

DISPENSATIO Consilio generali Civitatis Status Ecclesiastici competit. 1. 80. 3. Vide, num. 2.

ELECTIONES, & resolutiones in Consilio faciendæ sunt per vota secreta, & per fabas albas, & nigras, non autem viva voce, alijs sunt nullæ. 1. 26. 46.

FABÆ albe denotant vota favorabilia, nigre verò contraria, quod etiam est conforme stylo Græcorum. 1. 26. 46.

FILIVS Patri, & è converso votum dare potest in Consilio Civitatis. 1. 18. 52.

GENERALE Civitatis Faventia, vt dicatur legitime congregatum requiritur præsentia quadraginta Consiliariorum comprehenso Priore, & Antianis. 1. 19. 67.

OBLIGARE potest Civitatem concurrentibus ijs, de quibus ibi. 1. 16. 18.

PARTICVLARE Civitatis representat aliquando totum populum. 1. 37. 27.

REPRÆSENTAT totam Civitatem. 1. 16. 16.

REVELANT multi secreta, aspectu, vultu, & aliquo gestu. 1. 27. 54.

Damna resultantia ex propalatione eorum, quæ in Consilio dicta, & gesta sunt referuntur. 1. 27. 55.

SECRETVM Faventia examinare prius debet ea, quæ proponenda sunt in Consilio generali. 1. 20. 75.

CONSILIVM.

ALTERIVS necessario sequi quis non tenetur, licet illud peti debeat. 1. 226. 3. Limita uum. 4. 5. 7. 9. 10. & 11.

SEQVI quis debet consilium alterius, quando illud sumitur pro consensu. 1. 227. 7.

TVTTO Testamentarius consilium illius, qui ad hunc effectum deputatus fuit à Testatore sequi tenetur. 1. 227. 5.

CONSILIVM SAPIENTIS.

IVDEX imperitus sequi debet consilium Sapientis, dum vigore Statuti, consuetudinis, vel specialis commissionis debet causam terminare cum illius consilio. 1. 227. 9.

Conſilium Sapientis requiritur coram Iudicibus non iuriconſultis, vt inſit et ſententia feratur, ſed malum corrigatur iudicium, ſecus coram Iuriconſultis, & Sapientibus. l. 226. l.

Materiam conſilij Sapientis remiſſiue. l. 227. l.

STATVTVM conſilium Sapientis adhiberi mandans à Iudicibus imperitis fauorabile, validum, & laudabile eſt. l. 226. l.

CONSORS.

NON PRIVILEGIATVS participat de priuilegijs, & fauoribus conſortis priuilegiati in rebus communibus. l. 204. 65. Decl. n. 68.

CONSTANTIA Alexandri Sfortie Vxor, & Reſpiſſa filia eloquentia, & eruditione fuerunt inſignes. l. 95. 62.

CONSTITVTIO.

DISPENS, quod debeat trahi etiam ad præterita, eſt odioſa, & ſtriſte intelligenda. l. 360. 83.

EXTRAPAGANS redaſta in corpore Iuris ſtatum ligat. l. 520. 79.

PONTIFICIA emanata motu proprio, & per viam legis generalis comprehendit etiam obligationes inratas. l. 191. 17.

Per viam Legis generalis tollit etiam actus inratos l. 191. 14. Vide num. 19
Maximè ſi alioquin redderetur inutilis numero 18.

Per viam Legis generalis cum ampliſſimis derogationibus, quamvis genericis, & non ſpecialibus tollit quæcunque priuilegia continentia clauſulas derogatorias cum derogatoriærum derogatorijs maximè emanata motu proprio. l. 191. 16.

PUBLICARI debet in omni Prouincia, alioquin Subditi excuſantur, maximè quando agitur de incurrenda pena. l. 517. 63. & 64. Vide 518. n. 66. 69. & 70.

Conſtitutio, ſeu Lex ligare quando incipit poſt publicationem, dum in ea non fuit præfixum tempus remiſſiue. l. 520. 80.

Lapſus duorum menſium à die publicationis requiritur, vt Lex, ſeu Conſtitutio liget. l. 520. 81. Limita num. 84. ſublim. num. 85.

Limita in Prouincijs remotis, in quibus Lex, ſeu Conſtitutio non ligabit, niſi poſt congruum tempus, intra quod noticia haberi poterit. l. 520. 82.

In Prouincijs remotis Leges, & Conſtitutiones ſemper publicari iubentur. l. 520. 83.

Cætera Vide infra **CONSTITVTIONES.**

CONSTITVTIO ÆGIDIANA.

COLSTITVTIO ÆGIDIANA LIB. 2. CAP. 36. annulat Statuta Status Eccleſiaſtici, quæ à Rectore Prouinciæ approbata publico inſtrumento non apparent. l. 7. 15. 20.

LIB. 6. CAP. 9. circa appellentem in iudicio civilis, & criminalis ab aliquo grauamine, interlocutoria, vel præceptoſ aliquo, tam antè, quam poſt ſententiam, quid diſponat. l. 219. 3. & 4.

LIB. 6. CAP. 12. quid diſponat. l. 220. 6.

CONFIRMATA fuit à Leone X. & à Paulo III.

ad totum Statum Eccleſiaſticum extenſa. l. 6. 18. & 20.

NOMEN ſuſcepit à Cardinali Ægidio eius conſtitutore. l. 219. 7.

Conſtitutionis Ægidiane non vſus dari nequit abſque ſcientia Pape, cum fuerit ab illo confirmata cum decreto irritanti, & clauſula ſubſtata. l. 264. 79. Vide n. 80.

PROHIBES appellationem ſuſpenſiuam in poſſeſſorio non intrat, quando agitur de bonis Emphyteuticis Eccleſiaſticis, etiam ſi redaſtis inſtar Alodialium. l. 515. 45.

Non intrat. quando agitur inter Laicos ſuper dominio vili Bonorum emphyteuticorum Eccleſiaſticorum. l. 515. 46.

Non habet locum quando ſententia lata fuit in foro Eccleſiaſtico. l. 273. 32.

Cætera. Vide **INSINATIO.**

CONSTITVTIONES.

DE quibus ſæpe fit mentio in Statuto ſunt Conſtitutiones Ægidianæ. l. 638. 6.

EXTRAPAGANTES latæ per viam Legis generalis, & impreſſæ in Bullario cenſentur publicæ. l. 520. 78.

LIGANT poſt lapſum tempus in eis præfixum. l. 520. 84.

NOVÆ non comprehendunt lites, & negotia pendencia, niſi nominatim contrariis Legislator declarauerit. l. 299. 78. Ampl. n. 79. Declara n. 80. ſubdeclara n. 81.

Leges, & Conſtitutiones nouæ non extenduntur ad contractus præteritos conditionales. l. 299. 80.

PONTIFICES publicari mandant eorum Conſtitutiones in certis locis publicis Vrbis, quo peracto per Curſores, emhabentur pro publicatis. l. 517. 60.

PONTIFICIÆ non pendunt à Populi voluntate, ſed à poteſtate Pontificis. l. 516. 54.

Non tolluntur per non vſum, niſi viterijs concurrat ſcientia, & conſenſus Pape. l. 516. 55.

Publicatio requiritur, vt obliget. l. 516. 59.

Maximè quando agitur de Conſtitutione penali. l. 517. 61.

Decretum irritans appoſitum in Conſtitutione Pontificia non ſupplet illius publicationem. l. 517. 62.

Valent abſque populi acceptatione, & obligant ſtatim, ac lata ſunt. l. 9. 44.

PRINCIPVM ſecularium, vt valcant, an requiratur populi acceptatio. l. 9. 43.

PRÆTERITA, an, & quando reſpiciant, & quando ſolummodo futura. l. 316. 16.

Legiſlatores futuris providere ſolent Leges, Statuta, & Conſtitutiones reſpiciunt futura, non autem præterita, maximè in materia penali. l. 299. 74. 75. & 76. Ampl. n. 77. & n. 85. limita n. 83. & 86. ſublim. n. 77. Vide num. 88. remiſſiue.

Trahere leges ad præterita eſt quedam calumnia. l. 299. 75.

SYNODALES Eccleſiæ Faentina prohibent appellationem à ſententia inſtitutionis in Parochia.

chialibus laicorum. 1. 37. 40. Decl. n. 41. & 43.

CONSVETVDO.

CONDVCENTES, & loeantes operas censentur se conformare eum consuetudine. 2. 267. 3.

CONTRA *Canones* introduci non potest, deficienti approbatione saltem tacita Pontificis, quæ debet per aliquem actum explicari prævia scientia speciali, & indiuidua. 1. 541. 21. & 22.

Consensus expressus Papæ ultra scientiam requiritur ad inducendam consuetudinem contra *Canones*, non obstante quous lapsu temporis. 1. 543. 23.

CONTRARIA Statuto inchoari non valet, vel inchoata non potest prosegui, quando occurrit actus contrarius consuetudini. 1. 424. 11.

EXCLVDITVR tam si vnicus actus, quam si solus rumor in contrarium probetur. 1. 424. 10.

LOCI attenditur circa modum cultus. 2. 73. 44. NOVA, & vitima antiquæ contraria, est attendenda. 2. 82. 18.

PRO lege seruanda est. 2. 267. 2.

SOLVENDI non inducitur in materia facultativa, voluntaria, & quæ omnino pendet à liberalitate concedentis, itaui in futurum ieneatur, etiam si per nulle annos facta fuerint solutio. 2. 71. 32.

Nisi præcedat prohibitio, & Subditi soluendo acquiescant per tempus aptum ad præscribendum. 2. 71. 33.

TOLLENS defensiones in causa criminali non valet. 1. 684. 146.

TOLLITVR ex contrarijs Bannimentis. 2. 72. 35.

TRIBVITVR consuetudine iurisdicção tam voluntaria, quam necessaria, & ordinaria non habent. 1. 418. 21.

CONSVETVM.

INTELLIGITVR de consuetu iuris, non facti. 1. 425. 12.

CONSVLES.

CONSVLVM Agriculturæ iurisdicção non fuit abrogata, nec eorum Assessor. 2. 241. 34.

CONSVLVM Arium, & Vniuersitatum iurisdicção fuit abrogata. 2. 241. 33.

CONTRACTVS.

AGNATI, seu Cognati in gradu successibili requiruntur in contractu Minoris, quando Statutum disposuit esse adhibendos Agnatos proximiores, & in eorum defectum Cognatos pariter proximiores. 1. 259. 18.

Agnatis, vel Cognatis remotioribus adhibitis in contractu Minoris, dum Statutum requirit proximiores, illicque adiunt, actus non valet. 1. 259. 19. Ampl. n. 20.

Consanguinei proximioribus rationabiliter dissentientibus præstare consensum in contractu Minoris non potest deueniri ad stipulationem instrumenti, adhibendo alios remotiores. 1. 260. 33.

Consanguinei proximiores citari debent ad interveniendum contractui Minoris mediante citatione, continente qualiter contractus, causæ, loci, dici, & horæ, ad effectum cui-

tandi nutilitatem resultantem ex defectu eorû; alioquin citatio nimis vaga non suffragatur. 1. 260. 27. Et de tali citatione doceri debet concludenter per registrationem in eodem instrumentum contractus, vel aliud quàm per assertionem contrahentium, etiam iurament. 1. 260. 28. & n. 29.

Consanguinei proximiores citati ad interveniendum contractui Minoris, si compaeruerint, & eorum consensum præstare recusaverint, tunc causa recusationis debet examinari. 1. 260. 30.

Ei si iniusta detegatur, tunc facta mentione illorum reculationis, alij proximiores adhibentur, abique eo quod iudex teneatur interrogari super iniustitia causæ. 1. 260. 32.

Impedimentum accidentale proximiorum non solum debet probari adfuisse de tempore contractus, sed etiam fuisse tale, quod longo tempore durare poterat, dum Minor impugnans contractum probauit existentiam, & habilitatem naturalem. 1. 260. 26.

Statutum si disponat, quod proximiores in contractu, & obligatione mulieris debeant iurare nullum habere interesse, illumque expedire, vel esse vtilem, si ex infru mento appareat primum fuisse præstitum, ac in scriptis redactum, nequaquam verò secundum, cessat præsumptio iuramenti circa necessitatem, congruitatem, vel utilitatem. 1. 317. 34.

BONA fides in contractu venditionis concurrere debet. 1. 608. 108.

CAUSA in contractu, obligatione, & renunciatione mulieris debet exprimi. 2. 311. 36.

Cognoscenda, & examinanda est à Iudice, 2. 311. 38.

Cognitio causæ facienda est iuris ordine seruato à Iudice ante interpositionem decreti in contractu. 2. 311. 39. Vide ibi, & n. 40.

Cognitio causæ facienda per Iudicem, est diuersa ab individuali expressione illius, requisita in stipulatione contractus Minoris. 1. 261. 40.

Cognitio causæ præsumitur interuenisse in contractu Minoris, quando Iudex interponendo Decretum id asseruit, quoties concurrat Statutum disponens, statim eius assertioni. 1. 261. 41. & n. 38.

Cognitio causæ in interpositione decreti Iudicis in contractu censetur interuenisse, quoties Iudex id affirmat secundum dispositionem Statuti *Fauentia*. 1. 110. 25.

Damnosa esse non debet, licet non requiratur utilis in contractu, & obligatione minoris. 1. 262. 55.

Expeditus, vel utilis requiritur in contractu Minoris ex dispositione Statuti *Fauentia*. 1. 261. 50.

Expeditus requisita in contractu Minoris, quæ dicatur. 1. 262. 53.

Expeditus, aut necessaria requiritur in contractu, & obligatione mulieris, & super ea iurari debet à duobus Agnatis, vel Cognatis, vel Vicinis. 2. 317. 35.

Falsa, aut vaga, aut inepta expressa in contractu, & obligatione mulieris, vel minoris, tunc actus impugnari valet. 2. 312. 41. Amplius pro-

procedere quamvis ex alia causa non expressa possit subsistere. . 2. 312. 43.

Honestas, prudens, & laudabilis sufficit in contractu Minoris, quando Statutum servatis ecclis solemnitatibus illi permittit renunciare, donare, & fideiubere. . 1. 262. 54.

In alienatione rerum Minoris requiritur expressa, & à Iudice discussa. . 1. 260. 35. *Amplia.* n. 38. & seqq.

In transactione, permutatione, donatione, & in qualibet alia translatione, & dilatione, Minoris requiritur expressa, & à Iudice discussa. . 1. 260. 36.

Individualis exprimi debet in contractu, & obligatione mulieris, & minoris. . 2. 312. 41.

Index praesumitur plene informatus à proximioribus causae narratae in contractu, & obligatione mulieris. . 2. 312. 40.

Iudicis assertioni circa cognitionem causae in contractu Minoris non statuitur, quando de specifica, & individuali expressione illius non constat, & quare. . 1. 261. 44. 45. & 46.

Partim vera, & partim falsa in contractu expressa ratione individualitatis Decreti Iudicis, totus contractus remanet nullus. . 2. 312. 45. *Limita* num. 46.

Plures causa copulativè expressae in contractu, si una de per se est sufficiens, & vera sustinetur obligatio, licet aliae sint falsae. . 2. 312. 47.

Contrarium quando plures causae copulativè fuerint expressae. . 2. 312. 48.

Requiritur copulativè in contractu Minoris, quando concurrere debet Decretum Iudicis. . 1. 261. 43.

Sufficiens, & vera esse debet in obligatione, & contractu mulieris. . 2. 311. 37.

CONSENSVS est de substantia contractus, & obligationis. . 1. 374. 5.

CVRATOR autorizare non potest contractum Minoris, in quo habet interesse. . 1. 258. 16.

Alius Curator deputandus est in contractu Minoris, quando eius Curator habet in eo interesse. . 1. 258. 17.

CVRATOR absente, vel legitimè impedito, vel si renunciaverit curae de tempore contractus Minoris, quid tunc sit agendum. . 1. 258. 15.

CVRATORIS praesentia, & consensus requiritur in contractu Minoris. . 1. 258. 11.

Agnatus Proximus, vel Cognatus adhibendus est in contractu Minoris in locum Curatoris deficientis. . 1. 258. 14.

DECRETVM Iudicis, & causa copulativè requiruntur in contractu, & obligatione mulieris. . 2. 311. 36.

Cum causa cognitione semper est intelligendū. . 1. 261. 43.

Ex iniusta, & mala Interpositione decretorum Iudicum in contractibus pupillorum, minorum, & mulierum resultat gravissimum praesudicium contrahentibus, & Reipublicae. . 1. 109. 14.

Interpositum in contractu, & obligatione mulieris in dubio facit praesumere causam sufficientem; Sedis quando expressè apparet ineptia, & inefficax. . 2. 312. 43.

Interpositum servatis solemnitatibus à Statuto requisitis adeo facit praesumere veritatem, & sufficientiam causae expressae, ut transigat onus probandi contrarium in allegante. . 2. 312. 44.

Interpositum in contractu cadit super omnibus, & singulis, etiam enunciatis. . 1. 258. 10. *Deci.* num. 12.

Interpositum in contractu Minoris absque expressione, & discussione causae, capitiolum censetur. . 1. 260. 37. *Ampl.* n. 38. & seqq.

Interpositum in contractu Minoris, non supplet defectum consensus proximioris Agnati à Statuto requisiti, etiam si accesserit consensus remotioris. . 1. 259. 20.

Amplia procedere etiam si accesserit assertio iurata Minoris super defectu aliorum proximiorum. . 1. 259. 21.

Interpositum in instrumento, de cuius vitio visibili constat, est nullum ac si non fuisset interpositum. . 1. 110. 13.

Indices delinquentes circa interpositionem decretorum in contractibus pupillorum, minorum, & mulierum severissime puniri debent mediante publicatione bonorum, & Dignitatis ammissione, vitra resectionem damnorum, & iurressu. . 1. 110. 17. *Ubi ibi.*

Indices, qui interponere debent decreta in contractibus pupillorum, minorum, & mulierum, eligendi sunt docti, & integritate copulati. . 1. 110. 16.

Non supplet defectum proximiorum, quorum consensus ex dispositione Statuti requiritur in contractu Minoris, sed illis dissentientibus, alij proximiores sunt adhibendi, vel Decretum alterius Iudicis loco eorum. . 1. 260. 37.

Praesumitur rite, & rectè, ac cum causae cognitione in contractibus interpositum, & contrarium assertenti incumbit onus probandi. . 1. 110. 19.

Limita primò ex brevitate temporis, in qua Iudex verisimiliter non potuit se informare. . 1. 110. 20.

Sublimita quando connerit consuetudo interponendi incontinenti decreta. . 1. 110. 21.

Limita secundò in decretis interpositis à Magistratibus minoribus in doctis, & nullam litteram habentibus. . 1. 110. 22.

Limita tertio, quando ex lectura instrumenti apparet de eius vitio visibili. . 1. 110. 23.

Limita quarto, quando constat causam expressam esse insufficientem, & inefficacem. . 1. 110. 24.

DOLO, metu, vel fraude factus non sustinetur. . 1. 374. 5. *Ampl.* n. 8. & 9.

FILII FAM. Vide *FILII FAMULI*.

INTERPRETATIO contractus fit à loci consuetudine. . 1. 651. 10.

IVDICES, Gubernatores, & Magistratus contrahere non possunt cum Subditis sub poena nullitatis, & quadrupli fauore Fisci. . 1. 56. 23. *Ampl.* n. 27. & 36.

Limita num. 28. 29. & 31.

Sublim. num. 30. & 31. Vide remissuè n. 33.

IVRAMENTVM expressè praestandum est vitra consensum ab Agnatis, seu Cognatis, vel Vicinis in Contractu, & obligatione Mulieris super

super necessitate, & congruitate causæ. 2. 311. 32.

A Minore in contractu emissum, non seruata forma à Statuto præscripta, censetur vi, dolo, metu, & fraude extortum. 1. 359. 21.

Facilitate illa, qua quis fuit inductus ad contrahendum; eadem facilitate censetur inductus ad iurandum. 2. 309. 15.

Iurare debent Curator, Agnati, Cognati, & respectiue Vicini, qui contractui, & obligationi Minoris consensere debent, quod illi expediat, vel vtile futurum, non suffragantibus verbis generalibus, nec illo ceterato Consensientium. *Or.* 1. 260. 34.

Non consolidat contractum, & obligationem, nullam ex defectu consensus. 1. 374. 9. Et vide *IVRAMENTVM*.

Non presumitur ex interpositione decreti Iudicis. 2. 311. 33. Vide ibi.

Statutum laicale adimens fidem instrumento, in quo non fuerunt seruatz solemnitates præscriptæ in contrahibus, & obligationibus Mulierum, tunc super iuramento præstito nullum potest fieri iudicamentum. 2. 309. 18.

Si tamen aliunde constaret de iuramento, contractus, & obligatio sustineretur. 2. 309. 19. *Limita* quando præsumptio metus, vis, & doli est iuris, & de iure, ac per Statutum adempta fuit facultas contrarium probandi. 2. 309. 20. *Validus contractus Minoris nullum.* 1. 258. 8. *Limita* num. 9.

Statutum laicale contractus iuratos non comprehendit. 2. 308. 23. *Lim.* n. 14. & 17.

MINOR nulliter contrahens, non remanet obligatus, nec ciuilitér, nec naturalitér, & sic nec in foro consensitæ. 1. 257. 6. *Lim.* n. 7.

Impugnans contractum ex defectu proximiorum, probare debet, non solum eorum existentiam, sed etiam habilitatem, tam naturalem, quam accidentalem. 1. 259. 23.

Contrarium circa probationem habilitatis accidentalis. 1. 259. 24. Vide n. 26.

Pro dote absque solemnitatibus, an & quando se obligare possit, & obligatio teneat. 1. 362. 62.

Sic ut non potest contrahere, ita nec aliquid asserere, per quod contractus valideretur. 1. 259. 22.

MINORI iuso in contractu competit restitutio in integrum. 1. 261. 48.

MINORIS est nullus ex defectu proximiorum, licet allegetur eorum impedimentum in die stipulationis instrumenti, dum non constat, huiusmodi impedimentum diu duraturum fore, nam debuisset differri stipulationem in diem sequentem. 1. 259. 25.

Cum alio Minore valet, absque solemnitatibus, alioquin necessarius. 1. 362. 57. *Decl. num.* 58. & 59. *Limita* n. 60. & 61.

In obligatione personali Minoris de iure communi causa non requiritur. Secus ex dispositione Statuti comprehendens etiam obligationes minorum. 1. 261. 47. & 49.

MINORVM, pupillorum, & mulierum non deberent stipulari priusquam per diem ante confecta esset minuta instrumenti, illaque

iudici, qui interponere debet decretum communicata. 1. 110. 18.

Cætera. Vide *MINOR*.

MVLIERES maiores annorum viginti quinque possunt contrahere, donare, vendere, conducere, mutuo accipere, & se obligare absque villa solemnitate, & causa. 2. 308. 4.

MVLIERVM obligatio, contractus, & renunciatio ad hoc vt valeat, quæ requirantur. 2. 308. 1.

Contractus, & obligatio etiam iurata Mulieris non sustinetur, quando non fuerunt seruatz solemnitates præscriptæ à Statuto ob publicam vtilitatem. 2. 309. 17.

Non seruatis solemnitatibus Statutarijs, quando sit ipso iure nulla. 2. 309. 16.

Obligatio, contractus, & renunciatio non seruatis solemnitatibus Statuti non sustinetur. 2. 308. 2.

Nec ulla obligatio ciuilis, aut naturalis oritur. 2. 308. 3.

Statutum disponens, quod in Contractibus, & obligationibus Mulierum maiorum seruentur certæ solemnitates exorbitat à iure Communi. 2. 308. 4.

Cætera. Vide *MVLIER*.

PRÆSIDES Provinciarum, Gubernatores, Senatores, Auditores Magnarum, ceterique Magistratus sub poena nullitatis, & quadrupli fauore Fisci contrahere non possunt cum Subditis, & quare. 1. 16. 25. & 26. *Ampl. vt ibi* n. 27. & 36. *Limit.* primò n. 28. & 29. *Sublim.* n. 30. *Lim.* secundò num. 31. *Sublim.* nu. 32. Vide remissiuè num. 33.

PROCVRA FORIS, vel Iussitoris contractu an competat actio absque cessione remissiuè. 1. 349. 30.

SOLEMNITATES in contrahibus Minorum, fuerunt præscriptæ, vt occurratur fraudibus. 1. 257. 1.

In contrahibus Minorum in totum, vel in parte, non seruatis, contractus est nullus ipso iure. 1. 257. 2. & 3.

Ampl. etiam si contraxerit ratione publici ministerii. 1. 257. 4.

In contractu requisitæ ex lapsu temporis quando præsumantur. 1. 39. 44.

In contractu Minoris à Statuto præscriptæ debent ad vnguem tanquam forma seruari, aliàs actus corruit. 1. 259. 19. *Ampl.* num. 20.

Statuta disponentia circa solemnitates seruandas in contrahibus Minorum, augent, non autem diminunt eas, quæ requiruntur ex dispositione Iuris communis. 1. 261. 39.

Statutum fauorabile est, dum præscribit certas solemnitates seruandas in contrahibus Mulierum. 2. 310. 21.

VENDITIONIS operamur acquiri certitudinem pretij, vel mercedis. 1. 483. 13.

CONTVMAX.

NON AVDITVR priusquam per ipsum resiciantur Parti aduersæ expensæ, & damna. 1. 273. 27. *Ampl. & Limita remissiuè.* 28.

CONTRA contumaces omnia iura clamant. 1. 210. 2.

CON-

CONVENTICVLA.

- CONVENTICVLA non dicitur congregatio facta ad bonum finem. 1. 552. 3.
 Amplia procedere non obstante dispositione *Bulle Sixti P. la 75. 4. 1. cum seqq.* 1. 552. 4.
 MATERIAM tractantes remissive. 1. 552. 5.
 POENA conuenticulam facientibus imposita, vt incurrat quæ requirantur. 1. 552. 8.
 PROHIBENTVR ad submouendâs crapulas, & comessationem ingluuiem. 1. 552. 6.
 PROHIBITÆ sunt tam de iure Ciuili, quàm ex Constitutionibus Apostolicis, & Bannimentis generalibus. 1. 551. 1.
 SEDITIONES, rebelliones, conspirationes, tumultus, aliâque scandala, & damna otiri solent ex conuenticulis, & coadunationibus. 1. 551. 1.

CONVERTITÆ.

Vide *MONASTERIUM CONVERSITARVM.*

C O Q V I.

- ADMITTI solent ad huiusmodi Officia. 2. 266. 87.
 ARTIFICES dicuntur. 2. 266. 87.
 CONFICIUNT cibos vique ad luxuriam, & miraculum. 2. 266. 84.
 DIVIDUNTVR in tres species, vt ibi. 2. 266. 85. & num. seqq.
 EXCELLENTE in arte excitant crapulam. 2. 266. 84.
 GABELLAM soluere debent. Vide *GABELLA* vers. *Ariem*.
 ORIGO Coquorum, laudes, & prerogatiue remissive. 2. 266. 84.
 PAPÆ, Imperatoris, Principum, & Magnarum dicuntur habere dignitatem. 2. 266. 85.
 SVNT INSTRVMENTA necessaria comessationibus. 2. 266. 84.
 CORNELIVS AGRIPIA omnes scientias damnavit. 2. 221. 8.

CORPORA HVMANA.

- CARENTES spiritu nullas operationes exerceant. 1. 45. 7.
 Sine mente regi non possunt nam. 1. 45. 7.
 VIVERE non possunt sine anima. 1. 5. 4.

C O R R E C T I O.

- CORRIGERE in melius quæ prius statuta, & deliberata fuerunt sapientis est, exemplo Omnipotentis Dei, & Infimiani Imperatoris. 2. 331. 1.
 NEGLIGENTIA in corrigendo, disciplinam perdit in subditos. 1. 437. 14.
 Cætera. Vide *MYSTATIO. REFORMATIO.*

C R A P V L A.

- EBRIETATEM gignere vt plurimum solet. 1. 552. 8.
 ET COMMESSATIONIBVS aliter ignorantia, depauperantur familie. 1. 553. 15. & 16.
 EX CRAPVLOSIS comessationibus accedere solent odia, dissensiones, & homicidia. 1. 553. 15. & 16.

PAUPER TATIS fundamenta sunt luxus, crapula, delictum, pigritia, & tristes euentus. 1. 553. 17.

C R A P V L O S I.

CRAPVLOSIS iniungi potest præceptum ne accedant ad tabernas sub poena trium ictuum funis. 1. 553. 19.

C R E D I T O R.

AGERE potest contra debitorem decedentem, pro terminis decurrendis, non ad effectum exigendi, sed vt caueatur. 1. 182. 22.

COLLATICI. Vide *COLLATICUM*.

DVPLEX privilegium habens præfertur alijs creditoribus vnicum tantum privilegium habentibus. 2. 259. 12.

IMMISSIO creditori datur aliquando ad hoc vt faciat fructus suos. 1. 324. 14.

IMMISSVS ex primo Decreto dicitur solummodo derinere bona custodiz causa, & ad commodum debitoris donec usque deventum sit ad actuale deliberationem, seu ad iudicationem. 1. 324. 7.

MERCEDIS pro secatione, trituratione, & collectione frumenti, præfertur alijs Creditoribus. 2. 83. 24.

MVTANS pecuniam pro cultura agrorum, vel pro recollendis fructibus efficitur creditor potior super fructibus recollendis. 2. 259. 14.

PENSIONIS horrei, in quo repositum, & conservatum fuit frumentum præfertur alijs creditoribus. 2. 83. 25.

PETENS PLUS DEBITO. Vide *PETENS PLUS DEBITO*.

QUI ET ANTIAM facere an, & quando teneatur. Vide *QUI ET ANTIA*.

RECIPERE bona debitoris in solum ad matriciam *anth. hoc nisi C. de Solus. an.* & quando teneatur, remissive. 1. 233. 26.

ULTIMVS, qui mutuavit pecuniam pro perficienda, & habitabili reddenda domo præfertur alijs creditoribus, qui mutuaverunt pecuniam pro ea ædificanda. 2. 81. 25.

Cætera. Vide *DEBITOR*.

C R E D I T V M.

CREDITVM probatur ex depositione vnus testis stante dispositione statuti. 1. 186. 17.

TESTIVM duorum depositio de loco, & tempore requiritur ad probandum creditum. 1. 186. 17.

CRIMEN LÆSÆ MAIESTATIS.

Vide *DOMPS* vers. *Demoliri. LÆSÆ MAIESTATIS CRIMEN*.

C R V C E S.

CRVCEs depingere in angulis Domorum, seu Ecclesiarum, ne ibi flectora, & vrina emittantur est incongruum, & indecorum, & quare. 1. 693. 9.

C V B I T V S.

CVBITVS mensura varia est secundum varietatem locorum. 2. 114. 13.

CVBITI mensura quænam sit. 2. 115. 27.

C V L P A.

CVLPA non ordinata ad casum non obligat ad restitutionem damni. 1. 527. 131.

CVRATOR.

CVRATOR deputatur hæreditarij iscenti præ-
uia seruatione quatuor terminorum ad decla-
randum, an sit, vel esse velit hæres contra-
eos, ad quos prima causa successionis spectat.
1. 179. 9.

Et si ignorentur ij, ad quos successio spectat,
citantur omnes interesse habentes, & præten-
dentes in hæreditate, iuxta præxim, de qua
ibi. 1. 179. 10.

Cætera. Vide TYTOR.

CVRIOSI.

CVRIOSI crimina Iudicibus nunciabant. 1.
660. 3.

CVROSALATES dicebantur, qui curam gere-
bat Patrij Imperatoris Occidentalis. 1. 52.
76.

CVRSOR.

CVRSORES Papæ sunt personæ diuites, & ap-
probate. 1. 112. 4.

CVRSORES portant vellem lanicem coloris
violacei, & in manibus virgam spinosam occa-
sione intimationis Consistorij, Cappella,
aut alterius publicæ functionis gerenda à
Pontifice, vel à Collegio Cardinalium. 1.
112. 7.

CVRSORES Vrbis intimare debent absque
mercede nonnullas functiones, de quibus. 1.
113. 13.

Cætera. Vide NVNCIUS.

CVRSOR pro Tabellario, & Magistro Posta-
rum. Vide POSTA. TABELLAR. PS. LIT-
TERÆ.

CVRSVS.

EQVORVM. Vide EQV. EQVI.

CVSTODIA CVSTOS.

CVSTODIÆ Ciuitatis hodiernis temporibus
sunt solùm tempore belli, aut pestis. 2.
279. 1.

CVSTODIÆ portis Ciuitatis tempore pestis
quomodo fiant. 2. 279. 2.

DÉPVATI Portis Ciuitatis occasione pestis
eligi debent ex Patrij, & Nobilioribus. 2.
279. 3.

Aduena, & Peregrini tempore pestis non habentes
syngrapham sanitatis, accendi sunt. 3.
279. 4.

Et si illam habeant non sunt excipiendi si ab
infectis locis veniunt. 2. 279. 5.

PORTARVM Ciuitatis, Vide CIVITAS verſ.
Portarum.

SALARIVM Custodibus vinearum non potest
solui ex pecunia publica, sed soluendum à
Dominis vinearum, & quare. 2. 158. 57.
Contrarium seruatur in Statu Ecclesiastico, &
quare. 2. 158. 58.

VINEARVM Custodibus quoniam fides præ-
standa sit. 2. 158. 60.

VRBIVM Custodiam inuigilantes muros ci-
cineunt. 2. 106. 1.

CVSTODES.

Vide SALTIPARII.

CVSTOS CARCERVM.

CAVERE scitur eo modo, quo alij Admini-

stratos rerum publicarum, & Officialis. 1.
160. 7.

Qualitas autem cautionis, & quantitas, pro qua
eam præstare teneatur remissa est arbitrio Iu-
dicis, & sic Anianorum Ciuitatis. 1. 160. 8.

COGNOSCENS carnaliter mulierem carcerata-
tam, etiam meretricem, qua poena puniatur,
remittitur. 1. 160. 4.

COMMENTARIENSES olim appellabantur
Custodes Carcerum. 1. 160. 1.

CVSTODIRE diligenter teneatur Carceratoe.
1. 160. 4.

DE FVGA Carceratiani, & quando teneatur. 1.
160. 6.

HONESTE trahere debent cum Carceratis.
1. 160. 5.

MERCES Custodi Carcerum debetur iuxta
quantitatem taxatam. 1. 160. 11.

NOTVLAM, seu listam Carceratorum cum
expressione qualitis, seu cause eorum car-
cerationis tradere teneatur Iudici. 1. 160. 3.

OFFENDENS Custodem Carcerum, vel insultans,
vel percutiens qua poena puniatur. 1.
645. 2.

RELAXARI non potest Carceratus à Custode
Carcerum postquam descriptus fuerit in libro
Carceratorum absque præcedenti mandato
Iudicis. 1. 160. 9.

SALARII à Publico constituti Custos Carce-
rum debet esse contentus; ira ut non possit
accipere esculenta, aut poculenta. 1. 160.
10.

SCRIBERE teneatur in libro partiari nomen,
cognomen, aliasque qualitates Carceratorum
statim ac traducti sunt ad Carceres. 1.
160. 2.

TABELLA Mercedis debita Custodi Carcerum
tenenda est affixa in Carceribus, ut quisque
eam legere valeat. 1. 161. 12.

D

D A M A.

ACCIPITVR etiam pro Mullere amata, 1.
301. 4.

ANTIQVI Dominas vocabant Vxores suas. 1.
301. 1.

FOEMINÆ nobiles Venetijs appellantur Gen-
tilidone. 1. 301. 5.

GRÆCO idiomate Dominam, suæ Vxorem si-
gnificat. 1. 301. 2.

NOMEN Dami originem ducit à Domina. 1.
301. 3.

SIGNIFICATIO verbi Dami pender à moribus
populorum, à varietate temporum, & ab ani-
mo proferentis. 1. 301. 6.

VENETIIS est nomen iocuosum, cum ut plu-
rimum sub eo veniant Meretrices. 1. 301. 5.

VERBVM Dama est Gallicum, seu potius Pro-
vinciale, quod significat Donna, seu Signora.
1. 301. 3.

D A M N V M.

AFFIDATI immunes sunt à potius damnorum
dato.

datorum, dummodò non probentur studiosè commissa. 2. 44. 97.

Dammorum datorum studiosè ab Affidatis cognitio spectat ad Iudices locorum. 2. 44. 97.

ANIMAL *damnum* dans non potest occidi. 2. 32. 4.

Occidi potest animal *damnificans*, si vigeat Statutum, vel Consuetudo. 2. 32. 4.

ANIMALIA *damnum* dantia possunt capi, includi, & retineri tam à Saltuarijs, & alijs Officialibus deputatis, quàm ab ipso Domino fondi *damnificati*, donèc pro *damno* illato satisfiat, vel caueatur. 2. 8. 12. Decl. nu. 15. & 16.

Amplia procedere quibusvis ipsis animalibus agri colantur. 2. 8. 13. Vide ibi.

Animalia *damnificantia* si aufugerunt possunt capi in alieno fundo. 2. 8. 14.

Animalia *damnificantia* si capta fuerint, quando sint restituenda. 2. 9. 17.

Animalia omnia *damnificantia* non debent capi, & retineri, sed solum aliqua pars eorum, quæ sufficiat pro refectione *damni*, & solutione poenæ, ac expensarum. 2. 9. 18.

Pignorat pro *damnis* datis ab animalibus faciendâ est in alijs bonis existentibus penes Custodem, seu Dominum animalium, non autem ipsorum animalium. 2. 9. 19.

Transferta de vno territorio ad aliud, si *damnum* inferant, tenentur ad emendationem *damni* non autem ad penam. 2. 17. 49.

ANSERES *damnum* dantes. Vide *ANSERES*.

APPELLATIO suspensiva non permittitur à sententia, seu decreto emanato in causâ *damni* dati. 2. 4. 6. Limita ibid. num. 7.

AUTHOR, & Malefactor *damni* copulatinè vni cum *damno* debet probari, vt locus sit condemnationi ad refectionem, & penam. 2. 16. 1.

BANNITIS, & Sicarijs cuiquam *damna* inferentibus si in Civitatibus, Terris, Castris, & locis, si ipsæ Civitates, & Communitates locorum eos non prehenderint, & tales delinquentes impunè euaferint, illæ Communitates, & Vniuersitates tenentur ad refectionem *damni* passî læsæ, & tantundem Cameræ Apostolicæ ex dispositione Bullæ 8. Pij V. vide remissuè. 2. 16. 9.

CAUSA *damni* dati an sit civilis, vel criminalis remissuè. 2. 53. 12.

Pro damno casuali est civilis, nec latrat pena. 2. 53. 12.

COLONI, & Custodes animalium Ecclesiasticorum an possint conveniri coram Iudice seculari in causis *damnorum*. 2. 32. 2.

COMMVNITAS quando tenetur ad refectionem *damni*. Vide hic infra vers. Statutum.

DAMNIFICATO, quæ actio competat contra Dominum animalium *damnificantium*. 2. 31. 2.

DOLINVS animalis *damnificantis* potest vel dare idem animal pro noxa, vel *damni* æstimationem solvere. 2. 31. 3.

Animalium *damnificantium* tenetur ad penam. 2. 32. 4.

Pecudum aliorumque animalium in alieno fundo depascentium, vel aliter *damnificantium*, tenetur ad *damni* emendationem, tam in foro poli, quàm in foro fori. 2. 31. 1.

DANS tenetur soluere quantum importat dimidia pars poenæ à Statuto præscriptæ etiam antè liquidationem illius. 2. 100. 1.

ECCLĒSIASTICI an teneantur ad penam, an verò tantum ad emendationem *damni* datum eorum animalibus. 2. 32. 2.

An possint conveniri corâ Iudice seculari in causis *damnorum* datorum. 2. 32. 2.

Statuta, & Adicta laicalia super *damnis* datis an comprehendant Rusticos, & Laborantes retinentes, vel conducentes animalia Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum. 2. 32. 2.

GALLINÆ *damnum* dantes. Vide *GALLINÆ*.

GRAVE quando dicatur, & quando leue. 2. 284. 15.

HABITATORVM culpa datum præsumitur. 2. 16. 8.

INCISIONE arborum, & vitium proveniens. Vide *ARBOR. VITES*.

INVENIENS animal in proprio fundo potest illud ducere ad iustitiam causa mulctæ, seu emendæ, & tunc eius iuramento creditur. 2. 55. 21.

Et contrarium dicitur probatum per inspectionem loci. 2. 55. 23. Ampl. num. 24.

INTRANS fundum alienum. Vide *ITER*.

IVDEX *damnorum* datorum quam iustitiam habeat. 1. 92. 22.

Eligitur quolibet anno, & tam in procedendo, quàm in condemnando servare tenetur dispositionem Statuti, & Capitula super *damno* dato. 2. 4. 5.

IVRAMENTO *damnum* passî statui quando agitur civiliter, non autem criminaliter. 2. 53. 9.

Damnificatus debet esse omni exceptione maior, ac persona legalis, & bonæ qualitatis, ac fide digna, ad hoc vt illius iuramento stetur. 2. 53. 7.

In criminalibus non admittitur. 2. 53. 11.

Infamis *damnificati* iuramento non statui circa *damnum* passum. 2. 53. 8.

Index potest non adhibere fidem iuramento *damni* passî, quando cognoscit illud calumniosè præstitum; Vel si viderit ipsum velle deierare. 2. 55. 26.

Non statui, si per inspectionem loci Iudex viderit *damnum* non fuisse illatum. 2. 55. 25.

Passum valet quod de *damnis*, & interesse, eorumque quantitate stetur iuramento *damni* passî. 2. 76. 68.

Probatio per iuramentum non admittitur, quando quis convenitur ex delicto alterius. 2. 54. 17.

Statuto mandante standum esse iuramento *damni* passî cum vno Teste fide digno, vel iudicij, quæ ex vnicò Teste de visu resultarent Iudex non poterit inspicere poenam corporalem. 2. 53. 11.

Statutum disponere potest, quòd standum sit iuramento damnum passi. 2. 53. 1.
Statutum disponens stat iuramento damnum passi est odiosum, & contrarium. 2. 53. 2.
Statutum disponens credi iuramento damnum passi non extenditur contra Tertium etiam si ille teneatur ex delicto alterius. 2. 54. 16.
Statutum disponens stat dicto damnum passi intelligendum est non de simplici dicto, sed iuramento roborato. 2. 53. 3.
Statutum disponens standum esse dicto damnum passi non valet, nisi in modico. 2. 53. 4.
Statutum disponens stat iuramento damnum passi non habet locum in furtis. 2. 54. 18.
Nec super preteritis a damno dato, vel accessoris eius. 2. 54. 19; Deel. vt ibi.
Contrarium probari potest eius, quod damnificatus iuravit, non obstante Statuto disponente stat iuramento damnum passi. 2. 55. 20. Limita num. 5. Vide num. 13.
LIQUIDATUR damnum datum ex depositione Testium. 2. 11. 5.
Relatione Peritorum, & Aestimorum. 2. 11. 6.
Maximè si fuerunt de communi consensu partium electi. 2. 11. 8.
Vel fuerunt ad hunc effectum à Consilio, seu Publico Ciuitatis deputati. 2. 11. 9.
OCULARI inspectione probatur damnum datum. 2. 11. 2.
OFFICIALIVM deputatorum attestatione probatur damnum datum. 2. 11. 4.
PASTORI, vel Domino gregis viciniore in dubio imputandum est damnum illatum. 2. 16. 2.
PAVONES damnum dantes. Vide *PAVONES*.
POENÆ damnorum datorum spectant ad Communitates Status Ecclesiastici titulo oneroso cum eisdem privilegijs & prerogatiuis, quæ competeant Commissario generali damnorum datorum olim deputato à Sixto P. vide 2. 2. 1.
Ciuitas Faentina emit, seu tedemitt à Camera Officia Notariatus actorum Ciuium Gubernatoris, & Potestatis ac damnorum datorum num. 2. 2. 1.
Ciuitas Forolivi emit, seu tedemitt à Camera Officia Notariatus actorum Ciuium, & damnorum datorum. 2. 2. 1.
Spektant ad Communitatem, quamvis Index Ecclesiasticus processit. 2. 4. 3.
Spektant titulo oneroso ad Communitatem *Faentina*, quæ proinde habet iura Fisci, & Principis. 2. 2. 1.
PERITVS, & Aestimator vnus sufficit pro liquidatione damni dati, quando taliter disponit Constitutio, seu Statutum. 2. 11. 10.
Etiamsi non præcedat electio partium, vel iudicis. 2. 11. 11.
Cætera. Vide hic supra vers. *Liquidatur*.
POSITIONES non admittuntur contra damnificantem, quando agitur criminaliter secus si ciuiliur. 2. 54. 15.
PROBARI debet per euidentiã facti, quando agitur criminaliter, non obstante disposi-

tione Statuti, quod stet iuramento damnum passi. 2. 53. 10.
PVNIRI non potest damnificans pro damno illato cum licentia Domini. 2. 64. 1.
STATVTVM mandans pro damno dato teneri vicinum, Villam, vel Communitatem præcedit dumtaxat damnificatore non inuenio, & non procedit quando datur, & de nocte fuit datum. 2. 17. 15. & 17.
Agens pro refectione damni contra Vicinum, vel Dominum confinium, vel contra Communitatem probare debet Malefactorem non inueniri. 2. 17. 16.
Causa legitima ad hoc vt Statutum mandans pro damno dato teneri vicinum, Villam, vel Communitatem, quando dicatur. 2. 17. 14.
Disponens, quod Communitas teneatur refecere damnum illatum, dom ignoratur delinquens, valet, & est iustissimum, & quare. 2. 16. 5. 7. & 8. Contrarium num. 10. Deel. num. 11.
Mandans damnum datum in Oppido, Castro, & Villa reficiendum esse à Vicinis, quando locum habeat remissuè. 2. 16. 3. & 4.
SVBSTANTIA damni debet probari non obstante Statuto disponente stat iuramento damnum passi, nam tunc solum admittitur eius declaratio super quantitate. 2. 54. 13. Limita num. 14.
TAXARI, & liquidari debet secundum tempus, quo fuit illatum, habito respectu ad herbam, non secundum fœnerum, & superuentum mœsis. 2. 13. 33.
TESTIBVS probatur damnum datum. 2. 11. 13.
TESTIS debet esse talis qualitat, vt repulsari nequeat, quando Statutum disponit, quod vltra iuramentum damnum passi requiratur depositio vnus Testis. 2. 53. 6.
TRANSITVS per fundum alienum. Vide *ITER*.
VICINVM teneri pro damno passo à vicino. Vide hic supra vers. *STATVTVM*.
VVLNERANS, ad refectionem damnorum, & interesse vulnerato an, & quando teneatur remissuè. 1. 455. 5.
DARDANARI.
DARDAMARI nuncupantur hodiè Sepassarii, Flagellatores, & Monopolæ. 1. 604. 143. *Granaria* Dardanariorum possunt aperiri. 1. 604. 143.
PVNIRI possunt pena extraordinaria Indicis arbitrio. 1. 604. 144.
Quinam dicuntur, & vnde omen sumpserint. 1. 604. 141.
Cætera. Vide *TRICOLI*.
DATIO IN SOLVTVM.
ÆSTIMATIO, an, & quando præcedere debeat dationem in solutum. 1. 473. 33.
MATERIA dationis in solutum remissuè. 1. 332. 46.
DEBITOR.
ANNONÆ. Vide *ANNONÆ*.
CONCVRSV formato. Vide *ÆCONOMPS*.
CREDITOR agere potest contra debitorem decedum

eorum pro terminis decurrendis, vt caucat.
1. 182. 42.

DOLOSVS debitor quinquam dicatur. Vide *D E-
COCTORES*.

FISCVS exigere potest à suo debitore ante
diem. 1. 182. 23. Cetera. Vide *FISCVS*.

PECVNIA frumentaria abique mora soluere
tenetur. 1. 611. 199.

STATVTVM disponens, quod productio instru-
mento, seu scriptura publica debitor carce-
tur habet locum etiam contra illius heredem.
1. 193. 12.

Non tamen seruatur extra locum Statuti. 1.
193. 13.

DEBITOR DEBITORIS.

ACTIONE vtili personali intentata contra de-
bitorem debitoris, non requiritur executio.
1. 329. 12.

CONVENIRI potest concurrentibus tribus, de
quibus. 1. 328. 4. Vide n. 5. 6. 8.

CONVENTVR ex iure debitoris obligati. 1.
330. 21.

FISCI ordinaria, vel actione vtili, seu Saluiano
conueniri debet, quando ille non est obliga-
tus in forma Camere, aut alio pacto executi-
uo. 1. 330. 1. 2. & 23. ac 24.

FISCO via executiva contra debitorem sui de-
bitoris, clausulis, & pactis executiuis non
obligatum, non competit. 1. 329. 14. & n. 19.
20. 21. & 22. Decl. num. 16. Contrarium
num. 17.

FISCVS priuilegiatus non reperitur circa mo-
dum agendi contra debitorem sui debitoris.
1. 330. 19.

MANVM Regiam exercere non potest contra de-
bitorem sui debitoris, clausulis, & pactis executi-
uis non obligatum. 1. 329. 15.

Declarata procedere ad effectum exequendi per-
sonaliter, secus realiter. 1. 329. 16. Contra-
rium n. 17.

MEI non est meus debitor. 1. 330. 20.

NOMINA debitorum constituunt tertiam spe-
ciem diuersam à mobilibus, & semouentibus.
1. 328. 1.

DEBITORES.

ASPORTARE non possunt bona ad Ecclesiam,
& loca sacra in praeiudicium creditorum, &
asportata de mandato Episcopi consignanda
sunt Iudici seculari, vt adiudicentur cui de
iure. 1. 599. 95.

COMMVNITATIS excluduntur ab Officijs, &
muneribus publicis, ac à Decurionatu, adeo
vt solutio debiti præcedere debeat electionem,
nec sufficiat si præcedat acceptationem Offi-
cij, aut tradita sit fideiussio, vel pignus, vel ob-
lata sint bona in solutum. 1. 83. 12.

Ad quam summam autem ascendere debeat de-
bitum remissum. 1. 83. 14.

Imbussolari non possunt pro consequendis Offi-
cijs publicis quando Statutum vtitur illis
verbis nec interim ad aliquod officium deputari
possunt. 1. 84. 11.

FRAVDOLENTVS confugiens ad Ecclesiam
cum bonis non debet reijci. 1. 599. 94.

DEBITVM.

ALIENVM soluere quis non tenetur. 1. 359. 1.

EXIGENS debitum solutum. Vide *EXIGENS*.

PETENS plus debito. Vide *PETENS*.

DECEPTI non decipientibus iura fauens.
1. 374. 6.

DECIMA.

DECIMA ex animalibus apud Leuitas exigeba-
tur mediante appositione virgæ Pastoris in
certo loco arcto, & angusto, per quem sin-
gularim ea transire debebant, & illud quod
decimo loco egrediebatur pro decima debe-
batur. 2. 35. 32.

PAROCHVS, seu Curatus potest Custodes ap-
ponere, vel prohiberi facere, nè fructus ex
agris auferantur, nisi soluta prius decima.
2. 82. 8.

DECISIONES ROTÆ ROMANÆ.

MANZANED. decif. 460. num. 1. impugnatur.
2. 12. 19.

PENES CENC. de Consib. decif. 93. in quibus ter-
minis loquatur. 2. 192. 20.

PENES ZACCH. de Obligat. Cameral. decif. 241.
impugnatur. 1. 712. 31.

RECENT. dec. 213. ger. 2. in quibus terminis loqua-
tur. 2. 98. 23.

RECENT. decif. 229. num. 10. cum duob. seqq. p. 7.
reprobatur. 1. 284. 6.

RECENT. decif. 308. num. 18. cum seqq. part. 19.
impugnatur. 1. 297. 59.

ROTÆ decif. 46. & 88. reprobatur. 1. 284. 6.

ROMANA annua præstationis 14. Iunij 1677. cor-
rām R. P. D. Pauluccio, in quibus terminis pro-
cedat. 1. 296. 407.

SEKAPH. dec. 499. n. 5. & 6. declaratur. 1. 680. 1. 1.

SPOLETANA legitima 12. Maij 1679. corām
Card. Taya, impugnatur. 1. 297. 59.

SPOLETANA legitima 28. Iannarij 1680. corām
R. P. D. Emerix, impugnatur. 1. 297. 59.

DECISIONES DIVERSORVM TRIBUNALIVM.

FONTANELLE. decif. 178. num. 2. cum duobus seqq.
reprobatur. 1. 117. 35.

FRANCISC. STEPHAN. decif. 49. in fine, re-
probatur. 1. 362. 25.

GANAVER decif. 16. numer. 6. reprobatur. 1.
697. 15.

MAGON. decif. Lucenf. 44. num. 7. cum seq. repro-
batur. 1. 223. 7.

RICC. decif. Cur. Archiep. p. 1. dec. 106. num. 1. vers.
tum primo p. 1. reprobatur. 2. 245. 27.

DECLARATIO.

SAC. CONGREGATIONIS IMMUNITATIS.
emanata per viam legis generalis de ordine
Summi Pontificis seruanda est. 2. 4. 4.

S. CONGREGATIONIS confirmata à Summo
Pontifice, est decisiva, & habet vim legis vniuer-
salis. 2. 174. 29.

Et obligat tam in foro fori, quàm in foro Poli
2. 174. 30.

DECOCTORES.

DOLOSI quinquam dicantur, & qua poena pu-
niantur, remissum. 1. 478. 8.

Non gaudent Immunitate Ecclesiastica. 1. 478. 8.
DE-

DECRETVM IRRITANS.

DECRETVM irritans appositum, tanquàm habens annexam inhibitionem reddit nullum, & attentatum quicquid contrà tenorem dispositionis, cui est adiectum, gestum fuit etiàm parte non opponente. 2. 176. 41.
INFRINGIT quicquidque vsum contrarium, & operatur quod ille non sit attendendus. 1. 10. 46.
SEQVITVR naturam dispositionis, cui adiectur, & non potest plus operari, quàm principale. 1. 157. 62.

DECRETVM.

IVDICIS in Contradictibus. Vide **CONTRACTVS**. vers. *Decretum*.

DECRETVM pro DECRETALI.

DECRETO, *Decretali, Sexto, Clementini, & Extraneis* non potest quidquàm addi, vel immutari. 1. 141. 13.
DECRETALIS, *Sextum, & Clementina* praterquam publicatæ fuerant Romæ, circumferuntur per totum Orbem in distictis voluminibus, ex quo eorum notitia resultat. 1. 519. 71. & 77.

DECVRIONES.

AVCTORITAS Decurionum Civitatum quænam sit. 1. 23. 4.
CONDCVCRE non possunt bona Communitatis. 1. 127. 10. Ampl. n. 11.
DEPOSITARIVM minus idoneum eligentes. Vide **DEPOSITARIUM**.
DIGNITATEM, & honorem habere dicuntur, & totum populum, seu Civitatem representant. 1. 23. 3.
GESTVM à Decurionibus censetur gestum à toto populo. 1. 23. 4.
LIBERALES esse solent de alieno. 1. 49. 49.
OFFICIVM Decurionum odiosum, & onerosum erat apud antiquos. 1. 23. 1.
Postea iudicatum fuit nobile, & honorabile. 1. 23. 2.
MAGISTRATVS Civitatum successerunt in locum Antiquorum Decurionum. 1. 23. 5.
SALARIVM ex pecunia Reip. præstare non possunt nisi consulto, & iubente Principe. num. 1. 40. n. 49. & 51.
TORQVERI non possunt tam durante, quàm finito Officio, & quid de eorum filiis, & Nepotibus. 1. 23. 6.
 Cætera Vide **CONSILIARII. CONSILIARIORVM**.

DEFENSIO.

COMPETIT, nè dum lure naturalium hominibus, quàm brutis, sed etiam de lure Divino, Canonico, & Civili. 1. 475. 6. 8. & 9.
Omnia, quæ gignuntur in terra habent aliquam naturæ adjuvamenta, quibus ab externis offensionibus se vindicant. 1. 475. 7.
CONSVETVDO tollens defensiones in causis criminali non valet. 1. 684. 147.
DELICTVM non potest esse tam notorium, ut non competat aliqua defensio. 2. 22. 17.
OMNI iure est permessa. 1. 464. 15.
SVPRÆMVS Princeps non potest tollere defen-

siones in causa criminali. 1. 684. 146.

DEFVNCTORVM.

ANIMÆ Vide **PSYCHICÆ**.

DELATOR.

AN CENSEATVR Delatori præiudicatum, quò ad eius portionem pœnæ ob gratiam liberalem, seu Indultum generale concessum per Principem, remissuè. 1. 103. 2.
DELATORIIVS assignatur à Fisco certa quota, seu portio pœnæ, & bonorum incamerandorum ad effectum eos alliciendi. 2. 157. 45.
Portio, seu quota pœnæ, seu bonorum Fisco applicandorum non debetur, nisi de manu Fisci, & sic postquam pœna iam fuerit actualiter Fisco soluta, vbi bona incamerata, & incorporata. 2. 157. 46.
 Cætera Vide **ACCVSATOR**.

DELATORES.

CAESAR coniurationem in seipsum Delatoribus credere noluit. 2. 156. 3. 2.
FIDES Delatoribus quænam præstanda sit, & quid per Principem, & Magistratum agendum. 2. 156. 31.
NERO Delatoribus omnibus fidem adhibens interdum crudeliter Delatos vita, & bonis privavit. 2. 156. 32.
OFFICIUM Delatoris est odiosum. 2. 156. 29.
PVNITI fuerunt graviter sub optimis Principibus. 2. 156. 29.
QVI sint. 2. 156. 28.
TVRBA Delatorum magna fuit, est, & erit. 2. 156. 30.
 Cætera Vide **ACCVSATOR. TALIONIS POENA**.

DELEGATIO.

DELEGATIO non inducitur ex eo quod Princeps committit Ordinario ut procedat, & corrigat tale delictum commissum, vel iniustitiam faciat. 1. 67. 19.
IVRISDICTIO ordinatæ excitata non inducit delegationem. 1. 67. 39.
 Vide **DICTA**. vers. *Delegatio*.

DELIBERATIO.

DECRETVM deliberari interponitur cum termino decem dierum, quoad mobilia, & vniuersales quoad stabilia. 1. 272. 23. & 24.
DICITVR secundum Decretum. 1. 324. 7.
ÆSTIMATIO præcedere, an, & quando debeat deliberationem. 1. 273. 33.
ÆSTIMATIONIS bonorum per Peritos faciendæ pro validitate deliberationis, remissuè. 1. 273. 25.
IMPVGNANS subbastationem tanquàm nullam ex eo, quia non fuit restitutum debitori residuum soluto debito, & expensis, probare debet, quid superfuerit. 1. 273. 38.
NVLITER passus deliberationem potest agere actione spolijs contra delibetarium, tam pro manutentione, & reintegratione, quàm pro restitutione fructuum. 1. 169. 3.
RESTITVENDVM est debitori id, quod superest ex deliberatione. soluto debito, & expensis. 1. 273. 35.
Et recusante debitore illud recipere, & deponendum est ad eius commodum, alijs subbasta-

zio est nulla. r. 273. 36. Vide num. 29.
 Maxime concurrente dispositione Statuti, habentis clausulam annullatiuam. 1. 273. 17.
STATVTVM laicale super forma deliberationis faciendæ non habet locum, quando agitur de bonis dominio directo Ecclesiæ lubietis, vel in Foro Ecclesiastico. 1. 273. 31.
TERMINVS ad relinquendum pignora assignatur etiam quando illa depositata fuerunt penes Notarium Aduarium, nec non quando agitur de pignore conuentionali, & quomodo citetur. 1. 273. 29.
Bona stabilia executata, in Vrbe est triginta dierum. 1. 273. 24.
Fundatur in stylo. & obseruantia, non autem in lris dispositione. 1. 273. 22. Contrarium num. 23.
Mobilia executata in Vrbe, est decem dierum. 1. 273. 23.
Pignus non requiritur, quoties viget Statutum præueniens dispositionem hominis mandando emptorem tenere bona restituere Domino intra certum tempus. 1. 273. 28.
Omissa præiudice termini ad relinquendum, deliberatio est nulla. 1. 272. 26. Contrarium num. 27.
Pro determinatione termini ad relinquendum attendi debet Statutum, vel consuetudo, vel stylus lci. 1. 273. 25.
 Cetera Vide *SVBASTATIO*.

DELICTVM DELICTA.

ABSQVE dolo non committitur, nec puniuntur. 1. 201. 12.
ACTIO duplex oritur in vnoquoque delicto, nempe vna poenalis, & alia ad reparationem damni. 2. 23. 22.
Duplex oritur in quolibet delicto nempe ad vindictam, & ad emendationem damni, & interesse. 2. 57. 4.
CHARITATIS opus exercetur puniendo delinquentes. 1. 436. 8.
CIVITAS, Prouincia, & Regnum punitur pro delicto Administratorum, & Gubernatorum. 2. 205. 18.
COMMITTENS non ex animo, imò extrinsecum poenam non meretur. r. 527. 129.
FACILITAS venie innocenribus delinquenti parit incriminamentum. 1. 437. 17.
GRAVITAS delicti augeat, & diminuitur secundum qualitates, & circumstantias facti, modi, loci, & personarum. 1. 548. 1.
IN DELICTO notorio coram Iudice commissio quomodo procedatur. 2. 23. 18.
Delictum non potest esse tam notorium, vt non competat aliqua defensio. 2. 22. 17.
INTERPRETATIO omnis sumentia est ad exclusionem delicti. 2. 92. 3.
MVLTA delicta adeo clàm, & occultè committuntur, vt copia testium haberi non valeat. 1. 569. 2.
PARIA delicta mutua compensatione tolluntur. 1. 303. 26.
PREVENTIONI locus est in delictis mixti fori. 1. 647. 17.

QVÆ FIVNT contrà voluntatem facientis non imputantur vilo modo ipsi facienti. 1. 527. 135.

REGVM delictum Subditis imputatur. 2. 296. 20.

RELIG. interest maleficia non remanere impunita. 1. 437. 17.

SEVERITAS, & acerbitas viciscendi maleficia est disciplina bene, cauteque viuendi. 1. 417. 13.

Delicta seuerius vindicari debent, quando in Regno, Principatu, & Prouincia frequenter committuntur. 1. 436. 10.

STATVIO disponente, quod committens delictum in Strata poena dupli puniatur, non innotat duplicatio poenæ, quoties Accusator dixit, maleficiu comissum fuisse in Via. 2. 274. 4.

VERITAS delicti ex probationibus resultans attendenda est, non autem assertio, seu inscriptio Iudicis penes acta. 1. 484. 19.

VINCULA, quæ homines à malo perpetrando deterrent, sunt Religio, pudor, & poena. 1. 416. 4.

VOLVNTAS in Maleficijs spectatur magis, quam affectus. 1. 679. 103.

DELINQVENS.

CONFESSIO spontanea facta à delinquentem operatur quod mitius sit puniendus. 1. 349. 1. Ampl. & limita num. 2.

CONVICTVS de mendacio habetur pro confesso. 1. 328. 5.

DELINQVENS raro, & de plano fatetur delictum. 1. 569. 10.

DENVNCIATIO.

DIFFERT ab accusatione, & inquisitione. 2. 157. 42.

REI VENDENDÆ faciendæ Vicino Vide *TRACTVS*.

DEPOSITARIA.

PIGNORVM executorum in Vrbe erecta fuit ab Urbano VIII. 1. 326. 5.

In Vrbe erecta fuit ab Urbano VIII. & illius emolumenta applicata Monasterio S. Euphemie. 1. 169. 5.

EMOLVMENTA Depositariæ Urbane applicata fuerunt Monasterio S. Euphemie ab Urbano VIII. 1. 329. 6.

OFFICIVM Depositariæ erectum fuit in Ciuitate Faentina cum deputatione duorum Notariorum, pro confessione, & registratione actuum, & quare. 1. 169. 4.

DEPOSITARIJ.

DECVRIONES Ciuitatis, qui idoneum fideiussorem Depositarij approbaverunt, non tenentur ob superuenientem illius inopiam. 1. 140. 30.

LOCORVM Montium, quam utilitatem recipiant ex Depositaria. 2. 72. 36. & Vide *STRENE*.

OFFICIVM introductum est, vt Debitores Vniuersitatum faciliè soluere valeant. 2. 139. 10.

DE.

DEPOSITARIO.

INCUMBIT onus probandi, quod res perierit, vel furto subrepta fuerit, alias præsumitur eius dolo, & culpa abesse. 1. 173. 5.

PECUNIA numerata, non antem in sacculo clauso tradita Depositario, transiit in eius dominium. 5. 539. 18.

PIGNORA in executione capta consignantur Depositario. 1. 172. 1.

DEPOSITARIUM.

EXECUTOR eligens minus idoneum Depositarium pignoris executi, de proprio tenetur. 1. 126. 7.

OFFENDENS, insultans, vel percussus ratione officij, quibus penis puniuntur. 1. 6. 35. 2.

UNIVERSITATES cogi valent ad constitutum Depositarium. 1. 139. 16.

DEPOSITARIUS.

COMMUNITATIS, vel alius Administrator idonee causæ non censetur, si fidelis præstitus tractu temporis effectus fuerit non soluendo, & ideo ad reiteratam cautionem tenetur. 1. 140. 20.

Cavere debet de ratione reddendi. 1. 140. 28.

Convertens pecuniam Communitatis in usum proprium absque dolo, de infidelitate redargui non valet, nec poenam Peculatus incurrit, quoties eam illius periculo retinebat. 1. 139. 17.

Convertens pecuniam in alium usum præter destinatum crimen incurrit. 1. 140. 21.

Faustia non potest quidquam solvere, nisi prævio ordine, seu mandato subscripto, tam ab Illustrissimis Gubernatore, Priore, & Auditais, quam à Ratiocinatore, qui etiam debet registrare de verbo ad verbum mandata in libro ad hunc effectum retento, alias ad reiteratam solutionem tenetur. 1. 140. 24. Limita nu. 25. Ampl. num. 26.

Faustia exhibere tenetur inventarium, libros, & scripturas in redditione rationis eius administrationis. 1. 141. 33.

Libri administrationis continere debent distinctionem, & singulariter quod in singulos dies per totum tempus administrationis perceptum, factum, & quid impensum cum expressione personarum, & causæ dati, & accepti, quod præsertim servandum est à Depositario Communitatis Faustia; Alioquin negligentia, dolo, & mala fides præsumitur. 1. 141. 34. & 35.

Non exhibens librum administrationis, malitiosè occultare præsumitur, & adversus eum iuratur in lite. 1. 141. 37.

CVSTODIRE, & conservare iectur pignora. 1. 172. 2.

Ac illa consignate ad omne mandatum Iudicis 1. 172. 3.

Et si consignate recuset, cogi potest ad solutionem pretij, cuius liquidatio præcedere debet, alioquin mandatum non sustinetur. 1. 172. 4.

IRREGVLARIS, & merè civilis non restituens promptè rem depositatam, non potest redargui de dolo, aut infamia, sicuti redarguitur

Depositarius naturalis, & verus motofusum restitutione. 1. 326. 3.

LVCVRVM, quod Depositarius ex contradictione pecuniæ depositatæ sibi acquirit, cessante eius mora, & iactante deponentis, concurrente verò retardatione restitutionis depositi, tenetur refundere damnum emergens, & lucrum cessans. 1. 139. 19.

Contrarium in Depositatio, seu Thesaurario Principis. 1. 140. 20.

NEGLIGENS mittere vaccas ad iumentum, & sic procurare earum furtus, tenetur ad damna. 1. 173. 9.

RESTITVERE, aut consignare non potest Executori, vel Creditori, vel etiam Debitori post secutam solutionem pignus absque mandato Iudicis. 1. 326. 8.

TENETVR tantummodo de dolo, & lata culpa. 1. 173. 6. Decl. num. 7. & 8.

Depositarius, cui merces pro custodia soluitur, tenetur etiam de levissima culpa. 1. 173. 8.

DEPOSITVM.

BONA executata, & penes tertium depositata, vel in forma depositi habita, describenda sunt cum earum quantitate, & qualitate. 1. 327. 9.

EXECVTIONÈ facta super mobilibus, possunt Executores illa auferre à domo Debitoris, & penes aliquem in depositum, seu custodiam dimittere, prævia obligatione de habendo in forma depositi, & de consignando ad omne mandatum Iudicis. 1. 326. 1. & 3.

Super mobilibus, Amicus ad faciendam rem gratam Debitori, illis à domo Debitoris non amoris, se obligat de habendo in forma depositi, & de consignando ad omne mandatum Iudicis, alias teneri ad solutionem pretij tunc taxari, vel debiti, contenti in mandato 1. 326. 2. & 4.

FACTVM præsumitur stante lapsu 14. annorum. 1. 273. 39.

IRREGVLARE, & merè civile dicitur quando quis se obligat de habendo in forma depositi, & de consignando ad omne mandatum Iudicis bona mobilia executata, quæ remanserunt penes Debitorem. 1. 326. 2.

DEPVATI.

CONSERVATIONI Classe eliguntur. 1. 92. 32.

CVRÆ Fontis publicæ eliguntur, & ad quid reneantur. 1. 92. 31.

DATIARIORVM, & aquarum eliguntur 1. 92. 30.

SVPER Archiivo eliguntur. 1. 92. 35.

SVPER bono regimine ad quid eligantur, & eorum officium. 1. 92. 22.

SVPER libris eliguntur. 1. 92. 34.

SVPER Nundinis vulgo nuncupati Signori della Fiera eliguntur 1. 94. 36.

DESCENDENTES.

EX FOEMINIS à Statuto exclusis quando reintegrentur ad successionem. Vide *FOEMINÆ*, velf. *Descendentes*.

DEVOLVTIO.

BONORVM enphyteuticorum. Vide *BONORVM* DEVS

D E V S.

- CAVSA efficiens est omnium legum positivarum. 1. 4. 2.
 CONSTITVIT in terris duplicem potestatem, & imperium nempe Ecclesiasticum, & seculare, quibus totus Mundus regitur. 1. 78. 2.
 CREAVIT duo luminaria distincta in Caelo. 1. 78. 1.
 INFLIGIT penas temporales etiam innocentibus pro peccatis ab alijs commissis. 2. 17. 13.
 MASCVLOS foeminis in successione praeiulit. 1. 306. 3.
 MVTAUIT in nouo testamento nonnulla ex ijs, quae statuerat in veteri. 1. 76. 6.
 Nonnulla in nouo, quae statuerat in veteri testamento 1. 6. 13.
 PRINCIPIVM, & finis est rerum omnium. 1. 4. 1.

D I C T I O.

- Die de quo tempore intelligitur. 377. 8.
 PRAECISE quid importet, remissive. 1. 133. 12.
 QUALISVOGLIA restringenda est secundum subiectam materiam. 2. 174. 24.
 QUANDO adiecta executioni non reddit dispositionem conditionalem, sed accipitur temporaliter tantum. 2. 39. 55.
 Adiecta verbo futurum temporis importat conditionem. 2. 39. 53. Vide num. 55.
 QUONDAM probat mortem, ex communi usu loquendi. 1. 395. 35.
 QUOVSQVE denotat temporalitatem, ac est limitatiua temporis. 2. 39. 56.

D I E S.

- ARTIFICIALIS, seu vulgaris, seu ciuilis incipit ab ortu Solis vsque ad occasum. 1. 271. 4. Vide ibi num. 5. 6. & 7.
 COMPUTATVS fuit varijs modis, secundum varietatem Regionum, & Nationum, vt ibi. 1. 270. 1. & 2.
 CONVENTIONALIS regulatur à conuentione Parrum 1. 271. 11.
 DECENDIVM ad appellandum computatur secundum diem legalem. 1. 271. 9.
 DOMINICVS fuit prima diei Seculi, & est celebris ex varijs, quae in ea eueniunt, de quibus. 1. 27. 52.
 Est iure humano Ecclesiastico. 2. 212. 22.
 ECCLESIASTICA sumitur à Vespera ad Vesperam. 1. 273. 14.
 Continet tempus ab Ecclesia diuersimodè in certis casibus praefinitum. 1. 272. 14.
 FESTI incipiebant à Vespera, & desinebant in Vesperam secundum morem Hebraeorum. 1. 270. 2.
 Incipit à Vesperis vigilis, & continuat vsque ad Vesperas diei sequentis inclusiue. 1. 272. 16. Decl. num. 17.
 IN CONDUCTIONE Operariorum attenditur dies artificialis. 1. 272. 13.
 INDVLGENTIA incipit à Vesperis vigilis, & continuat vsque ad Vesperas diei sequentis inclusiue. 1. 272. 15. Decl. num. 17.
 INTELLIGITVR de naturali, quando inter contrahentes nulla praecisus declaratio. Vide ibi 1. 273. 13.

LEGALIS, seu emergens euitit de momento in momentum, & incipit à diuersis partibus diei, & in eisdem partibus finitur. 1. 271. 8.
 Computatur, & attenditur quando actus explicandus est ab eo, cui assignata fuit certa merces pro qualibet die ad effectum explicandi certum actum, vt in Commissarijs pro fabricatione processu, & exactione gabellarum, & similibus. 1. 271. 10.

NATVRALIS attenditur in materia beneficiarum tam in reservatione, quam in collatione beneficiorum. 1. 272. 20.

Incipit à media nocte, & sequentis noctis media parte finitur. 1. 273. 3. Vide num. 7.

QVO AD ieiunium, & esum carniū computatur incipiendo à media nocte, & terminando in sequentem mediam noctem. 1. 272. 19.

TERMINVS ad relucendum, intelligendus est de diebus naturalibus. 1. 273. 30.

D I E T A.

ALIA est legalis, alia vulgaris. 2. 116. 38.
 ARBITRIO ludicis remittitur perpenus facti circumstantijs quot miliaria contineat via, 2. 116. 40. & 45.

CONSTITVITVR per terram ad rationem miliariorum viginti, & per mare quinquaginta pro quolibet die. 1. 66. 35.

CONTINET sex leucas, vel ad summum septem. 2. 116. 41.

DELEGATIO ludicis an fiat vltra vnam, duo, vel tres dietas, an potius restricta sit ad vnam tantum, & vide ibi quando requiratur particularis commissio ad hoc, vt Reus vocari valeat vltra vnam, vel vteriores dietas. 2. 17. 48.

DVE DIETAE dicuntur si sit vnum milliare vltra viginti. 2. 116. 43.

ITER vnius diei appellatur dieta. 2. 116. 37.

LEGALIS attenditur quando agitur de committenda causa appellationis. 2. 116. 46.

Attenditur quando agitur ad effectum reservationis beneficiorum. 2. 116. 47.

Continet viginti miliaria passuum in singulis diebus. 2. 116. 39.

PER MARE est quinquaginta miliariorum, quid verò in materia assecurationis. Vide ibi. 2. 116. 42.

REGVLAE Cancellariae de duabus dietis matenam. Vide 2. 117. 48.

VVLGARIS dieta, quae sit. 2. 116. 44.

Est attendenda potius, quam legalis, quando in lege, vel Statuto sit mentio de dieta. 2. 116. 45. Limita num. 46. & 41.

D I G I T V S.

MAIOR, seu pollex constat latitudine digiti vnus cum eius vna tertia parte, & tamquam duodecima pars pedis, vnica vocatur. 2. 114. 8.

MINOR continere debet crassitudine quatuor grana hordacea. 2. 114. 7.

D I G N I T A S.

REVERSVS à captiuitate ad pristinam dignitatem reponendus est amoto quolibet alio interitu electo. 1. 86. 22.

D I L A P I D A T I O.

FRVCTVS sequestrandi sunt quando concutit

timor dilapidationis, vel difficultas recuperationis, nè iudicium reddatur elusorium. 1. 368. 30.

Et ad illud effectum non requiritur plena, & rigorosa probatio super timore dilapidationis, sed sufficit quod iudex capiat informationem super suspitione ipsius dilapidationis. 1. 368. 31
Et quod satis sit qualis dilapidationis timor, et-ā si debitor suus connerat in proptios usus, & pro suis necessitatibus consumet. 1. 368. 32. & num. 34.

HÆREDIS grauari ex quibus probetur. 1. 369. 41.

PATER dilapidare quando dicatur, remissiuè. 1. 366. 13.

TIMOR iustus dilapidationis ex quibus probetur, remissiuè. 1. 368. 31.

Dilapidationis ad effectum sequentis sufficit qualis qualis. 1. 380. 6.

Cætera. Vide *OECONOMYS. FIDEICOMMISSVM. PATER.*

DILATIO.

DILATIONES diuersimodè seruantur in causis ordinarijs, quàm in executiuis. 1. 210. 7.

PENDENTE dilatione iudicis officium conquietetur. 1. 210. 5.

STATVTVM loquens circa dilationes, & terminos in causis ordinarijs non trahitur ad executiuis. 1. 210. 7.

DILECTIO.

DILECTIO proximi non cõsistit in verbis tantum, sed requiruntur opera. 1. 370. 2.

DISCRETIVVS.

MODVS loquendi in vno casu demonstrat contrariam voluntatem in alijs casibus. 2. 359. 9.

DISPENSATIO.

AD PRINCIPEM spectat. 1. 80. 3.

CVM CAUSA vt facta dicatur requiritur, quod secundum æquitatem sit licita, conueniens honestati, & expediens secundum utilitatem, alioquin est dissipatio. 1. 80. 2.

EST RIGORIS mitigatio, vel pœnalitatis moderatio facta suadente publica utilitate, vel aliqua alia rationabili æquitate. 1. 80. 1.

INFERIOR dispensans circa legem Superioris in casibus sibi permissis absque iusta causa a peccet mortaliter remissiuè. 1. 81. 11.

LEGISLATOR, seu Princeps dispensans sine iusta causa in lege propria secum, vel etiam cum alijs an peccet mortaliter remissiuè. 1. 80. 10.

DISTRICTVS.

DISTRICTVS quousque extendatur probatur ex vulgi opinione. 2. 118. 55.

LOCVM esse, vel non esse in Districtu probatur ex vulgi opinione, non ex mensuratione. 2. 118. 55. Vide ibi.

DIVISIO.

APPELLATIONE non impeditur diuisio facta per sortem. 2. 319. 33.

BONA fides in diuisione exuberare debet. 2. 317. 6.

COMMODITAS in diuisione etiam spectanda est. 2. 318. 16.

CONSVETVD in diuisione facienda est seruanda. 2. 316. 5.

CONTRACTVS bone fidei est diuisio. 2. 318. 26.

DE BONO, & æquo facienda est. 2. 317. 6.

DIOECESVM quando facta fuerit. 1. 108. 7.

DOLO, aut fraude facta debet retractari. 2. 319. 31.

ECCLESIA RVM in Vrbe facta fuit ab *Euanisto*. 2. 108. 3.

ÆQUALITAS est seruanda in diuisione. 2. 318. 26.

FACIENDA inter quos sit, vel non. 2. 316. 2.

Per assignationem arbitrio iudicis præuia æstimatione. 2. 317. 13.

HABENTI domum, vel fundum vicinum assignanda est in diuisione res vicinæ. 2. 318. 20.

IMPOSSIBILIS diuisio iudicatur, si res diuideretur longè minus valeret. 2. 318. 18.

INTER FRATRES quomodo sit necessaria. 2. 316. 3.

Diuisione inter fratres potius variz controuersiz deinde solent euenire circa modum diuidenti. 2. 316. 4.

Rusticos, qui succiperunt prædia ad laborerium quomodo sit facienda remissiuè. 2. 318. 15.

Splendorem, & decus familiz destrui, & est ad ad instaur diuisionis membrorum corporis humani. 2. 316. 1. & 2.

Sine strepitu, & figura iudicij proceditur in diuisione inter fratres. 2. 317. 6.

LESIO qualibet sufficit in diuisione. 2. 318. 27.

In sexta parte sufficit, quando diuisio facta fuit ab arbitris, vel iudicialiter. 2. 318. 28.

LICITATIO in diuisione admittitur, quando Confortes in re indiuisibili habent æqualem portionem. 2. 318. 21.

MAIOR in diuisione facienda debet facere partes, & minor eligere secundum Canonistas. 2. 317. 9.

Intellege de maiori, qui diu administravit non de maiore natu. 2. 317. 10.

Secundum Legistas nulla competit prærogatiua maiori in diuendo, nec minori in eligendo, sed quomodo sit facienda diuisio controuertitur. 2. 317. 11.

MEMBRA corporis diuisa deformitatem inducunt, & debitas functiones non faciunt. 2. 316. 1.

OFFICIUM Notarij Capitolini diuisio si facienda sit, vni debet adjudicari, & consocio æstimatione soluenda est. 2. 318. 25.

PAROCHIA RVM diuisio facta fuit à *Dionysio Pontifice* & quare. 2. 108. 2.

De iure præsumitur. 2. 108. 4.

Demandata fuit per Sac. Conc. Trid. Episcopis. 2. 108. 6.

Diuisionem Parochiarum esse faciendam *Dionysius* dixit Episcopis, talis tamèn monito extra Urbem vbique non habuit effectum. 2. 108. 5.

Facta à Dionysio fuit localis in Vrbe. 2. 108. 5.

PAX, & tranquillitas resultat, & conseruatur diuisione. 2. 108. 1.

PER ERRORÈM facta debet retractari. 2. 319. 30.

PERMITTENDA non est diuisio, quando rei substantia corrumpitur. 2. 318. 17.

PER SALTVS singulos agros diuidendo non

non est faciendā. 2. 317. 8.

PER SORTEM facta lēſionis cauſa retractari non poteſt. 2. 319. 12.

PRÆFERENDVS eſt in re, qui habet maiorem partem in eadem re diuidendā. 2. 318. 19.

REI INDIVIDVÆ faciendā eſt diuiſio per partitum, assignando vni rem, & alteri pretium, vel per alium modum congruentem. 2. 318. 18.

RERVÆ, & dominiorum introducta ſuit ad conſeruandam inter Ciuēs quietem, & pacem publicam, & ad hoc, vt vniuſquiſque circa culturam agrorum propenſior redderetur. 2. 59. 5.

SCIENTER acceptans in diuiſione bona feudalia, emphyteutica, vel fideicommiſſaria, dum conſocio obuenerunt bona libera, non poteſt pretextu lēſionis eam impugnare. 2. 319. 29.

SOCIVS habens fundum proprium contiguum alteri diuidendo, tunc illi debet assignari ſua porcio ex illa parte contrigua. 2. 317. 7. & 20.

SOLĒMNITATES ſtatutarie circa contractus minorum requiruntur etiam in diuiſione, quamuis ſit actus neceſſarius. 2. 319. 36.

SORTIS iudicio ſæpe ſiunt diuiſiones. 2. 318. 15. Sorte mediante bulleſtino dirimitur conrouerſia, quæ ſuper electione in diuiſione emergit poſt factas partes æquales. 2. 317. 13. Vel ludeſt assignat. 2. 318. 14.

STATVTVM in diuiſione faciendā eſt ſeruandū. 2. 316. 5.

DIVIſIÆ.

ACQVIRVTVR mediante negotiatiōe, mercimonio. 2. 241. 32.

FAMILIÆ diuitijs conſeruantur. 2. 241. 32. HABENS diuitias omnem rem habere dicitur. 2. 241. 32.

MAGNÆ non tam multa accipiendo, quàm non multos ſumptus faciendo colliguntur. 2. 184. 24.

NOBILITAS abſquē diuitijs fordeſcit. 2. 241. 32.

Nobilitas nil aliud eſt, quàm diuitijs iuuetatæ. 2. 241. 32.

Dines conſetur Nobilis. 2. 241. 32.

REFVLGERE faciunt nobilitatem, cuiusque decus augeat. 1. 23. 15.

REQVIRVTVR, vt ſunctiones publicæ, munera, & Officia exerceri poſſint cum decore. 1. 23. 11.

DOCTOR.

CONDVCTVS pro leſtura totius libri pro certo ſalario nil conſequitur, ſi forma deſicit ob totale non adimplementum. 1. 706. 6.

CONTRA magis communem reſpondens non eſt attendendus. 2. 175. 38.

DOCTI differunt ab iudoctis, ſicut viui à mortuis. 2. 221. 11.

NON omnis Doctōr eſt doctus, ſed è conuerſo. 1. 48. 29.

VALDE excellens, & maximi nominis abſque præcedenti examine admittendus eſt ad Collegium. 1. 106. 9.

DOCTORES.

TENENTVR abſque villa mercede præſtare patrocinium pauperibus, & ſi ab illis petant ſalarium peccant. 1. 118. 41.

Maximē quando nullus ad hunc effectum deputatus fuit à publico. 1. 118. 42.

DOCTORVM.

COLLEGIVM. Vide COLLEGIVM.

DOCTORATVS.

DOCTORATVS, Licentiatūra, vel Magiſtrum requiritur ad obtinendam Dignitatem, Beneficium, vel Canoniarum deber obneri à publica Vniuerſitate approbata, aliis non ſuffragatur, & Dignitas, & Beneficium aliter obtentum vacat, & Prouiſus non facit fructus ſuos vltiā alias poſnas. 1. 106. 10.

DOCTORES IN SPECIE.

AMAT. in l. Prouidendum num. 27. cum ſeq. C. de Decurſionib. lib. 10. reprobatur. 2. 16. 13.

ALD. in l. Omnem num. 15. C. ad S. C. Tertull defenditur. 1. 541. 33.

in leg. 1. num. 8. circa fin. Cod. Qui teſtam. fac. poſſ. reprobatur. 2. 197. 22.

conſ. 327. vol. 5. in quibus terminis procedat: 1. 369. 38.

BART. in l. Edicimus num. 2. C. de Mutilegulis lib. 11. defenditur. 1. 543. 33.

BONAC. de Contract. diſput. 3. quaſt. 3. punct. 3. num. 21. in fine reprobatur. 1. 613. 212.

BYCCARON. de Different. inter iudic. ciuili. & crim. different. 142. num. 11. reprobatur. 1. 449. 50.

CANCER. var. reſol. part. 2. cap. 2. num. 223. reprobatur. 1. 109. 11.

CARDAN. in eius Opere volum. 1. tit. de Ludo Aleæ cap. 3. in fine reprobatur. 1. 633. 34.

CARD. DE LVC. A de Dote diſcurſ. 135. num. 10. verſ. Idque clarè reprobatur. 1. 294. 23.

de Dote diſcurſ. 81. num. 5. cum ſeq. & diſcurſ. 166. num. 5. 1. iuncto num. 60. reprobatur. 2. 260. 22.

de Regal. diſc. 57. impugnatur. 2. 175. 37. 5.

CARLEVAL. de Iudic. lib. 1. tit. 1. diſp. 2. quaſt. num. 332. in fine reprobatur. 1. 361. 16.

CARPAN. ad Statut. Mediolan. cap. 198. num. 112. verſ. Sed quod illud, cum ſeq. reprobatur. 1. 297. 57.

CEN. C. de Cenſ. quaſt. 75. num. 7. verſ. Sed reprobatur reſellitur. 1. 284. 6.

CYRAC. contr. 319. num. 44. reprobatur. 1. 363. 15.

DARTIS in Commentar. decret. par. 2. cauſ. 30. q. 5. pag. 313. cum ſeq. impugnatur. 1. 541. 17.

FRAGOS. de Regim. Reipub. par. 1. lib. 2. diſput. 45. 2. num. 281. cum ſeq. impugnatur. 1. 544. 44.

GENVA de Scriptur. primat. lib. 4. de libris Aromaticariorum num. 3. cum ſeq. reprobatur. 2. 245. 27.

GILLAN. ad Stat. Peruſia in verbo Emancipatio n. 2. reprobatur. 1. 361. 13.

GRATIAN. diſcept. 957. num. 12. reprobatur. 2. 198. 31.

GF. 12272, & *Defens. Repr. defens.* 1. 2. 5. 1. num. 55, reprobat. 1. 449. 45. & 46.
IOANNES FAVENTINVS *Sacrorum Canonum* expolitor laudatur. 1. 543. 35.
KEZAN in suis *Consultat. tom. 4. consult.* 42. reprobat. 1. 86. 22.
MANTIC. *decis.* 243. num. 2. in quibus terminis loquatur. 1. 294. 25.
MART. de *Succes. legal. par. 4. quæst.* 2. art. 5. num. 4. cum seqq. reprobat. 1. 361. 25.
MATRILL. de *Magistrat. lib. 5. cap. 6. num.* 45. reprobat. 1. 438. 29.
MENCH. *consult.* 241. num. 28. cum seq. reprobat. 1. 193. 11.
MERLIN. de *Legit. lib. 2. tit. 1. quæst.* 22. num. 4. & 13 reprobat. 1. 297. 57.
 de *Pign. lib. 3. quæst.* 73. num. 32. reprobat. 1. 194. 23.
NOVAR. de *Graham. Passall. lib. 1. graham. 71. n. 7.* cum seq. ac num. 15. reprobat. 1. 373. 27. & 31.
NOVAR. in *Summa Bullar. par. 1. commentar.* 16. sub num. 2. reprobat. 2. 245. 27.
PIGN. & **FELL.** *consult.* 26. num. 15. cum seqq. par. 3. declaratur. 2. 38. 48.
POCH. *Disput. Iuris select.* cap. 80. num. 14. impugnatur. 1. 438. 29.
RYGONELL. *Tract. 99. quæst.* 39. num. 82. reprobat. 1. 116. 19.
SANCHEZ de *M. trim. lib. 7. disput.* 4. num. 11. reprobat. 1. 541. 22.
SCOT. *conf.* 1. reprobat. 2. 99. 31.
SILVET. **ALDOBRANDINVS** *Pater GLEMMENTIS VIII.* celeberrimus I. C. habuit cum tota familia in Civitate Faentina, ibique ad exercitum Aduocationis non obstante forensitate à Consilio generali habilitatus, & aliquando à patribus in Arbitrum, & Arbitratorem electus fuit. 1. 80. 6.
 Respondit circa interpretationem fideicommissi ordinati à bono D. Iacobo Laderchio. 1. 180. 7.
VINCENTIVS CARRAR. de *Medico par. 2. num.* 195. & 320. reprobat. 1. 438. 29.
FRÉOL. *Consultat. forens.* cap. 35. num. 2. reprobat. 2. 191. 19.
ZABRELL. in *cap. veniens num. 9. in fine de Accusat.* reprobat. 1. 450. 56.

DOHANAN, DOHANERIVS.

DOMINI Tenurarum exilicium intrā Dohanam Patrimonij non possunt quidquam innovare, ac præendere plusquam per Dohanerium sit solui solum. 2. 16. 36.

LICENTIA Dohanerij requiritur tam in accessu, quam in recessu animalium ad pascendum in Dohanam conductorum sub pena illorum amissionis. 2. 34. 25.

MINISTRI vulgo nuncupantur *assaggiari* retinentur à Dohanerio Patrimonij in variis locis, in quibus transire animalia, ne illa permittant exire absque bullata, quæ supponit solutionem Fidei. 2. 35. 30.

Cætera Vide *PASCVA.*

DOLVS:

ERRANTES sine dolo gravi poena punire inhumanum est. 1. 505. 132.

HYPOTHECA tacita contrahitur ratione doli in contractu adhibiti, & interpositi. 1. 374. 14. NON præsumitur, sed ab allegant debet probari. 1. 374. 10.

Perpicui ludicij, & probationibus de tempore contractus. 1. 374. 11. & 12.

PRÆSUMITVR potius in asserente, quam in altero contrahente. 1. 711. 27.

PRIVATVR omni legum auxilio. 1. 374. 7. **PROBATO** dolo Prætor succurrit deceptio mædiantie actione de dolo. 1. 374. 13.

PROPRIVS nemini patrocinatur. 1. 374. 6.

REQUIRITVR ad incurrendam poenam, maxime corporalem. 2. 62. 6.

Pena absque dolo non inicit. 1. 501. 12.

TOLLIT libertatem consensus, illumque excludit. 1. 374. 5.

DOMICILIUM.

CONTRACTVM fuisse arguitur ex coniecturis, & presumptionibus, & præsenim ex habitatione per decennium. 2. 201. 12.

CONTRAHITVR statim, ac quis habitatio, nem suam in aliquo loco fixit cum animo, & voluntate expressa in ea permanendi, 2. 201. 8.

Momento contrahitur, quando quis declaravit velle perpetuo manere in aliquo loco, ibique se transfuturi habitando. 2. 201. 12.

DERELICTVM quando dicitur. 1. 466. 3.

HABITATIONE epam longissimi temporis dum animos non concurrit, domicilium non contrahitur. 2. 201. 9.

HONORES, munera, & onera, quæ ex domicilio competant, remittunt. 2. 200. 3.

NON contrahitur ex permanentia in aliquo loco occasione servitij alicuius Principis. 2. 201. 9. *Limite* num. 10.

ORIGINIS natiuitate casuali an contrahatur. 2. 201. 6.

Originis locus quando dicitur derelictus. 1. 466. 3.

Origo naturalis licet amitti non valeat, tamen effectus, & commoda perducitur defectione habitationis ipsius originis. 1. 466. 4.

Plures origines quis habere potest nempe propriam, Patris, & Aul. 2. 200. 5.

ORIGINIS propriæ, an potius illud Aul. vel Patris quis sequatur. 2. 200. 5.

Cætera Vide *CIVIS. CIVILITAS.*

POMINAS antiqui vocabant Vxoies. 1. 201. 1.

DOMINIUM.

CONDUCTOR ad longum tempus acquirit dominium vitile in bonis conductis. 2. 78. 86.

Pote dominium transit in conductorem ad longum tempus. 2. 195. 3.

DIRECTVM est inseparabile, & eiusdem naturæ cum dominio vitili. 1. 515. 43.

DOMINIA rerum distincta, & constituta fuerunt ad evitandas discordias, ne quis alieno labore alatur. 1. 344. 1.

DOMINVS.

CALORE iracundie incensus, dum famulum increpat, si ei dixerit ut à Domo sua exeat, & amplius ad illam non reuertatur, non censetur concessa licentia, nec famulus liberatus est.

(scilicet).

seruitio promisso, dùm statim pœnituit, nec euacuata iracundia in eadem opinione perseverauit. 1. 707. 10.

EX DISCESSU famuli damnum passum fuisse prætendens probare tenetur, quod facere potest mediante iuramento, 1. 706. 5.

EXPENSÆ conseruationis rei spectant ad Domini. 2. 134. 9.

FAMVLVS expulsus à Domino absque legitima causa ante tempus conuentum, si alteri non inseruiuit, tunc salarium pro toto tempore conuento consequitur. 1. 707. 9.

Famulus, vel alius, qui promissit inseruire pro certo, & determinato tempore certa conuentia mercede non potest recedere ante tempus, nec petere salarium, nisi finito tempore concordato. 1. 706. 11.

Et si ante illud completum absque legitima causa recesserit nihil consequi valet. 1. 706. 3. Imo non solum salarium futurum amittit sed etiam tenetur præteritum vna cum vestimentis restituere. 1. 706. 3.

Maximè quando Conductor ex tali discessu tantum damnum passus fuit, quantum commo- dum consecutus fuerat mediante seruitio præstato, secus si nullum damnum pro suo fuisse, quo casu tenetur ad salarium pro rata temporis. 1. 706. 4. & 7.

STATVTVM FRATIS lib. 3. cap. 76. disponit, quod famulus, qui promissit certo tempore Domino seruire, si nolit tempus conuentum adimplere, compellendus est per Iudicem ad seruicium vique ad complementum temporis conuenti, quod si adimplere recusauerit, tertiam partem decursæ mercedis amittit ultra damna, & interesse rescindienda. 1. 706. 4.

SERVVM Dominus caligare an possit. Vide CASTIGATIO.

SVB DITI Domini causam sequuntur. 2. 293. 49.

D O M V S.

CONSTRUCTIO Domorum inuenta est mediante lumine naturali, exemplo Auium adhibito luto nidos nidificantium. 1. 176. 13.

DEMOLITI potest ob crimen læsæ Maiestatis, de qua materia remissiuè. 2. 283. 6.

Communis omnibus fratribus an tota demoliri valeat ob crimen læsæ Maiestatis vnus remissiuè. 2. 283. 7.

DOMINVS rescire non valens Domum ob eius paupertatem, potest cogi ad eam vendendam alteri, qui eam redificare valeat, & si iusto pretio vendere nequieuit, poterit à Republ. petere quantum sufficit ad reparationem, quod tamen est difficile prædicari. 2. 283. 5.

ÆDIFICARI capte sunt luto. 1. 176. 13.

INVENTÆ sunt postquam accommodatæ fuerant speluncæ, & quare. 1. 176. 12.

INVENTOR constructionis domorum quoniam fuit, remissiuè. 1. 176. 14.

PORTÆ domorum terria hora noctis claudi debent. 1. 643. 1.

REGVM, & Principum domus, & habitatio- nes. Vide PALATIA.

SEV tugurium seu capanna in Territorio Fæ- nentie edificari non possunt etiam pro vsu propriæ familiz super petia Terræ minores tornaturarum decem. 2. 285. 8.

D O N A.

Vide ACCONCIPIV.

D O N A T I O.

ACQVIRITVR absentem mediante stipulatione Notarij. 1. 340. 27. Quid. num. 28.

CONCVBINÆ facta Vide CONCVBINÆ.

CONSENSVS Patris requiritur in donatione causa mortis etiam bonorum aduentitiorum facta à filio. 1. 340. 25.

CONSILIARI, seu Antiani donare poterunt quid modicum Nuncio bonum nuncium asserenti. 1. 35. 10.

EMERE prohibitus an possit acceptare rem titulo donationis. Vide EMPTIO.

FILII illegitimi facti. Vide FILII ILLEGITIMI.

IN DONATIONE bonorum Communitatis requiruntur solemnitates. 1. 39. 42.

INTERVIOS, ac etiam causa mortis, in qua adie- cta sit Clausula, quod nulla de causa renocari possit non censetur comprehensa, quando fuit prohibita dispositio per testamentum, codicillum, donationem causa mortis, & quamlibet aliam ultimam voluntatem. 1. 678. 98. RESP. donare potest aliquid arbitrio suo Nuncio bonum nuncium asserenti. 1. 35. 10.

D O N A T I O N E S.

CONSTITVTIO, seu Adictum Cardinalis Legati super registratione donationum perpetuè seruandum est. 1. 418. 37.

REGISTRARI debent Fautentie ad formam Constitutionis Cardinalis Legati, alias non præiudicant creditoribus Donatoris. 1. 418. 35. Similis Constitutio viger etiam Bouoniz, & Kauennæ. Vide 1. 438. 37.

D O S.

EFFICITVR ex sola promissione. 1. 291. 17. FOEMINÆ à Statuto exclusæ an succedant loco legitimæ. 1. 315. 1.

Dos feminae exclusæ à successione bonorum Maternorum ex dispositione Statuti Faustina Rubr. XXIX. lib. 3. non potest esse minor legitima, sed debet esse maior, & congrua. 2. 312. 3.

Statuto disponente, quod dos feminae exclusæ debeat esse congrua potest esse minor legitima, dummodo sit congrua. 2. 312. 4.

IN DVCEMDA Vxorè prius de dote, & postmodum de moribus Sponsæ cū erendum. 1. 310. 36. Vide num. 35.

INOFFICIOSA non præiudicat quantitati legitimæ. 1. 297. 59.

MINOR legitima assignari non potest à masculis excludentibus feminas ex dispositione Statuti Faustina. 1. 311. 41. Et si minor fuisset assignata, competeret actio pro supplemento, quæ transit ad hæredes. 1. 311. 42. Vide ibi.

NON EST bonum humanum de per se, sed propter Matrimonium, quod est bonum publicum. 1. 288. 11.

NUPTIÆ ambiuntur ut plurimum propter dotem. 1. 310. 30.

PRÆFERTVR creditōri alioquin potiori, qui tradidit pecuniam ad rem emendam, edificandam, vel reparandam. 2. 260. 17.

STATVTVM disponens non posse dari in dotem ultra certam summam, non habet locum, si Mulier cum maiori dote ante conditum Statutum nupsisset, & postea effecta vidua iterum post conditum Statutum cum eadem dote conuolauisset ad secundas nuptias. 1. 299. 77.

STVPRATOR dotem quando, in qua quantitate supratz soluere teneatur, & quid de eius hærede, & an actio petendi dotem transmittatur ad hæredes. Vide **STVPRATOR**.

SVCCEDENS loco legitimæ debetur etiam foeminaz à Statuto exclusæ, nubere nolenti, & exilibem vitam in propria domo continuare volenti. 1. 315. 4.

Competit actio pro supplemento vsque ad quantitatem legitimæ, quando dos constituta ad eam non ascendit. 1. 315. 9. Limita num. 11. Sublim. num. 13.

In totum onerari potest à Patre, itaut grauamen restitutionis, vel simile, donec ipse dotans vixerit, sustineatur. 1. 315. 7.

Nullo onere grauari potest. 1. 315. 5. Decl. n. 7. *Potest tamen ultra ratam legitimæ grauati.* 1. 315. 6.

Quis super tota dote succedente loco legitimæ, impolitum à Patre sustinetur etiam ad fauorem eiusdem Patris, quoties Filia legitimam aliunde fuerit consecuta. 1. 315. 8.

Transmittitur ad hæredes, si foemina à Statuto exclusa innuptia decesserit. 1. 315. 4.

SVCCEDIT loco legitimæ, quando Statutum exclusiuum foeminarum incipit ab earum exclusione, & deinde mandat eas dotari, secus verò si à dotatione incipiat. 1. 315. 2.

Ex dispositione Statuti Faneuticæ succedit loco legitimæ. 2. 305. 27. & 28.

Non succedit quando Statutum excludens foeminas propter masculos disponit dotem non debere esse minorem legitimæ. 1. 311. 43. *Contrarium num. 44.*

Quando Statutum exclusiuum foeminarum mandat eas debere esse contentas dote constituta, nec quidquam aliud prætere, etiam ratione supplementi legitimæ. 1. 315. 3.

Quando Statutum exclusiuum foeminarum sepè de legitimæ facit mentionem. 1. 311. 45.

TAXATA à Testatore potest athenia temporum varietate augeri. 1. 311. 42.

TRADITA à Vidua in secundis Nuptiis non censetur noua, sed antiqua renouata. 1. 299. 77.

DOTES.

AVGMENTVR in dies ob luxum foeminarum. 1. 99. 81.

DETERMINARE per non excessum quantitatem valde utile Resp. est, & consilium indemonstrari priuatum, prout Statutum est lege Mosarica, & apud Romanos, Massilienses, Athenienses, Polonos, ac alias Nationes, & quare. 1. 310. 27. ac num. 29. cum seqq.

IN VRBE à Conseruatoribus taxatz fuerunt per non excessum in ducentis quatuor mille, & quingentorum, carolenorum decem pro singulo ducaio, & huiusmodi taxatio confirmata fuit à B. PIO V. & deinde antea vsque ad summam seutorum quinque millium, & quingentorum. 1. 310. 34.

Statuta Urbis, & Bulla Sixti V. taxans doctes hodiè est damnoza ratione derogationum, quæ indistinctè, & sine causa conceduntur. 1. 310. 37.

Statutum, Constitutio, & Lex, taxans doctes per non excessum est utilis, quoties rigorose observatur, secus si eis derogetur, nam isto casu efficitur damnoza, & quare. 1. 310. 37.

MAGNÆ non perfoluntur sine magno Promissorum incommodo, & litigijs. 1. 310. 31.

MAXIMA pars Mulierum quantumvis pietate, elegantioribus moribus, & optima indole præditi, ob abusum excessiuitatum dotium innupta remanet. 1. 310. 30.

DOTIS.

ADVLTER exceptio an, & quando opponi possit contra petentem. Vide **ADVLTERIVM**.

ASSECVRATIO dotis fit, ut Vxor cum familia ex fructibus illius ali valeat. 1. 194. 24.

Propterea Mariti ad effectum agendi contra tertium possessorem in actione hypothecaria, & rei vindicationis pro assecuratione dotis dicitur probari, quando facultates illius non sufficiunt pro satisfactione creditorum, & dotis. 1. 336. 29.

Negligente Vxorē introducere iudicium assecurationis dotis, detecto principio dilapidationis, sequuta noua alienatione non potest ipsa agere contra tertium acquiescentem. 1. 335. 28.

Vxorē competit, quando Maritus incepit male uti substantia sua, etiam si non sit inops, ad quem effectum sufficiens leuiore probationes. 1. 335. 27. Vide ibi, & num. 28.

Declara procedere ad effectum agendi contra eundem Maritum; secus verò contra tertium. 1. 335. 28.

ASSECVRATIONI dotis locus est attentis fideliuisionibus factis à Marito. 1. 168. 2.

AVGMENTVM dotum provenit ex Mulierum multitudine, numerum hominum longè excedente. 1. 310. 33.

CONGRVITAS dotis soluenda ex dispositione Statuti à masculis excludenibus foeminas, non regulatur à legitimæ, cum minor etiam possit assignari, sed à qualitate personarum, quantitate patrimonij, numero liberarum, & more Regionis. 1. 311. 40. Limita num. 41.

CONSTITVTIO præsumitur congrua, & quicquid de incongruitate redarguit tenetur probare. 1. 311. 39.

Masculi euacuante tempore nuptiarum tenentur congruenter dotare foeminas à Statuto exclusas, habita ratione ad facultates, ad Agnatorum qualitatem, & ad communem obsequium, & consuetudinem Ciuitatis, nec non qualitatem Mariti, ac numerum filiorum. 1. 309. 24. Amplia n. 26.

Mulier

Mulier dotata non dicitur, quæ incongruè dotata est. 1. 310. 25.

DEROGATIO *Bulle Sixtina* super excessuitate dotium obiecta post dissolutum matrimonium non præiudicat iuri tertio quæsitæ, cuius non fuit expressa mentio. 1. 295. 40. & 41.

DEROGATIO *Bulle Sixti V.* circa quantitatem dotium cum gratia renouationis constitutionis dotis iam factæ, operatur ac si ab initio legitime fuisset constituta. 1. 295. 33.

Maximè si à principio constituta fuerit dos cum expressa reservatione Beneplacii Apostolici, cum tunc constitutio usque ab initio haberet implicitum statum validitatis, & obiecta derogatione recipiat perfectionem à die celebrati contractus. 1. 295. 34.

FOEMINÆ à masculis exclusæ, si incongruè dotatæ fuerint petere possunt ex dispositione *Statuti Fancutæ lib. 3. Rubr. 27.* congruè dotis supplementum solum usque ad quantitatem legitimæ de iure debent. 2. 304. 19.

FRUCTVS DEBENTVR ex dotē, quæ filie relicta fuit titulo institutionis. 2. 305. 27.

Ex dotē, quæ ex dispositione Statuti succedit loco legitimæ. 2. 305. 28.

LYCERVM. Vide *LYCERVM DOTIS.*

PACTA dotis, & donationis propter Nuptias debent esse æqualia. 1. 291. 10.

PATER, qui fuit præsens, & consentiens matrimonio Filij anteneatur ad restitutionem dotis Nurus, remissuè. 1. 361. 8.

PRIVILEGIA multa impetrata fuerunt Doti, ut Respublicis liberis hominibus repleatur. 1. 291. 6.

D V E L L V M.

INDICI solebat per Tubicinem. 1. 428. 12.

QVIBVS pœnis extinctum fuit in Gallia. 1. 300. 89.

E

E B R I E T A S.

AVFERT memoriam, dissipat sensum, confundit intellectum, impedit linguam, corrumpit sanguinem, totum corpus debilitat, ac est fons omnium vitiorum. 1. 553. 9.

LAUDATVR à Medicis pro remedio multarum ægritudinum. 1. 553. 14.

MEDICVS non potest directè saluè pro remedio sanitatis suadere ebrietatem. 1. 553. 14.

PECCATVM ebrietate committitur. 1. 553. 18.

PLVRA de ebrietate remissuè. 1. 553. 12.

PROVIDERE ebrietati debent supremi Magistratus. 1. 553. 18.

E B R I I.

EBRIORVM, & ebriosorum plura ibi, remissuè. 1. 552. 12.

EBRII sunt Brutis, & Diabolo deteriores, ac filii Belial, & sine iugo, & apostata. 1. 552. 10.

ECCLESIA, ET ECCLESIASTICI.

EST CVLTRIX iustitiæ, & æquitatis. 2. 97. 19.

ECCLESIASTICI obsequare tenentur ex vi directiua, non coactiua leges à Principe seculari editas, quæ concernunt testam gubernatio-

nem, quierem publicam, & bonum publicum, si iuri Canonico, & libertati Ecclesiasticæ non repugnent; quæ autem sint huiusmodi leges. 1. 78. 7. Vide ibi.

ECCLESIA, & Ecclesiasticæ personæ habent facultatem emendi bona à quocunque. 2. 178. 24.

Cætera. Vide *STATVTVM.*

ORNAMENTA Ecclesiæ sub nomine Fabricæ comprehenduntur. 1. 233. 76.

S. HIPPOLYTI Faustini. Vide *EPISCOPVS*, vel *Ecclesia.*

O E C O N O M Y S.

APPONITVR quando relaxatum fuit mandatum contra Episcopum pro pensione ad effectum exequendi super fructibus Mensæ Episcopalis, salua Congrua. 1. 369. 37.

Oeconomus appositio nè fructus dissipentur quietudine prædicatur etiam contra Magnates, & Ecclesiasticos, quando non potest fieri sequestrum. 1. 369. 36.

DATVS censetur solum ad custodiam fructuum. 1. 368. 27.

DEBITOR formato cōcursu, & deputato Oeconomo eius bonis, si vltius se ingerat in administratione semel dimissa, delictum proximum stellationatui, & falsitati committit, & sic criminaliter potest puniri. 1. 337. 14.

DEPVTA RI potest in eisdem casibus, in quibus apponitur sequestrum. 1. 368. 38.

Oeconomi deputatio speciem infamie irrogat. 1. 368. 33. Contrarium n. 36. cum seqq.

EST MINVS sequestro, cum sonet in nudum ministerium. 1. 368. 29.

REMEDIVM deputacionis Oeconomi ad effectum satisfaciendi æs alienum iudicatur legale. 1. 368. 24.

SEQVESTER idem sonat ac Oconomus, seu Depositarius iudicialis. 1. 368. 28.

Æ D I F I C A R E.

AD ÆMVLTATIONEM ædificare nemo præsumitur. 1. 158. 15.

SOCIVS in re communi ædificare an possit, & quid de reaptatione, & reparatione illius. Vide *MYRI. MYRO. SOCIVS.*

Æ D I F I C I A.

CONSERVARI, & non destitui publicè expedit ad Urbium decus. 2. 285. 1.

DEMOLITIONE ædificiorum Urbis deformatur. 2. 285. 2.

ÆDIFICIVM vetus quis reformare non potest, quando Ciuitas deformaretur, vel via publica deterior redderetur. 2. 285. 3.

MAGISTRATVS compelli debet ad refectionem ædificij, ex cuius demolitione Ciuitas deformatur. 2. 285. 4.

Cætera. Vide *DOMVS. HOMINES.*

Æ D I L E S.

DEPVATIO Curatorum Viarum, seu Magistrorum Viarum, seu Ædilium est omnino necessaria, & quare. 2. 140. 3.

ÆDILES inuigilare debent conseruationi fontium, & nè aqua expuretur, & contaminetur. 1. 92. 31.

ÆDI.

ÆDILIBVS incumbit vt res comestibiles, cum debito, pondere, & mensura vendantur. 1. 657. 11.

INCVMBIT Inuigilare, nè Viæ, Fora, Cloacæ, & Aquæductus Ciuitatis putrescant, sed mundæ conscruentur. 1. 693. 4.

ÆDILIVM officium est incumbere instructioni, & refectioni, ac reparationi viarum publicarum. 2. 140. 2.

Cætera. Vide *GRASSERI. MAGISTRI PLARVM.*

EDITIO.

INVENTARIJ, librorum, & scripturarum faciendâ est ad effectum rectæ, & claræ reddendi rationem administrationis. 1. 141. 33.

EDVCATIO.

ADOLESCENTIVM est fundamentum totius Reipublicæ tanquàm basis omnium virtutum, & à quo dependet totius residui viæ expectatio. 2. 421. 1.

EDVCATIONE, & instructione iuuentutis neglecta, resultaret grane damnum vniuersali Ecclesiæ, & quare. 2. 221. 3.

MAGISTRATVS inuigilare debent vt iuuentus instruat. 2. 221. 2.

MATRIS educatio in pueris teneræ ætatis est necessaria. 2. 222. 15.

ÆGIDIANA CONSTITVTIO.

Vide *CONSTITVTIO ÆGIDIANA.*

ELECTIO.

AD REGNVM vnus ex duobus gemellis fieri potest per sortem. 1. 25. 36.

ALICVIVS Officialis ex dispositione Statuti faciendâ pro certo tempore, si fiat pro maiori, est nulla in totum. 1. 47. 25. Limita n. 26.

IN ELECTIONIBVS ad Beneficia, Dignitates, & Officia Ecclesiastica seruandâ est forma tradita in cap. quia propter de Elect. 1. 25. 40.

OFFICIALIVM à Consilio *Fauentia* amplius nõ fit in duabus vicibus in fine cuiuslibet semestris, sed fit iuxta naturam Officij tam pro primo, quàm pro secundo semestri de mense Decembris in festo *Diui Thomæ*. 1. 85. 15.

De dignioribus an fieri debeat, alioquin an eligentes peccent, teneantur ad refectionem, damni, & priuentur potestate eligendi, an verò sufficiat si fiat de digno remissiuè. 1. 84. 7.

Fieri potest à Communitate in die feriata, & festiua tanquàm actus voluntariæ inuiciditionis. 1. 85. 16.

POENITENTIARIJ spectat ad Episcopum, colloctio vero ad eos, ad quos ante *Sac. Concil. Trid.* pertinebat. 1. 11. 55.

PER SORTEM admittitur ad tollenda semina discordiarum, & in casu necessitatis. 1. 25. 37.

Aduersari potest iustitiæ distributivæ. 1. 25. 43.

Approbata sepius fuit. 1. 25. 31.

Censuræ facta potius iudicio Diuino, quàm humano. 1. 25. 29.

Improbata est non concurrente legitima causa, & quare. 1. 25. 33.

In distributione Dignitatum, Beneficiorum, &

Officiorum Ecclesiasticorum non admittitur. 1. 25. 40. & 41. Lim. n. 41.

In distributione Dignitatum, & Officiorum secularium permittitur. 1. 25. 40. & 42. Declaratum. 44.

Modus incognitus non fuit de iure Romanorū. 1. 25. 32.

Prohiberi potest à Principe, & quare. 1. 26. 45.

Tollis contradictiones, & occasiones inimicitiarum. 1. 25. 30.

PRÆCEPTORIS selectionem habens tenetur eligere meliorem. 2. 225. 32.

In eligendi Præceptorem habens pro Schola publica cum certa annua præstatione, si minus idoneum eligat, & integram annuam præstationem non soluat, priuatur iure eligendi. 2. 225. 34.

ELECTOR.

DVO eiusdem familiæ, aut arcta necessitudine coniundi in Electorum classem non possunt admitti. 1. 18. 49.

ELECTORES Concionatoris eliguntur. 1. 92. 39.

ELECTVS.

AD ALIQVOD Officium publicum Ciuitatis potest cogi ad illud acceptandum, & quibus remediis remissiuè. 1. 102. 2. Quod maximè procedit in Ciuitate *Fauentia*, alioquin electus priuatus remanet loco, & honore Consilij. 1. 102. 3.

Ad Officium ad semestre intelligitur pro primo semestri, & intrâ illud tantum inseruire valet, itaut tempus huiusmodi currat de momento ad momentum. 1. 85. 17. Ampli. n. 18. & 21. Subampl. n. 20. Vide n. 21.

Pro certo tempore si superueniente impedimento illius deuentum fuerit ad electionem alterius, & antequam tempus lapsum sit impedimentum cessauerit, reintegrandus est pro rata residui temporis, quod superest. 1. 86. 22.

ELEEMOSYNA.

AB EPISCOPO dandæ materia. 1. 372. 69.

BARONES tenentur subuenire Vassallis in necessitate constitutis. 1. 370. 47.

CHRISTVS in extremo iudicio æternis ignibus damnabit impios, quia misericordiæ operibus indigentibus denegarunt. 1. 370. 49.

CONTINUARE quis, & quando quis teneatur in traditione elemosynæ. 1. 372. 62.

DEBITIS inuolutis negligentes satisfacere eorum creditores, & dantes elemosynam, grauiter peccant. 1. 372. 65.

DISTRACHI potest aurum, & suppellectilia Ecclesiæ pro sustentatione Pauperum tempore penuriæ. 1. 394. 50.

DIVITES compelli possunt ad dandam elemosynam egentibus tempore magnæ famis, & necessitatis. 1. 597. 80. Idque maximè incumbit Sacerdotibus. 1. 597. 81.

Compelli possunt tam officio Iudicis, quàm conditione ex lege ad dandam elemosynam, saltem in casu vrgentis necessitatis; maximè ex eo quod superest proprio statui præsentis, & futuro. 1. 371. 54. & n. 55.

Teneatur ex lege Christi, & Evangelij dare elemosynam pauperibus. 1. 370. 46. & 47.

Et quidem sub pœna peccati mortalis ex superfluis, licet necessaria sint ad statum proprium, quando concurrat extrema necessitas proximi; Et si concurrat grauis, & vrgens, non autem extrema necessitas, adhuc tenetur de ijs, quæ sibi, & suis superfluum secundum proprium statum facere elemosynam. 1. 370. 48. Vide n. 51. & 52.

ET PIÆ largitiones non sunt differendæ ad finem vitæ. 1. 371. 53.

FACIENDA est de proprio, non de alieno. 1. 372. 64.

GABELLA non debetur pro rebus traditis pro elemosyna. 2. 173. 22.

MANVTENTIO pro elemosyna an ei competat, qui per plures annos illam recepit, remissuè. 1. 372. 62.

MATERIAM transientes, remissuè. 1. 372. 63.

OBLIGATIO dandi elemosynam cadit sub præcepto dilectionis proximi, & charitatis. 1. 370. 46.

PAROCHVS clanes capsulæ elemosynarum existentis in Ecclesia posita intra limites sum Parochiæ, & habente proprium Capellanum, seu Rectorem, retinere non potest. 1. 283. 72.

PRINCEPS cogere potest diuites avaros ad succurrendum pauperibus. 1. 371. 56.

STATVTVM Elemosynam, seu oblationem præstari mandans Monasterio, vel Pauperibus an possit, & quando possit reuocari, remissuè. 1. 372. 62.

Cætera. Vide OBLATIO. OBLATIONES. OBLATIONVM.

EMANCIPATIO.

DECENNIVM cum allegatione tituli sufficit ad inducendam tacitam emancipationem. 1. 361. 20.

FACTA absque decreto iudicis, etiamsi iuramento valida fuerit, non valet. 1. 361. 14. Vide ibi.

FACULTATE in folio data à Patre filio contrahendi, disponendi, & etiam legandi, aliæque faciendi tanquam Paterfamilias, non probatur emancipatio, & testamentum ab ipso conditum non valet. 1. 361. 17.

FILII ut valeat, requiritur quod fiat coram Iudice, vel Magistratu, & quidem competente. 1. 361. 12.

FILIVS actione iniuriarum agere non potest contra Patrem cum intolerabili iniuria afficientem, sed potest implorare officium Iudicis, ut illum cogat ad emancipandum. 1. 304. 10.

IYDEX competens pro validitate emancipationis dicitur habito respectu ad Patrem emancipantem, ita ut si Pater sit Laicus, Iudex debet esse Laicus, & si Pater sit Clericus, Iudex debet esse Ecclesiasticus. 1. 361. 15.

MATERIA emancipationis. 1. 361. 28.

PRÆSUMITVR quoties filius diu seorsum habitauit à Patre negotiando. 1. 361. 18. Lim. num. 22. & n. 23.

QVASI possessio emancipationis absque cursu temporis sufficit ad sustinendum actum gestum inrer filiumfamil., & extraneum non inter eum, & Patrem. 1. 361. 27.

TEMPVS ad inducendam tacitam emancipationem quantum requiritur. 1. 361. 19.

TESTES deponentes aliquem se gessisse pro emancipato debent reddere causam scientiæ peractus differentes. 1. 361. 21.

VIGINTI anni absque allegatione tituli sufficiunt ad inducendam tacitam emancipationem, quando Filius per tantum temporis habitauit seorsum à Patre negotiando. 1. 361. 19.

EMPHYTEVSIS.

ILLEGITIMI possunt inuestiri de Bonis Emphyteuticis Ecclesiæ, & valet inuestitura. 1. 516. 51. Decl. n. 52.

Etiam legitimati non succedunt in Emphyteusi ecclesiastica. 1. 515. 50. Decl. ut ibi.

Succedere possunt in bonis existentibus extra Statum Ecclesiasticum. 1. 516. 53. Vide n. 57.

Sunt capaces Emphyteusis ecclesiasticæ transitorie ad Extraneos. 1. 516. 51.

Cætera. Vide BONÆ, veti. Emphyteutica. FILII ILLEGITIMI.

EMOLVMENTA.

Vide TABELLÆ.

EMERE. EMPTIO.

CONSANGVINI, & Affines cogendi sunt ad emendum bona Debitorum Communis. 1. 85. 13.

PROHIBERI potest nè Forenses emant viualia donec lapsa sit certa hora, vt interim Ciques, qui onera Ciuitatis sustinent, possint sibi ipsis prouidere viliori pretio. 1. 689. 9.

PROHIBITA emptione frumenti certo generi personarum committitur fraus, si occulte, & ciam per interpositam personam suppresso illius nomine ematur. 1. 599. 97.

PROHIBITVS emere non potest acceptare rem titulo donationis, occultando verum contractum. 1. 599. 99.

VERMICELLARIIS, Passiceriis, Alibergatoriis, ac alijs prohibitum est emere frumentum, hordeum, & blada in Foro Campi Floræ Urbis, aut in Naui. 1. 599. 98.

EMPTOR.

POSTERIOR, cui res tradita fuit, præfertur anteriori emptori. 1. 493. 3. Lim. varijs modis, de quibus n. 5. 6. 7. 8. 9. & 10.

REIFVRTIVÆ ad quid teneatur in conscientia. 1. 479. 16.

An pretium solum repetere possit à vero Domino, cui rem restituit. 1. 479. 15.

An, & quando, & qua pœna piccendus sit, remissuè. 1. 479. 14.

SCIENTER emens rem furtiuam, incidit in criminis suspicionem. 1. 266. 6.

ÆMVLATIO.

ÆDIFICARE ad emulationem, vide ÆDIFI-CARE.

IN ACTIONIBVS virtuosus est utilis, & laudabilis etiam in animalibus irrationabilibus. 2. 208. 31.

EPISCOPVS.

ABBATIA Nullius, & extra Diocesim: potest visitari: idem ab Episcopo viciniore, quam ab Abbate Commendatario. 1. 110. 23. Vide ibi.

ABSOLVERE potest excommunicatum ob leuem Clerici percussorem etiam ad forum contentiosum deducam. 1. 461. 14.

Percussio leuis, & quam grauis dicatur ad hoc, ut Episcopus possit absolvere ab excommunicatione Clerici percussorem, remissiuè. 1. 461. 15.

Percontans Clericum se defendendo, si excesserit moderamen inculpatæ tutelæ, licet incurrat excommunicationem ratione excessus, tamen non tenetur adire Sedem Apostolicam, pro obtinenda absolutione, sed potest absolui ab eius Ordinario. 1. 461. 13.

COADIUTOREM habens, nihil agere potest sine consensu illius. 1. 227. 8.

COGNOSCERE debet omnes controuersias inter Ecclesiasticos, & Gabelarios, eorumque Officiales. 2. 227. 11.

COGNITIO an res extranea, & asportata spectet ad Ecclesiasticum pertinet ad iudicem Ecclesiasticum. 2. 180. 4.

COMPELLERE debet laicos ad delendum ab Æstimo, seu Catalis bona per Ecclesiasticos, & Ecclesias à Secularibus acquisita. 2. 167. 7.

CONDEMNARE potest in pœnam pecuniariam erogandam in usus pios, non in utilitatem Episcopi. 1. 498. 13. Vide, Decl. & Lim. vt num. 14. 15. 16. & 17.

ECCLÉSIA S. Hippolyti Fauntiz, quauis Parochialis non potest visitari ab Episcopo, ex quo ibi refidet Pater Generalis Ordinis Camaldulensis. 2. 110. 17.

FOEMINIS certa ornamenta sub pœna excommunicationis prohibere an possit. Vide *FOEMINIS*, vers. Episcopus.

FESTORVM dierum obseruationem. Vide *FESTIVI DIES*, vers. Episcopus.

NEGLIGENS in visitando Diocesim potest cogi per Archiepiscopum mediantibus censuris. 2. 109. 9.

NOTARIOS, etiam auctoritate Apostolica, Imperiali, & Regia creatos examinare potest, eosque idoneos non repositos, vel delinquentes in officio suspendere. 1. 199. 5.

POENAS sibi applicare an, & quando possit. 1. 498. 14. An locis pijs. 1. 458. 18. & nu. 15. 16. & 17.

PROMOVERI non debet ad Episcopatum, qui propriam domum gubernare nescit. 1. 23. 10.

RECTOR, & Magistratus perpetuus Ciuitatis est, ac locum Proconsulis tenet. 1. 657. 11.

STATUTA laicalia contra immunitatem Ecclesiasticam condita potest tollere, & abrogare, vel mandare sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda ea non esse obseruanda, vel cogere Statuentes, vt de libro Statutorum illa cassent mediante iuratori abrasio. 1. 78. 10. Non suffragante simplici declarata.

tione Statuentium emissa in volumine statutorum, quod quicquid reperitur in eis contra libertatem Ecclesiasticam habeatur pro casto, & irrito. 1. 78. 11. Limita num. 10.

Declaratio Statuentium Ecclesias, & Ecclesiasticos non comprehendi statuto sufficit, quando ambigua est illarum comprehensio. 1. 79. 12.

STIPVLARI potest pro sua Ecclesia. 1. 348. 15.

STRENAS exigere, & ad illas soluendas an cogere possit Clerum. Vide *STRENÆ*.

VISITARE tenetur suam Diocesim, & intra quod tempus. 2. 109. 8.

Non potest Monasteria posita in eius Diocesi, in quibus viget Regularis obseruantiæ, sed monere debet Superiores, & quomodo. 2. 109. 13.

Potest Ecclesias Regularium quò ad respicientia curam animarum, & administrationem Sacramentorum. 2. 109. 15. Limita num. 17. & 18.

Potest Abbatis existentes intra limites suæ Diocesis, cum habeat intentionem fundatam ex iuris assensu. 2. 109. 10.

Ampl. primò procedere etiam respectu Abbatum Nullius. 2. 109. 11.

Ampl. secundò procedere etiã respectu membri, & Gracie alicuius Abbatis, quæ sit Nullius, vel Regularis, dum illi inferunt Sacerdotes, & Clerici seculares. 2. 109. 12.

Ampl. tertio procedere tam in concernentibus curam animarum, & Sacramentorum administrationem, si Ecclesiæ sint curatæ, quam in alijs extrâ curam, & administrationem Sacramentorum. 2. 109. 13.

Limita in Abbate habente vtramque iurisdictionem temporalem scilicet, & spirituales. 2. 109. 18.

VERVLANS præfertur in emptione piscis pro sui, & familiaris prerogatio. 1. 657. 11.

VICINIOR potest visitare Castra, & loca Nullius Diocesis, atque illorum Ecclesias seculares, non autem Abbatiam Regularem, licet seculari commendatam, ac Ecclesias Regulares, si eis à Regularibus inferuiatur. 2. 110. 24. Amplia etiam in Ecclesia Abbatie Regularis commendatæ exerceatur cura animarum, & Sacramentorum administratio. 2. 110. 29.

VICINIOR tanquam Sedis Apostolicæ delegatus potest visitare Abbatiam Nullius, & extrâ suam Diocesim positam. 2. 110. 20. Sed tenetur id expresse declarare. 2. 110. 21.

Et se continere intra limites visitationis, alioquin progrediens ad ea, quæ causæ cognitionem, & iudicalem indaginem requirunt nullitèr procedit. 2. 110. 22.

VISITATIONI, Interdictioni, & correctioni Episcopi subest exercetis curam animarum, siue Seculares, siue Regulares. 2. 110. 16.

EPISTOLA.

EPISTOLARVM origo, inscriptio, & modus tam antiquus, quam modernus cas transmittendi remissio. 1. 490. 22.

ÆQVI-

ÆQUITAS.

ALLEGARI potest tanquam lex secreta quotiens
lus scriptum aliquem casum non prospexit.

1. 370. 45.

CANONICA non habet certos terminos à lege
constitutos. 1. 368. 18.

EQVVS.

BRAVIVM non debetur illi, qui, si in cursu non
fuisse impeditus, illud habuisset, sed solum
ei competit adio contrà dolosè impedi-
entem. 2. 207. 26.

Nemini debetur, quando duo in cursu plurium
equorum perueniunt ad metam. 2. 207. 20.
Decl. num. 21.

Statuto disponente equo primo venienti deberi
brauium, si puer equitans in cursu ceciderit,
adhuc debetur brauium, si equus primò ve-
nerit, secus si verba Statuti dirigantur ad equi-
tantem. 2. 207. 28. Subdeclara num. 29.

CVRIT velocius, quando concurret emulatio
cum alijs secum currentibus. 2. 208. 30.

EQVO mortuo post aliquot dies sequuta eius
venditione, cuius damno cedat remissio. 1.
702. 4.

NON-CREBRIS verberibus extoret Equum
domandi peritus Magister, fiet enim formido-
losus, & contumax, nisi eum tactu blandien-
te permulserit. 1. 702. 1.

SCVTIER, seu famulus stabuli potest petere
aliquid pro capistro, seu fune, quando equus
venditur, vel donatur. 1. 702. 5.

SELLAM tradere non tenetur venditor equi,
qui cum emptori sine illa ostendit. 1. 702. 6.

EQVI EQVORVM.

COGNITIONIS equorum, & modi eos gubet-
nandi remissio. 1. 702. 3.

CVRERE faciens equos, qui sunt duri, & dif-
ficiles bucca, ita ut benè non possint regi, re-
tinentur ex damno illato, si alius fortior eos re-
tinuisset. 2. 207. 18.

Idemque procedit, si sciebat naturam equi, licet
fortior non retinuisset. 2. 207. 19.

CVRVS Equorum quotiens reiterandus, ex quo
duo ex multis perueniunt ad metam, tunc
illi duo tantum admittendi erunt exclusi
alijs. 2. 207. 22. Contrarium num. 24. Vide
num. 25.

In fello S. PETRI Apostoli fit. 2. 207. 15.

EQVI ad cursum publicum flagellis, non lignis
sunt sollicitandi. 2. 207. 17.

EQVOS cursuales olim Populi, & privati ale-
bant, & eniere tenebantur. 2. 207. 16.

EXCORIATIO Equorum in Vrbe ubi fieri de-
beat. 1. 713. 7.

Excoriator non est infamis, sed solum turpis, vn-
de eius Filij ab honestis Collegijs, & Opifici-
bus non sunt repellendi, sed admitendi. 1.
713. 8.

IMPEDIENS dolosè, vel cadere faciens pueros
currentes super equis ad brauium punitur
tanquam Legis violator. 2. 207. 27.

ERINNA docta, & sapiens femina fuit. 1. 94.
54.

ERROR.

COMMVNIS error facit ius. 1. 234. 14.

VNIUS Provincie non sufficit ad destruendum
Ius vniuersarum reliquarum gentium. 1.
95. 57.

ESCVLENTA.

ESCVLENTA, & poculenta accipiuntur à Iu-
dicibus Romanæ Curie in Festis Natalitijs.
1. 59. 50.

A Iudicibus vsque ad quam quantitatem accipi
possint. 1. 59. 52.

Iudices accipere possunt. 1. 59. 48. Vide num.
51. & 52.

Maximè quando Iudex nullum, vel tenue
salarium habet. 1. 59. 49.

Cætera. Vide XENIA.

ÆS INTRODVCTVM fuit sub Sernio Tullio.
1. 336. 2.

ÆSTIMATORES.

ACCEPTANTES electionem in eorum perso-
nam factam, cogi possunt mediante aggraua-
toria ad referendum; Secus si non acceptau-
erint. 1. 397. 11.

A PVBLICO deputati recusare non possunt præ-
stationem eorum operis, & si recusent; com-
pelli possunt ad acceptandum, & æstimand-
um. 1. 397. 10.

Deputati sunt adhibendi absque eo quod præ-
cedat electio Partium, & Iudicis. 1. 396. 8.

Et si vnicus à Publico fuerit deputatus, ille
sollus est adhibendus. 1. 397. 9.

COMMVNIS æstimant bona pupillorum ven-
denda, & bona Fisco deuoluta, seu confiscata.
1. 91. 15.

ELECTI postquam acceptauerint, iurare de-
bent, se bene fidelitèr, bona fide, & sine frau-
de æstimaturos. 1. 396. 12. Vide ibi.

Limita in æstimatoribus electis à Publico, qui
in principio eorum officij iurauerunt. 1. 396.
13.

Limita secundo, quando electi fuerunt à Par-
tibus. 1. 397. 14. Sublimia num. 15.

EXCEPTIO, quæ repellit Testem, potest repe-
llere æstimatorem. 1. 396. 2.

MASSARIA, seu Depositaria ad quid eligantur.
1. 91. 14.

PERITI probi, & inculpate vitæ, & omni ex-
ceptione maiores esse debent. 1. 396. 2.

ÆSTIMATORIS.

ELECTIO æstimatoris ad Indicem spectat,
quando Partes, vel altera earum est contumax
in eligendo. 1. 396. 4.

Peritoris æstimatoris ad Indicem spectat, discor-
dantibus duobus à Partibus electis, & ipsi
Partibus discordantibus, vel contumacibus
in electione. 1. 396. 5.

Citatio Partium requiritur, quando Iudex vult
denenire ad electionem Periti, vel Peritionis,
aliàs electio est nulla, & vitatur illius relatio.
1. 396. 6.

Sanatur tamen huiusmodi defectus citationis
mediante intimatione electionis sublecuta,
vel aliter inducta iudicialitèr sciencia in Par-
te, & non reclamante. 1. 396. 7.

Ccc 2

ÆSTI-

ÆSTIMATORVM,

ELECTIO fit à Partibus mediante Iudice . 1. 396. 3.

IVRAMENTVM à Petitis , & Æstimatoribus in Curia præstatur solùm in actu, quo relatio, & peritia in actis exhibetur. 1. 397. 16.

MATERIAM tractantes remissive. 1. 397. 30.

MERCES Æstimatoribus debetur. 1. 397. 17.

Debetur ab eo, cuius interest, vel ad cuius instantiam Æstimator deputatus fuit à Iudice, 1. 397. 18.

Teletur de tempore aperiitionis peritiæ. 1. 397. 19.

RELATIONES seu peritiæ exhiberi solent sigillatim, ne quis vti valeat ante solutionem, mæculis, 1. 397. 19.

VALOR probatur Æstimatorum iudicio. 1. 396. 1.

Æstimatoribus standum est circa revaloram, 1. 396. 1.

ÆSTIMVM,

Vide CATASTRVM.

ÆTAS,

CERTA stabilita est in omnibus humanis adibus. t. 17. 26.

EXACTOR.

LIBRVM conficere, illumque exhibere tenetur finito tempore sue exactiõis. 1. 148. 11.

Et neganti consecisse librum, vel illum perdidisse iuranti, non creditur. 1. 148. 12.

NEGLIGENS in exigenda pecunia publica à debitore Principis, versatur in lata culpa, & tenetur de proprio, non excusio debitore. 1. 143. 13. & 14.

NEGLIGENTIA Exactoris probari debet, cum diligencia præsumatur. 1. 143. 15.

Quomodo probetur, remissive. 1. 148. 16.

NON LIBERATVR indicando debitores exigendos, sed tenetur de non exactis. 1. 143. 17.

Declarare procedere, quando constitutus Exactorem ostendit nomina debitorum de tempore deputationis fuisse exigibilia, & ob culpam, & negligentiam illius effecta fuisse inexigibilia. 1. 148. 18.

TAXÆ viarum, Vide VIARVM vtr. Exalto- rum.

EXCOMMVNICATIO.

ABSOLVTIO ab excommunicatione. Vide EPISCOPVS.

ANIMAM principaliter affligit, sed affligit etiam corpus. 1. 445. 5. & 21.

CARCERATVS declaratorum excommunicationis euitare non poterit sub prætextu legitimi impedimenti ad comparandum. 1. 450. 53.

CONDITORES legum, & Statutorum contra Immunitatem Ecclesiasticam sunt excommunicati. 1. 78. 9.

DIFFERT à relegatione, & quare. 1. 445. 16. Vide num. 19. 20. & 25.

EST DE illis delictis, pro quibus potest contra Reum absentem ferri, & exequi sententia, 1. 445. 7.

EST GLADIVS spiritualis, quo quis separatur à communione Fidelium, & bonis spiritualibus Ecclesiæ priuatur. 2. 49. 133.

EXECVTIONEM affert in se statim, ac est fulminata. 1. 446. 23. Vide ibi.

FERRI potest ex causa leui, & graui, 1. 450. 61.

HOMO baptizatus, mortalis, & baptizanti subiectus solùm excommunicati potest. 2. 49. 134.

IMPEDIENTES, occidentes, vel percutientes per se, vel per alios, appellantes, vel recurrentes ad Romanam Curiam, excommunicantur. 1. 221. 7.

IMPOSITA in Constitutione Gregorij XV. la 30, asportantibus Aunonam à Statu Ecclesiastico immediatè subiecto ad Statum mediatè subiectum non incurritur ab extrahentibus pro necessaria sustentatione propria, & familiarum suorum vique ad nouam messem, 1. 613. 263.

Nec à Pauperibus, qui fasciculos spicarum in Agris religiosarum vnus diei labore collectos pro victu, & necessitate tantum sua diurna portans. 1. 618. 265.

Similiter nec à Religiosis Mendicantibus, qui Grauum, & alia similia pro elemosyna, data pro victu Conuentuum suorum colligunt. 1. 618. 264.

Item nec à Rusticis, & Pauperibus operariis, qui mercedem diuinam non nisi in Grano, aut aliis Aunonæ generibus consequi possunt, 1. 618. 265.

Et tandem nec ab ijs, qui ad Mercatos pullos, ouas, fructus, vel alia similia in parua quantitate ferunt, ad effectum ex pretio emendi Panem, Farinam &c. pro suo, & familiarum victu. 1. 618. 265.

LATA ob etiam differt ab illa lata ob contumaciam. 1. 445. 18.

NON EST proprie, quæ imponitur principaliter per diffinitiuam, sed potius per interlocutoriam. 1. 445. 6.

POENA medicinalis dicitur, vt excommunicati corrigantur. 1. 446. 27.

Equiparatur morti, deportationi, seu relegationi, habito respectu ad naturam delicti, per quod infligitur. 1. 451. 65.

PRINCIPALITER habet emendare. 1. 446. 21. Vide num. 25.

PROCVRATOR appellare potest à citatione, contra suum principalem executam ad dicendum causam quare non debeat excommunicari. 1. 445. 13.

RELEGATIONI equiparatur. 1. 444. 3. Contrarium num. 16. & 17. Vide num. 18. & 19.

SENTENTIA excommunicationis est diffinitiu. 1. 446. 25.

EXCOMMVNICATVS.

ABSOLVI ab Episcopo quando possit. Vide EPISCOPVS.

ÆQUIPARATVR deportato. 1. 445. 17. Decl. num. 18. Vide num. 19. & 20.

EXCO.

EXCORIATIO,

EQVORVM, & aliorum animalium, Vide *EQVI*.

EXCVSSIO,

CESSIONARIO præteritum regressum contra cedentem opponi potest exceptio excussio debitoris cessi, & illius fideiussoris. 1. 334. 20. Ampl. num. 21. Lim. num. 22. & 23.

CONTRA Camera non potest opponi exceptio excussio. 1. 333. 10.

DEBITORIS requiritur, quando agitur hypothecaria contra tertium possessorem pignoris. 1. 329. 8.

Principalis legitime facta dicitur, quando facta per duos Executores deputatos relatione non inuenisse bona, sed ex citatis omnibus interesse habentibus pronuntiavit discussionem legitime factam, etc. 1. 193. 13. Ampl. numer. 22.

Ad hunc effectum sufficit deputatio vnius Executoris, maxime in Tribunali A. C. 1. 193. 19.

Declaratio expressa iudicis excussioem fuisse legitime factam non requiritur, sed sufficit tacita mandando procedi ad ulteriora, vel relaxando mandatum contra fideiussorem. 1. 193. 20. Vide ibi.

EXCEPTIO excussiois an sit dilatoria, vel anomala, remissive. 1. 332. 1.

Ad quos effectus deducatur. 1. 332. 1.

Excussiois exceptio non competente, an saltem opponi valeat, quod propriis expensis, & periculo fiat, remissive. 1. 332. 12.

Non potest opponi, quando illi expressè fuit renunciatum. 1. 334. 16.

FACTA legitime dicitur, quando vnus, vel plures Executores à Iudice deputati reculerunt perquisuisse bona debitoris, illaque non inuenisse. 1. 336. 32.

Dicitur, vel saltem illius loco succedit præfixio termini ad indicandum bona debitoris, super quibus fieri possit executio, si intra terminum à Iudice præfixum non fuerint indicata. 1. 126. 34.

FIDEIUSSOR conuenienti non potest non excusari principali debitore, aliàs iudicium est nullum. 1. 334. 13. Limita num. 14. 15. 16. 17. 18. 19.

IN SALVIANO contra tertium possessorem intentato, admittitur exceptio excussiois debitoris. 1. 333. 8.

Contraria opinio in praxi est recepta, tanquam magis communis, & verior. 1. 333. 9. Maxime concurrente favore Creditoris clausula *Precaj, vel Constituti*, vel obligatione Camerali. 1. 333. 10.

Excussio debitoris non requiritur in iudicio Saluiani intentati contra debitorem debitoris. 1. 329. 9.

NON est facienda bonorum debitoris sitorum in loco diuerso, quamvis vicino, & sub eodem Principe. 1. 336. 37. Contrarium n. 38.

Bonorum debitoris existentiam in alieno Territorio, seu iurisdictione alterius Principis. 1. 136. 36.

NON REQUIRITVR, quando agitur contra

debitorem debitoris vigore obligationis Cameralis. 1. 329. 11.

NON REQUIRITVR, quando notoriè constat de eccoditione debitoris. 1. 330. 35.

OBLIGATVS in forma Camere non potest opponere excussioem. 1. 334. 16.

SENTENTIA interlocutoria super excussione, facta non requiritur. 1. 337. 40.

Contrarius concurrente dispositione particularis Legis, Constitutionis, aut Statuti prout disponit illud *Faentia*. 1. 337. 39.

SUPERFLVA est, quando notoriè constat debitorem non habere alia bona præter Salarium. 1. 336. 34.

VXORE agente contra tertium ex remedio Saluiani pro assecuratione suæ dotis ad vergentiam Viri ad inopiam, non requiritur excussio. 1. 336. 39.

Maximè concurrente clausula *Constituti*, & obligatione Camerali in Instrumento dotali. 1. 336. 32.

Bonorum Maritum opponi valeat Vxori, agenti contra tertium pro assecuratione dotis obvergentiam Viri ad inopiam. 1. 335. 24.

Bonorum Mariti, quando opponi potest Vxori, agenti contra tertium pro assecuratione suæ dotis, tunc requiritur plena probatio inopie illius. 1. 335. 25.

EXECVTIO.

BONA vnius exequi non possunt pro obligatione alterius. 1. 352. 17.

BOVES aratorij, aratra, alia instrumenta agriculturæ non possunt executari. 1. 231. 12. Ampl. n. 13. & 16. Vide num. 12. 14. 15. & 18. Limita n. 15.

Executio super bobus, animalibus, & instrumentis aratorijs fieri non potest pro quouis debito, etiam fiscali. 2. 87. 13. 18. & 25.

DIRECTA sententiæ potest fieri clasp decennio ad appellandum, etiamsi Aduertarius ignoret sententiam contra se latam, absque vimo attentatorum, secus verò obliqua. 1. 213. 45. Decl. n. 46.

DISCOOPERIRI non potest domus pro executione mandati, auferendo regulas, & redum. 1. 231. 2. Lim. n. 3.

DOMVM per vim non possunt Birruarij, seu Executores ingredi ad effectum faciendi executionem absque expressa licentia Iudicis, sed prævia citatione partis obtineri debet decretum Iudicis, & si per vim aperiarit, Executor facit iniuriam, & de vi tenetur. 1. 245. 77. 78. & 79.

Citari debet debitor ad tenendam portam apertam, alias videndum mandari aperturæ per vim. 1. 245. 78.

Executor aperiens per vim Domum debitoris absque licentia Iudicis facit iniuriam, & de vi tenetur. 1. 245. 79.

FACTA executione, in actione personali Debitor non priuatur dominio, & possessione bonorum executorum, minusque eorum fructibus. 2. 324. 6.

Super re stabili vigore mandati in actione personali, mittitur Creditor in eorum possessionem, & de tali actu fit instrumentum in loco execu-

executionis, seu tenet capta, quæ dicitur ex primo decreto . t. 324. 5.
FERIARVM tempore fieri an possit . Vide **FERIÆ**.
FERI debet primò super mobilibus, deinde super se mouentibus, postea super immobilibus, postmodum super nominibus debitorum, & tandem contra personam, t. 231. 7.
Facienda est prius super bonis mobilibus, & se mouentibus, secundo loco super immobilibus, tertio loco super nominibus debitorum, quarto loco executiunda sunt bona fideiussoris, & ultimò capitur persona debitoris . t. 332. 3.
 Quo ordine non seruato non resultat nullitas executionis, & subastationis, sed tantum inducitur grauamen, & iniustitia, per quam competit appellatio . t. 332. 4. Decl. n. 5. Lim. n. 6.
INSTRUMENTVM sententiæ in iudicatu transactæ habet paratam executionem . t. 239. 12.
IVRIS non inferit iniuriam . t. 76. 70.
NOMINA debitorum, seu eredita executati possunt ad instantiam Creditoris, ad effectum subastandi, & deliberandi, ac satisfaciendi Creditori . t. 335. 2.
Executionis super nominibus debitorum, & ereditis praxis, remissiuè . t. 328. 5.
NON POTEST fieri super illis, quæ in obligatione non veniunt . t. 231. 7.
OUES ad stercoreandum comparatæ non possunt in executionem capi . t. 231. 12.
PERSONALIS fieri potest nulla præcedente discussione bonorum, quando debitor est obligatus in forma Camere, vel Guarantigæ . t. 332. 6.
An verò istò casu conuentus possit opponere, quod suis sumptibus, expensis, & periculo excussio fiat remissiuè . t. 333. 12.
PRIVILEGIUM debitoris non pignorandis, & in executionem capiendis bona, & instrumenta ad agriculturam spectantia, non habet locum, circa ea, quæ ad culturam vinearum destinata sunt . t. 254. 4.
REI IUDICATÆ, quando petitur actione in factum, tunc requiritur libellus, & proceditur via ordinaria . t. 239. 13.
Officium ludicis pro executione rei iudicatæ debet implorari ab eodem iudice, qui tulit sententiam, & non ab alio . t. 239. 15.
*Petit*ur officio ludicis, & actione indicati, seu in factum . t. 239. 11.
Pro executione rei iudicatæ quomodo procedatur in Caria remissiuè . t. 239. 14.
Quando petitur officio ludicis non requiritur libellus, neque litis contestatio . t. 239. 12.
SVBHASTATIO vt fieri possit post factam executionem, quæ requiratur . Vide **SVBHASTATIO**.
SVPER arboribus fructiferis, aut alijs non cædis, non potest fieri executio, vt illæ seindantur, & scorsim à fundo vendantur . t. 231. 4.
SVPER armis, vestimentis, abiliamentis militaribus, & equo Militis non potest fieri executio . t. 233. 19.

SVPER bonis debitoris fit, vt creditor suum consequatur creditum . t. 67. 40.
SVPER pallio non potest fieri executio . t. 231. 5
 Vide, & decl. n. 10. & 11.
Pallium necessarium non censetur in illis locis, in quibus homines eo vti non solent . t. 231. 10.
SVPER stipendio Militum non potest fieri executio . t. 233. 20. Limita vt ibi . Sublimita, num. 21.
SVPER trabibus, ostijs, fenestris, alijsque domui affixis non potest fieri executio . t. 231. 2. Limita num. 3.
SVPER vestibus, & bonis mobilibus, & suppellectilibus ad vsum quotidianum destinatis, non potest fieri executio. Super lecto non potest fieri executio . t. 231. 5.

EXECVTORES.

Vide **BIRRPARIU** . **BIRRPARIIS**.

EXEMPTIO.

PRIVILEGIO exemptionis à solutione onerum concessio Vniuersitati, seu Collegio, censetur præiudicatum quoad soluentes pro illa vice tantum, non autem pro alijs vicibus, quibus Priuilegio vti volunt . t. 10. 48. Vide a. 175. 33.
 Cætera Vide **GABELLE**.

EXEQVATVR.

CONTRA heredem beneficiatum, qui docuit de Inuentario, licet de bonis inuentariatis praerogationem non reddiderit, non potest procedi executiuè, sed solum ordinariè, ita vt à relaxatione Exequatur competat appellatio suspensiva . t. 239. 17.

SIGNATVRA Iustitiæ aduersus exequatur relaxatum contra heredem, qui docet de inuentario, quamuis de bonis inuentariatis rationem non reddiderit, rescribit cum clausulis suspensiuis . t. 240. 19.

Et si iam deuentum fuit ad executionem per sonalem, rescribere solet *prævia excarceratione, si quid exequendum* . t. 240. 20.

PRÆFIGI debet heredi terminus ad docendum se adiuisse hereditatem cum beneficio legis, & Inuentarii, & de bonis Inuentariatis rationem reddidisse, quo elapso, & non docto de Inuentario, vel non reddita ratione de bonis Inuentariatis relaxatur Exequatur contra personam, & bona propria . t. 239. 16.

EXFRACTVS. EXILIVM.

SEDITIOSIS, & facinorosis hominibus dandum . t. 105. 1.

EXIGENS.

DEBITVM iam solum tenetur ad restitutionem actione repetitionis indebiti . t. 334. 1. Decl. num. 2.

PVNIRI potest pœna flellionatus . t. 355. 8. Decl. num. 10.

Amplia primò, etiam si solutio vigore rei iudicatæ facta fuisset . t. 355. 9.

Amplia secundo, quamuis sequuta non fuerit solutio, sed solum petitio . t. 355. 11. Contrarium ibidem. Vide ibi.

Cætera Vide **INDEBITI REPETITIO**.

EX-

EXPENSÆ.

CONDEMNATIO in expensis introducta est ad reprimendum temeritatem, & calumniam litigantium. l. 240. 28.

FISCVS victus non condemnatur in expensis. l. 241. 41. Vide ibi.

IN TAXATIONE expensarum habetur ratio sporialium, quæ victori à ludice fuerunt condonata. l. 65. 25. Decl. n. 36.

IVDEX, qui in sententia omisi condemnationem victi in expensis, parte petente potest per totam diem sententia latę supplere huiusmodi condemnationem. l. 140. 30.

IVDICES prætermissi condemnationem victi in expensis refundere tenentur de proprio. l. 240. 29.

IVSTA causa litigandi non attenditur in Curia Romana, ad effectum evitandi condemnationem in expensis. l. 241. 39.

Iusta causa litigandi, quænam dicantur remissive, l. 241. 38.

LEGITIMÆ reputantur illæ, quæ erogantur in Festis Patronorum, pro elemosynis, Sacrificiis pro impetranda pluvia, fuganda peste, fame &c. l. 207. 14.

PROMOTOR, seu Procurator Fiscalis excusatur à solutione expensarum. l. 241. 42. Decl. n. 43.

RESP. expendere potest in ludis, & scenis publicis. l. 36. 17. Decl. n. 16.

SYMPTVS excessivi, qui in occasione Consulatus fiebant, sublatis fuerunt à Marceliano, & postea moderati à Iustiniano. l. 37. 23.

VICTVS in expensis condemnari debet. l. 240. 28.

Amplia n. 31. & 32. Decl. n. 33. subdecl. n. 34. limia n. 35. sublim. n. 36. lim. num. 37. 40. & 41.

VLTIMÆ infirmitatis funeri æquiparantur, & habent eandem potestatem alijs creditoribus. l. 321. 10. Decl. n. 12.

Utrum quænam competat pro expensis vltimæ infirmitatis. l. 321. 11.

EXPERIENTIA.

INDIGET tempore. l. 17. 33.

PRVDENTIA requirit experientiam, quæ indiget tempore. l. 412. 14.

EXPOSITI.

Vide. INFANTES, Verf. Expositi. HOSPITALE.

EXTENSIO.

DISPOSITIO tendens ad removendas fraudes debet extendi etiam si macria sit odiosa. l. 150. 3.

EXTRACTIO.

ANIMALIVM, auri, argenti, armorum &c. materiam irascantes, remissive. l. 657. 2.

Adhibi prohibentis extractionem auri, & argenti ab Vrbe, & locis Status Ecclesiastici tenor. l. 657. 3.

ANNONÆ. Vide ANNONA.

CONCESSIO Extractionis frumenti cum privilegio, quod non possit illi derogari pro qua-

cumque vrgentissima necessitate quomodo intelligatur. l. 620. 282.

EXPORTATIONE frumenti prohibita censetur etiam prohibita exportatio Farinæ, & Panis. l. 599. 96.

EXTRAHERE incipiens frumentum tempore licito non potest puniri, si antequam extrahi de Territorio, seu Principatu superueniat Lex prohibita. l. 618. 267.

FRUMENTI. Vide FRUMENTVM. TRACTA.

PRIVILEGIUM extrahendi certam quantitatem frumenti intelligendum est, dummodò vsu habitantium superfit. l. 620. 283.

PROHIBITA extractio rei absque solutione, an, & quando res reperta in via, sed adhuc non extracta extra locum, seu Territorium ceciderit in commissum. l. 618. 268.

PROHIBITIO à Barone facta tempore Messium, ne aliqua Grana absque eius licentia extrahantur à Territorio valet. l. 616. 241.

Extrahendi certa bona, & tes à Principatu, Regno, Ciuitate, vel Territorio iudicatur fauorabilis, & fieri valet. l. 657. 1.

Extractionis Annonæ non est faciendi ad commodum solius Principis, ad effectum scilicet extorquendi aliquod emolumentum pro licentia, & facta est irrationabilis. l. 616. 244.

Extractionis frumenti facta ab inferiore ea intentione, vt pro licentia extrahendi aliquid exigat, lapit noui vctigalis institutionem. l. 616. 243.

TERMINVS extractionis faciendæ præfigi debet in Tracta. l. 622. 297.

Cætera. Vide ANNONA. FRUMENTVM. TRANSPORTATIO. TRACTA.

F

FABRI LIGNARII.

POSSVNT retinere in via publica lignamina pro eorum exercitio, dummodò illius vsus non impediatur. l. 277. 7.

FABRILA Romana in sacris scripturis versatissima fuit. l. 95. 59.

FACTOR.

DICITVR, qui incumbit prædijs rusticis, vt illa diligenter colantur, & fructus exinde colligantur, & custodiantur, ac ne iura Domini vsurpentur, vel negligantur. l. 332. 1.

GENERALIS exigere debet. l. 133. 2.

IMPENSA Factoris tanquam necessaria bonificanda est. l. 133. 4.

LIBER Factoris an, & quando probet, remissive. l. 133. 7.

MONIALIVM absque speciali mandato non potest Monasterio præiudicare, & trouendendo censum, vel illius fructus reducendo. l. 133. 5. Limira n. 6.

SALARIVM, & impenfa Factoris spectat ad Dominum. l. 133. 3.

FACULTAS.

INCERTIS calibus concessa, censetur in alijs denegata. 2. 100. 12.

FALCO.

FALCONEM domesticum occidens furtum committit, & poena furti puniendus. 1. 375. 44.

FALSI CRIMEN.

COMMITTITVR, vel in persona, vel verbis, vel scripto, vel abusu. 1. 489. 5.

CONTINET in se nonnulla specialia, de quibus ibi remissive. 1. 489. 4.

EST dolosa veritatis immutatio in alterius praedicium facta. 1. 489. 1.

MAIUS homicidio, adulterio, & veneficio. 1. 489. 2.

FAMAM, & statum hominis vituperat. 1. 489. 3.

HORRENDVM, enorme, & abominabile reputatur. 1. 489. 2.

POENA criminis falsi ex dispositione iuris communis, remissive. 1. 489. 9.

Ex dispositione *Benemeritorum Generalium Statutis Ecclesiastici*, quæ sit. 1. 489. 10.

PONDERIBVS, & mensuris falsis vtens. Vide *MENSURIS*, & *PONDERIBVS*, vel. *Falsis*.

PRODUCENS instrumentum, vel aliam scripturam falsam, eaque vtens subiacet poenæ criminis falsi, qualiter vero puniatur, vide ibi remissive. 1. 491. 23.

Scripturam falsam potest interrogari an vti valeat pro bona, vera, legali, & non falsa, & teneatur respondere, modum autem respondendi, & declarandi vide ibi remissive. 1. 491. 24.

FALSITAS.

ADDITIO in margine, & folium in libro actorum non importat falsitatem, quando ita de stylo praticatur. 1. 417. 16.

FALSITATEM committens in priuata scriptura, quæ de per se non probat, vt in proprio libro rationum an poena falsi puniri valeat, remissive. 1. 489. 8.

FAMES.

ASSIMILATVR igni, cui nemo resistere potest. 1. 588. 9.

FLAGELLVM DEI est. 1. 588. 12.

MAIOR est pestilentia. 1. 588. 7.

NIHIL Populo horribilius, vel miserabilius, ac perniciosius. 1. 588. 5.

PESTIS terribilissima dicitur. 1. 588. 6.

VLTIMVM supplicium humanorum malorum est. 1. 588. 8.

FAMIGERATORES.

FAMIGERATORES vulgo nuncupati *Menanti* quibus penis puniuntur. 1. 534. 20.

FAMILIA. FAMILIÆ.

FAMILIA dicitur, quæ simul habitat. 2. 264. 56.

FAMILIÆ diuitiarum praesidio destitutæ sordescunt. 1. 306. 2.

REIPUBLICÆ interest conseruatio familiarum. 1. 306. 2.

FAMVLA.

CAVPONVM famulæ inhonestæ præsumuntur. 1. 681. 117.

FAMVLVS.

FVRTVM Domino committens, quæ poena puniatur. 1. 478. 11.

PROICIENS aquam putridam per fenestram. Vide *IMMUNDITIÆ*. vel. *Famulus*.

Cætera. Vide *DOMINVS*.

FARINA.

FARINÆ quantitas ex Rubro frumenti. 1. 605. 152.

FASCINÆ.

DESTINATÆ ad cremandum sunt fructus Sylvarum. 1. 129. 7.

FECIALES.

FECIALIVM Officium erat custodire ne alicui confederatæ Vrbi bellum à Romanis iniustum inferretur, & si fortè ab alijs federa violarentur repetere res, & si non redderentur bellum decernere. 2. 294. 5.

NUMA POMPILIUS secundus Rex Romanorum constituit Collegium Fecialium. 2. 294. 4.

FÆCIS.

COMBVSTIONE generatur fætor in Ciuitate, & idè prohibetur. 1. 701. 1.

COMBVSTIO hodiernis temporibus non prædicatur in Ciuitate Fanentia. 1. 701. 2.

FÆMINÆ.

APVD Aethiops solæ regebant, iudicium ferebant, & leges promulgabant. 1. 94. 53.

AMANT familiam, & agnationem filiorum suorum per masculos conseruari. 1. 317. 6.

CONSVMVNT maiorem partem temporis in curiosiorum earum cultu. 1. 96. 67.

DEVOTIONEM, & pia opera colentes non obstantibus exercitijs temporalibus. 1. 98. 78.

DOCTÆ, & sapientes plures recensentur. 1. 95. 55.

EXCLVDVNTVR ab Officijs ciuilibus, & publicis, & quare. 1. 94. 51.

EXCLVSÆ à Statuto, donec, quamdiù, vel quousque masculi extent reintegrantur illis deficientibus. 1. 308. 16.

Cum qualitate dotationis, an censeantur exclusæ, tam ab hereditate dotantis, quam aliorum, remissive. 1. 311. 38.

DESCENDENTES ex feminis reintegrantur ex propria persona deficientibus masculis, quia Statutum excludit temporaliter tam feminas, quam earum descendentes, dummodo ipsi descendentes iam essent concepti de tempore obitus eius, de cuius hereditate agitur. 1. 308. 16.

IPS reintegrantur ad successionem competens femina temporaliter exclusis à Statuto, antequam transierint ad suos heredes remissive. 1. 308. 16. Cætera. Vide *STATVTVM*.

GRAMATICAM feminae olim legebant, & inde audaciores fiebant. 1. 95. 62.

HONESTAS. Vide *MYLIERIS*. vel. *Honestas*.

INHONESTAS. Vide *INHONESTAS*.

LIBERALIBVS artibus feminae antiquitùs instruebantur. 1. 95. 62.

MENDACES, fallaces, peritæ, dolosæ, & mutabiles iudicantur. 1. 540. 10.

MERETRICATVS feminae. Vide *MERETRICATVS*.

SCHOLAS apud Athenienses frequentabant. & ad publicas disceptationes, & consultationes consuebant. 1. 94. 53.
SEPELLIENDÆ non sunt, ut libidine non concitentur viri. 2. 45. 86.
SVNT fragilis consilij, lubricitatis, voti, & secreti. 1. 94. 51.
TESTES esse non possunt in criminalibus, & quare, sed eorum depositio sufficit tantummodo ad instructionem iudicis, & ad inquirendum. 1. 345. 3. Limita n. 6. 7. & 8.
VESTEM cum cauda deferentes damnantur. 1. 97. 74.
Cetera. Vide *MYLIER & C.*

FÆMINARVM.

ABVSVS fœminarum comparandi in publicum humeribus, & brachijs nudatis, ac pectore discoverto vbera monstrando damnatur. 1. 98. 7.
ETIAM Matronarum conueniens est domi colum, lanam, telam, linnam, fulumque in exercitio ponere. 2. 215. 4.
IMPERIVM inter causas calamitatum recensetur. 1. 94. 51.
ORNAMENTA quæ sint. 1. 95. 64.
ORNATVS peccaminosus quando dicatur. 1. 100. 93.
VANITAS, ambitio, luxus, otium, & libertas conuersandi damnatur. 1. 96. 70. & num. 71. & 74.
Cetera. Vide *LXXVS*;

FÆMINIS.

DOCENDI exercitium fœminis permitti non debet, & quare. 1. 96. 65.
DOCENDI publicæ munus, & assuendi Gradus fœminis est prohibitum. 1. 94. 52.
EPISCOPVS prohibere an, & quando possit mulieribus sacre Diocesis certa ornamenta, ac excessiua vestimenta tam in publicum, quam in Ecclesijs, & Locis sacris sub pena excommunicationis. 1. 100. 90.
EXTINCTA fuit in fœminis illa virilitas, & studium artium liberalium, incumbendo solum familiarum decori mediantibus orationibus, bonisque moribus. 1. 95. 64.
INHONESTVM est fœminis verlarum promiscue cum Viris. 1. 96. 69. & 78.
OFFICIVM Magistratus, iudicis, Arbitri, Procuratoris &c. fœminis est interdictum, & quare. 1. 94. 51.
SACRAMENTVM Pœnitentiæ, & Eucharistiæ denegari potest mulieribus incedentibus cum ornatu peccaminoso. 1. 100. 91.
STVDIVM artium liberalium in fœminis damnatur, & quare. 1. 96. 66.

FENESTRA.

Vide *MFRQ.* vers. *Fenestra.*

FERAGOSTO.

ORIGINEM vnde traxerit. 2. 71. 39.

FERIÆ.

ATTENTATA reuocari possunt tempore feriarum vindemiarum, & messium. 1. 280. 45.
EXACTIO, tam publicorum, quam priuorum debitorum fieri non potest in honorem Dei. 1. 278. 29.

EXCEPTIO feriarum, quæ non fuit opposita, in vno, vel pluribus actibus, potest allegari in alijs frequentibus actibus. 1. 277. 15.
EXECVTIO in diebus festiuis ex deuotione, fieri non potest. 1. 279. 30. Contrarium, num. 31.
Mera, & nuda sententia, & rei iudicatz fieri potest in diebus feriatis in honorem Dei. 1. 278. 26. Limita numer. 27. Contrarium, num. 29.
Peccatum mortale committitur si absque imminenti periculo fiat executio in diebus feriatis in honorem Dei. 1. 278. 28.
Vigore mandati Inspicionis fugæ fieri potest, etiam in diebus feriatis in honorem Dei. 1. 278. 23. Amplia n. 24.
EXECVTIONES fieri possunt tempore feriarum messium, & vindemiarum. 1. 280. 47.
IN CAUSA alimentorum futurorum, non autem prætorum potest procedi non obstantibus feriis. 1. 277. 19. Limita n. 20.
IN CAUSIS miserabilium personarum procedi potest etiam in diebus festiuis. 1. 279. 42.
Pistorijs, nempe an Pectores faciant bonum panem, procedi valet in diebus feriatis etiam in honorem Dei. 1. 278. 29.
Pœnitentiarum procedi potest in diebus feriatis occasione messium, & vindemiarum. 1. 280. 49. Decl. num. 50.
INDICVTVR aliquando per Statutum in arbitramentis. 1. 277. 6.
IN HONOREM DEI quare instituta sint. 1. 276. 2.
INSTRVMENTA celebrari possunt diebus festiuis etiam cum iuramento, & num. 40. 1. 279. 38. Contrarium num. 39. Decl. num. 41.
IN VTILITATEM hominum institutz fuerunt, quales sunt illæ messium, & vindemiarum. 1. 276. 3.
IUDICIALIS actus exerceri non possunt tempore feriarum sub pena nullitatis, & quare. 1. 277. 7.
LAVDVM ab Arbitratoribus ferri potest in diebus feriatis in honorem Dei. 1. 279. 35.
MANDATA ciuilia non possunt exequi in die Dominico, non obstante rescripto Summi Pontificis facta dequirere in giorno di Festa. 1. 279. 34.
Exequi non possunt in Vrbe in diebus festiuis absque Exequatur iudicis, quod non conceditur, nisi præulo speciali rescripto Summi Pontificis; ita ut non sufficiat simplex remissio Memorialis facta iudici per Pontificem. 1. 279. 32.
OFFICIALIS Vrbis præstant iuramentum etiam die feriato. 1. 27. 50.
NECESSITATIS, vel pietatis causa concurrente permitti sunt actus, non obstantibus feriis, etiam in honorem Dei, & Sanctorum. 1. 277. 16.
OPERA mechanica exerceri possunt in diebus festiuis ex deuotione. 1. 279. 31.
POSSESSIO capi potest diebus festiuis. 1. 279. 36. Decl. num. 7.
Potest pendebitis feriis, indicis per Visitationem

nem gratiosam, ut puta occasione *Natalitatis, & Resurrectionis Domini Nostri*. 1. 279. 36. Decl. ut ibi.

RENVNGIARI non potest feriis indiſis in honorem Dei, Beatæ Virginis, & Sanctorum, nec repentinis. 1. 277. 10. & 11.

Poteſt feriis indiſis pro commoditate, & utilitate hominum tam expreſſe, quàm tacite. 1. 277. 12.

RENVNCIATVM cenſetur feriis ab eo, qui petit ſententiam ferri. 1. 277. 13.

Cenſetur feriis, dum Parte præſente, & de illis non opponente, lata ſuit ſententia. 1. 277. 14.

RENVNCIASSE cenſetur feriis, qui de illis non excepiſt. 1. 277. 13.

REPENTINÆ dicuntur, quas ſolus Princeps indicare poteſt. 1. 276. 4.

Indici ſolent, vel ob res proſperè geſſas, vel in honorem Principis, vel quando naſcitur illius Filius, vel quando Vixitrem ducit, vel quando venit de nouo ad Ciuitatem, vel in die ſumæ Coronationis, vel propter gaudium victoriæ, vel propter publicum luctum, & ſimilia. 1. 276. 5.

SENTENTIA lata tempore feriarum eſt nulla, 1. 277. 8. Decl. n. 9. Ampl. n. 10.

SVNT temporis internallum, per quod quis ratione ſolemnitatis, vel alia ratione à foro eximior. 1. 276. 1.

TESTES examinari, & interrogari poſſunt in diebus feriatis in honorem Dei, & Sanctorum. 1. 278. 21. & 22.

Inire non poſſunt diebus feriatis in honorem Dei, & Sanctorum. 1. 278. 22.

TVTOR, & Curator dari poteſt non obſtantibus feriis in honorem Dei, & Sanctorum. 1. 277. 17. Decl. n. 18.

VINDEMIARVM, & meſſium feriz, quanto tempore durent. 1. 280. 43.

Non ſuffragantur illis, qui in eis non ſunt occupati. 1. 280. 45. Contrarium n. 46.

Tempore indiſitæ ſunt feriz in foro. 1. 279. 43. Limita in Vibe. n. 44.

Cætera. Vide **FESTIVI DIES. FESTORVM**.

FESTINA.

FESTINA, torneamenta, ac alia iſtius ſignæ poſſunt fieri in ingreſſu Præſidis in Prouincia. 1. 36. 13.

FESTIVI DIES.

ADVOCATI, Procuratoris, Medici, & Condonatoris exercitum fieri poteſt diebus feſtiuis. 2. 210. 49.

AGASONIBVS, & alijs inmentorum Veſtoribus, ſeu mercinam conductoribus, bainis, & alijs huiusmodi ſeruientibus, ac miniſtris licet ſarſinas, & onera nundinatum caſſa, exonerare, & deponere, Incepitque iter proſequi, non autem iumenta onerare ad iter de nouo incipiendum. 2. 213. 26.

AGROS Eccleſiæ colere in diebus feſtiuis non licet, lapides portare ad Eccleſiæ fabricam, camque edificare non licet diebus feſtiuis. 2. 214. 33!

AROMATARIIS permiſſum eſt medicamenta quęcumque conficere diebus feſtiuis, dummodo tunc præſtanda ſint inſirmo. 2. 213. 29.

BARBITONſORES exercere poſſunt eorum artem diebus feſtiuis. 2. 213. 30.

CIVES, & præſertim Conſiliarii debent in feſtiuitatibus Sanctorum Proſectorum Ciuitatis expurgare animam à peccatis mediantribus ieiunijs, & Sacramentis Penitentis, & Eucharistiæ. 1. 11. 52.

COMESATIONES prohiberi an poſſint per Episcopum in diebus feſtiuis donec Sac. Conſiones ſunt, & facta ſit elenatio Sanctiſſimi Sacramenti in Miſſa maiori pœna excommunicationis. 2. 213. 28.

DIES Dominicæ eſt de iure humano Eccleſiaſtica. 2. 212. 22.

EPISCOPIVS nundinas, & mercatus fieri in die feſtiuo prohibere poteſt. 2. 212. 24. Vide 210. n. 5. & 26. eum ſeqq.

Conſuetudo petendi nundinas, & mercatus eſt rationabilis, & quare. 2. 212. 25.

Prohibere non poteſt in die feſto emptiones rerum ad victum illius diei ſpectantium, dummodo non emantur, & vendantur in hora ex iuſta cauſa ab eo prohibita iuxta reſolutionem Sac. Congregationis, de qua 2. 212. 25. & 26. Vide num. 28.

FOENVM ſecare, & recolligere die feſto an liceat. 2. 212. 25. & 26.

FRUMENTVM, & alios fruſtus recolligere an liceat die feſto. 2. 212. 25. & 26.

IVRAMENTVM in iudicio interponi non poteſt diebus feſtiuis. 2. 210. 5.

LABORERIA in diebus feſtiuis quędam ſint permittenda. 2. 212. 25. & 26.

MERCATVS feſtiuis diebus fieri non poſſunt. 2. 210. 5. Contrarium n. 20. eum ſeqq. Vide hic ſupra. verſ. Episcopos.

OPERATIONES, quę verſantur circa cultum Diuinum, proũt deſerre Crucem, & Imaginem Sanctorum in Proceſſionibus, Campanas, Organa, & alia inſtrumenta ſonare, Eccleſiam mundare, & Paramentis ornare &c. ſunt permiſſæ diebus feſtiuis. 2. 214. 32.

PAUPERIBVS ex iuſta cauſa neceſſitatis petiſſum eſt exercitium operum ſeruiliũ in diebus feſtiuis, recepta mercede. 2. 213. 31. Vide ibi.

PVELLÆ diebus feſtiuis ad fugiendum otium abſque inenſu peccati poſſunt exercitio artis lane incumbere. 2. 235. 8.

TABERNACULI exercere poſſunt diebus feſtiuis eorum artem. 2. 212. 27.

VINDEMIARE an liceat die feſto. 2. 212. 25. & 26.

Cætera. Vide **FESTIVÆ**.

FESTORVM.

OBSERVATIO conſiſtit in auitulatione Miſſæ, & in abſtinendo ab operibus ſeruilibus. 2. 210. 2.

Conſiſtit in exteriori Dei cultu, & in ceſſatione ab operibus ſeruilibus. 2. 210. 1.

In Europa obligat à media nocte vſque ad alteram mediam noctem. 1. 272. 18.

Quæ ad electionem dici, & quò ad tempus viginti quatuor horarum est de iure positum, & legis humanæ Ecclesiastica, non de iure naturali, & Diuino. 2. 373. 21.

OBSERVANTIAM, celebrationem, originem, Ritus, Officia, Orationes, Hymnos, Commemorationes, Missas &c. remissiuè. 2. 314. 43.

Cætera. Vide FERIE.

F O E T O R.

EX FOETORE aer corrumpitur, & passus generari valet. 1. 691. 1.

ÆSTIVO tempore prauus odor à calore relatur. 1. 691. 2.

PRAVVS odor hyberno tempore restringitur. 1. 691. 2.

Cætera. Vide LINYM. IMPONDITIÆ. LETAMEN.

F E V D V M.

BONORVM feudalium appellatione veniunt etiam bona feudalia rustica nullam iurisdictionem annexam habentia. 1. 677. 87.

FEVDVM, & emphyteusis Ecclesiastica concedi non solet, nec debet inhonestis Mulieribus tanquam Ecclesiæ odiosis. 1. 673. 69.

IURISDICTIO non est de substantia feudi. 1. 677. 87.

VOCATVS ad Feudum occidens possessorem, illius redditur incapax succedendi. 1. 483. 11.

F I C V S.

STATVTVM puniens damnum dantem non comprehendit eum, qui comedit ficus ad Solem positos. 2. 31. 11. Decl. num. 12.

F I D A.

ANIMALIA donata à Patruo forensi Nepoti Infanti in Vrbe nato tenentur ad Fidam maiorem. 2. 36. 41.

Empta per maritum Forenses ex pecunijs dotalibus favore vxoris Romanæ originariæ tenentur ad Fidam maiorem. 2. 36. 41.

BARONES exigentes Fidam pro bobus per Vassallos ab Exteris conductis pro cultura terrarum reddititarius grauant. 2. 38. 52.

BOVES aratorij laborantes in proprijs Tenuris, aut in proprio laborerio non tenentur soluere Fidam. 2. 38. 50. Contrarium quando in proprio laborerio actu non laborant numero 53. vel numerus est excessiuus num. 59. Vide ibi.

CARDINALES tenentur ad solutionem Fidæ. 2. 37. 47.

CIVES, & Incolæ Urbis æstiuo tempore transmittentes eorum animalia ad Montes intra districtum positos non tenentur ad solutionem Fidæ. 2. 38. 49.

Ex privilegio tenentur ad solutionem Fidæ maioris, prout Forenses. 2. 35. 35.

CLERICI, & Ecclesiastici personæ tenentur ad solutionem illius Fidæ, quæ sit pretium herbarum, non Vectigal. 2. 38. 48.

Quicunque tenentur ad solutionem Fidæ pro co-

rum animalibus. 2. 38. 48.

CONDVCENTES animalia in Dohanam ad pascendum tenentur solum ad solutionem. Fide Cameræ, seu eius Dohanerio. 2. 34. 27.

DEBETVR iuxta dispositionem Statuti, Constitutionum, & Consuetudinis loci. 2. 39. 60.

DESCRIPTIO Fide remissiuè. 2. 32. 12.

EQVÆ triturantes proprium frumentum non tenentur ad solutionem Fidæ. 2. 38. 50. Contrarium quatenus actu in proprio laborerio non laborant num. 52. vel numerus est excessiuus num. 59. Vide ibi.

EST VECTIGAL impositum super animalibus. 2. 32. 6.

Est impositio debita Principi pro animalibus pascensibus in pascuis alienis. 2. 32. 8.

Est pretium illius seruitutis, ac earum commoditatum, quæ à Principe dantur Pastoribus in fundo manendo. & redeundo cum eorum animalibus à pascuis. 2. 32. 7.

FORENSES circa solutionem Fidæ dicuntur etiam Cives cum privilegio, vel ex domicilio. 2. 36. 38.

Intra Districtum, seu Prouinciam Urbis habitantes maiori parte anni non tenentur ad solutionem Fidæ maioris; Et eo magis si iuxta contraxerunt domicilium. 2. 37. 45.

Non eximuntur à solutione Fidæ maioris ob fiducias assignationes, aliasque simulationes. 2. 36. 41.

Solunt Fidam ad rationem iuliorum sexaginta sex pro quolibet centenario animalium minutorum, & iuliorum duorum pro quolibet bellua magna, addito in totum alio iulio pro quadam gabella applicata Populo Romano. 2. 36. 38.

FRAVDÉS circa solutionem Fidæ quomodo existunt remissiuè. 2. 34. 28.

INHIBITIONES Fidæ expediuntur tam ab Assessore Dohanerij, quam ab Eminentissimo Camerario, Illustrissimo Dohanarum, & Græfice Præside, ac à DD. Consulibus Agriculturæ. 2. 41. 72. Vide numero 97.

Cætera. Vide INHIBITIONES.

IN REGNO Neapolitano Fida nuncupatur etiam *Dohana Atenepecundum*, ac *Vestigal Pecuarium*. 2. 32. 6.

IVS FIDÆ, & Disfidæ est de dominio Feudi. 2. 39. 65.

MANVTENTIO datur existenti in quasi possessione percipiendi Fidam pro animalibus aliqua pascua intrantibus. 2. 39. 62.

OMNES, & singuli etiam Prouinciales pascuorum Urbis, Campaniæ, Maritimæ, & Patrimonij quomodolibet subiecti pro quibusuis animalibus etiam Porcis in pascuis alienis pascensibus, siue intra stangam, siue extrâ eam, ad solutionem Fidæ tenentur. 2. 36. 37.

Exeunt cum animalibus à proprio territorio, & se conferentes ad pascendum in territorium alterius Castri, seu Terræ eiusdem Stra-

tus, seu Principatus tenentur ad solutionem Fidei. 2. 37. 46.

PONTIFICES inuigilarunt, ne Fidei redditus diminuerent. 2. 33. 16.

PRIVILEGIA Fidei non suffragantur pro paruo numero Animalium affidatorum. 2. 42. 74.

QUANTITAS Fidei in Regno Neapolis. 2. 32. 14.

REDDITVS Fidei numeratur inter primarios Reu. Cameræ Apostolicæ. 2. 32. 15.

REV. CAMERÆ, & pro ea Dohanetio soluenda est in Statu Ecclesiastico, non autem Baronibus Feuda, & bona intrâ Dohanam possidentibus. 2. 39. 63.

ROMANI originarij soluunt Fidem ad rationem Iuliorum duodecim cum dimidio pro quolibet centenariio belluarum minutarum, & medietatis vnius iulij pro quolibet bellua magna, ac vltierus iulium vnum pro gabelia applicata Populo Romano. 2. 36. 39.

ROMANORVM tempore erat veltigal Fidei cognitum, ac exigebatur. 2. 32. 9.

STATVS Ecclesiastici differt à Fida Regni Neapolitani. 2. 32. 12. & 13.

TAXA Fidei alterari non potest, alijs Vassalli grauantur. 2. 39. 61.

TENVTÆ, & loca comprehensa in Dohana Patrimonij, seu Fidei, quæ sint remissuæ. 2. 35. 33.

VECTIGAL Fidei in Regno Neapolitano confirmatum, & respectiue ampliatum fuit à Regibus. 2. 32. 10.

VERICES, *Castrati* nuncupati, qui vltra duos menses intrâ Dohanæ pertinentias permancut tenentur ad solutionem Fidei. 2. 35. 35.

VSVFRVCTVARIVS animalium tenetur ad solutionem Fidei tanquam onus impositum personis pro se. 2. 37. 43. Amplia numero 44.

FIDEICOMMISSARIVS.

OCCIDENS grauarum redditur incapax successione in fideicommissio. 1. 43. 11.

FIDEICOMMISSVM.

BONA non transeunt in Fiscum durante vita delinquentis, quando subiecta sunt Fideicommissio ordinato in casum delicti. 1. 456. 8. Decl. num. 9.

ORDINATVM in casum delicti ad euandendam confiscationem non valer. 1. 453. 6. Contrarium num. 7.

Ordinari solet à testatoribus ad euandendam confiscationem. 1. 455. 6.

PATER si male, & fraudolentè dissipet bona aduentitia, vel fideicommissaria, seu maioratus, ad quæ post eius mortem Filius substituitur, priuatur non solum administratione bonorum, verùm etiam vñsuetu. 1. 366. 15. & 18. Ampli. num. 16. & num. 30. Decl. num. 17. Vide num. 21.

PATER, vel alius grauatùs cogi potest ad anticipatam restitutionem bonorum fideicommissariorum, quando est ita tenax, vt non expendat quod est necessarium pro con-

seruatione eorundem bonorum. 1. 367. 21.

PATRE deteriorante, vel dissipante bona fideicommissaria, sit locus restitutioni fauore Filij substituti, ex dispositione l. Imperator ff. ad S. C. Trebellian. 1. 369. 40.

Et isto casu deterioratio contingit in omittendo, vt si ob omisam reparationem, domus ruinam patitur, vel ob neglectam culturam, vinea exsiccat. 1. 369. 40.

Cætera. Vide **DILAPIDATIO. IMMISSIO. OECONOMVS**.

POENA pecuniaria modica, vel multa, quæ potest exigi ex fructibus fideicommissi ordinati in casum delicti, tunc huiusmodi fideicommissum non impedit quominus exigatur, secus si sit magna, & pro illius solutione alienanda sit substantia, & proprietates in totum vel in parte. 1. 456. 9.

SVBSTITVTIO Filio restitutio fideicommissi debetur ante conditionis euentum, vigore l. Imperator ff. ad S. C. Trebell. ob alienationem bonorum fideicommissariorum, factam à Patre hærese grauato. 1. 369. 40.

Maximè quando per Testatorem amplissimè prohibita fuit alienatio. 1. 369. 40.

FIDEIVBERE.

FILII FAM. tam maiores, quàm minores fideiubere possunt pro Patre ràm pro eo liberando à Carceribus, quàm ab imminente carceratione, non obstante Statuto prohibente contrahere absque consensu Patris, vel prohibente contrarium emptionis, & actum, per quem aliquid accipitur à Filiisfam. 1. 709. 11.

ITA VT eis non competat restitutio in integrum. 1. 709. 12. & num. 13. Limita numero 14.

MVLIER fideiubere potest pro exarcerando filio. 2. 308. 10.

Fideiubere non potest. 2. 308. 5. Limita numero 11. Sublim. num. 12. & 14.

Amplia etiam si pro filio mutuam pecuniam acciperet. 2. 308. 6.

Cætera. Vide **MVLIERIS** vers. *Obligatio*.

REVS in causis criminalibus pecuniarijs postquam se præsentauerit, examini se subiecit, & ei fuerit reatus obiectus, & confessus, potest habilitari, & cum fideiussione de se representando, ac iudicatum soluendo relaxari. 1. 448. 43.

STATVTVM disponens ne quis fideiubeat pro vna, vel duabus Scholis, valet. 1. 163. 3.

VXOR fideiubere potest pro liberando Marito à Carceribus, & ab imminente carceratione. 2. 308. 9.

Non potest fideiubere pro Marito. 2. 308. 7.

FIDEI VSSIO.

ABSQVE releuatore à Minore facta, tanquam damnosa, non valet. 1. 262. 56.

A LEGE, vel statuto iniuncta an, & quando requiratur pro forma, ita vt ea non præstata, actus sint nulli. 1. 173. 10.

EST ARS damnosa. 1. 168. 1.

Cætera. Vide **CAVTIO. EXCVSSIO**.

F I D E I V S S O R.

ADMINISTRATORIS primogenituræ, qui promissit semper, & omni tempore de administrationis reddere rationem, non tenetur, nisi pro eo tempore, pro quo se obligavit. 1. 166. 4.

AGERE potest contra principalem debitorem, tam pro sorte, quam pro damnis passis, quando ad effectum se redimendi à molestiis dedit in solutum bona stabilia Creditori. Idemque procedit, si imposuit censum, vel accepit ad cambium summam debitam. 1. 284. 4. & num. 5. Amplia procedere, siue præcesserit interpellatio, siue non num. 6. Contrarium num. 7.

Non potest pro liberatione à fideiussione, sed solum petere quod sibi tradatur pignora pro satisfactione creditorum, quando fideiussit pro eo, qui iam lapsus erat facultatibus. 1. 378. 13.

Potest contra Principalem debitorem pro liberatione à fideiussione, quando coepit malè vti substantia sua, & dilapidare. 1. 377. 10. Limita num. 11. & 12.

Pro liberatione à fideiussione contra Principalem debitorem, quòd diu stetit in obligatione, vel quando debitor diu morosus fuit in soluendo. 1. 377. 6.

In obligatione diu stetit, quando quis dicitur, non est in iure decum, & cessante dispositione Statuti, varæ sunt D.D. opiniones. 1. 377. 7.

Pro recuperatione soluti, etiam abique cessione, & qua actione. 1. 376. 1. Limita num. 3. 4. & 5. Necnon pro damnis, expensis, & interesse. 1. 377. 2.

DE IUDICIO fisci, & iudicatum soluendo. Vide *CAPITULO*.

DONARE, & malè vti substantia sua dicitur. 1. 165. 1.

EXECUTIVE agere potest tam pro sorte, quam pro damnis, quando promissio releuationis stipulata fuit cum obligatione Camerali. 1. 284. 6.

INDEMNIS conservari debet iuxta naturam fideiussionis. 1. 284. 3.

MAGISTRATUS parete tenetur syndicatui, & soluere iudicatum quoad interesse, & damna, non quo ad penam. 1. 373. 36. & 37.

OBLIGATUS pro Officiali ad certum, & determinatum tempus electo, eo transacto reoluitur illius obligatio, nec extenditur ad tempus confirmatum, seu prorogatum. 1. 166. 4. Limita num. 8. Vide num. 7.

Pro administratione Officiali ad vitam alicuius, eo mortuo amplius non tenetur. 1. 167. 5.

PRO IVVENÈ, & Novitio Banchi, non tenetur pro Officio Capserii, ad quod postea fuit promotus. 1. 167. 6.

TENETUR solum pro tempore, quo duravit prima provisio, seu electio Officialis, & Magistratus. non autem pro tempore confirmationis. 1. 73. 28. Vide ibi.

Cetera. Vide *CAPITULO. EXCVSSIO*.

F I G V L I.

ARTIFICII Figulorum materiam traquentes remissuè. 2. 251. 6.

EXERCERI non potest ars figularia Faventiæ, quam per maticulatos. 2. 252. 8.

FAVENTIÆ viget artificium figulorum vulgo nuncupatum *Maiolica* cum magna vsilitate, lucro, ac maxima laude Civitatis. 2. 251. 5.

IN GERMANIA artificia Figulorum fummo potè exillimantur, & illorum protectio commissa fuit Familæ de Offemburgh. 2. 251. 4.

MORALITAS deducitur ex compositione vasorum, quæ per figulos fit. 2. 251. 3.

SOLVITIO debitorum contractorum à socio pro servitio artis figulariæ ad quem spectet remissuè. 2. 252. 9.

SVNT compositores lutu. 2. 251. 1.

VASA, seu opera ex creta, atque argilla faciunt mediante circuitu rotæ, cuius arguuntur fuit *Anacarsis*. 2. 251. 2.

VICINI periculum combustionis, & præiudicium ob fornacem figuli, remissuè. 2. 252. 7.

F I L I A F A M I L I A S.

BONA ex turpi quæstu à filia fam. acquisita, censenda sunt quasi Castrensia, & potest de illis disponere. 1. 686. 160. Contrarium ibidem.

NVPTA testari potest de coisnis, si Statutum disponat, quod possit testari de dote. 1. 342. 43.

Testari potest. 1. 342. 41.

Contrarium quod non possit testari, nec co-citillari. 1. 342. 42.

Limita permittente Statuto, vel concurrente consuetudine. 1. 342. 46. & 50. Vide num. 53.

Statuto permittente, quod filia familias habens filios testari possit, non poterit testari, si eos non habet. 1. 742. 49.

PER MATRIMONIUM non liberatur à pattià potestate, nec emancipata dicit potest. 1. 342. 52. Vide num. 51.

STATUTUM disponere potest, quod filia nupta habeatur pro emancipata. 1. 342. 46.

QVO CASU dispositio statuti portigitur ad bona extra territorium. 1. 342. 47.

VIDVA effecta reincident in potestatem Patris. 1. 342. 45.

VIRVM sibi eligere non debet, cum repugnet virginali pudori. 1. 340. 11.

F I L I I F A M I L I A S.

ASSERTIO sola Filii fam. se esse Patrem famil. non suffragatur pro validitate contractus, & obligationis, sed requiritur, quod qui in iura talis assertionis contraxit, ex alia iusta causa inductus fuerit ad id credendum; ex quibus autem deducatur iusta causa, & quibus excludatur. 1. 710. 18. & 19.

Amplia etiam talis assertio iurata sit. 1. 710. 19. & 20.

ASSERTIO Filij famil. se esse Patrem famil. emissam in obligatione, seu contractu ei non nocet, si per errorem emissam fuerit. 1. 711. 23. Vel si per deceptionem contractantis. 1. 711. 24. Vel si dolus ex utraque parte intervenerit. 1. 711. 25.

Contrarium verò si dolose emissam fuerit à Filio famil. ut alium induceret ad secum contrahendum dubitans aliter non contrahitur; nam tunc tenetur de dolo. 1. 711. 26. **CON-**

CONSUMERE solent patrimonium in ludis, libidinibus, aliisque voluptatibus, & ad egestatem reduci. 1. 708. 3.

FILII ILLEGITIMI.

LEGATVM bonorum Ecclesiasticorum illegitimus factum contrahit vñ cum tota dispositione etiam quò ad alios capaces. 1. 512. 24.

Donatio, aliaque dispositiones factæ à Clericis favore illegitimorum, an, & quando valeant. 1. 512. 26. 27. 28.

Dotis, seu alimentorum reliquum filio, seu filiz illegitimæ pauperi ad meram vitæ sustentationem, vel ut possit se nubere sustinetur. Secus si sit excessuum. 1. 513. 31. Vide num. 33. Amplia etiamsi disponens constitutus sit in Sacris Ordinibus, vel possideat Beneficia Ecclesiastica, ac tradat alimenta, seu dotem ex redditibus Ecclesiasticis. 1. 513. 32.

SUCCESSERE non possunt, & sunt incapaces bonorum emphyteuticorum Ecclesiasticorum. 1. 514. 34. Limita quò ad bona emphyteutica Ecclesiastica redacta ad instar Allodialium. 1. 514. 40. Vide num. 41. cum seqq.

Filij illegitimi etiam legitimati non possunt succedere in bonis Ecclesiasticis feudilibus, & emphyteuticis tam ex testamento, quàm ab intestato, ac per actus inter vivos, & ultimam voluntatem. 1. 512. 23.

Ampl. num. 24. Limita num. 26. & 31.

Decl. num. 27. 29. 34. cum seqq.

Verbis sunt capaces successionis in bonis emphyteuticis Ecclesiasticis. 1. 514. 35. Vide ibi.

SPOLIUM favore Reu. Cameræ intrat, quando dispositum fuit favore illegitimorum. 1. 512. 25. Limita num. 18.

Cætera. Vide *EMPHYTEUSIS*.

FILIUS FAMILIAS.

CONTRAHERE, & se obligare potest de iure communi. 1. 708. 1. Limita in mutuo, & voto. 1. 708. 2.

Contrahens cum Filio fam. habet intentionem fundatam in instrumento, in quo ipse asseruit se Patrem fam., ita ut transferatur onus in Filium fam. probandi dup. in contrarium, nempe cum vixisse vñ cum Patre, & ut Filium fam. sub patria potestate, necnon huiusmodi assertionem non emanasse dolo proprio ipsius asserentis, sed deceptione, & circumuersione Aduersarij. 1. 711. 27. Vide ibi & Decl. num. 28.

Contrahere Filius fam. prohibetur est ex dispositione variorum Statutorum ad coercendos eorum iuueniles calores, & cupiditates. 1. 708. 4.

Consensus Patris in contractu, & obligatione Filij fam. regulariter à Statuto requiritur censetur ad integrandam personam eiusdem Filij fam. non ratione interesse Patris. 1. 709. 7. Quod maximè procedit in terminis *Statuti Fauentis*. 1. 709. 8.

Consensus Patris in contractu Filij ex dispositione *Statuti Verbis* lib. 1. cap. 152. requiritur solum pro eius interesse. 1. 712. 29.

Contrahens, & obligatio filij fam. tam Laici, quàm Clerici super bonis Castrensibus, & que

sunt Castrensibus, & sic Ecclesiasticis non sufficitur absque consensu Patris ex dispositione *Statuti Verbis* lib. 1. cap. 152. 1. 711. 30. & 31.

Statutum contrahum emptionis, & actum, per quem aliquid accipitur à Filis fam. minoribus improbus non comprehendit alios contrahens alicuius de iure permittos. 1. 709. 10. *Statutum* Filijs fam. contrahere prohibens absque consensu Patris exorbitat à iure communi. 1. 709. 5.

Statutum Filijs fam. contrahere prohibens absque consensu Patris est favorabile, non odiosum, & latè interpretandum, & quare. 1. 709. 5. Quid si simpliciter prohibeat illis contrahere, & se obligare. 1. 709. 6.

Statutum prohibens Filijs fam. minoribus contrahere, & se obligare non extenditur ad maiores. 1. 709. 8.

CREDITORIBVS Patris dolose, & fraudulentè dissipantis bona fideicommissaria satisfacere non tenetur, sed solum illi tradere alimentum. 1. 366. 19.

HABITANS seorsum à Patre, & publicè negotians validè contrahere, & se obligare potest, etiam in mutuo. 1. 710. 15.

HABITARE de per se dicitur, quando ipse est principalis in domo, retinendo Patrem apud se. 1. 710. 16.

Alium magna frequentia vltra separatam habitationem requiritur ut Filius fam. pro Patre fam. habeatur, & contrahere valeat. 1. 710. 17.

MAIOR consensu Patris non indiget ad integrandam eius personam. 1. 709. 9.

MINOR, an, & quando filius possit in iudicio criminali, & interrogari, absque presentia, & auctoritate Patris, & respectu Curatoris, 1. 547. 13.

NIHIL habet proprii. 1. 339. 17.

QUICQUID acquirit, acquirit Patri. 1. 339. 17.

STARE non potest in iudicio absque consensu Patris, aliàs iudicium est ipso iure nullum. 1. 338. 1. & 2. Limita num. 3. 4. 5. 6. 7. & 8.

Curator Filio fam. deputandus est, ut legitimè comparere valeat in iudicio. 1. 338. 9. Limita num. 11. & 12.

Nisi Pater velit esse Curator, nam tunc ei dare non potest alius Curator. 1. 338. 10.

Patris consensus pro validitate iudicij Filij sufficit, quod interuenit ante iudicium. 1. 339. 11.

TESTARI non potest, ita ut eius dispositio non valeat, & quare. 1. 339. 15. & 20. Ampl. num. 21. 23. 24. 26. 30. Limita num. 22. 26. 28. 29. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. Sublim. n. 40.

FISCALIS.

FISCALEM offendens, insultans, vel percutiens quibus penis puniatur. 1. 645. 2.

Cætera. Vide *PROCURATOR*, verbi. *FISCALIS*.

FISCVS.

BONA Fisco applicata dicuntur mediante eorum incorporatione. 2. 157. 50. & 51.

DEBITOREM sui debitoris conuenire potest etiam non condemnatum in tribus casibus, de quibus ibi, secus in alijs. 1. 328. 7. & n. 13.

DVBLETAS causæ sufficit pro exclusione Fiscus. 1. 486. 31.

EXI-

EXIGERE potest à suo debitore ante diem. 1. 182. 23.

INCAMERATIO, seu incorporatio bonorum Fisco, non dicitur facta per solam sententiam declaratoriam, sed requiritur realis affectus possessionis. 2. 158. 52.

Facta dicitur, quando pecunia fuit exacta. 2. 157. 40. & 51.

Fit dicitur facta requiritur actualis apprehensio, etiam si Fisco bona ipsa iure applicata sint. 2. 158. 53.

Vel quod inter bona Principis fuerint descripta. 2. 158. 54.

Vel quod illa Princeps nomine proprio donauit, aut alienauit. 2. 158. 55.

INCORPORATIO est rerum, & bonorum nomine Fisci occupatio, & in corpus bonorum illius redactio. 2. 157. 50.

OFFICIALES capere debent de manu Fisci portionem, seu quoram eis debita pro poenis, & incarceratione bonorum. 2. 157. 46. & 47. Limita num. 48.

Debitum, seu portio debita Iudici, seu Officiali, an debeatur condemnanti, an potius successorii, de quo tempore facta fuit incarceration, seu incorporatio. 2. 158. 56.

LEGES concedentes Fisco ablationem bonorum, & hereditatis delinquentis tanquam ab indigno, abrogatae fuerunt. 1. 484. 20.

SVB OBLIGATIONE, & tacita hypotheca, comperente Fisco, venit nomen debitoris. 1. 330. 24.

VITIVR iure communi, seu prout in casibus, in quibus non reperitur specialiter privilegiatus. 1. 330. 18.

FLVMEN.

BALNEANTES se in Flumine. Vide *NYDATIO*. *NYDATIO*.

DICITVR à fluendo. 2. 133. 1.

EST DECVRVS aqua sub certo alueo intra suas ripas. 2. 133. 1.

PRIVATVM dicitur quomodo inseruiat publicae aquarum euacuationis quando probatur illud esse priuatum. 2. 134. 7.

Dicitur, quod non semper finit, sed solum in hyeme aquas pluviales recipit, & vocatur torrens. 2. 133. 5.

Dicitur, quod est proprium alicuius priuati, vel quia nascitur in proprio fundo, vel per propria pradia ducitur opere manufacto, vel constat de concessione Principis. 2. 133. 6.

Est in dominio priuatorum, & in commercio, prout aliae res priuatae. 2. 134. 8.

Reparari, & expurgari debet à Domino illius. 2. 134. 9.

PUBLICVM dicitur, quod est perenne, id est, quod semper fluit. 2. 133. 5.

FLVMINA.

ALIA sunt publica, alia priuata. 2. 133. 2.

NAVIGABILIA alia sunt, alia vero non. 1. 157. 1.

Sunt de Regalibus Principis. 1. 157. 3.

Sunt tam ea, quae per se sunt navigabilia, quam quae navigationi sunt apta, etiam si actu nunquam sit navigatum, ac quae defluunt in aliud navigabile. 1. 157. 2.

Quod ad dominium, & proprietatem spectant ad Principem. 1. 157. 4.

Sed quo ad vsum sunt communia de iure gentium. 1. 157. 5.

NON NAVIGABILIA, si perennia sunt, publica dicuntur. 1. 158. 8.

Quod ad iurisdictionem Principis sunt, sed quo ad vsum sunt Terrarum, & Communitatum, in quarum territorio fluunt. 1. 158. 9. Vide ibi.

PUBLICA alia sunt navigabilia, alia non. 2. 134. 4.

FLVMINIS.

AGGERES. Vide *AGGERES*.

ALLVIO. Vide *ALLVIO*.

DOMINVS fluminis priuati, potest de eo disponere, prout de alijs rebus proprijs. 2. 134. 9.

PRO REPARATIONE fluminis publici omnes concurrere debent. 2. 134. 10. Limita num. 11.

RIPA fluminis publici est publica quo ad vsum, sed quo ad proprietatem spectat ad habentem pradia adiacentia. 2. 105. 8. & quare num. 11.

Amplia num. 9.

Si corrodatur cedit damno habentis pradium, contingit, quod efficitur ripa, & ripe vicem sustinet. 2. 105. 11.

VSVS aquae fluminis non navigabilis priuatis est permixtus. 1. 158. 10.

FRANCISCVS PETRARCA quando laurea coronatus fuerit. 1. 103. 5.

FOLIA.

ARBORVM, prout illa mororum, & mirrorum sunt in fructu. 2. 24. 15.

FOLII ficus confusis fiebant perizomata, quibus velabantur pudenda hominibus. 2. 235. 1.

VERMES ferid. vescuntur folijs mororum. 2. 24. 35.

Cetera vide *ARBOR*. *CLERICI*. vers. *Artifera*. *FOLIA*. *SERICVM*.

FONTES.

VNIVERSITATIS sunt quo ad proprietatem, sed quo ad vsum, & commoditates sunt communia. 1. 126. 3.

Decl. num. 4.

FORENSES.

FORENSES, & habitatores extra Ciuitatem, & Territorium non possunt in Tribunali Ciuitatis Fautenz expedire citationes, sequestra, Monitoria, & alia quaecunque, nisi prius in adis consulerint Procuratorem certum, & in Ciuitate reperibilem, qui mandatum acceptauerit, vel impetrantes elegerint domicilium in Ciuitate, ubi citari velint. 1. 181. 4. & 9.

FORENSIS.

CIVIS forensis non efficitur ex eo quia fallus fuerit se esse forenses. 1. 181. 2.

DICITVR qui de foris venit. 1. 465. 1.

Dicitur, qui de foris venit, ac in loco non habet nec originem, nec domicilium, nec incolatum. 1. 181. 1.

Dicitur, qui detestato loco originis se vna cum tota

totā familiā, & substantia, aliunde se transfert, ibique continuo habitauit. 1. 466. 3.

Dicitur, qui est alterius fori, Ciuitatis, vel loci atinentis diuersis Legibus, & Statutis, & non eisdē corpore Ciuitatis, vel loci, vtpotē quia non sit Ciuis, vel incolā, licet sit de eodem dominio. 1. 465. 2.

HABITATIONEM terram non habens in loco iudicii, debet ad instantiam alterius partis cogi per Iudicem ad eligendum domicilium, in quo possit citari, vel constituendum Procuratorem, aliis quid facere debeat Iudex. 1. 181. 9.

SITATVVM disponēs de forense, non habet locum in eo, de quo disputatur an sit forensis. 1. 181. 3.

FORESTA.

EST LOCVS, in quo feræ includuntur, & in ea habet quis vsum venandi. 1. 129. 9.

FORMA.

A STATVTO præscripta debet etiam in minimo adimpleri. 1. 198. 38.

INDVCTA ad certum finem adimpleri potest per se quipollens. 1. 440. 45.

FORNAX.

CONSTITVI an possit tam in muro communis, q̄ tam proprio remitti. 2. 284. 23.

FIERI non potest absque licentia coniucini. 2. 284. 21.

FORONEVS Rex dedit leges Græcis. 1. 716. 3.

FORTUNA.

EST DEVS. 1. 631. 17.

FORTVNAM iurare, vbi consilio locus est, temerarium reputari. 1. 25. 39.

FORM.

BOARIVM, Suuarium, Olitorium, &c. quid sit, & alia remissuē. 1. 716. 5.

COMMERCIVM est spatium amplum, & publicum ad hominum commercia exercenda destinatum. 1. 716. 6.

CONSTITVERE pro comestibilibus, & Viualibus vendendis, illudque mutare ad Vniuersitatem, non ad Dominum spectat. 1. 716. 7.

EXERCENTIVM aliquam artem materiam, remissuē. 2. 219. 25.

IN CRIMINALIBVS sortitur ex delinquentis origine, domicilio, & loco commissi delicti. 1. 466. 5. Vide ibi remissuē.

NON SORTITVR ex persona offensis. 1. 466. 6.

SORTIRI, & Statuti ligari à pari procedunt. 1. 543. 20.

SORTITVR ex delinquentis origine, seu domicilio. 1. 662. 1.

STATVENDVM est à Foro iudiciali separatum pro rebus venalibus. 1. 716. 4.

VNIVERSITATIS, est quod ad proprietatem. 1. 126. 3.

FORVS.

CAPITVR pro loco, in quo Ius redditur. 1. 716. 3.

IVDICIALIS appellatur ille locus, in quo Ius redditur. 1. 716. 2.

SITVATIO, & qualitates necessaræ pro Foro iudiciali remissuē. 1. 716. 2.

F OSSATA.

COMPREHENDVNTVR in venditione prædij. 2. 121. 3.

COMMVNIA præsumuntur inter vicinos, nisi constet, quod ab vno tantum possideantur. 2. 59. 1.

CONFICIVNTVR, & expurgantur, nè aquæ in prædijs restagnentur, sed naturalem habeant decursum. 2. 121. 1.

Conficiuntur, ne aquæ in prædijs restagnentur, sed vt naturalem habeant decursum. 2. 91. 6.

DOMINO fundi adiacentis incumbit onus conficiendi, & expurgandi fossata. 2. 121. 5.

EXPVRGARE Fossata adiacentia proprio fundo, pro modo, & latitudine illius vnusquisque teneret. 2. 59. 5. Limita num. 6.

Vicini concurrere debent ad expurgationem. Fossati communis. 2. 59. 4.

IN CONFINIO posita, sunt pro medietate Dominorum, qui à lateribus prædia possident. 2. 59. 2.

REFECTIO, & purgatio fossatorum an spectet ad Dominum, an verò ad Colonum, & Conductorem. 2. 91. 7. & 8.

Consuetudo Regionis attendenda est circa refectiōnem, & purgationem fossatorum. 2. 91. 8.

RESTITVENDA sunt à Conductore expurgata, prout illi consignata fuerunt. Maxime si conuentum fuit, quod debeat conseruare fossata eo modo, & forma, quibus erant tempore ingressus, si tunc erant expurgata. 2. 91. 9.

SVNT receptacula aquarum. 2. 120. 4.

VICINVS non potest fossatū commune cum aliis occupare, restringere, vel quoquo modo formam alterare, & mutare in præiudicium aliorum consortium, alioquin adane finium regundorum agi valet. 2. 59. 3.

VIA publicæ adiacentia sunt illorum, qui prope ibi possident prædia adiacentia, licet vsus sit publicus. 2. 121. 2.

VICINI possunt vti fossatis ad vsum destinatum. 2. 59. 2.

F O V E I.

CONCVRRERE debent ad excavationem, & expurgationem fouei omnes illi, qui sentiunt commodum. 2. 120. 7. Et omnes enumerati à Staturo. 2. 120. 7.

PVRGATIO, & refectio incumbit illi, ad quem spectat ipse foueus. 2. 120. 8.

F O V E O R V M.

CONSTRVCTIO, & expurgatio est necessarissima ad euitandas inundationes agrorum. 2. 120. 4.

EXPVRGATIONI foueorum ab inundatione, agros præseruantium inuigilandum est à Superioribus. 2. 119. 3.

F R A T E R.

FRATRICIDIVM committens redditur incapax successionis fratris occisi. 1. 483. 8.

STIPVLARI an possit suo fratre. Vide *STIPVLATIO*.

VTERINVS an Sororem vterinam excludat, stante Statuto excludente Sororem ab hereditate communis Matris propter Fratrem, remissiuè. 1. 317. 1.

Non excludit Sororem vterinam, quando Statutum excludit Sororem fauore agnationis, non autem fauore sexus masculini. 1. 317. 2.

FRATRES pro Patribus. Vide **PATRES** pro **RELIGIOSIS**.

F R A V S.

CAVSÆ fraudum contra vendentes comestibilia breuiter, & summarie debent expediri etiam in diebus feriatis. 1. 654. 43.

NON PRÆSUMITVR, sed debet ab allegante, probari. 1. 374. 10.

PROBARI debet perspicuis indicis, & probationibus de tempore contradius, non autem remoto. 1. 374. 11. & 12.

PROPRIA nemini patrocinari debet. 1. 374. 6.

TOLLIT libertatem consensus, & scilium excludit. 1. 374. 5.

FRIDERICVS Imperator Immunitatem Ecclesiasticam coluit, & feruari mandauit. 1. 78. 3. *Obfedit* de anno 1240. Fauentiam. 1. 136. 5.

F R V C T V S.

ANIMALVM minorum fructus, vt sunt Porci, Pecudes, Capræ, &c. ascendit ad valorem Matris. 2. 100. 4.

LITE PENDENTE percepti ex meliorantis antea factis spectant ad meliorantem. 2. 79. 95.

NATVRALES qui dicantur, & qui industriales, & quinam mixti, remissiuè. 1. 690. 3.

PARAPHERNI. Vide **PARAPHERNVM**.

PERCEPTI à Creditore immisso ex primo Decreto, imputantur in sortem, nisi iudex in Decreto, seu sententia dixisset, quod faceret fructus suos. 1. 324. 11.

RADII Solares maturitatem præstant fructibus ab arboribus germinatis. 1. 17. 31.

F R V C T V V M.

RESTITVTIO debetur etiam ante motam litem, quando periturus vti fors, & tanquam capitale de per se, & independentè à quocunque iure. 1. 147. 4.

de his motis lites regulariter facienda est in omnibus interdictis. 1. 246. 1.

Declarare procedere, quando actum est pro consecutione ipsius rei, tanquam ad Actorem spectantis; Vel actum sit in iudicio Saluati contra debitorem, vel eius hæredem; Secus quando actum fuit contra tertium possessorem pro consequenda detentatione, seu commoditate fructuum, ad effectum se satisfaciendi de suo credito. 1. 246. 2. Contrarium num. 3.

F R V M E N T I.

AGRICVLTORES, seu Laboratores forenses compelli possunt ad iurandum quantum frumentum egcant, vt tantundem permittatur transportatio. 1. 618. 358.

AVGMENTI, & decrementi frumenti non potest dari certa regula. 1. 612. 207.

AVGMENTVM, & decrementum frumenti

pendet à varijs circumstantijs, de quibus. 1. 612. 308.

Frumentum siccum repositum in horreo decreuit duobus, vel tribus pro centenario. 1. 612. 209.

Frumentum humidum repositum in horreo decreuit in quatuor, & quinque pro centenario. 1. 612. 209.

Frumentum de sui natura non crescit, nisi per accidens, vel per fraudem. 1. 612. 210.

COMMERCIVM liberum frumenti, bladurum, & minorum in Statu Ecclesiastico tenuari voluit *Olema* 1. 1. 618. 246.

DESCRIPTIO Subditorum, & quantitas frumenti diligenter faciendâ est ad effectum formandi iudicium eiusa prouisionem faciendam quod eunt tali notitia facili fieri potest. 1. 396. 66. & 68.

DISTRIBVTIO frumenti Annone Vrbs Pistoribus decuantibus, quomodo fuerit introducta. 1. 606. 153.

Aliquandò sit per listam, & aliquandò extrâ listam, & quomodò vterque modus practicetur. 1. 605. 152. & n. 154.

DISTRIBVTIO, seu venditio frumenti Principis, & Annone praticari potest quatuor modis, de quibus. 1. 605. 149. & 140. eum seqq.

ECCLESIASTICÆ personæ cogi non possunt à Magistratibus secularibus ad venditionem frumenti superflui, sed cogende sunt ab eorum Superiore, seu Iudice Ecclesiastico. 1. 594. 55. Limita num. 56.

ÆDICTVM, seu Ordo vendendi frumentum, superfluum debet esse generale, non autem restrictum ad certas particulares personas, alioquin ab eo licet appellare. 1. 594. 54.

ÆDICTVM de tradenda notula frumenti non potest promulgari à Iudice inferiori Principe inconsulto, nisi militet consuetudo in contrarium. 1. 595. 61.

Non comprehendit frumentum Molituræ. 1. 595. 62.

Non ligat Forenses absentes, nec non infirmos. 1. 595. 63.

EMPTIO frumenti vitrà vsum proprium potest prohiberi. 1. 603. 135. Vide ibi.

Prohibita emptio Annone in foro ante certam horam certis personis, si egressi ab Vrbe sunt obuiam illam adferentibus, ac emunt, possunt pariri. 1. 603. 133.

EXTRACTIO frumenti nulla lege, vel poenarum timore impedi potest, quando aliquid lucri resultat. 1. 615. 315.

Pro vsu proprio probatur iuramento extrahentis. 1. 618. 260.

Prohibita extractionis frumenti & can, & quando comprehendat receptum in via, & in eodem loco, seu Territorio extrahentem. 1. 618. 268.

Statutum prohibens extractionem frumenti ex aliquo loco intelligendum est præterquam, quod ad proprium vsum. 1. 618. 259. Amplia num. 261.

IMPRESANTIA, & Incepta frumenti, bladurum, & leguminum est prohibita, etiam pro vsu proprio ex dispositione Bannimento. Ecc
rum

rum Annonæ Urbis. l. 600. 101. Vide ibi.
Bannimentū prohibens imprestationes, inceptationes, & incappationes frumenti, bladatum, & leguminum vltra ysum proprium valet. l. 600. 102.

Emptione, & Incepta frumenti prohibita non censetur prohibita datio in solutum. l. 600. 100. Decl. v. ibi. Limita num. 101.

Extrañis. Vide *EXTRACTIO*.

INCEPTA sonat idem, ac *Monopolium*. l. 600. 100.

MENSURATIO frumenti facta cum quarta battuta, seu Rubbiatella valde dicitur ab illa facta cum quarta leggiera, seu mensura Campi Floræ. l. 600. 106.

Abusus modi mensurandi frumentum venditum Annonæ in præiudicium Venditorum sublatum fuit ab Eminentiſſimo D. Cardinali de Caneſarijs. l. 600. 105.

MERCATURA frumenti à Principe, ita exerceri debet, ut non reſultet præiudicium Mercatoribus, & Agricultoribus, alioquin contra eum militarent verba S. Ambrosij, de quibus, l. 607. 164.

Emptio, & venditio frumenti faciendæ est à Principe pro mera publica utilitate, non autem pro mercimonio. l. 607. 161. & 162.

NON SEMINATURA quolibet anno in eodem loco, sed alternatim ſeminantur frumentum, & ſegetes. l. 89. 35.

PRÆLATIO in emptione frumenti Exteris venditi competit proprijs Ciuibus, & Communitati tempore penuriæ. l. 620. 286. Declara v. ibi.

PRETIUM alterandum est tempore careſtiæ, cum non conueniat, quod res vendatur illo tempore, eo modo, quo tempore abundantie. l. 597. 75. Limita num. 59. & 76.

Agricultores, *Cines*, & *Incolæ* ad effectum providendi Annonam maximè tempore penuriæ compellendi ſunt ad tradendum pro minori pretio, quam communiter venditur, certam quotam, seu quantitatem frumenti recollecti. l. 610. 183. Decl. v. ibi.

Amplia etiam ſint Eccleſiaſtici, & alioquin exempti dummodo compellantur à ludicis competentibus. l. 610. 184.

Et lucrum tractatum ex frumēto Annonæ alinodè non debet conuerti, quam in beneficium eiſdem Annonæ, & ſubſidij Subditorum in caſum penuriæ. l. 608. 169.

Inſuſu frumenti ſolui debet eiſqui ad illius venditionem cogitur, & quare. l. 594. 51. & 53. Contrarium num. 57. Decl. n. 59.

Legitimum quocienſcumque excedit notabilitè vulgare rigorofum, eſt inſuſum. l. 623. 299. Contrarium n. 104.

Offerentes in foro maius pretium frumenti, quàm vera tunc ſit iuſtum, ad hoc vt eorum Granum cumulatim plùs iuſto pretio vendant plecti poſſunt. l. 603. 131.

Inieſta taxatio pretij multoties operatur augmentum penuriæ, & quare. l. 596. 71. & 115.

Non eſt taxandum, vel eſt augendum quando viget penuria, ad hoc vt Exteri iniuriæntur ad illud conducendum. l. 596. 74.

Quolibet anno in certis locis Status eccleſiaſtici taxatur, quod vocant Calmentum. l. 610. 183.

Taxandum eſt habita ratione ſumptuum, & laboris Agricolarum. l. 625. 316.

Taxari poteſt valde minoris quam communiter venditur, quando populus eſt pauper, & non ſoluendo, & quare. l. 597. 76.

Taxatio pretij frumenti ſpectat ad Annonæ Præſidium. l. 594. 52.

Taxatio pretij frumenti faciendæ eſt conſideratis circumſtantijs, de quibus ibi num. 59. & num. 73. & poſt diem *Natiuitatis Beate Mariæ Virginis*, l. 596. 69. & 70.

Taxatio pretij frumenti ſicri poteſt per Magiſtrum tempore caritatis, & ſi Subditi taxam obſeruare recusant, extraordinariò poſſunt puniri. l. 596. 70.

Taxatio pretij frumenti non poteſt eſſe perpetua, ſed quolibet anno eſt faciendæ ob varietatem recollectionis, quæ ſolet in ſingulis annis contingere. l. 597. 75.

Taxatio pretij frumenti tempore ſterilitatis ſiſta ſeruanda eſt, licet vulgaritè maiori pretio vendatur. l. 616. 318.

Vile frumento impoſitum Subditos molles, & otioſos reddit, ac agropum cultura deſectitur. l. 596. 72.

PRINCEPS diſtribuire ſolet in Panperes, & egenos gratis, & elemoſynalitè frumentum ex pecunia, ſiue publica, ſiue collectata emptum, prout olim etiàm practicabatur. l. 606. 156.

RECOLLECTIO frumenti terminata eſſe ſolet de tempore Feſtiuitatis *Natiu. B. Virginis Mariæ* l. 596. 70.

TRACTA frumenti. Vide *TRACTA*.

TRANSPORTATIO frumenti, & vidualium per Regnum, & Principatum, eiſque Ciuitates, & loca de lure permiſſa eſt. l. 617. 249.

Prohibitio transportationis frumenti, & bladatum de vno loco, ſeu Territorio ad alium locum, vel Territorium intrà eundem Principatum, de qua in *Bulla Urbani*, in *Bannimentis* Gubernatorum Præſidium, Legatorum à Latere, & Annonæ Urbis abſquè utilitate, vel neceſſitate publica inſert variâ damna, de quibus. l. 616. 248.

Et ideo non eſt faciendæ nuſa. 250.

Cætera. Vide *TRANSPORTATIO*.

THEOPHILVS Imperator comburi mandauit Naueſ frumenti Imperatricis, & quare. l. 607. 162.

FRUMENTVM.

AGRICULTORES, & *Ruſtici* cogi poſſunt ad portandum Granum ad Ciuitatem tempore penuriæ. l. 598. 85.

BARONES, alijsque Domini Terrarum, Vniuerſitatum, ceterique tam mediæ, quam immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiecti cuiuſcumque Status Subditos ſuos frumenta, aliaque ad vitam neceſſaria ad Urbem deſcendentes directè, vel indiſcreitè impedire nequeant ſub poenâ, de quibus. l. 593. 431.

Frumenta, & blada Subditorum vltra vsum proprium ementes, quibus pœnis puniuntur, remissuê. t. 604. 138.

Occultantes frumentum, & alia vidualia donec occasio carius vendendi se offerat puniuntur pœna priuationis feudorum cum confiscatione bonorum. t. 598. 89.

COMMISCENS Granum corruptum cum incorrupto, vel terram, aut alias res, quas pœnas incurret. t. 602. 130. & Vide infra vers. *disticens*.

COMMITTVM eum alio an possit vindicari remissuê. t. 602. 128.

Frumentum dominium per commixtionem cum alio, an amittatur remissuê. t. 602. 128.

CORRVPTVM Fisci, vel Publici potest misceri cum non corrupto, & taliter vendi. t. 601. 114. Vide num. 115. & 116.

CVRA adhibita fuit in Rebuspubl. vt Populus omni genere victus, & præcipuê frumento abundet. t. 588. 4.

DEBITOR morosus in tradendo frumentum an, & quando teneatur ad interesse quanti plurimi tam intra, quam vltra triennium remissuê. t. 611. 190.

DEFERENTES frumenta, & bladas, aliaque Annonam concernentia ad Urbem sunt exempti ab omni pedagio, gabella, & onere. t. 592. 39.

DOHANERIVS, seu Conductor bonorum Fiscalium obligatus tradere frumentum recolectum pro vlu Annonæ potest retinere quantitatem necessariam pro semine, & pro victu. t. 594. 50.

DVRARE non censetur vltra triennium, & quare. t. 610. 188. Limita num. 189.

EMENDVM est ex pecunia Communitatis, quantum habeat, sit minus imponendi sunt census cum licentia Sac. Congregationis Boni Regiminis facta obligatione per Abundantiarios soluendi fructus, & intra limitatum tempus extinguendi sortem, ac Communitatem indemnem releuandi. t. 610. 186.

EMENS bonum pro vlu proprio, & vendens aliud inferioris conditionis in propriis bonis recolectum, & è contrâ an incurrat pœnam. t. 604. 136.

Pro vlu proprio si illud postea non consumperit, potest vendere absque incurfa pœna. t. 603. 136.

si frumentum, & aliam rem emptam recipiat in maiori, & vendendo minori mensura fraudulenter vtatur pœnam falsi incurrit. t. 600. 104.

EMENTES frumentum, aliaque ad Annonam, & victum pertinentia vltra proprium, & suarum familiarum vsum incurrunnt pœnas, de quibus ibi remissuê. t. 303. 134.

Caro frumentum, vt postea alijs carius vendant puniri possunt. t. 601. 132.

Magna quantitates frumenti vili pretio, illudque cumulascentes, vt Pauperes necessitate ducti cogantur emere pretio rigorofo, quibus pœnis puniuntur, remissuê. t. 604. 137.

EST NERVVS totius Reipublice. t. 593. 44.

EXCELLIT cetera pro vita humana. t. 535. 17.

EXPONENS frumentum venale in summitate Jacchi bonum, in media, & in infima vetò par-

te corruptum fraudem committit, & punitur pœnis, de quibus. t. 602. 130.

EXTERVM emi non valet, quando in proprio Principatu reperitur venale, etiam si cariori pretio, & quare. t. 603. 167.

Navigatum solet esse pessimum qualitatis, & difficiliter conseruatur, quam illud, quod per terram conducitur, & quare. t. 608. 168.

EXTRAHENS frumentum pro vlu proprio, si postea mutato proposito illud vendidit, an incidit in pœnam Bannimenti prohibentis extrahonem. t. 719. 271.

Emptum pro vlu proprio, & familiz non subiacet prohibitioni generali. t. 617. 254.

Extra statum, seu Territorium excusatur à pœna, si postea penitendo recedat, & in recessu sit deprehensus. t. 619. 269. Decl. n. 270.

GENERAT gurguglionem, & alia animalia. t. 612. 210.

INCONSUMPTVM remanens, potest Ciuitas inter Ciues diuidere, & abvnoquoque pretium recipere absque eo quod valeat excusari. t. 610. 187.

INSERVIRE primum debet pro alendis proprijs Ciuibus, qui agros coluerunt, onera subeunt & Ciuitatem defendunt. t. 620. 285. Ampl. vt ibi.

INVIGILANDVM est, nè frumenta per Possessores subducantur, & abscondantur. t. 596. 67.

LICENTIA emendi frumentum ad effectum illud conseruandi pro indigenijs Annonæ danda est, si timeatur penuria. t. 604. 146.

MENSVRARI debet in Vibe cum Rubbiatella. Vide *RPBB. ATELLA*.

MERCATORES conducentes frumentum ab exteris Regionibus debent fauoribus prosequi non autem angariis molestari. t. 592. 40.

MISCENS frumentum corruptum cum non corrupto, & incorrupto, illudque vendens dicitur meremioni falsator, & potest puniri, & in foro contentiosè committit peccatum, ac teneatur restituere damnum. t. 600. 107. & 109. Decl. t. 1. n. 112 & 113. Limita num. 14. & vide hic supra *Commiscens*.

MVTANS frumenti certam quantitatem restituendam determinato, ac limitato tempore, vt vulgariter dicitur *darla à rinotare*, si tempore restitutionis auctum fuerit pretium committit vlturam. t. 612. 217. Contrarium n. 2. 3. Declara num. 214. 215. 216.

In horreis publicis depositum mutuari debet pauperibus, & præsertim Agricultoribus cum obligatione restituendi tantundem in proxima recollectione, qui mos est antiquissimus, & in Republica Romana vigeat. t. 606. 157.

Tempore fertilitatis Rusticis, & Agricultoribus, & studiosè illius restitutionem protrahens blandis verbis in tempus penurie, fraudem committit. t. 600. 103.

Tempore penurie si speratur vbertas tempore restitutionis, potest estimari frumentum mutuum, & conueniri, quod iuxta estimacionem faciendam tempore restitutionis tradatur tanta quantitas frumenti, quæ æquet pretium frumenti mutuari. t. 613. 218.

- NAVES**, super quibus transportatur frumentum Annonæ non possunt onerari priuatorum mercibus, & si aliter fieri puniretur Magister Nautis. l. 392. 37.
- NAVIS**, super qua deferitur frumentum Annonæ, seu Ciuitatis si detrimentum patiarur, aut deperdatur, ignetur Ciquas ad refectionem damni. l. 392. 38.
- OCCULTANTES** frumentum, vt illud carius vendant maledicuntur in Populo. l. 394. 53. Et supprimens frumentum, & alia victualia donec vsque carius vendendi occasio se offerat puniuntur pœna, de qua ibi. l. 398. 88. & 89.
- PASTICERII** frumentum emere an possint. Vide *PASTICERII*.
- PATRARCHA IOSEPH** ad effectum succurrendi necessitati Aegyptiorum aperuit horrea vt omnes emere possent frumentum, non autem gratis acciperent, ne cultum terrarum, deficerent. l. 606. 155.
- PISTORIBUS** à Romanis olim vendebatur frumentum cum obligatione illud redigendi in panem coctum per ipsos vendendum pro certo taxaro pretio: l. 605. 150.
- Pistoribus* solum, non autem decinantibus olim per Annonam Vrbis distribuebatur frumentum. l. 605. 152.
- Quomodo*, in quâ quantitate, & pro quo pretio, ab Annona Vrbis distribuatur, & vendatur frumentum. l. 605. 149. l. 50. 151. 152.
- PORTANTES**, seu conducentes frumenta, aliaque Annonam concernentia ad Vrbem non possunt molestari pro debitis etiam Camera libus, tam in accessu, quam in recessu in personis, re, et animalibus, aliquin molestias possunt puniri. l. 393. 42.
- PRINCEPS** emere potest frumentum, vt Subditis vendat. l. 604. 147.
- Aurum, et argentum* Principis distrahi, et liquefieri debet ad effectum emendi frumentum, et alia victualia pro alimonia Subditorum vigente necessitate. l. 1. 604. 82.
- Inuigilare* debet vt eius Annonæ Praefectus emat frumenta iusto, non autem villi pretio, et postea vendat Pistoribus rigorofo pretio. l. 608. 165.
- Vendere* potest Subditis frumentum, non quidem pro eodem, vel minori pretio, quo emiit, sed pro maiori percipiendum ex eo aliquod honestum lucrum referendum tanquam praesidium pro tempore penuriae, vel ad effectum cum eo extinguendi debita ex eadem causa contracta. l. 604. 148.
- RETINENS** frumentum in loco sacro, & exoptio ad effectum illud occultandi, & euitandi pœnas Bannimentorum, fraudem committit, & potest puniri, & iunc per Iudicem Ecclesiasticum debet extrahi, & consignari Magistratui seculari. l. 398. 90. & 95.
- RETINERE** licet tempore penuriae pro alendis propriis Ciuibus, etiam si Exieris fuerit venditum. l. 620. 286.
- VERVM** frumenti in Vrbe constituitur libram 640. l. 605. 152.
- SYDDITI** cogi possunt tempore carestiae ad emendum frumentum, & alia victualia tem-
- pestiue etiam à locis remotis, illaque in Ciuitate vendendum. l. 397. 77. Amplia vt ibi.
- Cogi* possunt tempore carestiae ad mutuandam pecuniam, vt frumentum, & alia victualia, emi valeant. l. 397. 78.
- Cogi* possunt ad tradendam notulam iuratam frumenti, quod retinent, vt possit Respublica suis indigentibus providere. l. 395. 60.
- Grantur*, dum tempore abundantiae coganetur deferre Granum ad Ciuitatem, & quare. l. 398. 86.
- TARIFFA** pro determinando pretio frumenti habita ratione ponderis panis. l. 605. 152.
- Sen Tabella PAVLI V.* circa pondus Ispani, & pretium frumenti distribuendi per Annonam Pistoribus baiocantibus. l. 605. 152.
- TRANSPORTARE** Agricultores fortēss possunt partem suam frumenti recollegi impune ad propriam domum. l. 617. 255, A impl. num. 361.
- TRANSPORTATIONIS** frumenti ad loca vicina Confinibus, vel Mari prohibitio ob periculum extrahitionis exiit Starum valet, & est facienda. l. 617. 251.
- Lex, Constitutio, Statutum*, seu Bannimentum prohibens transportationem frumenti non comprehendit, transportantem de loco ad locum in eadem Prouincia, seu Principatu. l. 617. 252. Prout non comprehendit Forestes dominos terrarum, vel Agricultores transportantes ad domos proprias pro sui, & familiarum suarum sustentatione frumentum, quod recollexerunt. l. 617. 253. A impl. n. 362.
- Veritas* magis conseruatur, si non impediantur Laboratores ad transportandam eorum portionem extra Territorium ad domos proprias, cum taliter incitentur ad culturam. l. 617. 256.
- VERMICELLARIUM** frumentum emere vbi possint, vel non. Vide *VERMICELLARIUM*.

FVNERIS EXPENSÆ,

- APPELLATIONE** quæ veniant, 2. 321. 10. & 14.
- CVRATIO** funeris, conditio sepulturae, & pompa exequiarum magis sunt viuorum solatia, quam subsidia mortuorum. l. 320. 2. 1.
- EPISCOPVS** permittere non debet superbos, & scandalosos sumptus funerum. l. 320. 3.
- EX DOTE** Vxoris praefunctae, detrahenda est impensa funeris, l. 321. 17.
- Quantitas* dotis mulieris defunctae quænam detrahenda, & retinenda sit pro expensis funeris. l. 321. 8.
- FACIENDA** est iuxta qualitatem, & facultates defuncti, adeout iuxta has circumstantias debeantur emolumenta Parocho, non obstant re quod ipse mandasset humili modo funerari. l. 321. 7.
- MARITVS** tenetur pro rata lucri dotis concurrere ad expensas funus Vxoris. l. 299. 73. & 322. 19. Decl. vt ibi.
- MATERIAM** trañantes adducunt. l. 322. 21.
- POMPA** funeris an tendat in suffragium animae defuncti, remissiuè. l. 320. 5. in fine.

PA FERTVR omnibus creditoribus etiam anterioribus expressam hypothecam habentibus, ac doti. 3. 21. 15. Ampli. n. 16.

QUANTITAS taxanda est arbitrio Iudicis habita ratione vt ibi. 2. 320. 6.

REPETITIO, & quando possint expensæ funeris factæ ab habente affectionem, sanguiniquæ coniunctionem absque protestatione repetendi, remissivæ. 2. 322. 20.

STATVTVM Laicorum circa reductionem luxus, & expensarum funerum valet. 2. 320. 4. Decl. n. 5. Vide ibi.

FVRIOSI.

FVRIOSI, & mentecapti veniunt appellatione miserabilium personarum. 1. 418. 27

FVRNVS.

FIERI non potest absque licentia coniucini. 2. 284. 22.

FVRTVM.

BANNIMENTA Generalia Statuta Ecclesiastici, cap. 49. 52. 53. & 55. circa committentes furta quid disponant. 1. 478. 13.

BVRSCOPIA. Vide **BVRSCOPIA**.

COMMITTENS ex Archiuo publico, & Depositijs punitur pœna capitis. 1. 557. 4

EMENS rem furtiuam. Vide **EMPTOR**.

EST fraudulosa contractatio rei alienæ. 1. 477. 1.

FALCONEM domesticum occidens, furtum committit, & pœna furti puniendus est. 1. 575. 44.

FAMVLVS furtum Domino committens, qua pœna punitur. 1. 478. 11.

IN ECCLESIA, vel alio loco Sacro committens, qua pœna puniatur, remissivæ. 1. 477. 6.

Committens in Ecclesia, vel alio loco Sacro, an gaudeat immunitate Ecclesiæ, remissivæ. 1. 478. 7.

MINOR ætas furis, & latronis an, & quando mitiget pœnam. 1. 479. 18.

POENÆ, & tormentis non sufficiunt pro crimine furis eradicando. 1. 477. 3.

POENA pro furto imponenda, remissivæ. 1. 477. 4. & 5.

PEREGRINVS capiens herbam ex fundo alieno pro equo non tenetur actione furti. 2. 21. 10. Decl. n. 12.

ROSMARINVM, rosas, lilia, gelsomino, & alios flores, ac herbas odoriferas, & medicinales furans, qua pœna punitur. 2. 21. 15.

VENDITIO rei furtivæ. Vide **VENDITIO**.

VVARVM probatur ex vestigijs pedum furis facta confrontatione. 2. 21. 13. Vide ibi.

Fures vvarum, aliorumque fructuum reperti in vineis ad suadendum possunt statim absque processu duci per Censuram cum viis, vel fructibus ad collum, vel poni ad berlum, vel denudari subitus tormentis in publica platea cum viis ad collum, vel sub pedibus. 2. 21. 16. Vide ibi, & n. 17.

Vm ex aliena vinea furripens, vt statim eam ibi comedat, non tenetur actione furti, nec alia pœna 2. 21. 18. Decl. n. 23.

Furtum, poma, pira, cerasas, aliosque fructus

ex aliena vinea furripens furti actione 10. 1. rur. 2. 21. 6. Decl. num. 7. 8. & 13. Vide num. 14.

Statutum disponens non licere Viatoribus furripere vvarum ex aliena vinea ad effectum ibidem comedendi non valet. 2. 21. 9. Declara num. 12.

G

GABELLA.

ARTEM exercentibus imposita debetibus à Coquis locanibus eorum operam in commensationibus, & Conuiuijs Prætoriorum tanquam aliquam connexionem habentibus cum Pasticeris. 2. 266. 89

BONA peruenia à Seculari ad Ecclesiam cum destinatione ad Cultum Diuinum, & Officium Spirituale sunt immunita ab omnibus gabellis, & oneribus præexistentibus. 2. 267. 3.

Bona assignata pro dote, et manso in fundatione Ecclesiæ, Beneficij, Abbatiz, Monasterij &c. sunt exempta à solutione gabellarum, Dationum, & Tributorum. 2. 185. 24. Limita n. 35. Dos, & Mansus Ecclesiæ assignatus in prima fundatione debet esse talis, vt sufficiat pro vidu, & vestitu Sacerdotum, Clericorum, & aliorum Ministrorum ei inferuentium. 2. 186. 36.

CADAVERIS transportandi de loco ad locum non debetur. 1. 380. 4.

CAPITVLA gabella debetur Communitati *Faementia*, de quibus ibi attendenda sunt in illius exactione. 1. 101. 4.

COLONIS Ecclesiæ, & Ecclesiasticarum personarum, an, & quando competat exemptio à solutione onerum gabellarum, & collectarum. 2. 185. 29.

CONDVCENTES animalia in Dohanam ad pascendum non tenentur ad solutionem aliquam gabellæ pro passu, vel transitu, & illam exigentes incurrunt pœnas, de quibus ibi remissivæ. 2. 14. 27.

COQVI quando soluere teneantur gabellam vide hic supra, vers. *Artem*.

DE alimentis non est soluenda gabella. 2. 177. 56

DEFERENTES Grassiam ad Vibem non tenentur soluere gabellam passus. 1. 652. 28. Limita num. 29.

DELLA STADERA GROSSA in Vibe locatur. 2. 271. 9

ELEEMOSYNÆ causa rebus traditis non debetur gabella. 2. 173. 22.

ECCLESIASTICI, & Ecclesia, ad quam bona à Secularibus perueniunt, tenentur ad onera prius imposita, quando copulatiue concurrunt ea, de quibus ibi. 2. 167. 4.

Ecclesiastici, & Ecclesia non tenentur ad onera Cameralia, & comprehendunt Ecclesiasticorum, quando libertatem non soluendi præscripserunt. 2. 167. 5.

Ecclesia, & Ecclesiastici non tenentur ad onera, & imposita.

- impositiones pro bonis acquisitis à secularibus, quamvis ea descripta sint in Catastro de consensu eorumdem Ecclesiasticorum abique assensu Summi Pontificis. 1. 167. 6.
- EXEMPTIO** à solutione gabellarum alia provenit ex dispositione iuris, & Sacrorum Canonum, alia ex privilegio, alia ex consuetudine, & præscriptione. 2. 185. 27.
- Ecclesia**, & Ecclesiasticorum personarum à solutione onerum, & gabellarum an, & quando competat remissio. 2. 185. 28.
- Ob numerum* duodecim filiorum à solutione gabellarum, & onerum, an, & quando competat, remissio. 2. 185. 30.
- Ob numerum* duodecim filiorum restringitur in Vrbe quousque duodecim illi superfluit in communi vivant, ac ad res, & bona pro vsu proprio. 2. 185. 21. Pro vsu proprio autem quando res, et bona inseruire dicantur. 2. 185. 35.
- EXEMPTIONIS** privilegio à solutione onerum concessio Vniuersitati, seu Collegio censetur præiudicatum quò ad soluentes pro illa vice tantum, non autem pro alijs vicibus, quibus privilegio vti volunt. 1. 10. 48.
- EXEMPTVS** à solutione gabellæ pro vsu suo, censetur etiam exemptus pro vsu eius familie. 2. 185. 33.
- FRAUDATA** dicitur statim, ac quis transiit per locum, vbi illa soluitur cum rebus, pro quibus ea debetur, & non fuit soluta. 1. 144. 9. Decl. n. 10.
- FRVCTVS** pecudum, vulgo nuncupat. *il trattato delle pecore* est quædam contributio, quæ in Regno Neapolis soluitur per Regem Dominis locorum, per quem transiunt animalia. 2. 35. 29.
- HABENS** auctoritatem imponendi vectigalia, non potest illa imponere mulieribus existentibus in Lupanari. 2. 183. 16.
- IMPONENDA** est potius super rebus non omnino necessarijs vsui humano, quam necessarijs. 2. 184. 26.
- IMPOSITVS**, vel super bonis, et rebus humano generi necessarijs, vel super rebus minus necessarijs, et potius ad oblectamentum, et quæ sint, vide 2. 184. 25.
- IMPOSITIO**, et exactio Gabellarum, et Collectarum est sublimioris domini, et eminentiæ symbolum. 2. 183. 13.
- Et ad ordinariam superioritatis iurisdictionem refertur. 2. 183. 14. Ac tanquam de Regalibus maioribus ad Principem non recognoscentem superiorem spectat. 2. 183. 15.
- MAGNÆ** solvenda in pecunia pro bullis à maxine volente imponitur per Principem pro consequendo fructu eius iurisdictionis super Molendinis. 1. 155. 10.
- Macina* locata ad certum tempus, non potest Conducitur in sine locationis supplantare, successorem, diminuendo emolumentum ad alliciendos Cives ad molendam maiorem quantitatem frumenti, alioquin tenetur ad interesse. 1. 155. 11. Limita n. 12.
- MERCES** in commissum, an, et quando incadat ob vectigal non solum, vel quia non fuit petrum à Gabellario, vel non denunciatum, vel ob ignorantiam transeuntis cum mercibus. 2. 34. 13.
- OBSERVANTIA** attendenda est in materia gabellarum. 1. 144. 11.
- PP. CAPVCINI**, Minores Obseruantes, et alij profitentes altissimum paupertatem, non tenentur ad solutionem Gabellarum. 1. 65. 24.
- Cætera*. Vide **PATRES pro RELIGIOSIS**.
- PAUPERES** non tenentur ad solutionem gabellarum. 2. 173. 30.
- PRINCIPES** imponere non possunt gabellas, nisi prævia vrgenti, et extrema necessitate. 2. 184. 19.
- Excutiendo* prius proprium patrimonium, et suum gratum expendendo. 2. 184. 20.
- PRINCIPES** debentur Gabellarum, Tributorum, et Collectarum emolumenta, et fructus, quæ de causa. 2. 183. 17.
- Tributa*, gabellæ, & alia onera, quæ per Subditos Principi solvuntur, sunt quasi stipendia constituta, vt in locis sibi subiectis iustitiam ministrent. 1. 147. 7. Vide num. 8.
- PROVENTVS**, qui soluitur pro ponderibus, & mensuris locari solet à Communitate. 2. 21. 9.
- QUATRENTI** carnis, & Scannaturæ in Vrbe, à quibus sit solvenda. 2. 173. 23.
- RELIGIOSI**, qui nec in communi, nec in particulari possident non tenentur ad solutionem gabellæ. 2. 173. 15.
- RVBBIATELLÆ**. Vide **RVBBIATELLA**.
- SECVLARES** contraheutes cum Ecclesiasticis non tenentur ad solutionem gabellæ eorum, ratam tangentis, dum agitur de gabella pro contractibus imposita à Communitate, seu alia potestate laicali. 2. 180. 3.
- SOLVENDA** pro transitu pontis debetur, etiam si quis transcat per vadum ad effugiendam gabellam, cum transeuntis seruare debeant consuetudinem, & ambulare per viam rectam, non obliquam. 1. 145. 14.
- SOLUTIONE** gabellarum facta per aliquos Religiosos non præiudicat Religioni, alioquin exemptæ. 2. 175. 34. Et sufficit, quòd respectu aliquorum Conuentuum sit in viu. 2. 175. 36.
- SOLUTIONES** gabellæ, quæ non percurrunt tempus proximum illius impositioni, non deseruiunt pro obseruantia interpretatiua. 2. 176. 43.
- VECTOR** mercium transiens, Gabellario absente à loco vbi soluitur gabella non incidit in pœnam fraudatæ gabellæ, cum non teneatur expectare Gabellarium; Quia caudæ tamen tunc vti debeat. 1. 144. 12. & 13.
- VNIERSITATES** ob excessum impositionem onerum ad talem impotentiam rediguntur, vt Ciuitates, & loca depopulata remaneant, & vulnus insanabile efficiatur. 2. 184. 22.
- Cætera*. Vide **TRIBUTA**. **TRIBUTI**. **TRIBUTVM**.

GABELLARIL

CLERICI, & Ecclesiastici exempti, in ingressu, vel egressu Ciuitatis sufficit quod ostendant res

res, quas introducere, vel extrahere intendunt Officiali Gabellarii; & super earum pertinentia, & quod non sint destinata negotiationi statum eorum iuramento. 2. 323. 10
EPISCOPVS cognoscere debet controuersias inter Ecclesiasticas personas. Vide *EPISCOPVS* vers. *Cognoscere*.

MOLESTI, & difficiles se reddere solent praesertim cum Clericis, & Ecclesiasticis in ijs locis, in quibus sunt exempti, itaut iurgis, & contentionibus introductionem, vel extrahitionem eorum rerum impediunt, aut retardant, quod non est permittendum. 2. 323. 9.

PETERE gabellam non tenentur a transuentibus. 1. 449. Declinatio. 10.

PROHIBERE potest Publicanis, & Gabellariis, ne quid ultra Taxam exigant. 1. 495. 10.

Cætera. Vide *PUBLICANI*.

GALLINÆ.

DOMINVS tenetur ad emendationem damni dat per gallinas. 2. 45. 99.

D. GASP. de Haro, & Guzman Marchio Carpij P. Rex Neapolis extirpauit Fures, tam in Ciuitate, quam in toto Regno. 1. 560. 19.

GEMMÆ.

Vide *IOCALIA*.

GENERA Veronenſis luculentas epistolae enarrauit. 1. 95. 61.

GENTILDONNA. Vide *DAMA*.

GIBELLINI. Vide *CIVITAS* vers. *FAVENTIÆ*
GONELLE astutia practicata occasione prohibitionis sibi factæ a Duce Ferrarie de non puniendo pedem in suo Territorio. 1. 715. 7.

GRASSATORES.

Vide *LETRONES*.

GRASSERII.

CONCORDARE non possunt cum Fructuosis, & Tabernariis circa impositionem pretij. 1. 652. 23.

CONTRA fraudantes rigorose procedere debent. 1. 657. 10.

ELIGENTVR, & eorum officium quale sit. 1. 92. 33.

AConsilio Generali. 1. 651. 20.

Fuentis quolibet anno in die festo S. Thomæ, & habent auctoritatem circa instructionem, reparationem, & purgationem viarum. 2. 140. 4.

FRANGERE possunt pondera, & mensuras falsas. 1. 654. 40.

HABERE cognitionem ne Tricoli obuiamcant portantibus viualia ad Cinitatem. 1. 689. 11.

INVIOLARE DEBENT, ne Macellarij, carnes putridas, & fridas, & ex animalibus ex infirmitate mortuis vendant. 1. 651. 13.

Ne pisces corrupti vendantur. 1. 656. 4.

Ne rerum pretia taxata alterentur. 1. 652. 25.

Ne Tricoli, & Reuenditores vendant fructus immaturos, aut corruptos. 1. 689. 16.

Ne vltum morbosum aut vitiosum Forum publicum intret. 1. 689. 14.

Quod Reuenditores, seu Tricoli teneant fructus palam, & non clam, itaut electio sit emere volentium. 1. 689. 17.

Quod in summitate Sacchi, seu Cistæ non ponantur fructus boni, & subtus corrupti. 1. 689. 18.

Quod res cum debito pondere, & mensura vendantur. 1. 653. 35.

Et quod tam Ciues, quam Exteri non grauentur, vel vendendo carius, vel vtendo falsis ponderibus. 1. 653. 39.

PISCIVM qualitas, quantitas, & pretij curam habere debent. 1. 656. 2.

PONDERVM, & mensurarum, quibus vtuntur venditores comestibilium, cognitionem habent. 1. 654. 40.

PVNIRE possunt vtentes falsis ponderibus, & mensuris. 1. 654. 40.

TAXANT pretium carnum per Macellarios vendendarum. 1. 651. 20.

Cætera. Vide *EDILES. PRÆSES GRASSIÆ*.

GRASSERIORVM.

ELECTIO spectat ad Vniuersitatem. 1. 651. 21.

IVRISDICTIO, & auctoritas, remittitur. 1. 656. 3.

OFFICIVM quale sit. 2. 271. 12.

Consistit in curando, quod res ad Grassiam pertinentes vndique fluant. 1. 652. 26.

Consistit in imponendo pretium rebus comestibilibus. 1. 651. 32.

GRASSIA.

BANCI Grassiz Vrbis emolumenta, & priuilegia quænam sint. 1. 653. 35.

Ereclum fuit Bancum Grassiz in Vrbe pro facili solutione pretij animalium venditorum Macellariis. 1. 652. 35.

DEFERENTES GRASSIAM ad Ciuitatem, & eorum animalia non possunt molestari. 1. 652. 27. Amplius vt ibi.

Ad Vrbem benigne sunt tractandi, ac fauoribus prosequendi, non autem angariis molestandi. 2. 420. 76.

Ad Vrbem non tenentur ad solutionem Gabellæ passus. 1. 652. 28.

Ad Vrbem conducentes varijs priuilegijs decorati sunt. 1. 652. 27.

Ad Vrbem semper est eis fauendum. 1. 652. 33.

PRÆSES Grassiz. Vide *PRÆSES GRASSIÆ*.

GRATIA.

GRATIAM liberationis amplissimis verbis concepiam obuiens a Principe recuperat bonam, nedyam confiscatâ, & Fisco incorporatâ, ac ab eo in Tertium translata, sed etiam ea, quæ a Fisco Baronis feudatarij fuerunt confiscata. 1. 437. 20. Vide ibi.

IGNOSCENDO Malis perduntur Boni. 1. 436. 9.

MAGISTRATVS Reis facinorosis veniam dare an possit, remittitur. 1. 437. 19.

MALI ob spem veniæ sunt peiores. 1. 436. 9.

PRINCEPS gratiam liberationis, vel commutationis poenæ delinquentibus facere, an, & quando possit. 1. 437. 18.

GVBERNATOR.

BVRGI Vrbis habet inibi iurisdictionem amplam, & priuatiuè quod ad omnes alios Indices. 1. 430. 1.

Execui non possunt in Burgo Vrbis mandata relaxata ab alijs Iudicibus absque Executur Iudicis, & presentia Burruariorum eiusdem Bur-

gi. 1. 430. 2. Limita ut ibi.
Habitatores Burgi Urbis quinam dicantur. 1. 430. 3.
CIVITATIS inuigilare tenetur ne fraudes committantur à Pistoribus. 2. 265. 61.
Faustia cumulatim procedit in causis Grassiam concernentibus, & rerum comestibilium, & est locus inter eos præventioni, quando favore Grasseriorum deficit iurisdicção priuatim. 1. 656. 9.
Faustia, vel illius Locumtenens interuenire debet in Consilio. 1. 19. 57.
Faustia potest interponere decretum in contractibus pupillorum, & minorum, ac in datione Tutorum, & Curatorum. 1. 109. 13. Contrarium n. 14.
NOVVS indagare debet, nedum quznam delicta sint frequentiora, verum etiam causam, & originem, & applicare remedia opportuna. 2. 102. 2.
OFFENDENS insultans, vel percutiens Gubernatorem quibus penis puniatur. 1. 645. 2.
PVNIRE potest Pistoris fraudulentos pœna, Bannimentorum, seu iuris communis deficiente Statuto, non autem pœna conuenta inter Pistoris & Communem. 2. 265. 63.
PVNIRI debet, si facinora vindicare neglexit. 1. 437. 14.
PRÆVENTIONI locus est inter Gubernatorem, & Abundantarios circa punitionem delictorum Pistorum ob fraudes commissas. 2. 265. 61.
QUALITATES Gubernatoris quznam effecdebant. 1. 30. 70.
REQVIRITVR, alioquin Mundus stare non potest. 1. 19. 69.
REVERENTIA, & obsequium debetur Gubernatori. 1. 46. 13.
VRBIS hodie est Vicegubernator Burgi cum eisdem facultatibus, iurisdicçãoe, & prærogatiuis, quibus antea fruebantur illius Gubernatores. 1. 430. 4. Vide ibi.
GVELPHI. Vide **CIVITAS**. vers. *Faustia*.

H

HABITANTES. HABITATORES

HABITANTES, & habitatores differunt inter se. 2. 100. 1.
EXTRA Ciuitates. Vide **FOBENSIS**.

H A S T A.

SALVTIS quenam appellabatur in Republica Romana. 1. 606. 157.

H E B R E I.

Vide **IV D M**.

H E R E S.

DILAPIDATIO hæredis grauati. Vide **DILAPIDATIO**.

NON POTEST iudicari tanquam tertius. 1. 295. 39. Item 216.

OBLIGATIO defuncti ex persona hæredis non immutatur. 2. 295. 38.

VNA, & eadem persona cum defuncto reputatur. 1. 296. 38.

HYPOTHECA.

BOVES aratorii sub tacitis hypothecis non comprehenduntur. 2. 88. 26.

LEGALIS constituitur super re possessa à Debitore, etiam si non constet de illius dominio. 1. 265. 4.

RES aliena hypothecari non potest. 1. 265. 3. Decl. n. 4.

HYPOTHECA contrahitur ratione doli in contractu adhibiti, & interpositi. 1. 374. 14.

VNIuersITATI competit tacita hypotheca super rebus, & bonis eius debitoris ex causa frumentaria. 1. 613. 198.

HOMICIDIVM.

ALAPA homicidium committens quæ pœna puniatur. Vide **ALAPA**.

DOLOSVM semper non iudicatur, sed quandoque culpofum, & quandoque ad solam defensionem, & ad prouocationem occisi. 1. 455. 4.

LACVS committens homicidium in loco immuni, vtraque Curia procedit. 1. 646. 7.

PENA pro homicidio à pluribus commissio, dum ignoratur persona delinquentis quznam sit, remittitur. 1. 456. 17.

Committens homicidium tenetur criminaliter pœna mortis, & ciuilitè ipsi occiso, seu eius hæredibus pro expensis factis in eius euratione, & pro mercede, & salatio ratione operum, quibus caruit acclusus, ac pro alio omni damno, & interesse. 1. 455. 3. Decl. n. 5.

Homicidij pœna est mortis naturalis. 1. 455. 2.

In crimine homicidij eadem pœna imponitur Nobilibus delinquentibus, ac ignobilibus. 3. 441. 54.

Pœna mortis indistinctè non intrat pro homicidio. 1. 455. 4.

Cætera. Vide **OCCIDENS**.

HOMINES.

CONSTRVXERVNT sibi vilia tuguriola virgultis, & arundinibus contexta; ne penè nudi in Eremitis manerent feris bestiis exposti. 1. 7. 26.

Ante constructionem ædificiorum in Eremitis penè nudi manebant. 1. 7. 26.

TVNICÆ pelliceæ adhibite fuerunt pro velandis pudendis hominum. 2. 235. 1.

H O M O.

ADLABOREM natus est. 1. 633. 39.

LIBER se obligans sua vita durante alteri inferre non tenetur promissa seruare. 1. 263. 64. Contrarium num. 65. Decl. n. 66.

NASCITVR inermis, nudoque corpore. 2. 235. 1.
RECREATVR mediante ioco, & requie reddit ad seriat et ad labores, promptior, alacrior, et vegetior. 1. 633. 41.

REQVIES, & iocus in vita hominis sunt necessarii. 1. 633. 40.

VIVERE non potest in labore cum corruptibilis sit, nisi aliquando recreato laborem interpolat, sudoreque abstergat. 1. 633. 39.

Cætera. Vide **CORPOR A HVMANA**, **EDVCATIO**.

HO:

HONESTAS.

FOEMINÆ omnem turpitudinem excludit. 1. 669. 13.
IN MATERIA honestatis vineitur fugiendo. 1. 683. 136.
OPINIO hominum circa honestatem Mulieris plus operatur, quàm veritas. 1. 676. 75.
Cætera. Vide CANTATICES. INHONESTAS.

HONORES.

AVCTIS honoribus augetur animi ad ardua, et insignia opera. 1. 84. 2.
HONORES Recip. accendunt animos ad illa merenda, et consequenda. 1. 84. 2.

HOROLOGIVM.

ACTIONES omnes ad horologium publicum componuntur. 2. 325. 9.
CONVERSIO magna oritur si horologium publicum non bene gubernetur. 2. 325. 9.
HABITATORES Ciuitatis, vel Oppidi, & Incolæ, qui in finibus Territorij agros possident, ibique habitant, tenentur ad contributionem expensarum pro custodia, et gubernio horologii publici. 2. 326. 12.
INORDINATE procedens non est attendendum, quando agitur de probando certo præcise tempore. 2. 326. 10.
MAGISTRATVS Horologii curam habere debet, illique præficere virum peritum. 2. 325. 9.
RUSTICI horologium in ventre habent. 2. 326. 13.

HOROLOGIORVM.

HORÆ horologijs distinguuntur. 2. 325. 5.
INVENTORES, remissiuè. 2. 325. 7.
MATERIAM tractantem, remissiuè. 2. 326. 14.
NIHIL iucundius. 2. 325. 8.
ORIGO. 2. 325. 6.
PLVRÆ horologia si adsint in Ciuitate, quodnam est attendendum, vel quænam sint attendenda, quum agitur de probanda certa hora. 2. 326. 11.

HORREA.

FOSSA, seu horrea subterranea pro conseruando frumenta videntur in varijs Mundi partibus. 1. 591. 29.
NOMEN sumpserunt ab horrore, & quare. 1. 591. 29.
PRÆFECTVS horreorum publicorum olim constituebatur, vt frumentum colligeret, conderet, & conseruaret. 1. 591. 24.
PUBLICA constituenda præcipue sunt, vt copia frumenti tempore vbertatis illis reponenda conseruetur pro necessitatibus. 1. 591. 26.
Necessaria sunt, & quare. 1. 591. 27.
Romani horrea publica constituerunt, in quibus reponeretur frumentum iam Populo, quàm Militibus distribuendum, ac pro largitione frumentaria ad conciliandam plebem destinatum. 1. 591. 25.
Subditi tam diuites, quàm pauperes collectari possunt pro horreis publicis construendis. 1. 591. 28.

HORTALITAS.

CIVITAS FAVENTIÆ abundat hortalijs, & oleribus. 1. 690. 1.
FRVCTVS ex hortis, seu hortalia diuiduntur pro rata temporis, coniungente controuerſiam cum fideicommissario, vel alio circa illorum pertinentiam. 1. 690. 2.
Hortalia sunt fructus naturales, vel mixti, nempe partim naturales, & partim industriales. 1. 690. 2.
OLITORES plantant, & vendunt in dies. 1. 690. 2.
PLVRÆ de hortalijs remissiuè. 1. 690. 4.

HORTVS.

CVLTVRÆ Horti, & alia, remissiuè. 1. 690. 6.
DICTVS, quia in eo semper aliquid oritur. 1. 690. 6.
DIVIDITVR in Vrbanum, & rusticum. 1. 690. 6.
FLORVM, hortorum, aromatariorum, seu pensilium commoda, fructus, & volupiates, remissiuè. 1. 690. 5.

HOSPES.

QVASI possessionem hospitij in domo Amici non acquirit, non obstante quouis temporis cursu. 2. 206. 6.

HOSPITES.

RAPACES, vt plurimum sunt, & plus solent exigere à Peregrinis, quàm sit iustum, 2. 265. 74.
Vide etiã TABERNARI.

HOSPITALITAS.

EXERCERE Hospitalitatem pijsimum opus est. 2. 287. 3.
Inimicum est omnibus, & præcipue Ptesbyteris, & Ecclesiasticis. 2. 287. 3.
INFANTIVM expositorū exercebatur ab Ethnicis, & Romanis. 2. 287. 7.
MATERIAM Hospitalitatis, remissiuè. 2. 287. 9.
TEXTERA dimidiata occasione hospitalitatis tradebatur. 2. 287. 4.

HOSPITALE.

ADMINISTRATORVM Hospitalis, remissiuè. 1. 92. 27.
DOMVS DEI FAVENTIÆ fundatio, remissiuè. 2. 287. 5.
In quo aluntur Infantes, præsertim expositi, appellatur *Eccebrephium*. 2. 287. 6.
In quo Expositi aluntur, est opus à Christo Domino Nostro commendatum. 2. 287. 5.
Cætera. Vide INFANTES. vers. Expositi.
Quando possit à Patre facultatibus idoneo repetere alimentum tradita eius filio expositio. 2. 287. 10. vide ibi.
MATERIAM Hospitalis, tractantes, remissiuè. 2. 287. 4.
PRÆSIDENTES ad vitam Hospitalis B. Nouelonis eliguntur. 1. 92. 29.
Hospitali Expositorum eliguntur. 1. 92. 27.
Hospitali Sancti Antonij Abbatis eliguntur. 1. 92. 28.
ROMANI in Foro Olitorio laqueariam portant habere.

habebant, ubi infantes exponerantur, & pœ-
rita ab omnibus elemosyna nutriebantur.
2. 287. 7.

I

IGNORANTIA.

EXCVSAT à pœna. 1. 595. 63.

IVDICIS. Vide *IPDEX*.

ILLEGITIMI.

Vide *FILII ILLEGITIMI*.

IMMEMORABILIS.

HABET vim veri, & legitimi tituli, & prinile-
gii Apostolici, etiam in referuatis Principi. 2.
211. 12. Ampl. ut ibi.

TITVLVS melior de mundo potest allegari vi-
gore immemorabilis. 2. 211. 12.

Onerosus potest allegari vigore immemorabilis.
2. 211. 12.

IMMISSIO.

CREDITOR latur aliquando ad hoc, ut faciat
fructus suos. 1. 324. 18.

EX primo decreto, quæ dicitur pignus Præto-
rium, conceditur de iure communi Credito-
ri ob contumaciam Debitoris, qui potest pos-
tea refectis expensis recuperare possessionem.
vna cum fructibus. 1. 324. 13. Vide ibi, & n. 13.

FIDEICOMMISSARIO debetur, non obstante
exceptione melioramentorum, quando non
fuerunt intra terminum præfixum liquidata.
2. 75. 60.

FILIO substituto competit Immissio in bonis fi-
deicommissariis contra Patrem ea dilapidan-
tem. 1. 368. 25. Decl. n. 26. 39. & 40.
Cetera, Vide *DILAPIDATIO. OECONOMVS,*
FIDEICOMMISSVM.

NON competit vigore testamenti Filijfamil.
de cuius emancipatione non constat. 1. 361. 24.
Vide n. 26.

IMMUNDITIÆ.

ÆDILIBVS incumbit inungulare, ne Fora, vici, viæ,
cloacæ, & aqueductus Ciuitatis forisbus put-
rescant, sed munda conferuentur. 1. 693. 4.

EX deturpatione vestis transeuntis per viam me-
diante proiectione aque putridæ per fenestrâ
grauissima Injuria otitur. 1. 693. 12.

FAMVLO, seu Famula proiciente aquam pu-
tridam per fenestram, & vestem transeuntia
deturpante, Dominus tenetur ad damni pœ-
nam in duplum. 1. 693. 11. Decl. n. 43.

LVTVM, & lectamen non potest proijci in via
publica Ciuitatis. 1. 693. 3.

PROHIBERI potest ne quis euacuet, seu corpus
exoneret propè alicuius Domum. 1. 693. 8.

PUTRIDA, & fetida non possunt proijci in
viis publicis Ciuitatis. 1. 692. 2.

SORDITIÆ, & immunditiæ aeris tranquillitas
inficitur, Cœlumque fit pestilens, ac inde
febres, & contagiose infirmitates oriuntur.
1. 693. 1.

STATVTVM prohibens proijcere stercora, &
immunda in Plateam, & vias publicas Ciuita-
tis est validum, & seruandum. 1. 693. 7.

STERCORA, morticina, aliaque putrida, fetida,

& immunda prohiberi possunt ne proieciantur
in viis publicis Ciuitatis. 1. 693. 3.

VICINVS prohibere potest, ne alius vicinus pu-
trida, immunda, & fetida proiciat. 1. 693. 6.

VRINA, sterces, & similia fetida proijcere non
licet, quamuis competeret seruitus proijciendi
in fundum vicinum. 1. 691. 10.

IMMUNITAS ECCLESASTICA.

CIRCVTVS Ecclesiarum ruralium per spatium
triginta passuum gaudet Immunitate Ecclesi-
astica. 2. 118. 56. & n. 59.

Limita non procedere favore illius, qui adhuc
non fuerat ab Ecclesia receptus. 2. 118. 57.
Contrarium verius n. 58. & 59.

CONDITORES legum, & statutorum contra
Immunitatem Ecclesiasticam sunt excommu-
nicati. 1. 78. 2.

DECOCTORES dolosi non gaudent Immunita-
te Ecclesiastica. 1. 478. 8.

ÆDICTVM Magistratus secularis prohibens ex-
tractionem vini inquam inuicem ladanis
Ecclesiasticos debet declarari iuxta resolutio-
nem Sac. Congregationis Immunitatis, de qua
ibi. 1. 79. 13.

OC CIDENS Ministrum Regium, & ad Eccle-
siam confugiens an gaudeat Immunitate Ec-
clesiastica, remissiuè. 1. 487. 7.

REVS exiens ab Ecclesia causa exonerandi ven-
trem quando gaudeat Immunitate Ecclesiasti-
ca. 2. 20. 4.

STATVIA, & leges Principis secularis contra
Immunitatem Ecclesiasticam directæ, vel indi-
rectæ, & circa causas, & materias spirituales,
vel spiritualibus annexas late nullo sunt, & re-
probantur, & quare. 1. 78. 4. n. 25. 6.
& 8.

Cetera. Vide *EPISCOPVS. INDEX ECCLE-
SIASTICVS*.

IMPEDITVS.

NON dicitur, qui abest, ut amplius obtrineat
Dignitatem. 1. 101. 6.

IMPRESSOR LIBRORVM.

Vide *BIBLIOPOLA*.

INCAMERATIO.

Vide *FISCVS*.

INCENDIVM.

ABSOLUTIONEM à crimine incendij reserua-
re sibi solent Episcopi. 1. 479. 7.

CIVILITER pro damnis, & interesse passus ex
causa incendij multoribus agitur, quo casu, quæ
examinanda sint, remissiuè. 1. 479. 6.

CONTINGERE potest pluribus modis, de qui-
bus. 1. 479. 4.

CRIMEN est incendij grauissimum, & atrocissi-
mum, & quare. 1. 479. 1.

CVLPA etiam leuissima, quando consistit in
committendo non excusat in materia ince-
dij. 1. 479. 8.

TRIMVIRI nocturni occurrebant incendijs. 1.
560. 23.

Cetera, Vide *STIPVLE. STIPVLARVM*.

INCENDIARIVS.

INCENDIARIORVM malitia detestatur, & in-
terdicitur ab *INNOCENTIO II.* 1. 479. 2.

Quod procedit etiam quoad eos, qui auxilium, vel
consilium.

consilium præbent. 1. 470. 3.

POENÆ variae, & diuersæ constitutæ sunt contra incendiarios tam de iure Canonico, quàm Civili, & dispositione Bannimentorum Generalium Status Ecclesiastici. 1. 470. 5. & 6.

INCEPTA.

SONAT idem, de Monopolium. 1. 600. 100.

INCISORES ARBORVM.

ACTIO furti competit contra incidentem arbores in alieno fundo. 2. 57. 5.

Maximè si in eis sunt arbores eximij fructus, & miram culturæ diligentiam requirentes, prout Vites, & similes. 2. 57. 6.

Vel si arbores furti causa ex eis, contrahantur, & asportantur sunt. 2. 57. 7.

ACTIONES variae competunt contra incidentem arbores in fundo alieno. 2. 57. 10.

ARBORES seindens in alieno fundo non pleñitur eadem pœna ordinaria, qua latrones pleñiuntur. 2. 57. 8.

DAMNVM illatum ex incisione arboris in alieno fundo quomodo æstimetur. 2. 57. 13.

DOMINO tantum competit incision arborum in proprio solo. 2. 57. 2.

INCIDENS ligna in alieno fundo ad pœnam, & ad damni emendationem tenetur. 2. 57. 3.

MANDATARIVS exidens arbores in alieno fundo de mandato alterius, an, & quando tenetur. 2. 57. 12.

NEMO potest incidere ligna in alieno fundo. 2. 56. 1.

POENA gravior imponitur illi, qui arbores, quibus aggeres fluminis corroborantur excidit. 2. 57. 9.

Gravior imponitur Conductori bonorum Fisci, qui arbores in bonis conductis excidit. 2. 57. 9.

PLVRES exidentes eandem arborem in alieno fundo omnes in solidum tenentur, nec vnus solutio alium liberat. 2. 57. 11.

PRÆLATO, Beneficiario, Vusufructuario, & fidelicommissario, an, quando, & quas arbores liceat incidere, remissum. 2. 58. 21.

Cætera. Vide **ARBOR. IVS LIGNANDI. FITES. FITIVM.**

INCONTINENTI.

INCONTINENTI factum dicitur, quando is intercesserit intervallum decem dierum, se duorum mensium, imò etiam vnus anni. 2. 228. 41.

INDEBITI REPETITIO.

CONDUCTIO sine causa competit quando solutio sequuta fuit vigore rei iudicatæ, obtinendo retractationem eiusdem rei iudicatæ, præiura restitutione in integrum. 1. 354. 4.

OFFICIVM Iudicis competit pro obtinenda restitutione soluti vigore rei iudicatæ iniustæ. 355. 5.

REPETITIO soluti ex causa rei iudicatæ non competit. 1. 354. 2.

SOLVENS vigore rei iudicatæ iniustæ, potest petere quod sibi restituatur tantundem, seu æquivalens quantitas, non eadem pecunia soluta. 1. 355. 6.

SOLVTIONE indebitæ sequuta vigore rei iudicatæ, repeti potest prior solutio extraiudiciali-

ter facta, non quidem per conditionem sine causa. 1. 355. 7.

INDVSTRIA.

PERSONÆ electæ. Vide **SPBSTITVERE. veti. Electa.**

INÆQUALITAS.

REPVGNAT iuri naturali, & æquitati. 1. 293. 10.

INFANTIA.

DVRAT vsque ad annum septimum. 1. 546. 9.

INFANTES.

ALI non possunt sine Nutricis lacte. 2. 85. 2.

DICVNTVR, qui non excedunt annum septimum completum. 1. 501. 13.

EXCVSANTVR à delictis, & à pœnis, tanquàm doli incapaces. 1. 501. 14.

EXPOSITI, Ciues illius Ciuitatis, & loci, vbi expositi sunt censentur. 2. 288. 19.

Alere infantes expositos, ad quos spectat, an ad Principem, an ad Ecclesiam, an ad Communitatem, & quando sit imponenda collecta, remissum. 2. 287. 9.

Legitimi, ac successorem, Ordinem, & Dignitatem capaces esse censentur, & quare. 2. 288. 20.

Parentes exponendo, & abiiciendo proprios filios impietatem committunt, & euadunt Feris peiores. 2. 288. 11.

Et puniendi sunt Iudicis arbitrio, quod extendi valet vsque ad mortem, quando ex expositione sequuta est mors Infantis. 2. 288. 12. & num. 13.

Limita si ex necessitate, vel ob timorem infamiz, vel mortis expofuerunt. 2. 288. 14. Vide ibi.

Pater exponens filium prinatur parria potestate, & iure filiationis. 2. 288. 15. Declarat. 16. & 18.

Pater filius expositus occidens parricidij reus non est. 2. 288. 17. Decl. n. 18.

POENÆ delictorum Infantium remissum. 2. 287. 1.

INGENIVM.

ÆSTIMARI quis non debet ex solo annorum numero, sed ex ingenio. 1. 412. 15. & 16.

INGENIO adipsicetur sapientia. 1. 412. 17.

INHIBITIONES.

AGRICVLTVRÆ conceduntur tam à Consulibus, quàm ab Eminentiſſis, Camerario, & ab Annona Præfetto. 2. 88. 23.

Conceduntur solummodò scienti saltem, octo rubra tritici. 2. 88. 28.

Impediunt executionem, tam quò ad personam Agricultorum, quàm quò ad fructus de tempore sementationum, & messium, secus quò ad alia bona non prouenicunt ex Agricultura. 2. 88. 28.

Declar procedere quò ad debita contracta, post inceptum exercitium Agricultura, secus si ante. 2. 88. 29. Contrarium n. 30.

DAMNA resultantia ex multiplicitate inhibitionum, earumque præsentatione cessant mediante electione Iudicum doctrina, & integritate excellentium. 2. 44. 95.

FIDÆ concedendæ tantum ab Eminentiſſimo Camerario, & Graue Præfide, iuxta for-

Fff 2 mam,

nam, de quibus, aliis non suffragantur. 2.

44. 97.

Appellatio à decretis moderationis inhibitionis

Fidei non admittitur in suspensiuo. 2. 44. 97.

Lex generalis pro spectu inhibitionum *Fidei* non est promulganda, & quare. 2. 43. 80. & num. 83.

Moderatione inhibitionis *Fidei* obtenta omnes alie inhibitiones per *Affidatum* obtinent non suffragantur, & possunt sperni. 2. 43. 97. Cetera *Vide FID. vers. Inhibitio.*

REVOCATIO inhibitionum iniuste extortarum faciliè obtinetur. 2. 43. 81.

INHONESTAS.

ANCILLÆ Cauponum præsumuntur inhonestæ. 1. 631. 137.

MVLIER committere potest diuerso tempore actus honestatis, & inhonestatis. 1. 678. 93.

PROBATVR duobus Testibus, etiam si concurrant mille super honestate, & quare. 1. 687. 89. & 91. Decl. n. 90.

Duo Testes super inhonestate præferuntur mille super honestate. 1. 677. 89. Declata num. 90. & 91.

Cetera. *Vide MERETRICATVS.*

INIVRIA.

ATROX committitur ab iniuria ut aliquem eorum Magistratu, Iudice, seu Fratre. 1. 532. 6. Limita n. 7.

Enormis, & levis iudicatur iuxta qualitatem facti, modi, loci, & personarum. 1. 532. 5.

EICAS faciens ludici, dum comminabat illum multare, iniuriam atrocem inferre dicitur. 1. 532. 10.

INFERTVR re, verbis, & in scripto. 1. 531. 1.

INIVRIAS proferens contra Principem, quas poenas incurrit, remissuè. 1. 487. 3.

INSCRIPTIS illata vocatur famosus libellus. 1. 532. 3.

INIVRIAM iniuria retorquere, an, & quando liceat. 1. 534. 22.

IVDEX cognoscere potest de iniuria sibi facta. 1. 533. 13. *Vide n. 16.*

Ampla procedere non obstante quocunque fore privilegio, seu exemptione delinquentis. 1. 533. 12.

Maximè si iniuria, seu offensa fuit notoria, dum pro Tribunali sedebat. 1. 533. 13. *Vide ibi.*

Vel poena à Constitutione, Lege, vel Statuto est certa, & determinata, secus si sit arbitraria. 1. 533. 14. Decl. n. 15.

IVDICII, & Magistratu facta intuitu Officii, & Dignitatis iudicatur atrox, & qua poena puniatur. 1. 532. 9.

POENA imposita à *Bannimentis Generalibus Status Ecclesiastici* contra iniuriantes verbis. 1. 533. 17.

PRO VERBIS iniuriis, & pugnis inter Homines si sequuta sit pax non intrat poena. 1. 501. 18.

Inter Mulieres, & Pueros non intrat poena. 1. 501. 17.

SALVATIO uni socio facta priuatim quò ad

consocium secundum decubulantem est iniuria verbalis. 1. 512. 4.

SCIENTI, & volenti non fit. 2. 63. 2.

STERCORANS, & conpureans murum, hostium, fenestras &c. alienicius, vel cornua agnens quibus poenis puniatur. 1. 534. 22.

VERBALIS committitur varijs modis, de quibus ibi remissuè. 1. 532. 4.

Dicitur ea, quæ inferuntur in scriptis. 1. 531. 2.

VOCANS aliquem *Barbone* an inferat iniuriam. 1. 301. 7.

Iniuria an inferat, qui alteri dicit; *Tu desers magnam barbam.* 1. 101. 7.

INIVRIARVM ACTIO.

AN INTRET, quando data sunt mentita colliganti coram Iudice. 1. 532. 8.

AD HEREDES non transmittitur. 1. 303. 20.

INNOCENTII XII. exaltatio ad Pontificatum, & laudes. 2. 268. 7.

INNOCENTII XII. parsimonia, & frugalitati, ac moderantiori luxu inuigilat, prout inuigilabat *INNOCENTII XI.* 1. 17. 9. & 30.

INQUISITIO.

DIFFERT ab Accusatione, & inquisitione. 2. 257. 42.

INSINUATIO.

Constitutio Agidiana requirens in contradiis Minorum insinuationem habet locum in toto Statu Ecclesiastico. 1. 264. 71.

CONSVETVDINE, & rito contrario potest tolli solemnitas insinuationis alioquin necessaria in contradiis. 1. 264. 77. *Vide n. 78. & 80.*

NON requiritur in contradiis Minorum stipulatis seruatis solemnitatibus *Statuti Paenitentia.* 1. 264. 70.

REQUIRETVR ex dispositione Agidiana in contradiis Minorum, quamuis seruata fuerint solemnitates *Statuti loci.* 1. 264. 73. Decl. num. 73. *Vide n. 74.*

INSPECTORES.

INSPECTORVM officium quodam olim esset. 2. 166. 3. *Vide ibi.*

INSTANTIA.

EST tempus, quo iudicium discutitur à litis contestatione usque ad sententiam. 1. 383. 1.

Est actionis exercitatio à litis contestatione in diffinitiuam sententiam certo tempore coardata. 1. 383. 2.

MATERIAM instantiæ remissuè. 1. 383. 4.

PEREMPTIONIS instantiæ varij sunt effectus. 1. 383. 3.

INSTRUMENTA.

ARATORIA. *Vide BOVES. ANIMALIA.*

FERIARVM tempore an possint instrumenta celebrari. *Vide FERIE. vers. Instrumenta.*

IVRAMENTO roborantur. 2. 191. 12.

ROGANTVR compendiosè in *Basardello*, & deinde illa extenduntur, & reportantur in Protocollo. 1. 351. 2.

ROGATA à Notario non matriculato iuxta dispositionem *Statuti*, valens quando ille publicè in eodem loco spatio plurium annorum se rogauit de varijs instrumentis, cum communis error valdet instrumenta rogata. 1. 401. 13.

Maximè si lapsi sint triginta anni à die rogationis. l. 401. 14.

INSTRUMENTI.

ACTA publica viam instrumenti habent. l. 593. 8.

ARCHIVIATIO. Vide **ARCHIVIATIO**. **ARCHIVIFIM**.

SCRIPTURA priuata ex dispositione *Statuti Famentie* non venit appellatione instrumenti. l. 351. 30.

Non venit appellatione instrumenti. l. 352. 19. Contrarium n. 20.

Non vult appellatione instrumenti secundum communem vsum loquendi. l. 352. 21. Ampl. n. 24.

Non venit appellatione instrumenti in Statutis. l. 352. 23. Decl. n. 29.

Amplia 1. procedere etiam si fuerit recognita. l. 352. 24.

Amplia 2. quamuis Statuta condita fuerint à Iurisperitis. l. 353. 25.

SCRIPTURAS priuatas dicuntur etiam instrumenta. l. 373. 1. Limita num. 2. Declara. n. 3. & 4.

INSTRUMENTO.

CANCELLATO reperto penes creditorem præsumitur debitor liberatus. l. 351. 5. Vide num. 10.

Reperto penes debitorem, qui non sit domesticus creditor, nec alia de causa suspectus, præsumitur ipse debitor liberatus. l. 351. 6. Decl. n. 7. Vide n. 10.

Reperto penes tertium, non præsumitur debitum cancellatum. l. 351. 8.

Reperto penes Notarium in eius Protocollo rescribitur liberatio debitoris. l. 351. 9. Decl. vt ibi. Vide n. 10.

INSTRUMENTVM.

ACTORVM procurari debet à Notario lata sententia, vel relaxato mandato, & quare. l. 430. 7.

CANCELLATVM an habeat viam executionis. l. 353. 14.

HABET presumptionem veritatis pro se. l. 711. 27.

LINEA per transversum à Notario facta in Bistardello, seu Originali indicat Instrumentum fuisse redactum in forma iurida, & publica, & si non reperitur extensum in Protocollo, adhuc ex huiusmodi linea non resultat cancellatio. l. 351. 2. & 4.

ROGATVM à Notario non matriculato. Vide **MATRICULA NOTARIVM**.

SENTENTIA in iudicatum transacta habet paratam executionem. l. 239. 12.

INSULTANS.

FISCALEM. Vide **FISCALIS**.

OCCIDENS insultantem, qui cum in periculo vite, vel honoris, vel facultatum constitutus, nullam poenam metetur, ràm in foro fori, quàm in foro poli. l. 474. 4. Decl. n. 13.

QVISNAM dicatur, remissive. l. 461. 6.

SI IGNORETVR, quomodo procedatur, remissive. l. 461. 7.

INSULTATVS.

IN DISCRIMINE vite constitutus potest insultantem impunè occidere, dum aliter propriam personam, & honorem defendere non potest. l. 461. 11.

Nec tenetur cum suo dedecore fugere, etiam si rogatus vitam proficiatur. l. 461. 12.

MODERAMEN inculpatæ tutelæ seruari debet ab insultato. l. 475. 13. Cetera. Vide **MODERAMEN INFLATATÆ TUTELE**.

OCCIDENS insultantem, quæ poena puniatur, remissive. l. 461. 8.

SACERDOS Missam celebrans si fuerit insultatus cum armis, & in periculo vite constitutus poterit aggressorem occidere, & deinde prosequi celebrationem Missæ. l. 475. 10. Declara. num. 11.

INSULTVS.

COMMISSVS, vi dicatur requiritur motus de loco ad locum. l. 460. 3.

Et adeò insultans sit propinquus insultato, vt posset ipsum verberare, si veller. l. 460. 4.

CONTVMELIÆ, & percussiones à Christi fidelibus patenter ferendæ sunt. l. 475. 11. Decl. num. 12.

CRIMINIS Insulti poena imposita à *Bannime nati generalibus Status Ecclesiastici*, quæ sit. l. 460. 5.

EST in alium saltus. l. 460. 1.

IDEM esse alium aggredi. l. 460. 2.

INTERDICTVM.

NE QUID in loco publico competit contra elaudentem viam publicam. l. 136. 9.

NE QUID in via publica. Vide **VIA**. vers. *In seruidum*.

VTI POSSIDETIS pro honore competit. l. 130. 15.

INTERPRETATIO.

EST VOLUNTAS Testatoris interpretanda eo modo, quo si viueret, & interrogaretur, verisimiliter responderet. l. 229. 45.

IN INTERPRETATIONE vltimarum voluntatum mens fuit, & intentio testatoris, non autem cortex verborum est attendenda. l. 218. 42.

OBSERVANTIA attenditur in interpretanda dispositione testatoris. l. 229. 46.

OMNIS interpretatio sumenda est ad exclusionem delicti. l. 92. 3.

INTERROGATIO.

INTERROGATIONES Iudicum criminalium sunt diuersæ, & secundum peritiam, & experientiam eorum variantur. l. 447. 16.

INTERROGATORIA.

STYLVS non dandi nomina, & cognomina testium ad hoc vt possint confici interrogatoria, & reprobari est contra ius, & reprobandum. l. 685. 152.

INTESTATVS.

INTESTATORVM appellatione non comprehenduntur intestabiles. l. 616. 159. Vide ibi.

INVENTARIVM.

CONFICI potest eorum Iudice seculari, iam per heredem laicum, quamuis defunctus esset clericus, quàm per heredem clericum, si defunctus erat Laicus. l. 50. 58.

INVESTITVRA.

FEVDALIS facta pro heredibus, & successoribus quibuscunque, non comprehendit extraneos, nec feminas. 2. 274. 25.

VALIDITAS inuestituræ factæ Filio familias descendendi potest ab exceptione defectus consensus Patris, dum ille iam consenserat impetrationi eiusdem inuestituræ. 1. 330. 14.

LOCALIA, & GEMMÆ.

ANVLVS sponsalitijs an censeatur donatus per Sponsum Sponsæ, itaut ipsa non teneatur ad restitutionem, remissiuè. 1. 287. 7.

Et vestes transmissæ per Sponsum Sponsæ, an censeantur donatæ, itaut intret restitutio, nec ne, remissiuè. 1. 287. 6.

INSERVIRE soleni ad ornatum Vxoris. 1. 287. 3

PRÆSUMVTVR remansisse penes Vxorcm. 1. 287. 4. Decl. n. 5.

V XOR teneatur reddere rationem localium, & gemmarum. 1. 287. 4. Decl. n. 5.

Localia, & vestes tradens executoribus ad hoc, vt Maritum ad carceres ducentes relaxent, ac illa in pignus recipiant iuuatur Velleiano. 2. 388. 8.

Cætera, Vide *ACCONCEPTVM*.

IRENARCHI.

PRÆFICIEBANTVR disciplinz publicæ, & moribus corrigendis. 1. 160. 2.

I T E R.

INTRANS fundum alienum delictum committit. 2. 21. 5.

PER AGRVM vicini venditoris permittum est ad effectum eundi ad fundum emptum, quando aliundè iri non potest, absque solutione pretij; Secus si vicinus non sit venditor. 2. 96. 5. Vide ibi.

Ad sepelendum per agrum vicini permittitur; quando aliundè non potest transiri. 2. 96. 6. Vide ibi.

TRANSIRI non potest per fundum vicini iniusto Domino. 2. 20. 1.

Non potest per Vineam alterius, præsertim si adit Vna. 2. 20. 2.

Non valet per fundum vicini iniusto Domino. 2. 95. 1. Limita. 2. 3. 5. 6.

VIA destructa transiri potest per fundum alienum. 2. 95. 2.

Cætera. Vide *VIA. VIAM*.

I V D A I.

AN IVSTE recipiantur à Christianis, remissiuè. 2. 329. 25.

ARTEM del Regalare in Vrbe exercere valent. 2. 330. 29.

Stracciaris, & 'cenciariis' in Vrbe exercere solummodo valent. 2. 330. 29.

ELICIENDI aliquando sunt à Regno, & Principatu, prout expulsi fuerunt ab Hispania, & Francia. 2. 330. 24. & 25.

HABITVM distinctum, vel signum gestare debent, vt à Christi fidelibus distinguantur. 2. 330. 26.

In Ciuitate Fauentia habitare nequeunt. 2. 329. 22.

INDVMENTA ex noua materia in Vrbe consuecere valent. 2. 330. 29.

INIVNCTVM ludæis fuit discedere à Statu Ec-

clesiastico exceptis Clauatibus Vrbs Auenionis. & Anconæ. 2. 329. 23.

MORES Iudæorum nostris discordant, & eorum conuersatio cum simplicibus Christi fidelibus, est periculosa. 2. 329. 20.

PRINCEPS Secularis potest expellere Iudæos à suo Principatu. 2. 330. 24.

VSVRAS exercentes cogendi sunt ad restitutionem, & criminaliter puniri possunt. 2. 330. 27.

VSVRÆ Iudæorum Vrbs reductæ sunt ad rationem duodecim, & postea in totum prohibita tam in Vrbe, quam in toto Statu Ecclesiastico. 2. 330. 28.

I V D E X.

ABSTINERE se non potest à munere iudicandi, aliquin committit iniustitiam, peccat, & teneatur ad restitutionem omnium damnorum, & ad interesse parti, pro quo datur actio in factum, ac punitur pœna Fisco applicanda. 1. 55. 11. Ampl. vt ibi.

Iniustitiam minorem non committit abstinendo à iudicando, quàm iniuste iudicando. 1. 55. 12.

ACCIPERE nō potest quicquam etiam à sponte dantibus, præter sportulas. 1. 66. 31. Decl. num. 32.

ACCVSARI, & syndicari non potest Iudex Officialis, & Magistratus durante Officio. 1. 73. 29. Ampl. & limita vt n. 30. remissiuè.

AD CVSTODIAM vulgò nuncupatum, *allea guardia*, quam iurisdictionem habeat. 1. 91. 7.

AD IVDICATVRAM in Ciuitate Fauentia quis eligi non valet, nisi copulariè præcedat approbatio, & descriptio in ordine, & matricula Doctorum, & studium quinquennale in Ciuitate Bononiæ, vel in alio studio generali. 1. 105. 3.

APPELLATIONVM cognoscit causas in secunda iustitia à sententia laici à Præiore, aliisque Iudicibus Ciuitatis, & districtus. 1. 91. 5. Vide ibi.

Eligitur à Consilio generali Fauentia, sed non exerceat iurisdictionem. 1. 219. 1.

BONONIÆ eligitur Iudex Aquilæ. 1. 109. 3.

CENSETVR is, qui pro tali communiter reputatur. 1. 224. 14. Decl. vt ibi.

CONSANGVINEVS, & Affinis non potest esse Iudex in causa sui consanguinei. 1. 387. 21. Amplia, Limita, & Declara n. 23. & 49.

Vsq̃ue ad quem gradum non possit esse Iudex in causa sui Consanguinei, & Affinis, & quomodo gradus computentur, remissiuè. 1. 187. 34.

DAMNORVM datorum. Vide *DAMNVM*. vers. Index.

DIFFERRE non potest prolationem sententiæ fauore illius, quem agnoscit fouere bonum, ins, sub prætextu inducendi ad partes concordiam. 1. 55. 13.

ECCLIESIASTICVS cogere potest laicos, qui prohibuerunt alienationem bonorum in non subditos ad declarandum se in huiusmodi Statuto prohibitio non comprehendere Ecclesiasticos, nec Ecclesiasticas personas. 2. 179. 2.

Impedire debet peccatum. 1. 371. 57.

*Letis percipere potest, ve coram ipso persona-
liter compareant in illis criminibus, in quibus
iurisdictionem habet. 1.446.26. Declinatio. 62.
Sanguis in inferre nequit. 1. 647. 13.*

Gesta. Vide EPISCOPVS.

HONORANDVS est, etiā si nō Subditi. 1.46.14.
IN CAUSIS exiguis summarie procedendum
est, & leues probationes sufficere debent, alio-
quin Actor non obstante victoria causae maius
damnum sentiret, quā lucrum consequere-
tur. 1. 187. 1.

*In causis non excedentibus valorem scutorum,
ordo pauperum, ludez denegata copia proce-
dere debet summarie, sola facti veritate inspe-
cta praeia sola exhibitione petitionis, & iu-
rium. 1. 187. 2.*

*Summa modica dicitur, quā non excedit scuta vi-
ginti quinque. 1. 187. 2.*

INVIATVS. Vide *INVIATVS*. Verf. *Indici.*
INVIATITAM faciens expectare debet flagi-
tium. 1. 617.5.

IUDICARE debet secundum dispositionem pri-
malem, quāvis videatur Iniquum, & iratio-
nale. 2. 260. 23.

IURISDICTIONEM exercere non valet, si eius
electio sit nulla. 1. 47.27.

IURISPERITVS, & bonae conscientiae esse debet.
1. 647.28. 1.

*Imo in eo gradū debet esse illius, & ad mi-
nus per triennium in eo professus. 1.48.39.*

LAICVS cumulatiue procedit in atrocibus deli-
ctis pro supplenda poena condignā, quā
Iudex Ecclesiasticus eam imponere nequit. Se-
cus si Iudex Ecclesiasticus condignam poenam
imponere valet. 1.647.14. & 16. Ex declaratio-
ne Iudicis Ecclesiastici super impositione suffi-
cientis poenae attenditur solum, quando poe-
nam condignam imponere valet. 1. 647.45.

*Iurisdictionem non habet quando agitur inter Lai-
cos super solo dominio vtili bonorum Em-
phyteuticorum. 1.515.44.*

MERCENARIORVM Verbis, eiusque Distri-
ctus, quas facultates habeat. 2. 89. 31.

*Forum, seu Tribunal Abbatis Sacchi nuncupatum,
pro causis pauperum Mercenariorum Terrarum,
Vinearum, Hortorum, seu Viridariorum
cultorum, Operatorum, ac quoquomodo
Laboratorum, & similibus Verbis, eiusque Dis-
trictus erectū in Vrbe fuit ab *FRANCISCO VIII.*
& cum quibus facultatibus. 2.89.31. Vnde ibi
NEGLEGENS in administratione iustitiae, quā-
do, & quomodo puniatur tam civiliter, quā
criminaliter, remissio. 1.55.11.*

OFFENDENS, insultans, vel percutiens Iudi-
cem quibus poenis puniatur. 1.645.2.

OMMITTENS condignam poenam imponere,
supplicium idem substinere debet, quod in
alium exequi neglexit. 1. 437.15.

OPINIONEM vulgi attendere non debet, sed so-
lum veram rationem. 1.440.45.

ORIGINIS, fructus domicilii potest procedere con-
tra suum Subditum pro delicto per eum com-
misso in alieno Territorio, & illum punire.
1. 662. 2.

*An possit procedere etiam ex officio, an solum ad
querelam partis, & per accusationem. 1.663.3.*

PARGENS delictis flagitium expectare debet.

1. 637. 5.

PECCAT non minūs in excessu, quā in defe-
ctu. 1.637.5.

POENAM temperare an, & quando possit, remis-
sio. 1. 437. 1.

PER imperitiam iudicans, quando, & ad quid te-
neatur, remissio. 1. 56. 15.

PRÆSUMITVR contra Iudicem, qui aduersus
antiquā Curiae praxim, & stylium nouā citatio-
nis, & in Ius vocationis formā inducit. 2. 41.94.

PRÆFIXIO termini Iudici pro terminatione
causae iniuncta à Statuto an recolatur in con-
siliū, vel potius causa deoluatur ad Superi-
orem. 1. 497.1.

PRONVNCIANS prout in cedula: Vide *PRONVNCIATIO*.

REASSVMERE potest causas, & inhibere aliis
Iudicibus, dum ei concessa fuit iurdictio pri-
uatiue. 2. 238. 12.

REIS facinorosis veniam dare an possit, remissi-
o. 1. 437. 19.

REVM incipiens in faciem, & modum respon-
dendi interrogatus potest cognoscere veritatem.
1. 448. 38.

SECVLARIS visitare non potest Molendinum
Ecclesiasticorum. 2. 273. 26. & 27.

SICVT Iudicet homines, ita ipse indicabitur à
DEO. 1. 637. 4.

STATVTI dispositionē seruare tenetur. 1.310. 4.

STIPVLARI potest pro alieno quod ad ea, quae
ad iudicium spectant. 1.348.19. & 20.

SVSPECTVS quinam, & quando allegari va-
let, & quae requirantur, remissio. 1. 385. 1.
*Ad precrastinandum causarum decisiones aliquan-
do Iudices vii suspecti recusantur. 1.386.15.*

*Appellari debet ab vltiori processu eodem tem-
pore, quo Iudex suspectus recusatur. 1. 386. 12.*

*Causa legitima, & rationalis, ac in scriptis Iudici
proponi debet ad effectum allegandi Iudicem
suspectū ex dispositione Statuti *Fauentia*. 1.385.5*

*Causa legitima requiritur de Iure Canonico ad al-
legandum Iudicem suspectum. 1.385.4.*

*Causa ad allegandum Iudicem suspectum, remis-
sio. 1. 385. 6.*

*Causa probatio, aut allegatio non requiritur de Iure
Ciuiili ad recusandū Iudicē suspectum, sed suffi-
cit, quod etiam tanquā talem recuset. 1.385.2.*

*Causa suspicionis non sunt exprimendae coram
Iudice recusato, sed coram Arbitris, vel coram
Iudice, ad quem sit recursus, vel appellatus. 1.
385. 7. Electio arbitratorum super cognitione
suspicionis Iudicis in Curia Romana amplius
non est in vsu. 1. 386. 8.*

*Duae reculationes tantum ex causa suspicionis
Iudicis admittuntur, adeo vt non liceat tertio
recursare, nisi ex iusta causa. 1. 386.17.*

*Eventus tristissimi sequi solent, dum coram Iudice
suspecto litigatur. 1.385. 1.*

*Gesta coram Iudice suspecto allegato sunt nulla,
& attenuata, dum appellatur etiam scit ab vlti-
riori processu. 1. 386. 12. Amplius. 13.*

*In Curia citatur ad videndum deputari alium iu-
locum Iudicis suspecti allegari absque eo quod
in actis decernatur ad posteriorem allegationem.
1.385.3. & 4.*

In Curia Romana faciliè admittitur recusatio iudicis. 1. 386. 10. Procedere interim in Causa Iudex suspectus recusatus an possit. 1. 386. 11.
Informatus Iudex in scriptis super meritis non potest amplius recusari suspectus etiam si deficiat actus iudicialis inducens consensum. 1. 386. 16.
In iudicijs nihil periculosius Iudice suspecto, & nihil durius, quàm coram eo litigare. 1. 385. 1.
Iudicium est validum non obstante, quod Iudex fuerit allegatus suspectus, quando appellatum non fuit ab viresiore processu. 1. 25. 1. 20.
Ligare nemo cogitur coram Iudice suspecto. 1. 385. 1.
Materiam Iudicis suspecti tractantes remissivè. 1. 388. 30.
Tertius veniens ad causam potest Iudicem suspectum allegare. 1. 387. 21.
Tertius post introductum Iudicium comparens potest Iudicem uti suspectum allegare. 1. 386. 18. num. 21. Decl. nu. 19. & 20.

I V D I C E S.

AD COMPLACENTIAM Principis, & Superioris aliquando iniuste iudicant. 1. 55. 18.
ADVENAS, & Exteros non autem Cives, & originarios creandos esse, & quare. 1. 48. 34. & num. 37. & 38. Contrarium. num. 41. Amplia. num. 35. Decl. num. 36. Lim. num. 40. & 41.
AMORE, vel odio, vel timore, vel prelio, vel precibus corrupti aliquando iudicant. 1. 56. 16.
BOVIS, & Equi interponunt decreta in contradibus mulierum, pupillorum, & minorum. 1. 91. 5.
Meres Iudicibus Equi, & Bovis pro interpositione decretorum in contradibus quanta sit. 1. 110. 36.
Nullam aliam iurisdictionem exercent præter eam interponendi decreta in contradibus pupillorum, mulierum, & minorum, quæ ipsi commperit prius quòd ab Gubernatore. 1. 109. 4. & n. 12. cum seqq.
Sumptus huiusmodi denominationem ab insignis depictis supra Banchum, seu sedem cuiuslibet eorum positi in Sala Palatii Communis *Fuentis*. 1. 109. 1.
CONSTITUTI sunt, eo quia Principes per seipsores omnia expedire non poterant. 1. 45. 3.
CREDUNT facilius ijs, quos libenter audiunt. 1. 116. 12.
DENEGANTES administrare iustitiam faciunt litem propriam. 1. 55. 10.
DEPVANDI sunt ad iura reddendum. 1. 716. 1.
DIVITES, non autem pauperes in Iudices, & Magistratos sunt eligendi, & quare. 1. 51. 68. Decl. vi. ibi.
ELIGENDI sunt Iudices doctrina, & integritate excellentes ad evitanda infinita damna aliquin ex mala eorum electione contingentia. Iudices docti, & integri, vel non concedunt inhibitiones iniustas, vel eas concessas faciliè revocant. 1. 44. 91.
ESCVLENTA, & poculenta recipere an possint. Vide *ESCVLENTA*, & *POCVLENTA*.
IN CIVITATE eligi debent. 1. 45. 1.
IN ELECTIONE Iudicum, seu Magistratum, quæ consideranda sint, seu quænam qualitates

habere debeant. 1. 45. 8. Vide ibi, & nu. seqq.
IVDICES Iuris viriisque periti, sanæ mentis, prudentes, honestate, & bonis moribus imbuti, mansueti, patientes, faciles in audiendis litigantibus, eorumque Procuratoribus, & Advocatis esse debent, iungendo quandam gravitatem cum humanitate. 1. 45. 8.
INIUSTE iudicantes pœna, absque spe misericordiz. 1. 56. 18.
Denegantes administrare iustitiam faciunt litem propriam. 1. 55. 10.
MEDIOLANI eliguntur duo Iudices, nempe unus ad signum Galli, & aliter ad signum Equi. 1. 109. 2.
NOBILES esse debent. 1. 49. 47. & 48. Contrarium n. 50. Decl. n. 51.
OB IMPERITIAM aliquando iniuste iudicant. 1. 56. 15.
PARTIALES esse non debent. 1. 56. 16.
REPELLUNT quos odio habent. 1. 116. 13.
SEDERE, & audire debent causas. 1. 52. 79.
SVPERBI, & obstinati non rectè iudicant. 1. 56. 17.
SVPERBLVI dicerentur, nisi iudicia constituta essent. 1. 175. 1.
SYNDICATORES habent merum, & mixtum imperium, ac ordinariam iurisdictionem in Officiali, & Magistratum syndicandum. 1. 73. 31. Decl. n. 32.
Syndicatores procedunt summarie, simpliciter, de plano, extrajudicialiter, & sola facti veritate inspecta in Statu Ecclesiastico. 1. 73. 33. Cætera Vide *SYNDICATORES*.
VIRI docti, integritate, honestate, & aliis præditi virtutibus, de quibus ibi remissè desiderantur in iustitia administranda. 1. 105. 3.
VOTVM iniustum dantes contra proprium sententiam adhaerendo voto præcedentium Collegarum, an vitia peccatum mortale teneantur ad restitutionem. 1. 56. 14.

I V D I C I S.

ÆTAS Iudicis quænam esse debeat, valde controuersum est. 1. 48. 32.
ASSERTIONI non statim circa ea, quæ concernunt iustificationem sententiarum. 1. 26. 42.
CREATIO inter maiora Regalia connumeratur, & spectat ad supremam iurisdictionem. 1. 45. 4. Sed spectare etiam potest inferioribus ex privilegio. 1. 45. 5.
DATIO iurisdictionis tribuenda est potius Vniuersitari eligenti Magistratum, seu Iudicem, quàm Cardinali Legato confirmanti. 1. 50. 56.
ELECITO Iudicis, seu Magistratus facta à Communitate confirmari debet à Principe, seu Superiore. 1. 49. 55.
IGNORANTIA Iudicis maximum affert Reipublicæ detrimentum. 1. 48. 30.
INCOMPETENTIAM Iudicis allegare non potest tertius veniens ad causam. 1. 387. 30.
MINOR viginquinque annis Iudicis officio fungi, & eligi non potest. 1. 48. 33.
NON potest quis in causa partes Iudicis, & Testis sustinere. 1. 12. 17.
OFFICIVM Iudicis est necessarium, non voluntarium. 1. 55. 11.

Intrat quando deficit actio, sed æquitas iuggerit, ut alicui succurratur, quamvis ius strictum repugnet. 1. 355. 5.

I V D I C I B V S.

ALEXANDER Severus Iudicibus ab eo constitutus, quæ subiunxit. 1. 50. 59.

BALAZET primus Turcarum Imperator constituit salarium ex proprio errario Iudicibus, & quare. 1. 50. 62.

HONOR, & reverentia debetur, non solum ab inferioribus, sed etiam à maioribus. 1. 46. 10.

PRINCEPS stipendia Iudicibus non solum committit peccatum mortale, & tenetur ad restitutionem, si sequantur concussiones, & iniustitiae. 1. 50. 63.

Cætera. Vide **MAGISTRATIBVS**.

ROMÆ assignata olim fuit Regia Basilica, quæ erat Palatium apud Lateranum pro iure reddendo. 1. 52. 78.

SALARIVM Iudicibus Ordinariis assignari solent. 1. 63. 3.

SERVANDA quæ sint à Iudicibus, remissive. 1. 46. 9.

I V D I C I V M.

EST validum, non obstant quod Index allegatus fuerit suspectus, quando appellatum non fuit ab ulteriori processu. 2. 251. 20.

IN IVDICIIS pugnant inter se litigantes tantum in palestra, in qua Index est Praefectus, ut de ea iudicet. 1. 175. 2.

I V R A M E N T V M.

CONTRACTVM nullum non validat, nec obligationem extendit, sed tantum fortius ligat. 1. 710. 22.

CONTRA Colonom iuramentum in litem quando admittitur. Vide **COLO NYS**. vers. *Particularius*.

DAMNIFICATI iuramentum, an, & quando admittitur. Vide **DAMNVS**. vers. *Iuramentum*.

PRÆSTANDVM est à quolibet Officiali de cunctis sibi commissis bona fide agendis, & administrandis. 1. 104. 1. Ampl. n. 2.

Cætera. Vide **CONTRACTVS**. vers. *Iuramentum*.

I V R A R E.

FALSVM nemo præsumit in detrimentum salutis æternæ. 1. 385. 2.

MAGISTRATVS iurare debent de rebus administranda iustitia, aliquin interim administrantes, seu exercentes puniri possunt poena criminis lææ Maiestatis. 1. 55. 5. & 9.

Privilegia, consuetudines, & Statuta loci observantur iurare debent. 1. 56. 19.

Non tamen abrogata, & invalida n. 10. & 22. Ac quæ sunt contra libertatem Ecclesiasticam. 1. 56. 21. Et quid de Statutis futuris n. 24.

SE SERVATVRVM Statuta, & iurare se servaturum contenta in Statutis, sunt inter se diuersa, & quare. 1. 56. 23.

IPSE Consuli non deciderunt omnes casus, nec potuerunt illos præcogitare. 1. 370. 45.

I V R I S D I C T I O.

ACQVIRITVR iurisdictioni ex legis auctoritate vadè Dominus feudi habet iurisdictionem or-

dinariam de re feudali inter suos Vassallos. 1. 219. 5.

CONSVETVDINE legitima præscripta acquiritur iurisdictioni, absque eo quod sequatur titulus. 1. 239. 6.

Declara procedere in Iudice incompetente, non autem incapace. 1. 239. 7.

DIVIDITVR iurisdictioni, seu illius exercitium inter condominios alternis temporibus ad cuiusmodi discordias. 2. 197. 24.

Vel assignando uni totum Castrum cum iurisdictione, retribuendo alteri compensationem in tot bonis allodialibus, seu in pecunia. 2. 197. 25.

IN ALLODVM si prætendatur, probanda est. 1. 238. 1.

PRÆSCRIPTIONE acquiritur iurisdictioni. 1. 239. 8. Vide ibi, & num. 10. Decl. n. 9.

PRÆSVMI non potest nata libera apud inferiores. 1. 235. 2.

PRIVATIVA Curie Ecclesiasticæ non est permittenda, quando poena condigna delinquenti per ipsam imponi non valet. 1. 647. 12.

PRIVATIVE acquiritur antiquissima consuetudine, & prescriptione. 1. 656. 8.

Inferiori non censetur concessa iurisdictioni privatiuè quò ad habentem ordinariam, sed potius cumulatè. 1. 109. 8.

Declara procedere in dubio, secus ubi ex tenore concessionis constat de mente concedendi privatiuè. 1. 109. 9.

Ampla etiam in concessione iurisdictionis addit illa distinctio tantum, vel illa verba *solum cognoscant*. 1. 109. 10. Vide n. 11.

Limita quando in concessione leguntur illa verba *nullus alius cognoscant*. 1. 109. 12.

Quò ad omnes alios Romanæ Curie Iudices concessa censetur flante amplissimo privilegio nuntio clausula abdicativa iurisdictionis ab aliis Iudicibus iuncto decreto irritanti. 2. 238. 10.

PROROGARI non potest iurisdictioni alterius Iudicis in præiudicium eius, cui privatiuè fuit concessa. 2. 238. 10. 12. & 13.

Clerici prorogare non possunt iurisdictionem Iudicis non sui. 1. 244. 57.

RESIDET apud Principem non recognoscen-tem Superiorem tantum de regalibus, & ab eo fluit, & refluat. 1. 238. 2.

RIXÆ, & dissensiones sunt inevitabiles inter condominios Castri iurisdictionalis. 2. 197. 23.

SECVLARIS nihil habet commune cum Ecclesiastica. 1. 78. 2.

STATVERE, & condere leges est adus iurisdictionis. 1. 78. 5.

I V R I S D I C T I O N E M.

CLERICI prorogare non possunt iurisdictionem Iudicis non sui. 1. 244. 57.

CONCESSIO Principis requiritur ad acquirendam iurisdictionem. 1. 238. 4.

EXERCERE quis non potest extra proprium Territorium, Dominium, & iurisdictionem. 1. 243. 54.

IMPERATOR iurisdictionem à Deo, an immediate habuerit, remissive. 1. 238. 3.

IVDEX Laicus iurisdictionem acquirere non potest.

potest super personis, & rebus Ecclesiasticis, non obstante quavis consuetudine. 1. 339. 7.
MAGISTRATVVM, seu Gubernatorum, & Iudicum offendentes, aut impediētes, quā poena puniantur. 1. 47. 20.

I V S.

ELIGENDI. Vide *LECTIO*.

IN SOCIETATE humana, seu in Ciuitate inutile esse, nisi essent qui iura reddere possent, & leges adaptarent secundum casuum contingentiam. 1. 45. 1.

LOCVS deputandus est in quo Ius reddi debeat. 1. 716. 2.

NEMO ius sibi dicere valet. 1. 175. 2.

POSTERIVS violatum non potest censeri per actum prateritum. 1. 399. 76.

QVÆ iuris publici sunt, priuatorum consensu subuerti non possunt. 1. 339. 21.

RATIO naturalis, & æquitas tanquā lex secreta allegari potest, quoties Ius scriptum aliquem casum non prosequitur. 1. 370. 45.

RESOLVTO iure Datoris resolutur ius Accceptoris. 1. 515. 49.

I V S C I V I L E.

DISPOSITIO Iuris Civilis non est attendenda in materia Spirituali, & Sacramentali, maxime quando illud fuit correctum à Iure Canonico. 1. 541. 18.

Iuris Communis seruanda est, deficiente dispositione Bannimentorum, & Statuti. 1. 441. 45.

I V S D I V I N V M.

DE IVRE Diuino, vt aliquod dicatur non requiritur expressio in Sacra Scriptura. 1. 5. 3.

OMNIA contenta in Sacra Scriptura non sunt de Iure Diuino. 1. 5. 3.

I V S L I G N A N D I.

ACQVIRITVR, vel ex concessione, vel ex pacto, vel ex consuetudine, & præscriptione. 2. 58. 14.

INCISIO lignorum denegatur habentibus ius lignandi, quando Dominus fundi illius indiget. 2. 58. 18.

MODERATE debet vti iure lignandi is, cui competit, ne aliorum vsui sit impedimento. 2. 58. 19.

PRÆFERENDI sunt in incisione lignorum illi, in quorum Territorio sunt ligna, & arbores Exteris, quibus competit ius lignandi. 2. 58. 17.

PRÆSCRIPTIO immemorabilis requiritur ad acquirendum ius lignandi in alieno fundo. 2. 58. 15.

VASSALLIS, an, & quando competat ius lignandi in Territoriis, & bonis Baronum. 2. 58. 20.

I V S P A S C E N D I.

HABENS commune cum alijs ita moderate equi debet, ne aliorum vsui sit impedimento, ideoque si vnus habeat modicas possessiones, & teneat magnam quantitatem bestiarum, ita ut habentes multas possessiones non possint vri pascuo pro eorum bestiis, tunc isti possunt intentare iudicium Comuni diuidundo. 2. 58. 19.

I V S P A T R O N A T V S.

MIXTVM, laicorum (scilicet, & Ecclesiasticorum,

non subiacet reservationi, seu affectioni, licet sit minor numerus Ecclesiasticorum Patronorum. 1. 104. 66.

PRÆSENTATIO ad Iuspatronatus facta, pendente appellatione à sententia appellabili est attentata. 1. 213. 44.

TITVLVS Iuspatronatus, qui probari debet, mediante authentico documento, non potest probari per testes. 1. 193. 10.

I V S T I T I A.

ADMINISTRANDA est iudicialiter omnibus à Iudicibus. 1. 55. 8.

CVLTVS Iustitiæ est necessarius pro tranquillitate Reip. 1. 105. 1.

DEPINGITVR librorum cumulo circumdata, & quare. 1. 48. 31.

EST Regina virtutum. 1. 55. 6.

LOCVS esse non potest Iustitiæ quando muneribus patet aditus. 1. 58. 45.

MEDIATE Iustitia tribuitur vnicuique quod suum est, necnon puniuntur mali, aut præmiantur boni. 1. 58. 2.

OBEDIVNT omnes virtutes Iustitiæ. 1. 55. 7.

RESPVB. labescunt, & Regna consistere non possunt absq; administratione Iustitiæ. 1. 45. 6.

IUSTINVS ex Cætopalata Imperator scilicet est. 1. 52. 76.

I V S T V S.

NON est derelictus, nec semen eius quatit paucem. 2. 51. 66.

I V V E N E S.

PRÆFERVNTVR pluries senibus in consecutione Honorum, & Magistratum excellentiam eorum prudentiæ, virtutis, & doctrinæ. 1. 412. 18.

IVVENILES calores sunt cohibendi. 1. 339. 18.

PRONI sunt ad malum, sed opera, & virtute asuefieri possunt ad bonum. 2. 222. 16.

L

L A B O R A T O R E S.

QVINAM dicantur. 2. 60. 4.

L A I C V S.

DELINQVENS subiectus est Iurisdictioni seculari, & ab ea puniri debet. 1. 646. 5.

L A N A.

COLORES quosdam lana semel ducit, quosdam semel macerata, & recocta non bibit. 2. 339. 16.

LEGATA lana amplissimis verbis, vel adiecto aliquo signo vniuersali venit etiam lana tinctoria. 2. 339. 17. Vide ibi.

TINCTA non venit appellatione lanæ. 2. 339. 16. Ljmita num. 17.

L A N A E.

APPELLATIONE venit etiam filata, donec in tela apponatur. 2. 338. 15.

ARS lanæ est Reip. vtilissima. 2. 339. 24.

Introducenda est in Ciuitate Faentina. 2. 339. 24.

ARTIS lanæ materiam, remissioe, 2. 339. 22.

ASSESSORIS artis lanæ in Vrbe facultates. 2. 335. 8.

E. MARIA VIRGO operi laoz, & ferici vacabat.

2. 235. 5.

CARDINALIS Protektoris artis laoz in Vrbe

facultates. 2. 235. 8.

CONSVLIBVS artis laoz in Vrbe concessa fuerunt varia privilegia, de quibus ibi. 2. 235. 8.

MAGISTRATVS artis laoz in Vrbe iurisdiclio, & facultates. 2. 235. 8.

PRIVILEGIA plura concessa fuerunt Consulibus artis laoz, illamque exercentibus in Vrbe, de quibus. 2. 235. 8.

PVELLÆ diebus festiuis ad fugandum otium absque incusu peccati possunt exercitio laoz incumbere. 2. 235. 7.

STATVTO disponente, quod Artifices Artis laoz, vel ferici gaudeant fori privilegio si in matricula descripti sint, tunc privilegium extenditur etiam in fauorem filiorum, & simulorum, quamdiu sunt in actuali seruitio Patris, vel Magistri. 2. 235. 14.

L A N I F I C I V M.

ARS lanificij quare, & à quo inuenta fuerit. 2. 235. 2.

VTLITATE, & honestate adeo præcellens iudicatum fuit, vt à Maioribus, & Regiz stirpis exercitum fuerit. 2. 235. 3.

L A N I O N E S.

Vide *M A C E L L A R I I*.

L A R V Æ.

Vide *C H O R E Æ*.

L A T R I N A.

Vide *M P R O*. vers. *L a t r i n a*.

L A T R O N E S.

PVBLICI, seu famosi, & Grassatores Viarum qui dicantur, & quibus pœnis plectantur. 1. 479. 17.

L A V D I.

EXECVTIONIS Laudi, & reductionis illius ad arbitrium boni viri, remissio. 1. 252. 32.

REDVCTIO ad arbitrium boni viri aduersus laudem semper competit, nec vlla cautela tolli potest. 1. 244. 65.

Semper competit, quoties constat de enormissima læsione, 1. 244. 64. Ampl. vi ibi.

REDVCTIONEM ad arbitrium boni viri petens quid facere debeat. 1. 219. 4.

Absolutio à iuramento præstato obtineri debet ante petitionem reductionis laudi ad arbitrium boni viri. 1. 244. 66.

L A V D V M.

EXEQVENDVM est pendente reductione illius ad arbitrium boni viri, quando in compromisso adeest renunciatio cum obligatione Camera. 1. 244. 67.

EXEQVI debet Statuto mandante omnino illi dari debere. 1. 245. 71. Lim. n. 72.

L E C T V R A.

INSTITVTIONVM ciuiliū erecta fuit in Ciuitate Faentia cum capitulis, de quibus ibi. 2. 235. 38.

PVBLICA Philosophiz erecta fuit in Ciuitate Faentia cum certis regulis, modis, conditionibus, & oneribus, de quibus. 2. 227. 39.

Theologia erecta fuit in Ciuitate Faentia cum certis regulis, de quibus. 2. 229. 47.

In Cathedrali requiritur ex dispositione sac. Concilij Tridentini. 2. 232. 30.

L Æ D E R E.

NIHIL est adeo sanctum, ac bene diuinius prouisum, quod in perniciem suam abuti nō possit humana fragilitas, & malitia. 2. 43. 87.

NIHIL prodest, quod lædere non valeat. 2. 43. 87.

LEGATIS pro ORATORIBVS.

AMBASCIATORES, Oatores, & Nuncij sunt synonyma. 1. 120. 1.

CIVITAS FAVENTIÆ missa variis temporibus Legatos, tam ad Summum Pontificem, quam ad alios. 1. 120. 6.

CIVITATES Status Ecclesiastici mittere non possunt Oatores ad Summum Pontificem, & Sedem Apostolicam, nec sumptibus publicis, nec pignoris absque licentia Summi Pontificis. 1. 40. 52.

Transmittere non possunt Legatos, etiam si suū sponte munus suscipere, & expensas facere de suo proprio velint. 1. 120. 8.

CONTOVERSIÆ inter Legatum, & Principem, cui missus est, non disputantur, nec definiuntur in Tribunalibus, & Foro, ideoque sunt prudentialiter componende secundum varietatem temporum, & circumstantiarum. 1. 121. 23.

CONVENIRI non possunt, durante legatione, & quare. 1. 122. 17. Ampl. n. 18. 19. 20. 21. 24. 26. 27. Subampl. n. 22. & 25. Vide num. 23. Lim. num. 28. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. sublimita n. 30.

IN electione Legati inspicienda sunt eius dona, tam externa, quam interna, & quæ sunt referuntur. 1. 120. 10.

MATERIAM Legatorum tractantes, remissuē. 1. 124. 38.

MITTI solent à Subditis ad Principem, ad quem effectum requiritur voluntas Consilij generalis Ciuitatis, & auctoritas Superioris, & quare. 1. 120. 4.

Ad Cardinales, & in aduentu Episcopi, Archiepiscopi, & Præsidis Prouinciz. 1. 120. 3.

NEGOTIA tam aliena, quam propria tractare non possunt. 1. 120. 5.

PALATIA Legatorum Principum non sunt immunia. 1. 121. 14.

Immunitas Palatiorum Legatorum Principum toleranda est potius ex vrbauitate politica, quam de iure, quoties Legati cum moderatione eam vianur. 1. 121. 15. Et regulanda est ab ea, quæ inuenit inter Principes praticatur. 1. 121. 16.

Immunitate Palatii gaudent, quam etiam dilatare solent per longum gyrum, & distantiam ab eodem Palatio. 1. 120. 12.

PRIVILEGIA varia competunt Legatis Principum. 1. 120. 11.

VSVS Legatorum à necessitate introductus est, & quare. 1. 120. 2.

LEGATVS A LATERE.

BONONIÆ potest in Dinone Bononiensi concedere licentiam Communitatibus alienandi bona. 1. 37. 29.

Expedit potest ea omnia, quæ non reperiuntur spe-

G g 2

spe-

specialiter referuata Pontifici. 1. 37. an.

DEROGARE potest Statuto etiam à Summo Pontifice confirmato reducendo illud ad terminos iuris communis. 1. 80. 9.

POTEST condere leges, constitutiones, & statuta perpetua in Prouincia. 1. 27. 22.

LEGATVM.

AD CERTVM pium vsum destinatum, debet integre in illum conueniri absque eo quod Administratores valeant quidquam erogare in vsum proprium. 2. 225. 35.

AD CERTVM vsum destinatum in alium conuerti non valet. 2. 225. 35.

ALIMENTIS Legatis heres tenetur prestare aquam. 1. 695. 9.

BIANCARIA legata, quæ veniant. 1. 133. 10.

CONCVINÆ Legatam factum. Vide *CONCVINÆ*.

ILLEGITIMIS filiis factum. Vide *FILII ILLEGITIMI*.

IVVENI pro conseruatione agnationis est capax etiam constitutus in ætate annorum quinquaginta. 2. 228. 44.

MAGISTRO Scholæ pro erudiendis pueris est opus pium. 2. 224. 30.

PIVM si heres, seu executor testamentarius integre non soluat peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem, ac incidit in excommunicationem ipso facto, & priuatur iure eligendi. 2. 225. 33. & 34.

PRO ANIMA censetur id, quod relinquitur pro bono publico. 2. 225. 31.

Et respicit honorem Ciuitatis, ac publicam utilitatem. 2. 225. 31.

Utilitatem publicam respicit habere homines eruditos. 2. 225. 31.

PRO FABRICA Ecclesiæ, vel pro illius ornamento, potest arbitrio Episcopi in aliud conuerti, si nec reparatione, nec ornamento indigeat. 1. 283. 76.

Ornamenta Ecclesiæ sub nomine fabricæ comprehenduntur. 1. 283. 76.

LEGES.

ANTIQVAS mutantes, aut corrigentes pro abusibus corrigendis in noua, & maiora incommoda quotidie incidunt. 2. 43. 82.

Minus malum expetitur Leges, vel Consuetudines in aliqua parte vitiosas tolerando, seu quâdam dissimulatione permittendo, quàm nouas maiores difficultates, & damna inferrentes condendo. 2. 43. 83.

ANTIQVÆ leges Romanorum, mediantibus aliis in posterioribus seculis relictæ abrogatæ, vel emendatæ fuerunt. 1. 76. 7.

ARMIS indigent, & arma legibus moderantur. 1. 5. 6.

Leges, & Arms sunt brachia corporis politici, quibus caput defenditur, & corpus in pace conseruatur. 1. 5. 5.

DICVNTVR in Scholis, in Palatijs verò digeruntur. 1. 175. 4.

ERRONEÆ, & inconsultæ plius damni afferunt, quàm homines occidere. 2. 43. 89.

ET Statuta in Rep. sunt necessaria, itaut sine eis viuere non possit. 1. 5. 4.

Subiacent vicissitudinibus, mutationibus, & reformationibus. 1. 6. 11.

LEGES, & Statuta variantur secundum varietatem temporum, & morum. 1. 6. 11.

PRINCEPS condere potest leges præscribentes certum modum, & regulam veltum. 1. 90. 83.

Leges nouas facile ferre non debet, sed summa maturitate enixè ponderare tenetur, an Reip. vtile, effectum promptum, eidem Principi gloriosum futurum sit. 2. 43. 88.

PROMVLGANTVR pro casibus sæpè, non autem pro rarò contingentibus. 1. 71. 32.

Frustra promulgantur, & in vanum imperaretur eis, qui obedire non didicerunt, si iuuentus non instrueretur. 2. 221. 4.

RESP. conseruatur tandiù, quandiù iustæ leges in eacustodiuntur, & obseruantur. 1. 6. 8.

VARIARI, & mutari debent leges, & Statuta secundum varietatem temporum, & morum virgente necessitate, vel suadente utilitate. 1. 76. 4. & 6.

VILES plus Reipublicæ profunt, quam arma. 2. 43. 89.

LEGIBVS.

ANTIQVIS legibus non est insistentum, si magna utilitas Reipubl. contrarium suadeat. 1. 76. 3.

CIVITATES regi non possunt sine legibus, & sine legum Magistris. 1. 45. 6.

HOMINIS naturæ non congruit viuere sine legibus. 1. 5. 7.

LEGVM.

FINIS, & virtus consistit in executione. 1. 6. 9.

INTRODVCTIO difficultatem, vt plurimum, secum ferre solet. 1. 6. 10.

MVTATIO legum, & Statutorum periculosa est. 1. 76. 3.

PROFESSORES indigent multo studio, & magna copia librorum. 1. 392. 1.

LEX.

FVTURA solummodò, an, & quando respiciat, & quando trahatur etiam ad præterita. 1. 3. 12. 48.

LOQVENS in casu simplici, non est trahenda ad alios casus, in ea formalitèr non expressos, sed intelligenda est in casibus in ea specificatis, quos propria verborum significatio comprehendit. 1. 213. 42.

MOSAYCA fundata in ratione morali obligationem inducit. 2. 23. 33. Vide n. 34.

NON subditis imponi non potest. 1. 78. 6.

QVÆ sunt ex necessitate non comprehenduntur in dispositione legis generalis. 1. 101. 12.

SINE executione est vmbra sine substantia, idea sine corpore. 1. 6. 9.

LEGES IN SPECIE.

EOS C. de Modo nullam. dispositio quando locum habet. 1. 68. 9.

HAC EDICTALI C. de Secund. nups. censetur derogatù per Statutù, quando defertur Marino certa pars dotis etiam extantibus filiis primi matrimonij. 1. 393. 64. Item quando verba Statuti sunt omninò incompatibilia, cum illius dispositione. 1. 298. 65.

Dispositio l. *Hæc editæ*, C. de *Secund. nupt. deto-*
giam in dabo non censetur per Statutum, &
pronunciandum favore filiorum prioris matri-
monii. 1. 298. 66.

Dispositio l. *Hæc editæ*, C. de *Secund. nupt. deto-*
gant potest per Statutum, tam capressæ, quam
t. citæ. 1. 298. 62. & n. 64.

IMPERATOR, ff. ad S. C. Trebell. habet locum, quam-
vis non probetur dolus, seu fraus consilii, quan-
do concurrit fraus euentus. 1. 369. 40.

PRIMA, C. de *Condit. in bonis publicis* lib. 10. in
quibus terminis procedat. 1. 601. 115.

QUI GRAPATOS C. de *Censib. lib. 11.* non est
amplius in vsu. 2. 162. 17.

SI QVIS CONDVCTIONIS, C. de *Locat. & conducl.*
trahentes remissuæ. 1. 644. 1.

SI QVIS SEPVLCHRVM, ff. de *Religios. & sumpt.*
fun. quando locum habeat, & alia ad materiam.
2. 97. 14, cum seqq.

VNICA C. de *Nundinis* intellectus. 2. 21 t. 17.

LEGITIMA.

CONFISCATIO legitimæ filij famil. Vide
CONFISCATIO.

ÆS ALIENVM deducendum est ante legitimam,
siue proneniat ex causa voluntaria, siue neces-
saria. 1. 298. 60.

EST quia bonorum. 1. 297. 53.

FILIA à Patre nupta, & dotata, an possit petere
supplementum legitimæ, auditis postea scula-
ribus paternis. 1. 316. 14.

FILII familias delinquentis sub confiscatione,
an, & quando cadat. 1. 547. 11.

FILII prioris matrimonij debita, prius detrahit-
tur, quam lucrum dotale, & quare. 1. 298. 61.

FRUCTVS dotis succedentis loco legitimæ de-
bentur, tam ante contractum matrimonium,
quam post illud dissolutum. 1. 316. 13.
Amplia procedere etiam si dos consistat in
quantitate. 1. 316. 13.

MATRI in casu testati filij debetur secundum
dispositionem luti communis, non autem
Statuti. 1. 320. 15.

MATRIS exclusæ à Statuto diminui quidam po-
test, non autem in totum tolli. 1. 320. 14.

PATRE dissipante bona, rebusque in vsus pra-
uos, & abominabiles vrente, Filius agere potest
ad confiscationem legitimæ. 1. 366. 12.

PATRI debetur legitima in bonis filij Meretri-
cis, cui succedit Monasterium Conuerſitarum
Vrbis. 1. 687. 161.

VXOR in bonis Mariti non datur. 2. 303. 5.

LEGITIMATIO.

PERSONARVM præcedere debet in quocum-
que iudicio, tam ordinario, quam summario,
& executiuo. 1. 178. 1. Ampl. num. 2. Declara-
tioni. 4. 1. 6. & 7.

PROBATIO super legitimatione personarum
debet esse plena, & concludens: aliis sententia
erit nulla. 1. 178. 3.

LÆSIO.

VLTRA dimidiam sufficiens ad rescindendam ven-
ditionem factam à partibus. 2. 318. 28. Vi-
de ibi.

POTEST tamen implorari officium Iudicis ra-

tione enormis læsionis. 2. 319. 14. Declara-
tum. 35.

LÆSÆ MAIESATIS CRIMEN.

COMMITTENS delictum læsæ Maieſtatis huma-
næ offendit Deum, mediane persona Principis,
committit parricidium, proditorium, &
crimen falsi. 1. 487. 1.

DOMVS demoliri an possit. Vide **DOMVS**
Verf. *Demoliri*.

HYMANÆ est grauissimum, atrocissimum, &
horrendum. 1. 487. 2.

INTERFICIENS Proregem an crimen læsæ Ma-
ieſtatis in primo capite commisit dicatur, rem-
missuæ. 1. 487. 6.

MATERIAM trahentes, remissuæ. 1. 487. 3.

NON reuelans, & negans constitutionem Principis,
qui eum interrogauit an crimen læsæ Ma-
ieſtatis commisisse dicatur, remissuæ. 1. 487. 5.

SCRIBENS luteris in initium Principis, an
crimen læsæ Maieſtatis committat, remissuæ.
1. 487. 4.

VASSALLVS arguens Regem, seu Principem,
ranguan Tyrannum an crimen læsæ Maieſta-
tis commisisse dicatur, remissuæ. 1. 487. 5.

VEXILLIFERVM, seu Caput Reipub. occidens
committit crimen læsæ Maieſtatis. 1. 487. 7.

LÆTAMEN.

LÆTIFICAT agros, & lætas segetes facit. 2. 93. 1.

NATVRAM, prerogatiuar, vilitatem, & alia,
remissuæ. 2. 93. 2.

PROICI non potest in via publica. 1. 692. 3.

TANQVAM pabulum reficit terram, & plantas.
2. 93. 1.

VSVS stercoreandi agros est antiquissimus. 2.
93. 3.

LEVCA.

EST nomen à Gallia originem trahens. 1. 114. 14.

IN HISPANIA verò significat tria milliaria, 2.
114. 15.

SIGNIFICAT in Gallia mille, & quingentos
passus, idest vnum miliare cum dimidio. 2.
114. 15.

LIBELLVS FAMOSVS.

INIVRIA ex libello famoso proueniens inter
alias primum locum occupat, & atrox iudica-
tur, & quare. 1. 533. 18.

MATERIAM libelli famosi trahentes, recenſen-
tur, 1. 533. 19.

SCRIBENTES famosos libellos distantes, reti-
nentes, transmittentes, & non lacerantes, quib-
us poenæ puniantur à Constitutionibus B. Pij P.
& Gregorij XIII. ac Bannimentis Generalibus Stra-
tus Eccllesiasticis. 1. 534. 20.

LIBERATIO.

Vide **VIETANTIA.**

LIBER.

ADMINISTRATIONIS erroneus, defectuofus,
seu exorbitans in aliquibus partibus, nulla fides
est ei adhibenda, nisi omnes partitæ aliunde ius-
tificentur. 1. 141. 36.

FACTORIS. Vide **FACTOR.**

OFFICIALIS à publico deputati plene probat.
1. 31. 10.

Maximè si sit antiquus. 1. 31. 11.

Et agatur contra Subditos. 1. 31. 13.

SEXTUS DECRETALIVM ligare debet in omnibus Provinciis. 1. 518. 67.

SYRACUSANA FOGLIO di *Fiera* tanquam authenticus probat realitatem cambij. 1. 303. 62.

LIBRI.

ADMINISTRATORIS Depositarij. Vide **DEPOSITARIUS**.

CANCELLARIJ Ciuitatis. Vide **CANCELLARIUS**.

COMMUNES apud que uerz hereditibus conferuari debeant, remissiuè. 1. 318. 23.

IMPRESSOR Librorum. Vide **BIBLIOPOLAS**.

OFFICIALIS deputati solum ad recipiendum non creditur eius Libris dum alius deputatus fuit ad scribendum. 1. 164. 6.

PARTITÆ Libri gabelz scripti à Conductore, non probant illius solutionem. 1. 276. 42.

PROFESSORES Legum indigent magna copia Librorum. 1. 392. 1.

LICENTIA decreuit, quod Puellæ nuptui sine dote traderentur, & quæ. 1. 310. 35.

Vites extirpari manduit. 2. 144. 2.

LIGNA.

EMENTES in Foro pro exercitio fornicis antea horam tertiam qua pena puniantur. 2. 103. 1.

LINGVA.

ADIMENDA non est, ex quo cum ea peccatur. 3. 43. 87.

LINVM.

ET CANEPAM ponendo ad effectum macerandi in foueis, seu canalibus Ciuitatis generatur fœtor, & aer corrumpitur. 1. 691. 1.

MAGERATIO Lini, & Canapæ prohiberetur intra, vel propè Ciuitatem, & facienda est in locis remotis. 1. 692. 3. Vide ibi.

Maceratio Lini, & Canapæ non potest generaliter, & in omnibus locis prohiberi. 1. 692. 4.

LIQVADATIO.

FRVCTVVM quomodo fiat, remissiuè. 1. 247. 5.

LITANIÆ.

LITANIARVM multa, remissiuè. 2. 50. 140.

LITTERÆ.

APERIENS litteras alienas et imen falsi committit. 1. 490. 15. Ampl. limit. decl. remissiuè num. 17.

Aperiens litteras alienas graue scelus in vitroque foro committit. 1. 490. 16.

BARONES mittentes Vassallos cum litteris, & cogentes eos portare res supra dorsum an eos grauent, remissiuè. 1. 491. 21.

RELIGIOSVS occultans, vel aperiens litteras, vel earum traditionem retardans, an incurrat peccatum mortale, & quando iste casus comprehendatur inter reſeruatōs à *Clemente VIII.* 1. 491. 16.

TABELLARIVS delinquens circa portum litterarum, vtpotè quia promissa non seruauit, vel eius officium non adimpleuit, vel litteras occultauit, vel tardius tradidit punitur. 1. 491. 18.

LITES.

DIVTIVNITAS litium Recip. est damnosa, & quare. 1. 210. 2.

ECCLESIA pro extinctione litium quotidie preces effundit. 1. 250. 5.

EX litibus oriuntur vt plurimum scandala, odia, homicidia, falsa testimonio, pauertates, aliæque varia mala. 1. 249. 3.

FLAGELLA durissima hominum dicuntur. 1. 249. 3.

INTER Coniunctos lites magis rabioſæ esse solent. 1. 250. 4.

LITIGARE simile est Demonum moribus. 1. 249. 2.

NON viuunt absque iurgiis, & litibus. 1. 249. 1.

REſECARI debent litium inutilles, & futiles anſiduos. 1. 209. 11.

ROMANI litibus veſtigal impoſuere ſoluendum à viſo, vt homines à litigandi libidine arcerent. 1. 210. 2.

LITIGIOSI VITIVM.

Vide **ALIENATIO**.

LOCA MONTIVM.

CONTINENT negotiationem illicitam. 1. 203. 59.

LOCATIO.

AD LONGVM tempus dicitur quando facta fuit ad decennium, vel ad vitam Conductoris. 2. 195. 2.

In locazione ad longum tempus bonorum Communitaris requiruntur ſolemnitates. 1. 39. 41.

AROMATARIA locatio. Vide **AROMATARIA**. Veti. Locari.

CONDVCENTES, & locantes operas conſentur ſe conformare cum conſuetudine loci. 2. 267. 3.

CONTRACTVS locationis operarum requirit certitudinem preij, vel incredulis. 1. 43. 13.

CONVENTIO in locazione operarum eſt inuolabiliter obſeruanda. 2. 267. 4. Declara. num. 6.

FACTA *in iſteſſo modo, & forma, che ſ'e n'ſag viſ. enoterla* intelligitur, de vſu, modo, & forma, licitis, & à iure permiſſis, non de abuſu. 1. 495. 11.

PENSIO domus locatæ Merettici, quæ poſtea ad inſtantiam vicinorum fuit expulſa cedit damno locatoris à die expulſionis, 1. 679. 23. Declara num. 23.

PERPETVA bonorum Eccleſiæ absque Beneficio Apoſtolico eſt prohibita. 2. 77. 81.

RERVM Communitaris vt valeat plura requiruntur, de quibus ibi remissiuè. 1. 39. 45.

In locacionibus bonorum Communitarum Status Eccleſiaſtici apponi debet pactum circa renunciationem cuiusvis remiſſionis, ſeu deſalebi, & quatenus non apponatur, ſubintelligitur. 1. 126. 8. Decl. vt ibi remissiuè.

Locaciones rerum Communitarum fieri ſolent ad extinctionem candela, vel prauis ſchedulis ſigillatis. 1. 39. 46.

Oblatores vt alliciantur ad augendum aſſectus inlicitatione, & deliberatione rerum Communitaris eis offertur præmium pro ſumma augenda, quod nuncupatur *Salte*. 1. 39. 47.

RENOVATIO tacita locationis, an, quando, quomodo, & quibus paſſis inducatur, remissiuè. 1. 92. 6.

conſenſu nudo partium conualeſcit. 2. 92. 5.

Laſſo termino locationis expreſſo, tacite rennuatur quando Conduſtor continuat retinere prædium conduſum non contradicente locatore. 2. 92. 1.

Locator patiendo [Conduſtorem remanere in] fundo, cenſetur conſentire renouationi locationis. 2. 92. 4.

Paſſa aſpoſita in conduſione an cenſentur repetita in tacita reconduſione, remiſſiue. 2. 92. 6.

Cætera. Vide *CONDUCTOR.*

LOCUSTÆ.

AQVA benediſta, & precibus vti poteſt contra Locuſtas. 2. 50. 136. Vide n. 141.

BENEDICTIONE populi, & agri ad effectum extirpandi Locuſtas, & quare. 2. 51. 142. & 143.

BENEDICTIONIS populi, & agrotum formula, remiſſiue. 2. 51. 143.

COLLECTA pro extirpatione Locuſtarum impoſita ſoluenda eſt ab omnibus etiam priuilegiatis. 2. 48. 136.

COMMISSARII in Pontificatu Pauli V. tranſmiſſi fuerunt pro extirpatione Locuſtarum ſumptibus Annonæ, & cum ampliſſimis facultatibus cogendi Ruſticos ad illas occidendas ſolura competenti mercede. 2. 48. 137.

Pro extirpandis Locuſtis, vt plurimum deputantur à Tribunali Agriculturæ Urbis. 2. 48. 128.

CONSVLES Agriculturæ Urbis mediante edicto panali, de quo ibi iniungunt Dominis tetrarum, & tenutarum etiam priuilegiatis, & Eccleſiaſticis extirpationem Locuſtarum. 2. 48. 122. & 124. ac 139.

CONVENTIO circa caſum Locuſtarum inita, inter Locatorem, & Conduſtorem eſt ſeruanda. 2. 46. 111.

In locationibus agrorum Urbis ſolet conueniri circa caſum Locuſtarum. 2. 46. 111.

DEPASCUNTUR, deaſſant, & deuorant omnia earum edacitate. 2. 45. 105.

DOMINI terrarum etiam priuilegiati, & Eccleſiaſtici cogi valent, vt mundent eas à Locuſtis, ne vicini inſiciantur. 2. 48. 124. Vide ibi.

EXCOMMUNICANTUR, & anathematizantur Locuſtæ. 2. 49. 132. Contartum n. 135.

Locuſta, brucus, & ſimilia excommunicantur, & anathematizantur. 2. 45. 105.

EXORCISMIS, & adiurationibus vti poteſt contra Locuſtas, & quare. 2. 50. 136.

EXPENSÆ pro extirpatione Locuſtarum ad quem ſpectant. 2. 48. 123. & 125.

EXTIRPANTUR Locuſtæ variis modis, de quibus, remiſſiue. 2. 47. 116. 118. & 120.

FUGANTUR Locuſtæ vi ventorum, dum eorum ſtatu in mari, vel in ſumine delatæ ſubmerguntur. 2. 47. 116.

FÆMINÆ moriuntur ſitum ac peperint. 2. 47. 117.

GENERATIONEM ſumunt ex limo terræ. 2. 45. 104.

Generationem, corporis formam, alia ad materiam, vide remiſſiue. 2. 405. 103.

HOMINVM agmina colliguntur ad debellandum Locuſtarum, ac ſi aduerſus hoſtes dimicandum foret. 2. 48. 128.

HVC, & illuc errantes volant, nec in vno loco ſemper permanent. 2. 45. 104.

IN PRIMO, & ſecundo anno non volitant, nec grauiter daſſant, ſecus in tertio, & quarto. 2. 47. 119.

MITTUNTUR à Deo irato tanquam maledictio in Populo audire nolenti vocem eius, ac mandata illius contemnente, & ſic vti flagellum propter ſcelera hominum. 2. 50. 138.

MORIVNTUR in quarto anno. 2. 47. 119. Vide ibi.

OCCIDUNTUR Locuſtæ poſſquam ſunt natæ, & quomodo. 2. 47. 121.

OVA Locuſtarum perquiruntur in menſibus Septembris, & Octobris, illaque conteruntur, & concremantur. 2. 47. 120.

Sub terra durant hyeme, & veniente menſe Aprilis ex eis emittuntur Locuſtæ. 2. 47. 118.

PARIVNT de menſe Auguſti oua condensa. 2. 47. 118.

PENSIO integra Conduſtori eſt remittenda, ſi omnes fruſtus, & ſegetes fuerint à Locuſtis deuorata. 2. 47. 114.

PONUNTUR inter caſus inopinatos, & inſolitatos. 2. 46. 109. Declara. n. 110.

Inter caſus ſterilitatis. 2. 46. 107.

PRESAGIA ſunt, vel peſtis, vel belli, vel penurie. 2. 46. 106.

RECVRENDVM eſt ad orationes, poenitentias, & proceſſiones publicas pro extirpatione Locuſtarum, & placanda ira Dei. 2. 50. 139.

REMISSIO aſſidua debetur ſi ob iuſtum vimorem Locuſtarum Conduſtor deſerit agros colere. 2. 46. 108.

Facienda eſt ob damnum illatum à Locuſtis. 2. 46. 107.

Paſſo inito inter Locatorem, & Conduſtorem, de facienda remiſſione penſionis ſuccedente caſu fortuito, tunc facienda eſt, quamvis damnum non ſit intolérable, & notabile. 2. 46. 112.

Paſſum negatiue conceptum inter Locatorem, & Conduſtorem de non petenda remiſſione penſionis ſuſtinetur eueniente caſu fortuito, non autem ſi ex ſaſto Locatoris, vel quem ipſe poterat, iratè Locator ad remiſſionem non teneatur. 2. 47. 114.

RESTAVRM debetur Conduſtori ob damnum intolérable ex cauſa Locuſtarum. 2. 46. 112.

STATVTVM laicale de expellendis Locuſtis non ligat Eccleſiaſticos. 2. 48. 124.

VENTVS vtens paſſim Locuſtas leuat, & ad longinqua loca etiam tranſmare conduit. 2. 45. 104.

VNICA expugnatione Locuſtarum ſaſta per Dominos terrarum non dicitur ſatiſfactum, ſed requiritur diligentiarum continuatio toties, quoties caſus euenit. 2. 49. 130. Vide n. 131.

L O T T O.

PONERE, & quoquo modo participare, & pecuniam pro eo recipere prohibitum fuit in Vrbe. 1. 631. 16.

L V C R V M D O T A L E.

ANTEPRATVM debetur etiam non contracto matrimonio per verba de præſenti; dummodo præceſſerit oſculum. 1. 294. 20.

CON.

CONSUMATIO matrimonij an requiratur ad effectum conecutionis lucris dotalis remissivè.
1. 294. 20.

Ad effectum consequendi lucrum dotis non requiritur, secundum vetiorem opinionem. 1. 294. 24.

Matrimonium sequuto per verba de presenti, etiam non sequuta copula, debetur lucrum dotale, quoniam Statutum disponit, quod Vir lucratur dotem, vel illius partem Vxore sine liberis decedente. 1. 294. 21. Limit. 22.

Requiritur ex dispositione Statuti *Probis lib. 2. cap. 13.* ad effectum consequendi lucrum dotale. 1. 294. 26. Limit. nu. 29.

CONSUMATIONE matrimonij etiam non sequuta, & à Statuto requisita, adhuc debetur lucrum dotis, quando per illud prætendentem non stetit quominus consumaretur. 1. 294. 29. Limit. n. 30.

DEBITVM Mulieri, censetur debitum in præmium amissæ virginittatis. 1. 292. 8.

Necessarium iudicatur, quando agitur de detrachendo ex bonis fideicommissariis. 1. 296. 50. Ampl. n. 51.

Non ex necessitate Legis, vel Statuti, sed ex conventionione Partium, censetur debitum voluntarium. 1. 297. 58.

Voluntarium iudicatur ad excludendam compensationem legati facti per Vxorem cum illo Viro debito. 1. 296. 48. Deel. n. 49.

Voluntarium iudicatur. 1. 296. 45.

DEFERTVR Viro titulo oneroso propter onera matrimonij. 1. 297. 54. & n. 57. Amplia nu. 55. Contrarium nu. 56.

DETRAHENDVM est ante legitimam, tantumquam æ alienum. 1. 297. 53. Contrarium nu. 56. Declara num. 58. & nu. 59. Sed declaratio impugnatur. num. 59.

NOTE constituta in certa summa cum pacto lucris dotalis, ac assumpto per promissorem onere reportandi à Pontifice derogationem *Bulle Sixti V.* attenta excessivitate, si post solutionem partis decesserit Maritus ante obtentam derogationem, an debeatur lucrum dotis ex integra dote, stante gratia revalidatoria illius constitutionis, deinde obtenta, absque expressa narratione præcedentis obitus Viri, sed solum cum dictione *quandam*. 1. 295. 32. & numericis seqq. Contrarium nu. 43. cum seq.

EX ACCONEIO an debeatur. 1. 288. 11. & 12. cum seq.

EX BONIS fideicommissariis emphyteuticis, & subsidis dotalibus Confraternitatum in dotem assignandis, an, & quando debeatur, remissivè. 1. 295. 47.

EX BONIS fideicommissariis detrahi non potest, quando adsunt bona libera, quamvis testator concesserit facultatem distrahendi fideicommissum pro dote. 1. 297. 52.

EXPELLENS Vxorem absque causa, amittit lucrum dotale. 1. 302. 10. Quid autem dicendum, si occidat lege permittente, remissivè. 1. 302. 15.

FIDEICOMMISSVM alienari potest vigore, *Auth. res quas*, tam pro dote, quam pro donatione propter nuptias. 1. 297. 50.

INTRODUCTVM est, ut Mulieres citius, & facilius Virum inuciant, cum eo mediante homines inuitentur ad matrimonium, & ab oneribus illius subleventur. 1. 292. 7.

MARITVS amittit lucrum dotale, si Mulieri ægiotæ Medicum non adhibuerit, & medicinalia non subministraverit. Vide ibi modum articulandi. 1. 302. 10. Limita n. 11.

Interficiens Vxorem amittit lucrum dotale. 1. 302. 14. & 483. 10.

Pro rata lucris dotalis concurrere debet in impensis funerum. 1. 299. 73.

Sauitias exerceens erga Vxorem, amittit lucrum dotale. 1. 302. 12.

Limita si se emendauerit, bene eam tractando. 1. 302. 13.

PACTVM de lucranda dotis parte fauore Mariti, valet. 1. 293. 11. & 12.

PARTIM in pecunia soluta dote, & partim promissa post certum tempus, vel purificata conditione solutioni adiecta, non potest totum à Marito retineri ex parte dotis soluta, sed proportionabiliter ei debetur ex parte data, expectato deinceps diei, vel conditionis aduentu respectu alterius partis promissæ. 1. 294. 49.

RENUNCIATVM non censetur lucro dotali per promissionem factam à Marito de restituendo dotem. 1. 298. 67.

Limita primò. Si promiserit restituere totam, & integram dotem. 1. 293. 68. Sublimita 269.

Limita secundò. Quando Maritus dedit facultatem habendi regressum contra bona propria, vique ad integram dotis restitutionem. 1. 298. 70.

Limita tertio. Quando sequuta concordia inter Coniuges, in qua vitra separationem thori Maritus renunciauerit Vxori totam dotem, & hinc inde se absoluerint, & liberauerint ab omni, & quacumque præensione ex quavis ratione, & causa, etiam per Aquiliana stipulationem, ne non quietauerint per pactum perperuum quidquam petendi. 1. 298. 71.

REPUDIARI potest in præiudicium creditorum. 1. 299. 72.

STATVTVM de lucro dotis fauore Mariti tantum, indicatur fauorabile, & honestum, & quare. 1. 293. 14. & 16.

Deferens lucrum dotale soli Viro, videtur iniquum, & irrationabile, cum inducat inæqualitatem inter Coniuges. 1. 292. 9. & n. 10. Contrarium num. 13.

Deferens Marito lucrum ex dote data habet locum in dote promissa. 1. 293. 17.

Deferens lucrum dotale soli Viro, non contrariatur dispositioni iuris communis. 1. 293. 11.

Fauentia deferit lucrum dotis Marito, tam ex dote data, quam promissa. 1. 294. 18.

Fauentia disponit, quod desponsata Muliere, & ad domum Viri tradita, debeatur lucrum dotis, & ideo deficiente translatione, illud denegatur. 1. 294. 27. Limita n. 28. Sublim. n. 29.

Fauore Mariti tantum viget in quamplurimis Italix Ciuitatibus, de quibus ibi, remissivè. 1. 293. 15.

L V D I.

CONTRA debitores ex causa ludi prohibiti denegatur actio. 1. 631. 24.

DEBITOR ex causa ludi vigore promissionis iuratur non teneretur solvere, dum absolutionem à iuramento obtinuit. 1. 632. 31.

GRÆCORVM, & Romanorum belli gratia facti, nempe hasta certando, currando, saltando, ludando, pugnando &c. necessarii, liciti, & honesti iudicati fuerunt, & reputantur, & quare. 1. 639. 2. & 3.

Amplia quamvis in pecunia ludatur. 1. 639. 4. ILICITI, & prohibiti possunt effici liciti, & honesti, quoties ludatur quid modicum, non ratione quæstus, sed ad meram animi recreationem, vel honoris causa. 1. 633. 36.

In quibus fors, & fortuna simpliciter dominatur, ut taxillorum, talorum, & similes sunt prohibiti. 1. 632. 32.

In quibus tam fors, & fortuna, quam ars, & industria, ac ingenium simul, & mixtum gubernant, prout vulgo nuncupatum *Toccagiglio, Ombrè, Triumfo, Pichetto, Tre sette, Minchione*, &c. sunt prohibiti, & quare. 1. 632. 33.

In quibus vires, ingenium, & ars tantummodo dominatur, prout ludi Pili, Palestre, Scaccorum, Dame, & similes sunt permisi. 1. 633. 35.

INTRODUCTI fuerunt ludi nonnisi vitium, & malitiam innoluentes. 1. 639. 5.

LICITI, & honesti si liciti, & quæstus causa principaliter exercentur, vel si dolus, & fraudis interueniat, vel si frequentia ludendi in habitum & consuetudinem transcat efficiuntur illiciti, & inhonesti. 1. 633. 42.

LVPERCALES & Maiumæ, quæ à nudatis sibi tantum ratione inhonestatis fuerunt prohibiti. 1. 502. 22.

MATERIAM tractantes, remissius. 1. 635. 53.

PROHIBITARI, & quando possint ab Episcopis sub poena excommunicationis. 1. 36. 15.

SVNT ad iniuriam, quæ vellem nonam corrodere, & tigna arida consumere. 1. 630. 7.

IN TRIPlici differentia. 1. 632. 32.

L V D O.

ASSISTENS ludo, seu ludere videns an, & quando puniatur. 1. 636. 3.

ÆQUALITAS est seruanda in ludo. 1. 634. 44.

FISCO deuoluitur actio pro repetitione soluti in ludo, quando is, qui soluit, vel ad quem spectat talis actio pro repetitione est negligens. 1. 632. 28.

MALA varia proueniunt ex ludo, de quibus, remissius. 1. 639. 6.

PARTITA varia, seu pacta in ludo Primariæ. 1. 634. 50. vide ibi.

PATRI competit actio furti contra eos, qui secester ludunt cum filio familiar. 1. 632. 28. Limita ibi.

Licet repetere ammissa in ludo per Filium. 1. 632. 28. Limita ibidem.

PERDENS in ludo Alex contra Diuinum Numen, quasi ubi aduersum impiè irascitur, & iratus ad conuicia, & blasphemias infans prorumpit. 1. 631. 19.

REPETITIO SOLVTI IN LVDO competit in

tra spatium quinquaginta annorum. 1. 632. 19. Prohibito competit. 1. 632. 27.

Amplia quamvis soluitet vigore promissionis iuratur, & promississet non repetere solutum. 1. 632. 30. 31.

SORS non habet locum in ludo, in quo industria commiscetur. 1. 633. 34. Vide ibi.

VINCENS in ludo prohibito credita, & absente pecunia nullam habet actionem pro consequendo eius credito. 1. 631. 33.

LYDOPICVS XIV. Rex Gallia extirpauit delicta, & furia nocturna. 1. 560. 18.

Laudatur. 1. 560. 18.

L V D V S

ABSTINENTES omnino à ludis in verbis, & factis vitiosi sunt, & dicuntur duri, & acries. 1. 633. 38.

ALEX apud omnes Nationes introductus est. 1. 632. 10.

In quo fors, & fortuna dominatur, quare sit prohibitus. 1. 632. 17.

Omnis ludos in formæ varietate consistentes complectitur. 1. 630. 8.

CLERICIS prohibitum est nedum ludere, sed inaspicere ludentes. 1. 630. 13.

DELLE BOCCIE est licitus, & honestus, quamvis in pecunia ludatur. 1. 639. 4.

IN QVO ars, & ingenium regunt, & dominantur, est permittus, & quare. 1. 631. 20.

MILITIBVS ludus Alex solum olim concedebatur. 1. 630. 9.

OMBRÈ est permittus etiam Religioso. 1. 633. 37. Decl. vi ibi.

PRIMARIÆ inter ludos Alex primum locum obtinet, & hac ratione taliter nuncupatur. 1. 634. 46.

PROHIBITVS est in *Bannimentis Generalibus Statutis Ecclesiasticis*. 1. 630. 15.

Prohibitus fuit ab Imperatore Iustiniano omnis ludus Alex. 1. 630. 11.

L V D E N S.

ALLA Bassetta si dixerit pono istam possum, quam est scutorum centum, comperio postquam perdidisti, eam esse minorem, non tenetur supplere. 1. 635. 51. Decl. 6. 52.

ALLEGANTE vno ex ludentibus Primariæ, quam verè non habebat si alter punctum habens proiecerit cartas, abique eo quod prius illas ostenderit, consilio de mendacio illius, qui primariam allegauit, quisnam vincere debeat. 1. 633. 43.

MINVS restans habens si vincat non potest lucrari nisi quantiratem eius restantis. 1. 634. 44.

Si verò ignoretur quantitas restantis cuiuslibet ludentis, & vterque exponat fortunæ suam restans, suæ maius, sine minus, tunc qui vincit, totum lucratur. 1. 634. 45.

PECCATVM an, & quando committatur, & quando teneatur ad restitutionem. 1. 631. 21.

LV D E N T E S.

CONTRACTVS initi inter lutores occasione ludi prohibiti non valent. Ampl. & Decl. re remissus. 1. 631. 35.

Hhh

IN:

INSPICERE ludentes vētauit Imperator Infinita-
nus. 1.630.12.

PLVRIBVS Ludentibus ad taxillos, in quibus
vincit plura puncta proiciens, si duo eadem
puncta proiecerunt, ij solū duo experiri de-
bent. 1.307.23.

FACTVM inter ludentes, quod vnus non possit
à ludo discedere, donēc alter perdidit certam
summam non valet. 1.632.26.

PARTITO inito inter ludentes ad primariam,
vnus inuito altero ex ludentibus recedere non
valet, sed tenetur illud obseruare. 1.634.47.

PARTITVM est detractio quēdam denariorum
in vnum collectorum secundum communem
vsum, & consuetudinem loci, & ludentium,
1.634.48.

Ludentes si in principio ludi primarie conueni-
unt semper facere pacta, & parita solita non
possunt recedere, nisi de communi consensu,
sed tenentur seruire, 1.634.49.

POENÆ contra ludentes, ludo assistentes, com-
moditatem ludenti dantes, biscaciam tenen-
tes &c. quæ, & quando locum habeant, 1.
631.22.

L V S O R.

CLERICVS lufori priuari potest Beneficio ob-
tento nisi defisit, præcedentibus tribus moni-
tionibus. 1.630.14.

COLLATIO Beneficii facta Clerico occulto lu-
fiori est irritanda. 1.630.14.

Publico lufori facta est ipso iure nulla. 1.630.14.

MVTIVM lufori, vel à Colufore, vel à renente
ludum, vel à tertio, vel aliter occasione ludi fa-
ctum, an, & quando valeat. 1.636.1.

MVTIVANS lufori an, & quando puniatur flante
Constitutione, seu Statuto imponente poenam
ludenti. 1.636.2.

RIGOROSE' procedi voluit Summus Tonifex
INNOCENTIVS XI. contra Inuitos, & ludos,
ac biscacias tenentes. 1.631.16.

L V P A N A R.

APPELLATVR Bordellum. 1.671.33.
Loca, in quo Meretrices prostituuntur; 1.
671.30.

INSTITVTIO Lupanaris, seu destinatio in po-
pulari Ciuitatibus non ita faciliè praticari
valet. 1.671.35.

NOMEN Lupanaris desumptum fuit à Nutri-
ce Romanij cognomine Lupa appellata. 1.
671.30.

LVPÆ appellabantur illæ foeminae, quæ corpus
suum vulgabant. 1.671.30.

L V P A N A R I A.

BLV DOVICVS Rex mandauit non permitti Me-
rettrices morari publicè in Ciuitatibus, & Vil-
lis, sed morari debent in aliquo loco remoto
non solitario, sed publico ad hoc deputato, &
quare, 1.671.31.

ERANT antiquitus in littoribus. 1.671.28.

OLERARI non debere in Ciuitatibus. 1.671.34.

TOLERANTVR ad cuiusdam maiora mala, 1.
669.16, & 671.32.

L V X V S.

BVLLE Summorum Pontificum præscriben-

tes modum vestiendi ad exhibendum luxum.

1.99.14.

DAMNA recensentur. 1.99.81.

DOTES augentur in dies ob luxum mulierum.
1.99.82.

EST DVLCCE venenum incorruptibilium ani-
morum, innocentiam occidens, & legum vi-
gorem enervans, & vide ibi. 1.99.87.

EXCESSIVITAS declinare fecit Resp. Roma-
nam, Spartanam et alias. 1.90.80.

MVLIER portare non potest vestimenta serica,
vetera, dūm Statutum prohibet Mulieribus
portare vestimenta serica. 2.250.2.

MVLIERVM luxum, vt Dionysius Siracusanus ex-
tirparet remedium, de quo ibi adhibuit. 2.
250.2.

Cætera. Vide FEMINARVM, FEMI-
NI S.

M

MACELLARIJ.

ARS Macelliariorum est vilis, et septosa. 1.
650.4. et 5.

A TAXATIONE pretij pellium Macelliariorum
facta à Præfide Græciæ non admittitur appel-
latio suspensiuæ. 1.654.43.

BOVES atarorij maciam non possunt. 1.87.15.

CARNES animalium ex infirmitate mortuo-
rum, ac putridas, et foetidas vendere quando-
que audent. 1.651.12.

CLERICIS, aliisque Ecclesiasticis personis pro-
hibita est ars Macelliariorum. 1.650.5.

COGI possunt ad exercendam eorum artem. 1.
651.9.

In extremis Ciuitatum, et Locorum Regionibus,
et quare. 1.650.6.

DEBITORES Macelliariorum cogendi sunt ad
solutionem summarie. 1.653.36.

DELICTA Macelliariorum Vrbis cognoscuntur
ram à Conseruatoribus, quā à Græciæ Præ-
fide. 1.654.41.

DICTI sunt à maciandis pecoribus, et quadrup-
edibus. 1.650.1.

DILATIONES date Macellarijs non extendun-
tur ad Creditores forenses pro pretio anima-
lium moram in Vrbe non habentes. 1.652.33.

Macellarij dilationes ad soluendum pretium
animalium emptorum non dantur. 1.652.30.
Vide num. 34.

FRAVDES, et varia delicta committunt, de qui-
bus ibi, remissuè. 1.651.12.

GIVTAM dare an, et quando prohibitum sit
Macellariis. 1.651.17.

INFANTES animalia mortua, vt carnes gra-
uiiores, et pinguiiores efficiantur puniendi sunt.
1.651.14.

Maximè si inter se consenserint certam legem
inflandi. 1.651.16.

LANIONES, Macellarii, et Beccarii pro synonymis
inducuntur. 1.650.3.

Laniones à laniendo appellati sunt, et quare. 1.
650.3.

MACTARE non tenentur nisi illa animalia,
quæ

quæ pro tempore sunt destituta ad macellandum. 1.651.9.

MONOPOLIUM committunt, quando coniondis crumenis omnia animalia circumemunt, ferunt, & certam tantum quantitatem ad Macellum deferunt, ut citius vendant. 1.651.19.

OBLIGATI macerare animalia pro vsu Ciuium, per totius anni non tenentur macerare, nisi ea animalia, quæ iuxta Regionis, & temporis statum macerari solent. 1.651.10.

Macerare carnes pro hominibus certi loci cum verbis particularibus non tenentur pro hominibus additis, secus si per verba collectiua. 1.651.11.

POENÆ graues etiam corporales, & ignominiosæ impostæ fuerunt Macellaris non soluentibus debita ciuilia contracta pro pretio animalium. 1.651.2.31.

PONDVS iustum non tradentes, vel vcentes iniustis ponderibus, quæ pæna puniantur. 1.651.18.

PRÆSES Græciæ Vaccinarios priuatim cogit ad recipiendum pelles à Macellaris, & pretium taxandum. 1.651.43.

PRETIUM carniū per Macellarios vendendarum taxari solet. 1.651.20.

SOLVERE promptè tenentur pretium animalium emptorum. 1.651.30.

STATVTVM, seu Constitutio prohibens Macellaris dilationes ad soluendum pretium animalium emptorum est fauorabilis. 1.652.31.

FERRARIAE lib. 1. Rubr. 33. præfigit Macellaris certum tempus ad soluendum pretium animalium emptorum. 1.651.31.

TEXERAS facere solent ad probandum eorum ereditum. 2.365.73. Vide n.76.

VENDERE non possunt carnes nisi in locis designatis. 1.651.3.

M A G I S T E R.

CASTIGARE Magister Discipulum, an, & quomodo possit. Vide *CASTIGATIO*.

POSTARVM. Vide *CENSOR* pro *TABELLARIO POSTARVM. TABELLARIVS.*

SCHOLÆ electio, & deputatio Magistris spectat ad Episcopum cum Capitulo, Contrarium, quod spectat ad Decuriones collegialiter. 2.233.24.35. Decl. n.26.

Schola, & dotatio in Ciuitate Verulana siqua fuit à Canonico Antonio de Franchis cum reuerentione electionis eius Familiz. 2.233.29.

Examen Magistris Scholæ circa Fidem Catholicam, Doctrinam Christianam, & bonos mores spectat ad Episcopum. 2.233.27.

In quilibet Ecclesiâ Cathedrali requiritur pro instruendis Clericis, & aliis. 2.223.19. & 20.

Professionem Fidei emittere debent Magistri Scholæ in manibus Episcopi. 2.233.28.

Quas virtutes possidere debeat, & in quibus scientiis, & virtutibus erudire debeat Scholares. 2.233.24.

Cætera. Vide *SCHOLÆ.*

MAGISTRATVS.

ANTIANORVM est Iudex ordinarius Officij

Græciæ. 1.657.10.

AVCTORITAS deluditur, & contemnitur ob contumaciam parere recusantis. 1.68.5.

CIVITAS consistere nequit absque Magistratibus. 1.716.1.

CIVITATIS residet in iis, qui reperiuntur, & remanent. 1.28.58.

CONCESSVM est Magistratui propriam iurisdictionem etiam pœnali iudicio defendere. 1.68.6.

CONSERVATORES Urbis, qui numerantur inter maiores Magistratus, an possint conveniri. 1.40.55.

DECRETA, resolutiones, contraclus, ac omnia acta Magistratus, & Consilij Ciuitatis registrari debent ne pereant. 1.31.9.

EMENTES Officium, iustitiam vendere coguntur. 1.54.3.

HONORANDVS est etiam à non subdito. 1.46.14.

IMPERIVM, & auctoritas Superioris, et Magistratus cuius decreta, et mandata non obtemperantur, vana, et ridicula reputatur. 1.63.1.

IVRARE TENENTVR iuxta formulam ibi, remissius præscriptam, antequam iurisdictionem exercere incipiant. 1.54.1.

Se non emisse Officium. 1.54.2.

MAIORES, seu Gubernatores, Iudices etc. conveniri non possunt durante eorum Officio, et quare, Nec conveniri. 1.40.54.56. et 57. Limita n.58.59.62.61.

Dicuntur illi Officiales, et Magistratus habentes merum, et mixtum imperium, ac iuxta distinctionem. 1.40.53.

MERV imperium residet penes Præsidentem Provinciæ, non autem penes Magistratum municipalem. 1.41.65.

MINORES dicuntur, qui sine imperio, aut potestate sunt, et habent simplicem iurisdictionem. 1.41.62.

MVNICIPALES iurisdictionem habent circa res in Foro venales, earumque pretia taxare possunt. 1.656.4.

Municipales, et Defensores Ciuitatum comprehenduntur sub minoribus Magistratibus. 1.41.63.

Municipales vocantur infimi Magistratus. 1.41.64.

Municipales, seu minores conveniri possunt durante eorum officio. 1.41.66. Contrarium ex vrbinitate, quod non possint conveniri, nec conveniri n.67. Ampl. num.68. limita quando concurrat respectum Pontificis, quod conceditur salua personâ. 1.41.66. et 69.

MVNICIPALES Ciuitatis non habet merum imperium, sed illud residet penes Gubernatorem, et Præsidentem Provinciæ. 1.35.5.

NECESSARI sunt in Ciuitate. 1.716.14.

NON salutationis Magistratum, seu Iudicem, et Gubernatorem, iniuriam facit, et potest poni, et quæ pœna. 1.46.28. et n.20.

OBLIGATVS ad soluendum pro familia omnem penam ciuilem, et criminalem tenetur tantum de pecuniaria, non de corporali. 1.74.37.

PERPETVI esse debent, et quare. 41.47.23.

Contrarium num. 24.
PROBARE debet impedimentum, & quod si non fuisset impeditus, onera sibi iniuncta, adimpleuisset. Nec non docere, se fecisse omnem conatum mediante recurſu ad Superiorem, ac ad Principem. 1.74. 2. & 3.
PROHIBENS obſeruantiam legum, & ſtatutorum puniri debet. 1.74.1.
PVNIENTI ſunt ſi facinora vindicare neglexerint. 1.437.14.
TENETVR de omnibus geſis, neglectis, aut omiſſis per eius Officiales, intelligitur ciuiſer tantum. 1.74.36. Amplius. 37.
 Cœtera. Vide *INDEX*.

MAGISTRATIBVS.

CONTINVATIO in adminiſtratione Officiorum ſinito tempore præfixo prohiberi debet, prout antiquitus prohibuitur erat Magiſtratibus, & Officialibus cum assignatione interualli temporis. 1.87. 30. Limita num. 12.
SALARIVM Magiſtratibus assignandum non ſolum ſufficiens eſſe debet pro congrua illius, & familie ſubſtentatione, ſed etiam tale, vt aliquam ſummam reponere valeat pro ſenectute. 1.13.65.
Congruum Magiſtratibus, & Iudicibus à Principe conſtituendum eſt ex ærario Principatus, ſeu Fiſci, & quare. 1.50.61. & 63.
SORDES, auaritia, & rapacitas in Magiſtratibus, ſeu Iudicibus eſt interdicta tam de Iure Diuino, quam Humano. 1.50.60.

MAGISTRATVS CENTVM PACIFICORVM,

CENTVM CIVES Zelarores Fautentia vna cum alijs his centum adhaerentibus ſe exhibuerunt Gubernatori, & ſuperioribus pro deſenſione, & tranquillo, ac pacifico ſtatu Ciuitatis. 1.11.6.
CONSTITVTIVR ex Prudentioribus, & Sapientioribus Viris Fautentia. 1.15.10.
DIVERSVS eſt ab alio Magiſtrato. 1.15.8.
INVIGILAT, & ſe intromittit pro compoſitione rixarum, & deſenſionum, ac inimicitiarum. 1.16.11.
ORIGO. 1.15.16.
PRIVILEGIA, & inſcriptis conceſſi fuerunt. 1.15.7.
PRIVS ERECTVS fuit Fautentia, quàm in alijs Ciuitatibus. 1.15.9. & 10.
VTILITAS. 1.15.8.

MAGISTRATVS VIARVM.

EMOLVMENTA omnia, etiam ex pretio ſituum publicorum in beneficium Tribunalis, ſeu Magiſtratus Viarum, ſeu implementum eius onerum, & præſertim in expurgationem Viarum conuertuntur. 1.147.10.
IURISDICTIO, & facultates. 1.145. 30. & nu. 21. 22.
ORIGO, cuiusque inſtitutio quænam olim eſet, 1.143.15.
TAXA emolumentorum Tribunalis Magiſtratus Viarum, cuiusque Miniſtrorum tenenda eſt officia. 1.147. 28.

ASSESSOR Magiſtrorum Viarum. Vide *ASSESSOR*.

Officium Aſſeſſoris Magiſtrorum Viarum Verbis ſuppreſſus fuit. 1.145.16.

CARECTINI, & carectula inferuientes pro metro, ſimplici, vero, & abſoluto uſu proprio Domini non ſubiacent ſolutioni emolumentum alioquin debuit Magiſtris Viarum. 1.143.14.

CONCEDVNT vna cum Eminentiſſimo Camerario ſitus, & loca publica. 1.140.7.

DEPVNTANTVR à Pontifice quolibet anno. 1.140.5.

EMOLVMENTVM ſeniorum quatuorcentum assignatum fuit cuilibet Magiſtro Viarum. 1.147.31.

FACVLITAS concedendi ſitus publicos acquiſitos, vel ex cauſa directionis viarum, vel demolitionis domorum competit. 1.140.11.

IURISDICTIO, & auctoritas Magiſtrorum Viarum Verbis remiſſi ſunt. 1.140.6.

LICENTIAM concedunt pro directione ſiti ſitus publici à Cardinali Camerario conceſſi. 1.140.8.

LICENTIAS concedunt retinendi carrus, carectas, barotas, aliaque ſimilia inſtrumenta, & pro illis exigunt emolumenta. 1.140.11.

PONTIFEX conceſſit ſitus, & loca publica in Vrbe mediante Chirographo, cuius executionem committit, vt Cardinali Camerario, vel Præſidi, & Magiſtris Viarum. 1.140.10.

PRETIUM retradum ex conceſſione ſitus, & loci publici deponendum eſt in Sacro Monæ Pietatis, vel alibi, & erogandum in opus publicum. 1.140.9.

REVIDERE, & recognoscere debent ſaltem ſemel in anno proprijs ſumptibus Vias Conſulares diſtrictis Verbis. 1.147.31.

Cœtera. Vide *EDILES. GRASSATI*.

MAIOLICA.

Vide. *FIGVLI*.

MAIOR PARS.

MAIORIS PARTIS præſentium conſenſus ſufficit, quando pluribus data eſt facultas à lege, vel Statuto, quicquid ſit, quando conceſſus eſt ab homine. 1.30.71.

Limita, quando Conſuetudo, vel Statutum diſponit maiorem partem non ſufficere. 1.30.72.

MALVS.

NEMO niſi ſpontè eſt malus. 1.101.7.

MANDATVM PROCVRÆ.

MANDATVM procure requiritur abique oppoſitione Partis, alijs acta ſunt nulla, quando Statutum illud requirit in principio iudicii. 1.211.19.

Amplius procedere non obſtante ratificatione geſtorum, quæ non ſuffragatur favore ratificationis, ſed ſolum in eius præiudicium. 1.211.20.

NULLITAS ex defectu mandati procure eſt vna ex tribus, & inſanabilis, ac inſiſt in aliam citationis, præter inſanabilem. 1.211.13.

MAN.

MANDATVM SVSPICIONIS FVGÆ.

CARCERATVS vigore mandati suspicionis fugæ, an teneatur cauere de se representando tantum, an de stando iuri, ac etiam de iudicatum soluendo, remissive. 1.186.26.

CONTRA DEBITOREM habentem fideiussorem non potest relaxari mandatum suspicionis fugæ. 1.186.20.

Nisi quoque fideiussor, & correus allegatus fuerit suspectus. 1.186.21.

Imò non sufficit iurare suspectum etiam fideiussorem, si Notarius suo risico cautionem receperit. 1.186.22.

DETERIORATIO conditionis debitoris pro validitate suspicionis fugæ debet esse insignis, & notabilis. 1.186.14.

Probatur, non solum si facultatibus labatur, sed etiam malis moribus, & mala conuersatione notetur, vel meretricibus, vel ludis se applicarit. 1.186.16.

EXCARCERATVR debitor carceratus vigore mandati suspicionis fugæ mediante cautione de stando iuri, & iudicatum soluendo. 1.186.25.

EXECVTIO vigore mandati suspicionis fugæ reuocanda est, dum post eam non probatur suspicio fugæ, & deterioratio. 1.185.11. Limita num.12. & 13.

INVENTVM fuit, vt occurratur indemnitati creditoris. 1.184.1.

IVRAMENTVM creditoris de Iure communi non sufficit ad probandam suspicionem fugæ debitoris, secus ex dispositione Bullæ Pauli V. 1.185.8.

Super suspitione fugæ debitoris præstari debet, vel ab ipso met creditore, vel à Procuratore ad id specialiter deputato vel saltem constituto cum mandato munico clausula cum libera. 1.185.9.

LIQVIDATIO crediti non requiritur ad validitatem mandati suspicionis fugæ, quando debitor iam attigit fugam. 1.185.4.

Non requiritur, quando contra Tatorem, vel alium administratorem relaxatur mandatum suspicionis fugæ ad factum pro redditione rationis, secus si pro certa quantitate. 1.184.1.

POSSIDENS Immobilia non potest suspectus allegari. 1.186.18.

Eius maiora valoris, quam sit debitum non potest iurari de fugæ suspectus, & contra eum relaxari mandatum. 1.186.15.

Creditor eriminaliter puniri potest, si suspectum allegaverit eius debitorem immobilia possidentem. 1.186.19.

PROPARVA summa non conceditur. 1.186.23. Parua summa quænam dicatur, iudicis arbitrio relinquitur. 1.186.24.

RELAXARI, & exequi potest die feriata in honorem Dei, docto de credito, & iurato de metu suspicionis fugæ, & dilapidationis. 1.380.8.

Vt relaxari valide valeat, constare debet de suspitione fugæ, de credito liquido, & de deterioratione, alioquin non subducitur. 1.184.2. & 6.

Ampl. num. 7. Vide num. 10.

SVSPICIO fugæ, & deterioratio debitoris pro-

bari potest post expeditum, & executum mandatum. 1.185.10.

MANDVCARE.

NON DEBET, qui non operatur. 1.333.22.

OPERARI, ferrire, & laborare non potest qui non manducat. 1.233.22.

MANVTENTIO.

CREDITORI remissio ad hoc, vt faciat fructus suos, competit. 1.324.10.

Immissio ex primo Decreto competit manutentio in tali statu detentionis, & officium iudicis. 1.324.8.

Maximè quando mandatum, vigore cuius facta fuit executio, & concessa immissio, non loquitur ad effectum subhañdandi, nec in primam reuertitur. 1.124.9.

PRÆFUGITVR terminus ad liquidandum melioramenta in genere probata, & in termino præfixo non liquidata, conceditur manutentio locatori, præfixa cautione de rescindendo melioramentis, postquam fuerint liquidata. 1.78.88.

MARCELLA ROMANA sacras litteras egregie calluit. 1.95.59.

MARITVS.

CASTIGARE an, & quando possit Vxorem. Vide **CASTIGATIO**.

INOPS an possit conlequi quartam in bonis Vxoris. Vide **IVTH. PRÆTEREA**.

MORTVA Vxore non tenetur subire onera Matrimonij. 2.323.18.

OCCIDENS Vxorem amittit lucrum dotis. 1.483.10.

STIPVLARE an possit pro Vxore. Vide **STIPVLATIO**.

MARTINVS V. in Concilio Constantensi, viuentibus adhuc tribus Pontificibus, creatus fuit Pontifex. 1.202.55.

MASCHERATÆ.

Vide **CHORÆ**.

MASSARI.

Vide **CAPITVLARI**.

MASSARITIÆ.

NYNCVPANTVR à vulgaribus ea, quæ ab alijs vocantur suppellectilia. 1.133.11.

MATER.

EDVCATIO Matris in pueris teneræ ætatis est necessaria. 2.23.15.

NON HABET filium in potestate. 1.347.6.

STIPVLARI an possit pro filio. Vide **STIPVLATIO**.

SVCCESIO Filij ab intestato defuncti, exclusis Patruo, & alijs Agnatis debetur Matræ. 1.320.13.

MATRICIANI.

DICVTVR, quia originem trahunt à Terra. Matricis. 1.688.4.

HABITANT in Vrbe in eadem contrada. 1.688.4.

IN VRBE exercent artem Reuenditoris in gane damnum publicum, & quare. 1.688.4.

MONOPOLIVM committunt. 1.688.5.

Monopolium, quod à Matricianis committitur eui-

teri

rari debet mediante ædifico pœnali, in quo prohibeatur deferentibus fructus ad Vrbe in ne illis vendant. 1. 688. 5.

MATRICULA.

ARCHIVISTÆ attestatio circa diligentiam factam in Archiuo pro repetenda descriptione Notarii non probat negatiam, quando matricula apparet fiquinteroata, & habet folia lacerala. 1. 401. 11.

BVLLA IPLII II de 15. §. 6. quid disponat circa matriculationem Notariorum. 1. 402. 17.

DEFECTVS matriculationis Notarii debet concludenter probari ad effectum annullandi instrumentum. 1. 401. 11.

DESCRIPTIO in matricula Notariorum præsumitur per lapsum triginta annorum. 1. 401. 14.

INSTRUMENTA rogata à Notario Apostolica, vel Imperiali auctoritate creata, valent, quamvis deficiat matriculatio à Statuto requisita. 1. 401. 15. & 18.

LIBER Collegij Notariorum, in quo describuntur Notarii, appellatur matricula. 1. 401. 9.

In quo describuntur series quorundam hominum, dicitur matricula. 1. 401. 9.

NOTARIORVM Curie Capitoliij in defectu didicem abulit. 1. 402. 19.

NOTARIVS ad Collegium Notariorum Curie Capitoline à Papa admissus rogare valet, etiam si non fuerit descriptus in matricula Notariorum. 1. 402. 19.

STATVTVM disponens, quod Notarius non matriculatus in Collegio Notariorum Civitatis non possint rogare instrumenta, aliquando fiat nulla, valet. 1. 401. 10 Decl. 12. & 19.

FRATRES lib. 1. cap. 13. disponens circa matriculationem Notariorum, quando locum habeat. 1. 401. 16.

Contra. Vide **ARTIFEX**.

MATRIMONIUM.

AD INCITANDVM homines ad matrimonia, Romani vsi sunt præmio, & pœna, de quibus. 1. 292. 2. & 4.

CONTRAHENS Matrimonium iuxta dispositionem *Sacrorum Canonum* pœnam à Statuto laicali impositam non meretur. 1. 543. 31.

CONTRAHERE non possunt cum Subditis Magistratus, eorumque filij, durante ministerio. 1. 58. 36. Vide num. 37.

FILII familiæ absque consensu Parentum valet de iure Canonico tam antiquo, quam moderno, & contrarium asserere est hæreticum. 1. 539. 1. cum seqq. Contrarium tenentes reprobandum num. 12.

Affirmans matrimonia à filiis familiæ sine consensu Parentum contrahenda irrita esse, & Parentes ea rata, vel irrita facere posse, anathemate damnatur à Sac. Concil. Trident. sess. 24. cap. 1. de Reformat. 1. 539. 2.

Contrarium inconsultis Parentibus appellatur adulterium. 1. 540. 7.

Contrarium à filiis familiæ sine consensu Parentum pro raptu habetur. 1. 543. 6.

Cum indignis contrahit à filiis familiæ contra vo-

luntatem Parentum intellectum exitum habere solent, & quare. 1. 540. 43.

Exheredationis pœna imposita à Statuto laicali filio familiæ contrahenti Matrimonium, absque consensu Parentum non tenet. 1. 543. 37.

Exheredari non potest filius familiæ contrahens Matrimonium absque consensu Patris. 1. 544. 38. Et quid si cum indignis, tenuisse. 1. 544. 39.

Parochus in contractu Matrimonij filij familiæ inquirere debet consensum tam inter Sponsum, & Sponsam, quam eorum Parentum. 1. 540. 10.

Peccatum mortale committit filius familiæ contrahens matrimonium inconsultis Parentibus. 1. 540. 6. Decl. 9.

Maximè si cum persona indigna, seu tenuente Patre 1. 540. 8.

Parentum consensus in contractu matrimonij filij requiritur de honestate, non autem de necessitate 1. 540. 5.

Patris potestas non attenditur in contractu matrimonij filij familiæ. 1. 540. 3.

HOMINES non ita facile contrahunt matrimonium, sicut Mulieres. 1. 292. 7.

IMPOTENTIA perpetua, & nulla arte sanabili alterius Coniugis probata, matrimonium à principio est nullum. 1. 295. 30.

Sed si fuerit temporalis, vel dubia, tunc requiritur successiva triennalis patientia, pro facienda copulæ conjugalis experientia. 1. 295. 31.

LIBERTAS omnimoda in contractu matrimonij requiritur 1. 539. 1.

PARENTES scientes filium, vel filiam contrahuros esse indecens, & indignum matrimonium, ex quo scandala, & infelices exitus evincere possunt, impedire illud valent mediante recurso ad Superiores. 1. 544. 40. & num. 42. Ampl. num. 41.

PRÆMIIS iniuncti homines possunt ad matrimonium. 1. 262. 5.

PROLEM legitimam Reip. præstat, & immortalitatem artificiosè introducit. 1. 292. 2.

REGES, & Principes Seculares non possunt, quidquam validè statuere tam circa essentiam, Matrimonij, quam circa impedimenta, & dirimentia illius, cum id sit reservatum Ecclesiæ privativè quò ad omnes alios. 1. 544. 44.

STATVTVM, Constitutio, vel alia dispositio adimens Lucrum in casu Matrimonij contrahendi cum Forense, vel alio genere personarum valet; secus si simpliciter prohibeat Matrimonium cum Forense, vel alio genere personarum. 1. 544. 46.

Impones pœnam filiis familiæ contrahentibus matrimonium absque consensu Parentum valet, & quare. 1. 543. 24. Contrarium num. 25. & quare num. 27. ac 28.

Ita ut si Iudex Laicus velit procedere, & exigere pœnam Statuti potest per Iudicem Ecclesiasticum inhiberi. 1. 542. 26.

Prohibens filius familiæ contrahendum Matrimonium ante vigesimum annum sub pœna amissionis dotis valet 1. 544. 45.

SYPERIOR Ecclesiasticus solummodò potest

iur condere in materia Matrimoniali. 1. 543. 30.

VALET argumentum à matrimonio carnali ad spirituale, & è contrà 1. 540. 4.

M E D I C I.

CVRANT enndem morbum diuersis pharmacis inspecta diuerſitate roboris, temperamenti, ætatis ægroti. 1. 76. 9.

REMEDIIS, & medicamentis contrarijs prioribus daris aliquando vtuntur, & quare. 1. 76. 3.

SALARIVM an, quando, & in qua quantitate debeat remittiſſe. 1. 93. 43.

M E D I C I N A.

HABET ad tempus amaritudinem, ſed deinde fructus doloris ſanitate monſtrantur. 1. 6. 10.

M E D I C V S.

AD QVID teneatur etiam in foro poli remiſſiõe. 1. 93. 43.

CHIRVRGVS eligitur, & quo ſalatio. 1. 93. 38.

CONFESSIONEM peccatorum infirmo ſuadere debet. 1. 93. 44.

DESERERE non tenetur infirmum, qui monitus confeſſus non fuit peccata ſua, & quare. 1. 94. 46.

ECCLEſIASTICOS curare tenetur, licet ipſi pro ſolutione ſalarj à Communitate illi conſtituti non poſſint cogiſſi ex redditibus publicis ei ſoluatur. 1. 94. 47.

Si verò ſoluatur ex contributione, quæ ſit à ſingulis, tunc Epifcopus permittere poteſt, vt per Eccleſiaſticos Medico detur aliqua annua contributio voluntaria. 1. 94. 47.

ELIGENDVS eſt in Conſilio generali. 1. 93. 39. Et cum conſenſu omnium, ita vt non ſufficiat maioris partis. 1. 93. 40. Amplia n. 41.

Et diſcordantibus Conſiliariis in electione, electio deuoluitur ad Iudicem. 1. 93. 42.

VISITARE non poteſt infirmum vltra tertiam diem ſi non conſtat de confeſſione peccatorum facta, etſi viſitet, incurrit poenæ, de quibus ibi. 1. 93. 45.

VIVENTES cum Eccleſiaſticis eorum expenſa non tenetur ad contributionem ſalarj Medici à Communitate electi. 1. 94. 48.

M E L I O R A M E N T A.

CONSISTENTIA in plantatione Vitium, & arborum, vt dicantur probata, quæ requirantur. 1. 78. 29.

Conſiſtentia in plantatione Vitium, & arborum, conſideranda ſunt de tempore, quo facta fuerunt, nulla habita ratione eorum incrementi, & quare. 1. 78. 91.

EACTA per Colonum, & Conductorem ad breue tempus cedunt Solo, & ſolum ei competit actio repetendi expenſas contra Dominum. 1. 78. 86.

VERVLIS melioramenta quænam nuncupantur. Vide COLONIA. COLONVS.

M E L I O R A M E T O R V M.

CONDUCTOR facit fructus ſuos melioramentorum bona fide ſactorum. 1. 79. 93.

Maxime procedit in melioramentiſ bona fide factis ante moram licet. 1. 79. 94.

FRVCTVS lite pendente percepti ex melioramentiſ antea factis ſpectant ad meliorantem. 1. 79. 95.

Per Colonum, ſeu Conductorem percepti ex Vitiſbus, & arboribus plantatis non imputantur in melioramentiſ. 1. 79. 93.

IN REFECTIONE melioramentorum conſiſtentium in plantatione vineæ, faciendæ tantum eſt æſtimatio plantularum præuariorum, compenſatis ceteris laboribus cum fructibus perceptis. 1. 78. 91.

PRÆFIGITVR terminus ad liquidandum melioramenta in genere probata; ſi in termino præfixa non liquidentur, conceditur manuſentio locatori, præſtita cautione de reſciendis melioramentiſ poſtquam fuerint liquidata. 1. 78. 88.

PROBATIO melioramentorum in genere debet eſſe plena, & concludens. 1. 78. 87.

M E M B R V M.

NOCIVVM amputari debet, ne reliquo corpori noccat. 1. 436. 9.

M E N D A X.

CONVICTVS de mendacio habetur pro confeſſo. 1. 328. 5.

M E N D I C A N T E S.

DEVS ſummopere dilexit pauperes, & miſerabiles Mendicantes. 1. 170. 1.

OMNES Mendicantes non ſunt digni eleemoſynæ. 1. 170. 11.

POENÆ contra Mendicantes validos quænam ſint. 1. 170. 5. & num. 7. & num. 9. Vide n. 11.

REGVLARES Mendicantes ex privilegio poſſident bona, & pecunias in comuni. 1. 182. 16.

VALIDI, & oſioſi ſunt deteriores Cingaris, nec aliud ſunt, quàm manipulus furni, & ſentina peſſimorum hominum. 1. 171. 8.

Et non vagabundi qui eſſe poſſint, & qui tales dicantur. 1. 171. 9.

Minus delinquant, qui ſimpliciter mendicant nihil aliud ſingentes, quàm qui mendicant ſimulando Infirmiſſimam, & ſimilia. 1. 171. 6.

Quænam dicantur. 1. 170. 3.

NOBILES quomodo ſuccurrantur Fauentibus. 1. 171. 13.

Vel propter humilitatem, vel quia ratione eorum nobilitatis erubeſcentes palam eleemoſynam petere clàm, & occultè mendicant. 1. 171. 10.

M E N D I C I T A S.

ALIA eſt licita, alia illicita. 1. 170. 2.

ILLICITA dicitur, quando ex cupiditate habendi diuitias, vel viſum oriõe aliqui mendicant, licet habeant aliunde vnde viuant, vel ex proprio labore poſſint ſibi viſum parare. 1. 170. 3. Quare prohibita ſit. 1. 170. 4.

LICITA appellatur, quando pauperes neceſſitate cogente, vipoſe quia omnino innalidi, & ad laborem minimè idonei mendicant, vt ab alijs alantur. 1. 170. 2.

VALIDA, quæ dicatur. 1. 170. 3.

M E N S I S.

QVOT diebus conſtituantur, remiſſiõe. 1. 152. 34.

MENSVRATIO.

DENEGATVR, quando de distantia constat ex vulgi opinione. 2. 118. 55.

ÆDIFICIA, & tabulæ mensurantur per pecticas quadratas pedum decem pro qualibet. 2. 115. 26.
FRVMENIL. Vide *FRUMENTI* vers. *Mensuratio RVBBIATELLA*.

FIACIENDA EST per aerem quando agitur de distantia præscripta a Constitutionibus Apostolicis ab vno Consuetu erecto ab alio edificando. 2. 117. 53.

Per lineam rectam si verò per lineam rectam fieri non valeat, facienda est per aerem, Statuto disponente, quod nullus possit esse Potestas, qui sit vicinus per quinquaginta miliaria. 2. 115. 33. Contrarium, quod tunc mensuratio faciendâ sit per loca solita, & consueta. 2. 115. 34.

Per terram recto tramite an potius per vias frequentatas, vel per aerem, vel secundum vulgi opinionem an, & quando sit faciendâ. 2. 115. 32.

Per viam breviorē, quam pedes teneret possit per agros, & semitas, & ubi per terram fieri non valeat, faciendâ est per aerem, quando agitur de Bannito a Territorio per tot miliaria. Vide ibi 2. 117. 52.

Per viam consuetam, & praticatam, quando agitur de distantia inter vnam, & alteram apotecam Artificum. 2. 118. 54.

Per vias frequentatas, planas, & consuetas, quando agitur de dietis assignatis ad comprehendendum. 2. 115. 34.

FIERI an, & quando debeat a muris Ciuitatis, & quando a Suburbis. 2. 115. 28. 29. 30. & 31.

MILLIARIVM, ut fieri possit statuentis est tam terminus à quo, quam ad quem. 2. 115. 28.

STATVTO disponente, quod illi dicantur vicini, qui sunt propinqui per vnum miliaria considerata distantia, ad hoc vi vox audiri valeat, tunc mensuratio faciendâ est per aerem. 2. 117. 1.

CATERA. Vide *AGRIMENSOR*. *BRACHIVM*. *CANNA*. *CATEXA*. *CVBITVS*. *DIGITVS*. *LEVCA*. *MILLIARE*. *PALMVS*. *PASSIVS*. *PERVICA*. *PES*. *PETIA*. *RVBBIATELLA*. *VRVVM*. *STAGIOLI*. *TORNATVRA*. *VNCLA*.

MENSVRÆ, ET PONDERA.

ÆNEM, vel lapideam alterius similis materiz debent esse pondera, & mensuræ, ne corrumpi valeant. 2. 270. 5.

COLLOCANDÆ sunt in loco publico signatæ præiudicio signo publico. 2. 270. 6.

CONSVETVDO loci attendendâ est circa mensuras. 2. 114. 10.

IVS STATVENDI mensuras, & pondera tantum de Regalibus spectat ad Principem. 2. 270. 3.

LEX i CONSVETVTO, seu statutum loquens de falsificante mensuras, non extenditur ad viuentes illis iam falsificatis. 2. 273. 3.

PRINCIPIVM duxerunt ab ipsa natura. 2. 270. 2.
VARIA sunt in Provincia Romandiolæ, & quare. 2. 270. 8.

VNIFORMES in vnoquoque Principatu, vel saltē

in singulis Prouincijs debeat esse, & quare. 2. 270. 7.

MENSVRIS, ET PONDERIBVS.

CONTRAHENTES non possunt vi alijs mensuris, quam publicis, quando alioquin mensuratio redundaret in præiudicium Appaltatoris. 2. 272. 28.

FALSIS ponderibus, vel mensuris vtens scienter, & dolose graniter delinquit. 2. 271. 17.

Et tenetur poena falsi, & furti. 2. 271. 17.
Abominabilis est qui falsis ponderibus, ac mensuris vtitur ad fraudandum secum contrahentes. 2. 271. 15.

Clerici fraudem committentes vendendo commensuris falsis mensuris non possunt puniri à Indice Seculari, sed tantum à Indice Ecclesiastico poena arbitraria. 2. 273. 33. Vide n. 34.

Delictum vtentis falsis ponderibus, & mensuris est mixti fori. 2. 271. 24. Limita si statem, vel mensuræ sint Ecclesiæ, vel Clericorum, nam tunc spectant ad forum Ecclesiasticum. 2. 272. 25.

Vtens falsis ponderibus, & mensuris ignorantèr, punitur per Iudicem Civilem, non Criminalem. 2. 271. 23.

Vtens ponderibus, vel mensuris diminutis non bullatis, & non publicis absque fraude, & dolose nullam poenam incurrit. 2. 271. 22.

Vtens falsis ponderibus, vel mensuris dolose condemnatur in duplum, & in Insulam relegatur, & ieiunium iniungitur. 2. 271. 19.

Et quod poena sit arbitraria tenent alij. 2. 271. 20. Nisi ad sit dispositio particularis Statuti, vel Constitutionis. 2. 271. 21.

IVDEX Secularis visitare, & perquirere non potest molendina Ecclesiasticorum, & Ecclesiarum sub prætextu, quod in illis committantur fraudes cum mensuris vulgo occupatis Scudelle, etiam si Molendinarii sint Laici. 2. 272. 26.

Amplia etiam si molendina locata fuerint laicis, qui correspondant, vel in quota, vel in certo quantitate frumenti. 2. 272. 27.

MENSVRARE, & ponderare volentes soluere solent certum quid Communitati, vel eius Officiali. 2. 271. 9.

OFFICIALIS, cui incumbit onus sigillandi, seu bullandi pondera, & mensuras constituitur à Communitate. 2. 271. 9.

Super ponderibus, & mensuris remissiuè. 1. 91. 13.

Electus super ponderibus, & mensuris non potest alias mensuras, & pondera tradere populo, quam eas quæ à supremo Principe fuerunt determinatæ. 2. 271. 13.

PRAETORI, seu Praefecto cuiuslibet Ciuitatis incumbit providere, ut vitus, & vtensilia moderatis iustis pretijs vendantur, & ne in ponderibus, & mensuris fraudes committantur. 2. 271. 11.

PROVENTVS, qui soluitur pro pondere, & mensura locati solet à Communitatibus. 2. 271. 9.

STATERA dolosa abominatio est apud Dominum. 2. 271. 26.

VIGILANTIA super ponderibus, & mensuris confert

conferri ad augmentum, & conseruationem.
Reipub. sicut negligentia affert damnum. 2.
271. 14.

MENSVRARVM, ET PONDERVM.

AVTHOR ponderum, & mensurarum, quinam
suerit. 2. 270. 1. & 2.

MATERIAM tractantes recensentur. 2. 273. 35.

OBSERVANTIA ponderum, & mensurarum,
ad Vniuersitatem pertinet, postquam à Prin-
cipe fuerunt instituta. 2. 270. 4.

OFFICIUM ponderum, & mensurarum à nul-
lo alio potest exerceri, quam ab eo, qui fuit cle-
ctus. 2. 271. 9.

REGVLATOR ponderum, & mensurarum eli-
guntur, & eius officium, & onus. 1. 93. 37.

Cetera de Mensuris Vide *BRACHIUM. CAN-
NA. CATENA. CVBITVS. DIGITVS. LEV-
CA. MILLIARE. PALMVS. PASSVS. PER-
TICA. PES. PETIA. PYBULATILLA. RV-
BRVM. STAIOLI. TORNAVRA. VNCLIA.*

MERCATVRA.

EST vnus ex cardinibus vite humanæ. 2. 239.
25.

EXERCERI debet per priuatos, non per Prin-
cipem, & quare. 1. 607. 162.

In Principe est detestabilis, & multo magis in
Pontifice. 1. 607. 161. & 162.

MAGNI Principes, & Magnates mercaturam
exercuerunt. 2. 240. 30.

NECESSARIA est in Repub. necdum utilis, &
honestas, & quare. 2. 239. 25. & 31.

NOBILES mercaturam exerce- re non debent de-
dignari. 2. 239. 25.

NOBILITATI non præiudicat, vt decreuit sa-
mei CLEMENS X. 2. 240. 31.

Præiudicat. 2. 240. 28. Decl. num. 39. Vide
num. 11.

PRÆSTANTIA mercaturæ remissiuæ. 2. 239.
26.

PROHIBENDA non est obabusum aliquorum
Mercatorum. 2. 43. 86.

PROMOVERI, & fauore persequi debet ab eo,
qui Reip. præest, & quare. 2. 239. 27.

MERCATORES.

BENEFICIUM publicum non respiciunt, & vt
plurimum interessati exerceantur. 1. 596. 65.

MERCATORVM.

FACTVLTATES Mercatorum, vt plurimum,
constituntur in opinione hominum. 2. 161. 9.

SECRETA domus, & patrimonij non sunt pan-
denda, & maximè Mercatorum. 2. 161. 102.

MERCATVS.

APPELLATIONE tria venire possunt, nempe
nundinæ, quasi nundinæ, & ipse actus mercan-
di. 2. 210. 6. 14. & 19.

DEIVRE Gentium introducti sunt, vt homines
simul in vno loco mercandi causa conueniant.
2. 211. 15.

FESTIVIS diebus fieri non possunt. 2. 210. 5.
Contrarium num. 20. & seqq. Et Vide *FESTI-
VI DIES.*

NECESSARIJ sunt, & quare. 2. 212. 18.

PERMISSJ sunt omnibus etiã absque Principis
licentia. 2. 211. 16.

QVASI nundinæ dicuntur mercatus, qui solent

fieri semel, vel bis in hebdomada. 2. 211. 14.
SVNT negotiationes introductæ certis diebus
singule hebdomadæ in Ciuitate, vel loco. 2.
211. 13.

MERCES.

TAXATIO mercedis Operatorum, & Artista-
rum est valde utilis Reip. 2. 267. 1.

Cetera Vide *SALARIVM. OFFICIALIS. PRO-
TOCOLIVM.*

MERETRICATVS.

ET inhonestas qualitas perecutere debet tempus
mortis Mulieris ad hoc, vt Monasterium Con-
uertitarum Vrbs, & Bononiz possit succedere
Mulieri. 1. 678. 94.

PROBARI debet plenè, & clarè à Monasterio
Conuertitarum prætendente successionem. 1.
676. 76.

Ex actibus antecedentibus probatur. 1. 678. 95.

TESTES singulares admittuntur ad probandum
inhonestatem, & Meretricium Mulieris. 1. 676.
78.

Sed debent deponere de actibus meretricium
necessariò inferrentibus. 1. 676. 79.

TVRPIVDO Meretricia consistit in alienis li-
bidinibus prostituendo, & sui copiam pluribus
exhibendo. 1. 668. 6.

Cetera Vide *INHONESTAS.*

MERETRICES.

B. PIVS V. relegauit Meretrices in loco propè
Mausoleum, à quo nequè diù, nequè noctu
exire possent, sed postea non habuit effectum.
1. 671. 36. & 38.

CANTATRICES. Vide *CANTATRICES.*

CVRRICVLO vulgo *Caleffe* vti possunt Mero-
trices, quando prohibito loquuntur de Rhedis,
& Leticis. 1. 672. 45.

COGI possunt Meretrices ad deferendum habi-
tum, scilicet aliquod signum, quo ab honestis fo-
eminis discernantur, & quare. 1. 672. 40.

DISTINGVEBANTVR antiquitus, in qualitate
vestium ab Ancillis, & Matronis. 1. 672. 43.

Loco à ceteris honestis foeminis. 1. 671. 28.

EXPELLI DEBENT à locis honestis ad instan-
tiam vicinorum. 1. 670. 18. Amplia n. 21. &
num. 25.

A propinquitat Ecclesiarum, Monasterij Monialium,
& Obiatorum, prout expelluntur in Vrbe. 1.
671. 26.

FOEMINA inhonesta vnum tantum admittens
Amicum expelli debet à locis honestis instan-
tibus vicinis. 1. 670. 20.

MVLIERES nuptæ non sunt tolerandæ si publi-
cè prostituuntur tamquam Meretrices. 1. 670.
17.

PERMITTENDÆ non sunt in Rep. Contra-
rium, & quare. 1. 669. 15. & 16.

PVBLICÆ Meretrices afficiuntur de Iure Cini-
li duodecim pœnis de quibus ibi remississe.
1. 669. 7.

RHEDA, & Leticia Meretrices in Vrbe vti non
possunt, aliàs sustineantur, & in exilium mit-
tuntur. 1. 672. 45.

TRIBVTVM soluunt Bononiz Meretrices pro-
fuitur. 1. 671. 33. & 34. Vide ibi.

VRBIS habitare non possunt apud Ecclesias, &
Monasteria, nec uon apud Cauponas, ac no-

111

du per Urbem vagare, tam solæ, quam associata, sine cum proprijs, sive cum virilibus vestimentis, Puellas tam extraneas, quam confanguineas penes se retinere. 1. 672. 38.

Cetera Vide MONASTERIUM CONVERTITUR A RVM VRBIS.

MERETRICIBVS.

FOEMINA vnum, vel duobus homines admittens non comprehenditur sub Lege, Statuto, vel Constitutione poenali de Meretricibus disponente. 1. 669. 9. Amplia vtrique, sed vide ibidem.

FLORENTIÆ assignata fuerant Meretricibus certa loca, hodie id non seruatur, quare. 1. 672. 39.

HAREDES ab inestato succedunt Meretricibus in bonis turpiter quæsit. 1. 686. 154.

LOCA villiora, & remotiora Ciuitatis assignanda sunt Meretricibus, vel aliter providere. 1. 671. 29.

PROHIBERI potest Meretricibus ne vtantur vestibus, quibus communiter vtuntur honestæ feminae, & quare. Contrarium. 1. 672. 42. & 44.

VRBIS constitutus fuit locus nuncupatus *les Faisebete*. 1. 672. 37.

MERETRICVM.

FILII legitimi, & naturales Meretricum Bononiæ succedunt Matribus insimul cum naturalibus tantum. 1. 675. 65.

NUMERVS Meretricum est taliter auctus, vt non possint amplius refugiri in certo loco. 1. 672. 42.

ORIGO, & Inuentor Meretricum quinam fuerit. 1. 668. 1.

M E R E T R I X.

AD restitutionem recepti pro meretricatu non tenetur. 1. 686. 154.

DICITVR ea femina, quæ pudori suo non parcendo impudicam vitam ducit, & publicè sui corporis quæstum facit. 1. 668. 2.

Qua multorum libidini patet Meretrix dicitur. 1. 668. 3.

Qua venalem passim formam suam exhibet omnibus citrà delectum, mercedis, quæstusque gratia corporis sui copiam facit Meretrix dicitur. 1. 668. 4.

EMENDATA adhuc appellari potest. 1. 678. 96. Contrarium num. 101. Decl. num. 102. 103. Amplia procedere etiam ad effectum annullandi Testamentum, vel successionis fauore Monasterij Conueritarum. 1. 678. 97.

Censetur, quando ingressa est in Monasterium. 1. 679. 105. Vide ibi.

Censetur, quando per triennium ante obitum stetit correctâ, & pudicâ. 1. 679. 104.

Censetur quando pluries oblata fuit occasio peccandi, & tamen abstinet. 1. 679. 106.

Non admittitur ad habitandum in honesta vicinia. 1. 678. 99. Vide n. 100.

Non censetur ex sola eius ætate senili, & infirmitate nisi aliz coniectiones, & præsumptiones concurrant. 1. 679. 107.

Tunc solum censetur ad exclusionem Monasterij Conueritarum Urbis quando in sanitate con-

stituta nuperit, vel Religionem proficundo Monasterium Monialium ingressa sit, secus si Matrimonium contraxerit in articulo mortis. 1. 679. 109. & num. 112. ac 113.

FINGENDO se Virginem dolose extorsit alii, quam considerabilem summam pro copula, carnali tenetur ad restitutionem summæ excelsiuz. 1. 686. 155. Vide ibi.

FOEMINA amore capta alieno sui copiam faciens, Meretrix dici non potest, vt intrent poenæ inflicte à Iure, vel à Legibus municipalibus, & Constitutionibus contra Meretrices. 1. 669. 10.

Profluens se publicè sine quæstu Meretrix dicitur. 1. 668. 5.

Profluita dicitur, quotiens se pluribus, quam duobus dedit, & sic quando saltè tres admisit. 1. 669. 8.

OBLATIO Meretricis facta in subhastatione Domus reicienda est. 1. 670. 19.

OCCVLTA verè est Meretrix, licet non stet in Iupanari. 1. 677. 88.

PENSIO Domus locatæ Meretrici, quæ postea ad instantiam vicinorum fuit expulsa cedit damno Locatoris à die expulsiõis. 1. 670. 12. Decl. num. 21.

TESTARI potest de bonis turpiter acquisitis. 1. 686. 154.

TVRPITER agit, non autem turpiter recipit. 1. 686. 154.

M E S S E S.

DILATIONEM non recipiunt. 2. 156. 27.

M E T V S.

CADENS in constantem virum dicitur, quando concurrunt quinque, de quibus ibi remissiuè. 1. 306. 16.

CADERE debet in constantem virum, vt actus non sustineatur. 1. 374. 15.

Dicitur in constantem Virum, quando concurrat periculum amittendi iura continentia probationem totius, vel maioris partis patrimonij. 1. 374. 17.

Dicitur in constantem Virum, quando concurrat in iniusta cateratio, à qua non poterat liberari, nisi actus gestus fuisset, secus si cateratio esset iusta. 1. 374. 18. & 19.

Dicitur in constantem Virum, si incussus fuit à persona minas exequi solita. 1. 374. 16.

CADIT in constantem Virum, si adest timor mortis. 1. 374. 16.

EST instantis, vel futuri periculi causa trepidatio mentis. 1. 559. 5.

MATERIAM tradentes remissiuè. 1. 559. 9.

POENÆ metu non potest quis cogi ad contrahendum Matrimonium. 1. 358. 11.

PROBATO semel meum semper durat ad effectum nullitatis actus, durante eadem causâ metus. 1. 375. 20. Ampl. num. 21.

Maximè si iam antè, quam post actum omiffa fuerint declarationes. 1. 375. 22.

TOLLIT libertatem consensus, illumque excludit. 1. 374. 5.

M I L L I A R E.

DVPLEX est, n. imp. legale, & vulgare. 2. 114. 17.

EST mensura mille passuum. 1. 113. 1.
 ITINERA olim distinguebantur per miliaria,
 vno lapide erecto pro quolibet miliari, iuncto
 numero miliariorum, & vide ibi. 2. 113. 2.
 SYMENDVM est secundum vsum communem,
 & vulgarem. 2. 114. 16.

MILITES.

DVAS militias tenentes non possunt consequi
 duo stipendia. 1. 191. 32.

NEMO tenetur propriis stipendijs militare. 1.
 610. 182.

PRIVILEGIIS militaribus non gaudent in Tri-
 bunalibus Ecclesiasticis. 1. 213. 23. Decl. vi ibi.

MILITIA.

MILITIA necessaria est pro defensione Patrie,
 & Parentum. 1. 115. 1.

MINOR.

CONSILIUM minorum reparatur fragile, ac
 multis captionibus suppositum, ac insidijs ex-
 positum. 1. 17. 29.

CONTRAHERE an, & quando possit Vide
 CONTRACTVS vers. Minoris.

DISPENSATVS circa acquisitionem Officij, &
 Dignitatis non censetur dispensatus quo ad il-
 lus exercitium. 1. 18. 43.

Cardinalis Legatus confirmans electionem ali-
 cuius minoris factam in Consiliariis Cluita-
 tis non censetur dispensasse circa maiorem
 etatem ei non narratam. 1. 18. 42.

DOCTOR Minor contrahere, & se valide obli-
 gare an, & quando possit non servatis solem-
 nitatibus Statuti, remissive. 1. 263. 68.

EXPERIENTIA deficit, ac prudentia Minori-
 bus. 1. 17. 34.

LOCARE, & conducere, an, & quando valide
 possit non servatis solemnitatibus Statutarijs,
 in alienationibus requisitis. 1. 263. 67.

MERCATOR contrahere, & se valide obligare
 an possit non servatis solemnitatibus Statuta-
 rijs, remissive. 1. 263. 69.

OBLIGARI potest absque solemnitatibus fau-
 ore Reipublice, seu Communitatis ratione sui
 Officij, tam tacite, quam expresse. 1. 263. 63.

PRO restitutione Dotis an, & quando possit se
 obligare absque solemnitatibus Statuti. 1. 262.
 62. in fine.

MISERABILES.

PERSONAE sunt in duplici differentia, nempe
 diuites, & pauperes. 2. 172. 12.

MODERAMEN INCVLPAE

TVTELE.

EXCEDENS in offendendo, non ex proposito,
 sed indeliberate furore iracundiae accensus non
 valens discernere verum a falso non punitur
 pro eacuiusque tunc non imputatur excedenti.
 1. 475. 17.

HOMO iracundiae furore accensus non est in
 plenitudine intellectus. 1. 475. 16.

ICTVS non datur ad mensuram, nec potest
 offensum statim in manibus habere, vt non
 aliter offendantur quam velis & par sit. 1. 475. 16.

IN primis moribus quis non est in sua potestate.
 1. 464. 15.

PRACTICARI facile non valet. 1. 475; 15;
 & 16.

QUANDO servatum dicatur, & circa quae ver-
 setur. 1. 461. 9.

VERCATVR circa causam, modum, & tem-
 pus. 1. 475. 14.

MODICVM.

MODICA summa dicitur vsque ad duos aureos.

1. 35. 10.

MOLENDINARIJ.

AB officijs honestis Molendinarij, tanquam fu-
 res praesumpti, arcantur. 1. 152. 6. Contra-
 rium num. 8.

A DOLO, & culpa Molendinarij debent esse im-
 munes. 1. 152. 3.

BONA Molendinariorum inter male quae-
 sita censentur. 1. 152. 7.

FVRTI vitium, quod Molendinarijs obicitur,
 proprie non est artis, siue opificij, sed homi-
 num. 1. 152. 2.

MISCENS terram, seu arenam, vel quid simile
 cum farina, actus punitur, quam sit simplex
 ibid. num. 8.

IVRAMENTVM fidelitatis, & sinceritatis praes-
 tare debent Molendinarij, eorumque famuli.
 1. 152. 3.

MALITIOSI, & negligentes reputantur. 1.
 152. 5.

OPERA Molitorum Reip. est maxime necessaria,
 & utilis. 1. 152. 8.

ORDINES, & ceterae leges Molendinarijs sunt
 praescribendae. 1. 152. 2.

POENA arbitraria est contra Molitores dolose
 se gerentes in eorum exercitio. 1. 152. 4.

POENA imponenda est non minus Molendi-
 narijs negligentibus, quam malitiosis, plus debito
 de frumento sumentibus, aut dolose in exer-
 citio se gerentibus, ad hoc vt in molendis fru-
 mentis cuique satisficiant, & farina iusta men-
 sura, & pondere reddatur. 1. 152. 4.

PRIVILEGIA concessa ab Urbano VIII. Vul-
 neris, & Hominiibus Molitorum Urbis. 1.
 152. 8.

PROBOS, & iustos Molitores, seu Molendina-
 rios habere Reip. est necessarium. 1. 152. 1.

MOLENDINI.

DOMINVS Molendini praefertur in molendo
 alijs, etiam tempore anterioribus. 1. 150. 6.

EXPENSE Operatorum, & manutentionis Mo-
 lendini consistunt in pluribus, de quibus ibi,
 remissive. 1. 152. 9.

MOLENDINORVM.

AQVARIA Molendina frumentaria sunt magis
 vtilia. 1. 155. 15.

CVRA, & inspectio molarum spectat ad Princi-
 pem. 1. 150. 4.

CVRSVS Fluminis per Molendina fit deterior, &
 aliter damnum affertur. 2. 117. 30.

FRUMENTARIORVM cura ad Annos Prae-
 sedum olim spectabat. 1. 156. 3.

INSPECTORES Molendinorum frumentario-
 rum constituendi sunt, & quidem viri graues,
 fideles, & periti, & quare. 1. 156. 2.

Olim dicebantur Curatores, Gubernatores, Ad-
 ministratores, & Procuratores eorum. 1. 156. 2.

INVENTA sunt varia genera Molendinorum
 frumentariorum, de quibus ibi remissive. 1.
 155. 14.

PRINCEPS curæ, & inspectioni molarum præficere debet Ministrum bonum, legalem, & approbatæ vitæ, ac qui artem molitoriam alias exercuerit. 1. 150. 4. & 5.

MOLENDINVM,

FRUMENTARIVM in variis locis nuncupatur *Molinarum, Molinum, sive Molinum, & vulgaritèr Molino.* 1. 155. 13.

IN FLVMINE non nauigabili potest vnusquisq; Molendinum edificare absque Principis licentia: 1. 158. 11. Amplia num. 12. & num. 18. Subampl. num. 19. Decl. num. 14. 16. & 17. Vide num. 13. & 17.

Publico licet edificare Molendinum absque licentia Principis, dummodo neque statio, neque nauigatio fiat deterior. 1. 157. 6.

Dummodo notoriè non consistat de detrimento publico, vel non sit dubium. 1. 158. 7.

IYDEX secularis non potest visitare Molendina Ecclesiasticorum. 1. 272. 16. Ampl. nu. 27.

PRIOR in tempore est potior in iure in molendo. 1. 150. 6.

STATVTO prohibente edificati nouum Molendinum in eodem flumine, quod non distet ab alio iam edificato centum peticis, mensuratio sit tortuosa per terora fluminis, non per aerem, nec per terram. 2. 117. 49.

MOLITVRA,

SOLVITVR ratione expensarum Molendini, & iurisdictionis, ac domini illius. 1. 155. 9.

MONASTERIVM,

INGREDI in Monasteria Monialium an, & quando, possit, & sit concedenda licentia. 1. 527. 136.

IVSTINIANVS Imperator pro mulieribus penitentibus Monasterium Bisantijs construxit. 1. 671. 46.

MONASTERIO Conuertitarum Melitæ concessa, & communicata fuerunt omnia Privilegia competentia Monasterio Conuertitarum Urbis. 1. 675. 70.

MONIALIVM, & Sanctimonialium clausura, vnde introducta, & quare. 1. 527. 135.

PVELLÆ ingrediuntur vt plurimum Monasterium propter vim, & metum. 1. 528. 144.

MONASTERIVM CONVERTITARVM VRBIS.

AMMITTIT ius successionis in hæreditate Meretricis, quæ ab Vrbe discessit animo non reuerendi, sed ius recreationis, vel visitandi consanguineos, vel affines, aut vitandi malum aerem, aut alia simili causa. 1. 680. 111.

ARTES minutas vendentibus nuncupatis *Arte blanche* succedit Monasterium Conuertitarum Urbis. 1. 681. 114. Vide num. 115.

B. MARIA Magdalena apparuit euaginato ense, & adeo deterruit Milites, qui Monasterium Conuertitarum Urbis intrudere tentabant, vt iidem postea defensores illius euagint. 1. 673. 47.

CANTATRICIBVS succedit Monasterium Conuertitarum Urbis. 1. 681. 114. Vide n. 115. 113. 115. & 137.

CARDINALIS Protector Monasterij Conuertitarum Urbis, vel eius Auditor, vel Iudex ab eo

deputatus cognoscebat Causas illius priuatè quoad omnes. 1. 673. 49.

COLLARARIIS succedit Monasterium Conuertitarum Urbis. 1. 681. 114. Vide num. 115.

CONSTITVTIONES disponentes circa successionem Meretricum, & inhonestarum Mulierum fauore Monasterij Conuertitarum Urbis non exorbitant à iure communi, sed sunt fauorabiles, & late interpretandæ. 1. 686. 154. & 157.

DECORATVM fuit varijs privilegijs. 1. 673. 45.

DEPVATI Congregationis S. Hieronymi Charitatis, & Monasterij Conuertitarum Urbis habent auctoritatem declarandi, & determinandi dubia emergentia super successione Meretricum, & Mulierum inhonestarum. 1. 679. 108.

DEPVATI MONASTERIJ CONVERTITARVM VRBIS POSSVNT capere possessionem propria auctoritate bonorum, tam ex testamento, quam ab intestato curialium, & inhonestarum Mulierum. 1. 673. 55.

Quodere, permutare, in emphiteusim concedere, & locare bona illius abique Benefactio Apostolico. 1. 673. 51.

EDIFICARI mandauit *LEO X.* 1. 673. 47.

FILII legittimi, & naturales Meretricum, & inhonestarum Mulierum succedunt illis ex testamento, quàm ab intestato, excluso Monasterio Conuertitarum Urbis. 1. 674. 64.

Declarat procedere, quando concepti fuerunt in figura matrimonij, secus ex conuersio. 1. 675. 68.

FILII naturalibus, adulterinis, & spurij Meretricum, & inhonestarum Mulierum quomodo subueniendum sit per Monasterium Conuertitarum Urbis. 1. 675. 67.

INVENTARIA duo bonorum curialium, & inhonestarum Mulierum cum testamento, vel ab intestato decedentium conficere tenentur Deputati Monasterij Conuertitarum Urbis. 1. 673. 56.

IYDEX MONASTERIJ CONVERTITARVM VRBIS deputabat Prælatum ab Eminentiſſimo Cardinali Protectore. 1. 673. 59.

Debet esse cautus, ne sit Author scandali. 1. 676. 75.

LEGATA pia Meretricum, & inhonestarum Mulierum, quæ non relinquunt Monasterio Conuertitarum Urbis tertiam partem suorum bonorum non valent. 1. 674. 63.

MATRIMONIUM contractum à Meretrice in articulo mortis non suffragatur ad exclusionem Monasterij Conuertitarum Urbis. 1. 680. 113.

MERETRICATVS Mulieris sue publicæ, sue non publicæ suffragatur Monasterio Conuertitarum Urbis pro successione. 1. 677. 80.

MERETRICES curiales, & inhonestæ Mulieres volentes condere testamentum tenentur relinquere quarram, vel quintam, hodie tertiam partem bonorum suorum Monasterio Conuertitarum Urbis. 1. 673. 54. & num. 57. 61. 62. & 63.

Contractus vitalitatis facere non possunt, nisi obtemperata licentia ab Eminentiſſimo Cardinali Protectore, & Deputatis Monasterij Conuertitarum, quam concedere nequeunt nisi vt ibi. 1. 675. 71.

Excludere possunt Monasterium Conuertitarum, & reddere eorum testamentum validum iuvando pecunias in locis Montis Fidei. 1. 676. 72.

Relinquentes minus tertia parte suorum bonorum Monasterio, eorum testamentum non valebit, nec quoad legata pia, sed ab intestato succedet Monasterium Conuertitarum Vrbis. 1. 674. 63.

Se componere solent cum Monasterio Conuertitarum, & compositio admittit prout solent alicuius summae, & cum conditione quatenus in futurum honeste vivant aliis inhoneste viuentes non suffragatur. 1. 676. 72.

Testamenti factionem non habent, nec donationem tam inter vivos, quam causa mortis, aut aliam dispositionem facere possunt non relicta quarta, aut quinta, & hodie tertia parte bonorum Monasterio Conuertitarum Vrbis, prout quomodo favore filiorum suorum ex legitimo matrimonio procreatorum. 1. 674. 58. & 61. 62. & 63.

Testamentum condere, & de eorum bonis ad libitum disponere possunt, quoties relinquunt quartam, aut quintam, hodie tertiam partem bonorum Monasterio Conuertitarum Vrbis. 1. 674. 57. & num. 61. 62. & 63.

MONIALES Monasterium Conuertitarum Vrbis prohibentur tria vota substantialia Religionis, etiam non expectato anni Nouitatus lapsu, sed in ipso ingressu, nec expectata etate annorum, sexdecim. 1. 673. 52.

MORTE Meretricis sequuta apprehendit possessionem bonorum stabilitam, & quoad mobilia conficitur inuentarium, & deponuntur. 1. 676. 73.

NON ligat manibus vacuis. 1. 676. 73.

NON succedit Meretricibus filiabus fam. 1. 636. 153. Contrarium num. 156. Vide num. 59.

PATRI debetur legitima in bonis filie Meretricis, cui succedit Monasterium Conuertitarum Vrbis. 1. 687. 161.

PORTIO debita per Meretrices, & alias inhonestas mulieres Monasterio Conuertitarum Vrbis relinquere debet libere, & absque illa clausula, *prout iustitia quatenus de iure tenetur, & non aliis &c.* alioquin eorum dispositio non valet. 1. 674. 60.

PRÆTENDENS successionē Meretricis, & inhonestæ mulieris cautē se gerere debet, ne alieno honori præiudicet. 1. 676. 74.

SVCCEdit Meretricibus curialibus, & inhonestis mulieribus nedum in bonis ex tunc quæstus, sed etiam in omnibus aliis patrimonialibus, & aduentitiis, ac vndeunque licetis, & honeste acquisitis. 1. 675. 78.

Succedit ab intestato Meretricibus, & inhonestis mulieribus, etiam decedentibus extra Urbem. 1. 673. 53. & 59. & num. 62. & 63.

Succedit Meretricibus tam publicis, quam non publicis. 1. 677. 80. Necnon inhonestis mulieribus, cum sufficiat constare de inhonestate, Ampia procedere etiam si mulieres sint Nobiles. 1. 677. 81. & 82. Contrarium num. 86.

SVM MARIVM depositiois Testium suppressorum nomine, & cognomine datur in Tribunali Monasterij Conuertitarum Vrbis. 1. 683.

138. Vide num. 140. cum seqq. & sub nu. 132.

M O N E T A.

CONSTAT ex materia metalli ad id prælecti, nimirum ætis, argenti, auri, & aliquando alicuius metalli. 1. 136. 2.

EXPENSA pro cudenda moneta deducenda est à materia, cuius æstimatione proinde augeri proportionabiliter debet, vel aliquid vilioris metalli misceri. 1. 139. 13.

FORMATA aliquando fuit ex coriis, lignis asperis, & quadratis, panno lineo, carta, seu papyro, ex anterioribus mori corticibus, ex cartis panucea. 1. 136. 3.

itaque practicum fuit ob exhaustum æratum Principis occasione belli, & eo casu mediante edicto constitui solet pretium, & promitti, quod terminato bello solueret æquialens moneta aurea, vel argentea à Thesaurario Principis. 1. 136. 4. & 5.

NVNCPATA lire, scudi, bolognini in Provincia Romandiolæ quanti valebant. 1. 139. 14.

PRINCIPES in cudenda moneta ab omni questu, & commodo pecuniario debent esse alieni, extra casum necessitatis. 1. 138. 11. & 12.

M O N E T A M.

FABRICARE monetam est de regalibus reuerentis supremo Principi. 1. 491. 25.

Fabricans monetam, siue bonam, siue falsam, atrocissimum delictum committit, & quare. 1. 491. 26.

POENA tam fabricantibus, quam tondentibus, & retinentibus, ac expendentibus monetam, falsam quænam imposita sit. 1. 491. 27.

PRINCEPS pecuniam ex pretiosis metallis, & cum valore intrinseco cudi facere debet. 1. 138. 11.

M O N E T A R V M.

MATERIAM tractantes, remissus. 1. 137. 9. & 10.

PROHIBITIO monetarum sonarum nuncupatarum testoni in Vrbe, & Statu Ecclesiastico, quæ damna attulerit, & remedia adhibenda ad reparandum damno publico. 1. 137. 7.

M O N E T E.

AD mutationem monetæ faciendam an sufficiat opinio probabilis, remissus. 1. 137. 9.

CREDITOR recales accipere à suo debitore, quamlibet speciem pecuniæ à Principe approbatæ potest puniri. 1. 492. 28.

IN Provincia Romandiolæ currebant monetæ imaginariæ, nuncupate *bolognini, lire, scudi*, quæ de anno 1659. suppressæ fuerunt, prout abolitæ fuerunt etiam in Ciuitate, & Ducatu Ferrariæ lirez, & bononeni. 1. 139. 14.

LVC RV M, quod facit Princeps ex monetæ alteratione an sit turpe, aut honestum, remissus. 1. 138. 9.

MVTATIO, diminutio, prohibitio, & variatio gignere solet periculofam commotionem in populo, & ideo non nisi maturò consilio, & auditis artificibus, mercatoribus, aliisque expertis facienda est. 1. 136. 6.

PONDERATIO monetæ argenteæ impedit commercium, & ideo non debet inungi per Principem,

cipem, sed edictum illam imponens reuocari.
1. 138. 8.

VALOR monetæ nuncupatæ *lira* in Ciuitate Bononiæ debet esse iuliorum duorum, mediæ tatis vnius, iulij, & quartæ partis vnius grossi. 1. 139. 14.

VSVS introductus est post contractum permutationis. 1. 136. 1.

MONIALEM.

CARNALITER cognoscens Monialem committit adulterium, sacrilegium, incestum, & stuprum. 1. 528. 137.

Carnaliter cognoscens Monialem si sit Laicus excommunicatur, neque absoluitur nisi in mortis articulo. 1. 528. 139.

Et si sit Clericus deponitur ab Ordine facto, & Officijs, ac Beneficijs priuatur, & detruditur in Monasterium. 1. 528. 140.

Pœna mortis naturalis imponitur de Iure Civili carnaliter cognoscenti Monialem. 1. 528. 141. Maxime si raptus concurrat. 1. 528. 142.

MONIALIS.

CARNALITER cognoscenti pœnis detruditur in aliud Monasterium cum suis bonis arctius custodienda, & quare seuerius non puniatur. 1. 528. 143.

MONOPOLIA.

COADVNATIONES prohibentur ad euitanda Monopolia. 1. 553. 22.

PRINCEPS *monopolia* aliquando instituire potest exigente publica vtilitate, vel necessitate. 1. 604. 144.

REIPVBL. iniuriosa sunt, rationem naturalem, & publicam vtilitatem offendunt. 1. 218. 5.

MONOPOLIUM.

COMMITTEN *IES* perpetuo exilio, & confiscatione bonorum damnantur vltra restitutionem eius, quod supra iustum pretium exactum fuit. 1. 554. 24.

An autem huiusmodi pœna remitti, & minui possit, & à quo vide remissio. 1. 554. 24. Si ex Monopolio enegerit concitatio Populi, vel seditio, capitale supplicium incurritur a delinquente. 1. 554. 25.

COMMITTITVR varijs modis, de quibus. 1. 553. 22.

CRIMEN grauissimum, & detestabile reputatur, ac Reipublicæ maxime perniciosum, & quare. 1. 554. 23.

MONS FRUMENTARIVS.

INSTITVTVS, & fundatus fuit in Ciuitate Reatis de anno 1489. *suasionibus Patris Andreae Fiorentini.* 1. 607. 160.

MONTES FRUMENTARIJ.

INTRODVCTI fuerant in varijs Ciuitatibus, & locis Status Ecclesiastici. 1. 607. 159.

Introducendi debent in Prouincia Romandiolæ. 1. 607. 159.

INSERVIENTES pro occurrendis necessitatibus pauperum, vnde originem traxerint. 1. 607. 158.

VTILES sunt. 1. 607. 159.

MORBVS.

CVRARI pericula non potest absque præcedenti

cognitione causæ efficientis, & applicati congrui remedij. 2. 102. 1.

M O R S.

ABSENTIA Morti æquiparatur. 1. 87. 27.

AD probandam mortem non potest constitui certa regula, cum remittatur iudicis arbitrio, regulando à casuum varietate, & à facti circumstantijs. 1. 223. 3.

EST priuatio vitæ. 1. 223. 1.

Timor omnium maximus. 1. 374. 16.

Plurimum terribilium. 1. 223. 2.

FAMA sola non probatur mors, præsertim, quando agitur de opulenta hereditate, sen de aliquis status successione. 1. 223. 8.

Maximè si mors sequatur sit de recenti, & in loco vicino, nam tunc requiritur plena probatio, quæ de facili haberi posse præsumitur. 1. 223. 9.

Probatur mors illius, qui dicitur mortuus à tempore, vel loco valde remoto, vel ratione aliarum circumstantiarum impossibile sit habere probationes per Testes, qui interfuerint, & viderint mortuum. 1. 223. 10. Decl. num. 11.

Quando etiam concurrit lapsus viginti annorum. 1. 224. 12.

PROBATVR ex publica fama, vel ex alijs præsumptionibus idoneis, quando agitur de ijs, quæ non sunt tanti præiudicij, prout de commodo pecuniario. 1. 223. 4. Vide num. 7. & 8. Per vnicum Testem, vel aliam similem probationem, quando agitur de re modici præiudicij. 1. 223. 6.

M V L C T A.

CVSTOS, & famula iurisdictionis, & legum est. 1. 68. 7.

IMPONITVR ratione contumaciæ parere recusatilis. 1. 68. 5.

INDICI, & inserti potest etiam vltra metam à Iure communi statutam iudicis arbitrio secundum facti, & qualitatē personarum circumstantias. 1. 68. 8.

IVRISDICTIONE concessa, censetur etiam concessum ius, & facultas imponendi mulctam. 1. 68. 7.

Cætera. Vide **POENÆ**.

M V L C T A.

AN, & quando ad immediatum, & quando ad mediatum Dominum spectent remissio. 1. 487. 9.

CREDITVM mulctæ sequuta postea confiscatione an extinguatur. Vide **CONFISCATIO**.

MATERIA remissio. 1. 68. 10.

REMEDIVM **INTRODVCTVM** **EST** ad inducendos Subditos ad obedientiam, & ad euitandum contemptum. 1. 68. 3.

Ante Imperium Romanum, quod postea ab ipsis Romanis fuit approbatum, & prædicatum. 1. 68. 4.

Cætera. Vide **POENÆ**.

M V L I E R.

ELVSQVE hæredes possunt agere, & excipere aduersus obligationem, per quam remanet in totum, vel in maiori parte dotis lesa. 2. 311. 23.

INDOTATA ne remaneat multa contra iuris rigorem admittuntur, & quare. 2. 310. 23.

gato.

Indotata dum mulier remanet tractatur de obligatione contrā publicam utilitatem. 2. 310. 24. *Publicè* expedit, mulierem non remanere indotatam. 2. 310. 25.

INHONESTA intelligitur esse, si in vicinia, in qua inhabitat pro inhonesta reputetur. 1. 677. 83.

Lex loquens de Muliere inhonesta comprehendit eam quæ verè inhonestè vivit; licet non meretricio more se cuilibet prostituat, sed vni, quem amat. 1. 677. 82.

Cetera. Vide **INHONESTAS**.

PRO dote alterius mulieris obligare se potest. 2. 311. 49. Ampli. nu. 50. & 51. Subampi. n. 53. Decl. n. 53. & 54. Limita n. 55.

Ampla procedere non obstante Statuto requirente in contrahibus mulierum certas solemnitates, quibus non servatis adhuc obligatio pro dote sustinetur. 2. 313. 50.

Ampla procedere etiam pro antephatō, & augmento dotis. 2. 312. 51. Declara n. 52.

M V L I E R E S.

A DOMIBVS olim non egrediebantur, exceptis diebus in pactis nuptialibus designatis. 1. 97. 71.

AFFECTANT quatuor, de quibus. 1. 97. 72.

CANTATRICES. Vide **CANTATRICES**.

COMPREHENDUNTUR sub Statuto, seu Banno prohibente ire de nocte, & sine lumine. 1. 361. 16.

FVCIS videntes ad fingendam pulchritudinem, quando committant peccatum remissiuè. 1. 97. 73. & 74.

ILLVSTRES, & Nobiles gravius puniri debent si committant inhonestatem, cum in illis maior honestatis observatio requiritur. 1. 677. 84.

VIRIS debent esse subiectæ. 1. 96. 63. *Inominiosum* est Viros subijci Mulieribus. 1. 96. 69.

M V L I E R I S.

CONTRACTVS. Vide **CONTRACTVS**. verſ. *Mulieris*.

FIDEIVSIO. Vide **FIDEIVSERE**. verſ. *Mulier*.

HONESTAS potius consistit in opinione hominum, quam in veritate. 1. 676. 75.

Cetera. Vide **HONESTAS**.

INHONESTAS. Vide **INHONESTAS**. **MERETRICES**. *Mulier*. verſ. *Inhonesta*.

OBLIGATIO, seu fideiussio *Mulieris*, per quam in totum, vel vltra dimidiam dotis remanet læsa, est nulla in totum. 2. 310. 27. Contrarium quod in parte excedente medietatem tantum sit nulla, in alia verò parte sustineatur. 2. 310. 25. & 27. Limita n. 28.

Ampla etiam si obligatio, & fideiussio munia firmitamento. 2. 310. 26.

OBLIGATIONES plures contrahæ a Muliere diversis temporibus, quarum quilibet de per se eam non reddit indotatam in totum, nec vltra dimidiam, sed solum omnes simul coarctatæ, tunc omnes obligationes sunt inualidæ. 2. 310. 29.

Contrarium, quod solum posteriores sint inualidæ excedentes dotis dimidiam. 2. 311. 30.

TRANSMISSIBILIS est ad heredes actio dicendi de nullitate obligationis *Mulieris*, per quam

in totum, vel vltra medietatem dotis remanet læsa. 2. 311. 31.

M V L I E R V M.

NVMERVS Mulierum excedit illum Masculorum. 1. 110. 33.

Cetera de Mulieribus Vide **FEMINÆ**. **FAMILIARVM**. **FEMINIS**.

M V N D V S.

GVBERNATUR Divina providentia. 1. 4. 2.

M V N E R A.

EXCÆCANT oculos Sapientum, & mutant verba Iustorum. 1. 58. 43.

PRO obtinendo officio annexam iurisdictionem habente, sunt prohibiti. 1. 54. 1. & 3.

Cetera. Vide **STRENÆ**. **XENIA**.

MVNERVVM pro OFFICIIS.

INHABILES in casu necessitatis admittuntur ad consecutionem munerum Civitatis. 1. 18. 45.

PERSONALIVM inecies. 1. 102. 4.

M V R I.

COMMVNIO muri ex quibus probetur remissiuè. 2. 283. 1.

Probat ex vestigio coronidis apparentis in inferiori illius parte, & ex antiquis foraminibus in forma angulari existentibus. 2. 283. 2. Ampli. num. 3.

Probat pro indiviso, ex quo ab utraque parte apparent immixtæ trabes vltra dimidium muri penetrantes. 2. 283. 4.

Probat, si ille existat in confinio utriusque domus, utramque domum claudat, & coniungat. 2. 283. 6.

Pro diviso, & quando pro indiviso dicatur remissiuè. 2. 283. 5.

COMMVNIO muri probata in extremitate, censetur etiam communis in medio. 2. 283. 7.

ELEVATIO muri diuisorii impedit potest vicini, quando edificanti nulla restat utilitas, & è conuerso concurren damnum notabile vicini. 2. 281. 7.

FAVENTIÆ viget consuetudo prohibens elevationem muri diuisorii vltra sex pedes, dummodò vicinus velit illum cooperire, & lodiant, seu mansiones edificare. 2. 281. 9.

M V R O.

CAMINVM in muro communis non est permisso socio iacere, quia debilitatur. 2. 284. 18. Decl. num. 19.

CONSOCIO prohiberi potest, nè superedificet super muro diuisorio. 2. 281. 5.

Et *vicino* prohiberi potest, nè suis sumptibus propè parietem communem edificet, ut illam stabiliorē reddat, ad hoc vt possit super edificare. 2. 281. 6.

CONOCIVS trabem, seu lignum in muro communis immittere potest etiam inuito altero loco, & ibi edificare, si murus ad edificandum est destinatus, secus è conuerso. 2. 283. 8. & 9.

Maxime si edificat iure communionis, & præterit superedificatum efficit commune. 2. 283. 9.

ÆDIFICANS super muro communis facit murum de recent elevatione commune. 2. 283. 10.

FENESTRA in muro communian fieri possit remissiuè. 2. 284. 20.

FORNAX an edificari possit in muro communi. Vide **FORNAX**.

FVRNVS an edificari possit in muro communi. Vide **FVRNVS**.

LATRINA in muro communi à focio fieri non potest, & facta debet tolli. 2. 284. 198.

PORTA aperiri an possit in muro communi remissiuè. 2. 284. 21.

SOCIO edificare licet in muro communi ad edificandum destinato inuito focio, si ei non noccat, secus è conuerio, & quare. 2. 283. 12. Decl. num. 14.

Contrarium quodimò liceat edificare etiam si confocio prauidicet, dummodo non edificet ad emulationem, & quare. 2. 284. 13. Decl. num. 14.

SOCIVS uti potest muro communi, etiam ad vltum non destinatum, animo tamen ut efficiatur commune id, quod se conimuni additur, quando focio prohibentis non interset. 2. 283. 11.

Superedificare non potest super muro communi à confocio alienato, nisi prius soluent medietatem impense ab eodem confocio factæ. 2. 284. 16.

Et quid si confocius non vult extollere murum, nisi pro vna tantum parte. 2. 284. 17.

M V R V S.

DIVISORIVS non censetur, si habeat vassa, & profunda fundamenta, & magnam altitudinem, & deficient signa, de quibus. 2. 281. 1. 2. & 3.

DIVISORIVS censetur, quando constructus fuit cum merlis, seu corona in superiori parte illius, vel paries factus sit in superiori superficie ad dorsum asini. 2. 281. 1.

Vel si sit ita tennis, & debilis, ut commodam superedificationem non accipiat. 2. 281. 1.

Vel si tectum habeat superimpositum. 2. 281. 3.

Destinatus pro clausura non dicitur destinatus ad fabricandum. 2. 281. 5.

M V S I C A.

ARS nobilis est, & inter liberales comprehensa. 1. 681. 118.

CANTVS more theatrico prohibetur in Ecclesiis tanquam auertens mentes fidelium à Diuina contemplatione. 1. 682. 129. & n. 130.

CASIRARE pro adipiscenda Musica. Vide **CASTRARE**.

DELECTATIO resultans ex suauitate Cantus preoccupat sensus, & abstrahit à quacumque alia sensuali cogitatione. 1. 683. 134. Vide num. 137.

IVCVNDA est. 1. 681. 123.

IVVENES discere consueverunt litteras gymnasticam, musicam, & figurandi peritiam. 1. 681. 121.

Iuuenes in Seminario degentes instruendi sunt in cantu. 1. 682. 128.

MYLIERES Cantatrices. Vide **CANTATRICES**.

PRO educatione liberorum necessaria est disciplina gymnastica, & musica. 1. 681. 120.

PVERIS discenda. 1. 681. 122.

Pueri nihil faciunt spontè, quod non habeat in se iocunditatem. 1. 681. 122.

TANQVAM grata, amena, & delectabilis semper accepta fuit etiam à verustioribus seculis ea vrendo in Priscorum sacrificijs, & Deorum laudibus. 1. 681. 124.

M V S I C Æ.

EFFECTVS recensentur. 1. 681. 119.

EXERCITIVM musicæ particulari studio amplexi sunt Viri sanctitate, doctrina, & dignitate conspicui, de quibus. 1. 682. 126.

INVENTORES, etimologia, definitio, diuissio, & regulæ remissiuè. 1. 682. 125.

MATERIAM tractantes remissiuè. 1. 682. 127.

M V T A T I O.

MVTANTVR omnia tracto temporis. 1. 76. 5.

STATVS noster sub perpetuo motu consistit. 1. 76. 5.

Cetera. Vide **CORRECTIO**. **REFORMATIO**.

N

N A T V R A.

BONVM vult, præter naturam verò, & ex mentis quadam euectione malum. 2. 103. 8.

NATVRALIA sunt immutabilia. 2. 100. 3.

N E C E S S I T A S.

CONCURRENTE extrema necessitate potest quique sibi propria auctoritate procurare videtur. 1. 371. 55.

NECESSITATIS imperio tota moralium maiestas patet, ac ad inopinata, & insolite actus reducere solet. 1. 593. 46.

OMNIA sunt communia, quando concurrat extrema necessitas. 1. 371. 55.

NEGARE. NEGATIO. NEGATIVA.

DVÆ negatiue affirmant. 1. 264. 75.

NEGARE per dolum, & mendacium idem est, ac consisteri. 1. 328. 5.

NEGATIVA probatur ex perquisitione librorum, in quibus non debet descriptio. 2. 128. 47.

N E G O T I A T I O.

Vide **CLERICI**.

N E M O R A.

SVNT vniuersitatis, quò ad proprietatem, sed quò ad vsum, & commoditatem omnibus communia. 1. 126. 3.

N I L V S.

ÆGYPTVS secundatur incremento Nili, non pluuijs. 2. 104. 1.

NILVS aggeribus coarctetur, ne effundatur antequàm incrementum duodecimi cubitus excesserit. 2. 104. 2.

NILI aggerem rumpens, vel perforans, quæ pena puniatur. 2. 104. 3.

N I V I S.

ECCLĒSIASTICI non censentur comprehensi in prohibitione factæ à Principe seculari recolligendi, & vendendi Niuem. 1. 699. 37.

FRVCTVS in niue refrigerandi sunt. 1. 698. 20.

GABELLA debetur ex niue in pureis recondita ad effectum vendendi, quia debetur ex omnibus fructibus. 1. 699. 33.

IVS coarctuandi, & vendendi niuem priuatiuè quo

quò ad omnes introductum fuit in variis Principibus, & locatur, & quare. 1. 699. 34.
Vendendi niuem inter Regalia Principis reponitur. 1. 699. 34.

LOCATIONE facta iuris priuatiuè vendendi niuem non censetur prohibitum priuatis personis quia possunt reponere in puteis pro vsu proprio. 1. 699. 36.

PENSIO, seu affectus, qui soluitur à Conductore appaltis niuis an sit Vestigal. 1. 699. 35.

VSVS niuis est antiquissimus, & saluberrimus. 1. 698. 19.

VSVS refrigerandi potum mediante niue, practicus fuit ab Hebræis, Græcis, Romanis, Islandis, Turcis, Germanis, Italis, Hispanis, & aliis. 1. 698. 21.

Modi refrigerandi potum mediante niue, varii sunt, de quibus ibi remissio. 1. 698. 23.

Potus niuiuo cessant in variis locis acris insalubris febres, & infirmitates, quæ prius æstiuo tempore vigeant. 1. 698. 22.

Cætera. Vide COLYM NIVARIVM. POTVS. A. Q. V. A. Veri. Niua.

N I X,

CADENS è Cælo venit appellacione fructuum, & angit fundi, vel feudi redditus, & quare. 1. 698. 11.

COACERVATVR hyemal tempore in fundo & reconditur in puteis ad effectum æstiuo tempore eam vendendi. 1. 699. 32.

FRVCTVS industrialis censeri potest, & quare, 1. 699. 32.

N O B I L E S.

FODERE non valent, & mendicare erubescunt. 1. 23. 14.

LICITVM Nobilibus non est incumbere artibus mechanicis. 1. 23. 14.

MAIESTAS, et dignitas Reipub. nobilitate augetur, et à nobilibus maiori splendore illustratur. 1. 49. 48.

PRÆFERVNTVR plebeis in Officiis honorificis. 1. 84. 60.

PRÆFERENDI sunt aliis in Magistratibus, exceptis paribus. 1. 49. 51.

PAUPER nobilis in electione ad officia præferri debet ignobili magis idoneo, si in paupertatem culpa propterea non incidit. 1. 84. 8.

N O B I L I T A S.

Vide **DIVITIÆ**.

N O C T E.

DE IIS, quæ nocturno tempore geruntur, remissio. 1. 643. 3.

EVNTES per Civitatem de nocte post horam, statum sine lumine possunt carcerari. 1. 560. 6. Vide num. 8. Limita num. 11. 1. 23. 14. & 15.

IRE per Civitatem nocti s tempore quavis hora, et sine lumine de iure communi non est prohibitum. 1. 560. 7.

STATVTVM, seu Baonum prohibens ire de nocte post certam horam valet. 1. 560. 10. Vide ibi.

VAGATIONES nocturnæ sunt prohibendæ, prout illas vetavit etiam Populus Romanus ad evitanda delicta, et scandala. 1. 560. 9.

NOCTVRNÆ VIGILIÆ.

BARO cogere an possit Vassallos ad faciendæ nocturnas vigilas remissio. 1. 560. 1.

Cætera. Vide PRÆFECTVS VIGILIVM.

NOMEN DEBITORIS.

NOMINA debitorum, seu credita constitunt tertiam speciem, diuersam à mobilibus, et immobilibus. 1. 328. 1.

NON APERIATVR.

SVPER hostio domus, vel apothecæ apponitur, quando agitur de mobilibus, vel fundalibus, vel alijs occultationi, & transportationi subiectis.

NOTARIATVS.

CLERICI Notariatum exercere an possint. Vide **CLERICI**.

PROBARI debet ab eo, qui produxit Instrumentum, quotiens ex aduerso impugnatur. 1. 224. 16.

PROBATVR mediante exhibitione privilegij ante rogatum expedit. 1. 224. 19.

Item ex protocolis repositis in Archiuo, iuncta descriptione in Notula Notariorum. 1. 224. 19.

Item ex descriptione in Matricula Notariorum Civitatis. 1. 224. 20.

Item ex attestacione Magistratus, seu Conferuatorum Civitatis. 1. 224. 21.

Item ex legalitate Ordinarij. 1. 224. 22.

Item ex attestacione ipsius Notarii, si talem nominantis. 1. 224. 23. Decl. vi ibi.

Item ex antiquis enunciativis aliorum Instrumentorum. 1. 225. 24.

Item ex communi reputatione. 1. 225. 25.

Item ex testibus de publica voce, & fama. 1. 225. 26. Lim. n. 27.

Item quando reputatur Tabellio, & illius Instrumentis adhibetur fides, ut publicis, quotiens Tabellio, qui consecit Instrumentum, est de longinquis partibus; Si autem de loco, in quo agitur sufficit probari, illud fuisse in quasi possessione Notarii, & quod publicè per decem annos fuerit Notarius reputatus. 1. 225. 28.

SACERDOTIBVS prohibitus est Notariatus officium exercere. 1. 401. 8. Vide ibi.

N O T A R I I.

ACTVARI electio spectat ad Iudicem, nisi à Publico fuerit deputatus. 1. 416. 4.

Vel ad Principem, seu Dominum loci, habentem merum, & mixtum imperium, ac omnimodam iurisdictionem. 1. 416. 5.

Merces circa actus iudiciales quomodo taxatur. 1. 416. 1.

Merces taxata à Statuto Faventia, non servatur, sed attenditur alia tax. de qua. 1. 417. 23.

Officium obligationes, & alia, remissio. 1. 418. 28.

Officium Actuarii est acta fideliter, & sine fraude vel errore scribere, ac ex consuetudine, & c. c. m. vel eorum copiam tradere Partibus transportanda. 1. 417. 11.

Substitutus debet esse Forensis. 1. 417. 7.

APOSTOLICA, vel Imperiali auctoritate creati ubique locorum rogare possunt. 1. 401. 15.

DICTI sunt quia notas scribebant apud ad.

K k

Præ-

Prædium. 1. 416. 1.
ELIGI debent ad Officium Notarii fide digni, ac fidelitatis, & veritatis amantiſſimi. 1. 399. 5.
FACULTATES defuncti, remiſſiſſe. 1. 408. 5.
INFAMES non poſſunt eſſe Notarii. 1. 399. 5.
INTEGERRIMI multi ſunt, ſed non pauci reperiuntur, qui ſu exercitio Officii peccare frequenter ſolent. 1. 640. 6.
MERCEDEM exigentes ultra taxam criminis, conſueſſionis, ſeu quaſi committunt. 1. 418. 25.
Ampl. n. 26.
MERCES Notarii *Pænitentia* quomodo taxetur 1. 423. 7.
In Vrbe taxatur iuxta diſpoſitionem *Bulla PAPÆ LI V.* 1. 423. 6.
In Vrbe exigere debent mercedem, iuxta taxam, factam à *P. AYOLO V.* alioquin incurrunt pœnas, ab eo impoſitas. 1. 418. 24.

OFFICIUM eſt vile. 1. 399. 4.
Inuentum eſt Officium Notarii ad comprobationem veritatis. 1. 399. 5.

Non eſt vile, & abiectum, ſed honorabile, ac nobile, & inſigne, titulo Clariffimi decoratum, dum lex de eo tantum conſiderat, cuiusque inſtrumento tantam tribuit auctoritatem. 1. 399. 4.

PROTOCOLLA. Vide *PROTOCOLLA.*

SERVIRE tenentur omnibus, rogando inſtrumenta ad requiſitionem petentium, aliàs recuſantes requiſiti tenentur ad intereſſe, niſi concurrat iuſta cauſa. 1. 399. 2.

SVNT publici Scriptores contraſuum, & vltimarum voluntatum. 1. 399. 11.

TENENTVR aſportare ad Archiuum copiam cuiuslibet Inſtrumenti rogati inſrà terminum quindecim dierum, ſub pœna non præſtationis fidel. 1. 404. 3.

Aſſertatio Archiuifæ probat adimplementum, 1. 402. 21.

NOTARIIS.

CREATIS à Collegio Scriptorum Archiuu Romanæ Curie conceditur facultas rogandi in Vrbe, cuiusque Diſtrictu præſta fideiſſione de ſatiſfaciendo omnibus conſentis in Bannimentis Archiuu Vrbanu. 1. 408. 31.

MERCES Notariis eſt de iure debita. 2. 141.

NOTARIO.

ACTVARIO Tribunalis damni dati merces debetur iuxta taxam, de qua ibi remiſſiſſe. 2. 142.
Creditor circa rem, ad eius Officium ſpectantem. 1. 417. 15.

ASSERENTI examinaſſe teſtes pro informatione Curie non creditur abſque ſpeciali Commiſſione inſcriptis redacta, & à Iudice ſubſcripta. 1. 640. 9. Decl. num. 10. 11. Subdecl. num. 12. Vide ibi.

COMMIſſIO examinis Notario in Cauſis criminalibus, quando ſit facienda, remiſſiſſe. 1. 640. 8.

CREDITVR de geſtis eorum eo, non ab eo. 1. 224. 17.

CRIMEN falſi committitur à Notario tam conſciente, quam edente inſtrumentum falſum, ac aliis modis, de quibus ibi remiſſiſſe. 1. 439. 6.

IVRAMENTVM à Notario præſtari debet iuxta formulam, de qua remiſſiſſe. 1. 399. 5.

MERCES duplex debetur, nempe vna pro rogiti inſtrumento, & altera pro illius exemplatione, 1. 423. 1.

Actio locati competet Notario pro conſecutione mercedis. 1. 423. 2.

Contrahentes tenentur recipere à Notario rogato copiam authenticam inſtrumentum, necnon hæredes copiam teſtamenti, & ſoluere mercedem ex diſpoſitione *Conſtitutionis Regiſiana.* 1. 423. 1. Limita in Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis. Ibidem 1.

Emptor tenetur ſoluere Notario mercedem pro rogito, Contrarium, quod ad venditorem ſpectat. 1. 423. 4. Vide num. 3.

SVSPECTO allegato Notario A. C. Decanus eorum extrahit alium in locum ipſius ſuſpecti allegati. 1. 389. 37.

NOTARIORVM.

EX FIDE Notariorum totum pondus Cauſarum contraſuum, & vltimarum voluntatum dependet. 1. 399. 5.

EX IMPERITIA Notariorum plurima damna, & multarum litium occaſo oriuntur. 1. 399. 5.

IN CREATIONE Notariorum, quæ ſeruanda ſunt. 1. 400. 6.

Examine rigoroſo præcedente tam circa honeſtatem natalium, ætatem, & ſcientiam, quam circa qualitates perſonales, aliis ſeruatis, de quibus ibi, deueniendum eſt ad collationem privilegij Notariatus. 1. 400. 6.

IVDICES inuigilare, & cauti eſſe debent circa electionem Notariorum, ac etiam circa commiſſiones examinis tam Reorum, quam teſtium illis faciendam. 1. 640. 7.

PROTOCOLLA. Vide *PROTOCOLLA.*

VSVS ſuit neceſſarius, & quare. 1. 416. 2.

NOTARIVS.

ACTVARIVS appellatur, qui acta iudicialia ſcribit. 1. 416. 3.

Acta publica non poſſunt à Notario occultari, ſed cuique intereſſe habenti, ea videre, & legere volenti oſtendere gratis tenetur. 1. 429. 1.

Civis non poſſunt exercere officium Notarii. 1. 417. Lim. 8. & 9.

Copiam ſcripturarum productarum pauperibus gratis tradere tenetur. 1. 429. 3.

Copiam ſcripturarum productarum, & aſtorum Partibus perentibus tradere tenetur, ſoluta competent mercede. 1. 429. 2. Vide ibi, *Clericus* an poſſit eſſe Actvarius. Vide *CLERICVS.*

Copia proceſſus tradenda eſt per Notarium Reo, ſequuta illius publicatione, vt poſſit ſe defendere. 1. 640. 5.

Dicitur Officialis, & quare. 1. 416. 3.

Duo fide digni, vel vnus publicus Notarius eligendi ſunt ad exercitium Actuarii. 1. 416. 6.

Exhibere tenetur Scripturas productas, & quæ illum excuſant à tali obligatione, remiſſiſſe. 1. 417. 13.

Fideiufſorem minus idoneum recipiens, tenetur de proprio ad intereſſe Partis. 1. 417. 17. Limita num. 18. 19. 21. & 22. Sublim. n. 20.

Forenses præfendi sunt Cuius. 1.417.7.

Inventarium omnium scripturarum sibi ab Antecessore consignatarum conficere tenetur, antequam executioni Officii incipiat. 1.170.11.

Mandata Iudicis falsò supponens, vel fabricans ad effectum intercipiendi pecunias iudicialiter depositas efficitur Reus Legis Cornelia de Palsis. 1.489.7.

Mercedem à pauperibus, & miserabilibus personis tuto recipere non potest. 1.418.16. Ampl. num. 17.

Occultans Scripturam à iis productam, falsi potest tenetur. 1.417.12.

Præsumptionem habet pro se, tamquam publica, & iurata persona. 1.417.14.

ACTVARIVM fideliter exequi sibi commissam præsumitur. 1.417.14.

ADNOTARE debet pallorem, & trepidationem, aliosque gestus, & signa Rei, quæ occasione examinis facit. 1.640.3.

ALLA GPARDIA ad quid eligatur, & eius officium. 1.92.18.

COGERE non potest Partes, ut releuent instrumentum, & sibi mercedem pro releuatione solvant. 1.403.2. Lim. 0.4. & 5.

QVOD maxime procedit in Vrbe, stante dispositione Bullæ P. APLI P. 1.403.3. Lim. n. 4 & 5.

CORRIGERE, & emendare an, & quando possit errorem in instrumentis, remissuè. 1.399.3.

CREATVS à Collegio Protonotariorum de numero participantium rogare non potest, quoties non fuerit descriptus in matricula Notariorum. 1.402.20.

CRIMEN falsi committens qua pœna puniatur, remissuè. 1.489.6.

DÉ DOLO, lata, leui, & leuissima culpa an, & quando teneatur, remissuè. 1.399.3.

EXIGENS mercedem vltra taxam crimen concussionis, seu quasi committit. 2.14.1.

EXIGERE non potest mercedem vltra taxam etiam sub pretextu consuetudinis introductæ. 2.14.3.

IVDICIS appellationum registrat, & adnotat acta. 1.92.17.

IVRANS observantiam Statutorum occasione admissionis ad Collegium, seu matriculationis non potest postea opponere illius inobservantiam. 1.434.11.

MASSARIÆ, seu Depositariæ registrat omnia actus publicos Depositariæ. 1.92.18.

MATRICVLATVS. Vide *MATRICVLÆ*.

MERCEDEM à pauperibus, & miserabilibus personis pro rogatu recipere nō potest. 1.418.27.

Imporare potest officium Iudicis pro consecutione mercedis. 1.423.2.

MINISTER esse debet vestitus, non passivum. 1.639.1.

NEMO præsumitur, cum nemo talis nascatur. 1.224.15.

NYNDINÆ ad quid eligatur, & eius Officium. 1.92.20.

PANDERE non potest, quæ in processu criminali scripta sunt ante eisdem processum publicationem. 1.640.4.

PRO absente stipulari an possit. Vide *STIPULATIO*.

RECVSANS præstare gratis operas suas miserabilibus personis, compelli potest per Iudicem, etiam sub pœna privationis Officii. 1.418.27.

RECVSARI potest si suspensus præiuro solo iuramento super suspitione. 1.388.31. Limita. num. 33.

Admissus datur, quando Notarius est suspectus, absque eo, quod in totum remouetur. 1.388.34. Decl. n. 36. Lim. n. 35.

SCRIBERE, & in actis redigere debet diligenter, candidè, & ingenuè depositionem Rei, & testium tam pro, quàm contrà Fiscum. 1.639.2.

TRADERE tenetur instrumenta quoties requirunt, & si non tradat potest cogi à Superiore, & ei pœna imponi. 1.403.1.

TRIBUNALIS Magistratus Viarum Verbis participat ex emolumentis, quæ percipiuntur ex licentis pro retentione curruum, carcedarum, barotiarum, aliorumque instrumentorum similitum. 2.140.13.

NOTORIUM.

NOTORIA dicuntur, quæ existunt penes acta, Notarii publici. 1.440.44.

NOVITATES.

CALAMITATIBVS pondus adiungunt. 2.43.90.

EVENTVS varios res nova semper habet. 2.43.92.

MALE præsumitur contrà illos, qui regimina, & administrationes Civitatis innovare nituntur. 2.43.93.

PERICVLOSE sunt. 2.43.91.

QVÆ de nouo emergunt nouo egent auxilio. 1.6.12.

NVDATIO. NVDATI.

LVDI, et spectacula nempe Maium, et Lupercalæ, quæ à nudatis fiebant ratione inhonestatis fuerunt prohibiti. 1.503.22.

NVDITAS totius corporis tanquam de genere earum rerum, quæ in malum sonant non est permittenda, sed prohibenda etiam Indis. 1.501.10. & 21.

PVERI, ac omnes alij non possunt se denudatos baluare in flumine publico aliorum conspectui. 1.501.19. Vide ibi. et n. 20.

NYMA POMPIIIVS cultorum agri Romani curauit et quomodo. 1.621.387.

N V M M I.

NVMMI, vfos introductus est post contrahum permutationis. 1.135.1.

Cætera vide MONETÆ. PECVNIA.

N V N C I I.

CONDITIO reputatur vilis, ac ipsi consentur infames. 1.112.3.

DIVITES esse debent, & approbati. 1.112.3.

DOCERE debent de deputatione, vel se esse in quasi possessione exercendi officium. 1.112.9.

IVRAMENTVM de bene, & fideliter administrando officium præstare tenentur antequam illius exercitium incipiant. 1.112.10. Vide ibi.

MATERIAM remissuè. 1.113.27.

MERCEDEM pro eorum labore consequi debent iuxta taxam per leges, statuta, et locorum consuetudines præscriptam. 1.113.11. Limita n. 12.

MERCES Nunciorum, & Plazatorum in Ciuitate *Fauentia*. t. 427. 3.
NOMINA varia sortijuntur tam de iure communij, quam secundum locorum varietatem, de quibus ibi. t. 112. 1.
PUBLICI depurantur à Publico. t. 112. 8.
SIGNVM aliquod portare debent. t. 112. 6.

NUNCIO.

ATTESTANTI contra relationem à se factam non creditur, sed statim eius primo dicto. t. 113. 18.

De re ad eius officium spectante, creditur absque testibus. t. 253. 1.

Non esse, non creditur, quando in actis constat de eius relatione. t. 113. 19.

DEPONENTI contra eius primam relationem non creditur. t. 175. 7. Decl. num. 8.

NON creditur si deponat sublationem, & deliberationem factam fuisse debitis solemnitatibus, seu vendidisse ad extinctionem, candlez seruatis seruandis. t. 253. 2.

Item si attestetur de actu praterito. t. 253. 3.

Item si attestetur de eo, quod Citatus respondit. t. 253. 4.

Item si attestetur fecisse falsam relationem in praiudicium tertij. t. 253. 5.

PROBATIO contra relationem factam à Nuncio super executione citationis admittitur. t. 251. 7.

REFERENTI aliquem citasse plena fides adhibetur. t. 113. 15.

Admittitur tamen probatio in contrarium. t. 113. 15.

EX NEGATIVA dicitur probata, si quis enim inramenjo neget se fuisse citatum, dummodo negans sit vir fide dignus, & maxime si sit in dignitate constitutus. t. 113. 16. Decl. num. 17.

NUNCIVS.

DEPONENS fecisse falsam relationem, pretio corruptus, licet eam non fecerit, qua poena puniatur. t. 253. 5.

FALSAM relationem faciens, qua poena puniatur. t. 253. 5.

PVNIRI debet, dum testatur aliquem citasse, quamuis non sit verum, & qua poena. t. 213. 30.

NUNDINAE.

DIFFERVNT à Mercatibus, & quomodo. t. 211. 9.

FESTIVIS diebus fieri possunt ex consuetudine, dummodo Diuina non amittantur, & quare. t. 211. 29. & 31.

Cetera. Vide **FESTIVI DIES**, vtr. Episcopus.

NECESSARIE sunt, & quare. t. 211. 18.

SVNT annua solemnia Emporia concessa per privilegium alicui Ciuitati, vel Oppido, vel acquisita per tempus immemorabile. t. 211. 9. & 10.

Publici mercatores, quorum libertas in eo cernitur, tunc ne conueniantur Nundinatores pro debitis, vel contractibus aliunde, quam in Nundinis iniuris, & ne Vectigalibus onerentur. t. 210. 8.

NUNDINARVM.

CONCESSIO ad Regem, & Principem supremum spectat, tanquam de Regalibus. t. 211. 10.

Facienda non est in praiudicium vicinorum locorum, & Ciuitatum. t. 211. 11. Limita num. 12.

DIES, & tempus nundinarum absque licentia, Principis mutari non potest. t. 211. 10.

ORIGO remissio. t. 210. 7.

O

OBEDIENTIA.

CONSIDERATVR inter Praetium, & Subditum. t. 146. 12.

OBLATIO.

DIFFERT ab elemosyna, & quomodo. t. 260. 2.

OBLATIO, seu legatum factum pro fabrica Ecclesie potest erogari etiam pro ornamentis illius. t. 283. 76.

OBLATIONES.

CONFRATERNITATES Laicorum administrare possunt Oblationes factas Sacrae Imagini. t. 282. 63.

DEBENTVR, quando concurrat consuetudo uniformis per decennium, & vide ibi. t. 206. 8.

Item quando concurrat pactum, vel conuentio. t. 206. 9.

Item si Parochus, & Ministri Ecclesie non habent aliunde, vendi videntur. t. 206. 10.

Item debentur ex voto, vel legato, seu dispositione tam inter viuos, quam in vltima voluntate. t. 206. 11.

DICVNTVR illae res, quae intuitu Religionis immediate DEO ab hominibus absque immolatione voluntarie exhibentur, vt in vsum Ecclesie, vel Ministrorum cedant. t. 206. 11.

IMAGINI FACTAE an spectent ad Episcopum, an potius ad Parochum, intra cuius Parochiae limites ea sita sit, remissio. t. 281. 56.

Censetur data, vt erogentur in ipsius beneficium, & ornam. t. 282. 66.

In Ecclesia Regularium quærantur Monachis ibi seruientibus. t. 283. 73.

Possunt alienari sine solemnitatibus *Extrauag. Ambrosiense* præter vota aurea, & argentea magni valoris. t. 283. 75.

Speiunt ad Episcopum, intra cuius limites est sita. t. 281. 58.

Ampl. num. 59. 60. & 64. *Limita num.* 65. 68. 73. 74. *Vide num.* 67. & num. 70.

Speiunt ad Episcopum. t. 281. 57. Decl. vt ibi.

Vide num. 58. & 72.

Vel pro certo vsu, vt pro Missis, Fabrica &c. eroganda sunt secundum piam mentem offerentium. t. 281. 65. *Amplia num.* 66.

QVÆ per Vauersitatem sunt Religiosis Mendicantibus, in rationibus sunt ponenda. t. 207. 12.

SVNT res spirituales. t. 281. 61.

LAICI non possunt se quoquo modo intromittere in administratione Oblationum. t. 281. 61. *Ampl. vt ibi* Decl. num. 62.

VOLUNTARIE, & sponte dantur, non ex precepto debentur. 1. 306. 4.

Ita ut non inducant obligationem, nec possessionem, vel quasi quomodo per multum temporis spatium continentur, & maxime si adus sint difformes. 2. 206. 7.

Cetera. Vide **HEMOSTYNE**.

OBLATIONVM.

ADMINISTRATIO Oblationum, & Eleemosynarum non spectat ad Parochum, sed ad Rectorem, Vicarium, seu Capellanum Ecclesie, vel Oratorij, cui sunt facte, licet intra limites Parochie sit. 1. 281. 72.

EPISCOPVS tanquam Executor piarum dispositionum potest exigere a Parocho redditionem rationis Oblationum factarum Sacrae Imagini. 1. 282. 70. Ampli. num. 71.

IVS Parochi tanquam specialis praeuilet in administratione Oblationum intra generali Episcopi. 1. 282. 69. Vide ibi & num. 72.

VSVS antiquissimus est. 1. 206. 3.

OBLIGATIO.

COACTVS iussu ad se obligandus, censetur quodammodo voluntarie se obligasse. 1. 374. 19.

CONSCIENTIA non ligat, quos natura non obligat. 1. 258. 6.

CONTRA tertium effectus obligationis non porrigitur. 1. 240. 18.

DEFUNCTI ex persona heredis non immutatur. 1. 295. 18.

FILIIFAM. Vide **FILIPSEAM**.

HOMO liber se obligans sua vita durante alteri inferuire. Vide **HOMO**.

IN GENERALI Obligatione non continentur ea, quae verisimile est quicquam specialiter obligatum non fuisse. 1. 231. 6.

IN OBLIGATIONIBVS facti succedit obligatio ad interesse volente creditore, non autem debitor. 2. 262. 50.

MVLIERIS. Vide **CONTRACTVS**, vcl. **Mulieris**.

PERSONALIS ad heredes non transit. 1. 659. 7.

OBLIGATIO CAMERALIS.

EXECVTIO obligationis Cameralis non debet impediri exceptionibus requirentibus altiore in dignitatem; sed contrarium servatur a Signatura. 1. 245. 68.

OBLIGANS se in forma Camerae consensit, se posse excommunicari. 2. 76. 69.

VIGORE obligationis Cameralis competit variatio contra coobligatos de vno ad alium, de principali ad fideiussorem, de te ad rem, ac de persona ad rem. 1. 332. 6. & 11.

OBLIGATIONES.

ALIENAS adimplere iniquissimum est. 1. 359. 1.

DOLO, metus, vel fraude non fulcuntur. 1. 374. 5. Ampli. num. 8. & 9.

INVENTAE sunt, vt vnusquisque sibi acquirit, quod sua interest. 1. 347. 2.

OCCASIO.

PECCANDI est fugienda. 1. 282. 126.

OCCIDENTES. OCCIDENTES.

BANNITVM occidens, vel offendens. Vide **BANNITVS**.

CASTIGANTEM occidens. Vide **CASTIGARE**.

INSULTANTEM occidens. Vide **INSULTVS**.

OCCIDENTES, vel quouomodo percutientes, vel bonis spoliantes ad Romanam Curiam pro eorum negotij recurrentes, illaque prosequentes, aut procurantes, nec non Aduocatos, Procuratores, & Agentes, ac Iudices occasione huiusmodi cautarum tam per se, quam per alios excommunicantur in Bulla Coenae Domini. 1. 641. 1.

OCCIDENTES, offendentes, vel percutientes pro causis in Curia pendentibus Aduersarios, vel illas pro eis patrocinantes, nempe Aduocatos, Procuratores, Sollicitatores, necnon Iudices, Testes, & Notarios, quas punit incurrant ex dispositione Bullae II. **ALEXANDRI VI.** & quid ex dispositione Bannimenti Gubernatoris Urbis, & Bannimentorum Status Ecclesiasticis. 1. 641. 3. 6. & 7.

Amplia procedere etiam si offensio sequuta fuerit extra Curiam, ac extra Statum Ecclesiasticum. 1. 642. 4.

Aduerte, quod offendens ammittit quidem ius suum, sed non queritur Aduersario. 1. 642. 5.

Bulla **ALEXANDRI VI.** de locum habeat tria copulariue requiruntur, de quibus. 1. 642. 8.

Dispositio Bullae II. **ALEXANDRI VI.** non habet locum si non concurrat dolus, nempe quod appetat, & praemeditate sequuta fuerit offensio. 1. 642. 9.

OCCIDENTES, vel mandans occidi priuatur hereditate occisi sibi ab intestato delata tanquam ab indigno, & ad Fiscum spectat. 1. 482. 7. Vide num. 20. & 21. & num. 30. Limi. nu. 19. Contrarium, quod spectet ad proximiores defuncti, num. 12. & num. 21. Vide num. 13. Maxime si delinquens non agnouit, nec adiuit hereditatem occisi. 1. 486. 30.

Fideicommissarius occidens granatum redditur incapax fideicommissi. 1. 483. 11.

Fratricidium committens redditur incapax successione ab intestato occisi. 1. 483. 8.

Incapax successione ab intestato quis efficitur ex atrocitate delicti in personam defuncti commissi. 1. 483. 9.

Vocatus ad festum, occidens possessorem redditur incapax succedendi in eo. 1. 483. 11.

OCCIDI permittens dum se defendere valebat damnatur, ac si seipsum occidisset, & peccat. 1. 475. 5. & 12.

PRO defensione honoris licitum est occidere aduersarium. 1. 464. 15.

VIR occidens, Vxorem ammittit lucrum dotis. 1. 483. 10.

Cetera. Vide **HOMICIDIVM**.

OCCVLI;

ERVENDI non sunt, ex quo cum eis peccatur. 1. 418. 7.

O D O R.

Vide **FETOR**.

OFFENDENS. OFFENSIO.

FISCALEM offendens. Vide **FISCALIS**.

OFFENSIONE sequuta in subreanea, & in voluntaria

utia rixa calore iracundie non intrat dispositio *Bulla II. ALEXANDRI VI.* 1. 642. 9.
 Prout si offensio lequiva non fuerit ex causa
 litis, sed ex noua causa. 1. 642. 10. Vide num.
 11. & 12.

Noua causa offensiois præter illam litis in du-
 biis præsumitur. 1. 642. 11. Decl. num. 12.

OFFICIA.

ADMINISTRATIONEM bonorum Ciuitatis
 concernentia incolis, & Originariis tantum
 sunt conferenda. 1. 48. 36.

AMBITIO, & audacitas consequendi Officia,
 & munera publica, vt plurimum in Ciuibus vi-
 gere solet; cessat tamen aliquando in aliqui-
 bus. 1. 104. 1.

CONFERENDA sunt secundum vniuersumque
 meritum. 1. 25. 43.

DISTRIBUI debent præmia animaduersione in-
 tegritatis, famæ, opinionis, virtutis, ætatis,
 beneficentie. 1. 84. 5.

EXEMPTI ab Officiis, & muneribus publicis,
 quoniam sunt remissius, & vide ibi. 1. 101. 4.

EXERCITIUM, & administrationem iurisdic-
 tionis habentia, obtrinentes in Vrbe mediante pecu-
 nia, vel solutione, ac traditione aliarum rerum
 per se, vel interpositam personam, puniuntur
 pœnis, de quibus. 1. 55. 4.

IURISDICTIONEM auctam habentia, alienari
 non possunt absque assensu Principis. 1. 55. 4.

PLURA quis habere non potest in eius regimine.
 1. 87. 33.

Committi non debent vni soli. 1. 163. 8.

PRINCIPES tenentur eligere digniorem ad officia
 publica, & si eligerit quem putabat indignum,
 & postea reperit inhabilem tenetur remouere.
 1. 84. 7.

VENALITAS Officiorum Causarum Curie Cam-
 eraræ Apostolicæ Auditorii Generalis, necnon
 eiusdem Cameræ Thesaurarii Generalis, duo-
 decim Clericorum, & Presidentis suppressa
 fuit à Summo Pontifice INNOCENTIO XII. me-
 diante eius Bulla, de qua ibi. 1. 110. 59.

OFFICIUM.

RESOLVITVR, & ad successoris deprivationem
 deuenitur transito tempore, pro quo Officia-
 lis fuit electus. 1. 164. 9.

OFFICIALES.

EXTRAHUNTVR in festo *Sancti Thomæ*. 1. 91. 3.
 Et quoniam sint. Vide ibidem num. 4. & seqq.

TEMPORALES esse vtilius est Reip. quam per-
 petui. 1. 90. 1.

Limita in Officialibus iurisdictione carere debent.
 1. 91. 3.

OFFICIALIS.

AD PENSAM, cuiusque officium remissius
 1. 150. 1. & 2.

Curare debet, quod in molendis frumentis cuique
 statuat, simulque farina iusto pondere, mensu-
 ra, & bonitate, ac debito tempore tradatur:
 istud ministerium olim incumberebat Annone
 Præfecto. 1. 91. 13.

ALICUIVS artis an possit extrahi, etiam si non sit
 descriptus in matricula. Vide *ARS*.

CONFIRMATIO Officialis. Vide *CONFIRMATIO*.

HONORANDVS etiam à non Subdito. 1. 48. 14.
 IURISDICTIONEM exercere non valet, si eius
 electio sit nulla. 1. 47. 37.

PUBLICVS libros conferre tenetur, ac præsumi-
 tur illos concessisse. 1. 147. 38.

SALARIVM iniustum Officialis censendum non
 est, si de tempore illius assignationis multi ha-
 biles se obulerunt pro eodem salario. 1. 163. 9.
Salariu Officiali constitutum pro toto anno ad
 aliquod negotium præagendum debetur inte-
 gram, si illud mediante eius diligentia vna ho-
 ra expedierit. 1. 67. 37.

Salariu congruum Officialibus assignari sum-
 moperè confert conservationi Reip. 1. 62. 1.

SVPER ponderibus, & mensuris. Vide *MEN-
 SVRIS, & PONDERIBVS*.

SVPER transitu Lombardorum officium, 1.
 92. 16.

TENETVR de culpis, & excessibus, ac delictis
 sui Substituti. 1. 101. 8.

Limita primò, si in eligendo adhibuit debitam
 diligentiam. 1. 101. 9.

Limita secundò, si substitutio fuerit approbata
 à Consilio generali Ciuitatis. 1. 101. 10.

Limita tertio, quando substitutio facta fuit ex
 necessitate, non ex voluntate, vtpotè quia se-
 quuta sit iussu Superioris, vel ex consuetudine.
 1. 101. 11.

Cetera. Vide *MAGISTRATVS*.

OFFICIALIUM.

ELECTIO, & extractio spectat ad Consilium ge-
 nerale Ciuitatis, non autem ad Iudicem, &
 Præsidem. 1. 86. 33.

Fauentia faciendâ est à Consilio generali præsen-
 te Gubernatore, vel eius Locumtenente. 1.
 86. 34.

Mala electio Officialium destruxit Mundum. 1.
 84. 6.

SALARIA Officialium, & Ministrorum Com-
 munitatis descripta in Tabella non possunt au-
 geri à Consiliariis, & Antianis. 1. 40. 48.

Inuentor salarii Officialium publicorum fuit *Eu-
 gënius Imperator*. 1. 51. 64.

OLERA, OLITORES.

OLERIBVS abundat Cintras Fauennæ. 1. 690. 1.
 OLITORVM plura remissius. 1. 690. 4.

Cetera. Vide *MORTALITAS. HORTVS. PRÆ-
 DIUM. RETRACTVS*.

OLIVETA.

CIVES compelli possunt, vt vicia, & oligeta
 plantent, & agros colant. 1. 621. 293.

OPERA.

VNIVS anni sunt diuersa ab operibus anni se-
 quentis. 1. 85. 18.

OPINIO.

REPROBATA non est attendenda. 1. 175. 38.

OPINIONEM.

VULGI iudex attendere non debet, sed solum
 veram rationem. 1. 440. 45.

ORATORES.

Vide *LEGATI*.

ORDO.

EST ORDINEM non seruare, quando immi-
 nit periculum. 1. 278. 25.

O R I G O.
DOMICILIXM originis. Vide DOMICILIUM.
O S T I V M.

Vide CIVITAS vetl. Porta. PORTA.

O T I O S I.

ALERE vnum otiosum in Republi. graue est. 1. 661. 4.

ELICIENDI sunt, ac desides fiant. 1. 661. 1.

HOMINES otiosos laboribus, & artificijs vacare Principi incumbit. 1. 661. 1.

Cætera. Vide PAGANUS.

P

P A C E R I I.

A VCTORITAS PACERIORVM quænam esse deberet. 1. 16. 15.

Vrbis auctoritas quænam sit. 1. 16. 15.

ELIGI solent in Ciuitatibus, quorum officium est componendi discordias, & procurandi reconciliationem. 1. 16. 14.

Cætera. Vide MAGISTRATUS CENTVM PANGIFICORVM.

P A C T A.

HABENT vim Legis. 1. 267. 5.

P A C T V M.

DE NON PETENDO debitum inaudum censetur tradito chirographo, seu apocæ vni ex debitoribus per creditorem. 1. 351. 12.

Inductum censetur tradito, chirographo, seu apocæ per creditorem debitori. 1. 351. 11.

Maximè si in fine apocæ manu debitoris defuncti adnotata fuerit, solutionem fuisse secutam. 1. 351. 13.

QVOD AD executionem procedi possit, liquidatione non facta, valet. 1. 100. 2.

QVOD POTESIT fieri pacto, potest etiam Statutum. 1. 393. 12.

QVOTÆ litis non est prohibitum Procuratoribus ad negotia, seu Agentibus. 1. 118. 31. Cætera. Vide ADVOCATI. ADVOCATUS.

P A L A T I A.

DOMVS à Regibus habitata sub Persis, Caldeis, & Israelitis Regibus Palatia appellata fuerunt. 1. 51. 73.

HABITATIONES Regum, & Imperatorum promiscuè appellatae sunt Palatium, & Domus Regia, seu Imperialis. 1. 51. 72.

Romanorum Imperatorum tantum Palatia appellata fuerunt, secundum opinionem aliquorum. 1. 51. 70.

Rurales Regum, & Imperatorum à Cardinale Benigno appellata fuerunt Caste, Possunt tamen appellari Palatia. 1. 52. 74. & 75.

LEGATORVM Principum. Vide LEGATI. vetl. Palatia.

ORIGINIS Palatorum variz opiniones remissuè. 1. 51. 71.

P A L A T I I.

NOMEN acceperunt legiz habitationes. 1. 51. 69.

QVI CVRAM gerebat Palatij Imperatoris Occidentalis dignitatem proximam Imperatori gerere dicebatur. 1. 52. 70.

Cætera. Vide DOMVS.

P A L E A.

ANNONÆ appellatione venit. 1. 82. 13.

COMPVTA IVR inter fructus. sicut stramen, ligna, aliaque huiusmodi. 1. 82. 14.

DIVIDENDA æqualiter inter Dominum, & Colonum partiarum. 1. 82. 11. Vide ibi.

Consuetudo, Statutum, & pactum circa diuisionem palce inter Dominum, & Colonum sunt seruanda. 1. 82. 17.

FVNDAMENTVM habet eum frumento, radicemque communem. 1. 82. 19.

P A L I.

VINEARVM diuidendi sunt inter locatorem, & conductorem, vt ibi. 1. 23. 26.

P A L M V S.

EST VNCIARVM decur. 1. 114. 18.

P A N I S.

ALBVS vulgariter nuncupatus à decena debet esse vnciarum decem, & Panis vulgariter nuncupatus à balocco in Vrbe regulariter debet esse vnciarum octo. 1. 615. 335.

ALTERATIO Panis non potest dignosci, nisi præexistat lex determinans certam qualitatem, & pondus illius. 1. 614. 237.

APPALTVS Panis venalis est vilis. 1. 609. 175. Vidibi.

INDISTRICTV Vrbis debet esse eiusdem qualitatis, bonitatis, & ponderis sicut fabricatur in Vrbe. 1. 615. 210.

MALÆ qualitatis, vel non iusti ponderis in Vrbe de oratione Conseruatorum Vrbis, vel Annonæ Præfedi distribuitur locis pijs, & pauperibus. 1. 614. 237.

PANEM non esse bonæ pastæ, vel non coctum, quomodo probetur remissuè. 1. 205. 60.

PONDVS, & pretium Panis venalis in Ciuitate Fauentiæ determinatur singulis annis ab Abundantijs, & Gubernatore præuio scandalo tam pretij frumenti empti, quàm expensarum. 1. 615. 237.

Solutio pretij panis traditi per Pistorum post completum partium factum cum Agriculatore, vel alio, vt à vulgo dicitur à grano ad rationem, tot decinarum pro quolibet rubro an facienda sit in pecunia, an cum frumento ad eandem rationem antecedentis conventionis. 1. 263. 53.

PRETIVM, quod in frumento statuitur idem censetur statutum in pane. 1. 624. 308.

Taxatio pretij panis traditi per Pidores particulare abque conventionem, quomodo sit facienda. 1. 263. 53.

QUANTITAS ex Rubro frumenti. Vide 1. 605. 152.

Cætera. Vide PISTOR. PISTORIS.

P A N N I.

BANNIENDI non sunt, vt saltus retundatur. 43. 86.

P A P A.

Vide PONTIFEX.

PARAPHERNV M.

FRVCTVS pro parapherno non debentur. 1. 305. 25. Limita 1. 26.

Categra. Vide *ACCONCIPIUM*.

PAROCHVS.

CLAVES capitulæ elemosynarum existentis in Ecclesia posita intra limites tuz Parochiæ, & habentæ proprium Cappellanum, seu Rectorem retinere non possunt. 1. 283. 72.

PARS MAIOR.

Vide *MAIOR PARS*.

PARSIMONIA.

MODERATIO, & frugalitas laudabilis est in Principe. 1. 37. 19.

IN PRINCIPE, & Subditiis est necessaria. 2. 184. 23.

PASCUA.

COMMVNITATES tenentur ad restitutionem damnorum, & interesse, ac ad pœnam dupli ob damnum, molestiam, aut impedimentum illatum in eius terris, & timentibus, personis, aut animalibus, aut rebus, aut bonis, dum conducuntur animalia ad pascendum in Dohanam. 2. 33. 20.

CONDVCENTES ANIMALIA in Dohanam ad pascendum benignè recipi, & benevolè tradari debent, ac libetè transire, & exire permittuntur. 2. 33. 19.

In Dohanam, ad pascendum in quolibet territorio in ipso eorum itinere permanere possunt per triduum, quo durante ad aliquam damni emendationem non tenentur, nisi in seminatis, vineis, & similibus damnum dederint, & quidem studiosè. 2. 33. 21. & 22. Vide n. 97.

DAMNUM, molestiam, aut impedimentum dantes personis, animalibus, rebus, & bonis directè, vel indirectè conducentibus animalia ad pascendum in Dohanam tenentur ad restitutionem damni, expensarum, & interesse, ac etiam ad pœnam dupli. 2. 33. 18.

DOMINI tenentur, & pascuorum stirorum intra limites Dohanæ tenentur vendere pascua, tenetas, bannitas, & herbatia Dohanæ pro iusto, & rationabili pretio. 2. 33. 17.

LOCVS certus tempore Romanorum assignatus fuerat pro pascendis pecoribus. 2. 12. 9.

PROHIBITVM EST cuicunque personæ, Collegio, Vniuersitati, &c. introducere aliquod genus animalium ad pascendum in proprijs rebus, & herbatibus intra limites Dohanæ sitis absque expressa licentia Dohanensis. 2. 33. 16.

Cuique persona, Collegio, Vniuersitati, &c. vendere, ac quouis modo alienare aliquid de pascuis, tenetibus, bannitis, & herbatibus ad se pertinentibus, & infra limites Dohanæ sitis absque expressa licentia Dohanensis. 2. 33. 16.

PROPRIETAS Pascuorum, ac pascua sunt Vniuersitatis, sed quo ad vsum, & commoditatem omnibus sunt communia. 1. 226. 3.

Categra. Vide *AFFIDATI ANIMALIA DOHANÆ*.

PASSVS.

MENSURA quomodo fiat. 2. 133. 3.

PASTICERII.

EMERE non possunt frumentum, ordeum, & blada in Foro Campi Floris Urbis, nec in navi. 1. 599. 98.

PUBLICÆ retinent carnes, & obsonia comesti-

bilis. 2. 266. 87.

REIP. expedit illos habere præsertim in magnis, & populatis Ciuitatibus, vt succurri valeat necessitati incolarum, & Aduenatarum; secus si tantummodò virium Ciuibus, & Oppidanis parant, quo casu sunt expellendi. 2. 266. 82.

PATER.

CASTIGARE filium an, & quomodo possit. Vide *de CASTIGATIONE*.

DILAPIDANS bona fideicommissaria. Vide *OECONOMVS FIDEICOMMISSVM*.

EST LEGITIMVS Administrator, Tutor, & Curator Filij, durante patria potestate. 1. 338. 10.

ET FILIVS vna, & eadem persona censentur. 1. 339. 20.

EXPONENS filium in Hospitali Infantum expositum. Vide *HOSPITALE INFANTES EXPOSITI*.

FILIO naturali relinquere potest totam substantiam, quando non habet filios legitimos, non autem spurio. 1. 513. 30.

FILIVM ad studium an mittere cogi valeat, remissuè. 2. 222. 13.

HONOREM debitum filio publicum officium administranti præbere debet. 1. 46. 13.

NON TENETVR ad pœnam pecuniariam pro delicto filij, non obstante Statuto id disponente, quando filius est soluendo. 2. 101. 6.

PRO FILIO discolo, & rixoso, & Consanguineo pro Consanguineo, an cogi possit ad calcendium de illum representando. 2. 103. 4. Non potest conueniri. 1. 360. 2.

Limita primò, quando Filius consecutus est aliquod munus publicum consentiente Patre, Vide ibi *DE PRELATVRA, DE ADSCRIPYIS*, &c. 1. 360. 3.

Limita secundò pro tutela administrata per Filium consentiente Patre. 1. 360. 4.

Limita terciò pro debito, per filium contracto pro se alendo. 1. 360. 5.

Limita quattò in matro dato Filio egenti in studio, etiam si Pater prohibuisset. 1. 360. 6.

Limita quintò in dote data Filio existenti sub patria potestate, consentiente Patre, qui pro restitutione conueniri potest à Nuru. 1. 360. 7.

Limita sextò quando Filius exegit pecuniam, ad cuius exactionem ipse tenebatur, 1. 360. 8. & 9.

Limita septimò si Filius de consensu Patris mantuum accepit, vel pecunia credita contraxit fecit. 1. 361. 10.

Limita octauò quando Filius famul. sub patria potestate existens, sciente, & patiente Patre publicè, tam proprio, quam Patris, negotiatus, & palam nulla precedente emancipatione, vel Patris declaratione, mercaturam exercuit. 1. 361. 11.

STATVTVM mandans Patrem teneri ad pœnam pro delicto filij exorbitat à iure communi. 2. 101. 2.

Mandans Patrem teneri pro delicto filij valet, quò ad pœnam pecuniariam, non autem corporalem. 2. 101. 4. Vide n. 6.

Mandati Patrem teneri ad penam pecuniariam pro delicto filij est iustum, & æquum, concurrente causa, vel aliqua culpa, vel negligentia ipsius Patris, quæ autem quando concurrat. 2. 101. 5. Vide ibi.

STIPVLARI an possit pro filio. Vide **STIPVLATIO**.

P A T I E N T I A.

VIRTUS PATIENTIÆ necessaria est nam alioquin naturæ repugnare non possumus, nec impedire, ne animus læsionis iniuria commouetur. 1. 474. 2.

Operatur bonos effectus, de quibus. 1. 474. 1.

Rarissime ad actum reduciitur, nec reduci valet, quando quis est insultatus. 1. 474. 3.

PATRES pro RELIGIOSIS.

CAPPVCINI non tenentur ad solutionem Gabellæ. 2. 174. 24. 26. & 30. Ampl. vt ibi. Vide 176. 47.

Nudum vsum habent de his, quæ titulo elemosynæ eisdem largiuntur. 2. 176. 46.

DOMINICANI, **FRANCISANI**, **Augustiniani**, **Carmelitani**, **lesuitæ**, & similes possident bona, & pecunias in communi. 2. 172. 16.

S. FRANCISCI Minorum Conuentualium, qui opera muscælia in lucem ediderunt quibus prærogatiua fruatur. 1. 632. 131.

S. FRANCISCI Minoris Obseruantie, non tenentur ad solutionem gabellæ vini, senci, & palæ. 2. 174. 26.

Non tenentur ad solutionem gabellarum in pecunia debitarum. 2. 172. 15. 19. & 30. Amplum. 24. & 31.

Non tenentur ad solutionem gabellæ, quamvis in illius impositione comprehensi sint Mendicantes di quallsingla fonte. 2. 174. 24. & n. 26. & 30.

Non tenentur solvere gabellam quarrent carnis, & Scantharæ. 2. 173. 15. & 19. 30. & 33.

Nudum vsum habent de his, quæ titulo elemosynæ eisdem largiuntur omnimodò illorum dominio in Sedem Apostolicam translato. 2. 176. 46.

Ordo, & Regula S. Francischi Minoris Obseruantie, est strictior quocunque alio, ac magis stricta illa Apostolorum. 2. 172. 18.

Possunt solvere gabellam diminuendo penes Gabellarium ratam rei gabellabilis correspondentem quantitati gabellæ. 2. 176. 47.

Pro rebus traditis Patribus **S. Francischi** Minoris Obseruantie, pro elemosyna non debetur gabella. 2. 170. 28.

Sunt exempti à solutione gabellarum, pro rebus suis proprio inseruientibus, & illas exigentes incurunt penam excommunicationis. 2. 173. 31.

Sunt ita Mendicantes, vt nec in particulari, nec in communi possidere valeant bona, & pecunias sed ex elemosynis sibi datis, vel ostium quæsitis victum, & alimenta comparantes, & tanquam altissimam paupertatem profitentes nil aliud habent quam mendicitatem. 2. 172. 16. 18. & 51.

Utra exemptionem Iuris communis à solutione gabellæ, habent alias duas, nempe vnā Iuris naturalis, vt nihil possidentes, & alteram Iuris Divini. 2. 176. 57.

PAVLA, **BLESILLA**, **AIETA**, **AVLLA**, & **CELLANZIA** fuerunt doctissimæ Fæminæ. 1. 95. 60.

D. PAVLVS depingitur à dextris, & **D. TETRVS** à sinistris **CHRISTI**, & quare remissus. 1. 704. 21.

PATRIA POTESTAS.

IN publicis non attenditur. 1. 13. 52.

PAVONES.

DAMNVM dantes Dominus eorum tenetur ad emendationem illius. 2. 45. 99.

PAUPER.

DITIORES non opprimere pauperes Recip. interest. 2. 163. 30.

QUIS dicatur relinquitur Iudicis arbitrio. 2. 429. 4.

PAUPER TAS.

CVM culpa coniuncta non reperitur in Iure privilegiata. 1. 84. 9.

FAMILIÆ paupertate percunt. 2. 241. 32.

NON probatur ex Testibus non coarctantibus negatiuam. 2. 304. 23.

PROBATVR ex attestatione Parochi, & ex depositione alterius Testis, summarie examinari. 1. 429. 5.

P A X.

EST optima rerum omnium. 1. 467. 1.

FACTA ex quibus probetur, remissus. 1. 468. 9.

POENAM delinquenti non dimittit. 1. 549. 1.

RELICTA fuit pro preciosa hæreditate à **D. N. JESU CHRISTO**, & per suos Discipulos vniuersis annunciari demandata. 1. 467. 1.

RVPTA ex quibus probetur, remissus. 1. 468. 11.

P A C E P A C E M.

CLERICVS frangens pacem conueniri debet coram Iudice Ecclesiastico, non autem laico. 1. 468. 16. Et qua pena puniatur. 1. 468. 19.

Et si puniatur ab Ecclesiastico pena pecuniaria, illa applicanda est Filco seculari. 1. 468. 17. Contrarium num. 18.

CORRIXANTES non tenentur de pace rupra, quamvis inter eos præcessisset pax, dum ignoratur quis fuerit fractor pacis, & author rixæ. 1. 468. 11.

DELICTVM fractæ pacis est mixti fori, itaut tam ad Iudicem Ecclesiasticum, quam ad Laicalem spectet cognitio seruata in eos præuentione. 1. 468. 15.

DELINQVENS punitur non obstante pace, aut Paris remissione. 1. 549. 3.

Maximè in delictis grauibz, & atrocibus. 1. 549. 4.

FRANGENS pacem grauissimè delinquit. 1. 467. 3.

Pena Capituli punitur, si homicidium fuerit commissum, & delinquens carceratus; Si verò aufergerit bona mobilia publicanur, immobilia vero relinquantur hæredibus, delato prius ipsis iuramento, vt nullum emolumentum delinquenti præstent. 1. 467. 3.

Et si non occiderit, sed tantum vulnerauerit, manus amputatur. 1. 467. 4.

Et si sine sanguinis effusione percussit, vel absque percussione inuaserit pena pecuniaria puniendus est. 1. 467. 5.

MILLES delinquens si pacem reportaverit an sit absolendus, vel minus puniendus remissive, 1. 549. 8.

NOVA causa an, & quando sufficiat ad exclusionem criminis fractæ pacis, & quæ sufficiat, ac quando dicatur probata, remissive. t. 468. 12. & 13.

OCCIDENS, vel Offendens Bannitum, cum quo inita fuerat pax, an incurrat penas fractæ pacis, remissive, 1. 468. 14.

P&O absente facta pace ante illius ratificationem an allegari valeat ad incurpendas penas fractæ pacis, remissive, 1. 468. 10.

STATUTVM mandans, quod sequuta pace delinquentis minus puniatur valet. 1. 549. 6.

VIOLATORES, & turbatores pacis tractæ inter Civitates, Castra, Villas, & Terras, qua pœna puniantur ex dispositione Constitutionis Carpentis. 1. 467. 6.

Et qua, ex dispositione Bannimentorum Generalem Status Ecclesiastici. 1. 467. 3.

PECYDES.

DAMNIFICANTES. Vide **DAMNVM.**

PECVLIVM.

BONA quæ sita a filia familia ex turpi quæstus censenda sunt quasi Castrensia, & potest de illis disponere, 1. 686. 360, Contrarium ibidem.

PECVNIA.

AD VSUM rei frumentariæ destinata non potest à Depositario, seu Administratore Communitatis in proprium, seu alium vsum converti, alias potest carcerari, aliisque penis mulctari, 1. 612. 205.

DAMNANDA non est, ut avaritiæ occurratur, 2. 43. 36.

EST Instrumentum necessarium pro obinendo quicquid ab hominibus desideratur, 1. 392. 6.

EXCITARI debet solertia, & eloquentia Procuratoris. 1. 392. 7.

FRUMENTARIA moram solutionis non patitur, 1. 613. 397.

MUTVATA à Subditis tempore carellæ pro emptione frumenti, & victualium paulatim restituenda est prævia impositione Collectæ. 1. 597. 79.

OBEDIUNT omnia pecuniæ. 1. 392. 6.

Ingenia, & vites. 1. 392. 6.

REIPUBLICÆ integritas non servatur melius, quam si sit talis pecuniarum usus, quæ est in humano corpore commercium sanguinis. 1. 598. 84.

VSVS pecuniæ introductus est post contradium, permutationis. 1. 136. 1.

Cetera Vide **MONETÆ** &c.

PELLES.

ACCOMMODANTES cogi possunt ad excedendam eorum artem in extremis Civitatibus, & locorum Regionibus. 1. 611. 7.

PELLEX.

QVÆ dicatur remissive. 1. 663. 2.

Cetera Vide **NERETICES.**

P O E N A.

ARBITRARIA extendi an, & quando possit vsque ad mortem remissive. 1. 437. 12.

AVTHORES suos tenet. 2. 101. 3.

CASVS pœnalis non extenditur de casu ad casum. 2. 473. 32.

CLERICO violanti pacem infligenda, remissive. 1. 468. 19.

CONVENTIONALIS adiecta censetur ad palandas vias. 1. 358. 5.

Adiecta in mutui datione, & in cæteris pecuniariis obligationibus est inutilis, neque exigi valet, nisi quantum interest Creditoris. 1. 358. 3. & 4. ac nu. 5.

Adiecta promissioni, & obligationi, tam quantitati, quam facti, debetur ad liquites interesse, & non vltra. 1. 358. 7.

Contrarium si adiecta sit facti, nam eo casu exigi valet. 1. 358. 8.

Exigi an valeat rigorose, & vltra interesse Creditoris, remissive. 1. 357. 2.

In materia Matrimoniali non debetur. 1. 358. 11.

Iuramento munita debetur etiam vltra verum interesse vsque ad quadruplum veræ foris, & non vltra, & quare. 1. 358. 6. Lim. in Vrbe nu. 10.

Non debetur, quamvis adiecta sit favore Fiscu, 1. 358. 6.

CORPORALIS est maior qualibet alia pecunia. 1. 450. 60.

Pro alio solui nequit. 1. 74. 27.

ET præmio conservatur tranquillitas Reip. 1. 291. 1.

EXTRAORDINARIA Iudicis arbitrio puniuntur delinquentes, quando certa pœna non reperitur statuta. 1. 637. 2. & 3.

IMPONITVR tanquam medicina ægroto, 1. 416. 5.

IMPOSITA à Iure communi tollitur per penam impositam à Statuto. 2. 74. 59.

IMPVBERES, & minores quæ pœna puniantur in eorum delictis remissive. 1. 101. 1.

Statutum mandans qua pœna puniendi sint infantes, impuberes, & minores est attendendum; 2. 101. 2.

IN delictis agitur ne dùm ad pœnam Parti applicandam, sed etiam ad publicam vniuersam, 2. 74. 52.

INNOCENTI pœna pro alterius crimine irrogatur, & quando valeat, remissive. 1. 359. 1.

IN rebus mali exempli licitum est in punctione lura transgredi puniendo, quod ex lege delictum non est, 1. 510. 3.

MALI ob spem veniæ sunt peiores. 1. 436. 2.

Et eo casu licitum est iura transgredi, legeque etiam acerrimas condere. 1. 437. 11.

NEMO puniri valet pro delicto alterius. 2. 101. 3.

NON incurritur sine delicto. 1. 205. 69.

NON irrogatur, nisi quatenus aliquod ius violatur, ac concurrat dolus. 1. 292. 6.

PVNIRI quis non debet sine culpa. 2. 16. 10.

REMEDIVM est firmius ad effectum retrahendi homines à malo. 1. 436. 5.

REMISSIONE partis non minuitur pœna. 1. 449. 31.

Cetera Vide **PAX** - **PACEM**.

SVOS tenet Authores. 2. 16. 10. & 2. 101. 3.

STATVTVM DISPONENS, quod delinquens in festo S. MARIE Virginis puniatur duplici pœna, non habet locum contra delinquentem post Vespertas diet festiuitatis. 1. 173. 16.

Disponens, quod committens delictum in stratâ pœna duplici puniatur, non intrat duplicatio pœnæ, quoties Accusator dixit maleficium, commissum fuisse in via. 2. 274. 4.

Pœnam pro alterius delicto puniri, repugnat naturali rationi, & æquitati, ac iuri humano, & Diuino, ac tanquam iniquum, & irrationabile non valet. 2. 16. 10. Decl. num. 11.

TERTIVS reportare non debet pœnam ex facto alieno. 2. 44. 96.

P O E N Æ.

APPONI possunt in contractibus, & obligationibus, vt ad obseruantiâ conuentionum, & promissionum securius perueniatur. 1. 357. 1. *COMMVNITATI* Antone, Nursiæ, & Reatis competunt pœnæ, & multæ pro delictis. 1. 147. 5.

COMMVNITATIBVS debentur contrâ damnum dantes. 2. 158. 59. Et quid de pœnis pro alijs delictis. Vide 1. 146. 1. 3. & 147. 5.

CORPORALES non infliguntur Nobilibus, sicut ignobilibus, & quare. 1. 441. 57. Decl. num. 52. Limita num. 53.

CORPORALES, & pecuniariæ, vt plurimum, operantur plus quam spirituales. 1. 100. 88.

DELINQVENTES impuniti remanere non debent, quando non reperitur statuta certa pœna, sed extraordinaria pœna Iudicis arbitrio puniuntur. 1. 637. 2.

EPISCOPI citra pœnas applicandas. Vide *EPISCOPIVS* vers. *Pauis*.

GRAVITAS pœnarum plusquam Dei timor atterere solet à voluntate peccandi. 1. 647. 2.

INFLIGNTVR non ob præteritum, sed propter suum facinus. 1. 436. 7.

INTRODVCTÆ sunt ad ipsius Rei emendationem, vt parti offensæ fiat aliqua iniuriæ compensatio, & vt alijs præbeatur exemplum, per quod à malefaciendo detineantur. 1. 436. 6.

LEGATI, & Gubernatores non possunt remittere pœnas, & multas debitas Reu. Cameræ pro delictis. 1. 147. 4.

MALI terrentur pœnis, & Boni meliores efficiuntur. 1. 416. 8.

OFFICIALES Cines, vel nimia indulgentia Concubibus parcunt, vel veteri odio præter modum in illos faciunt. 1. 417. 7.

PECVNARIÆ diuersimode pro delictorum, & delinquentium qualitate imponi solent. 1. 497. 2.

PECVNARIÆ non exiguntur à Reis contumacibus. 1. 498. 12.

PROPORTIO est seruanda in infligendis pœnis, ne statuta iustitiae desperam in lenitatem, aut iquirim inclinet. 1. 441. 50.

PROPORTIO pœnæ metiendi est etiam à qualitate, & conditione personæ delinquentis. 2. 441. 57. Decl. num. 52. Limita num. 53.

REIP. Status pacificus, & tranquillus conseruatur exhortatione præmiorum, & pœnarum metu. 1. 435. 1.

REV. Cameræ applicatæ fuerunt pœnæ impositæ occasione delictorum. 1. 146. 7.

Ampl. procedere etiam in pœnis per viam supplicationum, & compositionum. Ibidem.

SOLVTIO pœnæ pecuniariæ in Statu Ecclesiasti-

co non suspenditur mediante appellatione. 1. 497. 3.

SPECTENT an, & quando ad immediatum, & quando ad mediatum Dominum remittitur. 1. 437. 9.

TEMPERARI, & transgredi, quando, & a quo valeant, remitti. 1. 441. 53.

VARIÆ inuentæ sunt pro punitione delictorum. 1. 637. 1.

Singulis maleficiis non potest, statui certa pœna. 1. 637. 2.

Cetera Vide *MYLCTA. MYLCTÆ*.

P E N V R I A.

TEMPORE penuriæ, & sterilitatis pro victu subministrando depauperantur familiæ, tempore verò abundantie pauca sufficiunt. 1. 626. 317.

P E R C V T I E N S.

ALAPA Vide *ALAPA*.

FISCALEM Vide *FISCALIS*.

PEDE, seu vt vulgo dicitur *calce*, quia pœna puniatur, 1. 463. 7.

P E R Æ Q V A T O R.

PERÆQVATORVM officium, quodnam olim esset. 2. 166. 2.

P E R I T I.

ACCEDERE debent ad locum differentie præuia citatione partium ad interessendum pro diebus, & horis certis. 2. 13. 29.

Limita quando citatio à partibus fuit remissa. 2. 13. 30.

COGI possunt mediante aggrauatoria ad referendum, dum acceptarunt, secus è conuerso. 1. 397. 11.

CONSVLENDI sunt Periti in illa arte, & materia, de qua discipatur. 2. 238. 9.

Artis suæ quisque optimus est Author, & discipulator. 2. 238. 9.

ELIGENDI sunt à partibus mandante Iudice, præuia citatione. 2. 11. 12. & 13.

Et si vna pars reuocet, vel negligat eligere suum Peritum, tunc Iudex illum deputat ex officio. 2. 11. 14.

EXTENDVNT eorum arbitrium augendo, & minuendo in relatione valorem, prout affectio erga eos, qui illos elegerunt allucinat. 2. 12. 25.

PRÆFERVNTVR Testibus. 2. 11. 7.

RELATIONEM, seu Peritiam tradere possunt etiam die feriati absque eo quod requiratur citatio. 2. 13. 31. Vide num. 32.

RVSTICORVM consilium exquirendum est in re Agraria. 2. 238. 9.

STANDVM est Peritis in arte. 2. 11. 6.

TERTII PERITI Relationi ab alijs Peritorum, hinc inde electorum discordanti standum est. 2. 12. 21. Contrarium num. 22. Decl. nu. 23.

Discordantibus relationibus trium Peritorum, tunc coarctuanda est tota summa in eis contenta, & in tres partes diuidenda, delinendo vnam partem pro iusto valore, 2. 12. 24. Contrarium num. 27. Declarâ num. 28.

Index non potest assumere partes tertij Periti. 2. 11. 16.

P E R I T O.

MERCES debetur de tempore apertitionis Peritis. 1. 397. 19. Et vide ibi.

P E R I T V S.

PERITIOR eligendus est, quando tertius Peritus discordat ab alijs. 2. 12. 22.

TERTIVS Peritus an teneatur adherere relationi vnius ex precedentibus Peritis hinc inde electis. 2. 12. 19.

A partibus eligendus est, quando Periti hinc inde electi discordant in eorum relatione. 2. 11. 15. Concordante tertio Perito in sua relatione cum vno duorum Peritorum hinc inde electorum, runc duæ relationes, seu Peritis prætercandæ sunt alteri. 2. 12. 20.

Index eligit tertium Peritum ex officio quando partes sunt morose in eum eligendo. 2. 12. 18. Mediam viam solet tenere. 2. 12. 26.

P E R S O N A.

PUBLICA dicitur, qui habet districtum, vel iurisdictionem. 1. 239. 9.

P E R T I C A.

PERTICA est virga oblonga continens decem pedes. 2. 114. 24. Vide ibi.

P E S.

CONSTAT ex quatuor palmis, quorum quisque ex quatuor digitis constat. 2. 113. 4.

EST vnciarum decem, & secundum mensuram Romanam Architectonica est palmi vnius ultra septem octavas partes alterius pedis. 2. 113. 25.

INTELLIGENDVS est secundum consuetudinem Ciuitatis, & loci, in quo viget controuersia. 2. 114. 9.

SEXDECIM digitos minores transversos amplectitur, & secundum alios solummodo quindecim. 2. 113. 6.

P E D I S.

MENSURA incisa poni solet in loco publico, prout in Palatio Capitolino Urbis cernitur. 2. 114. 11.

Mensura pedis liprandi in Ciuitate Mediolani quomodo intelligatur, & vide ibi. 2. 114. 12.

P E S T I S.

FLAGELLO Diuina iustitia mortalium peccata castigat, eaque Omnipotens Deus sæpe minatur. 1. 588. 12.

P E T E N S P L V S D E B I T O.

CONDEMNATUR in omnibus expensis. 1. 356. 12. in fine.

CONTINGERE potest petitio plus debiti quatuor modis, nempe re, tempore, loco, & causa remissuæ. 1. 356. 13.

EXTORQVENS dolo, & machinatione cautionem, seu obligationem plus debito. & deinde vigore illius agens amittit creditum. 1. 316. 17.

MATERIAM plus debito petentium, remissuæ. 1. 357. 21.

ORIGINIS pene plus petentis impossitæ a iure veteri, & illius qualitates, remissuæ. 1. 356. 13.

NON punitur, quando in libello, petitione, seu monitorio appositæ fuit clausula salvo iure superius &c. vel salvo iure veteris calendi, vel clausula omni meliori modo, vel Actor se obtulerit bonificare, seu deducere eam summam, quæ probabitur soluta. 1. 356. 18. 19. ac 20.

PVNITVR a Zenone solutione expensarum, & duplicatione inuiciarum. 1. 356. 14. Lim. num. 18.

Et à Iuliano in triplum damni, quod Reus tenuit. 1. 356. 15. Lim. num. 18.

Et de Iure Canonico duplicantur induciæ contra plus petentem in tempore. 1. 356. 16. Lim. num. 18.

REVS negare torum an possit, petente Actore, plus debito, remissuæ. 1. 357. 21.

P E T I A.

CONTINET quinque centum, & viginti novem annas quadratas palmorum decem pro qualibet. 2. 114. 20.

EST mensura, qua videntur Agrimensores in mensurandis vineis Urbis. 2. 114. 20.

P E T I T O R I V M.

ABSORBET possessionem, quando clarè constat de bono iure. 2. 175. 40.

P I G N O R A.

EXECVTORES consignat teneatur pignora, executaria Depositario eadem die secuta executionis. 1. 67. 43.

IN executione capta. Vide DEPOSITARIA. DEPOSITARIO. DEPOSITARIUS verbi. Cassiodorus. RETINERE.

P I G N V S.

DISTRACTIO pignoris fit à Creditore ad effectum consequendi suum creditum. 2. 273. 34.

EXECVTORIBVS pignus auferens, vel tradens recusans. Vide PIGNORARIUS.

IVDICIALE datur Creditori, vel ad effectum subhallationis, vel ad hoc, vt ex fructibus satisfiat. 1. 324. 4.

PRATORIVM ratione contumaciæ Debitoris in Ordinarijs in Vrbe non conceditur. 1. 325. 14.

Cætera Vide PIGNORARIUS. TENUTA.

P I S C A T I O.

CVM instrumentis in solitis prohiberi potest. 1. 565. 19.

PRINCIPES, & Barones prohibentes Vassallis piscationem peccant contra iustitiam, teneantur ad estimationem tam damni, quam lucris, & contra eos competit actio iniuriarum. 1. 564. 5. & 6.

PROHIBERI non potest Vassallis per Principes, & Dominos Terrarum. 1. 564. 3.

Quod maximè procedit in Principibus, & Baronibus Superiorem recognoscantibus. 1. 564. 4.

REDDITVS piscationum sunt de Regalibus Principis. 1. 565. 8.

VECTIGAL, & onus imponi potest super redditus piscationum. 1. 565. 8.

P I S C A N D I V S.

COMMVNE est omnibus gentibus tam in Mari, quam in publicis Fluminibus. 1. 564. 1.

DE Regalibus Principis iudicatur. 1. 564. 7. & num. 10. Contrarium num. 9.

Ius piscandi, & ipsa piscatio non est de Regalibus Principis. 1. 565. 9.

MATERIAM Piscationis, & Iuris piscandi tractantes remissuæ. 1. 566. 22.

PISCA-

PISCATORES.

CALCEM ponentes in piscibus ad effectum illos praeservandi à corruptione puniendi sunt. 1. 656. 6.

IN Mari Neptuni tenentur tradere Reuerendae **Comerae** Apostolicae, seu eius Appaltatori decimam partem piscis capti. 1. 565. 12.

IN Stagnis, Iacobus, & Fluminibus priuatis, ac alienis puniendi sunt iuxta dispositionem Statuti, vel Legis particularis super hoc editae. 1. 565. 20.

Et deficientes Constitutione particulari intat pena arbitraria. 1. 566. 21.

PROICIENTES in Flumine taxum, vel alias herbas mortiferas ad capiendos pisces sunt puniendi, 1. 565. 17.

PISCES.

CONCEDVNTVR primo occupanti. 1. 564. 2.

FRVNTVR libertate, sicut ceterae omnes Fe. 22. 1. 564. 2.

PRETIVM iustum Piscibus Graferij imponere debet priuatiue quo ad Gubernatorem. 1. 656. 1.

REQVIRVNTVR pro commodiori visu. 1. 656. 1.

VENDENS pisces fatidos, quia pena puniatur, 1. 656. 5.

PISTOR.

ALTERANS qualitatem, vel pondus Panis quomodo puniatur. 1. 614. 131. & num. 212.

CVI tradita sunt tot rubra frumenti, vt reddat certam quantitatem panis, censetur depositarius. 2. 262. 47. Decl. num. 48.

PACTO inito cum Pistore de coquendo pane, pro Titio, cinsque familia pro certa mercede, illud adimplere tenetur Pistor aucta familia. 2. 264. 54. Decl. num. 55. 56. & 57.

Sed si filij habitent scorsim à Patre, pro illis non tenetur coquere panem. 2. 264. 56.

PROMISSIO facta per Pistorem coquendi panem pro Titio, & omnibus liberis suis pro certa mercede, an teneatur adimplere auctis liberis. 2. 264. 58.

RECIPIENS frumentum, aut pecuniam, vt reddat tantumdem singulis diebus in pane cocto, non liberatur restituendo frumentum, aut pecuniam, sed tenetur ad panem, vel ad interesse, 2. 262. 49.

PISTORES.

COGI possunt Pistores ad eorum artem exercendam. 2. 256. 2. & 3.

COLLEGIVM habere possunt Pistores. 2. 256. 4.

CONSERVATORES Urbis procedunt contra Pistores consilientes Panem malae qualitatis, vel non iusti ponderis. 1. 614. 232.

CONVENIRI non possunt Pistores Urbis coram alio Iudice, praeterquam coram Annone Praefecto tam super retractu furui, & domus, quam super illius euacuatione, & augmento pensionis. 2. 256. 7.

DELINQVENTES ponendo in pane oleum, vel calorem, vel terram, vel aquam tuso infusam, vel manus aceto lavando puniuntur tamquam falsarii, & fures, & de praesal probandi delictum remittit. 2. 264. 39.

FAMIS tempore adstringi possunt Pistores ad panem fabricandum, & coquendum etiam in diebus festis. 2. 256. 3.

GYBERNATOR quia pena punire possit Pistores fraudulentos. Vide **GYBERNATOR**.

INSTRVMENTA obligationum non solent confici inter Pistores, & eorum debitores, sed tenent. 2. 261. 29. & 30.

IN Vrbe Pistores habent duplicem Ecclesiam, & Vniuersitatem, nempe vnam Italarum, & aliam Eluctiorum. 2. 256. 5.

NEGOTIATORVM appellatione veniunt, non autem Mercatorum. 2. 256. 1.

PRIVILEGIA varia concessa fuerunt Pistoribus à Romanis Imperatoribus. 2. 256. 4.

TEXERAS faciunt ad probandum eorum creditum. Vide **TEXERAS**.

TVTELAE onus suscipere non tenentur Pistores. 2. 256. 6.

VILIPENDVNTVR, sed nimis generaliter. 2. 256. 1.

VRBIS conuenire possunt eorum debitores pro credito panis, & retum ad eorum artem spectantium coram eorum Consulibus vsque ad summam ducatorum triginta auri, & coram Annone Praefecto pro quocumque summa. 2. 261. 26.

Non praeservantur creditoribus habentibus reservationem dominij. 2. 260. 19.

Praeservantur doti, dote, & alijs quibuscumque. 2. 260. 16.

Praeservantur omnibus alijs creditoribus pro pretio panis, & aliarum rerum coram artem concernentium. 2. 258. 1.

Praeservantur super fructu suo, & alijs fructibus re collectis quibuscumque creditoribus etiam ex causa culture, & recolectionis eorumdem fructuum, quamvis non probetur versio panis traditi. 2. 259. 10. & seqq. Lib. 1. 19.

Vel eorum heredes creditores pro pretio panis, vel alterius rei ad artem spectantis non comprehenduntur sub discussione bonorum communis debitoris, nec illis obstat cessio bonorum, mortuaria, quinquennalis, cap. Odoratus, seu alia dilatio, aut remedium. 2. 261. 25.

Cetera. Vide **ANNONAE PANIS. FRVMENTVM** vers. **Pistoribus**.

PISTORVM.

ARS Pistorum est antiquissima. 2. 250. 2.

Est necessarium ad vitae communis usum. 2. 256. 2.

CONSVLES Pistorum Urbis pro credito eorumdem Pistorum habent facultatem procedendi summarie, simpliciter, de plano, sine strepitu, & figura iudicii, manu regia, & solae facti veritate inspecta. 2. 261. 26.

MANV Regia ad instantiam Pistorum Urbis quando procedatur. 2. 261. 27.

ORIGO Pistorum remittit. 2. 256. 2.

TEXERAS Pistorum. Vide **TEXERAS**.

VNIERSITATES Pistorum in Vrbe exercent varia opera pietatis. 2. 256. 5.

PLATEA.

AREA olim appellabatur ille situs, qui hodie Platea nuncupatur. 1. 714. 1.

CIVITATIS est auctoritate, & utilitate publica, ac de regalibus Principis. 1. 714. 4.

Spēssat Vniuersitati quoad proprietatem, sed quoad usum, & commoditatem est omnibus communis. 1. 126. 3. Decl. n. 4.

CVRA conferuandi Plateas mundas à luto, sordibus, & immundiciis spectat ad Aediles, qui in Ciuitate Fauentis Graffieri nuncupantur. 1. 715. 8.

ÆDIFICARI, aut quidquam immitti non potest in Platea absque Principis licentia. 1. 714. 4. EST locus, in quo Populus Ciuitatis conuenire solet. 1. 714. 3.

Est via laior, fereq; Militaris, Prætoris, & Consularis dicitur. 1. 714. 2.

IMMUNDÆ res proici non possunt in Platea, & Bannimentis pœnalibus prohibitum est, ne in Plateis, Urbis res immundæ proiciantur, 1. 714. 5.

IN usu publico est. 1. 714. 3.

INVCVPATVR, quia lata est. 1. 714. 1.

PROHIBITVS quidquam retinere in Platea, non potest etiam tenere aliquid supra bancum in ea positum. 1. 715. 7.

VENDERE cuilibet permissum est in Platea publica res ad victum necessarias, & ad talem effectum retinere banchas, & baraccas non affixas, seu mobiles apothecas pro reparatione pluuiæ, & venti. 1. 714. 5.

P L A V S T R V M.

DE Plaustris scouolutione quis teneatur, remissiuè. 1. 703. 3.

PLAVSTRUM euersio sine culpa ducentis accidere non solet. 2. 32. 5.

P O E T E.

ADMITTENDI an sint ad maiorum, ad quem vocatur is, qui scientiam proficitur remissiuè, 1. 104. 9.

DE Poetis, & Poetis materiam tractantes. 1. 104. 10.

ET Philosophi laudandi, & honorandi sunt. 1. 103. 6.

Pœtarum, & Philosophorum testimonia in decisionibus ram Pontificijs, quàm Cæsaris citantur, & laudantur. 1. 103. 6.

LAVREIS coronari quando inceperint. t. 103. 5.

LIBRI Pœtarum, qui lasciuia argumentis, sententijs amatorijs, turpibus historijs, aut verbis petulantibus vtuntur à Rep. sunt exterminandi. 1. 103. 5.

MERCES, & præmium Pœtarum quale. 1. 104. 3.

NULLA immunitatis prerogatiua iuuantur, & quare. 1. 103. 5. Decl. num. 7.

PLATO exclusit à Sua Rep. Poetas superstitiosos, falsos, & inhonestos, non autem morales, 1. 103. 7.

P O L L I C I T A T I O.

NULLAM parit obligationem. 1. 483. 15.

P O N S.

PONS supra viam publicam à nemine auctoritate, te priuata fieri valet. 2. 276. 1.

Super via publica de vna ad aliam domum fieri non potest. 2. 276. 19. Ampl. num. 21. & 22.

Est illum fabricans punitur pœna sacrilegij, vel saltē pecuniaria. 2. 276. 30.

PONTICELLVS fieri non potest super via vicinali publica ab eo, qui vtriusque habet prædia, nec claudi, etiam omnibus vicinis consentientibus. 2. 127. 34.

P O N T E S.

SPECTANT quoad proprietatem ad Vniuersitatem, sed quoad usum, & commoditatem, omnibus sunt communes. 1. 126. 3. Decl. n. 4.

VIARVM semitæ Pontibus vultus prorogantur, dum transitus alioquin redditur impossibilis, 1. 123. 1.

P O N T I S.

CONSTRUCTIO super vijs, & suminis publicis fieri non potest absque licentia Principis, seu Magistratus. 1. 123. 3.

VICINI contribuere teneantur pro fabrica Pontis ex quo utilitatem sentire valent. 2. 124. 5.

Limita, quando prædia adiacentia sunt inculta, & sterilia. 2. 124. 9.

P O N T I V M.

CAUSA constructionis Pontium celeritatem desiderat. 1. 123. 2.

CONSTRUCTIO necessaria, & utilissima est ad publicum, & priuatum commercium. 1. 123. 2.

CONTRIBVERE teneantur omnes bona possidentes per æs, & libram ad constructionem, & reparationem Pontium, habita debita proportionem. 2. 124. 4. Limita num. 7. & 9.

Amplia procedere non obstante privilegio, & immunitate à publicis oneribus. 2. 124. 6.

Amplia secundo etiam Clerici, & Ecclesiasticæ personæ. 2. 124. 8.

P O N T I F E X.

AVCTORITATEM habet immediate à Deo, non à Populo. 1. 9. 44.

IN spiritualibus est omnia, & super omnia. 2. 176. 45.

IVRI termino questio non præsumitur Pontificem voluisse præiudicare. 1. 395. 40.

POTEST plusquam Regula Religionis. 2. 176. 44.

POTESTATEM à Deo, non à Populo habet. 1. 516. 34.

Directam, & absolutam habet in omnes vniuersi Orbis Christiani Personas, & res Ecclesiasticas. 1. 516. 38.

TOLLERE non potest privilegia, gratias, & indulta concessa circa temporalia ab Imperatore, Regibus &c. respectu honorum existentium extra Statum Ecclesiasticum. 1. 516. 36.

VENDERE potest possessiones Ecclesiæ ob suā necessitatem. 2. 176. 44.

P O P V L I.

VANÆ voces Populi non sunt audiendæ. 1. 440. 46.

P O R C I.

Vide *SPES*.

P O R T E.

AD locum publicum tendentes aperiri non possunt. 1. 563. 3.

BELLI tempore aperiri non debent. 1. 563. 2. *Cætera*. Vide *CIVIT. 45.* vers. *Portarum.* *DOMVS. MPRO.* vers. *Porta.*

P O R T I C V S.

DOMVS deprimi non valet, & quare. 2. 276. 31.

POST-

POSITIONES.

CONTRARIUM in respondendo positionibus ad-
mittitur ad probandum contrarium eius, quod
ex illius fide confessione resultauit. 1. 217. 12.
DECLARATORIA iudicis super contumacia
Partis in respondendo positionibus non requi-
ritur explicita, & expressa, sed sufficit facita per
processum ad vltiora in Causa. 1. 216. 8.

IN praefatione termini ad respondendum posi-
tionibus debet esse adiecta comminatio, quod
alias habeantur pro confessatis, & iuxta inter-
ponit decretum cum praefatione egeri termini
ad respondendum, quod continet pronuncia-
tionem pro confessatis. 1. 216. 9.

INDICES *Faustina* in termino primae citationis
admittunt positiones 1. & in quantum, & man-
dant, ad secundam responderi, & intimari, elap-
sis vero post intimationem quodbus diebus iudi-
cis mandant responderi positionibus, alias
pronunciari pro confessatis. 1. 216. 10.

MATERIAM positionum remittit, 1. 217. 15.
RESPONDENS positionibus si conuincatur de
mendacio, quas poenas incurrit remittit, 1.
217. 11.

STATVTO mandante, quod positiones ipso iure
habeantur pro confessatis ob contumaciam
Partis, non requiritur declaratoria iudicis su-
per contumacia. 1. 216. 4. Contrarium nu. 5.
Decl. num. 6. & 7.

Simpliciter positiones haberi pro confessatis ob
contumaciam Partis, requiritur sententia de-
claratoria iudicis super contumacia, 1. 216. 3.
Limita num. 7.

STATVTVM disponere potest, quod positiones
habeantur pro confessatis, si ante contumacia
Partis in respondendo, & est rationabile, ac
utile. 1. 216. 1.

STVLVS loci attendendus est, quando contro-
ueritur, an requiratur declaratoria iudicis su-
per contumacia Partis in respondendo posi-
tionibus, ad hoc, vt habeantur pro confessatis. 1.
216. 7.

TERMINIS probatois elapsis, & post conclu-
sum in Causa, an possint admitti positiones, re-
mittit, 1. 210. 6.

POSSESSIO.

FERIARVM tempore an possit capi. Vide *FE-
RIAE*. vcl. *Possessio*.

POSSESSORI armis se in possessione manute-
nere licitum est. 1. 517. 11.

POSSESSIONIS TURBATIO.

ACTIO civilis, & criminalis cumulari potest in
iudicio turbatae possessionis. 1. 61. 1.

Turbato in sua possessione competit contra tur-
bantem nedum actio civilis intentanda manu-
tentionem, vel reintegrationem, verum etiam
criminalis, & quae requiratur in viroque casu.
1. 516. 8. & vide ibi.

ACTIO criminalis non intrat contra turbantem
possessionem alterius, quando ipse praetendit id
aliqua ratione facere potuisse. 1. 62. 7.

ACTIONE iniuriarum, quae est criminalis agi
potest contra turbantem possessionem alterius.
1. 61. 1. Decl. num. 4.

AGENS criminaliter pro turbata possessione, quae
probari debeat. 1. 62. 10.

CAVSAE excusantes a dolo turbantem possessio-
nem alterius remittit, 1. 62. 8.

CONTINGERE potest vel iudicialiter, vel ex-
tra iudicialiter. 1. 536. 1.

CRIMINALITER agitur vigore *Constitutionis
Aegidiana*, & *Baunimontorum Generalium* contra
turbantem possessionem alterius. 1. 62. 3. De-
clara n. 4. Subdeclara n. 5.

CVLPA lata an, & quando sufficiat, vt agi valeat
criminaliter contra turbantem possessionem
alterius. 1. 62. 5.

DOLVS an, & quando requiratur ad hoc, vt cri-
minaliter agi valeat contra turbantem posses-
sionem alterius. 1. 62. 4. & 5.

Contra turbantem possessionem alterius ex quibus
arguitur remissio. 1. 62. 9.

EXTRA IUDICIALITER committitur variis
modis, de quibus 1. 536. 3.

INGREDI propria auctoritate possessionem bo-
norum alterius prohibuitur est. 1. 63. 2.

IUDICIALITER, quando committitur, 1.
536. 2.

LEGITIMVS possessor non est turbandus in sua
possessione. 1. 369. 35. Limita n. 33. & 34.

OPERARI conduci, qui de turbatoris mandato
ignoranter, & bona fide alterius agrum ara-
rant, aliosque actus turbatiuos fecerint nullam
poenam incurunt, secus si habebant scientiam
fundum esse alienum, quum conducerent, & fe-
cerint aequum illicitum de genere prohibitorum.
& fuerint interpellati vt desisterent, vel de no-
do, & armati accesserunt. 1. 61. 13.

POENA turbantis alterius possessionem quae-
nam sit. 1. 517. 9. 10. & 11.

POSSESSOR turbari in sua possessione timens
potest reportare praecipuum poenale de non in-
grediendo. 1. 63. 1.

PRÆCEPTVM poenale de non ingrediendo in
certis bonis potest fieri a iudice, quando dubi-
tatur de turbatione. 1. 63. 1.

Contraueniens praepcepto iudicis potest puniri. 2.
63. 2.

STATVTVM puniens turbatorem ad solu-
endum certam summam pecuniarum, & re-
stituendam possessionem non habet locum in
turbatione inquietatiua, sed solum in posses-
sione ablata. 1. 537. 13.

TURBANVS possessionem rei alienae non solum
restituere tenetur possessionem vna cum fru-
ctibus perceptis, sed ipsius rei estimationem
soluere compellitur. 1. 536. 6. Vide n. 7.

Tenetur rem restituere, & dominium illius am-
mittit, etiam si praetendat rem esse suam. 1. 36. 4.
Et si praetendat eam sibi tanquam creditori obli-
gatam, & hypothecam amittit creditum.
1. 536. 5.

POSTARVM.

MAGISTRI Postarum, & Praefecti Curforum
officium remittit, 1. 491. 19.

OFFICIVM Curioris Maioris, seu Postarum, an
sit de Regalibus Principis, & an sit hypoteca-
bile, & quando ad haeredes transeat remittit.
1. 491. 21.

ORIGO remittit, 491. 19.

Cetera. Vide *CYRUS* pro *TABELLARIO*.
TABELLARIVS.

POTE;

P O T E S T A S .

Vide PRÆTOR.

P O T V S .

FRIGIDI varia commoda remissive. 1. 697. 13.

FRIGIDVS est salubrior calido, & quare. 1. 697. 13.

Cateta. Vide COLVM. NIVIS.

P R A X I S .

EST scientia digestina. 1. 175. 3.

P R Æ C E D E N T I A .

AVRIGA, qui prius intravit vicum, seu viam, i per quam uterque non potest transire quinam præcedere debeat. Vide AVRIGA. RHED. DA.

CARECTÆ, & Carectoni cedere debent locum Quadrigæ, & Rhedis. 1. 704. 14. Cætera circa præcedentiam inter Rhedas. Curius, Carectas. Vide RHEDA.

MANVS dextera, eiusque locus reputatur dignior, & honorabilior. 1. 704. 21. Contrarium ibidem. Vide ibi.

Muri est præstantior locus in deambulando per Civitatem, quando ibi talis viget consuetudo, prout Faventia, & alibi, & quare. 1. 704. 21.

P R Æ C E P T A .

MAIORVM vti Leges Apostolicæ arbitrari solent. 1. 270. 1.

P R Æ C E P T V M .

NEGATIVVM obligat semper, & ad semper. 2. 310. 3.

P R Æ C E P T O R I S .

ELECTIO. Vide ELECTIO.

P R Æ C O .

PRÆCONI, seu Tubicini creditur, si attestetur, se proclamata fecisse, & Bannimenta, ac Edicta publicasse. 1. 253. 6. Cateta. Vide TVBATIO. RES. TVBICINA.

P R Æ D I V M .

LOCATVM pro Oleribus censetur rusticum, licet intra mœnia Civitatis positum, dum in eo non adest aliquod vrbani ædificium. 1. 690. 7.

RVSTICVM non potest retrahere Vrbani, sed est converso. 1. 691. 9.

VIRIDARIVM censetur prædium Vrbani, quando in illo concurrunt ea, de quibus ibi. 1. 691. 8.

VRBANVM, seu Rusticum constituitur potius ex materia, & vsu, quam ex loco. 1. 690. 7.

P R Æ F E C T I A N N O N Æ .

APPELLATI sunt ii, quibus curæ Annonæ incumbit. 1. 589. 10.

APVD Romanos Episcopi dicebantur. 1. 589. 19.

ADILES duo creati sunt post expulso Reges, & creatos Consules, quibus Annonæ cura demandata erat. 1. 589. 18.

MAGNA fuit auctoritas, & potestas. 1. 592. 32.

QVI apud Romanos distribuabant Annonam Prærochi dicebantur. 1. 589. 19.

ROMANI Præfectos ad curandum Annonam semper habuerunt. 1. 589. 19.

P R Æ F E C T V S A N N O N Æ .

CLERICVS Cameræ vique ab antiquo eligitur. 1. 589. 21.

COGERE potest Dominos Animalium, & Navium, ut Animalia vehant, & Naues convehant pro frumento, & frugibus traducendis, seu vitrumque capere potest pro iis transportandis. 1. 592. 36.

COGERE potest eos, qui panem pro Communitate consuevit ad emendum frumentum publicum, licet vitiatum, secus si sit Privati. 1. 601. 114.

Potest Rusticos ad deferendum frumentum, aliaque ad vitum necessaria in Civitatem, ut ibi vendatur. 1. 593. 48.

COMPELLERE potest habentes frumenta ad superfluum quantitatem vendendam, non obstante quovis privilegio. 1. 593. 49. & 53.

CONSULES statim subsequebatur. 1. 592. 31.

DISTRIBVERE, & vendere frumentum cum tali moderatione quantitatis, & pretij, ut Populus non grauetur, & Pistoris damnum non pariantur, imò lucrum faciant. 1. 608. 166.

ELIGENS Depositarium frumenti Vitum bonæ conditionis, & famæ, & aliis eligi solitum ad quidquam pro eo non tenetur. 1. 612. 210. in fine.

FACULTATES, & iurisdicatio Præfecti Annonæ Vrbis quæ sint. 1. 590. 23.

GRATIFICARI potest Amico habenti frumentum de presenti quidem sine vitio, sed cuius corruptio timeatur, illudque distribuere consuevit panem pro Communitate. 1. 601. 114.

INGVMBIT Annonæ Præfecto cura coercendi crimen fraudatæ Annonæ. 1. 598. 87.

IVRISDICTIONEM habet privatuæ quoad omnes super Pistoribus Vrbis. 2. 256. 7.

IVS dicebat inter Pistores, Nautas, Mensores frumentarios, & frumenti Negotiatores, & in concernentibus Annonam porrat delinquentes plectere, penam infligere, & transgressores ordinum, & Bannimentorum poenis attingere, aliaque facere prout Præfectus Vrbis. 1. 592. 33.

MAGISTRATVS Præfecti Annonæ à Romanis extra ordinem, iuxta rei frumentariæ contingentem angustiam creati solebat, ut panis abundantia deficeret. 1. 592. 30.

MANV Regia ad instantiam Pistorum Vrbis quando procedatur. 2. 261. 27.

MINISTROS, & Officiales, aliasque personas si bi benevolas destinare potest ad emptionem frumentorum, aliorumque frugum. 1. 592. 35.

MINISTROS, & Lictores habebat pro exercitio, & administratione eius Officij. 1. 592. 34.

OFFICIUM Annonæ Præfecti inter primarias Vrbis mœnibus habitum fuit. 1. 592. 31.

ORDINARE potest frumentum corruptum proijci, & publice concremari. 1. 601. 110.

PROCEDIT contra Pistores Vrbis vigore Bannimentorum DD. Conservatorum, quoties delinquant circa qualitatem, & pondus panis in eis præscriptam. 1. 612. 233.

PRO credito Pistorum Vrbis habet facultatem procedendi summarie, simpliciter, de plano, sine strepitu, & figura iudicij, manu regia, & sola facti veritate inspecta. 2. 261. 26.

SECRETO se informare debet de locis abundantioribus, & de indigentibus frumento, transmittit.

mittendo ad hunc effectum viros confidentes. 1. 506. 64.

SPECIES frumentaria publico destinata vsui sub maximis penis sibi applicare, alijs vendere, mutare, aut in alias necessitates convertere non potest. 1. 611. 204. Amplius vt ibi.

PRÆFECTVS PRÆTORIO.

SORTE eligebarur. 1. 25. 24.

PRÆFECTVS VIGILVM.

AGERE debebat nocturnas vigilas frequenter cundo per Ciuitatem, ac discurrendo modò huc, modò illuc. 1. 560. 1.

BARISELLVS hodie vocatur. 1. 560. 5.

Barisellus peregrinare debet nodis tempore Ciuitatis, & si inueniat euntes per cam. post horam à Statuto, Lege, seu Constitutione præscriptam, vel abique lumine potest eos carcerare. 1. 560. 6. Vide num. 8. Lim. num. 11. 2. 13. 14. & 15.

COGNOSCEBAT de omnibus fecleribus, quæ nocturno tempore mittebantur, & præsertim de incendio, & latrocinio. 1. 560. 4. Cætera. Vide *BARO VCELLVS. NOCTE. NOCTVRNE VIGILIE*.

PRÆLATVS.

PRÆLATI Ecclesiæ, & locorum piorum, ad iussu Tutorum de culpa, & mala administratione redargui merentur, si pecunias otiosas retinent. 1. 202. 53.

STIPVLARI pro Monacho, an possit. Vide *STIPVLATIO*.

PRÆMIVM.

BENEMERENTES remunerari Reip. valde vtile, & necessarium est. 1. 410. 3.

HOMINES amant præmium. 1. 162. 2. *Excitantur* ad pacata, & insignia opera spe præmij. 1. 410. 2.

HONORIS, vel utilitatis præmium incitat ad virtutem, alioquin homines, vt plurimum, præueniunt insignia operari. 1. 84. 4.

PRAEMIA accendunt animas ad illa merenda, & consequenda. 1. 84. 2.

Condigna sunt nutrimenta virtutum. 1. 410. 1.

PRÆMIO, & poena conseruatur tranquillitas Reip. 1. 202. 1.

SPES MERCEDIS virtutes nutrit, & est laboris solatium. 1. 162. 2.

PRÆSCRIPTIO.

ASOLVTIONE taxarum viarum quando intret 2. 146. 25.

BYLLA Urbani VIII. super præiudicialibus Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum in Rullar. la 159. 70. 4. præseruat immemorabilem, & centenariam, quæ sufficit, si fuerit completa deo tempore mortis litis. 2. 77. 80. Limita vt ibi.

COLONIE perpetuæ excluditur dato initio Colonie, seu Locationis temporalis, etiam si continuauerit per mille annos, & quare. 2. 77. 82. Limita n. 83.

Colonia perpetua in bonis Ecclesiasticis præscribi potest concurrente exclusionis, vel immemorabili præscriptione, secus ca non concurrente. 2. 77. 80. & 81.

CONTRA Ecclesiam Romanam requiritur præscriptio centenaria, nec sufficit immemorabilis. 1. 239. 10.

IMMEMORABILIS requiritur ad acquirendum seruitutem discontinuam. 2. 58. 15.

Cætera de Immemorabili. Vide *IMMEMORABILIS*.

IN CRIMINALIBVS variè inducitur de Iure communi secundum qualitatem delictorum. 1. 638. 1.

IN PRÆSCRIPTIONE delictorum attenditur potius dispositio Statuti, quam Iuris communis. 1. 638. 2.

OBLIGATIO naturalis non tollitur præscriptione. 2. 246. 35.

SCIENTIA, & patientia aduersarii in acquirenda seruitute discontinua non requiritur, quando concutit immemorabilis præscriptio, secus si viginti, vel triginta annorum. 2. 58. 16. Vide ibi.

STATVTO præscribente ius inquirendi in delictis, non durat instantia. 2. 638. 3.

Tollente instantiam in delictis post lapsum certi temporis adhuc durat actio. 1. 638. 3.

STATVTVM disponens, quod Iudex non possit cognoscere de maleficiis commissis vltra sex menses ante adeptam possessionem officij, quomodo sit intelligendum. 1. 638. 4.

PRÆSES GRACIÆ.

IVRISDICTIONIS, & auctoritatis Graciæ Præsidis, remissiuè. 1. 654. 41.

Cætera Vide *MACELLARIJ* vers. *A taxatione* & vers. *Præses*.

PRÆSES VIARVM.

COGNOSCIT causas Iuris Congruæ, & tetractus in gradu appellationis. 2. 145. 18.

QVOLIBET anno in Vrbis forte extrahitur ex Collegio Clericorum Camera Apostolicæ. 1. 240. 5. Vide n. 2.

PRÆSIDIS VIARVM.

ELECTIO Præsidis Viarum non fit ad annum, sed ad beneplacitum Summi Pontificis. 2. 146. 26.

IVRISDICTIO, & facultates. 2. 145. 19. cum seqq.

IVRISDICTIO super vijs tam Consularibus, quam non Consularibus, & tam in Districu, quam extrà. 2. 147. 32. & 33.

SPORTVL debentur. 1. 46. 16. Dec. n. 8.

PRÆSTATIO ANNVÆ.

RVSTICVS, qui sponte, & nulla præcedente obligatione per multos annos certis temporibus par caponum atruit Domino, non potest cogi ad continuationem præstationis. 2. 70. 23.

PRETIA.

ALTERARI non possunt rerum pretia taxata. 1. 652. 25.

DVO PRETIA iusta eiusdem rei dari possunt. 1. 624. 309.

RERV ex circumstantijs crescunt, & decrescunt. 1. 624. 307.

Tractu temporis variare solent. 2. 163. 24.

PRETIVM.

FRVMENTI. Vidi *FRVMENTVM* vers. *Præstium*.

Quod in frumento statuitur, idem censetur statutum in Pace. 1. 624. 308.

Manu

INIV

INVESTITIA pretij à Lege taxati probatur, quando constat taxatores pretio corruptos fuisse, vel tedio motos, vel crassa ignorantia deceptos, vel quando notabiliter variantur circumstantia à principio ignote. l. 623. 303. Vide num. 312.

IN TAXANDO PRETIO potius infimum, quam medium, aut summum seruandum est. l. 625. 311.

PERUM comestibilibium quæ sint attendenda. l. 652. 24.

JUSTVM, & naturale est arbitrium habens lætitudinem iustitiæ consistentis in tribus, videlicet in vno extremo rigido, altero pio, & medio moderato. l. 602. 117.

Consuetum à Lege præsumitur iustum, donec de iniustitia euidenter constet. l. 623. 302.

Dicitur, quod est taxatum à Lege, vel à Principe, vel à Iudice. l. 602. 119.

Dicitur, quod currit. l. 602. 118.

In decem, iudicatur etiam iustum in nouem, & viginti. l. 602. 117.

LEGITIMVM ad hoc vt sit iustum, naturalem supponere debet, ac insitæ eius lætitudinem contineri. l. 624. 306.

NATVRALE est illud, quod deducitur ex ipsius rei rebus, secundum quod ad humanum vsum conferunt. l. 624. 305.

PERVM comestibilibium regulariter sit in gratia empore, & ideo consistit in indiuiduabili quod ad excessum, non quod ad defectum. l. 625. 310.

Viles cessantibus emptoribus. l. 629. 10.

TAXATVM attendendum est, absque eo quod possit excedi. l. 602. 120.

Ampla 1. etiam si stylium dum facta sunt taxatio tempore necessitatis. l. 602. 121.

Ampla 2. quæuis malus pretium ab exteris inueniatur. l. 602. 122.

TRIPLEX consideratur, nempe iustum, seu primum, medium, seu mediocre, & rigorosum, l. 613. 220.

VENDENS rem vitra pretium taxatum à Principe, Statuto, seu Magistratu mortaliter peccat, & tenetur ad restitutionem, ac potest tanquam violator pacis iudicis arbitrio puniri. l. 602. 123. & 124. Declara. n. 126.

VENDITORES carnis, piscis &c. possunt vendere minori pretio, quam fuerit taxatum, vna maiori. l. 625. 310.

PRÆTOR.

GASTRI RVSSII remissio. l. 9. 10. & Vide CASTVM.

FAMILIARITAS, & amicitia cum subditis sæpe impediunt iustitiæ administrationem. l. 38. 34.

FAVENTIÆ accipere non potest xenia, & pocula, lenta, nec eius familia. l. 58. 46.

Artifices, & Artium Collegia licet habeant proprios Iudices, tamen possunt conueniri coram Potestate. l. 238. 11.

Cognoscit causas Ciuiles ordinarias. l. 91. 4.

Comedere, & bibere cum quibus olim prohiberetur erat. l. 58. 34.

Confirmari non potest Prætor Fautia, vel alius

Iudex ab Vniuersitate electus, vno tantum contradicente. l. 50. 59.

Cronologia Prætorum Fautie remissio. l. 149. 47.

Eligitur superior non solum Artium, sed etiam Artificum. l. 238. 11.

Eligitur ab sex mensibus, & si eligatur pro maiori tempore, electio non tenet nec pro semestris. l. 47. 25.

Eligitur sorte quolibet anno in die Festo *Dni Thome*, & confirmatur postea à Cardinali Legato. l. 49. 54.

Forensis olim esse debebat, & quare, & vt plurimum non eligatur, nisi doctus, & nobilitate conspicuus. l. 49. 47.

FRANCISCVS de *Pizano* nobilis Bononiensis fuit Prætor Fautie. l. 49. 47.

Iurisditionem criminalem amplius non exercet. l. 441. 55.

Merum, & mixtum imperium, ac gladii potestatem olim habebat, vigore cuius poterat delinquentes nedom ad mortem condemnare, verum etiam ad confiscationem honorum deuocare. l. 49. 43.

Non interponit decretum in Contractibus pupillorum, & minorum. l. 66. 28.

Non tenetur sequi stylium Curie Episcopalis. l. 213. 49.

Officium exerceri cepit à Ciuibus post annum. l. 560. & hodie exercetur. l. 49. 53.

Palatium assignatum fuit pro lure reddendo. l. 52. 78.

Præatus fuit iurisditione criminali. l. 49. 52.

Salarium, & emolumenta quæ habet. l. 65. 27.

Si confirmetur ad vnum, vel plura semestria, debet syndicari in sine cuiuslibet semestris. l. 74. 34.

Tentur de omnibus gestis neglectis, aut omissis per suos Officiales, & familiam. l. 74. 36.

Decl. vi. bi.

PRÆVARICATIO. PRÆVARICATOR.

PRÆVARICATIO Aduocati, & Procuratoris est, quando ex scripturis, & diurnis acquiescentia partis, & ex aliis circumstantiis constat ipsum non esse plene informatum.

Vel quando illi ab vna parte ostensa fuerint iura absque solutione mercedis. l. 117. 23.

PRÆVARICATORVM poenæ remissio. l. 117. 22.

Cetera. Vide **ADVOCATVS. PROCURATOR. PRÆVENTIO.**

CARCERATIONE præuentione inducitur. l. 647. 18.

CITATIONE inducitur. l. 109. 6.

INTER Gubernatorem, & Abundantiarios circa Pistorum fraudes. Vide **ABUNDANTIARIUM. GYBERNATOR.**

Inter Iudicem originis, & Iudicem loci delicti an sit locus præuentioni, vel potius delinquentis remittendus sit ad Iudicem loci delicti remissio. l. 663. 3.

IURISDICTIONE in solidum pluribus competent

tenere præfertur qui præoccupauit, cum sit locus præuentionis. 1. 109. 5.

MAIERIAM præuentionis tam in ciuili, quam in criminali. 1. 100. 7.

PRÆVALET executioni, & fini prohibito. 1. 618. 267.

PRÆVENTIONI.

IN DELICTIS mixti fori est locus præuentionis. 1. 647. 17.

LOCVS est inter Gubernatorem, & Abundantiariorum in Causis delictorum Pistorum. 2. 265. 61.

PRINCIPS.

ADMINISTRATOR, & Gubernator versus Ciuitatis est supremus Princeps. 1. 24. 24.

BENEMERENTIBVS distribuere tenetur beneficia. 1. 410. 4. Et quidem ex lege iustitiæ. 1. 410. 5.

CONDERE potest leges præferibentes certum modum, & regulam vestium. 1. 99. 83.

CONTRAHENS cum Subdito submitit se legibus contrahentium, & habetur pro priuato. 2. 129. 51.

DEFENDERE tenetur suos Subditos. 2. 127. 36.

DEFENSIONES tollere non potest in causa criminali. 1. 684. 146.

DEVS potestati Principis leges subiecit. 2. 129. 51. Limita ibi.

DISPENSARE quando possit. Vide *DISPEN- SATIO*.

DIGNVM ad Officia, & Magistratus sacrales eligentes, omisso dignore peccatu. 4.

ELECTVS a Principe ad Officia, & Magistratus seculares si sit ignatus, & inhabilis, nec assumat sibi Auditorum, seu Assessorum Jurisprædium, & iustum, quem consular, si male iudicet, tacit litem suam, & tenetur erga Partes lesas ad omnia damna & interesse. 1. 410. 4.

EST IMAGO Diuina Magistratus. 1. 139. 12.

EST PATER, Tutor, & Conseruator Subditorum suorum. 2. 127. 35.

EXEMPTIONEM titulo oneroso concessam reuocare non potest. 2. 129. 50.

Contrarium concurrentie publica utilitate, vel necessitate. 2. 129. 54. Declar. num. 55. Vide num. 56.

GRATIAM Reis Principes an facere possit, & quid operetur. Vide *GRATIA*.

GVBERNARE tenetur ita Subditos, vt non debeat ab obseruantia Diuinorum præceptorum, alias grauiter peccati. 371. 57.

INDIGNOS, seu ineptos eligens ad officia, & Magistratus seculares peccat mortaliter, cum onere restituendi damna, & interesse. 1. 410. 4.

LÆDERE iura contrarius, ac fidem datam non potest etiam ex causa necessitatis. 2. 129. 52.

LEGIBVS non ligatur. 1. 604. 147.

LEX ANIMATA, & viua ratio est. 1. 80. 3.

LIGATUR viuulo rationis naturalis. 2. 129. 51.

MALEDIGENS Principem, quas penas incurrat remittit. 1. 427. 3. & seqq.

MERCATVRAM exercere an possit. Vide *MERCATVRA*.

NEMO contraheret cum Principe, si non ligetur sua conuentione. 2. 129. 52.

PATERFAMILIAS iudicatur erga Subditos. 2. 184. 18.

PRIVATO non licet perquirere causas, ex quibus motus fuerit Princeps ad aliquid statuum; sed tenetur seruare eius mandata. 1. 625. 314. Limita vi ibi.

PRIVILEGIUM IMMVNITATIS, per quod portio exempti accrescat, & cedat in damnum, & præiudicium cæterorum Subditorum, an sine causa possit concedere remissiuè. 2. 129. 48.

Potest ex causa concedere. 2. 129. 49.

Renouans privilegium exemptionis titulo oneroso concessum tenetur ad restitutionem ratæ pretij proportionabilis privilegio, vel ad recompensationem æstimationis, & valoris iuris ablati. 2. 130. 56. Ampli. n. 57.

Quomodo autem possit taxari pretium restitutionis, vide ibi. 2. 130. 58.

REMVNERARE tenetur Subditos. 1. 410. 4.

STATVERE non potest contra ius, si superior rem recognoſcat. 1. 171. 16.

STIPVLARE potest pro Subditis. 1. 348. 25.

SVDITI nimis oneribus grauati subiciari debent, aliis strangulati remanent. 2. 184. 32.

SVB verbis generalibus non censetur comprehendere quod est iniquum. 2. 177. 49.

SUCCESSOR seruare tenetur contrarium factum cum antecessore. 2. 129. 53.

SVMPTVS superfluos Princeps prohibere debet. 2. 184. 23.

Cætera. Vide *PARSIMONIA*.

TENETVR in suo Principatu exterminare a Subditis ea, quæ inducunt ad mortale peccatum. 1. 371. 57.

VOLVSSSE censetur id solum, quod ipsa ratio dictat, & est æquum. 2. 176. 28. & 49.

PRINCIPES.

CONSTITVTI sunt in vindictam malefactorum, & in præmium bonorum. 1. 416. 2.

Ad Principes spectat maleficia punire, atque maleficos odio habere, vt Subditi tranquillitate viuunt. 2. 436. 3.

INVIGILARE tenentur pro utilitate Subditorum. 2. 184. 18.

PRINCIPI.

EXPEDIT habere Subditos locum plures. 2. 262. 52.

MINISTRI Principi consiliare debent quod necessitatibus Subditorum succurratur. 1. 598. 83.

ONVS defensionis, & gubernij Subditorum incumbit. 2. 182. 5.

RESERVATVM solummodo est iudicare de Legibus. 2. 260. 24.

REVERENTIA, & obedientia Principibus, & Superioribus est præstanda. 1. 61. 24.

SVDITI tenentur subministrare Principi omnia necessaria ad dignitatem subministrandam. 2. 182. 5.

PRINCIPIS.

DIVITIÆ, & thesauri Regum, & Principum non sunt fiteus, sed Subditi diuites, & quare. 2. 124. 22.

INTEREST Statum, & Regnum populum habere. 2. 87. 10.

Mmm 2 OF

OFFICIUM est ius reddere Subditis. 1.45.3.

PROVIDENTIA Principis reddunt Subditi læti, contenti, & pacifici. 1.58.3.

SVBDITI tenentur vitam exponere, & substantiam expendere in obsequium Principis. 1.410.4.

PRIORES.

PRIORVM numerus, & extractio. 1.124.8.

PRIVILEGII.

NON vsus antecessorum Privilegii non præstediatur successoribus independentes ab eis venientibus, quin eo vti valeant. 1.10.45.

REVOCATIO privilegii non presumitur, nisi de eo expresse constet. 1.7.19.

VERBA privilegii prægnantissima, & geminata non sunt restringenda, sed intelligenda secundum propriam significationem. 1.260.30.

PRIVILEGIO.

CONSENSVS particularium non præiudicat Indulto, seu Privilegio concessio toto corpori universali, sed Civibus permittitur tam in petitorio, quam in possessorio nomine Communitatis agere. 1.10.47.

CONSORS non privilegiatus participat de privilegii consortis privilegii in rebus communibus. 1.204.67. & 68.

EXEMPTIONIS non continenti effectum momentaneum, sed necessarium per solutionem aliquando factam non fuit illatum præiudicium in futurum. 2.175.33.

Cætera. Vide **EXEMPTIO**.

RENUNCIATVM non censetur privilegio per actum contrarium coactum factum. 2.175.33.

SVPRANUMERARIVS non gaudet privilegio. 2.42.76.

PRIVILEGIUM.

EXEMPTIONIS à solutione onerum, & gabelle. Vide **EXEMPTIO**. **GABELLA**.

Ob numerum duodecim filiorum. Vide **GABELLA**. Veti. **Exemptio**.

EXORBITANS à iure communi, & tertio præiudiciale, si potest verificari in vno casu, non est trahendum ad plures casus. 2.259.12.

REVOCATVM cunctis mediis Constitutionibus emanatis per viam legis generalis, & munis amplioribus, & citacioribus clausulis. 1.7.23.

VSVS contrarius non obstat adversus Indultum seu Privilegium munum Decreto irritanti, nisi concurrat scientia positiva Papæ. 1.10.46.

PROBATIO.

OCULARIS inspectio, & euidencia rei omnem genus probationis superat, & cavillandi materiam tollit. 2.11.1.

PLENIORES probationes requiruntur in criminalibus, cum agatur de magno præiudicio. 1.545.1.

PROBVS permittit Gallis, Hispanis, & Britannis vires habere. 2.154.5.

PROCESSIONES.

INSTITVTÆ sunt à Sancta Matre Ecclesia pro placanda ira Dei. 2.50.139.

PROCVRATOR.

ACTIO quæ competat Procuratori pro consecutione patrocini. 1.393.12.

ADMITTITVR in causa pinationis Dignitatis, vel remotionis ab Ordine. 1.448.8. **Contrarium**. n. 24.

In **Causa** de positionis Episcopi absque alia pœna. 1.444.9.

In **delictis** exigentibus pœnam à relegatione infra. 1.448.35. **Contrarium**. n. 36. 37. 50. & 56. Decl. n. 62. 63. & 66.

Quando **delictum** deducitur per viam denunciationis Evangelicæ, siue denunciationis Canonice. 1.445.12.

Quando agitur de delicto admittente pœnam vsq; ad relegationem. 1.445.4. **Contrarium**. n. 36. 37. & 50. Decl. n. 61.

CAVSÆ criminales etiam pecuniariæ non disputantur mediante Procuratore, nisi prius Rei se præsentaverint, examini se subiecerint, & eis fuerit reatus obiectus, & contestatus. 1.448.43.

CONTESTATIO reatus facienda est ipsi principali, non Procuratori. 1.448.39.

DENNDERE non potest alium, nisi legitime personam suam per satisfactionem de iudicatum solvendo. 1.450.58.

DVOBVS operas suas præstare promittens, cuiusdam ex his, vel neutrorum vacare teneatur, si illi inter se litigent. 1.119.45.

FISCALIS calumniosè alicum vexans an, & quando puniendus sit. 1.341.43.

Tribunali Magistratus Viarum Verbis participat ex emolumentis, quæ percipiuntur ex licentiis pro retentione curriculum, catectarum, batotiarum, aliorumque similium instrumentorum. 2.140.13.

In **CAVSA** dilapidationis admittitur Procurator. 1.444.10.

In **Causa** perituræ admittitur Procurator. 1.445.10.

In **MATERIA** censurarum admittendus est pro Reo absente. 1.444.2. 11. 13. & 14. **Contrarium**. num. 14. & 61. Vide n. 62.

NON ADMITTITVR in et mine publico, vel priuato, nisi veniat imponenda pœna pecuniaria, sed alia, & quare. 1.450.57. & 59.

In **delictis** præferebantur pœam excommunicationis. 1.449.51. Decl. n. 63.

Quando pœna affligit corpus, non animam. 1.445.5.

Pro Reo, siue præsentis, siue absente ad contestationem litis, seu ad alium actum, in quo Reus respondere debet, ad actum torturæ, & ad sententiam. 1.448.42.

NON POTEST, nec debet admitti quoties præsentia Rei principalis est necessaria. 1.448.37. Vide n. 62. 63. & 66.

PACTVM quoties litis non est prohibendum Procuratoribus ad negotia, seu Agentibus. 1.118.31.

Cætera. Vide **ADVOCATI**. **ADVOCATVS**. **PAVPERIBVS** expensis Curie destinari debet. 1.285.3.

PRO ABSENTE, & contumace in Criminalibus comparte an, & quando possint remitti. uel. 1.444.1.

PRO CARCERATO intervenire potest, præterquam in sententia. 1.448.41.

REO

REO citato ad personaliter comparandum non admittitur Procurator pro eo, sed debet ipsemet comparere. 1.447.38. & 30.

Amplia procedere etiam in illis casibus, in quibus alioquin admittendus esset Procurator. 1.447.39.

Ampl. 2. procedere etiam in causis pecuniariis. 1.447.38.

PROCVRATOREM.

ABSENTES ex iusta causa defendi debent, & possunt per Procuratorem. 1.450.55

CARCERATVS citatus ad dicendum causam, quare non debeat declarari excommunicatus, potest, & debet comparere per Procuratorem. 1.450.52. & 54.

DELINQVENS latitans non debet andiri per Procuratorem. 1.450.45.

EPISCOPORVM conscientia est oneranda circa correctionem Reorum ad comparandum personaliter. 1.449.50.

N CAUSIS civilibus arduis Reus non debet comparere per Procuratorem. 1.451.64.

IVDEX in Causa civilibus potest de iure Canonico comparere coram se, ut veniat personaliter respondentis, secus de iure Civilis, nec tunc potest mittere Procuratorem. 1.448.34

REVS cum instructione præcisæ ad sic, & sic respondendum mittere potest in causis pecuniariis, & aliis levis gravaminibus de satisfactione de stando lusi, & iudicatum solvendo, & facta declaratione de habendo testes pro ritè, & rectè examinatis. 1.449.44.

PROCVRATORES.

COLLEGII patrocinare tantum possunt Causas in Regnis Cataloniae & Castellae, & in Ciuitate Ferrariae, ac alibi. 1.411.9

IN CATALONIA examinantur Procuratores publico examine. 1.106.7.

IN VRBE non admittuntur ad patrocinium causarum Rotarum, nisi prævio examine coram Decano Rotæ fuerint approbati, vel nisi ipsi ab eodem Decano concessa fuerit licentia patrocinandi. 1.106.6.

PROCVRATORIS.

ALIENATIO fideicommissi fieri potest pro solutione patrocini Procuratoris pro eius defensione præstati. 1.391.15.

CONSTITVTIO Procuratoris, & exhibitio mandati procuratoris respectu Actoris, quam Rei, quando requiritur, remittitur. 1.311.21.

EXAMINARI debet, qui officium Procuratoris exercere valet. 1.106.8.

EXCOTRACTVS Procuratoris, vel Inlitoris an competat actio absque cessione, remittitur. 1.349.30.

EXERCITIO Procuratoris in Ciuitate Faentina incumbere volens, debet prius describi in matricula Doctorum, & docere de studio quinquenniali in Ciuitate Bononiz, vel in alio studio generali. 1.105.4.

PATROCINIUM in Provincia Romandiolæ, & præstitum in Ciuitate Faenæ, taxatur iuxta dispositionem Constitutionis Megalotta. 1.392.5.

Æquiparatur doti, & Fisco, & habet tacitam hy-

pothecam cum privilegio prælationis non bonis Clientis. 1.192.9

PRÆVARICATIO. Vide ADVOCATVS. PRÆVARICATIO.

PROCVRATORVM.

COLLEGIVM. Vide COLLEGIVM.

PRODICALITAS.

PROBATVR melius ex testibus coniunctis, quam alijs. 1.365.5.

PRODIGVS.

ADMINISTRATIO bonorum interdicenda, est, & deputandus Curator Prodigio per Indicem, citato eodem Prodigio, & causa cognita, prævia informatione ab Amicis, Vicinis, & Amicis, ad effectum ab eis explorandi veritatem, & eliciendi actus inferentes prodigalitatem. 1.365.3. & 4.

Interdicta non censetur ex eo, quod quis prodigus solummodo declaratus sit, secus si Curator illi datus fuerit. 1.365.6.

Interdictio administrationis facta Prodigio, tanquam favorabilis, extenditur ad bona ubique sita. 1.366.11.

CONTRAHERE, se obligare, & disponere potest, antequam ei interdicta sit administratio. 1.365.7. Vide n.9.

Contrahunt postquam ei interdicta est administratio. 1.365.2. Declara. num.9. Amplius num.10.

DICITVR, qui nec tempus, nec finem expensarum habet, sed bona sua dissipando profundit. 1.365.1.

Et qui ultra substantiam suam citra necessitatem expendit. 1.365.2.

PRODUCTIO.

IVRA producta dimitti debent cum effectu in actis ad primam diem, alias tempus currit, & iurium productionum copia denegari potest, ac sufficit terminus assignandus arbitrio Iudicis. 1.210.10.

IVRVM per relationem ad folium non valet, sed es actu productionis debet apparere. 1.210.8.

PRODUCTIONES iurium interpolari factæ ad protrahendum terminum assignatum, non suffragantur pro illius prorogatione. 1.210.9.

PROFESSIO.

FILIVS FAMILIÆ Religionem validè profectur inuito Patre. 1.540.4.

PROICERE.

STERCORA, vinum, & alias immundities an, & quando quis possit. Vide IMMUNDITIA.

PROMISSIO.

FACTI alieni negativi est personalis, nec transit ad heredes, secus in promissione facti proptij negativi. 1.659.5. & 6.

GENERALIS, & incerta non est obligatoria. 1.483.14.

PERSONALIS ad heredes non transit. 1.659.7.

VAGA recognitionis, vel renuntiationis non est obligatoria. 1.483.16.

PRONVNCIATIO PROVT
IN CEDVLA.

DEIVRE valet, & fufinetur. 1. 211. 22. Declara num. 23. Vide num. 24. 25. 26. 27. 28. 30. & num. 31.

FORMVLA prononciationis prout in cedula. 1. 211. 25.

NOTARIO Aduario attestanti cedulam sententia de tempore prononciationis prout in cedula non fuisse fcriptam, vel non effe in adis, vel fubfcriptionem, vel publicationem fub alia die fequitam fuisse, non creditur, dum penes adu adnoauerat fequitam fuisse fub eadem die prononciationem, fubfcriptionem, & publicationem. 1. 212. 29.

PRÆFIXIS terminis, & confulo iu Causa Iudex prononciat prout in cedula. 1. 211. 22.

SVBSCRIPTIO, & publicatio fententia retrotrahitur ad diem, qua Iudex prononciavit prout in cedula, & fi conlaret de publicatione fub eadem die, qua fuit fubfcripta cedula, fententia efflet nulla. 1. 212. 26. & 27. Limita num. 28.

P R O P I N A.

Vide *SPORTVLE*.

PROPINARI.

Vide *PASTICERII*.

PROPOLE.

Vide *TRICOLI*.

PROTECTORES.

CIVITATIS *Faventia*, Vide *CIVITATIS*.

OMNIS Communis, & Vniuerfita Chriftiana proteftetur recognofcere aliquos Sanctos in eius Protectores, et eorum dies feftos celebrare. 1. 21. 57.

PROTOCOLLA. PROTOCOLLVN
NOTARII.

ACCEPTVM olim fuit diuerfis modis. 1. 407. r. ACCIPTVVR pro illo codice, feu libro, in quo ex matriculis, feu imbreuiaturis extenfae, et niti-dam formam fcripta. et regiftrata funt inftrumenta à Notario rogata. 1. 407. 2.

COPIA, feu exemplaria Inftrumentorum extra-huntur ex Protocollis. 1. 407. 2.

EMOLVMENTA ex Protocollis orationum defunctorum, vel abfentium transportata ad Archiuum, quibus debeantur. 1. 407. 3.

Pereptia, feu percipienda ex Protocollis Notario-rum defunctorum in Archiuo publico repo-fitis, an debeantur Vxori vfufructuaria, an hæ-redi eiusdem Notarii defundi. 1. 408. 4.

PROVINCIALIS.

REVERSVS à captiuitate Turcarum reintegrari debet ad Provincialium pro relduio tempo-ris fui officij. 1. 86. 22.

PRVDENS. PRVDENTIA.

PRVDENS dicitur, qui fibi, & alijs poteft bene providere. 1. 23. 9.

PRVDENTIA acquiritur folùm longa expe-riencia. 1. 17. 33.

PVBLICA. PVBLICVM.

PVBLICA loca cuen omnium, & fingulorum intereſſe. 2. 137. 14.

SOLVM publicum debet effe liberum vſque ad Cœlum. 2. 137. 12.

P U B L I C A N I.

APPELLANTVR tam conductores veſtiga-lium, & tributorum Fiſci, quàm ſimplices illius adminiſtratores veſtigialia exigentes. 1. 495. 2.

AVDACIA, & temeritate norantur. 1. 495. 3. CVRANT extorquere vitrà debitum per fas, & nefas. 1. 495. 4.

EXIGENTES vitrà debitum, furtum committe-re dicuntur, & puniendi funt poena exilio, vel alia poena extraordinaria Iudicis arbitrio, ac poena iniſta viſurpantibus iuriſdictionem. 1. 495. 5.

Maximè ſi expreſſe conuentum fuerit, quod exigerent iuxta Tarſam, ſeu Tabellam tra-ditam non obſtante allegatione contraria con-ſuetudinis, & obſervantia. 1. 495. 9.

Et ſi pluries exegerint etiam capitaliter puniuntur. 1. 495. 6.

NON poſſunt ſub pretextu evitandi fraudes no-ua onera, & ſeruitutem imponere præſertim Ecclèſiaſticis. 1. 495. 4.

RESTITVTIO à Publicanis, & Gabellarijs faci-enda eſt ipſis Provincialibus, à quibus exceſ-ſus fuit exatum. 1. 495. 11.

Et ſi ſint incerti, vel non inſent, tunc pecunia indebitè exacta, vel Pauperibus diſtribueda, vel in alijs pijs operibus eroganda, vel interim conſignanda Principi, qui eam ſub depoſito teneat Creditoribus reſtituendam. 1. 495. 14.

RIGORES Publicanorum, & Gabellariorum in exactione tributorum remiſſiſſe. 1. 495. 3.

TENENTVR etiam ciuilitè quandoque ad ſimplum, quandoque ad duplum, & quando-que in quadruplum. 1. 495. 7.

Quoties præceſſerit interpellatio pro reſtitu-tione. 1. 495. 8.

Cætera. Vide *GABELLARIJ*.

P V E R I. P V E R I T I A.

PVERI, ſeu Pupilli delinquentes puniuntur po-na extraordinaria, non autem ordinaria. 1. 501. 16. Vide n. 17.

PVERITIA incipit à ſeptennio, & durat vſque ad pubertatem. 1. 501. 15.

P V L V I N A R I S.

ABVSVS in multis. 1. 99. 86.

VSVS conſert ad ſpecificitatem, maleſtatique auctoritatem demonſtrandam. 1. 99. 85.

Quibus ſit permittendus. 1. 99. 86.

P V P I L L I.

COLLECTA, & onera ſolvere tenentur. 2. 172. 13.

MISERABLES perſonæ dicuntur etiam diuites & gaudent privilegio fori. 2. 172. 12.

P V T R I D A.

Vide *IMPRVDITIE*.

Q

Q V A L I T A S.

ADIECTA verbo debet verificari ſecundùm tempus verbi verè, & realiter. 2. 39. 57. & 58. PVN.

FVNDS se in qualitate inhærente dispositioni illam præcise probare debet, alioquin *ca.* uti non valet. 1. 676. 77.

QVARTA.

VIGORE *APTH. PRÆTERE.* C. *Vndè Vir* ; & *For.* Vide *APTH. PRÆTERE.*

QVÆSTORES.

SORTE eligebantur. 1. 35. 33.

QVIETANTIA.

CREDITOR non tenetur facere quietantiam generalem, sed solum de eo, quod recepit. 1. 353. 31.

DÈBITI soluti fieri debet per creditorem mediante Instrumento ex dispositione *Statuti Fæventis*. 1. 352. 18.

DEBITOR quietantiam desiderans mediante rogito Instrumenti publici, tenetur mercedem Notario soluere. 1. 352. 17. *Lim. num.* 18.

FACIENDA est per creditorem debitori, qui soluit debitum. 1. 352. 15.

MEDIANTE scriptura priuata fieri sufficit à creditore. 1. 352. 17. *Limit. num.* 18.

SOLEMNITATES alioquin necessarie in contrahibus Minorum, & Mulierum, non requiruntur in liberatone, & quietantia debitoris, debitum solucentis. 1. 352. 16.

R**RACEMATIO.**

IN VINIS post vindemiam non potest prohiberi. 1. 23. 31.

RACEMI.

COLLIGERE racemos licet post vindemiam factam, absque eo quod agi valeat ad rescissionem damni. 1. 23. 27.

OMISSI amplius non sunt in dominio, & possessione Domini. 1. 23. 28.

VVARVM post vindemiam relinqui debent pauperibus, & peregrinis. 2. 23. 2. *Contrarium num.* 34.

RATIO.

NATURALIS, & æquitas allegari potest tanquam lex secreta, quoties ius scriptum aliquem casum non prospexit. 1. 370. 45.

VBI MILITAT eadem ratio, ibi militare quoque debet eadem iuris dispositio. 1. 423. 8.

RATIONIS REDDITO.

ANTE dispensas rationes Tutor, vel alius Administrator non potest dici neque debitor, neque creditor. 1. 185. 4.

EDITIO inventarii librorum, & scripturarum facienda est ad effectum reddere, & clare reddendi rationem administrationis. 1. 141. 33.

Cetera. Vide *ADMINISTRATOR. CVRATOR. TVTOR.*

RATIOCINATOR.

CVRARE debet, quod de debito consistat antequam conficiat mandata. 1. 144. 6.

LIBROS tres, de quibus ibi, retinere debet. 1. 144. 6.

LOCORVM Montium, tenetur quolibet bimestri conficere listas Montislarum, illasque

deserre ad Thesaurarium generalem pro reportanda earum subscriptione, nec non retinere librum, in quo ordine alphabetico descripta sint nomina, & cognomina Montislarum. 1. 143. 3.

MONTIS Pietatis Verbis, & Banchi S. Spiritus, præter calculationem, contrassegnare tenetur ordines, & mandata, ac inuigilare circa eorum realitatem, alioquin tenetur de proprio, si detegantur falsa, vel pecunia vinculari liberè fuerit soluta. 1. 143. 2.

OFFICIUM Ratiocinatoris Populi Romani, re-missum. 1. 144. 7.

Ratiocinatoris non solum versatur circa subduktionem partitularum librorum Administrato-ris, negotiorum Gestoris, seu alterius Munis-tri, earumque calculationem, sed etiam ex-tenditur ad aliud, de quo ibi. 1. 143. 1.

RATIOCINATORES.

CAMERÆ Apostolicæ iurare, & cauere tenentur, officium rectè, & fideliter exercituros, omniaque, & singula eis præscripta strictè custo-dituros, & diligenter obsecuraturos. 1. 144. 5.

OFFICIUM Ratiocinatorum Cameræ Aposto-licæ, remissum. 1. 144. 4.

RATIONALIS.

IN REGNO Neapolitano quinam nuncupetur & eius officium, remissum. 1. 148. 1.

IN REGNO Valentis Rationalis Officium, qua-le sit. 1. 149. 3.

RATIONARIJ.

SEV RECVLATORES sunt Remitores, & Syn-dicatores computorum, & rationum Officia-lium, & Ministrorum Communis. 1. 149. 2.

RECEPVA.

Vide *QVIETANTIA.*

REDHIBITORIA.

Vide *ACTIO.* vers. *Redhibitoria.*

REFORMATIO.

Vide *CORRECTIO. MVT.ATIO.*

REGVLATOR.

PONDERVM, & Mensurarum. Vide *MENSURA. RARVM.* & *PONDERVM.* vers. *Regulator.*

REGVLA.

IVRIS non est attendenda, quando experitus Reip. perniciofa. 1. 449. 47.

SANCTI BENEDICTI mandat deputari Seniores, qui circumueant Monasterium horis, quibus va-leant Fratres lectioni. 1. 106. 2.

VINCO vincentem te, multo magis vinco te, habet locum in omni materia. 1. 260. 18.

REGVLA CANCELLARIÆ.

DE DVABVS dictis materiis. Vide. 1. 117. 48.

DE IVRE quæsito non tollendo habet locum in quocunque iure quæsito, & ex quacunque causa, seu titulo, siue magno, siue minimo. 1. 296. 43.

INNOCENTII XI. la 18. de non præiudicando iuri quæsito. 1. 296. 41.

REGVLA CANCELLARIÆ.

LIGANT, & habent vim legis statim, ac secuta fuit assumptio, ad Pontificatum licet eorum publicatio postea secuta sit. 1. 19. 74. & 75.

Quintus

Omnes etiam extra Urbem degentes, quamvis ibi solum fuerint publicatæ 1.518.68. & num. 72. Contrarium non-73.

PROMVLGARI solent initio Pontificatus. 1. 519.74.

RELIGIOSI.

FILII Spirituales Civitatis dicuntur, ac Militæ Dei, qui pro nobis preces fundendo laborant. 2.207.13.

REMEDIA.

INCERTA, aut quæ sint graviora, & periculosa ipsorum malorum, adhibenda non sunt pro curatione Recip. 2.43.84.

VARIA precepta fiunt ab animalibus. 2. 155.12.

RENVNCIATIO.

MVLIERIS renuntiatio ad hoc, ut valeat, quæ requirantur. 2.308.1.

Non servatis solemnitatibus statutaris non sustinetur. 2.308.2.

Nec villa obligatio civilis, aut naturalis oritur. 2.308.3.

RENVNCIARI non potest dispositioni Statuti, quando ipso iure actus annullatur. 1.168.6.

REPETITIO INDEBITI.

Vide INDEBITI REPETITIO.

REPRESALIA.

ANDROLEPSIA Græcorum erat ius quoddam, pignorandorum hominum, quando oculis à Civitate, in quam refugerat non reddebatur ijs, ad quos commissi sceleris punitio spectabatur, nam tunc licebat ex eius Civitatis Civibus tres capere, & retinere quousque Recum traderent. 2.294.3.

BELLO publico, & iusto vigente inter Principes, & Reges represalia conceduntur. 2. 297.18.

CONCEDUNTUR represalia à Principe in satisfactionem damni. 2.296.23.

Ob publicam causam contra alium Principem, quando iniuste occupata fuissent bona, loca, & Castra ipsius Principis. 2.297.33.

Vel pro redimenda vexatione proprijs Subditis illicitis. 2.297.34.

CONTRA Cives relaxari possunt, & relaxantur represalia pro gabellis, & alijs oneribus Cameralibus, ac debitis Communitatum Statu Ecclesiastici. 2. 299.56. & num. 60. Vide ibi.

Amplia etiam non sunt de Consilio. 2. 299.57. Vide ibi.

CONTRA Communitates Status Ecclesiastici, à quibus conceduntur, & quæ requirantur. 2. 299.60.

CONTRA Personas Ecclesiasticas, earumque bona non possunt concedi represalia. 2. 298.44. & num. 65.

DE CONSERVATIONE represalia sunt permixta. 2.296.19.

DE IVRE Divino in foro Conscientiæ represalia sunt permixta. 2. 296.21. & nu. 13; Declara num. 24.

EX CAUSA priuata represalia conceduntur, quando creditor, vel spoliatus, vel alio quouis modo laesus, iniuriatus, & vexatus impetrata à Superioribus potestate, capere sunt res, aut homines eius loci, & territorij. in quo ipsi sunt iniuria laesi, protracta, neglecta, aut denegata iustitia. 2. 297.39. Limita nu. 40.

EX COMMUNIONE politica represalia sunt permixta. 2.296.20.

EXEQVI non possunt contra Agriculores, eorumque animalia, boues, & equas necessarias. 2. 88.18.

Possunt represalia tam contra res mobiles, & immobiles, quam contra homines liberos. 2. 298.41. Vide num. 62.

Ac etiam contra innocentes, & singulos illius Communitatis, & Civitatis, quæ damnationem, vexationem, & iniuriam intulit, & quare. 2. 295.42. & 43.

EXTENDI non possunt represalia ad personas Ecclesiasticas, earumque bona. 2. 298.44.

EXTRA Civitatem Faucibus in territorio non possunt exequi represalia. 2.290.63.

ILLYRICI infestantur navigantes, qui Romanæ ditionis erant. 2.294.8.

INGALLIA represalia vocantur *droits de marque*. 2.295.13.

INNOCENTES tanquam partes Recip. possunt cogi ad satisfactionem damni illati. 1.296.23. Vide ibi.

IN PROVINCIA Romandiola non relaxantur à Thesaurarijs, seu Appaltatoribus contra Communitates abique consensu Eminentissimi Cardinalis Legati. 2.299.60.

NATURALI æquitati represalia non repugnant. 2.296.25.

NAVES, & bona Piratarum, Turcarum, aliorumque hostium Christiani nominis capi possunt, & sunt capientium. 2.208.51.

ODIOSA, & exorbitantes sunt à iure communi, & ideo stricte intelligendæ. 2.295.16.

PIGNORA TOINES appellatur de iure Civilis, & Canonico represalia. 2. 295.12.

Valde differunt inter se. 2.295.14.

PRINCIPES, quibus Pirata, Latrones, aut quicumque similes homicidia, & alia scelera perpetrantes sibi subditi in iustitia ministranda si negligentes fuerint, tunc represalia conceduntur ab alio Principe. 2. 297.36. & 37.

PROHIBITÆ sunt represalia tam de iure Divino, quam Canonico, & Civilis. 2. 295. 15. Contrarium num. 17. & 18. Declara nu. 26.

RELAXARI non possunt contra eum, qui originem trahit ab illa Natione, contra quam iuste possunt relaxari, sed alius domitium contrahit. 2. 296. 23.

ROMANO Imperio collapso, represalia introduxerunt, & quare. 2. 294. 2. Vide num. 4.

SVNT species iusti belli. 2. 296. 15.

SVPER vestibus ioculibus, & alijs mobilibus ad usum mulierum non possunt exequi represalia. 2. 301. 61.

REPRESALIARVM.

CAUSA iusta, & necessaria requiritur ad concessionem

R E P R E S A L I I S.

- graciam* reprefaliarum. 2. 297. 28.
GRACIAM deferentes ad Urbem non poffunt vigore reprefaliarum moleftari. 2. 299. 59. Vide ibi.
INTERPELLATIO cum cominatione facienda eff. Iudici, vel Superiori, qui iuftam præbet reprefaliandi caufam. 2. 297. 30.
 Contrarium de confuetudine feruatur, fed fufficit fimplex requifitio. 2. 297. 31.
INTIMATIO, feu interpellatio per decem, vel quindecim dies præcedere debet relaxationem reprefaliarum. 2. 299. 60.
LEGATI, feu Oratores non poffunt vigore reprefaliarum moleftari. 2. 301. 64.
MAGISTRATVS, & Officiales durante eorum Officio non poffunt vigore reprefaliarum moleftari. 2. 301. 64.
MATERIAM tractantes remiffiue. 2. 301. 73.
MILITES non poffunt vigore reprefaliarum moleftari. 2. 301. 64.
MVLIERES non poffunt vigore reprefaliarum moleftari. 2. 301. 63.
NON fuficiens onera Ciuitatis, & qui alibi moratur non poteft vigore reprefaliarum moleftari. 2. 301. 64.
OFFICIALES Epifcopi non poffunt vigore reprefaliarum moleftari. 2. 301. 66.
PLVRA requiruntur ad validitatem reprefaliarum, de quibus ibi remiffiue. 2. 297. 29.
SOLVENS in vim reprefaliarum repetere poteft à debitori nedum fortem, fed etiam omnia damna. 2. 301. 70. Decl. num. 71.
SOLVITIO facta vigore reprefaliarum non confitit in quali poffeffione exigendi. 2. 301. 72.
VSVS reprefaliarum initium fumpfit à vetuftiffimis Romanorum legibus. 2. 294. 6.
Viginti Romano Imperio ignotus erat. 2. 294. 1.

R E P R E S A L I A S.

- ANTIQVI** reprefalias appellabant *Clarigationes*. 2. 295. 9. Contrarium, num. 10. & 11.
CARDINALIS Camerarius, & Clerici Camere non poffunt etiam pro debitis fcalibus concedere reprefalias, nifi de expreffo mandato Papæ. 2. 299. 60.
CAVSA concedendi reprefalias poteft effe publica, & priuata. 2. 297. 32.
CIVES, qui paffi funt reprefalias pro debito Communitatis releuandi funt ab omni damno vnicuique cum intereffe ab ipfa Communitate, & de Publico. 2. 301. 67.
Vid. ab eo, qui fuit caufa reprefaliæ exigendo etiam quadruplum eius, quod foluit. 2. 301. 68.
 Et fi Communitas non erat in mora foluendi, tunc Thefaurarii, & Exatores tenentur releuare eum, qui paffus effe reprefalias. 2. 301. 69.
INIVSTE, & indebitè obtinens reprefalias tenetur ad refecutionem totius damni, & intereffe parti læsæ. 2. 299. 55.
PASSVS reprefalias pro alio poteft repetere tam folutum, quàm refecutionem damni ab eo, qui illius caufam dedit. 2. 299. 52. Decl. num. 53. Vide num. 54.
POPULO Romano competit iurifdictio concedendi reprefalias. 2. 299. 58.
PRINCEPS folus poteft concedere reprefalias. 2. 296. 17.

- REPRESALIIIS.**
AFFIDATI exempti funt à reprefaliis. 2. 44. 97.
BONA pro reprefaliis capta non funt capientium, fed præui innocentio confignari debent Superiori, qui eas concessit, vt eadem res diligenter culodiri faciat, donec damnum emendetur, vel vendantur, & ex illarum pretio fatisfiat creditoribus, & damnum paffis. 2. 295. 49. Decl. num. 60.
BOVES aratorij, plaustra, & inftrumenta fundi inftituti, aut Agricultores non poffunt pro reprefaliis capi. 2. 300. 63.
CIVES, qui in obligatione fe submiferunt reprefalijs poffunt finguli pro debito Communitatis reprefaliari. 2. 300. 61.
COMMVNITATES Status Ecclefiaftici poffunt sub reprefalijs obligare earum Cives tam pro folutione onerum Cameralium, quàm pro debitis cum priuatis perfonis. 2. 300. 62.
CONCESSIS reprefalijs contra perfonas Ecclefiafticas, earumque bona, fi intra menfem non reuocentur fi concedentes erunt perfonæ fingulares, erunt excommunicatæ, fi Vniuerfitates erunt interdictæ. 2. 295. 46. Limita num. 47.
CONCESSIS reprefalijs contra Subditos alicuius Regis, vel Principis non cenfentur comprehenfi illi, qui in Regno, & Principatu concedentis incolatum, & domicilium contraxerunt, nec onera Regis, & Principis, contra cuius Subditos fuerunt concessæ, fubtinent, licet effent origines eius Subditi. 2. 298. 48.
EXEMPTI quinam funt à reprefalijs remiffiue. 2. 298. 45.
PERSONÆ pro reprefalijs capte tradendæ funt Iudici, feu Superiori, qui mandat in publicam custodiam poni. 2. 295. 50. Decl. num. 51.
ROMANI vbi funt reprefalijs. 2. 294. 7.
VESTES, iocalia, & mobilia ad vfum muliebres non poffunt capi pro reprefalijs. 2. 300. 63.
- R E S I S T E N T I A.**
FACTA Executoribus in aqua executionis effe caufa mixti fori. 1. 646. 9.
R E S I D U A T A.
PRO veritate habetur, & facit de albo nigrum, & de ente non ens, de vero falum, & de debito debitum. 1. 354. 3.
- R E S L I T I G I O S A.**
ALIENARI an poffit. Vide *ALIENATIO*.
R E S O L V T I O N E S.
SAC. Congregationum. Vide *DECLARATIO*.
R E S P U B L I C A.
BONA innocentium pertinent ad Remp. quæ in illis habet altum dominium. 2. 296. 23.
REMP. ad aliam viuendi normam traducere, dimiffis eius inueteratis Inftitutis, nō licet. 2. 43. 92.
RESP. *Penetæ* effe fymbolum prudentiæ, & eius fecreta à Conftiliarijs, & Senatoribus non panduntur. 1. 28. 56.
- R E S T I T V T I O.**
PECVNIAE mutuaræ. Vide *PECVNIA*.
BESTITVTIO IN INTEGRVM.
AD deliberandum, & ad adendum hereditatem petenda effe implorato Iudicis officio, & intra quadriennium. 1. 322. 10.
BENEFICIUM reftitutionis in integrum tranf-

- mutatur ad quosque unque hzredes, & ad hzredes hzredit. 1. 352. 9. Declara vt ibi.
- COMPETIT** aduersus non aditam hzreditatem, concurrente iusta causa. 1. 323. 2.
- CONCEDITVR** recusando sententiam, absque eo quod interloquatur super restitutione in integrum. 1. 194. 21.
- MAIORI** legum impedito conceditur restitutio in integrum aduersus lapsum temporis. 1. 72. 20.
- R E T R A C T V S.**
- COACTIVVS** vt competat pro constructione, vel ampliatione Ecclesię, seu Monasterij, quę requirantur. 2. 98. 21. & num. 22. cum seqq.
- Sicut*, seu domus pro constructione, seu ampliatione Ecclesię, vel Monasterij competit, non obstantia via vicinali intermedia, secus si sit publica. 2. 98. 22.
- COACTVS** vendere rem suam occasione retractus non potest cogi ad premium inuehendum, nec ad canendum de euictione rei venditę. 2. 99. 29.
- CONSORS** pręfertur Vicino in retractu. 2. 199. 48.
- CONSORTI** competit retractus ex dispositione Statuti Fauentię; secus de iure communi. 2. 18. & 36.
- CONTIGVITAS** prędij retrahentis cum retrahendo requiritur ad effectum retractus. 2. 195. 5.
- DENVNCIATIO**, seu requisitio rei vendendę faciendā Vicino per Statutum demandata non suppletur per scientiam aliunde habitam ab ipso Vicino. 2. 194. 35.
- Domus*, vel per edictum rei vendendę, quando Vicino fieri possit. 2. 197. 30.
- Rei vendendę* per Vicinum faciendā est personaliter Coniunctio ad citium retractus, & quare. 2. 197. 29. Vide num. 30.
- Rei vendendę* per Vicinum continere debet certam, & plenam scientiam tam contractus perfecti, quam pretij, nec sufficit scientia venditionis in genere. 2. 198. 33.
- Quid tu napeat relationem ad acta, seu instrumentum. 2. 198. 34.
- EMPHYTEVTA** competit. 2. 195. 1.
- DEPONERE** debet pretium retrahere volens non obstante pendencia controuersię super retractu. 2. 198. 41.
- ERRORE** probabilis allegatus a iustico, muliere, minore, & sumibus iustagatur ad euitandam psonam, non autem ad citium consequendi retractum. 2. 198. 40.
- EX DISPOSITIONE** Statuti Fauentia pręter quantitatem saltem duodecim tornaturarum, requiritur in prędio retrahente contiguitas. 2. 195. 5.
- FIERI** debet cum eo minori incommodo Vicini, quo fieri possit. 2. 195. 7.
- LOCALITATIS** ad longum tempus competit. 2. 195. 2.
- NEMO** cogitur inuitus ad vendendum. 2. 97. 18. Limita num. 15. Sublim. num. 16. Vide eodem num. 18. & seqq.
- Cogitur* vendere rem suam ex causa publicę utilitatis, habita fide de pretio. 2. 99. 27. Limita num. 28.
- OBLATIO** pręcedere debet depositum per trahere volentem faciendum, etiam si Statutum de ea non faciat mentionem. 2. 198. 42.
- PRÆCEDERE** debet depositum. 2. 198. 42.
- PERMUTATIO** facta ad euitandum retractum, in solo casu venditionis concessum permixtum valet. 2. 196. 15.
- Retradu* competente Vicino, vel consorti ex dispositione Statuti in casu alienationis non habet locum in casu permutationis. 2. 197. 26. Decl. num. 27.
- PRÆFERENDVS** est qui pręuenit in retractu. 2. 199. 47.
- PRÆLATIVVS** competit ex dispositione Statuti *Friskil* 1. cap. 10. 2. 197. 18.
- Competit* consorti in venditione Castri infiducialis. 2. 197. 19. Vide num. 21. & seqq.
- Maximę quando agitur de venditione iudiciali. 2. 197. 20.
- REI** sub directo dominio Ecclesię existentis non competit vigore Statuti laicalis. 2. 195. 4.
- RETRAHERE** VOLENS partem tenetur emere totum prędium. 2. 195. 8. & num. 16. Ampl. num. 9. 10. & 11. Limita num. 12. & 17.
- Rem* a Vicino, vel consorte tenetur pręstare cautionem indebitatatis emptori pro parte pretij promissi. 2. 199. 43.
- Rem* a Vicino, vel consorte an teneatur rescire emptori quidquid pro rei consecutione expendit siue in causam pretij, siue ex alia causa, nempe Proxenetę, gabelle, laudemij, mercedis Notarij &c. 2. 199. 44.
- Tenetur* emere totam rem, nec potest cogi ad venditionem partis. 2. 99. 30. Contrarium num. 31.
- Tenetur* subire omnes conditiones, cum quibus celebratus fuit contractus. 2. 198. 39.
- VICINVS** ille pręferri debet in retractu, qui Vicino super pręlatione magis coheret, quando lis venit inter duos. 2. 199. 45.
- Cogi* potest ad vendendum situm, seu domum, pro constructione, & ampliatione Ecclesię, & Monasterij. 2. 97. 15. Contrarium num. 17. Limita vt num. 16. remissis, & num. 20. ac 25. Vide num. 18. cum seqq. Quę requirantur num. 21. cum seqq.
- Et consors* ille pręferatur, qui maiorem quantitatem rei habet illi habenti minorem. 2. 199. 46.
- Et consors* retrahere, seu pręferri volentes in venditione, tenentur deponere pretium integrum solum. 2. 198. 37. Ampl. num. 40.
- Et si* in minimo deficiat, non suffragatur. 2. 198. 38.
- Amplia* procedere etiam in summa confessata; quando cessat suspicio fraudis. 2. 198. 39.
- Int* quæstionem Vicino competenti pręlationem per venditionem rei factam tertia non expirat etiā contrahentes postea a contractu recesserint. 2. 198. 32.
- Statutum* disponens Vicinam vendere volentem rem immobilem requirere debere Vicinum, valet. 2. 197. 28.
- VIA** vicinalis non excludit contiguitatem ad effectum retractus, secus publica. 2. 195. 6.
- Vinea* diuisa de mandato Principis ob viam nouiter directam non desinit esse vnum corpus. 2. 196. 14.

VIRIDARIÆ non competit Prædium pro Olcibus locato. t. 691. 8.

VNA pars an censeatur membrum alterius partis prædij præcipue attenditur accessitas, vel destinatio Patris Famil. quæ fieri potest etiam in ipso actu ad excludendum retractu. 2. 196. 13. *Destinatio* Patris familias immutat naturam rei, & potest fieri. 2. 196. 13.

R E V E N D I T O R E S.

Vide *TRICOLI*.

R E V E R E N T I A.

EST inter maiorem, & minorem. t. 46. 10.

R E V E R S V S.

A'CAPTIVITATE ad pristinam Dignitatem reponendus est amoto quolibet alio interim. electio. 1. 86. 22.

R E V I S O R E S.

COMPVTORVM Communitaris eliguntur. t. 92. 33.

R E V S.

Vide *DELINQVENS*.

R H E D A.

ACTIO iniuriarum competit, quando vna Rheda, seu currus non vult cedere locum, vel retrocedere in concursu alterius, cui præcedentia debeatur. 1. 704. 18.

PRÆCEDERE debet, in qua concurrat maior dignitas, & præbeminentia personæ, quo casu alius retrocedere debet. t. 704. 11.

Idem si vnus sit oneratus, vel maius onus vehat. 1. 704. 12.

Idem si vnus vehat homines, & alter res. 1. 704. 13. STABVLVM vulgo *Rimessa* remoueri debet, si ex intromissione, & exitu currus, seu rhedæ domui vicinæ damnum inferatur. t. 705. 28.

VIDUÆ debetur Rheda, qua vocabatur viuicare Vito. 2. 322. 22.

R H E D A R V M.

CONTROVERSIA circa præcedentiam, & retrocessionem Rhedarum in loco augusti gignere solet iniurias, percussiones, & vulnera inter contententes. 1. 704. 17.

GVBERNATOR Vrbsis occurrentibus controversijs circa præcedentiam, & retrocessionem Rhedarum quomodo se gerat. 1. 704. 20.

IGNOBILIBVS, & sordidis personis vsus Rhedarum est denegandus. t. 705. 24.

ROMANI prohibuerunt vsum Rhedarum nobilibus, & castis Matronis, unde illæ denegauerunt coitum Viris, donec vsque prohibitio fuit reuocata. 1. 705. 26. & 27.

VSVS, quæ damna, & mala pariat in Republica, remissuè. t. 705. 25.

Rhedarum, & vehiculorum vsus est antiquissimus, & inuentus pro commoditate Regum, & personarum nobilitate, vel dignitate consueuarum. t. 705. 21.

R H E D Æ.

CONDVCTIIVÆ vulgo *à vettura* cedere debent locum Rhedis priuatorum dominorum. 1. 704. 15.

MANVM dextram Rhedæ inter se obuiantes in via duarum Rhedarum capaci, quando tenere debeant, remissuè. t. 704. 16.

R H E D I S.

CARECTÆ, & Carectoni cedere debent locum quadrigis, & Rhedis. 1. 704. 14.

COLLECTA super Rhedis ignobilium personarum est imponenda, non super illis Nobilibus. t. 705. 23.

R H E D A R I V S.

Vide *AFRICA*.

R O M A N I.

INGERENDA Reipublicæ cura fuerunt discretissimi, & solertissimi. t. 589. 19.

R V B I A T E L L A.

FRVMENTVM, aliæque bladæ in Vrbe non possunt mensurari nisi cum mensura nuncupata *Rabbiatella* Appaltatoris. 2. 273. 29.

IN VRBE locatur. 2. 271. 9.

R V B I A T E L L Æ.

APPALTATOR habet priuatam mensurandi, & fuit subrogatus in omnibus, & per omnia Baiulis, qui iam ad mensurandum conducebantur. 2. 273. 31.

In Vrbe non potest cogere ad mensurationem, frumenti, & bladarum, quæ extra Vrbem mensurata introducantur, & sic eo minus ad solutionem mercedis. 2. 273. 34.

APPALTVS in Vrbe quomodo fuerit erectus, & quibus clausulis. 2. 272. 31.

R V B R V M.

CONTINET petas septem. 2. 114. 21.

EST mensura, qua mensurantur Tenutz, prata, & aliæ terræ agri Romani. 2. 114. 21.

R V S T I C I.

DICTI sunt à Rustibus, quæ excolunt. 1. 131. 45.

VIVERE olim solebant secundum quandam simplicitatem, & naturalem puritatem. 2. 75. 61.

Cætera Vide *COLONY*.

S

S A C R A S C R I P T V R A.

PRÆCEPTA Sacræ Scripturæ alia sunt iudicialia, alia ceremonialia, & alia moralia, quæ autem sint obligatoria. 2. 23. 34. Vide ibi.

Cætera Vide *IPS DIVINVM*.

S A C R I L E G I V M.

COMMISSVM ob copulam cum Moniali habitam innotuit conuenit remanere publicè impunitum, & quare, & quid agendum. t. 528. 145.

S A L A R I A.

ANTIQVIVS constituta, sæpè reddunt iniusta, & quare. t. 163. 6.

CONSTITVERE est de reuerentiâ Principi. 1. 40. 50.

PRINCIPES salaria reformantes, reprehendendi sunt, & imitari non debent. 1. 163. 8.

S A L A R I I.

APPELLATIONE venit etiam caro, panis, sal, acetum, oleum, vinum &c. 1. 31. 8.

DAMNA, & incommoda populorum eueniunt ex incongrua constitutione salariorum Officialium. 1. 162. 4.

OFFICIALES in caſſatione eorum mercedis, & ſalarij ſeruare tenentur taxam in loco præſcriptam. 1. 495. 1.

SALARIVM.

COMMISSARIORVM. Vide **COMMISSARI**, **INſUFFICIENS**, & incongruum tractu temporis redditum ſuppleri debet à Principe. 1. 51. 67. Decl. num. 68.

Iſtvm vt dicatur, requiritur, quod æquiparetur oneribus, & laboribus. 1. 163. 7.

OFFICIALES exigentes mercedem, & ſalarium vltra taxam præſcriptam futurum committunt, & ad reſtitutionem tenentur. 1. 495. 1.

QUALITAS laboris Officialis, ac valor rerum, quæ ad victum veſtigium, & qualitatem, auſtium Officij regulantur, attendenda eſt in conſtituendo ei iuſtum ſalarium. 1. 162. 3. & num. 5.

SECRETARI Ciuitatis **Fauentis** eſt annuorum ſecutorum ſexaginta trium. 2. 31. 13. Cætera Vide **DOMINVS** verſ. *Famulus*.

SALIS.

CORPORIBVS nil vtilius ſale, & ſole. 1. 162. 7. **DATIVM** ius exigendi competit Ciuitati **Fauentis**. 1. 161. 5.

ÆTERNITATIS, & amicitie ſymbolum eſt Sal. 1. 162. 9.

EXCELLENTIA Salis probatur. 1. 162. 8. **INTRODVCTIONE** Salis prohibita, non cenſetur prohibita introductio Salimoræ. 1. 161. 6.

MATERIA Salis, & Salinatum remiſſiue. 1. 162. 6.

SALTATIONES.

Vide **CHOREÆ**. **COMEDIÆ**.

SALTE.

Vide **LOCATIO** verſ. *Rerum Communis*.

SALTVARII.

A'PARTICVLARIBVS præpoſiti cuſtodie gratia proprijs predijs tanquam instrumentum fundi conſiderantur. 2. 7. 4.

CONSVETVDO deputandi à Communitate Saltuarios, ſeu Cuſtodes eſt ſeruanda. 2. 7. 6.

CVSTODES Agrorum apponere quinam poſſunt. 2. 7. 4.

DVPLICIS ſunt ſpeciei, nam alij non ſolum cuſtodiant Agros, & bona ne damnificentur, verum etiam pignorant, & capiunt animalia pro penis damni dati, ac faciunt alios actus iuridictionales; alij vero ſimpliciter cuſtodiant. 2. 6. 3.

ECCLESIASTICI an teneantur contribuere ſolutioni ſalarij Saltuariorum, ſeu Cuſtodum, 2. 7. 9.

ELECTIO ſpectat ad Communitatem. 2. 7. 5. **VRARE** debent de cuſtodia bona fide, & ſollicitudine faciendi, & de accuſando, ſeu notificando quolibet perſonam, & animal damnificans. 2. 6. 2.

PRÆPOſITI cuſtodie Agrorum Menſæ Episcopalis gaudent ſori Priuilegio. 2. 7. 4.

SVNT Cuſtodes Agrorum, quibus data eſt etiam facultas includendi pecudes in fundis inuentas, 2. 6. 1.

Cætera Vide **DAMNVM** verſ. *Animalia*.

SALTVARIIS.

A'PVBLICO deputatus plena fides eſt adhibenda quando medio iuramento deponunt aliquem in noxa comprehendiſſe, ſi animalia damnum dantia inueniſſe. 2. 7. 10. Vide ibi Decl. nu. 11. **SALTARIVM** Saltuarij, ſeu Cuſtodis debetur, & quidem à Communitate. 2. 7. 7. Maxime quando Communitas habet paſcuam, ſeu ius paſcendi in toto Territorio. 2. 7. 8.

SALVIANVM.

SALVIANVM, ſeu vtilis hypothecaria competit contra debitorem debitoris, non ſecus ac contra ipſum principalem debitorem. 2. 329. 10.

SALVTATIO.

DE SALVTATIONE remiſſiue. 1. 47. 22. **EX** ſalutatione fit reuerentia, & ſubieccio. 1. 46. 16.

HONOR in ſalutatione debet eſſe reciprocus. 1. 47. 21.

Conſiſtit in pluribus, & præſertim in ſalutatione. 1. 46. 15.

IN ſternutatione faciendi eſt, & quare. 1. 46. 17. **MAGISTRATVS**, ſeu Iudices, & Gubernatores ſalutari debent. 1. 46. 17.

Cætera Vide **MAGISTRATVS** verſ. *Non ſalutari*.

SVPERIORES reſalutare tenentur. 1. 47. 21. **SVPERIORI** licet bierum à capite eum non ſalutantis eſſepere, illudque in terram proijcere, & concuſcare. 1. 46. 19. Vide ibidem.

SANGVIS.

CIRCVLATIO ſanguinis probatur. 1. 508. 84. **CIRCVLATIONE** ſanguinis omnes corporis partes ſuuntur. 1. 598. 84.

SAPIENTES.

VTILORES ſunt Reip. quam imperiti. 2. 225. 11.

SCALA.

IN via publica poni non poſſe. 2. 136. 11.

SCHOLA.

ACCIPITVR etiam pro Conſraternitate, ac etiam pro Vniuerſitate alicuius Artis, nec non pro Corpore, ſeu Congregatione militum. 1. 164. 1. & 2.

EST locus, in quo litteris opera datur. 1. 164. 1. **SCHOLÆ.**

CHRISTIANAM Religionem abolere volentes à Scholis, & diſciplinis luuentutem arcerunt. 2. 221. 9.

CVRA Scholarum & inſtitutio præcipue habita fuit in omnibus rebus publicis bene ordinatis ibi recensitis. 2. 222. 18.

FILII magis proficiuntur in Scholis, quam Domi. 2. 222. 17.

IVLIANVS Apoſtata vetuit, ne Chriſtianorum filij ad publicas Scholas accederent. 2. 221. 9.

MILITARES olim erant vndecim, nempe duæ intermes, & reliquæ armatæ militiæ. 1. 164. 2.

PRO puellis erectæ ſunt in Vrbe à ſci. mem. **ALEXANDRO VII.** & **INNOCENTIO XI.** 2. 223. 22. Vide ibi.

Erigenda ſunt cum publico ſtipendio. 2. 223. 21. **PVBLICÆ** Grammaticæ, Rethoricæ, Arithmeticæ, & **Muſicæ** ſunt in Ciuitate Fauentis. 2. 223. 375.

SVNT Reip. lumina, & ornamenta, ac Religionis, & virtutis nutrices. 2. 229. 14. 17. & 18.

Cætera Vide *MAGISTER* vers. *Scbola*.

S C I E N T I A.

PRÆSUMPTA sufficit, quando agitur de iure quærendo. 1. 198. 31.

PROBATVR præsumptionibus, & coniecturis. 1. 349. 27.

SPECIFICA, & individualis requiritur in Pontifice, quando agitur de tollendo iure Tertio quæsito. 1. 296. 43.

SUFFICIT pro acceptione, quando versatur in actu, seu contractu lucratio. 1. 349. 27.

S C I E N T I A.

COMMUNICATIO scientiarum damnatur tanquam Reip. perniciosa. 2. 221. 6. Contrarium num. 8. Declara num. 12.

EFFECTVS scientiarum adducuntur. 2. 221. 10. IN Imperio Orthomano sunt damnata. 2. 221. 7.

NECESSARIÆ sunt ad repellendas ignorantie tenebras. 2. 221. 10.

S C O M M I S S A.

SCOMMISSARYM, & sponsonum materiam tradentes, remissuè. 1. 635. 54.

S C O P E L I S M V M.

SCOPELISMVM quid sit. 2. 80. 1.

SCOPELISMVS pena quæ sit. 2. 80. 1.

S C O R T V M.

QVÆ dicatur remissuè. 1. 668. 2.

Cætera Vide *MERETRICES* &c.

S C R I B A.

CLARISSIMI appellantur. 1. 31. 16.

REIP. Venetæ ex ordine Nobilitatis sumuntur. 1. 31. 15.

S C R I P T V R A.

INSTRUMENTI appellatio an, & quando veniat Scriptura privata. Vide *INSTRUMENTI*.

PUBLICA dicitur non solum ea, quæ manu Notarii publici, vel per Iudicem cum Testium præsentia confecta est, & in publicam formam redacta, sed etiam sex alijs modis, de quibus remissuè. 1. 192. 6.

S C R I P T V R A S A C R A.

Vide *SACRA SCRIPTURA. IPSA DIVINUM. S C R I P T V R A.*

ALIÆ sunt publicæ, aliæ authenticæ, aliæ privæ. 1. 192. 4.

Sunt publicæ, seu authenticæ, & aliæ privæ. 1. 192. 5.

ARCHIVIATIO Vide *ARCHIVIATIO*.

COMMUNES apud quem ex heredibus conservari debeant remissuè. 2. 318. 23.

CUSTODIA SCRIPTVRARVM antiquis etiâ Barbaris cordi fuit. 1. 170. 6.

Publicarum neglecta, oriri possunt damna irreparabilia. 1. 169. 2.

DEPOSITIONES Testium in actis redactæ veniunt appellatione authenticæ scripturæ. 1. 192. 8.

Ex custodia scripturarum publicarum retrahitur maxima utilitas. 1. 169. 1.

OBLIGATIO Opens aña venit appellatione publicæ Scripturæ. 1. 192. 7.

PRIVATÆ tres sunt species. 1. 192. 3.

PUBLICÆ sunt, quæ sunt manu publicæ. 1. 192. 2.

REGISTRATIO Scripturarum productionum, vel saltem citationum, & actorum in libro particulari, est utilissima, & quare. 1. 410. 6.

SOLEMNES sunt, quæ trino Teste sunt munitæ. 1. 192. 3.

SVNT in triplici differentia, nempe publicæ, solemnes, & privæ. 1. 192. 1.

S E C R E T A.

TACTVRNITAS est unicum remedium ne secreta pandantur, alioquin secreta ad instar vndæ Maris, quæ semper crescit, paulatim proliferant. 1. 28. 57.

S E C R E T A R I V S.

SECRETARIJ Civitatis Faentia electio, & officium. 1. 31. 13.

SALARIVM Secretarij Civitatis Faentia. Vide *SALARIVM* vers. *Secretarij*.

Cætera Vide *CANCELLARIJ*.

S E D I L E S.

SEDILES sex Neapolis differentias inter Nobiles component, & quæ sit eorum auctoritas. 1. 16. 13.

S E D I T I O N E S.

SEDITIONES, latrocinia, lites, cætera quæ mala non contingerent, si omnes essent amici. 1. 467. 2.

S E D I T I O S I.

SEDITIOSI, & facinorosi rigorose puniendi sunt. 2. 193. 6.

S E N A T O R.

PATER, & filius, vel duo fratres Senatoria digantur in eodem consensu orari non possunt in Galliis. 1. 18. 43.

VRBIS advena esse debet. 1. 48. 38.

S E N E C T V S.

VENERABILIS semper fuit. 1. 412. 13.

S E N T E N T I A.

CONTRA casum legis est nulla. 2. 275. 16.

CONTRA dispositionem Statuti lata iniqua est. 1. 345. 19.

FERENDA est in ipsum Reum. 1. 448. 40.

IN IUDICATVM transacta, facit de albo nigrum, & pro veritate habetur. 2. 174. 27.

LATA termino præfixo pendente, est nulla. 1. 210. 4.

TEMPORE Feriarum. Vide *FERIÆ* vers. *Scientia*.

S E P I S.

RVMPERE quis non potest septem Vicini. 2. 20. 3.

Limita occasione evacuationis, & exonerationis corporis, seu secessus causa transiri potest per fundum Vicini, quamvis pretiosissimis frugibus satum vna cum equo occasione evacuationis, quam in via publica non sine verecundia id facere ei non licet. 2. 20. 4.

S E P V L T V R A.

CADAVERA olim sepeliebantur extra Urbem, & quare. 2. 96. 7.

CADAVERIS debitoris non potest impediri procre.

credito, alias *creditor* puniunt. 1. 379. 3. *Ampl. v. ibi*.

CADAVERV olim *permissa* fuit in *atrio*, aut in *portico*, aut in *exedris* Ecclesiarum. 2. 96. 10.

COEMETERIV est locus destinatus pro sepultura *cadaverum*. 2. 96. 9.

IN Ecclesia *enulibet* licet habere sepulturam, & quate. 2. 97. 13.

Sepeliri olim non poterant *cadavera*, & quare; *secus* hodie. 2. 96. 11.

POSTEA *permissum* fuit dignissimis, & *præstantissimis* *visis* tantum. 2. 97. 12.

POENA aureorum *quadraginta* *imposita* olim erat *sepelientibus* *cadavera* in *Urbe*. 2. 96. 8.

SEQUESTRARIIVS.

NEGANS quidquam habere in *manibus* tenetur ad *instantiam* *creditoris* *sequestrantis* *negationem* facere cum *iuramento*. 1. 382. 37.

SONAT *idem*, ac *Oeconomus*, seu *Depositararius* *iudicialis*. 1. 368. 28.

SEQUESTRV.

AD evitanda *scandala*, *rixas*, & *contentiones* *imminentes*, dum *Partes* *contententes* de *possessione* sunt in *armorum* *proxinitu*, conceditur. 1. 380. 9. *Deci. num. ro. & 11.*

APPONITVR *sequestum* *penes*, *Conduktorum*, quando *bona* fuerunt *locata*. 1. 369. 36.

CADAVÉR *Viuarij* *sequestrari* potest, *cique* *denegari* à *Iudice* *Ecclesiastico* *sepultura* *Ecclesiastica*, donec *visque* *per heredem* *cauctor* de *restituendis* *visuris*. 1. 380. 4.

CADAVÉRIS *debitoris* pro *debito* ad *instantiam* *creditoris* *prohibito* est, & si fiat *que pena* *imposita* sit. 1. 379. 3.

CAVTIO est *medicina* *sequestris*. 1. 382. 25. *Limita* in *septem* *calibus*, de *quibus* *num. 26.*

CITATIO *partis* *requiritur* in *concessione* *sequestris*. 1. 381. 20. *Limita* *num. 21. 22. & 23.*

COLONVS si *fundum* *deserere* velit, *interim* *sequestris* sunt *sequestrandi*. 1. 381. 12.

CONCEDITVR, quando *concurrit* *timor* *dilapidationis*, vel *difficilis* *recuperationis*. 1. 380. 5.

CREDITVM debet esse *liquidum*, *vt* *sequestum* concedatur, *alioquin* debet *reuocari* *tamquam* de *facto* *factum*. 1. 380. 18. & 19.

Debet probari *mediante* *Instrumento*, vel *apocrypha* *legitima*, vel *libris* *fide* *dignis*, vel *qualibet* *alia* *extrajudiciali* *probatione*, vel *saltem* *dato* *sufficiens* *fumo* *arbitrio* *Iudicis* *ad hoc*, *vt* in *Curijs* *Fauentis* *concedi* *possit* *sequestum*, vel *arrestum*. 1. 381. 19.

DILAPIDATIONIS *timore* quando *apponatur* *sequestum*. Vide *DILAPIDATIO*.

EST *species* *executionis*. 1. 379. 1.

FIDEIYSSIONIS *remedio* *reuocatur* *sequestum*. 1. 382. 25. *Limita* in *septem* *calibus*, de *quibus* *num. 26.*

IN *beneficialibus* *sequestum* *conceditur* *tamquam*, quam *post* *Sententiam*. 1. 382. 24. *Amplia*, & *Declara* *vt ibi*.

POSSESSIO *arrestata* est *sequestranda*. 1. 381. 15.

PRO ASSECVRATIONE *IUDICII* *conceditur*, quando *debitor* est *suspectus* de *fuga*, & *dilapidatione* *docto* de *credito*, & *iurato* de *rebu* *suspicionis* *fuga*, & *dilapidationis*. 1. 380. 8.

Fieri *potest* *etiam* *die* *feriata* in *honorem* *Dei* *docto* de *credito*, & *iurato* de *rebu* *suspicionis* *fuga*, & *dilapidationis*. 1. 380. 8.

PROHIBITVM est, *tam* in *principio* *iudicii*, quam *pendente* *lite*. 1. 379. 2. *Limita* *num. 3. 8. 9. 12. 14. 15. & 16.*

SVPER *locis* *montium* *conceditur* *quando* *agitur* *cum* *Forense*. 1. 380. 7.

VENDITOR *agenti* pro *pretio* *rei* *vendite* *non* *solito* *datur* *sequestum* *super* *re* *vendita*, donec *pretium* *solutum*. 1. 381. 14.

VIRO *vergente* *ad* *inopiam*, vel *incipiente* *male* *vt* *subsistantia* *sua* *conceditur* *sequestum*. 1. 381. 13.

S E R I C V M.

ARS *serica* in *varijs* *Regionibus*, & *Ciuitatibus* *cum* *magna* *utilitate* *exercetur*. 2. 24. 36.

NON potest *confici* *abique* *solij* *mororum*. 2. 24. 35.

VERMICVLORVM *conficiuntur* *Sericum*, *natura* & *c. remissiuè*. 2. 24. 36.

S E R V I T V S.

ITINERIS, seu *transitus*. Vide *ITER*.

VIA *quarenus* est *ius* *eundi* *dicitur* *seruitus*. 2. 127. 36.

S E R V V S.

CAPTIVVS *apud* *Turcas*, qui *subditus* est *Principis* *Christiani* *pacem*, & *conferederationem* *habentis* *cum* *Turca*, an *possit* *compensationem* *damnorum* à *quocumque* *subdito* *Principis* *infidelis* *occulte* *accipere*, quamvis *ab* *isto* *nullum* *passus* *sit* *damnum*. 2. 296. 22.

Cætera. Vide *FAMILYS*.

S I G N V M.

SVÆ *professionis* *quilibet* *deserere* *debet*. 1. 672. 41.

SYLVESTER *Aldobrandinus*. Vide *DOCTORES* *in specie* *vecl. Sylvester*.

S I T I S.

EST *appetitus* *humidi*, & *frigidi*. 1. 697. 12.

S O C I V S.

CONTRIBVERE non tenetur pro *expensis* *resectionis*, seu *reparationis* *non* *necessariæ* *rei* *communis*. 2. 282. 11.

EXPENSÆ *voluptuariæ* *factæ* in *edificando* *super* *re* *communem* à *socio* *non* *reperuntur*, *secus* *si* *necessariæ*. 2. 282. 10.

REFICERE *rem* *communem* *recusans*, *privari* *potest* *commodo* *eiusdem* *rei*, aut *agere* *contra* *eum* pro *expensis*, & *interesse*. 2. 281. 12.

REPARATIONI *rei* *communis* *reparatione* *indigentis* *recusans* *contribuere* *partem* *impensæ*, *alter* *locus*, *cuius* *expensis* *facta* *sunt* *reparatio*, non *solum* *potest* *repetere* *impensam* *pro* *rata* *vnâ* *cum* *interesse* à *consociis* *acquirere* *etiam* *dominium* *partis* *eiusdem* *Socij*, nisi *inter* *quatuor* *mensēs* *satisfecerit*. 2. 282. 13.

S O C I E T A S.

MORTIS *Fauentis* *subministrat* *alimenta* *pauperibus* *carceratis*. 1. 429. 5.

S. GREGORI *vulgo* *nuncupatur* *de* *poteri* *vergonesi* in *Ciuitate* *Fauentis* *erectio* *instituta*, & *administratio*. 2. 171. 11.

S O D O M I Æ.

COMITTENS crimē sodomiz apollat ab humana natura. 1. 529. 147.

CLERICVS conuictus, vel condemnatus de crimine Sodomiz non potest ad compositionem admitti. 1. 530. 164.

CRIMEN sceleris coitu cum propria Matre iudicatur. 1. 530. 154.

Sodomia crimen execrandum censetur, & quare. 1. 529. 150.

DEFS Sodomiz crimen fortidum vsq̃ in Cœlum clamat, & sui vindictam exposcit. 1. 529. 151.

DIABOLVS fugit, dum committitur crimen Sodomiz. 1. 529. 153.

EXOLETO verare an sit remedium opportunū pro extirpando Vitio Sodomiz. 1. 530. 168.

MATERIAM transientes remissinē. 1. 530. 165.

NOMEN, & origo vnde sumpta. 1. 529. 148.

PESTILENTIÆ, Bella, Terræmotus inundationes, Tempestates &c. inducuntur ex crimine Sodomiz. 1. 529. 152.

S O D O M I T Æ.

CLERICVS Sodomiz qua poena puniatur. Et quid requiratur. 1. 530. 162. & 163.

CONCIONATORES, & Confessarij quid facere debeant pro eradikando vitio Sodomiz. 1. 530. 167.

CONFISCATIO bonorum Sodomiz non intrat. 1. 530. 161.

CONTRA Sodomiz procedi potest non solum per accusationem, & inquisitionem, sed etiam ad simplicem, & secretam denunciationem. 1. 529. 155.

IGNE Cœlesti, & sulphure absumpti fuerunt Sodomiz, & Domus eos subuerſi fecit. 1. 529. 149.

INTERIERVNT in actū *Natiuitatis IESU CHRISTI*. 1. 529. 157.

POENA mortis puniuntur Sodomiz, & postea comburuntur, ac eorum bona confiscantur. 1. 529. 159. 150. & 160.

PUNIENDI sunt severissimē. 1. 530. 166.

VIRGILIJS inter Sodomiz connumeratus. 1. 530. 157.

Contrarium ibidem. 1. 530. 158.

S O L L I C I T A T O R.

SOLLICITATORIS officium exercere volens in Curia prius examinandus, & approbandus est. 1. 106. 8.

S O L I T V M.

INTELLIGITVR de folio luris, non facti, maxime quando agitur de præiudicio Tertij. 1. 495. 12.

S O L V T I O.

ALIVD pro alio inuito creditor solui non potest. 1. 263. 51.

S O R S.

CADERE solet porius in fatuos, quàm prudentes. 1. 25. 39.

DIVINO Numini tribuitur. 1. 611. 18.

IN Iudicijs decisio per sortem fieri potest. 1. 25.

MATERIA Iudicij sortis. 1. 26. 45.

Cætera. Vide *ELECTIO* vcl, *Per sortem*.

S P E C I A L E.

FORTIVS est, quàm generale. 1. 176. 52.

S P E C I A L I T A S.

DEROGAT generalitati. 1. 176. 13.

S P E C I A L I T E R.

DEROGATVM plus operatur, quàm quod in genere prædicatur. 1. 176. 53.

QVOD specialitèr denominatur, videtur esse diuissum à genere, nec ideo venit sub nomine generali. 1. 176. 52.

S P E L V N C Æ.

ACCOMODATÆ olim fuerunt ad tutam Corporis humani, & ad euitandas acris iniurias, & elementorum intemperiem. 1. 176. 11.

S P I C Æ.

COLLIGERE Spicas licet post merentium terga, abique eo quod agi valeat ad refectionem damni. 1. 23. 27.

POST refectionem frumenti in agro remanentes reliqui debent pauperibus, & peregrinis. 1. 23. 32. Vide num. 33.

CONTRARIUM. 1. 14.

RECOLLECTIO Spicarum in agro recollectarum non potest prohiberi. 1. 23. 31. Lim. n. 44.

S P O L I V M.

ACTIO pro Spolio sine vi sequuto intrat adio criminalis. 1. 62. 11. Limita, vt ibi.

CVM armis vt dicatur factum, sufficit, quod Spoliator venerit cum illis, licet eis vsus non sit. 1. 63. 12.

Cætera Vide *CLERICVS*.

S P O L I V M ECCLESIASTICVM.

FAVORE Reuerende Camera intrat, quando dispositum fuit favore illegitimarum. 1. 512. 25. Limita num. 58.

OB illicitam negotiationem non habet locum contra Ciues, Incolas, & Curiales Vrbs Clericos, & in Ordinibus Sacris etiam Presbyteratus constitutos, quoad loca Montium, & alia bona, tam in Vrbe, quàm intra spaciū decem miliariorum. 1. 194. 30.

Cætera Vide *COMMISSARIJ*.

S P O R T V L Æ.

DEBENTVR Indici, etiam si Sententiam non tulerit, vel quia partes ad transactionem deueniant, vel quia pars liti renunciauerit, postquam in causa laborauit. 1. 64. 21.

Secundum valorem possessionis, quando res petitur ratione folius possessionis. 1. 63. 23.

GVBERNATORES, alique Iudices retinere debent librum Sportularum nuncupatum in quo propinæ, seu sportulæ, aliaque emolumenta adnotentur. 1. 66. 34.

IVDEX alterans taxam sportularum furtum facere videtur, & ad restitutionem tenetur. 1. 66. 30.

Ordinarius sportulas exigere non valet sub prætextu, quod causa ei fuerit commissa. 1. 63. 5.

Limita num. 6.

IVDICI Commissario propina debetur. 1. 64. 20.

Debentur, quoties à Principe, vel à Publico non sunt constitutum salarium, secus è conuerso. 1. 63. 3. & 4.

IVDICI delegato sportulæ debentur. 1. 63. 12.

IVDICI Ordinario Ecclesiastico sportulæ non debentur. 1. 63. 8. Decl. num. 9. Vide num. 10.

Ordin.

Ordinario sportulæ non debentur. 1. 63. 4. & 7.
Limita num. 15. Ampl. 1. 63. 5. Vide num. 6.
MODERATÆ licite recipi possunt à ludicibus;
 secus si immoderate ex eorumdem ludicum
 auaritia. 1. 63. 2.

PAUPER tenetur soluere ludici sportulas solum
 postquam illas recuperauerit ab Aduersario in
 illis condemnato. 1. 63. 24.

Constitutio MAGALOTTA prohibet Indicibus
 exigere sportulas à pauperibus. 1. 65. 23.

In causa pauperis, vt à Indice percipiantur praxis.
 1. 65. 24.

In causis pauperum non debentur. 1. 64. 22. &
 23. Vide num. 24.

Pecunia mortaliter ludex, qui à paupere sportulas
 percipit. 1. 65. 23.

ORIGO sportularum vnde sumpta sit. 1. 62. 1.
 & 2.

PLURES Indici debentur, quando instituta est
 actio contra diuersas personas, & pro diuersis
 bonis, & causis dirigitur. 1. 64. 14. Limita in
 Verbe num. 15.

SALARII publici loco succedunt. 1. 63. 3.

TAXA SPORTULARVM ludicis non est alte-
 randa. 1. 66. 29.

Loci dominantis, an verò loci vicini sit atten-
 denda, remissiuè. 1. 66. 30.

TAXANDÆ sunt secundum valorem rei peti-
 tæ, non autem secundum valorem eius, quod
 continetur in Sententia. 1. 63. 13.

STALIOI.

VNDECIM mille, & biscentum constituunt ru-
 brum terræ. 1. 114. 23.

STANGA.

ERAT virga, quæ per Dohanerium retinebatur
 in quibusdam locis, & vijs ad impediendum
 Vergarij, aliisque Custodibus animalium in-
 gressum ante numerationem, & recessum ante
 solutionem Fidei. 2. 35. 31.

LOCA intra stangam, & extra stangam, quæ di-
 cantur. 2. 35. 33.

STATVS.

STATVS noſter sub perpetuo motu consistit.
 1. 6. 11.

STATIONARIJ.

CRIMINA Indicibus nunciabant. 1. 60. 3.

STATVENTES.

PROHIBENTES immobilia vendi, & alienari
 in Ecclesijs, & Ecclesiasticas personas sunt ipso
 iure excommunicati. 2. 178. 3.

PROHIBITA alienatione bonorum in Ecclesijs,
 & Ecclesiasticas personas per Principes secula-
 res, quo remedio vsi fuerunt Summi Ponti-
 fices, & Sancti Patres. 2. 178. 5.

STATVTA.

AGRICVLTVRÆ Vrbis confirmata fuerunt à
 B. PIO. 7. 88. 23.

A LEGATIS Sedis Apostolicæ edita in Pronin-
 cia sibi commissa perpetuo durant etiam Le-
 gatione finita. 1. 478. 10.

ANIMA, & spiritus vitalis Cluitatis sunt. 1.
 5. 4.

CIVITATES Status Ecclesiastici Statuta condere
 non possunt absque approbatione, & confirma-
 tione Sedis Apostolicæ. 1. 80. 4.

Status Ecclesiastici reuocare possunt Statuta red-
 cendo illa ad lus commune, non autem penitus
 reuocatione aliter statuere. 1. 80. 5.

INTERPRETANDA sunt secundum com-
 muni vsum loquendi. 2. 315. 34.

Contra Immunitatem Ecclesiasticam: Vide
IMMUNITAS.

EXCLUSIVA seminarum propter masculos
 fundantur in ratione consecrandi agnationem.
 1. 307. 9.

FAVENTIÆ condita fuere à celeberrimis Iuris-
 consultis. 1. 353. 26.

Confirmata fuerunt à dineris Pontificibus. 1. 7. 24.
Mutata & reformata fuerunt. 1. 6. 14.

NOVA non comprehendunt lites, & negotia
 pendencia, nisi nominatim Statuentes declara-
 uerint contrarium. 1. 299. 78. Ampl. nu. 79.
 Decl. n. 80. subdecl. n. 81.

PERPETVA sunt de eorum natura. 1. 38. 31.

PRÆSCRIBENTIA certam distantiam inter
 vnam, & alteram apotecam Artificum remis-
 siuè. 2. 118. 54.

RESPICIANT quando præterita, & quando se-
 lùm futura. 1. 336. 16.

STATVTI.

BANNIMENTORVM dispositio deficiente
 seruanda est dispositio Statuti. 1. 441. 49.

COMMVNIS vsus loquendi attenditur in Sta-
 tuti verbis interpretandis. 1. 352. 22.

CONFIRMATIO Statuti Laicalis in forma
 communi, vt suffragetur sufficit, quod non sit
 odio sumptio irrationali, sed habeat moti-
 um rationis. 2. 310. 22.

DISPOSITIO Statuti, exclusiui seminarum
 propter masculos ad hoc vt intret, requiritur
 de tempore successiois, tam existentia ma-
 sculorum, quam contemplatione sunt ex-
 clusa, vel saltem, quod sint in vitro, quam co-
 randem voluntas. 1. 307. 55.

IVS CIVILE seruatur in Verbe ex dispositione
 Statuti *Prælib. lib. 1. cap. 42. 1. 267. 4.*

NON VSUS, & inobseruantia Statuti ad hoc, vt
 probetur, quæ requiruntur. 1. 414. 9. & 10.

OBSERVANTIA Legis Municipalis, seu Statu-
 ti est attendenda. 2. 201. 15.

RVBRICA Statuti non censetur correctæ per
 alias subsequentes rubricas. 2. 70. 58.

TERMINI si non fuerint præfixi iuxta disposi-
 tionem Statuti, sententia, & decretum erit nul-
 lum. 1. 270. 3.

VERBA STATVTI accommodata, & prolata à
 Iurisperitis intelligenda sunt proprie, & secun-
 dum intellectum Iuristarum, non autem idio-
 tarum, & vulgarij personarum. 1. 352. 25.
 Contrarium num. 27. Maxime quando secun-
 dum, commune vsum loquendi, tam Iurisperi-
 torum, quam idiorum personarum verba
 Statuti idem significat. 1. 353. 28.

VNA PARS Statuti aliam declarat. 1. 317. 3.

STATVTO.

AGNATIO contemplata censetur, non autem
 sola masculinitas, quando tam femina,
 quam eorum filij excluduntur à statuto. 1.
 317. 4.

CASVS ommissus à Statuto, remanet sub dispo-
 sitione Iuris communis. 2. 304. 17.

CON-

CONTRACTVS mulieris, & minoris vt valeat circa solemnitates requisitus a statuto. Vide **CONTRACTVS**. vcl. **Solemnitates STATVTVM**. **IVRAMENTVM**.

DISPONENTE, quod committens delictum in Statuta poena duplici puniatur non intrat duplicatio poenae, quoties Accusator dixit, maleficium commissum fuisse via. 1. 274. 4.

FOEMINE exclusae non censentur a Statuto, volentibus, vel non valentibus succedere masculis, quorum contemplatione sunt exclusae. 1. 308. 21. Cetera. Vide **FOEMINAE**.

LAICALI prohibente alienationem bonorum in non Subditos non comprehenduntur Ecclesiae, vel Ecclesiasticae personae. 1. 279. 1.

MASCVLI, tam descendentes, quam collaterales censentur contemplati a Statuto excludente feminas propter conseruationem agnationis. 1. 320. 8.

QUALITAS a Statuto requisita est probanda. 1. 250. 7.

RATIO exclusionis foeminarum non est inuestiganda, dum ea a Statuto exprimitur, secus si ea non exprimeretur. 1. 319. 1. & 3.

RECVRRENDVM est potius Statuto reformato, quam Iuri communi, quando sequuta reformatione statuti contingit disputatio circa illius interpretationem. 1. 77. 12. Amplius. 13.

REQUIRENTE duas qualitates, si vna deficiat non suffragatur eius dispositio. 1. 302. 23.

VALET argumentum a Statuto ad pactum, & a contra. 1. 76. 67.

STATVTORVM.

DISPOSITIONES Statutorum non egrediuntur territorium Statuentium. 1. 193. 14.

REFORMATIO statutorum contingere potest ex pluribus causis de quibus ibi. 1. 76. 2.

Fit quando prior statutu aliquid additur, vel ab eo detrahitur. 1. 76. 1.

Non probatur ex sola deputatione Petitorum ad reformatandum, sed requiritur actualis reformatio. 1. 77. 10.

SCRIPTORES statutorum prohibentium bonorum immobilia, vendi & alienari in Ecclesiam, & Ecclesiasticas personas, Consiliarij, Potestates, Consules, & Rectores locorum, ac secundum ea Statuta indicantes sunt ipso iure excommunicati. 1. 178. 4.

STATVTVM.

ADITA hereditate per masculos petinde est, ac si feminae exclusae per Statutum essent mortuae. 1. 308. 14.

Et sufficit, quod masculus per solum momentum temporis fuerit haeres. 1. 308. 15. Lim. n. 16.

AGRICVLTI REVRBIS Rubr. 68. sub tit. de Quasi. Confin. manuali, quod in controversijs confinium statutis Petitorum a Partibus eligendorum. 1. 346. 2.

MASCVLI excludit foeminas propter masculos temporaliter. 1. 309. 16.

VENIENS requirit probationem causam legitimam suspicionis in Notario. 1. 385. 32.

BONAE concedens exclusionem paratam in-

strumentis publicis, non habet locum extra ditionem Bononiae. 1. 193. 15.

In contractibus Minorum, an requiratur causam, & illa interuenisse praesumatur ex asserctione iudicis, facta mediantibus verbis, de quibus. 1. 261. 45.

Lib. 4. Rubr. de Success. Liber. excludit feminas propter masculos descendentes tantum, non autem transuerbiales. 1. 307. 11.

BRISIGHELLAE disponit restitutionem pignoris fieri intra decennium. 1. 273. 28.

Excludit feminas ab hereditate Ascendentium masculorum, non autem Matris. 1. 307. 8.

COMPATIBILE quando dicitur Statutum particulare loci cum Constitutione Aegidiana circa solemnitates requisitis in contractibus Minorum. 1. 264. 74. & n. 75. ac n. 76.

CONCVBINAS Clericorum Statutum si poniat non valet. 1. 312. 19.

CORRECTORIVM Iuris communis potest esse fauorabile, rationabile, & honestum. 1. 293. 13.

Correctorium Iuris communis plures casus comprehendere valet ob vniuersalitate verborum, in vno tantum casu illud correxissit interpretandum est. 2. 259. 13.

CORRIGERE valet Ius commune in vno, vel pluribus, ita interpretari debent, vt in vno tantum illud corrigat. 1. 75. 36.

CREMONAE dispositio quod si aliquod damnum vel incendium in aliqua Villa datum fuerit, quod illi de Villa debeant denunciare Malefactorem, alioquin iidem teneantur ad emendationem damni. 2. 16. 6.

DISPONENT circa contractum Filijfam. Vide **FILIJFAM**.

De damno dato. Vide **DAMNUM**.

De successione Defuncti ab intestato comprehendit etiam successionem intestabilis. 1. 686. 153.

Mulierem exclusam propter masculos, contentam esse debere dote constituta, valet. 1. 316. 10.

Quod debeat trahi etiam ad praeterita est odiosum, & stricte intelligendum. 1. 300. 83.

Quod productum instrumentum, seu scriptura publica non cancellata, nec vitiosa, debitor carceretur, habet locum etiam contra illius heredem. 1. 193. 12.

Non tamen seruatur extra locum statuti. 1. 193. 13.

Quod qualibet probatio sufficiat, intelligendum est de solemnibus, & legitima probatione. 1. 188. 5.

Vnum, & aliud praesupponens non procedit, nisi quando praesuppositum potest concurrere. 1. 537. 13.

DISPONERE non potest extra Territorium in personis sibi non subditis. 1. 466. 6.

DISPONI potest per Statutum, quod fieri potest per pactum. 2. 76. 67.

EST illud Ius, quod vnaquaque Ciuitas, seu populus sibi constituit, quod etiam Ius municipale dicitur. 15.

Lex, quae semper loquitur. 1. 15. 1.

Lex, quae semper durat, nisi reuocetur. 1. 15. 2.

EXCIPIENS vnum casum constitutum voluisse ceteros alios comprehendere. 2. 196. 11.

- EXECUTIONEM** paratam tribuens credito, de quo apparet instrumentum, habet locum, quando creditum constat ex testibus examinatis, & in actis publicis productis. 1. 192. 8.
- EXCLUDENS** feminas à successione Matris non censetur considerare agnationis conservationem. 1. 317. 5. Contrarium n. 6.
- Materem** à successione Filij pupilli. 1. 311. 17.
- EXCLUSIVVM FOEMINARVM** an obstat Monialibus, & Religiosis, & an comprehendat hereditatem Clericis, remissive. 1. 311. 46.
- Cum quere dotandi*, censetur excludere solum, ab hereditate Ascendentium masculorum, non autem Matris. 1. 307. 7. 9. & 10.
- EXCLUSIVVM FOEMINARVM** propter masculos confirmatum in forma communi, valet. 1. 319. 6.
- Declata quando exclusio facta est propter masculos descendentes, secus si propter collaterales, & in remotissimo gradu constitutos, 1. 319. 7. Contrarium n. 8.
- Derogare potest* circa quantitatem dotis, etiam loco legitime succedentis. 1. 316. 10.
- Exhereditat* à iure communi. 1. 306. 1.
- Non est iniustum*, neque contra legem naturæ, sed favorabile iudicatur, tanquam respiciens utilitatem publicam. 1. 306. 2. & 3.
- Viget* ferè in toto Orbe terrarum. 1. 307. 5.
- PAVENTIÆ** abrogat, & irritat quicquid continetur in Statutis contra libertatem Ecclesiæ. 1. 78. 3.
- Disponit* Agnatum, Cognatum, & Affinem intra quartum gradum inclusivè non posse esse iudicem in causa Agnati, Cognati, & Affinis, 1. 387. 25.
- Disponit*, quod si legitima feminae exclusio non sufficiat pro congrua dote, nec ipsa aliundè habeat vendè dotari condecener valeat, tunc suppleendum sit usque ad congruitatem dotis. 1. 317. 7.
- Excludit* feminas ab hereditate Ascendentium masculorum, non autem Matris. 1. 307. 7.
- Excludit* ab hereditate Ascendentium omnes feminas descendentes, & eorum descendentes, tam masculos, quam feminas, cum onere tamem filius, vel nepotibus, & deinceps ex eis descendentibus masculis succedentibus eas decenter alendi usque ad translationem ad domum Viri, & debito tempore cum congrua dote nutriendi. 1. 307. 6.
- Excludit* feminas ab hereditate omnium Ascendentium masculorum, non autem feminarum 1. 307. 7. 9. & 10.
- Excludit* feminas ob conservationem agnationis. 1. 319. 2.
- Excludit* feminas propter masculos descendentes tantum, non autem transversales. 1. 307. 11.
- Excludit* feminas propter masculos constitutos intra quartum gradum, computandum secundum, Ius Canonicum. 1. 320. 11.
- Excludit* Matrem à successione ab intestato Filij, Filij, Fratris, Sororis, Nepotis, Neptis, & deinceps propter agnatos, intra quartum gradum, constitutos. 1. 320. 12.
- Admittitur tamen ad successionem Filij ab intestato defuncti in concursu Agnatorum remotiorum, quando concurrat **Pater**us **Clericus** **italis**. 1. 320. 13.
- Excludit* Sororem contemplatione agnationis. 1. 317. 3. & 4.
- Exclusionem* foeminarum pro conservatione agnationis valet, siquæ facultate statuendi, Civibus à Sede Apostolica attributa, & confirmatione Statutorum obtema. 1. 319. 4. & n. 5. ac n. 11.
- Lib. 3. rubr. 8.** circa præfixionem termini Iudicii præfixi ad causas definiendas moderatum fuit. 2. 332. 20.
- Lib. 3. rubr. 28.** disponit, quod feminae dotatæ à Patre, Avo, vel ab aliis Ascendentibus adeo contentæ esse debeant dote constituta, ut quidquam aliud petere non valeant. 2. 305. 20.
- Lib. 4. rubr. 8.** imponens graviorem poenam offendenti Faenianum etiam alibi, quam in Civitate, & districtu non valet ex defectu iurisdictionis. 1. 466. 6.
- Lib. 7. rubr. 19.** stricte est intelligendum. 2. 282. 10.
- Licetum dotale defect.* Vide **LVCIVM DOTALE**.
- Non ligat* Brisighellenses. 1. 298. 63.
- Parificat* successionem intestati, & intestabilis. 1. 321. 26.
- Presumit* commissionem Iudicis in citatione interuenisse quando Notarius in ea exprimit factum, seu facere de commissione Iudicis. 1. 175. 6.
- Tarat* legitimam Matris, & Feminarum exclusionem in decem pro centenario tantum valoris bonorum hereditariorum, quod non habet locum in casu testati. 1. 320. 25.
- FERRARIE** **Lib. 1. rubr. 33.** Vide **MACCELLARIUM** **Veri. Statutum**.
- FIDEIVBERE** pro forensibus prohibens, valet. 1. 368. 5.
- FLORENTINVM** **Lib. 4.** de vigis incidendis disponit, quod arbores non producentes fructus comestibiles ad hominum usum, existisse prope agnum vicini per octo brachia incidere debeant. 2. 150. 3. Viden. 4.
- FOROLIVII** mandat per Consilium parvum, seu secretum prius examinari ea, quæ proponenda erunt in Consilio generali. 1. 30. 75.
- GENERALE** Prouinciæ, aut Ciuitatis dominantis attendendum non est, dum concurrat aliud particulare loci. 1. 161. 2.
- Recurritur* ad Statutum Prouinciæ, vel Ciuitatis dominantis, quando Statuta locorum particularium, vel deficiunt, vel non loquuntur de casu controuerso. 1. 161. 5.
- GENERALITER** disponens non habet locum in casu, in quo specialiter per Statutum fuit prouisum. 1. 161. 1.
- INTELLIGENDVM** est iuxta communem, usum loquendi. 1. 294. 22.
- INTERPRETANDVM** est ut non contineat contrarietatem. 2. 75. 58.
- Potest* ledari ius commune minus quam ficti potest. 2. 74. 53.
- LAICALE** disponens circa solemnitates seruandis in testamentis condendis non habet locum in testamento condito in loco sacro. 1. 598. 91. De.

Declara num. 92.
Non confirmatum in forma specifica non comprehendit iuramentum. 1. 710. 21.
Prohibens immobilia vendi, alienari, & transferri in Ecclesias, & Ecclesiasticas personas, ad hoc ut in futurum subiacent oneri collectarum, prout antea subiacebant, non valet. & quare. 2. 178. 1. & 2. Vide n. 6. & 7.
Super forma deliberationis faciendæ non habet locum, quando agitur de bonis, dominio directo Ecclesiæ subiectis, vel in foro Ecclesiastico. 1. 273. 31.
LPCE lib. 2. cap. 73. disponit absenti per tertii stipulationem ius acquiri, absque cessione. 149. 29.
MANDANS neminem admitti ad exercendam artem priusquam fuerit examinatus, est seruandum. 2. 216. 3.
Pater tenetur pro filio. Vide PATER. Vers. Statutum.
MEDIOLANI cap. 28. & 31. prohibet nullum Bibliopolum, nec alium obtinere posse privilegium priuatiuè ad effectum imprimendi libros iam impressos extra illam Ciuitatem, & obtentum nullius sit roboris. 2. 219. 16.
MELCHINIÆ disponit, quod Dominus arboris mosqui excaui vicini fundum propendunt, detruncare teneatur. 2. 150. 8.
NOVVM recipit omnes restrictiones, & interpretationes, quas statutum antiquum reformatum admittit. 1. 77. 13.
PACTI appellatione venit Statutum. 2. 76. 67.
Quod fieri potest per pactum, valet etiam per Statutum. 2. 100. 3.
PRÆFIXIO temporis instantiæ per Statutum fit aliquando Causæ, aliquando iudici, & aliquando actioni, & diuersos operatur effectus. 1. 211. 17.
PRÆSCRIPTIONEM disponens. Vide PRÆSCRIPTIO. Vers. Statutum.
PRIVANS successione, vel hereditate mulierem nubentem Forensi extrâ Patriam non habet locum, quando Mulier collocata fuit in matrimonium per Patrem, fratres, vel alios. 2. 188. 1. & 3.
PROHIBENS post certum tempus dari posse de nullitate, intelligendum est non procedere, quando sententia est notoriè nulla, & iusta. Contrarium. 1. 221. 10. & 11.
Ite de nocte. Vide NOCTE. PRÆFECTUS VIGILVM.
REVOCANDVM si tractu temporis reddatur iniquum, licet à principio effectus licitum. 1. 76. 4.
SERVANDVM, ac secundum illud iudicandum, quamvis aliquibus visum fuerit durum. 2. 76. 70.
SPOLETI prohibet constitutionem dotis ultra summam sc. 500. l. 299. 77.
TEMPVS, intra quod Iudex definire debeat causas, si Statutum disponat resoluitur potius in Consilium, quam præceptum. 1. 210. 11.
PRÆINI excludit feminas propter masculos descendentes tantum, non autem transuersales. 1. 307. 11.
PRÆIS lib. 1. cap. 129. mandat, debere consistere

de inopia Mariti per Testes, & alias legitimas probationes, quoties Vxor agit pro affecturatione suæ dotis. 1. 335. 26.

Lib. 1. cap. 157. disponit, fideiussorem posse agere contra principalem debitorem, vel ut eum liberet, vel præstet idoneos fideiussores de illum conferuando indemnem etiam antequam sit condemnatus, vel si diu non stetit in obligatione, vel etiamsi Principalis non dilapidet bona sua. 1. 377. 9.

Lib. 1. cap. 158. inducit presumptionem solutionis per lapsum sexdecim annorum, non autem prescriptionem, & quæ sit differentia inter utrumque. 2. 246. 38.

Mala fides debitoris cessat, quando Statutum præsumit solutionem per lapsum certi temporis. 2. 247. 39.

Præsumptio solutionis elicitur per lapsum certi temporis ex dispositione Statuti Præis lib. 1. cap. 158. tollitur contrariis probationibus, seu præsumptionibus vehementioribus, quæ à creditore probari debet. 2. 247. 40.

Lib. 1. cap. 163. prohibet exactionem pœnz conuentionalis ultra interesse etiam iuramento vallatæ. 1. 358. 10.

Lib. 1. cap. 191. prohibet post annum dari posse de nullitate, nec replicari, habet locum etiam si nullitates sint notoriæ. 1. 221. 11.

Lib. 3. cap. 4. vers. mandato soluendo præscribi Depositario modum solvendi. 1. 140. 23.

Lib. 3. cap. 76. Vide DOMINVS. Vers. Fimulus.

STERCORA. STERCORANS.

Vide INFRÀ. Vers. Stercorans. *LECTAMEN. IN VINDICTE.*

STIPVLARVM.

COMBVSTIO est actus permissus à iure, & Consuetudine, & ideo non est punibilis. 2. 93. 7
Non potest prohiberi per Barones Vassallis, aliis grauantur. 2. 93. 4.

Non prædicatur in Pronincia Romandiolæ. 2. 94. 10.

COMBVSTIONE impinguat agri. 2. 93. 4.
Vide ibi.

COMBVSTIONIS mos est antiquissimus. 2. 93. 6.

STIPVLÆ.

NIHIL aliud sunt nisi culmi cum spica non collecti, quos cum orum adest Rustici deinde metunt, vel incendunt. 2. 93. 5.

STIPVLIS.

IGNEM immittens in Stipulis propriis, si exindò fundo alterius damnum inferatur an, & quando teneatur ad illius refectionem. 2. 94. 10

IGNIS in Stipulis in agro Romano quo tempore possit immitti. 1. 92. 9

Immittendus est præuia circumspectione aeris, ne sit ventrosa, nec non circum circa sacra expurgatione, aliisque circumstantiis fernatis, ne ignis agrum egrediat. 2. 94. 10.

In Regno Neapolitano non potest immitti antedictum 15. Augusti. 2. 93. 9.

Non potest immitti nisi post certum tempus à Legge, Statuto, Constitutione, aut Consuetudine præscriptum. 2. 93. 8.

SERVVS immittens ignem in Stipulis cum damno vicini, quando teneatur Dominus. 2. 94. 10. Vide ibi.
STRAMEN ex Stipulis colligitur in Provincia Romandolæ pro alimento animalium tempore hyemali, 2. 94. 11.

STIPVLARI.

ASCENDENTES per lineam masculinam stipulari possunt pro descendentibus 1. 348. 12.
DOTIS fauore quis stipulari potest pro alio. 1. 348. 13.
ECCELESIAE, & piz causæ fauore stipulari vniuersisque potest. 1. 348. 18.
EPISCOPVS, & Rector pro sua Ecclesia stipulari potest. 1. 348. 15.
FRATER stipulari non potest pro fratre. 1. 347. 7. Lim. n. 8. & 16. Subl. n. 17.
IYDEX stipulari potest pro absente, & ignorante, quo, ad ea, quæ ad iudicium spectant. 1. 348. 19. & 20.
MATER stipulari non potest pro filio. 1. 347. 6. Limira n. 8. & 16. Subl. n. 17.
NOTARIVS stipulari potest pro absente, cui acquiritur irrevocabiler, absque cessione, quando concurrit iuramentum, vel obligatio Cameralis. r. 349. 24. & 25. Decl. n. 26.
 stipulari potest pro absente. 1. 348. 21.
 Amplia procedere tam in iudicialibus, quàm extrajudicialibus. 1. 349. 22. Vide n. 23.
PATER STIPVLARI non potest pro filio emanato. 1. 347. 5.

Potest pro filiis existentibus sub eius potestate. 348. 11. & 14.

POTEST pro omnibus ijs, qui alterius iuri sunt subiecti. 1. 348. 14.

PRÆLATVS pro Monacho, & Monasterio stipulari potest. 1. 348. 14.

PRINCEPS pro subdito stipulari potest. 1. 348. 15.

STIPVLANTIS nihil interest quod alteri detur. 1. 347. 2.

STIPVLARI pro alio non potest, eique ius non acquiritur absque cessione. 1. 347. 1.

Amplia n. 6. 7. 9. & 10. Lim. n. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 18. 19. & 20.

TUTOR pro Pupillo, & Curator pro Minore, Prodigio, vel Amicte stipulari potest. 1. 348. 35.

VIR stipulari non potest pro Vxore. 1. 347. 9.

VOLENS alteri stipulari debet adijcere penam, qua adiecta, si stipulatio non seruetur, committitur pœna etiam ei, cuius nihil interest. 1. 347. 3.

STIPVLATIO.

ABSENTI vt ius, & actio acquiratur propter alterius stipulationem, requiritur cessio. 1. 347. 4.

STOMACHVS.

CONCOQVIT cibos antequàm ad ceteros corporis artus conferat alimentum. 1. 17. 32.

STRAMEN.

Vide **STIPVLIS**. Verf. *Stramen*.

STRATA.

APPELLATVR via Regalis, seu Consularis, si

pæ terra opere manufacto quis eam strauerit. 2. 274. 2.

DICITVR, quæ lapidibus sternitur. 2. 274. 1. Vide num. 2.

DIFFERT à via. 2. 274. 1.

Cætera. Vide *P. I. A.*

STRATORES.

APPELLABANTVR qui Cautra præbant, vt loca accommodatiora ad traducendum Exercitum pararent. 2. 274. 3.

STRENÆ.

ETYMOLOGIA. 2. 71. 27.

NON debentur Depositaris locorum Montium. 2. 71. 34.

ORIGINEM habent à superstitionis gentilitatibus. 2. 71. 28.

VOLVTARIÆ sunt, & sine querimonijs tradendæ. 2. 71. 27.

Cætera. Vide *MFNERA*.

STRENARVM.

ABVSVS in Vibe occasione *Festi Natalitij Domini Nostr.* 2. 71. 29.

Eliminandus est ab Ecclesiasticis. 2. 71. 28.

EPICOPVS, qui coegit Clerum ad solutionem strenarum, & munere tenetur ad restitutionem, & refectionem expensarum, & danorum. 2. 70. 26.

Clerus cogi non potest per Episcopum ad ei tradendum strenas, & munera, sed solum recipi valent à sponte dantibus. 2. 70. 25. Ampliapum. 31.

STVRATA.

ACTIONEM petendi dotem Stuprata non transmittit ad hæredes. 1. 523. 115.

Maximè si tale ius à Stuprata non fuerit agnitu. 1. 523. 116.

DOS an statim debeatur, an verò expectandum sit Matrimonium. 1. 522. 110.

Congrua, vt assignetur attendenda est non solum conditio Patris, eiusque Patrimonium, & solum, verum etiam ammissa Virginitas. 1. 524. 124.

Debet esse talis, vt suppleat defectum Virginitatis. 1. 522. 104. & n. 124.

Debet solui, ad hoc vt valeat contrahere Matrimonium, vel cum ea se alere. 1. 523. 112.

Debetur tempore Matrimonij. 1. 523. 114. & 118. Vide n. 119.

Soluta ante Nuptias, & Matrimonium, potest repeti si Matrimonium non fuerit sequutum. 1. 523. 117.

DOTEM transmittit ad hæredes Stuprata, quæ ante Matrimonium decessit. 1. 523. 113. Contrarium n. 115.

STVPRATOR.

DEPONERE tenetur dotem antequàm à careeribus dimittatur. 1. 524. 119.

DOTARE, vel ducere in Vxorem tenetur Stupratam, cum sufficiat vnum ex his adimplere. 1. 523. 108. & 121.

DOTEM statim, soluere, vel saltem deponere debet. 1. 523. 112. Vide n. 120.

HÆRES Stuprantis dotem non tenetur Stupratam, dum dederat fidem contrahendi Matrimonij.

monium, sed morte praeuentus non potuit contrahere. 1. 523. 109.

POENA capitis puniri potest Stuprator, concurrente circumstantia aggravanti. 1. 522. 106.

Defendi, & ducendi in Vxorē impolita est stuprum committenti, & quare. 1. 522. 102. & 103. & 107.

POENA Stupratoribus infligere non intrans, si Stuprum commissum sit praeuia reciproca fide de Matrimonio contrahendo, & tunc Stuprator solum cogendus est ad Matrimonium contrahendum. 1. 527. 133.

PVNITVR publicatione dimidiae partis bonorum si sit persona honesta, si verò humilis sustigatione, & relegatione. 1. 522. 105.

VLTRA Matrimonium, vel dotationem, potest de Iure Canonico puniri alia poena concurrente aliqua qualitate aggravanti. 1. 522. 102.

STUPRVM.

COPVLAM habens cum ancilla Dominae Caupone stuprum non committit. 1. 68. 117.

Habens cum Domina caupone stuprum committit. 1. 68. 116.

CRIMEN grauissimum est. 1. 522. 107.

EST VIRGINIS illicita defloratio, vel est corruptio Virginis honestae. 1. 522. 100.

MATERIAM Stupri trañantes remissuē, & Stupri probatio remissuē. 1. 524. 125.

POENA Iuris Canonici, non autem Iuris Civilis feruatur in puniendo Stuprum. 1. 524. 121. Limita a. 102. & 123. Ampl. n. 122.

Mortis infligenda est Stuprum committenti. 1. 522. 101.

PRÆGNANTEM reddens Puellam absque defloratione non potest puniri poena Stupri, sed solum extraordinaria. 1. 527. 127. 129. & num. 132.

STYLVVS.

CVRIALIBVS de Stylo deponentibus credendum est. 1. 514. 48.

DAMNOSVS Reo, & Reip. non est attendendus. 1. 449. 48.

FORI iugis solum in Curia, in qua viget, non autem generaliter. 1. 214. 49.

LOCORVM respiciens ordinaria iudicii attendendū est. 1. 212. 32.

NON DANDI Nomina, & Cognomina testium ad hoc vi possint conuinci interrogatoria, & reprobari est contrarius, & reprobandus. 1. 685. 152.

SVBCOLLECTOR.

SPOLIORVM. Vide *COMMISSARIUM*.

SVBHASTATIO.

ACTA executionem, subhastationem, & deliberationem respicientia, diligenter sunt custodienda. 1. 169. 2.

EXECVTIONE FACTA super bonis debitoris procedendum est ad subhastationem, & deliberationem. 1. 67. 40.

Super bonis debitoris sublequi debet citatio ad vendendum mandari consignari pignora ad effectum subhastandi. 1. 67. 41.

Limita in Tribunalibus Fauentiae, & Urbis. 1. 67. 42.

NULLA est si aliqua acta substantialia occulten-

tur, vel deperdantur. 1. 169. 3.

OBLATIO Meretricis facta in subhastatione domus reiecta est. 1. 670. 19.

MATERIAM subhastationis trañantes, remissuē. 1. 173. 12.

PRÆCONIORVM, bannimentorum, ædificationum, & aliarum diligentiarum pro validitate subhastationis, & deliberationis, remissuē. 1. 233. 24.

SVBREPTIO.

SVBREPTIO, vel obreptio celat, quoties Papa in genere potuerit cogitare id, de cuius narrationis defectu opponitur. 1. 295. 30.

SVBROGATVS.

IN OFFICIO vi seruiat durante absentia, seu impedimento Officialis, eo mortuo potest Officiū exercere. 1. 86. 26.

SAPIT naturam eius, in cuius locum subrogatur. 2. 273. 21.

SVBSTITVERE. SVBSTITVTIO.

ELECTVS, seu extraneus ad aliquod Officiū, an possit aliam substituere remissuē. 1. 87. 20. 24.

SVBSITVTIO facienda est in personam eiusdem professionis, & æque idoneam, vt nulla inter insubstituentem, & substitutum sit differentia qualitatis, & conditionis. 1. 101. 7.

Electus industria personae censetur, quando agit de Officio habente administrationem annexam, vel quando alicui committitur aliquod ministerium, vel quando in deputatione concurrunt illa verba de te confilimus, de te speramus, vel pro te, manus tua vide is personaliter, tua discretioni committimus, tua conscientia &c. 1. 101. 3. & 4.

Industria personae electa, non potest Officialis, Magistratus, ac alius Minister electus alterum substituere. 1. 101. 1. Limita n. 5.

Quod procedit in Decurionibus, & alijs Senatoribus Ciuitatum. 1. 101. 2.

SVBSTITVTVS.

AB OFFICIALI si quis fuerit, per moriem substituentis expirat substitutio, secus si substitutio facta fuerit auctoritate Superioris. 1. 87. 28. & 29.

DATVS in casu absentiae, censetur etiam datus in casu mortis. 1. 87. 37.

NON TENETVR satisfacere Creditoribus Patris, doctore, & fraudolenter dissipatis bonis, si de commissis, & maioratus, sed solum tradere alimenta Patri aliunde non habenti. 1. 366. 19.

SVCCESSIO.

AGNATI soli admitterebantur ad successionem de Iure 12. Tabularum. 1. 307. 4.

EXCLVSVS admittitur ad successionem beneficium non exclusi concurrentes. 1. 320. 13.

MASCVL. & Foeminae æqualiter admittuntur ad successionem. 1. 306. 1.

SVES.

AVFERENS Rustici Sues, censetur & auferre oculum. 1. 700. 2.

CAVSA Porcellis est magna inter pauperes, & Rusticos. 1. 700. 4.

DECVRIONES possunt statuere ne Sues per Ciuitatem, & Oppidum vagentur compellendo Domi-

DOMINOS, vt eos, vel domi includant, vel eos in agro alant, & repertos in Publico quicunque Minister iustitiae eos impune sibi assumat. 1. 700. 5.

DOMINI Porcorum grauiori poena puniuntur, quam Domini aliorum animalium, & quare. 1. 700. 4.

FRVCTVS Suum. Vide *ANIMALIA* vers. *Fruitus*.

MATERIAM Suam remissuē. 1. 700. 4.
NON SVNT fera bestiae, sed fera naturae, Sues gregatim non nascuntur. 1. 700. 6.

POENA inflicta introducitur, & retinentibus Sues in Ciuitate euertitur, si introducti fuerint meru hostium. 1. 700. 10.

PROHIBERI potest ne Sues tanquam animalia fera in Ciuitate retineantur. 1. 700. 7. Limita n. 8. Sublim. n. 9.

REGVTVR manu, & verberibus Pastoris. 1. 700. 6.

RVSTICI magis mouentur, & maiori damno afficiuntur ex offensa facta suo Porco, quam si diues damniciferus, seu amittat scuta bifentum. 1. 700. 3.

SVNT Animalia immunda, omnia rostro subitus excauantes, & cespites excitantes. 1. 700. 5.

Thefaura, & comprehensoria pauperum, ac oculi Rustici, & renus perfoz. 1. 700. 1.

SVPPLECTILIA.

APPELLATIONE Suppellectilium quae veniant. 1. 133. 8.

MASSARITAE nuncupantur à vulgaribus ea, quae ab alijs vocantur suppellectilia. 1. 133. 11.

SVB HYPOTECA an vendant, remissuē. 1. 133. 9.

SVPRANVMERARII.

SVPRANVMERARII, & extraordinarijs non debentur priuilegia. 2. 42. 67.

S V T O R.

ASSERENTI Sutori sibi traditam fuisse mensuram à Domino vestis non creditur, cum ipse debeat eam capere. 2. 250. 5.

CALCEAMENTA faciens ex corruptis pellibus incidit in poenam stellionatus. 2. 250. 16.

EMERE à Sutoribus, vel ab eorum iuuenibus fragmenta, quae superflua ex vestibus, quas conficiunt, an liceat, remissuē. 2. 250. 14.

EV RATIS vestimentis à Sutore puliendis Dominus agere debet contra Furem sumptibus Sutoris, vel contra Sutorum in casu, quo agere nequeat contra Furem. 2. 250. 11.

Vestibus retentis in apoteca non techebitur Sutor probata fractura. 2. 250. 9. Ampl. n. 10.

HYPOTHECA eum praelatione competit Sutoribus super rebus, in quibus eorum operam impenderunt. 2. 250. 15.

MALE incident vestem teneri ad interesse, & quare. 2. 250. 4.

PALLIVM alterius etiam ignoranter Sutor permutans, ex locato teneri. 2. 250. 13.

SVTORVM plura remissuē. 2. 250. 3.

PONENS lanam in thoracibus loco bombacis,

& similia debet puniri poena stellionatus. 2. 250. 7.

RETENTIO competit Sutoribus super rebus; in quibus eorum operam impenderunt. 2. 250. 15.

SI PVERO parum benefacienti forma caleci tam vehementer Sutor ceruicem percussit, ut ei oculus effunderetur, actio ex locato competit Patri. 2. 250. 8.

TAXATIO mercedis facta Sutoribus, ut immoderato vestimentorum ornatu occurreretur in dissuetudinem abijt. 2. 250. 1.

VESTIMENTA puliendi si Sutor acceperit, eaque mures roserint, ex locato teneri. 2. 250. 12.

S Y B I L L A.

SEPTEM fuerunt doctissime, alijsque virtutibus ornatae. 1. 95. 56.

S Y L V A.

CADVA est, alia verò pascua. 1. 129. 5.

Est, quae certis temporibus cadit. 1. 129. 6.
DIFERT à Foresta. 1. 129. 9.

EST ARBORVM congeries, vulgo etiam nuncupata *bestia*. 1. 129. 4.

PASCUA est, quae pascuis pcedam, ac aliorum animalium est destinata. 1. 129. 8.

SYNDICATVS.

IVRISDICTIO resider penes Syndicatos acceptantes, si vnus ex eis acceptare recusat. 1. 73. 25.

PROCEDERE ceteri Iudices Syndicatos possunt, si vnus ex illis nolit interesse. 1. 73. 24.

QVINAM sint. 1. 72. 9.

TERMINARE debeat litem infra viginti dies. 1. 72. 10.

Cetera. Vide *INDICES*. vers. *Syndicatos*.

SYNDICATVS.

CENSVRÆ monitoriales ad eligendas probationes contra Magistratus non sunt promulgandae in syndicato. 1. 73. 23.

DE DOLO, & barataria tantum syndicanur Iudices, & Magistratus, non autem de sententijs per imperitiam latis, nec lata culpa. 1. 72. 21.

DEVS syndicator se subijcere voluit. 1. 72. 2.

GVBERNATOR, & Officialis syndicanus permanere debet in loco administrationis per spatium quinquaginta dierum. 1. 72. 10.

IVDEX, Officialis, & Magistratus absolutus, vel condemnatus in syndicato non potest postea super eisdem, aut super diuersis querelari, etiam si clarissime offerantur probationes. 1. 74. 38.

IVDEX, Officialis, & Magistratus absolutus censetur in syndicato, dum lapsum fuit tempus praescriptum abique eo, quod fuerit condemnatus. 1. 74. 39.

LIBELLI secreti, & sine Authore non admittuntur in syndicato. 1. 73. 23. Vide ibi remissuē.

MAGISTRATVS, & Officialis inire debet de stando, & parendo Syndicati. 1. 58. 32. Ampl. num. 39.

NE.

NECESSARIVS est pro pacifico statu, & conseruatione Reip. & iustitiæ. 1. 71. 1.

OPERATVR, quod Iudices, & Magistratus ob timorem futuri iudicii, & prope intra cancellos iustitiæ, ho. iustitiæ, vrbaniatatis, & modestiæ se contineant, alioquin multi omne iniustum, illicitum, & inho. iustitiæ sibi ipsis beneuolum committerent. 1. 71. 4.

PER PROCVRATOREM vt fieri valeat requirere licentia Sac. Consultæ. 1. 72. 13.

PETITIONES presentari possunt terminum in syndicatu assignatum non admittuntur. 1. 72. 17. Lim. n. 18.

PRINCEPS petittere non potest etiam de plenitudine potestatis syndicatum. 1. 71. 5.

PROBATIO plena, & concludens requiritur ad hoc vt Iudices, & Magistratus in syndicatu possint condemnari criminaliter, quicquid sit ciuilit. 1. 72. 23.

PROCVRATOR constitutus à Magistratu, & Officiali syndicando respondere tenetur querelis contra eius principalem portectis absque eo quod allegare valeat se non esse sufficienter instructum, vel petere terminum ad certiorandum. 1. 72. 14. Decl. n. 15.

PROROGARI potest terminus in syndicatu assignatus. 1. 72. 12.

PUBLICATVR vt petentes se grauatos querelas porrigere valeant coram Iudicibus syndicatoribus. 1. 72. 8.

REMISSIO syndicatu intelligitur solummodo remissa leuis, vel leuissima culpa. 1. 72. 7.

REMITTERE syndicatum est contra bonos mores, & consuetudinem. 1. 71. 6.

SAMUEL dimisso regimine Regni Israel syndicatorum se submisit. 1. 71. 3.

SENTENTIA non lata à Syndicatoribus intra terminum viginti dierum, Magistratus, & Officiales habentur pro absolutis. 1. 72. 11.

TERMINATO tempore Officii publicatur per proclama. & affixionem in locis publicis Syndicatorum. 1. 72. 8.

TERMINVS in syndicatu assignatus curret de momento in momentum. 1. 72. 16.

Viginti dierum assignatus fuit à Constitutione Marchie, intra quorum medietatem porrigenda sunt querelæ, seu petitiones, & altera medietas Syndicatoribus ad ferendam sententiam. 1. 72. 11.

VNICA vice in fine totius temporis ministerii, an verò quilibet vice pro tempore antecedenti, quo Magistratus, & Officialis exercuit Officiu ante confirmationem syndicatorum debeat remitti. 1. 74. 35.

SYNDICVS.

A COMMVNITATE constituitur, ac deputari debet in Consilio generali. 1. 118. 35.

COMMVNITAS, & Vniuersitas cogi potest officio Iudicis ad constituendum Syndicum. 1. 118. 34.

Constitut Syndicum, seu Procuratorem generalem, per quem ipsa representatur. 1. 118. 32.

COMMVNITATIS agere, vel defendere volens causas in iudicio tenetur docere de eius electione, seu constitutione. 1. 118. 36.

Fauctia prestare tenetur patrocinium gratis in causis carceratorum, & miserabilium personarum. 1. 118. 40.

CONSTITVENS ab Vniuersitate vt citari valeat. Vide **CITATIO** vcl. **Contra Vniuersitatem**.

DEPUTATIO Syndici Communitatum in Statu Ecclesiastico restringitur ad capitas, & maiores iudiciales. 1. 118. 37.

ELECTVS legitime vt dicatur, requiritur consensus duorum partium Populi congregati. 1. 166. 2.

MANDATVM cum liberis an habeat, & an possit contrahere, vendere, obligare, transigere &c. remissus. 1. 118. 38.

NOMINA Syndici, & Procuratoris promissus sunt consensu. 1. 118. 33.

SCHOLARVM, seu Villarum constituendus est, qui pro eadem Schola compareat, & respondeat. 1. 166. 1.

Cætera. Vide **CAPITVLARI**.

T

TABELLA.

AFFIXIO Tabellæ emolumentorum in loco publico demandata est omnibus Officialibus publicis, Gabellaris, Dohasensis, & similibus, & quarè. 1. 66. 33.

EMOLVMENTORVM debitorum Officiali tenenda est affixio in loco publico. 1. 66. 33.

IN TABELLA assignari solet certa quantitas pecunie pro occurrentiis extraordinariis, quam tamen non potest peti Consiliarios, seu Auditorios expendi absque vrgenti necessitate per generale Consilium, & per Gubernatorem approbando, & dumodo moram non patiantur. 1. 35. 7. & 8.

Communitati Fauctiæ assignari solent in Tabella annua scuta 100. pro expensis extraordinariis, quarum nouulam transmittere tenetur Sacre Congregationi in fine anni. 1. 35. 9.

TABELLARIVS.

MAIOR an impedire valeat Mercatores ne mittant proprios Nuncios cum litteris, & sagittis. 1. 491. 21.

ORIGO Tabellariorum, remissus. 1. 491. 19. **Cætera** Vide **CYRSOR** pro **TABELLARIO**. **LITTERÆ**. **POSTARVM**.

TABERNA.

CIVES Tabernam frequentantes voluptatis causa, & præter necessitatem puniri possunt. 1. 266. 80.

CLERICIS prohibitum est frequentare Tabernas. 1. 266. 82.

DICITVR illa domus, in qua panis, vinum, & carnes coctæ venduntur. 1. 266. 78.

EST locus, & fomentum intemperantiæ. 1. 266. 79.

LIMITARI, & taxari possunt Tabernæ, seu Cæpona, & Tabernarii. 1. 265. 70.

PROHIBITO accessu ad Tabernas grauatur Vassalli. 1. 266. 77.

VITIVM tabernas frequentantium est detestabile, & bona publico damnosum . 2. 266. 81.

TABERNARIJ.

AD PROBANDVM eorum creditum solent conficere texeras, seu tales cum debitis rincontris . 2. 265. 75. Vide num. 76.

CAVPONES, Tabernarij, Hospites, & similes confunduntur, & pro synonymis habentur. 2. 265. 65.

COMENDANTVR tanquam hospitalitatem exercentes . 2. 265. 66.

COMPELLI possunt ad continuationem eorum exercitij . 2. 265. 69.

EXERCITIUM Tabernariorum est necessarium commercio humano . 2. 265. 69.

DICVNTVR tabernas frequentantes . 2. 266. 83. Et repelluntur à testificando . 2. 266. 83.

MEDICAMENTA varia vinis adhiberi solent per Tabernarios saluti perniciofa . 2. 265. 71.

MERCATORVM nomine non veniunt . 2. 265. 68. Decl. vt ibi.

PESSIMVM genus hominum, & personarum infames censentur . 2. 265. 67.

PRETIA rerum venditarum per Tabernarios taxanda sunt, & tabella taxarum apponi debet in loco visibili . 2. 265. 74.

PRETIUM vini vendendi per Tabernarios taxatur ab Aedilibus, polizando dolia . 2. 265. 73.

RAPACES vt plurimum sunt, & plus solent exigere à Peregrinis, quam sit iustum . 2. 265. 74.

RETINERE POSSVNT pignora, & personas propria auctoritate pro satisfactione eorum crediti . 2. 265. 75. Vide num. 76.

Vltimum epulantium, qui remansit in Taberna, quando recusat solutio pretij vini exhibit, vel cibi . 2. 265. 75. Vide num. 76.

SVNT, qui recipiunt comedentes, non qui hospitantur . 2. 265. 64.

VENDERE non possunt maiori pretio panem, quam taxatur ab Annone Prefecto, & emunt à Pistoribus non obstante contraria conventionione inter eos . 2. 265. 52.

VENDVNT sæpe vnam speciem vini pro alia . 2. 265. 72.

Vinari possunt vendendo vnam speciem vini pro alia . 2. 265. 72.

Cætera. Vide *FESTIVI DIES*. vers. Tabernarij.

TALIONIS PENA.

CONFORMIS est nedum iuri naturali, sed etiam Diuino, & æquitati . 2. 157. 40.

CONSTITVTA fuit à *Santo Damaso Pape* . 2. 157. 37.

CONTRA delatores ab Aula recessit, & quare . 2. 157. 42.

INTRODVCTA fuit ad temeritatem Accusatorum reserandam . 2. 157. 37. Nam delictum, & infamiam incurrit, qui per calumniam alteri imputare conatur . 2. 156. 34.

SIGNIFICAT patrem vindictam . 2. 156. 35.

Similitudinem supplicij . 2. 156. 36.

Cætera. Vide *ACCVSATOR. DELATOR. DELATORES*.

TARIFFA.

Vide *FARMENTVM*. vers. Tariffa.

TEMPVS.

NON euitit legitime impedito . 1. 72. 192.

OMNIA cum tempore conerunt . 2. 274. 5.

TENVT.

ACCIPITVR pro pignore iudiciali dato creditori, secundum dispositionem *Statuti Fuentina* . 1. 324. 4.

DICITVR ager, qui tenetur cum mensura comprehendere omnes partes illius, secundum communem usum vulgare Italicum . 1. 324. 2.

EST remedium possessionum, secundum *Leges Hispanicas* habens ampliores fines quam iudicium manutentionis . 1. 324. 3.

NON est vocabulum Iuriconsultorum . 2. 324. 2.

Cætera. Vide *PIGNVS*.

TERMINI.

ACTIO Finium regundorum, & crimen de termino originem sumpsit post introductam diuisionem bonorum . 2. 59. 10.

APPOSITIONE Terminorum tranquillitas refultat, & conseruatur . 2. 108. 1.

CLERICI amouentes terminos maiori excommunicatione puniuntur . 2. 60. 14.

INVENTI, & positi fuerunt termini post introductam diuisionem bonorum . 2. 59. 9.

MALEDICTIONIS pœna in Sacris Litteris imposita fuit contrā amouentes terminos . 2. 60. 13.

NYMAYOMPILVS quas pœnas imposuit contrā amouentes terminos . 2. 60. 12.

POENA amotionis terminorum est extraordinaria discreto Iudicis arbitrio regulanda . 2. 60. 16.

Contrā amouentes terminos de iure ciuili, quæ sit . 2. 60. 15. 16. & 17.

REMEDIA contrā turbantes terminos, quot fuerint introducta . 2. 60. 16.

ROMANI ediditunt varias Leges contrā Violatores, & amouentes terminos, de quibus . 2. 59. 17.

Cætera. Vide *CONFINES*.

TERMINVS.

AD RELVENDVM intelligendus est de diebus naturalibus . 1. 273. 30.

A'IVDICE assignandus est iuxta distantiam loci ad rationem viginti miliariorum pro qualibet die . 1. 214. 50.

TERRITORIUM.

CORNETANVM, & Toscanella quomodo olim colebatur, & quomodo hodiè . 1. 621. 292.

ET Districtus Vrbs consistit in bonis, & renetis partim spectantibus ad loca pia, & partim ad Magnates, aliosque Viros Nobiles . 2. 627. 289.

TERTIVS.

COMPARENS tam Actorem, quam Reum excludendo, non retardat cursum cause inter eos vertentis . 1. 386. 19.

TESTAMENTVM.

FILII FAMILIÆ Clerici sustinetur, non obstante exheredatione, aut paterstitutione Patris . 1. 341. 40.

De eius emanatione non constat, non valet . 1. 361. 24. Contrarium num. 25. Vide num. 26.

Cætera. Vide *FILIJS FAM.* vers. *Testari*.

FRA:

FRATER non potest impugnare testamentum fratris, in quo hæredem instituit Amasiam. 1. 669. 12.

FRATRIS Cappellani professi in Religione Hierosolymitana non est validum, quamvis pollicetur superuenient licentia testandi. 1. 341. 32.

PENDERE non potest ab alieno arbitrio. 1. 329. 19.

PONTIFEX convalidare potest testamentum viuarum manifesti. 2. 329. 19.

VSVRARI manifesti ne valeat, duo sunt probanda nempe factum ipsum vsuarium, & qualitas facti, videlicet ipsum esse manifestum. 2. 329. 15. Vide num. 16.

Vsurarii manifesti priuantur fæctione Testamenti, & si illud condiderint non valet, nisi restituerint vsuras, vel præstiterint cautionem de illis restituendis. 2. 328. 3. Amplia num. 4. & 18. Limita num. 5. 6. 7. 9. 11. 13. & 14. Vide num. 8. 10. & 12.

TESTATOR.

COMMVTATIO voluntatis Testatoris spectat ad Pontificem. 2. 225. 36.

TESTATORIS vitimas voluntates effectum sortiri Reip. interest. 1. 441. 47.

TESTES.

EXAMINARI an possint Festarum tempore. Vide *FERIÆ*.

EXCEPTIONES personales contra Testes si non sint permixtæ, tunc tacite censentur denegatæ etiam exceptiones contra eorum dicta. 1. 684. 149.

Personales, & contra dicta competunt contra depositionem testium. 1. 684. 48.

INFANTES esse non possunt tam in ciuilibus, quam in criminalibus. 1. 546. 10.

Limita quando veritas aliter haberi non potest, ne delictum remaneat impunitum. 1. 546. 10.

IN SPECIE deponentes præstuntur testibus in genere deponentibus. 1. 677. 92.

MAIORES quatuordecim, & minores viginti annorum repelluntur à testificando in criminalibus, & eorum depositio sufficit tantummodo ad instructionem iudicis, & ad iniquitandum. 1. 545. 2. & num. 5. Limita num. 6. 7. & 8.

TESTIS.

DEPONENS FALSVM contra Reum in causa criminali puniendus est eadem poena, qua præstentus Reus, ac si illud dictum esset verum. 1. 490. 12. Decl. vt ibi remissum.

Incurrit crimen falsi. 1. 490. 11.

Pro Reo contra Fiscum non punitur poena mortis, aut alia poena ordinaria falsi, sed alia mitiori, & extraordinaria. 1. 490. 13.

Quomodo puniatur ex dispositione *Benedictinorum Generalium Status Ecclesiastici*. 1. 490. 14.

IN CAUSA propria quis esse non potest tam in ciuilibus, quam in criminalibus. 2. 52. 2.

VNICVS sufficit in causis pecuniarijs exiguis. 1. 188. 5.

Non probat, quando agit de graui præiudicio, non obstante quauis humana constitutione. 1. 188. 6.

Princeps quando statuere possit, quod dicto vnus

testis, vel testibus singularibus credatur. 1. 188. 7.

TESTIVM.

NOMINA, & COGNOMINA testium examinatorum in omnibus causis criminalibus, in quibus cadit idem meius prout in causis Hæreticis, non sunt publicanda. 1. 683. 119.

In causa hæresis non publicantur, & quare. 1. 684. 150. Limita num. 151. Vide num. 152.

In causa hæresis examinatorum non sunt publicanda. 1. 683. 119.

In omnibus casu criminalibus sunt publicanda, ad hoc vi Reus possit tam contra dicta, quam contra eorum personas excipere, & se defendere, alioquin iniustitia committitur. 1. 683. 141. & 142. Ampl. num. 143. 144. & 145.

TEXERÆ.

CITATIO ad recognoscendum textam, & praxis. 2. 262. 42.

EXHIBITA per Pistorem texera, seu cippo agitur contra illum debitorem ad exhibendum, scontrum, aliis dari cippo. 2. 252. 41.

EXHIBERE E ieneur Pistor texeram, seu cippum, in quo se fundat. 2. 262. 40.

Tentur texeram aduersarius, quando constat de illius confessione. 2. 262. 39. Ampl. num. 44.

IN CONTVMACIAM rei pronuntiata pro recognita, si idem reus postea medio iuramento eam negauit, tunc actor ieneur illam formiter recognosci facere. 2. 262. 43.

TEXERÆ.

AMMISSIONIS texera exceptio deducta per debitorem Pistoris etiam ad illam exhibendam, non suffragatur, dum eam non probat. 2. 262. 44. Ampl. num. 45. Sub ampl. num. 46.

DVÆ fiunt à Pistoribus, nempe vna nuncupata *il cippo*, quæ retinetur ab ipsis, & altera *il scontru*, quæ retinetur à debitore, & qualibet vice, qua irraditur panis, notatur in illis mediante signo, seu signis quantitas. 2. 262. 37.

MACELLARIJ, & similes ad probandum eorum creditum solent conficere texeras, seu aleas cum debitis tinctis. 2. 265. 75. Vide num. 76.

MILITARES distribuuntur à Romanis inter milites, & quando. 2. 261. 32.

PISTORVM habent executionem paratam. 2. 262. 35. Decl. num. 36.

Probat tamquam species instrumenti. 2. 262. 34.

Que coniunguntur ad probandum creditum Pistorum, & similibus originem traxit à Gentilibus. 2. 261. 30.

Sunt probationes extraordinariæ. 2. 262. 34.

PRACTICANTVR etiam inter rusticos, & idiotas, Caupones, & similes. 2. 261. 33.

RADENS signa in texeris Pistorum facta, tanquam fraudator punitur. 2. 262. 38.

VSVS texerarum antiquitus prædicatus fuit occasione militis. 2. 261. 31.

TEXTOR.

TEXTORIBVS an liceat emere vnam, vel alteram sciici gaulapini vlnama vendentibus, remissum. 2. 250. 14.

Ppp

THEA-

THEATRVM.

AMPHITHEATRA, Palatia, & similia quoad commodiorem sunt omnibus communia, sed non semper. t. 126. 5.

EXPENSÆ pro constructione Theatri. Vide CONGREGATIO BONI REGIMINIS.

THEOPHILVS Imperator comburi mandauit naue frumento Imperatricis oneratam, & quare. t. 607. 162.

THESAURI.

THESAURARI, Quaestores rerum publicarum, & Fisci, in alium vsum, præter destinatum, conuertentes pecuniam, criminen incurrunt. t. 140. 21.

THESAURARIO Generali, Clericis Camerae, aliisque Ministris Cameralibus prohibitum est habere partem, seu participationem in appalibus, & locationibus vectigalium, aliorumque bonorum, & rerum Reu. Camerae sub pœnis, de quibus. t. 127. 13.

Limita in Cardinali Camerario. t. 127. 14.

TINCTOR.

PRÆFERTVR super re tincta pro expensis, eiusque mercede quibuscunque alijs creditoribus. t. 239. 20.

PRO cautione dat sigillum Domino rei, remanente alia parte iulius penes eundem Tinctorum. t. 239. 19.

TINCTORES.

AB arte laue non possunt se dismembrare, & nouam facere societatem. t. 239. 18.

Tinctoria ars comprehenditur sub generalitate artis laue. t. 239. 18.

MATERIAM Tinctorum remissuē. t. 239. 21.

TITVLI.

ABVSVS Titulorum reprehendendus, & corrigendus. t. 102. 9.

DANDI per Vasallos Dominis. t. 101. 3.

MAGNIFICI, Spectabiles, Egregii, Illustres, Perillustres, Illustrissimi, Excellentissimi, Serenissimi &c. cui debeantur, remissuē. t. 101. 5.

TRACTATIO faciendâ per Dominos erga Vasallos. t. 101. 8.

TORNEAMENTA.

Vide FESTINA.

TORMENTA.

CIRCUMSPECTIONE, de qua ibi remissuē vti debet iudex in tormentis. t. 170. 4. & n. 7.

IVDEX in dandis tormentis examinare tenetur statum, & conditionem Rei, nec non qualitatē, & relevantiam indiciorum, & qualitatem delicti. t. 170. 8. & 9.

INVENTA sunt ad eruendam veritatem. t. 169. 1.

LACERANT honorem. t. 170. 5.

NEGOTIVM tormentorum est grauissimum, & periculosissimum est, & quare. t. 170. 4.

NIHIL tam crudele, & inhumanum est, quam hominem ad imaginem Dei creatum tormentis lacerare. t. 170. 6.

TORTVRA, Stangheita, Sibilli, & Vigilia sunt tormenta magis visita. t. 170. 3.

VARIA adiuvata sunt. t. 170. 3.

VSVS Tormentorum ab Athenicis, & Rhodijs desumptus est. t. 169. 2.

TORNATVRA.

MENSVRATIO Terrarum in tota Prouincia, Romandiolæ super tornatorias. t. 114. 24.

TERRÆ continet perticas decem requadratas. t. 114. 24.

TORTVRA.

DELICTVM debet esse tale, pro quo imponenda sit pœna sanguinis, vel alia corporis afflictiva, vt locus sit torture; scilicet verò si agatur de delicto leui, pro quo imponenda sit pœna pecuniaria, vel cælii. t. 170. 10.

REI viuunt magis artibus, de quibus ibi res missuē, nedelicta fateantur. t. 170. 12.

MATERIAM Torturæ, aliorumque tormentorum Vide. t. 170. 11.

TORQUERI regulariter non possunt Infans, Minor, Mulier prægnans, vel intra quadraginta dies post partum, Senex, Decrepitus, Valetudinarius, Infirmus, Decurio, Nobilis, & similes. t. 170. 7.

TRACTA.

CONCESSA pro vno anno non potest inferuise pro anno sequenti. t. 612. 295.

Pro certa quantitate frumenti, vel bladaram non extenditur ultra numerum dierum septem. t. 612. 296.

CONCESSIO tractæ, & extractæ spectat ad Principem tanquam de Regalibus. t. 619. 273.

Pro reintegracione Agriculturæ agri Romani faciendâ est, & quomodo sit concessio tractarum. t. 621. 288. & n. 394. cum seq. Remoueri an, & quando possit. t. 620. 284.

ET EXTRACTA frumenti, & fugum decargandâ est vrgente, vel imminente penuria. t. 620. 279.

Amplia num. 281. 282. & 283.

Et si concedatur, Princeps mereatur nomen Tyranni. t. 620. 289.

Frumenti, & bladaram concedenda est à Principe, & quare. t. 619. 274.

Declara procedere post securam vberem recondicionem, non ante. t. 619. 275.

Et facta prius abundanti prouisione pro sustentatione Subditorum. t. 619. 276.

Ad quem effectum persequenda est quantitas frumentorum, & frugum in loco existentium, vnâ cum summa necessaria pro alimonia Subditorum. t. 619. 278.

PRETIUM, seu emolumentum pro tracta frumenti recolecti in Agro Romano quanti esse debeat. t. 621. 294.

Cætera Vide EXTRACTIO.

TRAIANVS Imperator celebrem domum ædificauit in Monte Celio, & quamplurimis prædijs ditauit, vt expositi nutrirentur. t. 287. 8.

TRANSACTIO.

FACTA à Communitate. Vide, COMMUNITAS.

TRANSITVS.

Vide ITER.

TRANSMISSIO.

EST iuris delati, vel quasi in hæredem translatio. t. 1. 321. 1.

FIDELI COMMISIVM agnitione à subdito ad effectum transmittendi ad hæredes vt dicatur, sufficit

ficit quæcunque petitiõ, aut qualis qualis declaratio voluntatis. 1. 456. 15.

Ordinatum in casum delicti, si ob delictum hæreditas grauiti fuerit delatorum substituto transmittitur ad hæredes. Et multo magis si fuerit agnitum. 1. 456. 14.

HÆREDITAS non adita non transmittitur. 1. 321. 2. & 3.

Limita primò, quando quis moritur relicto filio suo, qui postea moriatur hæreditate non adita. 1. 322. 4.

Limita secundò, ex capite iuris deliberandi, vtpote quia is, cui delata est hæreditas decessit intra annum, tunc enim tale ius ad deliberandum transmittit ad quoscunque hæredes. 1. 322. 5. Deel. num. 6. 7. 8. & 9.

Limita tertio ex potentia sanguinis, vigore cuius fit transmissio hæreditatis Ascendentis ad solos Descendentes. 1. 322. 11.

MATERIA M transmissiois rationes. 1. 322. 12.

TRANSPORTATIO.

ANNONÆ ad barbaras, & iniideles Nationes est prohibita. 1. 615. 239.

Extra Statum Ecclesiasticum est prohibita sub grauissimis poenis. 1. 615. 240.

BANNIMENTVM, seu Edictum penale prohibens transportationem frumenti ab vna Prouincia ad aliam, seu ab vno Principatu ad alium iudicatur fauorabile. 1. 615. 218.

Prohibens transportationem frumenti, & bladarum de tempore refectionis de vno Territorio ad aliud est validum, & iustum. 1. 616. 242.

EXTRACTIO, seu transportatio frumenti ab vna Prouincia ad aliam, seu ab vno Principatu ad alium potest prohiberi. 1. 615. 218.

Cætera Vide *ANNOVA* vers. *Transportatio*, *FRUMENTVM* vers. *Transportare*, *FRUMENTI* vers. *Transportatio*, *EXTRACTIO*, *EXCOMMUNICATIONIS*.

TRIBVTA.

BARONES, & alij Domini Sedi Apostolicæ subiecti non possunt imponere, aut augere Gabellas, & tributa sub pœna excommunicationis. 1. 155. 8.

CVM ipsi Regibus, & Principibus fuerunt introducta. 1. 555. 1.

IVS imponendi tributa, & Gabellas ad solum Principem supremum pertinet, non autem ad Dominos inferiores, neque ad Magistratus supremos, & ad Ciuitates subiectas, quæ non possunt Gabellas, & tributa imponere. 1. 555. 5.

Imponendi tributa, & Gabellas est adeo annexum Maiestat. sup. Principis, vt non possit possideri ab inferiore, nisi cum titulo habito ab eodem Principe. 1. 555. 9.

MANVTENTIO Baronum, aliisque Dominis inferioribus in quasi possessione imponendi, & exigendi Gabellas, & tributa non conceditur ubique exhibitione tituli. 1. 556. 11.

Limita primò quando conuenit diuturna, & longæua possessio. 1. 556. 12.

Limita secundò quando agitur de exactione inter priuatos, non autem contra Principem supremum. 1. 556. 13.

NATA penè sunt cum ipsi Regibus. 1. 182. 5.

NERVI Reipublicæ, & Principatus iudicantur. 1. 152. 5.

PRINCEPS pro tributis fiscalibus est anterior creditor, & præfertur alijs Creditoribus. 1. 555. 1.

Limita respectu causæ funerariæ, & impense factæ pro conseruatione rei. 1. 555. 4.

PRINCIPIBVS debentur tributa à Subditis necdum de iure gentium, sed etiam de iure Diuino, & naturali tam in signum subiectionis, quam pro eorum alimentis, & subleuatione, ac in recompensationem administrationis lustritæ, & aliorum onerum, & quasi stipendia proprii ministerij. 1. 555. 2.

TITVLVS imponendi Gabellas, & tributa statim exhiberi debet instante Fisco. 1. 556. 10.

Amplia procedere etiam in iudicio summarijsimo manutentionis. 1. 556. 11.

TRIBVTI.

AVGVSTVS Imperator ad effectum impositionis Tributi mandauit numerari, & describi Vassallos. 2. 183. 7.

LOCO suffecta est Collecta. 2. 183. 11.

NOMEN comprehendit omnes species vestigalium, gabellarum, & collectarum. 2. 183. 12.

S. IOSEPH, vni cum **BEATISSIMA VIRGINE** grauida, ac parui proxima, & tempore hycemali à Ciuitate Nazareth se transiit in Bethlem, distans spatio triginta leucarum, vbi describendus erat ex Edicto Augusti Imperatoris pro solutione tributi. 2. 183. 8.

Et quia tunc temporis ob concursum multitudinis populi, diuersis erant occupata in spelunca subitus Mænis Ciuitatis se recepit, bique natus est **SALVATOR MVNDI**. 2. 183. 9.

TRIBVTVM.

CESSAVI, cessante Imperio Romano. 2. 183. 11.

DEVS Tributum solui Cæsari mandauit. 2. 183. 10.

Soluit Cæsari, & quare. 2. 183. 10.

DICTVM est à contributione, vel à Tribubus secundum alios, & secundum alios à tribus generibus gentium, ex quibus Romanus Populus composuit erat. 2. 183. 1. 2. & 3.

ORIGINEM trahit à iure Diuino. 2. 182. 4.

Ab AVGVSTO Imperatore originem habuit. 2. 183. 6.

TRICOLI.

LOCVS certus, in quo vendere debeant fructus præscribi potest. 1. 688. 6.

MALÆ qualitates Tricolorum describuntur. 1. 688. 3.

PROHIBERI debet Tricolis ne obuiam eant portantibus vidualia ad Ciuitatem. 1. 689. 11.

Vide num. 12.

Potest deferentibus fructus ad Ciuitatem ne Tricolis, & Reuenditoribus illos vendant. 1. 688. 5.

Potest Tricolis ne emant vidualia nisi post certam horam. 1. 689. 8.

PROPOLE, Dardanarii, Tricoli, & Reuenditores sunt synonymi. 1. 688. 1.

STATVTA fuerunt plura circa Tricolos ibi remissæ. 1. 689. 19.

SVNT, qui vtenilia ab Agricolis emunt, vt otio-
sè postea illa vendant. 1. 689. 3.

Cetera Vide *DARDANARII*.

TIBIA.

DIFFERT à Tuba. 1. 427. 7.

IN EVNERIBVS puerorum, vel hominum abie-
ctioris notæ antiqui utebantur Tibijs. 1. 427. 11.

TUBA.

DIFFERT à Tibia. 1. 427. 7.

INSTRUMENTVM antiquissimum est. 1. 427. 8.

ORIGINEM trahit à Tubo, siue canali. 1. 427. 9.

QVANTO altius ascendit, semper à perfectiori-
bus consonantibus recedit. 1. 427. 9.

TUBÆ.

CLASSES Tubarum variz, remissuè. 1. 427. 3.

ET Tibiz instrumentum funebre erat apud anti-
quos. 1. 427. 11.

FORMA, remissuè. 1. 427. 5.

IN funebribus Senatorum, Patritiorum, & Prin-
cipum antiqui utebantur Tubis. 1. 427. 11.

INVENTIO cui tribuatur. 1. 427. 4.

VSVS varijs inferuivit, & præsertim in bello. 1.
427. 10.

Vt Tubarum hodiè circa quæ versetur, & in
quibus eis vitatur. 1. 428. 11.

TUBATORES.

ET PLAZARII apud Romanos pro synonymis
habebantur. 1. 427. 1.

Tubatorum, & Plazatorum apud Romanos
exercituum erat varium, sed postea ad diuersa,
& distincta fuerunt destinati. 1. 427. 1. & 2.

ID OIA, vt plurimum iudicantur à Mariis.
1. 428. 18.

MERCES Tubatorum *Fanentia* quomodo taxe-
tur. 1. 428. 16.

SEV Praecones dicti etiam sunt Buccinatores. 1.
428. 17.

TUBICINA.

DVELLVM indici solebat per Tubicinem. 1.
428. 12.

Cetera Vide *PRÆCO*.

TVGVRIA. TVGVRIVM.

Vide *DOMVS* veri. *Tugurium* homines.

TVRBATIVA POSSESSIONIS.

Vide *POSSESSIONIS TVRBATIO*.

TUTOR.

CVRATOR, aliisque Administrator pro com-
plemento suæ administrationis reliquatum
reddere tenetur. 1. 141. 40.

Reddere potest rationem absque libris. 1. 141.
39.

Tutor, Curator, vel alius Administrator, qui vel
ex pacto, vel ex legis dispositione rationem
reddere certo tempore tenetur, si eo aduenien-
te illam reddere recusauerit, ad interesse damni
passi poterit condemnari; sed si computa-
præstiterit, & se paratum obtulerit soluere totum
id, quod debitor apparuerit. 1. 141. 32.

Tutores, Curatores, æterique Administratores
rerum, tam publicarum, quam privatarum,
rationes reddere tenentur. 1. 140. 31.

DARI potest non obstantibus serijs. Vide *FE-
RIÆ* veri. *Tutor*.

Cetera Vide *ADMINISTRATOR. CVRATOR.*

RATIONIS REDDITIO.

VACINARIORVM.

ARS. Vide *ARS*.

VAGABVNDI.

ET OTIOSI compellendi sunt, vel ad faciendam
aliquam artem, vel ad laborandum in operibus
publicis, vel in exilium mittendi sunt, ac pu-
nicendi. 1. 661. 2.

Penantur in domibus disciplinarijs, ad quid, &
quare. 1. 661. 4.

MAGISTRATVS contra otiosos, & vagabundos
esset constituendus ad hoc, vt illos obieret,
mendicando non sinat, in Xenodochium deduc-
cat, ibique examinet, & Hospitium ac victum
per vnam noctem suppeditet, matutino verò
tempore statim è Ciuitate educat. 1. 661. 3.

POENA Vagabundis imposita quæ sit. 1. 662. 5.

QVINAM dicantur, & vbi pro eorum delictis
puniri valeant, & alia remissuè. 1. 662. 6.

Cetera Vide *OTIOSI*.

VALOR.

ÆSTIMATORVM iudicio an probetur. Vide
ÆSTIMATORVM veri. *Valor*.

VASA.

SACRA non subiacent potestati seculari. 1. 542.
28.

VECTIGAL.

Vide *GABELLA. TRIBVTA. TRIBUTI*.

VENATIO.

BARO prohibere potest Exteris, ne ingrediatur
eius Territorium ad venandum. 1. 572. 10.

CLERICIS, alijsque Ecclesiasticis an, & quando
sit permissa remissuè. 1. 572. 2.

Clericis permissa Venatione, censetur etiam data
facultas habendi, & alendi Canes, & similia.
1. 572. 3.

CVLIBET liberum est venari. 1. 572. 5.

COMMVNIS est de lure naturali, & gentium,
ac est permissa de lure Diuino. 1. 572. 4.

Ampl. num. 6. Limita num. 9. Vide num. 17.

EST propriè Illustrium Virorum. 1. 574. 34.

FACVLITAS prohibendi venationem concedi
debet per supremum Princepem. 1. 573. 15.

FERÆ, ET VOLVCRES sunt in nullis bonis,
sed omnibus communes. 1. 573. 5.

Occupantis sunt. 1. 572. 5.

INGRESSVS in fundo alieno non potest prohiberi
ne venetur. 1. 572. 5.

PRINCEPS CONSTITVITVR in quasi posses-
sione prohibendi venationis, si Bannimenta pæn-
alia publicari mandauerit per seriem multorum
annorum, eaq; effectum sortita fuerint absque
reclamatione, aut aliquo reclamante condemna-
tario subsequuta fuerint. 1. 573. 22.

In quasi possessione prohibendi venationem, quan-
do Vassalli obediunt Bannimento illam prohiben-
ti. 1. 573. 20.

Ad quem effectum vnicus actus prohibitionis
sufficit. 1. 573. 21.

Supremus habet ius prohibendi venationem. 1.
573. 14.

PROHIBERI non potest per Barones, seu Prin-
cipes

cipes Superiorem recognoscens. 1. 572. 12.
Limita num. 19. 24. 25. 26. 28. 29. 30. 31.
31. Vide num. 17. 18. & 19.

Venationes concessæ Bironi in inuestitura non censentur concessæ cum lure prohibendi venationem aliis. 1. 571. 11.

Contrarium si in inuestitura expressè concessum fuisse lus prohibendi venationem. 1. 573. 14.

SVBDITI appellare debent à Bannimento venationem prohibente statim, ac eis innotescit. 1. 573. 21.

V E N A T I O N I S.

BARO prohibere potest Vicinis, ne suum Territorium, & fundum ingrediantur venationis causa. 1. 572. 11.

BARONES de facto faciunt iudicia venationis prohibitoria. 1. 573. 17. Vide num. 19.

IVS venationis inter Regalia recensetur de lure nonissimo. 1. 573. 18.

LAVDES, & contemptus venationis, remissuè. 1. 572. 2.

MATERIAM tractantes remissuè. 1. 574. 35.

VARIÆ species, de quibus ibi remissuè. 1. 573. 1.

V E N A T O R.

CATVLOS instruire volens quid agere debeat. 1. 701. 2.

DOMINVS fundi potest praeuenire, prohibendo ne Venator fundum suum ingrediat. 1. 572. 8.

V E N D E N S.

FRVCTVS corruptus poena extraordinaria arbitratia puniri debet. 1. 689. 15.

FRVMENTVM dilata solutione pro pretio à Principe, seu Magistratu taxato non committit vsuram, quamvis in Foro minori pretio vendatur. 1. 613. 225. cum seqq. ac num. 320.

Carius ob dilatam solutionem pretij committit vsuram. 1. 613. 219. Limita num. 225. 227. & 229. Sublim. num. 228.

Declarare procedere in foro conscientie, ita ut taliter vendens mortaliter peccet, & teneatur ad restitutionem; sedus vero in foro contentioso. 1. 613. 222. Subdecl. n. 223. Vide n. 224. & num. 230.

Duodecim cum dilatione non potest iudicari vsurarius dum illud est pretium rigorosum, licet præsentè pecunia vendidisset solum decem, vel undecim. 1. 613. 221.

Pro certo pretio dilata solutione ad certum tempus, non potest exigere immoderatum pretium, quod valeret de tempore solutionis. 1. 613. 226.

Pro pretio maiore, quo illud valebit à die contractus usque ad terminum conuentum ad solvendum committit vsuram. 1. 613. 226.

Secus si conuenierit vendere pro medio pretio, quod curret. 1. 613. 226.

FVMVM nempe si, qui prætexit amicitiam, vel familiaritatis Principis, vel iudicis promittit largi viCTORIAM, vel fauorem aliquo sibi dato, vel promisso, quia poena puniatur. 1. 478. 10.

REM alienam. Vide. 1. 265. 1. & 2.

Scienter vendens, & tradens rem alienam furtum committit. 1. 265. 5. Decl. n. 7. & 9. Vide n. 8.

Furtione rei immobilis alienæ scienter facta, furtum non committitur. 1. 266. 10.

REM duobus poena falsi tenetur. 1. 493. 1. Amplia, & Limita, remissuè num. 2.

In iudicia Ciuili non prohibetur vendere eandem rem duobus. 1. 493. 3.

Plus quam valet ob temporis expectationem, vltra est. 1. 623. 300. Nam non licet vendere rem carius expectata pecunia, quam numerata valeat. 1. 625. 311.

VENDITIO.

AROMATARIA vendita conueniri, & taxari possunt fructus recompensatiui pretij non soluti. 2. 248. 51.

EQVI. Vide E. QVVS.

PARS colonica in venditione prædij an, & quando comprehendatur, remissuè. 2. 69. 14.

REI alienæ valet. 1. 265. 1. Decl. num. 2.

Pro pretio soluendo per Empiorem à tempo à Moglie, remissuè. 1. 635. 55.

RES carius vendi an, & quando possit dilata solutione pretij remissuè. 1. 614. 230.

RVSTICI, & Agricola non debent cogi vendere minutatim in Foro vicinialia, ne ab eorum opere distrahantur. 1. 689. 12. Vide ibi.

SCIENS publicatam Legem taxantem, seu reducentem pretium, si praeueniendo vendat cariori pretio ignoranti omne damnum rescire tenetur emptori. 1. 602. 136.

STATVERE conestibilia, & alia Reip. necessaria vendi in certo loco spectat ad Vniuersitatem. 1. 688. 7.

VICTUALIA ad vendendum deferuntur per Mulieres in Cinitate Faventia. 1. 689. 13.

Cetera Vide PRETIUM.

VENETI.

NOBILES Veneti prohibentur nedum conuersari, sed etiam alloqui cum Ministris Exterorum Principum Venetijs residentium. 1. 58. 35.

VERBA.

APATTI vecchi, & modi fatti, quid importent. 1. 495. 11.

DOTTORE venuto di fresco da Studio addottorato verificati possunt in Dottore, qui iam per titulum redierat Laureatus. 1. 225. 40. & nu. 42.

GENERALIA cum clausula derogatoria, si de aliis oportere facere mentionem, non tollunt prouisionem specialissimam in contrarium. 2. 176. 54.

Non comprehendunt casum impossibilem de iure. 2. 176. 55.

IVSTITIAM facias appositam in rescripto an inducant delegationem. Vide DELEGATIO.

PRÆSVPPPOSITIVA prolata ab habente facultatem disponendi, seu statuendi, disponunt. 1. 64. 17.

VNIVERSALIA restringuntur ad ea, de quibus est vniuersaliter cogitatum. 2. 176. 54.

VS. QVE ad panem mortis appositum in Legge, Statuto, vel Constitutione, quando poena remissa, fuit arbitrio iudicis, statim exclusuè ad mortem. 2. 80. 2.

VERBVM.

EXPEDIRE respicit utilitatem, vel honestatem. 1. 261. 51. & 53.

PERPETVVM regulatur à dispositione habente. P p p 3 c18

circumscriptam suam naturam temporaneam, 1. 438. 33.

POSSESSIONE idem est ac prædium, & passim promissuè visitatur. 1. 129. 10.

PRÆSUMPTA appositum in Bannimentis, ut incurratur poena requiritur dolus. 2. 62. 6.

VERMES SERICI.

Vide **FOLIA. SERICVM.**

VERMICELLARI.

EMERE non possunt frumentum, ardeum, & blada in Campo Floræ Urbis, nec in Navi. 1. 199. 98.

VERSIO.

Vide **CENSUS.**

VESTES.

ETSUPPELTECTILES necessariz consentur ille, sine quibus realiter quis stare non potest. 1. 231. 9.

VESTIS quotidiana reputatur vestis duplex, una nempe pro hyeme, & altera pro estate deferens. 2. 231. 8.

Cetera Vide **FOEMINÆ** vers. **Larus. Joculia.**

VGOLINVS de Viglarano erat Cuius Fauentinus. 2. 49. 45.

VIA EXECVTIVA.

AN competat vigore depositionum Testium, ex quibus probetur stipulatio Instrumenti, seu promissio, vel contractus initus cum obligatione Camerali, remissuè. 1. 192. 9.

VIA.

'ANIMALIA immittens per fundum vicini non punitur si via sit occupata. 2. 95. 4. Vide ibi,

BALLÆ, merces, sabbaz, & similia non possunt poni in via publica, per quam impediatur liber transitus. 2. 276. 3. Lim. vt ibi.

BONDIOLO nuncupata ornata fuit domibus, & ædificijs. 1. 127. 15.

DESTRUCTA via publica transiri potest per fundum vicini. 2. 95. 2.

DICITVR, quæ aperitur in terra absque lapidibus. 2. 274. 1.

ÆDIFICARE nemo potest super via publica, absque licentia Principis, vel Magistratus ad id facultatem habentis. 2. 126. 5.

INHIBERI solet per Iudices, ne ab Artificibus, ac alijs ponantur rabulata, banchæ, ballæ, & res similes in via publica. 2. 277. 4. Ampl. num. 5. Et pro huiusmodi inhibitione potest iussare quilibet per populo etiam non habens interesse tantquam actio popularis. 2. 277. 6.

INTERDICTVM Mne quid in via publica, vel alio loco publico fiat enilibet de populo comperit, & in prima parte est prohibitorium, in secunda vero restitutorium. 2. 127. 15.

Ne quid in via publica vel loco publico fiat vt locum habeat, quæ concurrere debeant, remissuè. 2. 127. 17.

INDEX auctoritate propria demolire valet quicquid factum fuit in via, quod Publicum lædat, 2. 127. 16.

LAPIDES, & rudera in via publica, vt retineantur temporaliter ab Ædificante licentia concedenda est, vel ipse tolerandus est. 2. 280. 2.

Dummodo id fiat sine alterius iniuria. 2. 280. 3.

LICENTIA aliquid faciendi in publico ita debet

concedi, vt sine iniuria cuiusque fiat. 2. 137. 19.

Artificibus tenendi ante propriam Apotecam res ad usum eorum exercitij, ac pergulas amonibiles positas ad se descendendam à vento, Sole, & pluuijs, concedenda est. 2. 280. 4.

PONS super via publica de via ad aliam domum fieri non potest, 2. 276. 19. Ampl. num. 21. & num. 22.

Et illum fabricans punitur poena sacrilegij, vel saltem pecuniaria. 2. 276. 20.

PRINCEPS concedere potest, vt quis in via publica, vel loco publico edificare possit in præiudicium tertij. 2. 127. 20.

PRIVATA dicitur quoties habet introitum a prædijs, & agris priuatorum, & in illis intermoritur. 2. 125. 18.

PUBLICA ammissa, & destructa impetu fluminis, vel alia causa, vicinus de fundo proprio contiguum viam præstare tenetur. 2. 128. 2.

Et si recuset potest per Iudicem compelli. 2. 128. 3.

Solutio tamen pretio per Fiscum, seu Vauersitatem. 2. 128. 4.

Censetur, quando probatur quod pluries per eam Sanctiss. Eucharistia Sacramentum ad infirmos pro Viatico, & Cadavera mortuorum ad Ecclesiasticam Sepulturam delata sunt. 2. 125. 19.

Dicitur tunc quando copulatiue concurrant tria de quibus ibi. 2. 123. 16.

Est de Regalibus. 2. 276. 2.

Mutationi, & interitui subiectæ sunt Vim. 2. 127. 11. Non dicitur ex eo, quod publicè talis tenetur, & ita ut per omnes. 2. 124. 16.

Non probatur ex Testibus depoñentibus, quod publice per omnes itum fuerit. 2. 124. 16.

Occupari, vel impediri à nemine potest. 2. 280. 4. Presumitur, quoties incipit à publico, & desinit in publicum, nisi ex aduerso probetur facta ex collatione agrotum priuatorum. 2. 215. 17.

SECVS si habeat introitum à prædijs, & agris priuatorum, & in illis intermaritur. 2. 125. 18.

Regale ius est. 2. 126. 1. decl. n. 2.

SERVITVS est, quatenus est ius gundi. 2. 127. 36.

SCALA nec primus gradus scalarum potest poni in via publica etiam non habere exitum. 2. 126. 11.

STATVTO disponente, quod committens delictum in strata poena dupli puniatur, non intrat duplicatio poenæ, quoties Accusator dixit malefictum commissum fuisse in via. 2. 274. 4.

Cetera Vide **STRATA.**

STRATA differt à via. 2. 274. 1.

Cetera Vide **STRATA.**

VICINALIS claudi non potest ab vno ex consortibus, ita ut alijs vicinis prohibitus sit transitus. 2. 127. 32.

Non excludit contiguitatem ad effectum retrahus, secus publica. 2. 125. 6.

VIA M.

ALTERARE, vel angustiare nemo potest viam publicam, alias ad quid teneatur. 2. 126. 6. & 12.

CLAVDERE nemo potest viam publicam, alias ad quid teneatur. 2. 126. 7. & 12. Ampl. num. 5.

DOMINVS tenetur purgare viam publicam auctore propriam Unum ad immunditias. 2. 275. 12. Nec

Nec satisfaciit auferendo Iurum de medio, illudque projiciendo in partibus lateralibus viz. 2. 275. 13.

FACVLITAS edificandi supra Solum, & viam publicam ex Statuto, vel consuetudine, vel ex licentia Principis, aut Magistratus, intelligenda est sine damno vicini. 2. 137. 18.

MYTARE nemo potest viam publicam, aliâ ad quid teneatur. 2. 136. 10. & 13.

NON habens ad effectum eundi ad fundum proprium, vicinus tenetur illam concedere soluto pretio pro locum ei minus damnosum; secus si aliundè possit habere, licet longiorem. 2. 96. 5.

OCVPARE nemo potest viam publicam alias ad quid teneatur. 2. 136. 10. & 13. Limita vt ibi.

VICINVS itineris feruitutem tradere tenetur vicino, qui aliundè non potest se conferre ad eius prædium, soluto tamen pretio feruitutis. 2. 138. 5.

VOLENS perfundum vicini ex quo aliter non potest se conferre ad eius prædium, tenetur soluere pretium feruitutis. 2. 138. 5.

Cætera Vide *ITER*.

V I A R V M.

APPALTATORES viarum extrâ Urbem, quæ fossata expurgare, & expurgata conservare teneantur. 2. 121. 6.

APPALTVS expurgationis Urbis, nec non vnus iulij pro qualibet apoteca, & currum, & redarum, ac cistiarum vulgo *Caleffi* à quo sit faciendus. 2. 147. 27.

Viarum extrâ Urbem intrâ spatium quadraginta miliariorum stipalatus fuit per annos viginti quinque cum magna utilitate publica. 2. 121. 5.

Cætera Vide *APPALTVS*.

APPELLATIO suspensiva in causis Taxarum, viarum non admittitur, sed solus in deoluti-
uo. 2. 146. 34.

A Decreto, seu Sententia super refectione, expurgatione, & reparatione viarum non datur appellatio suspensiva. 2. 275. 14.

Quod maximè procedit in vijs Urbis ex dispositione Chirographi Pontificij, de quo ibi. 2. 275. 15.

Et si Iudex admitteret appellationem suspensivam, & inhiberet, nulliter procederet, tanquam contra casum legis, & inhibito non esset attendenda, ac si non emanasset. 2. 275. 16. & num. 17.

CLERICI Cameræ tenentur contribuere pro refectione, & munitione viarum publicarum. 2. 126. 29. Contrarium num. 42. & seqq. Ansp. num. 44. & 46.

Ecclesia, & Ecclesiastici non sunt exempti à reparatione viarum publicarum. 2. 275. 9.

Et Ecclesiastici tenentur contribuere pro refectione, & munitione viarum publicarum. 2. 125. 26. & num. 29. Decl. num. 27. 28. & 42.

CVRATORES viarum publicarum sub varijs nominibus vid. Censorum, Viocurum, Edilium Curulium, & Curatorum viarum designati fuerunt à Romanis, ad hoc, vt earum instructioni, refectioni, & reparationi, ac purgationi præessent. 2. 140. 1.

DOMINIVM viarum priuatarum spectat ad priuatos. 2. 127. 41.

EXACTORVM Taxarum viarum officium, & obligationes. 2. 147. 29.

FORENSES contribuere tenentur ad solutionem collectæ impostæ pro munitione, & reparatione viarum publicarum. 2. 125. 23.

IMMVNITAS à munitione, & reparatione viarum publicarum concedi potest, & valet. 2. 125. 25.

MVNITIO, & resectio viarum priuatarum spectat ad priuatos, 2. 127. 40.

OMNES contribuere tenentur ad munitionem, & reparationem Viarum, non obstante quocunque privilegio, & exemptione ab oneribus. 2. 125. 24. & 29. Limita num. 25.

Ad solutionem Taxarum, & impositionum pro vijs, & Pontibus omnes nemine excepto tenentur. 2. 146. 27.

PRÆSCRIPTIO à solutione Taxarum viarum, quando intret. 2. 146. 25.

PRINCEPS tenetur contribuere pro refectione, & reparatione viarum publicarum. 2. 126. 30.

PUBLICARVM apud Romanos semper magna cura fuit. 2. 140. 1.

REFECTIO, munitione, & reparatio viarum publicarum extrâ Ciuitatem facienda est expensis communibus, imponendo collectam per aes, & libram, vel per capita. 2. 125. 21.

Reparatio, & expurgatio viarum publicarum requirit celerem expeditionem. 2. 275. 14.

Reparatio, & restauratio viarum extrâ Ciuitatem ad quos spectet. 2. 125. 20.

Restauratio, & reparatio viarum spectat ad quemlibet Dominum iuxta latitudinem Domus propriæ. 2. 274. 6.

V I Æ.

ALIÆ sunt publicæ, aliæ priuatæ, & aliæ vicinales. 2. 124. 10.

CONDVCTOR coactus facere expensas reparationis viz, poterit eas compensare cum pensionibus. 2. 274. 7.

ET STRATÆ publicæ sunt de Regalibus. 2. 276. 19.

Cætera Vide *STRATA*.

PRÆTORIÆ, & *Consulares*, quare sic dicuntur. 2. 124. 12.

PRIVATÆ accipiuntur pro factis ex collationibus priuatorum, quoties hoc est memoria. 2. 127. 39.

Duobus modis intelligi possunt. 2. 127. 36.

Sunt, quæ in solo alieno sunt, licet alteri forte inseruiant, & appellantur etiam agrariæ. 2. 127. 38.

Vendi, & claudi possunt à priuatis Dominis. 2. 127. 42.

Vicinales dicuntur, quando extat memoria, seu constat Solum esse alienum, & non publicum. 2. 127. 35.

PVBLICE expedit, vt viæ resciantur, muniantur, & purgentur. 2. 125. 22.

PVBLICÆ aliæ sunt intrâ Ciuitatem, & aliæ extrâ eam. 2. 124. 13.

Basilica à Græcis appellantur. 2. 124. 11.

Prætoria, seu *Regia*, seu *Militares*, seu *Consulares* à Latinis nuncupantur. 2. 124. 11.

REFE.

preiudicij, quod infereretur Domino in sequentibus annis, in quibus minor quantitas vix produceretur, alias tenetur ad damna, & interesse. 2. 90. 17. & 38.

EXORCIZANTVR vermes, & bruchos deuasantes vineas iuxta formulam, de qua ibi. 2. 155. 16.

FRVCTVS constitit in vino. 2. 155. 18.

Asi inserta, & eius liquidatio remittenda est eturbi ludicis. 2. 23. 17.

IN Agro Romano, & Vrbs districtu excessit aude fuerunt in damnum agriculturæ, & quare. 2. 154. 7.

IN dies deteriorantur. 2. 21. 23.

INFORTVNIA geli, nebulæ, grandinis, &c. deuasant vineas, & earum fructus. 2. 155. 14.

IN REFECTIONE melioramentorum consentium in plantatione vineæ, facienda tantum est æstimatio planarum præuarum, compensatis ceteris laboribus cum fructibus perceptis. 2. 78. 91.

PRÆCES, quæ **DEO** effundendæ sunt pro liberandis vineis à ycimibus, & a bruchis. 2. 155. 35.

Cætera Vide **VITES. VITIVM.**

VINEARVM.

CVLTVRÆ Vinearum remissuè. 2. 155. 13.

INVENTOR plantationis Vinearum quoniam fuerit remissuè. 2. 154. 1.

NOE fuit primus, qui plantauit Vincam. 2. 154. 1.

ROMANI agriculturæ frumenti, segerum, & bladaram incumbant, non Vincarum. 2. 154. 6.

VSVS Vinearum peruenit ad Romanos post alias Nationes. 2. 154. 6.

Cætera Vide **VITES. VITIVM.**

VINI.

DE vititate, & damno vini, remissuè. 1. 552. 11.

EXTRACTIO vini. Vide **IMPNITAS ECCLÆSIASTICA** veri. *Edictum.*

INTRODUCTIO vini forensis in Vrbe est prohibenda, & potius grauandum vinum Agri Romani. 2. 155. 8.

SPECIES vinorum remissuè. 2. 156. 23.

VIRTUTES, & prærogatiue. 2. 145. 21.

VINVM.

CONNMERANDVM an sit inter bona, an inter mala, itaq; an vtile, an potius noxiuum sit, remissuè. 1. 552. 12.

CORPVS humanum vino roboratur. 2. 120. 6.

EST dignissimus liquor. 2. 155. 19.

HABET cum corde sympathiam. 2. 155. 19.

IMMODERATÆ aliquando humitur de consilio Medici ad valerudinem recuperandam. 1. 553. 13. Vide ibi.

Sumptum delituit calorem naturalem, & generat morbos, de quibus ibi. 1. 552. 9.

Sumptum vires debilitat, & ad perniciem illas redigit. 2. 120. 6.

VIRGINES.

CVSTODIA Virginum in loco Sacro introducta fuit in Italia à Romulo. 1. 527. 134.

VESTALES introductæ fuerunt in Italia à Romulo. 1. 527. 134.

Stuprum committentes, qua poena puniebantur. 1. 527. 134.

VIRGINITAS.

VLIER concipere, & prægnans euadere potest, medianie pollutione Viri circum clausula pudoris. 1. 535. 127.

PVBLICA grauidæuadere, & concipere potest absque ammissione Virginitatis, & quomodo. 1. 535. 127. *Conseruatum* num. 128.

SEMED corrupta, aut castitas semel amissa vera restitui non potest. 1. 570. 5.

VIRIDARIVM.

Vide **HORTALITIA. HORTVS. OLEA. RETRACTVS.**

VIRTVS.

ACTIONES Virtutis semper sunt laudabiles, & contra vitiosa facta semper damnanda. 2. 214. 35.

DECVS, merces, & theaurum sibi in seipso est. 1. 84. 3.

ET vinum voluntaria sunt absque eo quod villa necessitas ad mala perpetranda cogat. 2. 103. 8.

HONESTAMENTO non eget. 1. 84. 3.

VIS.

DICTVR quicquid nullius sit contra libertatem alicuius voluntatem. 1. 558. 2.

DIFFERENTIA inter vim, & metum quæ sit. 1. 559. 6.

EST maior rei impetus, qui repelli non potest, vel est necessitas imposita contrariis voluntati, maiorique rei impetus, qui repelli non potest. 1. 558. 1.

EXPVLSIVA, ablatiua, compulsiua, turbatiua, & inquietatiua, quæ sit, remissuè. 1. 558. 4.

MATERIAM tractantes, remissuè. 1. 559. 8.

PVBLICA dicitur, quæ sit cum armis priuata, verò, quæ sit sine armis. 1. 558. 1.

TOLLIT libertatem consensus, illumque excludit. 1. 374. 5.

VIM repellere licet. 1. 475. 5.

VISITATIO.

ECCLÆSIA potest à pluribus visitari. 2. 110. 83.

Cætera Vide **EPISCOPI.**

VITIA.

SEMPER erunt, donec homines erunt. 2. 47. 85.

VITES.

CITIVS senescunt, quam aliz arbores. 2. 23. 23.

CIVES compelli possunt vt vites plantent. 1. 623. 291.

CVM Sole habent maximam sympathiam. 2. 155. 10.

SINE Sole remanent infructiferæ. 2. 281. 8.

VERMES, & bruchus deuasant vites, & earum pampinæ, & quare. 2. 155. 14.

VIVERE possunt vique ad sexaginta annos. 2. 155. 13.

Cætera Vide **VINEA. VINEÆ.**

VITIVM.

DOMITIANVS prohibuit in Italia plantationem vitium, & mandauit succidi vinea, relicta ad sum-

- sumum dimidia parte, & quare. 2. 154. 2.
 & 3.
INCISORES vitium gravissimum facinus committunt. 2. 22. 19.
Tamquam latrones puniuntur in poenam ultimi supplicii. 2. 22. 19. Vide num. 20.
MELIORAMENTA consistunt in plantatione vitium, & arborum consideranda sunt de tempore, quo facta fuerunt, nulla habita ratione, contra incrementi, & quare. 2. 78. 90.
Consistunt in plantatione vitium, & arborum, ut dicantur probata quæ requirantur. 2. 78. 89.
PLANTATIO vitium quare prohibita fuerit, 2. 154. 3.
PVIATIO vitium initium habuit ab Aſino, 2. 155. 10.
 Cætera Vide **VINEA. VINEARVM.**
V N C I A.
DIVISIO Vnciæ. 2. 114. 12.
EST duodecima pars pedis. 2. 114. 8.
V N I V E R S I T A S.
EST corpus mortuum, seu persona ficta, & representativa. 1. 115. 7.
IUS Vniuersitatis potest in vno solo residere. 1. 19. 66.
V O L V N T A S.
COACTA voluntas est, sed non spontanea, & qualificata. 1. 359. 7.
PRINCIPIS presumitur conformis rationi. 2. 176. 42.
REPVNITVR sub rationabili parte animæ, 2. 176. 42.
SECVNDVM naturam boni est, præter verq̃ naturam mali. 2. 103. 7.
V R I N A.
 Vide **IMPNEDITIÆ.**
V S V R A.
VDEORVM. Vide **IPDÆ.**
MVTANTIBVS, & pignorantibus sub vsuris poenæ. 2. 328. 1.
PROBARI debent tam in civilibus, quam in criminalibus, perfectis, & concludentibus probationibus. 1. 194. 26.
PROHIBITÆ sunt de iure naturali, Diuino, & humano. 2. 328. 1.
SOLVITIO vsuratum non præiudicat soluenti, quin possit eas repetere, vel in sortem imputare. 2. 175. 32.
V S V R A R I V S.
MANIFESTVS quis dicatur remissus. 2. 329. 17.
Testari non potest, quoties non restituit vsuras, nec præstitit idoneam cautionem de illis restituendis. 1. 194. 28. Vide num. 29.
Præterea quis dicatur, requiritur factum ipsum vsurarium, & qualitas facti. 1. 194. 29.

POENÆ vsurarijs impostæ remissus. 2. 328. 2.
PROBATVR ex tribus, aut quatuor Testibus fide dignis, deponentibus de eius publica diffamatione, quando taliter disponitur à Statuto. 2. 194. 27. Vide ibi.

V T I L E.

PER INVITÆ vitatur, quando à Statuto tradente formam electioni adiecta est clausula annullatus. 1. 24. 25. L. iij. num. 26.
Vitatur, si forma præscripta non adimpletur. 2. 198. 52.

V T I L I T A S.

PUBLICA in frumento est. 1. 593. 45.
Præstare debet priuata. 1. 593. 47.
Qua dicatur remissus. 1. 35. 4.
Suprema lex dicitur. 1. 593. 45.
Vosatur fauore Ecclesiæ, & Religionis. 2. 97. 14.

V V A.

Vide **FFRTVM.**
V V L N E R A T V S.

AD refectionem damnorum, & interesse vulnerato, an, & quando teneatur, remissus. 1. 455. 5.

V X O R.

AGENS pro affectione Dotis. Vide **EXCVS.** 310.
DOMINAS Antiqui vocabant Vxores suas. 1. 301. 1.
QVARTAM in bonis Viti vigore *Ant. Præterea* C. Vide *Vir.* & *Vxor* an, & quando habeat. Vide **ANTH.**

X

X E N I A.

ESCVLENTA, & poculenta pro xenijs mitti solebant. 1. 58. 43.
Exculenta, & poculenta accipere prohibitum est Magistratibus, & Iudicibus in Gallia, in Regno Castellæ, Lusitaniz, & Neapolis. 1. 58. 47.
 Et contrauenientes peccant mortaliter, ac tenentur ad restitutionem. 1. 58. 47.
MITTEBANTVR Prætoribus à Prouincialibus. 1. 58. 41.
Principibus. 1. 58. 42.
SVNT munera, seu munuscula, quæ inter hospites consanguineos, aliasque personas, vel amoris, vel lætitiæ, vel obsequij causa ad captandam beneuolentiam mitti solent. 1. 58. 40.
VASSALLI cogi non possunt præstare xenia, & munera Baronibus. 2. 70. 24.
 Cætera vide **ESCVLENTA.**

F I N I S.

pag. 8. num. 32. maximè
 pag. 8. n. 35. Petrus
 pag. 10. n. 48. Glarit.
 pag. 18. n. 53. Xamarm.
 pag. 19. n. 67. ad hue vt
 pag. 23. n. 10. Domini
 pag. 23. n. 10. à Callibus
 pag. 23. n. 13. sine facultatibus
 pag. 24. n. 16. Miserius
 pag. 24. n. 21. Qux autem
 pag. 27. n. 54. aliquis
 pag. 36. n. 17. intersecantur
 pag. 41. n. 69. Innocentij IX.
 pag. 47. n. 24. amnea
 pag. 47. n. 24. ver. & si &c. & magis
 pag. 48. n. 41. Scrutis
 pag. 50. n. 59. Confirmare
 pag. 56. n. 13. in fine Collegi
 pag. 63. n. 3. statu
 pag. 64. num. 18. à Camera-
 rio
 pag. 65. n. 25. Tragua
 pag. 76. n. 8. Vitatur
 pag. 78. n. 3. vt Immunizatem
 pag. 79. n. 13. in fine vrbani
 pag. 84. n. 2. Agricultura suis
 pag. 84. n. 2. adicum
 pag. 84. n. 3. verbo
 pag. 91. n. 18. farinas
 pag. 93. n. 44. Ideoque
 pag. 94. n. 47. Sacell.
 pag. 94. n. 51. viribus Officijs
 pag. 98. n. 77. discooperbo
 pag. 99. n. 81. aliaque
 pag. 10. n. 10. requirit
 pag. 112. n. 1. Bailini
 pag. 112. n. 8. habentur
 pag. 117. n. 21. quam
 pag. 117. n. 27. Conelusionis
 pag. 122. n. 6. quæ ad alios
 pag. 138. n. 7. ver. Ex premis-
 sis &c. vale
 pag. 140. n. 28. Depositaria
 pag. 143. n. 2. post verbum pe-
 titioli supple
 pag. 150. n. 5. exercuerint
 pag. 150. n. 5. petitores
 pag. 182. n. 24. post verbum In-
 censis supple
 pag. 185. n. 4. in fine moratur
 pag. 193. n. 17. teneatur
 pag. 210. n. 8. in fine interpellari
 pag. 212. n. 28. Nt Notarius
 pag. 216. n. 6. fuisse
 pag. 221. n. 20. in fine Vgo
 pag. 223. n. 10. perculantiarum
 pag. 223. n. 10. clobationes
 pag. 231. n. 12. debetur
 pag. 231. n. 12. in fine non potest
 pag. 233. n. 18. facillè vixta
 pag. 239. n. 16. ne boni
 pag. 244. n. 60. ad causam
 pag. 249. n. 3. pax incerta supple
 pag. 282. n. 65. viterius
 pag. 288. n. 11. in fine
 pag. 294. n. 3. Neapold
 pag. 312. n. 47. Scaturarum
 pag. 315. n. 6. tamen non potest
 pag. 320. n. 13. Amotiorum

maximæ
 Petro
 Glorie
 Xamar.
 ad hoc vt
 domus
 à Callibus
 sine facultatibus
 Mylerius
 Qux autem
 aliquo
 intersecantur
 Innocentij XL
 annales
 eo magis
 feruntur
 Confirmari
 Collegio
 sensu
 à Camerario, & Magi-
 stratu Viarum
 Tragos.
 vtuntur
 & Immunizatem
 vrbantur
 Agriculturæ ius
 adicum
 verba
 farina
 Idque
 Sacra
 virilibus Officijs
 discooperbo
 aliaque
 requiritur
 Bailulini
 habentur
 quando
 Conelusionis
 quæ ad alios
 valde
 Depositario
 Considerabilia merces af-
 signatur qua ratione
 exercuerit
 peritior
 lib. 1. cap. 121. respondit
 Rota Lucensis vt
 in mora
 teneatur
 interpellatum
 Nisi Notarius
 fuisse
 Ego
 Circumstantiarum
 probationes
 debent
 & potest
 facillè innixa
 de bonis
 ad causas
 pax quam victoria
 alterius
 suple cum s. Equor et
 men cum seq.
 Neapod
 Scaturorum
 tamen potest
 remotiorum

pag. 310. n. 15. Pofso
 pag. 324. n. 12. Iudicio Sixti
 pag. 333. n. 8. Buth
 pag. 334. n. 16. tum fideinfur
 pag. 334. n. 12. ver. Pariter &c.
 excusio
 pag. 339. n. 23. reliſtis Patri vt
 ei non
 pag. 353. n. 27. vltra duas dictas
 pag. 357. n. 20. in fine vide in text.
 pag. 357. n. 2. valent
 pag. 361. n. 14. profequitur
 pag. 366. n. 10. vallara
 pag. 367. n. 21. In fine geſſi
 pag. 369. n. 33. Doring.
 pag. 380. n. 4. Sabauda
 pag. 385. n. 3. docena
 pag. 392. n. 1. fibroium
 pag. 401. n. 12. Mafcabrum
 pag. 411. n. 12. Paulo
 pag. 437. n. 17. incentibus
 pag. 439. n. 39. dependet
 pag. 447. n. 29. quod illis
 pag. 458. n. 1. fauore
 pag. 461. n. 14. locum
 pag. 472. n. 2. Amifden
 pag. 472. n. 6. Amifden
 pag. 473. n. 11. quæ refert
 pag. 475. n. 41. Mafcabrum
 pag. 479. n. 68. fecundum primam
 pag. 521. n. 96. prax. forent.
 pag. 521. n. 97. Secretiores
 pag. 543. n. 32. noluerunt extin-
 guere
 pag. 544. n. 44. Galeſius
 pag. 544. n. 45. contrauentientem
 pag. 545. n. 46. concedati nubent
 pag. 555. n. 4. autam
 pag. 565. n. 14. notabilibus
 pag. 567. n. 8. & tenere
 pag. 575. n. 47. pntendatur
 pag. 588. n. 13. itautum
 pag. 589. n. 15. prorsus
 pag. 589. n. 17. deſtruere
 pag. 590. n. 22. boi mer. R. P. D.
 pag. 596. n. 73. faciendâ fit
 pag. 600. n. 102. Bannimoris
 pag. 616. n. 248. Bulla Vrbani
 VIII. la 28.
 pag. 617. n. 249. egent
 pag. 619. n. 5. Reipublicæ
 pag. 619. n. 6. quia eis
 pag. 630. n. 8. Cincati
 pag. 633. n. 41. alterior
 pag. 633. n. 43. proierit
 pag. 633. n. 43. minis
 pag. 651. n. 18. Ciuitatem
 pag. 653. n. 36. eo adioni
 pag. 676. n. 71. in fine mulieris
 pag. 676. n. 74. cum hac
 pag. 677. n. 84. poſtribulo
 pag. 678. n. 98. quemlibet
 pag. 686. n. 158. effentionis
 pag. 690. n. 7. cum ex loco
 pag. 706. n. 6. vel confequi
 pag. 712. n. 30. penſionum Ec-
 cleſiarum
 pag. 713. n. 7. ex ſingulari
 pag. 715. n. 6. affixas ſeu
 pag. 716. num. 3. à fundo

Pafſo
 Iudicio Sixti
 Buth.
 tunc fideinfur
 excusio
 reliſtis vt ei non
 vltra duas dictas
 vide text.
 valeant
 profequitur
 vallara ſe
 geſſiffem
 Doringh.
 Sabaudia
 doceat
 librum
 Marcabrum,
 Paulo
 innocentibus
 pendet
 quod in illis
 furore
 forum
 Amyden
 Amyden
 quos refert
 Marcabrum
 ſecundum eam
 prax forti
 Secretiores relatos
 voluerunt extinguere
 Galeſius
 contrauentientem
 Concedat, nubenti
 autem
 Nobilibus
 & tenas
 prntendatur
 ſtruuium
 quofuis
 deſtrueretur
 delenda boi mer
 faciendâ eſt cum
 Bannimori
 Bulla Vrbani VIII. la
 30.
 egent
 Reſpublica
 quod ex eis
 Cincati
 alacrior
 proiiceret
 nimis
 Ciuitatem
 exactioni
 mulieres
 cum in hac
 poſtribulo
 quamlibet
 extentionia
 cum non ex loco
 nil confequi
 penſionum Eccleſiastica-
 rum
 cum ſingulari
 affixas, & baraccas, ſeu
 à fundo

pag. 3. n. 1. omnibus emolumenta
p. 3. n. 1. circa finem de Tarano
pag. 8. sub n. 12. cum priuata
pag. 16. sub n. 7. verba
pag. 24. n. 36. ferita
pag. 24. n. 37. tarain
pag. 24. n. 41. & nd
pag. 31. n. 2. faciendo
pag. 32. n. 15. Campanie
pag. 36. n. 38. quolibet bellus
pag. 38. n. 49. in fine triuranno
pag. 45. n. 103. Aldurand.
p. 54. n. 13. circa finem temporis
pag. 57. n. 2. arborem
pag. 74. n. 52. Annot.
pag. 75. n. 59. quibus liquidata
pag. 75. n. 59. fuerint liquidatum
pag. 82. n. 11. egens
pag. 83. n. 24. tituratione
pag. 89. n. 31. in fine locam
pag. 92. n. 5. conualecit
pag. 114. n. 28. Urbanorem
pag. 115. n. 27. appellatio
pag. 115. n. 27. digitorum vt
pag. 117. n. 52. in via
pag. 119. n. 1. Cirelam
pag. 125. n. 47. refectis munitis
pag. 126. n. 25. in fine intrant
pag. 128. n. 46. instructiione
pag. 140. n. 23. aliaque
pag. 150. n. 3. comestibiles
pag. 150. n. 7. leg. 12. cap.
pag. 156. n. 22. illas
pag. 163. n. 22. Agrimenforum
pag. 171. n. 10. praticare
pag. 175. n. 31. voluisse
pag. 176. n. 41. adiectum
p. 178. n. 1. in fine amplexibus
pag. 180. n. 2. emanata
pag. 288. n. 8. computorum

omnia emolumenta
de Tarano
cum priuata
verba
ferica
tamen
& non
faciendo
Campanie
qualibet bellus
triturarum
Aldourand.
tempore
arborum
obferuat.
quibus liquidata
fuerint liquidatus
agens
tituratione
locum
conualecit
Urbanorum
appellata
digitorumue
inuis
Cirelam
refectis, & munitis
intrat
instructiione
aliaque
comestibiles
leg. 12. tabul.
illa
Agrimenforum
practicari
noluisse
adiectum
amplectendo
emanata
campanarum

pag. 193. n. 30. Executores
pag. 193. n. 31. executionem
pag. 195. n. 6. feri
pag. 197. n. 26. habet
pag. 197. n. 29. retractos
pag. 200. n. 1. at
pag. 239. n. 20. illos
pag. 239. n. 23. arti
pag. 240. n. 29. Campan
pag. 240. n. 30. sciopulum
pag. 243. n. 1. diligencia studio
pag. 245. n. 23. recepta
pag. 245. n. 25. adhibenda est
pag. 250. n. 8. actionum
pag. 260. n. 16. inibi
pag. 266. n. 83. licet
pag. 266. n. 83. tapernam
pag. 266. n. 85. alia
pag. 271. n. 1. vendantur
pag. 281. n. 2. Burat.
pag. 299. n. 57. carceretur
pag. 299. n. 59. fuit
pag. 303. n. 6. loquantur
pag. 303. n. 6. nos
pag. 303. n. 7. noopiam
pag. 303. n. 10. necessitati
pag. 304. n. 19. commudem
pag. 308. n. 9. & sint
pag. 308. n. 21. virtute quod fu-
rinetur
pag. 309. n. 14. iuratum
pag. 310. n. 27. in fine medietatis
pag. 319. n. 34. ad ita ratam
pag. 320. n. 3. factus
pag. 322. n. 22. praterentes
pag. 325. n. 23. aliaque
pag. 326. n. 23. cenandi vt
pag. 330. n. 27. in fine resolutio
sub sub

Exatores
executionem
feri solita
habet
retractus
vt
illis
arte
Carpan.
scrupulum
diligencia studio
recepta
adhibenda est fides
actionem
inibi
licet
tabernam
alij
vendantur
Burat.
carceretur
fit
loquantur
non
inopiam
necessitati
communi
& cum sine
virtute sustineat

iuratum
medietate
ad iteratam
factus
prater vestes
alioque
cenandi indicat
resolutio sub die 5.

I N D E X

M A T E R I A R V M

Quæ in Appendice continentur.

P Reces nomine Ciuitatis Fauentiz	Ordinationes, & Capitula obseruanda ab
DD. Cardinali Alidofio Episcopo	Officialibus Massariæ. 61
Papien. Romandiolæ de latere Legato,	Capitula obseruanda à Conductore Ga-
ac Antonio Archiepiscopo Sypontino	bellæ. 63
Cameræ Apost. Auditori Generali, &	Capitula Medici Chirurgi. 69
Commissario Apostolico porrectæ vnâ	Taxa mercedis Plazzeartiorum, seu Nun-
cum rescriptis, & concessionibus fauo-	ciorum. 70
rabilibus, pag. 1	Ordinationes, & Decreta Cardinalis Cy-
Priuilegia, Indulta, & Concessioness factæ	bi Legati. 71
per Leonem X. Ciuitati Fauentiz. 6	Capitula Officij Grasciæ, & Grasseriorum,
Priuilegia, Indulta, & Concessioness factæ	pag. 76
per Paulum III. Ciuitati Fauentiz. 9	Edictum super mutatione, & valore mone-
Confirmatio Statutorum, Priuilegiorum,	tarum in Prouincia Romandiolæ. 95
Decretorum, Reformationum, Taxa-	Tariflæ, seu Regulæ pro reductione libra-
rum &c. facta per Innocentium XI. 11	rum, & scutorum monetæ veteris Ro-
Decretum Cardinalis Sfortizæ circa nume-	mandiolæ ad scuta currentis monetæ.
rum Priorum, Consiliariorum, ac illo-	pag. 97
rum extraxionem: 12	Ordinationes, & Constitutiones Cardina-
Decretum R. P. D. Glorietij Visitatoris	lis Boromei Legati. 102
Apostolici circa stipendium DD. An-	Ordinationes, & Decreta Cardinalis de-
tianorum. 12	Aquauiuua Legati. 103
Capitula, Ordinationes, & Priuilegia.	Taxa mercedis Notariorum. 107
Magistratus Centum Hominum Pacifi-	Taxa mercedis Tubatorum. 108
corum. 13	Taxa mercedis Proxenetarum. 108
Capitula, & Concessioness inter Ciuitatem	Taxa circa Officium Massariæ. 109
Fauentiz, & Castrum Russij. 22	Constitutiones Cardinalis Gabrielli Lega-
Constitutio R. P. D. Magalotti super Sala-	ti. 109
rijs Officialium Prouinciæ Romandio-	Capitula Annone Fauentiz confirmata à
læ, & eorum officio cum Reformatio-	Cardinali Raggio Legato. 111
nibus. 29	Epistola Cardinalis Antonij Barberini su-
Confirmatio concordiz initæ super colla-	per venditione frumenti Ecclesiastico-
tione Canoniciatum, Beneficiorum, &	rum. 114
Cappellaniaum competente Capitulo	Taxa mercedis Executorum. 114
Ciuitatis Fauentiz. 33	Capitula super damno dato confirmata à
Capitula Nundinarum Fauentiz. 55. cum	Congregatione Boni Regiminis. 116
seqq.	Resolutio Congregationis Immunitatis
	Eccle-

A P P E N D I X

C O N T I N E N S

P R I V I L E G I A ,

R E F O R M A T I O N E S .

D E C R E T A & c .

Tàm Ciuitatem Fauentia, quàm Prouinciã Romandiola
C O N C E R N E N T I A .

Proces nomine Ciuitatis Fauentia DD. Cardinali Alidosio Episcopo Papien. Romandiola de Latere Legato, ac Antonio Archiepiscopo Sypontino Camera Apostolica Auditori Generali, & Commissario Apostolico porrecta unâ cum rescriptis, & concessionibus fauorabilibus.

N nomine Sanctæ, & Individue Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, & ad ipsius laudem, & honorem, eiusque Almæ Genitricis Gloriosæ Virginis Mariæ, ac Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac Beatorum Confessorum Sancti Apollinaris, & Terentij Patronorum Magnificæ Ciuitatis, & Communitatis Fauentiæ, ac omnium Sanctorum Cœlestis Curie Triumphantis; & ad gloriam, & honorem, & pacificum, & tranquillum Statum S. R. E. & Maximi impresentiarum Pontificis ipsius Romanæ Ecclesiæ Iulij Secundi; quem dignetur Omnipotens Deus suos dirigere gressus feliciter ad salutem Animarum, & ad pacem, & quietem omnium Locorum, & Terrarum, & Subditorum ipsius Sanctæ Sedis, & Romano Pontifici, sub cuius Pontificatu Fauentina Ciuitas restituta est Imperio præfati Summi

Pontificis, & in gremium S. R. E. redita; necnon ad pacem, gaudium, & exultationem ipsius Ciuitatis Fauentiæ, & ad perpetuam quietem ipsius, & suorum Incolarum, eiusque Comitatus, & Districtus. Amen.

IN primis. Quod præfatus Summus Pontifex dignetur amplecti in visceribus Christi, & præcipue dilectionis ipsam Ciuitatem, Fauentinam Sanctæ Sedi fidelissimam, & deuotissimam tamquam præfatæ Sedi peculiarem Ciuitatem, eam cum toto Populo, & Clero, & omnibus Locis Ecclesiasticis largiter absolviendo, & liberando ab omnibus interditiis, excommunicationibus, & alijs censuris Ecclesiasticis à præfata Sede, aut eius Legatis, aut Commissariis quacumque ratione, vel causâ in præterito emanatis contra eandem Ciuitatem, Populum, Clerum, & Loca prædicta, & liberaliter remittendo omnem, & quancumque iniuriam, vel offensam, aut indignationem, quibus præfata Ciuitas, Populus, aut aliqua particularis persona incurriscent aduersus ipsam Sedem quacumque ratione.

Concedimus exceptis illis, qui postquam Ciuitas redijt ad deuotionem Apostolicæ Sedis defecerunt, aut mandatis Apostolicis non paruerrunt.

2. Item quod cum quoddam Monasterium dictæ Ciuitatis nuncupatum Sanctæ Mariæ foris Portam semper fuit in summa deuotione ipsius Ciuitatis, & Populi, fuitque à pluribus annis in commendatione collatum, & Ciuitas ipsa sumptuose optauerit, & optet reduci ad Obseruantiam Monasticam, supplicatur quatenus Summus Pontifex dignetur. Quandocunque dicti Monasterij per mortem, vel renuntiam vacatio contigerit, conferri debeat alicui Religioni Monasticæ obseruatione Regulæ degenti, aut Regularibus Canonicis de Obseruantia.

Concedimus quod reformetur ad Ordinem S. Benedicti de Obseruantia.

3. Item cum Templum, & Cathedralis Ecclesia sub vocabulo Principum Apostolorum Petri, & Pauli sit imperfectum ex fabrica à pluribus annis inchoata, & Ciuitas ipsa ipsius perfectionem ad honorem Dei, & Sanctissimorum Apostolorum, & ipsius Ciuitatis desideret, supplicatur quod Summus Pontifex concedere dignetur præfatæ Ecclesiæ Plenariam Indulgentiam, cum potestate absoluedi à casibus etiam reſeruatis Apostolicæ Sedi pro tribus singulis annis proximè futuris, inchoando in Dominica Palmarum, & præſeruando vsque per totam tertiam diem, Dominicæ Reſurrectionis.

Concedimus ut petitur.

4. Item quod Summus Pontifex dignetur concedere quod in ipsa Ciuitate habeatur Monasterium Monialium Obseruantie sub regimine Fratrum Minorum Obseruantie, quod à multo iam tempore fuit desideratum ab ipsa Ciuitate.

Concedimus sine præiudicio aliorum Monasteriorum.

5. Item quod concedatur Hospitali Magno nuncupato la Casa di Dio vna ex possessionibus quondam Dominorum de Manfredis, videlicet illa, quam laborat Franciscus Malandra in subsidium pauperum infirmorum, & infantium expositorum.

Concedimus sine præiudicio tertij.

6. Item quod bona quædam immobilia quondam D. Astoris de Manfredis applicata Saero Monti Pietatis Fauentiz, sint eiusdem Montis, eorumque concessio, & acquisitio confirmetur.

Concedimus, & confirmamus ut petitur.

7. Item quod Beneficia Ecclesiastica in Episcopatu Fauentino existentia in dicta Ciuitate, eiusque Comitatu, & Districtu conferantur Hominibus originarijs dictæ Communitatis cum decreto irritante, quod alijs

conferri non possint, præsertim non excedentia valorem 60. ducat.

Concedimus reſeruata potestate Pontificis.

8. Item quod omnia Statuta, Reformationes, Constitutiones, Decreta, & Ordinationa dictæ Ciuitatis inserta in volumine Statutorum dictæ Ciuitatis confirmetur, & inuiolabiliter obseruentur, dummodò libertati Ecclesiasticæ non contrauentiant.

Concedimus, & confirmamus.

9. Item quod Reformatio quædam, & seu Prouiso, vel Statutum factum super Parentelis de non offendendo insimul de iniurijs, & offensis de anno 1501. sub die 21. Martij, & rogatum per Ser Bartholomæum Taurellum Tabellionem Fauentinum, & Cancellarium dictæ Communitatis insertum in dicto volumine sit confirmata, & in perpetuum inuiolabiliter obseruata, & executioni mandata.

Concedimus, & confirmamus ut petitur.

10. Item quod Officium Magnificorum Antianorum dictæ Ciuitatis, & Generale Consilium eiusdem cum omnibus suis iuribus, prærogatijs, & honorantijs, & cum Palatio Potestatis, & Populi cum suis apothecis, & omnibus alijs bonis dictæ Communitatis remaneant salua, & illæsa ipsi Communitati, ac conseruentur omnimodò, reſeruata tamen habitatione Gubernatoris, siue Locumtenentis in ea parte Palatij quæ sibi magis placuerit, & in locum decedentium de officio Antianatus, & Generalis Consilij, vel quomodolibet vacantium, successores in Antianatu, & Concilio nominentur, & eligentur per dictum Generale Consilium congregandum de consensu, & auctoritate Gubernatoris, vel Locumtenentis pro tempore, qui in omnibus eorum Consilijs interuenire debeat, & aliter Decreta nullius sint roboris, vel momenti, ac irrita sint penitus, & inania, ita tamen, quod eo requisito, & nolente interesse gesta per Consilium teneant, & valeant. Et quod officium Antianorum habeat dignitates, & præeminencias, quas habent alij Antiani aliarum Ciuitatum libertatis Ecclesiasticæ; Et ipsa Ciuitas fruatur, & potiatur libertate Ecclesiastica prout aliz Ciuitates S. R. E.

Concedimus ut petis. reſeruata proprietate Palatij Apostol. Sedi.

11. Item quod cognitio, & terminatio viarum, & aquarum ductus, & Fluminum spectet ad Antianos, à quibus ad Consil. prouocetur, sed à Sententia Consilij appellari non possit. *Concedimus, ut petitur.*

12. Item quod Mag. Antiani cum dicto Generali Consilio absque alia confirmatione Sedis Apostolicæ possint, & valeant noua, statuta, Reformationes, & Decreta condere, dummodo non sine contra Statum S.R.E. Et quod Gubernatores, & Rectores pro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Fauentiæ pro tempore existentes teneantur pro eorum obseruatione præstare partes suas. *Concedimus ut petitur.*

13. Item quod dicta Ciuitas cum suo Comitatu, & Districtu, & omnibus eorundem sint perpetuo excepti, & immunes ab omnibus, & singulis Gabellis, Dacijs, & Grauuminibus realibus, & personalibus, in quibus, & ad quas, & quæ in temporibus præteritis quomodolibet fuissent subiecti, & obligati.

Concedimus ad decennium.

14. Item quod omnia Molendina dictæ Ciuitatis, & quæ fuerunt quondam Dom. de Manfredis, & Gualcheria, & omnes Possessiones, & omnia Immobilia bona, quæ fuerunt dictorum Dominorum quondam de Manfredis, & per eos tenebantur vna cum Silva nominata Caldirana existente in Territorio Russij, & omnibus alijs Srabilibus bonis, & Molendinis, & Pratis Solaroli, & vbi libet existentibus in Territorio Solaroli concedantur dictæ Communitati pro beneficio, & commodo dictæ Communitatis, vt cum iubilatione, & summo gaudio recordari possit cum posteris suis felicitis acquisitionis, ditioris, restitutionis, & regressionis ad S. Sedem Apostolicam, eiusque Rom. Pont.

Concedimus Molendina, & Gualcheriam, ita tamen quod habentes alia duo concurrant in expensis Cluse, & Canalis, medietatemque bonorum, & Possessionum existentium in loco Madrara Fossuli, & Prata ad electionem ipsorum; Concedimus etiam immobilia existentia intra Fauentiam, Russium, & Granarolum, & usum fructuum Silue Calderane, ita tamen quod ex eius fructibus provideatur expensis Palatij, & Legatorum.

15. Item quod omnes Censui, Pensiones, Affictus, & Liuelli Apothecarum, quæ vt dicitur, pertinebant ad Cameram Fiscalem dictæ Ciuitatis, concedantur dictæ Communitati pro sustentatione onerum eis incumbentium.

Concedimus ut petitur.

16. Item quod dictæ Communitati concedatur Datium Salis, Communatæscque Vallis Hamonis, Russi, & Aureoli teneantur accipere Sal pro ipsis Communitatibus ex Salaria Fauentiæ, prout consuevit fieri temporibus Dominorum de Manfredis, & quod

non possit vendi Sal in dicta Ciuitate nisi tribus denarijs dumtaxat pro libra, vt hætenus ab annis viginti, & ultra fieri consuevit, & quod Communitas teneatur pro ipso Salis Datio, & alijs bonis, & concessionibus, quæ habet ab Apostolica Sede in recognitione veri dominij soluere. Florenos mille de Camera Apostolicæ Sedi pro Censu.

Concedimus, & Censum solui mandamus singulis tribus mensibus pro rata, incipiendo à die Data præsentium Capitulorum.

17. Item quod introitus Gabellarum, pro transitu, & conductu, & extracta consuecta forensium, & de bonis, & mercationibus dictorum forensium cuiuscumque conditionis concedatur dictæ Communitati.

Concedimus ut petitur.

18. Item quod Ciuitas Fauentina non teneatur ad satisfaciendum salarium Gubernatoris, & Castellani, sed ei debeat satis fieri de dicto Censu mille Ducatorum, & si quid eis solutis supererit detur Barigello pro parte suæ provisionis.

Concedimus ut petitur.

19. Item quod omnia officia dictæ Ciuitatis, eiusque Comitatus, & Districtus vna cum Capitanatu Vallis Hamonis, & Vicariatibus Russij, Solaroli, Aureoli, & Granaroli, & Comestabilibus Portarum, & Castellarijs dictorum Locorum excepta Arce Fauentina, concedantur hominibus originarijs dictæ Ciuitatis modo, & forma, prout ordinatum fuit per Consilium Generale dictæ Ciuitatis, sorte, aut parito fabarum, aut imbricatione vt ordinabitur, & cum Salarijs, Emolumentisque deputandis, & quod qui sunt impæsentiarum in aliquibus ex dictis officijs habeant finire eorum tempus, confirmatio autem dictorum officiorum fiat per Gubernatores pro tribus Iulij tantum.

Concedimus exceptis Comestabilibus Portarum Ciuitatis, Capitanatu Vallis Hamonis, & Castellania Brisighella, de quibus provideatur per Legatum de Fauentinis, Castellani vero, & Vicarii, Russii, Anreoli, & Granaroli de Fauentinis eligantur per Consilium.

20. Item quod nominatio, & electio Potestatis Fauentiæ spectet ad Generalem Consilium iuxta Statuta, confirmatio autem ad Sedem Apostolicam. Deputatio etiam Custodiæ Carcerum spectet liberè ad officium Antiquatus, prout hætenus consuetum extitit.

Concedimus ut petitur.

21. Item quod omnes Scholæ Comitatus dictæ Ciuitatis Fauentiæ sine subiecta, & obediētes Communitati iuxta Statuta, &

Scolæ Granatoli, & S. Andree Comitatus dictæ Ciuitatis habeant in omnibus obedire Communitati, & respondere in omnibus grauaminibus realibus, & personalibus prout aliæ Scolæ dicti Comitatus absque vlla contradictione. *Concedimus ut petitur.*

22. Item quod Castrum Aureoli cum eius toto Comitatu veniat, & incorporetur, & concedatur Communitati Fauentiæ, & respondere habeat, ac obedire in omnibus, prout, & sicut tenetur Scolæ, Fortilitium Granatoli. *Concedimus, & mandamus restitui ad possessionem, in qua erant Vicarii d. Ciuitatis.*

23. Item quod omnes veri Creditores quond. D. Astorgij de Manfredis, & Ducis Valenrini, & Sancti Marci sint satisfacti in omnibus, & secundum rectam iustitiam.

Concedimus ut petitur.

24. Item quod omnes donationes, & contractus celebrati cuiuscunque conditionis per quond. Domin. de Manfredis, & per Domin. Franciscum olim Dom. Galeotti de Manfredis, seu Agentes pro eis, ac etiam omnes venditiones, & contractus celebrati per Rectores Venetorum per totum mensem Aprilis præsentis anni 1509. remaneant salui, & firmi, & inuolubiliter obseruentur.

Concedimus quo ad Dominos de Manfredis, & Ducem Valentini.

25. Item quod omnes Consignationes debitorum factæ per Rectores Venetorum pro Salarijs quorumcunque Salariorum pro eorum officijs, & pro debitis contractis per dict. Rectores ratæ maneat, & obseruentur.

Concedimus prout iuris fuerit.

26. Item quod Summus Pontifex, seu Sedes Apostolica, Gubernatores, Officiales, & Rectores pro S. R. E. & Romano Pontifice, quoquomodo, aut aliqua causâ, vel ratione non possint imponere Communitati, Comitatu, & Districtui eiusdem, aut particularibus personis onera, grauamina, realia, vel personalia, aut mixta, nisi primo in generali Consilio dictæ Communitatis fuerit partito fabarum obtentum.

Concedimus nisi ex aliqua magna, & rationabili causa Pontifici aliter visum fuerit.

27. Item quod omnes Condemnati, & qui in futuro condemnabuntur propter homicidium non possint villo inquam tempore gratiam consequi, aut saluum conductum impetrare, vel habere perpetuum, vel temporalem personæ, ac bonorum.

Concedimus salua auctoritate Pontificis.

28. Item quod omnes Condemnationes pecuniarie Criminales, ac bonorum confisca-

tiones quotumcunque condemnandorum, pro quocunque maleficio, seu, delatione armorum prohibita, aut fraudibus, & contrabandis applicentur Communitati absque vlla diminutione, aut quarti detractione expensarum in ornamentum, commodum, & utilitatem dictæ Communitatis arbitrio, & dispositione generalis Consilij dictæ Ciuitatis.

Concedimus de duobus tertijs, de quibus gratia fieri non possit absque consensu Gubernatoris, tertia vero sit Camera Apostolica, & quod quarta pars dictarum condemnationum exigendarum detur executori, seu Barigello pro ipsius mercede postquam exacta fuerint.

29. Item quod Capitanei, & Custodes Portarum dictæ Ciuitatis, & alij Officiales ad Gabellinas depurandi, & officiales Penſe non possint ab intrantibus, vel exeuntibus quicquâ accipere etiam sponte dare volentibus à prædictis intrantibus, aut macinare volentibus, poena contrafacientibus priuationis officij, & salarij vnus mensis applicati pro duobus tertijs Communitati, vna exacturi, & reliqua parte accusatori, & restitutionis receptotum dantibus, vel qui dederint eisdem.

Concedimus ut petitur.

30. Item quod omnia bona Emphiteotica, aut luellatia quibuscunque Ecclesijs, aut etiam dictæ Camere non possint cadere in Commissum, aut quomodolibet à possidentibus auferri propter non solutum Canonem, vel lineamagnationis finitam, sed solum possidentes bona ipsa teneantur, & ad id cogi possint ad solutionem Censûs, & Canonis soliti. Et si in præterito aliqua bona prædicta eccidissent in Commissum debeant renouari possidentes ea soluto Canone.

Concedimus quoad præteritum, dummodo soluuntur Censûs hactenus debitos infra sex menses à die requisitionis in futurum autê flectatur dispositionis laici Communis.

31. Item quod omnes homines de dicta Ciuitate, Comitatu, & districtu habentes bona in quibuscunque Terris, & locis subiectis S. E. pro dictis eorum bonis habeant dumtaxat eadem grauamina, & Collectas ordinarias soluere teneantur, prout, & sicut habent alij Incolæ dictorum locorum pro bonis eorum in dictis locis existentibus, & ad nil vltra grauare possint, aut cogi. Et quod prædicti de Ciuitate Fauentiæ Comitatu, & Districtu cum illis, qui de alijs locis venerunt ad habitandum in Ciuitate Fauentiæ possint fructus bonorum prædictorum existentium in prædictis locis Sanctæ Maris Ecclesiæ exinde extrahere, & Fauentiam conducere absque vlla solu-

Solutione Datij Transitus, & extractæ,

Concedimus ut petitur.

32. Item quod Matriculæ, & statuta, & ordinamenta Mercatorum Latæ Gentilis ob summum beneficium publicum Hominum dictæ Ciuitatis confirmetur, & obseruentur, & similiter omnes aliæ Matriculæ aliarum artium obseruentur. *Concedimus ut petitur.*

33. Item quod nullus forensis, & qui nō habitauerit continuè in dicta Ciuitate quoquo titulo acquirere possit aliqua immobilia bona in dicta Ciuitate, Comitatu, & Districtu, nisi prius impetrata, & obtenta licentia à Generali Consilio dictæ Ciuitatis, poenā contrasacientibus tertie partis valore bonorum acquisitorum Communitati applicanda, & nihilominus omnis acquisitio, & contrahus ipsi ipso facto, & iure sint irriti, & nulli.

Concedimus salua auctoritate Legati, aut Gubernatoris pro tempore.

34. Item quod Causæ Ciuiles primæ hominum dictæ Ciuitatis, Comitatus, & Districtus primò cognoscantur, & terminentur per Iudices ordinarios Locorum, & quod primæ appellationes interponendæ à dictis Ordinariis Locorum dictæ Ciuitatis Fauentis, Valle Hamonis, Rustio, Granarolo, Solarolo, & Aurtole deuoluantur, cognoscantur, & terminentur per solum Iudicem Appellationum dictæ Ciuitatis. Et qui Iudex Appellationis sit, & esse debeat vnus ex Doctoribus Fauentis originariis Doctoratus saltem in Iure Ciuili, qui Iudex sit, & esse intelligatur legitimus, & competens dictarum primarum appellationum, & qui Iudex non possit ab aliquibus de Ciuitate, & Comitatu accipere aliquas Sportulas pro cognoscendo, vel iudicando, sed à Forensibus, & Locis supra nominatis accipere possit denarios sex pro qualibet libra quantitatis petite, vel eximatiois rei à qualibet parte duntaxat, & non ultra pro iudicando tantum definitiue. Et habere debeat de publico Salarium consuetum, nullum aliud lucrum, vel emolumentum percipere possit de dicto officio. Et eadem per omnia seruari debeat in causis contrahannorum, & decreti occurrentibus casibus.

Concedimus ut petitur.

35. Item quod Acta, Processus, & Sententiæ factæ per Recores Vnecorum tempore detentionis dictæ Ciuitatis ratione Iurisdictionis, & defectus Dominij non possint dici nullæ. *Concedimus ut petitur.*

36. Item quod secundæ appellationes interponendæ à præfatis Iudice appellationis deuoluantur ad Gubernatorem, qui debeat di-

ctas causas prout Iuris fuerit terminare, vel alijs delegare, vt sibi videbitur, audiendas, cognoscendas, & terminandas Iure medio in dicta Ciuitate, & si in quarta Instantia venerit cognoscenda aliqua Causa committatur alicui ex Doctoribus dictæ Ciuitatis, & qui D. Gubernator, aut ipse Auditor de causis Ciuitatis, vel Comitatus non possit capere aliquas Sportulas, sed sine contenti Salario suo. *Concedimus ut petitur.*

37. Item quod omnes Criminales Causæ cognosci, terminari, & decidi debeant per Mag. Porellatem Fauentin. eiusque Iudices, & Curiam modo, & forma dispositis à forma Statutorum, & ordinamentorum Fauentis nec aliter procedi, aut iudicari possit, nisi prout in dictis Statutis, nec possit aliquis torqueri, nisi sit seruata forma Statutorum de materia loquentium.

Concedimus salua auctoritate Gubernatoris in casu Lesæ Maiestatis, vel simili. vnde Scandalum oriri possit.

38. Item Fauentini tanquam Fidelis, & Deuotis. S. R. E. admittantur graciosè ad omnia, & Magistratus in omnibus Terris, & Locis subditis R. E. prout, alij R. E.

Concedimus ut petitur libentissimè.

39. Item quod omnes Artifices Fauentini possint Laboreria eorum artium conducere ad omnia Loca, & Terras S. E. ad vendendū, & per dictas Terras, & Loca transire solutis Fauent. debitis datijs Locorum.

Concedimus ut petitur.

40. Item quod omnes Fauentini possint liberè extrahere de omnibus Terris, & Locis Rom. Eccl. subiectis omnes, & quascumque Merces, Grassias, & bona de partibus Orientis, & alijs Locis, & per vias rectas conducere, & per Mare Rauennæ absq; ulla solutione datij Terræ & Maris. *Concedimus ut petitur.*

41. Item quod si aliqua persona de Ciuitate Fauentis reperiretur condemnata pecuniaria condemnatione, aut bannita quacunque ratione in Terris, & Locis S. E. intelligatur, & intelligatur absoluta, & absoluta à prædictis condemnationibus, & bannimentis ac si non fuissent condemnata, & bannita.

Concedimus ut petitur.

42. Item quod Exercitus Rom. Pontificis in totum, vel in partem non habeat accedere in agrum Fauentinum, nec damnum aliquod inferatur Communitati, & eius hominibus, & bonis. *Concedimus ut petitur.*

43. Item quod conferantur Eleemosynæ sanctæ Religiosis Locis de publicis introitus Ciuitatis, & præsertim Librarium, &

Fratribus S. Francisci de Obsequiis iuxta
antiquam consuetudinem.

Concedimus, & in tempore solui manda-
mus.

44. Item quod Communitas Faentina
cum suo Districtu, & Comitatu non sit ob-
ligata ad præstandum Stipendiariis quibus-
cunque Roman. Eccl. aliqua Alloggiamenta
ante taxas, aut aliquas Massaritas pro eorum
usu in Stipendiariis, aut transeuntibus, sed
Alloggiamenta habere debeant tantum pro-
ut per Officium Dominorum Antianorum or-
dinatum fuerit.

Concedimus reservatis taxis Centum sex-
xaginta Equorum, quas soluere teneantur Com-
mitatui dictæ Civitatis, more aliarum Cuius-
tum Romandiola, concurrentibus Comitatu, &
Districtu iuxta consuetudinem.

45. Item quod Gubernatores, vel Lo-
comitantes ad regimen dictæ Civitatis de-
putati, & alij Rectores ibidem principali resi-
dere teneantur, & non possint concedere li-
centiam aliquibuscunque personis cuiuscun-
que conditionis extrahendi Frumentum, vel
alia Blada de Civitate, & Districtu Faentinæ
nisi cum consensu, & voluntate Dominorum
Antianorum. *Concedimus ut petitur.*

46. Item quod homines Castri, & Distri-
ctus Russi teneantur soluere denarios sex
bon: pro singulo sextatio Grani, quod maci-
nabunt Agentibus pro Communi Faentinæ,
& possint exigere datum extraxæ, & transi-
tu quarumcunque rerum, bonorum, & mer-
cantiarum à Forensibus extrahentibus extra,
& per dictum Territorium Russij, excepto à
Faentinis, & Districtualibus Civitatis Fau-
entinæ, à quibus nihil ex causis prædictis exige-
re possint, & hoc pro satisfactione Castellani,
Vicarij, & Comestabilis dicti Castri.

Concedimus ut petitur.

47. Item quod Communitas Civitatis
Faentinæ teneatur eius sumptibus, vel reddi-
tibus ei concessis Palatium, & alia Loca vir-
tute præsentium Capitulorum ei condona-
ta, & assignata, reparare, & manuteneri, ac
omnia alia onera ei incumben: subire, fecerit,
& sustentare. *Ita mandamus.*

48. Ita quod omnes Terræ, & Loca cu-
iuscunque conditionis acquirenda, & recupe-
randa per Eccl. Romanam, quæ fuerint quo-
ditionis Faen. applicentur dictæ Communi-
tati Faentinæ. *Concedimus ut petitur.*

Concedimus superscripta Capitula d. Cui-
tati Faentina nomine & de mandato SS. D. N.
Papæ, ex nostra Legationis Officio iuxta eor-
um Signaturas, & ita servari mandamus.

F. Card. Papiensis Legatus manu propria.
Concedimus ut supra per Ren. D. Legatum
concessum est.

Antonius Archiepiscopus Syont. Auditor,
Camera Apostolica Commissarius Apostolicus
manu propria.

Datum Roma in Palatio Apostolico die 10.
May 15 10. Pont. Sanctiss. D. N. Iulij Papa
Secundi Anno Septimo.

Afcanius de mandato.

Vide confirmationem concessionis possessio-
num in Villa Madiaria factam à Iulio II.
impressam panis Tondatum in Historia Fau-
ventia part. 3. fol. 586.

Privilegia, Indulta, & Concessionis facta per
Leonem X. Civitati Faentina.

LEO PAPA X.

Dilecti filij salutem, & Apostolicam be-
nedictionem. Promeretur inconcussæ
fidei, & devotionis sinceritas, quam ad
Nos, & hanc Sanctam Sedem Apostoli-
cam fidem geritis, ut à Nobis paterno af-
fectu concedatur, quæ commodis vestris
fore conspicimus opportuna, & per quæ
ad fidei, & devotionis huiusmodi perse-
verantiam in dies magis, ac magis incite-
mini; Quare omnia, & singula Statuta,
Reformationes, Constitutiones, Decre-
ta, & Ordinem vestra, nec non quas-
cumque Concessionis vobis per bo. mem.
F. Card. Papien. olim Civitatis nostræ Bo-
noniæ, & Provincie Romandiolæ Lega-
tum, & dilectum filium Antonium tie. S.
Vitalis Presbyterum Cardialem, tunc
Archiepiscopum Syontinum, in istis par-
tibus Apostolicæ Sedis Nuncium, Aposto-
lica Vobis auctoritate factas, prout iusta,
& rationabilia sunt, ac contra Ecclesiasti-
cam libertatem non tendant, per præsen-
tes approbamus, & confirmamus, prout
hactenus laudabiliter obicervata fuerunt.
Insuper auditis petitionibus vestris in qui-
busdam Capitulis super Concessionibus
prædictis per dilectos filios Oratores ve-
stros, quos libenter vidimus, & audivi-
mus exhibitis contentis, eas vobis gratio-
sè concessimus, prout infra, videlicet. In
primis concedimus Hospitali magno ve-
stro nuncupato *La Casa di Dio*, vnam ex
possessionibus olim DD. de Manfredis, vi-
delicet illam, quam colit Franciscus Me-
landra pro subsidio pauperum, Infirmor-
um, & Infantum Expolitorum, sine ta-
men præiudicio Tertij, & quod omnia Be-
nifici.

neſicia Eccleſiaſtica in Ciuitate, & Diceceſi Fauentina, cuiuſque Comitatu, & Diſtrictu exiſtentia, præſertim non excedentia valorem annuum ſexaginta ducatorum auri de Camera non poſſint conferri *, niſi Clericis Originarijs ſux Ciuitatis, & Communitatis, reſeruata tamen poteſtate Pontificis. Ac quòd quædam Reformatio, ſeu Proſcriptio, vel Statutum aliàs factum ſuper parentelis de non offendendo inter ſe, inuiolabiliter obſeruetur, quòdque officium Antianorum Ciuitatis, & Generale Conſilium cum omnibus ſuis Iuribus, Prærogatiuis, & Honorarijs, & cum Palatio Potteſtatis, & Populi cum ſuis Apothecis, & omnibus alijs bonis dictæ Communitatis remaneant, & conſeruentur ſalua, & illæſa ipſi Communitati, reſeruata tamen habitatione Gubernatoris, ſue Locumtenentis in ea parte Palatij, quæ ſibi magis placuerit, reſeruata etiam proprietate Palatij Apoſtolice Sedi. Et in locum decedentium de officio Antianatus, & generalis Conſilij, vel quomodolibet vacaret, * ſucceſſores nominentur, & eligantur per generale Conſilium de conſenſu, & auctoritate Gubernatoris, vel Locumtenentis pro tempore, qui in omnibus Conſilij interuenire debeat, & aliter decreta ſint nullius toboris, vel momenti, ita tamen, quòd eo reſcripto, & nolente intereſſe, geſta per Conſilium nihilominus valeant, & quòd officium Antianorum habeat dignitates, & præminentias, quas habent Antiani aliarum Ciuitatum Eccleſiæ, qua etiam veſtra Ciuitas vtatur, & gaudeat, nec non cognitio, & terminatio Viarum, Aquæductuum, & Fluminum ſpectet ad Antianos *, à quibus ad Conſilium generale prouocetur, ſed à ſententia Conſilij appellari non poſſit, & quòd Antiani cum dicto Conſilio generali abſque alia confirmatione Sedis Apoſtolice poſſint noua Statuta, Reformationes, & Decreta condere, dummodo non ſint contra Statum S. R. E. & quòd Gubernatores dictæ Ciuitatis teneantur pro eorum obſervatione præſtare partes ſuas. Ac. quòd Ciuitas cum Comitatu, & Diſtrictu veſtro, & Hominiſus eorundem ſit exempta, & immunis ab omnibus Gabellis *, Datij, & Grauaſiminibus realibus, & perſonalibus, in quibus temporibus præteritis quomodolibet erat obligata pro tempore reſtante de decennio ſuper hoc per dictum Iulium, ſeu Cardinalem Papienſem Legatum conſeſſo. Concedimus etiam Vobis Mo-

lendina, & Gualcheriam, quæ olim erat DD. de Manfredis, ita tamen, quòd habentes alia duo concurrant in expenſis Cluſæ, & Canalis, medietatem quoque bonorum, & poſſeſſionum exiſtentium in loco Madracæ, Poſſulæ, & Prata ad electionem veſtram, & etiam immobiliæ exiſtentia intrâ Fauentiam, Ruſſum, & Granarolum, & vſumfruictum Syluæ Calderanæ, ita quòd ex eius fruictibus provideatur vſui Palatij, & Legatorum. Nec non concedimus Vobis omnes Cenſus, Penſiones, Affictus, & Liuelia apothecarum, * quæ (vt dicitur) ad Cameram Fiſcalem huius Ciuitatis pertinent, pro ſupportatione onerum veſtrorum, ac etiam Datum Saiſ, & quod Communicares Vallis Amonis, Hiſij, Aureoli, teneantur accipere ſal ex Sallina Fauentina, prout conſueuit fieri tempore DD. de Manfredis, & quòd non poſſit vendi libra ſalis in dicta Ciuitate, niſi tribus denarijs (vt conſuetum fuit à viginti annis citra) & quòd Vos teneamini pro ipſo ſalis Datio, & alijs bonis, & Conſeſſionibus, quæ habetis ab ipſa Sede, in recognitionem veri Dominij ſoluere ſtorenoſ mille de Camera Apoſtolice Sedi pro cenſu, quem ſingulis tribus menſibus pro tata ſolui mandamus. Concedimus etiam Vobis introitus Gabellarum iſtius Ciuitatis *, quòdque non teneamini ad ſolendum Salarium noſtro Gubernatori, & Caſtellano, ſed illis ſatiſſiat de dicto Cenſu mille ducatorum, & de eo, quòd ſupererit, ſoluatur Baroncello pro parte ſux penſionis, de Comeſtibilibus quoque Hortorum Ciuitatis, & Capitanatu Vallis Amonis, Caſtellanæ Briſighellæ * provideatur per Legatum de Fauentinis, Caſtellani etiam, & Vicarij Ruſſij, Aureoli, & Granaroli, eligatur de veſtris Ciuibus Originarijs per Conſilium veſtrum, excepta tamen Arce Fauentina, & quòd electio Potteſtatis Fauentini ſpectet ad d. Conſilium veſtrum, * confirmatio autem ad Sedem Apoſtolicam, & deputatio Cuſtodis Carcerum ſpectet ad officium Antianorum, vt eſt conſuetum, & quòd omnes Scolæ Comitatus Ciuitatis veſtræ ſubiectæ ſint obediennes Communitati veſtræ, & Scolæ Granaroli, & Sancti Andree dicti Comitatus etiam obediant veſtræ Communitati, & reſpondere debeant in omnibus grauaſiminibus, prout aliæ Scolæ ipſius Ciuitatis faciunt. Quòd autem ad Caſtrum Granaroli, quod * eum eius Comitatu Communitati

nitati vestre concedi, & incorporari petitis, & illos Vobis parere, & respondere concedimus, & mandamus restitui Vos ad possessionem, in qua erant olim Vicarij ipsius Ciuitatis, & quod omnes donationes, & contractus celebrati cuiuscumque conditionis per DD. de Manfredis, & Duces Valentini sint firmi, & inuolabiliter obseruentur, nec non quod nisi ex aliqua magna, & rationabili causa Pontifici aliter visum fuerit, Summi Pontifices, seu Sedes Apostolica Gubernatores, & Officiales non possint imponere Communitati, & Districtui vestris, aut particularibus personis onera, mera, realia, vel personalia, aut mixta, nisi primò in generali Consilio istius Ciuitatis fuerit per suffragia fabarum obtentum, & quod omnes condemnati, & qui in futurum condemnabuntur propter homicidia, non possint vllò vnquam tempore gratiam obtinere, nec saluum conductum perpetuum, vel ad tempus personarum, & bonorum impetrare, salua tamen auctoritate Pontificis. Concedimus etiam Vobis duas tertias partes omnium **11** condemnationum * pecuniarum, & bonorum confiscatorum quoruncumque condemnandorum, de quibus gratia fieri non possit absque consensu Gubernatoris, tertia verò pars dictarum condemnationum exigendarum detur exactori, seu Baroncello pro ipsius mercede, postquam exacte fuerint eorum industria, & opera; Et quod Capitanei, & Custodes portarum istius Ciuitatis, & alij Officiales ad Gabellas depurandi, etiam Officiales non possint ab introeuntibus, vel exeuntibus quicquam accipere, etiam à sponte dante, & macinare volentibus sub pena amissionis salarij vnus mensis, applicanda pro duabus partibus Communitati, altera executori, & reliqua accusatori, & restitutionis acceptorum. Et quia bona emphiteutica, aut liuellaria quibuscumque Ecclesijs, aut dictæ Cameræ Canonem soluentia ob non solum **Ca-**
12 nonem *, vel lineam Agnationis finitam, quoad præteritum, dummodo infra sex menses à die requisitionis soluant Census, seu Canonem hæctenus debitos, non cadant in Commissum, nec possint à possidentibus auferri: in futurum autem stetur dispositioni Iuris communis, & quod primæ causæ Ciuiles hominum huius Ciuitatis, Comitatus, & Districtus cognoscantur, & terminentur per Iudices Ordinarios Locorum, & quod primæ appellationes inter-

ponendæ à dictis Ordinarijs Locorum à Val-le Amonis, Nirio, Granarolo, Solarolo, & Aureolo, deuoluantur, & cognoscantur, ac terminentur per solitum Iudicem appellationum istius Ciuitatis, qui Iudex sit, & **14** esse intelligatur * legitimus, & competens dictarum primarum appellationum, & quod Iudex non possit ab aliquo de Ciuitate, & Comitatu accipere aliquas sportulas procognoscendo, vel iudicando, sed à forensibus, & à locis supranominatis accipere possint denarios sex pro qualibet libra quantitatis petite, vel æstimationis rei à qualibet parte pro iudicando tantum definitiue, & habere debeant de publico salarium consuetum, & nullum aliud lucrum percipere possint, & idem per omnia seruari debeat in Causis Contrabandorum, & alijs occurrentibus casibus. Ac quod Aqæ, Processus, & Sententiæ factæ, & latæ per Rectores Venetorum tempore detentionis istius Ciuitatis ratione Iurisdictionis, & Dominij, non possint censi nullæ, quodque secundæ appellationes interponendæ à prædicto Iudice appellationum deuol-
15 uantur ad Gubernatorem *, qui debeat dictas causas, prout iuris fuerit, terminare, vel si videbitur alijs delegare audiendas, cognoscendas, & terminandas, & si aliqua causa venerit ad quartam instantiam committatur alicui ex Doctoribus istius Ciuitatis; Nec ipse Gubernator, aut ipsius Auditor de causis Ciuitatis, vel Comitatus possit accipere aliquas sportulas, & quod omnes causæ Criminales cognosci, & terminari debeant per Potestatem istius Ciuitatis, eiusque Iudices, & Curiam modo, & forma dispositis à Statutis, & Ordinamentis vestris, nec possit aliquis torque-
16 ri, nisi seruata forma dictorum * Statutorum, salua tamen auctoritate Gubernatoris in casu læsæ Maiestatis, vel simili, vnde scandalum oriri possit. Ac vos cum vestro Districtu, & Comitatu obligati non sitis ad statim recipiendum Stipendiariorum S. R. E. aut eius taxas, vel aliqua vtenilia pro eorum viù tradere, sed Stipendiarij transeuntes solas mansiones à Vobis habere debeant, prout per Officiū Antianorum ordinatum fuerit, seruatis taxis centum quin-
17 quaginta Equorum *, quas soluere teneantur Comitatu istius Ciuitatis mox aliarum Ciuitatum Romandiolæ & concurrentibus Comitatu, & Districtu iuxta consuetudinem. Et quod Gubernator, & Locutens istius Ciuitatis teneatur isthic personaliter

sonaliter residere, & non possit concedere
licentiam aliquibus personis extrahendi
frumentum, vel aliam bladam de Ciuita-
te, & Districu, nisi de consensu, & vo-
luntate vestrorum Antianorum. Postremò
quòd omnes Terræ, vel Loca acquirenda,
& recuperanda per S. R. E. quæ olim fue-
runt Ditionis Fauentinorum, applicentur
Communitati vestræ, quæ omnia, & singu-
la exigentibus eiusdem fidei vestræ meri-
tis Vobis, & Communitati vestræ, prout
supra continetur, Apostolica auctoritate
tenore præsentium de speciali gratia con-
cedimus: Et ulterius concessionem, resti-
tutionem, & donationem per sel. rec. Iulij
Papæ secundi Prædecessoris nostri de omni-
bus, & singulis Oppidis, quæ olim DD.
de Manfredis Vicarij istius Ciuitatis tene-
bant, & possidebant, cum potestate exer-
cendi in illis omnem Iurisdictionem, quam
ipsi de Manfredis in eisdem habebant, &
exercebant, habereque, & exercere quo-
modolibet poterant, nec non de omnibus
Provenientibus eiusdem Ciuitatis Vica-
riorum, omnibusque Prædijs, & Molendi-
nis, tam in dicta Ciuitate, quàm in alijs
eius Comitatu, & Oppidis antedictis, & in
eius pertinentijs sitis Vobis factas, prout
per D. Iulium Prædecessorem factæ, &
concessæ apparebunt, etiam approbamus,
& confirmamus; in contrarium facientibus
non obstantibus quibuscumque. Datum
Romæ apud S. Petrum sub annulo Pisca-
toris die 15. Maij 1513. Pontificatus nostri
anno primo.

*Privilegia, Indulta, & Concessionem facta per
Paulum III. Ciuitati Fauentia.*

*Dilectis filijs Antianis, & Communitati Ciuitatis
nostræ Fauentia.*

PAVLVS PAPA III.

Dilecti filij salutem, & Apostolicam Be-
nedictionem. Promeretur inconcussæ fi-
dei, & deuotionis sinceritas, quam ad Nos,
& hanc Sanctam Apostolicam Sedem geri-
tis, vt ea Vobis paterno concedamus af-
fectu, quæ commodis vestris fore conspi-
cimus opportuna, & per quæ ad fidei, &
deuotionis huiusmodi perseuerantiam in
dies magis, ac magis inuitemini. Quare
vestris in hac parte supplicationibus incli-
nati omnia, & singula Statuta, Reforma-
tiones, Decreta, & Ordinamenta vestra
superioribus annis reformata, seu edita,
dummodo non sint contra libertatem Ec-

clesiasticam, vel bonos mores, nec non
quascunque Concessionem, Indulta, Priui-
legia, Capitula, Exemptiones, Libertates,
& Grantias Vobis per bon. mem. Franciscum
Cardinalem Papiensem, olim Ciuitatis no-
stræ Bononiæ, ac Prouinciæ Romandiolæ
Legatum, & per Antonium tit. S. Vitalis.
olim Presbyterum Cardinalem, tunc Ar-
chiepiscopum Sipontinum, Cameræ Apo-
stolicæ etiam Audizorem, & Apostolicæ
Sedis Nuntium, Apostolica auctoritate
Vobis factas, concessas, & datas ex certa
nostra scientia, prout ante tempora sel. rec.
Clementis VII. Prædecessoris nostri in vsu
fuerunt, eadem auctoritate per præsen-
tes approbamus, & confirmamus, ac obseruari
volumus, & mandamus. Insuper auditis
alijs petitionibus vestris per Dilectos filios
Oratores vestros, quos libenter vidimus,
& audiimus, Nobis exhibitis, eas Vobis
gratiosè concedimus, prout infra, videlicet.

In primis namque venditiones omnes, &
quasuis alias alienationes de quibuscunque
bonis immobilibus ad Vos, & Communi-
tatem istam spectantibus, quibusuis perso-
nis eiusdem Ciuitatis quouis modo, hacten-
us factas, & de quibus in Instrumentis,
& alijs scripturis desuper confectis, latè sit
mentio, eorundem instrumentorum, &
scripturarum tenores, ac si de verbo ad
verbum præsenibus infererentur, pro ex-
pressis habentes, ac inde sequuta quæcunque
Apostolica auctoritate tenore præsentium
approbamus, & confirmamus suosque de-
bitos effectus sortiri, ac ab omnibus inui-
olabiliter obseruari debere decernimus. Sup-
plentes omnes, & singulos Iuris, & Facti
defectus, si qui in venditionibus, & aliena-
tionibus huiusmodi quomodolibet inter-
uenerint. Et quòd de cætero Monachi, seu
Fratres, vel quicunque alij quorumcunque
Ordinum Religiosi, præterquam ad curam
animarum, vel corporum Monialium Mo-
nasteriorum dictæ Ciuitatis Deputati, quo-
cunque nomine nuncupentur in dicta Ciui-
tate ad quæuis Monasteria Monialium, seu
quarumcunque aliarum Religiosarum, sine
licentia Superiorum suorum eis in scriptis
danda accedere non præsumant. Quòdque
Moniales, seu illarum Monasteria, nec non
Hospitalia, quorum redditus, & prouen-
tus per singulas Moniales, & pauperes
diuifus, valore septem ducatorum auri
pro quolibet non excedit ad solutionem
decimarum, & aliarum compositionum, &
grauaminum; grauiora non possint ultra il-

larum possibilitatem. Ac quod Vos, & vestrum quilibet frumenta vestra extra terras ditionis Apostolicæ Sedis pro tempore portare volentes, pro tracta frumentorum huiusmodi quoad interesse Cameræ Apostolicæ soluere teneamini, quod per Nos taxatum, & concessum fuit alijs Ciuitatibus dictæ Prouinciæ nostræ Romandiolæ. Et quod homines Ciuitatis, Districtus, & Comitatus Fauentiæ bona in quibuscumque Ciuitatibus, Terris, & Locis S. R. Ecclesiæ subiectis possidentes grauari non possint, nec teneantur ultra consuetum modum ad maiores collectas, nec ad maiora grauamina, quam ordinariè, seu extraordinariè teneantur homines dictarum Ciuitatum, Terrarum, & Locorum. Et quod pro quolibet sacco salis, quod vsui vestro pro tempore necessarium fuerit, prout Vobis à dicta Sede concessum, & obseruatum fuit, vsque in præsentem diem soluere teneamini, & Agentes pro Camera huiusmodi Vos ad pluri solutionem occasione præmissorum quoquomodo faciendam cogere, aut compellere, nullatenus possint. Et quod omnes, & singulæ poenæ pecuniariæ, siue mulctæ, vel arbitrariæ à condemnatis pro quocumque maleficio, ex quo non sit imponenda poena corporis afflictiua, & pro contrabannis exigendæ tam in Ciuitate Fauentiæ, quam in eius Districtu, pro vna tertia ad dictam Cameram, & pro reliquis duabus tertijs partibus ad Vos, & Communitatem huiusmodi pertinere volumus. Confiscationes quoque quorumcumque bonorum fiendas in eadem Ciuitate, & Districtu pro quibuscumque criminibus ad eandem Cameram pro tertia, & ad Vos, & Communitatem prædictam pro alijs duabus partibus spectare iuxta tenorem concessionum per Romanos Pontifices prædecessores nostros decernimus, mandamus, & declaramus. Et quod poenæ conuentionales super tregua, & pace applicantur, vel Cameræ Apostolicæ, vel dictæ Communitati, prout inter partes conuentum fuerit. Ac etiam quod Gubernatores, Potestates, Baricelli, Notarij, & cæteri Officiales eiusdem Ciuitatis Forenses pro tempore existentes in fine eorum Officiorum sindicari debeant, ac se Sindicatui submittant, & illi stare teneantur, auctoritate prædicta statuimus, & ordinamus. Præterea ob temporum proximè decursorum malignitatem, & ex alijs legitimis causis Vobis paterna caritate compatiens, omnibus,

qui bona emphiteotica, aut alijs linellaria Ecclesiarum, seu Monasteriorum, vel aliarum Ecclesiarum secularium, vel quorumuis Ordinum Regularium, seu piorum locorum, etiam Hospitalium ob non solutionem illorum annui census, seu Canonis, etiam si in illa vltra triennium cessatum sit, dummodo requisiti legitime ipsum censum soluere non recusauerint, & infra tres menses post dictam requisitionem, ipsum censum, & id quod pro laudemijis consuetum est solui, quando ipsa bona fuerint hæcenus deuoluta, soluant ad Ecclesias, seu Monasteria, vel alia loca, & Hospitalia prædicta, ad quæ bona ipsa ratione directi dominij pertinent, nullo modo deuoluta censeantur, vel saltè directi, Domini Ecclesiastici teneantur soluto solito Laudemio illis, quibus prius locauerant, vel eorum hæredibus, & successoribus relocari.

13 re. Et quod Baricellus eiusdem Ciuitatis, & Generalis Prouinciæ Romandiolæ, & cæteri, seu Exequutores exequutionem Ciuium in dicta Ciuitate, vel eius Comitatu, seu Districtu pro tempore facientes, vltra duplum eius, quod militi Potestatis ipsius Ciuitatis ex forma Statutorum dictæ Ciuitatis debetur, & solui consuevit, capere, vel exigere non possint pro eorum mercede. Et quod electio, & deputatio

14 Notariorum pro causis Ciuiilibus dumtaxat Curie dicti Gubernatoris pro tempore existentis ipsius Ciuitatis, ad Vos pleno iure pertineat, & spectet. Et quod stipendium Guardie solui solitum pro

15 Guardia Præsidis Romandiolæ, seu dictæ Prouinciæ soluatur, & solui debeat per manus Thesaurarij, seu Depositarij Communitatis prædictæ Thesaurario Generali Prouinciæ iuxta Ordinationem nostram per Breue declaratam, & non alijs, & quod solui solum debeat dicta Guardia existentibus Militibus in Prouincia, & non alijs. Declaramus etiam, quod si gratia per Nos alijs Ciuitatibus Prouinciæ Romandiolæ super diminutione stipendij eiusdem Guardie fiat, eandem gratiam habeat, & habere debeat ipsa Ciuitas Fauentina proportionabiliter iuxta Ordinationem nostram. Et quod liceat hominibus eiusdem

16 Ciuitatis in Comitatu, seu Districtu dictæ Ciuitatis, vel extra pro eorum negocijs iter facientibus pro sui tutelaensem deferre impune. Et si Præses, vel Gubernator aliquo bono respectu non permiserit absque eius speciali licentia, teneatur huiusmodi

iufmodi licentiam omninò gratis concedere. Et quod Comitatio Comitatus, & districtus Fauentiz non possint grauari ad
 17 solutionem taxarum, nisi pro Equis viuus, & cum effectu, & realiter commorantibus, prout alias per Prædecessores nostros concessum fuit, & prater quam taxam Equorum impositam per sel. record. Papam Clementem, & per Nos reductam, quæ ad præsens persoluitur. Et quod pro rata dd. Equorum Vallis Branonis d. Comitatuui grauari non possint, nec debeant, ultra quod de præfenti grauati sint. Sed homines d. Vallis ad talem solutionem cogantur similiter prout hæcenus coacti fuerunt. Nec de cætero dicti Comitatuui teneantur,
 18 seu cogi possint soluere Taxetam, seu taxam aliquam Nobilibus pænès Præsidentem Prouinciz pro tempore existentibus, seu ligna, vel paleam. Nec non donationem per præfatum Clementem prædecessorem Nobis de summa mille, & ducentorum seu totum auri pro restauratione Murorum d. Ciuitatis factam, & pecuniarum exactiones hæcenus factas, ratas, & gratas habentes, summa quæ adhuc soluenda superest, retineri per vos possit ex quantitate pro censu Cameræ Apostolicæ per vos debito, seu debeodo, dummodò in réparationem dictorum Murorum, & non in alium vsum conuertatur, iuxta tamen tenorem litterarum nostrarum alias vobis super huiusmodi gratia concessarum, & non alias. Quo circa dilectis Filijs Ciuitatis nostræ Bononiensis. Vicelegato, ac Venerabilis Fratris Episcopi Fauentiz in spiritualibus Vicario Generali per hæc scripta mandamus, quatenus ipsi, aut vnus eorum per se, vel alium seu alios præsentis litteras, & in eis contenta quæcumque, vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte vestra, seu aliquius vestrum desuper fuerint requisiti, solemniter publicantes, ac vobis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant auctoritate nostra litteras, & in eis contenta huiusmodi firmiter obseruari, ac singulos, quos litteræ ipsæ concernunt, illis pacifice gaudere, non permittentes vos desuper per quoscumque contra præsentium tenorem quomodolibet molestari, impediri, vel perturbari Contradiatores quoslibet, & rebelles per censuras Ecclesiasticas, ac etiam pecuniarias poenas eorum arbitrio moderandas, & applicandas, legittimatione postposita compellendo, ac legitimis super his habendis, seruatis pro-

cessibus, censuras, & poenas ipsi iteratis vicibus aggrauantes, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, ac dictæ Cameræ Apostolicæ confirmationibus, Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis statutis, consuetudinibus, nec non privilegijs, indultis, & litteris Apostolicis eidem Cameræ, ac pro ea Agentibus, nec non quibusvis alijs personis, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum, & sub quibusvis clausulis, & verbis etiam derogatorijs, & derogatorium derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis irritantibus, quàm etiam alijs per Prædecessores nostros, & Sedem prædictam, ac per Nos quomodolibet concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus etiam si de illis, illorumque totis tenoribus, specialis, expressa, & indiuidua mentio habenda foret, illorum, tenores, ac si de verbo ad verbum infererentur præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alijs in suo robore permanfuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, ceterisque contrarijs quibuscumque. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris Die XVIII. Octobris M. D. XXXV. Pontificatus nostri Anno primo.

Confirmatio Statutorum, Privilegiorum, Decretorum, Reformationum, Taxarum,

Que facta per Innocentium XI.

INNOCENTIVS PP. XI.

Dilecti Filij Salutem, & Apostolicam benedictionem. Constantis vestræ Fidei, & deuotionis ergà Nos, & Apostolicam Sedem meritis inducimur, vt votis vestris benignè annuamus, ac vos fauoribus, & gratijs prosequamur opportunis supplicationibus igitur vestro nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnia, & singula privilegia, indulta, gratias, concessionem, immunitates, & facultates quæcumque, ac Litteras Apostolicas etiam in forma Brevis super his per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac Sedem Apostolicam, eorumque Legatos, Vicelegatos, Præsides, & alios Ministros auctoritate Apostolica Vobis concessa, nec non Statuta, Constitutiones, Decreta, Reformationes, Taxas, ac Rescripta eiusdem vestræ Communitatis, quatenus tamen in vfu, ac iusta, & rationabili

lia sint, nec sint reuocata, aut sub aliquibus reuocationibus comprehensa, atque contra libertatem Ecclesiasticam non tendant, minufque Sacris Canonibus, aut Concilij Tridentini Decretis aduersentur, ac debite Nobis, & S. R. E. obedientiz, & fidelitati non repugnent, auctoritate Apostolica renore presentium perpetuo approbamus, & confirmamus, illisque inuolabili Apostolicæ firmitatis robur adiicimus, ac omnes, & singulos tam Iuris, quàm Facti defectus, si qui desuper quomodolibet interuenerint supplementus. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, nec non omnibus illis, quæ nostri Predecessores in eorum litteris præfatis voluerunt non ob stare, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris de 24 Septembris 1677. Pontificatus nostri Anno primo. I. G. Slufius.

Decretum Cardinalis Sfortia circa numerum Priorum, & Consiliariorum, ac illorum extractionem.

Die 7. Aprilis 1570.

IN Christi Nomine. Amen. &c. Cum optimi Principis sit providere, quod loca eius Iurisdictione subiecta, eorumque Magistratus per idoneos, probosque Viros regantur, & gubernentur, Hinc est, quod Illustriis. ac Reuerendis. D. Alexander Card. Sfortia Ciuitatis Bononiæ, ac Provinciæ Romandiolæ, & Exarcatus Rauenaræ de latere Legatus, existens in Palatio ciuitatis Fauentiæ, & in Camera eius solite residentiz, habita prius diligenti informatione, ac matura deliberatione infrascriptorum, iussit, & rationabilibus de causis animum suum mouentibus, &c.

Voluit, mandauit, atque declarauit in futurum esse in Ciuitate Fauentiæ duodecim Priores, ex quibus sint sex Doctores Legum, vel Artis Medicinæ, tres Equites, & tres Capitanei, ex quibus extrahatur per duos menses vnus Doctor, & modò Eques, seu Capitaneus, & ita vicissim, & successiuis temporibus extrahatur modò Doctor, modò Eques, vel Capitaneus, & si morte vel aliqua causâ Doctor aliquis defuerit ex dictis Prioribus eligatur alius Doctor, si verò defuerit Eques, eligatur alius Eques, & si autem defuerit Capitaneus, similiter eligatur Capitaneus, dummodo tamen fiat de Consilio, & deficiente in supplementum istius numeri aliquo Doctore, Equite, vel

Capitano, remaneat locus vacans, donec admittatur in Consilium aliquis, qui sit euidentis conditionis, cuius erat defunctus. Et quoniam in presentiarum sunt descripti in Prioratu septem Legum Doctores, seu Artis Medicinæ, inter quos est Magnif. D. Hercules Seuerolus Sanctiss. D. N. Papæ Procurator Fiscalis, ita quod properterea non potest personaliter exercere huiusmodi Prioratus Officium, idcirco prædict. Illustriis. Cardinalis pro hac vice tantum durante ipsius D. Herculis vita, & non aliter, tolerauit numerum XIII. Priorum dictæ ciuitatis Fauentiæ.

Insuper D. S. Illustriis. iussit, statuere, & ordinare, quod ex superscriptis de Consilio diuidatur, & sit numerus 25. pro quolibet quarterio, facta tamen determinatione, quales sint vocati de dictis quarteriis, hac ramen conditione, quod vno decedente, vel pluribus permortem, seu quavis alia causa, apponatur, & subrogetur in eius locum vnus de quarterio, in quo in presentiarum erit descriptus, & ita dixit, decreuit, mandauit, & in perpetuum seruari iussit, ac declarauit omni meliori modo.

Acta fuerunt hæc in Ciuitate Fauentiæ presentibus in Palatio Communis in Consilio publico, D. Philippo Caccianemico, & D. Hieronymo Beccalua Cancellariis d. Communis Fauentiæ testibus &c.

Et ego Petrus Baptista Vagnus de S. Arcangelo pub. Apost. auctoritate Notarius, & in presentiarum Illustriis. & Reuerendis. D. Cardinalis Sfortia, &c. rogatus, &c. vt ex libro primo litterarum in Secretaria Ciuitatis pag. 170.

Decretum Illustriis. ac Reuerendis. Glorierij Vifitatoris Apostolici circa Stipendium DD. Antianorum.

IN Christi Nomine. Amen. Anno ab eiusdem Natiuitate 1594. Indiæ. 7. tempore Pontificatus Sanctiss. in Christo Parris, & D. N. D. Clementis Diuina Prouidentia Papæ VII die verò 14. mensis Maii.

Illustriis. ac Reuerendis. D. Alexander Glorierius vtriusque Sanctiss. N. N. Signaturæ Referendarius R. Cam. Clericus, & in Provincia Romandiolæ Commissarius, & Vifitator Apostolicus existens in Ciuitate Faen. in Palatio Communis Populi, & in Camera eius solite Residentiz viso, & intellecto quod Domini Antiani Ciuitatis Fauentiæ pro laboribus, & sedula seruitute, quibus in negotijs Mag. Communitatis,

et, & in regimine eiusdem Ciuitatis vtuntur, nullam habent prouisionem, volensque eius Illustriss. & Reuerendiss. Dominatio aliquo modo ad maiorem diligentiam, & animi dispositionem eos ad huiusmodi seruitutem alleciare, ex quo nil melius, quam aliquam honestam prouisionem constituere iudicauit: propterea deputauit, & destinauit introitus, & proutus extrahendi ex notariis DD. Gubernatoris, & Pretoris Fauentis inter eos pro tempore de bimestre in bimestre equaliter distribuendos, cum hoc tamen quod portio Domini Prioris superare debeat in scitis duobus portione DD. Antianorum, hac etiam condicione, quod in casu defectus alicuius Antiani absque legitimo impedimento in debito seruitio Antianatus, & debeat de sua portione detrahi ad rationem dierum, quibus defecerit, applicando alijs DD. Priori, & Antianis seruientibus, & predicta omni &c. sine tamen preiudicio locationis factæ Ser. Cæsari Citadino, & alijs eius socijs:

Alexander Glorierius Visitator Apost.

CAPITVLA, ORDINATIONES,
& Priuilegia Magistratus Centum Hominum Pacificorum.

Alessandro Card. Sforza di Bologna, Romagna, & essarcato di Rauenna, de Latere Legato.

Appartenendosi all' Vfficio nostro d'ordinare tutte quelle cose, le quali sono necessarie per conseruare la giustitia, & la pace nelle Città, & in tutti i Luoghi sottoposti alla nostra Legatione, e conseguentemente amare, & fauorire tutti colori, i quali per questi duoi buoni effetti s'affaticano, & adoprano il dì, e la notte: Volendo Noi, come si conuiene, inalzare, & premiare i degni, & benemeriti, & abbassare, & punire i tristi, & delinquenti, & hauendo Noi già gl'altri Magistrati della Prouincia di Romagna ritrouato nella Città di Faenza il Numero de i Cento, eletto, & confermato da molti nostri Predecessori per la pace, & quiete d'essa, & hauendo inteso, & conosciuto, che ne' tempi passati questo Numero hà prodotto buonissimi frutti, & è stato di grandissima vtilità non solamente ad essa Città di Faenza, mà etiam ad tutta la Prouincia di Romagna, habbiamo pensato di ritouarlo, & di riformarlo, sì come hanno fatti gl'altri nostri Predecessori

fori in fine d'ogni sei Anni, trouandosi, che per la lunghezza del tempo tutti i buoni ordini si raffreddano, e vengono in abuso: Et acciò che il d. Numero possa con maggior arditezza, & proterezza far l'Vfficio suo, & mantenere la pace di d. Città ad honore, & gloria del sommo Iddio di Nostro Signore Papa Pio V. Noi per la presenza tutti i Priuilegi, Gratie, & Immunità, altre volte concesse al detto Numero da i nostri Predecessori, confermiamo, ampliamo, & augumentiamo nel modo infrascritto, inuocato prima il nome, & l'aiuto di Dio.

Del modo d'elegersi i Cento, & i loro Capi.

C A P. I.

EPrima quanto à l'ordine non mutando quello, che s'è offeruato per l'adietro, lodiamo il modo, che si è tenuto nel Consiglio Generale di detta Città d'eleggere i dd. Cento Huomini, purchè siano neruosi, quieti, & pacifici, d'imborarli, di cauarli, di far celebrare la Messa dello Spirito Santo, di dar loro il giuramento con le nostre mani d'esser fedeli, & obedienti alla Santa Madre Chiesa, & à Noi, e specificando solamente le cose, che sono di maggiore importanza.

Dichiaramo, che di tutto il Numero de i Cento si debba fare vna borsa, dalla quale ogni mese si cauino dieci, i quali siano Capi de i Cento, e per questo si chiamino Centurioni, e di questi sia principale, & capo vn Dottore, o vn Caualliero, o vn Capitano, & à questi Centurioni vogliamo, che siano aggiunti altri dieci; i quali la prima volta, che si eleggerà il d. Numero, si cauino da vn'altra borsa; mà poi successiuamente i Dieci ch'vsciranno di Mese in Mese, seruano per aggiunti vn'altro Mese, & siano questi come Consiglieri, & però si chiamano Consiglieri de' Centurioni, à i quali douranno ricordare tutto quello, che farà bisogno, come più informati delle cose, & esser loro assistenti, & insieme con loro operare tutte le cose, che saranno necessarie per beneficio publico, & di questi doi numeracione de' Centurioni, & de' Consiglieri vogliamo, che sia composto il consiglio minore, & secreto di d. Magistrato, nel qual si trattino le cose più segrete, & quelle, che non habbano bisogno del consenso di tutto il numero. Ma Capo maggiore de' Centurioni, & de' Consiglieri, & di tutto il Numero

micro

mero vogliamo, che sia il Governatore della Città, alla cui vbidienza s'habbino tutti à sottomettere in nostra absentia: dal qual Governatore, quando però fosse ad essi Cento commandata cosa alcuna, la quale non paresse lor giusta, e ragionevole, vogliamo che habbino ricorso à Noi,

Dell' Vfficio de i Cento.

C A P. I I.

L'Vfficio, e la cura principale di d. Numero sarà di conseruare con ogni modo possibile la pace, e la quiete della Città, e perciò che così richieggono i tempi d'hoggi, e di qui nasce ogn'altro buon frutto: ordiniamo, che questo Numero, e generalmente, e particolarmente habbia special cura, e protectione della Santa Inquisitione del Padre Inquisitore, e degl'altri suoi Ministri, e con ogn'industria, e vigilanza, acciò che il d. Sant' Vfficio non patisca, ò riceua alcun detrimento.

E perciò essendo questo Numero ordinato à così buon fine, e destinato à cosa di tanta importanza, douranno i Centurioni, & i Consiglieri ridursi al suo solito luogo del Palazzo almeno due volte la Settimana, e quìui trà loro ragionare, discorrere, e vedere, s'è bisogna fare alcuna prouisione per conseruatione di detta pace, e poi far congregare tutto il Numero, quando lor parerà necessario, e quìui in presenza del Governatore proporrà quello, sopra che s'haurà à deliberare, e vogliamo, che tanto nel Consiglio secreto, ò minore Congregatione, quanto nella maggiore ciascuno possa dire quello gli pare per beneficio publico, e scoprire s'egl'hauesse interesse, ò conoscesse alcun di cattiuo humore, ò di sospetto nella Città, che volesse turbare la pace, e quiete d'essa, acciò che quìui si trouino i rimedi opportuni, i quali vogliamo, che siano messi in executione di consenso del Governatore. E quando esso Governatore fosse ritenuto da qualche rispetto, e mancasse di prouisione, e di giustitia, onde ne potesse, come in alcuna altra Città di Romagna è intrauenuuto, nascer la trouina, e discordia della Città nostra di Faenza, ordiniamo in questo caso (quando però il pericolo tanto sopraffasse, che non ci fosse tempo di ricorrere à Noi, ò à nostri Successori) che à beneficio di Santa Madre Chiesa, e della pace della Città possi il d. Numero con ogni facilità del suo Vfficio prouedere, e rime-

diare con tutti i modi più opportuni, & necessarii al male, e pericolo, putche sia ragionevole, e fatta à buon fine, nè possa essere da Noi, nè da nostri Vfficiali, e Ministri alcuno di d. Numero molestato, grauatò, ò condannato; volendo Noi, che gl'Huomini di tal Numero habbiano à trattar paci, compor discordie, rimuouere tutti gl'inconuenienti, e scandali, che fossero nati, & impedire quelli, che potessero nascere, inuicligando, & auuertendo diligentemente, che non si facciano Conuenticole, e che niuno si meni dietro quadriglia, ò faccia armata in Casa. Volendo appresso, che li detti Huomini guardino il Palazzo, le Porte, e le Mura, quando sarà di bisogno, & habbino l'occhio à tutti coloro, che essi giudicassero seditiosi, ò scandalosi nella Città, e di questi tali ne diano notizia à Noi, & al Governatore, acciò che si possano mandar' in esilio, ò in altri modi raffrenare; Et in somma ordiniamo, ch' il d. Numero faccia tutti i buoni Vfficii, che si appartengono à sinceri, & ammoneuoli Cittadini per la pace, sicurezza, quiete, & utilità della lor Patria. Mà in caso, che i disordini richiedessero i rimedi dell'armi, vogliamo, che tutti raunati à suon di Campana al Palazzo del Governatore, vadano insieme con lui armati à prouedere in tutti i modi al tumulto, & allo scandalo, che fosse nato. Quando però il tumulto fosse tanto subito, che non vi fosse tempo di sonar Campana, ò tanto pensato, che fosse impedito il sonarla, vogliamo che in questo caso essi possano raunarsi senza suon di Campana e non potendo ridursi al Palazzo, non essendo tempo di ridursi quìui al luogo lor solito, possano correre d'improviso, doue sarà il tumulto, & à beneficio della Città trasferirsi, còbattere, seguitare, far pigliare, & in tutti li modi adoprarsi, per rimediare allo scandalo. Tutto questo possano fare in d. caso etiaudio senza licenza del Governatore. E quando pur in simil caso alcun malfattore facesse loro resistenza, ò contra essi si mouesse con impeto, e nel diffenderli fosse da alcuno del d. Numero ferito, & ancora ucciso, non vogliamo, che, chi del d. Numero l'hauerà ferito, ò ucciso, incorra in alcuna pena; ne dà Noi, ne dà nostri Vfficiali. li possa in alcun modo essere molestato; mà che in questo caso sia libero, & essente in tutti da ogni pena, nella quale potesse incorrere.

Del

Del Priuilegio di portar l'Arme.

C A P. I I I.

ET acciòche detti Cento siano più pronti, e sicuri ad'ouuiare à risse, e scandali, che potessero occorrere, vogliamo, che habbino questo special Priuilegio di poter portar' Armi difensive, & offensive di continuo, dalle prohibite in fuora; cioè per la Città di Romagna, Spada, e Pugnale, e caualcando per la Prouincia armi in hasta, & Archibugi etiam à ruota di misura, à fine, che bisognando in vn subito riparare à gl'improuisi scandali, non si perdesse tempo di cercar l'arme, e quando in vn subito bisognasse, ò cercare, ò pigliare qualcuno, e non hauessero tempo di raunarsi, possino i Centurioni dà se medesimi far chiudere le Porte della Città, e mandar subito la guardia, doue gli parerà, acciòche li delinquenti non fuggino, & in quel mezo far' intendere al Governatore il caso successo, per sapere quello s'haura da fare, e s'accadesse, che il delinquente, ò delinquenti fossero gli usciti dalla Porta della Città, possino commandar al Bargello, che gli vadi dietro, e gli pigli, e faccia tutto quello sarà necessario, per hauerli nelle mani, e non vbbidendo, egli farà casto dall' Vfficio senza eccezione alcuna: & ancora possino commandare al Bargello le Caturre, ò Cerche nell'occorrenze d'importanza col consenso del Governatore lor Capo. E doue bisognasse più numero d'armati, possa ciascun Cento menar seco vn' altro compagno, ò seruitore, il qual' in quel caso, & essendo insieme con loro, habbi licenza di poter portar l'armi, e fare le medesime fattioni, e goder' i medesimi Priuilegi de i Cento.

Del non vsar male l'autorità, e la licenza dell'Armi.

C A P. I V.

E Perche l'intento nostro è di priuilegiare questo Magistrato solamente per quiete della Città, e per correctione degli scandoli; vogliamo, che s'alcuno di loro vsasse male l'autorità sua, e la licenza dell'armi, incorra nella pena del doppio più, che non incorrono ordinariamente, e siano puniti nel doppio di quel, che determinerà per li nostri Bandi generali, contra quelli, che fanno raunare qualunque si sia de i Cento, e ne' tumulti della Città corresse, à casa di particolar persona, ò altroue ch' al Palazzo.

Della riformatione, e rinouatione de i Cento.

C A P. V.

ET acciòche la lunga autorità non corrompa questo Magistrato, ordiniamo, che il detto Numero sia rinouato, e riformato in fine d'ogni sei Anni, se così parerà à Noi, ò à nostri successori per il Consiglio generale nel modo, detto di sopra, ò in altro modo, che à Noi, o à Nostri successori paresse migliore; e questo vogliamo, acciòche quelli, i quali, ò per negligenza, ò per malignità non faranno il debito loro siano rimossi, & in lor luogo sostituiti altri migliori, auuertendo però, che tutti quelli, che da tal Magistrato saranno rimossi, vogliamo siano per ogni tempo talmente sicuri, che tutte le volte, che fossero offesi da qualsiuoglia persona per cagion dell' Vfficio, prima fatto da loro, s'intendano essere offesi, come se fossero in Vfficio, e che i loro offendenti incorrano nelle medesime pene, nelle quali incorrono coloro, che offendono alcuno di detto Magistrato. Mà occorrendo, che ò per morte, ò per altra causa manchi alcuno del detto Numero, acciòche questo sempre rimanga perfetto, vogliamo, che il luogo suo sia da tutto il Magistrato, ò dal Consiglio maggiore d'esso, eletto vn' altro, auuertendo, che non si possano eleggere più di due per parentado, e che coloro, i quali saranno eletti, siano originarij della detta Città di Faenza, e d'età perfetta, cioè almeno di anni venticinque, e non vogliamò, che si possi elegger' alcuno, il quale sia posto in inimicitia, onde siano nate ferite, ò morte d'Huomini, & se per qualche accidente ordinario, e straordinario fosse nominato, eletto, & approuato vno, ò più di questi tali, posti in inimicitia, non vogliamo, che sia valida coale electione, mà s'intenda per nulla, e non fatta; dichiarando appresso, che quando si farà di qualcuno electione in luogo d'vn' altro, possino solamete i Ceturioni, cioè i Dieci capi dei Ceto nominare secretamete al Cancelliere, vno per ciascuno di loro, e non più, e tutti nominati si debbano ballottare ad vno, ad vno, e chi haurà più voti, pur che ecceda la metà de' voti, s'intenda esser' eletto, il qual però vogliamo, che sia in arbitrio nostro, ò de' nostri Successori di confirmarlo, e non sia scritto nel detto Numero, nè goda i suoi priuilegi, se prima da Noi non sarà

farà confermato. Auuertendo ancora, che quando si daranno i voti, e le faue tanto in questa electione, quanto in ciascun'altra cosa, che sarà proposta, e messa à partito nel detto Numero, ciascun debba stare al luogo suo, e dare la sua da se stesso, e coperta, & ordiniamo appresso, che quando nel detto Magistrato si dourà eleggere alcuno in luogo d'un'altro, che manchi, ò per morte, ò per altra causa, debba il Cancelliere legger prima il presente Capitolo, doue parla di simil'electione; accioche ogn'vno sappia come deue gouernarsi, e mancaudo il Cancelliere di far questo, vogliamo, che perda la prima volta la metà del Salario, e la seconda il Salario, e l'Vfcio.

Dell' electione del Cancelliere.

C A P. V I.

Vogliamo ancora, che i Cento habbiano Cancelliere idoneo, & approuato, il qual sia eletto da loro, e non escirciti indett' Vfcio più di quattro Mesi, e così ogni quattro Mesi ne sia da loro tratto, ouero eletto vn'altro attendendo ch'il detto Cancelliere sia nella commune Matricola di Faenza confetitto secondo gli ordinini della Città.

Del non offendere i Cento.

C A P. V I I.

E Per tener quest' Vfcio vaito, e sicuro dalla supercheria di quelli, che non hanno animo di ben viuere, vogliamo, che come questi Cento sono d'un collegio, e d'vna lega, così s'intendano, come d'vna parentela, e si diffendano l'vn l'altro: e quando ne venga offeso vno, s'intendano offesi tutti, e quelli, che li offenderanno, ò faranno offendere, con armi però, & effusione di sangue, incorrano nella pena del capo, e confiscatione de' beni, e nella medesima pena di quelli, che offendono la Corte dell' Vfficiali della Città, della quale pena non possano mai essere gratiati, ancora che haueffero la pace dall'offeso, ò suoi heredi, ò parenti.

Del non riuolare le cose del Magistrato,

C A P. V I I I.

ET accioche si conferui tal Magistrato vnanime, e conforme ad euitar' ogn'odio, che forse si potesse indurre nelli Cento, per proporre alcuna cosa per ben publico nelle loro Congregationi, e consulte

per reuelatione di parlamenti, & accioche i loro Decreti designati non siano impediti, e retardati, & à causa, che l'opere della pace, e giustitia non siano oppresse; dichiaramo, che ciascun d'essi Cento, chi riuelerà parole, lettere, segni, ò altri mouimenti, ò alcuna cosa sotto silentio comunicata, consultata ò proposta, ipso facto s'intenda priuato del d. Numero, & Vfcio, e notato di perpetua infamia, oltre le pene già ordinate, e per approuatione del reuelatore non apparendo legittimi inditij, sia ballottato da tutti i Cento, dà ottenersi per lire quarti alla presenza del Gouernatore.

Di non far fauorir' alcuna persona con Armi.

C A P. I X.

Alcuno d'essi non vada con Armi massime di notte à fauorire vna persona più, che vn'altra, qual sia fuori del Magistrato.

Del non intrattenersi nelle Consulte del Consiglio generale.

C A P. X.

Che delle deliberationi, ò consulte del Consiglio generale non s'impaccino in nome del suo numero, ne vi intromettano per modo alcuno l'autorità, ò intercessione loro, ò del suo Vfcio, se non quando faranno ricercati, ò comandati dal Rettore della Prouincia, ò della Città; tutta via sempre à buon zelo, e l'attioni, e consulte loro siano distinte, essendo gl'ordini, & vffici loro distinti, sotto la pena del nostro arbitrio, à chi contrasfarà nelli sopradetti casi.

Delle pene, in che incorrono i Cento à non comparire, quando sono chiamati.

C A P. X I.

Item ordiniamo, che quando saranno chiamati quelli del Numero per occasione d'euitar' scandali per il loro solito suono della Campana, ò per Messio publico; non comparendo con l'armi al Palazzo, ò doue si trouerà il Numero, per la prima volta gli sia prohibito il portar l'Armi per vn Mese, e non goda alcun priuilegio per tempo; la seconda volta, che mancherà, per doi Mesi; la terza s'intenda esser casto, e leuaro dal Numero, quando le maneanze fossero tre volte continuate, e non haueffe giustificato inanzi al Gouernatore, e Dieci, esser stato impedito da legittime cause, e se faranno chiamati per consultare nel modo di sopra, e non compariranno al luogo solito à tempo debito, e non si haueffe il numero à bastanza, per poter

poter risolvere li negotij; che li Dieci debbano far vedere, chi manca, e gli facciano pagare venti Bolognini per ciascuno, mandando subito à fare l'essecutione in torli vna pegno per la valuta, da dispensarsi detti denari à Luoghi Pij, eccettuando quelli, che per absentia, ò infermità fossero impediti, e per ciascuna altra legitima causa, da giudicarsi per il Governatore.

Che le Liti dei Cento si debbano conoscere sommariamente.

CAP. XII.

E Perche sappiamo, che molte volte delli litigi nascono, e nascere ponno disordini, e discordie; per tanto acciò che quelli, che con l'armi devono esser intenti, e pronti alla quiete, non siano disturbati, & impediti per lunghezza, e travaglio delle Liti; s'ordina, che le cause Ciuili delli detto Cento così de gl'Attori, come de'Rei dauanti qualsuoglia Giudice, ò Tribunale si mouessero, ò fossero mosse, si debbano sommariamente, e con la man regia conoscere, e decidere, e similmente di quelle, che trà detti Centi nascessero, ò fossero nate (attento che si giudicano, come di sopra d'vna medesima parentela) si compromettono in due persone di detto Numero, quali siano tenute cotà Lite conoscere, e terminare, si come l'equità, e giustitia richiede attesa la verità del fatto, & il Governatore costringa essi Cento litiganti insieme à compromettere, e gl'arbitri à sentenziare con quelli rimedi, che ad essi parerà opportuni.

Che non si possino far Conuenticole, nè tener genti in Casa.

CAP. XIII.

Ancora perche si rimona ogni cagione di mali, e de' sospetti vogliamo, ch'ogni persona di qual grado, ò condizione si sia non possa per alcun modo fare Conuenticole in alcun luogo, tanto nella Città di Faenza, quanto nel suo distretto, sè non per cagione dà approuarsi dal Governatore, e non senza sua licenza, e che non possa tenere in Casa oltre la sua famiglia se non quattro, i quali però non siano forestieri, e che non ardisca tener sorte alcuna d'Artigliaria, & Archibugi, & altre sorte d'armi, se non quanto possono armare la sua famiglia, sotto pena di perder l'armi, e dell'arbitrio del Superiore, dà essendersi ancora alla pena corporale inclusiue. E questo s'intenda solamente per tutti quelli, che sono

compresi nel numero delli Cento, & il detto Governatore insieme con li detti Cento debbano col Bargello fare di questo debita diligenza, ò cerca.

Della Pace, che deuono hauere gl'Homicidi.

CAP. XIV.

E Per leuar l'occasione dell'Homicidi, che potessero occorrere nella Città di Faenza, vogliamo, se accaderà, che siano commessi Homicidi pensati, che all'Homicida non habbi à suffragare, nè valere per modo alcuno la pace delli propinqui dell'offeso, & intendasi non hauere pace, se non l'hauerà dalla maggior parte, cioè dalli duoi terzi del Consiglio generale, e del Collegio delli Cento.

Delle pene contro coloro, che ingiuriassero i Cento.

CAP. XV.

E Perche siamo di fermo proposito, che li Cento siano riguardati, come la loro facoltà merita dalla malignità di quelli, che non hanno voglia di ben viuere, ordiniamo, che persona alcuna non ardisca, ò presuma, ingiuriare alcuno di loro con parole, scherni con vtri, ouer'altri fatti temerarij, & inconuenienti, si come altre volte habbiamo inteso esser occorso, ò per se stessi, ò per instigatione de' maligni, sotto pena di lire cento, de bol. d'applicarsi alla Reuerenda Camera Apostolica per la metà, e l'altra metà al Collegio d'essi Cento, e di più ad'arbitrio del Governatore, quando l'offendente sia altramente scandaloso, e vogliamo, che se ne faccia diligente inquisitione ad'ogni semplice querela dell'offeso, e sia in arbitrio del Governatore, regolato dalla disposizione giutidica, di dar fede alla depositione col giuramento d'esso offeso, quando non si possa hauere altra testimonianza; considerata la qualità del querelante, e querelato; oltre di ciò quando occorresse, ch'alla importuna molestia dell'offendente fosse dall'offeso dato vna pensata risposta di parole, ò fatti per rileuare l'honore dell'Vfficio; sopportiamo, che la pena, che ne seguirebbe, dal Governatore della Città sia rimessa al Rettore della Prouincia pro tempore, inteso prima il parere del Consiglio generale di detta Città:

Che il Governatore, & i Cento possino far nuovi Ordini, e Capitoli dà approuarsi dal Rettore della Prouincia.

CAP. XVI.

MA perche variandosi i tempi, e gl'accidenti, si vatiano ancora l'attioni de gl'Huomini, ordiamo, che il Governatore, & i Cento possano secondo le noue occorrenze in assenza nostra, e de' nostri successori fare noui Ordini, e noui Capiroli, come essi giudicaranno à proposito per quiete, e concordia, della Città, e sicurezza de' suoi Pacifici, e buoni Cittadini, li quali Capitoli, & Ordini subito s'habbino à mandare al Rettore della Prouincia per la confirmatione d'essi.

Del modo di procedere contro quelli dei Cento, accusati di maleficio.

CAP. XVII.

INoltre per riparare alla bonità dell'Vfficio delli Cento dalla coperta fallacia de' maligni, li quali non possano tal'Vfficio tollerare; se accadesse, come altre volte è accaduto, che vno, o più dei Cento fosse di maleficio accusato, vogliamo, che all'essame di tal maleficio siano presetti due eletti dal Cento di detto Numero, & ancor il lor Cancelliere, & in euento, che li accusatori, o testimoni fossero trouati falsi siano puniti seuerissimamente, secondo l'arbitrio del Governatore, oltre le pene ordinarie della ragion commune, Constitutioni provinciali, Bandi, e Statuti; ordinando aneora, che quando alcuno di detto Numero sarà, come di sopra, imputato, e ritenuto, debba essere rilasciato senza spesa, e s'igurrà, quando però gl'inditij non siano gagliardi contro di lui, e vogliamo, che i Centurioni possano procacciare questo, e farlo liberare, à loro sia data copia de gl'indici dal Governatore, e dall'altri nostri Vfficiali.

Che li Cento habbino assegnamento d'entrate per far le spese necessarie.

CAP. XVIII.

ANcora attendendo Noi l'incomparabile fedeltà quale sempre esso Magistrato dei Cento, etandio sin dalla sua antica origine è stata vltra, e le molte fatiche loro di di, e di notte, & in qualunque staggione, aggiungendoui ancora alcune spese, eh' habbiamo inteso tal'hora, occorrendo il bisogno, essere dalle loro borse proprie vscite, e solamente à beneficio dello Stato di Santa Madre Chiesa, e conseruatione della Città, & honore de' suoi Cittadini, e nostri Vfficiali; desiderare essimo, perche continuamente, e quasi ogni giorno accade ad essi

Cento di mandar lettere, o ambasciate al Rettore della Prouincia, e far' altre spese, che tal Collegio hauesse qualche poco di neruo; per tanto vogliamo, & ordiniamo, che di tutte le condannationi pecuniarie fatte, e da farsi in detta Città, Contado, e Distretto, habbia da hauere detto Collegio due bolognini per lira da pagarsi di più da' condannati à ragion della compositione, o pena, che con effetto sarà pagata. Et in oltre acciòche detto Collegio sappia, donde al sicuro habbi à cauare denari per il bisogno di detto Magistrato, quali sono il neruo delle buone prouisioni; ordiniamo, e commetteremo alla Comunità, e generoso Consiglio d'essa Città, che dell'entrate publiche, o per qualche altro modo faccia à i detti Cento vn'assegnamento di continuo con più vantaggio d'essa Comunità, e suo Popolo, attento che detti Cento sono anco ordinati per manutentione delle cose della Comunità, e così vogliamo, che siano tenuti à difenderla da qualunque volesse l'entrate di essa usurpare, e da qualunque altra vessatione gli fosse data da qualsiuoglia persona, e sopra ciò spendere detto assegnamunto, se sarà necessario.

Che li Cento caualcando possino menar seco Huomini con Arme con licenza però del Governatore.

CAP. XIX.

ET se accadesse ad vno d'essi Cento, o più di loro di caualcare per la Prouincia; o in altro luogo per sue occorrenze, o della Comunità, o del Collegio, e non gli paresse poter' andar sicuro; possano in tal caso menare quel numero più d'Huomini in lor compagnia, che parrà al Governatore, scripiendo à esso licenza in scripris, e specificando i nomi d'essi compagni, qual licenza non habbia da suffragare, se non per quella volta se gli concederà; & essendo il luogo timoto dal Governatore, e distante dalla Città, se non gli paresse essere sicuri, per andare, e star sicuri possano in quel caso chiamar quattro Huomini in lor compagnia senza domandar licenza al detto Governatore per la detta distanza, e se accadesse che ad'essi Cento, & à lor compagni difendendosi fossero date ferite, o morte ad alcuno offendent, e che cercassero d'offenderli, non siano tenuti à pena essi Cento, e detti loro compagni, ancor che in difenderli cedessero il modo, pur che la difesa sua

fia

sia veramente à difesa d'ingiuria personale, e verbale.

Che non si venghi à favore de' Delinquenti.

CAP. XX.

E Per impedire il seguito delli Delinquenti ordiniamo, che non sia forsattiero alcuno, ò del distretto della Prouincia di Romagna, che ardisca venire da sè, ò con armata in fauore d'alcuni Delinquenti, nè promedergli di alcuna sorte d'armi, Ateglia, ò monitione, ò vertouaglie sotto pena del capo, e confiscatione di tutti i suoi beni, che possiede in detta Prouincia, quali s'intendano subito caduti alla Reuerenda Camera Apostolica.

Che non si portino Piume, ò Medaglie sopra le Berette, e Capelli.

CAP. XXI.

E Perche sempre è stato ab antiquo, che il portare delle Piume, e Medaglie sopra le Berette, e Capelli, dimostri fattioni, & ancor che nella detta Città non sia tal sospetto; mà perche non solo basta guardarsi da male, mà bisogna guardarsi da ogni suspitione di male, però per euitare, che tal pessimo morbo per tal segni non si generi nella detta Città di Faenza, comandiamo, e strettamente commettiamo, che non sia lecito à persona alcuna di qual grado si sia, includendo anco il numero delli Cento, non ardisca, nè presuma per modo alcuno portare alcuna sorte d'inegne sopra la Beretta, e Capelli, come sono Piume, Medaglie, Puntali, & altri segni notabili sotto pena dell'arbitrio del Superiore.

Che non si possino portare Armi per la Città di Faenza.

CAP. XXII.

A Ncora vogliamo, che non sia lecito à persona alcuna tanto terriera, quanto forsattiera poter portar armi alcune nella Città di Faenza sotto qualsuoglia Priuilegio alla pena del Rettore della Prouincia, e suo arbitrio.

Del non offendere quelli della parentela dei Cento per conto dell'Vfficio d'essi.

CAP. XXIII.

A Ncora vogliamo, che quando fosse offeso alcuno della parentela delli detti Cento infino al quarto grado, e per conto dell'Vfficio d'essi Cento, incorra l'offen-

dente la medesima, contenuta nel Capitolo settimo sopra scritto.

Dell' autorità di menar seco vno con Armi caualcando senza licenza.

CAP. XXIV.

E T ancora vogliamo, che occorrendo ad alcuno del Numero predetto dei Cento caualcar fuori della Città, ò della Prouincia possa etiam senza licenza del Governatore, ò altro Vfficiale menar seco per detta Prouincia vn compagno con Arme in haste, & Archibugi di misura impune, e lecitamente.

Che li Cento non si possino obligare, nè far figura in Cause Criminali.

CAP. XXV.

E T anchora acciò che li Cento non habbino ad interessarsi con alcuno, nè rispettarsi nel detto loro Vfficio non vogliamo, che alcuno di loro possa obligarli, nè essere accettato per alcuna figura in alcune Cause Criminali, ò misse sotto pena di scudi ducento d'oro dà incorrerli tanto per esso obligante, quanto per il Notario, che li rogasse, ò Fiscale, ò altro Vfficiale vi consentisse, da applicarsi al detto Numero, & in oltre, che dette figure delli siano nulle, e di nessun valore, eccetto quanto alla pena contenuta in esse, la qual vogliamo, che sia applicata al Collegio d'esso Numero, e che insieme con la sudetta altra pena di ducento scudi per vigore del presente Capitolo, e detto instrumento, si come fosse valido, si possa esigere de facto, & à semplice offensione di esso instrumento, e questo Capirolo al quale etiam con giuramenti, & altri modi vogliamo, che non si possa rinunziare sotto le medesime pene.

Del conseruar la pace in detto Numero.

CAP. XXVI.

E Perche questo Magistrato, essendo ordinato per conseruatione della pace, deue essere à gli altri di buonissimo esempio, non potendo regolare altri, chi non sà regular sè stesso, & acciò ch' in esso si mantenga la pace, e la concordia; ordiniamo, che di sei mesi in sei mesi dal Consiglio maggiore d'esso siano eletti doi, i quali habbino questa cura di conseruare la Pace in detto Numero, & vna ogni diligenza di sedare, e comporre ogni differenza, e discordia, la quale nascesse trà doi, ò più del Magistrato, & occorrendo, ch' essi trouassero

alcuno ostinato, il quale negasse di pacificarsi, ordiniamo, e comandiamo, che passati venti giorni dappoi, che essi hauranno trattata la pace, e questa non sia seguita; i detti Deputati riferiscano il tutto à i Centurioni, & al Governatore, al quale ordiniamo, che intesa la causa, e la resistenza fatta, debba priuare del Numero colui, che hauerà ricusato di far la pace, il quale nondimeno poi che sarà stato priuato, se sarà lo spazio di sei mesi prossimi si disporrà à far la pace, & in effetto la farà, vogliamo che sia rimesso al luogo suo senza essere ballottato, e messo à partito; mà passato i sei mesi se non haurà fatta la pace, s'intenda escluso perpetuamente, & à questa medesima pena ordiniamo, che sia sottoposto ciascun' altro del Numero, il quale tenesse inimicitia, & odio contra alcun' altro, che non fosse del detto Magistrato, imperciòche poi che i detti Deputati hauranno fatto l'vfficio loro col persuaderlo à pacificarsi, vogliamo, che questo tale stando ostinato, come persona sediziosa, e nemica della pace, sia priuato, & escluso nel modo detto di sopra.

Del confessarsi, e comunicarsi due volte l'Anno unitamente.

CAP. XXVII.

ET acciòche questo Magistrato si conosca dagl'altri segni esteriori amatore della pace, e del honore, e gloria d'Iddio, & habbia maggiormente in tutte le occorrenze ad hauer propitia, e fauoreuole Sua Diuina Maestà; ordiniamo, che tutti quelli, i quali saranno del detto Numero, debbano confessarsi, e poi vnitamente comunicarsi almeno due volte l'Anno: cioè il giorno di Pasqua di Resurrettione, e del Natale di Nostro Signore nella Chiesa Cattedrale insieme col Governatore, e che il lor Cancelliere sotto pena di perdere il salario di quattro mesi, e l'vfficio, come persona negligente, debba tener conto di tutti, & vfar in ciò grandissima diligenza de tutti quelli, che saranno mandati ad vn tanto Sacramento, darne notitia à i Dieci, quali federanno pro tempore à i quali comandiamo, che ammoniscano, & esortino questi tali à comunicarsi come si conuiene à buoni, e fedeli Christiani, e stando questi tali ostinati, passati questi giorni, vogliamo, che si proceda irremissibilmente, contra loro nel medesimo modo, che habbiamo ordinato si debba procedere contra coloro, i quali non vogliano far pace, e di più aggiungiamo, che possano questi tali essere

puniti di maggior pena, *se non pareà à Noi, & à nostri successori.*

Che non possano li Cento esser sforzati à scelsicare contra alcuno se vi saranno altri Testimonij.

CAP. XXVIII.

ET acciòche possano gl'Huomini di questo Numero far liberamente l'vfficio loro, e non habbiano in alcun modo à diuertare tepidi nel ben operare, ordiniamo, che quando alcuni di loro si trouarano presenti à questione, ò rissa per euitare scandali non possano esser sforzati ad esaminarsi dal Governatore, ò da altro Vfficiale di detta Città, ò della Prouincia, se vi saranno altri Testimonij; mà quando mancaranno altre testimonianze, vogliamo, che in questo caso essi debbano eol mezzo del lor giuramento testimoniare la verità dinanzi al Governatore di detta Città, e non in altro luogo, non volendo che i detti del Numero siano sforzati ad andare in altro luogo della Prouincia, e patiscano trauaglio, e spesa per simil causa.

Che debbano portare la Spada per la Città.

CAP. XXIX.

EPoiche questo Magistrato è ordinato per occorrere, & impedire le questioni, e gli scandali, che possono accadere di giorno in giorno, comandiamo, che ciascuno del detto Numero debba portar la Spada, acciò che bisognando possa fare l'vfficio suo, e la prima volta, che sarà trouato senza Spada, vogliamo, che incorri nella pena di venti bolognini, la seconda di mezzo scudo, e la terza di due scudi d'oro, se egli però sarà trouato senza Spada tre volte continue, dal qual obbligo nondimeno vogliamo siano eccettuari coloro, i quali, ò per l'età d'anni sessanta, ò per lo grado del Dottorato non sono soliti di portarla. Ordinando, che il Messso di detto Numero sia tenuto ad hauer diligente cura di tutti gl'altri, che à ciò contrararanno, e debba farli grauare, e torre loro vn pegno secondo che saranno incorsi nella pena per non portare la Spada, e non facendo il detto Messso tal'effecutione, vogliamo, che perda la mercede di quattro mesi del suo salario, e che i danari, i quali di sì fatte pene si riscuoteranno, la metà ne sia del Numero, e l'altra del Messso predetto. E siccome vogliamo per le ragioni dette di sopra, che ciascuno di questo Magistrato porti la Spada per la Città, così all'incontro ordiniamo, che alcun altro, ò rettiere, ò forasiero, il qual habiti in detta

detta Città di Faenza, non ardisca di portar la Spada per detta Città, per vigore, ò privilegio di qualsivoglia altro Numero della Prouincia di Romagna, ò sotto colore d'essere descritto in alcun' altro Numero di Città, Terra, ò Castello di detta Prouincia.

Del sedere, e parlare in detto Numero.

C A P. XXX.

ET accioche quando si congregarà il detto Numero per deliberare le cose necessarie, si proceda col debito ordine, comandiamo, che ciascuno sedrà al luogo suo, e parli ordinatamente, & in ciò s'offerui quel medesimo ordine, che si tiene nel Consiglio generale di detta Città, e quando auuenisse, che si douesse parlare, e trattare d'alcuna cosa, nella quale fosse interressato alcuno del detto Numero, vogliamo, che questo tale, accioche ciascuno possa dire liberamente il parer suo, sia mandato fuori dalla Camera del Governatore, e dia luogo, finche egli sarà chiamato dentro, e quando fosse disparere trà coloro, che haueranno arrenghato sopra le cose proposte, vogliamo che i Dieci siano obligati à porre il partito secondo il parere della maggior parte dell' arrenghate.

Del tener secreto le cose deliberate dal Numero.

C A P. XXXI.

E Perche molto importa il tener secreto le cose, che si trattano in detto Numero, accioche niuno possa scularsi, vogliamo che ogni volta che sarà raunato il Numero, ò Consiglio maggiore per deliberare sopra qualche cosa importante, debba il Cancelliere prima, che si venghi à trattare cosa alcuna leggere ad alta voce il Capitolo ottauo posto di sopra, & altri acciò se così parerà à i Dieci per maggior sicurezza, & auerimento faccino, che il detto Cancelliere comandi à ciascuno, che sotto la pena contenuta in detto Capitolo ottauo debba tener secreto, quanto sarà all' hora trattato, & deliberato dal Numero.

Dell'osserruatione di detti Capitoli.

C A P. XXXII.

Finalmente perche è cosa vana, eouerchia il fare i buoni Ordini, se poi non sono osserruati, comandiamo à i Centurioni, ò Dieci, i quali sederanno pro tempore, che debbano usare ogni cura, e diligenza per far'osserruare i detti Capitoli, e quando le loro forze in questa parte mancassero, com-

mandiamo loro, che in pieno Numero debbano dire il tutto, e mostrare la causa per la quale non si offeruino detti Capitoli, acciò che quini dal Consiglio maggiore, e dal Governatore si possa fare sopra ciò la debita prouisione. Et à quei Centurioni, ò Dieci, quali manearanno del debito, & ufficio loro in far'osserruare i detti Capitoli, vogliamo, che la volta seguente, ch'essi saranno estratti per risiedere, si cauino, & estragghino altri in luogo loro, e quando per la mutatione delle Borse contra à tutti Dieci ciò non si potesse fare, vogliamo almeno, che questo s'offerui, e si eseguisca contro il Capo di detti Centurioni, il quale sia obligato à tenere di questo diligente cura, e farla sapere al Numero raunato di quei Dieci, e specialmente al loro Capo, che saranno stati negligenti in fare l'ufficio loro, & osserruare i presenti Capitoli, i quali ordiniamo ancora che siano custoditi, e conseruati in luogo sicuro, e conueniente dal detto Cancelliere, e mandando egli del debito suo, e contrafacendo à quanto è stato ordinato in quest'ultimo Capitolo, ordiniamo, che egli perda il Salario di quattro Mei, e sia priuo dell'ufficio con nota di dapocagine, ò di malicia.

E per li presenti Capitoli, e Concessioni non intendiamo pregiudicare à gl'antichi, quali tutti rinouiamo, e confermiamo, non essendo però contrarii alli presenti.

P. Grill. Secr. de mand.

Alex. Card. Sfortia Legatus.

Loco ꝛ Sigilli.

V. B. Aud.

Paulus Grisleuzonus Secret.

Nota, ò vno Indicatione delle Conferme, & Approuazioni de' sudetti Capitoli, Ordini, e Privilegi, fatte sin' hora da' Sommi Pontefici, da' Eminentiss. Cardinali Legati, & Illustri. Presidenti, e V. Legati della Prouincia di Romagna, i cui originali si conseruano nell' Archivio del medesimo Magistrato delli Cento Huomini Pacifici di Faenza.

Supradicta Capitula confirmarunt, & approbarunt.

Hieronym. Card. S. Georgij Leg. 11. Ian. 1546.

Paulus Papa III. 3. Martij 1547.

Iulius Papa III. 29. Martij 1550.

Paulus Papa IV. 1. Iulij 1555.

Montes de Valentibus Praefes 20. Febr. 1567.

I. Ghisl. Praefes vltima Febr. 1578.

G. Card.

G. Card. Leg. 10. Martij 1582.
 Chr. Ar. Præfes 18. Octobris 1583.
 D. Card. Leg. 29. Septembris 1586.
 Ioannes Pelicanus Præfes 1. Octobris 1587.
 Valerius Corbarius Præfes 20. Aprilis 1589.
 Antonius Maria Gallus Card. Per. Leg. 7. Feb. 1590.
 Franc. Card. Sfortia Leg. 1. Decemb. 1591.
 Fantinus Pettriganus Archiepiscopus Consentinus Præfes 2. Martij 1594.
 Octavius Card. Bandinus Leg. 22. Iunij 1597.
 Franc. Card. S. Georgij Leg. 2. Febr. 1599.
 Baptista Volta V. Leg. 23. Maij 1602.
 Paulus Papa V. 2. Septembris 1605.
 Ioannes Gallus Nichius V. Præfes 27. Augusti 1605.
 Mattheus de Honofrijs V. Præfes 21. Nouembris 1605.
 Gregorius Papa XV. 22. Maij 1621.
 Hieronymus Vidonus Præfes 3. Decembris 1623.
 Ioannes Beninus Præfes 23. Aprilis 1625.
 Octavius Corfinus Præfes 8. Augusti 1625.
 Octavius Corfinus Præfes 13. Ian. 1628.
 M. Antonius Card. Franciottus Leg. 19. Iulij 1640.
 Carolus Robertus V. Leg. 31. Decembris 1642.
 Io. Baptista Spada Patr. Constantinop. Præfes 23. Decembris 1644.
 Alderanus Card. Cybo Leg. 19. Augusti 1648.
 Io. Stephanus Card. Donghus Leg. 19. Septembris 1651.
 Octavius Card. de Aquauiva Leg. 17. Septembris 1654.
 Gibertus Card. Borromeus Legat. 13. Iunij 1657.
 Volumnius Card. Bandinellus Leg. 23. Iunij 1660.
 Nec non ab Eminentijs. Cardinalibus Legatis Successoribus Roberto, Gabriele, Ragio, & Curio sub diebus 28 Decembris 1687. & 8. Maij 1690.

Capitula, & Concessioncs facta per Communitatem Fauentia Communisati Castru Ruffi.

IN Prima, gli Huomini del Castello di Ruffi espressamente rinunciano ogni ragione, e promettono, e si obligano rilasciar liberi alla Mag. Comunità di Faenza il Bosco della Calderana con tutte le sue ragioni, & pertinenze, insieme col dazio del Transito di Ruffi, caneuia dal Sale, non ostante la concessione fatta per la Santità

di N. Sig. Papa Giulio II. alla prefata Huomini di Ruffi, e dell'entrate di detto Dazio la prefata Comunità di Faenza sia obligata pagare il Podestà, Castellano, & Contestabile della Porta di detto Luogo, & accadendo in futurum pagare Censo, & altre Grauezze per il detto Castello alla Santità di N. Sig. essa Mag. Comunità di Faenza sia obligata rispondere a tal cosa. *Admittimus, & offerimus soluere Censum pro dicto Castro debitum tamen, & Officiale, videlicet Castellatum, Vicarium, & Contestabilem.*

Item. Li prefati Huomini di Ruffi dimandano, che le SS. VV. in ricompensa di tanti eccessiui danni riceuuti, e patiti per il sacco fè li Francesi, si vogliano degnare dare, e concedere per Anni dieci Ducati cinquanta per ciaschedun'anno, da conuertirsi in utilità d'ella Comunità di Ruffi, *secundum tempore Brenis D. N. Leonis X. Concedimus iuxta tempore Brenis.*

Item. Domandano alle SS. VV. si vogliano degnare di concederli l'esentione per Anni *undecim, & plus, & minus, prout DD. VV. videbitur*; cioè, che detti Huomini di Ruffi non siano obligati ad alloggiare Soldati, ne Ordinarij, ne Straordinarij, ne rispondere à Tasse di quelli, *ne etiam alli Caualli del Bargello Generale, ne d'alcun'altro. Curabimus pro posse peniti Superioris, & quoad Baricellum, promittimus defendere de iure.*

Item. Domandano, che tutti quelli fanno hostatija, ò vero vendono Vino à spina nel detto Castello, ò vero ne suoi Borghi, non siano obligati pagar Dazio alcuno per detta causa, e questo habbi luogo nel tempo futuro, e preterito, &c. *Durante presenti Locatione Datz hoc fieri non potest, finita verò, Concedimus, dummodo non minustur quantitas presentis Locationis.*

Item. Domandano, che nessuno di d. Castello di Ruffi, ò vero suo Contà possa esser preso per eontratto celebrato nella Città di Faenza, non hauendo deteriorata la sua conditione dal contratto celebrato, mà primà siano citati, e seruati li termini della ragione, come egli fosse huomo da Faenza, eccetto che se l'obligatione non fosse per publico Instrumento. *Concedimus.*

Item. Che tutti li Cittadini, Artesani, Contradini di Faenza, & ogni altro Forastiero di qualunque dignità, habbino possessioni, campi, Terre, Vigne, e Prati nel Territorio di Ruffi, siano obligati pagare le sue coltre

colte imposte, e che in *futurum* s'importeranno per il Consiglio di Russi. *Concedimus, accedente consensu, & presentia Potestatis Russi dummodo equaliter Fauentinis, sicut Rustianis, & non aliter.*

Item. Acadendo menare à gl' Huomini di Russi, Legna, Legnamis, Bette, & altre fue cose, alla Città di Faenza, non siano obligati pagar cosa alcuna, similmente se detti Huomini di Russi comprassero Grano, Farina, Lino, & altre cose nella Città, e Contà di Faenza per vso suo, le possino estrarre, e portare senza impedimento alcuno, e senza pagar cosa alcuna, e nel macinare, & ogn'altra cosa non le sia innouato à detti Huomini, mà siano tratati amoreuolmente. *Concedimus, dummodo habeant bullettam durante exemptione nobis concessa.*

Item. Che dd. Huomini di Russi possino portare li suoi Formenti, Biade, e Legumi, & ogn'altra cosa fuori del Territorio di Russi, doue le piacerà senza impedimento alcuno, e senza pagar Datio, ò vero Gabella alcuna, eccetto vn quattrino per staro di Grano, e di Fava. *Concedimus iuxta signaturam alias factam.*

Item. Che la cognitione, e decisione delle prime cause del Castello, ò vero Contà del Castello di Russi, si Ciuile, come Criminale siano di qualunque sorte, e conditione, si aspetti, & aspettare debba al Podestà di Russi *vsque ad Sententiam inclusiuè*, & che alcuno altro Giudice, ò vero Rettore non si possa impacciare, e facendo senza processo, ò atto alcuno in dette prime cause, *ipso facto* siano nulle per altro Giudice, che per il Podestà di Russi, quale sia obligato finito il tempo del suo officio, stare à Sindacato per giorni trè, da essere giudicato per il suo Successore, per duoi Huomini di Russi, da essere eletti per il Consiglio, e dalla sentenza di tali Giudici non si possi appellare, mà habbiano à star taciti, non ostante alcuna Legge, Constitutione, ò vero Statuto. *Concedimus, dummodo non irrogetur pena sanguinis.*

Item. Domandano, che attento le Mura del Castello di Russi siano ruinate, & in parte guaste, che le Sig. Vostre si vogliano degnare concedere la metà delle Condennationi Criminali, quali si faranno per il Podestà di Russi in reparatione di dette Mura. *Concedimus quoad effectum praestatum.*

Item. Essendo stati alcuni anni qualche

controuerfia frà questa Comunità Mag. di Faenza, e li Huomini di Russi della confinità, e per tal causa quelli, che hanno terre non pagano Colte, & altre grauezze, ne à Faenza, ne à Russi, però si prega le Sig. Vostre si vogliano degnare confinare. *Concedimus ad effectum sollicitum tantum saluis iuribus partium in reliquis, &c.*
Datum Fauentia in Palatio Populi Cuius, Fauentia Anno D. 1514. Indictione Secunda, Tempore Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Leonis Diuina prouidentia Papa Decimi, die vero 19. Mens. Iunij, sub impressione soliti Sigilli Communitatis Fauentia.

Camillus Cittadinus Cancellarius manu prop. subscripsit.

In Christi Nomine, Amen. Hæc sunt quedam Capitula, & Concessionis nouiter facta, & facta, concessa, & concessa pro parte Communitatis Fauentia, Homini-
bus, & Communitati Castri Russi, tempore, & loco de quibus infra. Et quæ primò fuerunt porrecta, & porrecta pro parte prefatorum predictorum Hominum, & Communitatis Russij predictæ Communitatis Fauentia, & eius Generali Consilio, & quæ examinate per Homines de Consilio Ciuitatis Fauentia, ac per alios, quibus ab ipso concessum in effectum de benignitate, & humanitate exhibita per prefatos Homines, & alios Deputatos ipsi Communitati, & Hominibus de Russio fuerunt signata, & signata, concessa, & concessa summa eum benignitate in omnibus, & per omnia, prout infra paret, mandantes prefatos Homines de Consilio Ciuitatis Fauentia dicta Capitula vt supra signata, & concessa obseruari per Communitatem Fauentia, & omnes alios, ad quos, &c.

Primo notand. Che il primo Capitolo non è concesso come è proposto dal Consiglio di Russi, si conteneua quello, *quod petimus concedi, pro ut petitur per nos.* *Concedimus pro ut in prima signatura, & non alias, &c.*

Item. Domandano alle VV. SS. che li nostri Ducati 50. li quali le Vostre Sig. si sono obligati ogn'anno, sia concesso dalli nostri Dattieri, ò vero Salinari, e che il pagamento sia ogni trè mesi. *Concedimus, & ita mandamus solui dictos quinquaginta Ducatos de quadrimestre in quadrimestre per Depositarium Nostrum de introitus dicti Castri iuxta tenorem dicti Brevi.*

Item. Domandano alle VV. SS. si vogliano de-

degnare di diffenderli dalle Tasse del Bar-
 14 gello, cioè di non pagare al detto ne
 Tasse, ne Stipendio alcuno, e delli Solda-
 ti *ordinarij respondere solum* à Cavalli
 num. cioè à quelli darli stanza, paglia,
 e legna secondo il folio numero, e confue-
 to, alloggiando però la Città di Faenza
 Cavalli ordinarij, e straordinarij. *Nulla
 concedimus, ut in prima Signatura, & non
 alias, &c.*

Item. Domandano alle VV.SS. del Datio
 dell'Hosteria, ò vero quelli vendono vini
 15 à spina del Castello di Ruffi, ò vero suo
 Contà, sia tal Datio della Comunità di
 Ruffi. *Concedimus ut in prima signatura,
 & non alias, &c.*

Item. Che tutti li Cittadini, Artifici, Con-
 tadini di Faenza, & ogn'altro Forastiero di
 qualunque dignità habbia Possessioni. Cam-
 16 pi, Vigne, e Prati nel Territorio di Rus-
 si; siano obligati pagare le sue Colte poste,
 e che in futuro s'importeranno per il Confi-
 glio di Ruffi. *Concedimus ut in prima si-
 gnatura, & non alias, &c.*

Item. Domandano alle VV.SS. che le co-
 gnizioni, e decisioni delle prime cause del
 17 Castello, e Distretto di Ruffi, sì Civilì,
 come Criminali siano di qualunque sorte,
 e condizione, si aspetti, & aspettar si deb-
 ba al Podestà di Ruffi *usque ad sententiam
 inclusivè*, e che alcuno altro Giudice, ò ve-
 ro Pretore, non se ne possa impacciare, e
 facendo Sentenza, Processo, ò Atto in det-
 te prime Cause *ipso Iure* siano nulle per al-
 tro Giudice, che per il Podestà di Ruffi, e
 detto Podestà di Ruffi finito il tempo del
 suo officio sia obligato stare al Sindicato
 trè giorni, e da esser Sindicato per il suo
 Successore, e per duoi Huomini di Ruffi
 da essere eletti dal Consiglio di Ruffi, e
 dalla Sentenza di tal Sindaco niuno si possa
 appellare, mà habbino da star taciti, e
 contenti, nonostante alcuna Legge, Con-
 stituzione, ò vero Statuto, e *casu quo*, che
 dette cause criminali rogasse, e volesse la
 pena del Sangue, s'habbia à conoscere, &
 essequire per detto Podestà di Ruffi, insie-
 me con vn'altro Assessore, da esser dato,
 & agionto in tal cognizione à quello; &
 essecutione per le Vostre Signorie *Quo
 ad Sindicatum concedimus quid fiat ibi,
 dummodo cum Potestate de Homibus Rus-
 sij, & quatenus non essent concordēs, Po-
 testas Fauē. vel eius Vicarius sit Tertius.*

Item. Che il Podestà di Ruffi non habbi à
 tor Sportule da persona alcuna, ne Terriera,

ne Forastiera, quando sia per la Sentenza,
 18 sì in causa civile, come criminale, sì
 di che somma, ò vero quantità, e condi-
 tione si sia, *nisi* di lire cinque per fino à li-
 re dieci, habbi d'hauer soldi dieci, da lire
 25. à 50. soldi 15. da lire 50. à 100. soldi
 30. per dette Sportule, *ab inde supra in in-
 finitum libr. 2. & hoc capitulum intelligat
 ur in re tantundem valente. Concedimus
 à tribus libris infra nihil soluitur pro Spor-
 tulis in iudicando à tribus usque ad decem,
 quod soluantur ad rationem sex denar. pro
 singula libra, à decem vero usque ad 25. sol-
 vantur solid. 10. a 25. vero usque a 50. &
 a 50. usque a 100. solvantur prout in Capi-
 tulo, a centum vero supra in infinitum ad
 rationem solid. 10. bon. pro singulo cente-
 nario.*

Item. Che tutti gl'Huomini di Ruffi, e suo
 Territorio li quali maritano, e maritan-
 19 no le sue Donne à Forastieri, & à Ter-
 rieri, non siano obligati à pagar Datio al-
 cuno, ne essi, ne i Forastieri. *Referuamus
 cetera, & Concedimus finita presenti loca-
 tione Datis Ruffi.*

Item. Che tutti li Lavoratori de Forastieri
 habbino à pagar le Tasse, ò vero risponde-
 20 re à dette Tasse di Soldati, come fan-
 no, ò vero faranno li nostri Estimi. *Con-
 cedimus quo ad rationem fumantium, prout
 Laboratores Ruffiensium, & quo ad extraor-
 dinaria tantum, cum communicatione tam-
 en, & approbatione Potestatis Ruffii pro
 tempore, & non alias.*

Item. Che l'Officio del Notariato del ban-
 21 co del Podestà di Ruffi s'aspetti à darli, e
 conferirsi per il Consiglio di Ruffi, e non
 per altra Persona, Officiale, & Vniuersità
 alcuna. *Concedimus nominationem trium,
 vel plurium de Ruffio fieri posse per Consi-
 lium Ruffii, ex quibus eligatur, & confir-
 metur vnus per DD. Antianos Fauē. ad
 placet prefatorum Antianorum Fauēntia.*

Item. Che nessuno possa essere Podes-
 tà del Castello di Ruffi, *nisi* sit Iure Peritus.
Concedimus post presentem imbursementem.

Item. Che essendo stato guasto per il Sac-
 conano fecero li Francesi del nostro Estimo
 22 di Ruffi, che ogni persona habbia à stare
 tanto à detto Estimo, & Assaggio, e *casu
 quo*, che alcuno pretendesse detto Assa-
 ggio fosse mal fatto, ci offerremo di fare as-
 saggiare à spese del perdente. *Concedimus,
 dummodo d. nouum Extimum videatur mo-
 deretur, & approbetur per Potestatem Ruffii.*

Item.

Item Domandano, che d. Comunità di Faenza, *casu quo*, vogliassettare, e locare 23 dette entrate di Russi, come la Seluadetta la Calderana, Datio del transito di Russi, e Possessione, e Caneua del Sale sia obligata ad affittarle, e locarle a d. Comunità di Russi, e non ad altra persona con giusta pensione, ouero affitto &c. *Rescribatur in tempore venditionum seu.*

Datum Pautentia in Camera viridi Palatii Populi dicta Ciuitatis Anno Dom. 15 18. *Indict.* 6. Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Leonis Diuina Providentia Papa X. die vero vltima Aprilis sub impressione soliti Sigilli Communitatis Fauentis. *Loco* † Sigilli.

Petrus Pritellus Cancell. mandato scripsit.

In Christum Nomine Amen. Anno à Natiuitate eiusdem 1525. Indictione 13. Tempore Pontific. Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Clementis Diuina Providentia Papae VII. die verò 7. Mensis Maij.

CVM pro parte Hominum Communitatis, & Consilij Castri Russij Districtus Fauentiae fuerint porrectæ quàm plures petitiones Magificis Dominis Antianis Praesid. Regiminis Ciuitatis Fauentiae, 24 & Consilio eiusdem, & super dictis petitionibus, & concessionibus super eis fieri hincindè ab vtraque Communitate fuerit super eis aliquatenus discussum, & in effectum pro maiori stabilitate, & concordia fieri à patribus super praedictis, Agentes pro vtraque Communitate tandem conueniunt ad praesentiam Illustriss. D. Francisci Guicciardini Prouinciae Romanolae Praesidis Digniss. & auditis hincindè petitis praefatus Illustris D. Praefes volens tanquam iustus mediator partes ad bonam concordiam deducere, & ità easdem petitiones, & omnia hincinde allegata benè, & diligenter cognita dictas partes ad infra scriptas conuentiones, & concessiones deduxit cum omni beneuolentia dictarum Communitatum, & propterea pro expeditione omnium praedictorum congregati, & coadunati Mag. DD. Antiani Praesidentes Regimini Ciuitatis Fauentiae pro S. R. E. & pro Sanctiss. D. N. coram praefato Illustri D. Praeside, quorum DD. Antianorum nomina sunt infra scripta: videlicet Eximius Legum Doctor D. Petrus Gentilis Laderchias Prior: D. Paulus Antonius Milcetta, Carolus Tredotius, Petrus Antonius Spiculus, D. Lucas Tampauli absen-

de ipsorum numero D. Ludouico Tama-
gnino, D. Iacobo Citradino, & Io: Antonio Morro eorum Collegis, & Egregi Viri Iudices, & Priores Communitatis, & Consilij Castri Russij, videlicet D. Ioannes Claretus, D. Iacobus Pellizarius, D. Thomas à Puteo, Beneuentus Pasolinus, absentibus de eorum numero D. Laurentio Brunetto eorum quinto Collega, omnes de dicto Castro Russij habentes plenum Mandatum à dicto Collegio, & Communitate Russij scriptum, & rogatum manu D. Domini de Brunettis Not. Pub. dicti Castri sub die 3. praesentis Mensis Maij à nobis Notar. & Cancell. infra scriptis visum, & 25 lectum, agentes pro dicta Communitate virtute d. Mandati, & ita ad infra scriptas conuentiones deuentum est ex moderatione, & iustificatione praedicti Illustris Praesidis modo, & auctoritate Illustr. D. concessa, & attributa à Consilio Generali d. Ciuitatis Fauentiae, quia praefati DD. Antiani vice, & nomine dictae Communitatis Fauentiae de voluntate, & consensu supra dicti Illustris D. Praesidis conueniunt, & promiserunt praedictis Sindicis stipulantibus praedictae Communitatis Russij soluere pro praedicto Castro, & eius Communitati Censum debitum Cam. Apostolicae singulis annis, & temporibus congrue &c. Item, & soluere Salaria infra praedictorum officiorum d. Castri videlicet Potestatis, Castellani, & Contestabilis Portae dicti Castri. Item promiserunt dicti D.D. Antiani dictis Sindicis vt supra non grauare, & facere, & curare quod non grauabitur d. Communitas Russij pro aliquibus grauaminibus, qua imponerentur per distam Communitatem Fauentiae pro extraordinarijs expensis grauaminibus occurrentibus d. Communitatis Fauentiae, quando verò extraordinaria grauamina venirent imponen. Communitati Fauentiae per Summum Pontificem, aut alios Superiores, tunc d. Communitas Russij teneatur concurrere pro rata conuenienti habito respectu pro rata praedicta dictae Communitatis Russij tangenda ratam Equorum ipsi Communitati Russij concessam pro taxis dictorum Equorum, & quod partimentum, seu diuisio in praemissis fiat cum scientia vnus eligendi pro parte dictae Communitatis Russij degen. in dicta Ciuitate Fauentiae quatenus ille tunc electus reperitur vt supra, & quae Communitas Russij teneatur tantummodò soluere taxas pro 16. Equis pro rata Equorū

150. ordinariorum, & quando augetur, & minueretur numerus dictorum 150. tunc dicta Communitas Russij teneatur ad aliquam solutionem Baricelli Generalis. Item quantum ad soluendum collectas per Homines Ciuitatis, & Comitatus Fauentiae habentes possessiones, & terras in Territorio Russij, quod per Homines dictae Ciuitatis, & Comitatus soluan. collectae d. Communitati Russij ad rationem solidi X. pro qualibet libra eorum iuxta tenorem conventionis factae inter dictos Homines d. Fauentiae, & Homines dicti Castri Russij durante tempore d. conventionis, & quod in futurum si aliqui de Ciuitate, & Comitatu Fauentiae emerent possessiones, & bona in dicto Territorio, quod pro extimo, quod habuerint ipsa bona, quae emerentur, teneantur emptores, & eorum successores pro rata extimi, quod habebunt dicta bona soluere collectas pro dicto extimo Communitalis Russij, prout soluent ipsi Homines de Russio. Item concesserunt dictae Communitati Russij praefati DD. Antiani, quod Homines dicti Castri possint liberè tenere Pannos, & apothecas Pannorum Lanæ Gentilis cuiuscunque sortis, & qualitatis, & eos conduci à quocunque loco, & vendere, ac emere volentibus, dummodo quod nullus forensis possit ibi Pannos Lanæ Gentilis vendere, nec vendi facere in dicto Castro, nec eius Comitatu, nec ipsi de Russio quouomodo possint habere Societatem aliquam cum aliquibus forensibus circa praedictam venditionem Pannorum in dicto loco, nec pro aliquo forensis eos vendere, nec vendi facere. Item concesserunt praefati DD. Antiani dictis Sindicis dicto nomine circa emptiones, & venditiones bonorum, & extractions bonorum, ac etiam in macinando frumentum ad Molendina Communitalis Fauentiae transferre Homines dicti Castri, prout, & sicut tractantur Homines cuiuscunque Fauentiae, & eius Comitatus. Item quod non possit aliquid innouari dictis Homines Russij per dictam Communitalitatem Fauentiae praeter solitum. Item concesserunt praefati DD. Antiani nomine Communitalis Fauentiae dictis Sindicis pro d. Communitate Russij stipulantibus, & recipientibus Ducati 25. auri soluendos per Datarios Datii Russij nomine Communitalis Fauentiae Agentibus pro dicta Communitate Russij singulis annis durante tantum exemptione concessa, seu impostum concedenda ab Apo-

stolica Sede Commun. Fauentiae, & quod fiat mandatum Datariorum dicti Castri, quod soluent dictam quantitatem singulis tribus mensibus ad computum Datii Communitalis Fauentiae debiti. Item quod singulis annis Commun. Fauentiae eligat, & transmittat ad dictum Castrum vnum Praetorem de Ciuibus Fauentiae, qui sit Doctor in Iure Ciuili, vel saltem Iuris Peritus, quod si contingeret non transmitti Doctorem, aut Iuris Peritum, & alius non Doctor, vel Iuris non Peritus in Praetorem eligeretur d. Castri à Communitate Fauentiae, tunc talis Electus transmitti non debeat ad dictum Praetorium sine consensu Consilij Communitalis Russij, vel maioris partis eorum, qui Praetor in quocunque casu semper finito officio debeat stare ad Syndicatum coram, Successore suo, & vno de Castro Russij eligent per Consilium d. Castri, & in casu discordiae superior sit tertius. Item concesserunt praefati DD. Antiani, quod de omnibus condemnationibus criminalibus, quae fient per Potestatem Russij, Communitas d. Castri habeat eorum dimidiam expensam effectualiter pro reparatione Muro- rum dicti Castri, de quibus nulla fieri possit gratia per dictum Consilium Russij, alia verò medietas applicetur Communitati Fauentiae, Potestas verò dicti Castri non possit accipere Sportulas ex Criminalibus causis, nisi prout concessum fuit, & est in alio Capitulo de anno 1518. ad quod habetur relatio. Item quod praedicta omnia, & singula ex parte dictae Communitalis Fauentiae ut praefertur, concessa, promissa locum habeant, & effectum quamdiu dicti Homines Castri Russij erunt obediētes, & fideles Communitati Fauentiae, & non alias, nec alio modo, praefati verò Sindici, & Praetores dicti Castri Russij vigore dicti sui Mandati, & commissionis sibi factae à d. Consilio renouauerunt, & annullauerunt omnia, & quaecunque mandata quomodocunque, & qualitercunque facta per dictum Consilium, & Commune Russij cuiuscunque personae, cuiuscunque conditionis, & praerogatiuae factae pro, & super dicto Castro, & pro quibuscunque rationibus, & causis, quae dici, & excogitari possent, quae fient modo aliquo supradicta Commun. Fauent. & contra dictam Communitalitatem, nec in futurum modo aliquo aliquod aliud mandatum facere, vel celebrare directè, vel indirectè in prauiudicium, ac contra dictam Communitalitatem Fauentiae ut supra circa dictum Castrum

Castellum, & eius Iura obseruari. d. Communitate Fauentie principalia pro eius parte dictis Hominibus Russij, & eos veluti bonos Subditos tractant, & prefatas omnes concessiones, conuentiones, promissiones, & omnia, & singula supradicta in presenti Instrumento contenta promiserunt prefati DD. Antiani vice, & nomine Communit. Fauentie prefatis Sindicis vt supra stipulantibus, ac recipientibus pro dicta Communitate Fauentie perpetuò firma, rata, & grata tenere, habere, & obseruare modis, & formis, quibus supra, & non contrahere, nec contrahere in aliquo, aliqua ratione, causa, ingenio de Iure, vel de facto, sub poena hinc inde à partibus contenta, & solenni stipulatione promissa, videlicet annullationis, ac reuocationis omnium, & singulorum premisorum, vt supra conuentorum, & concessorum, & in casu contrahentionis in premisiis acceptantes, & consentientes d. partes omnibus, & singulis promissis, & eas obseruare promittentes, vt supra, sub obligatione omnium bonorum vtriusque Communis Rogantes dicta partes Nos Notarios, & Cancellarios infra scriptos, vt de præd. omnibus, & singulis vnum, vel plura, publicum, vel publica conficere Instrumentum, & Instrumenta. Actum Fauentie in Camera, quæ vocatur S. Petri Damiani Palatii solite residentie dicti Illustris D. Præfidi sit in Capella S. Stephani iuxta Camerum Rosarum dicti Palatii, & alios suos nosros cōfines. Præsentibus ibidem Mag. D. Federico Bentiuolio de Saxoferrato Gubernatore ad præsens Ciuium Fauentie, Eximio Iuris vtriusque Doctore, olim Marci de. Ciue Parmen. dictæ Ciuitatis Fauentie Prætor. D. Mariscalco Ciue, & Patrio Bonou, & D. Siluio Placa de Corinaldo Testibus ad prædicta omnia, & singula vocatis, habitis, & rogatis. Er ego Petrus quond. Baldi de Priellis Ciuis, & Notar. Publicus Fauentinus Iudex Ordinarius, & nunc vnus ex Cancellarijs Mag. Communis Fauentie prædictis omnibus, & singulis vna, & in solidum cum D. Bartholomæo Taurello Ciue, & Notario Publico Fauentino, & principali Cancellario dictæ Communis scribere, scripsi, & subscripsi, publicauimus, & legi, ac in publicam formam redigi. In quorum fidem me subscripsi. Signumque consuetum apposui. Er ego Bartholomæus Taurellus Ciuis, & Nota-

rius Publicus Fauentie præmissis omnibus interfui, & rogatus, imò cum subscripsero D. Petro de Priellis, & Cancellario Communis Fauentie cum eodem D. Petro scripsi, & subscripsi, & publicauimus signum meum Tabellionatus apposui consuetum. Super quibus omnibus, & singulis præfatis tamquam rite, rectè factis, ac legitime gestis auctoritatem nostram, & Curie nostræ pariter, & decretum interponendum duximus, & interposuimus omni meliori uoto etc. In quorum omnium, et singulorum fidem præfentes fieri, ac Notarium nostrum infra scriptum subscribi, Sigilli que nostri, quo in talibus vimur, fecimus appositione muniri. Dat. Romæ ex ædib. nostris sub Anno à Nati. Domini 1610 Indiæ. VIII. die verò 28. Mensis Aprilis Pontific. SS. D. N. D. Pauli Papæ V. Anno V. Ego Paulus Blancus Rom. Curie Caus. Cancell. Apost. Not. de præmissis rogatus præfens Instrumentum subscripsi, publicauimus requisitus, &c.

In Nomine Sanctiss. & Indiuiduæ Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus Sancti Amen. Noueritis vniuersis, & singulis hoc præfens Nostrum Transumptum visuri, lecturi, pariter, & audituri, quod Nos Petrus Paulus Crescentius Auditor, & Iudex præfatus ad instantiam, & requisitionem præfate Communis, & Hominum Terræ Russij omnes, & singulos sua communiter, vel diuim interesse putantes, & eorum Prætores, si qui tunc erant in Romana Curia ad dicendum, & excipiendum quidquid verbo, vel in scriptis, contra quædam iura producta, & repetita dicere, vel excipere volebant per eandem audientiam Litterarum Contradictarum, & ad diem, & horas infra scriptas citari fecimus, & mandauimus, quibus aduenientibus comparuit coram nobis antedictus Illustr. D. Camillus Pompilius eiusdem Communis, & Hominum Procurator, & facto quasdam Litteras alias productas in forma Breuis legitimo expeditas reuocari, & in scriptis repetitis exhibuit, ostendit, & præfentauit, quas Litteras ad manus nostras recepimus, vidimus, & diligenter inspeximus, & quia sanas, integras, & illæsas. Ideo illas per eundem nostrum infra scriptum. Notarium transumimus, exemplari, & in hanc publicam formam redigi mandauimus, & fecimus, volentes propterea, quod huic nostro transumpto publico cum dictis litteris diligenter auscultato, collationato, & concordato

de cætero eadem fides adhibeatur, quæ optimis Litteris adhiberetur, ac daretur, si in medium exhibitis, ac ostense forent, quarum Litterarum tenor talis est, vt sequitur: videlicet, A Tergo Dilecti Filij Vniuersitatis, et Hominibus Terrarum Russij. Intus verò LEO PAPA X. Dilecti Filij salutem, & Apostolicam benedictionem. Promeretur vestra fides, sincereque deuotio, quam erga S. R. E. Statum superiore præsertim anno Nobis in minoribus constitutis, & Cardinalatus honore, Bononiæque, ac totius Romandiolæ Legationis munere fungientibus, quâdo eiuſdē Ecclesiæ, Gallorūque exercitus in omnia agebat agris ostenditis, necnon damna grauiā quædam, quæ estis perpeſſi, quorum memores nos esse decet, vt post hac in nostra, & eiuſdē Ecclesiæ deuotione feruentius perseuerare possitis, ea vobis benignè concedimus, quæ commodis vestris fore conspicimus opportuna, & per quæ damnorum per vos, vt præfertur perpeſſorum aqua habita videretur ratio. Itaque Orationum vestrorū, quos pro Nostra ad Summum Apostolatus apicem assumptione gratulatum Nobis militis, ac vestris supplicationibus annuentes omnes, & singulos fructus, redditus, & prouentus istius Terræ cuiuscunque rei ad Nos, & Cam. Apostolicam pertinentes, quos vulgus introitus appellat: *dummodo superpartitis pro Custodia Artis Comestabilis Portæ, & cæteris oneribus consuetis ultra quinquaginta ducatos introitus huiusmodi onera non excedant.* Circa expensam damnorum per vos, vt præfertur, per paſſorum ad decennium 50. ducatos huiusmodi in vsus vestros conuertendos vobis liberaliter concedimus, & condonamus, ac commodis vestris quantum cum Deo possumus, consulere volentes. Vobis concedimus, quod omnes Homines dicti Castri, eiusque Comitatus, & Districtus, ac Forenses etiam cuiuscunque gradus, conditionis existant, habentes Prædia, vel Possessiones in Territorio, & Districtu vestro teneantur soluere Collectas, aliaque onera ratione Prædiorum, vel Possessionum huiusmodi, tam impositas, quam imponendas per Consilium Consiliariorum Virorum pro tempore iuxta antiquam, & super his a Senus obseruatam consuetudinem, non obstante quauis exemptione cuiusvis in contrarium concessa, seu imposterum concedenda, præterea ne Lucolæ istius Terræ vestræ indebitè grauentur

à Iustreddentibus, volumus, atque decernimus, quod Causæ tam ciuiles, quàm criminales, tam Incolarum, quàm Forensium per Potestatem vestram vique ad definitiuam Sententiam inclusiue omni appellatione cessantes, cognosci, decidique debeant, quodque appellationes ad Gubernatorem Ciuitatis nostræ Fauentiæ à tali sententia, prout consuevit, deuoluantur. Volentes quod dimidia pars pecuniarum prouenientium ex maleficijs in reparationem Muro-rum istius Terræ, & subleuationem aliorū onerum Virorum, & non alios vsus conuertenda per vos percipi possit, & debeat. Concedimus insuper vobis, vt pro anno vno à data presentium computan. Frumentata, Blada, & alia bona mobilia abique alicuius Gabelle Datis, aut alterius inducti, vel inducendi oneris solutione, liberè extrahere, per loca quæcunque nostra, & Ecclesiæ antedictæ comportare possitis. Inhibentes demum Fauentinis, ne præter solitum, & consuetum contra vos, reſque vestras, præsertim circa Macinaturam Molendinorum aliquid innouare audeant, vel presumant in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Vos igitur erga Nos, & Ecclesiam præfatam veram Dominam, & Matrem vestra itaque studebitis, vt vbetioribus gratijs, Nos, Ecclesiæque præfata prosequi Vos valeamus. Datum Romæ apud S. Petrum sub Annulo Piscatoris die 22. Aprilis 1513. Pontificatus Noſtri Anno primo. Balthasar Seuerolus. Super quibus omnibus, & singulis permissis tanquam ritè, rectè, ac legitime gestis, & factis auctoritatem nostram, dictæque Curie nostræ pariter, & decretum interponendum fore, & esse duximus, & interposuimus, prout interponimus per presentes. In quorum omnium, & singulorum permissorum fidem presentes fieri, & per Notarium Curie nostræ infraſcriptum subscribi, Sigillique nostri soliti, & quo in talibus vtimur, iussimus, & fecimus impositione muniti. Datum Romæ ex Aedibus nostris sub Anno Domini 1610. Indiſt. VIII. die dicta 18. Aprilis Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, & Domini Noſtri Domini Pauli Diuini Prouid. Papæ V. Anno V. presentibus ibidem D. D. Hieronymo Fabro de Treuio Spoletanæ Diocesis, & Petro Antonio Catalano Romano I. V. D. Connotarijs Testibus vocatis habitis specialiter, atque rogatis.

Matthæus Burattus Locumtenens.

Ego

Ego Paulus Blancus Romanæ Curie Causar-
Camere Apostolicæ Notarius de præmissis
rogatus publicavi, & subscripti requisitus,
&c.

*Constitutio Reuerendiss. D. Gregorij Magaloti
Episc. Clus. Prou. Romand. & Exarcatus
Rauenna Præsidis super Salarjjs Officiorum
Provincie, & eorum Officijs à S. D. N. Six-
to Quinto confirmata.*

SVMMARIVM MATERIARVM
MAGALOTÆ.

B reue Sanctiss. D. N. Sixti V.	n. 1.
Proemium.	2.
Reformatio.	2.
De officio Præsidis.	3.
Reformatio.	3.
De officio Auditoris Curia generalis, & eius mercede in causis Civilibus.	4.
Reformatio.	4.
In causis Criminalibus, de sententijs abso- lutorijs.	5.
Reformatio.	5.
De Sententijs condemnatorijs.	6.
Reformatio.	6.
De officio Secretarij, & eius mercede.	7.
Reformatio.	7.
De officio Notarij Curia generalis ad cau- sas Criminales, & eius mercede.	8.
Reformatio.	8.
De officio Notarij Curia generalis ad cau- sas Civilis, & eius mercede.	9.
De officio Baricelli Curia generalis, & eius mercede, & primo in Civilibus.	10.
In Criminalibus.	11.
De penis pecuniarijs.	12.
De absoluentis.	13.
Reformatio.	13.
De officio Gubernatorum Ciuitatum, & eo- rum mercede.	14.
Reformatio.	14.
De officio Notarij Gubernatorum Ciuitatū in causis Civilibus, & eius mercede.	15.
De officio Cancellarij Gubernatorum Ciui- tatum ad causas Criminales, & eius mercede.	16.
De officio Baricellorum Ciuitatum, & eo- rum mercede.	17.
De officio, & mercede aliorum Officialium.	18.
De Sindicatu officialium.	19.
De officio Aduocatorum, & Procuratorum, & eorum mercede.	20.
Reformatio.	20.
De officio Notariorum, & eorum mercede.	21.

De officio Custodis Carcerum, & eius mer- cede.	22.
De officio Castellani, & eius mercede.	23.
De officio Sapientis, electi, & eius mercede.	24.
De Pauperibus immunibus à solutione emo- lumentorum Iudicibus, Notarijs &c.	25.

Breue Sanctissimæ D. N. Sixti Papæ Quinti
ad perpetuam rei memoriam.

IN omnibus rebus humanis nihil tam per-
fectè institui, nihil vllis legibus, sanctio-
nibusq; tam diligenter muniri potest quin
id praua quorundam intelligentia peruer-
tere, seu in alienum sensum, atque sanei-
tum est, contorquere moliat. Vnde Nos,
ad huius præcellæ dignitatis fastigium
euecti, deest, & expedit prouidere, vt pra-
uo sensu huiusmodi eliminatio illa, prout
facta sunt, intelligantur, & obseruentur,
& quæ ad publicam vtilitatem ordinata,
& reformatæ fuerunt, approbare, & confir-
mare. Cum itaque, sicut accepimus, non-
nulli abusus, prauis intellectus, & corrup-
telæ, aduersus germanam intelligentiam
cuiusdam Constitutionis, ac præter, & ex-
tra eam quam alias quodam Gregorius
Magalottus Præfex Provincie nostræ Ro-
mandiolæ edidit, & promulgauit, etiam
postmodum per diuersos Romanos Ponti-
fices prædecessores nostros forsan confir-
mata fuit, & quæ in viridi obseruantia fuit,
& est, versentur, & pluries coram diuersis
dictæ Provincie Legatis, Præsidentibus, &
seu alijs Apostolicæ Sedis Ministris fuerit
tractatum, & maturè discussum pro extir-
pandis, & penitus abolendis huiusmodi abu-
sibus, & corruptelis, & tandem dilecti filij
Communitatis, & homines Ciuitatum,
Terrarum, Castrorum, & locorum dictæ
Provincie coram dilecto filio nostro tituli
S. Eusebij Presbyt. Card. Canano nuncu-
pato, ac nostro, & d. Sedis, tunc temporis
de Latere Legato, ad hunc, & eundem effe-
ctum conuenerunt, ac negotio huiusmodi
diu, & maturè inter ipsos discussu, quasdam
ordinationes, & declarationes, ac refor-
mationes ediderint, illeque per dictum lu-
lium Cardinalem approbata, & ad nos pro
maiori illarum robore, & subsistentia mu-
nientiæ, transmissæ fuerint. Nosque at-
tendentes multa in Communitates, & ho-
mines prædictos commoda ex noua huius-
modi ordinationum, declarationum, & re-
formationum approbatione esse profectu-
ra, dilecto filio nostro, Prospero tituli San-
cti

ai Clementis Presb. Card. de Sancta Cruce nuncupato mandauimus, & conuocato dilecto filio Magistro Iofredo Lomellino Cameræ Apostolicæ generali Commissario, dictas ordinationes, declarationes, & reformationes diligenter excuterent, & examinarent, & quæ viderentur, corrigerent, & delerent atque emendarent, ipsique sæpius congregati, illis diligenter visis, & singularim examinatis, maturequè discussis, parùm, aut nihil immutauerunt. Denique ipsi Prosper Cardinalis, & Iofredus omni studio, & diligentia, ab ipsis de mandato nostro adhibita, postremam illis manum imposuerunt. Nos, quibus Prosper Cardinalis prædictus præmissa sæpius reulit, Volentes, quæ tanto labore, impensis, ac maturitate ad publicam vtilitatem digesta sunt, inuolabiliter obseruari, ac tenorem Constitutionis Magalotæ præsentibus pro sufficienter expresso habentes. Motu proprio, non ad dictorum Communitatum, & hominum, aut aliorum pro eis Nobis desuper oblata petitionis instantiam, sed ex certa Nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnes, & quascunque intelligentias, consuetudines, & longissimos vsus, stylos, ac declarationes, etiam iuramentis, litteris, confirmationibus, & approbationibus Apostolicis, vel quibusvis alijs firmitatibus roboratas, & dictis Constitutionibus Magaloti, ac huiusmodi declarationibus, ordinationibus, & reformationibus in aliquo aduersantes, Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuo abrogamus, tollimus, & penitus abolemus, neminemque ad illas deinceps obligari volumus. Præcipientes in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub Excommunicationis sententia pro contrasfacientes eo ipso incurrenda, ne in posterum aliquis Prouinciæ præfatæ Rector, Iudex, seu Notarius, aut Procurator, vel Aduocatus audeat quouomodo introducere, vel se subscribere, & testari de aliquo stylo, consuetudine, vsu, & intelligentia, quæ sit, vel esse videatur contra d. Constitutionis Magalotæ, ac huiusmodi declarationum, & reformationum ordinationum continentiam, & tenorem, & si quid in contrarium factum, aut in iudicium tractum fuerit, id omne nullum, & inuatum nulliusque roboris, vel momenti existat, & esse censeatur perpetuò. Nouissimas verò ordinationes, declarationes, & reformationes prædictas, quas præsen-

tibus de verbo ad verbum annotari fecimus, dictæ auctoritate eandem tenore, præsentium etiam perpetuò approbamus, & confirmamus, ac præsentis scripti patrocinio communiuimus, supplentes omnes, & singulos defectus, si qui interuenerint in eisdem, & vt approbatio huiusmodi amplius innotescat, decreuimus, vt de cetero, post quatuor dies à publicatione præsentium in dicta Prouincia faciendi, nulli alij intellectus, styli, consuetudines, & vsus etiam inueterati per longissimum temporis spatium, qui dictis Constitutionibus Magalotti, & huiusmodi ordinationibus, declarationibus, & reformationibus aduersentur, ad pendendum indecisum, & futurarum causarum decisionem, ac negotiorum expeditionem allegari possent, nec quisquam illas allegans audiri debeat, sed tantum secundum præfatas Magaloti Constitutiones, & huiusmodi ordinationes, declarationes, & reformationes à Nobis, vt præfertur, approbatas, & confirmatas in dicta Prouincia, & singulis illius Ciuitatibus, Castris, Terris, Villis, & locis, quauis alia tanquam sinistra, odiosa, vel capitiola interpretatione sublata, inuolabiliter, & perpetuò, prout iacent, obseruentur, ac iuxta ipsas causas, & negotia omnia in futurum per quoscunque Iudices, tam seculares, quàm Ecclesiasticos, delegatos, & Commissarios quauis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales; sublata eis, & eorum cuiuslibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate vbique iudicari, & definiri debeant, sitque irritum, & inane, quicquid secus his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca Venerabili Fratri Archiepiscopo Rauennensi, ac dilectis filijs Rectori dictæ nostræ Prouinciæ pro tempore existenti, ac Collegio Doctorum Ciuitatum, & locorum eiusdem Prouinciæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum, per se, vel alium, seu alios vbi, & quando expedierint præfatas litteras, & in eis contenta quæcunque publicent, & publicari, seu etiam imprimi faciant, ac inuolabiliter, & perpetuò obseruari; contradictores quoslibet, & rebelles, & præmissis non parentes, per sententias, censuras, & penas Ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris, & facti remedia appellatione postposita, compescen-

scendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstiti foel. record. Pij Papæ Quarti Prædecessoris nostri de Gratijs, interesse Camere præfatæ concernentibus infra certum tunc expressum tempus registrandis, ac alijs Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon statutis, styli, vrbibus, & consuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatorijs derogatorijsq; alijsq; efficacioribus, & insolitis clausulis, irritatibusque, & alijs decretis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cū quibusuis clausulis, & decretis in genere, vel in specie, etiam motu scientia, & potestate similibus, ac alias in contrarium quomodolibet etiam Officialibus, Ministris, & alijs personis in dictis Constitutionibus, & reformationibus expressis, & nominatis, & in erectione officiorum per Nos, seu alios Romanos Pontifices concessis, ac forsampuribus, & iteratis vicibus approbatis, & confirmatis, necnon quacunque litis pendente coram quibuscunque Iudicibus, & dictis Auditoribus super prætensionibus, quæ dictis Constitutionibus, & reformationibus aduersantur tam in possessione, quàm in peritorio forsân existente, & ad cuiusuis instantiam introducta, necnon litis status, & dicto statutorum, & aliorum præmissorum tenores præsentibus haberi volumus pro sufficienter, & plenè expressis, illas in suo robore permanens hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, contrarijs quibuscunque. Ant si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quodd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Dat. Romæ apud Sanctum Marcum sub Annulo Piscatoris die 29. Septembris 1587. Pontificatus Nostri Anno Tertio.

Loco † Sigilli.

Tho. Thom. Gualtercius.

A. R. Vlofius.

Gregorius Magalotus Episcopus Clus. Prouincie Romandiolæ, & Exarcatus Rauennæ Præfatus.

Nolentes, sicut Nobis commissi officij cura inquit, & Auditores, Gubernatores, & alios Prouincie Romandiolæ, &

Exarcatus Rauennæ Officiales immundas, & rapaces manus habere, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ fideles, & deuotos subditos ab his, vt hætenus non sine eorum magno incommodo factum est, indebitis solutionibus grauari. De mandato S. D. N. Pauli III. viux vocis oraculo, de super Nobis facta habita matura, & diligenti informatione, infra scriptam salariorum, & mercedum Officialium reformationem iuxta antiquam, & laudabilem consuetudinem describi, ac publicari mandauimus. Cui si quis auaritia ductus, & salutis suæ immemor, contrafecerit, sciat se indignationis præfati S. D. N. ac officij nostri feruoris poenam absque spe veniæ subiturum.

REFORMATIO.

Quoniam experientia rerum magistra, edocuit, vel Procuratorum, vel Not., vel Cancellariorum, vel Advocatorum, aut Iudicij auaritia nonnullos in hac Romandiolæ Prouincia, introductos fuisse errores in taxandis prædictorum, & aliorum Curia Generalis commodis, destruentium mercedibus. Ideo Nos Gregorij Magaloti ordinationes, & mentem penitus à quibuscunque, & singulis prædictorum dictæ Prouincie obseruari desiderantes, præterea adhibito etiã consilio eorum, qui quotidie in foro, & subfelijs versantur amputantes, & tollentes prædictos errores, abusus, & corruptelas infra scriptas ordinanda pro utilitate, & commodo subditorum, & Prouincialium, sit Prouincia exigente omni studio, & diligentia esse censuimus.

De Officio Præsidis.

Præfatus Prouincie, cum debeat pro suorum Prouincialium tranquillitate, & iustitia omnem curam, & sollicitudinem, gratis, & paterno affectu impendere, pro quibuscuque sententijs, decretis, causarum cognitionibus, tam in Ciuilibus, quàm in Criminalibus nihil penitus accipiat: sed ab eo, veluti Patre in utilitatem filiorum, omnia, quæ ad eius officium spectant, sine pretio, ac mercede concedantur.

REFORMATIO.

Sanctè admodum Gregorius Magalotus ordinauit Præsidentem Prouincie pro suorum Prouincialium tranquillitate, & iustitia omnem curam, & sollicitudinem gratis, & paterno affectu sancta ab eo expedienda impendere debere abusus tamen, & corruptelas.

rela inoleuit, Cubicularios sub colore sigilli aliquando extorſiſſe ſportulas cum in publica viſitatione Carcerum mandaffes Praefes aliquem relaxari. Nunc tamen errorem penitus tollentes volumus nihil tali caſu pro mandatis executiuis Cubicularios poſſe accipere, ſicut & gratis impartitur Praefes auctoritatem ſuam & illud mandatum gratis pariter tradere debere decernimus.

De officio Auditoris Curia Generalis, & eius mercede in cauſis Civilibus.

IN executiuis ſententijs ubi non interuenit rei contraditio, nec aliqua cauſae cognitio, habeat Auditor denarios quatuor pro libra valoris, & æſtimationis rei petite vsq; ad quameunque ſummam, ſi mandatum traditum fuerit, dummodo ſportulae non excedant quantitatem trium ſcutorum, alijs ſi mandatum non fuerit traditum, quamuis decretum, nihil accipiat. Et mandatum non detur creditori, niſi die ſequenti, quo decretum fuit, & ſi interim debitor comparuerit audiatur. Et Auditor non habeat in eodem negotio, ſi oportuerit in contraditorio cauſam cognoscere, niſi ſemel ſportulas ſecundum præſentem reformationem.

In executiuis verò, ubi interuenit rei contraditio, & aliqua cauſae cognitio, ſi mandatum executiuum traditum fuerit. Pro qualibet libra valoris, & æſtimationis rei petite habeat denarios ſex vsque ad quameunque ſummam, dummodo ſportulae non excedant quantitatem ſex ſcutorum.

Si verò mandatum traditum non fuerit, quia debitor terminum ad ſoluendum petierit, vel aliter concordatum fuerit, nihil accipiat, niſi parte inſtante pronunciatum fuerit, quo caſu habeat ad rationem ſupradictam.

In ordinarijs, vel commiſſarijs non executiuis, ubi interuenit cauſae cognitio, & rei contraditio, habeat in totum ſolidum vnum pro qualibet libra (vt ſupra) vsque ad quameunque ſummam, dummodo ſportulae non excedant quantitatem duodecim ſcutorum.

In ſententijs interlocutorijs, vim diffinitivae habentibus, quae poſt ſe aliam ſententiam non expectant, & per eam totum negotium, de quo agitur, terminetur, habeat Auditor medietatem eius, quod in ordinarijs haberet, ſi diffinitivam ſententiam tuliffet.

Si verò poſt ſe aliam ſententiam expectarent, à quinquaginta ſcutis ſupra cuiuſcunque valoris, vel quantitatis ſit cauſa, principalis habeat ſcutum vnum à quinquaginta infra medietatem vnus ſcuti, nec ultra petere poſſit, ſed in interlocutorijs non habentibus vim diffinitivae nihil accipere poſſit.

Et ſi contigerit poſtquam cauſa eſt inſtructa vsq; ad ſententiam excluſivè partes devenire ad concordiam, habeat Auditor pro ſportulis medietatem eius, quod haberet ſi pronunciatum fuiſſet, niſi ſportulae fuiſſent per litigantes depoſitae, quas eo caſu reſtituere non teneatur. Et Auditor ſi fuerint ſportulae pro ſententia ſolutae nihil poſſit petere pro commiſſione executionis ſententiae, niſi nonus proceſſus fieret ſuper executione petita rei iudicatae, & tunc habeat prout de ſententijs interlocutorijs dictum eſt. Pro primo, & ſecundo decreto in conrumacijs rei nihil habeat. Auditor, niſi cauſae cognitio interuenerit, & tunc accipiat, prout in cauſis executiuis dictum eſt.

Ceterum ſi in vno eodemque negotio, ac ſententia plures quantitates ad diuerſas perſonas ſpectantes, quantumcunque ſeparatim comprahenderentur, Auditor non poſſit habere mercedem, niſi ad rationem prædictam, ac ſi eſſet vna quantitas, vel perſona coniunctim, quae merces ſoluatur equali portione, & pro rara ſummæ debitor ab habentibus intereſſe.

Sed ſi in aliqua cauſa civili alicuius magnae importantis Auditori opportuiſſet multum laborare, ac ſtudere, itaque maiori mercede dignus videretur, Praefes Prouinciæ qualitate cauſae labore, ac ſtudio Auditoris conſideratis arbitrio ſuo mercedem augeat, & arbitretur.

Aduocati, & Procuratores ſub poena infamiae, & ſuſpenſionis ab officio, ac partes litigantes non poſſint ſub poena centum ducats. aliquid ultra pro ſportulis dare, vel offerri facere; Nec Auditor ſub eiſdem poenis accipere poſſit.

REFORMATIONIO.

Quia compertum eſſe reperitur in generalibus Curia ab Auditore quandoque in executiuis, ubi rei contraditio, nec cauſae cognitio interuenit pro mercede receptos fuiſſe denarios ſex pro libra valoris, & æſtimationis rei petita vsque ad quameunque ſummam, dummodo ſportulae non excedant ſcuta

seuta tria, si verò mandatum traditum non esset, licet Decretum usque ad quamcumque summam aliquando sportulas extorsisse; propterea ampuantes, & remouentes praesumtum errorem; volumus, & mandamus non excedi quatuor denarios pro libra, ubi nec rei contradictio, nec causa cognitio interuenit valoris, & aestimationis rei petite usque ad quamcumque summam, dummodo sportula non excedat scuta tria, si verò mandatum non fuerit traditum, licet Decretum nihil percipiat Auditor, sicut Magalotus expressè decreuit. Pariter, & quid intelleximus aliquando in contumaciam Reorum ab Auditore receptas fuisse sportulas, & si relictis expensis petierit reus aliquis reaudiri, voluisse eundem denud, & iterum alias sportulas, mandamus si contigerit huiusmodi casus, nisi semel pradicum Auditorem posse sportulas accipere, nisi diuersum fuerit negotium, sed si fuerit eadem causa, nisi semel illas percipere posse mandamus. Ab aliquibus fuisse etiam contra mentem Magaloti accepimus, in executiis, ubi interuenit rei contradictio, & aliqua causa cognitio, & mandatum traditum fuerit duplicatas, casu quò quis voluerit ad se defendendum admitti, fuisse receptas sportulas, & si mandatum non fuerit traditum, vel quia reus petijt terminum ad soluendum, vel aliter fuerit cum aduersario concordatum, salarium ab eo fuisse exactum, decernimus primo casu nisi semel tantum sportulas ab eo recepti posse; altero verò casu nihil Auditorem habere posse mandamus nisi per sententiam pronunciatam fuerit, & semel tantum in utroque casu seruatur in hoc dispositio Magaloti loquentis circa exactiorem sportularum in executiis, ubi rei contradictio, & aliqua causa cognitio interuenit. Quia conseruetur est interlocutorijs vim diffinitiuam habentibus, & quae post se aliam non expectant sententiam, & per quam totum negotium de quo agitur terminatur, aliquando voluisse Auditorem sportulas commensurari, sicuti in ordinarijs, propterea attendentes, & insequentes Magaloti intentionem mandamus, & volumus tantummodo medietatem illum posse consequi, quòd in ordinarijs accepisset, si diffinitiuam tulisset sententiam, si verò aliquam post se expectaret sententiam volumus à quinquaginta scutis supra scutum vnum illum posseduntaxat percipere, causa sit cuiuscunque quantitat, infra vero, nisi dimidium scuti. In interlocutorijs verò, quae vim diffinitiuam non habent, non volumus illum quidquam

accipere posse, si ut expressè decreuit Magalotus. Et quoniam aliquando fecimus per Auditorem Curia Generali fuisse, si partes ad concordiam peruenierint salaria, & quidem indebitè exacta. Ideò volentes eiusdem cupiditati occurrere, subditis oportune providere eorumque indemnitati consulere, ac penitus hunc extirpare errorem, mandamus, ac sancimus si inter partes fuerit concordatum nihil Auditorem percipere posse, nisi quòd causa esset instructa, usque ad sententiam exclusivè; tunc enim permitimus ex quo saepe, ac saepius fuerit aditus, & forsitan interlocutus pro sportulis medietatem illum capere posse eius, quod si pronuntiasset, sed si depositata fuerint sportulae, & sententia in cedula habita fuerit, aut terminus proseruato habitus fuerit, tunc totum recipiat salarium, si verò tantum fuerint depositata, & tunc habeas prout in interlocutorijs, sicut, & ex Magaloto decretum fuit. Errore pariter fuisse introductum aduertimus, Auditorem voluisse, & exegisse sportulas ad rationem sex denariorum pro libra, si sententia petebatur respectu expensarum taxa producta executione, cum tamen expressè disposuit Magalotus nihil nisi pro sententia cum recipere posse, nisi nouus fieret processus; propterea abicientes, & penitus remouentes hunc abusum, & corruptelam mandamus sicuti, & Magalotus precepit, Auditorem nisi pro sententia tantummodo sportulas habere posse, pro executione verò illius sententiae nihil eum consequi audere, nisi fieret nouus processus. Et ut hominum malitij obuietur declaramus illud nouum intelligi processum, quando coram Iudice competentis contingit litem, vel causam, aut controuersiam cognosci, licet etiam coram alio incompetenti fuisset capta, vel quando noua instantia incipit currere, aut in forma iudicij sit nouus processus super executione petita rei iudicata. Hoc enim casu permitimus ob laborem, quem sustinet Auditor in cognoscendo illum sportulas habere posse, prout de interlocutorijs dictum est. Grauius etiam accipimus non semel Auditorem voluisse, si agebatur super nullitate alicuius sententiae, & contigisset pronunciare, licet sententia de cuius nullitate agebatur esset super negotio executio, voluisse inquam sportulas, prout in ordinarijs soluitur, & tamen nemo est, qui non videat grauissimum hunc esse abusum. Vnde omnino subditorum quarellis prospicere cupientes mandamus, & ordinamus tantummodo prout in executiis illum posse sportulas accipere. Absurdum

enim arbitramur plus debere solui ob cognitionem nullitatis opposita, quam fiat super principali negotio, aut pro prima sententia. Non minus refecandum est, quod est quod fiebat in materia appellationum. Nam inuenimus obseruatum fuisse dicentem appellationem esse desertam, vel illam non deuoluere, si super predictis pronunciaretur, solutas fuisse sportulas, ac si sententia diffinitiva fuisset lata, & tamen omnibus compertum est Magalotum voluisse, quod interlocutoriis vim diffinitiuam habentibus, & in his, quae post se aliam non expectant sententiam solueretur pro medietate illius salarii, quod in ordinarijs solui debere ordinatum est, & quoniam cauillationibus aliquando usque ad nauicam altercatum est, an supradicta, & si quae predictis similis reperiuntur, dicantur interlocutoria habentes vim diffinitiuam pro bono communi volumus, & mandamus predicta haberi pro interlocutorijs vim diffinitiuam habentibus omnibus cauillationibus, & hominum malis ipsi penitus refecatis. Abusu quoque receptum fuisse accepimus Auditorem pro tempore voluisse pro primo, vel secundo Decreto in contumaciam veluti pro Decreto de inuittendo id possessionem absque causa cognitione, licet nihil laboris egerit, salarium, ac si diffinitiuam tulisset sententiam. Propterea Magaloti mentem, & intentionem insequentes mandamus pro primo, & secundo Decreto Auditorem aliquod non posse salarium percipere, nisi tantum ubi causa cognitio interuenit, quo etiam in casu cum modicus ei labor est futurus illum prout in executiis volumus sportulas accipere posse. Pariter accepimus, si uno, eodemque negotio plures existerint persona, vel quantitates petita, Auditorem voluisse multiplicare usque ad triplicationem sportulas. Ideo refecantes, & penitus amputantes abusum hunc prauum, & tota Prouincia damnosum errorem, & illum omnino tollentes, mandamus, & decernimus, siue causa fuerint vniuersitatum, Communitarum, Corporum, Collegiorum Societatum, aut aliorum, & tandem in nullo casu, ex quo una tantum predictorum est causa cognitio, & maior non est iudicis labor non nisi unicam simplicem mercedem, omni, & qualibet multiplicatione reiecta deberi a iudice Auditori dispartendam, & soluendam secundum proportionem, & ratam personarum, rerum, & quantitatum petitarum. Et quia posset dubitari, an omnia supradicta vendicent sibi locum respectu Notariorum, vel Cancellariorum declaramus,

& mandamus respectu illa omnia, etiam intuitu ipsorum accommodari debere, & in illis locum habere, ac si de verbo ad verbum specifice, & expresse fuissent repetita, & nominatim in illis enunciata singula singulis, tamen congrue referentes, cum secundum predictorum solaria, regulerentur, & illa Nos Cancell. Et quia omnium habere memoriam potius diuinitus est, quam humanitus, propterea nolentes aliquos ob enumerationem predictorum extimasse ceteros alios, si qui erant, & sunt prauis abusus nos vel dissimulasse, vel in obseruantia reliquisse; Ideo declaramus si quod ultra predictos errores, abusus, & prauas corruptelas supra expostitas, seu expostus reperietur, quod directe, vel indirecte contra expressam, vel tacitam mentem Magaloti fuerit, etiam consuetudine, vel usu, & tacita hominum consensu introductum, vel confirmatum in officio supradicti Auditoris ciuilitis, & eius Notarij, vel Cancellarij intelligatur, & sit per hanc nostram declarationem, determinationem penitus, & omnino sublatum, & extinctum, & ne contingat amplius super hoc dubitari, & de cetero minime huiusmodi, aut alij introducantur errores, vel abusus, arbitrio Praefidis volumus esse tributum, ut determinet, & declaret, quis sit, aut fuerit abusus, error, corruptela, vel aliquid contra mentem Magaloti, cuius determinationi omnes teneantur acquiescere sub pena arbitrio Praefidis imponenda.

IN CAUSIS CRIMINALIBVS;

Et primo de sententijs absolutorijs.

IN sententijs absolutorijs à pœna capitali, in quam Reus fuit in contumaciam, vel aliter condemnatus, & ut doceat de innocentia constituit se in carcere, vel aliàs fuit captus, pro sportulis habeat Auditor scutos decem.

In similibus sententijs, & casibus, à pœna amputationis membri, vel sanguinis citra mortem, habeat scutos sex: In absolutorijs à pœna quacunque corporali, vel corporis afflictiva citra sanguinem scutos tres, nisi pœna corporalis pro aliquo leui delicto per banuimenta, vel aliter imposita, sit, quo casu pro absolutoria habeat dimidiū eius, quod proximè dictum est.

In sententijs absolutorijs à pœna capitali, vel corporis afflictiva Rei nondum condemnati, si Reus adeo urgentibus inditijs, & arguissent laborat, ut de iure torqueri potuisset, idem quod in Reo condemnato seruetur.

Si vero non potuisset de iure torqueri, sed ad inquirendum inditia extabant, pro absolutoria nihil habeat Auditor, nisi (Reo instante, & petente) sententia absolutoria lata fuerit, & tunc Auditor habeat mercedem eius, quod haberet si Reus potuisset de iure torqueri. Sin autem inditia non extarent, vel saltem ad inquirendum sufficientia, Auditor teneatur gratis Reum etiam perentem, & instantem absolvere.

In absolutorijs à penis pecuniarijs, & scripta semper superscripta distinctione de inditijs, habeat solidum vnum pro qualibet libra pro quacunque summa, dummodo quantitatem non excedat decem scutorum.

Sed si aliquis fuisset absolutus à poena capitali, vel corporis afflictiva, & in eadem sententia condemnatus in poenam pecuniariam, habeat Auditor sportulas pro absolutione, vel ratam poenae pecuniariae secundum ordinationem superscriptam arbitrio suo, ita quod non habeat nisi vnam mercedem pro absolutione, & condemnatione respectivè facta.

In absolutorijs sententijs, si in vna eademque sententia plures personae absoluerentur in casibus in quibus sportulae soluerentur, si absoluti excesserint numerum trium, Auditor, & Notarius malefactorum habeat ad rationem praedictam à dictis absolutis, ac si ultra tres in absolutoria non comprehenderentur, quod aequali portione debeat per absolutos solvi.

REFORMATIO.

EX mente Magaloti etiam alias fuisse obsecratum accepimus, si in vna, eademque sententia plures personae ultra numerum trium absoluerentur, Auditorem Criminalem Curiae generalis, eiusque Notarium, seu Cancellarium aliquando consuevisse sportulas accipere ad rationem Reorum, & numerum absolutorum, qui erant inquisiti. Verum quia contra Magaloti mentem contingebat, & nimium esse cognoscitur, cum eveniebat plures, ac plures etiam de vno, eodemque delicto esse accusatos, vel inquisitos etiam ad rationem praedictam excessus fuisse aliquando exactas sportulas, & in tali; & simili casu volumus, & mandamus Auditorem Criminalem non nisi pro tribus absolutis tantum, & non ultra sint, quot quot fuerint Rei delinquentes accusati, & inquisiti de vno, aut pluribus delictis simul à praedictis factis, aut commissis sportulas accipere. Contingebat aliquando Reum unum de pluribus deli-

ctis esse inquisitum, & processatum, & cognita illius innocentia liberari. Idco quia intelleximus non semel aliquando Auditorem pro sportulis voluisse multitudinem delictorum inspecta salaria duplicata, & quandoque triplicata: propterea licet hac expressè non determinet Magalota, mandamus hoc casu unicam tantum mercedem non duplicatam, nec triplicatam, sed simplicem illum exigere posse. Similiter, & relatum est Auditorem Criminalem Curiae Generalis in absolutorijs à penis pecuniarijs voluisse excessivas sportulas ad rationem poenarum à Bannimentis Provinciae impositarum, non habito respectu Constitutionum Marchiae, vel Statutorum Civitatum, vel locorum Provinciae, quae vigeant tempore Magaloti, quorum poena non erant ita graves sicuti ex Bannimentis imposita esse dignoscuntur. Propterea ad honestam mercedem huiusmodi salaria, reducentes in praedictis absolutorijs mandamus super praedictum non posse pro mercede sua excedere sicut decem, ne contingat maiorem fieri solutionem pro poena pecuniaria, quam pro poena capitali, & confiscatione bonorum. Quia experientia ostendit ex multis auctoritatibus, & Iurisdictionibus Iudicium conservari, & ex timore multarum fieri, quod delinquentes puniantur, & castigentur. Idco in usu sunt frequentes, & videntur fieri, ut tandem tadio afflicti multatim comparcant; propterea ne ad alium trahantur finem, volumus quod pro praedictis multis impositis Auditor nihil recipere possit, quod multatenus male observatum est; cum pro praedictis fuerint multoties sportula, etiam indubitè exacta; idem etiam volumus observari, si vel comparuerit, vel captus fuerit reus. Nam declaramus ipso iure esse multam nullam, & factam cassam, & irritam.

DE SENTENTIIS CONDEMNATORIIS.

In condemnatorijs pecuniarijs habeat secundum consuetudinem decimas, non condemnationis, sed eius summae in quam Reus cum Camera se composuit moderanda arbitrio Domini Praefidis secundum contingentiam casuum, & quantitatem poenarum, & personarum qualitatem, sed summam quinquaginta scutorum excedere non possint, quantuncunque magna sit quantitas in quam Reus condemnatur, vel componitur.

In condemnatorijs capitalibus, vel corporis afflictivis nihil petere possit, nisi poena ca-

pitalis, vel corporalis fuerit in pecuniariam commutata, vel bona fuerint confiscata, & Fisco incorporata, & tunc habeat ad rationem prædictam, sed decimæ quantitatem supra scriptam non excedant.

Pro præsentatione, & visione cuiuslibet gratiæ, & absolutionis, aliàs præsentatæ, & visæ nihil accipiat. Si verò non fuit amplius præsentata, & visæ, habeat Auditor scutum vnum pro eius labore.

Auditor coram eo litigantes, ac eorum Advocatos, vel Procuratores, libenter audiat, ac requisitus teneatur dubia causarum coram eo venturum partibus dare. Studeat quantum potest causarum breuitati. Procuratorum, & Advocatorum cauillationes, subterfugia, & non necessarias dilationes rejiciat. Pauperum, & miserabilium personarum, ac viduarum, pupillorum, & Mercedum, Mercatorum causas, ac in summis quibuscunque viginti quinque libris infra sine peritione, summarie, extrajudicialiter, & sola veritate inspecta, sine scriptis, si qualitas causæ patitur audiat, & expediat. Appellationes friuolas non admittat, sed illis reiectis sententias per ipsum lras exequatur. Procureturque omni qua potest sollicitudine venientes ad Curiam non expensis grauenur, celerius quo fieri poterit expedire, serijs quibuscunque ex qualibet causa introductis non obstantibus, præterquam in solemnibus festiuitatibus in Dei honorem ex præcepto vniuersalis Ecclesiæ introductis.

Et Auditor contra aliquem inquirere non possit sine inditijs ad inquirendum sufficientibus, nisi ex aliqua vrgenti causa, & tunc de mandato Præsidis, aliàs inquisitio, & quicquid inde sequitur sit nullum, & vitio nullitatis subiectum.

In Causis Criminalibus vbi vrgentia sunt inditia, antequam ad quæstionem procedat, si pro parte Rei dare copiam indictorum fuerit requisitus, nunquam sub poena arbitrij Præsidis aliquem torqueat, nisi inditijs cum termino ad purgandum datis, & illis discussis, & Reo ad largam positio, vt potestatem habeat Procuratores, & Advocatos de suis defensionibus informare. Et neminem quæstioni subijciat, nisi pro crimine capitali, & nisi poena corporalis, vel grauis pecuniaria imponi deberet. Pro leuibus autem delictis, à tortura absteineat, ne maior sit inuestigatio, quam delicti poena.

Et si aliquis fuerit captus pro quacunque pe-

na pecuniaria, si Auditor non habuerit inditia ad quæstionem sufficientia, sub fideiussore eaptum relaxet donec Processum expedierit.

In quibuscunque causis in sententiaudo, & declarando seruet statuta, ordinationes, consuetudines loci illius, cuius sunt coram eo litigantes, si allegata fuerint, & probata.

Litigantes coram eo, nisi eorum Causæ Ciuiles sint per Præsidem eidem specialiter commissæ, ad Iudices suos remittat, nisi litigantes sint eiusdem loci, in quo Auditor contrigerit cum Curia morari, nec aliquas causas à Iudicibus ordinarijs ad se aduocare possit, nec præfatis Iudicibus sine speciali commissione Præsidis inhibere, & causas inceptas coram eo in loco in quo moratur, & non finitas ante discessum remittat ordinarij eiusdem loci, in his in quibus reperiuntur terminis, nisi sint instructæ, siue monitio facta ad sententiam, vel eidem per Præsidem commissæ.

Item Auditor non possit alicuius bona describi mandare, nisi in casibus in quibus de iure veniret confiscatio bonorum, vel vbi timeretur de eorum asportatione, vel dilapidatione, ad quam descriptionem, nisi necessarium fuerit non procedat.

Et ad suspensiones euitandas, & finem litibus imponendum, si in aliqua Causa Ciuili, vel Criminali Auditor per aliquem ex partibus suspectus allegatus fuerit, vel aliter adiunctus petitus, eo casu Auditor præfatus in dicta causa ad vltiora procedere non possit, neque illam terminare, nisi cum interuentu, & consilio Gubernatoris, vel Auditoris, si Iuris Peritus fuerit illius Ciuilitatis, in qua cum Curia moram trahit, qui in præsentem reformationem in adiunctum in casu prædicto eidem Auditori ex tunc datus esse intelligatur, qui vnà cum Auditore debeat dictam causam cognoscere, & terminare. Quod locum non habeat in causis executiis liquidorum instrumentorum, nec in causis Pupillorum, Viduarum, & miserabilium personarum, nisi per dictas personas Auditor suspectus allegatus fuerit, vel adiunctus petitus.

REFORMATIO.

In pecuniarijs condemnatorijs statuit Magalotus præfatum Auditorem Criminalem Curia secundum consuetudinem decimas habere posse, non condemnationis, sed eius summa, in quam Reus se cum Cam. composuerit, modo de-

moderandas arbitrio dicti Praefidis, secundum contingentiam casuum, & quantitatem panarum, & personarum qualitatem, quam summam statuis excedere non posse scuta quinquaginta, quantumcumque quantitas magna sit, in quam Reus condemnatur, vel componitur, & tamen hominum subtilitate accepta est vltima particula illa vel, ut sit disiunctiue, non autem copulatiue, & ob id magna difficultas exorta est cum verè sensus esse videatur, ut coniunctiue, & copulatiue accipi debeat, ne absurdum sequatur plus illum posse consequi, quam sit eius, quod ingrediatur Cameram. Ideo arbitramur, tollentes altercationes, & iurgia, qua super huiusmodi casu audiebatur, maximè cum aliquando peruersè fuerit à quibusdam id hactenus acceptum, declarandum esse coniunctiue, & copulatiue dictionem illam vel assumendam esse, vel loco dictionis et accipiendam esse, sicuti ex precedentibus offenditur etiam Magalotus eam dictionem vel assumpsisse. Male à quibusdam fuisse acceptum non iuramus, quod clarissimè statuis Magalotus circa presentationem, & visionem cuiuslibet gratiae, & absolutionis alias presentatae, & vise. Nam mandauit pro prima nihil accipere debere Auditorem, & pro illa, qua non fuit amplius presentata, & visa scutum unum pro eius labore posse recipere, & tamen intellectum est pro primo capite illum voluisse extorqueri aureum unum, cum expressè nihil accipere posse tali casu decreuerit, altero vero casu tot scuta voluisse, quos essent nominati in dicta presentatione, & visione gratiae, & absolutionis, cum unum tantum ex mente Magaloti scutum eum posse recipere compertum est. Vnde mandamus supradictos abusus tollentes: primo casu nihil illum habere posse, sicuti Magalotus decreuit; altero vero casu tot scuta, licet plures in illa fuerint presentatione, & visione gratiae, & absolutionis nominati prout expressè disponit Magalotus. Pariter, & alterum circa praedictos casus extare errorem intelleximus; scilicet praedictum Auditorem non solum pro presentatione, & visione supplicationis cuiuslibet scutum unum, sed pro presentatione literarum, & etiam presentis casibus praedictum scutum unum accepisse, quando habet decimas. Idèd, cum manifestè constet esse contra Magaloti mentem, mandamus praedictum scutum illum pro presentatione literarum, nec quando decimas percipit, quicquam pro praedictis consequi valeat. Compertum est aliquando ubi

Auditor Curiae Criminalis mandauit bonam describi pluries voluisse mercedem, non simplicem, sed multiplicasse illam tam pro se, quam pro Baricello. Idèd tollendo hunc expressum errorem, mandamus Auditorem praedictum pro confessione descriptionis bonorum vniuscuiusque casus, in quo de iure venirent bona confisanda, non nisi vnicam, & simplicem mercedem tam pro se, quam pro Notario, & Barigello accipere posse, mandantes etiam in Inuentario, non nisi necessaria describi debere, & pro non necessarijs in nibilo pro mercede teneatur illis. Notarios Criminales Curiae, seu eiusdem pro tempore Cancellarios coegisse à multis annis citra, & hodie pariter cogere singulos Reos accusatos, & inquisitos pro vno, eodemque delicto, & pro copijs simplicibus, & pro authenticis actibus, seu scripturis veluti iudiciorum, constitutorum, inquisitionum, testium, & aliorum etiam productorum actuum multiplicasse, usque ad triplicationem mercedem suam, & singulos praedictorum Reorū, & vnumquemque triplicare supradictam mercedem, quod nedum irrationale, & iniquum est, sed, & inhumanum vnum pro tribus soluere debere, cum nisi vnicam sustineat Cancellarius laborum. Ideo tollentes hunc praesum, & toti Provincia damnosum, & ejiciendum errorem, abusum, stilum, aut irrationabilem consuetudinem, mandamus omni multiplicatione reiecta huiusmodi, & similibus casibus praedictos Cancellarios, seu Notarios non posse, nec cogere, nec recipere etiam à sponte offerente sub poena arbitrij dicti Praefidis imponenda, mercedem triplicatam pro supradictis, vel copijs, vel authenticis, siue vnus sit, siue plures fuerint de eodem delicto accusatus, vel accusati inquisitus, vel inquisiti, siue sit Communis, siue Vniuersitas, Corpus, Collegium, vel Societas aliqua. Nam volumus, si pro vno, eodemque delicto fuerint accusati, inquisiti, aut aliter denunciati praedictos Notarios, aut Cancellarios non posse eorum mercedem in aliquo casu praedictorum multiplicari, sed permittimus tantum, & duntaxat simplicem puram, & vnicam mercedem. Non minori ratione tollendum est, quod Auditores, & Notarij, seu Cancellarij eiusdem Curiae Criminalis agere consueverunt; siquidem si praedictos pro capiendis informationibus contra Reos inquisitos continebat equitare, prauo quodam abusu, si contra duos, vel tres, aut plures solitos fuisse duplicare, & triplicare mercedem viatici, etiam si esset pro vno, eodemque delicto; Idèd

*amputantes haneparaum errorem, & abusu-
sum, & mentem Magaloti attendentes, qui
nunquam de duplicatione, aut triplicatione
in sententiis casibus locus est, volumus sim-
plicem, & non multiplicatam prædictum.
Auditorem, & Cancellarios posse accipere
mercedem. Qua de Auditore Curia Crimi-
nalis hæcenus, ut supra tollendo abusus, &
huius Prouinciæ prauos errores disposita sunt
mandamus, quod de Notarijs, & Cancellarijs
eiusdem Curia Criminalis, quatenus
adaptari possint, intelligantur, & sint etiam
respectu prædictorum decreta, & definita;
sicuti etiam volumus omnes alios si qui erant,
aut sunt, vel errores, vel abusus contra ex-
pressam mentem, aut tacitam, ac Curia per
hanc nostram intelligantur, & sint sublatis,
& in hoc seruetur quod supra diximus in of-
ficio Auditoris Ciuilibus pro extirpandis, &
tollendis erroribus, & corruptelis, & ad iu-
dicantem circa prædictos, & prædicta. Hoc
enim præcipuum muneris volumus esse Præ-
sidis pro tempore, aut Rectoris futuri huius
Prouinciæ.*

*De officio Secretarij Curia Generalis,
& eius mercede.*

IN primis pro qualibet patente facta
Gubernatori cuiuslibet Ciuitatis Pro-
7 uinciæ habeat scutos tres, & Iulios tres.

Item pro qualibet patente facta Cancellariis Gubernatorum scutum vnum, & iulium vnum.

Item pro qualibet patente facta Baricello generali Prouinciæ scutos quatuor, & iulios quatuor.

Item pro qualibet patente facta alijs Baricellis Prouinciæ priuatis scutos tres, & iulios tres.

Item pro qualibet confirmatione Potestatis cuiuslibet Ciuitatis, pro primo semestri tantum scutos duos, & iulios duos, pro confirmatione reliquorum semestrium, scutum vnum, & iulium vnum. Et hoc de Potestatibus Ciuitatum.

Pro confirmatione verò Potestatum aliorum locorum soluat medietas eius quod prædictum est.

Item pro qualibet litera cum sigillo iulium vnum.

Item pro quibuslibet literis, patentibus, familiaritatis, vel testimonialibus, siue similibus rebus cum sigillo iulios duos.

Item pro expeditione cuiuslibet supplicationis commissionis causæ ciuilibus, & cum aduocatione cum litera sigillata iulios duos. In criminalibus verò duplum.

Item pro expeditione cuiuslibet supplicationis, vt supra sine litera, in ciuilibus iulium vnum cum dimidio; in criminalibus iulios tres. Quod locum habeat in locis vbi Curia moratur, vbi litera non est necessaria.

Item pro qualibet litera in fauorem Communitatis, Collegij, vel Vniuersitatis, iulium vnum cum dimidio.

Item pro quolibet saluoconductu de poena capitali ad beneplacitum, vel ad longum tempus scutos duos, & iulios duos.

Item pro quolibet saluoconductu de eadem causa ad breue tempus scutum vnum, & iulium vnum; quod intelligatur si fiat per duos menses.

Item pro saluoconductu pro poena amputationis membri, vel sanguinis citra mortem ad longum tempus scutum vnum, & iulium vnum. Si ad breue tempus, medium scutum, & iulium vnum. Sed pro saluoconductu ex causa criminali pecuniaria, vel corporis afflictiva citra sanguinem per quodcunque tempus medietatem vnius scuti, & iulium vnum. Et si comprehensi in dictis saluoconductibus essent ultra tres, habeat Secretarius pro quolibet excedenti numerum trium, medietatem eius quod ab vno habuisset, vt supra dictum est; dummodo non excedat numerum septem personarum, & tunc ab excedentibus nihil Secretarius accipiat, sed solutio, quæ dicta est, in vtroque casu soluat a comprehensis in saluoconductu æquali portione.

Item pro qualibet moratoria concessa ad quodcunque tempus iulios duos.

Item pro qualibet moratoria quinquennali, vel cessione bonorum medietatem vnius scuti, & iulium vnum.

Item pro qualibet licentia delationis armorum, vel cundi ad venandum, vel de nocte sine lumine, vel simili iulium vnum. Sed Ciuitatibus, quæ ex privilegio Apostolico nihil pro licentia armorum soluere debent, gratis talis licentia concedatur.

Item pro qualibet confirmatione privilegiorum, statutorum, decretorum alicuius Communitatis, Collegij, vel Vniuersitatis, siue particularium personarum, vel rerum similibus scutum vnum, & iulium vnum, nisi confirmatio esset magna importantæ, & tunc stetur arbitrio Præsidis.

Item pro qualibet supplicatione compositionis pecuniariæ scutos quinque pro quolibet centenatio partis poenæ, de qua cum effectu facta fuit gratia. Et habeat Secretarius

tarius iulium vnum pro qualibet supplicatione cuiuscunque fuerit quantitatis pro sua scriptura, reſeruat arbitrio Præſidis moderandi, & deſalcandi dictam mercedem in ſummis exceſſibus.

Sed ſi contingeret per Secretarium ante ſententiam expediri per ſupplicationem aliquam compositionem pecuniariam, & non apparet de aliqua gratiâ, de qua fuiſſet facta compoſitio, habeat Secretarius ad rationem trium ſcutorum pro centenari poenæ, de qua fuit facta compoſitio, & iulium vnum pro ſupplicatione cuiuscunque ſit ſummæ.

Item pro expeditione ſupplicationis gratiæ capitis, & conſiſcationis bonorum ſcutos decem, & iulios decem.

Item pro expeditione cuiuslibet gratiæ pro abſolutione manus, & cuiuslibet membri, pro effuſione oculorum, vel pro poenâ ſanguinis ſcutos tres, & iulios tres.

Item pro ſupplicatione gratiæ à poenâ quacunque corporis afflictiua, citra ſanguinem, ſcutos duos, & iulios duos.

Item ſi alicui fuerit gratioſè remiſſum exilium, ſi erat relegatus ad longum tempus, habeat Secretarius ſcutos duos, & iulios duos: ſi ad breue tempus, ſcutum vnum, & iulium vnum: ſi perpetuò erat deportatus ſcutos tres, & iulios tres.

Item ſi alicui per ſupplicationem fuerit gratioſè remiſſa poenâ ſunis, habeat Secretarius pro ſupplicatione gratiæ ſcutum vnum, & iulium vnum. Si verò condemnatus redemerit poenam capitis, ſanguinis, vel corporis afflictiua, ſive exilium, vel poenam ſunis, & cum Camera ſe compoſuit, habeat Secretarius pro ſupplicatione redemptionis medietatem eius, quod dictum eſt de gratiâ mera. Et ſi in eadem gratiâ à poenis capitalibus, vel corporis afflictiuis, plures quàm tres comprehenderentur, habeat Secretarius ad rationem prædictam à dictis gratiis, ac ſi in gratiâ vltra tres non comprehenderentur, quòd æquali portione debeat per dictos gratiatos ſolui.

In reliquis verò, quæ in præſenti reformatione non ſunt deſcripta, præcedat ſecundùm capitulum magis ſimile ſupra poſitum, in cuius defectum Præſes mercedem arbitretur.

Et ne pro negotijs Secretariæ venientes ad Curiam in hoſpitijs detineantur, debeat Secretarius ſub poenâ arbitrij Præſidis inſia eundem diem, quo fuit ſibi commiſ-

ſum negotium per Secretariam, eos expedire, niſi qualitas negotij longius tempus poſtulare.

R E F O R M A T I O.

Simpliciter determinauit Magalottus Secretarium Curia Generalis pro qualibet litera cum ſigillo pro eius mercede poſſe iulium vnum habere, uſus tamen introduxit, quòd ſi litera plura capita contineat, habeat tot iulios Secretarius, quod certè remouendum eſt, unde volumus illum tantum recipere poſſe pro qualibet litera iulium vnum, etiam ſi plura contineat capita, vel perſonas. Fuit quoque receptum uſui, & conſuetudine pro litera commiſſionem continente, Secretarium percipere ultra iulium, & perinde ac ſi eſſet ſimplex cauſa commiſſio. Ideo mandamus pro tali litera niſi vnum iulium poſſe, illum habere. Quod dictum eſt de decima in Auditore Criminali, hic reſeratur, & determinatum eſſe intelligatur. Et quia pariter intelleximus Secretarium voluiſſe, ubi conſtitit ante ſententia per ſupplicationem aliquam expediri compositionem pecuniariam, & non apparet de aliqua gratiâ, de qua fuit facta compoſitio quinque pro centenari, non eius, quod ingreditur Cameram, ſed eius de qua facta fuit gratiâ; & ſi ſit compoſitio poſt ſententiam voluiſſe prædictum Secretarium quinque pro centenari, non eius quod Cameram ingreditur, ſed eius de qua facta fuit gratiâ. Ideo quia absurdum eſt illum plus habere poſſe, quàm par ſit; propterea mandamus primò, illum tantummodo tria ſcuta pro quolibet centenari habere, ac conſequi poſſe eius, quod Cameram ingreditur, nulla habita ratione eius de qua facta eſt gratiâ, & hoc ne contingat illum plus recipere, quàm Cameram, altero verò caſu pariter volumus illum dumtaxat poſſe accipere quinque pro centenari eius, quod Cameram ingreditur, non eius ad quod fuit condemnatus. Quia ſolebat etiam prædictus Secretarius pro litera continente gratiam tot iulios accipere, quot eſſent nominati, mandamus ſi gratiâ fuerit pro vno, eodemque delicto, non poſſe illum niſi duos iulios habere, niſi diuerſa delicta fuerint, & diuerſe perſona, aut cauſa. Hoc enim caſu tot permiſſimus accipere iulior, quot ſunt, aut erunt perſona. In cauſis verò mixtis, quia variè ſolutio ſebat Secretario, ideo rem ipſam ad honeſtum reducenter, mandamus prædictum Secretarium eandem ſolutionem debere conſequi, & iſ-

Iam arbitrio dicti Secretarij, siue ille corporalem, siue civilem attendere voluerit poenam Reo infligendam.

De Officio Notarij Curia Generalis ad causas Criminales, & eius mercede.

IN primis pro responsione fienda inquisitioni cum fideiussione solidos octo.

Item pro productione cuiuscunque scripturarum, solidos duos cum dimidio.

Item pro copia data parti, pro quolibet folio tam indiciorum, quam aliarum scripturarum, dimidium carleni in quibuscunque causis, præter capitalibus, in quibus habeat dimidium iulij.

Item pro copijs authenticis pro quolibet folio habente lineas viginti pro quolibet facie solidos quatuor, præterquam in capitalibus, in quibus accipiat solidos quinque. Et non possit Notarius cogere partes ad accipiendum copias authenticas, nec authenticas scripturas productas in copijs authenticis inferere, nisi de voluntate partium.

Item pro qualibet comparitione, & actu solidos duos.

Item pro examine cuiuslibet testis, tam pro Notario, quam pro Iudice solidos decem, tam in delictis pecuniarijs, quam corporis afflictivis.

Item in causa capitali, carlenos tres pro quolibet teste examinato, etiam si domi alicuius factum sit examen, dummodo non extra locum, ubi generalis Curia moratur. Sed si materix, super quibus examinari deberent, essent excessivæ, salarium prædictum augeatur arbitrio Præsidis, sed pro examine testium pro informatione Curie, vel aliàs ad Fiscum instantiam facto, Notarius nihil habeat.

Item pro rogatione cuiuslibet fideiussionis de præsentando, & cuiuscunque alterius tenoris iulium vnum.

Item pro cassatione cuiuslibet fideiussionis iulium vnum.

Item pro quolibet mandato de relaxando aliquem detentum pro pœna pecuniaria iulium vnum; pro pœna verò corporis afflictiva iulios duos: Pro pœna capitali iulios tres. Et hoc in casibus in quibus nihil accipit Notarius pro rogatu sententix, vel ante sententiam per Auditorem relatio commissæ fuerit.

Item pro rogatione sententix etiam authenticæ, & eius executione, siue mandato, in absolutorijs habeat Notarius dimidiam

partem eius, quod accipit Auditor pro sporeulis, servata supradicta distinctione de Auditore, & sine alia mercede processum circumdare teneatur, & sententiam authenticam dare. Et in casu in quo nihil Auditor accipit pro sententiis absolutorijs, nihil habeat Notarius, nisi pro eius scriptura (v. supra dictum est) de mandato de relaxando. Et neminem ad accipiendum processum authenticum cogere possit. Et si sententia non fuit lata, & processum circumdari oporteret, habeat Notarius, si de pœna capitali tractatur, carlenos quinque, si de corporis afflictiva tres, si de pecuniaria, duos. Et idem servetur in abolitione processus in casibus in quibus per præsentem reformationem, vel aliter abolitio conceditur.

Item in condemnationis habeat similiter dimidiam partem eius, quod Auditor accipit secundum ordinationem, & declarationem supra factam de Auditore. Et eo casu pro mandato de relaxando, & circumdatione processus nihil accipiat, & stare debeat moderationi, & defalcationi, quam secundum quantitatem poenarum per Præsidem fieri contigerit. Et si aliquis principaliter non habens interesse voluerit alicuius condemnati sententiam, si est pecuniaria, soluat pro copia authentica iulios tres. Si corporis afflictiva, iulios quinque. Si capitalis scutum vnum, pro processu accipiat ad rationem copiarum, teneaturque sententiam, vel processum, tam coniunctim, quàm diuisim, arbitrio petentis, dare. Et si in vno eodemque negotio plures persone caueant, vel inquisitioni responderent, si numerum decem personarum exceßerint, habeat Notarius à quolibet excedente medietatem eius, quod æqualibus partibus ab omnibus solui debeat. Et si contigerit fieri aliquam bonorum descriptionem, habeat Notarius id, quod inferius de Baricellis Ciuitatum dictum est. Et similiter si oporteret Notarium equitare ad aliquem locum pro aliqua informatione recipienda, vel testibus examinandis, habeat expensas victus pro se, equo, & famulo, & medietatem vnus scuti singulo die ab illo, ad cuius instantiam miti contigerit.

R E F O R M A T I O.

Quia solent Notarij ad Criminalia in conscribendis copijs, & authenticis præstanti partibus admodum paucis lineis, & distinctiōibus,

inctionibus, folia exhibere: propterea mandamus pro quolibet folio non minus, quam viginti lineas esse in eo debere decem dictiones continentes, prout Magalotus, & Marchia Constitutio decreuit, & merces sit prout à Magaloto fuit taxata, nec in illis edendis, & partibus tradendis alicuius multiplicationis ratio haberi possit, siue sit Communitas, Vniuersitas, Collegium, Corpus, Societas, aut aliud si quod ex prædictis simile plures referens personas. Rescandum pariter est in officio Notarij Curia Generalis ad causas ciuiles, quod aliquando obseruatum pro citatione in forma, nam copulatiue mandauit Magalotus pro Citatione in forma cum insertione commissionis, & inhibitionis cum sigillo Cancellarium pro mercede posse viginti quinque solidos percipere, & hunc Cancellarium voluisse eandem mercedem, etiam si non affuerit commissio causa, licet adfuerit citatio cum inhibitione tantum, propterea tollentes hunc abusum, volumus illum tantum posse consequi pro mercede sua, quod est à Magaloto determinatum pro simpliciter citatione cum sigillo. Pro copijs cuiuslibet scripturae Notarios Curia Ciuilibus solitos fuisse paucissimas lineas, & dictionibus duabus, aut tribus denotatis partibus tribuisse, propterea in hoc mandamus obseruari, quod in Cancellario, aut Notario Curia Criminalis emendatum, & definitum est; inhibentes quamcunque multiplicationem, & vt supra dictum est. Quia consueverunt Notarij ad causas Ciuiles contingisset in partibus examinari testes vigore litterarum remissorialium, decretarum à Iudicibus Curia Generalis, velle mercedem inferendo illas in processu authenticæ. Ideo cognoscentes hoc esse irrationabile, & non esse conueniens, si semel pro illis habendis fuerit competens merces soluta, mandamus pro prædictis nihil supradictos Notarios posse habere, sed gratis illas accommodare debere partibus, necnon etiam volumus prædictas in processu, nisi de consensu partis Notarium reponere, aut inserere posse. Quo casu permissimus, & concedimus, etiam scuti si contingerit fieri earum attestationum, vel aliarum scripturarum in partibus factarum, & productarum copias posse competentem recipere mercedem, sicut supra definitum est. Pariter excessiuam voluisse Notarium mercedem, si pro executione litterarum citatoriarum, & inhibitoriarum ab Vrbe emanatarum, vel ab alio loco una cum relatione authentica auditum est. Ideo ad condignam

mercedem id reducentes, volumus illum præter unum iulium nihil consequi audere. Et quia contingit multos velle processus suos authenticari, & pro mercede etiam excessiuam voluisse Notarium mercedem. Ideo determinamus Notarium nisi quatuor Bonon. computata mercede, quam habuit pro copijs, illum posse consequi, quod nedom in Curia Ciuili volumus, & mandamus obseruari, sed etiam in Curia Criminali à Cancellario, seu Notario illius Curia Criminalis.

De Officio Notarij Curia Generalis ad causas Ciuiles, & eius mercede.

IN primis pro præcepto cum sigillo Carolenum vnum.

Item pro qualibet citatione sigillata Carlenum vnum; si citatio sit sine sigillo solidos duos.

Item pro citatione in forma cum insertione commissionis, & inhibitione cum sigillo solidos duos.

Item pro citatione in forma cum insertione commissionis, & inhibitione cum sigillo solidos vigintiquinque.

Item pro productione cuiuslibet instrumenti solidos duos.

Item pro productione petitionis, & libelli solidos duos.

Item si scribatur petitio aliqua penes acta solidos duos.

Item pro productione cuiuslibet scripturæ, exceptionum, & aliarum scripturarum solidos duos.

Item pro copia cuiuslibet scripturæ, pro qualibet carta continente lineas viginti pro facie solidos duos cum dimidio.

Item pro processu authentico, pro quolibet folio continente lineas viginti pro qualibet facie (vt supra dictum est) solidos quatuor.

Et non possit Notarius inserere scripturas authenticas, nisi de consensu partis, quas in fine litis teneatur gratis restituere parti producenti.

Item pro quolibet termino inconfessum, & ad probandum incumbentia solidos duos.

Item pro examine cuiuslibet testis, tam pro parte Examinatoris, quam Iudicis iulium vnum, nisi materix essent multum excessuæ, & tunc possit petere vsque ad solidos decem, & an materix sint excessuæ, stetur arbitrio Præsidis.

Item pro qualibet comparitione, seu scriptura facta penes acta solidos duos.

Item pro qualibet replicatione contra comparitionem solidum vnum.

F

Item

Item pro qualibet protestatione in scriptis solidos quatuor; si facta fuerit penès acta solidum vnum cum dimidio.

Item pro rogata sententiæ authenticæ, & eius mandato executiuo habeat Notarius dimidiam partem eius, quod habet Auditor pro sportulis; & idem habeat pro sententia interlocutoria vim diffinitivæ habente, & teneatur sententiam authenticam parti sinè alia mercede concedere.

Item pro rogatione cuiuslibet fideiussionis solidos tres.

Item pro quolibet sequestro cum sigillo Catenum vnum.

Item pro responsione fienda cuiuslibet positioni denarios quatuor, soluendos à partibus secundum consuetudinem loci.

Item pro rogatione cuiuslibet præcepti solidos tres.

Item pro authentico cuiuslibet scripturæ pro quolibet folio continente lineas viginti pro qualibet facie solidos quatuor.

Item pro qualibet litera cum sigillo solidos quinque.

Item pro pronuntia facta penès acta, quæ non habeat vim sententiæ solidum vnum.

De Officio Baricelli Curia Generalis, & eius mercede, & primò in Ciuilibus

IN executionibus tam realibus ciuilibus, quàm personalibus, habeat Baricellus pro qualibet libra, si executionem fecerit in loco, in quo cum Curia morari contigit, denarios sex pro quacunque, dummodo non excedat quantitatem sex scutorum. Si verò pro executionibus faciendis econtigerit, habeat solidum vnum pro qualibet libra vsque ad quæcunque summam; dummodo non excedat quantitatem duodecim scutorum.

Et idem seruetur in executionibus faciendis pro Camera, etiam vigore repræsaliarum, nisi ex causa visum sit Thesaurario, vt minus accipiat, & tunc Baricellus teneatur stare ordinationi Thesaurarii Prouinciæ.

In Criminalibus,

SI Baricellus præfatus pro delicto capitali aliquem ceperit condemnatum, vel condemnandum; si vltimo supplicio tradatur, habet de spolijs; vel bonis illius scutos decem; si verò nihil habuerit, nihil petere possit.

Si verò ceperit Reum condemnatum, vel condemnandum in pœnam amputationis membri, vel sanguinis, si fuerit membrum

abscissum, & pœna sanguinis executæ, habeat similiter de spolijs, & bonis Rei scutos quinque, cum distinctione supradicta.

Si ceperit Reum condemnatum, vel condemnandum in pœnam corporis afflictionem, videlicet fustigationis, aut torturæ, vel similis (si fuerit fustigatus, vel tortus) habeat similiter scutos duos cum dimidio, cum distinctione supradicta.

Si autem Baricellus ceperit aliquem pro verbis iniurijs, pro insultu, & rixa sinè armis, pro suspitione de non offendendo, pro cundo de nocte sine lumine, pro ludò illicito, vel pro similibus leuibus delictis, habeat idem, quod de Baricellis Ciuitatum dictum est infra.

Et idem seruetur de relaxato pendente processu ante expeditionem causæ.

Si autem ex prædictis condemnatis, vel condemnandis sua diligentia, industria, & arte ceperit aliquem, & pœna vltimi supplicij, mutilationis, vel personalis fuerit in pecuniariam commutata, vel accipiat ad rationem supra taxati salarij arbitrio suo, vel habeat pro executione pœnæ pecuniariæ ad rationem solidorum duorum pro libra: dummodo non excedat quantitatem triginta scutorum, si verò non ex sua industria, sed ex commissione, verbo, vel in scriptis habita, habeat ad rationem vnus solidi cum dimidio pro qualibet libra, si equitauerit; Si executio facta foret in Ciuitate, in qua cum Curia moratur, solidum vnum pro libra; dummodo non excedat quantitatem viginti scutorum, & hoc intelligatur ad rationem quantitatatis, in quam Reus, vt se redimet, cum Camera composuit, & non eius summæ in quam Reus fuit condemnatus. Si Reo in casibus prædictis per Principem, vel aliter ratione pœnæ fuerit remissa, habeat Baricellus salarium supra taxatum, ac si pœna missa foret executioni, vel aliàs arbitrio Præsidis.

De panis pecuniarijs.

SI Baricellus ceperit aliquem condemnatum, vel condemnandum in pœnam pecuniariam, si sua industria, & arte, habeat pro eius executione ad rationem solidorum duorum pro qualibet libra; dummodo (vt supra dictum est) non excedat quantitatem triginta scutorum; Si de commissione, & mandato solidum vnum cum dimidio, si equitauerit; Si verò in loco vbi moratur Curia solidum vnum pro libra; habita ratione ad summam, quæ in-

trat

trat in Camera (vt supra dictum est) & similiter non excedat eius executio quantitatem viginti scutorum. Si Reus fuit condemnatus, vel condemnandus in poenam pecuniariam, & corporis afflictivam, habeat executionem poenae pecuniariae ad rationem praedictam; De executione poenae corporalis nihil petere possit.

De absolueudis.

Si Baricellus sine mandato in scriptis, vel verbis habito, aliquem ceperit; Si fuerit absolutus, vel innocens repertus, nihil pro sua executione accipiat; Si cum mandato dato aliquem pro poena capitali ceperit; Si Reus vrgentibus indicijs laboret, vt possit de iure torqueri, si equitauerit scutos quinque, si vero executio facta foret in loco, vbi cum Curia moram trahit, habeat scutos tres. Si pro poena amputationis membri, vel sanguinis, si equitauerit scutos tres, si non equitauerit scutos duos. Si autem aliquem ceperit pro quacunque poena corporis afflictiva, in casu absolutionis, si similiter vrgentia sint indicia scutos duos, si equitauerit, sin autem scutum vnum.

Sed si aliquem ceperit pro poena quacunque pecuniaria, si equitauerit, in casu absolutionis habeat à centum libris supra scutos duos.

Si autem in Ciuitate vbi moratur facta fuerit executio scutum vnum.

A centum libris infra in casibus praedictis medietatem dicti salarij seruata semper super praedicta distinctione de indicijs.

An indicia fuerint sufficientia stare debeat dicto Praesidis, vel eius Auditoris.

Quando vero indicia non sunt ad questionem sufficientia, vel Reus sponte in carcere se constituerit, nihil petere possit.

Sed si aliquem ceperit condemnatum, qui fuerat absolutus, siue gratiam obtinuerat, vel poenam soluerat, sed de libro non fuerat cancellatus, vel gratiam Iudici non praesentauerit, quia culpa non faciens, sed de libro Cancellarij facta est executio, habeat Baricellus, si poena erat corporalis, vel corporis afflictiva, scutum vnum, si capitalis, scutos duos, si pecuniaria à decem scutis infra carlenos quinque à decem scutis supra carlenos decem.

Si vero captus cancellatus erat de libro, vel fidem de absolutione fecerat, siue gratiam praesentauerat, nihil penitus habeat.

Et si aliquis ex mandato Auditoris fuerit

detentus in Palatio pro executione, Baricellus nihil habeat, si vero de eius mandato detentum in Palatio carcerare contingerit, habeat pro executione medietatem eius, quod supra, tam in Ciuilibus, quam in Criminalibus est dispositum.

Et semper praemissis intelligatur esse reseruatum arbitrium Praesidis taxandi, & moderandi mercedes praedictas, considerata personarum qualitate, labore executoris, & poenae quantitate, & similiter augendi, & alterandi, si Baricellus Generalis, vel particulares Baricelli Ciuitatum, de quibus infra diceret, his consideratis, maiori mercede digni esse viderentur, vel executioni facta foret in Forensensem, & Iurisdictioni Romandiolae non subiectum.

In Ciuilibus Baricellus praedictus nullam executionem faciat, realem, vel personalem, nisi cum mandato Iudicis, quod requisitus teneatur ostendere, alias nullam habeat executionem, & nihil possit accipere, nisi executione realiter, & cum effectu facta, sub poena duplicis quod acceperit, & arbitrij Praesidis.

Teneaturq; infra sex dies, nisi ex aliqua iusta causa fuerit impediens, executionem commissionis sibi factae executioni mandasse.

Et non possit habere nisi vnam executionem, etiam si pluries fuisset idem mandatum executus, nisi culpa, vel facta creditoris, vel debitoris, prima vice executus legitime non fuerit, quo casu non possit habere, nisi duplicem executionem, & si infra dictum tempus fuerit prohibitus à creditore ne mandatum exequatur, illud exequi non possit, alias nullam habeat executionem.

Et non possit Baricellus pignora capta alteri pignurare, nisi prius creditor fuerit concordatus. Et ad tollendum prauos vsus, Baricellus si ceperit aliqua animalia ex quauis causa, si oportuerit illa in aliquo hospitio deponere, nihil possit petere, nec exigere ab hospite sub poena priuationis officij, & arbitrij Praesidis, & sub eiusdem arbitrij poena, hospes nihil debeat dare, vel promittere. Et non possit habere pro mercede statatici, nisi solidos quattuor pro qualibet bestia maiori, & pro minori medietatem.

In Criminalibus non possit aliquem capere, nisi cum mandato, verbo, vel in scriptis habito, nisi repertos in fragranti crimine, vel condemnatos, vel aliqua iudiciali, vel extraiudiciali informatione praecedentes, quae verissimiliter ad capturam sufficiat, alias

aliàs teneatur ad damna, & interesse capto, si captus innocens fuisset repertus.

Et infra biduum, nisi ex aliqua iusta causa fuerit impeditus, teneatur, tam in Civilibus, quam in Criminalibus captum, siue eius executionem Præsidis, vel eius Auditoris, vel creditori consignare, & causam capturæ, & executioni docere, ac omnia bona penes captum reperta infra dictum tempus Notario Præsidis consignare sub pœna arbitrii præfati Præsidis.

Et teneatur pignora, quæ sibi per debitorem offeruntur, dummodo idonea sint, accipere.

Caneat Baricellus prædictus, & eius familia sub pœna furcarum, ne de domibus, vel alijs locis, quæ ad aliquam executionem faciendam ingrediuntur, aliquid ultra commissionem eis factam accipere, & ex aliqua causa acceptum ultra mandatum Notario præfato incontinenti debeat consignare; Et excusatio aliqua, ipsos à pœna furti, & furcarum non excusabit, nisi statim consignatio facta foret; Et si ultra prædictas mercedes, vt permittitur, taxatas accepit, sine spe veniæ officio priuetur, & duplum restituat.

Et quoniam ex praua quadam consuetudine conueuerunt equites Baricelli sumptibus Comitatorum in omnibus viuere, vnde damna, & iacturæ magnæ illis inferebantur, volentes quantum possibile est Comitatorum indemnitati consulere, donec melius fuerit prouisum, mandamus, quod dicti equites, iuxta solitum, à Comitatinis, in locis in quibus ipsos contigerit hospitari, non habeant nisi stramen, ligna, habitationem, panem, & vinum, & nihil aliud. Reliqua verò ad eorum, & equorum victum necessaria proprijs sumptibus emant. Nec in vno, eodemque hospitio possint ultra duas personas, neque ultra eriduum hospitari, & non habentes panem, vinum, ligna, & stramen ad emendum cogere non possint, nec pretio aliquo ab istis oneribus se redimere, sed similia ab habentibus petere, vel suis sumptibus emere debeant.

Teneanturque panem, & vinum accipere, quod Dominus habet pro vsu suo, nec ad aliud emendum cogatur. Neque ultra prædicta à Dominis quicquam extorqueant, & in recessu panem, & vinum, vel aliquid aliud non asportent; sed moderatè, ac parcè, pro eorum vsu tantum, præmissis vtantur, considerantes id potius ex benignitate Comitatorum, quam ex debito præstari,

& si quis præfenti ordinationi contrafecerit, pro prima vice tribus ictibus funis puniatur, pro secunda vice, tamquam sit incorrigibilis fustigetur, & sualifetur, & à Prouincia bandiatur. Et Comitadini debeant iustis pretijs reliqua ad victum dictorum equitum necessaria vendere, si illa in eorum domibus habuerint, aliàs equites prædicti ab habentibus emant. Et sub eadem pœna caueat Baricellus, & eius familia, ne aliquem sine licentia Præsidis, vel eius Auditoris pro aliquo delicto componat, nec aliquid sub quocunque pretextu extorqueat, vel ab aliquo delinquente, vero, vel asserto aliquid pro executione, & pro mercede, pro quauis alia causa accipiat, nisi realis, vel personalis executio facta fuerit, & Auditori (vt dictum est) intimata.

REFORMATIO.

Quoniam reprimenda est audacia Baricelli Curia Generalis, Ideo quia contingit illam facere duplicem executionum speciem, altera est, quæ pro executionibus fiendis eorum, quæ occurrunt in Prouincia, altera est eorum, quæ fieri debent vigore literarum executorialium ab Vrbe, vel ab alio loco emanatarum, vnde immodicas in hac vltima specie volebat mercedes. Nos autem attendentes id quod iuri, & equitati congruit, volumus ambas commensurari aequaliter, & quod in primo capite ex taxatione Magalota soluitur, illud idem prædictum habere, nec aliquem in plus cogere posse sub pœna arbitrio Præsidis, vel Rectoris Prouinciae imponenda.

De Officio Gubernatorum Ciuitatum, & eorum mercede.

Gubernatores Ciuitatum in omnibus, & per omnia, tam in civilibus, quam in criminalibus idem seruent, quod de Auditore Generali dispositum est, teneanturque in omnibus causis civilibus, Statuta, & Ordinationes Ciuitatum seruare, tam in sententiando, quam in procedendo, præterquam in casibus exceptis, & summarijs, in quibus circa processum seruent breuitatè, non ordinem Statutorum. In criminalibus pœnas imponent secundum Bannimenta, & vbi per Bannimenta non est prouisum, seruent pœnam Statutorum, aliàs ius commune, nisi ex aliqua iusta, & rationabili causa visum sit arbitrio vtj, & arbitrariam pœnam imponere, quo casu arbitrio non vtant-

vrantur, nisi in casu vrgenti, & necessàrio, & consulto Præfide Prouinciæ, & idem seruetur in commutatione pœnæ personalis in pœnam pecuniariam, quam commutare non possint, nisi ex causâ, & cum licentiâ Præfidis. Et quando præfati Gubernatores inquirunt de aliquo maleficio, non possint à præceptis incipere; vbi remedio ordinario inquisitionis vti possunt, nisi de licentiâ Præfidis. Et similiter aliquem ad cauendum de beneuivendo cogere non possint, nisi de eadem licentiâ, in quibus casibus licentiâ, vel consilium Præfidis saltem per litteras apparere debeat. Et priuilegia, ac Indulta à Sede Apostolica Ciuitatibus concessa, tam circa applicationem pœnarum, & condemnationum, quam aliorum rerum ordinationem, diligenter custodire, & seruare in omnibus teneantur.

In causis criminalibus, vbi aliquis fuit absolutus, vel innocens repertus, accusatores, vel instigatores manifestos, si qui fuerint, cogant ad omnes expensas, & damna per absolutum, vel innocentem passa, nisi ex indicijs, & informationibus datis Iudici constiterit non animo calumniandi, sed quia eum verisimiliter putabant, ad accusationem, & instigationem processerint, & Gubernatores præfati non possint aliquem capi facere sine indicijs ad capturam sufficientibus, & nisi pro crimine, pro quo veni-ter pœna corporis afflictiva imponenda, vel grauis pecuniaria, nisi persona capienda sit de fuga suspecta, vel eis aliter ex aliqua, iusta, & rationabili causâ visum fuerit. Ad quam capturam personalem nunquam procedant, si per aliam viam debito iustitiæ satisfacere possunt, quibus casibus Gubernatorum conscientias oneramus.

Et idem Auditor Generalis seruare teneatur.

In causis Communitatum, & commune interesse concernentibus, pro sportulis nihil accipere possint, nisi ab eis pro eorum laboribus aliquid spontè fuerit datum. Et nihil possint à Notarijs causarum euilium de emolumentis eorum officiorum petere, nec accipere.

Et si contigerit, quod Gubernatores personaliter partibus instantibus accederet ad aliquem locum diffidentiar, si in Ciuitate, vel Suburbij habean scutum vnum, si extrâ Ciuitatem scutos duos, nisi pernoctare cogerit, & tunc quolibet die, vltra primum habeant vnum scutum cum expensis ab vtraque parte. Et idem Auditor Generalis securare teneatur; Quod solui debeat ab

ambabus partibus, si consenserunt alias à parte instanti, restituendum à succumbentibus in fine litis.

Et si Gubernatores ad querelam, vel denuntiam partis, aut ex officio contra aliquem pro rixa, & insultu sine armis, pro verbis iniuriolis, pro possessione sine armis, & aperta violentia turbata, vel pro similibus leuibus delictis processerint, quando cunque ante sententiam offendens in gratiam offensis redierit, & ab ambobus abolitio processus petita fuit, teneantur sine mercede processum absolvere, & aboleri facere, & inquisitus pro abolitione soluat Cancellario (vt infra dictum est de eo) & idem seruet Auditor Generalis. Et ad euitandas suspiciones, & fraudem, præfati Gubernatores non possint aliquod maleficiu in pecuniam componere, nisi cum scientia Agentium pro Camera, nec aliquam pecuniam ad Fiscum spectantem sibi appropriare sub infamiz pœna, & restitutionis dupli, & circa interesse Cameræ seruare debeant in omnibus priuilegia, & ordinationes dictæ Cameræ pro Fiscis interesse per Romanos Pontifices, & Sanctiss. D. N. Paulum III. concessas, & factas, & neminem capi facere possint, tanquam suspectu de fuga, nisi creditor extrajudicialiter per vnum testem docuerit de eius credito, & debitorem contra actum, & conditionem suam deteriore fecisse, aliàs excusatio sit nulla, & gratis capus relaxetur.

Et Gubernatores debeant causas carceratorum, summarie, & sola veritate inspecta, & manu regia, si opus est expedire, nec pati illos diutius stare in carcere in Criminalibus. Vltra tres dies non possint illos, nisi ex causâ vrgenti, in secretis carceribus tenere, infra quos debeant examen, & alia necessaria expedire, & eos in publicis carceribus ponere, & eorum causas infra vnginti per sententiam, vel alias terminare, aliàs ad Curiam Generalem intelligantur esse deuolutæ.

In Ciuilibus neminem carcerati patiantur, si bona habet debitor, vnde satisfacere possit, vel illis cedere in fauorem creditorum voluerit, nisi aliter Gubernatoribus ex causâ facere visum fuerit. Et si pauper est carceratus, & vnde se alar, non habeat, Gubernatores, monito creditore, ad cuius instantiam fuit captus, vt alimenta necessaria præbeat, si neglexerit creditor sine dilatione illum præstare iuratoria cautione in forma, gratis relaxari faciant, ne eum fame mori

moti contingat. Ac sub onere conscientie debeant Gubernatores sepe carceratos visitare, eorumque necessitates, & indigentias intelligere, illisque opportunè providere, & curare, ne acerbè, & iniquè à Custodibus carcerum tradantur, & quod victus necessarius quantum possibile est, illis non desit. Et si contingerit in aliqua causa Criminali, vel Ciuili, vel mixta per aliquem ex partibus Gubernatorem, vel eius Auditorem suspectum allagari, vel adiunctum peti, eo casu, Gubernator, vel eius Auditor in dicta causa procedere ad vltiora, nec eam terminare possit, nisi cum interuentu, & consilio Potestatis illius Ciuitatis, si Iurisperitus fuerit, qui in tali casu, in Adiunctum eidem Gubernatori, vel eius Auditori, absque alia commissione ex tunc per presentem reformationem datus esse intelligatur. Quod locum non habeat in causis, & personis in Rubrica de Auditore Generali nominatis, & exceptis, nisi vt ibidem dictum est. Et similiter, si recursus ad Præsidentem Prouinciæ pro aliquo prætenso grauamine petitus fuerit, debeant Gubernatores, & alij Iudices Prouinciæ, quicumque fuerint, recursum cum termino competenti ad recurrendum, & reportandum voluntatem Præsidis, concedere, aliàs si denegatus fuerit, vel infra terminum ad vltiora processum, quicquid factum fuerit, & inde secutum sit nullum, & inualidum nullitatis, & inualiditatis vitio subiectum.

REFORMATIO.

Gubernatores Ciuitatum Prouinciæ voluisse accepimus, si contingebat eos personaliter partibus instantibus ad aliquem locum differentia in Ciuitate, & Suburbij, vel extra, multiplicare viaticum prout in Auditore Generali Curia Ciuili diximus, & Criminali. Ideo mandamus prædictos Gubernatores tantummodo percipere posse viaticum prout supra in Auditoribus prædictis dictum est, & definitum Et quoniam intelleximus Gubernatores voluisse pro decreto debilitando aliquem à carceribus in Palatio, vel domi pro non cassanda fideiussione, & alijs similibus mercedem exigisse, cum tamen Magalotus pro prædictis nihil eis tribuat. Ideo sequentes Magaloti mentem, mandamus, & prædicta à d. Gubernatoribus gratis fieri debere, nec aliquid prætextu alicuius abusus, aut prauæ consuetudinis posse eos accipere; sicuti nec volumus quicquam eis pro subscriptione etiam mandati de relaxando solui debere. Quia contingit

quandoque, vel propter mutationem Gubernatorum, aut ludicum, vel partium negligentiam non fieri executionem mandati executiui obtenti, ideo pro subscriptione, si requiratur, & fuerit necessaria, mandamus prædictos Gubernatores successores, vel fiant in subsidium Iuris, nihil eos percipere posse, nisi lulum vnum, quod intelligatur etiam de mandato relaxato per prædecessorem. Et idem seruare debeat Auditor Curia Generalis. Addendum omnino arbitramur, quod cum maximo damno Prouincialium, usu prauo introductum est, siquidem continebat pro quocumque delicto aliquem per viam decreti relaxari, voluisse Gubernatores ex huiusmodi decreto mercedem, ideo illud tollentes, mandamus præfatum nihil pro decreto huiusmodi habere posse. Quod in Auditore Criminali Curia dispositum esse iubemus. In causis Communitatum licet Magalotus determinasset Sportulas Gubernatoris accipere non posse, iniqua consuetudine fuit introductum Gubernatorum Sportulas exigere posse. Propterea cum sit contra expressam Magaloti ordinationem, Mandamus in hoc eos nihil posse accipere, si causa fuerint Communitatum, sue de earum interesse fuerint, sicut verbis clavis Magalotus decreuit. Et vt tollatur dubium, an ista debeant intelligi etiam de Cancellarijs suis, declaramus respectiue ad eundem referri debere, perinde, ac si specificè, & expressè, & nominatim in illis fuissent statuta, ordinata, & definita pariter volumus omnia, & quæcunque ordinata, & definita sunt, & in Cancellariis Curia Generalis Criminalis vendicent sibi locum, prout adaptari poterunt omni praua consuetudine, stylo, aut abusu non obstante in prædictorum Gubernatorum Notariis, seu Cancellariis, & ad Criminalia in quarta parte eius, qui accipere possent Gubernator.

De Officio Notarii Gubernatorum Ciuitatum in causis Ciuilibus, & eius mercede.

Notarij causarum Ciuiliu singularium Ciuitatum teneantur Statuta, & Ordinationes de eorum mercedibus, & salarijs loquentes, in omnibus etiam in causis commissarijs seruare. Et si in aliquo casu per Statuta, vel laudabilem consuetudinem prouisum non fuisset, seruetur in dictis casibus ordinario facta de Notario ciuili in Curia Generali, nec possint sub pœna priuationis officij, durante eorum officio Notarius, esse Procuratores in aliquo

qua causa, nec procurationis officio fungi, & per substitutum seruire non possint, nisi de licentia Communitalis, à qua officium habuit.

De Officio Cancellarij Gubernatorum Ciuitatum ad causas Criminales, & eius mercede.

Pro littera cum sigillo solidos quinque, pro responsione inquisitionis cum fideiussione, & promissione indemnitalis in totum solidos septem. Si responsio fuerit facta sine fideiussione habeat dictus Cancellarius medietatem suprad. mercedis.

Item pro rogatu mandati procuræ solidos duos.

Pro productione cuiuslibet scripturæ solidos duos.

Pro copia data parti pro quolibet folio linearum viginti pro facie solidos tres.

Et non possit Cancellarius cogere partes ad accipiendum scripturas authenticas.

Nec possit in authenticis copijs inserere, scripturas authenticas, nisi de consensu petentis.

Item pro qualibet comparitione, & actu solidum vnum cum dimidio.

Pro qualibet comparitione, & actu Fisci nihil petere possit à Reo.

Pro examine cuiuslibet Testis ad instantiam partis, iam pro Notario, quam ludice in pœna pecuniaria solidos quinque. In pœna afflictiua solidos septem.

In causa verò capitali solidos decem. Pro examine Testium pro informatione Curie, vel ad Fisci instantiam nihil Cancellarius habeat.

Pro rogatione cuiuslibet fideiussionis de se representando, & cuiuslibet alterius generis solidos quinque.

Pro cassatione cuiuslibet fideiussionis solidos quatuor.

Pro mandato de relaxando detentum pro pœna pecuniaria cum sigillo solidos quinque.

Pro mandato de relaxando detentum pro pœna corporis afflictiua cum sigillo solidos septem.

Pro mandato de relaxando detentum pro pœna capitali solidos decem, quod locum habeat quando Cancellarius pro sententia nihil habet.

Pro rogatu sententiæ in authenticam formam datæ cum eius mandato de relaxando, habeat Cancellarius quartam partem eius, quod habet Gubernator pro sportulis.

Et in casu, quo Gubernator nihil habet, Cancellarius similiter nihil accipere possit, nisi (vt supra dictum est) pro eius scriptura.

Pro rogatu sententiæ condemnatoriæ pecuniariæ, vel vbi pœna capitis, & corporis afflictiua in pecuniariam fuit commutata, cum circundatione processus, si Reus compositionem fecerit, vel pœnam soluerit, habeat Cancellarius vsque ad summam scutorum viginti quinque iulios tres, vsque ad quinquaginta iulios quinque, vsque ad centum, & abinde supra, quæcumque fuerit summa scutum vnum.

In alijs verò condemnatorijs sententijs, vbi pœna corporalis in pecuniariam non est commutata, nihil habeat, nisi pro circundatione, vel abolitione processus, si fuit pœna in capitalibus carlenos tres; In pœna corporis afflictiua duos.

Et hoc locum habeat quando sententia non fuit lata; Si verò fuit lata, habeat vt supra dictum fuit.

Et si aliquis principaliter non habens interesse voluerit alicuius condemnatoriam sententiam, si est pecuniaria, soluar pro copia authentica iulios tres; Si corporis afflictiua iulios quinque: Si capitalis scutum vnum.

Pro processu verò accipiat ad rationem copiarum.

Teneaturque Cancellarius processum, vel sententiam, tam coniunctim, quam diuisim, arbitrio petentis dare. Et si contingerit fieri aliquam bonorum descriptionem, habeat Cancellarius id, quod inferius de Baricellis Ciuitatum dictum est.

Et si contingerit Cancellarium, ad instantiam alicuius accedere ad aliquem locum inspicendum, & Gubernatori referendum, vel aliquid aliud simile faciendum, si in Ciuitate, habeat ab illo, ad cuius instantiam, fuit missus carlenos tres; si in comitatu, sex cum expensis victus pro se, & equo tantum.

Et Cancellarius prædictus in causis Communitalis publicum interesse concernentibus, gratis seruire teneatur, & ab illa nihil accipere, nisi à sponte soluerente.

In reliquis casibus, in quibus per præsentem nostram reformationem non est prouisum, Cancellarius prædictus seruet Statuta Ciuitatum, & vbi per Statutum non esset prouisum, laudabilem consuetudinem sequatur.

Et neminem possit in carcerem mittere, vel in palatio sub præcepto arrestare, nisi de Gubernatoris licentia, ac omnes Cancellarij

larij debent in fine corū officiorum, omnes scripturas, & libros maleficiorum, qui quomodocumque in eorum manibus repetantur. Prioribus siue Antianis, & Procuratori Fiscali illius Ciuitatis consignare, qui illas in Archiuum dictæ Ciuitatis reponere debeant, vt de his quomodocumque opus fuerit, nouo Cancellario, & Agentibus pro Camera, & habentibus interesse, copia fiat; Et Gubernatores Ciuitatum debeant omni diligentia curare dictorum librorum, & scripturarum consignationem, alijs ipsi in indicatu pro cancellarijs teneantur.

De Officio Baricellorum Ciuitatum, & eorum mercede.

Baricelli Ciuitatum pro executione reali, vel personali, collectarum, & publicarum impositionum, & similium rerum, 17 non possint accipere pro quacumque summa vltra medietatem vnus carleni pro qualibet executione, si in Ciuitate, vel Suburbij facta fuerit: si in comitatu carlenum vnum pro qualibet executione cuiuscumque sit summa.

In reliquis executionibus civilibus, si in ciuitate executionem fecerint realem, vel personalem, habeant vsque ad summam viginti quinque librarum denarios sex pro libra, ab inde supra, vsque ad quamcumque summam denarios quatuor pro qualibet libra, dummodo executio non excedat quantitatem trium scutorum. Si executio facta fuerit extra Ciuitatem, & Suburbia, merces prædicta duplicetur, dummodo non excedat summam sex scutorum. Sed si aliquem tanquam suspectum de fuga in Ciuitate capi contigerit à quinquaginta libris infra, habeant Baricelli carlenos tres à quinquaginta supra vsque ad quamcumque summam carlenos quinque; si autem equitare contigerit, vel captus sit forensis, duplum habeant, & nihil vltra petere possint.

Item si Baricellus Ciuitatum aliquem cepit condemnatum, vel condemnandum in penam mortis, vel amputationis membri, vel corporis afflictiuam, si Reus fuit in corpore, & pena corporalis fuit executioni missa, vel gratiam à Principe habuerit, idem seruet quod de Baricello Generali in dictis casibus ordinatum est. Si verò pena mortis, vel corporis afflictiuam fuerit in pecuniariam commutata, si sua industria, & arte fuerit facta captura, habeant

ad rationem vnus solidi cum dimidio pro qualibet libra pœnæ vsque ad quemcumque summam, dummodo non excedat quantitatem viginti scutorum. Si captura facta fuerit cum commissione, habeant solidum vnum pro qualibet libra, si executio facta fuit in Ciuitate, vel Suburbij, dummodo non excedat summam decem scutorum. Et si longius equitare oportuerit, habeant solidum vnum cum dimidio pro qualibet libra pro quacumque summa, dummodo non excedat eorum executio scutos quindécim. Et idem in omnibus seruetur, si Baricelli ceperint aliquem condemnatum, vel condemnandum in penam pecuniariam.

Item de captis absolvendis Baricelli Ciuitatum seruent ordinationem supradictam de Baricello Generali, nec vltra accipere possint.

Et si visum fuerit Gubernatori aliquem capi facere pro verbis iniurijs, pro insultu, & rixa sine armis, pro suspitione de non offendendo, pro cundo de nocte sine lumine, pro ludo illicito, vel similibus leuibus delictis, si Gubernator gratis sine solutione, vel cum fideiussoribus, vel captum relaxari mandauerit, si executio facta fuit in Ciuitate, vel Suburbij, habeant Baricelli carlenos tres, si in Comitatu carlenos sex, nisi captus soluerit aliquam pœnam, & tunc habeant Baricelli ratam dictæ pœnæ secundum ordinationem prædictam, & executio, quam habuerint, in beneficium soluentis compensetur.

Et si contigerit aliquem captum pendente processu ante expeditionem causæ volentem se defendere, vel alia causa relaxari, habeant Baricelli suprascriptam mercedem de leuibus delictis taxatam, & non vltra, & expectent iudicij euentum. Si Reus fuerit condemnatus, habeant ad rationem prædictam, & prouideat Gubernator, ne in tali casu Baricelli defraudentur mercede sua. Si fuerit absolutus, nihil vltra petere possit, nisi vt supra dictum est. Et si ceperint aliquem, qui post capturam docuit de solutione pœnæ, vel de absolutione, vel gratia, vel se alijs Camera concordasse, idem seruire teneantur, quod de Baricello Generali supra dispositum est.

Et si contigerit, quod de mandato Baricelli facerent aliquam bonorum descriptionem in causis criminalibus, habeant in Ciuitate medietatem vnus scuti. Si in Comitatu, scutum vnum, & idem teneatur seruire Baricellus Generalis. Et Baricelli non possint ali-

aliquem capere carcerem, nisi hoc in mādatus habuerint, sed illum teneantur ad præsentiam Gubernatoris ducere, & de eo disponant, ut Gubernatori visum fuerit. & si contra fecerint, nullam habeant excusationem.

In reliquis Baricelli præfati teneantur leges, & decreta supra descripta de Baricello Generali, sub eisdem poenis, & formis, in omnibus, & per omnia seruare.

Et si contigerit eos pro aliqua executione facienda in Comitatu hospitari, habeant solum hospitium, stramen, & ligna pro suis, & equorum usu.

Reliqua verò suis proprijs sumptibus sibi emant, ut de equibus Baricelli Generalis ordinatum est, nec possint ultra vnam noctem in vna, eademque villa hospitari.

Et si in dictis locis, in quibus contigerit eos morari, sint hospitia publica, eo casu, nil à Comitatu habeant, & non possint in Comitatu ire, nisi ad expedienda negotia ipsis per Gubernatores Ciuitatum, vel Tesaurariorum, siue Communitates commissa.

Et si pro delicto alicuius in Comitatu equitauerint, hospitentur in domum delinquentis, vel proximorum.

De Officio, & Mercede aliorum Officialium.

Potesates Ciuitatum, & eorum Executores, & Plazatij Ciuitatum, teneantur, tam in casis ordinarijs, quàm delegatis eiusdem Ciuitatis circa eorum Officia, & Mercedem seruare Statuta Ciuitatum, ordinationes, capitula, & laudabiles consuetudines.

Verùm Potesates in causis Pupillorum, Viduarum, & miserabilium personarum, mercedum, & alijs per Statuta locorum exceptis procedent summarie, remisso, vel abbreviato ordine statutario, & iudiciorum, sola veritate inspecta, illasque ex bono, & æquo terminare debeant.

Et si eorum sententia secundum ius partium, & veritatem negotii lata fuerint per quodcumque nullitatis vitium, præter citationis, & mandati defectum, impugnari, & reuocari non possint.

Et idem Iudices appellationum Ciuitatum, seruare in omnibus debeant.

Et quia plerumque Plazatij cum illececati sint ineptas citationes faciunt, & litigantes ignorantes ad quid citantur sæpe numero leduntur, per præsentem reformationem statuitur, quod in causis ordinarijs & quæ ordinario modo tractantur, Plazatij præ-

dicti, siue Procuratores causæ, omnes citationes ad respondendum libello, ad videndum iurare, & examinari testes, ad sententiam, & ad quemlibet actum diffinitiuum in scriptis citatio præsentare, & facere debeant, alijs citatio sit nulla, & in aliquo non præiudicet.

Gubernatores, & Officiales Ciuitatis Ceruiz, Terræ Brisighellæ, Vallis Hamonis, Terræ S. Archangeli, & aliorum locorum Prouinciæ teneantur seruare Statuta, ordinationes, & laudabiles consuetudines dictorum locorum, prout hæcenus seruatum est: Nisi ad instar abusus, & prauæ consuetudinis aliarum Ciuitatum, in omnibus, vel in parte immoderata mercedes, & solutiones accipere consueuerunt. Quo casu ad excessum tantum, & non aliter supradictam reformationem seruare teneantur.

De Sindicatu Officialium.

A omnes Gubernatores, & Baricelli Ciuitatum pro seipsis, & eorum familia, teneantur iuxta Ordinationes Sanctiss. D. 19 N. Pauli III. in fine eorum officiorum ad sindicatum stare, & eorum administrationis & regiminis rationem reddere iuxta morem Ciuitatis, in qua officium exerceverunt.

Et syndicatores ad sindicandum Gubernatores Ciuitatum, quicumque electi fuerint, debeant infra aliquod breue tempus informationes, & probationes accipere: Et antequam aliquam sententiam serant, teneantur consulere Præsidentem Prouinciæ, & de eius consilio causam sindicatus expedire, & terminare, ac de bono, & æquo secundum veritatem sententiam ferre.

De Officio Aduocatorum, & Procuratorum, & eorum mercede.

ET Aduocati aduocationis officio fungentes non possint sub poena suspensionis ab officio exercere officium procuratoris, nec procuratores sub eadem poena, aliquo modo se intromittere in his, quæ ad officium Aduocatorum spectant, nisi in causis pauperum, viduarum, pupillorum, & miserabilium personarum, in quibus possint Aduocati, & Procuratoris utroque officio fungi, & in omnibus alijs causis idem facere possint, dummodò sola tantum mercede procurationis contenti esse voluerint, ac teneantur earum personarum causas gratis defendere, & requisiti illarum defensionem suscipere recusauerint, tanquam impij, & inhumani ab officio Præsidis arbitrio suspen-

legatus à Præfide, vel ab Urbe, & qui non dependet à Curia generali, salaria possunt, & debent taxari secundum statuta locorum, & ut tollatur dispensandi circa hæc facultas, declinamus: istud procedere; etiam si causa fuerint inter unum forensē, & alterum Reminatesem, nec non etiam habere locum in alijs locis, Terris, Castris, & Ciuitatibus Prouinciæ Romandiolæ subiectis.

Eosdem etiam Prouinciæ Aduocatos voluisse sibi taxari salaria, & solui, etiã si in aliqua causa non fuerint nisi à Procuratore nominati, & nihil egerint, intelleximus; Ideo tollentes hanc corruptelam, & prauum abusum, decernimus, prædictos Aduocatos non posse aliquam salaria percipere, nisi cum effectu constiterit eorum scripturis manu propria subscriptis fuisse Aduocatos non solum in initio causæ, sed etiam usque in finem, nisi ad ratam, quando contigerit fieri Aduocati mutationem à partibus ipsis, eo vel ignorante, vel etiam de eius consensu, secundum tamen ratam temporis, quo inseruerunt.

Quia contingit aliquando Curiam generalem esse modo in una Ciuitate, modo in alia, & tunc in uno loco, modo alio: Ideo relatam esse Aduocatos quandoque adire Curiam, & à Clientulis suis, etiam si vel suo proprio interesse proficiantur, vel aliorum voluisse gratias, quod certè iniquum est.

Propterea decernimus prædictos Aduocatos non posse à prædictis suis Clientulis sub ullo prætextu aliquod ratione viatici consequi, nisi expressè constiterit de voluntate eorum realiter, & cum effectu illos Curiam adisse sub pena arbitrio dicti Præsidis taxanda, & imponenda illis, seuus verò ei de voluntate prædictorum adierint Curiam, & pro illis, aut uno eorum tractauerint, locuti fuerint, vel causa disputauerint; tunc enim permittimus illos tali casu congrua, & honesta viaticum secundum ordinationem Magaloti habere posse.

Aduocatos, & Procuratores consueuisse salaria recipere, si debitor citabatur, & ante petitionem soluebat creditori suo accepimus; cum tamen nihil laboris egerint, iniquum est velle salaria hoc casu.

Ideo rescantes hunc abusum mandamus prædicto casu nihil eo pro salario habere posse, cum non constet in aliquo laborasse; quod volumus etiam obseruari porrecta petitione, si mandatum non fuisse releuatum, quia tunc permittimus patrocinia illis debere, alias minime volumus illos quicquam habere posse.

Quia nec Iudicibus Magaloti concedis aliquam salaria in executiis, si mandatum traditum non fuerit, ita pariter prohibemus prædictis Aduocatis, & Procuratoribus posse in executiis ubi mandatum traditum non fuit, aliquid prætextu salarii, vel patrocinij habere, reiecta consuetudine praua, quæ fuit contra mentem Magaloti, qui nec Iudicibus, nec Notarijs tali casu aliquid tribuit.

Prohibendum pariter est Aduocatis, necnon Procuratoribus, sub pena iuramentum, posse retinere sportulas à Clientulis causa deponendi pro sententia ferenda.

Nam relatam esse eos, quandoque ab illis recipere sub prædicto colore, & sententia posita, prout in cedula, vel habito termino seruato, non curare, ultra causam expediri, cum graui iactura principalium.

Ideo determinamus illas statim, atque habuerint sportulas illas, deponere sub pena prædicta.

Quia etiam intelleximus, si partes ad concordiam venerint, antequam sententia profertur, eosdem Aduocatos, & Procuratores voluisse patrocinia, ac si lata fuisset sententia; Ideo huic prauo abusui occurrentes, determinamus in hoc seruandum esse, quod diximus supra in Auditore, & Notario, seu Cancellario Curia Ciuili. Pariter tollendum est, quod à multis auditum est, scilicet eosdem Aduocatos, & Procuratores voluisse salaria, si summarie, & sine processu, & absque tela iudiciaria aliqua causa expediebatur per maiorem Superiorem.

Ideo quia modicus eis sit labor, mandamus illos, nisi prout in executiis dictum est supra de Auditore, & Notario ciuili consequi posse.

De officio Notariorum, & eorum mercede.

Notarij verò teneantur Instrumenta, de quibus sunt rogati in publicam, & authenticam formam partibus dare, & pro tali publicatione quorumcumque testamentorum, codicillorum, donationum, causa mortis, vel aliarum vltimarum voluntatum, siue donationis inter viuos celebratae habeant vsque ad summam, vel valorem quinquaginta librarum denarios decem pro qualibet libra, vsque ad centum denarios octo; vsque ad ducentas denarios sex.

Sed ab inde supra vsque ad quamcunque summam denarios quatuor pro qualibet libra.

Eorum autem salarium, suæ merces excedere non possit, quantumque magna sit quantitas, suæ valor, de quo agitur, summam decem scutorum: quod locum habeat in suis hæredibus, & his qui ad successionem ab intestato veniebant, & consanguineis, & affinis usque ad quartum gradum.

In extraneis vero, & qui ab intestato non succedunt, habeant Notarii tertiam partem eius, quod supradictum est.

In publicatione autem instrumentorum servent statuta, & consuetudines locorum, dummodo eorum merces quantitatem octo scutorum non excedat.

Sed si peritia, & labor Notarii, & qualitas rei, de qua agitur maiori digna mercede esse videretur, Præses Provinciæ omnibus consideratis salarium arbitretur.

In reliquis Notarii præfati Statuta locorum servare in omnibus teneantur.

De officio Custodis Carcerum, & eius mercede.

AC omnes Custodes Carcerum teneantur sub poena privationis officij, & arbitrij Præsidis qualiter hebdomada Gubernatori Civitatis dare in scriptis nomina Carceratorum, & eorum indigentias, & necessitates exponere. Et similiter Præsidij denunciare debeant, quando ipsum contingit in aliquam Civitatem visitationis gratia venire. Carceratosque cum charitate, & pietate tractare. Carceres immunditijs expurgare, vel per quos spectat expurgari facere.

In carceribus aliquam palearum quantitatem pro lectis carceratorum habere.

Eos quotidie visitare, & de his, quæ spectant ad eius officium, benignè providere, nec possint captos in secretis, & obscuris carceribus ponere, nisi de expresso mandato Gubernatorum sub poena privationis officij, & mercedis neque custos carceris possint accipere pro carcerato, pro poena capitali ultra carlenos quatuor: pro poena corporis afflictiva carlenos tres: pro poena pecuniaria carlenos duos.

Pro debito Civili, à quinque libris infra solidos tres: à quinque supra pro quacumque summa carlenum vnum, & nihil aliud accipere possit à carcerato, etiam si per annum, & ultra stetit in carceribus publicis, vel secretis.

Et si carceratus expensis custodis vixerit, habeat custodæ singulo die carlenum vnum,

pro expensis, & teneatur eidem dare panem, vinum, & carnem, & si caro non comedatur, caseum, vel ova. Et si voluerit lautius vivere, habeat custos iulium vnum singulo die pro expensis, & carcerato expensas non faciat, nisi ab eo fuerit requisitus, & à pauperibus nihil petere possit. Sed eos gratis, quando relaxatio est commissa à Gubernatore, dimittere debeat.

Et quod dictum est de mercedibus custodis carcerum, locum habeat in Civitatibus, in quibus maiores, & immoderate solutiones fiunt.

In alijs vero, in quibus minus solvitur, servetur consuetudo Civitatis, cui per præsentem reformationem non intelligatur esse derogatum, ut infra dicitur.

De officio Castellani, & eius mercede.

ET si contigerit aliquem de mandato Gubernatorum in aliqua ex fortellitijs Provinciæ detineri, habeat Castellanus 23 pro qualibet persona pro ingressu, & exitu scutos duos, & singulo die quartam partem vnius scuti, si expensas victus fecerit carcerato. Et si decentius suis sumptibus se aluerit, Castellanus non habeat nisi dictos duos scutos, nisi oportuerit Castellanum multum in custodiendo detentum laborare, & tunc Præses, omnibus circumstantijs consideratis, mercedem arbitretur: Et idem servetur, si contigerit detentum ultimo supplicio tradi, quando de bonis detenti potest Castellano satisfacere: alijs si de suo oportuerit Cameram solvere, habeat Castellanus, si expensas fecerit detento, carlenos duos singulo die, & nihil aliud.

De officio Sapientis electi, & eius mercede.

IN locis, in quibus consilium peti, & concedi consuevit, ne contingat de eius mercede dubitari, per præsentem reformationem statuitur, quod Sapiens electus in 24 causis quantitatis, vel estimationis à centum scutis infra habeat pro eius labore scutum vnum, à centum usque ad ducentos similiter scutos duos, à quingentis usque ad quancumque summam scutos quatuor: Si vero fuit Collegium deputatum in casibus prædictis, salarium supra taxatum duplicetur.

Et non possit sub poena restitutionis tripli ultra accipere, quod solui debeat à parte consilium Sapientis petente eidem restitutionem.

ruendum, si obtinuerit à succumbente in fine litis, nisi partes in Sapientem consenserint, quo casu, quilibet soluat ratam suam restituendam (ut dictum est) à succumbente: ceterum in causis valoris, & æstimationis à centum libris infra, ac in causis pupillorum, viduarum, & miserabilium personarum, consilium Sapientis peti, nec concedi possit, nisi ab ipsis pupillis, viduis, & miserabilibus personis petitum fuerit.

DE PAUPERIBVS.

ET quoniam pauperum, & miserabilium personarum misereri oportet, ne ob inopiam effectus iustitiæ retardetur. Auditor Generalis Gubernatores Ciuitatum, Cancellarii, Notarii, Baricelli, & alij Officiales, quicunque à pauperibus, & miserabilibus personis, pro eorum laboribus, scripturis, executionibus, vel alijs quibuscumque negotiis, nihil penitus accipiant, sed omnia, quæ ad eorum officium spectant gratis concedere debeant, ac illos omni, quæ possunt charitate, & benignitate expediant, eisque quantum sine iustitiæ læsione fieri potest fauere teneantur.

Et quoniam per præsentem reformationem intendimus immoderatas, & graues Officialium solutiones rescere, & ad debitum modum reducere, & non honestas, & competentes mercedes augere, & alterare: ideo per præsentem declaratur, quod si in aliqua Ciuitate secundum hodiernum stilum, & consuetudinem, vigore Statutorum, Priuilegiorum, vel aliter in aliquo casu minus per Officiales accipitur, quam in præsentem reformationem contentum sit, quod in illo casu non intelligatur per præsentem reformationem esse stylos, & probatæ consuetudini dictæ Ciuitatis derogatum, sed tantum reformationem præsentem locum habere in his, quæ supra taxatas mercedes excedere videntur; & in tali casu Officialis sit contentus ea mercede, quam hæcenus accipere consuevit.

Et si aliqua quæstio inter Prouinciales, & Officiales, super interpretatione præsentis reformationis oriri contigerit, Præses Prouinciæ consulatur.

*Confirmatio Concordia inita super collatione
Canonicatum, Beneficiorum, & Cappellaniarum competente Reuerendissimo Capitulo Ciuitatis Fauentinæ.*

CLEMENS PAPA VIII.

AD perpetuum rei memoriam. Ad pacem, & concordiam inter quaslibet personas, præsertim verò Ecclesiasticas stabilienda officij Nostri partes libenter interponimus, & his quæ propterea prouidè, ac prudenter ordinata fuisse dicuntur, ut antiquarum litium anfractibus, & incommodis de medio sublati perpetuo firma, arque illibata subsistant. Apostolici muniminis adiungimus firmitatem. Cum itaque aliàs de Anno 1548. lis, & causa, inter bon. mem. Rodolphum Cardinalem Carpen tunc Ecclesiæ Fauentinæ ex concessione Sedis Apostolicæ Præsulem, seu perpetuum Administratorem ex vna, & dilectos filios Capitulum, & Canonicos eiusdem Ecclesiæ ex altera partibus de, ac super collatione Canonicatum, & Præbendarum ipsius Ecclesiæ, ac nonnullarum Ecclesiarum, & Capellaniarum Altarium nuncupat. in diuersis Ecclesijs consistens, necnon institutione, & provisione, certorum aliorum Beneficiorum, ac alijs rebus in actis causæ, & causarum huiusmodi latius deductis, ad quæ relatis, quatenus opus sit in omnibus habeatur, & illorum occasione exorta, & cum causa & causæ huius bon. mem. Fabio Accorambono tunc Rotæ Auditori commissæ fuissent, & sententiæ per d. Fabium Accorambonum causæ huiusmodi Iudicem lata fuisset prout in sententiâ, ac processu causæ, & causarum huiusmodi latius continetur, ad quos etiam relatio habeatur. Demum verò partes prædictæ ad certam inter se deuenerint concordiam, cuius tenor ac si de verbo ad verbum præsentibus insereretur pro expresso, & incerto haberi volumus, & habemus; & nihilominus eodem Rodolpho Cardinale, ac bo. me. Theodoro Episcopo Faensi eiusdem Rodulphi Cardinalis fratre vita functis, eadem lis denudò inter bo. me. Annibalem de Grassis Episcopum Fauentinum ex vna, & Capitulum, & Canonicos prædictos ex altera partibus excitata, & primum quidem Vni fratri nostro Gaspari Archiepiscopo Mediolanensi tunc Causarum Palatii nostri Apostolici Auditori demum commissâ, postea verò in Nos dum d. Palatii Auditoris munere fungeremur, ac dilectum filium Scraphinum Oliuarium ipsius Palatii Auditorem compromissa, & ad aliquas in ea decisionem deuentum fuisset;

Cum-

Cumq; causa ipsa demū ab eodē Rorę Auditorio per fel. rec. Sixtum Papam Quintum Prædecessorem nostrum anuocata, & bo. me. Petro Donato Cælio, ac Antonio Caraffæ infimul, eodem Petro Donato vica functo, Philippo Spinulæ tunc in humanis agentibus Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, in qua causa cum ob varias causas, & dd. Cardinalium occupationes nihil factum fuisset; Nos cupientes tandem huiusmodi liti finem imponere, dilectis filiis nostris Dominico S. Grisogoni Pinello, & Hieronymo S. Pancratij ritulorum Mattheio nuncupatis Cardinalibus mandauimus vt causam, & causas huiusmodi audirent, & ad expeditionem illarum deuenirent, vel etiam aliās partes ipsas ad concordiam inducere curarent: Qui Dominicus, & Hieronymus Cardinales, nostros parendo mandatis, ac partibus etiam in contradictorio sæpius auditis, omnibusque diligenter visis, & consideratis, & Nobis causam etiam pluries relata, easdem partes ad infra scriptam concordiam de comuni illarum consensu induxerunt. Quæ quidem cōcordia talis est illucit; Quod collatio Canoniciatum, & Præbendarum Cathedralis Ecclesiæ Faentinæ in mensibus Martij, & Iunij ad Episcopum, in mensibus verò Septembris, & Decembris ad Capiulum, pariterque quod institutio Capellaniarum Altarium nuncupat. in ipsa Cathedrali existentium, quæ de Iure Patronatus Laicorum existunt in quibuscunque mensibus ad Capitulum tantum: Collatio verò Capellaniarum existentium in eadem Cathedrali, quæ non sunt de Iure Patronatus, sed liberę dispositionis in mensibus Martij, & Iunij ad Episcopum, in mensibus verò Septembris, & Decembris pro tempore vacati ad Capitulum. Insuper quod Collatio, & institutio respectiue quinquē sinē cura Ecclesiarum in alia concordia de Anno 1339 inita specificatarum videlicet S. Christophori, ac Sancti Seueri de Quartulo Faenē Dioc; ac S. Georgij extra muros Faenē, & S. Iacobi de Pradello, necnō S. Marię de Nugaretto in mensibus Martij, Iunij, Septembris, & Decembris vacati ad Capitulum. Insuper quod infra scriptorum Altarium videlicet vnius sub Sanctorum Iacobi, & Philippi in B. Marię de Salarolo, & altarius sub Sancti Blasij inde Barignano, ac reliquę sub S. Bartholomęi Inuocationibus inde Mozzapę Ecclesijs d. Faenē Dioc. perpetua-

rum Capellaniarum Altarium etiam nuncupat. quatenus sint de Iure Patronatus Laicorum existentium institutio ad Capitulum tantum in quibuscunque anni mensibus spectet, & pertineat, Ius autem instituendi presentandos ad Beneficium S. Bartholomęi de Mozzapę spectet ad Capitulum quatenus pro parte ipsius probatum fuerit in reseruatione Iuris Patronatus Ius instituendi fuisse ipsis reseruatum, sin minus spectat eum, qui hodie reperitur in quasi possessione instituendi. Preterea Collatio Parochialium Ecclesiarum in eadem concordia aliās facta specificatarum, nimirum S. Stephani, ac S. Vitalis, Sancti Antonij, & S. Sauini Ciuitatis Fauentini, nec non S. Petri in Lacuna Plebis nuncupat. S. Seuerij de Cunio, S. Margaritę de Castro Cunij, S. Marię de Salarolo, S. Laurentij de Mozanigo, S. Lucę de Castanigo, S. Laurentij de Granatolo, S. Marię de Merlaschio, S. Martini de Flisio, S. Marię de Casanula, S. Michealis de Galiano, Sanctorum Nicolai, & Ioannis de Siluio, S. Laurentij de Filipago de Saldino, S. Martini de Villa noua de Formelino, S. Marię de Mezzeno, S. Siluestri de Correzoso, S. Apollinaris de Castro Rainerio, S. Laurentij de Marcelliano, ac S. Marię de Erano Faenē Dioc. in supradictis quatuor mensibus Martij, Iunij, Septembris, & Decembris vacantium ad Capitulum pleno Iure pertineat, exceptis reliquis in d. Concordia expressis, videlicet Sancti Andreę Plebis nuncupat, ac S. Io. Euangelistę in Granarolo, & Beatę Marię Virginis de Castanigo, nec non S. Margheritę de Ronco d. Faenē Diocesis, quarum collatio in dd. quatuor mensibus Martij, Iunij, Septembris, & Decembris ad Episcopum spectat; Quare nos volentes licitum huiusmodi anfractus, & incommoda tandem penitus submouere, & ea; quæ ad dd. Cardinalibus prouidē, & prudentē gestā subindēque à partibus approbata fuere ne de illis, eorumque viribus hæsrari nunquam contingat, Apostolicę confirmationis robore communie eiusdem litis, & causę status, & merita; nominaque, & cognomina, ac Iura, & prætensiones partium presentibus pro sufficienter expressis habentes, motu simili, non ad Episcopi, & Capituli prædictorum, vel alicuius alterius sub hoc oblatę petitionis Instantiam, sed ex certa scientia nostra, ac de Apostolicę potestatis plenitudine de omnibus ple-

plens, & sufficienter informati, presentem concordiam, ac probe illam concernunt omnia, & singula auctoritate Apostolica tenore presentium perpetuo confirmamus, & approbamus, illisque perpetuo, & inuolabilis firmitatis Apostolicę robur adijcimus, necnon omnes, & singulos tā Iuris, quam facti, & quoscumque alios defectus, si qui quomodolibet interuenerint in eisdem supplemus. Decernentes presentem concordiam ut supra enarratam, & firmatam per predictos Dominicos, & Hieronymum Cardinales nunc, & in perpetuum per dictas partes, & eorum successores pro ut ad eos spectat, & pro tempore spectabit inuolabiliter, & inconcusse obseruari, & adimpleri, neque eos inde resiliere posse; Sicque per quoscumque Iudices etiam causarum d. Palatii Apostolici Auditores, & eiusdem Romanę Ecclesię Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane quicquid secus super his & quouam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Et nihilominus causam, & causas predictas ad Nos harum serie auocamus, illasque ac item quancumque perpetuo extinguimus, & utriusque partium, & alijs quorum interest, vel pro tempore intererit perpetuum silentium desuper imponimus; mandantes, & volentes, quod omnia, & singula supra expressa tanquam æqua, iusta, & rationalia, & ab ambabus partibus acceptata perpetuo obseruentur; non obstantibus premisis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non statutis, legibus, & consuetudinibus etiam immemorabilibus, ac priuilegijs, & indultis in contrarium forsā quomodolibet concessis confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus latissime hac vice derogamus; Ceterisque contrarijs quibuscunque. Datum Romę apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 25. Iunii 1594. Pontificatus nostri Anno Tertio.

M. Vestrius Barbianus.

Capitula Nundinarum Faentina.

In nome dell'Altissimo Dio, e della Gloriosissima sua Madre Vergine Maria, e del Santissimo S.N. PP. Sisto Quinto.

Ordini, e Capitoli fatti, e publicati nel Consiglio Generale della Magnifica Città di Faenza sopra la Fiera.

IN prima per mantenere, & accrescere la Fiera solita di farsi nella nostra Città di Faenza per honore, riputatione, & utile di essa, & acciò li Mercanti, & ogn'altra persona possa liberamente venire à essa Fiera. s'ordina, statuisse, e comandando, che detta Fiera habbia à cominciare alli 15. del Mese d'Ottobre, & à durare fino alli 15. del seguente Mese di Nembre, inclusiuamente, e che durante detto tempo sia, e s'intenda essere libera franca, & senza alcuna grauezza di Datio, & Gabelle, così nel venire, come nel partire de Mercanti, che verranno à detta Fiera. *Placet quoad Daria Ciuitatis tantum sine præiudicio iurium Camera Apostolicę. F. Episcopus Auenensis Preses.*

Dichiarandoli li confini di essa Fiera essere per l'infra scritto; In prima cominciando dalla Chiesa di Santa Maria dall'Angelo inclusiue, e finendo, e terminando alla Chiesa di S. Antonio da Padoua, e lue pertinente per il dritto inclusiue fino al cantone di essa Casa di S. Antonio, e per trauerso dalla Croce coperta fino al cantone della Casa de Mengolini da vn canto all'altro delle due vie per gli Mercanti, e per le Bestie il luogo del Fiume designato dal Ponte di esso Fiume di Lamone per fino al solito. *Placet F. Episcopus A.P.*

Et acciò che li Mercanti, che haueranno fatto e tenuta Bottega in essa Fiera habbino commodità di sgombrare le loro robbe, e Mercantie senza pericolo d'hauere à pagare la Gabella, s'ordina, che passato li quindici di Nembre i Mercanti habbino trè giorni continui da sgombrare di detta Fiera, e che in detto tempo debbano hauer portato via, e sgombrate tutte le robbe, e Mercantie. *Placet F. Episcopus A.P.*

E per leuare gl'inconuenienti, che sono stati per gli tempi passati, e perche d. Fiera habbia nome, e fatti di libera, e franca, s'ordina, statuisse, e commanda, che li Signori, che per l'auenire pro tēpore faranno eletti, & estratti secondo gl'ordini del Consiglio generale sopra detta Fiera, & alcuno de loro Officiali, ò Trombetta, & qualsiuoglia altra persona, non possino in modo alcuno, ò sotto qualsiuoglia pretesto, ò colore domandare, ò riscuotere cosa alcuna, cioè danari, ò robbe da qualsiuoglia

uoglia Mercante, o altre persone, che porteranno robbe per vendere in detta Fiera, e che in tutto, e per tutto s'intenda, e sia con effetto leuato l'uso già obseruato dalli Signori, & altri suoi Officiali de tempi passati di domandare, e riscuotere la mancia nell'ultimo della Fiera. *Placet F. Episcopus A. P.*

Ancorche la Fiera sia libera, e frãca come di sopra, nondimeno per giuste cause, e degni rispetti, s'ordina, e statuisce, che durante detta Fiera tutti li Forastieri, che in essa compreranno robbe, o Mercantia, di qualsuoglia sorte habbino à pigliar la bolletta all'Vffizio delli Signori, e siano tenuti à pagare per detta bolletta due quattrini per bolletta d'ogni quantità di robbe, purchè ecceda la somma di lire, trè di bolognini, e che da lire trè in giù non siano tenuti à pigliare bolletta. *Placet F. Episcopus A. P.*

E per ouviare, alle fraudi di molte persone, che portano fuor di Fiera le loro robbe, e merci comprate sotto vna bolletta, s'ordina, che prouandosi che più persone sotto vna sol bolletta leuino le robbe d'essi comprate di essa Fiera, s'intendano, e siano caduti in Contrabando, e nella pena d'esso, come nel suo Capitolo si dispone. *Placet F. Episcopus A. P.*

S'ordina ancora, e statuisce, che ogni Mercante, & altra persona, che hauerà fatto Bottega in detta Fiera, al tẽpo che sarà per sgombrare, & estrahere le sue robbe di detta Fiera, & hauendo venduto ogni cosa innanzi la sua partita habbia à pagare soldi trè, di modo che per ogni Bottega si riscuotano trè soldi della nostra moneta, e si paghino in mano de Signori della Fiera, o deputati da essi. *Placet F. Episcopus A. P.*

Trouandosi fuor di detta Fiera, e suoi confini persona alcuna, che senza bolletta contra la forma di questi ordini, e Capitoli portar robbe di qualsuoglia sorte comprate in Fiera, s'ordina ch'egli s'intenda hauer fatto Contrabando, e per tal causa sia caduto in pena di soldi venti d'applicarsi per la metà alli Signori della Fiera, e per l'altra alli suoi Officiali e Sparguati, alle quali pene procedano li sudetti Signori. *Placet F. Episcopus A. P.*

E perche chi serue, e s'affatica è degno di premio, e mercede, perciò s'ordina, che li Signori della Fiera, che saranno pro tempore habbino l'emolumento delle

bollette, che faranno durante detta Fiera, similmente detti Contrabandi, e detti soldi trè per il sgombrar d'ogni Bottega, come di sopra, e questo sia il loro salario, ne possino in modo alcuno pretendere, o domandar altro. *Placet F. Episcopus A. P.*

E che Mercate alcuno come di sopra non habbia ardire vendere, ne contrattare alcuna sorte di Mercantia, e massimamente di panno, dando vna forte per vn'altra, & asserendola di vn luogo per vn'altro sotto pena per ciascuno, e ciascuna volta sarà contrafatto di falsità, & altre pene contenute nelle Constitutioni, Statuti, e Bandi, & etiam secondo le leggi comuni. *Placet F. Episcopus A. P.*

E più si fa intendere, notificare, che durante detta Fiera il Mercato delle Bestie qual si fa nel Fiume nel luogo solito sarà in tutto libero, e franco da ogni Datio, e Gabella, e potrà ciascuno venir liberamente, & estrahere le sue Bestie senza pagamento di Datio, o Gabella, come di sopra, pigliando però la bolletta all'Vffizio de sopradetti Signori della Fiera. *Placet sine preiudicio Gabellæ quattrini, & quod iuxta formam Capitulorum Appalti accipiantur bolletta Commissarij. F. Episcopus A. P.*

E più si notifica à qualunque Mercate, che porterà in detta Fiera robbe di qualunque sorte, sia tenuto à pigliar la bolletta d'esse alla Porta della Città, e quella presentare alli detti Signori innanzi, che dicarichi dette robbe, sotto pena per qualunque Carro di Mercantia di scudi dieci, e scudi due per soma d'applicarsi come di sopra. *Placet F. Episcopus A. P.*

E più si notifica, che non sia persona alcuna di qual grado, o stato si sia, che ardisca, o presuma in modo alcuno sù detta Fiera, o in luogo d'essa, o vero contiguo, o molto vicino à quella bestemiare il *Gloriosissimo Nome di Dio*, e della sua *Gloriosa Madre*, tener barattarie, e giocare, o far giocare à carte, ne à dadi, o altro gioco proibito, ne commettere alcun'altro eccesso di ragione punibile sotto la pena contenuta nelle Leggi, e Statuti della Città di Faenza da esser puniti dalli prefati Signori irremissibilmente. *Placet sine preiudicio Iurisdictionis ordinariæ D. Gubernatoris, & quod Praefecti nundinarum non se intromittant, ubi ingerit pena sanguinis, & pene delictorum applicentur Camera Apostolica. F. Episcopus A. P.*

E più si bandisce, e comanda, che nessun

14 Cingaro, Barro, & Mariolo ardisca, & presuma, ne di giorno, ne di notte andare, o stare in detta Fiera sotto pena d'esser frustato subito, che sarà ritrovato contrasfare. *Placet F. Episcopus A. P.*

15 E più vogliono, che non sia lecito ad alcuno tener Meretrici in detta Fiera sotto pena alle Meretrici d'esser frustate, & a chi le terrà, & e condurrà di scudi 25. d'Oro d'applicarsi, vt infra. *Placet F. Episcopus A. P.*

16 E più si proibisce, e comanda a ciascheduna persona di che stato, grado, & conditione voglia essere, o sia, che non ardisca, o presuma andare, o stare in detta Fiera, fonata che sarà la Campanella delle due hore; eccetto però li Mercanti habitanti in essa, alli quali per loro commodò, e facendola da tutti i tempi sia lecito, e concesso andare per detta Fiera con vn lume apparente in mano per ciascuno sotto pena di scudi due d'oro per ciascuno, e ciascuna volta che sarà trouato contrasfare d'applicarsi per vn terzo all'inuettore, e per li due terzi alli Presidenti, e Signori della Fiera. *Placet saluo arbitrio D. Gubernatoris. F. Episcopus A. P.*

17 E perche persona alcuna non ardisca, o presuma andare, venire, o mandare con Mulo, Cauallo, o Sommato, Carro, o Barozzo alcuno sopra detta Fiera senza licenza de sopradetti Signori sotto pena di scudi 20. di Bolognin per ciascuna volta, e ciascuna persona, che sarà trouata contrasfare. *Placet F. Episcopus A. P.*

18 E più che ciascun Mercante, e Bottegaio debba tenere tutta la notte vn lume acceso nella sua Bottega sotto pena di soldi 20. per ciascuno, e ciascuna volta sarà trouato contrasfare da pagare irremissibilmente. *Placet F. Episcopus A. P.*

19 E più proibiscano, e comandano, che nessun Mercante, o Orefice, o qualsiuoglia persona ardisca, o presuma in modo alcuno, o sotto alcun quesito colore, pesare, o far pesare, misurare, o vendere sorte alcuna di merci, o robbe se non con passi, e misure bollate all'Vfficio de detti Signori della Fiera, nè tenere altre misure, passi, o pesi, o stadera in bottega, che bollate non siano come di sopra, nè anco misurare, o pesare sue robbe con misure, o passi d'altri sotto pena, & alla pena di soldi 20. per ciascuno, e ciascuna volta sarà trouato contrasfare, e perdere la robba. *Placet sine praiudicio Gabelle, siue appaltus*

bulli, ponderis, & mensurarum. F. Episcopus A. P.

20 E più che persona alcuna di che grado voglia essere, o sia non ardisca, o in modo alcuno presuma pesare, o far pesare per se, o per altri quantità alcuna di robbe di qualunque sorte esistente in detta Fiera, o che gli laranno stare, & in quella contrattate, e che eccedano la quantità di lire 25. di peso, nè in altro luogo nè con altra stadera, che delli detti Signori, siano obligati a pagare per cento soldi vno di quattro per ciascun centinaio, cioè di otto il Compratore, & altro tanto il Venditore, sotto pena di scudi due d'Oro qualunque volta saranno ritrovati contrasfare in ciascheduno delli detti Casi da pagarsi irremissibilmente. *Placet vt supra in proxima praecedenti signatura. F. Episcopus A. P.*

21 E più, che non sia Mercante, o bottegaio alcuno, che ardisca, o presuma durante detta Fiera, e sua Franchizia, & esentione tenere, o far tener botteghe di sorte alcuna aperte fuora di detta Fiera, eccetto però quelli, che haucranno Botteghe sufficienti all'esser suo in detta Fiera sotto pena di scudi vno d'Oro per ciascuna volta, saranno ritronati contrasfare da essigerli irremissibilmente. *Placet F. Episcopus A. P.*

22 E più che in detta Fiera li Mercanti non possano tener aperte le sue botteghe in giorno di Festa, sotto pena di vn scudo d'Oro, nè vendere cos' alcuna fin tanto non saranno celebrate le Messe grandi, e chi farà trouato contrasfare alla presente, prohibitione sarà punito tante volte quante contrasfarà irremissibilmente, la qual pena s'applica all'Vfficio de detti Signori della Fiera. *Placet saluo auctoritate Reuerendissimi Ordinarij. F. Episcopus A. P.*

E più si notifica, e comanda, che nessun Mercante, o altra persona tanto terriera, quanto forastiera ardisca, ne presuma in modo alcuno per se, o per altri leuare, o far leuare, e portar via fuora della Fiera, balla alcuna, o grossa quantità di robbe di sorte alcuna già portata in essa Fiera senza licenza de sudetti Signori della Fiera, sotto pena, & alla pena di scudi 10. d'oro, ouero di Contrabando ad electione di chi farà Contrabando d'applicarsi vt supra. *Placet F. Episcopus A. P.*

E più ad evitare ogni fraude, che potesse na scere, & occorrere circa il vendere, e comprar robbe tanto in grosso, quanto in minuto in detta Fiera occultamente. Però

S. S. hauendo considerato il danno publico, prohibiscono, e comandano, che nessun Mercante possa vendere, ne far vendere, sotto alcun questo colore se non nella Bottega aperta, e di giorno, e non altrimenti sotto pena di scudi dieci d'oro, e di più l'arbitrio de' Signori tante volte, quante volte saranno trouati contrasfare, e si procederà ipso facto senza rispetto contro l'inobedienti, e transgressori d'applicarsi come di sopra. *Placet F. Episcopus A.P.*

E più si notifica a ciaschedua Mercante in Fiera di qual grado voglia essere, o sia che non ardisca, o presuma in modo alcuno, ne sotto alcun questo colore vendere, ne far vendere in detta Fiera panno di forte alcuna, che non sia bagnato, e cimato sotto pena di scudi dieci d'oro, ouer di contrabando ad arbitrio del contrasfaciente d'applicarsi come di sopra. *Placet F. Episcopus A.P.*

Notificando, che si procederà rigorosamente senza rispetto alcuno contro di ciascheduno delinquente in modo alcuno di ragione punibile in alcun luogo di detta Fiera, o contiguo ad essa secondo la forma della ragione, e che di tutte le pene a esser esatte la terza parte vien applicata all'Inventore, e gl'altri due terzi all'Vfficio de' detti Signori Soprastanti, e dette pene si riscuoteranno senza grazia, e remissione alcuna a fine, & effetto che in detta Fiera s'habbia, e debba da ciascuna persona contrattare, praticare, e negoziare christianamente, legitimamente, e giustamente a laude, e gloria del Signore Dio, e del Sig. N. Papa Sisto V. il cui nome viua per mare, e per terra. *Placet de applicatione penarum in materia contrauentionum spectantium ad nundinas, pro alijs uero delictis pena applicatur Camera Apostolica. F. Episcopus A.P.*

In oltre si supplica, e prega Monsig. Pro-sidente per parte delli Sig. Antiani, e General Consiglio della Città di Faenza, attento che li sudetti Capitoli, & Ordinationi sono giusti, & honesti, e ragioneuolmente compilati vogliano si degni non solamente confirmarli, & approparli ma comandare, e commettere, che siano inuiolabilmente osservati con dare, e concedere piena, & onnimoda autorità, e facoltà alli sudetti Signori Soprastanti deputati di poter trattare, conoscere, e terminare tutte, e singole Cause, che occorreranno nella detta Fiera tanto Ciuili, quanto Criminali, e Misti, e punire, e castigare tutti, e singoli

delitti, che saranno commessi in luogo di detta Fiera, e suoi confini secondo la disposizione di detti Capitoli, e non possino durante la franchizia esser impediti, ne molestati nel loro Ufficio da qualsiuoglia Giudice di detta Città di Faenza, non ostante cosa incontrario.

Supradicta Capitula iuxta Signaturam appositam confirmamus, & obseruari mandamus auctoritatem dantes Preceptis Nundinarum cognoscendi Causas Ciuiles ad Nundinas ipsas spectantes tantum, quo uero ad Causas Criminales super delictis leuibus inter personas uiles, uel ipsos Mercatores, ubi non agitur de delicto, pro quo ueniat imponenda pena sanguinis, pena autem ipsorum delictorum applicetur Camera Apostolica, & in omnibus cum reservatione arbitrij Nostri. In quorum fidem Datum Faentia die 15. Septembris 1593. Franciscus Episcopus Aque-sis Praefes. Mercurio Sebastiani Secr.

Aggiunta alli Capitoli della Fiera di Faenza.

Ancorche con molta ragione fosse, e sia prescritto, e statuto solamente termine d'un Mese per la Fiera di Faenza da principiare alli 15. d'Ottobre, e finire per tutto li 15. di Novembre, tuttauia perche molte volte per varij accidenti, e cagioni, non solo è bene, & utile, mà ancora necessario prorogarla; Però ordinano, e statuiscono, che in tal caso li Signori Antiani della Città possino prorogar detta Fiera libera, e franca d'ogni grauezza di Datio, e Gabella per tutto li 25. del sudetto Mese di Novembre solamente, e non più oltre, eomprendendo auco in detto tempo li tre di, ehe si concede alli Mercadanti per commodità di sgombrare le robe, e Mercantie di detta Fiera. *Placet ista tamen quod prorogatio non fiat nisi ex urgenti causa.*

E più ordinano, ehe prorogandosi detta Fiera alcun Mercante, Marzaro, o altro Bottegaro della Città non ardisca partirsi, e sgombrare le sue robe, e mercantie di Fiera durante il termine della sudetta proroga, nè meno di tenere, nè far tenere aperta bottega, nè uscio, fenestra, o sportello di quella in altro luogo fuori di detta Fiera, sotto pena di dieci scudi a chi si partirà, e d'un scudo per ciascuno di, e ciascuna volta a chi sarà tronaro come di sopra con bottega aperta, d'applicarsi vn terzo

terzo all'Inuettore, e gl'altri due terzi all'ufficio della Signori Soprastanti. *Placet cum hoc quod non censetur exclusio legitima excusatio eorum, quibus discedendi à Nundinis dignus aliquis casus superuenierit.*

30. Commandiamo similmente, che tutti li Mercanti di qualsiuoglia sorte di Mercantie, Marzari, Fusari, Berettari, Capellari, Bambasari, Linaroli, Orfici, Librari, Pellizzari, Calzolari, Maiolicari, Pignattari, Magnani, Bateirami, Tricoli, e Reuendioli di Veli, Tele, e Panni, & altri simili della Città debbano per tutto li 20. d'Ottobre con effetto hauer fatto, e stabilito le loro botteghe, e banchi in Fiera, & in quelli hauer portato robbe, e mercantie conueniente all'essere, e condizione di ciascuno di loro. *Placet praedentibus tamen proclamationibus.*

31. E che non ardiscono, nè presumano in alcun modo, e sotto alcù questo colore durante detta Fiera, ò sua proroga di tenere, ò far tenere aperte botteghe fuori di detta Fiera per vendere, e contrattare qualsiuoglia sorte di robbe, non ostante il Capitolo 21. sopradetto, che con il presente si reuoca, & annulla in quelle parti, che concede di tener aperte botteghe in luogo fuori della Fiera, poiche per esperienza si è conosciuto, che causa gran disordini in pregiudizio della Fiera sudetta; auuercendo, che ad alcuno de' sopradetti non si proibiscono di tenere aperte le botteghe per lauorare, e far lauorare secondo la loro arte, & esercizio, che fanno nella Città, purchè fabbricare le robbe subito le portino sù la Fiera, e non le vendino in altro luogo sotto pena d'un scudo per ciascuno, e ciascuna volta, che sarà trouato contrare, d'applicarsi come di sopra. *Placet.*

Item ordinano, e statuiscano, che li Sign. Soprastanti alla Fiera non possino in modo alcuno concedere licenza ad alcun Sogetto all'andare in Fiera di tenere, ò far tenere fuori di essa la bottega aperta in tutto, ò in parte, anzi debbano con ogni diligenza, e vigilanza prouedere, che stiano serrate, e mancando in ciò possino, e debbano li Signori Antiani procedere all'osservationi delle pene contro li Mercanti, & altri trasgressori, d'applicarsi in tal caso alli detti Signori Antiani. *Placet praterquam quoad applicationem poenae ipsismet DD. Antiani, abnegamus enim.*

eis talem potentiam nisi facto verbo eum D. Gubernatore.

E perche di tpo in tempo si sono da patroni, & altri cresciute, & augmentate le pigioni, di modo che li Mercanti sono stati sforzati reclamare, e mostrarli ritrosi all'andare in Fiera; però per prouedere a questo disordine statuiscano, che dalla Croce coperta fino alla strada della Monaldina inclusiuè dall'vna, e l'altra banda della strada si debba pagare, e paghi d'affitto soldi 30. per ciascun piede di terreno di strada, e dalla detta strada fino al Portico di S. Roeco soldi 20. dal Portico della sudetta Croce fino alla Portazza del Caualiere Pompeo dal Pane da tutte due le bande della strada soldi 30. dalla detta porta fino alla Chiesa di S. Antonio da Padoua, e sue pertinenze per il dritto inclusiuè soldi 20. e negl'altri luoghi di Fiera sol. 10. e per ciascuno Arco volto in tutto sold. 40. proibendo espressamente ad ogni persona di pigliare, ò patteggiare direttamente, ò indirettamente maggior salario, & affitto: sotto pena della perdita d'esso, d'applicarsi vn terzo all'Inuettore, & il resto alli Signori della Fiera. *Placet reservato tamen recursu si quis senserit se lesum, vel iniquialiter tractatum in supradicta limitatione.*

Dichiarando nondimeno, che li due terzi del sudetto salario tassato, & affitto s'aspetti alli Padroni delle Case, e l'altro al numero di Cento Huomini Pacifici della Città per la solita portione, che se li deve, e paga ogn'Anno. *Placet ut supra.*

35. Er in caso, che li Padroni, ò altri à chi s'aspetta per la sudetta riforma, e tassa di mercede, ò qualsiuoglia altra causa, colorita, & imaginata riculassero d'affittare i portici, e luoghi soliti affittarsi per seruitio della Fiera, vogliano, e statuiscano, che li Signori Soprastanti possino affittare detti portici, e luoghi lasciando libera l'entrata a' patroni, & habitatori nelle case, e che tutto l'emolumento, che si cavarà sia del sudetto numero de' Pacifici in tal caso. *Non placet nisi causa cognita, id etiam D. Gubernator statuatur.*

36. Prohibiscono ancora sotto la medesima pena, che li Patroni non possino in modo alcuno domandare, ò patteggiare, che li sia stato da' Mercanti, ò da altri più lire otre di Bolognini per l'affitto della Camera, che sogliono concedere à Mercanti per seruitio delle loro mercantie. *Placet.*

37 E perche è necessario, e solito per sicurezza della fiera fare in tempo di notte le guardie, & ogn'anno si sentono molti contrasti, e disordini; però determinano, e comandano, che ogni notte fin tanto, che durarà detta fiera, o sua proroga si facciano le guardie, o si facciano fare da quelli, che haueranno affittato, nè si possa astringere, o grauarè a far guardie quelli, che non hauranno affittato, ancorche siano trà li confini della fiera, non ostante che si sia osservato il contrario; poiche non pare honesto, che chi non sente vtilità, senta incommodo, & aggrauio. *Placet in hoc seruare solitum, quia tendit ad omnium utilitatem.*

38 Et li Signori della fiera possono far comandar ogni notte tutte quelle guardie, che à loro parerà secondo il bisogno per guardar detta fiera, nel che douranno auerire, che vno non sia più grauato dell' altro, mà ogn'vno indifferentemente sopporti il peso conforme alla qualità, e quantità de' luoghi affittati, & vtilità, che sentiranno dell'affitto. *Placet ut supra.*

39 Quelli, che saranno comandati, & obligati à far le guardie si debbano alle 24. hore presentare all'Vfficio de' sudetti Signori, e debbano essere approuati da loro, e suoi Vfficiali per atti, & idonei à far dette guardie, e poi andare, e ritrouarsi all' hora della Campanella dalle due hore di notte al loco che li sarà destinato, & iui stare tutta la notte fino al leuar del Sole del dì seguente, e con ogni vigilanza guardare detta fiera senza partirsi mai di quella sotto pena di soldi 20. per ciascuno, e ciascuna volta che sarà contraffatto d' applicarsi come di sopra, per le quali pene si possano grauarè li Patroni, e locatori, ouero li Mercadanti, o bottegari da sarseli poi buone nella pigione, & affitti da chi si deue, dichiarando in oltre che non si debba ammettere minore di 20. anni, nè alcuno che sia di mala vita, o fama, e sospetto di ladro, e perche l'esperienza hà mostrato ancora gl' inconuenienti, che nascono dal volere li Sbirri della Città passare, e trattenerli in tempo di notte per la fiera solamente per passatempo, e per disturbare le guardie, e contendere con loro, e con gli Esecutori, & altri, & altri Vfficiali della fiera; Però ordinano, e comandano, che detti Sbirri non possano, nè debbano in detto tempo di notte passare, nè stare, nè in qualiuo-

glia modo si trattenerli per detta fiera sotto pena di tre tratti di Corda per ciascuno, & ciascuna volta da darseli in publico senza remissione alcuna. *Placet, præsquam quoad restrictionem facultatis birruariorum, quam reijcimus, imponentes tamen eis penam prædictam trium ictuum, sumis ubi memoratos abusus, & excessus commiserint.*

40 Occorrendo nondimeno à detti Sbirri d'andare in fiera d'ordine del Signor Governatore della Città per seruizio della Giustizia debbano hauere il mandato loro scritto da lui, o dal Signore Luogotenente, e quello mostrare alle guardie della fiera senza alcuna contraddittione, & essequito quanto haueranno hauuto in commissione subito partirsi, sgombrare di detta fiera senza tumulto, e contrasto sotto la medesima pena. *Non placet nisi prout supra.*

41 Ordinano ancora per maggior quiete, & altri degni rispetti, * che nel Corpo di detta fiera non si possa fare, o far fare haisteria, nè bettola, nè baccano di sorte alcuna. *Placet.*

42 Li Signori Soprastanti alla fiera, Notari, & altri Vfficiali debbano esercitare l'officio loro per se medesimi, e non lo possono fare per Sostituti, e debbano deui Notari ogni dì continuamente stare in detta fiera, e con diligenza espeditare quanto s'appartiene à detto officio, e li Signori sudetti ogni Lunedì, Mercordi, e Sabato di almeno per spazio di vn' hora intera, e nel luogo solito, & deputato ascoltare, conoscere, finire, e terminare secondo la facoltà concessali tutte le liti, Cause, & controuersie, che occorreranno, dando fermo rimedio, & ordine à quanto sarà di bisogno, e mancando, o contrauenendo non possono partecipare, nè hauere di li soliti emolumenti; mà quelli siano in tutto di chi seruirà, o delli Signori Antiani della Città, caso che tutti mancassero, o contrauenissero. *Placet.*

43 Protogandosi ancora come di sopra la fiera, e sua franchigia vogliono, e determinano, cheli Signori Notari, & altri Vfficiali della fiera, li Patroni, e locatori di Botteghe, banche, Camare, esse, e qualsivoglia altra cosa data, & affittata per seruizio della fiera siano obligati durante il tempo di detta proroga fare, & adempire tutto quello si è detto di sopra, e sono obligati nel primo termine della fiera, nè possi-

possano per tal causa per affitto, ò qualsuoglia altro pretesto, ò colore pretendere, domandare, e ricevere salario, e mercede alcuna. *Placet ita tamen quod integra sit facultas à principio paciscendi de maiori affittu in casu prorogationis nundinarum.*

- 44 Et finita la fiera li Signori sopradetti, & Notari debbano consignare tutti li libri, atti, sentenze, & ogni altra scrittura, fatta per occasione della fiera alli Signori Antiani da conservarsi nell'Archivio della Comunità per servizio di chi ne hauerà di bisogno, & occorrerà valersene à qualche tempo &c.

Supradicta Capitula iuxta Signaturam confirmamus, & observari mandamus, auctoritatem dantes Praefectis nundinarum cognoscendi causas Civiles ad nundinas ipsas spectantes tantum; Quo vero ad Causas Criminales super delictis leuibus inter personasviles, vel ipsos Mercatores, ubi non agitur de delicto, pro quo veniat imponenda pena sanguinis, pena autem ipsorum delictorum applicentur Camera Apostolica, & in omnibus cum reservatione arbitrij Nostri. In quorum fidem &c. Datum Rauenna die 18. mensis Octobris 1601.

M. Vescouo di Vigevano P. Legato.

Alberto Tinzone pro Segretario.

Ordinationes, & Capitula obseruanda ab Officialibus Massaria.

- I**N prima, che ogn'anno i Signori Antiani insieme con gl'aggiunti del Consiglio
- 1 Generale debbano eleggere vn huomo da bene per Massarolo, ò confermare il già eletto, il quale habbia da obseruare insieme con altri Vfficiali della Massaria in ogni parte i presenti Capitoli, & Ordini sotto pena della priuatione à ciascuna, che mancherà del suo debito Officio da Sig. Antiani, che faranno pro tempore con gl'aggiunti.
 - 2 Item, sia obligato d. Massarolo innanzi che entri, e pigli l'Vfficio di dare idonea signurtà, che però non sia del numero del Consiglio, di fare, & esercitare l'Vfficio suo fedelmente, e d'osservare li presenti Capitoli, e per la custodia de' Pegni vendergli, pagare, & restituire, come ne i presenti Capitoli si contiene.
 - 3 Item, che il detto Massarolo non possa accettare pegni di forte alcuna da qualsuoglia Esecutore, & Officiale, se prima non li farà mostrata la commissione segnata da

alcun Giudice, ouero Vfficiale, eccettuando quei pegni, che sono posti di commun consenso delle parti, e quelli che vi fossero posti d'ordine de' Sig. Abbondantieri, e Sig. Grassieri; Auertendo però che il Massarolo tanto in questi, quelli del Taglione, e Colte, quanto in ogni altra sorte di pegno si debba fare dichiarare la quantità del debito per lo quale vien posta alla Massaria con obligo all' istesso di notarlo in pena della trasgressione de' presenti Capitoli.

- 4 Item, che il d. Massarolo sia obligato d'accettare tutti li pegni di qualsuoglia sorte, che li faranno dati dagl' Esecutori, & Vfficiali, & li debba custodire, e tenere in luogo sicuro à sue spese, danno, & interesse, porte in essi la polizza, e bollettino notati col nome del Patrone di esso pegno.

- 5 Item, che il d. Massarolo debba hauer vn libro bollato, & ordinato con legalità delli Signori Antiani; nel quale debba notare, e scriuere li detti pegni à quelli che se ne farà, e tutte le partite comunemente, al quale libro si crederà, e darà piena fede in giudicio, e fuori.

- 6 Item, che il Massarolo habbia per sua mercede, denari sei per ciaschedun pegno de' beni mobili, e semouenti soldi due per ciaschedun pegno de' beni stabili, e per ciaschedun deposito fatto presso di lui di denari soldi quattro, intendendosi vn pegno solo, ancora che fossero più robbe tolte per vn credito solo, e portandole in Piazza à vendere, ò almeno farà l'estima legitimamente conforme alla disposizione de' presenti Capitoli, oltre la detta mercede habbia denari due per libra del valore di detto pegno sino alla somma di scudi dui, e non più per pegno, & accedendo il pegno di valore il credito non possa hauere se non secondo la somma del detto credito, & il Trombetta sei denari per vendita di ciascuno pegno, il quale essendo in più di due pezzi habbia due denari per ciascuno pezzo; & il Notaro, che sarà deputato assistente à tal venditione, e farà l'vfficio suo habbia la medesima mercede, come il detto Trombetta; & occorrendo à venderli bestie, vino, grano, ò altre granelle, habbiano per ciascuno soldo vno, e den. 4. per ciascuna volta, che dette robbe si subastaranno, siano di che somma, ò quantità si voglia.

- 7 Item sia obligato ciascun pegno assignatoli per qualunque esecutore conferuare, e cu-

e custodire à tutte sue fatiche, e spese per vn mese dal dì, che si faranno consegnati, e poi frà il termine di trè giorni vendergli ad istanza del creditore, e per obbligo dell'vffizio, senza che li sia fatto precetto da alcun Superiore, facendone però detto creditore istanza; & in caso, che si douesse in virtù di precetto di alcun Superiore estimare, e vendere alcun pegno di beni stabili, che attualmente non fosse in mano del Massarolo, ma fosse solamente scritto all'vffizio suo, il Massarolo, Notaro, Estimatori, e Trombetta non siano obligati, nè astretti di fare l'vffizio, se prima non saranno prouisti, e sodisfatti della debita mercede dall'Istante, ò almeno assicurati à loro sodisfazione di quella da consegnarlegli effettivamente à suo debito tempo, senza alcuna esecuzione.

- 8 Item si prohibisce al detto Massarolo, che non possa vendere pegno di forte alcuna, se prima non sarà stato estimato dagli Estimatori, che faranno eletti dal Consiglio generale, la quale stima si douerà fare da tutti due i sudetti Estimatori, purché non vi sia legitimo impedimento dell'vno di essi, e con la presenza, e rogito del Notaro, altrimenti detta stima fatta sia nulla, & il Massarolo sia obligato del suo proprio alle spese. E la mercede delli detti Estimatori trà tutti dui sia vn quattrino per libra del valore della cosa estimata, fino à qualsiuoglia somma, purché non ecceda la somma di scudi due per pegno, & altrettanto habbia il Notaro, i quali Estimatori, e Notaro habbiano ad hauere detta mercede fatta la sudetta stima, quale però non si debba, nè possa fare da loro, se non finito il detto tempo di vn mese, & ad istanza del creditore, e come si è detto di sopra intorno alla vendita de' pegni; e se l'estima eccedesse la somma del credito, per la quale fosse stato tolto il pegno, non possano hauere, se non secondo il valore, e somma del credito; e caso che per difetto del pegno, che fosse stato tolto, ò non vendibile, ò non sufficiente per l'intera sodisfazione del creditore bisognasse essequire di nouo, e fare altro pegno in luogo del primo, ò accumularlo à quello non possano gli Vfficiali per noua stima pretendere, se non vna sola mercede tassata nel modo di sopra. Dichiarando ancora, che ogni volta, che non sia fatta l'estima di tutto il pegno tolto, ma la lasciatione parte necessaria in-

stimato, la quale si debba stimare da' successori nuoui, non possano i vecchi Vfficiali pretendere mercede alcuna, quando non fossero stati impediti per ordine di qualche Superiore, ò altra legitima causa, da giudicarsi da' Signori Antiani; ma se fossero, come di sopra impediti, la mercede dell'estima si diuida egualmente da' vecchi, e nuoui Vfficiali, ancorche la parte del pegno estimata, ò quella d'estimarli fosse di maggior valore, e portasse maggior fatica.

- 9 Item, che nel vendere detti pegni sia obligato il Massarolo portargli in piazza, e nou in altro luogo ad hora debita, cioè, che vi sia ridotta la moltitudine, e maggior frequenza del popolo, e con la presenza del Notaro deputato farli subhastare per il Trombetta, e dargli à chi più offerira, e facendo altrimenti, detta vendita sia nulla, & il Massarolo sia obligato alle spese del suo proprio; e del prezzo di detti pegni si habbia prima di cauare, e pagare la mercede di detto Massarolo, Notaro Estimatori, e Trombetta, & essi, &c. & il resto poi detto Massarolo l'habbia à dare al creditore, fino al compimento del suo credito, & auanzando denari sia obligato di conseruarli per il patrone di detto pegno, obligando il Compratore di essi alla restitutione di detti pegni; e così sempre s'intendano obligati per vigore de' presenti Capitoli alla detta restitutione frà il termine di dieci giorni al patrone di essi ogni volta, che in detto tempo ne siano ricercati, restituendo quel tanto, che sarà stato venduto.
- 10 Item in euento, che fosse sequestrato per alcun Giudice, ouero confermato alcun pegno, esistente appresso al detto Massarolo, in quel caso esso Massarolo possa ritenere la sua mercede, e dell'esecuzione; e vendendoli si offerui quanto di sopra.
- 11 Item, occorrendo, che li fosse data alcuna bestia grossa per pegno non possa pigliare più di sei bolognini per ciascheduno dandogli paglia, ò strame; e dandogli erba, ouero fieno soldi otto; per ciascheduna bestia minuta soldi vno, gouernandole bene, come di sopra, intendendosi per vno stallatico il giorno con la notte, tenendogli continuamente robba innanzi, e con obbligo al detto Massarolo di dare vn poco di salario del suo proprio

- ad vn Fachino, ouero ad altra persona, come più le parerà, e piaccia, che sia huomo da qualche discrezione, che habbia cura di gouernarle bene. Dichiarando ancora, che sia lecito al debitore, che li saranno state tolte le dette bestie fargli le spese esso del suo, pagando la metà di quello, che si è detto di sopra.
- 12 Item, che tutte le Bestie, che saranno tolte per pegno nella Città, o nel Contà di Facenza si debbano mettere al Massarolo, e non in altro luogo, proibendo à gl' Hosti, & à qualunque altro, che tenessero stallatico d'acettare da gl' Esecutori dette Bestie leuate per pegni, & contrauenendo non possino pretendere stallatico, o mercede di forte alcuna per detta causa, & incorrano ipso facto in pena d'vn paolo per Bestia ogni giorno, che la tenessero d'applicarsi al Massarolo.
- 13 Item, che le dette Bestie si possano tenere solo per cinque giorni, i quali passati debbano vendere frà tre giorni, come di sopra, con obligo del Compratore sia tenuto restituire le Bestie si à termine di dieci giorni doppo la compra di esse, restituendoseli però il prezzo, e la spesa per il Patrone di esse.
- 14 Item, che essendosi introdotto vn' abuso di pagare di regaglie à gli Esecutori bol. due per ciascheduna Bestia grossa, e bol. vno per Bestia minuta si proibisce in tutto, e per tutto al detto Massarolo il poter dare dette regaglie, e dandole non le possa ripetere, nè ritenere sopra detto pegno, ma s'intendano dare del suo proprio.
- 15 Item, che li pegni, che saranno tolti per gli Esecutori per mercede d'Inuentarij, o d'altra increde per lo subsidio di Nostro Signore, o altre grauezze; e Datij del Commune tanto per la Città, quanto per lo Contado, o ad istanza delli Saleari, o d'altri per conto del danno dato si possano debbano vedere frà termine di cinque giorni nel modo, e forma come di sopra.
- 16 Item, che detto Massarolo sia obligato ogn' Anno al principio del mese di Dicembre far publicare Bando al luogo solito, che ciascuna che habbia ad hauere da lui per conto della Massaria, pegno, o resti di pegni, o danari comparisca, che sarà sodisfatto come douerà essere, e mostrare d'hauer fatto in effetto, e mancando caschi in pena di lire 10. di Bolognini da applicarsi alli Signori Antiani, che saranno pro tempore.
- 17 Item, in difetto delli presenti Capitoli s'offeruano li Statuti, che parlano in questa materia, & in difetto delli detti Statuti si debba stare in tutto, e per tutto alla terminatione, che faranno li Signori Antiani, che saranno pro tempore, dalla quale non si possa in modo alcuno appellare, o reclamare, o dare di nullità, nè il Massarolo, Notaro, Estimatori, o altri Vfficiali possino pretendere, nè allegare vso in contrario, nè pigliare altre mercedi se non come si è detto di sopra sotto pena della priuatione dell'Vfficio.
- 18 Item, il Massarolo vecchio sia obligato di consegnare per Inuentario al Massarolo nuouo tutte le robbe, e pegni, resti, & ogn'altra cosa spettante all'Vfficio della Massaria frà termine di cinque giorni sotto pena di perdere tutti i commodi, & emolumenti, che se li poreffero appartenere per ragione di detto Vfficio, quali in tal caso s'intendano deuolui, & applicati al Successore, & il Massarolo nuouo sia obligato in detto tempo di riceuere le sudette cose, e pagare al vecchio le sue mercedi, e catture, & ogn'altra cosa spettanti à lui per detto officio sotto pena di esser priuo dell'Vfficio, della quale consegna-tione per Inuentario ne debba apparire rogito publico de' Cancellieri della Com-munità, al quale per il sudetto Inuentario, e rogito si tassa vn scudo per mercede da pagarli la metà per ciascheduno, & ità obseruari mandauerunt supradicti Illustris-simi DD. Antiani prout in eorum decreto sub die 27. anni 1611. vt apparer in libro Decretorum fol. 136.

Ego Alexander Calderonus Secretarius
rogatus &c.

*Capitula obseruanda à Conductore
Gabella Ciuitatis.*

IN prima s'ordina, che il Conductore, e suoi Agenti, Ministri debbano esercitare l'Vfficio della Gabella in luogo solito, e consueto con li presenti Capitoli, nè possa mai far promulgare Bandi diuersi, e contrarij à detti Capitoli, e facendolo siano nulli, nè sortiscano effetto alcuno di ragione, e debba il detto Conductore dare idonea signurtà d'approuarsi nel Consiglio Generale d'esercitare il detto vfficio diligentemente, e fedelmente per se, e suoi Agenti, e Ministri; e di risponde e alla Comunità, o suoi legittimi Agenti delle paghe

ghe debite à suoi debiti tempi.

Item, non possa il Conduttore predetto far pagare per le robbe soggette à detta Gabbella più delli prezzi dichiarati nell'i present'i Capitoli, e tassati, ne possa esigere, nè far esigere più, e riscuotendone più caschi in pena per ciascuna volta di scudi venticinque d'Oro d'applicarsi per vn quarto alla Reuerenda Camera Apostolica, vn quarto alla Comunità, vn quarto al Giudice effecutore, e l'altro all' accusatore, qual sarà tenuto secreto, oltre alla restitutione di quello di più, cheauerà fatto pagare. Et non possa in modo alcuno tenere altra copia di Capitoli che quelli stessi, che li saranno dati dalla Comunità, & che il Sabbatho dourà tenere fuori in luogo, che da ogn'vno possa essere veduta la Tauoletta di detti Capitoli sotto pena di soldi 40. per ciascuna volta d'applicarsi à Signori Antiani pro tempore per la rata, come sopra.

Ancora ordiniamo, che esso Conduttore habbi, e debba pagare in buona, e legal moneta corrente, ò Camerale, secondo si conuerà seco di mese in mese alla Comunità, ò suoi legitimi Agenti senza tardanza, & eccezione alcuna, e patendo essa Comunità danno, spesa, ò repesaglia alcuna per hauere il detto Conduttore differito il pagamento sodetto sia obligato in tal caso rifare à detta Comunità ogni danno, che hauesse patito, e fosse per patire, nè possa allegare compenatione alcuna, nè retentione.

Item ordiniamo, che il Conduttore della Gabella, che sarà pro tempore sia tenuto, & obligato tenere continuamente à sue spese i Gabellini alle Porte della Città, i quali habbino à interrogare, e ricercare quelli, che passeranno, se hauessero robbe sottoposte alla Gabella, come si costuma nelle buone Città, e negando quei tali, ò Mercanti, ò altri hauer robbe da Gabella s'intenda essere Contrabando, & incorri nella pena delli present'i Capitoli.

Item ordiniamo, che se mai per tempo alcuno nascesse lite, causa, differenza, ò controuersia alcuna trà il Conduttore, e Contrabandieri, Viandanti, & altre persone per qualsiuoglia sorte di robbe soggette alla Gabella, ò sopra l'osservanza, ò dichiarazione delli present'i Capitoli, la cognitione in tutto spetti al Magistrato de Signori Antiani di detta Città, il quale sarà termine di dodici giorni sia tenuto gratis

espedire la Causa, e caso che spirasse detto termine, possa il Conduttore andare ad altri Tribunali à suo arbitrio; ma auanti, ò pendente detto termine ricorresse ad altro Giudice, caschi in pena di scudi 25. d'applicarsi la metà alla Reuerenda Camera, & l'altra metà alla Comunità.

Item perche è difficil cosa, & quasi impossibile hauere alla memoria ogni cosa, & il considerate ogni caso; ordiniamo, che se li present'i Capitoli non esprimeressero, ò in quelli non fosse descritta, e limitata alcuna cosa, s'habbi da ricorrere alla più consimile, e s'habbi à fare i pagamenti di quelle alle quali è più simile. Et il medesimo diciamo delle pene, che doue non fosse essequita pena, s'habbia da ricorrere ad vn più simil caso, ò robba, doue sia posta la pena, e li Contrascienri habbino à pagare la pena, che à quella sarà, e caso, che sopra questo, ò altro particolare nascesse contrauentione alcuna, sempre s'intenda essere rimessa alla determinatione del sudetto Magistrato.

Item che per Parere di sorte alcuna, della Sede, ò Camera Apostolica, ò Legato, V. Legato, Presidente della Pronincia, ò altri Superiori, Breui, ò lettere non possa il detto Conduttore domandare, ne pretendere dalla Comunità restauero, ò remissione alcuna sì per le robbe, che saranno condotte, ò passeranno per transito per la Città, ò estratte da essa da Cavaliere alcuno, ò priuilegiato fatto, ò da farsi dalla Sede Apostolica mediate, vel imediate, ne meno possa domandare danno, ò interesse alcuno, ne protestare à detta Comunità, la quale per modo alcuno non sia tenuta à danno, ne interesse alcuno di detto Conduttore, ma sia lecito à esso Conduttore usare le sue ragioni contro à chi condurrà, passerà per transito, ò estraherà. Et similmente s'intenda, che non possa domandar cosa alcuna per le robbe de Studenti, e di persone, che andassero, ò ritornassero da ufficio, cioè per libri legati, ò flegati, panni di doffo fatti, & altre simili robbe fatte. Et di più che detti Studenti possano per ciascuna estrahere stara sei di grano per il vitto loro senza pagamento alcuno di Gabella.

Item in eueno, che dal Consiglio Generale della Città, Magistrato, Abondazieri, ò soprastanti alla Grascia, ò vero da Signori Superiori per qualsiuoglia tempo fosse ordinato, ò prohibito, che non si cassasse,

ne

nè potesse cauare, nè estrarer fuori d'essa Città, e suo distretto pane, farina, scauezature, femola, legne, canne, e bestie tanto da vita, quanto da mazza, & ogni sorte di Grascia, il detto Conduttore non possa per ciò domandare à detta Comunità interesse, restauo, ne remissione alcuna, & in detti Casi non possa, nè debba in modo alcuno detto Conduttore fare, nè segnare bolletta alcuna delle sudette robbe senza licenza de Grassieri ottenuta prima da loro in scriptis, e facendo altrimenti caschi in pena d'vno scudo per ciascheduna volta d'applicarsi per la metà all'Inuente, e l'altra metà à gl'Essecutori. Non intendendosi però per il presente Capitolo à pregiudicio del terzo terminare, ò decidere, che le Canne, e la prohibition dell'estratta di quelle siano delle pertinenze dell'Vfficio della Grascia, se non in quanto sia di ragione, circonscritto il presente Capitolo.

Item, che alcuno della Città, Borgo, ò Contà, e distretto di Faenza non possa sotto alcun questo colore condurne, nè far condurre mercantie, ò altre robbe de forastieri, come robbe sue nella detta Città, suo Borgo, ò Contà, nè assierle sue, scaricandole, ò facendole scaricare, nè defraudare la Gabella in modo alcuno sotto pena di Contrabando per il forastiero, & per il terrieto di lire venticinque de' bolognini per ciascuna volta, e similmente non possa vendere, nè estrarre à forastieri robbe, ò mercantie d'alcuna sorte, nè meno alcuna quantità di grano, biade, ò Grascia di sorte alcuna con la bolletta in mano in pregiudicio della Gabella; mà che in detti Casi detti Compratori forastieri debbano pagar la Gabella secondo la forma delli presciti Capitoli sotto pena di Contrabando.

Item, che nõ sia lecito ad alcun forastiero condurre, e mandare robbe mercantie dentro la detta Città, suo Borgo, e Contà sotto pretesto di condurle, & mandarle in nome di terriero; mà debbano, e siano tenuti tali forastieri per dette robbe, e mercantie di qualunque sorte si siano, che d'essi si condaranno, ò mandaranno dentro la detta Città suo Borgo, e Contà pagare la Gabella, come è solito pagarsi per gli altri forastieri, e non si vaglia dire, & allegare di mandarle, ò condurle in nome di terriero o sotto pena di Contrabando.

Item, se alcune Dóne della Città, Borgo, Contà, e distretto di Faenza si marita-

sero per l'auuenire fuori ad alcun forastiero, non possa, nè debba detto Conduttore grauar dette Donne, nè suoi mariti per le loro Doti, fornimenti, vtensili, e massariatie, nè farli pagare Gabella alcuna.

Item sia obligato il detto Conduttore far la bolletta gratis à tutti li forastieri, che vorranno estrarre da detta Città alcuna
12 quantità di robbe comprate da loro del Santo Monte della Pietà della Città, quali forastieri debbano pigliare la bolletta dal detto Gabelliero senza pagamento alcuno. Et il simile s'intenda del formento dell'Hospitale della Casa di Dio, che si dà per pagamento alle Nutrici, ò Balie delle Creature d'esso Hospitale.

Item ogni persona di qualsiuoglia stato,
13 grado, ò conditione, che estrarà robba soggetta alla Gabella senza la bolletta, e non l'hauerà denunciata al Gabelliero, ò suoi Agenti, ò al Gabellino della Porta, di doue sarà uscito fuori, & hauerà passato il ponte di detta Porta s'intenda essere incorso nel Contrabando di perdere la predetta robba portata, ò estratta. Et il simile s'intenda delle robbe, che passeranno per il Contado per transito senza licenza, ò bolletta del Gabelliero, ò suoi Agenti, che tali Contrafaccienti caschino in detta pena. Dichiarando in tutti i predetti Casi, che s'intenda anco la perdita delle Carrà, Boui, Muli, Caualli, & ogni altra sorte di Bestie, & instrumenti, come quali fosse condotta, ò estratta, ò portata per transito la robba sudetta, e che le dette pene, e Contrabandi s'aspettino per vn quarto alla Reuerenda Camera, vn quarto all'Inuente, ò Accusatore, e vn quarto al Gabelliero, e l'altro quarto al Giudice essecutore.

Item dichiarando, che i Gabellini habbino à stare alle Porte della Città, e domandare
14 sempre à chi passará se hà robbe da Gabella, & in caso che alcuno, che sia obligato pagare Gabella, entrasse nella Città con robba da Gabella, & non essendo il Gabellino alla Porta, e presentandosi subito alla Gabella per via dritta, non s'intenda esser incorso in pena alcuna, nè in Contrabando; E così chi hauerà dimandato la bolletta alla Gabella, & alla porta entrando, e non gli hauendo fatta il Gabelliero, ò suoi Agenti, ouero il Gabellino della Porta per doue sarà entrato, non s'intenda incorso in Contrabando, nè in pena alcuna.

1

Item,

Item, ordiniamo per leuare ogni fraude, che potesse commettere il Gabelliero, o suoi Agenti, che colui, che vorrà estrarre robbà da Gabella dalla Città, suo Borgo, o Contà, ouero chi vorrà passare per transito, e dimandarà la bolletta, & detto Gabelliero, o suoi Agenti non gli l'haueranno fatta, constando manifestamente tal dimanda, & denuncia fatta alla detta Gabella, non s'intenda cadere in contrabando, ne in pena alcuna.

Item ordiniamo ancora, che occorrendo, che alcuno passasse per tràsito cò robbà da Gabella sul Territorio, o Contà di Faenza, e fosse in via per venire à Faenza, e dopo si parta, & esca di quella, onde si comprenda quel tale non voler venire più alla Città con detta robbà, mà fare altro cammino, quel tale non hauendo altra bolletta del Conduttore della Gabella s'intenda, essere incorso nella pena di Contrabando.

Item s'ordina, che ciascuna persona forastiera, che passasse per detta Città cò robbe fatte per vso della sua persona, cioè vestiti, sagli, calci, & simil forte di robba, coltane, anella, come è detto per vso della sua persona, non sia tenuto pagare Datio alcuno, nè anco pigliare la bolletta dal Gabelliero; hauuto però rispetto, e considerata la qualità della persona, e delle robbe, & essendo Mercante di dette robbe, in tal caso sia tenuto pagar la Gabella secondo la forma de' presenti Capitoli.

Item occorrendo, che alcun' hoste terriero, o forastiero facesse hosteria nella Città, suo Borgo, o Contà non habbia à pagare cosa alcuna à detto Gabelliero per le robbe, che c'sprasse per vso di detta hosteria.

Item si dichiara, che in ciascū caso, doue interuerrà Accusatore di ciascuno delinquente, e di chi frauderà detta Gabella, o sia Vfficiale inuentore del delinquente, o altra persona, si creda al giuramento dell' Accusatore con vn Testimonio di buona vita, conditione, e fama, che non sia ininteressato; Mà se alcun' Vfficiale accusasse alcuno, che non fosse stato Inuentore del delinquente, si creda al detto Accusatore con due Testimonij, che facciano piena depositione del delitto contro l'accusato, ancorche non fossero contesti, e questo Capitolo sia preciso.

Item si dichiara, che se occorresse, che persona alcuna fosse obligata pagare alcuna quantità di denari per causa del presente Datio della Gabella non pagato, o

per causa d'alcuna pena commessa per ciascuna causa, e dolo, il Conduttore di detta Gabella doppo il fine della sua Condotta non possa riscuotere da alcuno alcuna quantità di denari, che esso Conduttore dieesse douersi per occasione delle predette cose, nè per tal' occasione inquietare, o molestare alcuno, anzi che tutti, e singoli del detto tempo innanzi s'intendano essere liberi, & assoluti. E questo però non habbi luogo, quando il prefato Conduttore doppo il fine della sua Condotta frà vn mese hauerà mossa lite, e giudicio contro li debitori sodisfatti, perche in tal caso ordiniamo, che esso Conduttore possa effiggere il debito dalli predetti debitori à suo beneplacito.

Item tutti li forastieri, che condurranno bestie di qualunque sorte à vendere nella Città sul Mercato il giorno di Sabato, principiando il Venerdì all' hora di Vespere per tutto il dì di Sabato, non sia tenuto pagare cosa alcuna per vendita di dette bestie, o altro Contratto, che faranno di dette bestie in detto tempo, qual forastiero ancor non vendendo, e tornando à dietro per la medesima via non habbia à pagare Datio, nè ancor sia astretto à pigliare bolletta della Gabella. Referuato però al detto Gabelliere il pagamento dell' estratta di dette bestie, se contraueranno, secondo la nota, & ordine infra scritto.

Itē, che tutti li forastieri, che locaràno sue bestie à Giouatico ad alcuna persona habitante nel Contado, e distretto di Faenza, non siano obligati pagare cos' alcuna al Gabelliero per il Contratto, nè ancora finita la locazione per estratta di quelle; mà quando alcuno forastiero locarà alcuna sua bestia bouina à Collatico nella Città di Faenza, suo Borgo, e Contà ad altri forastieri, all' hora detti forastieri Conduttori siano obligati pagare l'estratta di tali bestie al Conduttore della Gabella, secondo è tassato di sotto nella Tassa. E se alcuno della Città, suo Borgo, e Contà locarà sue bestie à Collatico ad alcun forastiere, in tal caso non sia obligato pigliare la bolletta per l'estratta, nè pagare Datio.

Item, che tutti li forastieri, che condurràno, o faranno condurre nella Città, Borgo, o Contà di Faenza à tingere panno di lana di qualunque sorte, siano tenuti à pagare la Gabella secondo il consueto, cioè soldi quattro per ciascuna pezza di panno altro, & il basso soldi due.

Item,

Item che tutti li forastieri, che vengono à gualcare in detta Città bisello di qualsi-
24 uoglia sorte non siano tenuti pigliar la bolletta, se non nell'uscire di essa Città, pagando solamente denari quattro per ciascuna bolletta.

Item, che similmente i forastieri, che vengono à macinare formeto, ò altra robba alli
25 Molini della Comunità, etiam che siano locati ad altri, non habbino à pigliar bolletta di sorte alcuna, se non nell'uscire della Città, ò nel ritornare à dietro, pagando denari quattro per ciascuna bolletta. Et andando ad altri Molini paghino secondo il solito, cioè denari sei per Corbe.

Item, che tutti li forastieri tanto habitati, quanto non habitanti nella detta Città, 26 suo Borgo, e distretto, i quali non siano essenti dal Consiglio Generale, nè per la forma delli statuti di essa Città, siano tenuti, & obligari pagare la gabella delle loro mercantie, robbe, & esercitij secondo la forma, e Tassa contenuta nelli presenti Capitoli, e di tutte le loro robbe, e mercantie d'ogni sorte, che portaranno, ò condurranno per vendere in detta Città, suo Borgo, ò Contà, delle quali non s'era tassato, e specificato quanto debbano pagare per la vendita pagheranno sòlo vno per lira di valore, ò prezzo di tutta quella quantità, che haueranno venduta, ò contrattata; essendogli lecito riportare in dietro per la medesima via quella quantità, che non haueranno venduta senza pagamento di Datio, ò Gabella. E di tutti gli altri Contratti di qualunque robba, e Mercantia, che faranno, e contrattaranno nella detta Città, suo Borgo, e Contà. E quando le dette robbe, e Mercantie non fossero in Faenza, suo Borgo, Contà, e distretto, pagaranno denari sei per lira del valore. E similmente di tutti li beni stabili, che compraranno, venderanno, contrattaranno; pagaranno denari sei per lira del valore, ò prezzo, e saranno reuati in termine di tre giorni, se li Contratti faranno fatti in Faenza denunciaragli al Conduttore della Gabella, e se nel Contado, habbiano tempo otto giorni sotto pena di scudi dieci, e di pagare doppio Datio d'applicarsi al detto Conduttore, & il detto pagamento si debba fare, se bene tali Contratti fossero fatti fuori della Città, Borgo, ò Contà, e distretto. Si dichiara, che li forastieri al presente habitanti, e che per l'auenire ha-

bitaranno nella detta Città, Borgo, ò Contà non siano tenuti pagar la Gabella delle robbe, che siano necessarie per il loro viuere, anchorche le conducessero, ò portassero d'altro Territorio; Mà in tal caso siano tenuti pigliare la bolletta alla Porta, portandole, ò conducendole dentro, e presentarla alli Gabellieri sotto pena di soldi venti.

Item si dichiara, che nella Condotta, ò locatione di detta Gabella non s'intenda
27 essere, nè venire compreso il tràsito del Sale de' forastieri, il quale la Comunità si riserva.

Item si riserva per il Conduttore della Gabella il passo chiamato della Fiumara,
28 posto nella Scuola di Tebano, quale s'intende essere compreso, & annesso con la condotta di detta Gabella.

Item, che se mai per tempo alcuno la Comunità condurrà, ò farà condurre pa-
29 ne, grano, faua, & altre sorti di biade, e legumi per uso, e bisogno della Piazza della Città, ouero Abbondanza, il Conduttore non possa farli pagare cos'alcuna, etiam per l'estrazione d'essa robba, nè possa domandar danno, nè protestarli d'vlarli retentione; mà che la Comunità non li sia tenuta in cos'alcuna per modo alcuno.

Item ordiniamo, che tutti li Contrabandi, e pene di quelli siano applicate per vn quarto alla Reuerenda Camera Apostolica,
30 ca, * vn quarto all'Accusatore, ò Inuettore, e la metà al detto Conduttore della Gabella; Intendendosi sempre, che se in alcun altro Capitolo fosse alteramente disposto sopra l'applicazione delle pene, e parte dei Contrabandi, che ne fosse fatta, applicazione alla detta Comunità s'intendono essere, e spettare al detto Conduttore, non pregiudicando però alla decima del Giudice, la quale s'habbia à cauare di tutta la massa. Et in oltre sia licito al predetto Conduttore comporsi, & accomodarsi con li Contrafacienti alli presenti Capitoli, purchè il valore del Contrabando non ecceda la quantità, e somma di lire venticinque de' bolognini senz'altro Giudice, e senza fare parte alcuna ad alcuno; eccettuando le pene contenute nelli precedenti Capitoli; mà il presente Capitolo habbi inogo nelli seguenti Capitoli.

Item non possa detto Gabelliero pigliare, nè ricuere danno alcuno per pagamento della Gabella dal Stampatore condotto
31 dalla Comunità, e da condursi in auenire.

uenire per conto della Condotta, ò estratta de' libri, e di qualsuoglia robba à vso del suo esercizio, e Bottega di libreria, nè per questo domandarc, nè pretendere contro la Comunità cos' alcuna; poiche intendiamo, che l'essentione data dal Pubblico al detto Stampatore, sia ferma, e permanente.

Item ordiniamo, che sia lecito alli Cittadini, & abitanti nella Città, e suo distretto condurre, & estrarre pietre, coppi, tauelle, calcina, gesso, legnami, & ogni altra sorte di robba necessaria per suoi edificij, senza pagamento di Gabella, nè debba perciò detto Conduttore fargli pagar cos' alcuna.

Item, che detto Gabelliero non possa far pagare à quelli di Ruffi, e d'Oriolo per le robbe sottoposte alla Gabella più di quello, che siano tenuti à pagare i Contadini vniti alla Città. Et similmente non possa far pagare alli Conradini, che sgombrano di distretto in Contado smembrato per conto delle Massarie, e suppelletili più di soldi cinque per Carro di Massarie predette, & à ragione di Carro.

Item, che il Conduttore di essa Gabella non possa far pagare cos' alcuna ad alcuna persona, che porterà dentro la Città di Faenza per ciascun tempo pane, grano, farina, riso, e legumi, ma siano liberamente essenti dal pagamento di detta Gabella, quando però dette robbe siano per vso, e seruitio dell' Abbondanza, ò della Comunità, ò della Piazza.

Item ordiniamo, che li Contadini, & Vfficiali, quando andaranno in Contado vniti alla Città per habitare, ouero in Vfficio respettinamente per il formento, che condurranno in detto Contado per vso delle famiglie loro, non habbino à pagare Gabella alcuna.

Item che il detto Gabelliero non possa far pagare la Gabella à quelli del Contado d' essa Città per l'estratta del formento, e biade, che cauaranno della Città per vso di seminarle ogni volta, che quelli stessi del Contado giustificaranno hauerlo condotto alla Città, mà non essendo stato condotto, e siano stati comprati da essi Cittadini, li facino pagare la Gabella come alli Capitoli. Dichiarandosi, che li Contadini del Contado vniti alla Città estraendo delle robbe sudette, & conduendole alle Case loro sul Contado vnito per suo vso, non possa il Conduttore farli pa-

gare per conto del Datio, & Gabella, se non sòldo vno per Carro.

Item si dichiara, che ogni persona sì della Città, come suo Contado, e distretto, e qualsuoglia altra persona forestiera, che condurrà in detta Città robba di qualsuoglia sorte, si per vso delle loro Botteghe, e Trafichi, come per riuenderle, e farne incantata, conducendo, estraendo, e passando per transito, sia obligato pagar la Gabella al Conduttore d' essa, per causa di detta robba nel modo, e secondo la Tassa infra scritta, che si dirà qui abasso.

Item, si ordina, che per ciascun Carro carico, che passerà per transito per la Città, e suo distretto debba pagare bologninitre, per Barozza quattrini noue, per soma da Cauallo, quattrini sei per soma d'Asini denari sei, e questo per li Timoni, oltre il Dario pagato per robbe, che saranno sopra li Carri, e Barozze, e bestie sopradette.

In executione litterarum Eminentissimi Cardinalis Francisci Barberini, & Sacra Congregationis Boni Regimini subdatis. Roma die 26. Maij 1629. & 3. Augusti 1630. superscripta Capitula adinstar Capitulorum Imola in parte, & partibus iuxta tenorem dd. litterarum à D. Angelo de Picchi nostro in quilibet Locumtenente reuisa confirmamus, & prout in eis obseruari mandamus non obstante &c.

Ottauio Corfini Presidente.

Rauenna à 14. Gennaro 1631.

Gio. Battista Baruzzi per il Sig. Segretario. Illustri, e molto Reu. Sig. come fratello. Già che la Comunità di Faenza non ha potuto concordare col Tesoriere della Prouincia per l'imposizione del quattrino della Carne, che le fu concessa, acciò pagasse l'aumento del sussidio, la Santità di Nostro Signore si è compiaciuta di concederle, che per tal'effetto possa aggiustare le sue Gabelle conforme à quelle d' Imola, e che possa far pagare soldi cinque per ogni soma d' Vna; che sarà introdotta nella Città, e soldi dieci per soma di Vno, & insieme soldi 10. per l'estrazione, d'ogni soma di funicelli, soldi sette per ogni foinezza; seruendosi non bastando questi assegnamenti, come pur si crede, che deouo bastare, dell' aumento posto sopra il pane bianco, tanto potrà V. S. noi fregarlo, & io me lo offero. Roma di V. S. 27. Maggio 1629. come fratello F. Card. Barberini. Gio. Battista Spada Segretario.

Ra-

Rauenna Presidente di Romagna Faenza.
Molt' Illustre, e molto Reu. Sig. come fratello.
Poiche V. S. auu'sa, che il puntuale aggiu-
stamento delle Gabelle di Faenza con quel-
le d' Imola non apportarebbe l'utile, che si
presuppone, quando a quella Città si con-
cessa tal gratia, si contenta la Sacra Congre-
gatione, che l'aggiustamento si facci solo in
quella parte, per la quale s'accrescono le Ga-
belle, & alla Città viene a riceuere maggior
utile, lasciando nel suo essere quei Capitoli,
per l'aggiustamento de' quali non sia per se-
guir alcun augumento alla Comunità, &
tanto si compiacia di far essequire, & io per
sine di cuore me le raccomando. Roma li 3.
Agosto 1630. Come fratello Affettionatissi-
F. Carà Barberini.
Monfig. Presidente di Romagna.

Fulgentio Benigni Segretario.

Capitula Medici Chirurgi.

Essendo solito della Città di Faenza te-
 nere continuamente vn buono, & Ec-
 cellente Chirurgo stipendiato dal Publico
 per seruitio, & commodo de Cittadini,
 Artegiani, & Poveri di essa, il quale sia
 Dottore dell'Arte, e Filosofia, e nella
 Chirurgia particolarmente esercitato, &
 sufficiente ad effetto, che sotto certo or-
 dine, & regola possa diligentemente il
 Dottore, e Chirurgo da condursi essercita-
 re la sua carica con beneficio de Citta-
 dini, Artegiani, e Poveri, & lode sua, &
 della Città, si è fatta la presente Capitula-
 tione, la quale dourà essere offeruata dal-
 la persona da condursi, mentre starà al
 seruigio di questo Publico.

E prima la Condotta del Chirurgo Dottore,
 dell'Arte, e Filosofia come di sopra debba
 cominciare, e finire per tutto quel tem-
 po, che sarà determinato dall'Illustrissimo
 Consiglio generale, e con quello assigna-
 mento di prouisione, che parerà all'istesso
 da pagarli dal Depositario per l'entrate
 dell'Illustrissima Comunità.

Che detto Medico sia obligato medicare tut-
 ti li Cittadini, Artegiani, Poveri della no-
 stra Città, & habitante in essa, e suo Bor-
 go infermi d'infermità di sua Professione,
 senza pagamento alcuno con quella cari-
 tà, e diligenza, che si ricerca all'officio
 degl'infermi, & honor suo.

Sia obligato andare alle Cafe di detti Infer-
 mi ogni giorno due, o più volte a visitare,

& curare gl'Infermi, secondo che cono-
 scerà esser beneficio, & utile ad essi.

E quando occorreranno casi di ferite, o altri
 accidenti, che si ricerchi l'opera sua, sia,
 obligato subito, che sarà ricercato, se ben
 fosse di notte, & egli in letto andare senza
 dimora à fare quanto à lui s'aspetta, doue
 sarà necessario ne luoghi sudetti.

Et accadendo, che all'Infermo di male spet-
 tante alla Chirurgia fosse bisogno per fa-
 cilitare il male, & guarirlo di farli qual-
 che purga inanzi, o in processo del sudet-
 to male per febre, o altro accidente, che li
 sopraggiungesse dare al languente bocco-
 ni, siropi, o medicine, o fare altra prouisi-
 one, e funzione, etiamdio spettante al Fi-
 sico, sia obligato senz'altro pagamento
 gratis di darli, e fare quanto bisogna per
 leuare li sudetti accidenti, & rimediare al
 male.

Che ogni volta, che gli occorrerà d'andare
 fuori della Città, per starui di notte, sia,
 obligato pigliare licenza da gl'Illustrissimi
 Signori Annani pro tempore, sollecitando
 poi il ritornare frà il termine, che da loro
 Signorie li sarà stato costituito nella li-
 cenza.

Che sia obligato seruire per tutto il tempo
 della sua Condotta, il quale durante esso
 non possa pigliare altra Condotta, o la-
 sciare di seruire sotto pena della perdita
 della prouisione, & occorrendo; (che Dio
 ne guardi) che detto Medico per alcun
 accidenti tanto d'Infermità di tempo no-
 tabile, quanto d'altro non potesse seruire
 per tutto il tempo della sua Condotta, ne
 compire il tempo assignato, in tal caso il
 Publico non sia tenuto à riconoscerlo, &
 pagarlo del salario, se non per quello, che
 haurà seruito.

Che sia obligato seruire come gl'altri della
 Città tutti i Conuenti de Frati, Monaci, e
 Suore, & Hospitali d'essa, eccetto l'Hospi-
 tale di S. Antonio, & quello della Miseri-
 cordia, da quali possa pigliare la recogni-
 tione, che sono soliti dare.

Che non sia obligato seruire se non come di
 sopra quelli, che continuamente habita-
 no nella Città, e suo Borgo, ne quali se al-
 cuno Forastiero, o Contadino si facesse
 portare, o venisse per farsi medicare sia
 obligato seruirlo, mà con quel salario, o
 recognitione, che faranno d'accordo, o me-
 ritara la cura, che egli haurà fatto.

Nel resto si esorta à seruire à tutti indifferen-
 temente secondo comporta la carità Cri-
 stia.

fiana, e ricerca il debito, & honore, sicuro di riceuere oltre al stipendio , premio più stabile da Dio .

Che volendo alcun Giouane imparare di cuar sangue, conoscere le vene, metter venrose , & far'altra attione da Barbiere per beneficio degl'ammalati sia obligato caritateuolmente insegnarli .

Die 29. Decembris 1612. lea. &c. & confirmat. &c.

Taxa Mercedis Plazariorum, seu Nunciorum facta de ordine Consilij Generalis intum- flo die 20. Augusti 1638.

Per Citatione di Roma per ciascuna persona à chi la darà ————— bolog. 2

Per Inhibitione , ò Monitorio di Roma, dentro la Città ————— bolog. 2

Per qualsuoglia ordine di Roma, purchè sia essequito dentro la Città ————— bolog. 2

Per effecutione di Citatione della Corte generale dentro la Città ————— bolog. 2

Per qualsuoglia Ordine dell'istessa Corte dentro la Città ————— bolog. 2

Mà fuori della Città due bolognini per miglio .

Per Possesso dell'istessa Corte in virtù di Mandato de'immittendo , ò altri simili, dentro la Città ————— bolog. 20

Fuori della Città, purchè non passi distanza due miglia ————— bolog. 30

Et passando due miglia, purchè sia sul Territorio di Faenza ————— bolog. 40

Passando il Territorio di detta Città possa concordarsi con la parte .

Per l'interuento, & assistenza d'Inuentario fatto dalli Ministri della Corte Generale in Civile della Città ————— bolog. 10

Fuori della Città ————— bolog. 15

Per assistenza dell' Inuentarij Criminali di detta Corte nella Città ————— bolog. 15

Fuori della Città ————— bolog. 25

Mà se farà trà Pouerì habbiano solo la metà della sudetta Tassa dell'Inuentarij, tanto Civilì, quanto Criminali .

Per l'Effecutioni fatte dentro la Città di Faenza alli Tribunalì Civilì di essa debbano hauere prout infra .

Per Citatione, Sequestro , Precetto di qualsuoglia sorte, Intimatione , ò Protesta con l'infetta della Citatione, ò non infetta, Oblatione di copia di petitione, d'Instrumenti, Processi, ò di qualsuoglia altra sorte di scrittura dentro la Città

in ogni, & ciascuna delle sudette Oblationi, ò Effecutioni, e per ciascuna persona ————— bolog. 1

Per Oblatione , ò impositione di Beretta verde ————— bolog. 5

Per affissione d'Editti , Bandi , Scommuniche , e di qualsuoglia altra sorte di Scrittura alle Colonne , alle Porte , ò in qualsuoglia altro luogo per ciascuna copia, che s'affiggerà ad istanza de particolari ————— bolog. 1

Se si affiggeranno fuori della Città due bolognini per miglio .

Per Possesso in virtù di Mandati de'immittendo , & mantenendo d'ordine di qualsuoglia Giudice della Città di Faenza mentre sia dentro la Città bolog. 15

Fuori della Città non distante più di due miglia ————— bolog. 25

Passando due miglia per tutto il Territorio ————— bolog. 30

Fuori del Territorio possino concordare con la parte .

Per Citatione da essequirsi fuori della Città , si come ogni altra Effecutione , come di Sequestro, Precetto, Intimatione, Copie , ò Proteste di qualsuoglia sorte, due bolognini per miglio .

Se farà per tempi cattui possino hauere il terzo di più .

Per sigillare Granari , ò altro nella Città di Faenza, ò suo Borgo ————— bolog. 5

Per Visita di Canale, ò Strade, mentre sia interteste della Communia , non possino pretendere , nè di questo , nè d'altro cosa alcuna, quando li farà comandato da Patroni .

Mà se farà di particolari non possino pretendere solo ————— bolog. 5

Et se faranno fuori della Città in qualsuoglia luogo ————— bolog. 10

Per Effecutione fatta dentro la Città per ordine Criminale, ò de Commissarij spediri prout infra .

Per Citatione contro Testimoni ad informandum pro prima , & secunda, nihil ; Nè possino pretendere cosa alcuna dalli citati sotto le pene &c.

Per Citatione ad respondendum inquisitioni contro li Rei dentro la Città bolog. 2

Fuori della Città , ò Cerchia ————— bolog. 10

Dentro la Cerchia ————— bolog. 3

Per Citatione ad fideiubendum, & repraesentandum fuori della Città per il Territorio ————— bolog. 10

Den-

Dentro la Cerchia ————— bolog. 3
 Dentro la Città ————— bolog. 3
 Per Preceuto di qualsuoglia forte mentre
 sia fatto à Testimonij nihil.
 Se è fatto à particolari, come di sopra, nel
 Territorio ————— bolog. 10
 Dentro la Cerchia ————— bolog. 3
 Dentro la Città ————— bolog. 2
 Per affissione d'Editti, ò Bandi, che non
 s'affigono ad istanza di particolari nihil.
 Per Possesso, ò assistenza, & intervento d'
 Inuentarij fuori della Città sino per tut-
 to il Territorio, mentre siano in com-
 pagnia della Corte ————— bolog. 30
 Dentro la Città ————— bolog. 15
 Per sigillare Vici, Granari, Casse, ò altro
 dentro la Città ————— bolog. 5
 Fuori della Città sino per tutto il Territo-
 rio ————— bolog. 10
 Per visite di Cadaueri in compagnia della
 Corte nel Territorio di Faenza bolog. 20
 Dichiarando, che quando si dice della
 Città, vi s'intende anco compreso il
 Borgo, e le Case, e luoghi dentro la
 Cerchia, ne casi non espressi nominata-
 mente rispetto à detta Cerchia,

*Ordinationes, & Decreta Eminentissimi, &
 Reuerendissi. D.D. Alderani Card. Cybi
 de Latere Legati.*

S Y M M A R I V M.

De Mandatis, & Listis expensarum subscri-
 bendis per D. Priore, & duos Antianos n. 1.
 De electione faciendâ quatuor Deputatorum
 pro subscriptione, & solidatione Computorum
 Depositary, & aliorum Officialium Commu-
 nitatis, vel Annone num. 2.
 De mercede Depositarij onerum Cameralium,
 & Deputatione Commissarij pro faciliore eo-
 rum exactione num. 3.
 Quod nullus Consiliarius, qui cupiat eligi in
 Priorem, vel Praetorem Rustij, vel licem
 habeat, vel aliud interesse cum Communita-
 te, vel Annona, non possit esse presens in
 Consilio, in quo de predictis contigerit tra-
 ctari, & quomodo debeant in predictis Par-
 titis vota recipi num. 6.
 Quod omnes, & singuli nominati ad aliquod
 Officium publicum, vel administrationem
 bonorum alicuius Hospitatis debeant distin-
 ctim proponi, & eligi, non autem coniu-
 ctim num. 9.
 Quod omnes extracti in Priorem, vel Antia-
 num debeant inferuire sub pena priuationis
 vocis in Consilio solito fieri in die S. Thomae
 quolibet Anno num. 10.

De forma extractionis Magistratuum n. 11.
 De numero sufficienti ad legitime congregandâ
 Consilium Generale num. 12.
 De reservatione, vel electione Filiarum, vel
 aliorum attinentium in Consiliarium in so-
 cium Patris, vel alterius attinentis per eorum
 sui num. 13.
 De Donationibus denuntiandis, & registrandis
 in Libro pagus Cancellarium Communitatis
 existente num. 14.
 Quod Cancellarij non possint mittere Substitu-
 tos, vel Commissarios ad Villas, Castra, aut
 loca Ciuitatis, vel Districus ad faciendam
 Perquisitionem contra Rusticos, vel alias
 Personas occasione Banimentorum super An-
 nona absque licentia expressa Eminentiae
 Suae num. 16.
 De Birruarij Curia Generalis non hospitandis
 in Villis, vel Domibus Territorij Fauentis,
 vel Districus, & de modo, & forma eor
 denunciandi num. 17.
 De Cancellarij, vel eorum Substitutis, vel Bir-
 ruarij non admittendis ad simile Officium,
 nisi Forenses sint, vel saltem discent per quin-
 decim milliaria num. 19.
 De Repressalijs non exequendis extra Ciuita-
 tem num. 20.
 Quod Praefecti Annone non possint emere Fru-
 menta ultra Calmerium publicum nisi Par-
 titum fuerit propositum, & obtentum in Con-
 silio Generali, & cum licentia Dominorum
 Rectorum Prouinciae num. 21.
 De Ludo prohibito in Quartierio Militum
 Corsicorum num. 22.
 De facultate imponendi Colectam tam super
 Bonis Laycorum, quam Ecclesiasticorum
 prouenientium à Laycis pro soluendis oneri-
 bus Cameralibus, ac debitis per Communi-
 tatem, contractis occasione praedicta n. 23.
 & seqq.
 Confirmatio Congregationis super sumptibus
 Belli, & de modo illam congregandi n. 26.
 De modo, & forma recipiendi, ac soluendi Ec-
 clesiasticis tam Secularibus, quam Regulari-
 bus Frumenta ab eis vendenda Annona, &
 quomodo possit eis prohiberi, vel permitti
 aperitio Furnorum num. 27. & seqq.
 Sententia ad fauorem Communitatis contra
 Ecclesiasticos circa solutionem Quarti adiu-
 cti Subsidio Triennali num. 33.
 Eminentissimus, & Reuerendissi. D. Alderanus
 S.R.E. Card. Cybo, Prouinciae Romandolae
 & Exarcatus Rauennae de Latere Legatus
 in Palatio publico Ciuitatis Fauentis ex-
 tens occasione Visitationis de dicta Ciuitate
 per

per Eminentiam Suam facta, pro bono publico, ac alijs iussis, & rationabilibus de causis animam E. S. mouentibus, Deceuit, & mandauit, ut infra uidelicet,

Quod mandata, & listæ expensarum tam ordinariam, quam extraordinariam per Communitatem dictæ Ciuitatis Faentini, non bonificentur Depositarijs, nisi sint munita solito sigillo, & subscriptionibus Prioris, ac duorum ex Antianjs cuiuslibet Mutæ, ultra approbationem D. Gubernatoris.

Elegantur in primo generali Consilio conuocando quatuor Deputati pro reuisione computorum cuiuslibet Officialis tam Communitatis, quam Annonæ, qui cum Computistis versusque in solidatione computorum approbare, & subscribere debeant computa illorum, & repartimenta Collegatarum tam impositarum, quam imponendarum, etiam super Artistis, quoad ratam subsidij ad ipsos spectantis, & absque tali subscriptione, & approbatione Magistratus pro tempore quouis prætextu dictos Officiales, & Depositarios quietare minime possit sub poena nullitatis; Et quorum deputatorum officium duret per tres Annos à die electionis, & finito triennio alij debeant eligi pro futuris, & successibus Triennijs.

Mercedem Depositarij onerum Cameralium in futurum exigendorum taxauit, & reduxit ad summam feutorum trecentorum paulorum decem pro quolibet tantummodò, quam sub quouis prætextu prohibuit posse alterari absque scientia, & consensu Em. Mutæ sub poena de proprio altetantium. Et ad effectum, ut dicta exactio integrè sequatur, & cum illa Communitas debitis temporibus respondere facilius possit de dictis oneribus DD. Thesaurarijs nunc pro tunc deputauit Locumtenentem D. Gubernatoris in Commissarium eum prouisione quatuor pro quolibet centenario illius summe, quam ipsius cura Communitas exegerit, contra debitores morosos de Bimestre in Bimestre anticipare significandos, & notificandos dicto Locumtenenti per dictum Depositarium ad effectum prædictum, & non alijs &c. Qui Depositarius eligatur cum onere, inter alia reddendi computa tam de exactis, quam de non exactis, & ut dicitur à fuoco, & flamma, iuxta Bullam Boni Regiminis. Et superfluum, quod remanebit à Salario li-

brarum 3599. Bonenorum, pro quibus de presenti Anno fuit Appalata huiusmodi Depositaria, applicandum duxit, prout applicauit in futurum reparationi murorum Ciuitatis dirutorum.

Quotiescunque in Consilio generali contigerit tractari de electione alicuius Consiliarij in Priorem, vel Prætozem Russij, vel de aliquo negotio, in quo aliquis Consiliarius habeat interesse causa, & occasione alicuius fideiussionis, seu obligationis quomodolibet factæ ad fanorem Communitatis, vel Annonæ, vel præmissorum occasione aliquam controuersiam, vel litem cum Communitate habeat, non possit interuenire, neque cum alijs DD. Consiliarijs ballottare in dicto Consilio; immò se debeat absentare sub poena nullitatis Partici ad fauorem dicti interessati forsan in dicto Consilio obtinendi, & alijs prænisi arbitrio D. Gubernatoris. Prout etiam occasione prædicta, & ad effectum, ut vota sint libera, & secreta, & vniuersique possit iuxta eius conscientiam, & liberam voluntatem Vorum suum conferre, prout maluerit, mandauit in casibus prædictis Vota per singulos Consiliarios manu propria poni, & immitti in Bussulo existente in Tabula Antianorum ante, & eoram D. Gubernatore. In reliquis autem Partitis proponendis in dicto generali Consilio seruetur solitum. Non liceat tamen sub quouis prætextu alicui ex Consiliarijs recedere à suo loco, & sede pro colligendis votis ab alijs; sed debeant omnes Consiliarij stare vniti in vna, & eadem Camera, vbi erit congregatum Consilium, nec possit quis ab ea discedere, nisi finito Consilio sub poena arbitrio D. Gubernatoris.

Quoties etiam occurrerit nominari plures coneuientes ad aliquod Officium publicum tam Communitatis, quam Locorum Piorum, cuius munus requiratur exercitium, seu ministerium plurium personarum, non possint omnes nominati in vno, & eodem partito eligi, sed quilibet ipsorum de per se debeat subiacere Serutinio secreto sub poena nullitatis electionis.

Ad effectum, ut DD. Antianorum Magistratus, & Mutæ sint numerosæ, & facilius per eos expendantur negocia publica ad ipsos spectantia, Mandauit, & decreuit, ut tam Priores, quam Antiani, qui in futurum extrahentur ad Magistratum gerendum, debeant omnino inseruire, nec excusentur, nisi ratione infirmitatis, absentie,

etatis septuagenarie, vel alterius legitime causæ per D. Gubernatorem declarandæ, etiam extraiudicialiter; aliis qui sine aliqua ex dictis causis deficient, non possint, nec debeant imbuissolari, nec extrahi pro officiis publicis in extractione solita fieri quolibet anno in die S. Thomæ Apostoli, seu si alia die fieret. Et si fuerint imbuissolati, & extracti, non possint habere, & retinere officia, quæ sibi obuenirent, nec minus alioq. ad ea nominare.

Extractione autem Magistratum tam quoad Priores, quam quoad Antianos fiat 11 quolibet bimestre per quindecim dies ante, prout aliis fuit solitum, finita tamen, & durante generali extractione iam facta.

Nè publicorum, negotiorum, expeditio retardetur ob difficultatem congregandi 12 Consilium generale in sufficienti numero; Eminentia Sua concessit, vt Consilium generale intelligatur congregatum in sufficienti numero quotiescunque in eo extiterint quadraginta Consiliarii, comprehensis Priore, & Antianis, Contrariis quibuscunque non obstantibus.

Quotiescunque contingerit referuari filijs, aut alijs loca Consiliariorum mortuorum, donec peruenierint ad ætatem viginti annorum; ex hac reservatione non intelligantur electi in Consiliarios, sed cum peruenierint ad dictam ætatem viginti annorum, debeant postea ad scrutinium fabarum albarum, & nigrarum de mote pro electione faciendæ, omni &c.

A. Card. Cybò Leg.

Di Faenza li 9. Maggio 1650.

Matteo Morigi per il Sig. Segret.

Nos Alderanus S. R. E. Card. Cybò Provincia Romandiole, & Exarcas.

Rauenna de Lat. Legatus.

Sæpè euenisse compertum est, factasuisse, & in dies fieri Donationes inter viuos tam coniunctis, quam extraneis, & postmodum per Donatores varios contractus, & obligationes fieri, & celebrari cum alijs donationum huiusmodi inficijs; Vnde euenit, Donatoribus mortuis, & bonis eorum per donatarios occupatis, creditores, & alios, qui contraxerunt cum donatoribus, eorum creditis, & iuribus defraudari. Huic malo Nos remedium opportunum adhibere volentes, Magistratus, & Officialium, Communitalis Fauentis precibus Nobis humiliter oblatis inclinati, & ex debito Nostræ Legationis, ac zelo vtilitatis Sub-

ditorum adducti; Hac Nostra perpetuo valitura Constitutione statuimus, & mandamus, vt quotiescunque contingerit per aliquem Ciuem, aut Incolam Fauentis, eiusque Territorij, & Districtus, aut possidentem stabilia, vel annuos Censūs in dicta Ciuitate, Territorio, & Districtu fieri aliquam donationem inter viuos, Donator teneatur illam denunciare vni ex Cancellarijs dictæ Communitalis, & curare talem denunciationem describi in infrascripto Libro cum die, mense, & anno Donationis, & nomine Notarij, si facta fuerit per publicum instrumentum; Si verò alias cum dicti præcisi temporis expressione, & si in Ciuitate, Territorio, vel Districtu facta fuerit, infra spatium decem dierum; si verò extrà, infra spatium viginti dierum denunciatur, & describatur, vt supra, aliàs non efficiat aliquem, ad cuius fauorem donans contraxerit aliquam obligationem, siue fuerit creditor hypothecarius, siue non, aut quiuis alius habens ad sui fauorem obligationem cuiuscunque generis, & qualitatæ a donatore, nec contra tales operetur aliquem iuris effectum. Pro 15 recipiendis verò, & describendis huiusmodi donationibus habeatur Liber foliatus, & bullatus sigillo dictæ Communitalis, qui tutè, & diligenter seruetur per dictos Cancellarios, in quo denunciations describantur vna post aliam immediatè, & absque dimissione alicuius spatij cartæ; & vterius habeatur alter Liber alphabeticus, qui deferuiat pro indice primò dicti Libri, in quo statim per eundem Cancellarium per ordinem alphabeti annotetur nomen Donatoris, tempus Donationis, & nomen Notarij; huncque Librum alphabeticum Cancellarij teneantur ostendere, cuilibet volenti, recepta aliqua mercede per Magistratum eisdem taxanda; Notarijque omnes viuentes dictæ Ciuitatis, & Districtus teneantur infra mensem denunciare, & describi facere, vt supra, Donationes, de quibus Instrumenta confecerunt; Cæteras verò, de quibus in futurum tam viuentes, quam futuri, rogatus fecerint, infra decem dies sub pœna scutorum ducentorum, ac alijs arbitrio nostro, & Superiorum pro tempore, tam Prouinciarum, quam Ciuitatis infligendis. Et ita statuimus, & seruari mandamus. Non obstantibus &c.

A. Card. Cybò Leg.

Di Rauennali 9. Maggio 1650.

Camillo Soprani per il Sig. Segret.

K

Emi.

*Eminentiss. & Reuerendiss. D. D. Alderanus
S.R.E. Card. Cybò, Prouincia Romandiola,
& Exarcatus Rauennae de Latere Legat.
in Palatio Publico Ciuitatis Fauentia
existent &c.*

Quia saepe Cancellarij, & alij Officiales
Criminales sumpta occasione Bannimen-
torum super Annona Frumentaria inquit-
tante Subditos, & praesertim Rusticos super
uarijs capitibus dictorum Bannimentorum
in illorum graue damnum; Propterea
Eminentia Sua mandauit, & prohibuit, ne
de cetero Cancellarij Commissarij, aut
alij Officiales Criminales accedant ad Vil-
las, Castra, & loca Ciuitatis, & Districtus
Fauentiae ad faciendum aliquam perquisi-
tionem, vel diligentiam occasione dicto-
rum Bannimentorum, nec praepcepta trans-
mittant, inquisitiones, & processus forment
contra aliquam Personam tam Ciui-
tatis, quam Territorij, & Districtus praedi-
cti absque expressa, & specifica licentia
Eminentiae Suz, sub penis etiam corpora-
libus arbitrio Emin. Suz, vltra restitutionem
dupli, si quid dicta occasione impen-
sum per aliquem fuerit.

Edictum aliàs publicatum sub die 4. Au-
17 gusti 1634. Rauennae super hospitacione
Birruariorum Curiae generalis, ac alijs de
quibus in eo per tunc Praesidem huius
Prouinciae de ordine Sacrae Consultae in-
uiolabiliter obseruari mandauit; Et ad ef-
fectum, vt contrauentiones facilius ad no-
ticiam Eminentiae Suz, & aliorum Officia-
lium deueniant; Mandauit per Capitula-
rios Scholarum, & Villarum dicti Territorij
& Districtus Fauentiae singula hebdomada
denunciari in actis Curiae Criminalis D.
Gubernatoris, ac etiam in actis Cancellaria-
riorum Magistratus dictae Ciuitatis denun-
ciari medio iuramento Birruarios dictae
Curiae generalis, qui comederint, aut hos-
pitati fuerint in domibus particularium
Personarum dicti Territorij, & Districtus
cum specificatione numeri, & personarum,
necnon & Domorum, ac Habitationum in-
cis, in quibus Birruarij comederint, aut
hospitati fuerint; illi vero in quorum ha-
bitationibus haec enenire contigerit, te-
neantur ad eandem denunciationem facien-
dam cum specificatione rerum, & cibario-
rum per dictos Birruarios habitantium, vel
per eos ablatorum sub pena Capitulari-
bus trium iduum funis publicè infligen-
dorum, à qua si contigerit ex aliqua causa

absolui, id gratis omnino fiat. Quo vero
18 ad Birruarios Ciuitatis, & Districtus, mē-
dauit seruari Constitutionem Magalotram
sub penis de quibus in ea, ac alijs arbitrio
Eminentiae Suz. Birruarijs autem tam
Curiae generalis, quam Ciuitatis, & Di-
strictus non suffragetur assertio Rustico-
rum, & aliorum de pretio rerum eis solu-
to per Birruarios; sed solutio huiusmodi
omnino fieri debeat per manus Capitula-
rij cum praesentia vnius Testis.

Decreta aliàs facta, in quibus prohibe-
tur, ne in dicta Ciuitate Fauentiae possint
19 inferuire pro Cancellarijs Criminalibus,
vel eorum Substitutijs, ac pro Birruarijs,
qui non sint forenses, & ex locis distanti-
bus saltem per quindecim miliaria à Ci-
uitate, Territorio, & Districtu Fauentiae
innouauit, & seruari mandauit sub penis
de quibus in dictis Decretis, ac alijs arbi-
trio Eminentiae Suz.

Et praedicta omnia imprimi mandauit,
& affixa teneri in Cancellaria Criminali
D. Gubernatoris sub pena arbitrio Emi-
nentiae Suz &c.

A. Card. Cybò Leg.

Di Faenza li 9. Maggio 1650.

Matteo Morigi per il Sig. Segr.

Ex alijs concessionibus, & gratijs per Eminen-
tissimum D. Card. Cybò Legatum factis Il-
lustriss. Communitatis Fauentiae sub da-
tum Fauentiae die 10. Majj 1650. per Emi-
nentiam Suam subscriptis, & sigillo ipsius
munitis, & subscriptione pro Secretarijs.

Che le Ripresaglie, le quali di tempo
in tempo si relaxano da' Signori Tesorieri
20 non si eseguiscono fuori della Città per
cuitare l'estorsioni grande, che vengono
fatte da' Sbirri a' poveri Contadini. Pla-
cet, aliàs pro nullis habeantur quoad DD.
Thesaurarios, & sub pena trium iduum
funis quoad Executores.

Che li Abbondantieri di Faenza pro
21 in tempore non possano comprar Grano di
forte alcuna, nè da qualsivoglia persona
privilegiata per seruitio dell' Abbondanza
a prezzo più alterato del Calmiero,
senza che il partito sia passato prima in
Consiglio a scrutinio segreto, & di quello
poi riportare anco licenza dall' Eminen-
tissimo Legato, & da altro Illustriss. Rettore
della Prouincia, altrimenti ogni compra
sia nulla, e gl' Abbondantieri siano tenuti
del proprio. Placet, aliàs pro nullis ha-
beantur, & de proprio Praefecti Annonae te-
neantur.

Che

Che essendo il Giuoco delle Carte la
22 radice, e fonte di ogni male, e special-
mente de poveri Contadini, e Plebei, i
quali in varie maniere sono tirati, e con-
dotti alla pubblica biffaccia tenuta da Cor-
si medemi del loro quartiere, Vostra Eminen-
za si degni prohibire espressamente, che
non possano tenere Giuoco di Carte, se
non trà loro Soldati, nè in quartiere, nè
fuori, per cuitare tanti mali, e tante roui-
ne. *Placet, & puniantur inobedientes à*
D. Gubernatore, non obstantibus licentijs.

Eminentiss. & Reuerendiss. D. D. Alderanus
S.R.E. Card. Cybo Provincia Romandiola,
& Exarcatus Rautenna de Latere Legatus
in Palatio Publico Ciuitatis Fauentie ex-
istens &c. Auditis Deputatis Cleri, ac Offi-
cialibus Communitatis dicta Ciuitatis Fa-
uentia super negocijs, & pratenfionibus hinc
inde coram Emin. Sua deductis, & de qui-
bus in infrascriptis capitibus presentis De-
creti, statuit, declarauit, decreuit, & ex equi
mandauit, ut infra, videlicet.

Ad effectum soluendi fructus scutorum
sex millium paulorum decem pro scuto ac-
23 ceptorum ad censum per Communita-
tem, & solutorum pro oneribus Camerali-
bus DD. Thesaurarijs, & pro extinguenda
sorte, mandauit procedi ad executionem
collectæ impostæ ad effectum prædictum
in executione decreti per Emin. Suâ facti
sub die 28. Ianuarij 1650. saluo &c. quod
seruari omnino mandauit; Et ad effectum
supplendi in futurum deficientiam assigna-
mentorum, videlicet: Palæ, & Lignorum,
24 census Sanctissimi D. N. Papæ, Custodiæ
eiusdem Sanctissimi Militiarum, Taxæ Ba-
roncelli Ciuitatis, ratæ taxarum equorum
mortuorum, taxæ Secretarij, vtensilium
Militum Corsi nuncupatorum, augmentum
Portus Anconæ, ac salarij Depositarij pro
soluendis oneribus Cameralibus debitis à
prima die Decembris proximè præteriti
1649. Mandauit etiam in vim litterarum,

25 Eminentiss. D. Cardinalis Barberini de
ordine Sanctissimi sub datum Romæ 29.
Ianuarij 1642. addi bonenis viginti tribus,
& denarijs decem, qui de præfenti solun-
tur pro Subsidio Triennali, Quarto adiun-
cto, Triremibus, Porcina, & Portu Anco-
nitano, attento valore hodierno iulij, qui
est ad rationem quarenorum sexagintæ
quatuor pro quolibet, addi inquam alios
bononenos duodecim pro quolibet libra
æstimi tam bonorum Laicorum, quam Ec-
clesiasticorum, Secularium, & Regulariũ,

& Locorum Piorum per eos acquisitorum
à Laicis post transactionem de anno 1547.
saluo &c. distribuendos, & exigendos eo
modo, quo Subsidium Triennale, & ob id
per totum mensem Augusti proximè futu-
ri imponi, & exigi aliam collectam huius-
modi solidorum duodecim additorum pro
anno, vt supra incepto prima die Decem-
bris 1649. sed pro annis futuris vniri col-
dem solidos duodecim cum dictis solidis
viginti tribus, & denarijs decem, & vni-
tim exigi.

Congregationem super sumptibus belli
26 mandauit coadunari semel in mense in ali-
qua Camera Palatij publicè per Magistratum
ad id assignanda, & conuocatio fiat
per digniorem Ecclesiasticorum Deputa-
torum pro Clero, & per digniorem Laico-
rum pro Communitate Deputatorum con-
corditer per ambo; Et quia desunt per
mortem duo ex Deputatis pro Communi-
tate, mandauit in primo Consilio generali
alios duos subrogari loco defunctorum
deficientium.

Frumenta Ecclesiasticorum Secularium,
27 & Regularium, ea voluerint dare publi-
cæ Annouæ, debeant illa transmittere ad
horrea publica singulo anno per totum
mensem Octobris, aliàs Annona non te-
neatur illa recipere, nec ipsi Ecclesiastici
possint ex eis quoquo modo conficere, &
vendere panem; & ne vltà id, quod æquũ
est, grauctur Annona, mandauit seruari
litteras D. Card. Barberini, sub datum Ro-
mæ dic 14. Nouembris 1640. & defalcata
etiam rata, quam Trigessimam vocant, re-
28 gulandam, & soluendam iuxta solitum. Et
in solutione pretij dictorum frumentorum
mandauit seruari prærogatiuum prioritatis
temporis, quo frumentum fuerit transmis-
29 sum ad dicta horrea. Et de retractu fru-
menti explanandi pro publica Platea in
pane, solui debeat dictis Ecclesiasticis rata
ad ipsos spectans, habito respectu ad to-
tam quantitatem frumenti, quod pro tem-
pore reperiretur in dictis horreis, ita vt si
Ecclesiastici posuerint in eis quintam par-
tem totius massæ frumenti, habeant quin-
tam partem de dicto retractu; sin autem
minorem, vel maiorem habuerint portio-
nem, minorem etiam, sed maiorem habeat
pecuniarum quantitatem. Et ad effectum,
vt possit constare de dicta rata eorum, fieri
debeant computa de mense in mensem in
30 fine, tam explanationis frumenti, quam
illius existentis in horreis.

Si euenerit casus, quòd Præfetti Ann-
næ recufent frumentum Ecclesiasticorum,
31 tunc eis liceat aperire furnos pro facien-
do pane, vendendo tantum in publica Pla-
tea in loco solito iuxta pretium Calmerij
tunc eurrentis, & non vitrà: data prius per
quemlibet ipforum in manibus D. Gubern-
atoris notula frumenti, & per eum taxa-
ta quantitate per eos in pane venali ero-
ganda, defalcatis defalcandis, videlicet
quantitate frumenti necessaria pro eorum
viu, & familiæ, feminibus, ac debita
32 portione Trigefimæ. Nec Panis possit
exponi venalis nisi eo præfentato Reci-
pitori panis publicæ Annone ad effectum an-
notandi illius quantitatem, cuius Libro in
hoc credatur. Panem autem album tunc
tantum liceat Ecclesiasticis conficere ad
vendendum, vt supra, quoties super dicto
pane albo nullum erit onus datij, aut au-
gumentij: liceat autem D. Gubernatori vi-
sitare panem, & furnos, ac Pistores Eccle-
siasticorum, fraudibus occurrere, delin-
quentes panis debitum multare, & alia
exequi opportuna, & necessaria in prædi-
ctis &c.

A. Card. Cybò Leg.

Di Faenza li 9. Maggio 1650.

Camillo Soprani per il Sig. Segr.

*Sententia fel. rec. D. Mercurialis Merlini
super solutione Quarti adiuncti Subsi-
dij Triennalis faciendæ per
Ecclesiasticos.*

In Christi Nomine Amen.

Christi Nomine repetitò. Dicimus, &
sententiamus ab omnibus, & quibuscun-
33 que Ecclesiasticis tam Secularibus, quàm
Regularibus, & alijs Locis Pijis quomo-
dolibet Priuilegiatis pro omnibus bonis
per eos acquisitis à Laicis post transactio-
nem, vt dicitur sequutam inter Clerum
Ciuitatis Fauentiæ, & Communitatem de
anno 1546. seu alio veriori tempore, & in
futurum acquirendis &c. exigi per dictam
Communitatem Fauentiæ, & illius De-
positarium per æs, & libram Quartum
adiunctum Subsidio Triennali per san. me.
Verbanum VIII. de anno 1628. seu &c. &
ipfos Ecclesiasticos, vt supra concurrere
debere æqualiter cum Laicis prædictis;
Et hanc exactionem esse sciendam modis,
terminis, & temporibus, quibus ab alijs
Laicis exigitur, ac ad formam chirogra-
phi dictæ impositionis Quarti adiuncti, &
mandata quæcunque de super. necessaria

ad dictum effectum relaxamus; ambasque
partes ab expensis absolvimus, præterquàm
ab honorario nostro, & Notarij in quibus
ambas partes condemnamus. Et ita &c.
singula singulis &c. non tantum &c. sed &
omni &c.

*Ita pronunciani Ego Mercurialis Merli-
nus Locumtenens Generalis &c.*

Die 17. Iunij 1650. lata; data &c. præsen-
tibus DD. Andrea, & Gabriele Pasculo
Testibus &c.

Antonius Rodellus Not. Substit. rogat. &c.

Capitula Officij Grassiæ, & Grasseriorum.

S V M M A R I V M.

Delli Giudici, e loro autorità nelli
presenti Capitoli.

Che il Magistrato de' Signori Antiani pro
tempore sia Giudice Cap. 1.
Che li Grassieri insieme con il detto Magistrato
habbino l'arbitrio Cap. 2.

De Grassieri, e loro autorità.

1 Grassieri habbino autorità conforme alli Ca-
pitoli della Grassia Cap. 3.
Possino fare quanto à loro parerà necessario,
per ben publico Cap. 4.
Siano rispettati Cap. 5.
Si prestì fede alla loro relatione Cap. 6.
Non possino pretendere li Grassieri con Spar-
gualti più della metà delle condanne Cap. 7.
Li Grassieri durante l'officio non possino essere
molestati nella persona per qualsiuoglia Ma-
dato ciuile Cap. 8.

Delli Notari della Grassia, e loro mercede

Li Cancellieri della Città siano i Notari della
Grassia, con facultà di fare conforme à i Ca-
pitoli Cap. 9.
Per loro mercede d'ogni mandato effectiuo bo-
lognini quattro Cap. 10.
Per ogni carta di Processo di righe vinti per
carta, e non meno bolognini due Cap. 11.
Per l'autentico del Processo bol. 10. Cap. 12.
Tutti li Cittadini, & Artigiani d'ogni qualità
senza eccezione alcuna siano sottoposti alli
presenti Capitoli Cap. 13.

Delli Beccari, e Carnaioli.

Che li Macellari non amazzino Bestie, se non
nel Macello, & che prima siano vedute, &
stimate da' Signori Grassieri Cap. 14.
Che debbano dire il peso della carne, e darlo
giusto Cap. 15.

Sopra

Sopra una medesima banca non tenghino carne di varj prezzi Cap. 16.

Non recufino dar la carne doue piace al compratore, mentre è su la banca sotto qualsivoglia pretesto, ne asconderla Cap. 17.

Beccari non vendino à Tauerrieri carne senza licenza de' Signori Grassieri Cap. 18.

Carne, Pesce, & altro commestibili, non possino comprarsi dagli Hosti, e Bettoglieri, mentre sia affissa la Stendar della Cap. 19. & 80.

Agnelli, e Capretti non possino comprarsi da Beccari, ne meno accostarsi, mentre stà affissa la Stendar della Cap. 20. & 80.

Beccari si diano in nota due giorni dopo la publicatione de' Capitoli al Cancegliere della Comunità, & per d'ita della carne, nè possino sfare più di quattro ad una medesima banca Cap. 21.

Beccari non lascino mancare la carne Cap. 22.

Ogni Giouedi sera spazzino la Beccaria C. 23.

Morendo Bestie li Padroni le debbaro denunciare, & li Beccari non possino scorticarle senza licenza Cap. 24.

Li Beccari stiano nella Beccaria grande, & li Carnaioli nella picciola Cap. 25.

§. 1. *Diano sfigurtà di mantener tutto l'anno la Carne.*

§. 2. *Non possino comprare Bestie ferite.*

§. 3. *Non possino leuare le teste dalle Pecore, finche non sono vendute.*

Li Marchioni stiano con li triccicoli Cap. 26.

Non tenghino Animali morti, amazzati da altri Cap. 27.

Macellari non possino far Salecizza, ne Salami Cap. 28.

Non si possa vendere carne morta da se stessa, etiam sotto pretesto di venderla per li gatti Cap. 29.

Delli Pescatori.

Non possino aprire le ceste finche non siano vendute da' Signori Grassieri Cap. 30.

Che diano il giusto peso Cap. 31. & 38.

§. 1. *Che li Venditori del Pesce siano dati alli Pescatori da' Signori Grassieri.*

Nissuno procuri, che non venga Pesce nella Città, ouero di farlo incarire Cap. 32.

Che il Daciario del Pesce non possa far pesare il Pesce, se prima non è stato veduto da' Signori Grassieri Cap. 33.

Che quelli, che portano il Pesce à questa Città per vendere, debbano andare à dirittura in Pescaria, senza fermarsi per venderne ad alcuno Cap. 34.

Deputati dell' Abbondanza notino il Pesce alle Porte Cap. 35.

Non possino leuare il Pesce di Pescaria prima dell' hora di Noua, & Aue Maria senza licenza de' Signori Grassieri Cap. 36.

Che nissuno debba entrare dentro il Rassel-lo Cap. 37.

Delli Pesciucndoli.

Diano il giusto peso Cap. 38.

Non ascondino Pesce sotto qualsivoglia pretesto, ne faccino eletta Cap. 39.

Pesciucndoli non possino comprar Pesce per riuerderlo Cap. 40.

Come anco foraffieri per riuerderlo Cap. 41.

Nissuno metta le mani nelle ceste Cap. 42.

Non ricufino vendere il Pesce per il prezzo stimato Cap. 43.

Degli Hosti.

Non vendano Vino, che prima non sia estimato da' Signori Grassieri, & loro Officiali Cap. 44.

§. 1. *E siano tenuti gli Hosti, & portatori, che condurranno Vino foraffiero darlo subito in nota à gli Officiali della Grassia.*

Hauuta l'estima sigillare le Botti, doue, e come Cap. 45.

§. 1. *Non tenghino Botti di Vini diuersi aperte con Cauella, & Spinelli.*

§. 2. *Habbino sopra le Botti il Bollestino affisso con la dichiarazione del prezzo, & sottoscrizione da due Grassieri.*

Non vendino Vino difettoso Cap. 46.

§. 1. *Siano obligati tanto gli Hosti, quanto i Facchini, che portano il Vino notificarlo alli Soprastanti alla Grassia.*

Delli Tricoli.

Tricoli non vadino comprando per la Piazza, mentre sia affissa la Stendar della Cap. 47.

& 80.

§. 1. *Ne alcuno vada per lo Contado à comprar robba pertinente alla Grassia per riuerderla.*

Triccicoli non debbano partirsi da luoghi assignati da' Signori Grassieri, per andare per lo Mercato innanzi à mezzo giorno, & prima, che sia leuata la Stendar della C. 48. & 80.

Ma se fossero trouati prima dell' hora sudetta comprare per se medesimi, & per altri. Cap. 49. & 80.

Nissuno vada ad incontrare quelli, che vengono al Mercato per comprare Cap. 50.

Triccicoli non vadino per la Città vendendo robba da mangiare Cap. 51.

Non usino fraude, nè mangagna nel comprare Salecizza, & Salami, come anco nel vendere Polli, & Vcelli morti da loro Cap. 52.

Non tengano robba putrida, ò guasta in Bottega, nè in Casa, benchè non la vendessero Cap.53.

Non defraudino il peso, ò misura della robba, che vendano Cap.54.

Chi cercasse corrompere gli Officiali Cap.55.

Che le Scodelle debbano essere di Rame con il manico di ferro Cap.56.

Salcizza, ò Salami non si facciano, se non di Porcina Cap.57.

Bestie non si estrahino senza licenza de' Signori Grassieri Cap.58.

S. 1. Ne Ortaggio, ne altra cosa spettante al vitto humano.

Non si faccia radunanza di robba mangiatina nel Borgo, ò fuori della Città Cap.59.

Non si possa comprare, ne far comprare robba, pertinenti alla Grassia, per farle giocare, senza licenza Cap.60.

Pesi, e misure siano giuste, e bollate Cap.61.

Tassa per il Bollatore Cap.62.

Non si accresca prezzo alle robbe senza licenza Cap.63.

Chi parlasse contro gli Officiali Cap.64.

Ministri siano tenuti ogni giorno andare a vendere se i Beccari offeruino quanto deuono Cap.65.

Ministri debbano pesare la Carne, ò Pesce à ebi gli piace, ò ebi contraddirà Cap.66.

Ministri non possono concordare con altri, ne dar licenza, ne pretendere ignoranza Cap.67.

Lardaroli non possono vendere Candele di sorte alcuna prima, che siano vedute, ò apprezzate da' Signori Grassieri Cap.68.

Triccoli siano à i luoghi assignatogli da' Signori Grassieri, ò loro Officiali, ne vendano robbe, che prima non sia apprezzate Cap.69.

Orzolari, e Pignat. stiano à i luoghi loro Cap.70.

Si creda à gli Officiali Cap.71.

Li Signori Grassieri possono far carcerare Cap.72.

Chi vuol vendere Oglio, debba darlo in nota, ò obligarsi mantenerlo per certo tempo ad arbitrio de' Signori Grassieri Cap.73.

Formisari, e Fornari di Pietre, e calina Cap.74.

Che le Pietre debbano farsi conforme alli modelli, che sono sotto il Vultone Cap.75.

S. 1. Calina si venda con un staro di ferro bollato alla misura vecchia.

Legnami, e Arelle non possano comprarsi da chi fa Bottega di legname, fintanto che non è leuata la Stendardella Cap.76.

Tutti i pesi, e misure siano fatti aggiustare Cap.77.

Ortolani debbano dare ortaggio, etiam per un quattrino à chi ne vuole Cap.78.

Canne non si estrahino Cap.79.

Forastieri, e Hosti non possano comprare ne far comprare robbe sottoposte alla Grassia fintanto, che non è leuata la Stendardella Cap.80. & 47. &c.

Mercanti, Triccoli, Pizzicaroli, e simili persone non possono comprare per riuendere Cap.81.

De' Mercanti, e Marzari.

Mercanti, e Marzari adoprino braccia di ferro bollate, e non vendino una cosa per un'altra Cap.82.

Debbano misurare in tauola cose di lana Cap.83.

Habbino il Libro Mercantile Cap.84.

Partite siano tassate dal Tassatore Cap.85.

De' Speciali.

Cap.86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95.

Delli Orefici.

Di quelli, che vengono al Mercato.

Quelli, che vengono al Mercato non si fermano à vendere fuori di Piazza cosa alcuna Cap.96.

Chi porrà nella sumità de' panieri, ò cesti robba bella, è di sotto poi d'altra sorte Cap.97.

Contadini non portino Agreste, Faue, Fagioli, Noci, Pera, e Pome, e altri frusti acerbi Cap.98.

Vino forastiero, legna, fieno, e strame &c. non possa venderli, ne contrattarli, se non in Piazza, e non altroue Cap.99.

Delli Molinari.

Cap.100. 101. 102. 103. & 104.

Degli Artefici in vniuersale

Cap.105. 106. & 107.

Del purgare, e rifare le Strade

Cap.108. 109. 110. 111. 112. & 113.

Che le Strade siano nette dal fango

Cap.114.

Che le Strade non siano occupate

Cap.115. 116. & 117.

Che la Piazza, e Loggie non sijn occupate.

Cap.118. 119. 120. 121. 122. & 123.

Che li Porci non vadino per la Città.

Cap.124.

Delle Scaffè, e Cessi.

Cap.125. 126. & 127.

Che le Strade siano visitate ogni otto giorni

Cap.128.

Che le Case non siano demolite

Cap.129. & 130.

Che i luoghi pubblici non siano occupati

Cap.131.

Che

Che le pene siano applicate al Mâgistrato
Cap. 132.

Dell'intelligenza de' Capitoli
Cap. 133.

Bando sopra la Pescaria di Faenza.
Cap. 134. usque ad 151.

Bando, che li Grassieri, e Datieri non
possino stare nella Pescaria
Cap. 152.

Bando, che si tenghino nette
le Strade, e vicoli
Cap. 153. & 154.

Alderano della S.R.C. Cardinal Cybo della
Prouincia di Romagna, & Esarcato di
Ravenna de Latere Legato &c.

*Essendo Noi intenti al buon gouerno della
Città di Faenza, & in particolare, che la
medesima Città sia ben regolata delle cose
pertinenti alla Grassia, & all'Vfficio de'
Grassieri, habbiamo ordinato li seguenti
Capitoli.*

*Del Giudice delli presenti Capitoli,
e sua autorità.*

1 **S**Tatuuiamo, & ordiniamo, che il Magi-
strato de' Sig. Antiani Giudice ordi-
nario dell'Officio della Grassia debba ef-
sercitare la sua giurisdictione nel luogo,
& hora della solita residenza, sommaria-
mente, e semplicemente, *de plano*, senza
strepito, ò figura di Giudice, & *sola sa-
ueritate inspecta*, & quando il Magistrato
pro tempore non haura per Capo vn Dot-
tore di legge, dourà prouederli di vn'As-
sessore, che sia Dottore, & Auocato, &
con il di lui consiglio diffinire, e determi-
nare le cause, assoluendo gl' innocenti ac-
cusati, e condannando i Rei delinquenti,
conforme alla Giustitia delle nostre prou-
uisioni.

2 E finalmente intendiamo, che il Magi-
strato, e Grassieri habbiano l'arbitrio in
in tutte cose concernenti all' Vfficio della
Grassia, da regolarsi però conforme al giu-
sto, & honesto, proibendosi espressamen-
te il concedere licenze, e fare determin-
ationi contro la forma de' presenti Capito-
li, ordini, e prouisioni, sotto la pena di
nullità.

De' Grassieri, e loro autorità.

3 **S**I eleggeranno in Consiglio Gene-
rale tre Grassieri di Consiglio per

sei mesi, conforme al solito della Città,
con quelli pesi, autorità, facoltà solite,
conforme ai Capitoli della Grassia.

4 Effercitarannoli Grassieri con diligen-
za la loro carica, in propria persona, con
oggetto del ben Publico, più rosto, che
del proprio interesse. L'Vfficio de' quali
sarà, di vigilare, che le vettouaglie, &
ogni altra cosa non siano vendute putride,
corrotte, ò guaste, mà di buona qualità, e
condizione, e che la Città sia espurgata da
ogn'immondicia. Sarà patimente loro eu-
ra di stimare il Pelce nella Pescaria, e nou
à Casa, nè in altro luogo, in modo, che
non se ne sentino richiami, come anco di
stimar Carne, oglio, candelle, frutti, & al-
tre cose spettanti alla Grassia nella Piazza
publica, e le vettouaglie in caso, che li
Fruttaroli, Triccoli, Pizicaroli, & simili per-
sone vendessero le cose loro à prezzo trop-
po rigoroso, & ingiusto, & li farà lecito
cercare à tutte l'hore, & di notte tempo
dentro della Città, e nelle Case, Botte-
ghe, Magazini per ritrouare le fraudi, che
li comettono in qualsiuoglia arte, & efser-
cizio, con fare almeno vna volta à mese,
vna generale, e diligente inquisitione di
qualunque difetto di bilance, statere,
pesi, e misure, & in fine veranno ogni di-
ligenza possibile (col braccio anco della
Corte in caso di bisogno) di trouare ogni
contrauentione à nostri ordini, e trouata,
sequestrarla per disporre conforme alle
pene contenute ne' Capitoli secondo i casi.

5 S'ordina che li Signori Grassieri, e suoi
ministri siano rispettati come ministri pu-
blici, e di più obbediti dagli Artesfici di
di qualsiuoglia effercitio, e professione, in
modo tale, che richiesi douranno aprire,
le Case, Botteghe, e Magazini senza veru-
na contraditione, e s'alcuno ardirà impe-
dire alli Grassieri l'ingresso nelle Case, Bot-
teghe Magazini, ò ricusarà aprire le casse,
barili, vasi, ò in altro modo, se gli opporrà
nellatto del suo effercitio, s'intenda incorso
nella pena di dieci scudi, & altre pene
ad arbitrio del Magistrato, e considerati
la qualità del fatto.

6 Si crederà alla semplice relatione d'vno
de' Signori Grassieri, tanto per ogni inuen-
zione, che faranno, quanto sopra ogni reni-
tenza, che gli verrà fatta, & à Sparagualti,
ò Accusatori col loro giuramento, & ad vn
testimonio degno di fede, patimente si cre-
derà in ogni contrauentione, per procede-
re alle pene contro gli accusati, mentre

non provaranno cosa rilevante in contrario.

- 7 Non si faranno lecito li Grassieri, ò Sparguali di ricuere, pretendere, ò d'acettare cosa alcuna di più della metà della condanna, che si faranno contro a' trasgressori.

- 8 Et accioche li Grassieri possino esercitare la lor carica senza verun sospetto di mandato esecutivo, vogliamo, & espressamente comandiamo, che durante il loro ufficio non possino, ne debbino esser molestati da chi si sia nella propria persona per debito civile, benché giurato in forma della Reuerenda Camera.

Dell'Officio de' Notari, e loro mercede.

- 9 Siano, & s'intendino i Cancellieri del Magistrato Notarij attuarij dell'officio della Grassia, con Autorità insolido di scriuere le querelæ, e gli atti, esaminare li testimoni, notare decreti, pubblicare le sentenze, dare li mandati esecutiuui, registrare le licenze, e fare ogn' altra cosa, concernente al bisogno di detto officio. Non ardiranno però dar fuori mandato alcuno, che non sia sottoscritto dal Priore del Magistrato, e Signori Grassieri, e segnato col sigillo.

- 10 Hauranno per loro mercede d'ogni mandato esecutivo quattro bolognini, da pagarsi da' condannati, così per registro d'ogni licenza, che daranno li Signori Grassieri, quale dourà essere sottoscritta almeno da doi di essi, e d'estrahere robba fuori della Città bolognini quattro.

- 11 Per la copia del processo quando si sarà addimandata, due bolognini per carta, che dourà essere almeno di vinti righe per carta.

- 12 Per l'autentico del Processo dieci bolognini, & oltre questa tassa non sarà loro lecito accettare altra mercede.

- 13 Staruuiamo, & ordiniamo, che tutti li Cittadini, & Artegiani d'ogni qualità, e conditione, senza eccezione alcuna, siano, e s'intendano sottoposti al Magistrato de' Signori Antiani, & alli Signori Grassieri, & all'obbedienza de' presenti Capitoli, e riforme.

Delli Beccari, e Carnaioli.

- 14 **O**rdiniamo dunque, & espressamente comandiamo, che i Beccari, e Carnaioli non ardiscano, nè presumino sotto qualsiuoglia pretesto, ò colore ammazzare, ò far ammazzare, ò scorticare, bestia di sorte alcuna in altro luogo della

Città, che nel Macello publico à ciò deputato, nè ammazzare, nè fare ammazzare prima che sia stata vista dalli Sig. Grassieri, ò suoi Ministri d'ordine loro, nè dopo che l'haurà ammazzata squartarla, ò venderla, ò turtà, ò parte di essa, se prima non sarà dichiarato dalli sudetti, ò Ministri di commissione loro, quanto li debba vendere per libra ciascheduna delle bestie, che farann stare ammazzare sotto penna in ciascheduno di detti casi, ò per ciascuna volta di due scudi d'oro. d'applicarsi per la metà à gli Vfficiali di detti Signori Grassieri, riuocando ogni licenza, che sin qui fosse stata data.

- 15 In oltre ogni volta, che da detti Vfficiali fosse trouato alcuno de' Beccari non hauer dato il giusto peso, e sua ragione nel pesare carne à chi n'hauesse comprato; tal Beccaro incorra, e s'intenda essere incorso nella pena di vn scudo d'Oro per ciascuna volta, che sarà trouato non hauer dato il giusto peso. Comandiamo ancora, che detti Beccari, ò suoi Ministri nel consegnare la carne venduta à compratori debbano dirli il peso inanzi, che tirino li denari da detti compratori sotto pena di vn scudo d'Oro d'applicarsi ad arbitrio.

- 16 E perche li Beccari ammazzano bestie diuersi di bellezza, e bontà, e perciò hanno diuersi prezzi, accioche con tenerle sopra vna medesima banca, & mescolate insieme non habbino commodità di vendere le cattive per buone, & vsare nelli prezzi fraude, & inganno; Espressamente proibiamo à detti Beccari, e Carnaioli, che non possano in modo alcuno tenere sopra vna medesima banca carne di varij prezzi sotto pena di due scudi d'Oro d'applicarsi come di sopra. E per leuare le fraudi si ordina, che le giunte, che danno con le carni, ò buone, ò cattive, che siano, non possino leuarle, nè gettarle via, acciò pesando la carne, e non trouandoui il peso incorrano in pena di lire dieci di bolognini.

- 17 Et essendo l'arte della Beccaria esercizio, che serue al publico, onde sono obligati li Beccari, e Carnaioli vendere la carne à chi ne vuole comprare, senza fare distinctione di persone, ordiniamo, e parimente comandiamo, che siano tenuti vendere di qualsiuoglia sorte di carne, che hauranno sù la banca à tutti quelli, che ne adomanderanno, e ne vorranno comprare, e nel taglio, e nella parte della bestia, che vorrà il compratore, e non possano scusarsi

li Beccari sotto qualsuoglia pretesto, ò colore, nè etiam d'io con allegare, che sia venduta ad altri, purchè sia sopra la banca, nè manco possino ascondere la carne nelli Casloni delle loro banche, ouero in altro luogo, nè dar giunta oue sij ordinario, che non s'habbia à dare, sotto pena di vn scudo d'Oro d'applicarsi come di sopra. Auuertendo, che nel negare, ouero ascondere la carne sarà creduto à gli Vfficiali, se saranno presenti, altrimenti à quelli, à quali sarà stata negata la carne, quando giurino così essere la verità. Prohibiamo ancora, che non si possa vendere forte alcuna di carne macellata, etiam di bestia più minuta, come di Agnello, ò Capretto se non à peso, e non à vista, ò altrimenti sotto pena di trè tratti di corda da darsi con consenso, e participatione di Monsig. Gouernatore.

18 Et acciochè li Bettoglieri, e Taucnieri col pagare di più la carne per essere seruiti non facciano danno a i Cittadini, & à gli altri della Città, ordiniamo, & espressamente comandiamo, che non sia Beccaro alcuno, che ardisca di vendere, nè per se, nè per mezo d'altri carne alcuna à Bettoglieri, ò Taucnieri senza licenza de' Sig. Grassieri, ò suoi Vfficiali, sotto pena per ciascuna volta di vn scudo d'Oro d'applicarsi ad arbitrio de' Soprastanti.

19 E per pouedere alle fraudi, che in ciò da gli Hosti si potrebbero vsare intorno al comprare carne, pesce, polli, agnelli, & altre cose da mangiare, & à finche intorno à dette cose essi non facciano danno a' Cittadini, & altre persone della Città, mà che la Città stia abbondante, si prohibisce come di sopra à detti Hosti, Bettoglieri, e Taucnieri di poter comprare forte alcuna di robbe sudette senza licenza de' Signori Grassieri, ò suoi Vfficiali, sotto pena di vn scudo d'Oro d'applicarsi come di sopra, finche non sia stata leuata la Stendar della solita.

20 Et à finche li Beccari non leuino à Cittadini, & ad altri della Città la commodità di comprare Agnelli, e Capretti, espressamente comandiamo, che non sij persona alcuna, che eserciti Beccaria, che ardisca, ò da se stesso, ò per mezo d'altri comprare Agnelli, ò Capretti, nè meno accostarsi à quelli, che li vendono in Piazza, nè fuori di Piazza, finche non sia leuata la Stendar della solita sotto pena di vn scudo d'Oro per ciascuno, che contrasfarà, e per ciascuna volta come di sopra.

21 E perche si sappia il nome, e numero de' Beccari, ordiniamo, e comandiamo, che tutti quelli, che vogliano esercitare l'arte della Beccaria, ò grossa, ò minuta, che frà termine di due giorni dopo la publicatione del presente Bando debbano farsi scriuere dalli Cancellieri degl' Illustrissimi Signori Antiani, auuertendo, che quelli, che non si faranno scriuere, non potranno far carne di forte alcuna, e facendone caderanno in pena di vn scudo d'Oro, e della perdita della carne; che quelli, che saranno scritti, non vogliamo, che possino fare compagnia insieme più di quattro persone per ciascuna banca, e però prohibiamo in vna compagnia tutti gli altri maggiori numeri sotto pena di due scudi d'Oro per ciascuno della compagnia, d'applicarsi vn terzo à luoghi pij, vn terzo all'effecutore, l'altro terzo all'accusatore, ouero ufficiale.

22 Di più, acciò la Beccaria stia abbondante da tutti li tempi di carne per commodo della Città; ordiniamo, & espressamente comandiamo a tutti li Beccari, e Carnaioli, che non lascino in modo alcuno mancare carne nella Beccaria, ò in altro luogo, doue si venda nella Città, sotto pena di cinque scudi d'oro d'applicarsi come di sopra, e di trè tratti di corda, da darsi con licenza di Monsig. Gouernatore.

23 Et acciochè il luogo, doue si bancheza si conferui con più pulitezza, e sanità della Città, netto da ogni bruttura; comandiamo, che li Beccari siano tenuti farlo nettare, e spazzare ogni Giouedi della settimana sotto pena di vn scudo d'Oro, d'applicarsi ad arbitrio delli Grassieri, & in caso di contrauentione s'intenda, che li Consoli di detti Beccari siano incorsi nella detta pena, & habbino da essere grauari ipso facto à pagarla, e chi ardisse portare brutture di forte alcuna in detto luogo incorra parimente nella pena di vn scudo d'Oro.

24 Che morendo alcuna bestia in campagna, ò in altri luoghi, li Patroni ananti di far la scorticare, la debbano denunciare a' Signori Soprastanti alla Grassia, nè li Macellari la possino scorticare senza licenza, e la carne si debba sepolire in vna buca, per rimediare alle fraudi sotto pena di cinque scudi, e di pene assittuite, da darsi con participatione di Monsignore Gouernatore.

25 Che tutti li Macellari siano nella Beccaria grande, e si leuino dalli quartieri, e li Carnaioli siano nella Beccaria picciola, e

detti Beccari debbano dare sicurtà idonea di far carni buone, e mantenere tutto l'anno la Beccaria al prezzo, che faranno li Sig. Grassieri. Si prohibisse a detti Beccari comprare per macellare, e vendere Scroffe, Verri, Animali feriti, spallati, azoppati, infermi, ò in altro modo infetti sotto pena della perdita delli animali, e di lire venti, e di pene affittive, secondo i casi, con participatione di Monsig. Governatore. Nè potranno leuare le teste dalle Pecore, Castrati, Capre, e simili animali, finche non saranno intieramente venduti, nè tenerle nascoste sotto qualsivoglia pretesto, acciò da tutti siano viste, & acciò non sia ingannato alcuno sotto pena di lire dodici di bolognini.

16 E perche meglio possa essere da tutti conosciuto il Marchione dal Castrato à ferro, & ogn'altra sorte di carne, vogliamo, che detti Beccari, e venditori siano obbligati tenere li Marchioni con li testicoli al suo luogo, come anco richiesti da compratori, di qual sorte, ò di che animale sia la carne dichi la verità sotto pena a' contravenienti in ciascheduno caso di lire dieci di bolognini.

17 Prohibiamo espressamente a' Beccari il tenere, ò ricuere nelle Beccarie, Botteghe, nè altri luoghi animali da sè morti, ouero da altri ammazzati, feriti, astropiati, ò allupati, infermi, ò in altro modo infetti sotto pena di dieci scudi, e della perdita degli animali, & altre pene, etiam affittive, secondo i casi, con participatione di Monsig. Governatore, come sopra.

18 Che nessun Macellaro possa fare, falcizza, nè salami di sorte alcuna sotto pena di scudi venticinque d'Oro, e di tre tratti di corda con participatione di Monsig. Governatore, come sopra.

19 Si prohibisce che in modo alcuno non si possa introdurre dentro la Città, e suo Borgo, nè vendere etiam per uso di dar alle Gatte, e Cani, carni di bestie morte, per leuar le fraudi, che si possano commettere sotto pena di dieci scudi, & altre affittive, secondo i casi, e con participatione di Monsig. Governatore, come sopra.

Delli Pescatori,

30 **E** Perche li Pescatori habbino ancor'essi a viuere ragioneuolmente nelli loro essercitij, ordiniamo, e comandiamo, che li Pescatori così terrieri, come forastieri non ardischino sotto qualsiuo-

glia pretesto, ò colore aprire in modo alcuno le ceste del pesce, che portaranno à vendere, nè venderne parte alcuna di esse, se prima non farà veduto il pesce, & apprezzato dalli Signori Grassieri, ò loro Vfficiali di sua commissione, nè li Pescatori possano vendere la libra più di quello, che sarà statuto dalli sudetti Signori Grassieri sotto pena in ciascun caso di vn scudo d'Oro d'applicarsi ad arbitrio de' Signori Grassieri.

31 Et affine ogn'vno habbia la sua ragione, nè sia ingannato nel peso, commandiamo, che li sudetti Pescatori debbano dare, e dire il suo giusto peso ad ogn'vno sotto pena à chi contrafarà di vn scudo d'Oro, d'applicarsi come sopra. Vogliamo, e commettiamo similmente, che li Pescatori vendano essi il loro pesce, e se pure piacesse a loro, che altri lo vendessero, possino farlo ogni volta, che il venditore sia dato dalli Signori Grassieri, mà se non sarà dato da loro, chi venderà cascherà in pena di vn scudo d'Oro d'applicarsi come sopra. Auuertendo, che ai Pescatori forastieri, che portaranno pesce per vendere sarà loro fatto carezze, e ne riporteranno guadagno da potersi contentare.

32 E per prouedere agl'inconuenienti, che causano coloro, li quali antepoendo al bene publico ogni minimo loro vtile, e particolarmente ardiscono di persuadere alli Pescatori Forastieri, che non portino pesce alla Città di Faenza. Espressamente commandiamo, che persona alcuna non ardisca, nè in parole, nè in qualsivoglia modo, fare vn così inhonesto officio sotto pena à chi farà altrimenti di venticinque scudi, e di tre tratti di corda da ordinarsi con participatione di Monsig. Governatore, come sopra d'applicarsi alla Reuerenda Camera Apostolica, vn quarto all'accusatore, il quale sarà tenuto secreto, e se li crederà con suo giuramento, e come vn testimonio degno di fede, e nelle sudette pene incorreranno ancora li Terrieri, li quali per vie indirette faranno conuenticole, ò amotinamenti, ò monopoli per vendere più caro il pesce, & ogni altra sorte di robba pertinente alla Grassia, per indurre carestia.

33 Che il Datiero del pesce non lo possa pesare auanti siano arriuati li Sig. Grassieri, per rimediare alle fraudi.

34 Che li Pescatori, ò Vetturali, ò altri, che portaranno pesce fresco, salato, carpionato, ò affumato, ò d'altra sorte per vender-

lo nella Città di Faenza debbano portarlo, ò mandarlo direttamente nella Pescaria, senza fermarsi per istrada; in altri luoghi per venderlo fuori della Pescaria, a chi si sia, etiam in poca quantità, per proprio uso sotto pena, tanto al compratore, quanto al venditore di scudi tre, & di più al compratore della perdita del pesce.

35 E perche li Pescatori non possino far fraude, ò occultare il Pesce, che hanno condotto nella Città, sarà cura de' Depu- tati dell'Abbondanza alle Porte, di pigliar nota del pesce, che entrerà, e delle persone, che lo condurranno, accioche occorrendo alli Signori Grassieri, ne possino hauer il conto, e vedere se con effetto sarà stato portato alla Pescaria.

36 E portato, che haueranno il pesce nella Pescaria, si di mattina, come di sera, non farà lor lecito levarlo dalla detta Piazza sotto qualsuoglia pretesto, se non sonata l'ora di nona, e dell'Aue Maria, e non prima senza licenza delli Signori Grassieri sotto pena di lire dieci, e perdita del pesce.

37 Che niuna persona possa entrar dentro al rastello, ò sbarre, doue si venderà il pesce sotto le pene contenute nel Bando dell'Eminentissimo, e Reuerendissimo Sig. Card. Cybo publicato sotto li 9. Ottobre 1648. che li dourà vedere nel fine de' Capitoli.

Delli Pesciuentoli.

38 **L**i Pesciuentoli douranno vendere ogni sorte di pesce nella Pescaria à ciascuno indifferentemente, à peso, e non ad occhio, con statere, e bilanze bol- late, e giuste, al prezzo, che sarà stimato dalli Signori Grassieri, e non in altro luogo, altrimenti in caso di contrauentione, s'intendono inorsi in ciascuno de' Capi sudetti, nella pena di scudi tre, e perdita del pesce, e se saranno trouati haner'vsato fraude, malicia, & inganno nel peso, ò altro, siano castigati nella sudetta pena.

39 Douranno li venditori da pesce tener' esposto à publica vista il pesce, che loro sarà consegnato da vendere senza occultarne, e tenerne nascosta qualsuoglia minima parte, in case, magazzini, ò in altri luoghi, e stimato che sarà, non ne possino fare cernita, ò cappata di sorte alcuna, etiam sotto pretesto di saluarlo per se, ò per altri, ò d'hauerlo venduto, o promesso, ò altro questo colore, che niente loro suffragarà,

per non essere castigati nella pena di lire, dieci di bolognini, e perdita del pesce.

40 Prohibiamo à pesciuentoli, che non possino in verun modo comprar pesce, nè per se, nè per mezzo d'altri per riuerderlo, nell'istessa pescaria à quel prezzo, che sarà stimato da Signori Grassieri sotto pena di tre scudi, e perdita del pesce.

41 Come anco vietamo vendere pesce à forastieri, & altri, che volessero comprarne per riuerderlo, se prima non faranno trouisti i compratori ordinarij, e passate l'hore accennate nel precedente Capitolo sotto pena tanto à compratori, quanto à venditori, di scudi tre, e di più à compratori della perdita del pesce.

42 Non farà lecito ad alcuno, sia di che conditione si voglia, tanto nel condurre del pesce alla Pescaria, quanto dopo arriuato, mettere le mani nelle casse, e paniere, nè in qualunque modo pigliar pesce da se medesimo, mà chiederlo, e ricauerlo da' venditori, con pagar loro il prezzo stabilito sotto pena di pagare il pesce al doppio, che sarà stato stimato, e di due scudi di più.

43 Mà se accaderà, che i pescatori ò pesciuentoli recusassero vendere il pesce per la stima che sarà fatta dalli Signori Grassieri, caschino in pena di lire venticinque ogni volta, che contrasfaranno, d'applicarsi parte alla Reuerenda Camera, parec all'Accusatore, e della perdita del pesce, & di tre tratti di corda da darsi in publico, con participatione di Monsig. Governatore.

Degli Hosti, e Tauernieri.

44 **E** perche gli Hosti, e Tauernieri habbiano à vendere il vino à giusto prezzo, ordiuamo, e comandiamo, che Hoste alcuno, ò Tauerniero, ò Bettogliere, & altri non possino vendere, ò far vendere sorte alcuna di vino, se prima non sarà stimato dalli soprastanti alla Grassia, ò loro Vfficiali di loro commissione sotto pena per ciascuna volta, e per ciascheduno che contrasfarà di vn scudo d'Oro, e della perdita del vino, d'applicarsi secondo la volontà de' Signori Grassieri, e siano tenuti li detti Hosti, e portatori, che condurranno vino forastiero di darlo subito in nota à gli Vfficiali della Grassia sotto pena della perdita del vino, e di tre tratti di corda, con participatione di Monsig. Govern.

45 Si dourà doppo hauer dato la stima del vino, tanto bianco, quanto rosso hauer- si

gillato nella botte di soprauia dal coccone con cera di Spagna imprôtata cò il bollo della Communità, in modo, che non vi si possa aggiungere vino sotto pena à contrauenienti di scudi trè, e bollate come di sopra à spese degli hosti; se alcuno di loro sarà trouato hauer altre botti con la canella, ò spinello, ouero ferrate, ò chiuse con cera, bombace, s'intenda incorso in pena di lire dieci di bolognini, e nelle botti sia affisso il suo belletino con il prezzo, e sottoscritto da due delli Signori Grassieri almeno.

- 46 Se parimente sarà trouato alcun'Hoste, Bettoglieri vendere vino acquato, suanito, cotto, contio, mufso, ò in altro modo difettofo, caschi in pena di lire venti, e se sarà guasto nella pena del doppio, e nell'vno, e nell'altro caso anco della perdita del vino, d'applicarsi parte alla Reuerenda Camera, parte all'accusatore. In oltre, che siano tenuti tanto gli hosti, quanto i fachini, che porteranno vino, notificarli à Signori Soprastanti alla Grassia, per vietare le fraudi, sotto pena à contrauenienti di quattro scudi d'applicarsi come sopra.

Delli Tricoli.

- 47 **E**T affinché i Tricoli non facciano carestia nelle cose, che si vendono giornalmente nella Piazza, ordiniamo, & espressamente comandiamo, che Tricolo alcuno, ò Tricola, ò sua famiglia, non ardisca per tempo alcuno, nè per se stesso, nè per mezzo d'altri andare per la Piazza per comprare, ò per se, ò per altri robbe di forte alcuna pertinenti alla Grassia, finche non sarà leuato dal suo luogo la Stendardella sotto pena di vn scudo d'Oro, e della perdita della robba; e perchè si trouano alcuni tanto ingordi al proprio guadagno, i quali senza riguardo del Publico mettono la carestia, con occupare ogni cosa rigorosamente, comandiamo, che non sia persona alcuna, la quale vada per lo Contà di Faenza à comprare robbe pertinenti alla Grassia, per riuenderla sotto pena di due scudi d'Oro, e della perdita delle robbe, d'applicarsi come sopra.
- 48 Se alcuno Tricolo farà trouato fuori del luogo assignatogli da' Signori Grassieri per lo mercato innanzi à mezzo giorno, ò prima, che sia leuato il solito segno della Bandirola, ancorche non comprasse cosa veruna, s'intenda incorso in pena di lire dieci di bolognini.

49 **M**à se saranno trouati per lo mercato à comprare, ò per se, ò per altri robbe di qualsiuoglia genere, e specie in poca, ò assai quantità prima dell'hora sudetta del mezzo giorno, ò prima, che sia leuato il sudetto segno della Bandirola, cada in pena di trè scudi, & perdita della robba d'applicarsi come sopra.

50 **N**on ardira persona alcuna, come sopra, andare ad incontrare per istrada dentro, ò fuori della Città le genti, che vengono al mercato in qualsiuoglia giorno, per comprare, ò incappare da quelli oua, caso, pollami, frutti, ò altra cosa, che fosse portata al mercato sotto pena di lire venticinque di bolognini, e perdita della robba d'applicarsi come sopra.

51 **D**i più prohibiamo à Tricoli l'andare in volta per la Città, à vendere maroni cotti, ò crudi, & altri simili robbe mangiatie sotto pena di lire dieci, e perdita della robba d'applicarsi come sopra.

52 **S**i guardaranno ancora d'vsar fraude, ò magna nel comprare falciuze, salammi, mortadelle, così del vendere polli, ò uccelli morti, per infirmir, percossi da altri, ò altre cose difettose, sotto pena in ciascuno delli capi sudetti di lire venticinque di bolognini d'applicarsi come sopra, e perdita della robba d'abbrugiarli nella Piazza à loro spefe.

53 **N**on sarà lecito à detti Picicaroli, Lardaroli, ò altre persone tenere secreto, ò palese carne, pesce, vino, ò oglio, & altre cose di qualsiuoglia sorte nelle loro Botteghe, magazzini, & in casa d'altri, che siano putride, corrotte, guaste, ouero falsificate, sotto pena di scudi cinque d'applicarsi come sopra, e della perdita della robba d'abbrugiarli nella Piazza à spefe loro.

54 **N**on sarà mai lecito à persona di che qualità, ò conditione, ch'ella si sia, d'vsare astutia, ò fraude in fare che il compratore non habbia veramente il suo giusto peso, ò misura sotto pena di lire dodici di bolognini, e della perdita della robba, oltre la restitutione del danno, etiam in minima quantità, e se la fraude sarà considerabile, ad arbitrio de' Sig. Grassieri, e si duplichi la pena d'applicarsi come sopra.

55 **E** se alcuno per se, ò per mezzo d'altri direttamente, e indirettamente tenterà rompere detti Vfficiali, ò suoi dipendenti acciò non facino il debito loro, ancorche l'effetto non segua, caschi in pena di dieci scudi d'applicarsi come sopra.

56 Che le scudelle, che adoprano per vendere, e misurare legumi, e biada debbano essere di rame con il manico di ferro, e bollate giusto, acciò li compratori habbino il loro douere sotto pena à chi contraffarà di lire cinque di bolognini.

57 Che non sia lecito à qualsiuoglia persona di far falciZZa, falami, e cose simili, che non sia di carne porcina schietta sotto pena di scudi venticinque d'Oro d'applicarsi come sopra, e di tre tratti di corda, con participatione di Monsig. Governatore.

58 E perche si conferui abbondante la Città, quanto sia più possibile, ordiniamo, & espressamente comandiamo, che persona alcuna di qualsiuoglia sorte, grado, o conditione, non ardisca estrarre dalla Città di Faenza, e suo Territorio Bestie, tanto d'ammazzare, quanto da vita, nè d'altra sorte di Grassia senza licenza de' Sig. Grassieri, sotto pena della perdita delle bestie, e di due feudi d'Oro, d'applicarsi la metà alla Reuerenda Camera Apostolica, vn quarto all'accusatore, il quale sarà tenuto segreto, l'altro quarto ad arbitrio de' Sig. Grassieri, senza però innouatione, e pregiudizio dell'altre pene, alle quali sono sottoposti quelli, che estrahono bestie, & altre cose pertinenti alla Grassia, conforme alla disposizione de' Capitoli, e Bandi di Nostro Sig. e di Monsig. Tesoriere della R. C. A. e non s'intendino esclusi gli Ortolani, mà portando essi, ò facendo portare fuori della Città di Faenza, ò suo Territorio robba alcuna del loro esercizio per vendere senza licenza in scritto delli Sig. Grassieri, carchino in pena, come sopra, d'applicarsi ad arbitrio di detti Signori. Il simile s'intenda di legna, vino, pesce, oua, cacio, butiro, pollami, pizzoni, oche, anatre, pere, mele, noci, falleri, cardì, carchioffi, & ogni altra cosa spettante al vitto, & vfo humano in qualsiuoglia modo, sotto pena à chi contraffarà di lire venticinque di bolognini, e della perdita della robba, e de gli animali, sopra de' quali fosse caricata, ò sù Carri, ò Barozzi.

59 Prohibiamo il far incetta, ò radunanza, d'oua, formagio, pollami, e cose simili, com'anco de' fruti, herbagi di qualsiuoglia sorte, genere, e specie nella Città, Borghi, & altri luoghi fuori della Città sotto pena di lire dieci di bolognini, e perdita della robba.

60 Ordiniamo parimente, che non sia persona alcuna di qualsiuoglia grado, ò con-

dizione, la quale ardisca comprare in modo alcuno, ò far comprar robbe pertinenti alla Grassia, per farle giocare senza licenza in scritto delli Sig. Grassieri sotto pena di vn feudo d'Oro ogni volta, che contraffarà da dispensare come sopra.

61 Et accioche nessuno sia ingannato nelle misure, e pesi ordiniamo, e comandiamo, che tutti quelli, che vendono robbe pertinenti alla Grassia debbano tenere misure, stater, pesi, e bilanze giuste, e bollate sotto pena di vn feudo d'Oro, e li pesi siano d'ottone almeno do vna libra in giù, e non di piombo, sotto la medesima pena, e non si vñ fraude nel misurare, e pesare, qualunque cosa à persona alcuna, e s'intendino ancora li mezzini, & altre misure, per qualsiuoglia altra sorte di persone, come ancora Mercanti, Orefici, Speciali, Artesieri, Hosti, Beccari, Fornari, Pescatori, Tricoli, & altri di qualsiuoglia esercizio.

62 Si dourà fare vna Tassa al Bollatore, e Misuratore, acciò ogn'vno sappia quanto dourà pagare.

63 E perche è cosa honesta, che non sia alla discretion de' particolari vendere ad arbitrio loro le mercantie appartenenti alla Grassia, senza che nò sappino cosa alcuna gli Officiali, che sono per la parte del publico. Comandiamo espressamente, che non sia alcuno, che per l'auenire, sia di qualsiuoglia esercizio, e conditione, il quale ardisca crescere mercantia, ò robba di sorte alcuna, che egli venda, ò faccia, vendere, senza espressa licenza de' Signori Grassieri sotto pena di dieci feudi, d'applicarsi la metà alla Reuerenda Camera vn quarto all'Accusatore, e l'altro quarto all'Essecutore.

64 Et affinche li Ministri, & Officiali de' Signori Grassieri possano senza impedimento alcuno liberamente, come si conuiene esercitare l'officio loro; intendiamo, che non sia persona alcuna, sia di qualsiuoglia grado, ò conditione, la quale ardisca di ragionare in parole, ò in fatti, ò in alcun altro modo conero detti Officiali, e Ministri sotto pena, oltre le pene contenute nelli Bandi, & ordini della Prouincia, di dieci feudi, d'applicarsi la metà alla R. C. A. vn quarto all'Essecutore, l'altro all'Accusatore, & di tre tratti di corda, con participatione di Monsig. Governatore; Auuertendo, che in tal caso sarà creduto all'Officiale ingiuriato con suo giuramento, e con il detto di qualsiuoglia testimonio,

nio, e fia di qual conditione si voglia, ò fama.

65 Alli quali Officiali, e Ministri ordiniamo, e comandiamo, che ogni giorno vadino à vedere auanti, che li Beccari cominciano à vendere le carni nelle banche, & in tutti i luoghi, se hauessero carni ascosse, ò teneffero carne di varij prezzi mescolate insieme, e trouandone subito lo debbano riferire a' Signori Grassieri sotto pena di trè tratti di corda ogni volta, che si contrafarà, con licenza di Monsignor Governatore.

66 Vogliamo ancora, e comandiamo, che li Ministri vñno ogni possibile diligenza, in prouedere di scoprire tutte le fraudi, & inganni, che vengano alle volte vlati da' venditori nelle pelli, nelle misure, e nelle robbe, che vendono, & riferirlo a' Signori Grassieri senza interuallo di tempo, nè possa in modo alcuno ò chi vende, ò chi compra impedirli, che non perfino, ò misurino, & scandagliino qualsivoglia robba, doue habbino suspitione di fraude sotto pena ad essi, se non vfaranno la debita diligenza, d'essere subito cassi, e priuati dell' officio, & chi volesse impedirli, di due scudi d'oro, d'applicarsi, come di sopra; alli quali Ministri si prohibisce in tutto, e per tutto di poter comprare per alcuno cosa alcuna pertinente alla Grassia sotto pena d'vn scudo d'oro applicarsi come sopra.

67 Et si prohibisce espressamente à detti Ministri, che non possino concordarsi con Beccari, nè con essercitio alcuno pertinente alla Grassia, nè prima, che habbiano trouato in falli, & errori, nè dopo, nè mentre, che gli haueranno ritrouati, nè in tempo alcuno, nè manco possino dare licenza di forte alcuna da se stessi; & se volessero fingere di non sapere, che alcuno hauesse errato; purchè con proue legitime, & con scritture sufficienti consti, come n'habbiano hauuto notitia, incortano in questo, & in tutti li casi sudetti nella pena di trè tratti di corda, da darseli con participatione di Monsignor Governatore, & la priuatione dell'officio.

68 Item ordiniamo, e comandiamo, che li Lardaroli non possano vendere forte alcuna di candelè, ò più belle, ò men belle, prima, che siano viste, & apprezzate da' Signori Deputati alla Grassia sotto pena di due scudi d'oro per la prima volta, & di scudi cinque per la seconda volta, & la terza volta di dieci scudi d'oro, d'applicar-

si alli Accusatori, ò inuentori, à suoghi pij, come sopra, nella qual pena anco incorreranno detti Lardaroli ogni volta, che faranno trouati hauer daro più di libre quattro senza licenza delli Soprastanti, che siano state portate fuori della Città, ò Contà.

69 Di più s'ordina, e commanda à tutti li Tricoli, Pizzicaroli, e Reucenderoli, che non possino stare à vendere le loro robbe, se non nelli luoghi, che saranno loro assegnati dalli Signori Soprastanti alla Grassia ouero dalli suoi Officiali, e non possino vendere forte alcuna di robbe senza essere apprezzate dalli Soprastanti sotto pena d'vn scudo d'oro per ciascuna volta, & perdita della robba ad arbitrio de' sudetti Soprastanti.

70 Item ordiniamo, & espressamente comandiamo à tutti li Vasari, & Orcellari, come Pignattari, & altri simili, che non possino stare à vendere in piazza il lauoro, ouero robba loro, se non in quelli luoghi, che li saranno assegnati dalli Soprastanti, ò Officiali della Grassia sotto pena d'vn scudo d'oro per ciascuna volta, che saranno trouati d'hauer contrafatto, d'applicarsi ad arbitrio de' Signori Grassieri.

71 Item, che si creda al Grassiero, quando ritroua qualcuno in fraude, che rengi, come per essempio, oglio, carne, candelè diffettose, e simili cose, che siano putride, ouero si creda alla parte, che si lamenti hauer comprato simili cose diffettose de quali però siano viste, e ben considerate dagli Officiali della Grassia, cioè Sparaguali, ouero da vno de' Grassieri, nè si ricerchi ò desideri altra proua, e si possi venire alla condannatione contro chi venderà tal robba, e per la prima volta due scudi, e per la seconda cinque, e perdita della robba, & priuo di poter vendete per l'auenire simil robba.

72 Che li Grassieri pro tempore habbino autorità di far carcerare simili delinquenti, come anco li Beccari, che vendono carne putride, e diffettose, e gli Hosti, che vendono vini cattui, & altre cose simili, acciò che la carceratione induca maggior timore, e più facilmente li Beccari, & Hosti s'induchino à vendere cose buone, e non diffettose.

73 Che quelli, che vogliono vendere l'oglio nelle loro botteghe, e fondachi lo debbano dare in nota alli Grassieri pro tempore, alli quali s'habbino da obligare di mantenere

- nere la loro bottega, e fondaco per vn certo spazio di tempo ad arbitrio de' Signori Grassieti.
- 74 Item, che per l'aueuiren non si possino far pietre, nè calcina, nè coppin, nè altre simili materie, se prima li modelli, sopra li quali esse pietre, e simili cose si douanno fare non faranno stati approuati dalli Signori Antiani, con l'intervento de' Grassieri, e la copia delli quali debba restare in Palazzo in mano delli Signori Antiani, conforme alla data copia, ò mostra, si debbano fare le pietre, coppin, tauelle, quadretti, & altre simili materie, e la calcina si debba vendere con vn storo di ferro bollato, alla misura vecchia, che si offeruaua auanti la Sforzesca, non derogando però alle seapezzature, perche così s'vaua auanti la misura Sforzesca, sotto pena à chi non offeruàr per la prima volta di due scudi, & per centinaio di pietre, ò simili, ò di corbe di calcina, per la seconda dieci, & della priuatione dell'esercizio di simile materia, da incotarsi ipso facto, & d'applicarsi secondo il solito dell'ufficio della Grassia.
- 75 Che le pietre, coppin, tauelle, quadrelli, & altre simili materie si debbano fare conforme alli modelli del publico, che sono sotto il voltone, doue si dà la corda, sotto le pene contenute nel Capitolo, che tratta di tal materia.
- 76 Che il giorno del Sabbatho, per tutto il corso dell'anno, perche ordinariamente suole occorrere, come anco in altri giorni della settimana, non si possino da qualunque persona comprare legnami, come asse, traui, traucicelli, filaroli, & altri simili, nè anco arelle da chi teghi bottega di legnami fino à tanto, che starà affissa al luogo solito la Stèdardella della Grassia, la quale per il presente capitolo s'estende po, e prohibisce alli Falegnami, che non possino comprare simil materia, e questo perche à beneficio publico s'estende d'ordinare, che ogn'vno possi comprare traui, traucicelli, dugorenti, asse, arelli, atelloni, e simili, come li piacerà, nè possino essere riposti ne' magazzini per riuenderli à più caro prezzo, la quale insegna non si possa leuare senza ordine di doi delli Grassieti pro tempore sotto pena di dieci scudi per volta à chi la leuasse, e di trè tratti di corda da darsegli in publico ipso facto, con participatione, e licenza di Monsignor Governatore.
- 77 Che tutti quelli, che vendano nella publica Piazza, ò altri luoghi della Città, con qualsiuoglia misura, statera, ò peso, debbano frà il termine di sei giorni hauere fatto di nouo aggiustare, & ridurle alla vera misura, e compassi, altrimenti siano priui di poter vendere sotto pena di due scudi per la prima volta, e la seconda dieci, d'applicarsi conforme alli bandi, e priuatione di poter vendere per l'aueuiren.
- 78 Chi vende robbe d'hotro, come infalate, petroselinoli, radici, herbe da torta, & simili à chi ne vuole, & domandano, ne debbino dare anco per vn quattrino, nè lo possino ricsure, altrimenti siano priui di vendere gli hortami nella Piazza, e nella Città, per la prima volta di pagare vn scudo, & la seconda due, con la priuatione di non potere per l'aueuiren essere ammessi à vendere hortami.
- 79 Che le Canne non si possino vendere, nella Piazza, Città, Contà, & Distretto alli forastieri, e non possino essere estratte fuori del Territorio sotto pena à chi contrafarà della perdita delle canne, e di dieci scudi per ciascuna volta, conforme alli Bandi generali.
- 80 Che li Hosti, e forastieri non possino comprare nè da loro stessi, nè per mezzo d'altri (il che s'intenda anco per Tricoli, e Picicaroli) oua, formaggio, pollami, & ogn'altra cosa sottoposta alla Grassia, finche non sarà leuata la Stendardella dal luogo doue vien posta ogni giorno d'ordine delli Signori Grassieri, sino passato ancora mezzo giorno sotto pena della perdita della robba, e di lire sedice di bolini.
- 81 Prohibiamo à tutti, e singoli Mercanti, Tricoli, e Picicaroli, e simili persone il comprare, ò far comprare per riuendere robbe, e mercantie, come oglio, sapone, così mandole, fichi, casto, cauiale, arenghe, sardelle, satche, naranci, limoni, cetoli, lino, carta, tauole, chiodi, & altre cose simili, che fossero da Mercanti forastieri condotti per mare, ò per terra nella Città di Faenza, e suo Borgo, e Territorio, se prima non saranno viste, & approuate per buone, legali, e mercantili dalli Signori Grassieri, e comprare con la licenza domandata, & ottenuta dalli Officiali sudetti, e vogliamo, e comandiamo, che li Mercanti, Tricoli, Picicaroli, & simili siano tenuti, & con effetto obligati dare subito la nota giusta della qualità, quantità, & costo

e costo delle mercantie nella Piazza publica, per vendere à minuto à ciascheduno indifferente per tre giorni coniuui, per il medesimo prezzo, e costo, che l'haueranno comprate, con tenere sopra dette robbe da venderli, come sopra, vna Tabella con li prezzi scritta per mano d'vno de' Cancellieri, e sottoscritta dalli Grassieri, in modo, che possa essere vista, e letta da tutti, alrimanti, chi non offeruà il modo da comprare, e vendere, come sopra, s'intenda incorso in pena di dieci scudi d'oro, & perdita della robba, d'applicarsi vna parte alla Rcuenda Camera Apostolica, e l'altra parte all'Accusatore, non ostante qualsiuoglia decreto solito, e consueto, che si potesse allegare in contrario, a' quali per questo nostro editto derogiamo.

De' Mercanti, e Marzari.

82 **L**I Mercanti, e Marzari adoparano le braccia, e passi di ferro giusti, e bollati nel misurare le loro robbe, e mercanzie, e si guarderanno di non commettere inganno nel misurare, come nel vendere vna cosa per vn'altra sotto pena di lire dieci de bolini, e della perdita della robba, oltre la restituzione del danno, etiam in minima quantità, e se la fraude sarà considerabile, ad arbitrio del Magistrato si duplichi la pena.

83 E per rimediare alle fraudi vogliamo, & ordiniamo, che li Mercanti, e Marzari debbano misurare le rasse, saie, & panni di lana in tauola, e non in aria, con tal modo, & ordine, cioè che il panno, rassa, saie siano dispiegate senza tirarle sopra vnatauola, banca, ouero altro luogo commodò, e che poi vi si ponga il passo in mezzo del panno, saia, o rassa, che sia spiegato sopra la tauola, in maniera che nessuno possa essere ingannato. Prohibendo il vendere, e comprare in altro modo sotto pena al venditore della perdita del prezzo della robba venduta, & al compratore della perdita della cosa comprata.

84 Hauranno i Mercanti, e Marzari, e ciaschedun di loro vn libro di bottega fogliato, e cartolato, con la legalità della Comunità, nel quale formaranno di propria mano le partite delle cose che vendano à tempo, à credenza, con li nomi, e cognomi de' compratori, qualità, e quantità, col prezzo della robba, con la data del dì, mese, & anno, con notarui anco la cagione del debito, & all'incontro della partita

porui quel tanto, che di mano in mano andrà pagando il debitore, col dì, mese, & anno, e mancando al libro vno de' detti requisiti, non se li prestarà fede, come sospetto di falso.

85 E perche ben spesso occorre, che le partite hanno dell' eccessiuo, è nella nostra mente, che siano tassate da' Periti dell'Arte, e conforme alli prezzi delle robbe, che corrono, e non altrimenti, nè il altro modo, hauendo però il Tassatore riguardo all'interesse del Mercante per il pagamento del prezzo differitogli.

De' Speciali.

86 **L**I Speciali, che sono Artefici di grandissimo guadagno, per le varie cose, che vendono dentro le loro botteghe, si guarderanno di tener robba in bottega, che non sia approvata dal Protomedico, per non essere condannati nella pena di dieci scudi, e della perdita della robba, d'abbrugiarli nella publica Piazza à loro spese.

87 Come anco d'incorporare le cose corrotte con le incorrotte, le vecchie con le noue, o fare altra mistura in fraude dell'arte loro sotto la medesima pena di dieci, e della perdita della robba.

88 Comporranno li Speciali di propria mano le medicine, conforme alle ricette de' Medici senza aggiungerui, o diminuirui cosa alcuna, ouero le faranno comporre à persone esperte nel mestiere, con hauer l'occhio, che non pigliano errore, e se alcuno, come sopra, sarà tanto ardito d'accrescere, o diminuire nè pur vna dramma al medicamento, ouero porui vna cosa per vn'altra; ancorche hauesse la medesima virtù, cada nella pena di dieci scudi, e della suspensione d'esercitare la sua professione, ad arbitrio del Magistrato.

89 Conferuaranno le ricette de' Medici in vna filza, almeno per vn'anno, affinche se alcuno fosse grauato, possa confrontare le partite con le ricette originali, altrimenti ordiniamo, che non sia data fede a' loro libri, come sospetti di falsità, e che tutte le robbe, che dispensaranno medicinali siano nouate à partite distese giornalmente, e non con segni, altrimenti non sia creduto al libro in quella parte oue staranno semplicemente i segni, o altro.

90 Che in tutte le compositioni, che si fanno approvate da' Signori Medici, di electuarij, pillole, specie, poluere, gl'ingredienti

dienti delle dette compositioni debbano esser poste in mortajo, ò altro instrumeto rriturate, e confuse alla presenza dell' istesso Sig. Medico, che hauerà approuata la compositione, che ne faccia fede nell' appronatione.

- 91 Che l'acque distillate medicinali non possino essere stillate se non in vasi di terra, ò di vetro, prohibendo onninamente, che questi non si faccino in vasi di piombo.
- 92 Non intendendo col presente Capirolo leuare la facoltà al Protomedico; mà se gl'intenda riseruara la facoltà di qualsuoglia priuilegio, che il Medico habbia in tal materia.

Degli Orefici.

- 93 **F**aranno gli Orefici i loro lanori tutti d'oro, e di tutto argento puri, semplici, e di buona lega, e senza alcuna missione, e chiunque farà trouato hauer mischiato rame nell'oro, & argento, & altre indegne misture, facendo alchimie fusistiche, che nè à carati, nè al paragone riesca di vera, e real perfectione, s'intenda esser incorso nella pena di venticinque scudi, d'applicarsi vna parte alla R. C. e l'altra, all'esecutore, con perdita della robba, e priuatione di non esercitare l'arte per dieci anni.
- 94 In oltre, se Orefice alcuno sarà trouato vendere, ò si trouarà hauer venduto artificiosamente le cose vili, e di poca stima per le cose di valore, come pietre, gemme false in luogo di vere, ò in altro modo hauer commesso fraude in vendere, ò comprare sia castigarlo nella pena di dieci scudi, perdita della robba, e restitutione del prezzo della cosa venduta.
- 95 Prohibiamo ancora agli Orefici il comprare da persone sospette robbe pretiose di Chiese, come calici, candelieri, lampade d'oro, e d'argento, & altri ori, & argenti filati di Pianete, ò Piuiali, nè altre cose, anco profane da simili persone, sotto pena di scudi dieci, e restitutione della robba compraia.

Di quelli, che vengano al Mercato.

- 96 **O**velli, che vengono al mercato di Faenza, ò siano terrieri, ò forastieri, non si fermeranno per strada, nè in altro luogo fuori della publica Piazza, per vendere à chi si sia oua, casio, butiro, polami, agnelli, pere, maroni, castagne, oliue, gesso, sapone, ò altre cose di qualsuo-

glia genere, e specie, mà se ne verranno à dirittura alla Piazza, & iui giunti faranno publica mostra, & approuara, che sarà di buona conditione dalli Grassieri, la spacciaranno à chiunque ne vorrà comprare, indifferente, fuorchè à Tricoli, Ri-uendaroli, & altri, che ne volessero far incetta, se non passato mezzo di, sotto pena à chi non osseruà di lire 10. e perdita della robba.

- 97 E se alcuno studiosamente porrà nella sommità delle ceste, e panieri robba buona, e bella, perche sia approuata dalli Officiali, e Grassieri, & al di sopra d'altra forte, e d'inferiore conditione, s'intenda incorso in pena di mezzo scudo per cesta, e perdita della robba.
- 98 Prohibiamo di più a' Contadini, & alle Contadine del nostro Territorio, & ad ogn'altra persona il portare al mercato agreste, faua, fagioli, noci, pere, mele, & altri frutti acerbi, e prima del tempo della sua raccolta sotto pena della perdita di detti frutti, d'applicarsi alli Grassieri, e suoi Sparagualti, sicome addeco per allora gli applichiamo all'inuentione in tutto, e per tutto senza altra forma, ò figura di giustitia.
- 99 Similmente vogliamo, & ordiniamo, che ogni persona si terriera, come forastiera, che condurrà nella Città à vendere vino, legna, fieno, strame, non possa, nè debba vendere, nè contrattare detto vino, legna, fieno, ò strame in altro luogo, che nella Piazza sotto pena à chi contrafarà di lire dieci di bolini.

De' Molinari.

- 100 **I** Molinari hauranno particolare cura delle biade, e de' grani, che faranno portati al Molino per macinare, & vsaranno buona diligenza di metterli in buona farina, altrimenti se alcuno sarà rubato nel molino, ò mal seruito di macinatura, o in altro modo danneggiato ne' frumenti, biade, ò farine, siano immediatamente costretti i Molinari alla restitutione del danno.
- 101 Macinaranno à chi prima arriuàrà, nè sarà loro lecito lenare le vicende ad alcuno per darle ad altri, ancorche fossero i proprij Padroni de' Molini, sotto pena d'un scudo d'oro d'applicarsi all'accusatore, al quale sarà creduto con suo giuramento.
- 102 Et accioche la farina non voli via, terranno coperti, & serrati i Molini con tele

M

à guisa

à guisa di padiglioni, sotto pena per gl'inobedienti di tre scudi.

- 103 Haueranno li Molinari le coppole giuste, e bollate, e segnate col bollo della Comunità per gl'Officiali sopra ciò deputati, nè in altro modo possano tenerle, con le quali scoppellaranno i grani, e biade, pigliandone semplicemente la dovuta mercede sopra il sacco, e se alcuno ardirà per se, o per mezzo d'altri di torre, o d'accettare da chi si sia farina, benchè in poca quantità, denari, o altra cosa di più della coppola sudetta, etiam con titolo di donzauo, regalia, solito, o altro questo colore, carchi in pena di dieci scudi d'oro, d'applicarsi ad arbitrio del Magistrato.

- 104 Si proibisce ancora à Molinari il tenere cassette, o reposigli, per far cadere, le farine in altrui danno sotto le pene contenute nel Bando dell' Eminentissimo Signor Cardinal Cybo nel fine delle presenti Capitulationi.

De gli Artefici in vniuersale.

- 105 **D**ouranno gli Artefici di ciascun' arte hauere vn Consolo, da eleggerli trà di loro, che sia persona da bene, penia nell'arte, e d'età almeno di quarant' anni, l'officio del quale sarà di definire, e concordare le differenze, che accaderanno tra suoi professori, per l'occasione dell'arte, come di riscuotere le collette imposte sopra il loro mestiere, e richieste comparire inauzi al Magistrato de' Signori Antiani à riceuere, e sodisfare à comandamenti, che loro saranno fatti per beneficio del publico sotto pena à contumaci della priuatione dell'officio, & effecitio.

- 106 Staranno prouisti li Artefici di tutti quelli instrumenti, che sono necessarii al loro effecitio, accioche non guastino i lauori, che pigliano à fare, mà riducino à perfectione con disegno, e giudicio, conforme alla perità, che professano, per non esser condannati all'emendatione del danno.

- 107 Quando occorreranno incendij nella Città, si di giorno, come di notte, saranno tenuti, & obligati li Muratori, Marangoni, Fachini, e Manuali, a toceo di Campana à martello correre à smorzare il fuoco, & à saluare le robbe, che non s'abbrugino, con usare tutti quei mezzi che loro pareranno più opportuni, e necessarij, perche segua manco male, che sia.

possibile sotto pena à contumaci, & di subsidienti di scudi dieci, & priuatione del loro mestiere per due anni.

Del risare, e purgare le strade.

- 108 **V**olendo noi prouedere, che le Strade della Città di Faenza si conseruino nell'aueuere lastricate, e purgate dall'immonditie, per godere aere più salubre, e rendere la Città più praticabile, staruiamo, & ordiniamo, che ogni persona di che stato, o conditione si sia, debba à sue spese felicare, e racconciare le strade auanti le loro case, & botteghe di sassi, e li portici di pietre corte à proprie spese, & mancando di ciò fare, sarà dalli Grassieri, & Acquarolo sopra le strade, e scolo della Città per l'officio prouisto a quanto vogliamo, & ordiniamo a spese come di sopra.

- 109 Dourà parimente ogni persona come di sopra in termine di quindici giorni prossimi dopò la publicatione del presente Decreto, hauer purgate le vie publiche, & vicoli da lerame, & immonditie, dalle porte d'auanti, & dalle porte di dietro, & à canto alle case della sua habitatione, & tali sporcitie hauerle portate fuori della Città talmente, che la Città resti perfettamente netta, & spazzata, sotto pena a gl' inobedienti di tre scudi, & possino, e debbino i Grassieri, & Acquaroli, & Officiali mandare ad effecutione quanto si è ordinato di sopra.

- 110 Commandiamo in oltre à ciascuna persona, che debba ogni settimana nel giorno di Sabbatho spazzare le strade dalla poluere, paglie, sterchi, & altre sporcitie d'auanti alle loro Case, & Botteghe, & tale spazzature portarle in luoghi remoti, così nel tempo d'inuerno tener netti, e spazzati li Portici delle strade dalle malte, e neui, come i solcini d'essi, per li quali scorrono l'acque piovane sotto pena a negligenti in ogni caso di lire cinque di bolini sopra ciò sia obseruato puntualmente.

- 111 Et in consequenza non ardirà alcuno di qualsuoglia sesso, qualità, e conditione gettare per le vie publiche, e vicoli, sterco, piscio, o spazzature di casa, nè mandar fuora per le strade acqua, tanpo, lauature di scodelle, o vino guasto, nè tampoco porre sù le medesime strade, o vicoli lettami, animali morti, pelle d'animali, vnaecia, letti di bigati di seta, nè altra cosa, che possa essere stomacheuole

a Cittadini, e forastieri, sotto pena a contrauenienti in alcuno de' capi sudetti di lire dieci di bolognini.

- 112 Non ardirà parimente alcuno come sopra abrucciare di giorno, & vn hora doppo, & vn hora inanzi giorno pollina, colombina, letti de' bigatti da seta, ne fare, ne tenere nelle proprie habitationi altra cosa, che possa essere di tedio, & fastidio a vicini sotto pena d'vn scudo d'oro.

- 113 E se alcuno sarà trouato portare, o si prouarà hauer portato rusco, paglia, lettame, sporchezza, & animali morti di qualsiuoglia genere d'auanti all'altrui cale sia condannato in pena di tre scudi, se sarà di giorno, se di notte tempo si duplichi la sudetta pena.

Che le Strade siano nette dal fango.

- 114 **V** Edendosi per isperienza, che gli ordini di questo publico in materia di tenere purgata la Città da fanghi non sono obseruati, ne eseguiti, e che per ciò lo scolo dell'acque trattenute dal loro rende non solo le strade impraticabili, mà esala vapori grossi fecidi, che communicati all'aere ponno far vna infectione notabile, & causare effetti nociui, & indurre infermità pestifere. Vogliamo, & ordiniamo, che nell'aucnire sia carica de' Signori Grassieri, & Acquaroli sopra lo scolo della Città, di fare nettare le strade, e stradelle, da farsi ogni volta, che sia di bisogno, & in particolare la Pasqua di Resurrectione, del Corpus Domini, & del Natale, dourà essere purgata la Città, e totalmente sgombrata, e spazzata da fanghi, & immonditie.

Che le strade non siano occupate, ne impedita.

- 115 **D** Ouendosi ancora prouedere, che le strade della Città non siano usurpate, ne impedita, ma si conseruino libere, & ispedite per commodità de' gli huomini, ordiniamo, & espressamente comandiamo, che persona alcuna non ardisca, sotto verun pretesto, o questo colore d'occupare con fabriche le vie, & viette, che guidano in qualsiuoglia luogo della Città, ne ferrarle con muri, ne fare in esse cosa che possa essere di danno, o pregiudizio al publico sotto pena a contrauenienti di dieci scudi, e di rimettere l'occupato nello stato, & essere di prima a loro spese.

- 116 Non ardisca parimente persona alcuna tenere nelle strade, e portici di quelle fassi, mattoni, colonne, terreni, banche, banchetti, scanni, scaranne, e legnami, ne sarà lecito a gli Artefici star fuori delle Botteghe a lauorare, ne meno a Contadini porre i loro Carri su li Portici, ne legare i loro Boui alle fenestre delle Case, ne in altro modo impedire il camminare, andare, e tornare per le strade a piedi, a cavallo, o in carrozza sotto pena a trasgressori di due scudi, e perdita delle legne, & banche sudette.

- 117 Sieccertuano li fabricatori, a quali sarà permesso tenere nelle strade le cose necessarie per fabricare; ma finita la fabrica douranno in termine di tre giorni hauer leuata ogni materia, talmente, che la via resti affatto netta, e spazzata sotto pena all'inobedienti di lire dieci di bolognini.

Che la Piazza, e Logge non siano occupate.

- 118 **A** Ccioche le Loggie della Piazza, si possino liberamente praticare, e passeggiare da Cittadini, prohibiamo a Panuendoli, Tricoli, Hortolani, Zapattini, Contadini, e simili persone il tenere sotto le Loggie banche, banchette, scaranne, mastelle, ceste, panier, & altri ostacoli, & impedimenti, ne loro sarà lecito starui a lauorare, vendere, o far mercato sotto pena a contrauenienti di due scudi, & perdita delle banche, & ostacoli di sopra accennati.

- 119 Vietamo similmente a ciascuna persona, si terriera, come forastiera, l'andare, stare, passare per la Piazza publica in giorno di mercato con carra, barozzi, Boni, & altri animali sotto pena di lire dieci di bolognini.

- 120 Sieccertuano li montanari, e forastieri, che vengano al mercato con some di fructi a' quali sarà lecito passare, e scaricare li animali, e quelli del gesso, quali saranno tollerati stare con loro barozzi, & Asini.

- 121 Votaranno ogni giorno i Reuendaroli ne' tempi estiu li Piazza da Meloni, e Comerieri sonate, che saranno le diciotto hore, altrimenti carchino in pena d'vn scudo, e perdita de' fructi.

- 122 In oltre comandiamo a tutti quelli, che hanno bottega posta in Piazza, che siano tenuti ogni giorno nettare, spazzare la poluere, fanghi, & immonditie, auanti le loro botteghe, sotto pena a trasgressori d'yn scudo.

- 123 Sia pacamente tenuto il spazza piazza scoparc, e nettare la piazza ogni Sabbato, doppo che sarà finito il Mercato, e la spazzatura portarla via con le cariole conforme al solito.

Che li Porci non vadino per la Città.

- 124 **E** Sfendo i Porci animali immondi, & dannosi, & da alleuarsi più tosto nelle Selue, che nella Città, ordiniamo, & espressamente comandiamo, che niuno per l'auenire possa tenere Porci vagabondi per la Città, ne legati per le strade publiche, e vicoli frequentati; mà ferrari ne'porcili, che siano distanti dalle vie publiche, in modo tale, che l'odore cattiuo non sia sentito da viandanti sotto pena di trasgressori di due scudi per ogni Porco, che sarà trouato legato, come di sopra, ma se errante per la Città s'habbia il Porco per perso, & applicato à chi se lo pigli, siccome per il nostro decreto gli applichiamo senza altra forma, e figura di giudirio, e querelandosi il Padrone sia astretto il darlo à chi hauerà detto animale feiuto, ò amazzato.

Delle Scaffè, e Cessi da non tenerfi sopra le strade.

- 125 **P** Erche le Scaffè, e Cessi apportano odore cattiuo, e pur troppo ben spesso mandano fuori acque, e sporcitie, massimamente ne' tempi humidì, e piovosi: proibiamo a ciascuna persona il fabbricare Scaffè, e Cessi sopra le strade publiche sotto pena di cinque scudi.
- 126 Non s'apriranno ne voteranno Cessi in tempo di giorno, mà di notte, nel qual tempo le cose putride, e fetenti non esalano così facilmente per il freddo della notte, ne ponno dar noia à vicini, che stanno rinchiusi nelle loro habitazioni sotto pena di tre scudi, da pagarsi tanto da padroni de' Cessi, quanto da cauacessi in caso di contrauentione.
- 127 Portarannoli Cauacessi le sporchezze dentro a i mastelli fuori della Città ne' luoghi remoti, accioche non siano di fastidio ad alcuno sotto pena a chi contrascerà di tre scudi.

Che le strade siano visitate ogni otto giorni.

- 128 **E** Perche le precedenti nostre provisioni sopra le strade, & Piazza siano maggiormente obseruate, & eseguite, ordiniamo, & espressamente coman-

diamo alli Signori Grassieri, & Acquasoli, che ogni settimana siano tenuti, & debbano visitare le strade, & Piazza col Bavigello del Signor Podestà, e trouandole contrarie à gli ordini sudetti, possino de facto senza altra solennità di processo, e sentenza (siccome in virtù del presente nostro Capitolo, & Statuto se li concede ampia autorità) d'eseguire contro gl' inobedienti, e trasgressori.

Che le Cafe non siano demolite.

- 129 **P** Erche è interesse publico, che si conseruino gli edifici in ornamento della Città, prohibiamo à ciascuna persona, e sia chi si voglia, che nell' auenire non ardisca, ne presuma in modo alcuno spiantare, ne atterrare le proprie cafe situate nella Città, e suo Borgo, e Castello di Granarolo sotto pena di dieci scudi, & di più sia astretto con opportuni rimedij à reedificare l'habitatione nello stato di prima in tempo, e termine di sei mesi, il qual termine passato, e non adempito s'intenda il suolo delle cafe demolite ipso iure applicato à vicini colaterali, siccome con il presente nostro Decreto adesso per all' hora glie lo applichiamo, con obbligo di rimettere le sudette habitazioni nel suo primiero stato, e riunirle con le cafe loro.
- 130 Mà se le Cafe rouinasero per gl'incendij, & altri accidenti inopinati, assignamo à Padroni di quelle tempo, e termine d'vn' anno à rimetterle nello stato, che prima si trouauano, e passato detto tempo, e non eseguito quanto comandiamo, siano sfotzati li Padroni a vendere le Cafe ruinate à vicini colaterali, e li vicini astretti à comprarle per la stima da farsi da' periti col defalco solito, e consueto, quando i vicini però haueffero il modo di comprarle.

Che li luoghi publici non siano occupati.

- 131 **P** Erche non hà del ragionevole, che i luoghi publici siano occupati, & usurpati da' priuati, prohibiamo strettamente ad ogni persona, di che condizione, ò qualità, che ella si sia, che non possa, ne debba sotto qualsiuoglia pretesto, ò quesito colore, fabbricare cafe, e capanni, ne fare altre occupazioni dentro alle fosse, e sopra li terrapieni della Città, ne altri luoghi, e ragioni della Comunità sotto pena di vinticinque scudi, & di rimettere, e restituire l' occupato, & usur-

pa-

pato nell'essere di prima senz'altra forma, o figura di Giudizio.

Che le pene siano applicate al Magistrato.

- 132 **D**ichiaro le pene contenute ne' presenti Capitoli, & articoli, & non destinate ad altri essere applicate al Magistrato de' Signori Antiani per la metà, & altra metà all'Accusatore, eccetto le perdite del pane, quali vogliamo, che siano distribuite a luoghi pii, detratto però vna tal portione, secondo l'arbitrio del Magistrato per li Sparaguali, che hauerranno farro l'inuentione.

Dell'intelligenza de' Capitoli.

- 133 **A**ccioche ogn' vno chiaramente, e con ogni certezza sia auerriro della nostra volontà, & intentione, & per leuare tutte le ambiguità, e dubi, che potranno fare per la diuersità delle opinioni, & d'altre diuersità per l'inzanzi fatte, vogliamo, che li presenti Capitoli, & articoli siano interpretati, come che contengano materie fauoreuoli, e non odiose, e separatamente, & alternatiuamente, e non congiuntamente, e copulatamente, e che tante volte s'intendino incorsi li trasgressori di quelli, e le pene contro di loro comandare, quante volte saranno trouati contraueniienti derogando à rutri gli altri precedenti Capitoli, Editti, e Statuti fatti in tal materia, che porriano essere in contrario alle presenti riforme, & ordini.

Bando sopra la Pescaria di Faenza.

- 134 **L'**Eminentiss. e Reuerendiss. Signor Cardinal Cybo della Prouincia di Romagna, & Esarcato di Rauenna de' Larere Legato, che con ogni applicatione procura rimediare alli disordini, & abusi introdotti da tempi passati, hauendo particolare premura, che la Città di Faenza goda abbondantemente di quelli doni, che la Maestà Diuina, e la natura li concede, e particolarmente del Pesce, hà risoluto fare l'infrastrate provisioni, quali vuole, e commanda sotto le pene contenute in esse siano puntualmente obseruate.
- 135 **E** prima rinouando, e confirmando tutti li Bandi in simile materia publicati da' suoi Antecessori, mentre non fusse contrario à questo. Ordina, & espressamente commanda, che tutti li Pescatori, & ogn'altra persona, che hauerà pesce da vendere, debba portarlo, e condurlo dirittamente in questa Pescaria della Città di

Faenza, al solito luogo, & lui consegnarlo alli Depurari d'essa, quali saranno obligati venderlo al prezzo, che li sarà stimato dalli Signori Grassieri, sotto pena della perdita del Pesce, e di tre tratti di corda, e di scudi vinticinque, d'applicarsi per la metà alla R. C. A. vn quarto all'Essecutore, e l'altro quarro all'Accusatore, quali venditori, e deputati douranno hauere per loro recognitione da pescatori cinque per cento di tutto il pesce, che venderanno.

- 136 **C**he li Deputari, o venditori di pesce, non possano pesarlo, ne con starere, e bilanze proprie; mà con li bilanzoni della Città bene agiustati sotto le medesime pene, nelle quali incorreranno parimente quelli, che lo compreranno pesato altrimenti, che con li bilanzoni sudetti.
- 137 **C**he li Signori Grassieri non possino sotto l'istesse pene sustituire nè Sparaguali, nè altre persone à stimare il pesce, mà debbano essi medesimi stimarlo al prezzo honesto, & se sopra di ciò alcuno si riuuaria grauatò ricorra à Sua Eminenza, che rimediaria puntualissimamente.
- 138 **C**he li Pescatori, o altri, che hauefferò altro pesce da vendere, non possino venderlo per strada fuori della Città, nè meno dentro ad essa in luogo alcuno, nè portarlo alle case loro, nè à Monasterij, o Conueni, nè in altro luogo, etiam sotto pretesto di donarlo, o portarlo tutto dirittamente à detto luogo deputato sotto pena di scudi cinquanta d'applicarsi come sopra, e di tre tratti di corda, nelle quali pene s'inrenderanno anco incorsi quelli, che compreranno pesce nella Pescaria.
- 139 **C**he li detti deputati à vendere pesce debbano riceuere tutto il pesce, che li sarà portato, & tenere nota distinta di quello, che quotidianamente ciascuo pescatore portarà, & mandarà; e stimarò, che farà dalli Signori Grassieri, tenerlo scoperto à vista di rutti, e venderlo à libra, e non altrimenti, indifferenteemente à rutti quelli, che lo domandaranno, nè possino tenerlo coperto, o nascosto quant'ora alcuna, nè meno portarlo via dalla pescaria, per diuiderlo frà essi, e per darlo à chi si sia, senza licenza in scriptis de' Signori Grassieri, quali douranno auerire di non concederla, se non dopo il mezzo giorno, e concedendola altrimenti farà nulla.
- 140 **E** perche ben spesso sotto coperta di riferbare il pesce per Sua Eminenza, & altri Officiali della Corte si commettono molte fraudi; si dichiara à chi contrauerà, non

suf-

suffragarà simile scusa; mà soggiacerà all' istessa pena.

- 141 E sotto le medesime pene nissuno possi comprare pesce per rivenderlo à parte, ò in altro modo, etiamdìo dalli Grassieri, ò altri, quali tutti siano tenuti venderlo, come di sopra, e non in altra maniera.
- 142 Che nissuna persona di che condizione esser si voglia, etiam privilegiata, sotto le medesime pene debba fare violenza alli Pescatori, per farsi vendere pesce, nè per strada, nè per altro luogo, & occorrendo il caso, che si trouasse persona, che tanto ardisse, vuole, e commanda Sua Eminenza, che li Pescatori, a' quali fatta fatto violenza debbano subito denunciarlo.
- 143 Si proibisce tanto maggiormente ad ogni persona, etiam privilegiata l'estrarre ò far estrarre pesce di qualsivoglia sorte, e di qualunque quantità dalla Città, ò Territorio di Faenza sotto pena oltre la perdita del pesce, de' gli animali, ò carra, sopra de' quali fosse caricato sotto pena di scudi vinticinque per volta, e per persona, d'applicarli come sopra, & anco di tre tratti di corda ad arbitrio di Sua Eminenza.
- 144 Si proibisce ancora sotto le pene sudette à Vetturali, Friggitori, ò qualsivoglia altra persona il poter comprare, ò fare incetta di pesce di qualunque sorte per se, ò col mezzo d'altro per cuocere, e friggere in questa Città di Faenza, sue acque, e Distretto, etiam sotto pretesto di pesce forastiero, nelli giorni, e notte di Venerdì, e Sabato, cominciando il Giovedì dopo mezzo giorno, e nelli giorni delle vigilie comandate, compreso il mezzo giorno dell'antiuigilia, con le Notti seguenti, senza licenza, da darsi di volta in volta dal Magistrato de' Signori Antiani, e sottoscritta almeno da quattro di essi Signori, e da vno delli Grassieri, col Sigillo della Communità, e sottoscrizione d'vno de' sudetti Cancellieri, con espressione della qualità, e quantità del pesce, da tenersi registrato da' Cancellieri sudetti in libro appartato, perche si possa in ogni occorrenza trovare le frodi, che si commetterebbero da' friggitori, e vetturali, e da qualunque persona, come sopra, e le licenze di simile robba non si deuan dare, se prima non sia seruita la Città à sufficienza, & in modo, che non se ne sentiuo richiami.
- 145 Nel tempo di Quadragesima non si potrà friggere altro Pesce, che minuto, cioè acquadella, e Lattarine, e Sardoni, Zanchetti, e simili pesci minuti, mà sempre con licenza de' Signori Antiani, e Grassieri, e non altrimenti prouista la Città per il suo bisogno.
- 146 Che li Friggitori, Vetturali, Pescatori, e simili debbano ad ogni richiesta delli Grassieri, e loro Sostituti, etiam di notte intrdurli nelle loro case, e botteghe per vedre, e trouare il pesce crudo, ò cotto d'ogni sorte, volendo, che tutti debbino aprire case, magazzini, botte, barili, e repostiglij, con mostrarli tutto il pesce, che haucranno, senza vetuna contradictione sotto le sudette pene, a' quali Signori Grassieri si credrà col giuramento proprio, per ogni inquisitione, che facesse, come sopra l'opposizione, che li venisse fatta, ò di non volerli aprire, ò intrdurli nelle loro case, e magazzini, ò d'aprire vasi di pesce cotto, e d'ogn'altra simile ritenenza, & a' loro Sostituti con giuramento, e d'vn testimonio degno di fede.
- 147 E li Deputati à Gabellini delle Porte debbano pigliate nota distinta di tutto il pesce, che sarà portato dentro la Città quotidianamente, col nome de' Pescatori, che lo porteranno, ò mandaranno sotto le pene dette di sopra. Volendo, che chi porterà il pesce, sotto l'istesse pene sia tenuto denunciarlo alla Porta.
- 148 Che il Fattore, ò Ministro delli Datieri siano obligati ad ogni richiesta de' Signori Grassieri, ò d'altri, che si deputasse mostrarci il libro reale delli conti delli Datieri, e Pescatori sotto pena della frusta, e di vinticinque scudi.
- 149 Che quelli, a' quali saranno concesse licenze di comprare, e d'estrarre pesce, non possino andare, ne caminare fuori delle strade maestre, per doue saranno inuitati, altrimenti s'intendino incorsti nel contrabbando, e pene d'esse.
- 150 E perche poco giouarebbono le prouisioni fatte per li Pescatori, e Vetturali, e Venditori di pesce, se non si rimediassero ancora alle confusioni, che ben spesso per l'insolenza di molti succede nella Pescaria. Ordina perciò, e commanda, che non sia persona, etiam privilegiata, la quale tanto nel condurre del pesce alla Pescaria, quanto doppo arriuato si faccia lecito mettere le mani nelle esse del pesce, ne in qualunque modo pigliarlo da se medesimo, nè operare in ciò cosa alcuna de facto, ò di propria autorità sotto pena di scudi cento d'applicarsi come sopra, e di

tre tratti di corda, perche ogn'vno douerà chiederlo, e ritenerlo da venditori, con pagare il prezzo stabilito.

- 151 Il presente Bando douerà da venditori tenerli del continuo affisso in più d'un luogo à vista di tutti; e publicato vna sol volta alla Ringhiera del Palazzo, obligarà ogn'vno all'offeruanza, come se à ciascuno fosse personalmente notificato, e con li trasgressori si procederà rigorosamente, & in ogn' altro miglior modo, &c. in quorum &c.

Bando, che li Grassieri, e Dacieri non possino stare nella Pescaria.

- 152 **A** Ncorche sia stato proibito da Noi con Bando particolare publicato sotto li 9.

che nessuna persona possa entrare dentro la Pescaria di questa Città di Faenza à comprare pesce di qualsuoglia sorte, nondimeno intendendo Noi essere stato posso in abuso, col presente Editto rinouiamo, e confermiamo il sudetto Bando in ogni sua parte, e proibiamo, & espressamente comandiamo à qualsuoglia persona di che stato, grado, ò condizione, che ella si sia, etiam privilegiata, Ecclesiastica, e Regolare, ò sia Soldato non ardisca, e presuma sotto qualsuoglia pretesto, e quello colore entrar' à comprare pesce, eccettuati li Grassieri, Pescatori, Deputati, ò venditori di pesce, e Dacieri, li quali douranno subito che hauranno pesato il pesce uscire da detta Pescaria, senza comprare, nè pigliar pesce per se medesimi, nè per altri, ò in poca, ò assai quantita, mà debbino dimandarlo fuori della Pescaria alli Venditori, e Pescatori sotto le pene contenute nel medesimo Bando, & altre maggiori à nostro arbitrio, secondo la qualità delle persone. Auerta però ogn'vno di obedire, perche con li trasgressori si procederà all' executione delle pene sudette senza remissione alcuna; Volendo, che il presente Bando publicato vna sol volta a' luoghi soliti legghi ogn'vno la puntuale offeruanza del contenuto d'esso, come se personalmente le fusse stato intimato. In fede &c.

Bando, che si tenghino nette le Strade, e Vicoli.

- 153 **V**olendo l'Eminentissimo, e Reuerendissimo Signor Cardinal Cybò della Prouincia di Romagna, & Esarcato di Rauenna de Latere Legato prouedere, che questa Città di Faenza sia netta, & espurgata da'fanghi, lettami, immonditie,

& altre sporchie, ordina, & espressamente commanda à qualsuoglia persona di che stato, grado, ò condizione ch'ella sia, nel termine di tre giorni dopo la publicatione del presente, ciascuno debba con effetto hauer radunato, ò fatto radunato, per quanto tiene il sito delle case loro sù le Strade ogni, e qualunque quantità di fango, immonditie, ò altro, che renda sporcizia per dette Strade, mà quelle benette, e scopate ad effetto di poterle fare portar via da Barozzi sotto pena di feudi cinque per ciascuno, e ciascuna volta che contraueranno, d'applicarsi secondo la mente di S. Eminenza, & per tal fatto faranno ipso facto per la detta somma pignorati.

- 154 Nella qual pena incorreranno ancora tutti quelli che ogn'otto giorni non faranno auanti le case delle loro habitationi tal nettamento, & à chi occorresse di fabricare, se porranno detta materia cauata sopra le strade, la debbano nel termine di otto giorni hauerla fatta leuar via. Però auerta ogn'vno di obedire, altrimenti si procederà con ogni rigore all' executione delle pene sudette &c. In quorum fid. &c.
- Attentis narratis, & citra prauidicium Ordinaria iurisdictionis D. Gubernatori supra dicta Capitula approbamus, ac confirmamus, & illa obseruari mandamus, non obstantibus &c.*

A. Card. Cybò Leg.

Loco + sigilli.

Di Faenza li 10. Maggio 1650.

Marco Morgi per il Sig. Segr. In nomine Domini Amen; die decimaquarta, & vigesima prima mensis Maij 1650. publicata fuerunt supradicta Capitula ad Arengheriam Palatij publici Ciuitatis Fauentiae per Christophorum Mirabinum publicum Praeconem dictae Ciuitatis, sono duxum Tubarum, praemissa alta, & intelligibili voce me à latere ipsius legente, dum magna populi multitudo in Platea publica ad audiendum adstaret. In quorum fidem &c. Ego Thomas Donelius Notarius, & Cancellarius &c.

Edictum super mutatione, & valore Monetarum Prouincia Romandiola.

Giberto della S.R.C. Prete Cardinal Borromeo della Prouincia di Romagna, & Esarcato di Rauenna de Latere Legato.

HAuendo la Santità di N. Sig. Papa Alefandro VII. con la sua infinita pruden-

za, & applicatione al publico beneficio di questa Prouincia oltre à tante gratie compartegli, considerato di quanto pregiudizio gli sia l'ingiusto accrescimento del valore estrinseco delle Monete, col quale vengono i suoi Popoli à riceuere per le loro Biade, e Frutti della solita bontà il prezzo in monete calculate à più di quello, che intrinsecamente vagliono, & hauendo considerato, che le prouisioni prese sopra ciò da molti de' suoi Antecessori, non solo non hanno portato quel buon' effetto, che si desideraua, mà fatto vedere con la successua alteratione, che sempre più si possono temere maggiori disordini, e dependendo questi in gran parte dall'esser le monete calculate in Lire, che non sono effiue, mà vna moneta imaginaria, che con troppa facilità viene dall'auaritia, e dall'industria, & artificij d'alcuni Mercanti alterata, essendosi esaminata con vna lunga, & esatta discussione la materia, e sentiti i suoi Vfficiali, e pratici Mercanti, & altri, che vi possono hauer interesse, hà risoluto porui remedio con gl'infrascritti ordini, e prouisioni, che di comandamento della Santità Sua al presente si publicano, e si haueranno inniolabilmente da osservare sotto le pene in essi contenute.

1. Prima si ordina, e comanda espressamente, che resti totalmente abolito il nome di Lira, e Bolognini, e che tutti i debiti, e pagamenti, tanto in Capitale, quanto in Frutti, et iudicio Liuelli, Canonici, Censi, Legati pij, Gabelle, etiam Camerali, Mercedi, Porti di lettere, e di qualsiuoglia Contratto, che ricerchi speciale, & indiuiduale mentione fatto in qualsiuoglia tempo trà qualsiuoglia persona, tanto Laicale d'ogni maggior dignità, etiam Regale, Ducale, & Imperiale, quanto Ecclesiastica, Secolare, e Regolare di qualsiuoglia preminenza, etiam de' Cardinali, e della Camera Apostolica; che cantano, o sono donati in moneta di Lire, s'intendano conuertiti in Giulij, e Baiocchi à ragione d'ogni cinque Lire, e mezza cento Baiocchi Papali, che costituiscono dieci Giulij, e di ogni vndici Bolognini dieci Baiocchi, che fanno vn Giulio, e per ogni baiocco quattrini sei del peso, e bontà di quelli di Bologna, & vn quattrino due danari, facendosi conto, che secondo il presente valore di scudi di Paoli col medesimo numero di Giulij, che si pagarebbe adesso il debito costituito in Lire, viene à costituire il nuovo debito in moneta di

Giulij, & in questa forma dourà da Debitori pagarsi, e da Creditori riscuotersi sotto pene arbitrarie, etiam Corporali ad arbitrio di Sua Eminenza.

E perche in Rimini, e Sant'Arcangelo il Giulio è valutato hora meno, che altrove, si dichiara, che nella Città di Rimini, e Terra di Sant'Arcangelo, e ne' loro Gouerni la detta riduzione si faccia à ragione di ogni cinque Lire Bolognini sei, quattrini quattro in vno scudo di Giulij dieci; e per ogni Bolognini dieci quattrini quattro in vn Giulio.

2. Che da hora avanti nissuno ardisca di far Contratto di qualsiuoglia sorte in Moneta di Lire, e Bolognini, mà ò nelle monete d'oro, & argento effectiuo, ò in scudi, e Baiocchi Papali sotto pena à ciascuno de' Contrattanti della perdita della somma, e roba Contrattata, oltre la nullità del Contratto.

3. Che tutte le Monete correnti non si possono calcolare, se non à Moneta di Giulij, e Baiocchi Papali secondo la loro bontà intrinseca, e valore di ciascuna, che sarà dichiarata nel presente Editto, e non si possono alterare, ne spendere di vantaggio, dandole, e riceuendole alla medema valuta, e con gl'istessi pesi, proibendo qualsiuoglia altra Moneta, che non sarà nominata nel presente Editto, ò che essendo nominata nel presente Editto, non farà della bontà, e Lega giusta in maniera, che non si possa introdurre, ne contrattare, ne ritenere sotto pena della perdita del danaro, del quadruplo, e Corporali, etiam di Galera perpetua ad arbitrio secondo la qualità, e circostanze de' casi, dichiarando però, che le proibite, che si trouassero qui nel tempo del presente Editto si possono solo ritenere per due mesi, che se gli dà tempo di farne esito fuori della Legatione.

4. Che tutti li Banchieri, Bancherotti, Mercanti, Gabellieri stiano auuertiti, e particolarmente nelle Monete di Lega, & altre tollerate, che non fiano alterate, e ritrouandosi tali ne diano subito notizia al Governator del Luogo, perche possa far fare le diligenze necessarie sotto pena della perdita della Moneta, scudi ducento, & altre corporali arbitrarie, etiam della Galera.

5. Che ogni Banchiero, Mercante, Speciale, Beccaro, Fornaro, Lardarolo, & Hoste tenga questo Bando affisso ne i loro Banchi, e Botteghe sotto pena di scudi cinquanta.

Che

6. Che sotto pena ad arbitrio di Sua Emi-
nenza anco corporali tutti li prezzi di rob-
be, così comestibili, come Pane, Carne,
Olio, & altro, come non comestibili, che
sono adesso tariffate in moneta di Lire, e
Bolognini, si conuerano in Moneta di Giu-
lii, e Baiocchi, e quatrini con la sudetta
proportion, che quello, che si pagaua vn-
deci Bolognini, che faceuano vn Giulio, si
paghi dieci Baiocchi Papali, che è la valu-
ta del medemo Giulio; Onde doue prima
si dauano trenta oncie di Pane per quattro
Bolognini, adesso per quattro Baiocchi se-
ne daranno trentatre, e nella medema con-
formità si farà nelle altre robbe secondo la
nuoua Tariffa, che in Giulij, e Baiocchi si
daranno da per tutto da i Governatori, &
Vfficiali nel medemo tempo della publica-
tione del presente Editto.

Dichiarandosi, che nelli Governi di Ri-
mini, e S. Arcangelo le Tariffe si aggiustino
con la proportion posta nel Capitolo pri-
mo cioè a ragione d'vn Giulio per ogni
Bolognini dieci, e quattrini quattro.

E quanto à i prezzi delle Robbe, e Mer-
cantie, che non hanno Tariffa, douranno i
Mercanti usare la medema proportion, e
non pigliar occasione di alterarli sotto pe-
ne etiam Corporali ad arbitrio di S. E.

Si notifica ad ognuno, che alle dette pe-
ne saranno tenute le persone così Secolari,
come Ecclesiastiche, e Regolari di qualsi-
uoglia Priuilegio, Dignità, e Preeminen-
za, che ricerchi speciale, & individua
mention, e si procederà per inquisitione,
& in ogn'altro miglior modo. E questo
Editto pubblicato in Rauenna nel luogo so-
lito ligherà ognuno in questa Prouincia
dopo cinque giorni, come se fosse perso-
nalmente intimato.

Tariffa delle monete d'argento, e d'oro.

R O M A.

	Giuli.	Baioc.	Quat.
Scudo, o sia Ducatone.	G. 10.	0.	0.
Testoni.	G. 3.	6.	0.
Giulio.	G. 0.	10.	0.
Mezzo giulio.	G. 0.	5.	0.
Quarto di giulio.	G. 0.	2.	3.
Testoni, giulij, e mezzi giulij, e quarti bat- tuti nello Stato Ec- clesiastico l'istesso.	G. 3.	6.	0.

S P A G N A.

	Giuli.	Baioc.	Quat.
Pezze d'otto Reali del- la buona Stampa.	G. 8.	0.	0.

Mezzi quarti, & ottauai
alla rata.

V E N E T I A.

	Giuli.	Baioc.	Quat.
Ducatone.	G. 10.	2.	0.
Mezzo Ducatone.	G. 5.	1.	0.
Quarti, & ottauai alla rata.	G. 0.	1.	mez.
Gazzetta.	G. 0.	2.	1.
Grossetto.	G. 0.	4.	2.
Da due Grossetti.	G. 0.	6.	3.
Da tre Grossetti.	G. 0.	0.	3.
Soldo Venetiano.	G. 0.	0.	3.

G E N O V A.

	Giuli.	Baioc.	Quat.
Genouina detta mezza dobra d'argento.	G. 12.	4.	0.
Mezza Genouina.	G. 6.	2.	0.
Quarto, & ottauo alla rata.	G. 0.	1.	mez.

M I L A N O.

	Giuli.	Baioc.	Quat.
Ducatone Coronato.	G. 10.	2.	0.
Filippini.	G. 10.	0.	0.
Mezzi, e quarti alla rata.	G. 0.	1.	mez.

V R B I N O.

	Giuli.	Baioc.	Quat.
Moneta d'Vrbino, che valeua quattrini 44.	G. 0.	6.	3.
Detta, che valeua quat- trini 22.	G. 0.	3.	1.

F I O R E N Z A.

	Giuli.	Baioc.	Quat.
Ducatone.	G. 10.	5.	0.
Mezzo Ducatone.	G. 5.	2.	3.
Quarto alla rata.	G. 3.	0.	0.
Testone.	G. 1.	5.	0.
Mezzo Testone.	G. 0.	10.	0.
Giulio.	G. 0.	10.	0.
Mezzo, e quarto di giu- lio alla rata.	G. 0.	1.	1.

L V C C A.

	Giuli.	Baioc.	Quat.
Ducatone.	G. 10.	0.	0.
Terzi di Ducatoni.	G. 3.	3.	7.
Quinto di Ducatone, o sia S. Martino.	G. 2.	9.	0.

M A N T O V A.

	Giuli.	Baioc.	Quat.
Ducatone, eccettuato quello del Cane.	G. 10.	0.	0.
N			Mez.

Mezzo Ducatone.	G. 5.	0.	0.
Quarto, & ottauo alla rata.			
Moneta con S. Barbara da due Salmini.	G. 2.	2.	0.
Salmini semplici.	G. 1.	1.	0.
Barbarina.	G. 0.	3.	4.
Moneta con Tabernacolo detta Buffolotto.	G. 0.	5.	3.
Moneta di Mantua, che valeua. quattrini 24. purchè sia delle vecchie.	G. 0.	3.	2.
Altra Moneta simile, che valeua quattrini 20.	G. 0.	2.	5.
Altra Moneta di Mantoua, che valeua quattrini 21.	G. 0.	3.	mez.
Monete di Mantoua da quattrini 17.	G. 0.	2.	2.
Altra Moneta di Mantoua detta Grosseiro.	G. 0.	2.	1.
Beati Luigi.	G. 3.	7.	0.

S A V O I A.

	Giuli.	Baioc.	Quat.
Ducatone.	G. 10.	0.	0.
Mezzo Ducatone.	G. 5.	0.	0.
Quarto di Ducatone.	G. 2.	5.	0.

PARMA, E PIACENZA.

	Giuli.	Baioc.	Quat.
Ducatone.	G. 10.	0.	0.
Mezzo Ducatone.	G. 5.	0.	0.
Quarto, & ottaue di Ducatone alla rata.			
Intoronata doppia segnata num. 40.	G. 2.	5.	0.
Intoronata scempia.	G. 1.	2.	3.
Moneta di Parma, che valeua quattrini 21.	G. 0.	3.	1.
Altra Moneta di Piacenza, che valeua quattrini 22.	G. 0.	3.	2.

F E R R A R A.

	Giuli.	Baioc.	Quat.
Ducatone.	G. 10.	0.	0.
Mezzo Ducatone.	G. 5.	0.	0.
Quarto di Ducatone.	G. 2.	5.	0.
Testoni.	G. 2.	0.	0.
Giulio, e mezzo Giulio alla rata.			

Giorgini.	G. 0.	4.	2.
Cavallotti.	G. 0.	3.	4.
Diamantini.	G. 0.	5.	3.

B O L O G N A.

	Giuli.	Baioc.	Quat.
Testoni.	G. 3.	0.	0.
Felina con S. Petronio.	G. 2.	4.	0.
Lira effettiva.	G. 2.	0.	0.
Mezza Lira effettiva.	G. 0.	10.	0.
Terza di Lira.	G. 0.	6.	4.
Bianchi.	G. 1.	2.	0.
Carlini.	G. 0.	6.	0.
Mezzi Carlini.	G. 0.	3.	0.
Muragliola.	G. 0.	2.	0.
S. Paolo di Guastalla.	G. 0.	9.	1.
S. Pietro di Bozzolo.	G. 0.	9.	1.

	Giuli.	Baioc.
Doble delle cinque stampe, Spagna, Genova, Venetia, Fiorenza, e Papali del peso nuovo.	G. 30.	4.
Doble Papali del peso vecchio, d'Auignone, Urbino, e Bologna.	G. 30.	0.
Altre Doble d'Italia delle Zecche approvate si tollerano per	G. 30.	0.
Doble di Francia noue dette Luigi.	G. 30.	4.
Zecchini di Venetia.	G. 18.	0.
Vngari delle Zecche approvate.	G. 17.	0.
Sultanini.	G. 17.	0.
Mezze Doble delle cinque Stampe, e di Francia come sopra.	G. 15.	2.
Mezze Doble d'Italia.	G. 15.	0.

Quattrini si ammettono solo quelli della bontà, e peso della Zeccha di Bologna, e gl'altri delle Zecche dello Stato Ecclesiastico, eccettuati quelli di Ferrara, e di Romagna, insinche si batteranno di bontà tale, che sei facciano vn baiocco.

Si dichiara, che le Monete di Mistura, che sono poste nella presente Tariffa, si tollerano fino ad altro ordine, mentre non siano alterate della dovuta bontà, e peso.

Dato in Rauenna il primo Luglio 1699.

Gib. Card. Borromeo Leg.

Federico Califfi Segres.

Re-

Regola con la quale s'insegna il modo di ridurre breuemente ogni forte di moneta vecchia alla noua reformata, & vn modo facilissimo di ridurre qualunque somma di scudi vecchi da 84. e le lire in tanti scudi di giulij correnti senza alcuna forte di rotti.
Composto da Stefano Gimati l'Anno 1676.

Bolognini vecchi.	Baiocchi	Denari	Lire vec- chie.	Scudi di Paoli.	Scudi di Paoli.	Scudi da mez.	Scudi di Paoli.	Denari
2	Fanno 1	10	2	Fanno 0	36	4	mez. 0	38
3	2	9	3	0	45	7	1	76
4	3	8	4	0	72	9	2	52
5	4	7	5	0	90	11	3	29
6	5	5	6	1	9	1	4	5
7	6	4	7	1	27	3	5	81
8	7	3	8	1	46	5	6	58
9	8	2	9	1	63	8	7	34
10	9	1	10	1	81	10	8	10
11	10	0	11	2	0	0	9	87
12	10	11	12	2	18	2	10	63
13	11	10	13	2	36	4	11	40
14	12	9	14	2	54	7	12	16
15	13	8	15	2	72	9	13	92
16	14	7	16	2	90	11	14	69
17	15	6	17	3	9	1	15	45
18	16	4	18	3	27	3	16	21
19	17	3	19	3	45	5	17	98
20	18	2	20	3	63	8	18	74
			21	3	81	10	19	50
			22	4	0	0	20	27
			23	4	18	2	21	16
			24	4	36	4	22	80
			25	4	54	7	23	56
			30	5	45	5	24	32
			35	6	36	4	25	19
			40	7	27	3	30	90
			45	8	18	2	35	26
			50	9	9	1	40	30
			55	10	0	0	45	34
			60	10	90	11	50	38
			65	11	81	10	55	42
			70	12	72	9	60	45
			75	13	63	8	65	49
			80	14	54	7	70	53
			85	15	45	5	75	57
			90	16	36	4	80	61
			95	17	27	3	90	68
			100	18	18	2	100	76
			200	36	36	4	200	152
			300	54	54	7	300	229
			400	72	72	9	400	305
			500	90	90	11	500	381
			600	109	9	1	600	458
			700	127	27	3	700	534
			800	145	45	5	800	610
			900	163	63	8	900	687
			1000	181	81	10	1000	763

Volendo per vn'altra Regola ridurre qualunque somma di scudi da 84. senza rotti in tanti scudi di paoli correnti. Si deue multiplicare sempre li sudetti da 84. per 42. & il prodotto partirlo per 55. e quello, che ne verrà fuori faranno tanti scudi di paoli. E se vi auanzaranno numeri doppio. che si è partito, bisogna aggiungerui due zeri, e di nouo partire per 55. e quelli, che ne verrà fuori faranno tutti Baiocchi. E se parimente nel partire vi auanzaranno altri numeri, bisogna multiplicarli per 12. & il prodotto partirlo per 55. e quello, che ne verrà fuori faranno denari, e così hauerete Scudi, Baiocchi, e Denari.

E volendo delle lire farne scudi correnti. Si deue radoppiare le lire, & a queste agiontare due zeri, e poi partire per 11. e del cotiente tagliare le prime due figure à man sinistra, che il resto faranno tutti scudi, e le figure tagliate baiocchi.

Auertite, o Signori Lettori, che quando è stato più di mezzo denaro si è posto per vno benchè non, ariuui all'incirco.

Tariffa per ridurre à scudi di paoli dieci l'uno, la moneta vecchia, cioè le lire di bolognini 20.
Avvertendo, che la seguente lettera L. significa lire, e le seguenti sc. significa

Moneta vecchia			Moneta noua			Moneta vecchia			Moneta noua		
Lire	Bolognini	Denari	Scudi	Bolognini	Denari	Lire	Bolognini	Denari	Scudi	Bolognini	Denari
12	1.	2.	sc.	1.	9	1.	1000.	—	sc.	181.	81.
2.	—	4.	—	—	3	2000.	—	—	—	363.	63.
3.	—	6.	—	—	5	3000.	—	—	—	545.	45.
4.	—	8.	—	—	7	4000.	—	—	—	727.	27.
5.	—	10.	—	—	9	5000.	—	—	—	909.	9.
6.	1.	—	—	10	10	6000.	—	—	—	1090.	90.
—	2.	—	—	1.	9	7000.	—	—	—	1272.	72.
—	3.	—	—	2.	8	8000.	—	—	—	1454.	54.
—	4.	—	—	3.	7	9000.	—	—	—	1636.	36.
—	5.	—	—	4.	6	10000.	—	—	—	1818.	18.
—	6.	—	—	5.	5	11000.	—	—	—	2000.	—
—	7.	—	—	6.	4	15000.	—	—	—	2727.	27.
—	8.	—	—	7.	3	20000.	—	—	—	3636.	36.
—	9.	—	—	8.	2	30000.	—	—	—	5454.	54.
—	10.	—	—	9.	1	40000.	—	—	—	7272.	72.
—	11.	—	—	10.	—	50000.	—	—	—	9090.	90.
—	12.	—	—	10.	10	60000.	—	—	—	10909.	9.
—	13.	—	—	11.	9	70000.	—	—	—	12727.	27.
—	14.	—	—	12.	8	80000.	—	—	—	14545.	45.
—	15.	—	—	13.	7	90000.	—	—	—	16363.	63.
—	16.	—	—	14.	6	100000.	—	—	—	18181.	81.
—	17.	—	—	15.	5	110000.	—	—	—	20000.	—
—	18.	—	—	16.	4	—	—	—	—	—	—
—	19.	—	—	17.	3	—	—	—	—	—	—
1.	1.	—	—	18.	2	—	—	—	—	—	—
2.	—	—	—	36.	4	—	—	—	—	—	—
3.	—	—	—	54.	6	—	—	—	—	—	—
4.	—	—	—	72.	8	—	—	—	—	—	—
5.	—	—	—	90.	10	—	—	—	—	—	—
6.	—	—	sc.	1.	9.	—	—	—	—	—	—
7.	—	—	—	1.	27.	—	—	—	—	—	—
8.	—	—	—	1.	45.	—	—	—	—	—	—
9.	—	—	—	1.	63.	—	—	—	—	—	—
10.	—	—	—	1.	81.	—	—	—	—	—	—
20.	—	—	—	3.	63.	—	—	—	—	—	—
30.	—	—	—	5.	45.	—	—	—	—	—	—
40.	—	—	—	7.	27.	—	—	—	—	—	—
50.	—	—	—	9.	9.	—	—	—	—	—	—
60.	—	—	—	10.	90.	—	—	—	—	—	—
70.	—	—	—	12.	72.	—	—	—	—	—	—
80.	—	—	—	14.	54.	—	—	—	—	—	—
90.	—	—	—	16.	36.	—	—	—	—	—	—
100.	—	—	—	18.	18.	—	—	—	—	—	—
200.	—	—	—	36.	36.	—	—	—	—	—	—
300.	—	—	—	54.	54.	—	—	—	—	—	—
400.	—	—	—	72.	72.	—	—	—	—	—	—
500.	—	—	—	90.	90.	—	—	—	—	—	—
600.	—	—	—	109.	9.	—	—	—	—	—	—
700.	—	—	—	127.	27.	—	—	—	—	—	—
800.	—	—	—	145.	45.	—	—	—	—	—	—
900.	—	—	—	163.	63.	—	—	—	—	—	—
1000.	—	—	—	181.	81.	—	—	—	—	—	—

A P P E N D I X.

101

*l'una li feudi da lire 4. e quelli da lire 4. 4. offrtati in diuersi luoghi di Romagna;
feudi. Composti dal Sig. Pietro Maria Cauina Faentino.*

Scudi da l.4.				Scudi da l.4. 4.			
fc.		Scudi di paoli		fc.		Scudi di paoli 10.	
		scudi	Balocchi			scudi	Balocchi
1.	1.	72.	8 ⁸ / ₁₁	1.	1.	76.	4 ⁴ / ₁₁
2.	1.	45.	5 ⁵ / ₁₁	2.	1.	52.	8 ⁸ / ₁₁
3.	2.	18.	2 ² / ₁₁	3.	2.	29.	1 ¹ / ₁₁
4.	2.	90.	10 ¹⁰ / ₁₁	4.	3.	5.	5 ⁵ / ₁₁
5.	3.	63.	7 ⁷ / ₁₁	5.	3.	81.	9 ⁹ / ₁₁
6.	4.	36.	4 ⁴ / ₁₁	6.	4.	58.	2 ² / ₁₁
7.	5.	9.	1 ¹ / ₁₁	7.	5.	34.	6 ⁶ / ₁₁
8.	5.	81.	9 ⁹ / ₁₁	8.	6.	10.	10 ¹⁰ / ₁₁
9.	6.	54.	6 ⁶ / ₁₁	9.	6.	87.	3 ³ / ₁₁
10.	7.	27.	3 ³ / ₁₁	10.	7.	63.	7 ⁷ / ₁₁
20.	14.	54.	6 ⁶ / ₁₁	20.	15.	27.	3 ³ / ₁₁
30.	21.	81.	9 ⁹ / ₁₁	30.	22.	90.	10 ¹⁰ / ₁₁
40.	29.	9.	1 ¹ / ₁₁	40.	30.	54.	6 ⁶ / ₁₁
50.	36.	36.	4 ⁴ / ₁₁	50.	38.	18.	2 ² / ₁₁
60.	43.	63.	7 ⁷ / ₁₁	60.	45.	81.	9 ⁹ / ₁₁
70.	50.	90.	10 ¹⁰ / ₁₁	70.	53.	43.	7 ⁷ / ₁₁
80.	58.	18.	2 ² / ₁₁	80.	61.	9.	1 ¹ / ₁₁
90.	65.	45.	5 ⁵ / ₁₁	90.	68.	72.	8 ⁸ / ₁₁
100.	72.	72.	8 ⁸ / ₁₁	100.	76.	36.	4 ⁴ / ₁₁
200.	145.	45.	5 ⁵ / ₁₁	200.	152.	72.	8 ⁸ / ₁₁
300.	218.	18.	2 ² / ₁₁	300.	229.	9.	1 ¹ / ₁₁
400.	290.	90.	10 ¹⁰ / ₁₁	400.	305.	45.	5 ⁵ / ₁₁
500.	363.	63.	7 ⁷ / ₁₁	500.	381.	81.	9 ⁹ / ₁₁
600.	436.	36.	4 ⁴ / ₁₁	600.	458.	18.	2 ² / ₁₁
700.	509.	9.	1 ¹ / ₁₁	700.	534.	54.	6 ⁶ / ₁₁
800.	581.	81.	9 ⁹ / ₁₁	800.	610.	90.	10 ¹⁰ / ₁₁
900.	654.	54.	6 ⁶ / ₁₁	900.	687.	27.	3 ³ / ₁₁
1000.	727.	27.	3 ³ / ₁₁	1000.	763.	63.	7 ⁷ / ₁₁
2000.	1454.	54.	6 ⁶ / ₁₁	2000.	1527.	27.	3 ³ / ₁₁
3000.	2181.	81.	9 ⁹ / ₁₁	3000.	2290.	90.	10 ¹⁰ / ₁₁
4000.	2909.	9.	1 ¹ / ₁₁	4000.	3054.	54.	6 ⁶ / ₁₁
5000.	3636.	36.	4 ⁴ / ₁₁	5000.	3818.	18.	2 ² / ₁₁
6000.	4363.	63.	7 ⁷ / ₁₁	6000.	4581.	81.	9 ⁹ / ₁₁
7000.	5090.	90.	10 ¹⁰ / ₁₁	7000.	5345.	45.	5 ⁵ / ₁₁
8000.	5818.	18.	2 ² / ₁₁	8000.	6109.	9.	1 ¹ / ₁₁
9000.	6545.	45.	5 ⁵ / ₁₁	9000.	6872.	72.	8 ⁸ / ₁₁
10000.	7272.	72.	8 ⁸ / ₁₁	10000.	7636.	36.	4 ⁴ / ₁₁
20000.	14545.	45.	5 ⁵ / ₁₁	20000.	15272.	72.	8 ⁸ / ₁₁
30000.	21818.	18.	2 ² / ₁₁	30000.	22909.	9.	1 ¹ / ₁₁
40000.	29090.	90.	10 ¹⁰ / ₁₁	40000.	30545.	45.	5 ⁵ / ₁₁
50000.	36363.	63.	7 ⁷ / ₁₁	50000.	38181.	81.	9 ⁹ / ₁₁

*Ordinationes, & Constitutiones perpetua Eminen-
tiss. & Reuerendiss. D.D. Card.
Borromei Legati.*

*Noi Gilberto della S. R. C. Prete Cardinal Ber-
romeo della Prouincia di Romagna,
& Esarcato di Rauenna de
latere Legato.*

Volendo mostrare alla Città di Faenza il zelo particolare, ch'habbiamo del buon gouerno di essa, e della publica vtilità, con affetto paterno ci siamo indotti à visitarla in persona, & à ridulte à memoria il modo di regolarsi opportunamente in qualsuoglia occorrenza à beneficio commune del Publico, e de' Priuati; E per farle cosa più gioueuole, e più grata, gli esponiamo la nostra mente con le seguenti perpetue Constituzioni, inherendo à quelle fatte da gli Eminen-
tiss. Signori Cardinali Legati nostri Antecessori, & ampliandole in alcuna parte, non intendendo di riuocarle in quei capi, de' quali qui non si fa mentione:

*Decreti fatti nella Vistita della Città di Faen-
za dall'Eminentiss. e Reuerendiss. Sig.
Card. Borromeo della Prouincia di
Romagna, & Esarcato di Ra-
uenna de latere Legato.*

I Depositarii de' Pesi Camerali, Entrate della Comunità, & Abbondanza, passato il termine del loro Vffizio, siano tenuti esibire, e rendere i loro conti alli Deputati, e dentro il termine di due mesi liauerli saldati, e consegnato quello, in che saranno riportati debitori à chi sarà di ragione, senza speranza d'altra dilatione, e perseveranza nell'Vffizio, benché non hauessero compita tutta l'esattione, perche così, &c. Ne possa aleuno prorogarli detto termine sotto pena à trasgressori di pagare il doppio del proprio, & al Magistrato di quel tempo della perdita dell'emolumento, se non haùta fatte le sue diligenze per forzarli all'istessa redditione de conti dentro il sudetto termine; dando però facoltà à Monsig. Governatore di prorogarlo per altri due mesi.

2. Nella subhastatione di qualsuoglia Gabella, entrata, o altro simil'Vffizio, niuno per l'auuenire, che per due Condotte seguite successiuamente n'habbia hauuto l'Appalto, possa nella Condotta immediatamente seguente per se, o per mezzo d'altri, in parte, o in tutto esser'ammesso; altrimenti l'oblazione sia nulla, e sotto pena di scudi ducento a' trasgressori.

3. Nel fare spese straordinarie s'osservi,

per quanto si può, la quantità tassata nella Tabella, & in caso d'alteratione per qualche vrgente bisogno della Comunità, il Magistrato, e Consiglieri si guardino d'impiegare diuersamente gli effetti assegnati per pagamento de' frutti, & estinzione de' Censi, o simili, come la dote di scudi settantadue, e baiocchi settantadue per il risarcimento della Fontana sotto pena di pagare il doppio del proprio; ma per il supplemento delle sudette spese s'imponghi vna Colletta sino alla quantità necessaria per 25, & libram, conform'al solito.

4. La Congregatione de' dieci Conseglieri sopra i Censi già eretta dall'Eminentiss. Sig. Cardinale Acquaiua nostro Antecessore debba non solo inuigilare, che gli assegnamenti per i frutti, & estinzione de' Censi inuiolabilmente in ciò siano impiegati; mà anche in caso di mancanza, supplire a' medesimi assegnamenti, e far' ogn'altro ispediente con l'autorità necessarie, dandosi ad essa Congregatione la facoltà d'ordinare i mandati al Depositario per lo sborso di detti assegnamenti da segnarsi conforme al solito dal Magistrato: altrimenti non le sia fatto buono ne' suoi conti: mà l'istesso Depositario sia tenuto del proprio, & il Magistrato, e Sindicatori incorrano la pena della prauatione dell'Vffizio, e di pagate anch'essi del proprio.

5. Nel primo Consiglio s'eleghino tre Deputati, o si confermino tre de' quattro già eletti, caso, che non fosse finito il tempo del loro Vffizio, per la reuisione de' conti di qualsuoglia Vffiziale tanto della Comunità, quanto dell'Abbondanza: vno de' quali si debba mutare ogn'anno successiuamente, e due almeno di essi tre con li Computisti dell'vna, e dell'altra (riscritta prima à Monsig. Governatore la diligenza usata nella medesima reuisione de' conti) debbano approuare, e sottoscriuerli: come anche li ripartimenti delle Collette imposte, e da imponersi, etiam sopra gli Artifi, quanto alla rata del sussidio, che spetta loro: nè senza tal'approuatione, e sottoscrizione il Magistrato pro tempore possa per qualsuoglia pretesto far quieranza a' sudetti Vffiziali sotto pena di nullità.

6. Nelle Tabelle, che si mandano à Roma, siano descritte tutte l'entrate di qualsuoglia sorte, & anche i sualli: E prima che si trasmettino, siano riuedute, & approuate da' sudetti Deputati per la reuisione de' conti, e da Monsignore Governatore.

7. Debba per l'auuenire il Computista della Comunità far tutti li mandati di qual-

qualisvoglia spesa, e tenerne vn libro di registro a parte, accioche sia più sicura, e chiara la redditione de' conti.

8. Gli vtenfili, che si pagano à Soldari Corsi Acquarierati in questa Città, si debbono pagare per l'auuenire dal Depositario de' pesi Camerali solamente, e pagandosi da altri, non si debbano menare buoni; sotto pena à Reuisori di pagare il doppio à fauore della Communità, al qual Depositario dovrà il Magistrato consegnare il mandato, che per lo rimborso à fauore d'essa spedisse Monsig. Segretario della Consulta ogn'anno, diretto al Sig. Tesoriere della Romagna, ad effetto, che si vegga sempre ne' libri del detto Depositario all'entrata questo rimborso, & all'uscita la detta spesa.

9. Per ouviare ad ogni fraude, che possa commettersi nel farsi donationi di qualsiuoglia sorte, il donatore sia tenuto denuntiarla ad vno de' Cancellieri della Communità, e procurare, che tal denuntia si descriva nel libro, ehe si dirà appresso, co'l giorno, mese, & anno della donatione, e nome del Notaro, che sarà fatta per publico Instrumento, mà se altrimenti, con esprimere il tempo preciso; E se sarà fatta nella Città, Territorio, e Distretto, frà il termine di dieci giorni, e se fuori frà il termino di venti giorni se ne faccia la denuntia, e descrizione, come sopra; altrimenti sia nulla. Per le quali descrizioni, e denuntie il Cancelliere della Communità debba tener vn libro cartolato, e bollato co'l Sigillo di essa, e quelle vi si descrivino vna doppo l'altra immediatamente, senza lasciarui in bianco alcun spatio di carta; Et vn'altro libro, che serua per Reperorio del primo, nel quale l'istesso Cancelliere per ordine d'Alfabeto debba notare il nome del donatore, il tempo della donatione, e nome del Notaro; e sia tenuto mostrarlo à chi ne farà istanza: facendosi però dare quella mercede, che dal Magistrato sarà tassata per questo effetto: E li Notari viuenti di questa Città, e Distretto siano tenuti frà vn mese denuntiare, e far deseriuere, come sopra le donationi instrumentate da essi, e quelle, delle quali in auuenire si rogaranno, denuntiarle frà dieci giorni, come sopra sotto pena di scudi ducento, & altre pene ad arbitrio nostro, e de' Superiori pro tempore, tanto della Prouintia, quanto di questa Città.

10. E perche nè il Magistrato, e Consiglieri, & qualsiuoglia persona per l'inosseruanza di questi nostri Decreti, possa dedurre per sua disculpa l'ignoranza, vogliamo, &

espressamente ordiniamo, che per publico Bando si notificchino; e debba il Cancelliere della Communità all'ingresso di ciaschedun Magistrato leggerli, e notificarli li presenti nostri Ordini sotto pena della priuatione dell' Vffitio, e scudi cinquanta. Dato nel Palazzo publico della Città di Faenza questo dì 12. Ottobre 1659.

Gib. Card. Borromeo Leg.

Girolamo Biancoli per il Sig. Segret.

In Nomine Domini Amen, &c. Die secunda Nouembris 1659.

Publicata fuerunt retrospectiua Decreta ad Arrengeriam superiorem Palatij Publici Fauentia per Christophorum Mirabinum publicum Praconem dictae Ciuitatis sono trium tubarum pramisso. alta, & intelligibili voce, m. &c. à latere ipsius legente, dum magna Populi multitudo in Platea publica ad audiendum adfueret. In quorum fidem, &c.

Ego Thomas Donellius Notarius, & Canc. rog. &c.

Ordinationes, & Decreta Eminentiſſi. & Reuerendiſſi. D. D. Card. de Aquauia, & Aragonia de latere Legati.

SVMMARIVM.

Prooemium, in quo Decreta Eminentiſſi. Cybò confirmantur.

De Depositario, in vno redatto, & eius onere num. 1.

De Terminò dicto Depositario assignato pro computis solidandis, & continuatione in Officio num. 2.

De pluribus Officijs Communitatis non exercendis num. 3.

De non exercendo Appaltu seu Officio Communitatis ultra Annum, etiam cum prohibitione confirmationis, & ad aliud promouendi num. 4.

De non exercendo Officio Communitatis à Filiesfamilias sub patria potestate constituto num. 5.

De non oblatione facienda per se, vel per alios Appaltui, seu Gabelles ad eo, qui eam actu tunc exercet num. 6.

De Collecta pro supplemento extraordinarij in Tabella taxati imponenda, casibus necessarijs, cum prohibitione usendi effectibus, ad alia assignatis, & praesertim pro Pontis maintenance num. 7.

De Congregatione Obligatorum ad fauorem Communitatis in Censibus, & eius facultate num. 8.

De

De Annona, & modo, quo à Pistoribus fit exercenda num. 9.

De extinctiōe aeris alieni pro Annona confecti num. 10.

De modo exitandi frumenta Ecclesiasticorum per Annona Pistorum num. 11.

De prouisione à Praefectis Annona frumenti facienda num. 12.

De Congregatione pro Vniuersali regimine Communitatis, & eius facultate num. 13.

Eminentiss. & Reuerendiss. D. Oflauius S. R. E. Presby. Card. de Aquauina, & Aragonia Prouincia Romandiola, & Exar- eatus Rauenna de Latere Legatus &c.

VT fetuentissimæ suæ in subditos propon-
sionis, paternæque in sibi creditam
Prouinciæ munificentie, & amoris pro-
direct pignus; Feruentiori anni tempore
ad alieno lustrandos, sanandosque languo-
res hilari fronte Visitationis laboriosum
opus subiuit, proprijsque posthabitis com-
modis, publicæ expolitus commoditatj in
Fauntinæ Ciuitatis Palatio residens, au-
ditis, rùm publicè, rùm priuatim, fide di-
gnorum Informationibus, consulendo Rei-
publicæ meliori bono, perfectoque dictæ
Cinitatis regimini, quantum E. S. vigilan-
tia, & autoritate eniri potest; mox pro-
prio, & ex certa scientia Ordinationes, &
Decreta infra scripta perpetuò valitura, fecit,
constituit, & executioni demandari iussit,
firmis interea, & in suo robore re-
manentibus Decretis Visitationis maxima
cùm elucubratiōe editis ab Eminentissimò
Domino Card. Cybò, illisque inuio-
labiliter inhzrendo, & non aliàs aliter, vel
alio modo; videlicet.

Quòd imposterum vnus tantum con-
stituarur, & sit Depositarius onerum
Camerarum, introitus Communitatis, &
Annonæ, cum onere reddendi Com-
puta, tam de Exactis, quàm non Exactis,
vt vulgò dicitur à fuoco, & à fiamma, qui
teneatur, & debeat in distinctis Codicibus
sibi à Communitate tradendis, benè Sig-
illatis, cartulatis, & legalizatis, data,
& recepta cuiuslibet negotij de per se ad-
notare, & singulis hebdomadis Listas par-
titarum vnusquisque Viri Congregatio-
nis exhibere sub pœna grauaminis, alijs-
que arbitrio D. Gubernatoris, cuius con-
scientiam ad id onerauit.

2 Transacto termino sui Officij, idem De.

positarius, in fine primi bimestris ad sum-
mum, teneatur, & debeat sua computa
exhibuisse, & cum effectu reddidisse Deputatis
Syndicatoribus, neenon infra eundem
terminum solidasse, & reliquatum
cui de iure reddidisse absque spe ulterio-
ris dilationis, & persecutantiæ in dicto
Officio; etiam si illius exactionem non
compleuisset, quia sic &c. referuato dum-
taxat E. S. arbitrio humilimodi dilationem
ptorogandi priuatiuè quoad omnes alios
sub pœna dupli soluendi de proprio à
transgressoribus.

3 Quòd nemo cuiuscumque gradus, con-
ditionis, & qualitatis possit, & valeat de-
inceps per se, vel per alios exercere plu-
ra, quantumuis compatibilia Officia
Communitatis; sed vnusquisque debeat
esse contentus vnus simplicis muneris, &
Officij sub pœna illius incapacitatis, etiam
in perpetuum, & de nullitate agendorum.

4 Quòd quilibet Appaltator, seu Officia-
lis Communitaris, non possit vltra Annum
sui Appaltus, & Officij exercitium pro-
trahere, minusque valeat in eo à Generali
Consilio confirmari, sed ad aliud Officium
eiusdem Communitaris promoueri, nisi
prius realiter, & cum effectu ipse munus
deposuerit, & rationem suæ antecessoris
administrationis ad vnguem reddiderit, &
reliquatum soluerit, vel ab solutionem re-
portauerit, iuxta formam Bullæ Boni Re-
giminis sub pœna nullitatis, & quoad Ma-
gistratum, & Consiliarios soluendi de pro-
prio.

5 Filij familias non emancipati, patriæ-
que potestati obnoxij, qui in communio-
ne cum suis Parentibus viuunt, incapaces
habeantur, & sint omnium prouentuum,
& Officiorum Communitatis, etiam si ido-
neas exhibuerint præstare fideiussiones;
idque ad tollendos abusus, quibus, non
raro Pater succedendo in Officio Filij, &
contra, effectibus vnus cooperitur de-
ficientia alterius eum iactura Communi-
tatis, & aliter factos contra E. S. nul-
los declarauit, & Consiliarios ad omnia
damna, & expensas condemnauit.

6 Quòd, in faciendis fructibus alicuius
Gabellæ, prouentus, vel alterius similis
Officij, nullas imposterum, qui actum
Appaltum, seu Gabellam, de cuius
deliberatione agitur, retineat; oblationem
aliquam per se, vel per alios, vel in
parte, vel in totum facere amplius permit-
tatur, & aliter admissa nullius sit robo-
ris,

ris, & momenti, & tanquam talis reijci omnino valeat, & debeat, sub pœna scutorum ducentorum transgressoribus irroganda.

- 7 Quodd in erogandis expensis extraordinarijs, pro viribus obleructur Taxata, quantitas in Tabella, quam si præteriri contigerit ob aliquam vrgentem Communitatis indigentiam; caueant Magistratus, & Consiliarij destinatos effectus, pro solutione, & extinctione Censuum, vel similibus, veluti dorem scutorum centum, pro reparatione Fontanæ constitutam, in alienos vsus diuertere sub pœna soluendi duplum de proprio, sed in supplementum prædictorum sumptuum necessariorum, imponatur, imponique voluit, & mandauit Collectam super æs, & lib. more solito, & consueto. Quodd si verò vrgentiæ sit huiusmodi, vt nullam patriatur temporis dilationem, vt puta in seruitium ædificij la Chiusa nuncupati, tunc, & eo casu, Censui constitutur in quantitate necessaria; immediatè postea Collectæ, vt supra, imponendæ exactione in sorte, & fructibus extinguendus eum beneplacito E.S. ex voto, & deliberatione Congregationis implorando.

- 8 Ne autem adeò salutaris Decreti negligatur obseruantia, ad similitudinem Congregationis super sumptibus Belli, E.S. aliam Congregationem instituendam, & erigendam decreuit, prout crexit, & instituit Vitorum Decem super assignamentis prædictis de Numero Ciuum obligatorum in Instrumentis Censuum, infra octo dies currentes à DD. Gubernatore, & Magistratu deputandorum. Quorum munus erit, non modo inuigilandi, vt assignamenta prædicta, in solutionem, & extinctionem Censuum, in quibus ipsi sint obligati, inuolabiliter erogentur, sed in casu deficientiæ, eadem assignamenta supplendi, aliaque necessaria, & opportuna faciendi, cum autoritate E.S. quæ eidem Congregationi priuatiuè quoad omnes alios, facultatem tribuit, & referuauit decernendi mandata Depositario super solutione dictorum assignamentorum, signanda tamen, vt moris est, per Magistratum; ita vt aliter facta per Depositarium solutio, in redditione computorum, non suffragetur, sed de proprio ipse teneatur; quò verò ad Magistratum, & Syndicatores sub pœna priuationis Officij, & soluendi, etiam de proprio.

9 Cum autem, sub imaginario nomine Abundantiæ, inspirante Deo, consisteret E.S. Annonam ipsam, adeò Ciuum saluti necessariam, bonis omnibus dilapidatam, plusquam Septuaginta septem millibus libris bonenorum igneratio onere, pœnè collapsam; Corbarumque 8000. frumenti residui super crescenti Mole, aggrauatam, timentisque imposteriorum magis, ac magis frumentariam rem in detrimentum Pauperum lēdi; Abundantiæ corruptelam prædictam pœnitens, atque pœnitens aboleuit, atque suppressit, liberamque emendi frumentum, & conficiendi panem Pistoribus Ciuitatis tribuit, atque concessit ad rationem Calinetij de mense Augusti per Communitatem faciendi, cum capitulis, & conuentionibus seorsim exprimentis.

10 Quoniam verò solutioni æris alieni, occasione prædicta, iam contractæ, vsque ad totalem Censuum creatorum extinctionem, summopere expedit prouideri; E.S. voluit, & mandauit, dictas Corbas frumenti 8000. omni cum diligentia, per Præfectos Annonæ vendi, & pretium illius pro concurrenti quantitate in extinctionem capitalis prædictorum Censuum applicari, sine præiudicio iurium Annonæ contrarios, quos de iure in casu iacturæ. Et successiue pro solutione eorum fructuum fieri iussit scandalum Panis Venalis, tam albi, quam bruni, ea proportionem, vt ex illius venditione superlucreretur Annona interesse dictorum fructuum Censui, vna cum libris 2200. applicari olim solitis pro stipendijs Ministrorum, quæ post hac in extinctionem residui Capitalis eorundem Censuum destinauit, & pro destinatis haberi voluit, & mandauit.

11 Ad hoc autem ne huiusmodi libertate commercij præsertim Frumentorum Ecclesiasticorum, deteriorentur augmenta Panis Venalis, vt supra destinata, mandauit E.S. de consensu eorundem Ecclesiasticorum, ipsos Pistores, semper, & quodcumque reneri, & obligatos esse recipere eorum Frumenta, recollecta tamen in bonis Ecclesiasticis tantum, ad rationem pretij currentis naturalis; vel eadem frumenta, explanare eo modo, & forma, quibus explanatur pro Annona, itaut illius augmentum cedat, & cedere debeat in utilitatem ipsius Annonæ, & non alias aliter, nec alio modo, firmis in cæteris, & præsertim, quoad traditionem notularum fru-

mentorum, per ipsos Ecclesiasticos, faciendam, Decretis, & Constitutionibus Eminentiſſimorum DD. Antecessorum, remanentibus.

- 12 Pro maiori autem securitate ipsius Annonæ, voluit ulterius, & mandavit E. S. illius Præfectos, per totum mensem Septembris teneri, & obligatos esse ad inceptandum Corbas 5000. frumenti, tàm ratione trigessimæ, quàm ut aiunt, dispensationis, ad effectum illas asseruandi, & explanari faciendi de mensibus Maij, Iunij, & Iulij, ad effugiendum verò onus penſionis horreorum, & Salaria Ministrorum, teneantur ipsimet Domui frumentorum, illa retinere in suis domibus ad requisitionem dictorum Præfectorum ad effectum prædictum, & non alias; Cum onere dictis Pistoribus dictam quantitatem explanandi, nè in damnum Annonæ in fine dicti anni, remaneat inutilis.

- 13 Verùm quia, quæ salubri providentia, in publicam utilitatem, ædita sunt, ut firma perpetuò, & inconcussa permaneant; Opera pretium est pro omnium, & singulorum præmissorum, firmiori executione, obseruantia, meliorique regimine Communitatis, & ad omnem alium meliorem finem, & effectum, placuit E. S. Congregationem Egregiorum Virorum Decem, & octo instituere, erigere, & ordinare, prout insinuit, crexit, & ordinavit, in qua, DD. pro tempore Prior, & Antiani, aliique Decem Egregij, prudentioresque Ciues, ab E. S. pro hac vice tantum interius eligendi; Deinceps verò publici Generalis Consilij suffragijs, de semestri, in semestri, eligendi, ita tamen, ut semper quinque ad aliorum instructionem, in dicta Congregatione remaneant, personaliter interint, & quinto decimo quodque ab ipsis statuendo die, in vnum congregentur, omni ad minus in numero duodecim, si ceteri legitime impediti non comparuerint sub poena absentibus pro Prima vice scutorum decem, & viginti pro Secunda, Locis Pij arbitrio Gubernatoris applicandorum; priuationis verò graduum, & honorum quorumcumque ipso iure pro Tertia vice irremissibiliter incurrendæ, & sic Egregij Viri prædicti in Domino Congregati, de statu Communitatis restituendo, augendoque de exigendis, & persoluendis debitis; de Conseruatione Annonæ, & Grasciæ; rebusque omnibus quibuscunque publicæ, priuatæ-

que utilitati conducentibus, cum inreuentu etiã super ipsa Aunona, & Grascia Præfectorum, aliorumque Deputatorum, inuicem conseruant, tradent, & diligenter perpendant, quodque ab eis, seu maiori eorum parte, matura deliberatione præhabita, fuerit resolutum, publico Consilio referant, ut quid pro vniuersali utilitate, & commodo statuendum sit, constantius pronideatur. Prohibens ulterius E. S. quòd in posterum pro tempore residentes Magistratus, nec litteras Superioribus scribere, exceptis tamen inopinatæ urgentiæ casibus; nec pecuniarum maudata signare; nec aliam facere valeant functionem ad interesse Communitatis spectantem; vel aliter in publico Consilio propositionem cuiuscunque causæ facere, absque beneplacito, & Voto Congregationis prædictæ, in forma publici Decreti, & per suffragia Secreta faciendi, & à Cancellario, seu Secretario in publicis monumentis registrandi. Idque in omnibus negotijs, & materijs in publico Generali Consilio, vel extra per tractandis, omnino seruari voluit, & mandauit. Aliter autem gesta, nunc pro tunc E. S. irrita, & nulla declarauit, Magistratumque pro tempore residentem, & Consiliarios ad poenam priuationis Officiorum, aliasque arbitrio teneri voluit, & mandauit &c. & ita &c. omni &c. In quorum fidem &c.

Dar. Fauentis die 16. Iulij 1655.

Card. de Aquauia Legatus.

Dominicus Haredus Not. rog.

Nomina DD. Consiliariorum, pro prima vice, ab Eminentiſſ. & Reuerendiſſ. D. Cardinali Legato de Aquauia electorum in complementum Congregationis super Bono Regimine Ciuitatis Fauentis ab E. S. erectæ.

*D. Comes Rodulphus Spada.
D. Hieronymus Calderonius.
D. Cap. Bellus Rondininus.
D. Andreas Gulmanellius.
D. Cap. Hercules Seuerolius.
D. Eques Io: Antonius Passus.
D. Iulius Caesar Marradus.
D. Hieronymus Salias Dixerſus.
D. Eques Paulus Fenzonius.
D. Carolus Andreas Rondininus.*

Taxa mercedis Notariorum.

*Illustrissimi, & Reuerendissimi D. Gubernato-
ris, & D. Potestatis.*

PER ciascun Precetto con clausula, Seque-
stro, ò Citazione con la copia, & rela-
tione baiocchi 3.

Per la Citazione in forma con la Commis-
sione, & Inibitione inserta con la copia, &
relazione baioc. 15.

Per la reuocation del Precetto fatto de facto,
ouero Sequestro nihil.

Per ciascuna dimanda, ouero istanza, fatta
nelli Atti, purchè non passi vna facciata
d'vna carta baioc. 1.

Mà se passerà baioc. 2.

Per prodotta di ciascuna Scrittura baioc. 1.

Per la prodotta d'vn Processo intiero, ancor-
che grande baioc. 5.

Per il Mandato di sospetto di fuga, con l'es-
sime de' Testimoni, ò prodotta di ragio-
ni, vn quattrino per libra, purchè non passi
in tutto baiocchi venticinque baioc. 15.

Per la rafferma nelle Prigioni si paghi il me-
desimo.

Per il Mandato del rilasso per vigor di sen-
tenza, per la quale haurà hauuto le spor-
tule nihil.

Et per altro Mandato di rilasso baioc. 2.

Per ciascuna figurà di stare à ragione, ouero
altra obligatione nell'Officio baioc. 5.

Per il rogo di procura appresso gl'atti bai. 3.

Per ciascun Mandato in contumacia vn me-
zo quattrino per libra, purchè non passi
baiocchi cinquanta baioc. 50.

E per le minime Esecuzioni baioc. 2.

Per la reuocation del Mandato in conruma-
cia, insieme con la figurà baioc. 5.

Per l'essime de' Testimoni sommariamente
senza capitoli, & interrogatorij baioc. 4.

E se con capitoli senza interrogatorij bai. 5.

Mà se con capitoli & interrogatorij bai. 7.

Se però le materie fussero eccessiue molto, si
sia all'arbitrio del Signor Auuocato della
Illustrissima Comunità di quel tempo,
che mercede s'habbia à pagare baioc.

Per la tassa delle spese baioc. 4.

Per ciascun calcolo baioc. 4.

Per la copia de' Testimoni, & altre scritture
per ciascuna carta, che contenghi venti li-
nee per ciascuna facciata, ne manco di die-
ci ditioni, ò sillabe per linea baioc. 5.

Et sia nell'electione di chi vuole le copie co-
rate più presto le linee alla ragion sudetta,
che le carte.

Per l'andata su 'l luogo della differenza nella
Città baioc. 30.

Fuori della Città non più di due miglia
baioc. 30.

Se oltre le due miglia vn paolo per ciascun
miglio oltre la detta somma: Si che però
non passi otto paoli, e debba con la detta
mercede registrare nell'Atti la detta an-
data.

Per l'autentico di ciascuna scrittura, ouero
Processo, oltre la mercede delle copie di
sopra tassate baioc. 5.

Per la recognitione d'vn scritto, poliza, ouero
altra scrittura priuata baioc. 3.

Per ciascuna protesta in scritto con la copia
baioc. 4.

Per la risposta di ciascuna posta, ò positione
da farsi, vn quattrino per ciascuna dal pro-
ducente solo, e niente altro da chi ri-
sponde.

Et se accaderà, ch'il Notaro si mandi per ha-
uer le risposte, ouero per altro essime per
suo viaggio nella Città habbia baioc. 7.

Fuori della Città, quanto si è detto di sopra
dell'andate, da pagarsi da Conduittieri.

Per pigliar termine in Iudicio à pagare bai. 3.

Per ciascun Mandato per vigore di termine,
preso in Iudicio vn quattrino per libra, pur-
che non passi baiocchi venticinque, quan-
do il termine sia preso immediatamente,
dopo la prima istanza, e quando sarà
dato il termine ad excipiendum, vel ad
probandum si paghi nelle cause esecutiue
fino alla somma di scudo vno, e baiocchi
quindici, e nelle cause ordinarie il doppio
sc. 1. 15.

Per ciascun partito preso, che decida la lite,
insieme con il giuramento dato baioc. 3.

Per il non sia grauato, ouero Mandato di non
esser molestato in forma baioc. 5.

Per ciascuna lettera baioc. 5.

Nelle cause delle Vniuersità, ò più persone
non pigli altro se non per vna causa, & vna
persona.

Per rogo della sentenza, & il suo Mandato
esecutiuo habbia la metà di quello, che
hà hauuto il Giudice per le Sportule, tan-
to nell'ordinarie, quanto nell'esecutiue.

Per l'intimazione della sentenza inserti nel
tenore della detta sentenza con la copia,
baioc. 10.

Per l'elevatione della sentenza in autentica
forma habbia il Notaro il terzo di quel-
lo, che hà hauuto per il rogo.

Per ogni semplice Inuentario, ò descrizione
de' beni nella Città baioc. 20.

Fuori poi della Città baioc. 40.

Per l'Inuentario solennemente fatto di heredità presa, ò d'altri beni di ricca heredità, ouero valore de' beni, che passano mille scudi baioc. 80.

Se di mediocre valore baioc. 40.

Per rogo di ciascuna subastazione spedita, vn quattrino per libra del valore della robba subastata, purché non passi baiocchi quaranta baioc. 40.

Per rogo di stima fatta d'ordine del Giudice baioc. 5.

Per ciascun Bando baioc. 5.

Per rogo di assegna, ò dato in soluto ad alcuna Donna delle sue doti nelli beni del suo Marito, ò d'altri vn quattrino per libra, purché non passi baiocchi quaranta baioc. 40.

Per ciascun Decreto, ò Interlocutoria, che habbia forza di finitiua, sino à scudi dieci baioc. 5.

Da dieci à venti baioc. 10.

Da venti à ciascuna somma baioc. 20.

Per ciascuna Pronuncia, che non habbia forza di finitiua nihil.

Per rogo d'inscrimento di possesso dato dall'istesso Notaro nella Città baioc. 30.

Fuori della Città baioc. 60.

Ne possi il detto Notaro forzare alcuna à pigliare il detto possesso da lui, mà sia in arbitrio della parte.

Quando si producono assai Scritture, debba il Notaro lasciare leggerle dalla parte, contro la quale son prodotte senza alcun pagamento, ad effetto di vedere di quali Scritture vogli la copia, e se vorrà le copie, le dia di quelle Scritture solamente, pagata la mercede, come di sopra delle copie.

Per ciascuna relatione di gente eletta da notarsi nelli atti baioc. 5.

Per la copia de' Testimoni, esaminati in virtù di lettere missue fuori della Città, debba il Notaro accomodarne la parte, che le produce il Processo prodotto, ouero pigliare per ciascuna carta vn baiocco solamente baioc. 1.

Per cause della Illustrissima Comunità nihil.

Dalle pouere, e miserabili persone niente. Et si debba stare alla dichiarazione del Signor Auuocato del Commune, chi sia pouero, e miserabile.

Se si agita de' beni, ò altre robbe, e non di quantità de' denari, si stia all'arbitrio del Signor Auuocato sudetto, che tassa si debba pagare.

Per gl'atti della publica Visita, & mandati di rilasso nihil.

Et sia tenuto il Notaro nella fine della causa restituire le Scritture autentiche alla parte, che le produce.

Per ciascun deposito nelli atti baioc. 5.

Per rogo di sentenza di cessione de' beni habbia à ragione d'vn quattrino per libra, per la quale il Cedente sia ad messo, pur che non passi baiocchi quaranta.

Sia obligato il Notaro tenere vn libro per notare le Sportule tanto del Sig. Giudice, quanto del Notaro.

Et debba il Notaro tenere vna filza separata delle poste, alle quali ancor non sia stato risposto, e de' scritti per ancora non riconosciuti, in loco acciò non possino esser veduti senza la presenza di lui.

Debba il Notaro osseruare la Tassa predetta sotto pena di scudi cinquanta d'applicarsi la metà all'Inuentore, e l'altra metà alla detta Comunità oltre la restituzione del tosto indebitamente.

Et sotto le pene predette ogni giorno di ragione debba tener la detta Tassa presso il Banco assisa, acciò che da tutti possi vederli.

In fede di che &c. Data in Fuenza li 27. Giugno 1675.

Pietro Maria Cauina Not. & Cancell.

Taxa Mercedis Tubatorum.

S Vbastando Beni mobili cioè Massaritie, & altre suppelletili di Casa, ò Biancarle habbino per ogni 20. baioc. tre quattrini, ne possano pretendere altra mercede sotto pena della priuatione dell'officio, restano ferma la Tassa prescritta vendendosi robbe poste alla Massaria.

Che cittando alcuno alla Renghiera, ò publicando Bandi per Persone particolari per Bandire, Prati, Selue, ò altri Terreni non possino pretendere più di Baiocchi cinque in ciascuno di detti casi.

Che debba vno di loro sempre assistere e seruire al Magistrato nella maniera e forma che fanno li Dongelli conforme alla resolutione del Consiglio generale sotto la pena detta di sopra.

Taxa Mercedis Proxenetarum.

P Er far vendere Beni Stabili sino alla somma di sc. 200. habbino vno per 100. da

da 100. fino à qualſiuoglia ſomma mezo per cento, pur che non paſſi la ſomma di ſcudi dieci da pagarſi la metà dal Compratore, e l'altra dal Venditore.

Per pigioni, ò affitti per qualſiuoglia tempo habbino tre quattrini ogni due paoli della ſomma del primo anno da pagarſi ſolo dal locatore.

Per far vendere Mobili habbino ſino alla ſomma di 100. ſcudi di valore tre quattrini ogni due paoli, e dalli 100. ſino à qualſiuoglia ſomma vn quattrino e mezzo ogni due paoli, purchè come ſopra non paſſi la ſomma di ſcudi dieci.

Per ritrouare denari à cenſo habbino tre quattrini per ſcudo ſino alla ſomma di 500. ſcudi da pagarſi la metà da ciaſcheduna delle parti, & vn quattrino, e mezo dalli 500. ſino à qualſiuoglia ſomma, purchè come ſopra non ecceda ſcudi 10.

*Taxa circa Officium Maſſarie ſacta
de anno 1669.*

IL maſſarolo per ſua mercede debba hauere tre quattrini per ciaſcun pegno de beni mobili, e ſemouenti, baiocchi due per ciaſcun pegno de beni ſtabili, e per ciaſcun depoſito fatto preſſo di lui di denari baiocchi quattro, intendendoſi vn pegno ſolo ancora, che ſoſſero più robbe tolte per vn credito ſolo.

Porrando li pegni in Piazza, ò almeno facendo fare legitimamente la ſtima, oltre la detta mercede debba hauere vn quattrino ogni due paoli del valore di detto pegno ſino alla ſomma di ſcudi due, & eccedendo il pegno di valore il credito non poſſa hauere ſe non ſecondo la ſomma del detto credito.

Il Trombetta tre quattrini per la vendita di ciaſcun pegno, & eſſendo in più di due pezzi habbia vn quattrino per ciaſcun pezzo.

Il Notaro aſſiſtente alla Vendita habbia la mercede conforme detto Trombetta.

Vendendoſi beſtie, vino, grano, ò altre granelle habbia per ciaſched'vna di dette robbe otto quattrini per ciaſcuna volta, che ſi ſubſtaranno ſiano di che ſomma, e quantità ſi voglia.

Alli eſtimatori vn quattrino ogni due paoli del valore della coſa ſtimata ſino alla ſomma di ſcudi due per pegno, & altrettanto il Notaro, e debbano hauere detta mercede ſubito dopo la ſtima, inren-

dendoſi che li ſtimatori non poſſino pretendere altro frà tutti due.

Il Maſſarolo occorendo, che li foſſe data alcuna beſtia groſſa per pegno non poſſa prendere per ſtallatico più di baiocchi ſci per ciaſcheduna, e dandoli herba, ò ſieno baiocchi otto.

Per beſtia minuta baiocchi vno intendendoſi per vno ſtallatico il giorno con la notte tenendoli continuamente robba inanzi.

Sia obligato del ſuo proprio dare vn puoco di mercede ad vn ſachino ò perſona diſcreta, che habbia cura di gouernarle bene.

Volendo il Patrone di eſſe beſtie farli le ſpeſe del ſuo, poſſa farle con pagare però la metà di quello ſi è detto.

Non eſſendo poſte le beſtie all'officio della Maſſaria non poſſa pretendereſi da Oſti, ò altri, che alloggiano, ſtallatico veruno.

Paſſato il termine d'otto giorni debbano venderſi, & il compratore ſia tenuto reſtituirle fra termine di dieci giorni.

Non poſſa pretendere altra mercede, che la preſcrittali di ſopra ancorche doueſſe eſporre Inſtrumento, ò dar poſſeſſo alli Compratori de beni ſtabili ſotto pena della priuatione dell'officio.

Si leui l'abuso introdotto ſotto nome di regalie alli Sbirri di pagare due baiocchi per beſtia groſſa, & vno per minuta.

Li pegni tolti per mercede d'Inuentarij, ò per qualſiuoglia grauezza Camerale, Communitatiua, del Contado, e ſaltari ſi debbano vendere nel termine ſudetto.

Oſſeruando nel reſto il capitolato di detta maſſaria approuato dal Conſiglio Generale ſotto le pene &c.

Conſtitutiones Eminentiffimi, & Reuerendiſſimi D. Card. Gabriellij Prouincia Romandiola de Later Legati.

Iulius S.R.E. Cardinalis Gabriellius Episcopuſ Sabinenſis, Prouincia Romandiola, & Exarcatus Rauenna de Later Legatus.

DEcet ſingularẽ affectum noſtrum erga Ciuitatem Faentinam, cuius Viſitationem nunc agimus, vt ea præ cæteris præſtare ſtudeamus, quæ euidenter in publicam, priuamque contingunt vtilitatem. Quocirca dilectorum Nobis

Scipionis Ricciardelli

*Prioris,
Ca*

*Cæsaris Nonij I.V.D.
Cap. Vincentij Mingolini Salj,
Hieronymi Pasij,
Pauli Antonij Milcetti,
Sebastiani Orioli,
Antonij Gabelotti, &
Francisij Barbauarij,*

*Antia-
norum*

Necnon

*Sebastiani Zanelli, Communis. Aduoc.
Poli Suptij, } in eadem Ciuitate
Laurentij Viarani, } Aduocatorum
Offauiani Scaletti I. V. D. & eiusdem*

*Communitatis Syndici, vti Quatuor Viro-
rum ex Generali Consilio in hac parte de-
putatorum ad congregationem litium, &
per eisdem Antianos consiliorum pcti-
tionibus inclinati, & expeditam iustitiam
in causis, & litibus administrationem ci-
tra temporis, pecunieque iacturam, quoad
fieri potest, præ oculis habentes has salu-
bres, & perpetuè valituras Constitutiones
maturo consilio excoGITatas, & delibera-
tas, promulgamus, sancimus, & in Tri-
bunalibus Fauentis obseruari volumus, &
mandamus, & aliàs si quæ in futurum ge-
sta, & acta fuerint, irritamus, & annulla-
mus, & nullitatis vitio semper subiaccere
decernimus, & per Iudices nostro Lega-
tionis officio subordinatos ita iudicari, &
obseruari mandamus in quocumque Iudi-
cio, non obstantibus, &c.*

1 In causis non excedentibus valorem
seutorum octo paulorum, Iudex, denega-
ta copia, procedat summarie, sola facti
veritate inspecta, & sola exhibitio pcti-
tionum, & iurium in Actis cum effectu facta
sufficiat, cum termino ad inspiciendum,
apud acta ad primam diem.

2 Citationes, Sequestra, & Monitoria, &
alia quæcunque forensibus, siuè habitato-
ribus extra Ciuitatem, & Territorium om-
ninò dari prohibemus, nisi prius in actis
constituerint Procuratorem certum, & re-
peribilem in Ciuitate commorantem, qui
mandatum acceptauerit, vel impetrantes
elegerint in Ciuitate domicilium, vbi ci-
tari velint, vt si ad illarum, seu illorum
moderationem, seu reuocationem sit pro-
cedendum, possit pars incontinenti seire,
quis sit citandus, citationemque vnus ex
prædictis sufficere volumus ad obtinen-
dam reuocationem, moderationem, seu
aliud quodcunque decretum necessarium,
& opportunum, salua in reliquis dispositio-
ne Lib. 3. Rub. 3. Statuti Fauentis.

3 Sequestra, aliaque, quæ vocantur arresta

omninò dari prohibemus, nisi per credito-
rem prius doctum fuerit de credito per In-
strumentum, seu Apocam legitimam, vel
libros fide dignos, aut aliam quamlibet
extra iudicalem probationem, vel saltem
dato sufficienti fumo arbitrio Iudicis, aliàs
sequestra, & alia huiusmodi quomodolibet
data, & concessa, nullius roboris, &
validitatis fore decernimus, & ita declarari
mandamus, in reliquis setuari formam,
eiusdem Statuti Lib. 3. Rub. 46.

4 Nullus Procurator Actoris, & in Iudi-
cium prouocantis admitatur ad aliquam
petitionem, instantiam, seu comparitio-
nem in voce, seu in scriptis iudicialiter
dandam, & respectuè faciendam, etiamsi
secum habuerit principalem, nisi prius,
vel apud Acta constitutus fuerit Procura-
tor, vel docuerit de mandato Procuratoris
per publicum Instrumentum penes Acta No-
tarij causæ relaxatum, vel aliud, quod le-
gitime eius personam in actis habuerit, &
si secus aliquis admissus fuerit, acta quæ-
cunque ita irritamus, & annullamus, irri-
taque, & nulla esse declaramus, vt per sub-
sequentem Mandati exhibitionem, vel in-
dicationem consualidari non possint.

5 Quo verò ad Procuratores pro Reis, vel
alio quouis modo Reos conuenitos defen-
dentes, cum ipsi Rei vt plurimum ex im-
prouiso ad Iudicium vocentur, indulge-
mus, vt Procuratores, vel alie personæ
cognitæ in Ciuitate habitantes pro prima
vice possint audiri, & petere copiam qua-
rentis danda sit copia, licet non doceant
de mandato cum termino tamen si eius
principalis commoratur in Ciuitate ad
docendum de legitimo Instrumento ad
primam diem, extra Ciuitatem in Territo-
rio cum termino trium dierum, & si lon-
gius absint cum termino ad arbitrium Iu-
dicis statuendo, quibus elapsis, etiam si
intermedia alia acta intercesserint, quæ
omninò nulla, & inualida declaramus, si
comparens non docuerit de legitimo man-
dato, liceat Actori contra Reum Aduer-
sarium, vt contra contumacem, procede-
re, vt moris est, vel per affixionem ad co-
lumnas Palatii, alijque seruatis ad for-
mam Statuti prædicti sub Lib. 3. Rub. 3. ser-
uandis contra forenses, vel aliàs prout ha-
ctenus fieri consuevit contra absentes in-
digenas.

6 Productiones Instrumentorum, ac alio-
rum quorumcunque Iurium fieri per rela-
tionem ad solum prohibemus, & si qui
abu-

abusus hac in re irrepserint, eos omnino tollimus, & abrogamus; volentes impostum, ut omnis fraus euitetur, & identitas lurium productorum ex actu productionis appareat, quod productiones quæcunque fiant in libris actorum clare, & specificè, ita ut contineant verum diem, mensem, & annum, & Notarium rogatum, & si producatur processus, exprimat nomen personarum, inter quas Iudicium agitur, coram quibus, & numerus cartarum, & si productio fiat librorum, describatur initium in titulationis primæ partitæ, & initium, ac finis ultimæ, quod si fecus factum fuerit, productiones illas nullas, & inuálidas declarari mandamus.

7 Cum productiones scripturarum, & Iurium fiant interpolari ad protractandum terminum, qui datur ad probandum, Nos huic fraudi, & malo salubriter occurrere volentes mandamus dictum terminum currere prout assignatur, & nullo pacto per productiones interpolatas prorogari posse, vel aliquo modo suspendi, verum elapso absque aliqua interruptione tempore in dicto termino assignato terminum quoque expirasse declaramus, siue vna, siue plures interpolatæ productiones intra illud tempus factæ fuerint, & si quæ productiones factæ fuerint elapsis dictis diebus, nullo alio dato termino ad probandum, illas nullas, & inuálidas esse volumus, & non afficere declaramus.

8 Ad tollenda iurgia, quæ quandoque occurrunt in ferendis sententijs partibus presentibus volumus licere Iudicibus Ciuitatis Fauentis habere terminum *proferuato*, vel pronunciare prout in cedula, modis, & formis de iure, & consuetudine seruati solitis.

9 Iura per quamlibet partium in termino probatorio producta dimittantur cum effectu in actis ad primam diem, aliàs tempus currat, & quo citius, minorique dispendio ad litium finem procedatur, volumus, quod Iurium quorumcunque productorum quod denegari possit, sed sufficiat arbitrio Iudicis assignandus terminus ad inspiciendum apud acta.

Et vt prædictum suum legitime sortiantur effectum, volumus quod harum Nostrarum Constitutionum copia manu Cancellarij Communitalis transcripta, & singulis Iudicibus supradictis exhibenda, per eos, & singulos eorum promulgetur in eorum prima post harum receptionem publica

Audientia ad Cutialium intelligentiam, & deinde typis mandetur, & perpetuis futuris temporibus obseruentur, & obseruari incipiant in singulis ex dictis Tribunalibus à die promulgationis impostum in omnibus Iudicijs, & Causis, tam impostum incipiendis, quàm inceptis.

I. Card. Gabriellius Leg.

Datum Fauentis tempore Visitationis hac die 29. Iulij 1672.

Matteus Morigius Prosec.

Letta, & publicata fuerunt superscriptæ Constitutiones coram Illustrissimo, & Reverendissimo Domino Gubernatore in publica Audientia per me Notarium infra scriptum hac die 21. Iulij 1672. prout ita fidem facio.

Ego Sanctes Cortellinus Fauentinus Notarius Aquarius, &c.

Letta, & publicata fuerunt superscriptæ Sanctiones coram Perillustri, & Excellentissimo Domino Pratere Fauentis in publica Audientia per me Notarium infra scriptum hac die 21. Iulij 1672. prout ita attestor.

Ego Petrus Puteus Fauentinus dicti Perill. D. Prætoris Not. Act.

Capitula Annona Fauentis reformatæ, & confirmata ab Eminentissi. & Reverendissi.

DD. Cardinale Raggio Legato Romandiolæ.

GLi Abondanzieri douranno essere eletti ogn'anno il mese di Giugno nel Consiglio Generale, cioè tre Gentili huomini del medesimo Consiglio di conosciuta Bontà, & esperienza, l'Offitio de' quali duri per tutto Luglio auuenire, benchè quest' Anno 1678. Si cominci dall'Abondanza à fare il Pane solo alli 23. Ottobre, cioè doppo il fine dell'Appalto corrente. *Placet.*

Debbano hauere vna Stanza à Palazzo, nella quale si radunino à discorrere del Governo dell'Abbondanza, à dar gli Ordini, à sentire li Ministri, e doue si conseruino le Scritture, & altre cose della medesima Abondanza. *Placet.*

Finito il tempo del loro Vfficio debbano in termine di due mesi prossimi hauere esibito alla Congregatione del Buon Governo di detta Città vn foglio, e registro di tutte le sue attioni, & amministrazioni; acciò approuato, che sia, e riconosciuto per ragionevole, ne riportino la loro quietanza. Ne possino essere eletti à tal Vfficio

cio se non trè anni doppo, che saranno usciti di Vfficio, & hauranno anele riportato tal fine, e quietanza. *Placet.*

Che possano comprare, & incettare grani in quella quantità, che sarà necessaria per lo Spiano del Pan Venale, & à prezzi correnti con l'approuatione della Congregazione del Buon Governo di detta Città, & che debba il grano comprato spianarsi à proportione del prezzo, desalcate le spese giustificare, e diseuffe nell'accennata Congregazione. E che ogni due mesi debbano mandare all'Eminentissimo Signor Cardinale Legato la nota degli grani incettati, e comprati, & i prezzi, e non mandandola s'intenda sospesa la licenza d'incettare, e comprare. *Placet.*

Per pagamento de grani sia lecito à gli Abondanzieri prendere denari à censo, ò ad altro interesse più vantaggioso, che sia possibile, con la licenza però sempre dell'Eminentissimo Signor Cardinale Legato, e senza, che resti la Comunità, ò Abondanza in modo alcuno obligata, mà li medesimi Abondanzieri vri singuli. *Placet.*

Nel Consiglio generale di detta Città si debbano eleggere il Depositario, il Computista, Magaginiere dell'Abondanza per vn'Anno, cioè quanto durano gli Abondanzieri medesimi; Gli altri Vfficiali poi debbano essere eletti, e dipendano dagli Abondanzieri tutti con li Salarij, che si dirà à basso, con facoltà à gli Abondanzieri di eleggere anche altri Vfficiali secon-
dola necessità. *Placet.*

Non si possa effigere la trigesima senza espressa licenza del Signor Cardinale Legato, & effigendosi il prezzo di essa auanti di publicarsi, debba essere noto, & approuato da Sua Eminenza. *Placet.*

Lo Spiano del grano si dourà fare al prezzo, al quale sarà stato comprato, e però si farà lo scandaglio, & importeranno gli augmenti sopra lo spiano generale, per pagare, Frutti, Salarij, affitti di Magazeni, e spese straordinarie con interuenire, e participatione di Monsignore Governatore, e Congregazione sudetta. *Placet.*

Possano appaltare la Vendita della Farina in Piazza, & altri luoghi soliti della Città, & de Bracciatelli, e Ciambelle, & il retratto serua per sgrauio delle spese sudette. *Placet.*

In caso di raccolta copiosa possano tenere il pane alle Porte della Città, & al-

tri luoghi à loro arbitrio; Mà in caso di carestia (che Dio non voglia) lo debbano restringere alla Piazza, e pratticare le diligenze possibili, che non venga esstratto; & in tal caso tutto il grano così de'Molini della Comunità, come de' Particolari che si trouano nella Città, e Territorio di Faenza, benché Ecclesiastici, sia obligato al seruizio della Piazza, ne possa distrarli senza participatione degli Abondanzieri, che perciò ne debbano hauere vna chiauue di ciascheduno Cassone. *Placet.*

A gli Abondanzieri spetti l'ellectione de Fornari, che douranno seruire per l'Abondanza, come anco de Venditori del Pane, a' quali tutti possano, e debbano far Capitoli, & Ordini anche penali per buon gouerno, e regola del regiro dell'Abondanza, e da tutti quelli deuanò riceuere Sigurtà idonea da approuarsi in detta Congregazione, altrimenti siano tenuti del proprio. *Placet.*

Per calcolare, e rifeuotere gli augmenti, che saranno imposti sopra il Pane, si debbano eleggere vno, ò due Bollatori, che bollino, e tenghino nota distinta di tutto il Pane à Fornaro, per Fornaro, & à giorno, per giorno, registrandolo sopra Vaechette da consegnarsi à tal'effetto legalizzate, e bollate, e nondimeno sia tenuto il Bollatore dare ogni settimana à gli Abondanzieri la nota del Pane, & anche più spesso, se essi la vorranno. *Placet.*

Possano, e debbano gli Abondanzieri soprintendere, inuigilare, e conoscere tutte le fraudi, che si potessero commettere da detti Fornari, Panuendoli, & altri Vfficiali dell'Abondanza, e quelli condannare, & assoluere secondo portarà il caso; e Monsignore Governatore, e Magistrato debbano assisterli, e darli ogni aiuto. Mà perche tutti li Ordini, e Bandi sono inuutili, se non vengano eseguiti; Si ordina à gli Sbirri, Essecutori, e Straordinarij, che vbidiscano à gli Abondanzieri, e trouando fraudi debbano riportarle alli medesimi all'Vfficio dell'Abondanza, e non in altro luogo, acciò li sudetti Abondanzieri habbino l'intiera notizia di ciò, che si commette in danno dell'Abondanza, e possano prendere le risoluzioni opportune. *Placet, sine preiudicio auctoritatis Gubernatoris.*

Li Ministri stipendiati dell'Abondanza debbano dipendere solo da gli Abondanzieri, & à quelli immediatamente vbidire, e que-

e questo, perchè gli Abondanzieri nella
14 loro redditione de' Contri douranno essere
tenuti non solo per le proprie azioni, mà
anche per quelle de' medesimi Ministri, e
stipendiati. *Placet, sine praiudicio auctoritatis Gubernatoris.*

Alla Congregatione sudetta del Buon
Governo douranno gli Abondanzieri dar
parte di tutte le cose rileuanti, le quali
poi eseguire, che siano nel modo, che sa-
rà risoluto dalla medesima Congregatio-
15 ne, li sudetti Abondanzieri restino in si-
curo, e non debban, hauere ne biasmo,
nè danno; e soprauanzando grani vecchij
incettati, o raccolti per trigesima, e dispo-
sti con partecipazione di detta Congrega-
zione, si debban, ricevere da nuoni Abon-
danzieri Successori al prezzo, che si troue-
rà essere costati, acciò gli Abondanzieri
antecedenti possano con il prezzo estin-
guere li loro censi. *Placet.*

Mà perchè la Città di Faenza richiede
particolar vigilanza, acciò non venga
estratto grano, o pane in quantà tale, che
16 renda la medesima Città in necessità di
comprarli puoi fuori à prezzi rigorosi, co-
me è seguito quest'anno, si douranno te-
nere continuamente alle Porte della Città
gli Vfficiali dell' Abondanza detti Gabelli-
ni, che notino non solo tutti li raccolti,
che vengono introdotti, mà in libri à par-
te tutti li grani, marzarelli, e farine, che
escono, così per vitio de' Contradini, co-
me per moliture, e sementi, e. tratte con-
scrivere il ritorno delle farine incontro al-
la partita de' grani, usciti per molitura, e
notare con che tratta, e facoltà siano por-
tate conforme al Cap. 16. del Bando ge-
nerale de' Raccolti. *Placet sub auctoritate etiam Gubernatoris.*

E per hauer maggior sicurezza, che li
grani, che escono fuori della Città per an-
dare a' Molini di fuori tornino poi in fari-
na, essendo la maggior parte de' Molini del
17 Territorio in luogo sospetto, si obligano
li Molinari, o altri, che andaranno con
grani à detti Molini à dar la nota alli Ga-
bellini delle Porte, per le quali vsciranno,
e farsi attergere la Bolletta, come anche à
prenderli cura di far notare il ritorno della
farina, seruata la forma de' Bandi del Rac-
colto, e degli altri publicati, e da publicarsi
d'Ordine dall'Eminentissimo Signor Car-
dinale Legato. *Placet.*

18 Il Borgo di Faenza (benche cinto di mu-
ra) è talmente aperto, da tutti li lati, e la

Porta più non si ferra, nè anche la notte in-
molto, che si stima bene non sia permesso
il ritenervi grani senza espressa licenza
dell'Eminentiss. Sig. Card. Legato. *Placet,
provideatur etiam à Gubernatore.*

Per buona regola dell' Abondanza futu-
ra non sia lecito all' Appaltatore incettare
grani, se non quanto ricerca il suo bisogno
19 sino a' 22. Ottobre, e tutto con scienza de-
gli Abondanzieri, a' quali dourà dare nota
distinta di tutto il grano comprato di setti-
mana in settimana con il giorno della
compra, e nome del Venditore. *Placet.*

Gli Abondanzieri habbiamo per hono-
rario delle loro fatiche la solita, & antica
recognitione di scudi dieciodotto di paoli
per ciascheduno; Il Depositario, Comp-
20 tista, Magaginiere, Riceuitore, Notaro,
& altri Vfficiali minori li Salarij, che faran-
no determinati, de' quali Vfficiali, e Sala-
rij, se ne debba far nota da approuarsi, e
sottoscriuersi dall' Eminentissimo Signor
Cardinale Legato. E non potranno gli
Abondanzieri essere rapresagliati per de-
biti publici durante il loro Vfficio, & essi,
e tutti li sudetti Vfficiali, e Ministri pos-
sano portare tutte le Armi non prohibite,
seruata la forma de' Bandi, e data la nota
de' Nomi alla Cancellaria Criminale di
Rauenna.

*Confirmamus, & approbamus supradicta
Capitula, adimpletis conditionibus in eisdem
expressis, ac sine praiudicio Iurisdictionis,
& auctoritatis D. Gubernatoris in omni-
bus, & per omnia.*

L. Raggius Legatus.

Arimini hac die 29. Iunij 1678.

Seuerinus Mariottus pro Seg.

Furono letti, e publicati nel Consiglio
generale di Faenza radunatosi sotto li 3.
Luglio 1678. e per effecutione de' medesi-
mi furono eletti Abondanzieri.

GL'ILLVSTRISSIMI SIGNORI.

Caualliere Giacomo Paff.

Sebastiano Orioli.

Gio: Paolo Liuerani.

VFFICIALI.

Pietro Maria Cauina Segretario.
Gio: Battista Benedetti Notaro.
Giuseppe Maria Scardoni Computista.
Sig. *Antonio Gessi Depositario.*
Giacinto Casali Riceuitore.
Giacomo Frassoni Sotto Riceuitore.
Sante Liuerani Magaginiere.

P

Epi-

Epistola Eminentissimi D. Cardinalis Antonij Barberini scripta Eminentiss. D. Cardinali Franciotto de latere Legato super venditione frumenti Ecclesiasticorum.

Eminentiss. & Reuerendiss. Signore.

LA Santità di nostro Signore, per ouuiate à gl' inconuenienti, che nascono ogn' anno in Faenza per occasione de' fornì, che si aprono da quelli Ecclesiastici così Regulari, come Secolari, comanda, che volendo la Comunità comprare i grani loro, essi glie li vendino al prezzo corrente, e ferrino i fornì, che sogliono aprire per ispianarli, onde V. E. si compiacerà farli sapere il comandamento della Santità sua, con forzarli ad obbedirui in cuncto, che mostrassero ripugnanza, E perche nella consegna de' grani potrebbero commettere delli fraudi, l'E. V. si contenterà fare vsar diligenza, che col grano delli Ecclesiastici non passi anche quello de' Parenti, & Amici loro, e se ne detragga quello, che consumano, così per se stessi, e loro famiglia, come per le sementi. E quanto al pagamento del prezzo, perche la Comunità non può hauere il denaro pronto per isborzarlo subito, piacerà all' E. V. distribuirlo in più paghe e secondo l' arbitrio suo, e le bagio per fine humilmente le mani. Roma li 14. Nouemb. 1640.

Di V. Em. Reuerendiss.

Humiliss. & Affectionatiss. Seruitore.
Antonio Card. Barberini.
Giulio Donati Segretario

TAXA MERCEDIS EXECUTORVM.
Circa li Taglioni, Collette, e publiche Impositioni.

Al Molto Illust. e Molto Reu. Sig. come Fr. Monfig. Governatore di Faenza.

Molto Illustre, e molto Reu. Sig. come Fratello. Per parte di corello Magistrato mi è stata presentata l' acclusa Lettera, che rimetto à V. S. accioche essendo vero l'esposto in essa si compiacia di ordinare espressamente al Bargello la puntuale offeruanza della Magalotta, non essendo mia mente, che s'introducano abusi in pregiudizio de' Popoli, e Dio li prosperi.

Rauenna li 15. Nouembre 1669.

Di V. S. Come Fr. aff. per seruirla
C. Card. Rob. Vitt.

Tenor vero dd. Lis. est seg. vid.

Eminentiss. & Reuerendiss. Sig. & Patrone Colen.

TVtti li Bargelli di questa Città in vigore degl' ordini della Sac. Conf. e degl' Eminentiss. SS. Cardinali Leg. di questa Prouincia nel dare la signurtà di stare à sindacato, s'obligano per l' offeruanza della Magalotta, & altre Constitutioni de' Sigg. Superiori. Questa dispone trà gl'altri capitoli, come V. E. si degnatà di vedere nel accluso autentico foglio, che per vna effecutione reale, è personale per conto del Suffidio, & altri pesi Camerali per qualunque somma si sia fatta nella Città, o Borgo non possono hauere più d'vn quarto di paolo, e fuori in campagna mezzo paolo, e non più. Però il Bargello presente fondato sopra vn' abuso, che suppone introdotto da suoi Antecessori, si fa pagare vn paolo, e se occorre di pignorare, è di catturare per il debito di 2. o 3. anni vuole duplicata, e triplicamente la cattura. Sapendo però Noi non essere mente della E. V. che prendano possesso tali perniciosi abusi, con i quali si succhia indebitamente il sangue a Sudditi, siamo a supplicare la somma benignità sua à degnarsi d' inuiarne à questo Illustri. Monfig. nostro Governatore gl' ordini necessarii che tutto sarà riceuuto per singolarissima gratia dalla pietà infinita di V. E. alla quale facciamo profondissimo inchino.

Faenza 14. Nouembre 1669.

Di V. E.

Humiliss. Deuotiss. & Obligatiss. Seruitore.
Francesco Calderoni Priore;
Sebastiano Zanelli Antiano.
Giulio Torelli Antiano.

Circa li Taglioni Vecchi.

Al Molto Ill. e Molto Reu. Sig. come Frat. Monfig. Gouer. di Faenza.

Molto Illustre, e Molto Reu. Sig. come Fratello. Il Bargello di costi deuue anche seruire la Magalotta nell' esigenza de' Taglioni vecchi, ne egli può allegare abuso introdotto in contrario, perche ciò lo proibisce la Constitutione di Sisto V. nell' approuatione di detta Constitutione, tanto più che esso Bargello non ha il medesimo officio titolo oneroso. Così dunque V. S. si compiacerà d'ordinare, che sia esequito e N. S. la felicità.

Rauenna 1. Decembre 1669.

Di V. S. Come Fr. aff. per seruirla
C. Card. Roberti Vittorii.

Decre-

Decretum super Taxis Baroncellorum in ciuilibus.

E Minentissimus, & Reuerendissimus D. Cardinalis Raggius Prouinciæ Romandiolæ, & Exarcatus Rauennæ de latere Legatus existens in publica audientia in contradictorio Procuratorum, ac etiam Procuratoris Baroncelli Curie Generalis, & visa dispositione Magalottæ sub Rub. de Officio Baroncelli Curie Generalis, & eius mercede in Ciuilibus, visisque Bannimentis tam fel. recor. D. Cardinalis Sfortiz olim Legatus, quam bon. mem. Illustrissimi D. Francisci S. Georgij olim Præsidis editis anno 1591. 8. Iunij, & respectiue anno 1593. 28. Februarij, visisque etiam Capitulis Massaroli Rauennæ anni 1653. reformatis à fel. recor. D. Cardinali Donghio Legato super moderatione taxarum Baroncellorum in ciuilibus: auditisque quàm pluries Procuratoribus prædictis, ac Prouincialium clamoribus &c. alijsque consideratis, &c. decreuit, quod omnes Baroncelli Curie ac etiam Curie generalis pro capentis, & executionibus ciuilibus quorumcumque mandatorum exigere non possint, nec habere debeant nisi septem quadrantes cum dimidio pro quolibet scuto paulorum decem, quoties executio fieri contigerit in Ciuitatibus, seu Suburbij, cum hoc tamen, quod pro quolibet executione etiam ingentis summe solummodo exiganrur scura dua. bonon. viginti nouem, & denarius vnus, mercedem tamen prædictam voluit duplicari, quoties executio facta erit extra Ciuitatē, & Suburbia, & ita iussit, ac inuolabiler obseruari mandauit, &c.

L. Raggius Card. Leg.

Die 26. Nouembris 1678. Publicatum fuit suprædictum Decretum in publica Audientia Eminentiæ Suae Reuerendissimæ. Presentibus Perillustribus DD. Pollodoro Montanario, & Ruggerio Betio Testibus, &c.

S O S P E T T I D I F V G A.

Foris. All' Eminentiſſi. & Reuerendiſſi. Sig. il Sig. Card. Raggi Legato di Romagna. Per gl' Antiani di Faenza.

Intus vero. Eminentiſſi. & Reuerendiſſi. Sig.

G L'Antiani della Città di Faenza humilissimi Oratori dell' E. V. hauendo hauuta notizia del salutare Decreto fatto da V. E. sotto il dì 26. Nouembre

1678. e stampato in Rauenna sopra la moderatione dell' eccessiue tasse de' Bargelli, sì della Prouincia, che della Città, e luoghi sottoposti alla Legatione dell' E. V. nelle esecutioni de' Mandati ciuili, mà perche resta ancora il disordine della pretensione, che hanno li medemi Bargelli di farsi pagare sci paoli di cattura per esecutione di qualsiuoglia sospetto di Fuga, benchè di minima somma, contro la disposizione della Magalotta, che dispone; *Si aliquem, tamquam suspectum de fuga in Ciuitate capi contigerit à quinquaginta libris infra habeant Baroncelli Carlenos tres; à quinquaginta supra vsque ad quamcumque summam carlenos quinque, si autem equitare contigerit, vel captus sit forensis duplum habeant, & nihil ultra petere possint.* Ricorrono perciò humilmente gl' Oratori alla somma giustizia, e prouidenza dell' E. V. supplicandola humilmente à degnarsi di rinouare anche in questa parte la disposizione della Magalotta, & ordinare l'osservanza acciò gl' Oratori possano poi pubblicare tutta l'intera prouisione alle Stampe, e conseguire il frutto della pietà di V. E. Che tutto &c.

Attenti narratis mandamus seruari dispositionem Magalottæ non obstan. &c. L. Card. Raggius Legatus.

Humiliss. Deuotiss. & Oligatiss. Seruitori. Gabriele Calderoni Priore. Vincenzo Ronchi Antiano: Francesco Gucci Antiano.

Rauenna die 6. Iunij 1679.

Antonius Bubanus pro Sec.

Prouisione per l' esecutioni del Bargello per più partite de' Taglioni, Collette, & altre impositioni.

Foris. All' Eminentiſſi. & Reuerendiſſi. Sig. il Sig. Card. Raggi Legato di Romagna.

Per gli Antiani di Faenza.

Intus vero. Emin. & Reuerendiſſi. Sig.

G L'Antiani di Faenza humiliss. Oratori dell' E. V. riuertemente ricorrono, esponendo essere da Bargelli della Città introdotto vn' abuso di volerli far pagare tante catture de' taglioni, quanti sono gl'anni, e partite diuere per minime, che siano, e benchè il debitore sia l'istesso come l'istesso creditore, cioè la Comunità, o suo Depositario, & il più delle volte senza consumare l'esecuzione, e far pegno di sorte alcuna; e perche questo rie- scie troppo graue al Popolo, e massime à poveri Contadini; Supplicano la pietà

P. 2 dell'

dell' E.V. ad abolire tale abuso, & ordinare, che in simili casi non possano gl' Esecutori ricevere se non vna sola cattura, e per mano del Massaro, e non già da debitori sotto le pene, che parerà all' E. V. che tutto &c. Quam Deus &c.

Attentis narratis mandamus seruari, ut petitur non obstat. &c.

L. Card. Raggius Legatus.

Humiliss. Deuotiss. & Oblatiss. Seruitori.

Gabriele Calderoni Priore.

Vincenzo Ronchi Antiano.

Riccardo Gucci Antiano.

Rauenna die 13. Iunij 1679.

Franciscus Lega pro Sec.

Capitula super danno dato confirmata à Sacra Congregatione Boni Regiminis.

Foris. Alla Sacra Congregatione del Buon Governo per la Città di Faenza.

Intus. Eminentissimi, Reuerendiss. Sig.

LA Communità di Faenza humilmente espone all' EE. VV. che oltre hauere l'Oratrice comprato l'Officio del danno dato, come per Istromento rogato da Taddeo de' Marchisi Notaro di Camera sotto li 23. Giugno 1589. risponde ancora ogni anno in Camera sc. cento dicioue, e b. 69. per detto danno dato; e perche per poca diligenza degli Officiali è restato quasi annihilato, perciò nel General Consiglio fu risoluto, che si rinouassero li Capitoli, si come sono stati ordinati, e formati, come negli acclusi fogli, per tanto supplica l'EE. VV. dell'appronazione, e bisognando commettere la reuisione à Monsign. Visitatore Apostolico. Che &c. Quam Deus &c.

Capitoli del Danno dato della Città di Faenza nuouamente riformati.

PRIMO.

L'Vfficio del danno dato d'antichissima Institutione non solo in questa Città, mà nell'altre circonuicine ancora, come apparisce de' nuoui, & antichi Statuti di esse, viene con cura particolare incaricato, e lasciato alli Magistrati Municipali dalla l. cum res, e dalla l. dies 4. §. 2. vers. duas ergo res ff. de damn. infecti. e dal Zaneb. nel trattato de Iure, & Iurisdictione Municipiorum cap. 8. num. 2. con singolare negligenza usata non solo adesso, mà da grã tempo in quà, come si raccoglie dal nostro Statuto libro quinto Rubr. 2. in fine, necessitò il Pontefice Sisto Quinto sel. mem. à prouedere con suo moro proprio all' in-

dennità della Reuerenda Camera, e far sì, che con pene adeguate restassero castigati li delinquenti de' danni dati, spogliandone la Communità, e vendendo l'Vfficio ad vn Appaltatore generale, quale riscuotendo rigorosamente le pene, non lasciava impuniti i delitti, e rendeva la campagna ben custodita, & esente da danni.

Mà cresciuta intollerabilmente l'ingordigia di tale Appaltatore, le Communità ottennero, che la Reuerenda Camera loro vendesse l'Vfficio con le facultà di farlo esercitare, e di applicare à se stesse le pene di tali delitti. Così la Communità di Faenza comprò il suo còli Notariati Ciuili del Governatore, e Podestà per prezzo di scudi 1650. come per Istromento di Girolamo da Tarano Notaro della Reuerenda Camera rogato li 20. Nouembre 1565. Qual compra non ostante fu poi dell'anno 1603. tassata la medesima Communità à corrispondere annuamente in Camera la somma di scudi 119: 69. per la medesima causa de' danni dati in virtù di vna Bolla di Clemente Ottauo sel. mem. che con tal titolo oneroso concessa alla Communità l'esigenza, e priuilegi sudetti, e per tal somma ancora si corrisponde, restado perciò la Communità come Compratrice di detti danni dati surrogata ne' priuilegi, e ragioni del fisco, e del Principe secondo il parere del Gratiano tom. 5. disp. 970. n. 25.

E perche per poca diligenza degli Vfficiali annui de' danni dati è restato tal Vfficio poco meno, che estinto con danno grãde non solo della Campagna, mà della Communità medesima, che pagando annuamente non riscuote però le pene ad essa applicare, e competenti, e li delinquenti restano impuniti; Perciò l'Illustrissimo Consiglio Generale di questa Città per suo partito 23. Ottobre 1673. e de 26. Dicembre fussegente prese resolutione, che il Giudice solito estrahersi à sorte venga eletto più maturamente per Voti, e che li Capitoli in quella parte doue bisognaua fossero riformati dalli Signori Dottori Sebastiano Zanelli, Dottor Lattantie Viarani, Dottor Tomaso Nicoluzzi, e Dottor Fabbio Bettiss. à ciò eletti con particolare, e sufficiente facultà, il che fu da loro con lapossibile maturità eseguito nel modo, che segue.

Del Giudice.

CAP. I.

IL Giudice conforme al detto partito de 23. Ottobre 1673. dourà essere annuo

nuo, e si dovrà eleggere ogn'anno per scrutinio di voti segreti il giorno di S. Tomaso, o altro prossimo.

2 In virtù de' presenti Capitoli haurà tutte le facultà, autorità, nonori, e giurisdizioni concesseli dallo Statuto in tutti li luoghi doue parla del detto Vfficio, e specialmente nel lib. 5. Rubr. 1. e competenti alla Comunità sudetta in virtù delle disposizione del Ius Civile, e come surrogata in loco de' Commissarij, & Appaltatori Generali, e risultanti a di lei favore dalla disposizione della Bolla di Sisto Quinto felicemem., e dichiarazioni sopra ciò fatte, e registrate dopo detta Bolla nella raccolta vulgare del *Cobelli pag. 45.* che al §. 4. vuole, che al detto Vfficio del danno dato, e sue pene siano sottoposte tutte, e singole persone di qualsuoglia stato, grado, e condizione tanto secolare, come Ecclesiastica Sec. quali dichiarazioni si registreranno in fine.

3 Giurerà (prima d'esercitare l'ufficio) d'esercitarlo con diligenza, rettitudine, e fedeltà, e di non negligerlo in pregiudizio della Comunità; della giustizia, e della Campagna medesima, e senza pretesione di salario alcuno dalla Comunità, ma con il solo emolumento, & vtile delle pene, che a lui vengono applicate, come si dirà a suo luogo.

4 Tutti li Saltari, Cauedolari, Piazzari, e gli effecutori destinati al seruitio del Sig. Podestà di Faenza, benchè vnto a quelli di Monsign. Governatore per partito del Consiglio generale de 23. Giugno 1613. debbano vbbidire al Giudice in tutto quello appartiene al seruitio di detto Vfficio sotto la pena della priuatione de' loro Vfficij, & d'altre ad arbitrio de' Signori Superiori compresi anche li Saltari, e Cauedolari d'Oriolo, Grauaro, e S. Andrea in vigore della soggettione, che deuono al Pubblico di Faenza per antichissime ragioni, & in virtù delli Capitoli 21. e 22. delle cōcessioni, & accordati trà la Sede Apostolica, e la Comunità di Faenza del 1510. e non ostante li statuti particolari d'Oriolo concesseli dal Pubblico del 1517. e li Capitoli del danno dato di Granarolo concesseli del 1579. per non esser più questi in *usu, & viridi obseruantia*, e perche così li stia bene per vtile vniuersale del Territorio.

Il Giudice dovrà conoscere, e terminare tutte le Cause dell'Vfficio, cioè tutte le

querelle, & accuse, che saranno descritte alli libri per mano d'vno de' Notarij dell'Vfficio, e che contengono il giorno, mese, & anno il nome dell'Accusatore, e dell'accusato, la qualità del danno, & il luogo dentro al Territorio sudetto, compresi detto distretto d'Oriolo, e Scole di Granarolo, e S. Andrea, procedendo in tutto, e per tutto semplicemente, sommariamente de plano senza strepito, e figura di giudicio, ma vista la sola verità del fatto contro qualsuoglia persona, e bestie sottoposte alla giurisdizione secolare conforme alla dichiarazione vscita dalla Sacra Congregatione sopra le controuerse giurisdizionali, riportata dal *Barbosa nelle decisioni Apostoliche collect. 238.* per adesso senza pregiudicio delle ragioni della Comunità contro gli Ecclesiastici.

6 Quanto alle Vigne de' Vignali il Giudice s'intenda surrogato nel luogo, & autorità, che haueuano li Signori Giudici delle Vigne con la riserva del ricorso a' Signori Antiani in seconda sostanza, secondo il cap. 22. delle Vigne.

De' Notari.

CAP II.

LI Notari faranno due, non più da estrahersi à sorte conforme all'antico stile, e Statuto lib. 1. Rubr. 15. detti li Notari ad *Tribunal Regis, & seu damnarum datorum*, mà da elegerli dal Sig. Giudice, e da confermarsi dal Magistrato secondo è stato risoluto nel detto Consiglio Generale de 26. Dicembre passato.

2 Douranno seruire al Giudice in tutto ciò, che occorrerà per occasione dell'Vfficio con scriuere le cause, condanne assolutorie, mandati, ordini, atti, essami, & altro necessario, facendosi pagare conforme le Tasse, che si faranno.

3 Il loro Vfficio farà annuo, e finirà con quello del Giudice, e finito il tempo dell'vfficio douranno mostrare al Depositario dell'Illustrissima Comunità, & esibirli li libri delle cause, perche egli faccia terminare le cause neglette con riscuoterne le pene, & applicarle alla Comunità medesima come dispone lo Statuto lib. 5. Rubr. 2., e mancando d'esibire detti libri subito che ne faranno ricercati possano essere forzati a ciò fare da Signori Antiani, e siano incapaci d'ogni altro vfficio della Comunità gratuito fin tãto che hauranno adempito, e questi libri debbano poi con-

conferuarsi nella Cancellaria della medesima Communità.

De' Saltari.

CAP. III.

LI Saltari come quelli, che deuono operare il più di quello conforme l'Vfficio del danno darò douranno eleggerli da' Signori Antiani in principio di ogn'anno conforme all'vso, e stile antico, che adesso ancora è in vso secondo il Capitolato vecchio del danno dato cap. 33. douendosi fare vno per ogni Scuola del Contado, come si costuma, da approuarsi come sopra secondo il partito del Consiglio Generale de 22. Marzo 1603.

2 Passato il mese di Gennaio, e non essendo stata fatta l'electione possa il Giudice forzare le Scuole morose con li rimedij di ragione, anche per via di rapprefaglia.

3 Douranno li Saltari, eletti che faranno, confirmati da' Signori Antiani giurare in mano del Sig. Giudice di osservare li prentenzi Capitoli.

4 Siano tenuti andar fuori il giorno con le guardie da darseli per le scole secondo il solito, e non possino pigliare dette guardie solo per vn giorno, e non possino permutarle, e se per qualche impedimento occorresse à quelli, che hanno d'andare per guardia, che non potessero andarui, in quel caso sia lecito a detta guardia impedita pigliar vn'altro di detta Scuola à seruigio del Saltaro, e non trouandosi in detta Scuola in tal caso pigliar vn'altro fuori di essa, purchè non habiti dentro la Città, ò suo Borgo, e questo con licenza del Giudice sotto pena a chi contrafarà di baiocchi dieci da applicarsi alli Giudici, intendendosi anche le Cause altrimenti fatte, siano nulle, conforme al Capitolato vecchio.

5 Due Saltari insieme potranno accusare dal tramontare fino al leuare del Sole senza guardia, e l'accusa sarà valida, e sarà creduto a detti Saltari, essendo le Cause verisimili conforme alla Capitulatione vecchia cap. 27.

6 Li Saltari non possono licentiarne, nè accordare guardie, che hauessero ad andare con essi sotto pena di baiocchi 20. d'applicarsi la metà al Giudice, e la metà alli Notarij secondo la Capitulatione vecchia cap. 47.

7 Trouata che haueranno la sua guardia in Piazza, ò altroue per strada debbono andar fuori, e non trattenerli dentro la

Città, ò Borgo, nè condurli all'hosteria, bertola, ò Casa à beuere, e mangiare sotto la medesima pena per il sospetto, che s'haurebbe, che detta guardia fosse corrotta, e circa di questo s'habbia à credere alla guardia col suo giuramento conforme alla Capitulatione vecchia cap. 48.

8 Per ciascheduna accusa legitima, che faranno li Saltari debbono conseguire la pena contenuta ne' Capiuoli infrascritti rispettiuamente da pagarsi per chi darà danno, mà non possano accordare accuse doue interuenga la parte del Giudice senza di lui licenza sotto pena del doppio conforme alla Capitulatione vecchia cap. 49.

9 Non sia lecito ad alcun Saltaro, nè ad altri Vfficiali far compositione con alcuna persona sì di dentro, come di fuori innanzi al danno dato di potere andare loro, e sue bestie, doue le piaccia à dar danno, e questo sotto pena di scudi venticinque a chi contrafarà da pagarsi in tempo di otto giorni, e d'applicarsi per vn scudo a' Sign. Antiani pro tempore, vn'altro al Giudice, & il resto alla Reuerenda Camera, e non pagando il Saltaro in detto tempo, s'intenda incorso in pena di esser posto alla Catena conforme alla Capitulatione vecchia cap. 22. e Riforma cap. 1.

10 Dourà il Saltaro accusare ogni persona trouata dar danno, sij di che stato, grado, e conditione esser si voglia: e non l'accusando caschi nella pena detta di sopra, d'applicarsi alli medesimi, e caso che il Saltaro trouasse alcuno dar danno con persona, ò Bestie, & il Saltaro non accusasse, li danni fatti, e non li meitasse al libro, caschi nella medesima pena, e sopra ciò sia creduto alla guardia col suo giuramento conforme alla Capitulatione vecchia cap. 23.

11 Se il Saltaro, ò snà famiglia farà trouata dar danno, caschi in pena del doppio in ciaschedun Caso, e sia lecito ad ogni persona con vn testimonio mediante il giuramento, accusarli, e la pena vada alli Signori Aniani per la metà, e per l'altra metà al Giudice, conforme alla Capitulatione vecchia cap. 24.

12 Siano tenuti li Saltari hauere vn libro per ciascheduno cartolato per mano de' Notari del danno dato da tener conto di tutte le accuse, che daranno, ò Compositioni, che faranno da registrarsi di mano de' Notari da tenersi appresso di loro conforme alla Capitulatione vecchia cap. 30. sotto pena di baiocchi venti da applicarsi al Giudice.

- 13 Li Saltari habbiano autorità di poter entrare nelle Case, & Are di quelli, che gli hauranno sospetto, e cercare per legnami rubati con autorità, trouandone di poterlo far condurre in altro luogo senza poter essere impediti sotto pena a chi gl'impedisce di scudi due d'applicarsi la metà al Giudice, e l'altra metà alli Saltari conforme alla Capitulatione vecchia cap. 44.
- 14 Nessun Saltaro possa pigliare, o dimandare la guardia per altri giorni, che per li giorni à lui assegnati sotto pena d'un scudo d'oro da applicarsi la metà al Giudice, l'altra metà all' accusatore conforme alla riforma de' Saltari, Cap. 2.
- 15 Ogni settimana siano estratte à sorte le Scole, doue hanno ad andare li Saltari facendo in maniera, che vn Saltaro non torni più in quella scola, doue sarà stato vna volta, mà habbia a girare per tutte l'altre Scole ad vna per vna successiuamente conforme à detta riforma Cap. 5.
- 16 Trouandosi di notte bestia grossa, o minuta à danno, li Saltari debbano pigliarle, condurle, e consegnarle ad vna Casa vicina, altrimenti l' accusa sia nulla, conforme alla riforma de' Signori Antiani 26. Febbraio 1594.
- 17 Essendo trouati li Saltari in fraude, e falsi nell'accuse, sopra del che il Giudice dourà operare con giuditio, e prudenza, incorrono nella pena di scudi cinque di paoli d'applicarsi alla Comunità irremissibilmente per il pagamento, della quale debbano farsi carcerare, e tenersi in tanto che hauranno intieramente pagato, e non pagando in termine di dieci giorni, il Giudice li possa, e debba far frustare per la Piazza, oltre la priuatione dell' vfficio conforme allo Statuto lib. 5. rub. 2. l.

De Caudolari.

C A P. IV.

- L**I Caudolari, Cappellani, ouero in difetto di questi li quattro delle Scole del Territorio, e Cappelle, che hanno le Case fuori della Città, e Borgo doueranno ad ogn'ordine del Signor Giudice seruirllo in quello concerne la buona custodia della Campagna prouederanno di guardie conforme le forme solite, quando le verrà ordinato dal Giudice, senza vfar partialità nel comandare, dando in mano del Notaro la lista delle guardie comandate per quattro giorni auanti.

- 2 Nel commandare le Guardie debbano pigliarle da luoghi vicini à quelle scuole doue deue andare il Saltaro, perche comoscano le persone dannificanti, e loro bestie conforme alla riforma Cap. 6.
- 3 Debbono almeno ogni quindici giorni comparire il Sabbato auanti il Sig. Giudice à riceuere gl'ordini sotto pena d'un scudo d'applicarsi alla Comunità.

Delle Guardie.

C A P. V.

- L**E guardie siano d'età almeno d'anni 21. e vengano alla leuata del Sole conforme all'antico stile, e mancando dette Guardie debbano pagare baiocchi 20. per guardia d'applicarsi la metà al Giudice, e l'altra metà alli Saltari secondo il solito, e capitulatione vecchia Cap. 2.
- 2 Comparfa, che farà la Guardia all' Vfficio, se non sarà spedita col Saltaro à hora di pranso, sij in sua libertà, e possa partirsi, & andare doue li piace senza incorso di pena alcuna conforme alla Reforma Cap. 3.
- 3 Siano obligate le guardie comparire personalmente auanti il Giudice, o suoi Notarij fra il termine di cinque giorni seguenti, o per approuare le accuse, & inuentioni, che hauranno fatte, o per deporre secondo faranno interrogati, ancorche non fosse stata fatta inuentione alcuna, e non venendo cashino in pena di baiocchi 20. d'applicarsi come sopra, seruandosi però quest' ordine, che venendo dette guardie in detto termine si per consentire à dette accuse, e relationi, come per riferire di non hauerne fatte, e trouando li Notari occupati o impediti siano esenti da detta pena, mà siano obligati tornare vn' altro giorno proximo, e confirmare le cause, che fossero state fatte, e sopra di ciò dourà il Giudice seruirsì sì dell' arbitrio, sì anche della prudenza in condannare anco la Guardia negligente, e contumace oltre li baiocchi 20. nella pena incorso dall'accusaro, e data che si farà da Saltari la nota delle Guardie contumaci à comparire, e passaro detto termine si debbano citare à comparire frà altri dieci giorni, e condannare passaro detto tempo in termine d' altri dieci giorni, quali passari, e non seguita la condanna (purché non vi fosse frapositione delle Ferie di Natale, o Pasqua) la Guardia s'habbia per libera, & assoluta conforme alla capitulatione vecchia cap. 3. e 46.

- 4 Le Guardie, che hauranno approuate le accuse con giuramento in mano del Notaro dell'Vfficio, se reuocassero il suo primo detto, debbano incorrete, e pagare la pena di tutte le accuse reuocate, e pagare altri baiocchi dieci al Giudice di più, conforme alla capitulatione vecchia Cap. 37.
- 5 Tutti quelli, che verranno alla Città per Guardia non possono esser grauari per debiti per quel giorno, perche l'vfficio non patisca, e venendo carcerati il Giudice debba, e possa farli scarcerare ipso facto, conforme alla capitulatione vecchia, Cap. 38.

Ordini, e pene contro quelli, che danneggiano li beni altrui, così con persone, come con Animali.

C A P. VI.

LI Saltari douranno accusare tutti quelli, che trouaranno in atto di danuegiare altrui con persona, con bestie ò con ordigni offeruando gl'ordini già detti nel trattato de' Saltari.

- 1 Non s'accusino minori d'anni sette conforme alla Capitulatione vecchia Cap. 16. e quando accusaranno alcun minore d'anni 18. debbano ò notificarlo al Capo della famiglia, ouero à Casa, & altrimenti facendo le cause siano nulle, e dette notificazioni s'habbino à fare il giorno medemo con la Guardia, che haurà fatta l'inuentione, e se per impedimento legittimo non si potesse fare quel medemo giorno siano detti Saltari tenuti farlo in termine di tre giorni seguenti con la guardia.
- 3 Li Saltari possano accusare ciascuno, che li gridarà, vlarà, sonarà corno, ò farà strepito dietro per qualunque modo con la pena di baiocchi cinquanta per volta conforme al Cap. 9.
- 4 Se sarà trouata alcuna bestia dar danno alli Prati da mezzo Marzo intanto, che saranno segati incorra nella pena di baiocchi 20. per ciascuna bestia, e se saranno Caualli, ò Asini. baiocchi 30. per ciascuno, se Pecore baiocchi vno per ciascuna, se Porci baiocchi 15. per ciascuno; e per qualunque tempo, & di notte la pena si duplichi d'applicarsi per vn terzo al Giudice pro tempore, conforme alla Capitulatione vecchia, Cap. 18.
- 5 Li Saltari possano accusare le bestie, che troueranno pascolare nelle lignuole, non essendo da ogni banda del Padrone, & es-

sendo seminato dalla banda, che non è del Padrone con pena di baiocchi 5. per bestia conforme alla Capitulatione vecchia Cap. 19.

- 6 Le bestie da quattro mesi in giù non debbano, ne possano accusarsi conforme al Capitolo 10.
- 7 Nelle Selue di due anni si possano accusare bestie Bouine, Caualline, Asinine, Caprine, e Pecorine, che daranno danno con pena di baiocchi vno per pecora, e baiocchi 5. per bestia Bouina, Asinina, e Cauallina, e baiocchi 20. per Capra, e se saranno nouellette, la pena si radoppi conforme al Capitolo 29.
- 8 Se sarà trouata alcuna bestia Bouina dar danno nelle seminare, incorra nella pena di baiocchi 10. per bestia, se Asini, ò Caualli baiocchi 25. per ciascuno, quanto alle Pecore vna sola trouata incorra nella pena di baiocchi tre, due la pena di baiocchi 2. l'vna, se tre sino à noue la pena di baiocchi vno per pecora, da noue in sù di denari sei l'vna conforme al Capitolo 35.
- 9 Tutte le bestie trouate à danno di notte incorrano la pena doppia conforme al Capitolo 36.
- 10 Non sia persona, che ardisca andare à tagliare in Brillerà, ò Rosta, ò Salerio alcuna sorte di legname sotto pena di baiocchi 25. per ciascuno, e ciascuna volta, e la perdita del legname conforme al Capitolo 39.
- 11 Nessuno ardisca tagliare, ò leuare alcuna sorte, ò quantità di legname posto in chiusa sotto pena di vn scudo per volta conforme al Cap. 40.
- 12 Le bestie trouate pascolare in Saletti, brillerà, e roste se saranno grosse incorrano la pena di baiocchi dieci per ciascuna, se minute in pena di quattrini 9. e la pena si duplichi in tutte le bestie sudette trouate senza guardia conforme al Capitolo 41.
- 13 Ogni bestia grossa trouata danneggiare qualche chiusa nel Contà di Faenza, ò spalla di essa caschi in pena di baiocchi 20. per ciascuno, le minute in pena di baiocchi 5. l'vna conforme al Capitolo 42.
- 14 Ogni persona, che sia trouata tagliar brocche, ò legnami nelle Selue di tre anni, caschi in pena di baiocchi 20. se sarà la Selua di due anni di baiocchi 25. e se sarà nouelletta di baiocchi 30. oltre la perdita dell'armi, e se la persona sarà vile,

- le, e non habbia il modo da pagare la pena, sia posta alla Catena conforme al Capitolo 43.
- 15 Chi farà trouato hauer legname, ò mede di fascine nelle sue Are, ò Case, le quali haueffe rubbate, ò comprate scientemente da chi l'haueffe rubbate incorra nella pena d'un scudo d'applicarsi la metà al Giudice, e l'altra al Saltaro, ò accusatore, oltre la perdita delle fascine, e legnami, & essendo persona vile, e non hauendo da pagare la pena sudetta, sia posto alla Catena conforme al Cap. 44.
- 16 Nelle Selue, se alcuno farà trouato cauare zocchi, ò guastare le Selue incorra nella pena di baiocchi 40. e nella perdita dell'armi d'applicarsi come sopra, & essendo persona vile sia posto alla Catena, ò Berlina, come anco chi condurrà legne, e fascine come sopra rubbate con Carro, ò Barozzo incorra nella medesima pena conforme al detto Capitolo 44.
- 17 Chi farà trouato cauare, ò rubbare insete, ò insetti di qualsiuoglia frutti, ò portarle à vendere incorra in pena di baiocchi sessanta d'applicarsi vt supra, & d'esser posto alla Catena conforme al cap. 45.
- 18 Oltre tutte le pene sudette siano tenuti li dannificanti reintegrare li Padroni di tutto il danno, che haueranno patito, vendendo quelli à querelary secondo sarà sententato dal Giudice pro tempore, e questo s'intenda tanto per l'accuse date à particolari, quanto per le accuse date dalli Cittadini alle Scolie conforme al Capitolo 50. et lo Statuto lib. 5. rubr. 22.
- 19 Se sarà trouata alcuna persona tagliare, ò hauer tagliato ferragli, ò siepi di spine intorno à Giardini, Vigne, Are, ò Casamento incorra nella pena d'un scudo d'applicarsi come sopra, oltre la refattione del danno à Padroni conforme al Capitolo 50. e 51.
- 20 Ma tagliando spini intorno à fossi, e legnuole di qualsiuoglia tempo incorra nella pena di baiocchi 10. d'applicarsi come sopra, e della refettione del danno secondo sarà ricercato dal Padrone, & arbitrato dal Giudice conforme al Cap. 53.
- 21 Non si possano fare Instrumeti di conuentioni di non potere essere accusati frà parenti, eccetto, che sià Fratelli, e Cugini, li quali Instrumeti, e conuentioni s'habbiano à presentare all'Vfficio, e produrli ogn'anno al Natale altrimenti non li vagliano se non da poi, che saranno prodotti conforme al Capitolo 15.
- 22 Li Cittadini, ò altre persone, che dafsero licenza d'andare à pascolare sul suo, debbano darla in scritti, e non sapendo scriuere farle scriuere à loro nome con far sottoscriuere vn'altro per testimonio, e questo per leuare ogni dubbio, e fraude, e queste licenze s'habbiano à produrre all'Vfficio, e farli mettere l'esibita anno per anno, altrimenti non suffraghino conforme al Cap. 26.
- 23 Li Contadini delle Militie, ò bande possono essere accusati d'ogni tempo dando danno conforme al Cap. 28.
- 24 Quanto alli danni dati da persone ignote s'offeruaranno le rubriche 3. 5. 8. e 23. del libro quinto da registrarsi &c.

Ordini particolari per le Vigne.

C A P. VII.

- 1 Non si trascorra, ò s'entri nelle Vigne sotto pena d'un scudo d'oro, & in tempo dell'vua di doi.
- 2 Chi cauàrà pali ancorche non li portasse fuori baiocchi 10. per palo, e non possano gl'operatij in tempo, che si laurano, portare se non tre pali vecchij, & vna fascina con licenza de' Padroni in scritto sotto pena di baiocchi 20. per palo, e per fascina, ne sia lecito anco à Padroni portar viti se non nelli Carri con licenza de' Signori Antiani sotto pena di mezzo scudo per vite, & oltre tre vite d'vno scudo per vite.
- 3 Et chi tagliarà viti in Vigna altrui caschi in pena di mezzo scudo per vite.
- 4 Se bestia alcuna sarà trouata in Vigna, Vicolo, Strada, Fosso, ò Campo frà le Vigne, il Padrone di esse, ò Sozzio, ò Custode incorra in pena d'vno scudo per bestia etiamdio senza dar danno, e per bestia grossa s'intenderà il Porco, e li Padroni, che hauranno Campi confinanti cascheranno nelle dette pene, se non hauranno licenza da Signori Antiani, e si duplicarà la pena in tempo dell'Vua, cioè dalla festa di S. Maria Maddalena fino alla vendemmia.
- 5 Non possano li Padroni anco con licenza portare più di tre grappi d'vua sotto pena di soldi dieci per grappo. Chi non farà Padrone, e non haurà licenza pagarà scudi doi fino à tre grappi; & oltre à tre grappi haurà tre tratti di corda. Da dieci grappi in su la pena è di tre tratti di corda, ò berlina, e scudi dieci, e nelle medesime

finè, penè incorrerà chi haucrà Vua in Casa.

6 Ogni Contadino dourà tener al collo de' Cani Pncino longo due fommelli di vncino sotto pena di baiocchi 20.

7 Non è lecito à Contadini tenere, ò haueze viti verdi, ò secche, farnenti, pali, fogliami, raspoli, ò vinaccia d'Vua, ò d'Agresta da Santa Maria Maddalena sino sarà vendemmiato sotto pena di soldi dieci per vite secca, e per ciascuna di dettè cose, e di mezzo scudo per vite verde, soldi dieci per fascina, e per palo vno scudo.

8 Non sia lecito portare à vendere vua, durante il tempo dell'Vua à persona alcuna anco forastiera, eccetto Moscatello, Luiatica, Maiolo, Vua Romanina, Pergola, Gibbbo, & altre simili sotto pena della perdita dell'Vua, e di vno scudo.

9 Andando alle Vigne anco con licenza, non si potti canna, pertica, ò chiuella, ò bacchetta coll'vncino atti à pigliar Vua, sotto pena di vn scudo d'Oro.

10 Le pene s'intendano duplicate, se il delitto sarà fatto di notte.

11 Nessuno ardisca cauar Vigna ancorche propria senza licenza del Consiglio generale sotto pena di scudi cinque d'Oro, & il terreno non sia posto ad altro vso, e questo in conformità de' Capitoli 1.2.3.6.8.9.11.22.26.29. delle medesime Vigne.

12 In oltre si douranno anco far offeruare tutti li bandi, ordini, e prouisioni, che si fanno, e publicano d'ordine dell'Illustrissimo Magistraro sopra le Vigne, con la riserva sempre delle facultà de' Signori Anziani circa le medesime Vigne, e danni dati come si è detto alte volte.

Dell'Ordine di procedere.

CAP. VIII.

1 **N**Elle caufe de' danni dati si dourà procedere sommariamente come si è detto, mà però si dourà offeruare la Rubrica 1. lib. 5. Statut.

2 Il luogo della Refidenza sarà nell'Vfficio della Guardia de' Notari al Banco proprio del danno dato.

3 Di dieci in dieci giorni consegnerà alli Saltari le commissioni segnate contro gli accusati conforme al cap.7. & 11.

4 Non si douranno fare esecuzioni in bestie, mà in pegni morti, che si douranno porre al Mastatolo conforme al cap.6. doue douranno stare per venti giorni.

5 Il Giudice possa prorogare il tempo dell'esecutioni per altri cinque giorni, oltre li primi dieci, quando non si sij potuto essequire per impedimento degli Esecutori, ò del Saltaro conforme al cap.8. anco possa seruirsi de' Cauedolari, e Capellani per fare essequire realmente.

6 Spirato il tempo delle difese conforme allo Statuto possano li Sign. Anziani prorogarlo per qualche giorno conforme al cap.10.

7 Il Giudice non possa cancellare accuse se non in scritto, e li Saltari presentino ò citati quando vi habbino parte nella pena, e la Cancellatura altrimenti fatta sia nulla, e questo perche li Saltari possano querelarsi appresso li Signori Anziani dell'ingistizia conforme al cap.21.

8 Quelli, contra de' quali saranno rilasciate l'esecutioni, ò commissioni per mano del Notaro, e sottoscrivre dal Giudice non possano offerir vdiri senza la remissione della Signori Anziani ottenuta in scritti, eccettuando, quelli, che fossero stati contumaci, à quali possa il Giudice per vna volta concedere vna dilatione à difendersi conforme al cap.34.

9 Chi facesse resistenza al Saltaro, che fosse mandato dal Giudice à fare alcuna esecutione con impedirlo che non li leui il pegno, carchi in pena di tre scudi d'applicarli la metà alla Reuerenda Camera, la quarta parte al Giudice, e l'altra quarta agli Esecutori, che si manderanno dal medesimo Giudice à riscuoterla subito intesa la relatione giurata del Saltaro con vn Testimonio degno di fede &c.

Tassa delle mercedi de' Notari deputati al Tribunale del danno dato.

CAP. IX.

IN prima habbia da' hanere per ciascheduna Cancellatura d'accuse date per gli Saltati à ciascuna persona da' detti accusari ————— baiocchi 2 ---
Item in tempo dell'Vua per ciascheduna Cancellatura ————— baiocchi 1 ---
Item per ciascuna accusa, e querela data contro alle Scole ————— baiocchi 4 ---
Item per ciascuna risposta fatta alledette accuse, & istanza ————— baiocchi 1 ---
Item per ciascheduna altra istanza, fatta nelle dette accuse ————— baiocchi 1 ---
Item per istanza, e giuramento de' testimoni, e pronuncia ————— baiocchi 2 ---
Item per etiam di ciascuno testimonio, e pro-

e prodotte d'ammissorie — baiocchi 4 —
 Item per la relatione de' Signori Giudici, & altri Stimatori, i quali andranno à vedere li danni dati, e pronuncia computata l'istanza baioc. 7 —
 Item per ciascuna istanza alla sentenza — baiocchi 2 —
 Item per il rogo delle Sentenze debba hauere la terza parte di quello hauranno li Signori Giudici, e non più — baiocchi —
 Item per l'intimazione di esse Sentenze — baiocchi 2 —
 Item per rogo d'appellatione - baioc. 4 —
 Item per l'elevatione delle Sentenze tanto quanto importa il rogo —
 Item per l'elevatione del Processo per foglio — baiocchi 3 —
 Item che le bestie grosse trouate nelle stoppie, e cacciate da dette Vigne, conforme li Capitoli paghino per bestia per ciascuna volta che sarà trouata — baiocchi 2 d.6
 E le pecore per ciascuna — denari 4 —
 I Sign. Giudici habbino quattrini trè per libra delle Sentenze assolutorie, purchè non eccedano scudi due di Paoli —
 Al Notaro il terzo come sopra —
 Per l'acceso d'aleuno de' Sig. Giudici al luogo della differenza habbia — baiocchi 60 —
 Il Notaro — baiocchi 40 —

Incus *Illustrissimo, e Reuerendiss. Sig. mio, e Padrone Offeruandiss.*

Foris *Illustrissimo, e Reuerendiss. Sig. mio, e Padrone Offeruandiss. Monsign. Barni Vicelegato di Romagna, e Visitatore Apostolico.*

IN virtù della lettera di V. Sig. Illustrissima fattasi esatta ponderatione sopra li noui Capitoli del Danno dato, & essendosi trouati ragioneuoli, e pieni d'equità possono senza difficoltà essere approvati dalla S. Congregatione del B. Governo la Giurisdictione del Giudice, & applicatione delle pene alla Communità, è fondata sopra le Constitutioni Pontificie di Sisto Quinto, e Clemente Ottauo, e sopra la surrogatione delle Communità à titolo oneroso in luogo de' Commissarij Camerali. La dispositione delle pene, & ordini di procedere sono cauate dallo Statuto, & antiche Capitulationi di questa Città. Le

Tasse de Notari sono alquanto mutate, mà in sì poca quantità, che riescono irrileuanti. Restano alcuni casi compresi nelli sopradetti Capitoli, de' qual viene disposto dalli Bandi Generali, e vi procedono li Signori Governatori, onde credesi, che si douesse omninamente riseruar la loro autorità, e Giurisdictione. Che è quanto mi accade di significare à V. S. Illustrissima, alla quale col ritorno de' medesimi Capitoli rassegnando la mia immutabile diuotione bacio per fine riuercementem le mani. Faenza 9. Settembre 1683.

Di V.S. Illustrissima, e Reuerendiss.

Deuotiss. & Obligatoriss. Seru.

Gio: Battista Anguisciola.

Foris *Eminentiss. e Reuerendiss. Sig. Padrone Colendissimo Il Sig. Card. Cybo Prefeto della S. C. del Buon Governo.*

Incus *Eminentissimo, e Reuerendiss. Sig. e Padron Colendissimo.*

Essendo stati diligentemente considerati da Monsignor Governatore di Faenza i Capitoli del Danno dato rinouati dal Consiglio generale di quella Città, concorre à crederli ragioneuoli, e pieni d'equità, onde possa l'E. V. degnarsi d'approuarli con riserva della giurisdictione de' Governatori pro tempore come potrà seruirsi riconoscere dalla stessa lettera originale di quel Prelato, che vnita al Memoriale, e Capitoli dati per parte di quel Publico trasmetto all'E.V. alla quale faccio diuotissima riuerenza. Rauenna 18. Settembre 1683. Di V.E. Vmil. Diuot. & Obl. Ser. Giorgio Barni.

Proposita sub die 15. Maij 1684. in S. Congregatione Boni Regiminis emanauit sequens resolutio. *Iuxta votum Visitatoris Apostolici, & Gubernatoris olim Ciuitatis Fauentis*, vigore cuius scripta fuit predicto Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Barnio Visitatori Apostolico Prouincie Romanndiole Epistola ten. sequens.

Inherendo la S. Congregatione al parere di V. S. & à quello di Monsig. Anguisciola, già Governatore di Faenza intorno all'istanza fatta da quella Communità per l'approuatione dei Capitoli de' danni dati, è benignamente condescesa d'ordinare l'osservanza di quelli, onde V.S. farà così seguire. Dio la prosperi. Roma 15. Maggio 1684. Di V.S. Come Fratello.

Alderano Card. Cybo.
 Antonio Lorenzo Ratta Segretario.

*Resolutio Sac. Congregationis Immunitatis Ecclesiasticae fauore Eminentiss. Episcopi Faen-
tini circa exercitum eius iurisdictionis or-
dinaria in omnibus Terris, & locis sua Dio-
cesis in Ducatu Ferrara positis.*

Eminentiss. & Reuerendiss. Sig. mio Offer.

Essendo stato riferito alla Santità di N.S. la differenza nata trà la Corte di V.E., e gl'Huomini dell'Vniuersità di Bagnacavallo in cotesa sua Diocesi, che per essere dentro lo Stato della Legazione di Ferrara, pretendevano di non poter'esser forzati à comparire nella sua Corte Ecclesiastica di cotesa Città, nè essere trasportati in cotesse Carceri Ecclesiastiche fuori di quella Legazione sotto pretesto di Priuilegij concessi alla Città, & Stato di Ferrara, in vn Breue della samedì Clemente VIII. *de causis non audientibus ad Urbis Tribunalia à Ciuitate Ferrara, & toto Ducatu* sotto la data delli 14. Ottobre 1600. La Santità Sua inteso lo Stato della causa, che fù proposta in questa Sac. Congregazione dell'Im. munità Ecclesiastica à 5. Aprile prossimo passato, hà comandato, che si notificchi à V.E. che il medesimo Breue non impedisce à lei d'esercitare liberamente la sua Giurisdizione ordinaria ne'luoghi sottoposti alla sua Diocesi con tirare anco le Cause, e Persone di quel Ducato à cotesa sua Corte Ecclesiastica di Faenza, & in altro luogo della Diocesi, benchè fuori de' limiti del detto Ducato, e bacio à V.E. vmilmente le mani. Roma 16. Luglio 1661.

Humiliss. & Affectionatiss. Seruatore.

M. Cardinal Ginetti.

B. Rocci Segretario della S. C.

ORDINATIONES

*Obseruanda à Commissarijs Caualcantibus in
exaltatione operum Cameralium contra
Communitates Status Ecclesiastici.*

Buonaccorso Buonaccorso Tesoriere Generale di N.S. e sua Reuer. Camera Apostolica.

Alli Governatori, & altri Officiali dello Stato Ecclesiastico.

VEdendosi per esperienza, che dall' offeruanza de' Bandi, e buoni ordini altre volte publicati sopra il modo, che deuono tenere li Commissarij Caualcanti con le Communità dello Stato Ecclesiastico nell' esattioni Camerali nascono ben-

spesso inconuenienti. Però io per dar prontamente quei rimedij, che dependono dalla mia mano, seguendo li clementissimi sentimenti di N. Sig. secondati anco dalla S. Congregazione deputata sopra il sollieuo delle Communità, hò stimato esser bene di prouedere, che si offeruino gli ordini dati in questa materia dal già Card. Pietro Aldobrandini Camerlengo di S. Chiesa, con Editti sotto li 12. Dicembre 1605. & 27. Agosto 1606. e con lettera dell'vltimo Agosto 1596. & dal Cardinal Borghese 28. Ottobre 1606. & à quell'effetto comunico alli sudetti Governatori, & altri Officiali de luoghi le mie facultà, acciò che come deputati da me facciano offeruare li medesimi ordini, con farli à cautela, nuouamente publicare insieme con l'intero tenore della presente lettera, e sentano li ricorsi di quelli, che pretendano di esser grauati dalli detti Commissarij, & anco dagli Appaltatori, & altri Ministri Camerali per qualsiuoglia causa, che habbia bisogno di presentaneo rimedio, e che dalla decisione di quella non s'inferisca alla Camera, & Appaltatori danno irreparabile, con prendere quelle prouisioni, che alla loro prudenza pareranno più opportune, assicurando però sempre con idonee cautioni l'interessi della Reu. Camera, e suoi Appaltatori. Doueranno bene hauer riguardo, che non resti impedito il corso degli assegnamenti Camerali, e quando si tratterà di somma eccedente scudi cinquanta, sentite le parti mi parteciperanno quãto da esse sarà stato dedotto, per poter dirle quel, che mi occorrerà, secondo la qualità de' casi. Sappino in oltre, che S.B. comanda, che ogni cosa nel suo Tribunale li spedisca gratis, eccettuato la scrittura dell'Attuario da tassarsi al loro arbitrio, habita ratione laboris, e doueranno hauere particolar cura, che anco in questo non vi sia eccesso. Roma li 12. Gennaro 1668.

B. Buonaccorsi Tes. Gen.

E D I T T O

Concernente l'ordine, che si hà da tenere circa li pagamenti da farsi dalle Communità alli Tesorieri, & altri Esattori, & Officiali Camerali.

Pietro del Titolo de' SS. Giouanni, e Paolo Prete Cardinale Aldobrandino della S.R.C. Camerlengo.

PEr rimediare agl'inconuenienti, e disordini, che nascono dalla confusione de' con-

con-

conti, che gli Esattori, Camerlenghi, e Depositarij della Comunità dello Stato Ecclesiastico tengono de pagamenti, che fanno per dette Comunità alli Tesorieri delle Prouincie, ò altri Esattori dell' imposizioni Camerali, e de frutti, & assegnamenti de monti per ordine espresso di Nostro Signore datoci à bocca, e per l'autorità del nostro ofitio di Camerlengato, e per resolutione fatta in Congregazione delli sgrauij. Per tenore del presente publico Editto ordiniamo, & espressamente comandiamo à tutti, e singoli Tesorieri, & altri Esattori Camerali, che nel riceuere per l'auuenire qualsiuoglia somma di denari per dette Comunità in conto della Camera Apostolica, ò de Monti debbano fare le riceuute chiare, e distinte, se per resto, ò à buon conto resti la Comunità debitrice, & all'incontro ordiniamo, & espressamente comandiamo come di sopra à tutti i Camerlenghi, Tesorieri, Depositarij di dette Comunità, che paghino à suoi tempi l'intera somma, che deuè la sua Comunità per ciascheduna imposizione, e che almeno vna volta l'anno faldino con il Tesoriero, ò Esattore della Prouincia, riportandone final quietanza per consegnarla al Magistrato in presenza del Gouvernatore, ò Potestà del luogo, il qual saldo per maggior comodità loro vogliamo, che si facci il mese di Maggio, ò di Settembre, sotto pena à chi contrauerà oltre il risar di proprio tutto il danno, ò interesse, che le Comunità ne patissero, anco di trecento scudi per ciascuna persona, che mancastero di essequire alcuna delle sopradette ordinationi, d' applicarsi vn terzo alla Camera Apostolica, vn terzo alla Comunità del luogo, e dell'altro terzo la metà al Giudice, e l'altra al Fiscale, che esseguiranno, e faranno essequire rispettuamente le sopradette pene, & altre à nostro arbitrio, & anco corporali secondo la qualità de' casi, e delle persone.

Et accioche nessuno possa pretendere ignoranza della presente ordinatione vogliamo, che li medemi Tesorieri delle Prouincie, & quali sarà indirizzato questo Bando con nostre lettere si pigliano cura di farlo intimare alle Comunità di ciascun luogo, & alli loro Depositarij, Camerlenghi, & altri come di sopra, e che pigliando fede della presentatione, la rimandino in mano nostra per conseruarli appresso l'atti dell'infra scritto Notaro, e

che questa intimatione habbia forza, e vigore come se à ciascuna fosse personalmente intimata. Volendo in oltre, che li Tesorieri, & Esattori Camerali sopradetti debbano tenere affissa nella loro Depositaria in publico copia stampata del presente Editto accio chi vā per far detti pagamenti sappia in qual forma debba farseli la quietanza, e ciascuna Comunità nel creare il loro Camerlengo, Tesoriero, ò Depositario sia tenuta di consegnarla per rogito di Notaro vna copia simile con la nota di tutte l'imposizioni Camerali, e de tempi, nelli quali maturano, à fine che per la mutatione di detti Officiali non si possa pretender' ignoranza della presente ordinatione, e prouisione sotto pena al Cancelliero della Comunità, che sarà in ciò negligente della priuatione dell'esercizio di Notariato, di cinquanta scudi d'applicarsi proportionabilmente come sopra, e se per negligenza di detti Camerlenghi, ò Depositarij delle Comunità non si facessero in tempo le paghe, che si deuono alla Camera Apostolica, e che perciò fosse necessario di mandar caualcanti, ò commetterli reprensaglia, vogliamo, che in ciò si offerui il Bando altre volte publicato sopra di ciò, quale à quell'effetto rinouiamo, e vogliamo, che qui s'habbia per espresso, & inserto, e che detti Caualcanti non possino riceuere sotto pretesto de viatici, ò d'altro mercede alcuna se non portano seco, ò non mostrano detto Bando, perche il pagamento, che riceuono si facci del tutto conforme al tenore di esso, dando in questo licenza alli Gouvernatori, & Officiali di ciascun luogo di procedere contro chi trasgredisse la detta forma, e dichiarando, che eccedendo in alcuna parte incorrono in pena di trè strappate di corda, e priuatione dell'Ofitio.

E se alcuno di detti Tesorieri, Esattori, & altri Ministri Camerali habitassero in Roma di maniera, che li pagamenti s'hauessero da fare in Roma, vogliamo, che il presente Editto publicato, stampato, & affisso, che sarà in Campo di Fiore, & altri luoghi soliti di Roma, astringa questi tali, come se li fosse personalmente intimato, come di sopra. Dato in Roma in Camera Apostolica li 12. di Decembre 1605.

P. Card. Aldobrand. Cam.

H. Vaccarius Auditor.

Hic. Scanardus.

Die

Die 14. Decembris 1605. supradictum Edictum affixum, & publicatum in acie Campi Floræ, & alijs locis solitis Urbis per me Christophorum Fundatum Apostolicum Cursorem.

P. Aloysius Peregrinus Mag.

ORDINATIONI

Da osservarsi con le Comunità immediatamente soggette alla Sede Apostolica, dalli Commissarij sopra l'essationi Camerali.

Pietro del Titolo de SS. Gio: & Paulo Prete Card. Aldobrandino della Santa Romana Chiesa Camerlengo.

VEdendosi, che l'ordinationi stabilite altre volte per provedere, che li Popoli dello Stato Ecclesiastico non siano dall'indescrizione de' Commissarij indebitamente gravati, sono da molti poco osservate, di commissione di Nostro Signore datoci à bocca, & per l'autorità del nostro officio di Camerlengo comandiamo, che per sin tanto, che si proceda di migliore, e più perfetto modo, si offeruino inuiolabilmente con le Comunità immediatamente soggette alla Sede Apostolica gl'infrascritti Capitoli, già firmati altre volte, & hora in molti capi ampliati.

1 Che li Tesorieri prima di mandar Commissarij, ò altri à gravar le Comunità di viatico, debbano farle intimare, che paghino per quindici giorni auanti, con vn messo à piedi, il quale non possa pigliare più di vn giulio per ciascheduna Comunità, & alla sua relatione si creda, come anco si creda al Tesoriero se in cambio di mandare persona à posta, hauerà per lettere fatto la medesima diligenza con li Officiali de' luoghi, e passaro detto termine, e non prima possano mandare vn solo Commissario caualcante, ò Essecutore con la spesa, e modo, che si dirà à basso.

2 Che subito arriuati detti Commissarij, Caualcante, Sostituti, Esattori, & Essecutori debbano presentarsi al Governatore, Podestà, ò altri Officiali del luogo, con il conto distinto di tutto quello, che deve quella Comunità fino à quel dì, sottoscritto dal Tesoriero, ò Esattore principale, affinché astringano li Depositarij Camerlenghi, Esattori, ò Asrituarij conforme agli obblighi loro à pagare, & anco li

Sindici, & Officiali del luogo in caso, che bisogni, e finche non si presenteranno nel modo sudetto, ò che non potendosi hauere la presenza di detti Officiali non affigeranno alle porte della loro residenza vn' intimatione dell' ariuo loro con due testimonij, non cominci à correrli viatico, ne la Comunità sia tenuta à spesa alcuna.

3 Che detti Commissarij non debbano andare con maggior spesa di vn cauallo, e di due persone al più, computata la loro persona, se però il solito non sarà che si facci minor spesa, che in quelle Prouincie, & luoghi che vi sarà il solito sudetto, vogliamo, che si offerul.

4 Che il salario de' Commissarij, e loro Esattore à cauallo sia di giulij cinque, de' Commissarij à piedi di giulij dui il giorno, oltre la spesa del viuere, doue però non sia solito pagarsi meno, etiam che andassero per diuerse esattioni, ò commissioni, della spesa del viuere si habbino da contentare secondo la qualità loro, e del luogo modestamente, come se andassero per loro facende, e spendessero della borsa propria, dandosi autorità alli Governatori, & Officiali maggiori, che non riconoscono Superiori in Prouincia d'interposti, e soprintendere, che le Comunità supplicano al semplice bisogno, e non siano grauate in niente più, e gli altri Officiali minori d'interposti con detti Commissarij, ò loro Ministri, perche si contentino dell' honesto, e non potendo accordargli, di pigliare informazione degli eccessi, che fanno, per mandarla à noi.

5 Che il giorno s'intenda 24. hora da computarsi dall' hora, che arriueranno in quella Terra, è luogo, e che si presenteranno come sopra al Governatore, ò Offitiale del medesimo luogo, di modo che giugendo il Commissario vn giorno, e partendo l'altro fra le 24. hore, non habbia hauere se non vn viatico, ma se il Commissario per la sua diligenza si spedisce di riscuotere per la Camera in manco tempo di vn giorno in vna Terra, ò luogo, si debba pagare il suo viatico da quella Comunità interamente, come vi si fosse trattenuto tutto vn dì.

6 Che li Commissarij, Caualcanti, Esattori, & Essecutori siano tenuti portare con loro vn foglio, ò conto sottoscritto dal Tesoriero della Prouincia, ò Esattore principale, nel qual sia annotato distintamente tutto quello, che per ciascheduna impositione separatamente douerà pagare quel-

la Comunità dal dì del pagamento antecedente fino al giorno, che vanno a riscuotere, affinché il Cancelliere, o altri per la Comunità ne pigli copia, e sotto di essa debbano fare ricevuta, e quietanza delle somme, che riccuerranno chiaramente, e distintamente, con specificare in caso, che non fossero intieramente soddisfatti conforme al foglio, in quale conto, per quale imposizione, e per quanta somma, resti debitrice la Comunità, o suo Depositario, e Tesoriero, a finche possa sempre vedersi per sian a che tempo, e per quale imposizione si sarà pagato, e non si pigli in confuso à buon conto, si come s'è fatto per l'addietro in danno de' Popoli, e le quietanze, che si faranno da detti Commissarij, Effattori, e Caualcanti siano poi ammesse alle Comunità, come se fussero fatte da medemi Appaltatori, e Tesorieri principali, e non portàdo li Commissarij il detto conto, e non facendo la quietanza come sopra, non li corra il salario, ne la Comunità sia obligata à cosa alcuna, ma s'intendino stare in tutto, & per tutto à loro spese.

7 Che li medesimi Commissarij, & altri Effattori non possino andare, nè mandare à riscuotere per il secondo anno alcuna sorte d'imposizione, se prima non hauerranno finito di riscuotere intieramente quella dell'anno antecedente, e non hauerranno fatto quietanza, e ricevuta finale, volendosi che non si confondino l'effattioni. e li pagamenti di vn'anno con quelli dell'altro, ma che d'anno in anno si saldi, e facendosi altrimenti non siano le Comunità tenute nè à spesa, nè à viatico veruno come sopra.

8 Che nessun Commissario possa pigliar viatico, o altro salario, se non riscuoterà il principal debito, o buona parte di esso nelli modi sudetti, e possino concedere dilazione veruna alla Comunità per premio, o pagamento alcuno, ma si bene tenza premio, quando lo meritaessero, e che da essi Commissarij patesse honesto il concedela.

9 Che non possino riscuotere viatici da quei luoghi doue non si conferiranno personalmente, eccetto i luoghi piccoli, cioè di cento fuoco à basso, quali per minor spesa loro sia lecito alli Commissarij chiamarli à vna Terra loro vicina, e più commodà, e farsi soddisfare del suo viatico, delle Terre chiamate perata, come se fossero vna Terra sola, dandosi autorità all'Or-

dirale di quel luogo, di vedere, che il Commissario non faccia fraude, e che nessun luogo non sia grauatato, se non per la sua portione, quanto alli viatici: ma se fossero Terre, o luoghi sospetti possino farli pagare da ciacheduna intieramente, come se vi fussero andati personalmente.

10 Non possino i Commissarij procedere à far repressaglia, se prima non hauerranno viato ogni diligenza in riscuotere, e se non saranno stati personalmente à quel luogo per questo effetto nelli modi sudetti, ouero non hauerranno intimato, caso che fosse de' luoghi piccoli come di sopra, o sospettie se non saranno passati giorni quindici prima, che gli facciano altra spesa di repressaglia, altrimenti non habbia effetto veruno la repressaglia.

11 Che li Commissarij nelli luoghi immediatamente soggetti alla Sede Apostolica, non facciano repressaglia, se prima non la notificaranno, o non ricercaranno li Governatori, Officiali de' luoghi, non osseruando le cose dette nel Capitolo precedente, la repressaglia non habbia effetto veruno, dandosi facoltà alli Governatori, & Officiali maggiori, che non riconoscano Superiori in Prouincia d'insuperarli prima, e non gli ticeuendo d'accordo di far restituire li beni, & rilassar le persone, e bestie repressagliate contro la forma di questi Capitoli, & agli altri Officiali minori d'interporli, e di prenderne informazione in caso, che non restituiscano d'accordo, & in tal caso li Commissarij siano tenuti à tutti i danni, spese, & interesse, che essi seguiranno.

12 Che gli Effattori, Effecutori, e Sbirti per tal repressaglia, non possino per lor mercede pigliare se non mezzo scudo da cinquanta scudi in giù, e dalli cinquanta alli cento, e da cento à cento cinquanta vn scudo, e da li in su à qualsuoglia somma, due scudi, e non più: ordinando, che doue sarà solito, che si paghi meno, che si offerui il solito sudetto.

13 Che non possino li detti Commissarij, Effattori, & Effecutori fare effecutione, e repressaglia in boui aratori, in huomini che attendino all'Agricoltura, nè altra cosa spettante alla medesima Agricoltura, nè meno in vesti, gioie, & altri mobili di donne, concernenti la loro persona, altrimenti l'effecutione, e repressaglia sia nulla, e di niun valore, & l'Offitiale del luogo debba subito far restituire il tutto, e far rilasciare li carcerati, volendo in ogni modo

do che essi sian tenuti à quelli danni, ò spese, come sopra.

- 14 Che li giorni di Festa di precetto non possa farsi repressaglia, ò effecutione, e che nessuno possa carcerarsi in Chiesa, ò luoghi sacri, se bene, Dio lodato, non bisogna ricordarlo, dandosi autorità ad ogni Officiale di far scarcerar subito quelli, che fossero carcerati, e restituito tutto quello, che si fosse leuato per effecutione contro la forma del presente Capitolo.

- 15 Che li beni, che si piglieranno in effecutione, ò per repressaglia legitimamente, si debbano vendere nel medesimo luogo doue faranno fatte l'effecutioni, se però vi sarà Depositaria publica, e commodità di obblorari pronti, altrimenti passato vn giorno inriero senza potersi vendere, possano trasportarli al capo della Prouincia, e facendosi l'effecutione in campagna, sia in arbitrio dell' Effattore di ridurle dentro il luogo, nel territorio del quale è fatta l'effecutione, ò in altro luogo pin vicino; purché in ciascuno di detti luoghi si facci la diligenza sudetta di vendere li beni repressagliati prima di trasportarli altrove.

- 16 Che ne i beni repressagliati, ò pigliati in effecutione detti Commissarij, Effattori, & Effecutori non possino ingerirsi, nè incomprarli per se, nè per supposta persona, nè ritenerli appresso di se, nè seruirsene in modo alcuno, dandosi facoltà alli Officiali de' luoghi in caso, che si contrauenga di far restituite subito alli Padroni il tutto, e volendo ancora, che li medesimi Officiali debbano darne conto alli Superiori di Roma, acciò si possa dare il debito castigo à chi contrauerà.

- 17 Che gli animali, che si piglieranno per repressaglia, ò per effecutione debbano metterli nello stallatico del luogo se vi è, e non tenerli per l'hoste:ia, e non trouandosi à vendere nel termine detto di sopra, possano condursi al capo della Prouincia, doue dandosi sicurtà in forma depositi per la somma, per la quale si farà fatta la repressaglia, si rilascino subito.

- 18 Che vno, che habbia più effattioni, e commissioni, non possa andare, nè mandare se non vn' Effattore per rurre, e quando arriua nelli luoghi, che debba notificarle, alli Governatori, Officiali, Priori & altri delle Comunità, & operare li siano pagare tutte, anzi, che vn Commissario habbia da riscuotere, e mandare per le sue ci-

fattioni tutti, ò tidurre i Commissarij à minor numero, che sia possibile per non dare spesa di tanti Commissarij alle Comunità.

- 19 E detti Commissarij, ò loro Effattori, debbano seruiuer giornalmente, e tener conto in vn libretto presso di loro à posta tutto quello che piglieranno anco per loro stessi di ciascheduna Comunità, e conseruarlo per poterne dar conto, caso che alcune si querelassero contro di essi, di estorsioni, come anco debbano farne riccua distinta, giornata per giornata, tanto de viatici, e d'altre spese in viuere, & in altro alla medesima Comunità, e ricusandosi di farlo, non sia astretta à darli niente.

- 20 Che detti Commissarij siano tenuti render conto per tutti li Ministri loro, contro li quali pretendendosi cosa alcuna criminalmente per occasione del suo officio, essi Commissarij siano tenuti d'ogni diligenza, à presentarli, e sempre restino obligati à detti Commissarij ad ogn' interesse ciuile, di chi haucrà patito danno, ò estorsioni da essi Sostituti, e Ministri.

- 21 E non facendo i Commissarij, o loro Effattori il loro debito, come si è detto, ouero contrauenendo, possino li Governatori, & Officiali de' luoghi prouedere secondo le facultà darelle sopra, nel resto debbano li Governatori delle Prouincie pigliar di ciò informazione, e darne auiso alli Superiori di Roma.

- 22 Sia tenuto ogni Commissario, Effattore, Caualcante, nell'andar riscuotendo per li luoghi soggetti alla sua esattione portare sempre le presenti Ordinationi stampate, e mostrarle agli Officiali, alle Comunità, e particolari interessati, che faranno istanza di vederle, e non porrandole, ò ricusando di mostrarle, l'effecutione sia nulla, & ogni spesa vada à conto suo, dandosi facoltà alli Governatori, & altri Officiali de' luoghi di prohibirli l'esigenza, e fare che le Comunità, nè altri siano astretti pagare viatico, nè altro.

E facendo altrimenti di quanto s'è detto di sopra, faranno castigati irremissibilmente, & acciò che nessuno possa pretendere ignoranza commandiamo, che le presenti Ordinationi si publichino, & affighino in Roma alle porte della Camera Apostolica, in Campo di Fiore, & altii luoghi soliti di Roma, & astringhino ogn'vno trà quindici giorni, come se gli fossero stati persona-

almente

nalmente intimati. Dato in Roma nella Camera Apostolica il dì 17. Agosto 1606. *Fro Illustriss. D. meo Cam. C. Card. S. Georgij.*

Hercules Vaccarius Aud.

I. Monterentius Commiss. Gen.

Hic. Scanardus.

Die 18. Augusti 1606. Supradictum Edictum affixum publicatum fuit in vobis Cam. Apost. & alijs locis solitis Vrbis per me Christophorum Fundatum Curf.

P. Mattheus Lucarntius Curf. pro D. Mag. Curf.

Lettera del già Card. Aldobrandino.

Illustre Signore, nella Congregazione, che fu tenuta ultimamente auanti N.S. fu risoluto, che li Governatori, & altri Officiali de' luoghi posino per via di ricorso, come delegati da Monsignor Camerlengo intender gli aggrauj, che li popoli pretendano di riceuer da qualsisia Ministro Camerale fino alla somma di scudi venti, senza che le parti siano necessitate venire à richiamarsene in Camera: Per effecutione del quale scrissi à V. S. vna mia li 30. Luglio passato. E perche Monsignor Tesoriere mi fa sapere, che questa m'a lettera s'interpreta diuersamente da quello, ch'è stata l'intentione di sua Santità di concedere, e mia de' scriuere, pretendendosi di poter prohibire per virtù di essa alli Tesorieri, & altri Ministri Camerali di valersi delle facultà loro di procedere, e rilasciare per qualsiuoglia somma, ancorche minore di 20. scudi contro li debitori Camerali, & altri; Vengo con questa mia à dirle, che li Tesorieri, Appaltatori, e Ministri della Camera, non ostante detta mia lettera, possono, come prima proceder per qualsiuoglia somma etiam minore di 20. scudi, senza che li Governatori, & altri Officiali de' luoghi gl' impediscano; mà doppio, che detti Ministri Camerali haueranno fatto quello, che per virtù della loro capitolì, e facultà pretendano le sia permesso: In tal caso vuole N.S. che sia lecito à quelli che si pretenderanno grati, in vece di ricorrere come prima in Camera ricorrano hora alli Governatori de' luoghi nelle cause fino alla somma di 20. scudi, e questo ricorso habbi, & operi il medesimo effetto, come se fossero veramente ricorsi in Camera, procedendo con quelle stesse facultà che la Camera procede. In questo modo dunque dourà V. S. intendere l'ordine già dato da me, & ef-

guirlo, e N. Sig. la conferui. In Roma l'ultimo d'Agosto 1596.

Dì V. S.

Come Fratello

Il Card. Aldobrandino

Lettera del già Card. Borghese.

EStato discorso molte volte in questa Congregazione de' Sgrauj, e de Bono-Regimine per ordine di N. Sig. del modo d' eligerli l'imposizioni Camerali senza grauar di maggior spese le Communità, rispetto all' ellectioni, e repressaglie, e finche sua Santità possa applicarui rimedio più opportuno, come sommamente desidera: si è ordinato, che li Tesorieri, & Esattori, obseruino la forma, che si contiene nell' inchiuso Editto, che si è fatto stampare a posta: e perche anche dalla banda della Communità, o suoi Officiali si faciliti l' effequeutione di questo pensiero, e si proueggia col pagare a suoi tempi le spese, che pure è stato necessario di permettergli, quando non possono riscuotere nel termine, che gli si presige. Si è risoluto, che ciascuna Communità procuri vna nota di tutte l'imposizioni, e del tempo, che maturano, e che si tenghi affissa in Cancellaria, e nel luogo della residenza del Magistrato, perche li Priori, che sono peritempi procurino, e facciano con effetto che li Depositarij, Camerlenghi, & Esattori, a chi tocca, non solo paghino in tempo, ma che mostrino, e riportino in Cancellaria la riceuta di detto pagamento, altrimenti finito il loro Magistrato, nel qual tempo deuono esser sindacati dell' altre azioni loro, non mostrandod' hauer fatte tutte le loro diligenze contro detti Depositarij, & loro signatà, debbano esser astretti à pagar del proprio alle Communità, quanto importa la rata di dette imposizioni. Volendo, che con tuttocio siano astretti li Depositarij conforme agli obblighi loro, e nella medema pena vuole, che incorrano ancora li Governatori, Podestà, Commissarij, & Officiali, che ricercati da Priori, non faranno ogni possibile diligenza d' alstringere detti Esattori, & Depositarij, a mostrare il pagamento nel termine, che matura, & che ne sindacati de' Magistrati, non procurando l' effettual effequeutione di quest' ordine, di che doueranno anco essi render conto nelli sindacati loro, & essere astretti al pagamento. Sarà però contenta V. S. d'ordinare, che si notificchi

R

per

per tutta la sua legazione questa resolutione, e che letta si in publico Consiglio s'inscrivesse nel libro de' Statuti, e nell'ingresso d'ogni Magistrato si giuri specialmente l'osservanza di essa, e che per questa prima volta si mandi quà fede publica di essa, e dell'affissione di detta nota de' pagamenti, & à V. S. Illustriss. bagio le mani. In Roma li 28. Ottobre 1606.

Di V. S. Illustriss. e Reuerediss.

Humiliss. Seruis ore
Il Cardinal Borh gese.

Ereclio Montis Frumentarij facta in Ciuitate
Reatis opera Patris Andrea de
Fauntia Min. Obseru.

IESVS CHRISTVS, MARIA VIRGO.

Capitula Montis gratia B. Maria Virginis
confirmata in Camera Generali mensis
Septembris die 6. anni 1489. nulla
ballota in contrarium.

AL Nome di Dio Nostro Signore, e della sua Benedetta Madre sempre Verg. Maria, e della glotiosa S. Barbara Auuocata, e Protettrice di questa nostra Magnifica Città di Rieti, e di altri nostri gloriosi Protettori nelli anni del Signore 1489. nel mese d'Agosto adì 25. del detto mese, cioè nel di glorioso dell'Assunzione della Benedetta Madre Vergine Maria, à cui reuerentia, laude, & honore si ordina questo Santo Monte del grano, regnante il N. S. Clementissimo Papa Innocenzio Ottauo. Qui di sotto si farà mentione, ordinatione, e Capitolo nella prouisione, quale ad honor di Dio, e di tutta la Corte Celeste trionfante per la predicatione, e doctrina del Venerabil Padre Andrea de Fauntia Ord. Min. de Obseruantia per souentione, aiuto, e soccorfo de' poveri famelici, e bisognosi si ordinano con interueno, presentia, & assenso della Reuerendissima Signoria del nostro benemerente Governatore, e suo Locotenente, e delli Magnifici Signori Consaloniero, & priori della Magnifica Città di Rieti, e del predetto Frat' Andrea, con li quattro Presidenti, & Soprastanti del Monte della Pietà, e degli altri Spettabili Cittadini del Consiglio generale deputati anco con la presentia del R. P. Vicario Generale del Reuerendiss. in Christo. Patre, e Signore Nostro Cardinal Colonna Vescouo Reatino, e del Guardiano di S. Antonio di Padova extra muros Reat. li

quali ordini, e Capitoli qui sotto si scrivano specialmente circa detta prouisione, e Monte del grano della Benedetta Madre Vergine MARIA.

Quomodo, & per quos Mons grani fuit ordinatus.

In primis si ordina, che il predetto Monte sia chiamato, e denominato il Monte della Pietà del grano della Vergine Maria, il qual Monte sia, & esser debba in dominio, e proprietà, e possessione della Magnifica Città di Rieti, e Republica di quella, e sotto gouerno, protezione, & amministrazione delli quattro Presidenti del Monte della Pecunia. Al qual Monte della Pietà di denari s'intenda questo essere annesso, e connesso, & per il presente connesso per souentione de' poveri della detta Città, suo Contado, forza, e distretto, & abitanti in essa. Qual Monte di grano prefato dicemo, dichiaramo, & ordinamo, che ne per li Magnifici Signori Priori, quali per tempo fossero, e faranno ne per dodici del Regimento; nè per Consiglio generale, nè per alcun Governatore, & Officiale, nè per alcun questo colore si debba ne possa diuertire, conuertire ne in tutto, nè in parte, in altro luogo, nè in altro uso, & in altra forma, che per gl'infra scritti Capitoli si ordinara. Et qualunque Cittadino, Contadino, o habitante in essa in publico, ouero privato di tal cosa à diuersione, o distruttione del detto Monte, hauesse audacia parlare, che *ex nunc prout ex tunc* s'intenda essere incorso in pena di ducento ducati d'applicarsi per vna quarta alla Camera Apostolica, l'altra alla Camera Reat. l'altra all'Officiale farà l'esecutione, e l'altra al Monte della Pietà della pecunia de facto, & sine processu, mà che volemo, & ordinamo, che di detta diuersione di Monte, conuersione di grano in altro uso, quantunque publico, o privato non si debba, ne possa parlare, mà quello sempre mantenerlo, e conseruarlo secondo la forma delli sottoscritti Capitoli.

Creatio Officialis.

Item volemo, & ordinamo, che l'Officiale, Conseruatore, e Dispensatore sopra il detto Monte del grano della Vergine Maria, quale amministrarà, e disporà esso grano per le pouere persone bisognose si debba creare per quel modo, e forma, che ordinarà il Consiglio generale di Rieti, ouero per

per coloro, che il detto general Consiglio ordinà, e per tanto duri fuo officio, quanto per li presenti sarà ordinato; Il qual Officiale, e Dispensatore sia obligato intanto, e per tutto secondo la forma dell'obligatione del Cassiere, e Conseruatore della pecunia facendo libro autentico vno, d' più secondo l'esigentia, e sia obligato mese per mese reponere, & assegnar conto secondo detto Cassiere di deuari è obligato, & possi eleggere il Coadiutore, e Compagno, quando sia bisogno.

Fundicus Grani.

Item si ordina, e prouede per il presente Capitolo, che tutto il grano, quale entrerà al detto Monte del grano debba tutto entrare, e venire in poter delli quattro Presidenti del Monte nel Fondico sopra di ciò deputato, e specialmente ordinato doue si debba tutto misurare, e misurato descriuere in vn libro autentico. Nel qual fundico si ordina, che vi siano quattro chiauui varie, & ogni vna di esse star debba in poter di detti quattro vna per vno, & in quel luogo, e Fondico di quattro chiauui solo si debba tutto il detto grano conseruare, del quale grano, & entrate del grano detti quattro Presidenti debba ritenere buon conto, e ben conseruarlo, e siano obligati riponerne fedelmente ragione, e calcolo, e secondo sono obligati, e tenuti li officiali del Monte della Pecunia, così s'intendono tenuti, & obligati detti Presidenti del Monte del grano à gouernare, e render conto, e ragione, come è detto di sopra, & in detti Capitoli si contiene.

Forma dispensandi granum.

Item, che dd. quattro Presidenti del Monte del grano, Conseruatore del Fundico di quattro chiauui debbano, e siano obligati cominciando in Kal. Ottobre à dare, e mandare al secondo Fundico, doue starà l'Offitiale dispensatore del grano, cioè la quinta, d' vero sesta parte di tutto il grano infundicato à misura. La qual quinta, e sesta parte detto Dispensatore del grano debba reponere nel suo Fundico, e quello debba alli poveri bisognosi per la sementa imprestare, e riceuer pegni sufficienti, come di sotto si dichiarerà, e finita la sementa se li auanzasse grano, quello conseruare fin à Kal. Gennaio, & in Kal. di Gennaio li sopradetti Presidenti debbano mese per mese dare, e mandare al detto Fun-

dico, e Dispensatore del grano, tanto del detto grano infundicato nel fundo di quattro chiauui, quanto sia la rata, che tocca ad ogni mese, che basta da Gennaio per fino à Giugno, cioè ogni mese tanto che per fino à Giugno tutto grano infundicato sia (se bisogna) imprestato a pouere, e bisognose persone per loro vso, con pegno sufficiente, eccetto che à panettieri, & altre persone, che fanno pane per vendere, alli quali non si possa imprestare senza licenza di tutti li Presidenti del Monte della pecunia.

Modus reuidenti computa Officialibus

Item, che detto Dispensatore del grano mese per mese sia tenuto, & obligato à reponere ragione, e conto alli detti quattro Presidenti, tanto delli grani imprestati, quanto delli pegni riceuuti, al qual conto, e ragione per più sicurezza, e chiarezza del popolo si debba ordinar, & ogni Domenica prima di ciascun mese, che s'imprestarà per ogni Castello di Rieti, si debba mandare vna persona discreta, e literata à veder detta ragione, e quello che mancara, che sarà comandato, e deputato, e detta Domenica non si trouerà caschi in pena d'vn Carlino per ogn'vno, e ciascuna volta da applicarsi ipso tacto al Monte della pecunia, la qual prima Domenica del mese sia quella che al detto Dispensatore del grano si debba riueder ragione, e quando per negligenza del Dispensatore mancasse, caschi in pena di mezzo ducato, e l'altra Domenica sia obligato, e similmente caschino in pena li quattro Presidenti d'vn carlino per ciascuno, & ogni volta d'applicarsi come di sopra.

Quantum grani mutuari possit.

Item si ordina, e dichiara, che al presente, che il Monte del grano è pouero che non si possa prestare più d'vn quarto di grano per persona, eccetto crescendo il Monte, cresca il prestito, secondo il parere, e giuditio del R. P. Vicario del Reuerendiss. Sig. Cardinal Colonna Vescouo nostro, e del detto Guardiano del Monte, e detti quattro Presidenti.

Pignora sive sufficientia.

Item si ordina, che il Dispensatore, & Administratore del detto grano debba riceuere pegni da persona à chi s'imprestarà detto grano sufficienti, che vagliano il terzo più del prezzo corrente del prezzo del grano, che vale al tempo, che lo piglieranno, il qual pegno non valendo la detta somma, il

R 2 detto

detto Dispensatore sia tenuto refarcire, e rifare al detto Monte, e sia tenuto detti pegni conferuare, come è tenuto il Conferuator di pegni di denari.

Quomodo, & quando restitui debeat granum.

Item si ordina, che tutto il grano, quale sarà dispensato, e prestato, si debba restituire, e rendere al detto Monte per tutto il mese d'Agosto seguente alli detti prestiti, e di qualunque mese fusse fatto detto prestito, e debbasi render grano equè bono in quella qualità, e bontà fu prestato, e quando acciò facilmente si possa rihauer detto grano, & aque bono riprestare, e quello, che non haueranno restituito il prestato grano nel detto termine per tutto Agosto, che li pegni per loro dati si debbano vendere, dopò tre Bando precedenti à chi più offerirà, secondo la forma delli Capitoli del Monte della pecunia, e venduti detti pegni, si debba ricomprar tanto grano, quanto fu prestato sopra il pegno venduto, e quelli denari, che auanzaranno al pegno venduto, dopò che sarà comprato il grano al prezzo, che vale, quanto si vende il pegno, quello più tosto si debba restituire al Padrone del pegno, senza ritenere vn caualuccio, saluo tanto grano, quanto fu prestato sopra il pegno, e se per caso occorresse, che detti pegni non si potessero vendere, e non fusse chi comprarli, in questo caso siano obligati, e costretti li Patroni recogerli detti pegni, e restituire il grano, e non più.

De expensis, qua fiunt..

Item si ordina, che accadendo farsi spesa per misurare detti grani per pigione di Fundichi, salario di Dispensatori, e per libri, & altre occorrenti spese, che in questo santo Monte della Vergine pietosa Maria occorreranno, che di dette spese non ne sentiranno pouere persone à chi si prestarà il grano del Monte. Ma grano si prestarà à tanto quanto se ne presta, tanto si restituirà, e non più, & dette occorrenti spese si cauaranno di qualche elemosina, che al detto Monte di grano si farà secondo l'ordinatione, dispensa, & arbitrio del predetto Monsignor Vicario, e Guardiano del Monte presente, e futuro.

De uolentibus ultra sortem principale grani aliquid plus dare pro elemosyna.

Item che il detto Dispensatore, Amministratore del grano debba, ne possa ricue-

re più grano à misura, che sia stato il grano prestato, e se quello, che rende il prestito uollesse per sua liberalità donare al Monte qualche quantità di grano più di quello, che hebbe in prestanza, in questo caso il detto Dispensatore non lo possa per niente ricuere, ne più, ne meno di quello, che prestò; Ma egli debba consigliare, che se vuol far qualche dono, ò vero elemosina, che lo porti al Fundico delli quattro Presidenti di quattro chiauì.

De diligentia Presidentium in elemosynam conquirendam.

Item si ordina, che li quattro Presidenti del Monte debbano annuatim il tempo delle raccolte del grano, e del vino mandare vno, ò più per posta, secondo meglio à loro parerà per elemosina del detto Monte per la Città, e Contado, e debbano sempre cercare durante loro officio aumentare, & accrescere detto Monte, & il vino, che si raccoglierà, debbano ordinare si venda, e del prezzo di esso ne debba comprar grano, & infundicare, come è detto di sopra.

Eadem forma seruetur in utroque Monte grani, & pecuniarum.

Item, si ordina, che attento il Monte predetto del grano dependa, e sia annesso al Monte della pietà di denari, però uolemo, e dichiaramo, che tutti Ordini, e Capitoli fatti sopra al detto Monte della pietà habbiano, & hauer debbano loro effetto, e repetiti, & ordinati s'intendano nel detto Monte della pietà del grano, e massime quelli, che sopra di ciò si ponno tirare, & applicare, & in quello habbiamo luogo in tutto, e per tutto.

Vicarius, Guardianus, & Presidentes possunt nouas condere leges.

Item, si ordina, che il predetto R. Vicario del Reuerendiss. Card. Colonna, e predetto Guardiano del Monte insieme con li predetti dodici Presidenti del Monte della pecunia debbano, e possino da tempo in tempo ordinare, e far nuoui Statuti, e Capitoli, secondo l'esigentia, & opportunità del fatto, che occorresse in augumento, & opportunità del detto Monte circa quanto non fosse proueduto, e quello per loro si ordinarà sia solido, e fermo, & autentico, come qualunque altro Capitolo precedente, e come fatto fosse da tutto il Popolo Reatino, & à laude di Dio, e della gloriosa Vergine Maria, &c.

Ca.

Capitula circa Erreptionem Montis frumentarii pro beneficio pauperum.

NEL Nome di Dio, e della SS. Trinità, e delli SS. Gio. Battista, & Euangelista Protettori di detta Terra.

1 S'ordina, e comanda, che sottoscritti, & approuati l'infra scritti Capitoli, che saranno dalli Signori Superiori, debbano hauer forza, e vigore, quanto qualsiuoglia lege, e come il sopradetto Monte d'Abbondanza è stato stabilito in publico, e generale Consiglio, dourà in tutte le sue rescossioni, & esigenze, etiam per la redtione de conti de suoi Depositarij, & altro, che prouenga da obbligo Camerale, hauere l'esecutione parata con la mano Regia, come si costuma nell'altri crediti di detta Comunità.

2 Che la Comunità, e suo Magistrato ogn'anno per li 15. di Giugno debbano hauer Sindicali gl'Abbondanzieri, e Depositarij di detto Monte, e se saranno restati debitori, hauerli fatti sodisfare sotto la pena di scudi dieci da applicarsi per doi terzi à detto Monte, & vn terzo all'Esecutore, e debbano nulladimeno stringere li sudetti Depositarij a pagare irremissibilmente de facto, manu Regia, e senza strepito, e figura di Giudicio.

3 Che subito fatta la Sindicazione de Depositarij del sudetto Monte, si debba conuocare il Consiglio Publico, al quale dal Magistrato si douerà proporre quattro Abbondanzieri, & Depositarij, doi delli quali, ch'hauranno hauuto più voti dal medesimo Consiglio, doueranno esercitare per l'Anno futuro, e si debbano nulladimeno approuare dal medesimo per voti secereri, e siano tenuti a dar idonea sùgurtà, & in caso di succumbenza, tanto li medesimi Priori, quanto tutto il Consiglio, siano tenuti a danni, spese, & interessi, che detto Monte potesse patire sotto la manu Regia, e senza figura di giudicio.

4 Che il Magistrato debba ogn'anno imprestare gratis il grano di detto Monte a tempi, che più a proposito giudicará esser di bisogno in vna, ò più volte, secondo, che li parerà, con imprestarlo a persone sicure, e con bona sicurtà, ò a persone, che habbiano seminato, ò che possino hypothecare al sudetto Monte li loro seminati, ò con pegno equiualente da ritirarne il denaro, altrimenti siano tenuti del proprio, &

in oltre a tutti i danni, & interessi, maggiormente se il pegno non sarà vendibile, e da ritirarsi il denaro contanti.

5 Che debba prestare detto Grano gratis, come si è detto di sopra per Bolletrini da spedirsi dal sudetto Magistrato pro tempore, quali douranno i Depositarij subito obedire con riportarne ricevuta in piè del medesimo Boletrino sotto la pena detta di sopra.

6 Che ogn'anno il Magistrato debba far l'Instrumento publico del Grano, che si consegnará all'Abbondanzieri, nel quale dourà specificare la quantità del Grano, che si consegna, & anco vn libretto sigillato col sigillo della Comunità, nel quale saranno annotate le partite, che s'haueranno da riscuotere con la comminatione di far eseguire manu Regia.

7 Che l'Abbondanzieri siano tenuti, & obligati trapallare, e ben custodire il Grano di detto Monte, e quello non possano in alcun modo vendere, ne seminare per vso proprio sotto pena di scudi venticinque da applicarsi per due terzi al Monte, & vno all'Esecutore, e da incorrersi tante volte quante contrauerà, etiam per la quantità anco minima, nella qual pena dourà anco incorrere il Magistrato, se ardisce per vso proprio di vender detti Grani e farne altro distratto, quando che nel tempo, che si distribuirà all'altri non hauerà fatto obbligo di restituirlo à detto Monte come gl'altri.

8 Che l'Abbondanzieri non possano riceuer Grano dalli Debitori di detto Monte, se non sarà girato, e cascato, asciutto, buono, e recipiente netto di cama, e paglia, e mercantile sotto le pene dette di sopra.

9 Che tutto il Grano, che haueranno in consegna di detto Monte debbano ben custodirlo, e trapallarlo à loro rischio, e pericolo, e siano tenuti de dolo di lata, & leui culpa.

10 Che tanto il Magistrato, quanto gl'Abbondanzieri s'intendino incorsi nelle sopradette pene, se del sudetto Grano s'imprestarà à Forastieri.

11 Che tutti quelli, che pigliaranno Grano in prestito da detto Monte alla misura rasa, non possino esser sforzati à restituirlo à misura colma, anco in riguardo de granari, paleggiatura, prouisione di Depositario, & altre spese, che occorreranno far per detto Monte, ma solo si possa riceuere à mero risolo d'Elemosina.

Che

- 12 Che il detto Monte per qualsivoglia danno & interesse, che potesse patire per conto della Comunità, la medesima sia tenuta, & obligata rilevarlo indeane, e liberarlo d'ogni molestia.
- 13 Che il Depositario sia tenuto, & obligato di far bono al Monte sudetto, rubbia lei di crescimonìa, che darà ogn'anno, ogni centinaro di rubbia di Grano, oltre al crescimento, che darà la misura colma, quando si dia per Elemosina in occasione di restituirlo.
- 14 Che per il pericolo, che alle volte corre nelli Grani, sia prohibito al Magistrato, & Abbondanzieri, tener detto Grano in fosse, ò pozzi, ò in luoghi, che non si possino giornalmente vedere sotto le pene dette di sopra di scudi venticinque.
- 15 Che sia in arbitrio del Magistrato di tener vna, ò più chiauì, anche appresso di loro de i Granari di detto Monte per cautela, & indennità publica secondo, che giudicherà.
- 16 E perche tanto il Magistrato, quanto l'Abbondanzieri, non possino mai allegare in alcun tempo ignoranza delli sudetti Capitoli, sia obligato il Cancelliere della Comunità leggerli da capo sino in fine ad ogni Magistrato, & Abbondanzieri, che si muraranno, e di più sia obligato registrarli in ogni Libro de Consigli, che si scriuerà di nouo, & anco tenerne vna copia affissa nella Cancellaria della Comunità sotto le medesime pene, ordinando à Magistrati, e Configlieri, che non possino mai in tempo alcuno sotto le pene dette di sopra riconfermare Abbondanzieri, e Depositarij, vn'anno per l'altro se prima non li haneranno fatto render conto dell'amministrazione antecedente nella quale, se sarà debitore, ancor in minima quantità, sia totalmente prohibito, come si praticare la Sacra Congregatione de Bono Regimine con l'Amministratori dell'interessi, & entrate della Comunità.

FINIS.

